

विज्ञानेभ्योनमःसदा नमोस्तु कुलनागेभ्योसानुयात्रेभ्यएवच सानुयात्रेभ्यःसानुचरेभ्यः नमोस्तुसर्वेभ्यश्चादि कुपालेभ्योनमोनमः
नमःपुरंदरेभ्यश्चनत्सरेभ्येभ्योनमोनमः पंचाशतेनमोनित्यंदक्षकन्याभ्यएवच नमोदेव्येसप्तद्रायेजयायेचाथ्यसर्वदा सशस्त्रायन
मस्तुभ्यसर्वस्त्रजनकायच नमस्तेषुपुत्रायपत्नीभिःसहितायच नमोबुद्ध्यैतथावृद्ध्यैनिद्रायैधनदायच नमःकुबेरपुत्रायगुह्यकक्षा
भिनेनमः नमोस्तुशंखपद्मेभ्योनिधिभ्योभैथनित्यशः भद्रकाल्यैनमस्तुभ्यस्तरुणैचनमोनमः वेदवेदांगवेदान्तविद्यासंस्थिभ्यएवच नागय
क्षस्तरुणैभ्योनमोस्तुगरूढायच सप्तभ्यश्चसमुद्रेभ्यःसागरेभ्यश्चसर्वदा उत्तरेभ्यःकुरुभ्यश्चनमोभैरुगतायच भद्राक्षवेकेतुमालेभ्योनमःस
र्वत्रसर्वदा इन्द्रावृतायचनमोहरिवंशायचैवहि नमःकिंपुरुषेभ्यश्चभरतायनमोनमः नमोभारतभेदेभ्योमहद्भ्यश्चाथ्यसर्वदा पातालैभ्यश्च
सप्तभ्योनरकेभ्योनमोनमः कालानिरुद्धशेवेभ्योहरयेकोधरूपिणे सप्तभ्यस्त्वथलोकेभ्योमहाभूतेभ्यएवच नमःसंबुद्ध्यैचैवनमःप्रकृत
येतथा पुरुषायाभिमानाय नमोस्तुव्यक्तमूर्तये हिमवत्पुरुषेभ्यश्चपर्वतेभ्योनमस्तथ पौराणीभ्यश्चगंगाभ्यःसप्तभ्यश्चनमोनमः नमो-
स्त्वादिसुनिभ्यश्चसप्तभ्यश्चाथ्यसर्वथा नमोस्तुपुष्करादिभ्यस्तीर्थेभ्यश्चपुनःपुनः निम्नगाभ्योनमोनित्यां वितस्तादिभ्यएवच चतुर्दशभ्यो
दोर्ध्वेभ्योधरणीभ्योनमोनमः नमोधात्रेविधात्रेचछंदोभ्यश्चनमोनमः सूरभ्यैरावणाभ्यांचनमोभूयोनमोनमः नमस्तथैवैःश्रवसेषुवाय
चनमोनमः नमोस्तुधन्वंतरयेशस्त्रास्त्राभ्यानमोनमः विनायककुमारायविद्याभ्यश्चनमःसदा शास्त्रायचविशाखायनेगमेयायैवनमः
नमःस्कंदगृहेभ्यश्चस्कंदमातृभ्यएवच ज्वरायंगापतयेभ्यस्तमग्रहरणीयच ऋषिभ्योवालखिल्येभ्यःकेशवायनमःसदा अगस्तयेनारदा
यव्यासादिभ्योनमोनमः अप्सरोभ्यःसोमपेभ्योदेवेभ्यश्चनमोनमः असोमपेभ्यश्चनमस्तुषितेभ्योनमःसदा आदित्येभ्योनमोनित्यंद्वादशभ्य
श्चसर्वदा एकादशभ्योरुद्रेभ्यस्तपस्विभ्योनमोनमः नमोनासत्वदस्त्राभ्यामश्विभ्यांनित्यमेवहि साधेभ्योद्वादशभ्यश्चपौराणेभ्योनमः
सदा एकोनपंचाशतेभ्योमरुद्भ्यश्चनमोनमः शिल्पाचार्यायदेशाथनमस्तेविश्वकर्मयो अष्टभ्योल्कोकपालेभ्योभानुगेभ्यश्चसर्वदा आयुधेभ्यो
वाहनेभ्योचर्मभ्यश्चनमःसदा आसनेभ्योदुंदुभिभ्योदेवेभ्यश्चनमःसदा दैत्यराक्षसगंधर्वपिशाचेभ्यश्चनित्यशःपितृभ्यःसप्तभेदेभ्योभेतेभ्यश्चनमः

यायत्नेन मृतिदं ततः प्रासंहिपचत्वं त्वया प्राणविनाशनम् तत्प्रभावाद्वाजकुले विशाले प्रासमुत्तमं त्वया जन्म नृपञ्चश्राज्यं प्रासं त्वया वि
 भोः सत्त्वन्नित्रप्रियायुक्तः प्रासोसि विपुलं वसुः कृतावशाव्रतस्याते तत्प्राप्तफलमीदृशं राजोवाच अधुना क्रियते स्वाभिन्कथ्यता
 ममस्मव्रतं यत्कृत्वा स कलं राज्यं प्राप्यते चमया पुनः क्रविरुवाच व्रतं संकल्पमाश्रुत्वं कुरु राजन् नृपोत्तम प्राप्स्यसि त्वं हि राज्यं च संदेहमाकु
 रुरुप्रभो इत्युक्त्वा समुनिश्रेष्ठो ह्यं तदार्जनमगन्ततः मुनेस्तद्वचनं श्रुत्वा व्रतं संकल्पमातनोत् राज्ञा राज्ञी मुनिप्रोक्तं स कलं तद्रुतं श्रुत्वा आयाताः
 सकलास्तस्य मन्त्रिभ्यस्तथाश्चर्येनिकाः समायेयौ नृपश्चैष्ठस्तत्सणात्स्य मेव हि लब्ध्वा स्वकीयं राज्यं चरणे शस्य प्रसादतः बुभुजे मेदिनी रा
 जा पुनर्पौत्रसमन्वितः तस्मात्स्य मपि राजेन्द्र कुरु संकल्पनाशनं व्रतं सिद्धिप्रदं नृणां स्त्रीणां चैव विशेषतः युधिष्ठिर उवाच सविस्तरं व्रतं
 ब्रूहि कृपया कल्पनाशनं व्यास उवाच यदा सकृदंशितो राजन् नृदुःखैः संकष्टदारुणैः पुमान् कृष्णाचतुर्थ्या तु तदा पूज्यो गणाधिपः आ
 वणो बहूले पक्षे चतुर्थ्या तु विधूदये तस्मिन् दिने व्रतं ग्राह्यं संकष्टारब्धं युधिष्ठिर निराहारो द्वादशे वशावा वच्चंद्रोदयो भवेत् माघे वा कृ
 ष्णपक्षे तु चतुर्थ्या तु विधूदये तस्मिन् दिने व्रतं ग्राह्यं संकष्टारब्धं नृपोत्तम प्रातः शुचिर्भवेत् सभ्यं दंतधावनपूर्वकं निराहारो द्वादशे
 शयावच्चंद्रोदयो भवेत् सोऽस्याभिपूजयित्वा ऽहं गणे शशरणगतः एवं सकल्पमादौ तु स्नात्वा शकृत्तिलैः शर्करैः आक्लिकं तु विधायै
 वं पूजां च कुरु संव्रतं यथा शक्त्या तु सौवर्णीं प्रतिमां च विधाय च सौवर्णे राजते तांश्च मृन्मये वाथ शक्तितः कुंभे पुष्पैः फलैः पूर्णे देवं तत्रैव
 विन्यसेत् शर्मदेशे न्यसेत् कुंभं वस्त्रं तत्र निधाय च पद्ममष्टदलं कृत्वा गंधादौः पूजयेत्ततः रक्तपुष्पैश्च दूषैश्च एभिर्नामपदैः पृथक् आ
 वाहनं गणेशाय आसनं विघ्ननाशिने पादालं बोदरायेति अर्घ्यं चिंद्रार्धाधारिणे विश्वप्रियाया च मनस्वान्नच ब्रह्मचारिणे चंदन
 रुद्र उत्राय पुष्पं च गुणशालिने भवानी प्रियकर्त्रे च धूपं दद्याद्यथाविधि दीपं रुद्रप्रियायेति नैवेद्यां विघ्ननाशिने तांबूलं सिद्धिदाये
 ति फलं संकल्पनाशिने इति नामपदैः पूजां कृत्वा मासयमानं शृणु श्रावणे स सलङ्कानुगमस्येदधिभक्षणं आश्विने चोपवासं च का
 तिके पयमस्तणाम् मार्गे मासि निराहारः पौषे गोमूत्रभक्षणं तिलानश्च शतं माघे फलभक्षणं नैवेद्यां तशर्कराम् चैत्रे मासि पंचगव्यं दूर्धारसं

नमोहिताः निर्जिताः पांडवाहुः रवादनं प्राप्सुर्नम्यराः कुर्ते विदुरगेहेतुं संस्थिता च महायशाः तच्छ्रुत्वा हृष्यादेवोपि ह्यपथापरयायुतः
 आययोरगरुडारुदो विदुरस्य गृहं गतिं तदा पश्यन्महाबाहुः कुर्ते परमहर्षिना विदुरेणार्चितः कृष्णः कुर्ते चैवाहमभक्तिनः नमामि
 महं कुर्ते त्वं चित्रिं उडबनं त्वत्पुत्रास्तु महदुःखान्माययुगे हनन्वन् तत्रापि सुसहदुःखं सर्वदा तन्ममाप्रियं कुंत्युवाच तद्
 धीकेशमहाबाहो महदुःखेन कर्षिताः कृपया परयादेव रक्षिता वयमीदृशाः समचेव समहदुःखं रवं त्वेजानासि चैव प्रभो मनुष्यास्तु
 महदुःखान्माययुगे हनन्वन् कृपया विदुरो मन्द्यं कोरय्यः संस्थसंमितिं दद्यान्मितीदः कृष्णार्जुनौ वनाय महमतिः गृहस्य पश्चिमे
 प्रागेव सांमिच्च जनादनं दर्शिता कोरवाणां हि सर्वेषां कुर्मतिरस्यथा इति तस्माच्चः श्रुत्वा कृष्णः परमधर्मं विन् आहर्च्येनां वा सुदे-
 वो भक्तप्रियतमस्तदा व्रतं नेकयथिष्यामि येन दुःखान्माययुगे हनन्वन् पुत्रपौत्रैः परिवृता स्वरं ज्यं प्राप्स्ये सिद्धिरात् दशाफलमिति रव्या
 तं तद्व्रतं कुरु कुरु मे कुंत्वा च कस्मिन्काले तु कर्तव्यं तद्व्रतं केशव प्रभो वदमामिति इत्थं क्तेजगादया देवैश्चरः श्रावणस्यामिति
 पक्षे अहम्याच निशीथे के देवक्या वा सुदेवश्च भद्रुर्भूतो न संशयः न स्याद्येदं शशुषि तं सूत्रं स्थाप्य प्रपूजयेत् हस्ते बध्वा तु तत्सूत्रं
 दशाहं व्रतं भाचरेत् संसाराणवममाना नराणां पापकर्मिणां इहा भुक्त्वा वा मिं कुरुषु पुरुषोत्तम अनेन दोरकं बध्वा दशवर्षं व्रतं च
 रेत् देवस्य पुरतो नित्यं दशपद्मानि कारयेत् ततश्च मृपुयात् पुण्यां कथामेतां प्रभावहां तुलस्याः कृष्णवर्णायां देवेर्दशभि रचये
 त् कृष्णविष्णुर्नृषीकेशो विंदं गुरु उध्वजं दामोदरं तृषीकेशं पद्मनाभं हरिं प्रभुं एतेभ्य नामभिर्नित्यं कृष्णदेवं समर्चयेत् नम
 स्कारततः कुशोत्तमं दक्षिणसंमन्विनं एवं दशदिनं कुर्याद्व्रतानां भुक्तं भवतः आदौ मध्ये तथा चोत्ते होमं कुर्याद्विधानतः कृष्णमंत्रे
 ण जुहुयाच्च रूपाद्येन रशतं ततो होमाने विधिवदाचार्यं पूजयेत्सूधीः सोवर्णेनास्त्रपात्रे वा सुन्मये वेणुपात्रके सोवर्णं तु लसीप
 त्रं कारयित्वा सुन्दराणं यनिभां च तथा कृत्वा अर्चयित्वा विधानतः निधाय मतिमां तत्र आचार्याय निवेदयेत् दातव्यागोः सवत्साच
 वरश्चालं कारभूषिता दशाहो मेतु कृष्णाय पूरिका दशचार्षयेत् दापयेत्तु ब्राह्मणाय स्वयं भक्तकान्तेथैव च उपायं नृचगुणहीष्वसर्वेषां

अथ दत्त राजानुस्मृति का प्रारंभः

असाधारण

॥

पुनः प्राकृत्या

चक्षुःकुतुबतायाचारंभावत

स्वर्णगोरीवनपूजाच

एकविंश

४३

एकविंशति

४४

स्ताडयामास्मर्नरेवेष्ट्याभिव्यंदायत् पादघातेःसमाजम्भःसिंहःकरिवरयथा सकुंडलशिरस्त्राणोदधोश्चिरकलोचनः कृतम्भ
 कुटिवन्क्रोसोराक्षसस्तामुहुमुहुः गदयताडयामासशिरःकंठासकुक्षिषु बभञ्जस्तांगदांतातुहसत्यस्तामदाकुलाः ततोय
 नुर्धरोभ्रत्वाबाणजालमवाकिरत् तासांशरीरमर्मणिभिंदच्छरपुरोगमैः ननादबद्धैर्वेरोसोत्तदयंचाभिनच्छरेः ततःक्रुद्धत
 रास्तास्तुपादेनजगृहर्षशं आकाशेभ्रामयित्वातंचिक्षिपुर्गगनेक्रुधा कोलास्फरोपिपतितोयावदुत्थातुमिच्छति तावन्निर्ग-
 त्यलक्ष्मीस्तपादाभ्यामत्यपीडयत् तत्पादपीडितोदैत्योविहृत्यनयनेभृश सुक्तकठस्वनं कृत्वाततोमोहमुपयिवान् नतोदेवाः
 संगधर्वीमनुष्यान्ऋषयैस्तुवन् देवनाथाश्चदेव्यश्चननृतुः समुदाकुलाः देवदुंदुभयेनेदुःपुष्यदृष्टिःपपातह दिशःप्रसेदुर्मकतो
 बबुर्मेदरवंजगत् सरास्फुरशिरोरत्नापीडितांघ्रिसरोरुह दैव्योदिव्येनयनेनयातिकोलापुरम्रति आयातोपद्वाजावीह्यसुक्तपा
 दविश्वरवलः तुष्टावपरयाभक्त्याराजकन्यागणोमुदा राजकन्याऊचुः वंदाकवीरस्फुरदंकिरीटरत्नरोचिश्छटानिकरकस्मि
 तरत्नदीपम् देवित्वदीयचरणशरणजनानांसेवामेहसकलमंगलवर्धनाय उत्कुल्लैकैरवदत्तायतलोचनोयेगंडोल्लसच्चपल
 कुंडलमंडितोये राकाशशिप्रतिभ्रटाननकोमलोयेतस्येनमःकमललोचनवल्लभाये सद्भक्तकल्यलतिकारिकंवभूषोकेयूर
 हेमकटकोज्ज्वलकंकणाका संसारस्मगरसुरवेपतोममाद्येर्दह्स्वदीयकरयष्टिसनगमातः दृष्ट्वादिविजनाजयायिविधा
 ब्रह्माधिपत्यगताविष्णुर्वेक्षसियांचकारतरलालीलाकुमालाभ्रम केशाग्रप्रहितंत्वदीयचरणदंदाज्जैसेवारतंकारुण्याम्
 तसारपूरितदृशामांभवाहीश्वरि मल्लिकाफुल्लकुसुमोज्ज्वलमध्यभागधस्मिन्नभारिजनतारकदंदाशोभाम् उत्तरेहम-
 निकषोज्ज्वलकायकान्तिलदस्मीस्वयंप्रणमनांश्चिदमातनोति इतिस्तुत्वामहालक्ष्मीभक्तानामिष्टदायिनी योगिन्याद्यप्रविष्य
 ध्वमितितासावरददौ दृष्ट्वातास्तुमुदादेवीसारूप्यचमदापयन् नाभिर्निषेवितादेवीवरवर्यंदेदोमुदा राजकन्यास्तनःस-
 र्वोमुक्ताःस्वपुत्रमाययुः तनःप्रभृतिलोकेषुपृज्यास्युःसर्वकामदाः ताश्चतुःषष्टियोगिन्यामहालक्ष्मीपरिग्रहान् नृत्यंतिनि

१ मंगलाचरणम्

१ व्रतलक्षणम्

१ व्रतकालः

२ व्रतदेशः

२ व्रताधिकारिणः

३ व्रतधर्माः

४ उपवासधर्माः

५ हविष्याणि

५ पंचरत्नानि

६ पंचपल्लवाः

६ पंचगव्यस्वरूपम्

६ तन्व्यं चाश्च

६ पंचामृतानि

६ वङ्गताः

६ चंदनभागाः

६ सर्वतो

६ कौतुकार्ये दशपदा

६ सप्तसृत्तिकाः

६ सप्तधातवः

६ सप्तधान्यानि

६ अष्टादशधान्यानि

६ दशशाकप्रकाराः

६ कुंभलक्षणम्

६ ननिमादव्यपरिमाणं

६ अनादेशो होमसंख्या

६ कलशाधस्य धान्यम्

६ अनादेशो होमद्रव्यम्

नीवः

अक्षणम्

ः धृपाः

र्णमानम्

नमानम्

मानम्

गानम्

अमानम्

आत्यस्वरणम्

आचार्यादेर्मूर्ध्नि

व्रतमधुपर्कः

अतिक्रमसंख्या

सर्वतोभद्रमंडलम्

चतुर्लिङ्गोभद्रम्

हादशालिङ्गोभद्रम्

सर्वतोभद्रमंडलविधिः

मंडलदेवताभञ्जनादिः

लक्षपूजोद्यापनम्

मूर्त्यर्चन्युत्तारणम्

षोडशोपचारपूजा

प्राणप्रतिष्ठा

अग्निमुखम्

मुद्रालक्षणम्

अष्टविंशदादय उपचाराः

उद्वर्तनप्रकाराः

स्नानपात्रस्थापनीयद्रव्याणि

आचमनपात्रस्य द्रव्याणि

१५ स्नानपात्रस्थाननिर्णयः

१५ विष्णवादिदेवतापूजने वर्ज्यद्रव्या

३७२५

ब्रह्मादिभिस्तुतुष्टुपुण्यकुंशाक्तनकिंचन अस्मभेधसहस्राणिवाजपेयशानिच एकेनराभनाभ्यानुतत्फलप्रतेनरः नारी
सुपुरुषोवापिरुद्रोवायधमोनरः रामनाम्नानुमुक्तास्तेसत्यसत्यवरानने मूलकल्मुद्रमस्थारिविलमणिविलसद्भक्तिसिंहासनस्य
कादुद्धारयनललितकरयुगेनापितलस्मणेन वामाकन्यस्मसीतभरतधृतमहामौक्तिकछुन्नकातशत्रुघ्नचामराभ्याविलसित
मनिशरामचन्द्रभजेह वदेतत्रमहेशानचंडकोदंडरवटन जानकील्टदयानदवर्धनरघुनदन चरितंद्रघुनाथस्यशतको
टिशिविस्तर एकैकमक्षररुसांमहापातकनाशन इतिश्रीभविष्योत्तरपुराणेउभामह रामनामलेखनोद्यापनसंपूर्णम्
अथादुःखनवमीव्रत माद्रपदशृङ्गनवम्यामुहूर्तमात्रसत्वेपिपरयुताया अदुःखनवमीव्रत देशकालोस्मृत्याममेहजन्मनि
जन्मानरचभर्त्रासहसकलपातकादिदुःखनाशार्थव्रतरवडकल्मोक्तफलावाप्त्यर्थश्रीगौरीदेवनाश्रीत्यर्थ अदुःखनवमीव्रतपू
जनमहंकरिष्ये तत्रादौनिर्विघ्नवासिद्वयार्थस्त्रिपुण्याहवाचनचकरिष्ये इतिसंकल्प्य गोमयेनोपलिसप्तभूमेवेदिकारु
डक्षिसाइस्सुछादितां अपूपपायसान्वितां उपरिमंडपिकायुतां कृत्वातत्रपीठे आसनादिकलशमति श्रान्तकृत्वा अग्न्युत्तारण
पूर्वकंगौरीप्रतिमां सस्थाप्य गणपतिचतुष्टयं इडादिलोकपालांश्चावाह्यगौरीभिर्मायेतिनमोदेव्या इतिवामंत्रेणसंपूज्य दे
वपात्रधरादेवीं विष्मृतिचित्रलोचनीं दुग्धान्नदाननिरतां गौरीं तान्चिंतयाम्यह ध्यानं गौरीदुःखहरादेवीं शिवस्वार्थी गथा
रिणीं कनीलवस्त्रसयुक्तामुभामावाहयाम्यह आवाहनं प्रसन्नवदनेमातर्नित्यं देवविषंसस्तुते मयाभावेनयद्दत्तपीठत
नृप्रतिगृह्यतां आसनं सर्वतीर्थं मरुद्व्यसर्वभूतोपजीवनं मया दत्तं च पानीयपाद्याथप्रतिगृह्यतां पाद्यं अर्घ्यं गृहाणेत्यर्थ
गंगादिसर्वतीर्थेष्व्योम्रक्तयानीतकृशीतलं गंधपुष्पाक्षतोपतंगृहाणार्घ्यं नमोस्तुते अर्घ्यं मानः सर्वाणिनीयां निगंगाद्या
श्वेतथानदाः स्नानार्थं तवेवेशिभयानीताः स्फोभाभनाः स्नानं सर्वभूषाधिके सोम्येलोकलज्जानिवारणे मयोपपादि
तेतुभ्यंवाससीप्रतिगृह्यतां वस्त्रं श्रीरवंडुभितिगंधं माल्यादीनीतिपुष्पं वनस्पतिरसद्रुतिधूपं आज्यंचेतिदीपम्

१५	पूजनेशं वशास्त्रायास्त्वविचारः	२४	अनुकूलकथा	३३	आवणशुक्लतृतीयायासकृतम्	४७	सिद्धिविनायकव्रतकथाः
१६	उद्यापन्नानुस्तोद्यापनयोर्विधिः	२५	यमाहृत्य निर्णयः	३४	हरितालिकाव्रतपूजाच	४८	स्यमंतकोपारख्यानम्
१७	व्रतभंगे संपूर्णतायां विधिः	२६	यमाहृतीयाकथाः	३५	हरितालिकाकथा	४९	कपदीगणपतिव्रतम्
१८	सामान्यपूजाविधिः	२७	अथ तृतीया अनुक्रमणिका	३६	हरितालिकोद्यापनम्	५०	कपदीगणपतिकथा
१९	प्रतिपद्दानुक्रमणिकाः	२८	सोभाग्यशयनव्रतम्	३७	बृहद्वीरीव्रतपूजा	५१	दशरथललितावतपूजा
२०	संवत्सरविधिः	२९	गौरीदोलोत्सवः	३८	बृहद्वीरीकथा	५२	दशरथललिताकथा
२१	आरोग्यप्रतिपद्गतं	३०	मनोरथतृतीयाव्रतम्	३९	सोभाग्यसंदरीव्रतम्	५३	दशरथललितापनम्
२२	विद्याप्रतिपद्गतम्	३१	अरुंधतीव्रतम्	४०	चण्डिकाव्रतम्	५४	करकचतुर्थीव्रतकथाच
२३	तिलकव्रतम्	३२	अरुंधतीव्रतकथा	४१	तुर्थीव्रतविधिः	५५	गौरीचतुर्थीव्रतम्
२४	गौरीकव्रतम्	३३	अरुंधतीव्रतपूजा	४२	तुर्थीकथा	५६	वरदचतुर्थीव्रतम्
२५	सर्वशिवव्रतेशुपूजा	३४	असह्यतृतीयाव्रतम्	४३	पतिव्रतम्	५७	तिलचतुर्थीव्रतम्
२६	दोहित्रप्रतिपत्	३५	असह्यतृतीयाकथा	४४	एकविंशतिगणपतिपूजनं	५८	संकष्टनाशनकथा
२७	नवरात्रारंभः	३६	ज्येष्ठशुक्लतृतीयाथारंभाव्रतं	४५	एकविंशतिमुष्णव्रतिका	५९	अंगारकचतुर्थीव्रतम्
२८	घटस्थापनविधिः	३७	सूर्यगौरीव्रतपूजाच				

त्रिषु लोकेषु विख्याताः प्राप्स्यन्ति मम सन्निधिं एकादश्यां समुत्पन्ना मम भक्तिः परायतः ९५ अत एकादशीत्येवं तव नाम भविष्य-
 ति दग्धपापानि सर्वाणि दास्यामि पदमव्ययं ९६ तृतीयाचाष्टमी चैव नवमी च चतुर्दशी एकादशी विशेषेण तिथयो मे महिप्रियाः ९७
 सर्वतीर्थार्थिकं पुण्यं सर्वदानार्थिकं फलं सर्वव्रतार्थिकं चैव सत्यं सत्यं वदामि ते ९८ एवं दत्त्वा वरं तस्यास्ते त्रेवांतरधीयत तदष्टतुष्टा-
 नुसा जानात द्वा एकादशी तिथिः ९९ इमां मेकादशीं पार्थ किरिच्यंति नरास्तु ये तेषां शत्रुं ह निव्यामि दास्यामि परमागनिम् १०० अन्ये-
 ष्वपि किरिच्यंति एकादश्यामहाव्रतं हराभितेषां विद्यांश्च सर्वसिद्धिं ददामि च १ एवमुक्ता समुत्पन्निरेकादश्याः सत्थास्तत इत्यमेका-
 दशी निन्यासवर्षा पद्मसंकरा २ एकैव च महानुपया सर्वपापनिषूदनी उदिता सर्वलोकेषु सर्वसिद्धिं करोति तिथिः ३ शतं कृत्वा व्यथवा-
 क्कृष्णा इति सेतनं कारयेत् कर्तव्येऽप्येवार्थं न तुल्याद्वा दशी तिथिः ४ अंतरं नैव कर्तव्यं समस्तं व्रतकारिभिः तिथिरेकाभवेत्सर्वा पक्ष-
 योरुभयोर्वपि ५ एकादशी तु संपूर्णामभाने घटिका यदि स्याति तिथिः परिहर्तव्या उपोष्याद्वा दशी तदा ६ एवं विधाय मया भोक्ता पक्ष-
 योरुभयोर्वपि उपवासं प्रकुर्वीति एकादश्यां नराश्च ये ७ तेषां निपरमं स्थानं यत्रास्ते गच्छन्ति धन्यास्ते मानवा लोके विष्णु भक्ति-
 परायणाः ८ एकादश्यास्तु माहात्म्यं सर्वलोकेषु यः पठेत् अश्वमेधस्य यत्सुण्यं तदभोति न संशयः ९ एकादश्यां निराहारः स्थि-
 त्वा चाहं परे हनि भोक्तव्यामि पुंडरीकाक्षं शरणं मे भवान्युत १० इत्युच्चार्य ततो विद्वाननुष्ठां जलमथार्पयेत् अष्टाक्षरं मंत्रेण-
 भिर्जपेनासि संव्रितं ११ उपवासं फलयेत्स्मः पिवेत्सात्रगतं जलं दिवा निद्रां परान्नं च पुनर्भोजनं भयुते १२ क्षौद्रं कास्त्यामि वने-
 तं द्वादश्यामसहजयेत् असंभाष्यं हि संभाष्यं भक्षयेत्तुलसीदलं १३ आमलक्याः फलं वापि पारणे भक्ष्यं शतं ह्यति आमध्यान्हा-
 च्चराजे द्वादश्यामरुणादये १४ स्नानार्चनक्रियाकार्यादानं होमादि संयुताः संकटे विषमे भ्रासे द्वादश्यापारणं कथम् १५ अ-
 दिहस्तु पारणं कुर्यात्पुनर्भुजं न दोषकृत् यः शृणोति दिवारात्रौ नरो विष्णु परायणः १६ तद्भक्तमुदनिष्पन्नं कथाविष्णोः स्तुतंग-
 त्नां कलावो गिरि समायुक्तो विष्णु लोके महायते १७ एकादश्याश्च माहात्म्यं पादमेकं शृणोति यः ब्रह्महत्यादिकं पापं नश्ये तेनात्र-

६२	नागपंचमीपूजाभिर्णयः	७४	स्कंदषष्ठीव्रतम्	८२	व्रतविधिः	९६	महालक्ष्मीव्रतम्
६३	नागपंचमीव्रतम्	७५	चंपाषष्ठीव्रतम्	८३	बुधाष्टमीकथा	९६	व्रतविधिः
६३	नागदश्वव्रतम्	७६	सप्तमीव्रतस्थानुक्रममणिका.	८४	बुधाष्टम्युद्यापनम्	९७	महालक्ष्मीकथा.
६३	ऋषिपंचमीव्रतं	७६	वैशाखशुक्लसप्तम्यांगोत्पत्तिः	८५	दशाफलाष्टमीव्रतम्	१०२	महाष्टमीव्रतम्
६४	भाद्रपदशुक्लपंचम्यांऋषिपू.	७६	शीतलासप्तमीव्रतम्	८५	पूजाविधिः	१०२	अशोकाष्टमीव्रतम्
६४	ऋषिपंचमीकथा	७७	शीतलाकथा.	८५	दशाफलाष्टमीकथा.	१०२	कालभैरवाष्टमीव्रतम्
६५	ऋषिपंचम्युद्यापनम्	७७	असुक्ताभरणसप्तमीव्रतं	८६	जन्माष्टमीनिर्णयः	१०३	नवमीव्रतानुक्रममणिका
६७	उपांगललिताव्रतम्	७८	असुक्ताभरणसप्तमीकथा.	८७	जन्माष्टमीव्रतविधिः	१०३	रामनवमीव्रतम्
६७	उपांगललितापूजा.	७९	संरस्वतीपूजाविधिः	८७	पूजाविधिः	१०५	रामपूजा.
६९	उपांगललिताकथा.	८०	रथसप्तमीव्रतम्	८८	जन्माष्टमीकथा	१०६	रामनवमीकथा
७२	उपांगललितोद्यापनम्	८०	रथसप्तमीकथा.	९२	जन्माष्टम्युद्यापनम्	१०८	रामनवमीव्रतकथोद्यापनम्
७२	वसंतपंचमीविधिः	८१	अचलासप्तमीव्रतम्	९३	ज्येष्ठाष्टमीव्रतम्	१०९	अदुःखनवमीव्रतम्
७२	षष्ठीव्रतानुक्रममणिका.	८२	पुत्रसप्तमीव्रतम्	९३	पूजा.	१०९	अदुःखनवमीकथा.
७२	ललिताषष्ठीव्रतम्	८२	अष्टमीव्रतानुक्रममणिका.	९४	ज्येष्ठाष्टमीकथा.	१११	महानवमीदुर्गाव्रतम्
७२	कपिलाषष्ठीव्रतंकाच.	८२	चैत्रशुक्लाष्ट्यांभवान्युत्पत्तिः	९५	दूर्वाष्टमीव्रतम्-	११५	अक्षय्यनवमीव्रतम्.
७४	कपिलाषम्युद्यापनम्	८२	बुधाष्टमीव्रतम्	९५	महालक्ष्मीव्रतम्-	११७	दशमीव्रतानुक्रममणिका.

किंपरायेणो ४८ हरिभक्तिरतायेच शिवभक्तिरतास्तथा अस्माकमपितेमर्त्याः पूज्याबंधानसंशयः ४९ विहरस्वयशा-
 सौरच्यपुष्पवत्सास्तरालये एतस्मात्कारणाद्राजनकर्तव्योहरिवासरः ५० जयानंतुराजेंद्रब्रह्महत्यापहारकं सर्वदानानि
 दत्तानियत्तास्तेनकृतानृप ५१ सर्वतीर्थेषुसुस्तानतः कृतयेनजयाव्रतम् यः करोतिनरोभक्त्याश्रद्धाशुक्लोजयाव्रतं ५२ कल्प-
 कोटिशतंयावेदेकुंठमोदनेध्रुवं पठनाच्छ्रवणाद्राजन्मिषिशेमफललेभत ५३ इतिश्रीभविष्यात्तरपुराणमाधयशकुंका
 दशीजयानाम्यामाहात्म्यं संपूर्णम् अथफाल्गुनकृष्णोकादशीकथा सुधिश्चिरउवाच फाल्गुनस्यासितेपक्षेकिं
 नाभ्येकादशीभवेत् वासुदेवमसादेनकथयस्वममाग्रतः १ श्रीकृष्णउवाच कथयिष्यामिराजेंद्रकृष्णायफाल्गुनीभवेत् वि
 जयेतिचसाप्रोक्ताकर्तृणांजयदासदा २ तस्याश्वव्रतमाहात्म्यं सर्वपापहरं परं नारदः परंप्रच्छब्रह्माणकमलासनम् ३
 फाल्गुनस्यासितेपक्षेविजयानामयातिथिः तस्याव्रतंस्मरन्नेष्टकथयस्वप्रसादतः ४ इतिदृष्टोनारेदनप्रत्युवाचपितामहः
 ब्रह्मोवाच शृणुनारदवक्ष्यामिकथांपापपहारां ५ यन्नकस्यचिदारव्यातंभयेतद्विजयाव्रतं पुरातनंव्रतं ह्येतत्प्रवित्रं पा
 पनाशनम् ६ जयंददतिविजयानृणांचिवनसंशयः रामस्तोपावनथातोवर्षाण्येवचतुर्दश ७ न्यवसत्पंचवक्ष्यातुसस्मिन्श्व
 सलक्ष्मणः तत्रैववसतस्तस्यराधवस्यमहात्मनः ८ रावणेनतृताभार्यासीतानास्मीतपस्विनी तेमदुःखेनराभोसोमोदू
 मभ्यागतस्तदा ९ क्षमज्जटायुपंतत्रददर्शविगतायुषम् कबंधोभिहतः पश्चाद्भूमतारण्यमध्यतः १० राज्ञोविज्ञाप्यतत्सर्वसो
 पिमृत्युवशगतः सग्रीवेणसंसरत्यमर्जयन्ममजायत ११ वानराणाभनीकानिरामार्थसंगतानिवै ततोहन्ममनादृष्टालंको-
 दानेनुजानकी १२ रामसंज्ञापनगेस्येदनकर्ममहत्कृतं समेत्यरामेणापुनः सर्वतन्त्रनिवेदितं १३ अथश्रुत्वारामचंद्रोवाक्यं
 त्रैवहृन्मनः सग्रीवानुभतेनैवग्रस्थानंसमरोचयत् १४ सगत्वावानैरेः सार्द्धंतीरंनदनदीपतेः दृष्ट्वाब्धिं दुस्तरंरामोविस्मितो-
 भूत्कपिप्रियः १५ प्रोक्तुं ह्यलोचनोभूत्वालक्ष्मणोवाक्यमब्रवीत् सौभित्रैकेनपुण्येनतीर्थेनेवरुणालयः १६ अगाधसल्लि-

११७	दशहारावतम्	प्रबोधमंत्रास्तु० म	२०८	वटसावित्रीव्रतनिर्णयः	२२४	कार्तिकमासीद्यापनम्
११७	दशहारास्तोत्रम्	मार्गशीर्षहोत्र	२०८	वटसावित्रीव्रतविधिः	२२५	वत्तिशीर्षाष्टमीव्रतम्
११८	आषाढदशमीव्रतम्	मार्गशीर्षविधिः	२०९	वटसावित्रीपूजा	२२५	वत्तिशीर्षाष्टमीपूजाः
११९	दशावतारव्रतम्	वैतर्गणसहितकदलीफूल	२०९	वटसावित्रीकथा	२२५	वत्तिशीर्षाष्टमीकथा
११९	विजयादशमीव्रतम्	एकादश्याः	२१३	वटसावित्रीपूजापनम्	२२५	वत्तिशीर्षाष्टमीपूजापनम्
१२०	एकादशीव्रतस्यानुक्रमणिका	मार्गशीर्षाष्टमीपनम्	२१३	गोपद्वयव्रतपूजाः	२२७	होलिकोत्सवः
१२०	एकादशपुष्यव्रतनिर्णयः	मार्गशीर्षाष्टमीपनम्	२१४	गोपद्वयव्रतपूजाः	२२८	अमावास्यानुक्रमणिकाः
१२१	एकादशपुष्यव्रतविधिः	पौषकृत्वा	२१४	कोकिलाव्रतनिर्णयः	२२८	भाद्रपदामावास्यायांकुशग्रह
१२२	शुक्लहोत्राष्टमीव्रतम्	पौषकृत्वा	२१५	कोकिलापूजाः	२२८	अमावास्यायांपितृव्रतं (पिं.)
१२३	पूजाविधिः	माघकृत्वा	२१५	कोकिलाव्रतकथाः	२२९	आश्विनअमावास्यायांग
१२४	साधारणैकादश्याद्यापनम्	माघकृत्वा	२१६	कोकिलाव्रतपूजाः	२२९	जम्बायाविधिः
१२५	गोपद्वयव्रतपूजा	माघकृत्वा	२१६	रक्षाबंधनविधिः	२२९	लक्ष्मीव्रतम्
१२६	गोपद्वयकथा	माघकृत्वा	२१७	उमामहेश्वरव्रतम्	२२९	गौरीव्रतपूजा
१२७	पुरुषोत्तमएकादशीव्रतम्	माघकृत्वा	२१७	उमामहेश्वरव्रतकथा	२३०	तद्व्रतपूजापनम्
१२८	प्रबोधविधिः	माघकृत्वा	२१८	कोजागरव्रतनिर्णयः	२३१	सोमव्रतनिर्णयः
१२८	प्रबोधविधिः	माघकृत्वा	२१८	त्रिपुरोत्सवः	२३१	सोमव्रतपूजाः

द्विपर्वतोत्तमम् २० तत्रापश्यन्सुनिवरमाकंडेयनपोनिधिं यस्यायुर्विद्यतेराजन् ब्रह्मणोदिनमम्रकं २१ नमसगतस्तस्यभ्रः
 चेर्ब्रह्मसदः समम् वंदेत्चरणौनस्यदूरतः पापकर्महृन् २२ मार्कंडेयोसुनिवयो हस्वानंकुष्ठिनंतदा परोपकरणाथीयसमाह्वयेद
 मब्रवीत् २३ मार्कंडेयउवाच कस्मात्कुष्ठाभिभूतस्त्वेकुतोनिधतरोत्थासि इत्युक्तः प्रत्युवाचाथमार्कंडेयेनधीमता २४
 हेममात्युवाच यस्मराजस्यानुचरो हेममालीतिनामतः मानसातुष्यन्निचयमानीयप्रत्यहमुने २५ शिवपूजनं वलायाकुबेरायस
 मर्पये एकस्मिन्निर्वसेकाललोपश्चविहितोमया २६ पत्नीसौरव्यम्रसक्तेन कामव्याकुलचेतसा ततः कुण्डेनशोसाहं राजराजेन वैसु
 ने २७ कुष्ठाभिभूतः संजानो विप्रक्तः कानयासह अधुना तव सा निध्यशोसोस्मि शरुम्रकर्मणा २८ सतांस्त्वभावन श्रित्तं परोप
 करणक्षणम् इति ज्ञात्वा सुनिश्चयश्रद्धाधिमाचकृतैनसम् २९ मार्कंडेयउवाच त्वया सत्यमिह शोक्तं नासत्यं भाषितं यतः अ
 नो व्रतोपदेशेन करिष्यामि शरुम्रप्रदं ३० आषाढे दृष्ट्वा पक्षे त्वं योगिनी व्रतमाचर अस्य व्रतस्य पुण्येन कुष्ठत्वं मुन्यसे मुवम् ३१ इ
 ति वाक्यं मुनेः शुत्वा दंडवत्सन्ति तोषुवि उत्थापितश्च सुनिवा बभूवानी वहूर्धितः ३२ मार्कंडेयोपदेशेन व्रतोत्तमम् न द्रतस्य
 प्रभावेन देवस्तपो वभूवसः ३३ संयोगं कान्तया लेभे बुभुजे सौरव्यसुत्तमम् ईदृश्विधं नृपश्चैतदकथितं योगिनी व्रतम् ३४ अथाशीनि
 सह स्थापि द्विजान् भोजयेत्तु यः तत्फलं समवाप्नोति योगिनी व्रतकृत्स्नरः ३५ महापापप्रशमनी महापुण्यफलप्रदा शक्तौ दृष्ट्वा
 कादशी च कथिता योगिनी नृप ३६ इति श्री ब्रह्मवैवर्ते आषाढ दृष्ट्वा कदादशी कथा
 युधिष्ठिर उवाच आषाढस्य सिते पक्षे किं नो भेकादशी भवेत् कौंदवः को विधिस्तस्या एतदारव्याहि केशव १ श्री कृष्ण उवा
 कथयामि महीपाल कथाभाभ्यर्थकारिणीम् कथयामास यां ब्रह्मानादयमहान्मने २ नारद उवाच कथयस्व प्रसादेन विष्णा
 राराधनाय मे आषाढशरुपक्षे तु किं नो भेकादशी भवेत् ३ ब्रह्मोवाच वेष्णो वामि सुनिश्चयसाधु पक्षं कलिप्रिय नातः पर
 तं रलोकैः पवित्रं हरिवासरात् ४ कर्तव्यं तु यत्नेन सर्वपापापनुत्तय नस्मानिहं प्रवक्ष्यामि शरुह् एकादशी व्रतं ५ एकादश्या व्रतं पुण्य

१०७९	गोविरात्रोद्यापनम्	१०७५	शसीवाहम्	१४५	वैशाखशुक्लैकादशीकथा.	१४७	हादशीव्रतानुक्रमणिका.
१०७९	अशौकविराजितम्	१०७५	गदशुत्यनिक-	१४६	ज्येष्ठशुक्लैकादशीकथा.	१४७	चैत्रशुक्लैकादश्यां दमनोत्सवः
१०८१	त्रयोदश्यां महावारुणिकोयोगः	१०७७	दश्यां था.	१४७	ज्येष्ठशुक्लैकादशीकथा.	१४७	वैशाखहादश्यां स्नानाभ्यः
१०८१	शनिप्रदोषव्रतम्	१०७७	उमाभहर्षव-	१४८	आषाढशुक्लैकादशीकथा.	१४७	आषाढहादशीपारणानिर्णयः
१०८३	शनिप्रदोषपूजा.	१०८८	कदलीव्रतपौर्णमासिकमणिका.	१४९	आषाढशुक्लैकादशीकथा.	१४८	आषाढहादश्यां दधिव्रतम्
१०८४	पक्षप्रदोषव्रतम्	१०८८	कदलीव्रतपू.	१५०	चातुर्मास्यमाहात्म्यम्	१४८	पवित्रारोपणम्
१०८७	अनंगव्रयोदशीव्रतम्	१०९१	नरकचतुर्दशी.	१५६	आवणशुक्लैकादशीकथा.	१४८	अवणहादशीनिर्णयपूर्वकव्रतं
१०८८	अथचतुर्दशीव्रतानुक्रमणिका.	१०९१	नरकचतुर्दशी.	१५७	आवणशुक्लैकादशी	१४८	अवणहादशीव्रतविधिः
१०८८	चैत्रशुक्लचतुर्दश्यां स्नानाभ्यः	२००	वैकुण्ठचतुर्दशीकथा.	१५८	भाद्रपदशुक्लैकादशीकथा	१४९	अवणहादश्यामेवामनजनयं
१०८८	नृसिंहचतुर्दशीव्रतम्	२००	वैकुण्ठचतुर्दशीकथा.	१५८	भाद्रपदशुक्लैकादशीकथा.		नीव्रतम्
१०८९	नृसिंहचतुर्दशीकथा.	२०१	शिवरात्रिव्रतश्रीकथा	१५९	आश्विनशुक्लैकादशीकथा.	१४९	अवणहादश्यापनपूजाच
१०९०	अनंतचतुर्दशीव्रतम्	२०२	शिवरात्रिव्रतकादशीकथा.	१६०	आश्विनशुक्लैकादशीकथा.	१४९	स्ररूपहादशीव्रतम्
१०९०	अनंतपूजासंकल्पः	२०२	शिवरात्रिकृत्कादशीकथा.	१६०	कार्तिकशुक्लैकादशीकथा.	१४९	त्रयोदशीव्रतानुक्रमणिका.
१०९०	यमुनापूजा.	२०७	शिवरात्र्युद्योगकथा.	१६२	कार्तिकशुक्लैकादशीकथा.	१४९	जयापार्वतीव्रतम्
१०९१	अनंतपूजा.	२०८	पौर्णिमासीव्रतानुक्रा.	१६४	अधिकमासशुक्लैकादशीक	१४९	गोविराजव्रतम्
१०९३	चतुर्दशीकथा.	२०८	पूर्णिमानिर्णयपुस्ततिः था.	१६६	अधिकमासशुक्लैकादशीक	१४९	गुर्जराचार्यामगोविराजव्रतम्

दृष्टं केन चित्कृषित् ३० एतद्यच्चक्षुषं तत्कुतः प्रासमिदं त्वया शोभनम् ३० कार्त्तिकस्यासितपक्षेनाभ्यांचेकादशीरमा ३१ तामुपोष्यमयाप्राघादिजेंद्रु
 रमधुवं ध्रुवं भवति पैनवतलुक् षडिजेत्तम ३२ दिजेन्द्रु ३० कथमधुवं भवति किं यं हि भवति ध्रुवं तत्त्वं कथय राजेंद्र तत्त्वरिप्याभिनाम्यथा ३३
 शोभनम् ३० मयेतत्कथितं विप्रश्नदाहीनं व्रतेत्तमं तेनाहमधुवं मन्ये अहं भवति तच्छृणु ३४ सुतुकुंदस्य दुहिता चंद्रभाया सुशोभना
 तस्यैकथय दृष्टान्तं ध्रुवमेतद्भविष्यति ३५ तच्छ्रुत्वा यदि जवरत्नस्यैवं न्यवेदयत् श्रुत्वाथ सा द्विजवचो विस्मयान्तुः सुसुत्ये चना ३६ प्र
 त्यक्षमथ वा स्वमस्त्वैतत्कथ्यते द्विज सोमशर्मो वा ३७ प्रत्यक्षं पुत्रिनेकांतो मया दृष्टो महावने ३७ देवतुल्यमना धृष्य दृष्टं तस्य पुर
 मया अध्रुवं तेन तत्प्राक्तं ध्रुवं भवति तत्तुक् ३८ चंद्रभागे वा च तत्र मानय विप्रैर्पतिदर्शनलालसाम् आत्मनो व्रतपुण्येन करि
 प्याभिपंरधुवं आवयोर्द्विजसंयोगो यथा भवति तत्तुक् प्राप्यते हि महत्पुण्यं दृष्ट्वा योगं विसृक्तयोः ४० इति श्रुत्वा सह तया
 सोमशर्मजगाम ह आश्रमं वामदेवस्य भंदराचलसन्निधौ ४१ वामदेवो भृपोत्सर्वं वृत्तांतं कथितंतयोः अभ्यर्षिं च चंद्रभागा वेद-
 मंत्रैर्योजितं ४२ अर्षिभं व्रतं भावेन विष्णुवासरे सेवनात् दिव्यदेहा बभूवामो दिव्या गतिमवाप ह ४३ पत्युः समीपमगमत् प्र
 हर्षात् कुल्लोचना सहर्षः शोभनो नीवदृष्ट्वा कानां समागताम् ४४ समाहृत्य स्वके वामे पार्श्वे तां संन्यवेशयत् सा चोवाच पि यंह
 धां च चंद्रभागा शतभवचः ४५ नृणु कानां हितं वा कथयत् पुण्यं विद्योतमयि अष्टवर्षाधिकजानाया दाहं पितृवशमनि ४६ मया ततः प्र
 प्तिं च कृतमेकादशी व्रतं यथोक्तविधिसंयुक्तं श्रद्धा युक्तं चेत्तसा ४७ तेन पुण्यप्रभावेन भविष्यति परं ध्रुवम् सर्वकर्म समुद्ध-
 चयावदाभूतसमूह ४८ एवं सानुपशार्दूल रमेते पतिना सह दिव्यभोगा दिव्यरूपा दिव्याभरणभूषिता ४९ शोभनोपितया
 सा र्द्धं रमेते दिव्यविग्रहः रमा व्रतं भावेन भंदराचलसन्नुति ५० चिंतामणिसमाद्ये वा कामधेनुसमायुक्ता रम्पयिष्य ५१ ननु पतेत वा
 ग्रेकथिता मया ५१ ईदृशं च व्रतं राजन्ये कुर्वन्ति नरोत्तमाः ब्रह्महत्यादिपापानि नाशयान्ति प्रसूतयः ५२ एकादशी व्रतानां चास्ति योरुभ
 योरपि यथा शतश्रुतया ह्युष्णातिथिभेदेन कारयेत् ५३ सेवितेकादशी नृणां भक्तिमुद्रि ५४ द्वाविनी धेनुः कृष्णा तथा चैता उभयोः सा

२३२	सोमवतीकथा-	२४८	दंलिञ्जतम्	२५८	सुरूपसंक्रांतिञ्जतम्	२६०	तांबूलोद्यापनम्
२३४	अयावास्थायाभर्होदयः	२४९	मंगलवारकथा	२५८	तेजः संक्रांतिः	२६१	मीनञ्जनोंद्यापनम्
२३५	मलमासादिञ्जतानुक्रमणिका-	२५०	मंगलवतीद्यापनम्	२५८	सौभाग्यसंक्रांतिः	२६१	प्रयादानविधानम्
२३६	मलमासञ्जतम्	२५०	शुक्रवारव्रतम्	२५८	तांबूलसंक्रांतिः	२६१	लक्षपद्याविधिः
२३८	स्वस्तिकव्रतंचातुर्मास्ये-	२५१	शुक्रवासरकथा-	२५८	मनीरथसंक्रांतिः	२६२	लक्षदीपविधिः
२३९	रविवारव्रतम्	२५२	शनैश्चरव्रतपूजा-	२५८	अशोकसंक्रांतिः	२६२	लक्षदूर्वापूजा-
२४०	रविवारकथा-	२५२	शनैश्चरकथा-	२५९	आसुः संक्रांतिः	२६४	शिवलक्ष्मप्रदक्षिणाविधिः
२४१	आशादित्यव्रतम्	२५३	व्यतीपातव्रतम्	२५९	धनसंक्रांतिः	२६५	अभ्यत्यलक्ष्मप्रदक्षिणाविधिः
२४२	रवौदानफलपूजा-	२५४	नारदपुराणांतर्गतव्यतीपातव्रतम्	२५९	सर्वसंक्रांत्युद्यापनम्		विधिः
२४२	दानफलकथा		पातव्रतम्	२५९	धनसंक्रमणविशेषः	२६७	विष्णुलक्ष्मप्रदक्षिणाविधिः
२४३	सोमवारव्रतपूजा-	२५५	मासोपवासव्रतम्	२५९	रविष्टुतस्नानम्	२६७	तुलसीलक्ष्मप्रदक्षिणाविधिः
२४३	सोमवारकथा-	२५७	धारणापारणाञ्जतम्	२५९	मकरसंक्रांतौष्टुतकंबलमहिमा-	२६८	गोब्राह्मणहनुमत्प्रदक्षिणाविधिः
२४५	सोमवारवतीद्यापनं	२५७	संक्रांत्यादिञ्जतानुक्रमणिका		मकरसंक्रांतौदधिमंथनदानम्-		विधिः
२४६	एकशुक्लसोमवारव्रतम्	२५७	धान्यसंक्रांतिञ्जतम्	२६०		२६९	लक्षबिल्वपूजनम्
२४७	एकशुक्लसोमवारव्रतोद्यापनम्	२५८	लवणसंक्रांतिञ्जतम्		दधिमंथनकथा-	२७०	शिवनानालसापूजाविधिः
		२५८	भोगसंक्रांतिञ्जतम्	२६०		२७१	तुलसीलक्ष्मप्रपूजा-

धयितुं न शक्तश्च सुराननः १ नारदाय पुरा प्रोक्तं विधिना ब्रह्ममुत्तमं पद्मिन्याः पापराशिं प्रमुक्तिमुक्तिफलमदं ४ अन्वावाक्यसुरारस्तु-
 प्रोवाचानि सुदन्वितः युधिष्ठिरा जगन्नाथं विधिं प्रपच्छधमवित् ५ अन्वावाक्यस्तु वचनं प्रत्युत्तुल्लं बुजे ह्यसृणः ७ अन्वावाक्यस्तु वच-
 नं यामि सुनीनामप्यगोचरं ६ दशमी दिवसे प्रोक्तं विधीयते कास्यं मांसं मसूराश्च चणकान् कोद्रवास्तथा ७ शोकं मधुपरा-
 न् च दशम्या दशवर्जयेत् हविष्यान्नं च भुंजान् अक्षरलवणं तथा ८ मूत्रमिषायां ब्रह्मचारी भवेच्च दशमी दिने एकादशी दिने भ्रात-
 र्भातरुत्थाय सादरं ९ विधाय च मण्डोत्सर्गं न कुर्यादन्तर्धावनम् गंडूधान् द्वादशान् हस्ताश्च विभूत्वा समहितः सूर्योदये शस्त्रेतीर्थ-
 स्नानार्थं ब्रजस्त्वधीः गोमयं मृत्तिकं काशुल्याति लावदभान् शस्त्रं चिस्थलात् ११ चूर्णैरामलकी भूर्तेर्विधिनस्नानमाचरेत् उच्यते
 सितवरो ह्येण ह्येण ह्येण १२ मृत्तिकं ब्रह्मदत्तासिकाशये पनाभिं मंत्रिना त्वमेकुरुष्व विभ्रांगलमाने त्रिशिरोरुहे १३ हरिपूजनयो-
 रगं मां मृत्तिकं कुरुते नमः सर्वेषां धिसमुत्पन्नं गंगावोदरमधिष्ठितं १४ पवित्रं करणं भूमेर्भापावयतु गोमयं ब्राह्मणीवनसंभृता धात्रो
 भुवनपावनी १५ संस्पृष्टा पावयांगं मनिर्मलं कुरुते नमः देवदेव जगन्नाथ शंखचक्रगदाधर १६ देहि विष्णो ममानुज्ञानवर्तीयावगा-
 हने वा रुणां श्रजे पन्मंत्रां स्नानं कुर्याद्विधानतः १७ गंगादितीर्थं संस्मृत्य यत्र कुत्र जलाशये पश्चात्समाजयेद्वा त्रिविधिनानुपसृत-
 म १८ सुरवेष्टं च तद्देवाब्धौः शिरसि चाप्यधः परिधाय सुरवं वा साधकः शस्त्रं चित्यं वंदितं नतः कुर्याद्दूरैः पूजामहापापविन-
 श्रयति १९ संध्यामुपास्य विधिनानुपयिता पितृनुत्तरान् हरैर्मंदिरभागम्य पूजयेत्तकमन्त्रापतिं २० स्वर्णमाषकृतं देवं साधिका-
 सहितं हरिं पार्वत्या सहितं देवं पूजयेत्तद्विधिपूर्वकं २१ कुंभोपरित्यजेत् देवं ताम्रपात्रे यस्मिन्नेयं दिव्यवस्त्रं समायुक्ते दिव्यगंधानुब-
 सिते २२ तस्यापरित्यजेत् तान्मन्त्रोपाहरणमयं तस्मिन्संस्थापयेद्देवं विधिनानुपययेत्ततः २३ संस्थाप्य सलिलैः श्रेष्ठैर्गंधधूपैर्दि-
 वासितैः चंदनागरुकरूपैः पूजयेद्देवमीश्वरं २४ नानाकुसुमकस्तूरीकुंभेन सितानुबुजैः तत्कालजोतैः कुसुमैः पूजयेत्तत्परमेश-
 वरं २५ नैवेद्यविधेयैः शक्त्या नयानी राजनादिभिः धूपैर्दीपैः सकर्पूरैः पूजयेत्केशवं शिवं २६ नृत्यगीतं तदेतनु कुर्याद्भक्तिपुरःसर-

व.रा. ॥ ७०७ ॥ गोत्रिरात्रोद्यापनम्

असीविवाहश्च ॥ १४५ ॥ वैशाखशुक्लैकादशीकथा.

॥ १६७ ॥ द्वादशीव्रतानुक्रमणिका.

व.रा.
४

२७१ विष्णुलक्षपुष्पपूजा.
२७२ बिल्ववर्तिव्रतोद्यापनम्
२७३ रुद्रवर्तिव्रतोद्यापनम्
२७४ माणिक्यवर्त्युद्यापनम्
२७५ विष्णुवर्तिव्रतम्
२७६ देहवर्तिव्रतोद्यापनम्
२७७ विष्णुसूर्यलक्षणमस्कारः
२७८ मंगलगौरीव्रतानुक्रमणि
का.

२७९ मंगलगौरीव्रतम्
२८० मंगलगौरीपूजा.
२८१ मंगलगौरीकथा.
२८२ मौनव्रतम्.
२८३ पञ्चथान्यलक्षपूजा.
२८४ शिवसुधिव्रतम्
२८५ हस्तगौरीव्रतम्
२८६ हस्तगौरीपूजा.
२८७ कृष्णोडाव्रतम्

२८८ कर्कटिकाव्रतम्
२८९ कर्कटिकापूजा.
२९० विष्णुपञ्चकव्रतम्
२९१ विष्णुपञ्चकव्रतोद्यापनं
२९२ कौटिलीपदानविधिः
२९३ पार्थिवलिङ्गोद्यापन
२९४ व्रतराजानुक्रमणिकाभ्यो
काः
२९५ सप्तथान्यलक्षपूजा.

२९३ फलानालक्षपूजा.
२९४ फलपूजोद्यापनम्
इति श्रीव्रतराजानुक्रमणि
का समाप्ता. ॥ ॥ ॥
॥ ५९ ॥
॥ श्रीसांबसदाशिवार्पणम् ॥

हे अनुक्रमणिके च पुस्तक सु सुन्दरं यथै बापुसदाशिवशेटहंगिष्ठे श्रीकर्हनेकर याणि आपले छापवायांत छापिलें शके १७८९
प्रभवनामसंवत्सरे माघशुक्लप्रतिपत्तिथौ मंदवासरे संपूर्ण

अदुर्क

पंथित्वाचयेद्वती पुष्पधूपेस्तथादीर्घैर्वेद्यैश्चमृजयेत् पुनः प्रव्यागिसंगृह्यमृजयेत् अनन्तायनमः पादौगुल्फौसंकर्षणाय च
 कालात्मनेजालुनीचजघनेविश्वरूपिणे कटीवैविश्वरूपायमंद्रवैविश्वसाक्षिणे नाभितुपद्मनाभायहृदयंपरमात्मने कंठश्मीकंठनाथायबाहू
 र्ध्वरूपाधारिणे सुरवंतुवाचस्पतयेचक्षुधीकपिलाय च ललाटेकेशवायंतिशिरःसर्वात्मनेतथा नमः पादौपूजयामीत्येवमादिमृजयेत् ए
 वंसंपूज्यविधिनारात्रोजागरणंचरेत् गीतवादित्रनृत्यादिपुराणअवणान्वितं प्रतिमांचप्रकुर्वीतपूजांगंधादिनाहरेः नानाफलानिभक्ष्या-
 गिरवाद्यानिचर्चयेदयेत् ततः प्रभातसमयेस्नान्वाचार्यादिभिः सह अनंतपूजयेत् प्रागवत् जुहुयात् पश्चिमेततः कुंडेवास्थंडिलेकुर्यादग्नि
 स्थापनपूर्वकं आज्यभागांतमाचार्यः स्वगृह्योक्तविधानतः ततोऽश्वत्थसामिद्रिस्तदस्मावेभ्याभिरिव च दुग्धमध्वाज्यदधिभिस्तिर्लेवापाय
 सेन च आज्येन च प्रतिद्रव्यमष्टोत्तरसहस्रकं अष्टोत्तरशतं वाष्टविंशतिं जुहुयात् क्रमात् अतोदेवैर्निर्घेणरूपाणां वैनामभंभतः प्रणवा-
 दित्चतुर्थ्यंतं नमो नानतनामतः नामभंत्रैश्च जुहुयाच्चतुर्दशभिरादरात् पुरुषसूक्तेन जुहुयादतोदेवैर्निवापुनः शतमष्टोत्तरं यावत् प्रत्येकं
 जुहुयाच्चक्रः चरुहोमस्तथाकार्योमंत्रैर्नैर्विचक्षणः एतैर्विध्यमाणभंत्रैर्जुहुयाच्चरुणानया ॐ अनंतायस्वाहा ॐ कालायस्वाहा ॐ
 अहारात्राय ॐ अर्धमासाय ॐ मासाय ॐ क्रतुभ्य ॐ परिवत्सराय ॐ कपिलाय ॐ शेषाय ॐ कालात्मने ॐ उपसेन ॐ
 काष्ठाय ॐ सुहूर्ताय ॐ शोषाय ॐ मृगये च शशिये च महते च स्वाहा ॐ भुवो वायवे चांतरिक्षाय च महते च स्वाहा ॐ स्रवरादि
 त्याय च दिवे च महते च स्वाहा ॐ भूर्भुवस्त्वश्वद्रुमसे च नक्षत्रैः ॐ अर्वा द्रग्न्यश्च महते च स्वाहा आज्यतिलैः स्विष्टकृतं प्रजापतिभ्यो-
 जुहुयात् समिदादिभिरेव च प्रत्येकं जुहुयात् क्रमात् एवं स्विष्टकृतादीनि पूर्णपात्रानमाचरेत् जपेत् पुरुषसूक्तं तु स्मृतानं नमस्करोतमं पू
 णाहुतिं च जुहुयाद्दोमाने विश्वमित्यूचा होमशेषं समाप्याथ हस्ताभ्यामुपमवच नतोर्वेलोकपालाश्च ग्रहानूपूज्य यथाक्रमं गीतवादित्रनिर्नदे
 र्दत्वा पूर्णाहुतिं प्रति केचिन्मनेरात्रिहोमः पूजयित्वा हरिदं वमाचार्यपूजयेत्ततः परिपूज्य सपत्नीकं वस्त्रालंकारभूषणैः वस्त्रालं
 कारभूषणैश्चैस्ततो धेनुं समर्चयेत् पथस्त्विनीं सपत्नीलां च वस्त्रालंकारभूषितौ स्वर्णशृंगी रोष्य रवुरीतामष्टां सशोभनां कांस्यदोहारत्नपु-

पूज्यसर्वांगविष्णवे नमः अभ्यर्च्यैवं क्रमेणैव शास्त्रोक्तविधिना शक्यम् ततो रजतपात्रेण अर्घ्यं दद्याद्द्वयोरपि अथार्घ्यमंत्रः ॐ कारपूर्वके
 देवि वीणा पुस्तकधारिणि देवमातर्नमस्तुभ्यमवैधव्यं प्रयच्छ मे पतिव्रते महाभागे वह्निजाते शक्तिस्मिते दृढव्रते दृढमते भक्तुश्च प्रिय
 वादिनि अवैधव्यं च सोऽस्माक्यं देहिलं मम सुव्रते पुत्रान्यो चांश्च सख्यत्वरूपाणां ध्येनो नमः अथ ब्रह्मसत्यवतोरर्घ्यमंत्रः त्वया सृष्टजगत्सर्वस्य
 देवासुरमानुषं सत्यव्रतधरो देवब्रह्मरूपेण मोक्षुते अथ यमस्य अर्घ्यमंत्रः त्वं कर्मसाक्षी लोकांशुभाशुभाविवेककृत् वैवस्वतगृहाणां ध्ये
 धर्मराजन मोक्षुते धर्मराजः पितृपतिः साक्षी भूतोऽसि जंतुषु कालरूपगृहाणां ध्येनो नमः त्वं गंधर्वाणां ध्येनो नमः रक्तव
 स्त्रैरलंकारैः पूजयेद्भक्तमत्सरा सावित्री प्रार्थना सावित्री ब्रह्मगायत्री सर्वदा प्रियभाषिणी तेन सत्येन मापाहि दुःखं स्वसंसारसागरात् त्वंगैरीत्वं
 शन्वीलक्ष्मीस्त्वमभाचंद्रमंडले त्वमेव च जगन्माता मासुद्वरं वरानने सौभाग्यं कुलवृद्धिं च देहि त्वं मम मुव्रते यन्मया दुष्कृतं सर्वं कृतं जन्मशतैरपि भ
 स्मीभवतु तत्सर्वमवैधव्यं च देहि मे अथ सावित्री सत्यवतोः प्रार्थना अवियोगो यथा देवसावित्र्या सहितस्य ते अवियोगस्तथा साक्षात्
 जन्मनि जन्मनि यमप्रार्थना कर्मसाक्षि च जगत्पूज्य सर्ववंधप्रसीद मे संवत्सरं व्रतं सर्वपरिपूर्णं तदस्तु मे सावित्री प्रार्थना सावित्री त्वया दे
 वि चतुर्वर्षशतायुषं पतिमासासि गुणिनं मम देवितया कुरु सावित्री च ममाधिवासी ततं ब्रह्मणः प्रिये पूजितासि द्विजैः सर्वैः स्त्रीभिर्भुवि नाग-
 णैस्तथा त्रिसंध्यं देवि भूतानां वंदनीयासि सुव्रते मया दत्ता च पूजयेत्वं गृह्यण नमोस्तु ते जागरंतं त्रकुर्वीत गीतवादित्रमंगलैः सुवासिन्यस्ततः
 पूज्या दिवसे दिवसे शक्राः सिंदूरं कुंकुमं चैव तांबूलं च सुपूजकम् तथा दद्याच्च शूर्पाणि भक्ष्यं सौभाग्यमष्टकं सनिष्ठे च दिवा रात्रौ कामक्रोधविबिजं
 तां दिनत्रयेऽपि कर्तव्यमेव मध्याह्ने पूजनम् ततश्चतुर्थी दिवसे यत्स्मर्यते च शृणुष्व मे मिथुना निचतुर्विंशत्सोऽदशाष्टाष्टवा पूजयेद्ब्रह्मभोगानैर्भू-
 षणाच्छादनासनैः अथ वागुरुमेकं वा व्रतस्य विधिकारकम् सर्वलक्षणसंपन्नं सर्वशालाचार्यपारंगं वेदविद्याव्रतस्नानशान्तं तु विजितं द्विचमू स
 पत्नीकंसमभ्यर्च्य च त्वालंकारमंडनैः शक्या सोपस्करा दद्याद्दुहं चैव निशोभनं अशक्तस्तु यथाशक्त्या स्तोत्रं स्तोत्रं कल्पयेत् सावित्री तं य
 था देवि चतुर्वर्षशतायुषा सत्यवसतिना सान्द्रं मया दत्ता च सावित्री ब्रह्मणा प्रतिगृह्यतां मया गृह्यतां सावित्री तया दत्ता सु

इतिव्रतराजानुक्रमणिकासमाप्ता.

अपश्यन् नारदस्तत्र संति केनागता इति ईश्वरेणाविनासम्यक् हृष्ट्वा सर्वान् स्पृश्याणि भ्यानं नर्तकलहप्रियः ज्ञात्वा स
 लभूत्स्वततः कैलासमाययौ सर्वायनाशनं पुण्यं कैलासशिखरं शरभम् तत्र हत्वा स मासीनं गौरीसहितशंकरं कृतांजलिपुत्रो भूत्वा भणिप
 त्यमुनिः स्थितः ईश्वरस्तमुवाचायनिः श्वसंतमनं कथा किमागमनं कृत्यते मदीयं सदनं प्रति श्वासोश्वासेन सयुक्तं नमो ह्यहिजो नम ईश्वरस्य
 वचः श्रुत्वा शिखां स्पृश्याणि नादुः खयुक्तं इवावाच नारदः कलहप्रियः नारद उवाच यन्निमित्तं महादेवमत्यं लोकं कात्समागतः वदामि दुः
 खसंयुक्तं तच्छृणु क्षजगत्पते दक्षयज्ञमहद्द्रष्टुमद्यदेवात्समागतः तत्र यज्ञोऽस्थिताः सर्वे दक्षजाभातरः प्रभो हत्वा तांश्च नतन्मथे हृष्टश्चिभुव
 नेश्वरः तवावज्ञा कृतानेन दक्षेणापुण्यकर्मणा तेन ये श्वाससंयुक्त आगतोः स्मितवातिकम् ईश्वरेण विना किंचिद्दुर्मकार्येन सिद्ध्यति अतोऽस्यावि
 फलः सर्वः प्रयासः स्वमरं वमति तस्य तद्भाषितं श्रुत्वा नतन्मथे त्यचिंतयत् सन्नेधस्तनदाजातो हीश्वरा जगदीश्वरः गौर्याच प्रार्थितो देवः शु
 त्वा तन् नारदेरितम् तस्य यज्ञस्य चातार्यदेव तत्र वज्राभ्यहम् इत्युक्त्वा च क्लितारोषा दीश्वरेण निवारिता जगदीशनमस्तुभ्यं व्रजाभिपित्वं वशम
 नि नारदेनाथसाहितागणेशो न च संसृता यज्ञार्थमागता चैव दक्षद्वारेशिवा प्रिया वन्तो हत्वा वसो धारां न ज्जितान् च शिवप्रिया निष्ठंतीं द्वारितां द
 क्षो न ददर्श महासतीम् क्षणमेकं च तिष्ठंतीं यदा दक्षो न पश्यति तदैवं चिंतितं गौर्यानी वितव्यं मया कथम् धारिता कुंडनिकटे हा हा कृत्वा च समा
 तः क्षिप्तं वन्होतदगौर्या शापं दत्वा च दारुणम् हत्वा तच्च गणेशो न गशः परश्चरुद्यतः क्षुब्धोऽसौ तदा त्यर्थगौर्ये च गणाधिपः पार्शेन ब
 ध्वा कतिचित्कृणानिहतवान् सरान् दक्षेण नोदिता देवाः सर्वे युद्धाय निर्ययुः महद्यद्भुतं दूयः सहदेवैर्गणेशितुः तं हत्वा नारदः शीघ्रपुनः
 कैलासमाययौ निवेदया मासतदा युद्धं गौर्या विमर्जनं तच्छ्रुत्वा स्फुटया भास मटां कोपादुभाषतिः ततो जातौ तिविकटः पुरुषो रक्तलोचनः सबभौषमहादेवं
 स्वाभिन्नाजो च देहि मे वीरमर्द्रेन भास्य कृत्वा चाज्ञां समर्पयत् दक्षयज्ञविघातायै गच्छ वीरानि सन्तरम् श्रुत्वा तदीश्वरवचः सर्वं प्रमथ संवृतः आ
 ययौ यज्ञसदनमस्तु वन्दिषुनि क्षिपत् नतं द्रादयो देवास्तद्दृष्ट्वा य विनययुः क्षणान् पार्जितां स्तेन विद्रुताश्च दिशो दश अनुद्रुतश्च तान् सोऽपि पूज्यो
 दंतानपातयत् भगस्य नैवेनासां च सरस्वत्या न्य कृतं त एव विद्राव्य तान् सर्वान् शिरो दक्षस्य चिच्छिद कृत्वं यज्ञघातं स आजगाम शिवांतिकं

॥ अथ व्रत राजप्रांसः ॥

यक कथयस्वप्रसादेनलोकानांहितकाम्यया कथयंतिमुनिश्रेष्ठाः कृष्णहैपायनादयः अदत्तं नैवलभ्येत दत्तमेवोपतिष्ठते यथावंध्यागृहस्थ
स्यपतिवंशविनाशिनी तथादानविहीनस्यजन्यसर्वभिरर्थकं नथापिकथयंतीह देवज्ञाः शास्त्रकोविदाः मल्लिस्तुचैयताप्राप्तेक्रियाकार्यका
थंविभो क्षीरभोजीबिवाहश्च व्रतकाव्योपवासकं मल्लिस्तुचैसदात्याज्यगृहस्थेनविशेषतः लक्ष्मीरुक्ताच अधिभासेचसंप्राप्तिकेकार्यव्रतमुत्त
मं कस्योद्देशेन दत्तव्यं किंपरव्रतदायकं श्रीकृष्णउवाच शृणुदेवि महाभ्रागे सर्वलोकास्य हेतवे स्वयंदातास्त्रयं भोक्ताशोददानी हि ज्ञातये
नान्योदातान भोक्ताच इह लोके परव्रतच असंक्रांते च भासे वै मासु हि श्रय व्रतं चरेत् अधिभासस्य देवो हं पुरुषोत्तम सप्तजकः स्नानं दानं जपं होमं
स्वाभ्यायं पितृतर्पणं देवांचनमथान्यच ये कुर्वन्ति मनुष्यजाः अक्षयतद्रत्नसर्वमोद्देशेन यत्कृतं मलभासो गतः शून्यो येषां देवि प्रमादतः दारि
द्यं पुत्रशोकंच पापपंकविगर्हितम् मर्त्यलोके भवेज्जन्मनेषां देवि न संशयः स्मरवप्रदासि देवित्वं यैर्व्यंति हि जोज्जमान् यदा मल्लिस्तुचोभासोमा
प्यते मानवैः प्रिये महोत्सवस्तदा कार्य आत्मनो हितं काक्षिभिः कृष्णपदोच्चतुर्दश्यां न वभ्यावासरं शर्वीर अष्टव्यां वाथ कर्तव्यं व्रतं शोकविनाश
नं यथा लाभोपहारेण भासे चास्मिन्मल्लिस्तुचे पुण्ये न्हि प्रातरुत्थाय कृत्वा पूर्णोद्दिष्टं क्रियां गृह्णीयान्नियमं पश्चाद्दास्य देवं हृदि स्मरन् उपवास
स्य नक्तस्य एकभक्तस्वभ्राभिनि एकस्य निश्चयं कृत्वा ततो विमान्निमंत्रयेत् सपत्नीकं वसदाचारान् स्मरूपां स्मरं वेषकान् अज्ञाध्ययनं संप
न्नात्कुलीनान् ज्ञातिसंभवान् युधिष्ठिर उ० अधिभासस्य माहात्म्यं मार्कंडेयमुनेवद जपयज्ञादिकं पुण्यं वक्तव्यं अवि सत्तम किंकर्तव्यं च वि
प्रेदं गंगास्नानं च दुर्लभम् कथयस्व महाभ्राज्ञ कृपया हि जगुगव मार्कंडेय उवा० मलभासस्तु भासानां मलिनः पापसंभवः तस्य पापं विशद्वा
र्थं मलभासव्रतं कुरु प्रतिपत्तिथिमारभ्य अमावास्यावधि भवेत् उपवासे न नक्तं न ह्येकभक्तेन वानुप एकस्य नियमं कृत्वा दानं दद्याद्दिनोदि
ने दानं कुर्यादपूपानां दक्षिणाद्युत संयुतम् अंतं चोद्यापनं कुर्यात्संपूज्यमधुसूदनं उपोष्य च चतुर्दश्यां सर्वपापैः प्रमुच्यते दरिद्रेण व्यतीपातेष्व
थवा द्वादशीदिने पौर्णमास्यां च तुर्दश्यां न वभ्यावानुपोत्तम अष्टव्यां वाथ कर्तव्यं व्रतं शोकविनाशनं यथा लाभोपचारेण भासे चास्मिन्मल्लिस्तुचे त्रय
स्त्रिंशदपूपांश्च प्रदद्याद्दुत संयुतान् श्रीसूर्यप्रीतये राजन् सर्वपापविमुक्तये पात्रे जनादेनेषीत्यादानं न त्स फलं भवेत् फलभासे तु संप्राप्ते कार्ति-

श्रीगणेशायनमः श्रीगुरुभ्योनमः ॐ कारविशेषगुरुसूत्रस्वरस्वतीगौरीशस्त्रयोचहरिचंपैरवम् प्रणम्यदेवान्कुरुतेह्रियं
 शंदैवज्ञशर्माजगतेहिताय १ विष्णवर्चनदानशिवाचनचउत्सर्गधर्मव्रतनिर्णयच वेदान्तपुराणातस्मृतिनश्चतद्द्रुतेक्तसिद्धान्त
 विधिर्विधत्ते २ संगुह्यसर्वस्यमतं पुराणसिद्धान्तवाक्यसुनिष्ठाः प्रणीतं लोकोपकारायकृतोनिबंधोव्रतप्रकाशः स्तुधिया-
 मुदेस्त्यात् ३ यावतोब्राह्मणालोकधर्मशास्त्रविशारदाः तावतः कृपयायुक्ताः कुर्वंतुग्रथशोधनं ४ विज्ञाप्यतेमयासर्वेपंडि-
 नागुणमंडिताः प्रचारणीयाग्रंथोयंबालवबालकस्यमे ५ रामाकमुनिभूषसंख्ये १७ ९३ वत्सिषंगेहसंख्येके १६५८ वर्षेशाके-
 शतकूपक्षपंचम्यातपसः शतमे ६ विलोक्यविविधान्ग्रंथांल्लिरच्यतेसुजनायवे तन्निमित्तोभयारम्भः किमज्ञानंमनीषिणः ७
 चित्तपावनजातीयः शांडिल्यकुलभंडणः गोपालात्मजदेवज्ञः संगमेश्वरसंज्ञितः ८ दुर्गाघाटेवसन्काशशानत्वापितृपिता
 महान् कुर्वेवैविश्वनाथोहव्रतराजस्तुस्तरम् ९ ॥ अथव्रतराजभारम्भः ॥ अथचस्वकर्तव्यविषयोनिर्णय
 तः संकल्पोव्रतमिति तत्रअग्निहोत्रसध्यावदनादिविषयसंकल्पेअविप्रसक्तेकिं कृत्वाभियुक्तव्रतप्रसिद्धिविषयः संकल्प
 विशेषः सगवव्रतं नचव्रतसंकल्पयेदित्यनन्वयइतिवाक्यं पाकपचतिदानंदद्यादिनिवत्प्रत्ययानुग्रहार्थप्रयोगोत्पत्तिरिति
 वक्तव्या अथव्रतकालमाह हेमाद्रोगार्णः अस्तगेचगुरोश्चक्रकेबाल्येवदेमल्लुत्वे उद्यापनसुपारभं व्रतानांनैवकारये
 त् १ तत्रैववृद्धमतुबृहस्पती अस्याधानममतिस्त्रांचयज्ञदानव्रतानिच मागल्यम्भ्रिषेकचमलमासेविवर्जयेत् बाले
 वायादिवाहेन्द्रशतकेचास्तगतेगुरो मलमासेचएतानिवर्जयेद्देवदर्शनं लल्लुः नीचस्येवक्रसंस्थेप्यनिचरणगतेबाल
 हस्तगतेवासन्यासोदेवयात्राव्रतनियमविधिः कर्णवंधस्तुदीक्षा भोजीबंधोथचूडापरिणयनविधिवोस्तुदेवप्रतिष्ठाव-
 र्ज्याः सिद्धिः प्रयत्नाच्चिदशपतिगुरोर्मिहराशिक्षितेचेति नीचस्योमकरस्थः कल्पनरोदेवीपुराणे सिंहसंस्थगुरुशत
 क्रमसर्वारंभेषुवर्जयेत् प्रारब्धंनचसिद्धेयतमहाप्रयकरंभवेत् पुत्रभित्रकलत्राणिहन्याच्छीघ्रनसंशयः देवारामतडागेषु

ब्रतौद्यानगृहेषु च सिंहस्थं मकरस्थं च गुरुं यत्नेन वर्जयेत् वसिष्ठः सिंहस्थे तु मृगशिरसं गुरुं यत्नेन वर्जयेत् अन्यत्रासिंहमा-
 गतुः सिंहस्थापिनदुष्यति सिंहस्थगुरोर्वर्जनीयत्वं नर्मदोत्तरभाग एव अन्यत्र तु सिंहाशा एव वर्ज्यः तशच मदनरत्नादिद्युत-
 कालविधाने सिंहस्थतः सुरगुरुं यदि नर्मदायास्त वर्जयेत् सकल कर्मसु सौम्यभागे विध्यस्य दक्षिणादिषु प्रवदन्ति चार्योः सिं-
 हाशकर्मगपतावपि वर्जनीयः सिंहाशास्तु पूर्वाफाल्गुन्यः प्रथमः पादः मृगपत्तो मकरस्थे गुरोर्दशविशेषमाह लल्लुः नर्मदा
 पूर्वभागे तु शोणस्योत्तरदक्षिणे गंडक्याः पश्चिमे भागे मकरस्थो नर्मदोषभाक् केषां चिन् रक्षी कर्तृकाणामन्येषां च व्रतानां भागस्त्योद-
 येत्यारम्भमिषेध इति हेमाद्रौ लोगाक्षिः उद्यानिकाशिवपवित्रकमेघपूजादूर्वाष्टमी फलविरूढकजागराणि रक्षीणां व्रतानि नि-
 रिवलान्यपि पार्ष्णि काणिकुर्याद्दगस्त्य उदिते नक्षत्राणि निलम्पति उद्यानिका व्रतविशेषः शिवपवित्रक आषाढ्या मयवा माध्या-
 विहृतं शिवपवित्रा रोपणम् मेघपूजा व्रतविशेषः दूर्वाष्टमी भाद्रशुक्ल एव फलविरूढकभाद्रपदशुक्ल चतुर्दश्या पालीव्रतक-
 दलीव्रता परनामकं जागरं आश्विनपौर्णमास्यां कोजागरव्रतं कार्तिकशुक्ल चतुर्दश्या विहितं जागरव्रतं वा अत्राप्रयत्रागस्त्योदयस्यावश्यं
 मावितेन विधेरनवकाशापत्तोर्वैकल्ये ज्ञेयः वार्षिकाणीत्यत्र वर्षासु भगवति वार्षिकाणि इत्येव व्युत्पत्तिर्न तु वर्षे भवानीति तथासति शर-
 दादिद्वीष्मपत्तेर्न अंगस्त्योदयानुवृत्ते स्तन्मध्यविहितानां रक्षीव्रतानां सर्वथानारम्भा एवापद्यत इति अंगस्त्योदयकालश्च दिवोदासीये
 उदेति यास्या हरिस्तक्रमाद्वेरे काधिके विंशतिमेत्यगस्त्यः सप्तममेतस्तेष्टवषसं क्रमाच्च भयानि गार्गादिभिरत्यत्राणि व्रतारम्भसमा-
 प्योस्तिथिं विशनिर्हिन्माद्रौ सत्यव्रतः उदयस्यातिथिर्योर्हि न भवेद्दिनमध्यभाक् सारवडानव्रतानां स्यादारंभश्च समापन एतद्व्यति-
 रिक्तायामरवडायां प्रारम्भमाह नैवेद्यं च नृवसिष्ठः अरवडव्यापिनी मातृङ्गाय द्यवडां भवेन्निथिः व्रतारम्भणतस्यामनस्तगुरु-
 शक्रयुगिति अनस्तमितगुरुशक्रायातिथौ व्रतारम्भणीयमित्यर्थः रत्नमालायां सोमसौम्यगुरुशक्रवासराः सर्वकर्मसु-
 प्रवर्तिमिद्विदाः शानुभोमशनिवासरेषु च प्रोक्तमेव रवलुकर्मसिद्ध्यति विक्रुद्धं संज्ञादहये च योगास्तेषामभिष्टः रवलुपादजा-

द्यः संवेद्यतिस्तु व्यतिपातनामासर्वोप्यभिष्टः परिघस्य चार्धं तिस्त्रस्तु योगे प्रथमे सवज्ये व्याघातसंज्ञेन पंचश्ले गंडेति गंडे च षडे
 वनाच्छः शतभेषु कार्येषु विवर्जनीयाः दर्शसंक्रान्तिपातो परिघसुखदलं वेद्यं तिपातयोगं विष्कम्भाद्यत्रिणाडीः शतमहतिपुचषट्गड
 योः पचषले व्याघातवज्रकंकाः पितृमृतिदिवसो नाधिमासान् कुहोरांजद्याज्जन्मोत्पत्तिश्चिरवल्गुनिधिं व्युद्गमाद्भ्युद्ग-
 माश्च ब्रह्मणामले दिनभद्राय दारात्रिभद्राय दादिवा नत्याज्या शतकार्येषु प्राहुरेव पुरातना इति अथेवदव्यासः स
 र्वशिलाच्चयाः पुण्याः सागराः सरितस्तथा अरण्यानि च पुण्यानि विशेषान्नेमिषंतथा देवीपुराणे देशोनदीगयोः शैलंगंगानर्म
 दपुष्कर वाराणसी कुरुक्षेत्रं प्रयागं जंबुकेश्वरम् केदारं वामपादं त्रकुडवं पुष्कराङ्गयम् सोमेश्वरं महापुण्यं तथा चामरकटकं कालं
 जंरं तथा विंध्यं च नवासो गृहस्य च गृहः स्वामिकार्तिकेयः मनुः सरस्वती दृषद्वत्योर्देवनद्योर्यदंतरं तं ब्रह्मनिर्मितं देशं ब्रह्मा-
 वर्तप्रचक्षते यस्मिन् देशे य आचारः पारंपर्यक्रमगतः वर्णानां सौतं रालानां सप्तदाचार उच्यते कुरुक्षेत्रं च मत्स्याश्च पांचालाः
 शूरसेनिकाः एष ब्रह्मविदेशो वै ब्रह्मावतीदनंतरः मत्स्यः विराटः प्रांचालः कान्यकुब्जः शूरसेनिकाः मथुरा दशाः अनंतरः
 समः हिमवद्विंध्ययोर्मध्ये यत्प्राग्विनशनादपि प्रत्यगेव प्रयागाच्च मध्यदेश उदात्तः विनशानं कुरुक्षेत्रं आसमुद्रात्तु वै पूर्वादा
 ससुद्रात्तु पश्चिमात् तयोरेवांतरंगीममायावर्तं विदुर्बुधाः सिंधुनदी पश्चिमतीरं व्यावृत्त्यर्थं मित्याह कृष्णासारस्तु चरति मृगायत्र स्व-
 भावतः यज्ञे यो यज्ञो देशो म्लेच्छदेशस्ततः परः एतान् हि जानतो देशान् स श्रयेरन्प्रयत्न वः याज्ञवल्क्यो यस्मिन् देशे मृगः कृष्णस्म-
 स्मिन्धर्मोन्निबोधत अथ व्रताधिकारिणः स्कादे निजवर्णाश्च आचारानिरतः शूद्रमानसः अलुब्धः सत्यवादी च सवभूतहिते रतः व्र-
 तेषु धिक्कृतो राजन्नन्यथा विफलः अमः अद्धवान् पापभीकृश्च मदं भावि वर्जितः पूर्वनिश्चयमाश्रित्य यथावत्कर्मकारकः अवेद
 निद्रकोधीमानधिकारी व्रतादिषु निजवर्णाश्चमाचारे त्येन चतुर्वर्णानामधिकारो गम्यते अतएव कैर्मै ब्राह्मणाः क्षत्रिया वै-
 श्याः शूद्राश्चैव दिजोत्तम अर्चयन्ति महादेवं यज्ञदानसमाधिभिः व्रतोपवासनियमैर्होमस्वाध्यायतर्पणैः तेषां वैरुद्रसायुज्यं-

सामीप्यं चातिनिर्मलं सलोकतात्तमाख्यं जायेत तत्प्रसादनः देवलोपि व्रतोपवासनिर्गमेः शरीरोत्तापेनैस्तथा वर्णाः नर्वी विसुच्य-
 तेनातके प्रेयानसंशयः अत्र अधिका रविशेषाण्यस्य पुंस्त्वस्या विवक्षितत्वात् स्त्रीणां मध्यधिकारः भारतेनुमासु प्राशित्यं कोतेययेपिस्तुः
 पापयोनयः स्त्रियो वैश्यास्तथा शूद्रास्तेऽपि याति परांगतिं कुचिन्मेच्छानामप्यधिकारो हेमाद्रौ देवीपुराणे स्नानेः प्रमुदिते तद्-
 द्देवो ह्येतेऽस्मिः वैश्वेयः शूद्रेभ्यो कियुक्तेः स्त्रैर्छरेभ्यश्च मानवेः स्त्रीभिश्च कुरुषाद्दलनं दिधानमिदं शृणु वैश्वशूद्रेभ्यस्तुदिरा-
 नाधिकोपवासो न भवति वैश्याः शूद्राश्च ये माहादुपवासं प्रकुर्वन्ते त्रिरात्रं पंचरात्रं वा ते षालुष्टिर्न विद्यते प्राच्यलिखितनिषेधात् व्युष्टिः
 फलं स भर्तृकाणां स्त्रीणां भर्तृजां विना नाधिकारः तत्तथा च मदनरत्ने मार्कण्डेयपुराणे यानारीत्यनुज्ञाता भर्त्रा पित्रा स्मृतं न वा निष्फलं
 नु भवेत्तस्यायत्नो निवृत्तादिकं भर्त्राज्ञया सर्वव्रतेष्वधिकारः भार्या भर्तृमतेनैव व्रतादीन्याचरेत्सदेति कात्यायनोक्तिः तथा च पा-
 त्यो जीवति यानारीत्युपवासमनंचरेत् आयुष्यं हरेत् भर्तुः सानारीनरकं व्रजेत् इति विष्णुवचनात् तद्भर्तुरनुज्ञापरं यत्तु कश्चित्
 नास्ति स्त्रीणां सत्यं यज्ञानव्रतनायुषोषणम् भर्तुः शत्रुष्वेवैतौ लोका निष्ठा न व्रजंति ताः यदेव प्रोच्य च पित्रादिकेभ्यः कुर्याद्भर्ता
 प्यर्चनं सञ्क्रियां च तस्य त्वार्धं साफल्यं चित्तानारीमुद्धे भर्तृशूद्रेष्वेव इति स्कादात् तस्मात्स भर्तृकाणामेकादश्याद्युप-
 वासादाव नधिकार इति तन्न तस्यापि सत्यं कृत्वा तं चैव भर्तृननुज्ञापरत्वात् अतएव व्यासः कामं भर्तुरनुज्ञानाव्रताधिषधि-
 कारिणी शरैर्वापि कामं भर्तुरनुज्ञया व्रतोपवासनिर्गमाः स्त्रीधिर्मा इति न चानुज्ञया व्रतेष्वियेऽपि सत्यं गधिकारापत्तिरिति शङ्क-
 तस्याः श्रुत्य अथ नानधिकारात् यदा स्कादे भर्तुः शुश्रूषाया स्तावत्वेनायुषपन्नत्वादिनि न च भर्तुरनुज्ञे वाधिका रसिद्धेः
 विधवायाः व्रतेऽधिकारापत्तिरिति वाच्यं नारीरवत्वनुज्ञाना भर्त्रा पित्रा स्मृतं न वा विफलं तद्भवेन स्यायत्नो योर्ध्वदेहि कं इ-
 ति मार्कण्डेयोक्तेः पित्राद्याज्ञयानस्या अधिकार इति हेमाद्रिः स्त्रीणां व्रतग्रहणं विशेषो हेमाद्रौ देहव्रंशे स्नानचकार्यं शिरसस्तनः
 फलमवाप्नुयात् स्नात्वा स्त्रीभानरुस्यायपत्तिं विज्ञापयेत्सती अथ व्रतधर्माः व्रतसकल्याधिधर्मो रते गृहीत्वोदुंबरपात्रवारिपूर्ण-

मुदञ्चुरवः उपवासं नुगृहीयाद्यदासंकल्पयेद्बुधः ओदुंबरं ताम्रमयम् ओदुंबरं ताम्रमयम् यद्वान्यन्नकव्रणादि
 कंकल्येदितिकल्पतरुः श्रीदत्तस्तु कल्पतरुमतेवाकारश्चार्थेन नायमर्थः यस्तु नक्तादिकुर्नुमिच्छेन्नदपि उक्तविधिर्नैव गुणी
 यादितितन्मतेन परिप्लव्यवाकारस्यापवासपदस्य च वैयर्थ्यापत्तेः यत्संकल्पयेत्तद्गृहीयादित्यनेनैवोपपत्तेरित्यदूषयत् ताम्रपात्रा
 द्यभावे हस्तेनापि जलं गृहीत्वा संकल्पयेदिति उक्तं अनङ्गवानं न भट्टाः वर्षे वधारयेदिति पाठः मदनरत्ने देवलवाक्ये तु यथासंकल्पयेदि
 ति पाठः यथाकामफलमुद्भिरेव दित्यर्थः अतएव भार्कडेयः संकल्पयथाकुर्यात्स्नानदानव्रतादिके अनंतरक्त्यमाह मदनर
 त्ने देवलः अफ्रन्त्कामानराहारं स्नात्वा च मय्यसमाहितः स्तूय्यो देवताभ्यश्च निवेद्य व्रतमाचरेत् अत्र भ्रातृव्रतमाचरेदित्येवान्वयः
 प्रधानक्रियान्वयस्याभ्यर्हितत्वात् अशुक्लेति तु अशक्तस्याभ्यनुज्ञाने स्त्वादिसहापवादः केचित्तु व्रतदिने भ्रातराहारं अमु
 क्ता व्रतमाचरेदित्याहुः अत्र उपवासव्रते कार्य इत्यनेनैवाशुक्लवैताधिकारस्य प्राप्तत्वादेतस्य वैयर्थ्यापत्तेः अन्ये तु पूर्वदिने भ्रातरा-
 हारमभुक्त्वा अर्थादकभक्तकृत्वा स्नात्वा च मय्यव्रतादिकं कुर्यादित्याहुः परंतु सर्वत्र पूर्वद्वयैरेव सायं संध्योत्तरव्रतं ग्राह्यं वारव्रतादौ
 बहुशस्तथाह सत्वात् भ्रातः स्नात्वेति चान्वय इत्याहुः सामान्यधर्मो ह्येवमादौ भविष्ये क्षमासत्यदयादानशौचमिंद्रियनिग्रहः दे
 वपूजाग्निहवनं संतोषः स्तयवर्जनं सर्वव्रतेष्वयं धर्मः सामान्योदाशस्थितः देवपूजायै हेवत्यव्रतं तस्य पूजा अग्निहवनं पूज्यदेवतोद्देशेन हो-
 मः उपक्रमो देवतच्छसमीव्रते स्तूयं पूजा अग्निहवनं नवमीव्रते दुर्गा पूजा अमुक्तदेवताव्रते इष्टदेवता पूजा हवनं व्याहृतिर्होम इति केचि
 त् अत्र क्षमादीनां स्नानं च्यतया चतुर्वर्गसाधनत्वेन विहितानां व्रतागताविधानं रवादि रवीयं कामस्य यूपकुर्वादि निवत्संयोगस्य च कू
 त्वादुपपन्नमिति हेमाद्रिः सर्वव्रतेष्वित्यत्र सर्वव्रतपदं भविष्यपुराणोक्तं सर्वव्रतपरमं नैव व्रतान्तरे विध्यन्तरं स एव होमादीनां संगत्वं
 नान्यथा अतएव एकादशी व्रतादौ शिष्टानां होमाद्यमाचरणमिति केचित् येष्वेव पुराणां तेषां व्रतेषु होमादिविधिरस्ति तद्विषयक
 मिव सर्वपदमन्यथा तदितरपरत्वेन संकोचापत्तेरिति सध्वी चंद्रोदये त्रिपुराणे स्नात्वा व्रतवता सर्वव्रतेषु व्रतमूनयः पूज्यां स्तुवर्णमथ्याद्याः श

न्यावेष्टुमिशाधिना जपोहोमश्चसामान्यव्रतानेदानमेवच चतुर्विंशद्वादशापंचवात्रयएववा विप्राः पूज्यायथाशक्तितेभ्यो-
दद्याच्चदस्मिणां व्रतमूर्तयः तदेवप्रतिमाः देवलः ब्रह्मचर्यमहिंसाचमन्यमामिषवर्जनं व्रतेष्वेतानिचत्वारिचरितथा निमित्तशः स्त्री
णांनुपेक्षणांत्स्यशोनाभिः संकथनादपि नश्यतेब्रह्मचर्येनदारश्चतुसगमात् स्वदारश्चतुसगमादितिक्वचित्पारः आभिषमास-
आभिषमितिपानीयं गोवर्जस्तीरमाभिषं मसूरमाभिषंसस्यफलजवीरमाभिषं आभिषंशक्तिकाचूणभारनालंतथाभिषम् इति
स्मृत्यंतरोक्तम् व्रताधारंभेद्विद्विआहुंकार्यं तदाहरानातपः नानिस्वानुपितृन्आहुंकर्माकिंचित्समारभेत् गृहीतव्रतानाचरणे
मदनरत्नेछागलेयः पूर्वव्रतगृहीत्वायानाचरेत्कामभोहितः जीवन्भवतिचाडालोभृतेचश्चाभिजायते कामभोहितइतिविशेषणा
क्याथादिनानाचरणेनदाषः तथाचहेमाद्रौस्कादे सर्वभूतभयंव्याधिमदादेरुरुशासनम् अव्रतम्यानिपठ्यतसकृदतानिशा-
रुचनः सर्वेभ्याभूतेभ्यः सकाशाद्रतंकृतुंभयादिनिहेमाद्रिः मदनरत्नेतु सर्वभूतभयंव्याधिरपरिचितत्वाद्द्व्यारव्यातः सर्वभू-
तभयभूतेभ्यः सर्पादिभयाच्चव्रतागवेकल्यते व्रतहानिर्भवतीत्यर्थः गुरुशासनगुरोराज्ञासकृदुक्तिसकृत्प्रायश्चित्तं न
दुक्तस्कादगारुडयोः क्रोधात्प्रमादाल्लोभाद्वाव्रतभंगोभवेद्यदि दिनत्रयनभुजीतमुदुनशिरसाथवा नचात्रप्रायश्चित्तोक्तेअ-
तिक्रान्तव्रतानाचरणभितिवाच्य प्रायश्चित्तमिदंकृत्वापुनरेवव्रतीभवेत् इतिस्कादात् अथापवासधर्माः तत्रापवासस्वरूपकात्यायनहह
वमिष्ठाभ्यादर्शितं उपाव्रतस्यपापेभ्यायस्तुवासोरुणैः सह उपवासः सर्वभोगविवर्जितः गुणैरितितज्जाप्यपजनआनतत्कथा
प्रवणादयः उपवासकृताभितेगुणाः प्रोक्तामनीषिभिः दयात्सर्वभूतेषुदोषानिरनस्तृयाशौचमनायासोकार्पण्यंचभागल्यमस्तृहेतिवि
ष्टुधर्मेत्तरगोतमादिप्रतिपादिताः तच्छब्देनोपास्यादेवताव्रतदेवतावाएवचपापानिहत्यागुणानुष्ठानसहितोनिराहारस्यवासोवस्था
नमुपवासइत्युक्तमवति एवंचफलसाधनस्यापवासस्यस्वरूपमुक्ते उपवासपदार्थस्तुस्मृतिपुराणे व्यवहारैरुद्ध्यानिराहारावस्था
नमात्रम् हृद्ववमिष्ठः उपवासेनथाश्चादेनकुर्यादंतधावनं कश्चेन्नित्येषः अतएवतन्निर्दाने दानाकाष्ठमयोगोहानिससकुलानिच

निवाक्यशेषाद्विधेरिवानेवधस्यापि विशेषपरतायुक्तेवेन अलाभेवानिवेधेवाकाष्ठानांदंतधावने पर्णादिनाविशृङ्खेतजिह्वोत्तरवः स
 देवहि इतिपैवीनसिक्चनान् अलाभदतकाष्ठानां निषिद्धायातयानिद्यौ अपाद्वादशगडूषेर्विदध्यादृतधावन इतिव्यासवचनेदेव
 लः असकृज्जलपानाच्चसकृन्नाबूलचर्वणात् उपवासः प्रणयेतदिवास्वापाच्चैमेथुनात् अशौकौतुनेनैवजलपानमप्यनुज्ञातम् अत्य
 येचाबुयोननोपवासः प्रणश्यति अत्ययजलपानं विनाप्राणाल्ययविष्णुधर्मे असकृज्जलपानचदिवास्वापंचैमेथुनं ताबूलचर्वण
 मांसवर्जयेद्भनवासरे असकृदुक्त्यासकृज्जलपानेनदोषः अवपारणातत्रनंसेयव्रतातेविप्रभोजनं असमाभिव्रतपूर्वकुर्यान्नेवव्र
 तानंतरइति नस्यापिव्रतवासरत्वान्मासनिषेधः पारणादिनेएवउपवासप्रसक्त्यभावात् अतएवनिर्णयासुतेव्यासः व्रजयेत्यारणेमा
 सव्रताहव्येषधंसदा अष्टेनान्यव्रतध्यानिआपोमूलफलपयः द्विविद्रोक्षणाकाभ्याचगुरोर्वचनमोषध इतिस्कादवचनान् प्रसक्तमो
 षधस्तूपमपिमांसव्रताहवर्जयेदित्यर्थः विष्णुपुराणे स्मृत्यालोकनगोधादिस्वादनपरिकीर्तने अन्नस्यवर्जयेत्सर्वं ग्रासानां चापि
 काक्षणम् गाभ्याभ्यगं शिरोम्यगं नाबूलचानुलेपनं व्रतस्थावर्जयेत्सर्वयज्वान्यद्वलसाराकृत् इतिहरीतः पतितपारवडादिनास्ति-
 कादिसंभाषणानुनाश्टीलादिकमुपनासादिषुवर्जयेत् अन्नादिपदेनयत्पुरुषार्थतयासर्वदानिषिद्धंतदपिक्तत्वर्थनथासंयत्यते
 अतएवव्रताधिकारेकमनुः विहितस्याननुष्ठानमिदं द्रियाणामभिग्रहः निषिद्धंसेवनंनित्यवर्जनीयमयत्नतः पतिनादेदर्शनतु
 विष्णुपुराणे नस्यावलोकनात्तद्वर्जयेत्प्रयत्नमतिमान्नरः स्वशौद्धोविष्णुधर्मे संस्यर्थचनरः स्वात्वायत्नचिरादित्यदर्शनान् स
 भाष्यतानुशतचिपदंचिंतयेद्यदनुतबुधः योगथाजवल्थः यदिवागयमलोपः स्याद्भनदानंक्रियादिषु व्याहरेदेष्टावमंत्रस्मरद्ववि
 ष्युमव्यय यमः मानसेत्रियमेलुसेस्मरेद्विष्णुमनामय हृहन्नारदीये रजस्वलाचयाडालमहाप्रातकिननथा स्नानेकापनितं
 वउच्छिष्टरजकादिकं व्रतादिमध्येगुण्याद्यध्यानिमुत्तमः अष्टाक्षरसहस्रतुजपेवैवेदमातरम् वेदमानागायत्री भिना
 क्षरायादक्षः संधाहीनाशतचिर्नित्यमनहः सर्वकर्मसु यदत्यन्तकुरुतेकिंचिन्नतस्यफलमश्नुते अवग्रतः संध्येवअन्यागामि

त्याहः अविशेषात् नत्संशयान्नरभाविनिकर्मादौ सांगमिभित्युक्तम् आहुः प्राजाः व्रतादिकालः सकल्यस्तुभानः संश्राद्धत्वे कार्यः संश्राद्धः
 बुधः कृत्वा संकल्पं नत आचरेत् इति गौडनिबंधे प्रवृत्तम् तैः सूर्योदयपुराणे सूर्योदयविधाने व्रतदानादिकक्रम इति क्रम इ -
 ति उपक्रमः स्नानदानादिकाः क्रियाः सूर्योदयशब्देन उपः कालाप्रशस्येते तेषां नारात्रोत्तानादिकं नकार्यमिति कल्पनेन छेदो
 गपरिशिष्टेः सद्योपवीतनाभाव्यसदावक्ष्यशिवेन च विशिखेल्युपवीतितश्च शक्त्या निनतं कृतम् पितृभ्यः सन्नानुदवेण आत्मा लभे -
 थपक्षणे अथोवायुसमुत्सर्गे महोरत्रमभाषणे मार्जारमूषकस्पर्श आक्रोशोक्रोधसंभवे निभित्तवपुसर्वकर्म कुर्वन् पः स्तशेत्
 मार्कण्डेयपुराणे शिरस्नानश्च कुर्वन्त देवपितृभ्यः मयापि वा वराहपुराणे स्नानसंभ्या नर्पणादिजपे ह्यमस्मराचनम् उपवासव
 नाकार्यं सायं सध्याहर्तृविना भगवद्गीतायाम् तस्मादोमित्युदाहृत्य यज्ञदानतपः क्रियाः प्रवर्तन्ते विधानाक्ताः सततं ब्रह्म वा
 दिनां तेतिरीये त्रिमात्रस्तु प्रयाक्तव्यः कर्मारभे प्रसवशः इति सामान्यपरिभाषा विस्तृता चेयं सामान्यपरिभाषा आचा
 रमयूरे वेदेषु व्या अवस्थीणां विशिष्टां पाहमाद्रोपासे गमिणी स्मृति कादिश्च कुमारी चारो गिणी यदा श्रद्धा तदा न्येन कारयेत् न य -
 तास्वयम् प्रयत्ना श्रद्धा स्वयंकुर्यादित्यर्थः पुंसां येषां विधिर्लिंगस्या विचक्षितत्वादिनिहेमादिः एवं श्रद्धाभारजो दर्शनेन पिकार्यम्
 तथा च सत्यव्रतः प्रारब्धोद्यतप्रसादशोणां यद्रजोभवेत् न च न च व्रतस्य स्यादुपराधः कथंचन व्रतस्य उपवासस्येत्यर्थः -
 पूजादिं कृतुं अन्येन कारयेत् तथा च मदरत्नेमात्स्ये अनंतरा तु रजस्पर्शपूजाभ्येन कारयेत् स्तूतके येन च तया च तंत्रे व पूर्वसंकल्पितेन यच्च व्रत
 मुनि यतव्रतैः तत्कर्तव्यं नरैः श्रद्धादानार्चन विवर्जितं अन्येन कारयेत् इत्यपेक्षायां तत्रैवैषेहीनसिः भार्यापत्यव्रतं न कुर्याद्वायायाश्च प्रतिव्रतम्
 अस्माभ्यर्थे परस्ताभ्यां व्रतमंगान जायेत तत्रैव वायुपुराणे उपवासलशक्तस्तु आहिताग्नि रथापि वा मुत्रादाकारयेदित्याह्मणादोपिका
 रेयेत् उपवासप्रकुर्वाणः पुण्यं शतगुणं भवेत् नारी च पतिमुद्दिश्य एकादश्यामुपाधिना पुण्यं शतगुणं भोक्तृभित्याह गालवो मुनिः मातामहा
 दीनुद्दिश्य एकादश्यामुपाषणे कृते च भक्तिर्नो विद्याः समग्रफलमाप्नुयुः मोक्षव्रतप्रतिनिधिः तथा च मदनः काम्यप्रतिनिधिर्नास्ति नित्येन

भिन्निकेनच काम्येषु प्रक्रमादूर्ध्वकेचित्प्रतिनिधिर्विदुः नस्यात्प्रतिनिधिर्मन्त्रस्वामिंदवाग्निकर्मसु संदेशकालयोः शब्दनारणोः पु
 त्रभार्ययोः नापिप्रतिनिधानव्यनिषिद्धं वस्तु कुत्रचित् अथत्रनेह विव्याणि हेमाद्रौ छंदोगपरिशिष्टे काल्यायनः हविष्य-
 पुष्यवासुरव्यास्तदनुब्रीहयः स्मृतः माषकोद्वगारादीन् सर्वाभावेपि वर्जयेत् तत्रैव अग्निपुराणे ब्रीहचणकमुद्गाश्रकपालाः सलि
 लपयः श्यामाकाश्चैव नीवारोगाधूमाधाव्रतहिताः कूभाडालांबुशंताकपालकज्योतिस्त्रिकास्त्यजेत् चतुर्भेदयस्सुगुणाः शाकदधि-
 घृतमधु श्यामाकाः शालिनीवारायावकमूलतदुलं हविष्यव्रतनकादात्वधिक्यार्थोदिकेहितं मधुमासविदातव्यसर्वैश्वव्रतिभिस्त
 द्या पालकीषाथरीज्योतिस्त्रिकाकोशातकी तत्रैव भाविक्य हेमतिकंस्वितासीनधान्यसुद्गायवास्त्रिलाः कालापकयुनो वारावस्तुक
 हिलभोचिका षष्टिकाकालशाकंचमूलकंकेसुकंतरं कंदः सेंधवः सामुद्रगव्येचदधिसर्पिषी पयोदधिघृतंचैव पयसास्त्रहरीतकी
 पिप्पलीजीरकंचैव नागरंगकतिनिणी कदलीलवलीधानीफलान्यगुडं भैक्षवं अनेलपक्कमुनयोहविष्याणि प्रचक्षते लवणेमधु
 सर्पिषी इति क्वचित्पाठः हेमतिकं धान्यकमलाः तदपि सीतंश्चतं अश्विन्तं हविष्यं कालापाः सतिनारपर्यायाः मठर इति प्रसिद्धाः वा
 टाणे इति दक्षिणप्रसिद्धावास्तुकवयुवा इति रव्यातः शाकः हिलं रक्तं भाचयति इति क्षीरस्वामी श्रुक्का सारो हिलसार इति प्रसिद्धः
 शाकः जलोद्भवः गोडदेशे हलाचल इति प्रसिद्धा कालशाक उत्तरदेशे कालिकेति प्रसिद्धं केसुकंके पुत्रा इति पूर्वदेशे प्रसिद्धं नागर
 नारिंग एरावतानाग रिंगोनादेशी भूमिजंबुकेत्यमरात् नागरंचैवेति पाठे नागरशरी लवलीराय आवली इति महाराष्ट्रप्राप्योच्यमानफलहर
 फरे वडो इति मध्यदेशमाषया अनेलपक्कं इत्येतत्कथितं हविष्याणामेव विशेषणं मनुः उत्सन्ना निपयः सोमोमोमं सयच्चातुपस्कृतं अक्षार
 स्तवणंचैव प्रकृत्या हविरुच्यते अनुपस्कृतं अपक्वं अथ व्रताद्युपयुक्तं निवस्तृति तत्र पंचरत्नानि आदित्यपुराणे स्रवणं रजनं सुक्ता-
 राजा वतं प्रबलं रत्नपंचकमाख्यातं शेषवस्तु ज्वरीम्यह कनककुलशनीलपद्मरागंच भौतिकं एतानि पंचरत्नानि रत्नशास्त्रविदो विदुः
 इति मधप्रदीपघृतकालिकापुराणाक्ता निवा कुलिशं हीरकं स्मृतं तरे अभ्रावै सर्वरत्नानां हेमसर्वत्रयोजयेत् विष्णुधर्मोत्तरे मुक्ताफलं हिरण्यंचैव

दुर्योधनरागं पुष्परागं गोमं दं नीलगां रुक्मं कंतथा प्रवालसुक्ता सुक्ता निमहारत्ना निवेनव हेमोद्भो ब्रह्मांडपुराणे अश्वत्थो दुर्वरः
 क्षुब्धनन्यग्राधपल्लवाः पंचप्रगादतिरव्याताः सर्वकर्मसशोभनाः पंचप्रगाः पंचपल्लवाः पंचगव्यचतत्रैवस्काद मोभूत्रंगोमयं क्षीरद
 धिसौर्षेय्याक्रमं विष्णुधर्मं गोसूत्रभागान्ध्याधिसहस्रक्षीरस्यत्रयं द्रवदशो घृतस्यैकमेकश्चक्षुषावरिजः गोसूत्रप्रमाणतु प्राप
 श्विनमधूरवेज्ञेय विष्णुधर्मं गायत्र्यादायगोसूत्रगंधदरनिगोमयं आप्यायस्वतिक्षीरचदधिकान्णायवेदधि शक्रेमस्मीति आज्य
 स्यदेवस्यत्वाकुशोदकं एभिस्तुभंत्रदोजेस्तु पंचगव्यपंचक्षते पंचाभूततुहेमादोशिवधर्मं पंचाभूतदधि क्षीरसितामधुघृतस्मृत अन्यत्र
 पयोदधिघृतंचैव शकंरामधुसयुन पंचाभूतभितिरव्यातं भाषितं सुनयोविदुः मदनरत्नेकात्यायनः आज्यक्षीरमधुतथा मधुरत्रयसु-
 न्येने मधुरो म्लश्चलवणः कषायस्तिक्त एवच कटुकश्चेति राजद्रवसपट्कमुदाहृतं चंदनतुगा रुड कस्तूरिकायादोभागीचत्वा
 रोचंदनस्यच कुंकुमस्यत्रयश्चैव शशिनस्याच्चतुःसमं कुंकुमकेशरं शशीकपूरः कपूरचंदनं दंपंकुंकुमचसभाशकं सर्वगंधमिति
 प्रोक्तं समस्तस्तरं भूषणदर्पः कस्तूरिकातथा कस्तूरीत्यागरुश्चैव कपूरश्चंदनं तथा कंकोलचभवेदेभिः पंचभिर्न्यस्तकंदमः अथ
 सर्वौषधीः कुलमासी हरिद्रै देहसंश्लेषं चंदनं वचाचंपकमुस्तचसर्वौषधोदशस्मृताः पाद्रे रसवस्तुणराजचनिष्ठावाजाजि
 धान्यकं विकारवचगोक्षीरकुस्तमकुंकुमनया लवणंचाष्टमनसोभागयाहकमुच्यते तृणराजस्नालः अजाजिजीरक आपः
 क्षीरं कुशायाणि दध्यक्षतं निलास्तथा यवाः सिन्धुर्काश्चेति त्रयोधांगः मर्कतितः पंचरात्रं राजसिपंचवर्णा निमंडलां धिंकार
 येन शालितुलचूर्णेन शकुवायवसंभव रक्तं कुस्तमसिंदूरं कैरिकादि ससुद्धं हरितालाद्वंधीतरजनीसप्रवतथा रुष्णादग्ध्वहरि
 नीपीनल्लघ्णाविभिप्रितं रजनौ हरिद्रा क्रौतुकसंज्ञानिभिष्वे दूवीयवांकुराश्चैव वालुकचूतपल्लवाः हरिद्रादयसिन्धुार्थे शिरसि पत्रार
 गत्वचः कंकणौषधयश्चेता क्रौतुकारव्यादशस्मृताः अथ ससमुद्रो मात्स्ये गजाश्चरथवल्मीकसंगमान् रुद्रगोकुलात् सुदमाना य
 कुंभेषु प्रक्षिपेच्च त्वरास्तथा गोकुलावधिसप्तचत्वरणसहाशो मृदोभवेयुशिते हेमादोभविष्य स्रवर्णं रजतं ताश्च मारकूटनेथेवच लोहं ब्र

पुनथासीसंधानवः सप्तकीर्तिताः आरकूटपितृलनेष्वषट्त्रिंशन्मते यवगोधूमधान्यानि तिलाः कंगुश्चमुहुकाः श्यामाकंचनीनकंचैव
 समधान्यमुदाहृतं समदशधान्यानि माकंडेयपुराणे त्रीहयश्चयवाश्चैव गोधूमाः कंगुकास्तिलाः त्रियंगवः कोविदाराः कोरदूषाः सतीन
 काः भाषामुहामसूराश्च निध्यावाः सकुलित्यकाः आढक्यश्चणकाश्चैव यावनालास्तथास्मृताः क्रमोदवविजानीयान्याः सप्तदश-
 स्मृताः कोरदूषाः कोदवाः सतीनकाः कलापाः सटइति अष्टदशधान्यानि स्कादे त्रीहयवास्तिलाश्चैव यावनालास्तथैव च सतीनकाः
 कुलित्याश्च कंगुकाः कोरदूषकाः भाषामुहामसूराश्च निध्यावाः श्यामसर्पिकाः गोधूमाश्च णकाश्चैव नीवारा दद्यावच एव क्रमेण जानीयाद्धान्या न्यष्टाद
 शाभिच हेमाद्रोस्तीरस्वायी मूलपत्रकरीरायफलकोडाधिरुदकाः लक्ष्म्यकवचचै निशाकंदशविधं स्मृतं करीरवशाकुरः अग्रपल्लवः कांडनालक
 वचं छत्राकं कलशाउक्ता विष्णुधर्मै हेमराजनताश्चाश्च मूल्यालुप्तगान्विताः यात्रोद्वाहप्रति शोदो कुमास्युरभिषेचन पंचाशांगुलैव पुल्याउत्से
 धेषोदशांगुलाः द्वादशांगुलमूलास्त्युसुरव मष्टांगुलं भवेत् पंचच आशाश्च पंचाशाः आशादश पंचाशदंगुलानि वै पुल्यामित्यर्थः केचिन्नु
 पंचदशांगुलैव पुल्यामित्याहुः प्रानमादव्ययोः परिमाणं हेमाद्रौ भाविष्य अनुक्त इव्य नत्सरव्यादेवता प्रतिमानं प सौवर्णीराजनीताम्बीदृक्ष -
 जामार्तिकीनथा चित्रजापिष्टलेयोस्यानिजविचानुरूपतः आमायात्पल पर्यं ताकनं व्याशक्ति संभवे अंगुष्ठपूर्वभारभ्यविनस्यवधिकास्मृता ॥
 मात्स्यतु विशेषः अंगुष्ठपूर्वदारभ्य विनस्यवधिदेवता गृहेतु प्रतिमाकार्यानां धिकाशस्यते बुधेः आषोडशानु मासोदकनं व्यानाधिकानतः इत्य
 धिकं कल्यतरा प्रतिष्ठाकडे ज्ञेय तथा अनुक्तसरव्याहोमस्याच्छतमं शोचनरस्मृत मात्स्य होमाग्रहादिपूजायां शतमं शोचनरभवेत् अष्टाविं
 शतिरहोवा यथाशक्ति विधीयते मदनरत्ने ब्राह्मे यथाक्तवस्तसंपन्नो ग्राह्य नदनुकारि यत् यवाभावे च गोधूमात्रीद्व्यभावे च तदुलाः आज्य
 इव्यमनादेशं जुहुयाच्च यथाविधि मंत्रस्य देवनायाश्च प्रजापतिरिति स्थितिः मंत्रस्य देवनायाश्च विधानेन प्रजापतिदेवता समस्तव्याह
 रिति मंत्रः स्मृत्यन्तरेपि नव्याहृत्या समं हुत इति गारुडे प्रणवादिनं मोनं च चतुर्थ्यं न च सप्तमं देवतायाः स्वकनाममूलमंत्रः प्रकीर्ति
 तः इव्याभावे प्रतिनिधिः दध्यलाभे पयोग्राह्यमध्यलाभे तथागुडः घृते प्रतिनिधिः कार्योपयोगादधिवातुप तंत्रे वेमेत्रायणीयपरिशिष्टे दर्मा

भाषंकाशः पेंदीनसिः सर्वाभावेयवाः आज्यहोमेषु सर्वेषु गव्यमेव भवेद्भुतं तदभावे माहिष्यास्तु आज्यमाविकमेव नु तदभावे नैलं स्यात्तदभावे-
 नु ज्ञानं तलं तदभावे तु कोऽसं न तदभावे तु सार्धपम् अथपवित्रं अननर्गमिन्सायं कोशो हि दलमेव च प्रादेशमात्रं विद्वेयपवित्रं यत्र कुत्रचिन्
 अथेध्याः पलाशाश्वत्थरवदिरवदोदुम्बरमेव च अथधूपाः अगुरुश्च दनमुस्तासिलह कटुषणतथा समभागं तु कर्तव्याधूयो यमधुना कृद्ध्यः
 सिलहं कंसिल्लाद इति प्रसिद्धः दृषणकः स्तूरीषड्भागकुण्डिहृणो गोरुश्च अल्लाक्षात्रयपंचनखस्य भागाः हरीतकी सर्जरसः समं सिंभागे
 कमेकं त्रिवलं शिलाजं धनस्य च त्वारिपुगस्य च कोधूपोदशांगः कथिनो मुनींद्रैः सर्जरसः राळइति मांसीजदामांसी त्रिवलं त्रिभागं घनः
 कपूरः पुरंगुगुलः सुवर्णमानवाहयाश्च वल्क्याः जालसूर्यमरीचिस्वयं च सरेणूरजः स्मृतम् तेष्वेष्टोऽस्तीक्षास्तु नास्ति स्मोराजसर्षपउच्यते मी-
 रस्तुते त्रयः षट्तेयवो मध्यस्तुते त्रयः कृष्णालः पंचते माषस्ते स्मः षणस्तु बोडशपलं सुवर्णं च त्वारः पंचधापि प्रकृतिं निरजनमानमाह दे-
 कृष्णाले रूयमाषो धरणं बोडशैव ते शानमानं तु दशभिर्धरणैः पलमेव तु निष्कं सुवर्णं च त्वार इति नाम्नमानमाह कार्षिकं स्ताम्बिकः प-
 णइति पलचतुर्थं शोनकर्षेणोन्मितः कार्षिकं स्ताम्बं संधीपणो मवति कर्षं सज्ञाश्च निघंटो नैषोदशाक्षः कर्षोऽस्त्रीपलं कर्षचतुष्टयमि-
 तिते बोडशमासाः अस्सः हेमाद्रोनारदः अस्सः सच कर्ष इत्यर्थः धरणस्यैव पुण्ये संज्ञानरं नैषोदशस्याद्धरणं पुण्ये वराजतमिति मि-
 ताक्षरायास्मृतेः शानमाने पलपय्ये सुवर्णचतुष्टयसमतोलितं रूयं राजतो निष्क इत्यर्थः सुवर्णं निष्कस्तु चतुः सौवर्णि को निष्का विदे-
 यस्तु प्रमाणत इति सच पलसमान एव कोत्र कार्षापण इत्यपेक्षायां देशभेदेन कर्षापणो भिन्न इति आह हेमाद्रोनारदे कर्षापणो दक्षिणस्या
 दिशि रोयः प्रवर्तते पणोर्निबद्धः पूर्वस्यां दिशि बोडशस्यैव पणाः अष्टौ दक्षुकाः कार्षापणः पूर्वस्यामित्यर्थः तावता लभ्य रूयं दक्षिणस्या
 स इति हेतुनिर्णये पितामहचरणाः ललावत्याः वराटकानां दशकद्वयत्सां काकिणीनां च पणश्चतस्रः नैषोदशद्रुम्य इहा वगम्यो द्रुम्येस्त
 शाषोदशभिश्च निष्कः अथ धान्यमानं भविष्ये पलद्वयं तु प्रसृतं द्विगुणं कुडवमंतं चतुर्भिः कुडैर्वैः प्रस्थः प्रस्थाश्च त्वार आदकः आदके
 स्ते च त्रिभिश्च द्रोणस्तु कथिनो बुधैः कुंभो द्रोण इयं शूर्पः खरारी द्रोणस्तु बोडश द्रोणद्वयस्यैव भूपर्पदानि संज्ञा पलचतुः कुडवः प्रस्थ आदको

मानलत नगुलद्वयं च द्रवचंदनकाश्मीरकस्तूरीयसुवर्दमान कलापसंमितानेतानगुगुलं बरालस्थितं द्रवः सुवेणहोतव्यः पाणि
 नाकुरि हविः स्तवपूणिद्रवाः प्रोक्ताः कठिनाग्रासमानकाः द्रीहयोयवगोधूमप्रियंगुतिलशालयः स्वरूपेणैव होतव्या इतरेषां च तंदुलाः
 अथ कृत्स्नस्विवरणं हेमाद्रोपाद्ये बालाग्निहोत्रिणि विप्रं सरूपं च गुणान्वितं सपत्नीकचसहृज्यभूषणशिविणाः शत्रुचिभूषितान् अंगुल्यायक
 कृत्यान् आनयान्तिजिनः चतुर्विंशतगुणोपेतान् सपत्नीकान्तिमं चितान् अहतावरसच्छन्नान् स्तविविणः शत्रुचिभूषितान् अंगुल्यायक
 निचतथा कुर्यात्प्रधानदपयेन तत्रैव त्रैलोक्ये वस्तुयुग्मं तयोणीं कुंडलेकं भूषणं अंगुल्यायकं भूषणं चैव मणिबंधसम्भूषणं एतानि चैव स
 र्वाणि प्रारम्भे धर्मकर्मणां पुरोहिताय दत्वाथ क्रतुलिङ्गः संप्रदापयेत् इवोक्तं भूषणसर्वसोष्णावस्त्वसंयुतम् दद्यात्तत्तत्प्रयोजनं भूषणं
 च्छादनपदंतया अनानामधुपर्कमाह विप्रवाभिजः स भूज्ययधुपर्केण क्रतुजिनः कर्मकारयेत् अपूज्यकारयेत् कर्मलिखिषेण च युज्यते क्र
 तिजो संख्यामाह मात्से हेमाद्रोस्कादे प्रागुदीच्यागतारेखाः कुर्यादेकोनविंशतिः तेष्वेच्च संप्रसर्पनाच्चायौ द्विगुणं भवेत् दक्षिणया तोषयेदित्यर्थः
 अथ सर्वतोभद्रमंडलं हेमाद्रोस्कादे प्रागुदीच्यागतारेखाः कुर्यादेकोनविंशतिः तेष्वेच्च संप्रसर्पनाच्चायौ द्विगुणं भवेत् दक्षिणया तोषयेदित्यर्थः
 द्विभद्रतुनवभिः पदेः चतुर्विंशत्यदावाभीषिष्यापयिषिः पदेः मध्येषोडशभिः कोष्ठैः पद्ममष्टदलस्मृतम् श्वेतैर्दुःशंखलाकृष्णावर्द्धनीत्ये
 न पूरयेत् शद्रासुणासिनावापीपरिधिः पातवर्णिकः बाह्यांतरदलश्वेताकर्णिकापीनवर्णिका परिध्यावेष्टितपद्मबाह्ये सत्वरजस्तमः तन्म
 ध्येस्थापयेद्देवान् ब्रह्माद्याश्च स्मरेत्श्वरान् इति सर्वतोभद्रमंडलं अथ लिङ्गतोभद्रं चतुर्विंशतिराक्षरेखाः प्राग्दक्षिणायाः कोणेषु शृ
 खलाः पंचपदायत्यस्तु पार्श्वतः पदेर्नवविंशतिरक्षरेखाः तन्मध्यस्थः पदेः षड्विंशतोभद्रमध्यं पदस्त्व
 व्यस्तुस्त्रयोदशपरितरां ततोवायीद्वयेऽप्येव पातकुर्याद्विचक्षणः तस्य पदाः पंचपदाद्वाराण्यपितथैव च एकाशीतिपदमध्यं पदस्त्व
 स्तिकमुच्यते कोणेषु शृखलाः कार्याः स्त्रिंशतिस्ततः परं पदेऽश्वनुभिर्द्विस्तस्युर्भद्राण्येष्टासमननः एकादशपदावल्बोमश्चेष्टदल
 माळिखेत् पद्मनवपदं ह्येव लिङ्गतोभद्रं च्यते श्वरवग्नाः ब्रह्मावर्णितवर्द्धनीर्द्विंशतिरक्षरेखाः तस्मै नमः श्वरवल्बोमश्चेष्टदल

लिंगाभिष्टुषावर्णनिश्वेतैनायथापिकाः पठं सपादंश्वेनेनपीनेनहारपूरणम् मध्येसुः शरवलाक्तावल्लीनिर्दिष्टपूरयेत् मद्राणिपीत
वर्णाभिपीतापंकजकर्णिका दन्त्यानिश्वेतवर्णांनियद्वाचित्राणिकल्पयेत् निस्तोरेखाबहिःकार्याः सितारक्तासिताः कृमात् अथचतुर्लि
गोद्भवैर्लेङ्गे रेखास्त्वष्टादशशोक्ताश्चतुर्लिङ्गसमुद्भवे कोणेंदुस्त्रिपदंश्वेनस्त्रिपदैः कृष्णाभृत्स्वलाः वद्दीप्तसप्तपदानीलाम्भद्ररक्तचतुष्पद
भद्रपाश्वर्षमहारुद्रकृष्णामष्टादशैः पदैः शिवस्त्रिपदंश्वेनस्त्रिपदैः कृष्णाभृत्स्वलाः वद्दीप्तसप्तपदानीलाम्भद्ररक्तचतुष्पद
याश्चक्रुर्यात्पीतं पदत्रयम् लिंगानांस्कथनः कोणाम्भद्रादीच्यायनारेखाः षट्त्रिंशद्विप्रकल्पयेत् पदानिद्वादशाशतं पंचविंशतिरेव च ख
क्तं पदसकणिकम् अथद्वादशलिंगोद्भवम् तः पावल्लीभद्रतुनवभिः पदैः त्रयोदशपदावापीलिंगमष्टादशास्मृतं लिंगत्रयस्य
डेन्दुस्त्रिपदः कोणेंदुस्त्रिपदः षट्पदैः स्मृताः त्रयोदशपदाः सामदशैवतु पूजापंक्तिसुविज्ञेयोपरितः परिकृतिता पूजापंक्त्यतरापंक्तौको
पंक्तौतुशोभाकांश्चाश्वनुदशा तेषामुपरिपंक्तौतुकोष्ठाः द्वयोः परिध्यंतरकोष्ठेषुसर्वतोभद्रमालिखेत् विशेषश्चात्रविज्ञेयशरवला
श्चाष्टशीतिसंख्याया परिधिः सचविज्ञेयोमंडलेत्दानम् द्वयोः परिध्यंतरकोष्ठेषुसर्वतोभद्रमालिखेत् विशेषश्चात्रविज्ञेयशरवला
षट्पदाभवेत् त्रयोदशपदावल्लीभद्रतुनवभिः पदैः पंचविंशत्पदावापीपरिधिः षोडशात्मकः मध्येनवपदपद्मकर्णिकाकेसरान्वितम्
सत्परजस्तमोवर्णीः परितोमंडलस्य च त्रयः परिधयः कार्यस्तत्रद्वाशणिकारयेत् सिनेंदुः शृंगल्लक्षणावल्लीनीलाप्रकीर्तिता भद्रं चैवा
श्वर्बतोद्वादशैवतु परिधिः पीतवर्णस्यात्कमलपंचवर्णिकम् इतिसर्वतोभद्र-
रूपांज्ञेयवापीस्याच्छ्रुनकर्णिका लिंगानि कृष्णावर्णानि पाश्वर्बतोद्वादशैवतु परिधिः पीतवर्णस्यात्कमलपंचवर्णिकम् इतिसर्वतोभद्र-
लिंगतोभद्रादिमंडलानि अथसर्वतोभद्रमंडलविधिरन्यते शिवव्रतं विनासर्वव्रतोद्यापनेषुसर्वतोभद्रमंडलंकारयेत् तत्रकारि
का बाहुमात्रायदावेदोक्त्याच्छुद्धमृदाबुधः तद्देद्यां सर्वतोभद्रमंडलं विस्तिरेचनतः विस्तिरेखत्सर्वतोभद्रं वेदिकायां तु स्र्दरम् तत्रैव
शिवव्रतं पुल्लिंगतोभद्रं लिखेत् तन्मध्येस्थापयेद्देवान् आद्याश्च सूरेश्वरान् अथमंडलदेवताभारभः तन्मध्ये ब्रह्माण-
म् ब्रह्मजज्ञानं गौतमोवामदेवो ब्रह्मा त्रिष्टु मध्येऽस्ति वाहने विनियोगः ॐ ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विस्मृतः स्मरुचोवेनऽ

आतः सत्तुभ्याउपमाअस्यविष्ठाः सनम्बयोनिससतम्बविवः सोम्रह्मनुइहागच्छइहतिष्ठपूजांगृहाणममसंभुखः सप्रसन्नोवरेदोभव
 इत्येवंप्रक्षरेणसर्वत्रदेवतानांज्ञेयम् ततःउदीचीमारभ्यवायवीपर्यंतंसोमादयोवाग्यंतोष्ट्रोऽकपालाःस्थापनीयाः १ तत्रआय्यायस्व
 राहूगणोर्गोतमःसोमोगायत्री उत्तरेसोमावाहनेविनियोगः ॐ आप्यायस्वसमेतुतेविश्वतःसोमवृष्यं भवावाजस्यसंगथे २ अग्नि
 त्वाअजीगर्तिःशूनःशेषदर्शानोगायत्री ईशान्यांईशानावाहनेविनियोगः अभित्वादेवसवितरीशानंवार्याणां सदावन्मागमीमहे ३ इ
 द्रंवोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री पूर्वइंद्रावाहनेवि० ॐ इद्रवोविश्वतस्पिरहवामहेजनेम्यः अस्माकमस्तुकेवलः ४ अग्निदूतंकाण्वोभेधा
 निश्चिरग्निर्गायत्री आग्नेय्यांअन्यावाहनेवि० ॐ अग्निदूतंघृणीमहे होतारंविश्वेदेदसं अस्ययज्ञस्यसुक्तं ५ यमायसोमंवेवस्वतो
 यमो नुष्टुप् दक्षिणेयमावा० ॐ यमायसोमंस्फुतयमायजुहताहविः यमहयशोगच्छत्यग्निदूतोअरुह्यतः ६ मोषुणोघोरःक
 ण्वोनिर्ऋतिर्गायत्री नैर्ऋत्यांनिर्ऋत्यावा० ॐ मोषुणःपरापराभिर्ऋतिर्दुर्हणावधीत् पदोष्टृतृष्णायासह ७ तत्वायामिशूनःशेषोवस्तु
 णस्त्रिष्टुप् पश्चिमेवरुणावा० ॐ तत्वायामिब्रह्मणावंदमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः अहेळमानोवरुणोहवोऽध्वरुशंसमान
 आयुःप्रमोषीः ८ वायोशतंवामदेवोवायुरनुष्टुप् वायव्यांवाय्वावाह० ॐ वायोशतंहराणांयुवस्वपोष्याणां उतवातेसहस्त्रिणोर
 यआयातुपाजसा ९ वायुसोमयोर्मध्येअष्टौवसवः ज्मयाअत्रमेत्रावरुणर्विसिष्टोवसवस्त्रिष्टुप् वायुसोमयोर्मध्येवस्वावा० ज्मयाअ
 त्रवसवोरतदेवाउरावंतरिह्मेमर्जयंतशक्ताः अर्ध्विष्टुपरुक्त्रयः ऋणुध्वंश्रीतादृतस्यजमृषोर्नोअस्य १० आरुद्रासःश्यावाश्वएकादशरु
 द्राजगती सोमेशानयोर्मध्येएकादशरुद्रास्ते ॐ आरुद्रासइंद्रवतःसजोषसोहिरण्यश्वाःस्फुवितायगंतन इयंवोअस्मत्प्रतिहृत्यते
 मतिस्तृष्याजेनदिवउत्साउदन्यवे ११ त्र्यंनुमत्स्यःसामदोद्वादशादित्यागायत्री ईशानेन्द्रयोर्मध्येद्वादशादित्यावाह० ॐ तानुस-
 त्रियांअवआदित्यान्याचिषामहे स्मृद्धीकांअमिष्टये १२ अश्विनावर्तिराहूगणोर्गोतमोऽश्विनावुष्णिक् इद्रान्योर्मध्येअम्ब्यावा-
 ह० ॐ अश्विनावर्तिरस्रद्रागोमदृस्वाङ्गणयवत् अर्वाययंसमनसामियच्छंतं १३ ओमासोमधुच्छंदाविश्वेदेवागायत्री अग्नि

यमयोर्मध्ये विश्वेदेवैवावसे ॐ ओमासम्बर्षणीरुतो विश्वेदेवान् आगन् दाशवांसो दाशरूपः स्तुतं १४ अभित्यं देवंगीतमो वासदेवः स
 मयस्सा अष्टौ यमनिर्कृत्योर्मध्ये सप्तयस्त्रावा ॐ अभित्यं देवं सवितारमोणयोः कविक्रतुमर्चा मिसत्यसंवरत्न धामभिप्रियं मतिकं विं
 ध्रियस्वामतिमि अदिद्युतस्तवीमनि हिरण्यपाणिरमिमीत स्तुक्तुः कृपास्वः १५ आयंगोः सार्पराज्ञी सपणायत्री निर्झतिवरुणयोर्म-
 ध्ये सपवा ॐ आयंगोः पृश्निरकर्म दस द्वातरं पुरः पितरं चक्रुच्यन्तस्वः १६ अस्मरसामैतशक्रष्यभ्युगोर्धवीप्सरसो नुष्टुप् वरुणवाध्वो-
 र्मध्ये गंधर्वाप्सरसावा ॐ अप्सदसां गंधर्वाणां मृगाणां कर्त्तारो रक्तवर्णीकेतस्य विहांसरवास्वादुर्मदितमः १७ यदक्रंदोचथ्यादोयतमास्कद-
 स्त्रिष्टुप् ब्रह्मसोमयोर्मध्ये स्कंदावाहने वि ॐ यदक्रंदोदुर्न्मजायमान उद्यन्तस्मद्रादुतवापुरीषान् श्वेनस्य पक्षाहरिणस्य बाहु उपस्त-
 त्यंमहिजानेनैवर्त्तन् १८ तत्रैव क्रषममृषमो वैरगोन दीश्वरो नुष्टुप् ब्रह्मसोमयोर्मध्ये नदीम्बरावा ॐ क्रषममासमानानां सपत्ना-
 नां विषासहि हंतारं शत्रूणां कृधिविराजं गोपतिं गवां १९ कद्रुद्राय धीरः कण्वः शल्लोगाय च तत्रैव शरलावा ॐ कद्रुद्राय प्रचेतसे मीहूष्ट-
 माय तव्यसे वोचैमं शान्तं मेहृदे २० कुमारं कुभारो महाकालस्त्रिष्टुप् तत्रैव महाकालावा ॐ कुमारं मातायुवतिः समुब्धगुहा बिभर्मि
 नदद्वानि पित्रे अनीकमस्य नमितज्जनासः पुरः पश्यति निहितमरुतो २१ अदिनिर्लोको बृहस्पतिर्दसो नुष्टुप् ब्रह्मशानयोर्मध्ये दक्षा
 बाहने ॐ अदिनिर्त्यजनिष्टदक्षयादुहिता नव तान्देवा अन्वजायत मद्रा अमृतबधवः सोदक्षादिसप्तगणान् २२ तामग्निवर्णं शि-
 मरिदुर्गां विष्टुप् ब्रह्मेन्द्रयोर्मध्ये दुर्गावा ॐ तामग्निवर्णानि पसाज्वलंती वैरोचनी कर्मफलेषु जुष्टा दुर्गादेवी शरणमहप्रपद्ये स्तुरसित
 रसेनमः २३ ईदं विष्णुः काणवो मेधातिथि विष्णुर्गायत्री ब्रह्मेन्द्रयोर्मध्ये विष्णवावा ॐ इदं विष्णुविचित्रं क्रमेनेधानि दधेपद समूळ्हमस्य
 पांसरे २४ उदीरतामवरशंखः स्वधापितरस्त्रिष्टुप् ब्रह्मान्योर्मध्ये स्वधावा ॐ उदीरतामवर उत्परास उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः अ-
 संत्य ईशुरष्टकाकृतज्ञास्तेनो वतु पितरो हवेषु २५ परमृत्योः सकुशिको मृत्युरोगास्त्रिष्टुप् ब्रह्मयमयोर्मध्ये मृत्युरोगावा ॐ परमृत्यो अ-
 नुपरोहिपथाय स्तेस्व इतरो देवयानान् चक्षुष्येनेमृषवनेने ब्रवीमिमानः प्रजारीरिषोमोतवीरान् २६ गणानां लाशेन को गृत्समदोगण

पतिर्जगती ब्रह्मनिर्ऋत्योर्मध्यगणपत्या० ८५ नितांस्वागणपतिर्ब्रह्मामहेकविकवीनामुपमश्रवस्तमं ज्येष्ठराजं ब्रह्मणा ब्रह्मणस्पत-
 आनः शृण्वन्तृतिभिः सीदसादनं २७ शन्नोदेवारांबरेषामिधुद्वीपआपोगायत्री ब्रह्मवरुणयोर्मध्ये अबा वा० शन्नोदेवारांभिष्यआ
 पोम्वंतुपीतये शंयोरभिस्त्रवंतुनः २८ मरुतोयस्यराहुगणोगौतमोमरुतोगायत्री ब्रह्मवायोर्मध्ये मरुदावा० ॐ मरुतोयस्याहिस्त्रये
 पाथादिवोविमहसः सस्रगोपानमोजनः २९ स्योनापृथिवीकाणवोमेधातिथिर्भूमिर्गायत्री ब्रह्मणः पादमूलेकणिकाथः पृथिव्यावा० ॐ
 स्योनापृथिविभवानृक्षरानिवेशनी यच्छानः शर्मसप्रथः ३० इमंमेगंगेसिंधुक्षिप्रम्यमेधोगंगादिनद्योजगती तत्रैवगंगादिनद्यावा०
 ॐ इमंमेगंगेयमुनेसरस्वतिष्पुतुद्रिस्तोमसचतापरुषया असिक्क्यामरुद्धेवितस्तयाजकीकीयेशृणुह्यासूषोमया ३१ धाम्नोगो
 तमोवामदेवः सप्तसागरानुष्टुप् तत्रैवसप्तसागरावाहनेवि० ॐ धाम्नोधाग्नेराजन्निनोवरुणनोमुच यदापोअग्न्यादितिवरुणोतिश
 पामहेतनोवरुणनोमुच मयिवापोमोषधीर्हिंसीरतोविश्वव्यचाभूस्स्यतोवरुणनोमुच ३२ तदुपरिमेरुनामंत्रेणपूजयेत् मेरवे
 नमः मेरुंआवा० ततोमंडलाद्बहिः सोमादिसनिधौ आयुधान्यावाहयेत् सोमसमीपिगदा ईशानसमीपेचिश्चूलं इद्रसमीपेवज्र अ
 ग्निसमीपे शक्तिं यमसमीपेदंडं निर्ऋतिसमीपेरवङ्गं वरुणसमीपेपाशं वायुसमीपेअंकुशं ८ तद्वाह्येउत्तरे गौतमायनमः गौ
 तमंआ० ईशान्यांभरह्राजं पूर्वैविश्वामित्रं आग्नेय्याकृष्यप दक्षिणेजमदग्निं नैऋत्यावसिष्ठं पश्चिमेअत्रिं वायव्याअरुधतीं
 तद्वाह्येपूर्वादिक्रमेण ऐंद्रां कौमारीं ब्राह्मीं वृष्णहोत्र्यामुद्रां वैष्णवीं माहेश्वरीं वैनायकीं इत्यष्टौशक्तीः ८ प्रतिष्ठाप्य प्रत्येकसहवा
 वाहयेत्पूजयेत् इतिमंडलदेवताः अथैलक्षपूजनोद्घापनविधिः उच्यते अद्येत्यादिपूर्वेच्चरितएवंगुणविशेषणविशिष्टाया
 पुण्यतिथी० मयाकृतस्यअमुकदेवताधीत्यर्थैलक्षसंख्यामुकपूजनकर्मणः सांगतासिध्यर्थेतदुद्घापनकरिष्ये तदेगलेनस्वस्ति
 वाचनंआचार्यवरणंचकरिष्ये तत्रादौ त्रिविध्नासिध्यर्थेगणपतिपूजनकरिष्ये अस्मलक्षपूजनोद्घापनकर्मणः पुण्याहसंवतोब्रुवतु
 असुपुण्याह एवंस्वस्तिप्रवतोब्रुवतु आपश्चातेस्वस्ति ऋद्धिप्रवतोब्रुवतु ऋध्याता श्रीरस्त्वितिप्रवतोब्रुवतु अस्तुश्रीः लक्ष्मीनारायणौ

प्रीयेनाम् तत्रगोत्रनामोच्चारणपूर्वकं अमुकगोत्रं अमुकशर्म अहं यजमानः अमुकगोत्रं अमुकशर्मणं स्वशाखाध्यायिनं ब्राह्मणं अस्मि
 नृकुक्षपूजनोद्यापनारब्धकर्मणि आचार्यत्वेन वृत्तोऽस्मि यथाज्ञानेन कर्मकरिष्यामि आचार्यस्तु यथास्वर्गेशक्रादीनां
 बृहस्पतिः तथात्वं मयजोस्मिन्नाचार्यो भवसूत्रत गंधादिना आचार्यपूजनं तथैव ब्राह्मणवृणुयात् यथाचतुर्मुखो ब्रह्मास्वर्गलो
 केपितामहः तथात्वं मयजोस्मिन्ब्रह्माभवद्विजोत्तम अस्य यागस्य निष्पत्तौ ० आचार्यः आचम्य प्राणानां यम्य अमुककर्मकारिष्ये क
 र्माधिकारार्थं आत्मनः शत्रुहर्षं च पुरुषसूक्तजपमहं कर्तुष्ये पृथ्वीत्यस्य मंत्रस्य मेरुमधुकरषिः कूर्मो देवता स्रतलं छंदः आसनोपवेशने-
 वि ० पृथ्वीत्याद्यानालोका ० पुरुषसूक्तजपार्तेकलशपूजनसर्वतोभेदलिंगतोभेददेवा ब्रह्मादीनां वाहयेत् ततः मूर्तो अग्न्युत्तारणम् अ
 स्यामूर्तो अवधानादिदोषपरिहारार्थं अग्न्युत्तारणं देवतासान्निध्यार्थं प्राणप्रतिष्ठां च कारिष्ये अग्निः सप्तभिर्निसूक्तं अग्निपदरहितं सहि
 तं च पठेत् ॐ अग्निः सप्तिवाजं भरददात्स्यग्निवीर्यं श्रुत्य कर्मनिष्ठां अग्नीरोदसी विचरत्समं जन्मग्निर्नारीं वारुकुक्षिं पुरंधिम् अनैरभ्रसः
 समिदस्तु भद्राग्निर्महोदसी आविवेश अग्निरेकं चोदयत्समत्स्वग्निर्नृचाणि दयते पुरूणि अग्निर्हृत्यं जरतः कर्णमावाग्निरद्भ्यो
 निरदहज्जत्स्यम् अग्निरचिं धर्म उरुष्यदतरग्निर्नृमैधं प्रजया स्मृजत्सं अग्निर्दोद विणं वीरपेशा अग्निर्कषिं यः सह स्वासनोति अ
 ग्निर्दिविहव्यमाततानाग्नेर्धामानि विभृता पुरुत्रा अग्निमुत्थेर्कषयो विवृयते गिनरो यामनिवाधिनासः अग्निं वयो अंतरिक्षे पतंतो गिनः
 सह स्वापरियातिगोनां अग्निं विशदं क्ते मानुषीर्या अग्निं मनुषो न हवो विजाताः अग्निर्गंधीर्वापि पृथग्भृतस्याग्नेर्गव्यतिर्द्युत आनिषत्ता अ
 ग्नये ब्रह्मैकं भवस्ततस्तत्स्वरग्निं महामवोचा मारुदवृत्तिः अग्ने प्रावज रितारं य विष्टाग्ने महिद विणमाग्रजस्व इति अग्न्युत्तारणं अथ षोड-
 शोपचारपूजनं सहस्रशीर्षित्यावाहनं पुरुषाणवेदमित्यासन एतावानस्येति पाद्यं त्रिपादूर्ध्वेऽर्घ्यं तस्माद्दिशो कृत्याचमनीय यत्पुरुषेणेति
 स्नानं तं यज्ञमिति वस्त्रं तस्माद्यज्ञादित्युपवीतं तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतं च दन्तिगंधं तस्मादश्वेति पुष्पं यत्पुरुषेर्ब्यदधुरिति धूपं ब्राह्मणोऽस्येति दीपं
 चंद्रमामनस इति नैवद्यम् नाभ्या आसीति प्रदक्षिणाम् सप्तस्येति नमस्कृत्वा यज्ञेन यज्ञमिति मंत्रपुष्पाजलिम् इति षोडशीपचारपूजा

ब्रीह्यादिधान्ययवतिलैः त्रिकूटं दृढत्वात् तत्र महीद्यौरित्सादिना अत्राण कलशसंस्थाप्य कलशोपरि उपपात्रं संस्थाप्य तस्योपरि च्यवकर्मत्रेण
 उभयासहच्यं बकं वा विष्णुमंत्रेणालक्ष्म्यासह विष्णुं सिद्धिबुद्धिसहितं गणेशं अथवा पत्न्या सहितं सर्यं वा भवानी तत्तन्मंत्रेण आभ्याह्य शिरः
 स्य दक्षिणे लक्ष्म्यासह विष्णुं आवाहयेत् शिवस्य उत्तरे सा विन्व्यासह ब्रह्माणं एवं विष्णवादीनामपि देवप्राणप्रतिष्ठा कृत्वा अस्य श्रीप्राणप्र
 तिष्ठा मंत्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरात्मषयः क्रूरयजुः सामाथर्वोणिच्छंदासि क्रियामयवपुः प्राणारव्यादेवता आंबीजं ह्रीं शक्तिः क्रीं कालकं
 अस्यांमूर्तौ प्राणप्रतिष्ठापने विनि० ॐ आं ह्रीं क्रीं अं यं रं लं वं शं षं सं हं सं अः क्रीं ह्रीं आं हं सं सो हं अस्यांमूर्तौ प्राण इह प्राणाः निष्ठं तु पुनः
 अस्यांमूर्तौ जीव इह स्थितः पुनः० अस्यांमूर्तौ सिर्वींद्रियाणि वाङ्मनस्त्वक्चक्षुश्चोत्रजिह्वाघ्राणपाणिपादपायूपस्थानीहागल्यस्वस्मि सुखं
 चरं निष्ठं तु स्वाहा असूनीते पुनरस्मासू० यानस्वस्मि गर्भाधानादिपंचदशमं स्कारसि ह्यर्थं पंचदशप्राणवाहान्तिकारि० ॐ भस्त्रं कां भो धिस्थ
 पोतो ह्यसदरुणसरोजाधिरूढाकराकुम्भैः पाशं कोटं दं मिहूद्रवमथ गुणमयं कुशं पंचवाणान् बिम्बाणां सुक्कपालत्रिनयनलसिनापी
 नवद्वोरुहं दद्यादेवीत्वात्कार्कवर्णाभवतु सूरवकरी प्राणशक्तिः पराननः षोडशोपचोरेः पंचामूर्तेभ्यो वैदिकमंत्रैः पुराणोक्तमंत्रैः संपूज्य
 रात्रौ जागरणं कुर्यात् प्रातः नित्यकृत्यं विधाय तस्य लक्ष्मपूजनस्य वात्रनाचारितस्य सागतासि ध्यर्थं पूजनदशांशेन तिलयवत्रोहिहिमिः पायसा
 दिभिर्विहोमं करिष्ये होमस्तु वेदोक्तेन मूलमंत्रेण पौराणोक्तेन वा कुर्यात् अथाग्निमुखं आचम्य निश्चयादिसंकीर्त्य गवंगुणविशेषण
 विशिष्टायां पुण्यतिथौ अमुककर्मागतया विहितं अमुकद्रव्यं न करिष्ये शः द्रुमदोदं शान्याभागेभ्य उदक्संस्थं चतुरंगुलं न्यूनतं च नुं दिस्स
 मालितं कृत्वा द्विः सप्तस्य गुलं परिधिकं फलितं मष्टादशागुलं विस्मृतं होमानुसारेण न दधिकं वानतु नो न्यूनं मध्यो न्यूनतं स्थंडिलं कुशा
 त् नंदंगं स्थंडिलं उत्छेप न उत्छेद नग्निप्रक्षिप नं करिष्ये गोमयादित्तिमेषः हृद्देशे स्थंडिन्द्रकुर्यात् स्थंडिलं तद्गोमयेन प्रदक्षिणमुपल
 य दक्षिणे श्वोऽदीच्यादे प्रतीच्यां चतुः प्रख्यामर्थं भित्त्यंगुलानित्यत्कादक्षिणोपक्रमामुदक्संस्थां प्रादेशमात्रं भो कालेरवानस्या दक्षिणो
 त्तरयोः प्रागागयेते पूर्वरेखया असंस्पृष्टे प्रादेशं समिते हूलरेखे लिखित्वा तयोर्मध्ये परस्परमसंस्पृष्टा उदक्संस्थाः प्रागायनाः प्रादेशसंभि

तास्तिस्वइतिपट्टलेखा यज्ञीयशकलमूलेनदक्षिणहस्तेनोष्ठिरव्यलेखास्तु स्थंडिलमक्षिरस्तुस्थशकलभागेनयथा
 निरस्त्यपाणिप्रक्षाल्यवायतोमवेत् तेजसादिपात्रेपिधानसहितमग्निमान्नीय स्थंडिलादानेय्यांदिशिनिपाथ जुष्टोदसूनाओत्रेयोवस्तुक्रुतो
 ग्निस्त्रिष्टुप् अर्न्वावा० ॐ जुष्टोदसूनाअतिथिदुरोपदम्बलोयज्ञमुपयादिविद्वान् विश्वाअग्नेआभियुजोविहत्याशशूयन्मामपराभोजना-
 वि एत्सग्नइत्यस्यमंत्रस्यराहूगणोगीतमऋषिः अग्निदेवता त्रिष्टुपछंदः अर्न्वावाहनेवि० ॐ एत्सग्नइह होतानिषोदादव्यः सूपुरएताम्र
 वानः अवतोत्वारोदसोविश्वमित्वेयजामहेसोमनसार्यदेवान् इत्यसंतेरावात् आच्छादनदूरीकृत्य समस्तव्याहृतोनापरमष्टीप्रजापतिः प्र
 जापतिर्वृहती अग्निप्रतिष्ठापनेविनियोगः ॐ ऋषुर्वः स्वरोमित्यग्निप्रतिष्ठाप्य चत्वारिभृगुगोतमोवामदेवोमिस्त्रिष्टुप् अभिमूर्तिध्याने
 विनियोगः ॐ चत्वारिभृगुगोतमोवामदेवोमिस्त्रिष्टुप् अभिमूर्तिध्याने चत्वारिभृगुगोतमोवामदेवोमिस्त्रिष्टुप् अभिमूर्तिध्याने
 भृगुः सप्तजिह्वोद्दिशोर्षकः त्रिपात्यसन्नवदनः सूरवासीनः शक्रचिस्मितः स्वाहानुदक्षिणेपार्श्वेदेवीवामेस्वधांतथा बिभ्रद्दक्षिणहस्तेस्तृषा
 क्षिमन्नंशुचंस्तुव तोमरं व्यजनं वामेर्घुनपात्रं चधारयन् आत्माग्निमुखमासीन एव रूपाहुताशनः एषहिदेवः प्रदिशोनुसर्वाः पूर्वोहिजानः स
 रुगर्भेभंतः सविजायमानः सजनिष्यमाणः प्रत्यङ्मुखस्मिन्निति विश्वतोमुखः अग्नेर्वैश्वानरशोडित्यगोत्रमेषध्वजप्राङ्मुखममसमु
 रवोवरदोमव तदंगमन्वाधानकरिष्ये आचम्यप्राणानायम्यदेवतापश्चिहार्थं अस्मिन्त्वाहिनेभोजानतेवदसमग्निमिधमेन प्रजापतिप्र-
 जापतिंचायारदेवते आज्येन अग्नीषोमोचक्षुषिआज्येनात्रप्रधानेदेवताः अमुकहोमद्रव्येण ब्रह्माद्याबाहितेदेवताश्वनाममंत्रेण एकैक
 याज्याहुत्यायस्य शेषेणस्विष्टकृतमग्निमिध्मसनहनेनरुद्रअयासमग्निदेवान् विष्णुं अग्निवायुं सूर्यं प्रजापतिं च एताः प्रायश्चित्तदेवताः
 आज्यद्रव्येण ज्ञानाज्ञानदोषपरितारार्थं त्रिवारमग्निं सकृत् मरुतश्चाज्येन अंगं देवताः प्रधानदेवताः सर्वाः सन्निहिताः सन्तु पवसांगो-
 पांगेन कर्मणासमिद्धिः सद्योयस्ये व्याहृतोनां प्रजापतिः प्रजापतिर्देवताः सूर्यः प्रजापतिर्देवताः गायत्र्युष्णिगनुष्टुप् हृत्पञ्चदशसि
 अन्वाधानसमिद्धोमेविनियोगः ॐ ऋषुर्वः स्वः स्वाहा प्रजापतय इदं मे० इध्मावर्हिषोश्च सन्नहनं परिसमूहनं ३ अग्नेः षोडशभि

द्वर्षेः प्राच्यादिषु परित्स्त्रिभिः परित्स्तरणं पर्युत्सणं पवित्रकरणं पात्रासादनं चरुस्थाली प्रोक्षिण्यो, दर्वींस्तुवो प्रणीता आज्यपात्रे इध्माबर्हिषिणना
 नात्सादयामि प्रोक्षिणीपात्रमुत्तानं कृत्वा भ्रादेशमात्रे द्वेपवित्रे निधाय अग्निः पूरयित्वा गंधपुष्पाक्षतान्निक्षिप्य अंगुष्ठापकनिष्ठिकाभ्यां उदगयेष्ट
 शकृपवित्रे दत्त्वा ऽपस्त्रिरुत्सूय पात्राण्युत्तानानि कृत्वा दध्मं च विस्मृत्य सर्वाणि पात्राणि त्रिभिः प्रोक्षयेत् न आर्पः किंचित्कमंडलोत्सिपेदित्येके प्र
 णीता पात्रमग्नेः प्रत्यङ्मुनिधाय तत्र ते पवित्रे निधाय उदकेन पूरयित्वा गंधपुष्पाक्षतान्निक्षिप्य अस्मिन्कर्मणि ब्रह्मत्वेन त्वामहवृणे पाणिना
 पाणिं स्मृत्वा ततो ब्रह्मा त्वनोस्मिदत्युक्त्वा आचम्याग्नेर्देक्षिणान्निष्ठं न ततो ब्रह्मणे इदमासनं निरस्तः परावक्तुः इदमहमर्वावसोः सादने सी
 दाभि ॐ ब्रह्मन्पः प्रणेध्यामि ब्रह्मस्मिन्ब्रह्मा ब्रह्म सादन आशिष्यते ब्रह्म ते यज्ञगोपायसयज्ञपाहि सयज्ञपाहि समापाहि ॐ भूर्भु
 वः स्वर्हस्मिन् प्रसूतः ॐ प्रणय यदि ब्रह्मान भवेत्तदा स्वयमेव तत् प्रणीता पात्रेनासिका समीपे नीत्वा उत्तरतो अग्नेर्निधाय अन्येर्देभ्यो राच्छा
 दयेत् तत्सवित्रं आज्यपात्रे निधाय ततोपरि स्तरणाद्बहिर्नूत्तरतो गगानपोह्य तदुपरि आज्यपात्रं निधाय विलीनाज्यं निक्षिप्य वामहस्ते दर्भाग्र-
 द्यं दत्त्वा एकैनेवोत्सुकेनावज्जाल्यदर्भाग्रद्वयं निक्षिप्य उत्सुकेन प्रधानद्रव्यमाहितं त्रिभिः पर्ये नि कृत्वा उत्सुकं निरस्यां गगानगेनोत्सिपेत् अंगु
 ष्ठापकनिष्ठिकाभ्यां पवित्रे गृहीत्वा सवितुर्देवि तिमंत्रस्य हिरण्यगर्भं स्तूपकृषिः सविता देवता पुर उष्णिक् छंदः आज्यस्योत्सवने विनि० ॐ स
 वितुं क्षाप्रसव उत्सुनाम्यच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यम्यग्ग्भिभिः प्रागुत्सुनाति सकृन्मंत्रेण हि स्तूषी नेपवित्रे अग्निः प्रोक्ष्य अग्नेो ग्रहरे
 त् स्तंदाय स्वाहा स्तंदायेदं न० तन आत्मनो यतो भूमिं प्रोक्ष्य तत्र बर्हिः सन्न हनोरज्जुमुदगप्राप्रसार्य तनो बर्हिस्तारण तदुपरि आज्य
 पात्रं निधाय कुशान् सुकुसुवोचदक्षिणहस्ते वामहस्ते च गृहीत्वा अग्नेो प्रताप्य दर्वीं निधाय सुववामहस्ते गृहीत्वा सुवविलदर्भाग्रेण
 त्रिभिः संमृज्य तथैव सुवपृष्ठं दर्भाग्रेण आत्मनो भिमुर्वत्रिभिः संमृज्य कुशमूलेन पृष्ठादारभ्य विलपयेत् तं त्रिभिः संमृज्य प्रोक्ष्य प्रताप्य यत्नादुत्तरत्
 स्थापयेत् पुनस्तथैव सुत्रिभिः संमृज्य प्रोक्ष्य प्रताप्य सुवोत्तरतः स्थापयेत् दर्भाग्रं संमृज्य अग्नेो ग्रहरेत् सुवेणाज्यं गृहीत्वा होमद्रव्यमभिधाय
 उदगुहास्य अन्याज्ययोर्मध्ये नीत्वा भूज्यादक्षिणतो बर्हिषि सांनरमासाद्य तन्मध्ये एकपात्रं निधाय अग्निमलंकृत्य ॐ विश्वानि न द

ल्यनयोर्वक्त्रुतोग्निस्त्रिष्टुप् हाभ्यामन्वेनेत्योपस्थानेविनियोगः ॐ विश्वानिनोर्गहाजातवेदः सिंधुननावादुरितातिपर्वि अग्नेऽ
 त्रिवल्नमसारणानोऽस्माकवोऽयविताननूनां यस्त्वादृकाकिरणामन्यमानोमर्त्यमत्येजोहवीमि जातवेदोयशो अस्मासूधेहिप्रजामि
 नेअमृतत्वमश्या यस्मै त्वं स्रुते जातवेद उलोक्रमनेऽङ्गवस्योऽन आम्बिनं सपुत्रिणं वीरवंतं गोमेतरयिनं शतं स्वस्ति अष्टदिक्षु रगधपुष्पा
 दिभिरायतनं आत्मानं चालं कृत्य एकयोपस्थाय ततोपाणिना इभमादाय त्रिरभिषार्य अयंत इभेत्यस्य मंत्रस्य वामं देव ऋषिः जातवेदाग्नि-
 देवता त्रिष्टुप् छंदः इध्मा हवने विनि ॐ अयंत इध्मा आत्मा जातवेदस्तेनेध्मा स्ववर्धस्ववर्धय चास्मान् प्रजया पशुभिर्ब्रह्मवर्चसे नान्नाद्ये
 न संसेधय स्वाहा अग्नये जातवेदसे इदं नमम सुवेणाज्यं गृहीत्वा वायव्यादिशि आरभ्य ईशानदिक्षु पर्यंतं आज्यधारां जुहुयात् प्रजापतये
 मनसा ध्यायन् स्वाहेति जुहुयात् स्वाहेति मुखेन स्मृत्वा तथैव निर्वर्त्तयिष्यति आरभ्य ईशानदिक्षु पर्यंतं जुहुयात् उभयत्र प्रजापतय इदं ॐ उ
 नरे अग्नये स्वाहा अग्नय इदं दक्षिणे सोमाय स्वाहा सोमायेदं ॐ अथ प्रधान होमं कुर्यात् ब्रह्मादिदेवतानां मन्त्रेण ऐक्याज्या हुत्वा य
 ब्रह्मणे स्वा ॐ सोमाय ॐ ईशानाय ॐ इद्राय ॐ अग्नये ॐ यमाय ॐ निर्वृते ॐ वरुणाय ॐ वायवे ॐ अश्वे वसुभ्यः ॐ एकादशरुद्रभ्यः ॐ दक्षादि
 भ्यः ॐ अश्विभ्यो ॐ विश्वेभ्यो देवेभ्यः ॐ सप्तयज्ञेभ्यः ॐ भूतनागेभ्यः ॐ गंधर्वास्सरोभ्यः ॐ स्कंदाय ॐ नंदीभ्यराय ॐ भूलाय ॐ महाकात्रा ॐ दक्षादि
 सप्तगणेभ्यः ॐ दुर्गायै ॐ विष्णवे ॐ स्वधायै ॐ मृत्युरोगाभ्यां गणपतये ॐ अर्द्धः ॐ मरुद्भ्यः ॐ पृथिव्यै ॐ गंगादिनदीभ्यः ॐ सप्तसागरेभ्यः ॐ मेर-
 वे स्वाहा गदायै ॐ त्रिशूलाय ॐ वज्राय ॐ शक्त्यै ॐ इंद्राय ॐ स्वप्नाय ॐ पाशाय ॐ अंकुशाय ॐ गौतमाय ॐ भरद्वाजाय ॐ विश्वामित्रा ॐ कष्यपा
 जमदग्नये ॐ वासिष्ठा ॐ अत्रये ॐ अरुंधत्यै ॐ ऐन्द्रे ॐ क्रैमर्यै ॐ ब्राह्मणे ॐ वाराह्यै ॐ चामुंडायै ॐ वेष्णायै ॐ माहेष्वर्यै ॐ वेनायक्यै ॐ स्वाहांतं अथ सिद्ध
 कृद्धोमः यदस्य कर्मणोऽत्यस्य मंत्रस्य हिरण्यगर्भ ऋषिः अग्निदेवता अतिथिच्छंदः सिष्टकृद्धोमे विनियोगः ॐ यदस्य कर्मणोऽत्यरा
 चं यद्वा न्यूनमिहाकरं अग्निष्टत्सिष्टकृद्धिद्वान्सर्वं सिष्टं स्रुतं करोतु मे अग्नये सिष्टकृते स्रुतं तुते सर्वं शायश्चित्ता हुतीनां कामानां सम
 धीयित्रे सर्वान्नः कामान्समर्धय स्वाहा अग्नये सिष्टकृत इदं ॐ त्रिसंधानं रुद्राय पशुपतये स्वाहा पशुपतये रुद्राय ॐ अपउपसृष्ट्वास्तु वेण प्राय

श्रित्ताज्याहुतीः सप्तशुद्ध्यात् तत्रमंत्राः अयाश्चेत्यस्यमंत्रस्यविमदक्र० अयाळगिदेवता पंक्तिछंदः सर्वप्रायश्चित्ताज्यहोमेविनियोगः ॐ
 अयाश्चाग्नेस्यनग्निशस्त्रीश्वसत्यमित्तमया असि अयासावयसा छतोया सन्हव्य मूर्हिषेयानोधेहि मेषजं स्वाहा अयसेग्नयइदं० अतो
 देवा इति द्वयोः काण्वे मेधा निधिर्ऋषिः आद्यादेवा देवता द्वितीया विष्णुदेवता गायत्री छंदः प्रायश्चित्ताज्याहुतिहोमेविनियोगः अतो देवा
 अवंतु नो यतो विष्णुर्विचक्रमे पृथिव्याः सप्तधामाभिः स्वाहा देवेभ्य इदं० इदं विष्णुर्विचक्रमे च धानिदधेपदं समूहं सप्तपांसुरे स्वाहा
 विष्वावइ० व्यससमस्तव्यात् तृतीनां विश्वामित्रजमदग्निभरहाजमृगवक्रप्रयः अग्निवायु सूर्यप्रजापनयो देवताः गायत्र्युष्णिगनुष्टुभ
 हत्यश्छंदोसि सर्वप्रायश्चित्ताज्यहोमेवि० ॐ मूः स्वाहा अग्नयइदं० भुवः स्वाहा वायवइ० स्वः स्वाहा सूर्याये० मूर्मुवः स्वः स्वाहा प्रजा
 पतयइ० ततो ब्रह्माकर्तारं परित्यागेन वयि व्यदेशेति मन्त्रेता एव सप्ताहुतीर्मुहुयात् त्यागः यजमानः अत्र कुर्यात् अनाज्ञातिमिति मंत्रद्वयस्य
 हिरण्यगर्भक्रषिः अग्निदेवता त्रिष्टुप् छंदः ज्ञानाज्ञानदोषपरिहारार्थं प्रायश्चित्ताज्यहोमेविनि० ॐ अनाज्ञातं यदा ज्ञातं यज्ञस्य क्रियते
 मिथु अग्नेन तदस्य कल्पयत् १ हिबेत्ययथा तथ २ स्वाहा अग्नयइ० ॐ पुरुषसंमितो यज्ञो यज्ञः पुरुषसंमितः अग्नेन तदस्य कल्पयत् २ हि
 वेत्ययथा तथ २ स्वाहा अग्नयइ० यस्या कत्रेत्यस्यमंत्रस्य आप्तस्त्रितक्रषिः अग्निदेवता त्रिष्टुप् छंदः न्यूनातिरिक्तदोषपरिहारार्थं प्रायश्चित्ता-
 ज्यहोमेविनि० ॐ यत्पाकचामनसा दीनदस्मानयज्ञस्य मन्वते मर्त्यासः अग्निष्टद्धोता कतुविद्विजानन्यजिष्ठो देवोऽकतुशो यजति स्वाहा
 अग्नयइ० यद्देवा इत्यस्य अभितपाक्रषिः मस्मन्ते देवता त्रिष्टुप् छंदः मंत्रविपर्ययादिनिमित्तकं प्रायश्चित्ताज्यहोमेविनियोगः ॐ यद्दे-
 वा अतिपातयानिवाचा च प्रयुती देव हेळनम् अग्नौ अस्मौ अभिदुह्युनायेत्यत्रा स्मन्मरुतस्मं निधेत न स्वाहा मरुद्भ्य इदं० पूजास्विष्ट-
 नवाहुत्यावल्लिपूर्णाहुतिं चरेत् श्रेयः संपाद्यादानं च अभिषेको विस्मर्जनम् पूर्णाहुतिमुत्तमां जुहोति सर्वं वै पूर्णाहुतिः सर्वमेवाप्नोति अथो
 इयं वै पूर्णाहुतिः अस्यामेव प्रतिनिष्ठति० इदमग्नये वै श्वानराय शतक्रतवे सप्तवते अश्वश्च नमम वसो धारां कुर्यात् धामं ते वा मदेकआ
 पो जगती पूर्णाहुतिहोमेविनियोगः ॐ धामं ते विश्वं सुवनमधि श्रितमंतः समुद्देह्य १ नरायुषि अपामनी केसमिथय आप्मनस्तमश्याम

मधुमंतं तं ऋषिस्वा० अद्भ्य इदं० बर्हिषि पूर्णपात्रं निनयेत् पूर्णमसि पूर्णं मिष्ण्याः सूर्यमसि पूर्णं मिष्ण्याः सूर्यमसि पूर्णं मिष्ण्याः सर्वमसि स
 र्वमिष्ण्याः अस्ति निरसि मा मे द्दोष्ठाः प्राच्यां दिशि देवाः त्रिजो मा र्जयंतां दक्षिणस्थं दिशि मासाः पितरो मा र्जयंतां प्रतीच्यां दिशि ग्रहाः पशवो-
 मा र्जयंतां उदीच्यां दिश्याप ओषधयो वनस्पतयो मा र्जयंतां ऊर्ध्वां दिशि यज्ञः संवत्सरः प्रजापति मर्जयंतां आपो अस्मानि त्यस्य देव आवाप
 त्स्त्रिष्टुप् मा र्जने विनियोगः ॐ आपो अस्मान्मातरः शंभयंतु धृतेन नो दृतवः पुनंतु विश्वं हि रिप्रं प्रवृंहति देवी रुरुदिराभ्यः शन्न चिरा पूत एमि इदं
 मापः प्रवहत यत्किंच दुरितं मयि यद्वाह मा भिदुर्द्रोह्य द्वाशेष उता नृत्तं स्मिभ्यान आप ओषधयः संतु इत्येतै र्वै मा र्जनं कृत्वा दुर्मिच्या स्त-
 स्मै संतु यो स्मा न्द्वेष्टियं च वयं द्विष्टा स्त ह न्मा ति नि र्कृति देवो कुशाग्रै रपः सिंचेत् मा हं प्रजां परा सि च यानः स या वरी स्थान समुद्रे वा निनयानिः
 सं पाथौ अपाथ शान्तिः शुष्टिस्तुष्टिश्चास्तु आग्नेय्या भिमुख स्तिष्ठन् अग्नि पूजनं विश्वानि नो दुर्गहा जात वेदः ० अग्न्यु पस्थानं ज स्वा अ
 मे न यस्तु पथारो ये अस्मान् निष्वा नि देव वयुना नि विद्वान् युयोध्या षस्मज्जु हुराण मे नो भूयिष्ठा ते न म उक्तिं विधेम बोधानो अस्य वच
 सो य विष्णु मंहिष्ठस्य प्रभृतस्य स्रधावः पीयति त्वोऽनु त्वो गृणाति वंदारुस्त तनु वंदे अग्ने नमस्कारः मानसो के ति मं त्रस्य कुत्स
 ऋषिः रुद्रो देवता जगती छंदः विष्मि निग्रहणे विनियोगः ॐ मानसो के तन ये मान आयो मानो गोषु मानो अश्वेषु शीरिषः वीरा न्मानो रु
 द्रमा भितो वधी र्ह विष्मंतः स दमि त्वा ह वामहे त्र्यायुष ज म दग्ने रि ति ललाटे कश्यपस्य त्र्यायुष भि मति कंठे अगस्त्यस्य त्र्यायुष भि मति
 नाभौ यद्देवानां त्र्यायुष भि ति दक्षिणस्काधे तन्मे अस्तु त्र्यायुष भि ति विषमस्काधे स र्वमस्तु शतायुष भि ति शिखि इ ति विष्म ति धारणा परिस्तरणा
 न्युन रे विस्मृजेत् परिसमुत्स्य ३ पर्युत्स्य ३ ॐ च मे स्वरश्च मे यज्ञो पच ते न मश्च यत्ते न्यून तस्मै त उपयेति रिक्त तस्मै ते नमः स्वस्ति अ
 द्वा मे धां यशः प्रज्ञा विद्यां बुद्धिं श्रियं बलम् आयुष्यं ते ज आरोग्यं देहि मे हव्य वाहन यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपो यज्ञा क्रिया दिषु न्य
 नं संपूर्ण ताया ति सद्यो वंदे त म च्युतं प्रमादा लुप्यं ता कर्म प्रच्यवे ता धरे शुभं स्मरणा देव त द्विष्णोः संपूर्ण स्था दि ति श्रुतिः अनेन कर्म
 णा श्री पर मे श्वरः प्रीयताम् गच्छता च्छरु रश्च स्वस्थाने पर मे श्वर यत्र ब्रह्मा दयो देवा स्तत्र गच्छतु ताशन होमं संपाद्य उत्तरपू

जोष्ठत्वा आचार्यसंपूज्यगां दद्यात् यज्ञसाधनभूताया विश्वस्याधो घनाशिनी विश्वरूपधरो देवः प्रीयतामनया गवा ब्राह्मणभोजनं
 संकल्प्य यातुं देवगणाः सर्वेषु जामादाय प्रार्थिषीं इष्टकामप्रसिद्धयर्थं पुनरागमनाय च इति अग्निमुखं अथ मुद्रालक्षणं हेमाद्रौ स
 मुखीकृत्य हस्तौ द्वौ किंचित्सं कुचिनां गुल्मी मुकुली तु सभारव्यातापं कजप्रसूतैव सा पूर्वोक्ता मुकुलीया च प्रादेश्योनिः सृतां गुलिः व्याको
 शमुद्रा मुकुलापद्वयमुद्रा प्रदर्शयेत् अगुष्ठो कुंचितो तोतुस्वकीयां गुलिचेष्टितो उच्चो वा भिमुखो हस्तो योजयित्वा तु निष्ठुरा तर्जन्यो कुंचि
 ते कृत्वा तथैव च कनीयसी अधो मुखी दृष्टनखा स्थिता मध्ये करस्थ तु चतस्रश्चोत्थिताः पृष्ठे अंगुष्ठवेकतः कुरु नालव्यवस्थितौ द्वौ तु-
 व्योममुद्रा प्रकीर्तिता तत्रांतरे सर्वदेवता पूजनसाधारण्येन षण्मुद्रा उच्यते देवज्ञान सतुष्टा सर्वदा संमुखी भवेत् अंगुष्ठो निक्षिपेत्सेय-
 मुद्रात्वावाहनीमना संगृह्य निक्षिपेत्सेयमुद्रात्वावाहनी स्मृता अधो मुखी विन्ये च तस्या स्थापनी मुद्रिकामता उच्छ्रिता वृच्छितौ कुर्या
 त्स मुखी करणा भवेत् प्रसृतां गुलिको हस्तो मिथः क्लृष्टौ तु संमुखौ कुर्यात्स हृदयं सेयमुद्रा प्रार्थनं सक्षिका इत्येवं सर्वदेवता पूजने षट्प्र
 दर्शयेत् शिवपूजनैस्त्रिमुद्रा उच्छ्रितं दक्षिणां गुष्ठवा मांगुष्ठेन बंधयेत् वामांगुली दक्षिणाभिरंगुली भिष्ववेष्टयेत् लिंगमुद्रेति विख्याता
 शिवसान्निध्यकारिणी श्रीकामः शीर्ष्णिकुर्वीति राज्ञ्यकामस्तु नेत्रयोः मुखे खल्लादिकामस्तु यो वायारोगांशं तिष्ठत् हृदये सर्वकामी च ज्ञा
 नाथीनाभि मंडले राज्ञ्यकामस्तु गुत्वे च राष्ट्रकामस्तु पानथोः रामपूजने सप्तदशमुद्राः तथा च रामार्चनं चंद्रिकाया अगस्त्यः आवाहनीस्थ
 पनी च संनिधी करणी तथा कृसा निरोधिनी मुद्रा ~~उच्यते~~ इति तथा संकली करणी चैव महामुद्रा तथैव च शंखचक्रगदापद्मधेनुकोस्तु प्र
 गारुडाः श्रीवत्सवनमाले च योनिमुद्रा प्रदर्शयेत् एताभिः सप्तैश्वर्याभिर्मुद्राभिस्तु विषयः यो राममर्चयेन्नित्यं मोदयेत्स सुरेश्वर द्रावणैर्द
 पि विभेदततः प्रार्थितमा मुयात् मूलाधाराद्वा ~~उच्यते~~ इति तमानीतः कुरु भिजलिः त्रिस्थानगनने जोभिर्विनीतः प्रतिमादिषु आवाहनी च मुद्रास्या
 हेवार्चनविधौ मुने एवैवाधो मुखी मुद्रास्था ~~उच्यते~~ इति पुनः उज्जनां भिगुष्ठयोगेन मुष्टीकृत करहयम् सान्निधी करणी मुद्रा देवार्चनविधौ मुने अं
 गुष्ठगर्भिणी सेवमुद्रा स्यात्संनिरोधिनी उत मुष्टीयुगला संमुखी करणीमता अंगैरेवांगविव्यासः संकली करणी भवेत् अन्योन्या गुष्ठस

लूनविस्तारितकरद्वयं महामुद्रयमारख्यातायूनाधिकसमापनी रुनिष्ठानामिकामध्यातस्थांगुष्ठानदध्नतः गोपितांगुष्ठमूलेनसन्निधामुहु
 लीकृता करद्वयेनमुद्रास्याच्छदस्वारव्येगस्फूर्त्तने अन्योन्याभिसुस्पर्शव्यत्ययेनतुवेष्टयेत् अंगुलीभिः प्रयत्नेनमंडलीकरणंमुने चक्रमुद्रो
 यमारख्यातागदासुद्रातनः परं अन्योन्याभिसुस्पर्शादिष्ठानतः कौस्तुभसंज्ञका कनिष्ठेन्योन्यसंलग्नेभिसुस्पर्शोद्विपरस्परं वामस्यनर्जनीमध्येम
 ध्यानामिकयोरपि वामानामिकसंस्पर्शनर्जनीमध्येमध्यामध्यामनामिकाहयो कनिष्ठानामिकामध्यातर्जन्यप्रकरद्व
 नंतुयोनितः अधस्तात्पापितांगुष्ठाभ्युद्रागरुडसंज्ञि तिर्यग्द्वयोन्यगुष्ठमध्यामध्यामनामिकाहयो कनिष्ठानामिकामध्यातर्जन्यप्रकरद्व
 यी मुनेन्योन्यवत्समुद्रयंनमालाभवेत्ततः कनिष्ठानामिनामध्यामध्यामनामिकाहयो कनिष्ठानामिकामध्यातर्जन्यप्रकरद्व
 दासमारख्याताद्योतत्करद्वयामिना नर्जम्पाकृष्टमध्यामध्यामनामिकाहयो कनिष्ठानामिकामध्यातर्जन्यप्रकरद्व
 द्दणं अथोपचाराः पदायोर्दिशेक्षानमालायाम् अष्टत्रिंशत्पदादशपञ्चोपचाराः तावन्मध्यप्रवस्थामिकेतैतैश्चकृतैश्चकिं अ
 ध्यापाद्यमाचमनमधुपर्कमुपस्पृशाम् स्नानंनाराजनवस्त्रं आचमंचोपवीतकं पुनराचममेषेचदपणालोकांनंततः गंधपुष्पधूपदीप्येने
 र्देवंचततःक्रमात् पानीयंतोयमाचमंहस्तवासस्ततःपरम् हस्तवासःकरोद्वर्तनं तांबूलमनुलेपंचपुष्पादानंततः पुनः गतिंवाद्यंतथा
 नृत्यस्तुतिचैवप्रदक्षिणाः पुष्पांजलिनमस्तारावष्टत्रिंशत्समीरिताः इत्यष्टत्रिंशदुपचाराः अन्यच्च आसनंस्वागतंचाध्यंपाद्यमाचम-
 नायकं मधुपर्कासनस्तानवसनाभरणानिच स्तंभः स्तम्भोद्धोदीपमन्त्रेनभोजनम् माल्यानुलेपनेचैवनमस्कारविसर्जने इतिषोड-
 शउपचाराः आर्घ्यंपाद्यंचाचमनंस्नानंयस्त्रनिवेदनं गंधादयोर्नेवेद्यांताउपचारादशक्रमात् शारदातिलकेषोडशोपचाराउक्ताः तथाच आ-
 सनस्तानवराणिभूषणंचविसर्जयेत् रात्रौदेवार्चनेनैश्चपदाथैर्होदशैः क्रमात् पूजनंकपिलेनोक्तंत्सर्वंचविसर्जयेत् गंधंतेलमथो
 दद्याद्देवस्याप्रतिमंततः दूर्वाचविष्णुक्रांताचश्यामाकंपद्ममेवच पाद्यं गन्धं निचवत्वारिकथितानिसमासतः कर्पूरमगरूपुष्पाद्रव्याण्याचमनी
 यके सिद्धार्थमस्तंनंचैवदूर्वाचतिलमवच यवगंधाफलरूपुष्पमष्टांगंतर्ध्यामुच्यते स्नानंवस्त्रेनथाभक्षेदद्यादाचमनीयकम् उद्वर्तनमपितत्रैव

रजनीसहदेवीचशिरोबलक्षणापिच सहाभद्राकुशाग्राणिउद्धर्तन्मिहोच्यते मंत्रनत्रप्रकाशो अस्मतागंधपुष्पाणिस्नानपत्रेनथात्रयम्
 द्रव्याभावेप्रदानव्याः क्षालितास्तदुल्लाः शक्ताः तत्रैवोक्तं अगस्त्यसंहितायां तथाच मनपात्रेपिदद्याज्ज्ञातीफलंमुने लवंगमपिकंको-
 लंशस्माच्चमनीयकं द्रव्याभावेतत्रानरेउक्तम् तंदुल्लान्द्रक्षिपेनेषुद्रव्याभावेतुतत्स्मरन् प्रयोगपारिजातेव्यासः प्रतिमापदयंत्राणां
 नित्यंस्नानंकारयेत् कारयेत्सर्वदिग्सेयदावामलधारणम् ज्ञानमालाया नाक्षतेरचयेद्विष्णुनतुलस्यागणाधिपम् नदूर्वायजे
 देवांबिल्वपत्रैश्चभास्करम् उन्मत्तमर्कपुष्पंचविष्णोर्वैज्यसदाबुधैः अक्षतास्तुयवाः प्रोक्ताः इतिपदार्थादशेउक्तत्वाद्यवानामेवाऽयं
 प्रतिषेधोनतंदुल्लानांतत्रानरे महाभिवेकसर्वत्रशरेनेवप्रकल्पयेत् सर्वत्रैवप्रशस्तोऽभ्रः शिवसूर्यार्चनंविना अथव्रततोद्यापना
 नुक्तौ पृथ्विचंद्रादयेनंदिपुराणे कुर्यादुद्यापनंयस्यसमाप्तोयदुदीरितं उद्यापनंविनायतुतद्व्रतनिष्फलमवेत् यत्रचोद्यापनंनोक्तं
 व्रतानुगुणतश्चरेत् वित्तानुसारतोदद्यादनुक्तोद्यापनेव्रते गांचैवकांचनंदद्याद्व्रतस्यपरिपूर्तये समाप्तावुद्यापनमनुक्तोद्यापनविषयंउ-
 क्तोद्यापनेतु आदौमध्येतथाप्येतेव्रतस्योद्यापनंभवेत् तद्व्रतोद्यापनकार्यं संपूर्णफलमाप्नुयात् अथव्रतभंगेसंपूर्णतायांविधिः हेमा
 द्रोभविष्य युधिष्ठिरउवाच संपूर्णतामनुष्ठानंव्रतानानंदनदन कुरुप्रसादगुल्फार्थमेतन्मेवकुम्भहंसि श्रीकृष्णउवाच साधु-
 साधुमहाबाहो कुरु राजयुधिष्ठिर रहस्यानारहस्यतेकथयामि व्रतेतव संपूर्णताकृतायव्रतत्रसम्यक्फलप्रदम् यच्चीर्णनवनारी
 भिमभवेत्संपूर्णकारकं अवश्यंतच्चकनव्यसंपूर्णफलदं ॥ १८ ॥ केचिद्भग्नप्रमादेनयद्व्रतव्रतिनास्थितम् तत्संपूर्णभवेत्सव्रतेनाने
 नपांडव उपद्रवैर्बहुविधैर्महामोहाच्चपांडव यद्भग्नंकिंचिदवस्थाद्व्रतविघ्नविनाशनं तत्संपूर्णभवेत्सार्थसत्यंनसंशयः कांचनं
 सूर्यकंरूपंशिल्पिनानुघदापयेत् भग्नव्रतस्ययोदेवस्तस्यरूपंविनिर्दिशेत् व्रतस्त्रीपुरुषयोः पार्थप्रारब्धयद्भ्रतं किल नचनिष्पादितंकिंचि
 द्देवात्सर्वनिथास्थितं द्विष्टुजंपकजारूढसौम्यंग्रहसिताननं निष्पादितंशिल्पिनाचतस्मिन्नेवदिनेपुनः नचानेतुमनःप्राप्ते ब्राह्मणेर्विधि-
 नारहे स्नापयेत्सयसादभाद्यतसौद्रसांबुभिः वस्त्रांचदनपुष्पैश्चपूजाकुप्यात्समाहितः तोयपूर्णस्यकुंभस्यसुरैर्विन्यस्यदेवता धूप

दोषास्तेर्विस्त्रेत्सेर्वहुप्रकारकैः अर्घ्यप्रदद्यात्तन्नाम्नामित्रेणानेनपांडव उपासनस्यदानस्यप्राथम्यमिच्छतंजले शरणं वः प्रयत्नास्मः कु-
 रुवाद्यदयामम व्रतच्छिन्नतपच्छिद्रं द्रवतकर्मणि तत्सर्वतत्प्रसादेनसंपूर्णजायतांमम कुरु प्रसादसंपूर्णव्रतसंजायतांमम पूर्वदे-
 क्षिणपश्चात्सुउत्तरेचबलिहरेत् उपर्यधस्तात्सर्वेभ्योदिकपालेभ्योनमोनमः इदमर्घ्यमिदं पाद्यं तेभ्यस्तेभ्योनमोनमः पादौचजानुनीचैव-
 कदशार्षिकवक्षसि कुक्षितुहदयं पृष्ठवाक्चक्षुश्चशिरोगुरुहान् पूजयित्वा तु देवस्य ततः पश्चात्तदसमापयेत् पूजितस्त्वयथाशक्त्यानमस्तेस्तु
 मृतोत्तम तेहिकामुष्मिकीदेवकार्येसिद्धिदिशस्वमे एवंक्षमापयित्वा तु भ्रममेच्चप्रयत्नतः तन्मूर्तिचिह्नजानिभ्योविधिवत्प्रतिपादयेत्
 स्थित्वा पूर्वैर्मूर्खोविभ्रोगुरुहयादूर्ध्वपाणिना विप्रहस्तेप्रयच्छेच्चदानोचैवोत्तरामुखः संत्रेणानेनकोनियसोपवासप्रयत्नतः इदं व्रतं मया
 खंडं कृतमासीत्पुराहिज तत्सर्वपूर्णमेवास्तु तवमूर्तिप्रदानतः ब्राह्मणोऽपिप्रयच्छेत्संत्रेणानेनतद्भनम् वाक्यपूर्णमतः पूजाव्रतानानते
 पुरा संपूर्णस्यान्यसादेनतवपूर्णभनोरथाः ब्राह्मणायत्वाप्येतेनन्मन्येनदिवौकसाः सर्वदेवमयाविभ्रानतहचनमन्यथा जलधिः क्षारतां नी-
 तः पायकः सर्वभक्षताम् सहस्त्रनेत्रः शक्नोपि कृतो विभ्रैर्महात्मभिः ब्राह्मणानां तु वचनाद्ब्रह्महत्याविनश्यति अश्वमेधफलसायलभते
 नात्र संशयः व्यासवान्भीकिवचनात्पराशरवसिष्ठयोः गर्गगौतमयौन्यात्रिवर्गदेवपुलस्त्ययोः वचनात्पारदादीनां पूर्णं भवतु मे व्रतं एवं
 विधिविधानेन गुरुहान् ब्राह्मणो व्रजेत् दातानत्सर्वेष्वेत्सर्वब्राह्मणस्य गृहस्य ततः पंचमहायज्ञानुकृत्वा वैभोजनादिकं एव यः कुरुते भक्त्या ब्र-
 तमेतन्नरोत्तम तस्य संपूर्णतायानित इतयत्पुराकृतं खंडसंपूर्णतायानि प्रसन्ने व्रते देवते भगवानियानिमदमोहवशाद्ब्रह्महत्याजन्मानरे अपि
 नरेण सवत्सरेण संपूर्णपूजनपरस्य पुरोभवंतिसर्वव्रतानि परिपूर्णफलप्रदानि अथ सर्वव्रतेषु सामान्यतः पूजाविधिः सहस्रशोषेत्यावा-
 हनं १ आगच्छागच्छ देवेश तेजोराशेजगत्यने क्रियमाणामया पूजा गृहाण सरसत्तम पुरुष एवेदमित्यास्तु २ नानाएतममायुक्तं कर्तस्व र-
 विभूषितं आसनं देवदेवेश प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यतां एतावानस्यतिपाद्यं ३ गंगादि सर्वनारीभ्यो मया प्रायनयादृतं तोयमेतत्सरस्वशपा-
 द्यार्थं प्रतिगृह्यतां त्रिपादूर्ध्वमर्घ्यं ४ नमस्ते देवदेवेश नमस्ते कमलाकांत गृहाणा ध्वनिमास्तु ते तस्माद्गिरालेत्याचम-

नीये ५ कर्पूरवासितं नोयंभं दक्रियाः समाहृतम् आचम्य तां जगन्नाथभयादन्तर्हि प्रकृतिः यत्पुरुषेणेति स्तानं ६ गंगाचयमुनाचैव नर्मदाच सरस्वती
 ती कृष्णा च गौतमी वेणी क्षिप्र्या सिंधुस्तथैव च नापी पयोष्णी रेया च तापयः स्नानार्थं भातृतं तोयमेतत्सरवस्प्रशंस्तानार्थं प्रतिगृह्यताम् पंचासु
 तस्तानपंचमंत्रैः ५ पृथक्कुर्यात् तं यज्ञमिति वस्त्रं सर्वस्मृदाधिदेसो म्येलोकलज्जा निवारणे मयोपपादिते नुभ्यं वाससी प्रतिगृह्यताम्
 वस्त्रं च सोमदेवस्य लज्जायास्तु निवारणम् मयोपपादिते नुभ्यं वाससी प्रतिगृह्यताम् तस्माद्यज्ञादितियज्ञोपवीतम् दामोदरनभस्तेस्तु
 त्राहि मां भवसागरान् ब्रह्ममूत्रसो न रंगं गृहाण पुरुषो नम तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत इति गंधं श्रीखंडं च दनं दिव्यं गंधादयं कुम्भनोहरम् वि
 लेपनं स्मरं श्रेष्ठं ग्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यतां अक्षनाश्रयं श्रेष्ठं कुम्भाक्षाः कुर्यान्मनाः मयानिवेदिता भक्त्या गृहाण परमेश्वर तस्माद-
 ष्वेति पुष्पं माल्यादीनि स्तुगं यत्पुरुषव्यदधु शितिधूपं वनस्पतिरसोद्भूतं ब्राह्मणोऽस्येति दापं साज्यं च वनसि युक्तं ० चंद्रमामनस इति
 नैवेद्यं अन्नं च तु विधिं स्नादुरसेः षड्विः समन्वितं मास्यं सोमं यजुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् इदं फलमिति फलं नाभ्या आसीदिति तं
 बूलं पूगीफलं महद्विव्यं नागवल्यादं रुद्रं कर्पूरादि समा युक्तं नाचूलं प्रतिगृह्यताम् सप्तास्येति प्रदक्षिणा हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं
 विभावसोः अनंतपुण्यफलं दमनः शोणितं यच्छोमं चंद्रादित्यौ च धरणी विद्युदग्निस्तथैव च स्वमेव सर्वज्योतीषि आति क्यं प्रतिगृह्यता
 नीराजनं यज्ञेन यज्ञमिति पुष्पांजलिः नमस्ते पुंडरीकाक्ष नमस्ते कमलाकां वारुदेवनमोस्तुते यानिकानि च पापानि
 निब्रह्महत्या समा नि च तानि तानि विनश्यति प्रदक्षिणा पदे पदे प्रदक्षिणाः नमः सर्वहितायै यजगदाधारहेतवे साष्टांगो य प्रणामोस्तु प्र
 णयेन मया कृतः इति नमस्कारः इति सामान्यपूजाविधिः इति श्राद्धं त्रैलोक्ये परिभाषा समाप्ता अथादौ प्रतिपदादिति धिब्राना निहिरव्यते
 मात्स्ये वर्जयित्वा मधोयस्तु दाधि क्षीरयुते स्तव दद्याद्दक्षिणाणि सृष्ट्याणि सृष्ट्याणि रसपात्रैर्देह्यादि पात्रैः संपूज्य विप्रभिषु न
 मोशमे प्रीयतामिति हेमाद्रोपादे च अर्चयेच्चैत्रमासे नुग्रस्तु गंधान् लेपनैः शक्तं गंधं भृतां दद्याद्द्विषा यन्वेन वाससी भक्त्या नुदक्षिणा द
 द्यात्सर्वकामार्थसिद्धये गंधवस्त्रदानं मंत्रः चंदनावासगंधानां सखे वृंदारकाचिन्ति चंदनत्वं प्रसादनं सांद्रानंदप्रदो भव शरण्य सर्वलो

कानां लज्जायारक्षणं परं सर्वेषु धारित्वं यस्याह्लासः शान्तिं प्रयच्छते इति मंत्राभ्यांगंधवाससीदद्यात् अथ वाचैत्रमुक्त्वा प्रतिपदि संवत्सरं भ्र
विधिब्रौह्मे अत्र प्रतिपत्सूर्योदयव्यापिनीयाह्ला श्रीभगवानुवाच चैत्रे मासि जगद्ब्रह्मा ससर्ज प्रथमे हनि शक्रपक्षे स मयेतु तदा सूर्योदये
सति इति वचनान् दिनद्वये व्याप्तावव्याप्ते वा पूर्वैर्वि वत्सरादौ वसंतादौ बहिराज्येन थैव च पूर्वविद्वैव कर्तव्या प्रतिपत्सर्वदा बुधैः वसिष्ठवच
नादि विबहवः शुक्लं तु दिनद्वयेऽद्वयसंबंधाभावे संवत्सरं भ्रमप्रयुक्तकार्यलोपप्रसक्तो यद्दृचनं पूर्वयुताग्रान्द्यता विधायकम् दिनद्व
येन त्संबंधे तु संपूर्णत्वादेव पूर्वाग्रान्तेः कादाकार्यमित्याकांक्षा विरहात्पूर्वयुतत्वा विरहाच्चैवैतद्वचनात् पूर्वोतिब्राह्म्यं प्रवर्तयामास तथा
कालस्य गणनाभापि ग्रहानब्दान्दृत्वा सा न्यक्षान्संवत्सराधिपान् ददौ स भगवान्ब्रह्मा सर्वदेवसभा गते ब्राह्म्या सभाया ब्रह्माणमनि
दर्शय तनुं ततः यथोक्तेन नमस्य तस्मिन् त्र्युपासते ततस्ते कृतशुश्रूषा गत्या चैव हिमालयं स्नानि स्नान्यथ कर्माणि तेन युक्ताश्च चक्रि
रे ब्राह्मी सभा कामरूपा विशेषेण तदानघ धारयंत्यमलं रूपमनिर्देश्यं मनोहरम् ततः प्रभृति योधर्मः पूर्वैः पूर्ववर्तैः कृतः अद्यापि रूढः स्म
तरांसकतव्यः प्रयत्नतः तत्र कार्यामहाशान्तिः सर्वकल्मषनाशिनी सर्वोत्पातप्रशमनी कलिदुःखप्रणाशिनी आयुःप्रदा वृद्धिकरी धन
सौभाग्यवर्धिनी मांगल्याचपवित्राचलो कद्वयसरवावहा तस्यामादौ तु संपूज्यो ब्रह्मा कर्मलसंभवः पादार्घ्यपूषधूपैश्च स्वस्त्रालंकार
मूषणैः होमैर्वसिष्ठहरेश्च तथा ब्राह्मणभोजनैः ततः क्रमेण देवेश्यः पूजाकार्या पृथक् पृथक् कृत्वांकारवषट् कारोक्तुं शीदकतिळाक्षतैः पु
ष्पधूपप्रदीपाद्यैर्भोजनेश्च यथाक्रमं मंत्रसंपूजनाद्यैर्ब्रह्मरूपपरिस्पृशत् मंत्रमिति ध्यातां चेत्येकवचनम् बहु रूपमंत्रनाना स्हपाच्यत्रा
न्यरिस्पृशत् परिगृह्णीयादित्यर्थः तेन ॐ नमो ब्रह्मण इत्यादि विष्णवे परमात्मने नमस्त्वेवं मंत्रवाक्यं वंदे यात्रादेव ताशब्दाश्च तुर्य्येताः प्र
णवाद्योनमोनामंत्रत्वेन ग्राह्याः प्रार्थनामंत्राः ॐ नमो ब्रह्मणे तुभ्यं कामाय च महामने नमस्तेस्तु निमेषाय त्रुटये च नमोस्तु ते ल
वाय च नमस्तुभ्यं नमस्तेस्तु क्षणाय च नमोनमस्तेकाष्ठायै कन्दार्यैनेन ग्रीस्तुते नाडिकायैः कृशुभ्नायै मूहूर्तयै नमोनमः नमो निशाभ्यः पु
ण्येभ्यो दिवसेभ्यश्च नित्यशः पक्षाभ्यां चाथ मासेभ्योऽक्रतुभ्यश्च नमोनमः अष्टाविंशतिसंख्येभ्यो नक्षत्रेभ्यो नमोनमः प्रतिवर्षाधिपेभ्यश्च

सदा कसूक्ष्मोष्मश्चदेवेशोभावागम्येभगावच नमस्तेबहुभूजो केनमंत्रेणानेनवार्चयेत् प्राञ्जुरोदह्नुसौ-
विप्रान्देवानुद्दिश्यपूर्ववत् अथवाकिञ्चविस्तरेणब्राह्मणानेवदेवतोद्देशेनपूजयेदित्यर्थः पूर्ववन्मन्त्रोक्तक्रमेणअर्चयेत्पुष्पैश्चअथहूयैश्चवस्त्रमा-
ल्यैः सुत्क्षकसंरामं समर्चयेदित्यर्थः धनधान्यान्तुविभवेर्दक्षिणाभिन्दुसर्वदा इतिहासपुराणानां प्रवक्तृश्चट्टिजोनमान् कालज्ञान्वेद
वेदज्ञान्मृत्यान्संबन्धिबांधवान् अनेनैवतुमंत्रेणस्याहांतेनपृथक्पृथक् प्रतिष्ठायानयेहोमः कर्तव्यः सर्वतुमये वेदविचक्षुषीदत्तास्या
नेभ्राथानिकेसदा प्रतिष्ठायश्चैवावेदाविद्देवोक्तविधिज्ञः मदन्तरत्नेतुवेदवित् इतिपठित्वा वेदोक्तविधिनेतिव्याख्यातम् चक्षुषी आज्यभोगो
प्राधानिकेस्थाने प्रधानहोमारेभेततः कुर्यान्धिगालालंमननरः मदन्तरत्ने शालशोभाततः कुर्यान्धिगालालंमनततः इतिपठेत् भोजयि-
त्वाह्निजान्सर्वान्स्मृतत्संबन्धिबांधवान् विशेषेणचभोक्तव्यंकार्यंश्चापिभहोत्सवं नवसंवत्सरारंभः सर्वसिद्धिप्रवर्तकः इतिसंवत्सरारंभ-
विधिः अथअत्रैवविष्णुधर्मोत्तरोक्तंआरोग्यप्रतिपद्धतम् पुष्करुवाच संवत्सरावसानेतुपंचदश्यामुपोषितः प्रातःप्रतिपदिस्नानःकु-
र्याद्व्रतमनन्यथाः पूजयेद्भास्करदेवंवर्णकैः कमलेकृतैः वणकेरुक्तनीलश्वेतपीतादिभिः शृङ्गेनगंधमाल्येनचंदनेनस्मितेनच तथाकुंदुरु-
पेनहृत्तदीपेनभार्गव कुंदुरुः सद्भुक्कीनिर्यासः अपूपैः सेकतेर्दधोपरमान्नेनभूरिणा सेकतेः शर्कराविकारेः ओदनेनचभक्तेनसतालव-
णसर्पिषा सतालत्तमेन क्षीरेणचफलेः शुक्लेर्वहुब्राह्मणनर्पणैः पूजयित्वाजगद्दामदिनभोगेचतुर्थके आहारप्रथमं कुष्यात्सद्युनम
नुजोत्तम सर्वचभनुज्येष्टघृतहीनं विसर्जयेत् शुक्लासकलदेवान्भार्गवसमाचरेत् पानीयपानकुर्वन्निब्राह्मणानुभतेपुनः प्रथमआ-
हारप्रथमयासम् सर्वप्रथमचआहारं एकमेवयासंभक्षयित्वाऽवशिष्टमन्नं त्यजेत् ब्राह्मणानुभत्यां भुजानोपिघृतहीनं भुजीत घृतहीनं वि-
कज्येदितिनिषेधात् संवत्सरमिदं हस्तातनः श्रवस त्रयोदशं पूजनं देवदेवस्य तस्मिन् हानिभार्गव संवत्सरं शृङ्गु प्रतिपत्सत्रयोदशमिति लिङ्गदर्शनात्
तत्संवत्स्रं साहिरण्यं च ततो दद्याद्द्विजातये पूजनं पूजोपकरणं प्रतिपदि व्रतेनानेन धर्मज्ञरोगमेव व्यपोहति आरोग्यमाप्नोति गतिं तथाभ्यां यशस्तथाभ्य-
विपलांश्च भोगान् व्रतेन सम्यक्पुरुषोत्थनाशीस पूजयेद्यस्तु जगत्प्रधानम् जगत्प्रधानं सूर्यम् इति चैत्रशृङ्ग प्रतिपदि आरोग्यदायकं व्रतम् अ

स्यामेवोक्तविद्याव्रतम् मदनरत्नेविष्णुधर्मे मां फडैयउवाच अष्टपत्रं तु कमलं विन्यसे हर्षकैः शम्भो ब्रह्माद्यां कर्णिकां यातु न स्य स पूजयेद्दि-
 भुम् क्रवेदं पूर्वपत्रे तु यदुर्वेदं तु दक्षिणे प्रश्चिमे सामवेदं तु उदङ्कचायवर्णनया आग्नेये च तथा गान्धिमशस्त्राणि नेर्कते पुराणं वै वैवायव्ये
 ईशान्यानाय विस्तर एव विन्यस्य धर्मज्ञः सोपवासस्तु पूजयेत् वैत्रशक्नुमथारभ्य सोपवासो जिनेन्द्रियः सदाप्रतिपदं प्रायशक्नुमस्तस्यादव स
 वत्सरमहायजन्मुक्कगंधानुलेपनैः मूषणैः परमानेन धूपदीपैरनंदितः संवत्सरां नेगां दद्याद्द्वेजोर्णितो नम इदं व्रतं यस्तु करोति राजन् स वेदवि-
 त्स्याहुविधर्मनिष्ठः कृत्वा सदा द्वादशवत्सराणि विशिचिलोकं पुरुषः प्रयाति इति विद्यामतिपद्मम् अथात्रैव भविष्योक्तं निलकड्वतम् श्री
 कृष्णउवाच वसंते किं शक्नुमशोकशोभिते प्रणिपत्तिभिः शुकान्तस्याप्रकूर्गतिस्तानं नियममाश्रितः नारीनरो वाराजं द्रुसंतर्प्य पितृदेवताः नद्या
 स्तीरितङ्गो वारुहेवानदत्ताभतः पिष्टान् केन विनिरिखे हत्सरं पुरुषाकृतिं पिष्टान्तकः पटवास्य को गंधः इति चूर्णविशेषः तन्मध्यं दनचूर्णेन पुष्प
 धूपादिनार्चयेत् मासतुर्नामभिः पञ्चान्नमस्कारैस्तथा चिर्तैः मासतुर्नामभिश्चैत्रवसंतौ दोष्यनामभिः पूजयेद्ब्राह्मणो विद्वान्मंत्रैर्वेदोदि-
 तैः शम्भोः संवत्सरं पठन्मंत्रं तथा वेदोदितं द्विजः नमस्कारेण मंत्रेण शूद्रोऽपीत्यत्र पूजयेत् शूद्रोऽपीत्यनेन स्त्रीणां परिग्रहः नामां विशेषवि-
 द्यभावे वैदिकमंत्राधिकारान् संवत्सरोऽसिपरिवत्सरोऽसीत्यादियजुर्वेदप्रसिद्धामंत्राः नमस्कारेण मंत्रेण संवत्सराय ते नम इत्यादि नार
 वं मभ्यर्च्य वा सोमिः पञ्चान्नमभिर्वेष्टयेत् कालोद्भवे मूलफलैर्नैवेद्ये मोदकादिभिः ततस्तं पूजयेत्थार्यपुरस्थित्वा कृतांजलिः भगवंस्तत्समा
 देन वर्षं ते समिहास्तुमे संवत्सरोपसर्गमेविलययां त्वशेषतः एवमुक्त्वा यथाशक्त्या दत्त्वा विभ्रायदक्षिणाम् ललाटपट्टे निलकंकुयाच्चिंद
 नं पंकजं ततः प्रभृत्यनुदिने निलकालं कृतं मुखं धार्यं संवत्सराय वच्छशिने वनभस्मलं एव नरो वानारीवा व्रतमेन तस्माच्चरेत् सदैव पुरुषण्या
 प्रभोगान्मुनिभुजस्त्यसौ भूतमेतपि शाचायेदुर्वारो वैरिणो ग्रहाः निरर्थका भवत्येते निलकंकरीत्यनन्तस्पात निरर्थकाः प्रयोजनशून्याः अनि
 ष्टकरणं असमर्था इत्यर्थः अत्र वसंते प्रणिपत्तिभिः शुकान्तस्याप्रकूर्गतिं निवसंतं शक्नुमप्रतिपद्युया नया व्रतमिदं चैत्रे गृहीते द्विजसन्नि
 धौ इत्यग्नेनेन चैत्रस्यैवेति ज्ञायते पूर्वमासीन् महीपालो नाम्ना शत्रुजयोजयी चित्रलेखेति तस्या भूद्भ्यां चिति विभूषणा तया ब्रा

तमिदं भक्त्या गृहीतं द्विजसन्निधौ वत्सरं पूजयित्वा तु ध्यात्वा देवं जन्मार्दनम् हंतुं वा सोमं कामो वा स मागच्छति यः पुनः प्रयाति स प्रियं कृत्स्नदृष्ट्वा
तु नित्यं कंठनरः स पत्नी हर्षं प्रहरावशीकृतमहीतत्वा भर्त्सित्वा प्रदृष्ट्वा सा सुखमास्ते निराकुला पावके भाषिधूतं स्तुभनो पुत्रः स वेदनः शिरो ति
नां संप्रयातः स्मृदां स्खदायकः शिरो ति निना शिरो वेदनायुक्तः धर्मराजपुरी प्राप्ताः सर्वे नापकरीततः तं स्मिन् स्तणे महाराजधर्मराजस्य विक्रगाः
तस्याद्धारमनुभासाः प्रविष्टा गृहमेजसा शत्रुं जयं समाने तुं कालमृत्युपुरः सगाः पार्श्वे स्थितां चित्रलेखं नित्यं कालं कृताननाम् दृष्ट्वा प्रनष्टं स
कल्याः परावृत्य गताः पुनः गतेषु नेषु सन्तुपः पुत्रेण सह भारतं ऋषुजां बुभुजे भोगान् पूर्वकर्मोर्जिताच्छुभ्रान् अक्षरेण सभारव्यानं भमपू
र्वयुधिष्ठिर एतच्चिलोकं नित्यं कारव्यविष्मृषितं च पुण्यघ्नं तं सकलदुष्टहरं परं च इत्थं समाचरति यः स सुखं विदित्य मर्त्यः प्रयाति पदमच्युत
मिदुमौलेः इति नित्यं कव्रतं अस्यामेव न वरात्रारंभः तत्र परं युता ग्रात्वा अमायुक्ता न कर्तव्या प्रतिपञ्चं डिकार्चने मुहुर्न मात्रा कर्मव्याद्वितीया-
यां गुणान्विता अत्रैव प्रपादानमुक्तं अतीति फाल्गुने मासि मासं चैव महोत्सवं पुण्ये हि विप्रकथितं प्रपादानं सभारं मेतु तनश्चोत्सर्जयेद्दिवा
नं चैव नानेन मानवः प्रपेयं सर्वसामान्यं भूतेभ्यः प्रतिपादिता अस्याः प्रदानासितरस्त्य तु हि पितामहाः अनिवार्यं ततो देयं जलमासचतुष्टयं
यं प्रपादानुमशक्तेन विशेषाद्दर्ममीप्सुना प्रत्यहं धर्मवदको वस्त्रसंवेष्टिताननः ब्राह्मणस्य गृहे देयः शीतामलजलः शक्चिः एष धर्मदोदतो
ब्रह्मविष्णुशिवात्मकः अस्य प्रदानात्सकला मम संतु मनोरथाः अनेन विधिना यस्तु धर्मकुंभं प्रयच्छति प्रपादानफलसोपि प्राप्नोतीह न संशयः
इति प्रपादानं अथ श्रावण शुक्ल प्रतिपदि सोमवारभारभ्याचारप्राप्तो रोटकव्रतं अथ सर्वशिवव्रतेषु पूजाविधिः ममेह जन्मनि सप्तसो भाग्य
प्राप्त्यर्थं धनपुत्रप्राप्तिकामः सार्द्धमासत्रयात्मकं रोटकासोमेश्वरश्रीत्यर्थं विल्वव्रतं करिष्ये तत्र सोमेश्वरपूजनम् कार्तिकशुक्लचतुर्दस्योत्तया
पनम् मया अनुष्ठितस्य सार्द्धमासत्रयात्मकं विल्वव्रतं त्रयस्य कर्मणः सांगता सिध्यर्थं विल्वव्रतं रोटकाव्रतोद्यापनं करिष्ये तदुत्तरं शुद्धं कृत्वा
तत्र सप्तमाहं लोकिपालं च पूजयेत् मध्ये सोमेश्वरम् आयाहि भगवन् शंभो शर्वत्वं गिरिजापते प्रसन्नो भव देवेश नमस्तुभ्यं हि शंकर
त्रिपुरांतकरं देवं चंद्रचूडं महाकृतिं गजचर्मपरीधानं सोममावाहयाम्यह आवाहनं कंभूकसन्निभं देवं त्रिनेत्रं चंद्रशेखरं विश्रुद्धा गिरिणं देवं

चारुहासंस्तुनिर्मलम् कपालधाशिणं देवं वरदाक्षयहस्तकं उभयासहितं शंभुध्यायेत्सोमेश्वरसदा ध्यानं विष्णुस्वरमहादेवराजराजेश्वरत्रिय
 आसनं दिव्यमीशानदास्ये हंतुं श्रमीम्बर आसनं महादेवमहेशानमहादेवपरास्वर पाद्यं गृहाणमहं पार्वतीसहितेश्वर पाद्यं त्र्यंबकेशसदा
 चारजगदादिविधायक अर्घ्यं गृहाण देवेश सावसर्वार्थदायक अर्घ्यं त्रिपुरातकदीनानिनाशश्चीकंठशाश्वत गृहाणा च मनीयं च पवित्रो
 दककल्पितं आचमनीयं क्षीरमाज्यं दधि मधुशर्करा चामृतं पयः प्रकल्पितं मद्यो मेश गृहाणे दंजगत्पते पंचामृतं गंगागोदावरीरेवाप-
 योष्णीयमुना तथा सरस्वत्यादितीर्थानि स्नानार्थं प्रतिगृह्यतां स्नानं वस्त्राणि पट्टकुलानि विचित्राणि नवानि च मयानीतानि देवेश प्रस-
 न्नी भवशंकर वस्त्रं सौवर्णराजतं ताम्रकापसंस्तनयैव च उपवीतं मया दत्तं ग्रीन्यर्थं प्रतिगृह्यतां उपवीतं सर्वेश्वरजगद्गद्गदित्यासनसम-
 स्थितं गंधगृहाण देवेश चंदनं प्रतिगृह्यतां गंधं गंधोपरि मुक्तामृतान् अमृतान् अश्नन्ति मन्त्राः शुभ्राधूताश्च निमन्त्राः मयानिवेदितास्तथा-
 गृहाण परमेश्वर अस्तान् मात्यादीनि सुगंधीनि ० पुष्पाणि वनस्पति ० धूपं आज्यं चैति ० दाप्यं अपूपानि च पक्वानि मंडका वटकानि च पाय
 संस्पृष्टमन्नं च नैवेद्यं प्रतिगृह्यतां नैवेद्यं मध्येपानीयं करोद्धर्तनं कृष्णं डमालं लिङ्गचनारीकरं फलानि च गृहाण पार्वतीकानसोमेश प्रतिगृ-
 ह्यतां फलं पूजां फलमिति तं ब्रूलं हिरण्यगर्भेति दक्षिणा अग्निर्ज्योतिरविर्ज्योतिर्नारायणो विष्णुः नाराजयामि देवेश पंचदीपैः स-
 रेश्वरं नाराजनं हेतवे जगतामेव संसारार्णवसेतवे प्रभवेत्सर्वविद्यानां भवे गुरवे नमः नमस्कारः यानि कानि चेति प्रदक्षिणा हरविभवा
 खिलाधारनिराधाय निराश्रय पुष्पांजलिं गृहाण शसोमेश्वर नमोस्तुते पुष्पांजलिं विल्वपत्रं सुवर्णनिशिरूलाकारमेव च मया पितुं तु
 च्छं भो बिल्वपत्रं गृहाण मे विल्वपत्रार्पणम् अथ कथा सुधिष्ठिर उवाच दृष्टीकेश मया कारित्र न दानान्यनेकधा श्रोतुमिच्छामि देवेश
 व्रतं संपनिदायकम् येन व्रतेन देवेश पुरा राज्यं लभामहे तथा व्रतं तु मे ब्रूहि यादवानां हृत्पाकर श्रीभगवानुवाच वदामि श्रुतं पदं पार्थ
 स्त्रीवृद्धिप्रदायकम् धर्मार्थकाममोक्षाणां निदानं परमं व्रतम् सुधिष्ठिर उवाच येन चादौ पुरा चीर्णं मयैकं न प्रकाशितम् विधिना केन
 कर्तव्यं तत्सर्वं ब्रूहि केशव श्रीभगवा ० आसीत्सौम्यपुरे राजा सोमनाभेति विश्रुतः क्षात्रधर्मेति कुशलः प्रजापालनतत्परः तस्य राज्यप्रजाः

सौम्याः सर्वधर्मपरायणाः तस्य राशस्तु चाभात्यः सोऽपि सौम्यः शशमावहः तस्मिन्मरस्तु सौम्यं च सदा सौम्यां बुनाप्नुतम् अभूत्सौम्येऽप्यवरो देवो लोक-
नोपालनाय च तत्राभवत्सौमशमिब्राह्मणो वेदपारगः वेदार्थविच्छिन्नाश्च विश्वशब्दाचारोतिदुर्लभः तस्य भार्यो शशमाचारापुरधीचारुभावि-
णी भर्तृशश्रूषणरता कल्याणी प्रियवादिनी सौकरोच्चक्रुदुर्बाथिकणयज्ञादिनेदिने नलभ्यते धिक्तेन धनं चान्यतथैव च अतीव सेवशि-
न्नस्तु विचार्य च पुनः पुनः किं करोमि ह्यगच्छामि स भार्यो हं महीतले केन कर्म विपाकेन कीदृशलभ्यते फलम् अथ वार्थिकरथमदेवपू-
जादिकं श्रुप्तं समो भो शौकरो द्रुक्तिं देत्यनाशाय पार्थिव कदाचिदतिस्विल्लः सन्सजगाम सरोवरम् अभूत्सौमेशः प्रत्यक्षस्तस्मिन्सौम्यस-
रोवरे वृद्धब्राह्मणरूपेण कृपया परयायुतः तेनासौ दुःखितो दृष्टः सौमेशमिदं हि ज्ञोत्तमः किमर्थं क्रियते दुःखं त्वया विद्यावरेण च किंचिद्भूतं
नास्ति पूर्वतदर्थं मीदृशीदृशा तस्य तद्वचनश्रुत्वा ब्राह्मणस्त्विदमब्रवीत् भो भो विप्रवरम्येष्ठ व्रतमेकवदामि ते ननादिष्टव्रतं चेदपूणं संपत्तिदायकं
सौमशमोऽउ० भो भो ब्राह्मणशार्दूलव्रतं तदहमेव भो यस्यानुष्ठानमात्रेण लक्ष्मीवृद्धिः प्रजायते कस्मिन्मासे च कर्तव्यं किं दानं कस्य भोजनं धनला-
भाय कर्तव्यं कस्य देवस्य पूजनं कैस्तु पुण्यैः प्रकर्तव्या पूजाचारुतरांशुभा नैवेद्यं कीदृशदेयं अर्घ्यं कैस्तु फलं भवेत् यदि तुष्टासि विप्रं दत्तस्त्वं ब्रूहि मे
प्रभो ब्राह्मण उ० साधु त्वया विप्रदृष्टव्रतं वृद्धिप्रदायकं विधानं तस्य वक्ष्यामि सर्वसिद्धिप्रदायकं श्रावणे च सितेपक्षे प्रथमे सोमवासरे प्रक-
र्तव्यं व्रतं विप्रशक्तं नियमपूर्वकं सार्द्धमासत्रयं विप्रकर्तव्यं विधिपूर्वकं विल्वपत्रैरंगैश्च पूजनं च दिनेदिने पञ्चसप्तत्रिभिश्चैव पूजनं विधि-
पूर्वकं परिपूर्णं तु कर्तव्यं चतुर्दश्यातु कर्त्तिके व्रतारंभे तु कर्त्तव्यं नियमस्तु विचक्षणैः अद्यारंभे व्रतं देवरोटकारव्यमनोहरं करोमि परयाभ-
स्यापाहि माजगतां गुरो दिनेदिने प्रकर्तव्या पूजादेवस्य वृहल्लिनः कथाविनानभोक्तव्यं प्रत्यहं च पुनः पुनः उपोषणं च तुर्दश्या कर्त्तव्यं
विधिपूर्वकम् शुचिर्भूत्वा दिनेनास्मिन् कर्त्तव्यं राटकाव्रतं अथ उपोषणप्रार्थनामंत्रः चतुर्दश्या निराहारः स्थित्वा च परे हनि भोऽस्या
मिपावतीनाथ सर्वसिद्धिप्रदायकं कृत्वा माध्याह्निकं कर्म स्थापयेदव्रणं घटम् पंचरत्नसमायुक्तं पुष्पादिभिरलङ्कृतम् वेष्टितं श्वेतवस्त्रेण
सर्वाभरणभूषितम् तस्योपरि न्यसेत्स्रावताम्रं चैवार्थवेणवं विरच्याष्टदलं तत्र पूजयेदुमया शिवं कृत्वा सायान् ह्निकं कर्म नित्यं पूजादिकं तथा

तस्याराचोक्तुर्कृत्या पूजादेवस्य शूलिनः शस्त्रैश्चैव प्रदेशे तु कर्तव्यः पुष्पमंडपः पूज्यस्तत्र शिवो देवो धर्मकामार्थसिद्धये स्तीरादिस्नापनं कु-
र्याच्चंदनादिविलेपनं कृष्णागरुचकर्पूरमृगनाभि मिश्रितम् पुष्पैर्नानाविधैरभ्यर्चयेत् पूज्यो देवो महेश्वरः धनकामेन कर्तव्या पूजा देवस्य मू-
लिनः बिल्वपत्रैरखंडैश्च तुलसीपत्रकैस्तथा नीलोत्पले श्वारुतरेः कर्तव्या पुण्यवर्धिनी कल्हारकमलैश्चैव कुमुदे श्वातिशोभनेः चंपके-
र्मालीतपुष्पैर्मुचुकुंदैः शक्रमावहैः मंदारैश्चार्कपुष्पैश्च पूजोद्देशैश्च शिवप्रियैः अन्यैर्नानाविधैः पुष्पैर्जनुकालोद्भवैस्तथा धूपैर्नानाविधैः
पार्थपुण्यवर्द्धनसाधकैः दीपास्तत्र प्रकर्तव्या घृतपूरणामनोरथाः लेह्यपेक्षैस्तथा भोज्यैः स्वादुभिश्च शिवप्रियैः अन्यैर्नानाविधैरभ्यर्च-
या विप्रवरैस्ततः नैवेद्यं तु प्रकुर्वति रोटकानां विशेषतः कर्तव्यारोटकाः पंचसुखाहारमानकाः शालिनंदुलपिष्टेन समभ्रागेन वा पुनः द्वौ
तुविभ्रायदातव्यौ द्वाभ्यां वैभ्राजनं शक्रमम् एको देवाय दातव्यो नैवेद्यायै सदा बुधैः महेशाय च दातव्यं ताबूलसूत्रमनोहरं अर्घ्यदानं प्रकर्त-
व्यं धनसंपादिदायकं पनसंनारिकेरं च पूगीजबीरपूरकं खर्जूरचशक्राद्राक्षामानुलिङ्गमनोहरं अक्रोडानि च दाडिंबनारिगानि मृगानि च
कर्कटी च शक्राभ्योक्ता अर्घ्यदाने मनोहरा अन्यैर्नानाविधैः पार्थक्यैस्तु कालोद्भवैः मुषैः यः करोत्यर्घ्यदानं च तस्य पुण्यं वदाम्यहं इलांच सागरेयुक्ता-
रत्नैश्च अन्यैर्मनोहरैः दत्त्वा यत्फलमाप्नोति तेन तत्फलमाप्नुयात् अनेनैव विधानेन तत्कार्यं व्रतसिद्धये पंचवर्षं तु कर्तव्यं मतुलधनमीप्सुभिः पञ्चा-
दुद्यापनं कुयीद्रोटकाख्यव्रतस्य च उद्यापने तु कर्तव्योद्देशे मरूयोनुरोदकौ बिल्वपत्रं स्रवणस्य सोमेशप्रातये शक्रं रात्रौ जागरणं कुर्यात् पूज्यो दे-
वो महेश्वरः पूर्णेन विधाना विप्रकर्तव्यं च शिवप्रियं दारिद्र्यनाशनं पुण्यलक्ष्मीदृष्टिप्रदायकं कर्तव्यं विधिवद्भक्त्या श्रोतव्यं तु कथानकं गीतवा-
द्यादिसहितं कुर्याज्जागरणं निशि ततः प्रभाते धिमले स्नात्वा पूजासमापयेत् पूर्वोक्तविधानेन कर्तव्यं शिवपूजनं तत्सर्वदापयेद्भक्त्या ब्रा-
ह्मणाय कुटुंबिने विभ्राय वेदविदुषे वस्त्रालंकारभोजनेः गुरुसंपत्तिकं पूज्यतनोभक्त्या क्षमापयेत् यन्मया कृतं सकल्यो व्रते स्मिन् ब्राह्मणभ-
भो तत्सर्वपूर्णानां तु युष्मद्दृष्टि विलोकनात् एवं यः कुरुते पार्थशास्त्रोक्तं रोटकाव्रतं अनायासेन सिध्यंति तद्द्याः सर्वे मनोरथाः स भर्तृकामहा-
नारी करोति विधिवद्भूतं पतिघ्नतासा कल्याणं जायते नात्र संशयः मया अनुष्ठितस्य सार्द्धमासत्रयात्मा कस्य बिल्वव्रताख्यस्य कर्मणाः सांगना-

सिद्धये ब्राह्मण्या एतद्वायनप्रदानं कारिष्ये ब्राह्मणसंपूज्य विप्राय वेदविद्वेष्योत्रियाय कुटुंबिने नरकोत्तारणाथार्याय शंकरः प्रीयतां नमः इति
दानं मंत्रः इति शिवपुराणे बिल्वरोटकसोमनाथव्रतकथोच्चापनम् अथाश्विनशुक्लप्रतिपदि दौहित्रेण मातामहश्चाङ्गकार्यं नदुक्तं हेमाद्रौ
जातमात्रोपि दौहित्रे जीवत्यपि च मातुले कुर्यान्मातामहश्चाङ्गप्रतिपद्याश्विनसिते इयच्च संगवव्यापिनीयात्येति निर्णयदोषोक्तम् प्रतिपद्या
श्विने शक्ने दौहित्रस्तेकपार्षणम् आङ्गमातामहं कुर्यात्सपितासंगवेष्यति जातमात्रोपि दौहित्रे जीवत्यपि हि मातुले प्रातः संगवयोर्मध्ये या
म्बयुक् प्रतिपद्भवेत् अत्र पिता इति विशेषेण ज्ञावत्सितृक एवाधिकारी अनएव पिङ्गरोहि न कुर्यात् मुंडनं पिङ्गानं च घेत कर्म च सवशः नजी
वसितृकः कुर्याद्दुर्विणीपतिरेव च अत्रैव न वरात्रारंभः तत्र परविद्धायात्या नदुक्तगोविंदाणं वैमर्कंडेयपुराणदेवीपुराणयोः पूर्वविद्धानुया
मुक्ताभवेत्प्रतिपदाश्विनी न वरात्रघ्नंतं स्यान्कार्यं शक्नोति मिच्छता देशभंगो भवेत्तत्र दुर्भिक्षं चोपजायते नंदायादर्शयुक्ताया यत्र स्थाना
मंत्रपूजनं तथा देवीपुराणे नदर्शकलयायुक्ता प्रतिपच्चंडिका र्चने उदये हि मुहूर्तोपि यात्या सोदयस्कारिणी यदा पूर्वदिने स्नुद्धा भूत्वा पर
दिनेषु च वर्धते तदा भूत्वासंपूर्णत्वादमाविना यानि तु हितीयायोगनिषेधपुराणवचना निश्चुतानि तानि आह्वादिपराण्येव परदिने प्र
तिपदोसत्वे तु अमायुक्तापिमात्या अमायुक्ता प्रकर्तव्येति नृसिंहप्रसादोदाहृतवचनान्यपि एतद्दिषयाण्येव अत्र देवीपूजाप्रधान अष्ट
म्यां च नवम्यां च जगन्मातरं भविकां पूजयित्वा श्विनं मासि विशेषोक्तो जायते नरः यती च ब्रह्मचारी च विधवा च रजस्वला न वरात्रं चोपवासमेक
भक्तमया चित्तं चैत्रवैद्यनियुक्ता चेत्प्रतिपच्चंडिकार्चने तयो रने विधानव्यंकलशस्थापनं भद्रं प्रतिपद्या भविने मासि भवेद्द्वैधतिचित्रयोः
आद्यपदोपरित्यज्य प्रारंभेन वरात्रकं चित्रवैद्यनिसंयुक्ता प्रतिपत्तु भवेन्नृप वैधृत्या वापि युक्ता स्यात्तदा मध्यंदिने रवौ त्याज्या अशास्त्र
यस्त्वाद्यास्तुरीयां शीतु पूजनम् नरात्रोत्थापनं कार्यं न च कुम्भाभिषेचनम् भास्करोदयमारभ्य यावत्तु दशनाडिकाः प्रातः काल इति
प्रोक्तः स्थापनारोपणादिषु आद्याः षोडशनाडीस्तुत्यत्कायः कुरुते नरः कलशस्थापनं तत्र अरिष्टं जायते ध्रुवं वृद्धो समाप्तिरष्टम्या न्हास
नप्रतिपन्निशि प्रारंभो न वचंश्चास्तु न वरात्रमतेर्थं यत् निथि वृद्धो निथिहासन वरात्रमथार्यकं घटस्थपन्नविधिः प्रतिपदि प्रातरभ्यर्ग

कृत्वा देशकालौ संकीर्त्य भिमे हजन्मनि दुर्गा प्रीतिहारसर्वापच्छान्तिपूर्वकदोषार्थयुविषुलघनपुत्रपौत्राद्यानवच्छिन्नसन्तिष्ठद्दिस्थिरलक्ष्मीकीर्ति-
 तिक्ताभशत्रुपराजयसदभीष्टसिद्ध्यर्थशारदनवरात्रप्रतिपदिविहितकलशस्थापनदुर्गापूजाकुमारीपूजादिकरिष्ये इति सकलस्य तदंगं
 गणपतिपूजनपुण्याहवाचनमातृकापूजननंदीश्राद्धऋत्विग्वरणचकारिष्ये ततो महीद्यौरिति भूमिस्पृष्ट्वा ओषधयः सबदेते इति यवान्
 निक्षिप्य आकलशेष्विति कुंभसंस्थाप्य इमं मे गंगेति जलेनार्प्य गंधहाराभिनिगंधं ओषधय इति सवैषधीः कांडात्कांडादिति दूर्वाः अश्व-
 त्येव इति पंचपट्टवान् स्यानाष्टिगीतिसप्तमृदः याः फलिनीरिति फल सहिरत्नानीति पंचरत्नानि हिरण्यरत्न इति हिरण्यक्षिप्य युवा-
 स्रवासा इति वस्त्रेण सूत्रेण वा वेश्य पूर्णादिवीति पूर्णपात्रं कलशोपरिनिधाय तत्र वरुणचक्रं संपूज्य जीर्णायानूतनायावाप्रतिमायादुर्गा-
 मावाह्यपूजयेत् नूतनमूर्तिकुरणे गन्धुत्तारणं कुर्यात् अथ पूजा आगच्छ वरदे देवि देत्यर्पनिष्पदनि पूजागृहाण स्मृस्व नमस्ते शंकर-
 रप्रिये सर्वतीर्थमयवारि सर्वदेवसमन्विते इमं घटसमागच्छ निष्ठदेवि गणैः सह दुर्गादेवि समागच्छ सान्निध्यमिह कलस्य बलिं पू-
 जागृहाण त्वमष्टभिः शक्तिभिः सह इति आवाह्य शंखचक्रगदाहस्तैश्च त्र्युणैश्च भ्रासने मम देवि वरं देहि सर्वैश्वर्यप्रदायिनि सह-
 स्वशीर्षां हिरण्यवर्णां आवाहनं नानाप्रभासमाकीर्णं नानावर्णविचित्रितं आसनं कल्पितं देवि प्रीत्यर्थं तव गृह्यताम् पुरुष ० ताम्रं आ ० इत्या-
 सनं गंगादि सर्वतीर्थेभ्यो आनीतं तोयमुत्तमम् पाद्यं ते हं प्रदास्यामि गृहाण परमेश्वरि एतावत् ० अश्वपूणां ० पाद्यं गंधाक्षतेभ्यः संयुक्तफल-
 पुष्ययुतं तव अर्घ्यं गृहाण दत्तं मे प्रसीद परमेश्वरि त्रिपादं ० कांसोष्मितां ० अर्घ्यं गंगागोदावरीन्नेव यमुना च सरस्वती भया आचमनीया-
 यमानि न तोयमुत्तमं तस्माद्गिरा ० चंद्राप्रभासां ० आचमनीयं ० पंचामृतमयानीनपयोदधिसमन्वितं द्युतमधुशर्करया प्रीत्यर्थं यनि गृह्यता-
 म् श्रुतिमंत्राः आयायस्व ० दधिकाव्योति द्युतं भिमिदोति मधुवाता चक्र ३ स्वादुःपवसेति पंचभिर्मंत्रैः पंचामृतस्नानम् ज्ञानमूर्ते म-
 द्कालिदिव्यमूर्ते सरेभ्यश्च स्नानं गृहाण देवित्वं नारायणि नमोस्तु ते यत्पुरुषेण ० आदित्यवर्णे ० स्नानं सूक्ष्मं तु विनिर्भीतं नानावर्णवि-
 चित्रितम् वस्त्रे गृहाण मे देवि प्रीत्यर्थं यनि गृह्यतां तस्माद्यज्ञात्सर्व ० हस्तपिपासा ० उत्तरीय ० अलंकारान्महादिव्यान् नाना रत्न विनिर्भि-

नान् गृहाणदेवेदं वित्वं प्रसीदपरमेस्वरि अलंकारान्त्सम० मलयाद्रिसमुद्रतः कर्पूरागरुवासितम् मयानिवेदितं प्रसत्याचदनं प्रतिगृह्य-
ता नस्माद्यज्ञात्स० गंधद्वारा० गंधं अस्मत्ताम्रसरम्रेष्ठाः कुकुमेन समन्विताः मयानिवेदिता प्रसत्याप्राप्त्यर्थं प्रतिगृह्यताम् अस्मत्तान् मदा-
रपरिजाताश्च पादुलैकैतकीतथा मारुतमोगरं चैव शतपत्राणि चंपक तस्मादश्वा० मनसः कामभा० पुष्पाणि अहिरेवम्भा० अक्रक् परिम-
लद्रव्याणि अथागपूजा दुर्गाये नमः पादोपूजयामि महाकाल्यैः गुल्फोपू० भंगलाये नमः जातुनीपू० कात्यायिन्यैः ऊत्पू० भद्रकाल्यैः
कदीपू० कमलायैः नाभिपू० शिवायैः उदरपू० क्षमायैः हृदयपू० स्कदायैः कंठपू० महिषासुरमर्दिन्यैः नैत्रपू० उमायैः शिरःपू० विध्य
वासिन्यैः सर्वांगपूजयामि दशांगगुग्गुलधूपचंदनागरुसयुत मयानिवेदितं प्रसत्यागृहाणपरमेस्वरि यत्पुरुष० कर्दमेन प्रजा० धूप आज्य
चवर्तिसंयुक्तं वह्निनो योजितमया दीपगृहाणदेवित्वं प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् ब्राह्मणोऽस्य० आपस्त्रज० दीपः अन्नं च नुविधं स्वादुरसैः ष-
द्भिः समन्वितं भक्ष्यमोज्यसमायुक्तं प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् चंद्रमामनसो० आंद्रां पुष्क० नैवद्य० आचमनीयं० मलयाचलसंभूतं कस्तूरी
चंसमन्वितम् करोहर्तनकंदे विगृहाणपरमेस्वरि करोहर्तन० इदं फलमयादेवि स्थापितं पुरतस्तव तेन मे सफलावाप्तिर्भवेज्जन्मानिज
न्यनि नाभ्या आसी० आर्द्रयः करिणी० फल० पूगीफलं महद्विज्यं नागवल्पादल्लेयुतम् कर्पूरेखासमायुक्तं नाबूलं प्रतिगृह्यतां नाबूलं हिर-
ण्यगर्भीनिदक्षिणा० यज्ञेन यज्ञ० यः शुचिः प्रयतो० मंत्रपुष्पाजलि० अश्वत्थे गोदायै इत्यादि प्रार्थयेत् श्रिये जातः० नीराजनः श्रीसूक्तस-
पूर्णपठित्वा पुष्पाजलिः मंत्रहर्तनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं स्मरेश्वरि यत्पूजितं मया देवि परिपूर्णं तदस्तु मे महिषाक्षिभ हाभाये चासुंदे सुंदमा-
ल्लिनि यशोदेहि धनं देहि सर्वान् कामांश्च देहि मे नमस्कारः ततोऽन्तस्त्रिंशत्परम् अथ कुमारपूजा एकवर्षातुया कन्यापूजार्थं ताविवर्जयेत्
गंधपुष्पाफलादीनां प्रीतिस्तस्यानं विद्यते मन्वाक्षरमयी लक्ष्मीमातृणां रूपधारिणी नवदुर्गात्मिका सा तत्कन्याभावाहयो म्यहम् द्विवर्षे क-
न्याभारम्भ्य दशवर्षात विग्रहा पूजयेत्सर्वकार्येषु यथाविध्युक्तमार्गतः कुमारिका द्विवर्षातु त्रिवर्षातु त्रिभक्तिका चतुर्वर्षातु कल्याणी पंचवर्षातु
मेदिनी षष्ठ्यवर्षातु काली स्यात्सप्तवर्षातु चंडिका अष्टवर्षाशा भवो च दुर्गा च नवमे स्मृता दशवर्षा स्तुभद्रो निनामतः परिपूजयेत् प्रातः

कालविशेषेण कृत्वा म्यगसमाहितः आवाहयन्ततः कन्याभञ्जराभिः पृथक् पृथक् जगत्सूज्यजगद्देसर्वशुक्तिस्वरूपिणि पूजोत्तरहाण
 कोभारिजगन्मातर्मोस्तुते प्रतिपदमारम्य दशमीपर्यन्तं कन्यापूजणवसमेपि त्रिपुरात्रिगुणाधारां त्रिमार्गज्ञानरूपिणी त्रैलोक्यवर्दिता देवी
 त्रिमूर्तिपूजयाम्यहं द्वितीयायां कलात्मिका कलार्तितां कारुण्यद्वन्द्या शिवा कल्याणजननीं नित्यां कल्याणीं पूजयाम्यहं तृतीयायां अणिमादि
 गुणाधारां आकाराद्यासरात्मिका अनन्तशक्तिमैदांती रोहिणीं पूजयाम्यहम् चतुर्थ्यां कामचारी कामात्रिका लचक्रस्वरूपिणीं कामदां क
 रुणाधारां कालिकां पूजयाम्यहम् पंचम्यां उग्रहासाचो ग्ररूपां दुष्टासुरनिबर्हिणीम् चार्वाङ्गिचङ्कालोके पूजितां पूजयाम्यहम् षष्ठ्या
 सदानन्दकरीशानां सवदेवनमस्कृताम् सर्वभूतात्मिकां लक्ष्मीं शोभावीं पूजयाम्यहम् सप्तम्यां दुर्गे देवस्तुर्युद्धे भयदुःखविनाशिनीम्
 पूजयामि सदा भक्त्या दुर्गादुर्गातिनाशिनीम् अष्टम्यां सद्दर्शस्वर्णवर्णाभिः सर्वसौभाग्यदायिनीम् सप्तमदजननीं देवीं रूपद्रोपूजया-
 म्यहम् नवम्यां इति कुमारीपूजनम् अधरात्रेन दोषोयंनवरात्रं तिथिस्त्रये सूतके पूजनं प्रोक्तं जपदानं विशेषतः देवीमुद्दिश्य कर्तव्यं तत्र
 दोषो न विद्यते रजस्तलातथा शोचैच्चाद्वेगेणैश्च संपूजयेत् गंधालंकारतांबूलपुष्पमालावृत्तैः उपवासनदुष्यति दत्तधावनमजनम् इति
 आम्बिनशक्रप्रतिपत्कृत्यम् अथ कार्तिकशक्रुः प्रतिपत्सापूर्वायां त्वा पूर्वे विद्वा प्रकर्तव्या शिवरात्रिर्बल्लदिनिम् वत्सरादौ वसन्तादौ बलि-
 राज्येन थैवच तैलाभ्यंगमकुर्वणो नरकप्रतिपद्यते प्रातर्गे विर्धनः पूज्यो द्यूतचापि समाचरेत् पूजनीयास्तथा गावस्त्याज्यदोहनमजसा अथ क
 था बालस्वित्याऽऽबुः प्रतिपद्यद्देशेभ्यः गङ्गालानीराजनंततः स्रवेषः सक्तथा गतिर्दोने निश्चदिव संनयेत् शंकरस्तुता द्यूतं सप्तसर्जस्तमनो
 हरम् कार्तिकेशक्रुपद्मे तु प्रथमे हनिसत्यवत् प्रत्युवाच वचश्चेदं देवीं प्रति सदा शिवः कालक्षेपाय केषांचित् केषांचिद्धने हेतवे केषां-
 चिद्धननाशाय पश्य द्यूतकृतं मया तस्य त्वं को तु कपश्य भुवनं लापयाम्यहम् ऊह्यं त्यं क्रोडिन्ताभ्यां भवान्याच जिन्तं तदा पुनर्हितीय-
 भुवनं लापितं निर्जितं तया पुनस्तृतीयं भुवनं लापितं निर्जितं तया पुनर्दृष्टं पुनश्चर्म पुनः पन्थगबंधनम् शशिलेरवाडमरुदृष्टं भवचा-
 यजीजयन् निर्गतिस्तु हरोगेहाच्चीरवल्कलधारकः गगनात् रसमागत् सतस्थो चिन्तासमन्विनः तस्मिन् सृष्टेः कानि कैयः सेल्लिनु च गतः क्वचित् मया

नीराद्ययोगेहमपश्यत्प्राथिशांकरम् ईषत्कुङ्दं विरक्तचननामचरणोपितुः तेनापि मूर्ध्नि चाघ्रातः पुत्रयाहिगृहं स्तरं तवमात्राजितश्चाहंग
 च्छामिगहं नवनं स्कंदउवाच कथमात्राजिनो देवो वनं कस्माच्च गच्छसि अहमप्यागमिष्यामि त्वत्पादौ सेवयाम्यहं शिव उ० विजित्य तवमा
 त्रातु क्षणानस्थियमत्रैव मम लोके तथेत्युक्त्वा क्वचिद्गच्छाम्यहं ततः स्कंदउवाच मागच्छ त्वमहादेव द्यूतमार्गं प्रदर्शय आनीय तेन मया जि-
 स्त्वा सर्वतथनादिकं शिवेनापितयेत्स्फुट्वा द्यूतमार्गः प्रदर्शितः स्कंदोऽपि गृहमागत्य पार्वतीवाक्यमब्रवीत् स्कंद उ० देवि देवो गतः क्वासौष्टुष
 भोजैव संस्थितः शीर्षे च न विद्युः कस्मान्मातः सत्यं वदाद्यम देव्युवा० स्वयमेव हतं द्यूतं स्वयमेव पराजितः स्वयमेव गतः क्वाधात्त्राथ्यनां स
 कथमया स्कंदउवा० मया सह क्रीडितव्यं कथं तत्क्रीडनं त्विति देव्युक्तीडनेन सार्द्धतः स्कंदेन निर्जितं मयूरेण दृष्टं तस्याः शक्त्या पन्नगब-
 धनम् दृष्टेणो दुःखनो धीगंतस्सर्वे तेन निर्जितम् कोपीनं निर्जितं च मृगहीत्वा तदुपाययो गंगातीरे यत्र शिवस्तेत्रागत्य न्यवेदयत् ततो देवी स
 मीपेतु विघ्नराजः समाययौ किमर्थं म्लानवदनादेवि जानासि तदहं देव्युवाच मया जितो महादेवः स तु गेहादि निर्गतः आयास्यति दृष्ट्वा द्ययमि-
 तिसंचित्य संस्थितिम् तव भ्रात्रा तु नञ्जित्वा सर्वतस्मै निवेदितं नायास्यत्यधुना देव इति चिंता परास्थ हम् गणेश उवाच देवि शिष्ययमेद्युते जे-
 ष्यामि भ्रातर हरम् आनयिष्यामि सामग्रीं यद्यहं स्यां स्मृतस्तव स गृहीत्वा पाशयुगं सारिकाः शीघ्रमाययौ इति पुत्रवचः श्रुत्वा तस्मै द्यूत
 मशिष्ययत् पृथ्वा पृथ्वा यत्र देवः स्कंदो यत्र व्यवस्थितः गणेश उवाच मयानीता विमोपाशौ सारिका पट एव च क्रीडतं तु मया सार्द्धं देवे
 स्याद्येवममाग्रज इति भ्रातृवचः श्रुत्वा ह्युष्माभ्यां क्रीडितं तदा मूषकेन बलीवंदं मयूरं चायजीजयत् शिवस्य सर्वविषयं स्कंदस्य च तथैव च
 गृहीत्वा स तु विघ्नेशस्तत्कालं पार्वतीययो पार्वत्यपि च संतुष्टा गणेशं वाक्यमब्रवीत् सम्यक्कृतं त्वया पुत्रनानीतो सोमहेश्वरः सामदाना
 दिकं कृत्वा अनया च महेश्वरम् तथेत्युक्त्वा गणेशो सोमसारुह्य च मूपकं त्वरितं चाययोतत्र गृहे न तु महेश्वरम् ईश्वरस्तु समुत्थाय हरिद्वारं स
 मागतः नारदं रितदृत्तो विष्णुस्तत्र समागतः विष्णुरुवाच अस्मां विद्यां कुरु शिव एकास्मिहं भवाम्यहम् एकश्चास्मावहं पाशक इति
 ॥ विग्रहेऽपि परिनिष्ठितरूपत्वात्काणो भवेति शब्दछलम् रावणेन तथेत्युक्तं काणो भवजनार्दन विष्णुरुवाच ओतु वत्स शयसे मां तं स्यादो जु

भविष्यसि नारदउवाच देवसिंहं महत्कर्षमायानि स गणेश्वरः ज्ञानुमत्र भवद्भूतं मूपकस्तस्य धर्पताम् इति श्रुत्वानारदस्य वचनं रावणो यतः
 दुर्बल्यार्जिवच्छब्दं मूपको सो पलायितः मूपकं त्यज्य गणपः शनैः शनैरुपाययौ जातो विष्णुः पाश इति दूतस्तद्विलोकितम् अणिपत्यम् हा
 देवविनयान्तकं धरः गणेश उवाच आगम्यतां देवगृहे देवीमानपुरःसरम् यदि नायासि गृहं त्वं प्राणास्त्यक्ष्यति चां बिका त्वया गते मया सर्व
 कार्यमेतदुपायनम् महादेव उवा० एषा व्यक्षा मया विद्याऽधुना गणपतिर्भिन्ता अनया क्रीडते देवी आगमिष्ये शुभं तदा गणेश उ० सर्वथैव किं
 दितव्यं देव्यानास्त्यक्तं शयः आगम्यतां गृहं देवं भ्रान्तं रया हिमाव्रज इति न त्यक्वचः श्रुत्वा ईश्वरः स गणाययौ नारदोऽपि गतस्तत्र महोत्तुरपि चा
 गतः उपविष्टास्तैः देवास्तत्र समागताः दृष्ट्वा देवीं प्रहस्योदो महेशो वाक्यमब्रवीत् व्यक्षा विद्यामहादेवि गंगाद्वारे विनिर्भिन्ता अनया
 जयसे त्वं तदा त्वं सत्यं प्रापिणी देव्युवाच वृषादितव समागम्यी मये यं लापिता शिव त्वया किं लाप्यते ब्रूहि दृश्यस्व स दोगतान् इति श्रुत्वा व
 चस्तस्याः प्रेक्षता धो मुखं हरः तस्मिन्स गणे नारदेन स्वकोपी नं स मर्यातं वीणां दंडं चोपवीतमेन प्रीयतामिति सदा शिवः प्रसन्नो भूत्वा
 डनं समचक्रतुः यद्यद्याचयते रुद्रस्तथा विष्णुः प्रजायते यद्यद्याचयते देवी विपरीतः पतत्यसौ स्वकीयाभरणान् च भहो देवेन निर्जितम् स्कंदालका-
 रिकं सर्वं पुनरां हरेण च ततो गणेशः प्रोवाच वाक्यं सदसि गवितः न क्रीडितव्यं हेमानतः पाशो लक्ष्मी पतिः स्वयम् कृतो हरेण सर्वस्वते हरिष्यति
 मयि ना इति पुत्रवचः श्रुत्वा पार्वती क्रोधमुच्छ्रिता तथा विधाय मालोक्य रावणो वाक्यमब्रवीत् रावण उवा० पापिषे नाद्याशो मीसि दुर्दुरुहे न वि
 ष्णुना अधमोऽयि न कर्तव्य इत्युक्तं मे मया यतः देव्युवाच सर्वान्चापि व्येवत्साहं धूर्तनितां च महाबलान् सामर्थ्यं पश्य मे पुत्रधर्मत्यागफलतथा
 देवयस्मादबलयाकपत्तं च कृतं त्वया तस्मात्तदा स्तुते मूर्धा गंगाभारप्रपीडितः इतस्ततः कुचेष्टा त्वं यतः शिष्यस्य से मुने स्वभेषि ते सस्व स्त्रीणां
 न कदापि भविष्यति यतः कृता त्वं बलया सह माया त्वया हरे एष वैरी रावणोऽयं तव भार्यो न शिष्यति एष वैरी भवितायः अयं पुनस्तव भार्यो न-
 शिष्यति संबंधादयो दत्तं प्रयोगो दुष्टः हिलाभां मानं पुत्रबालकं त्वया कृतं अतस्त्वं न युवा त्वदो बाल एव भविष्यति गणेश उ० अनेनैवो
 नुरूपेण मूपकोऽयं पलायितः मथ्ये भागं कृतं विमंशोऽपि न राक्षसाधमम् देव्युवाच यस्माद्विद्रुं त्वया दुष्टकृतं महाबलस्त्यतु तस्मादयं तव शिष्यः

स्नांघान्निष्यति इतिदेव्यावचः शुक्तासर्वेसंकुद्धमानसाः देवीशापेनमन्त्रकुर्वन्तारदोषाक्यमब्रवीत् नारदउवाच कोपं कुर्वतुमादेवानेयेषाया
 कदाचन सर्वेषामादिभ्यायेयथायोग्यफलप्रदा नायेशापइयदेवीस्मर्तव्यातुविचक्षणैः गंगासदातिष्ठतु रुद्रमस्तकेबलाइभावानयतुस
 पाचरः जायाहरस्याश्रययोचितामृतिश्चानगतृथारहितः कुमारः अहम्भामिधरिणीनस्थानव्यतपोधनैः सम्यग्देवितयाप्रोक्तमृषिवद
 नांवचोभम सर्वेकोथापनुत्यर्थेननर्तमुनिपुंगवः कक्षानादेषकारोच्चेहोहाहीहीतिचाब्रवीत् तस्यचेष्टाविलोक्याथसर्वहर्षमवाप्तुयुः देव्यु
 वाच भोभोविदुषकश्चेष्टकृतहृत्लोसिनादद विदुषकविनोदकृत वरंचरयभद्रतैयद्यन्वनसिरोचने नारदउवाच याचयतुवरसर्वेकोवाकिया
 चयिष्यति सर्वेनयाचयिष्यतियथाश्रेष्ठश्रुवतुतम् शिवउवाच सर्वेसंक्षम्यतादेविजितयद्वृषभादिकं तन्मयातुद्यूतशतनग्राह्यजगद-
 विके देव्युवाच मास्तुलयासमनाथस्वभेपिममचानर एतदेववरमन्येकोधोभाम्भून्ममोपरि कार्तिकेशः क्लृपहेतुप्रथमहनिसत्यवत् जयोल्ल
 ध्योमयात्वतः सत्येनैवमहेश्वर तस्माद्युतं प्रकर्तव्यं प्रभातेन च्चमानवेः तस्मिन्द्यूतेजयोयस्यतस्यसवत्सरजयः विष्णुरुवाच अहंय
 यंकरिष्यामिश्चेष्टवाल्लघुमेववा तथातथाभिवतुसवरमेनंवदाम्यहम् स्कंदउवाच सदाभनस्तपस्यायाममतिष्ठतुदेवताः कदापिविषये-
 मास्तुदेयएषवरोभम गणेशउवाच संसारयानिकार्योणितदोभमपूजनम् यातुसिद्धिममकृपाविनासित्यनुमाकचित् रावणउ
 वाच वेदव्याख्यानसामर्थ्यममशार्घ्यप्रवत्विति सदाशिवेसदाचास्तुभास्तेभेव्यभिचारिणी नारदउवाच कुद्धकुद्धाश्वयेकेचिन्मू
 र्खमूर्खभ्रियेजनाः महाक्यसत्यमित्येवमानयतुसदास्मराः इत्युक्तातर्हिताः सर्वेदेवारुद्रपुरोगमाः तस्मात्सनिपदिद्युतकुर्यात्सर्वेपि-
 वेजिनः द्युतंनिषिद्धसर्वचहितप्रतिपदंबुधाः स्वस्योद्यमादिज्ञानायकुर्याद्युज्जितमतादितः विशेषवचमोक्तव्यसकृद्विब्राह्मणैः सह पक्वान्नादि
 विशेषमित्यर्थः योषितामिश्रसाहितेनेयासाचभवेन्निशा ततः संपूजयेन्मोनेरतः पुरनिवासिनीः पदातिजनसथातान्नेवेयैः कटकैः श
 भैः स्वनामकैः स्वयंराजानोषयेत्स्वजनान्मृथकृ वृषभाच्याहिषांश्चैवयुत्यमानान्यैरैः सह गजानशवाश्वयोधोश्चपदातीन्समलंकृतान्
 मंषास्कृद्ः स्वयंपश्येन्नटनर्तकचारणान् यथापतेन्नासथेच्चगोमहिष्यादिकृतथा ततोपराधसमयेपूर्वस्यादिशिक्षाशयप मार्गपाली

मन्त्राद्यास्तु गमव्यापपादयारः पालातुस्तु गमव्यापपादयारः । भनयत् दशायत्वागजानश्वत्सायमश्वत्कतेनयेत् कृतहोमैर्हिजेदश्ववर्ध्नि
याभ्यर्गपालिकां भार्गपालिनमस्तेस्तसर्वलोकस्वरमदे विधेयैः पुत्रदाराद्यैः पुनरेहिज्वतस्यमे नीराजनं च नैवकार्येण इजयमदम् मार्गपाली
समुत्तिरत्यनीडजास्तस्करान्विताः नस्मादेतन्त्यकुर्वन्ति वृत्ताद्यं विधिपूर्वकम् इति सनत्कुमारसंहितायां द्यूतविधिः तत्रैव बालविवल्या
ऊचुः पूर्वविद्धाभकर्तव्यामिति पट्टलिपूजने वर्धमाननिधिनं दायदासा धंत्रयात्मिकाहितोयावर्धगाभित्वा दुनरातत्रैवोच्यते बलिमास्तिरव
देत्येद्वर्णकैः पंचरंगकैः गृहमध्यविशालायां विध्यावल्यामहासितं जिह्वाचार्वक्षिणीप्रानेकरथो पादयोः स्तले रक्तवर्णनास्यकेशाः कृष्णेनेव स-
मास्तिरेवेत् सर्वांगपीतवर्णेन शस्त्राद्यं नीलवर्णकैः वस्त्रं च श्वेतवर्णेन यथाशो भंप्रकल्पयेत् सर्वाभरणशोभाढ्यं हि सुजं नृपस्विन्हयुक् लोको
लिखेद्गृहस्थांतः शय्यायां शङ्कुनंदुलैः भञ्जणानेन संपूज्यः षोडशैरुपचारैकैः बलिराजनमस्तम्भं देत्यदानवपूजिन इदमभोभरारानेविष्णुसा
न्निध्यदोभ्रव बलिमुद्दिश्य दीयते दानानि मुनिपुंगवाः यान्यहान्यक्षयाप्याहुर्मयेतत्संप्रदर्शितम् कोमुत्थीति बल्यस्मादीयते स्यादुधिष्ठिर पा
थिवं द्रुमुनिवरास्तेन यं कौमुदीस्मृता योयादृशेन भावेन तिष्ठत्यस्यामुधिष्ठिर हर्षदेत्यादिरूपेण तस्य वर्धयेत्यातिवे बलिपूजां विधायेव पञ्चाङ्गो
क्रीडनं चरेत् गवां क्रीडादिनयत्रात्रोद्देशेन चंद्रमाः सोमो राजापञ्चून्हीति स्मरन्मिः पूजकोस्तथा मतिपदृशसंयोगक्रीडनं च गवां मतम् परकिंदे
षुयः कुर्यात्पुत्रदारधनक्षयः अलंकारास्तदागावोद्यासोद्ये श्वस्मरन्मिः गीतवादित्रानि धीर्विनीयिन् नगरबाह्यतः आनीय च गृहपञ्चाङ्कुर्यो-
न्नीराजनं विधिम् अथ चेत्यातिपत्स्वल्पानारीनीराजनं चरेत् हितोयायंतदाकुर्यात्सायं मंगलमालिकाम् एवं नीराजनं कृत्वा सर्वपापैः प्रमु-
च्यते मतिपत्पूर्ववैद्वद्वष्टिकाकर्षणे भवेत् कुशकाशमयी दुःखीद्विष्टिकां स्मृदं नयाम् देवहोरेनृपद्वारेथवानेयाचतुष्पथे तामेकतो राजपुत्रा
हीनवर्णास्तथैकतः गृहीत्वा कर्पयेद्युस्तां यथाचारं मुहुर्मुहुः समसंख्याद्वयोः कार्यां सर्वोपचलवतेराः जयोच्चहीनजातीनां जयोराज्ञस्तवत्सर
म् उभयोः प्रष्टनः कार्यारेव स्वार्षिककरोपरि रेखानेयानयेत् स्यजयोभवति नान्यथा जयचिन्हमिदं राजा विदधीत प्रयत्नतः सनत्कुमारसं
हितायाम् बालविवल्याऊचुः कार्त्तिकस्य मिते पक्षे अन्नकूटं समाचरेत् गोवर्द्धनीं स्वयं वस्त्रां विष्णुः प्रीयतामिति अपयऊचुः को

सौगोवर्द्धनो नामकस्यान्तेपरिपूजयेत् कस्मान्नदुत्सवः कार्यः कृते किं फलं भवेत् बालावित्याजुः एकदोभगवान्कृष्णो गोमै गोपालकैः सह गृहीत्वा गाः प्रतिपदिकानि कस्यगतौ वने तत्र नानाविधालोकगोप्यश्वापि सहस्रशः गोवर्द्धनसमीपे तु कुर्वन्त्युत्सवमादरात् स्वाद्यं लेहं च चोष्यं च पिप्यं नानाधि धं कृते कृतानां रास्तथा नानानृत्यं निचपु रेजनाः नानोपताकाः संगृह्य केचित्वावं निचायतः केचिद्रोपाः प्रतुल्य निस्तवं निचतथा परै- इतस्मन्नो विनामिनि तोरणानि सहस्रशः दृक्षेत् तत्कोतुं कृष्णो वाक्यमेतदुवाच ह कृष्ण उवाच उत्सवः क्रियते कस्य देवताकां च पूज्यते पकाल- रवादनार्थं कल्पितो वात्सवो धुना न भक्षयंति ये देवास्तेभ्यो न्नैव दीयते दृक्षेदशी भवहुं धि गोपालो वेधसाकृताः गोपालाजुः एवं माव दक्ष्णत्वं नृहंतुर्महोत्सवः वार्षिकः क्रियते स्माभिर्देवैर्द्रस्य च तुष्टये इमं पूजय भद्रं ते भविष्यति न संशयः अद्य कुर्वेति देवैर्द्रमहोत्सवमिमं नरः कुर्वेदिति प्रतिजानातीति शेषः इत्योपआर्षः नर इति राज्ञः लक्षणम् दुर्भिक्षं च तथाऽवृष्टिं देशे तस्य न जायते तस्मात्स्वर्गपिकृष्या त्रिकुरूत्सवमने कथा कृष्ण उवाच अयं गोवर्धनः साक्षाद्दृष्टि सौमिहस्यकारकः मधुरास्थेर्ब्रजस्थेऽथ पूर्वचायं प्रपूजितः हित्वैनं पूज्यते लोके वृथेन्द्रः पूज्य- ने कथम् उत्सवं क्रियमाणं च प्रत्यक्षोऽयं भुनक्ति च करिष्यति कृषिं सम्यगुपसर्गान् हनिष्यति यदा यदा गत्य जायते तदा न दापूजयामि ह- र्यं गोवर्धने गिरिं श्रवणेऽथ वणे गोपावर्त्तं कुर्वेति किं त्विदम् तेषां ध्ये कैश्चिदुक्तं कृष्णोक्तं क्रियतामिति यदा वादति चान्ने चैन्यो गोवर्धनसदा तदा कृष्णोक्तमखिलं सत्यमेव भविष्यति सर्व एव तदा गोपाविनिश्चित्य च नंदं जं वचनं माहुरित्यं चेन्निश्चयोक्तिस्तदा कुरु सर्वेषामग्रणी भूत्वा गोवर्द्धनमहोत्सवम् ततः कृष्णास्तथैत्युत्का उत्सवं कृतमिच्छयः नानासामिन्द्रिकं च क्रूर्यथोक्तं नंदस्मृता नानावस्त्राणि पात्राणि विस्तृता- नि नगाग्रतः तत्र दत्तान् पुंजस्तथा गावर्द्धनो महान् भक्तस्सूपा निशाकाश्च कांजिकं वटकांस्तथा शेटकाः पूरिकाद्यं च लड्डुकान् चिडकादि- कम् दुग्धं दधि घृतं क्षौद्रं लेहं चोष्यं तथा मिषम् कथिकाद्यं सर्वमपि तत्र दत्त्वा वचोब्रवीत् कृष्ण उवाच मंत्रं पठित्वा गोपालैर्विषमं भी- ल्यंतु च गोवर्धनेन भोक्तव्यं सर्वमन्नं संशयः कृष्ण उवाच गोवर्धन वरा धार गो कुलत्राणकारकं बहुबाहुकृतच्छाय गवां कंठि मदीम व लस्मीर्यालो कपालानां धेनु रूपेण संस्थिता द्युतं व ह नित्यशार्थे मम पापं व्यपोहतु पठंति दं मंत्रं युनं सर्वे द्युति तलोचनाः कृष्णो गोवर्द्धनं विषय

सर्वमन्त्रमस्यैव प्रक्षणावसरैर्कोश्विज्जनेर्होषो गिरिस्तदा अनावा भूतदाश्रयन्तेन भिसुनीश्वराः तौ नानादीदयात्कणो गीपान्वाक्यसु-
वाचसः अहोगोवर्द्धनेनाप्रक्षणाश्रुक्तमिदं स्फुटम् पश्यन्तु सर्वे गीपालाः प्रत्यक्षोऽयं न संशयः यद्यस्मिन्सुखांशवः कुर्वन्त्वस्य महोत्सवस्य इति श्रुत्वा
वचस्तस्य सर्वे विस्मितमानसाः गोवर्द्धनोत्सवं चक्रुरिद्राच्छतगुणं ततः इन्द्रोत्सवं द्रष्टुकामः समागच्छन्त नारदः गोवर्द्धनोत्सवं दृष्ट्वा देवं द्रस्य स प्राप
यो देवं द्रेण कृतानिथ्यो वारंवारं प्रणोदितः नोवाच वचनं किंचिद्देवद्रः प्रत्यप्रापत इन्द्र उवाच युष्माकं कुशलं विप्रवर्त्तनेनानवेति वा मदयेकथ्यतां दुःखं
मुनीश्वरहराभ्यहम् नारद उ० अस्माकं किं मुनीन्द्राणां मिन्द्रदुःखस्य कारणम् परं गोवर्द्धनः शैलः शक्रो जातो विलोक्यते त्वदुत्सवं पूज्यते सो-
गोपालैर्गोकुले हरिः अतः परं यद्वा भागाच्चुहीव्यति स एव हि इद्रासनं तथैन्द्राणां क्रमास्मेव गृहीव्यति यस्य वीर्यं च शस्त्रं च तस्य राज्ञ्यं प्रजायते कि-
मस्माकं मुनीन्द्राणां या एवं द्रासने वसेत् वर्षाहा मासपट्काद्वा द्रष्टव्यो सौ स मागतः इत्यमुक्त्वा च देवं द्रमयथो नारदो भुवि इत्थं नारदवाक्यं च श्रुत्वा शक्रो
भ्यभाषते अहो आकर्त्तुं सर्वान्द्रोणनीलकण्ठराः सर्वे मेयाजलं गृह्य करकाभिः समन्वितं प्रयातु गोकुलेशीन्द्रं मारयन्तु च गोपकान् गोवर्द्धनं स्योतयन्तु व-
ज्रपातैर्नैकशः पानयन्तु च गाश्चापि गृहाणुष्व्वाटयन्तु च ततो घनघटा योषो गोकुले भूत्सुनीश्वरसः जान आरादं धकारो मध्यान्हसमये तदा कथिता
स्तुतदा गोपाः किमकांडमुपस्थितं ववर्षुर्बहुपानीयं करकाभिस्तदा घनाः गोपा उ० हाहृष्ण कृष्णा हे कृष्णा किमिदानीं विधीयतां मृतास्म गोपक्र-
सर्वे कुपितोऽयं हि वासवः कृष्ण उ० निमील्यास्तीणि भोगोपाध्ये योगोवर्द्धनो गिरिः रक्षाकर्त्ता स एवास्ति नान्योस्ति जगती तले इत्युक्त्वा तदा न शो-
लं न तले स्थापिता स्तने ततः प्रोवाच वचनं गोपात्रा निबलाग्रजः श्रीकृष्ण उ० अहोगोवर्द्धने नैतत्स्थलं न ब्रज ब्रज अन्यः कोऽस्ति स्थलं दानु प्रत्य-
क्षोऽयं न गोतमः एवं समदिनं तोयं वृष्टुं मुसलधारया नानादेशाय युर्गोशनं गोपाः शरणं ययुः गोवर्द्धनस्य नाम्ने वक्रुष्णानित्यं प्रयच्छति पक्वान्ना
निचगोपेभ्यस्तत्र नेभ्यस्त्वमावसन् इत्येवं कौतुकं दृष्ट्वा सत्यलोकयथो मुनिः ब्रह्मन्त्वं किं प्ररुमो भिजायते सृष्टिनाशनं तस्माच्छीघ्रं गोकुलं त्वं
गत्वा वृष्टिं निवारय ब्रह्मोवाच किमर्थं जायते वृष्टिः कथं सृष्टि विनाशनम् कश्चिद्देवः समुत्पन्नः सर्वमाख्याहि मे सुने नारद उ० नो तन्नो दे-
मुखान् कश्चिदस्य शक्रोत्सवो भुवि गोपालैरिति संकुद्रो दं द्र एवं प्रवर्षति इति तस्य वचः श्रुत्वा हंसमारुह्य वै विधिः आगतो यत्र शक्रोऽति क्रोधा

सौगोवर्द्धनो-

हीत्याचरति ब्रह्मोवाच कथं व्यवसिता बुद्धिरीदृशी तेऽस्मै शर्वर-त्रैलोक्यनाथो भगवान् निर्जितव्यः कथं त्वया एकैवेकरांगुल्या पश्य गोव-
र्द्धनो धृतः ईर्ष्या कथं तेन साकं त्वया शक्रविधीयते इति ब्रह्मवचः श्रुत्वा मेधासंस्तप्य वासवः प्रणिपत्य च तं कृष्णं शक्रो वचनमब्रवीत् स्मृतं
व्यामत्कर्तृत्वं विष्णोः दासो हं शरणागतः यद्वोचते न त्वयै देयमपराधापनुत्तये कृष्णो वा० अज्ञात्वा तव सामर्थ्यं गोपालैरचितं त्विदम् एषां दंड
स्तयोगो यं सम्यगेव त्वया कृतः अहं कनीया च ते प्रभूतानवाशापरिपालकः शरणागतजानानां रक्षणं तु मया कृतम् यदि मम न्नो देवेश
उत्सवो यं प्रदीयताम् गोवर्द्धनाय गिरये गोकुलं रक्षितं यतः शक्रोऽपि च तथेत्युक्त्वा तत्रैवांतरधीयत गते शक्रे गिरीदं तं संस्थाप्य हरिश्चर्यात्
कृष्ण उवा० गोपाः पश्यतु माहात्म्यमद्भुतं शैलं जनुयत् अद्याप्य प्रकर्तव्यो महानो वर्द्धनोऽस्मवः गोवर्द्धनेन शैलेन निविबलानुधराधुना ए
तत्सारमजानदिः कथं संक्रोडितं पुरा अद्य पर्वत राजंस्तु सर्वे भूतमभायतः एतत्सेवाप्रभावेन बलं लब्धं मया महत् प्रति संवत्सरं तस्मादल्लङ्घ्य
तं विधीयताम् गवां भवति कल्याणं पुत्रं पौत्रादि संततिः ऐश्वर्यं च सदा सौरव्यं भवं द्योवर्द्धनोऽस्मवात् कृतं यत्कर्तुं केऽस्मान् जपहोमार्चनादि
कम् सर्वे निष्फलतां याति नो कृते पर्वतोऽस्मवे एवमुक्त्वा स्मृते गोपाः सत्यं सर्वमभ्यनयत ययुः कृष्णादयः सर्वे नवमेह निगोकुले बालवित्या
ऊचुः इत्येतत्सर्वमारव्यात तस्माभिस्तु मुनीश्वराः श्रीकृष्णस्य तु संतुष्ट्यै ह्यल्लङ्घ्यं तदं विधीयताम् नाना प्रकारशाकादिं देशकालोद्भवानि च
पक्वान्नानि विचित्राणि कुर्याच्छिस्तनुसारतः सर्वान्नपर्वतं कुर्याच्छ्रीकृष्णाय निवेदयेत् गोवर्धनस्वरूपाय मंत्रौ कृष्णोऽदितौ पठन् यत्कृ
ष्णो रूपां कृत्वैति मंत्रौ एवं यः कुरुते मर्त्या विष्णुलोके महीयते इति श्रोतुं न कुमारसंहितायां प्रति पल्लव्यम् अथाद्वितीयाव्रतानि
कार्तिकशुक्ल द्वितीयाय महीतीया सा अपरा णव्यापिनी ग्राह्या ऊर्जे शक्रु द्वितीयाय मपरा णे च ये दयं स्नानं कृत्वा भानुजन्याय मलो
केन पश्यति ऊर्जे शक्रु द्वितीयायां पूजितस्तर्पितो यमः वैशितः किन्नरैर्हृष्टैस्तस्मै यच्छति वांछितं इति स्कांदात् दिनद्वये अपरा
णव्यामोवापरे वेति युग्मवाक्यात् प्रथमेऽप्रावणे भासितथास्माद्रूपे परा तृतीयाश्वयुजे भासि चतुर्थी कार्तिकी भवेत् प्रावणे शु-
क्लास्तीति तथास्मादे च निर्मला आश्विने प्रेतसंचाराकार्तिं केषाम्यतामतेति च तस्मो द्वितीया उपक्रम्य तथायां किं विद्यायश्चित्तम्

द्वितीयायां सरस्वती पूजा तृतीयायां आर्द्रकर्तव्यं चतुर्थ्याय मपूजनम् कार्तिके शुक्लपक्षे तु द्वितीयायां शुद्धिश्चिर यमाय मुनया पूष्टं भोजि-
 तः स्वर्गहेर्त्तितः अतो यमं द्वितीयेयं त्रिषु लोकेषु विश्रुता अस्यां निजगृहे पार्थनं भोक्तव्यमतो नरैः यत्नेन भगिनी हस्ताद्भोक्तव्यं पुष्टिवर्धनम्
 दानानि च प्रदेयानि भगिनीष्वप्यौ विशेषतः स्वर्णालंकारवस्त्राणां पूजा सत्कारभोजनैः सर्वाभिरग्न्यः संपूज्या अप्राप्तेऽपि पन्नकाः तत्स्थानेन
 माता पितृव्यभगिनी हस्तात्सथ मायां शुद्धिश्चिर मातुलस्पर्शता हस्ताद्वितीयायां शुद्धिश्चिर पितुर्मातुः स्वस्त्यैव तृतीयायां तयोः करान्
 भोक्तव्यं सहजायाश्च भगिन्या हस्ततः परम् सर्वास्तभगिनी हस्ताद्भोक्तव्यं बलवर्धनम् धन्ययशस्य मातुष्यं धर्मकार्थसाधकम् न
 स्याति त्र्योयमुनयाय मराजदेवः संभोजितो निजकरात्स्वसौ हृदेन तस्यां स्वस्माकरतलादिहयोऽमुना क्तिप्रामोतिरत्नधनधान्यमनुत्तमं-
 मः इति हेमाद्रौ भविष्येयमद्वितीयाविधिः अथ कथा वाल्मिवल्या ऊचुः कार्तिकस्य सिनेपक्षे द्वितीयाय मसंक्षिप्ता तत्रा पराणैर्हर्तव्यं
 सर्वधैवयमार्चनम् मृत्यहं यमुनागत्य यममार्थयत्पुरा भ्रातर्मम गृहे या हि भोजनार्थं गणावृतः अद्य शोवा परशो वा मृत्यहं वदेत यमः
 कार्यव्याकुलचित्तत्वाद्वाक्यशो न जायते तदैकदा यमुना चलात्कारान्निभं भ्रितः सगतः कार्तिके मासि द्वितीयायां सुनीश्वराः नारकीयजना-
 न्मुक्ता गणैः सहरवैः स्फुटः कृतानि ख्योयमुनयानां नापाक्काः कृतास्तथा कृताभ्यंगो यमुनया तैलैर्गंधमनोहरैः उदनेन लापयित्वा स्नापितः सू-
 र्यनंदनः ततो लंकारिकंदन्नाना वस्त्राणि चंदनम् माल्यानि च प्रदत्तानि मंचोपरि उपाविशत् पकान्नानि विचित्राणि कृत्वा सास्वर्गभ्राजने यमं च
 भोजयाभासय मुना श्रीतमानसा शुक्लपयमोपि भगिनीमलंकारैः समर्चयत् नानावस्त्रैस्सतः प्राह वं वरय भ्राभिनि इति न हृत्तं श्रुत्वा यमुना वाक्यमब्रवीत्
 भूमनो वाच प्रतिवर्षं समागच्छ भोजनार्थं तु मद्गृहे अद्य सर्वे भोचनीयाः प्रापिनो नरकाद्यम् ये चैव भगिनी हस्तात्क्रियंति च भोजनं तेषां सोऽख्यप्रदो-
 हितमेतदेव वृणोम्यहम् यम उवाच यमुनाया तु यः स्नात्वा स तर्प्य पितृदेवताः सुनाक्ति भगिनी गेहे भगिनी पूजयेदपि कदाचिदपि मद्गारं न स पश्यति
 भ्रातुजे यो रेशीशान् दिग्भ्रागे यमतीर्थं प्रकीर्तितम् तत्र स्नात्वा च विधिवत्संतर्प्य पितृदेवताः पठेदेतानि मानि आभय्याहून् नरोत्तमः सूर्यस्याभि-
 मुखो भो नीदृढचित्तः स्थिरासनः यमो निहंता पितृधर्मराजो वैवस्वतो दंडधरश्चक्रालः भूताधिपो दत्तकृतानुसारी हृतांतमेतदृशं भिर्जपति

एतानिचदशशतैः नामदशकेन ॥

॥ ततोयमेश्वरं पूज्य भगिनीगृहमाव्रजेत् संश्रयेणानेन च यथाभोजितः पूर्णमादरात् आन-
स्तवावुजानाहं शुद्धं स्वभक्ष्यं भिदं श्रुतं मम पीतयेयमराजस्य यमुनायाविशेषतः ततः संतोष्य भगिनीं विष्णुलोकं रणादिभिः स्वमेपियमलोक-
स्य मम विध्यति न दर्शनम् नृपैः कारागृहे ये च स्थापिता मम वासरे अवश्यं ते मे प्रणीया भोजनार्थं स्वस्मृते हि विमोक्तव्या मया पापानरकेभ्यो दद्यात्स-
रे यद्येवं धिक्करिष्यंति तदेज्या मम सर्वथा कनीया भगिनीनास्ति तदा ज्येष्ठा गृहं व्रजेत् तदभावे स पत्न्यायाः पितृव्यास्तदभावतः नदभावे मातृशील्या-
मातृसमशिक्षायाः मातृभगिन्यावा मातुलस्याद्यावा तथा सापत्न्यगोत्रसंबन्धैः कल्पयेच्च यथाऽक्रमम् सचाभावे माननीया भगिनीकाचिदेव हि जी-
नद्याद्यवा नस्या अभवे सति कारयेत् नदभावे प्यरण्यादिकल्पयित्वा सहोदरां अस्यां निजगृहे देवि न भोक्तव्यं कदाचन ये भुजंति दुराचारा नर-
केनेपतंति च स्नेहेन भगिनीं दत्त्वा द्रोक्तव्यं पुष्टि वर्धनम् दानानि च यदेयानि भगिनीभ्यो विशेषतः आवणोतु पितृव्यस्य कन्याहस्तेन भोजयेत् मातुलस्य
सुताहस्ताङ्गुलीयाद्वा द्रमासके पितुर्मातुः स्वस्तुः कन्ये आश्विने तु तयोः करात् पितृव्यस्त्रयीमातृष्वसेयी च अवश्यं कर्तुं केमासि भोक्तव्यं भ्रगि-
नीकरात् एवमुक्त्वा धर्मराजो यदौ संयमिनीततः तस्मादृषिवराः सर्वे कान्तिकं व्रतकामकाः भुजंतु भगिनीहस्तास्तस्य संशयः यमहितीयां
यः प्राप्य भगिनीगृहं भोजनम् न कुप्याद्वर्षजं पुण्यं नश्यतीति रवेः सुतात् यातु भोजयते नारी भ्रातरं युग्मकेति यो अर्चयेच्चापितां बूलेन सौवे-
धव्यमाभुयात् भ्रातुराशुः क्षयोनूनं न भवेत् न हि कर्हिचित् अपराधव्यापिनी सा हितीया भ्रातृभोजने अज्ञानाद्यादिवा मोहान् भुक्तं भ-
गिनीगृहे प्रवाभिनावाभावाद्यज्वरितेनाथबन्दिना एतदुपव्यानकं द्रुत्वा भोजनस्य फलं लभेत् इति श्रीसनत्कुमारसंहितायां यमहिती-
याख्यानवंशं पूर्णम् अत्रैव भ्रातृहितीयाविधिस्म्यति न त्वे यमं च चित्रगुप्तं च यमदूतांश्च पूजयेत् आद्याश्चात्र न कर्तव्या मया सह-
जद्रवैः भ्रातृभगिनीभिः सहश्च चैनमंत्रस्त एवो हि मर्तं डजपाशहस्तयभांतकालो ककराभरणं भ्रातृहितीयां कृतं देवपूजां गृहाण चा-
र्यं भगवन्नमस्ते धर्मराजनमस्तुभ्यं नमस्ते यमुनाय ज्ञाहि मां किं करैः सार्द्धं सूर्यपुत्रं नमोस्तु ते लैंगेयातु भोजयते नारी भ्रातरं युग्म-
केति यो अर्चयेच्चापितां बूलेन सौवेधव्यमाभुयात् स्फोटैः कान्तिकेन हितीयायां शङ्कूया भ्रातृभोजनम् यान् कुर्वाहि नश्यंति भ्रातरः सप्तजन्म सु-

पादौ उत्तरखंडे ऋद्धेष्माभिनिष्प्रोभासत्वंदंघिसरसीरूहम् श्रेयसेधनमस्तुभ्यभागोहंतवालयम् मृदुवाक्यंततःश्रुत्वासत्वरंक्रियतेनेदा अद्य
 फ्रान्तृमतीफ्रान्तस्त्वयाधन्यास्मिमानद् प्रोक्तव्यंतेद्यमद्देहेस्वासुपेभमानद् कार्तिकिशक्रूपक्षस्यद्वितीयाथासहोदरः यमोद्यमुनयापूर्वप्रो-
 जितःस्वगृहंर्चितः यस्मिन्दिनेयमेनावनारिवापुरुषोपिवा अपरविद्वाकर्मपाशैःस्वेष्ट्रयाद्यपचंतिहि पापेभ्योविप्रमुखास्तेमुक्ताःकर्मनिबं ध
 नात् तेषामहोत्सवोवृत्तोयमराष्ट्रेस्सखावहः तस्मादंधोत्रमद्देहंभोजनंकुरुकार्तिके आशिषःप्रतिगृह्णाथनमस्तुत्यसमर्चयेत् सर्वाभगि
 न्यःसंपूज्याज्येष्ठाउभयतःस्मृताः वस्त्रादिनामस्तुर्धान्निजविज्ञानुसारतः श्रानुरासुष्यहृत्यर्थभगिनीभिर्यमस्त्येवे पूजनीयाः प्रयत्नेनप्र
 निमाश्रवविधानतः मार्कण्डेयोबलिर्व्यासोहनुमांश्चविभीषणः कृपोद्रोणिःपर्शुरामोअष्टौनेस्त्रिजीविनः मार्कण्डेयमहाभागसप्तकल्यांतजीवि
 नचिंजवीयथात्वंहितथामेष्मानंरंकुरु इतिफ्रान्तृद्वितीया अथतृतीयाव्रतानि तत्रचेत्रशक्रतृतीयायांसौभाग्यशायनव्रतम् मास्त्ये म
 त्स्यउवाच वसंतमासमासाद्यतृतीयायांजनप्रिय सौभाग्यायसदास्त्रीभिः कार्यपुत्रस्तरेवैष्णभिः शक्रूपक्षस्यपूर्वाणहेतिलैःस्नानंसमाचरे
 त् तस्मिन्नहनिसादेवीकिलविश्वाल्मिकासती पाणिग्रहणकैमेरुमारूढाकरवर्णिनी नयासहैवदेवंशतृतीयास्यासमर्चयेत् फलैर्नानावि
 धैर्धूपैर्दीपैर्नेविद्यसंयुतैः प्रतिमांपंचगव्येनतथांगोदकेनच पंचामृतैःस्नापयित्वागोरीशंकरसंयुताम् नमोस्तुपाटलायैचपादौदेव्याः
 शिवस्यनु शिवायेतिचसंकीर्त्यजयायेगुल्फयोस्तथा त्रिगुणायैतिरुद्रस्यभवान्येजंघयोर्युगम् शिवंरुद्रेशिवायेतिजयायेदितिजानुनी सं
 कीर्त्यहरिकेशायतथोरुत्तरदेनमः ईशायैतिकदिरत्यैशंक्लायेतिशंकरम् कुक्षिहृद्येचकार्यैशूलिनः शूलपाणयं भोगलायेनभक्तप्यमुदरंचापि
 पूजयेत् सर्वस्मिन्नेनमोरुद्रैशान्येचकुचहयं शिवेवेदात्मनेनहदिंद्राण्येकंठमर्चयेत् त्रिपुरस्त्रानिशिवेशमनंतयकरद्वयम् त्रिलोचनायेतिहरं
 त्वादुःकालानलप्रिये सौभाग्यमुवनारयेतिमूषणादिरुसमर्चयेत् नमोर्धनारीशहरंप्रतिनागीनिनासिकाम् नमउग्रायलोकेशाल्लितेनियुतश्रुवो
 शवायपुरहंनारंवरुदेव्येनथालकम् नमःश्रीकंठनाशायशिवंकेशास्तथाचयेत् श्रीमोयसौम्यरूपंपण्यंशिरःसर्वात्मनेनमः शिवमभ्यर्च्यवि
 धिवत्सौभाग्यशक्तमित्यतः स्थापयेद्दूतनिष्ठापंकुसुमंक्षीरजंरक्तम् नृणाराजेस्तुलवणंकुस्तुबुरुमथाष्टमम् दनंसेोभाभ्यद्रुद्रस्याक्षौभाभ्या

एकमिदं ततः एवं निवेद्य तत्सर्वमद्भुतं शिवयोः पुरः चैत्रेऽयं गोदं प्राश्य स्वपेद्भूमावरिदं पुनः प्रभाते च तथा कृतः स्नानजपः शक्तिः संपूज्य-
 द्विजदंपत्यभाल्य वस्त्रविभूषणैः सौभाग्याष्टकसंयुक्तं स्तव्यं प्रतिमाद्वयम् प्रथितामत्र ललिता ब्राह्मणाय निवेदयेत् एवं संवत्सरयावत्ततो
 यायासदामुने प्राशनेदानमन्त्रे च विशेषहिनिबोधमे गोमृगोदकमाद्येऽस्या हिंसास्वेगोमयपुनः ज्येष्ठे मदारकुसुमं बिल्वपत्रं शकचौस्मृतम् मा
 धेयकृष्णतिलास्तद्वत्सचगव्यं च फाल्गुने ललिता विजयाभद्राभवानी कुमुदाशिवा वासुदेवी तथा गौरी मंगलाकमलासती उमा च दानकाले तु
 प्रीयतामिति कीर्तनात् महिष्काशोककमलकुसुमोत्पलमालता कुञ्जककरवीरचबाणमम्लानकुकुमम् बाणनीरकुरंदः सिंदुवारचसर्वे
 शुभासेषुकमशः स्मृतम् जपाकुसुमकौसुममालती शतपत्रिका यथालाभप्रशस्तानि करवीरचसर्वदा एवं संवत्सरयावदुपोष्य विधिवन्तः
 स्त्रीवाभक्त्या कुमारिवाशिवाभक्त्या भक्त्यशक्तिः जनते वायनदद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् उमामहेश्वरं हेमं वृषभचगवासह स्थापयित्वा च शय-
 ने ब्राह्मणाय निवेदयेत् अन्यान्यपि यथाशक्त्या भिक्षुना न्यंबरादिभिः धान्यालंकारगोदानैरप्यर्च्य धनसंचयैः वित्तशाठ्येन रहितः पूजये-
 द्भुतविस्मयः एवं करोति यासम्यक् सौभाग्यशयनव्रतम् सर्वान् कामानवाप्नोति पदमानं त्यमश्नुते फलकस्य च सर्वं गमेत लकुर्वन् सुभा-
 चरेत् यत्र कीर्तिसमानोति प्रतिभासनराधिप सौभाग्यारोग्यरूपायुर्वस्त्रालंकारभूषणैः न विसृक्ता भवेद्वाजन् भद्रानां च शतत्रयम् य-
 स्तु द्वादश वर्षाणि सौभाग्यशयनव्रतम् करोति स स चाष्टौ वाञ्छीकठं भवने भद्रेः पूज्यमानो वसेत्सम्यक् यथावत्कल्यायुतत्रयं नारीवाकुरु-
 ते भक्त्या कुमारिवानरेश्वरं सापितं फलमाप्नोति देव्यानुग्रहं ललिता इति मत्स्यपुराणे सौभाग्यशयनव्रतम् अत्रैव गौरीदोलोत्सवः
 न तु कंदे माद्रौ देवापुराणे चैत्रशुक्लतीयायां गौरीमन्त्रसंयुताम् संपूज्य दोलोत्सवकुर्यान् नारीशूभेष्मका तथा च निर्णयामुते तु
 तीयायां जेदेवी शकरेण समन्विताम् कुकुमागरुकरं भूषणैश्चैरगर्हिताम् संगाधिपुष्पधूपैश्च दमेन विशेषतः आदोलं दोलयेद्दत्ता-
 त्रिनेत्रमातृये सदा रात्रौ जागरणं कुर्यात्प्रातर्देया तु दक्षिणा सौभाग्याय सदा स्त्रीभिः कार्या पुत्रसर्वेष्मभिः इयं च परायात्वा मुहूर्तमावस्य-
 ले गिरिने गौरी व्रतं परे इति माधवोक्तेः इयं च मन्वादिः कृतं आह विधानेन मन्वादिषु वायं मादिहिंसाहस्त्रपितृणां तामिदं भवेत् आ-

धियासेपिदं कर्तव्यं अत्र पिडाननास्ति अथ चेन्न शक्यं तृतीयायां मनोरथतृतीयाव्रतम् ईश्वर उवाच साधु कृतं लयादेवि कृतवत्यापरिग्रहम् अ-
 स्त्यहर्मापीठस्य मनोरथकृतः सति त एव विश्वमोक्षो विष्वक्मान्त्रजुयिष्यति स्म नवाः विश्वविश्वसुजो विश्वस्थित्यु-
 त्पत्तिलयप्रदे नरास्तद्वर्चसाश्चात्रमविष्यत्यमलात्मकाः मनोरथतृतीयायां यस्ते प्रोक्तविधास्यति तन्मनोरथसंसिद्धिर्भाविचांमदनुग्रहात् ना-
 श्वापुरुषोवापितद्वृत्ताचरणार्थिने मनोरथानिहप्राप्यज्ञानमनेवलभ्यते देव्युवाच मनोरथतृतीयायां व्रतं कीदृक्कथानकम् किं फलकि-
 कृतं नाथ कथयेत्तत्कृपाकुरु ईश्वर उवाच शृणु देवि यथाष्टमवत्याभवतारणम् मनोरथव्रतं चेत्तदुह्वाहुत्वा मरपरम् पुलोमतनया पू-
 र्वं तापपरमतपः कंचिन्मनोरथभासुनचापतपसः फलम् अपूपुजन्तो मांसं भक्ष्यगोरीमहेश्वरम् गीतेन सरहस्येन कलकंठो रेनाहि-
 तदनेनातिसंतुष्टो मृदुनामधुरेण च सुतालनसुरंगेण धातुमात्रकलावता प्रोवाच च वंशरत्नाप्रसन्नोऽस्मि पुलोमजे अनेन च स्मृतीनेन ल-
 नया लिंगपूजया पुलोमजोवाच यदि प्रसन्नो देवेश तदा योगे मनोरथः तं पूर्यमहादेव महादेव्याः प्रियवद सर्वदेवेषु यो मान्यः सर्वदेवेषु
 सुन्दरः यायजूंकेषु सर्वेषु यः श्रेष्ठः सोऽस्तु मे पतिः यथाभिलषितं रूपं यथाभिलषितं स्वरम् यथाभिलषितं चाशुः प्रसन्नो देहि मे भव यदा
 यदा च पत्या मे सगः स्याच्च सुखं च्छया तदा तदा च तं देहं त्यक्त्वा न्यदेहमानुयाम् सदा च देवपूजायां मम भक्तिरनुत्तमा मम पूजा भगवति-
 जराभरणहारिणी भर्तुर्व्ययेपि वैधव्यं क्षणमात्रमपीह न मम भाविमहो देवपातिव्रत्यं च यातु माम् ईश्वर उवाच पुलोमकन्येयश्चैष लयाका-
 रिमनोरथः लप्स्यसे व्रतचर्यायां तत्कुरुष्वजितेन्द्रिया मनोरथतृतीयायाऽचरणेन भविष्यति तस्याभये व्रतवस्ये तद्विधेहि यथोदितम् तेन व-
 तेन चोर्णिमहासोभाग्यदेन तु अवश्यं भाविता बालतव चैव मनोरथः पुलोमकन्येया च करुण्यवारिधेशो भगवतातिहराप्रिय किं नाम चा-
 शक्यं भक्तिः कपूज्यातत्र देवता कदाच सा विधातव्या इति कर्तव्यता च का इत्याकर्ण्य शिवो वाक्यं तां तु ग्रीत्या जगाद ह ईश्वर उवाच मनोरथ-
 तृतीयायां व्रतं पौलोमि तच्छृणु पूज्या विश्वभुजागोरी चतुर्भुजविशालिनी वरदो भयहस्तश्च साक्षस्त्वः समोदकः देव्याः पुरस्ताद्वतिना पू-
 ज्य आशाविनायकः चतुर्भुजश्चारी रुनेत्रः सर्वासिद्धिहरः प्रभुः चेन्न शक्यं तृतीयायां कृत्वा वेदं तथावनम् सायं तन्नोच निर्वर्त्य नाति तृप्यां मुञ्जि-

यायासुचिनिगृहीयाजितक्रोधोजितेन्द्रियः संत्यक्तासृश्यसंभारं शरुचिस्तद्गतमानसः प्रातर्ब्रतंचरिष्यामिमातर्विष्वभुजेनये विधेहि
 न सांनिध्यमन्यनोरथसिद्धये नियमंचेतिसंगृह्यसपेद्रात्रौशक्तप्रस्मरन् प्रातरुत्थायेमधावीविधायायशयकंविधिम् शौचमाचमनंकृत्वा द
 तस्नानसमाहरेत् अशोकहृदस्यशक्तप्रसर्वशोकविनाशनं नित्यतनंचसपाद्यविधिंविधिदावरः स्नात्वाशुद्धावरः सायंगौरीपूजांसमाचरेत् आ
 दोविनायकंपूज्यघृतापूषान्निवेदयेत् ततोचयेद्विश्वभुजामशोककुर्मैः शक्तैः अशोकवर्तिर्निवेद्यधूपेभ्यागरुसंप्रवेः कुरुमैनातुलियादोए
 कमुक्ततत्त्वेन अशोकवर्तिसहितेघृतपूरैर्मनोहरैः एवंचैत्रनीयायाव्यतीतायांपुलोमजे चैत्रादिफाल्गुनांस्तत्तनीयास्तन्नतंच्छेत् क्रमे
 णादतकाष्ठानिकययामितवानये अनुलपनवस्तुनिकुरुमामनितयेवच नैवेद्यादिगजास्यस्यदेव्याश्चापिशक्तप्रव्रते अल्पाभिर्चैकप्रक्तस्यशृणु
 तानिफलाप्तये जंब्वपामार्गस्वदिरज्जानीचूतकदंबकाः पुक्ष्मादुंबरस्वर्जरीबदरीदाडिमीतथा दंतकाष्ठद्रुमाएतेव्रतिनः समुदाहृताः सिंदूराग
 रुक्तसूरीचंदनरक्तचंदनम् गोरोचनदेवदारुपद्माक्षचनिशाह्वयम् प्रीत्यानुलपनबालेयक्षकदंभसंभवम् सर्वेषामप्यल्पाभेचप्रशस्तोय
 क्षकदंभः कस्तूरिकायाद्वौभागोद्वौभागो कुंकुमस्यच चंदनस्यत्रयोभागाः शशिनस्त्वैकएवहि यक्षकदंभइत्येषसमस्तसंस्वरवक्षुभाः अ-
 नुलियाथकुर्मैरर्चयेद्द्विचिंतान्यपि पाटलीमल्लिकापद्मकैतकीकरवीरकैः उत्तलैराजचंपैश्चनदावर्तैश्चराजभिः कुयारीभिः कणिका
 रैरल्पाभेनच्छदैः सह स्रगंधिभिः प्रसूनार्धैः सर्वाल्पाभेपिपूजयेत् करंभोदधिप्रक्तंचसचूतरसमंडकः फेणिकावटकाश्चैवपायसंचस-
 शर्करम् समुद्रसंघतभक्तकार्तिकेविनिवेदयेत् उदेरिकाश्चलेडुकामाधेलपासिकाभुष्मा मुष्टिकाः शर्करागर्भाः स्रविषापरिसाधिताः निवे
 द्यफाल्गुनेदेव्येसार्धेविघ्नजितामुदा निवेदयेद्यदन्नाहिएकप्रक्तपितल्मृतम् अनिवेदनसमूहंभुजानोन्यपतेदधः प्रतिमासतनीयायामे
 कमारार्थवत्सरम् व्रतसंपूर्त्येकृत्यस्थंडिलेग्निसमर्चनम् जातवेदसंपन्नैर्णतिलज्यद्रविणेनच शतमष्टाधिकहोमकारयेद्विघ्नान्नव्रती
 सदेवनक्तेपूजोक्तातदानक्तेतुभोजनम् नक्तएवहिहोमोयनक्तएवक्षमापनम् गृहाणपूजामेभक्त्यामातर्विघ्नजितासह नमोस्तुतेविश्वभु
 जेपूरयाशक्तमनोरथम् नमोविघ्नक्तेतुभ्यंनमआशाविनायक त्वविश्वभुजयासाहृमभदेहिमनोरथम् एतौमंत्रौसमुच्चारयपूज्यौगौरीवि

नायकौ व्रतसमापने देव्याः पर्यंकस्तूलिकावितः आचार्यं च सप्तलीकपर्यं के उपवेश्य च व्रतीसमन्वेयद्वैतैः करकणविष्णुषणैः दद्यात्पर्यस्त्रि-
नग्राच व्रतस्य परिपूर्तये मनोरथतृतीयाया व्रतमेतन्मथाकृतम् न्यूनातिरिक्तसंपूर्णमेतदस्तु भवद्दिश इत्याचार्यसमागच्छत्तथेत्युक्तञ्चने-
नैवे प्रातश्चतुर्थ्यासि पूज्य चतुरश्वकुमारकान् एवं संपूर्णनाथातिव्रतमेतत्सन्निर्मलम् चिन्तितं व्रतमेतत्कामं व्रतस्यास्य निषेवणात् इति श्रौ-
त्स्फंदराणे चैत्रशुक्लतृतीयायामनोरथव्रतोद्यापनसंपूर्णम् अथ चैत्रशुक्लप्रतिपदमारभ्य त्रिषात्र पूर्वकतृतीयायां अरुधतीव्रतम् तत्र श्रौ-
णामेवाधिकारः अवैधव्यादिफलश्रवणात् तत्रादौ सकल्पः समग्रहजना निज्योतरे वा बालैश्चैव्यनाशार्थम् अनेकसोभाग्यपुत्ररूपस-
पत्ति समुत्थं अरुधतीव्रतमहं करिष्ये निविघ्नतासिध्यर्थे गणपतिपूजनं स्वस्तिवाचनं आचार्यवरणं च करिष्ये पश्चात्सूजादि आचारेण
कारयेत् वैशाखे श्रावणे मासि माघे वा कर्तिके तथा प्रतिपत्त्या तस्मिन् स्थाने स्थापनां शङ्कान्ति लाभ्यतेः प्रतिपदि दिने नक्तं द्वितीयाया मया चितम् त-
तीयाया सुषोण्यं च आचारेण ततः सह रात्रौ अधिवासनम् सवर्णनिमित्तं दिव्यां हि भुजं प्रतिमात्रयम् अरुधतीं विसिष्टं च ध्रुवं चैव पृथक्
न्यसेत् शिलोपरि सर्वतोभद्रस्थायनं कलशं धातुमयं तदुपरि ताम्रपात्रं प्रतिमायां अग्न्युत्तारणं कृत्वा तदुपरि अरुधतीं विसिष्टं च ध्रुवं चैव पृथक्
पथेत् कुंकुमाक्षैः पूजयेत् अथ अरुधतीपूजा अष्टकणिकया युक्ते मंडले पूजयेत्तुताम् अरुधतीं महादेवीं विसिष्टं सहिनां सतीम्
आवाहनं अरुधतिमहादेवि सर्वसोभाग्यदायिनि दिव्यं सूचारुवेषं च आसनं प्रतिगृह्यताम् आसनं सूचारुशीतलदिव्यं नानाग-
सूवासितम् पारंगृहाण देवेशि अरुधतिनिमोस्तुते पादम् अरुधतिमहाभागे विसिष्टप्रियवादिनि अर्घ्यं गृहाण कल्याणि भर्त्रा सह-
पतिव्रते अर्घ्यं गंगानोयं समानीतं सूवर्णकलशो स्थितम् आचम्यतां महाभागे विसिष्टसहितेन ये आचमनीयम् गंगासरस्वतीरे-
वापयोष्णीनर्मदाजलैः स्नापितासि मया देवि तृथा शांतिं कुरुष्व मे स्नानं नानारंगसमुद्भूतं दिव्यं चारुमनोहरम् वस्त्रं गृहाणे देवेशि
अरुधतिनिमास्ते वस्त्रं कंचुकीमुपवस्त्रचनानारत्नैः समन्वितम् गृहाण त्वमया दत्तं अरुधतिनिमोस्तुते उपवस्त्रं कंचुकीकु-
मैर्युक्तं हरिद्रादिसमन्वितम् कस्तूरिकासमायुक्तं चंदनं प्रतिगृह्यताम् चंदनसमं हरिद्राकुंभं चैव सिद्धं रं कज्जला चितं मया निवेदि-

तंस्तथागृहाणममेश्वरि सौभाग्यदद्यात् सात्यादीनिस्तरंगं पुण्यं वनस्पतिरसोद्भूतो धूपः आज्यं च वर्ति दीपः अन्नं च तुरीयं धस्वादुरसोऽप-
 द्विः समन्तिनम् नैवेद्यं गृह्यतां दोषिप्रसीदपरमेश्वरि नैवेद्यं दूरीफलं महद्विष्यं नागवत्यादौ लेयुतं कर्पूरैस्तस्माद्युक्तं तांबूलं यतिगृह्यतां
 म् तांबूलं इदं फलं मयादिविस्थापितं पुरतस्तव तेन मे स फलावाप्तिर्मे वेज्जन्मनि जन्मनि फलं हिरण्यगर्भगर्भस्य हे मबीजं विभाव-
 सौः अनंतपुण्यफलदमनः शांतिप्रयच्छ मे दक्षिणाः पुब्रान्देहि धनं देहि सौभाग्यं देहि सत्त्वने अन्त्याश्वसर्वकामाश्वदेहि देवि नमो
 र्कृते ॥ प्रार्थनाः अरुंधति महाभागे वसिष्ठ प्रियवादिनि सौभाग्यं देहि मे देवि धनं पुत्रांश्च सर्वदा उत्तरार्धे द्विषु जांचारुसर्वो गीसासु
 सूत्रकमंडलुम् प्रतिमां कान्चनीं कृतानामभिः परिपूजयेत् अम् देव वंद्याय नमः पादौ पूजयामि लोकवन्द्यायै जानुनीपूः संपदिदधियै
 कटीपूः गंभीरनाभ्यै नाभिपूः लोकधात्र्यै स्तनौपूः जगत्धात्र्यै कंठपूः शांत्यै न बाहूपूः वरप्रदायै हस्तौपूः धृत्यै नमः मुरवंपूः अरुंधत्यै शि-
 रःपूः सकलप्रियायै शिखापूः वसिष्ठ प्रियायै वसिष्ठभ्रवसाहिना सर्वो गं पूजयामि नमो देव्या इति नीराजनं पुष्पांजलिः वायनं दद्यात् वंश
 पात्रे स्थितं पूर्णं वाणकं धृतं संयुतं अरुंधती प्रीयतां च ब्राह्मणाय ददाम्यहम् वायनं स्रवणं मूर्तिं संयुक्तं वसिष्ठभ्रवसांयुताम् असंख्यं
 सौपचारं ब्राह्मणाय ददाम्यह मूर्तिदानं भद्रं गच्छ देवि यथास्थानं सर्वालंकारभूषिता अरुंधति नमस्तुभ्यं देहि सौभाग्यं सुतमं इति विस-
 र्जनम् इति पूजनम् अथ कथा स्कंद उवाच पुरावृत्तमिदं विष्णुः पृणध्वंजतमुत्तमम् आसीत् कश्चित् पुरविभ्रः सर्वशास्त्रविशारदः तस्यै
 काकन्यका जाता रूपेणाप्रतिमां भुवि तनो विवाहं सम्यग्वै पिता तस्या करोति ह्रिजः कुलशीलवते दत्तासा कन्यावर वणिनी अचिरेणैव काले
 न भर्तुः तस्या मृतो ह्रिजः बालरं डातुं सा जातानिर्वेदागम इहात् यमुना तीरमासाद्य चकार विपुलतपः एकमुन्म्यादिकं श्ववृक्कृच्छ्राद्राय
 गौस्तथा मासोपवासनियमैरात्मानं पावयेत्सती कदाचिदागतस्तत्र भ्रमन् गौयां सदा शिवः यमुना तीरमासाद्य वनिनां ददर्श सा
 रूपयच्च शिवागौरीमहादेवमुवाच सा देवकेनेह शीघ्रासा बालैर्व्यव्यनादशां वदमां रूपया देवकृपा कुरु दयानिधे महादेव उवाच अयं वि-
 प्रः पुरागौरीकुलशीलयुतो भुवि तेन कन्यापरीणीता रूपरूपा युवती सती ॥ सती विवाद्यतस्तुणीं विदेशमगम ह्रिजः तनो बहुनिधं कालं सा पश्यद्

नुरागमम् नागतस्तुतदाविप्रोयावज्जीवंगनोद्भिजः तस्याजन्मगतं सर्वविफलपतिनाविना तेनपापेनविप्रोसोनारीत्वंप्राप्तवान्शिषे स्वना
रीचः परित्यज्यनिर्दोषांकुलसंभवाम् यान्तिदेशान्तरचाथ आंश्याइवमहाणीने परदाररतोवास्थादन्यावाकुरुतेस्त्रियम् सोन्यजन्मनिदेवेशि
स्त्रीभूत्वाविधवाभवेत् यानारितुपतित्यक्तामनोवाक्कायकर्मभिः रहः करोतिर्विजारागत्वावापुरुषातम् मोहात्पुत्रोपापान्निदंन
मदासनी तेनकर्मविपाकेनसानारीविधवाभवेत् स्वपत्नीकुलसंभूतापनिव्रतरतासनी अनुकूलापरित्यज्यपरायोयातिस्वच्छया सणा
पीजायेत्यस्मिन्ब्रीहानोविप्रजन्मनि अनेनसदृशदेविलोकस्मिन्नास्तिपातकम् नैवेधव्यापरोव्याधिनैवेधव्यापरोज्वरः नैवेधव्यात्प
रः शोकोनैवेधव्यात्परोकुशः निरयोनचवैध्यात्कष्टवैधयतानृषु तेनपापेनबहुनाजायतेबालरडका इतितस्यवचः श्रुत्वासांगौरीविस्मि-
ताभवत् पप्रच्छतंमहादेवंगौरीसाकरूणान्विता केनेदृशंमहत्सापदान्देवैधव्यदायकम् नश्यतेकर्मणाकेनतन्मावदकृपकुरु म
हादेवउवाच शृणुदेविप्रवस्यामिबालैवेधव्यनाशनम् अरुंधतीव्रतंपुण्यनारीसोभाग्यदायकम् यत्कृत्वाबालवैधव्यान्मुच्यतेनात्रसश
यः श्रुतमेतत्तदाविप्रगौर्याः शंकरतोव्रतम् यमुनातीरमासाद्यउपदिष्टं तदाद्भिजाः तस्येनार्यैर्महादेव्याकारितं व्रतमुत्तम् तेनपुण्येनमह-
ताव्रतजेनमुनीश्वराः सानारीचागमत्सर्गेमुक्तगैवेधव्यतातदा इत्येव नश्रुतसम्यगुपदिष्टंमुनीश्वराः कृतमन्यैश्वबहुश्रितोपिमुक्तामु
नीश्वराः अरुंधतीव्रतमित्सदाकार्यमुनीश्वराः नारीवैधव्यतोमुच्येत्योभाग्यशामुयात्परम् इतिश्रुत्स्फुटपुण्ये अरुंधतीव्रत
म् अथउद्यापनम् युधिष्ठिरउवाच उद्यापनविधिंजिह्विअरुंधत्याः स्मरेश्वर शक्तिः श्रानुमिच्छामि व्रतसंपूर्ण
हेतवे कृष्णउवाच अरुंधतीव्रतंवश्येनारीसोभाग्यदायकम् येनचरिणिनैवेसम्यकनारीसोभाग्यभामुयात् जायतेरूपसप
न्नापुत्रपौत्रसमन्विता वसंतेतुसमासाद्यतृतीयायायुधिष्ठिर माधेवाभाधेवैवेधव्यागणैकार्तिकेयवा स्नानं कृत्वा तु वैसम्यक्त्रिरात्रोपो
षितासनी मिथुनानिचचत्वारिसमाहृत्यमनिव्रता पूजयेन्मुच्यतायुल्लेख्येदेनैश्वनयाक्षतैः कुङ्कुमागरुकम्पूरीकपूरमृगनाभिभिः शिला
पटेचसंस्थापयजीरकंरुद्रगान्धितम् द्वाष्टकेनसनायुक्तंरुद्रगुणैर्वेष्टितम् आवाहयदरुंधतीविप्रसिष्टप्राणसमितां पतिव्रतानां सर्वा

सो मुख्यायैव साभिनीं द्विभुजां चारुसर्वांगीं साक्षस्त्रकमंडलुम् प्रतिमां कांचनीं कृत्वानामभिः परिपूजयेत् वसिष्ठं च ध्रुवं च प्रतिमापू-
जयेद्भुजां देवं वंदेनमः पादौ जानुनी लोकां वंदिते कटिं संपूजयेत्तस्याः सर्वसंपत्तिदायिनीम् नाभिं गंभीरनाभ्यै तु लोकधात्र्ये तथा स्तनौ
जगद्दात्र्ये तथा स्कंधौ बाहू शान्तिनमस्तथा हस्तौ तु वरदायै तु मुख्यद्वयेनमः पुनः श्रुद्धयेत्तथा पूज्यं शिरस्तु सकलप्रियम् एवं संपूज्यतां देवा
गंधपुष्पापचारैः पूजयित्वा सतीदं गीतं श्राद्ध्यग्रदापयेत् अरुंधति महाभागो वसिष्ठ प्रियवादिनि सौ भाग्यं देहि मे देवि धनं पुत्रांश्च सर्वदा
पुत्रान् देहि धनं देहि सौ भाग्यं देहि सुव्रतं अन्याश्च सर्वकामांश्च देहि देवि नमोस्तुते सुवासिन्योऽसंपूज्याः समाप्तिदिवंसतदा शशभगं धाक्षतेः पुष्पैर्द-
द्याच्छूर्पेण मक्षकान् होमं चैव तदा कुर्यात्समिद्धि श्रुतैः पृथक् अष्टोत्तरशतं संख्याप्राधानमत्रतः सुधीः मिथुनानि च संपूज्य मूषणाच्छा-
दनादिभिः नानाविधां पचारैश्च चतुर्विंशति सरव्यया आचार्या च चगादद्याद्दृष्ट्वा ण्यभरणानि च शर्या सोपस्करां दद्यात्कास्य पात्रसदीपक-
आदर्शचामरं चैव अर्घ्यं दद्यात्संभोजनम् यथा वद्रो जायित्वा धारिस्त्रयः क्षुपी भू स मोदकान् मोदकान् कांचनं चैव तथा वस्त्रं यथा विधि
लिकाभृतपूपाश्च पूरिकाश्च विशेषतः सोहालिकाश्च दातव्या एकेकं द्विगुणं तथा भोजनद्वयपर्यासदीनानां च पूजयेत् अननैव विधानेन
साभिनीं कुरुते व्रतं अवैधव्यत्यमाप्नोति तथा जन्म सहस्रकं पुत्रपौत्रसमायुक्ता धनधान्यसमाहता जीवंदृषा तसाग्रसहस्रं भर्त्रा महाव्रता
एवमभ्यर्चयित्वा तु पदं गच्छेदनामयं देवभार्यायथा स्वर्गो भूषिभार्यायै तथैव च राजते च महाभागा सर्वकामसमृद्धिभिः इति श्रीस्कंदपुराणे
अरुंधतीव्रतो द्वापनम् अथ वैशाखशुक्लतृतीयायां प्राविष्टो जरोक्तमक्षय्यतृतीयाव्रतम् तीर्थं वा तद्दिने स्नानं तिलैश्च पितृ तर्पणम्
दानं धर्मघटादीनामधुसूदनपूजनम् माधवे मासिकुर्वीतमधुसूदनतुष्टिदम् तुलामकरमेषैस्तु प्रातः स्नानविधीयते हविष्यं ब्रह्मचर्यं
च महापातकनाशनम् वैशाखस्ताननियमं ब्राह्मणानामनुज्ञया मधुसूदनमभ्यर्च्य कुर्यात्सकल्पपूर्वकम् वैशाखं सकलमांसमेष-
संक्रमणो रंभः प्रातः सनियमस्याशुभीयतां मधुसूदनः मधुसूदनसंतोषाद्ब्राह्मणानामनुग्रहात् निर्विघ्नमस्तु मे पुण्यं वैशाखं स्नानमन्वहम् माधवे
मेषगं सा नौ मुरारिर्मधुसूदनः प्रातः स्नानेन मेनाथफलदः पापहा भव यदान जायेते नाम तस्य तीर्थं स्थसो द्विजाः तत्र उच्चारणं कार्यं विष्णुवीर्यं भि

दंस्विति अपिसम्यग्विधानेननारीवापुरुषोपिवा प्रातःस्नानः सनियमः सर्वपापैः प्रमुच्यते वैशाखेविधिवत्स्नात्वाभोजयेद्वाह्यणान्दश क
 र्त्तव्यंशः सर्वपापेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः इतिवैशाखस्नानविधिर्मविंशः इयमेवतृतीयापरशरामजयती साचप्रदोषव्यापिनी ग्राह्या तदुक्तं
 भार्गवाचनर्दीपिकायास्कादम्बिष्ययोः वैशाखस्यमितपक्षेत्तृतीयायापुनर्वसौ निशायाः प्रश्नेमयोमरामारभ्यः समयेहरिः रेणुकायास्तुयोगमिदं
 चतीर्णोविष्णुः स्वयं दिनद्वयेतथाव्याप्तौ अंशतः समव्याप्तौचपरा शक्नुतृतीयावैशाखेशुद्धोपोव्यादिनद्वये निशायापूर्वयामेवेदुत्तरान्
 यत्रपूर्विका तत्रैववैशाख तृतीया अक्षरयतृतीया साचपूर्वोक्तव्यापिनी ग्राह्या दिनद्वयेत ह्याप्तौतुपैवेति इयंयुगादिरपि यामव्याद्या
 युगाद्याश्चानिययस्तासुमानवः स्नात्वाहुत्वाचजस्वाचदत्वाननफलमेत आर्द्धेपिपूर्वोक्तव्यापिनी ग्राह्या पूर्वोक्ततुसदाकार्यः शुक्लामनुशु
 गादयः देवैर्कर्मणिपैत्र्येचकृष्णोचैवापराह्लिका वैशाखस्यतृतीयाचपूर्वविद्वाकरोतिवै हव्यदेवानगृह्णति कव्यचपितरस्तथा इतिवैशा
 खस्यतृतीयायाश्चिसमेतंजगद्गुरुं नारायणपूजयेच्चपुष्पधूपधिलेपनैः योस्याददाति करकान्यारि व्यजनसंयुतान् भयातिपुरुषावीरलोका
 न्वैहंभमालिनः वैशाखशुक्लपक्षेतुतृतीयायातथैवच गंगातोयनरः स्नात्वा मुच्यते सर्वकिल्बिषैः श्रीकृष्णोच हुनात्रकिमुक्तेन किंचल्लक्ष्मरमालयावैशा
 खस्यभितामेकातृतीयामक्ष्याभृणु तस्यास्नानतपोहोमः स्वाध्यायः पितृतर्पणं दानंचक्रियेतस्यातत्सर्वस्यादिहाक्षयं आदिः कृतयुग
 स्संययुगादिस्तेनकथ्यते सर्वपापप्रशमनसर्वसौख्यप्रदायिनी पुरामहोदयेपार्थवणिगासीत्स्मृतिर्धनः प्रियंवदः सत्यव्रतोदेवद्राह्यण
 पूजकः पुण्यारव्यानैकचित्तोभूत्कुटुंबेव्याकुलोपिसन् तेनश्रुतावाच्यमानातृतीयारोहिणीयुता यदास्याहुधंसंयुक्तातदासातुमहकला
 यस्याचर्द्दयतेकिंचिदक्षय्यस्यात्तदवहि इतिश्रुत्वाचगगायांसनप्यपितृदेवताः शुभभागत्यकरकान्मान्नानुदकसंयुतान् अन्नपूणान्
 बहुभुक्तावजलेनविमलेनच यवगोधूमलवणान्समुदधयोदनंतथा दक्षक्षीरविकाराश्चसाहिरण्याश्चशक्तिः श्रुचिः शुद्धेनमनसाब्राह्मणेश्वरा
 ददौवीणक् भार्यावार्यमाणोपिकुटुयासक्तचित्तया तावत्स्थौः स्थिरसत्वेमत्वासर्वविनश्चरं धर्मासक्तमतिः पार्थकानेनवहनाततः जगामप
 चलमसौवाचासुदेवमनुस्मरन् नतः सक्षत्रियोजातः कुशवत्यायुधिष्ठिरः वभ्रुवचाक्षयातस्यसमृद्धिर्धर्मसंयुता ईजेसचमहायज्ञैः समाप्तवरदक्षि

णैः सददोगोहिरण्यानिदानान्यन्यान्पहनिशम् बुभुजेकामनोभोगान्दानां धांस्तर्पयन्च्छनेः तथाप्यक्षयमेवास्याक्षयं याति न हनं अहं
 पूर्वतृतीयायां यदुत्तविषमविना इत्येतच्च समाख्यातश्रूयतामत्र योविधिः तृतीयायां समाख्यातः स्थात्वा स तर्प्य देवताः एकभक्ततदाकुशाद्वा
 सूदेवप्रपूजयेत् तस्याकार्योयैवेहोमोयैव विष्णुसमर्चयेत् यवान्दद्याद्द्विजातिभ्यः प्रयतः प्रार्थयेद्दिजान् उदकुम्भान्सकरकान्सान्वात्सर्वरसेः
 सह यवगोधूमचणकान्सकुन्दधोदनंतथा गोष्ठाकसर्वमेषात्रसम्यकृदाने प्रशस्यते तृतीयायां तु वैशाखे रोहिण्युद्देशे प्रपूज्य च उदकुम्भप्र
 दानेन शिवलोकमहीतले तत्र मंत्रः एष धर्मघटोदत्तो ब्रह्मविष्णुशिवात्मकः अस्य प्रदानान्तर्यतु पितरो पि पितामहाः गंधोदकतिलैर्भि
 असात्नकुम्भसदक्षिणम् पितृभ्यः सप्रदास्यामि ह्यक्षय्यमुपतिष्ठतु छत्रोपान्प्रदानचगोभूकाचनवाससाम् यद्यदिष्टकेशवस्य तद्द्वय
 मविशंकया एतत्ते सर्वमाख्यातकिमन्यच्छेदतु मिच्छसि अनारव्ययं न मे किंचिदस्ति स्तत्पतु ते नय नास्यातिथौ क्षयमुपैति हुतं च दत्तं ना
 क्षयेनिकथिनामुनिभिस्तृतीया उद्दिश्य देवतापितृनुक्रियते मनुष्यैस्तच्चाक्षयं भवति भारतसर्वमेव इति श्रीभविष्ये अक्षय्यतृतीयाव्रत
 म् अस्यामवविष्णुधर्मोत्तरं पि उक्तम् वैशाखशुक्लपक्षे तु तृतीयायां भूषितः रात्रौ भुंक्ते वत्सरे तु मन्वादिषु युगादिषु अभिस्व
 द्वाष्टिं मंत्रं च अष्टोत्तरशतजपेत् कृतोपवासाः सलिलं ये युगादिदिनेषु च दास्यन्त्यन्नादिसाहितं तेषां लोकामहोदयाः अक्षय्यफलमाप्नोति
 सर्वस्य सुकृतस्य च तथा साकृत्तिकोपेता विशेषणचपूजिता तत्र जप्तं हुतं दत्तं सर्वमक्षय्यमुच्यते अक्षय्यासातिथिस्तस्मात्तस्यां सुकृतम
 क्षयं अक्षयैः पूज्यते विष्णुस्तेन सायं क्षयास्थूता अक्षयैस्तु नरः स्नानो विष्णोर्दत्त्वा तथा क्षनान् सक्तुं स्वसंस्कृतांश्च बहुलाचपूजुन दत्त एका
 क्षय्यतृतीयायां सर्वासां तु फलं लभेत् अत्रैव परशुरामजयनी दोलात्सर्वश्रेष्ठमाद्रोभविष्ये इति अक्षय्यतृतीयाव्रतसंपूर्णं अथ ज्येष्ठशु
 कृततीयायां रमाव्रतं तदुक्तमाधवीये भविष्ये वृष्णा उवाच षडेकुरुष्यत्नेन रंभारव्यव्रतमुत्तमं ज्येष्ठशुक्लतृतीयायां स्नातानियमवत्सुरा
 पूर्वे विद्वानिथिर्धात्वा तत्रैव व्रतमाचरेत् बृहत्तपात्तथारंभारमावित्रावटपैतृकी वृष्णाष्टमी च भूताचकर्तव्या समुर्वीतिथिः इति रंभाव्रतानिर्ण
 यः अथ आवाणमुक्लतृतीयायां मधुस्त्रवारव्यागुर्जरेषु प्रसिद्धा सा परयुताया त्वा अथाचारप्राप्तं आवाणमुक्लतृतीयायां स्वर्णभोरी व्रत

मृ. तच्च कर्नाटकदेशे भाद्रपदशुक्लतृतीयायां प्रसिद्धं तत्र संकल्पः समग्रहजन्मनिजन्मांतेरेच अक्षय्यसौभाग्यप्राप्तिकांसायाः पुत्रपौत्रादि
 धर्मधार्म्यैश्वर्यनाम्यर्थे श्रीपरमेश्वरीत्यर्थे स्वर्णगौरीव्रतमहं करिष्ये तत्र पूजा देविदेवि समागच्छ प्रार्थयेऽहं जगत्पते इमां मया कृतं पूजां
 गृहाण स्मरसन्तमे आवाहनं भवानित्यमहादेवि सर्वसौभाग्यदायकं अनेकरत्नसंयुक्तभासनप्रतिगृह्यताम् आसनम् सूच्यारुणीति
 लोटिव्यं नानागंधसुवासितम् पादगृहाण देवेशि महादेवि नमोस्तुते पाद्यम् श्रीपार्वति महाभोगेशंकरप्रियवादिनि अर्घ्यगृहाण कल्या
 णि भर्त्रा सहपतिव्रत अर्घ्यं गंगतोयसमानितं स्वरणकलशोत्थितं आचम्यतां महाभागभद्रं जलसाहितेन च आचम्य गंगासरस्वतीरे वाका
 वरीनर्मदाजलैः स्नापितासि मया देवितथाशांतिं कुरु मे स्नानं सर्वभूषाधिके सौम्ये लोकोक्तज्ज्ञानिचारणे मयोपपादिते तुभ्यं वाससी प्र
 तिगृह्यतां वस्त्रं कंचुकीं आचम्य कर्पूरकुंकुमैर्युक्तं हरिद्रादिसमन्वितं कस्तूरिकासमायुक्तं चंदनं प्रतिगृह्यतां चंदनं हरिद्राकुंकुमैश्चैव
 सिंदूरकज्जलं तथा सौभाग्यद्वयसंयुक्तगृहाण परमेश्वरि सौभाग्यद्रव्यं मान्यादीनीति पुष्पाणि देवद्रुमरसोद्भूतः कालागरुसमन्वि
 तः आग्रयतामयधूपो भवानिघ्राणतर्पणः धूपं आज्यं चेतिर्द्विपं अन्नं चतुर्विधं स्वादुरसैः पट्टैः समन्वितं मद्यं भोज्यं सभायुक्तं नैवद्यं प्र
 तिगृह्यतां नैवेद्यं आचम्य कर्पूरकालवंगादितांबूलदलसंयुतं क्रमुकादिफलं चैव तांबूलं प्रतिगृह्यतां तांबूलं इदं फलं मया देवि विस्थापितं पु
 रतस्तव तेन मे सफलतायां निभवेज्जन्मनिजन्मनि फलं हिरण्यगर्भेति दक्षिणा नीराजने नमस्कारः प्रदक्षिणा पुष्पांजलिः पुत्रान्द्विद्वान्
 देहि सौभाग्यं देहि सन्तं अन्यांश्च सर्वकामांश्च देहि देवि नमोस्तुते इति मर्थना भवान्याश्च महादेव्या व्रतसंपूर्णं हेतवे प्रीतये हि जव
 यीचवाणकं प्रददाम्यहम् स्वलक्ष्मताः स्ववासिन्यः पातिव्रत्येन भूषिताः समकामसमृद्धयर्थं प्रतिगृह्यतां दत्तिस्व
 र्णगौरीपूजा अयकया पुरा कैलासशिखरे सिद्धगंधर्वसेविते उमया सहितेः स्तुतः पद्मच्छाशिवमन्ययम् स्तुतः उवाच कुरु
 णा सागरेशानलोकानां हितं काम्यया व्रतं कथय देवेश पुत्रपौत्रभर्तृन्मम शंकर उवाच साधुष्टमहाभारकथया भियदानं स्वर्णगौरीव्रतं ना
 म सर्वसंपत्करं वृणां पुरा सरस्वतीतिरे विमलारव्यामहापुरीतत्र चंद्रमोनामराजा मूढनदापमः महादेवीं विशालाक्ष्यो भार्ये बालभृंगसेणे तं यः प्रियतर

ज्येष्ठातस्थास्तीन्द्रपतेर्मता सकदाचिह्नं मे जेसृगयासक्तमानसः तत्रशार्दूलवाराहवनमाहिषकुंजरान् हत्वा बभामवृष्णानोददर्शस्म महत्स-
रः चक्रेरचककारडस्वजरीकशताकुलम् उल्लुक्लक्लहरोद्दामकुमुदोत्पलमंडितम् अपूर्वमवनीशोमोददशाप्सरसागणम् समासाद्य स-
रस्तीरपीताजलमनुत्तमम् भक्त्योगोरीमर्चयंतददशाप्सरसागणम् किमेतदिति पप्रच्छ गजाराजीवलोचनः स्वर्णगोरीव्रतमिदं क्रियते स्मा-
भिरुत्तमम् सर्वसंपत्करन्तृणां तल्लुक्लक्लपोत्तमं राजोवाच विधानकीदृशं ब्रूत किं फलव्रतचाराणां तां ऊचुर्गोषितः सर्वानभ्रमासि दृती-
यके प्रारब्धव्यं व्रतमिदं गोर्थाः षोडशवत्सरान् तच्छ्रुत्वा सोऽपि जग्राह व्रतं नियतमानसः गुणैः षोडशसंयुक्तं दोरकंदस्मिणेक्रे बंधानेन मंत्रे-
ण कश्चिद्व्यहं व्रततव ततः कृत्वा व्रतं देव्या अगममन्त्रिणमदिरे विशालाक्ष्या ततो दृष्टे राजा गोर्थाः प्रपूजकः बद्धंतं दोरकंदहस्ते दृष्ट्वा च पतिकोपना-
न कर्तव्यं न कर्तव्यमिति राजा वदत्यपि त्रुटित्वा साच निसेप बाह्वं शकृत् रूपरि तेन संपृष्टमात्रेण तरुः पट्टवतागतः तद्दिनीया ततो दृष्ट्वा विस्म-
याद्भुज्जिता भवन् तन्मूलेदो गंकच्छिन्नं गृहीत्वा सा बंधहं ततस्तद्भुतं माहृत्या सति प्रियतरा भवत् देवी व्रतापचारेण सात्यकादुःखिता वने प्रय-
शोऽसामहादेवी ध्यायंती नित्यमन्विता मुनीनामाश्रमे पुण्ये निवसंतीत्यपि क्वचित् निवारिता मुनिवरे गच्छोपायेयथासुखम् धावन्ती विपिनयो-
रगणाध्यक्षं दर्शहं तेन दृष्ट्वा पिसागोरीरक्षाम्यहमुपोषिताम् ततो ददशाग्रं रुगच्छती च सरोवरम् ततो वनश्रियं चाये सवर्षाभिरणभूषिता
पश्यन्ती शनैर्केतुस्तद्भुज्जितो चिवमानुषो तेस्ते निराकृता दृष्ट्वा निर्विण्णानि पसादहं ततस्तत्पुण्ययोगोरी प्रादुरासीन्महासती तां दृष्ट्वा दंडवद्भु-
भोजत्वा स्तुतान् पृथिव्या जयदेवि नमस्तुभ्यजय भक्तवरप्रिये जयशंकरसर्वो गेमंगले सर्वमंगले ततो लब्ध्वा वरं भक्त्योगोरीमभ्यर्चयंत द्रुतं चक्रे
देवी पदंत्ये देवो भगवत्संपदः इति तस्थाः प्रसादेन सर्वभोगानवाप्य च अंतेशिवपुरप्राप्तः कालाभिः सहितो नृपः यच्छोभनं व्रतमिदं कश्चि-
तं शिवायाः कुर्यान्मम प्रियतरो भविता च गोर्थाः प्राथम्यं श्रियं श्रवसतं भुवि शत्रुसंघान् निर्जित्य निर्मलपदं सहसा प्रयाति इति श्रीस्कंदपुराणे
गोशंखे देवस्वर्णगोरीव्रतकथा अथोद्यापनं युधिष्ठिर उवाच उद्यापनविधिं ब्रूहि तृतीयायाः सरेश्वर भक्तिः श्रोतुमिच्छा-
मि भिन्नतसंप्रति हितवे कृष्ण उवाच उद्यापनविधिं वक्ष्ये सावधानेन वैशृणु त्रिंशद्दण्डप्रमाणेन प्रमितं दक्षिणोत्तरे प्रत्यक् प्रागपि राजेन्द्र नव-

मोक्षमभिष्यते गोचर्ममात्रं संलियागोभयेन विचक्षणः मंदपंकारयेन च नानावर्णस्फोभनम् युद्धमंडलपार्श्वे निपद्यमष्टदल्लिखेत् तन्मध्यस्थं
 पर्यैत्कुसमवर्णं मृन्मयं शङ्खम् ताम्रपात्रं प्रकुर्वीत निपलैः षोडशभिस्तथा तदर्धाधेन वा कुर्याद्विज्ञातशालग्रविजयेत् कर्षमात्रं स्रवणेन प्रति-
 मोकारयेद्बुधः तदर्धमध्यमं प्रोक्तं तदर्धं तु कनिष्ठकम् कृत्वा रूपप्रयत्नेन पारित्याश्वहरस्य च अथात्मा मये पात्रे प्रतिमां तत्र वित्यमेन
 श्वेतवस्त्रयुगाच्छन्नं श्वेतयज्ञोपवीतनम् प्राजनं च तिलैः पूर्णं कलशोपरिविन्त्येते पारित्यास्तु युगदद्यात्स्थापयित्वा विधानतः वेदो-
 क्तैः न प्रतिप्राच कर्तव्या तु यथाविधि पंचामृतेन स्तनपनं कृत्वा दिवस्य चोत्तमम् स्नानं च कारयेत्पश्चात्ततः पूजां समाचरेत् च दर्शनं स्तुतं धे-
 न सप्तपुष्पैश्च प्रपूजयेत् धूपचकल्पयेद्ब्रह्मचरं दानागरुं सुयुतम् नानाप्रकारैर्नैवेद्यं तद्यादोपचकारयेत् अर्चयेत्पूजयेद्भस्मपादपुष्पैः
 फलाक्षतैः आवाहनादिकर्तव्यं पुराणां समुद्भूतैः कार्या विधानतः पूजाभक्तिश्च दद्यात्विधानतः देवदेवसमागच्छ प्रार्थयेद्देहं जगत्पते इमाम्
 याकृता पूजां गृहाण सरसत्तम एव पूजां प्रकर्तव्या रौत्रो जागरणततः गीतं नृत्यादि संयुक्तं कथाश्रवणपूर्वकम् अर्चयेत्सर्वदेवं पश्चाद्भो-
 मं समाचरेत् स्वगृह्णीत विधानेन कृत्वाग्निस्थापनंततः प्रारभेच्च ततो होमं नवग्रहपुरःसरम् तिलांश्च यवसंमिश्रानाज्यं न च परिपूजान्
 संकर्षणेन मंत्रेण गौरीमंत्रेण वा शिवम् एवं समाप्य होमं तु तत्राचार्यं प्रपूजयेत् अर्घ्यपुष्पप्रदानेन च स्वस्त्रान् कारभूषणैः शक्त्या सदाक्षि-
 णा दद्यात्प्रचारैर्गोधिकामताम् धेनुं सदाक्षिणां दत्त्वा रुक्मीं च पर्यास्विनीम् स्वर्णशृंगीरो यशुरां कांस्त्यदोहनं सुयुताम् रत्नपुच्छं चाव-
 स्त्रयुतां ताम्रपृष्ठं भल्लकृताम् सुवत्सामं व्रणाभद्राधेनुं दद्यात्प्रयत्नतः स्फुर्णेन समोपेतं ताम्राचार्यं च साधने षोडशभिः प्रकारैश्च प-
 कान्तेः प्राणयेत्सदा षोडशप्रभित्तिं दद्याद्ब्राह्मणेषु प्रयत्नतः वंशपात्रं स्थितैः पश्चात्सकान्नवायनैः शर्भैः अन्येभ्यो ब्राह्मणेषु च दक्षिणां
 च प्रयत्नतः बंधुभिः सह मुजोतनियतश्च परेहनि एवं कृत्वा भवेत्तार्थपरिपूर्णं व्रतं यतः इति श्रीस्कंदपुराणे स्वर्णगौरीव्रतोद्घापनम्
 अथ स्फुटतृतीयाश्रावणस्तु कृत्ततीचायां स्फुटतं व्रतम् सामध्यान्हव्यापिनीयात्वा शौनकेन उवाच सर्वस्म प्रदानानि व्रतानि क-
 थितानि वै व्रतं कथयत्येन येन श्रेयो हमाप्नुयाम् स्मृतं उवाच साधुसाधु महाभाग लोका नानाहितकाम्यया कथया भिन्नं तदिव्यं यो

विनोक्तद्वयम् कृष्णस्यावरजासाध्वीसुप्रदानामविश्रुता स्तुत्यावण्यसंपन्नासुप्रगाचारुहासिनी गाढावधन्वनश्वासोद्योषितान्
 वराप्रिया त्रैलोक्याधिपतिः कृष्णस्तस्याहंभगिनीप्रिया इतिगर्वसमाविष्टानकिंचिदक्रोच्छुभ्रम् कालोपियस्यआज्ञोवोशिरसाधार्य
 त्सदा समेभानासखारुघोदनुजानांनिकृतेनः इतिसेचित्यमनसिनकिंचित्साकरोत्तदा सर्वज्ञानतदातेनदेवेनशाडिणा इतिसंचित्य
 मनसिआनृतान्यभगोरवात् भवाब्धितारणकिंचिदूतत्वान्नकारिष्यति ध्यात्वामुहूर्तमनसिआकृष्णोभक्तवत्सलः सुप्रदातृनिष्कटेगहाव
 चनंचैदमब्रवीत् परलोकजिगीषार्थिनाकिंचिदपितेकतेम् व्रतंकुरुष्वमनसासर्वान्कामानवाप्स्यसि सुहृन्तारकलोकेलोकानांहितकारकम्
 गृह्णतासर्वपापेभ्योसुच्यतेनात्रसंशयः मुक्तिमुक्तिप्रदंचापिसर्वसोभाग्यदायकम् व्रतंकुरुष्वचोद्वेवसुकृतस्यफलाभये कालोहंसव
 लोकेषु बृहत्स्वरूपेणसंस्थितः धर्मस्तस्यचमूलाहिम्नतवःस्तथएवच मासाद्वादशसख्याकाश्चोपशाखात्वनुक्रमात् प्रस्थाधिकचत्रिश
 नंफलानिसमजायत पणानिघटिकाः श्रीकाकालोहृत्सूरूपकः तस्मात्फलानां प्राप्यार्थव्रतंकुरुष्वशोभने नम्रसिमासेसंप्राप्तिभुक्पद
 वभाभिनि तृतीयाहस्तसंयुक्ताव्रतकार्यमिदंशुभ्रं प्रातश्चैवसमुत्थायदत्तधावनपूर्वकम् स्नानंकुर्याद्यथान्यायंहरिद्राभिः समन्वितं म
 ध्यान्हचैवसंप्राप्ते कृत्वागोमयमंडलं चतुर्दशसहितंमंडपतत्रकारयेत् वेदिविरच्यध्वलाहस्तमात्राविशेषतः तन्मध्येष्टदलपद्म-
 मक्षतैःपरिकल्पयेत् पीठेमांचोपरिस्थाप्यक्षीराब्धितनयासह उपचारैः षोडशभिः पूजयेद्भक्तिसंयुतः प्रस्थाधिकचत्रिशतंरुक्मस्य
 फलशर्कराभिः समन्वितं ओदुवरस्यबृहत्स्यफलाकारचक्रारयेत् वेणुपात्रेचसंस्थाप्यवाणकचट्टिजातये साहिर-
 ण्यसंताबुलदुद्याच्चैवयथाविधि वायनमंत्रः पुत्रपौत्रसमृद्धयर्थेसोभागवाप्तयेतथा वाणक्येप्रदास्यामिब्रतसंपूर्णहितवे पिष्टस्यचक्र-
 लानोपेयसपरिकल्पयेन् भ्वातस्यरूपिणमाचमोजितित्वायथाविधि इतिहृत्वाचविधिवत्समाप्यचततःपरम् तृतीयवत्सरेप्राप्तेउद्या-
 पनविधिंचरेत् आचार्यविरयेद्भक्त्यावेदवेदांगपारंगम् सुशीलसर्वधर्मज्ञशानंदातकुटुंबिनम् स्वस्तिवाच्यद्विजैः साकंनदीश्राद्धंविधा-
 यच हेमांचप्रतिमांकुर्यान्निष्कनिष्कार्धसंख्यया क्षीराब्धितनयासाकंमांप्रातिष्ठाप्यभक्तितः नवीनकलशताम्रपिधानेनसमन्वितम्

पक्षेऽथैवाहिरण्येश्वरस्य युगेन वेष्टितम् तन्मध्ये मां प्रतिष्ठाप्य उपचारैः प्रपूजयेत् ततः पुष्पाञ्जलिं दद्यात्समाप्य च ततः पुनः वाणकं हि
 प्रदद्याच्च व्रतं संपूर्तिहेतवे लक्ष्मीनारायणो देवो ह्यस्मान् सारसागरात् रक्षेद्देसकलात्पापादिह सवददातु मे अच्युतः प्रतिगृह्णाति अ
 च्युतो वै ददाति च अच्युतस्मारको भ्रातृभ्यामच्युताय नमो नमः रात्रौ जागरणं कुर्याद्भित्तिवादित्रयं गतेः पुराणश्रवणेनैव रात्रि शेषं ततो जयेत्
 प्रभाते विमले स्नात्वा नित्यकर्म समाप्य च विष्णोर्नुक्तं सक्तुमिव होममंत्रं ह्यस्मृतम् अष्टाधिकद्विशतं च नित्ये हेमि तु कारयेत् करुशं प्रति
 मायुक्तमाचार्याय निवेदयेत् गादद्यात्कपिलं चैव सालं कारासदक्षिणाम् आचार्यं पूजयेद्भक्त्या वस्त्रैराभरणैरपि ब्राह्मणान्मोजयेत्यश्वा
 च्चतुर्विंशति संख्यकान् आशिवो वै गृहीत्वा स्वयं भुजीत भक्तिनः इति तस्य वचः श्रुत्वा तत्सर्वं हि चकार सा भुक्त्वा भोगान्यथा कामम
 ते स्वर्गं जगाम सा इति श्रीभगवित्योत्तरपुराणे स्कृतं व्रततोद्यापनम् अथ भाद्रपदशुक्लतृतीयायां शिष्टपरिग्रहीतं हरितालिकाव्रतम्
 तच्च पशुष्विद्यायां कार्यं मुहूर्तमात्रसत्वेऽपि दिने गौशिव्रतं परे इति माधवोक्तेः हरितालिकाव्रतसत्वे पुरस्कारेणापि परविद्वाद्यहणवचनादि
 वोदासीये उदाहृतत्वाच्च तत्र व्रतविधिः भाद्रपदशुक्लतृतीयायां प्रातः स्नित्वा मलकल्लेन स्नात्वा पट्टवस्त्रं परिधाय मासपक्षा
 शुद्धिरव्ययमसमस्तपापक्षयपूर्वकं सप्तजन्मराज्यं अखण्डितं सौभाग्यादिविचन्द्रये उमामहेश्वरप्रीत्यर्थं हरितालिकाव्रतमहक
 रित्ये तत्रादौ गणपतिपूजनं करित्ये गौरिसुक्तं महेश्वरपूजयेत् अथ पूजा पीतकौशेयवसनोद्देसाभाकमन्दासनां प्रक्ता
 नां वरदानित्यं पार्वतीचिंतयाम्यहम् मंदारमालाकुलतालकायै कपालमालांकितशेखराय दिव्यज्वराये च दिगंबराय नमः शिवाये च न
 मः शिवाय उमामहेश्वराभ्यां नमः ध्यायामि देवदेवसमागच्छ प्रार्थये हं जगन्मये इमामया ह्ना पूजां गृहाण स्वरसत्तम उमामहेश्वराभ्या
 नमः आवाहनं प्रवानि त्वं महादेविसर्वसौभाग्यदायिकं अनेकरत्नसंयुक्तमासनं प्रतिगृह्णताम् आसनं सुचारुशीतलदिव्यं नानाग
 धसमन्वितम् पादौ गृहाण देवेशिमहादेवि नमोस्तुते पाद्यं श्रीपार्वतिमहाभागेशंकरप्रियवादिनि अर्घ्यं गृहाण कल्याणि भवत्रिस्त
 हपतिव्रते अर्घ्यं गंगाजलसमानं पीतं सुवर्णकलशोस्थितम् आचम्य तां महाभागैरुद्रेण सहितेन ये आचमनं गंगासरस्वतीरंया

पयोष्णीनर्मदाजलेः स्नापितासिमयादेविनथाशांतिं कुरुष्व मे स्नानं पयोदधिद्युतं चैव शर्कणमधु संयुतम् पंचामृतेन स्नपनं यो न्यर्थं प्रतिगृह्य-
ताम् पंचामृतस्नानं किरणाधूतपापाचपुण्यतोयासरस्ती मणिकर्णजलशङ्कस्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् स्नानं सर्वभूषाधि० वस्त्रं उप-
वीतं कंचुकीमुपवस्त्रं च नानारत्नैः समन्वितम् गृहाणत्वमयादत्तं पार्वती च नमोस्तुते कंचुकीं कुंकुमागरुकपूरं चंदनं कस्तुरीयुतम् वि-
लेपनं महादेवि गंधांश्चाभिभक्तिः गंधं रजिताः कुंकुमोद्येन अक्षताश्चातिशोभनाः भक्त्या समर्पितास्तुभ्य प्रसन्नाभवयामि
अक्षतान् हरिद्राकुंकुमं चैव सिंदूरं कज्जलान्वितम् सौभाग्यद्रव्यसंयुक्तं गृहाण परमेश्वरि सौभाग्यद्रव्याणि सेवंति कावकुलचंपक-
पाटन्नाञ्जैः पुन्नागजाति करवीररसालपुष्पैः बिल्वप्रवालतुलसीदलमालतीभिस्तत्पूजयामि जगदीश्वरि मे प्रसीद पुष्पं अथो
गपूजा उमायै नमः पादौ पूजयामि गौरीयै नमः पार्वत्यै नमः जगद्भाज्यै उरूः जगत्प्राप्तिायै कटी शान्तिरूपिण्यै नाभिं
देव्यै उदरं लोकोदायिण्यै स्तनौ काल्यै कंठं शिवायै मुखं भवान्यै नेत्रे रुद्राण्यै कर्णौ शर्वण्यै ललाटे मंगलदात्र्यै शिरः पू. देवदुमर-
सोद्भूतः हस्तागरुकसमन्वितः आनीतोयमयाधूपो भवानि प्रतिगृह्यताम् धूपं त्वं ज्योतिः सर्वदेवानां ते जसांते जउनम आत्मज्योतिः परं
धाम दीपोयं प्रतिगृह्यता दीपं अन्नं चतुर्विधं स्वादुरसैः षड्भिः समन्वितम् भक्ष्यं भोज्यं समायुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यता नैवेद्यं आचमनी. म-
लयाचलसंभूतं कपूरेण समन्वितं करोहर्तनं चकारुगृह्यता जगतः पते करोहर्तनं इदं फलं मया देवि स्थापितं पुरतस्तव तेन मे स फलावाप्तिर्मे
वैज्जन्मनिजन्मनि फलं पूगीफलं महादिव्यं नागवत्यादलेयुतं कपूरेलासमायुक्तं नाबूलं प्रतिगृह्यता नाबूलं हिरण्यगर्भगर्भस्थं देहमबीजं
विभावसोः अनंतपुण्यफलदमनः शांतिं प्रयच्छ मे दक्षिणां वज्रमाणि क्यवे इयमुक्ताधिद्रुमं दितं पुष्पागसमायुक्तं भूषणं प्रतिगृह्यताम्
भूषणं च द्रादित्यौ च धरणीविद्युदग्निस्तथैव च त्वमेव सर्वज्योतीषि आतिव्यं प्रतिगृह्यता नाराजनं अथनामपूजा उमायै नमः गौरीयै पार्वत्यै ज-
गद्भाज्यै जगत्प्राप्तिायै शान्तिरूपिण्यै हरायै महेश्वराय शंभवे शूलपाण्यै पिनाकधृषेण शिवाय पशुपतये महादेवाय पुष्पाजलिस. यानि
कानि च प्रापानि ब्रह्महत्यासमानि चेति प्रदक्षिणां अन्यथा शरणनास्ति त्वमेव शरणं मम तस्मात्कुरुण्यभावेन क्षमस्व परमेश्वरि नमस्कर-

पुत्रान्देहिधनं देहि सो भोग्यं देहि सुव्रते अन्यांश्च सर्वकामांश्च देहि देवि न मोक्षते इति प्रार्थना नतीवैणवपात्राणि सो भोग्यं द्रव्यसहितानि
 वायनानि दद्यात् अन्नस्रवणपात्रस्थसवस्त्रफलदक्षिणम् वायनगौरिशिवाय दद्यादभिप्रीतयेतव सो भोग्यारोग्यकामाय सर्वसंपत्समृ-
 द्धये गौरिगौरि शतस्यार्थं वायनं ते ददाम्यहमिति मंत्राभ्यां वायनं तस्मिन्वहनि कर्तव्यं पूजनं रजनं मुरवे अर्द्धरात्रे उमाकोते अर्चनं जागर-
 चरेत् इति पूजा अथ कथा स्तुत उवाच मंदारमाला कुलितालकायेकमालमालादालाकिशोरखराय दिव्यं बरगेये च दिगंबराय नमः शि-
 वाये च नमः शिवाय १ केल्यान्मशिरारे स्मर्ये गौरी पृच्छति शंकरम् गुह्याद्गुह्यतरं गुह्यं कथयस्व महेश्वर सर्वेषां सर्वधर्माणामल्पायां समहत्क-
 लं प्रसन्नोऽसि यदनाथ तथ्यब्रूहि मभाग्रतः केन त्वहिमया प्राप्तस्तपोदानव्रतादिना अनादिमश्रुनिधनो भर्ता चैव जगत्प्रभुः ईश्वर उवाच
 शृणु देवि प्रवक्ष्यामि तवाग्नेव्रतं मुनिभम् यदोत्थममसर्वस्व कथयामि तव प्रिये यथा चोद्गुणे चंद्रोद्गहाणां भानुरेव च वणिनां च यथा वि-
 श्रुते वानां विष्णुरेव च नदीनां च यथा गंगा पुराणां च भारतम् वेदानां च यथा सामं दं द्रियाणां मनो यथा पुराणं वेदं सर्वस्व मागमेन यथोदितम्
 एकाग्रैर्गामृणुष्वेतद्यादृष्टपुरातनम् येन व्रतं प्रभावेन प्राप्तमर्थसिद्धिं तत्सर्वं कथयिष्ये हं त्वममप्रेयसीयतः माद्रे मासि सिनेपसे तनी
 याहस्तसंयुता तदनुष्ठानमात्रेण सर्वपापैः प्रमुच्यते शृणु देवि त्वया पूर्वयद्भूतं चरितं महत् तत्सर्वं कथयिष्यामि यथा वृत्तं हिमालये पार्वत्यु-
 वाच कथं कृतं मयानाथ व्रतानां मुनिभवं व्रतम् तत्सर्वं श्रातुमिच्छामि त्वत्सकाशां च महेश्वर शिव उवाच अस्ति तत्र महादिव्यो हिमवान् गउ-
 तमः नानाभूमि समाकीर्णो नानाद्रुम समाकुलः नानापक्षि समायुक्तो नानामृगविचित्रकः यत्र देवाः स्रगंधर्वाः सिद्धचारुणगुह्यकाः विचरंति
 सदा तृहा गंधर्वा गीत तत्पराः स्फटिकैः कांचनैः शृंगैर्मणिष्वैर्दूर्यभूषितैः पुजैर्लितं निवाकाशं सन्दर्शयति हिमेन पूरिते नित्यं गंगा-
 धमनि निनादितः पार्वति त्वं यथा बाल्ये परमाचरती नपः अब्दद्वादशकं देवि धूम्रपानमधोमुखी संवत्सरचतुःषष्टिपक्षपणशिनं कृतम् मा
 धमासे जले भग्नावेशाखे चाग्निसेवनम् श्रावणे च बह्विर्वासा अन्नपानविर्जिता दृष्ट्वा तानेन तत्कष्टं चिंतयादुत्तरितो भवत् कस्मै देया म
 या कल्याणं चिंतानुरो भवत् तदेवावसरे प्राप्नो ब्रह्म पुत्रस्तु धर्मवित् नारदो मुनिशार्दूलः शैलपुत्री दिदृक्षया दत्त्वा ध्यै विष्णुपाद्यं नारदं प्रोक्षत्वा

नगिरिः हिमवानुवाच किमर्थमागतः स्वामिन् वदस्व सुनिश्चितम् महद्भाग्येन संप्राप्तं त्वदागमनमुत्तमम् नारद उवाच शृणु शैलेन्द्र महत्कर्म
 विष्णुनांप्रपिनोऽप्यहम् योग्ययोग्यायदातव्यं कन्यारत्नमिदं त्वया वारुदेव समोनास्ति ब्रह्मविष्णुशिवादिषु तस्मै देया त्वया कन्या अत्राशेषं
 मनमम हिमसन्तु० वारुदेवः स्वयं देवः कन्या प्रार्थयते यदि तदाभयाप्रदा त्वया त्वदागमनगौरवात् इत्येव गदितं श्रुत्वा न भस्यानर्देयमुनिः य
 योपीतांबरधरं शर्वचक्रगदाधरम् कृष्णजालिपुटो मूला मुनीन्द्रस्तमभाषत नारद उवाच शृणु देव भवत्कार्यं विवाहो निश्चितस्तव हिमवान्
 तदागौरामुवाच वचनं मुदा दत्तासि त्वं मया पुत्री देवाय गरुडः अजे श्रुत्वा वाक्यं पितुं देवी गता च सखि संदिग्धम् भूमौ पतित्वा सा देवी विल्लाषा
 निदुःखिता विलपन्ती तदा दृष्ट्वा सखी वचनमब्रवीत् सरयुवाच किमर्थं दुःखिता देविका शयस्व भगवतः यद्भवत्स्यामि लपितं करिष्ये हं न
 मशायः पार्वत्युवाच सखि शृणु मम प्रीत्या मनोमिलवितं मया महादेवं च भर्तारं करिष्ये हं न संशयः एतन्मोचि तन्तं कायं तातेन कृतमन्यथा
 तस्माद्देहपरित्यागं करिष्ये हं सखि प्रिये पार्वत्या वचनं श्रुत्वा सखी वचनमब्रवीत् पितायन्नजानाति गमिष्यामि मोहित हू नम
 इत्येव समतं कृत्वा निजसिखं महद्वनम् पिता निरोक्षया मास हिमवास्तु गृहे गृहे केन नीता सि मे पुत्री देवदानव किन्नरैः नारदा मे कृतसत्य
 किं दास्ये गरुड अजे इत्येवं चितया विष्टो मूर्च्छितो निपपातह हा हा कृत्वा प्रधावति लोकास्ते गिरिपुगवम् ऊचुर्गिरिवरं सर्वे मूर्च्छितं गिरिवद
 गिरिरुवाच दुःखस्य हेतुं शृणु तं कन्यारत्नं दत्तं मम दृष्ट्वा कालसर्पेण सिंहव्याघ्रेण बाहता नजाने कृता पुत्री केन दुष्टेन वा हता चक्रेपेशो
 कसंनमो वातेनैव महातरुः गिरिर्वनाद्धृतया तस्त्तदालोकनकारणात् सिंहव्याघ्रेभ्यश्च भद्रैश्च रोहिभिश्च महावनम् त्वचापि विपिने धारे व्रज
 तासखिभिः सह तत्र दृष्ट्वानदीं गम्यान्तीरे च महागुहां तां प्रविश्य सरवी सा र्द्धं मन्त्रं भोगविवर्जिता संस्थाय बालुका लिंगं पार्वत्या साहितं मम
 प्रादुर्गुह्यं नीयायां अर्चयन्ती तु हस्तमे तत्र बाद्येन गीतेन रात्रौ जागरणं कृतम् व्रतराज प्रभावेन आसनं च लितं मम संप्राप्तो हतदा तत्र यत्र
 त्वं सखिभिः सह प्रसन्नो स्थिमया प्रोक्तं वरं ब्रूहि वरानने पार्वत्युवाच यदि देव प्रसन्नोऽसि भक्तमि वमहे श्वर तथे लुक्ता तु संप्राप्तः कैलासं पु
 नर्देव च ततः प्रभाते संप्राप्तेन द्या कृत्वा विसर्जनम् पारणतु कृतं तत्र सरव्या सा र्द्धं त्वया शक्र मे हिमवानपितं देशमाजगाम यनवनं चतुरा

शानिरीक्षस्तु विह्वलः पतितोऽपुवि दृष्ट्वा तत्र नदीतीरे प्रसक्तं कन्यकाद्वयम् उत्थाय योत्संगभारोप्यरोदनं कृतवान् गिरिः सिंहव्याघ्राहिं प्रच्छेदकेने
 दुष्टकृतः स्थिता पार्वत्युवाच शृणु तात मया ज्ञातं त्वं दास्यसीश्वराय भो न दन्यथा कृतं तातेनाहं वनमागता ददासि तातं यदिसाम् श्वराय त-
 दागृहम् आगमिष्यामि न वंचेदिह स्यास्यामि निश्चिन्तम् तथेत्युक्त्वा हिमवतानीतासि त्वंगृहं प्रति पश्चाद् दत्तात्वमस्माकं कृत्वो वैवाहिकी-
 क्रियाम् तेन व्रतप्रभावेन सोभाग्यसाधितं तस्या अद्यापि व्रतराजस्तु न कस्यापि निवेदितः नामास्य व्रतराजस्य शृणु देवि यथाभवत् आ-
 लिभिर्हीरतायस्मात्तस्मात्सा हरितालिका देव्युवाच नाम देवकथितं देवविधिवदममप्रभो किंपुण्यं किं फलचास्य केन चक्रियते व्रतम् इश्वर उ०
 शृणु देवि विधिवं स्वयनारीणां व्रतमीदृशं करिष्यति प्रयत्नेन यदि सोभाग्यमिच्छति तोरणादिप्रकर्तव्यं कदलीस्तम्भमंडितम् आच्छाद्य पट्टव-
 स्त्रैस्तु नानावर्णविचित्रैः चंदनेन स्रग्धेन लेपयेद्गृहमण्डपम् शंखभेरीमृदंगैस्तु कारयेद्बहुनिस्सूत्रैः नानामंगलगीतं च कर्तव्यं मम सद्य-
 नि स्थापयेद्दालुकास्त्रिंशत्पादं त्वं हितं मम पूजयेद्बहुपुष्पैश्च गंधधूपैश्च भिर्नवैः नानाप्रकारैर्नवैद्यैः पूजयेज्जागरचरेत् नारीकैरैः पू-
 णफलैर्जंबवैर्बहुभिस्तथा बीजपूरैः सनारिगैः फलेभ्यो न्यैश्च भूरिशः ऋतुकालोद्देवैर्भूरिप्रकारैः कंदमूलकैः गंधपुष्पैर्धूपदीपैर्मंत्रेणा-
 नेन पूजयेत् ओं नमः शिवाय शान्ताय पंचवत्क्रायशरल्लिने नदिभंगिमहाकालगणायुक्ताय शोभवे शिवाय हरकाताये प्रच्छत्यै साष्टिहेतवे
 शिवायै सर्वभोगान्यै शिवरूपेण न्यै शिवैकल्याणदेनित्यं शिवरूपेण भोऽस्तुते शिवरूपेण मस्तुभ्यं शिवायै सततं नमः नमस्तेऽब्रह्मचारिण्ये
 जगद्धात्र्ये नमो नमः संसारभ्रमसनापात्राहिमांसिहवाहिनि येन कामेन देवित्वं भूजितासि महेश्वरि राज्यसोभाग्यसंपत्तिर्देहि मामभवपावति
 भेत्रेणानेन देवित्वां पूजयित्वा मया सह कथां श्रुत्वा विधानेन दद्यादन्नं च भूरिशः ब्राह्मणेभ्यो यथायात्मा देवाय स्त्राहिरण्यगाः अन्येषां भू-
 यसीदेशास्त्रीणां वा भूषणादिकं भर्त्रांसिहकथां श्रुत्वा भक्तिर्युक्तेन चेतसा कृत्वा व्रतेष्वरदे वि सर्वपापैः प्रमुच्यते सप्तजन्मभवेदाज्यसोभाग्ये
 चैव वधेने तृतीयायां नुयानारी आहारं कुरुते यदि सप्तजन्मभवेदंश्यावैधव्यं जन्म जन्मनि दाम्नि चोपव्रजं शक्यं कर्तुं शादुः स्वभागिनी पच्य-
 ते नरकघोरे नोपवासं करति या राजते कांचेनेतां भ्रैवैण वेचाय मृन्मये भाजनेनैक्यमेतदन्नं स वस्त्रं फण्डं दक्षिणा दानं च हि जवर्गय दद्यादनेन च पा

रणम् एवंविधियाकुरुतेचनारीत्यासमानारमतेचभर्त्रा भोगानेकान्मुविभुज्यमानासायुज्यमेतेलभनेहरेण अश्वमेधसहस्राणिवा-
जपेयशतानिच कथाश्रवणभात्रेणतत्फलप्राप्यतेनरैः एतत्तेकथितेदेवितवायुव्रतमुत्तमम् कोटियज्जकृतंउपयमस्यानुष्ठानमात्रतः इ-
तिश्रीभविष्योत्तरपुराणेहरगोरीसंवादेहरितालिकाव्रतकथासंपूर्णा अथोद्यापन पार्वत्युवाच उद्यापनविधिब्रूहि तृतीयायाः स्फुर-
श्चर भक्तिः श्रोतुमिच्छामि व्रतसंपूर्णहेतवे महादेव उवाच उद्यापनविधिवंदयेव्रतराजस्यशोभने यस्यानुष्ठानमात्रेणसंपूर्णहिव्र-
तंभवेत् चतुस्तंभंचतुर्द्वारंकदलीस्तंभमंडितम् घटिकाचामरयुतंकमलैरुपशोभितम् चंदनागरुकपूरैरेलेपितंमंडपंशुभम् मध्येविना
नंबध्रीयात्यचवर्णैरिलंकृतं तन्मध्ये कारयेत्पद्मपंचवर्णैः स्फुरशोभनैः तस्योपरिन्यसेद्ब्रूहीनद्रोणेनपरिसंमितान् सौवर्णराजतनाम्नक-
लशोविन्यसेद्बुधः पंचरत्नानिनिक्षिप्यसर्वेषाधिसमन्वितम् तस्योपरिन्यसेत्पात्रंसौवर्णराजतचवा दृषास्त्वहंहादेवराजतेनविनिर्मितं
सर्वावयवसंयुक्तागोरीहेम्नाविनिर्मितां पूजयेन्नत्रगंधादर्थैः पुष्पैर्नानाविधैः शक्नोति राज्ञो जागरणकुयुक्त्यावाचनपूर्वकम् ततःप्रभातस-
मयेकृत्वास्नानादिकर्मच पूर्ववच्चान्वयेद्दोषपश्चाद्दोमसमाचरेत् स्वगृह्योक्तविधानेनकृत्वाग्निस्थापनततः प्रारभेच्चततोहोमंनवग्रहपु-
रःसरं निलाश्रयवसंभित्थानाज्येनचपरिपुतान सुहुयादुद्रमंवेणगोरीमंत्रेणवेदवित् अष्टोत्तरशतंत्वापिअष्टाविंशतिमेववा एवंसमाप्यहोम-
वृत्तचार्येप्रपूजयेत् स्रवणरत्नवासोकिर्गोदद्याच्चयथाविधि शय्यासोपस्करादद्यादाचार्यायप्रयत्नतः षोडशह्रिजयुमानिपक्षान्नेश्वसम्भो-
जयेत् सौभाग्यद्रव्यवस्त्राणिवशापात्राणिषोडश दातव्यानिप्रयत्नेनब्राह्मणेभ्योयथाविधि अन्येष्योद्विजवर्षेभ्योदक्षिणाचप्रयत्नतःभूय-
सौपरयाभक्त्याप्रदद्याच्छिवतुष्टये उद्दिश्यपार्वतींशाचसर्वकुर्यादतद्रितः बधुभिः सहसंजतीतनियतश्चपरेहनि एवंयाकुरुतेनारीव्रतराजमे-
नोहरं सौभाग्यमश्विलंतस्थाः समजन्मस्वसशयः इतिश्रीहरितालिकाव्रतोद्यापनसंपूर्णम् अथाश्विनकृष्णतृतीयायां बृहद्वेदेरीश्वर-
डोक्तानिदिशाभाषाया शारवामूलफलेः सहस्रं विणिगिगृहे आनीयसिकतावेद्यां निक्षिप्यउदेकेनासिच्यचंद्रोदयदृष्ट्वास्नानापचसखिभिः
सहअलंकृत्यप्रपूजयेत् तद्यथा ममइहजन्मनिजन्मानरेचाक्षय्यसौभाग्यप्राप्तिकामा पुत्रपौत्रादिधनधान्यैश्चवयंप्राप्त्यर्थंश्रीगोरीश्रीश्रीत्यर्थं

बृहद्गौरीव्रतमहंकरिष्ये कलशे वरुणसंपूज्य बृहद्गौरीप्रपूजयेत् चतुर्भुजांस्तृणांभानालंकारभूषिताम् हिमैन्दुतुहिनाभानांमुक्तामणिविष्णु-
षिकाम् पाशांकुशधरोद्वीध्यायेत्सवायसिद्धिदाम् कमलदुधरांस्तूष्मापानपात्रंचविभ्रतीम् ध्यायामि एहिमातर्विमुक्तं त्रिगुणपरमेश्व-
रि आवाहयामिभक्त्यात्वाप्रसन्नाभावसर्वदा आवाहनं हेमरत्नकृतदेवि आसनेते विनिर्मितम् पाशांकुशधरोद्वीध्यायेत्सवायसिद्धिदाम् पाद्यं अर्घ्यं ददामि ते मातर्भक्त्या नमः प्रयत्नकरे गृहा-
आसने अस्ममां कुशधरोद्वीध्यायेत्सवायसिद्धिदाम् पाद्यं अर्घ्यं ददामि ते मातर्भक्त्या नमः प्रयत्नकरे गृहा-
णत्वंबृहद्गौरीगंधास्तनसमन्वितम् अर्घ्यं भक्त्या नमिष्ये देवमातः सर्वलंकारसंयुते आचम्य तं जगन्मातर्बृहद्गौरीनमोस्तुते आचमनं न-
तः पंचाभूतं स्नापयामि जगन्मातस्यासन्नोद्वीध्यायेत्सवायसिद्धिदाम् पाद्यं अर्घ्यं ददामि ते मातर्भक्त्या नमः प्रयत्नकरे गृहा-
मितिम् भक्त्या ससर्पितं मातर्गन्धानां जगदं विके वक्त्रं हरिद्रांकुं कुंभं चैव सिद्धं रंज्जलान्वितम् सौभाग्यद्रव्यसंयुक्तं गृहाण परमेश्वरि-
सौभाग्यद्रव्यं पंचसूत्रनिर्मितं दोरकं अप्रियेत् मलयाचलसंभूतं वनमारुमनोहरम् गंधं गृहाण देवित्वं बृहद्गौरीनमोस्तुते गंधं कर-
वोरेर्जानि कुसुमेभ्यः पंकुलैः शृंगैः शतपत्रैश्च कल्होरैरचयेत्परमेश्वरीम् पुष्पं धूपं यंगुत्थतां देविका लागरुसमन्वितः आग्नेयः स्त-
वदेवानां देवदुमरसोद्भवः धूपः दीपं गृहाण देवेशि त्रैलोक्यमिति निरापहम् वह्निना योजितं मातर्बृहद्गौरीनमोस्तुते दीपं नैवेद्यं गृह्यतां देवि
भक्तिमेतच्च त्वांकुरु ईप्सितं मे वरं देहि परत्र च परांगतिम् नैवेद्यं पानीयं इदं फलमिति नारीकेरुफलं पुष्पां फलमिति तंबूलं हिरण्यगर्भेति द-
क्षिणां नीराजनं पुष्पां जलिः अथ कंठे दोरकं बध्नायात् धारयिष्यामि भद्रं त्वां त्वद्रक्षा त्वत्परायणा आयुर्देहि यशो देहि सौभाग्यं देहि मे शिवे
दोरकबंधनं क्षेमसंपत्करे देवि सर्वसौभाग्यदायिनि सर्वकामप्रदे देवि गृहाणार्घ्यं नमोस्तुते इति विशोषार्घ्यं क्षीरोदाणवसं
भूतलक्ष्मीबंधो निशाकर गृहाणार्घ्यं मया त्परोहिण्या साक्षात् शशिना प्रार्थना गगनागणसदीपक्षीराब्धि मथ नोद्भव भाभासिता दि-
गतांतरमानुजनमोस्तुते आनीतासि मया देवि प्रजितासि मया श्रुप्तौ सौभाग्यमभंदेहि त्वं यत्र स्थानत्र गम्यताम् इति विसर्जनम्
अथ कथा विजयो वाच अथान्यच्च बृहद्गौरीव्रतं वक्ष्यामि कल्पके मासि भाद्रपदे कृष्णानुतीयायां च न दूतम् आनयेद्बृहद्गौरी

शंशास्वामूलफलैः सह शिंशिणीचंद्रमंसमूलं आनयेत् निक्षिप्य गृहवेद्यानुदधः सिकतांशुभ्राम् न्यसेच्चंद्रोदयं दृष्ट्वा स्नात्वा धौतां बराष्टता
 सखीभिः संहिता सम्यक् अलंकृत्य प्रपूजयेत् गौरीमावाद्या विधिवत् भिकतामडलेभ्युग्मे गंधपुष्पाक्षते दिव्यैर्धूपदीपैरेनेकशः सर्वोपचारे
 बृहतीपंचपचभिरर्चयेत् एवं पूज्य यथा शक्त्या कृत्वा चैव भद्रं क्षिणाम् बभ्रीयादोरकपश्चात्तत्पंचकनिर्मितम् बभ्राभिमोरककठे त्वङ्गुला
 त्वत्परायणा आयुर्देहि यशो देहि सोभाग्यं देहि मे यशमे अनेन दोरकवध्या चंद्रायाऽयं समर्पयेत् क्षेमसंपत्करं देवि सर्वलोभाग्रयदायिनि
 सर्वकामप्रदेवि गृहाणार्घ्यं नमोस्तुते गगनागणसंदीपदीराच्छिमथनोद्भव भाभासितदिगांतां तसो मराजन्तमोस्तुते कथमिमांश्च मृगु
 यादोयेयैतन्मनाः सदा ततो गोधूमचूर्णे निपंचभिः कुडैर्वैद्युतम् पक्षान्ममर्द्धं विप्राय दत्वा भुंजीत च स्वयम् एवं वेपंचवप्राणि कृत्वा व्रतमनु
 त्तमं सर्वान्कामानवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ऋषिकन्यायाच केनचोदोपूराचीपि व्रतमेतत्त्वयोदितं ईप्सितं कोपिलेभ्यो वा व्रतस्यास्य प्र
 भावतः विजयीवाच मृगुकन्येयथा प्राप्तं पार्वत्या कथितं पुरा स्मृतं उवाच मृगुध्वमृषयः सर्वे नैमिषारण्यवासिनः पुरा कृतयुगस्यादौ सर्वभूत
 हि नैषिणा शंभुना कथितं गोधूमेन द्रुतं कथयाम्यहं कदाचिदुपविष्टं पावतीपयं पृच्छत पार्वत्युवाच शंभो त्वाप्रभुमिच्छामि करुणा करश
 कं सर्वबाधोपशमनं सर्वकामफलप्रदं व्रतानां सर्वदानानामुत्तमं ब्रूहि तत्त्वतः आयुरारोग्यं देवपुत्रो यैत्र प्रदायकम् एतद्रुतं ब्रूहि देवेश यद्य
 हंतव वल्लभा ईश्वर उवाच मृगुदेवि परं गुत्वा व्रतं परमदुर्लभं पुरा भूद्वा परस्याने पंडोः प्रियवरा गना वर्षषोडशसंपूर्णसिषन्नवयौवना
 अनपत्यानुसाकुनीभर्तारमिदमब्रवीत् कुलुवाच केन कर्म विपाकेन पुत्रहीनास्मि दुःखिता अनपत्यप्रतीकारमिदानीं ब्रूहि तत्त्वतः पंडु
 रुवाच ऋषिशापोस्मि मे भद्रं दयतस्तेन भविष्यति मनुस्मद्वचनं श्रुत्वा पितृगृहे भ्रम्यात्स्वयम् पितुर्गृहे विवर्तमाने कुनीव्यासं दर्शय नम
 स्तुत्यं च तं प्राह कुनीमुकुलितनाभलिः कुलुवाच व्रतमेकथया शक्यं पुत्रसंतानकारकं सर्वसंपत्करं तृणाव्रतमेकमहाभुने व्यास उवाच मृ
 गुब्रूहन्ती गौया व्रतं सन्तानदायकं प्राद्रुह्या तृतीयायां निशि चंद्रोदयेभ्युग्मे स्नानं कृत्वा च विधिवत् भौर्नैमिषत्वा व्रतं चरेत् सर्वसंपत्करं चैव
 स्त्रीणां पुत्रान्नसौख्यकृत् मूहिरण्यादिदानानां सर्वेषामधिकं व्रतं पंचवर्षविधानं व्यतन उद्यापनं चरेत् उद्यापनविधानेन संपूर्णं फलमश्नु

ते अनेतुकारयेद्रूप्यासौवर्णं हृत्फलं षष्ठ्युत्तरचतुर्भिश्च्युभैर्बजिर्युतंतुत देव्याः पुरस्तु संस्थाप्य पूर्ववत्प्रतिपूजयेत् आचार्यपूजा
 येद्रूप्याविप्रान्यचतथैवच स्रवांसिन्यः पंचपूज्यावस्त्रालंकारभूषणीः कंचुकैश्चैव तारकैः कंठसूत्रैर्हरिप्रियाम् वंशपात्राणि पंचैव सूत्रैः
 संवोष्टानि च सिंदूरजीरकैश्चैव सौभाग्यद्रव्यसंयुतम् गोधूमपिष्टजान्तच्छहतीफलपंचकं वायनानि च पंचैव ताभ्यो दद्यात्तु भोजनं
 अर्घ्यं दत्त्वा वायनानि दत्त्वा भुज्जीतवाग्रता तत्फलधारयेत्कंठे सर्वकामसमृद्धये ततः प्रातः समुत्थाय सालंकारासरविजनेः गीतवाद्ययुतान्
 द्यांगोरीनांतु विसर्जयेत् आगच्छ वरदे देवि पूजितासि मया शशभे मम सौभाग्यदानाय येष्टंगम्यतां त्वया एतद्व्रतप्रभावेन काचिद्वा ह्मणक
 न्यका पतिसंजीवयामास निर्भत्स्यमकिं करान् तस्माच्चरत्वं व्रतमेतदाद्यभायुः प्रदं पुत्रसमृद्धिदं च पुत्रैश्च यौत्रैश्च युना च पत्या गोरीश
 सादाद्भवजीववत्सा यद्दंष्टृणुयानित्यं भावयेद्दासमाहितः समुक्ताविपुलाभोगानने शिवपदं व्रजेत् इति भाविष्योत्तरपुराणे बृहद्गो
 रीव्रतोद्यापनं संपूर्णं इदं कर्णादिकं प्रसिद्धं अथ भागशिविमायेवाहृद्या तृतीयाया सौभाग्यसूक्तरीव्रते तच्च चतुर्थीयुतायार्कार्यं न द्वि
 तीयाविद्धायां द्वितीयावैधरहितादृतीयायासिता भवेत् चतुर्थीयोगिनी किंचित्शुक्लवापियदा भवेत् नारद उवाच भगवंस्ते प्रजा
 सृष्टानानावर्णस्तिथागुणाः स्वेदजाः शंडजाश्चैव उद्भिजाश्च जरायुजाः देवाः स्रगाः सगंधर्वाः सयद्दोरागराक्षसाः एके स्वरूपाः स्रभगा
 बालिनश्चापरे तथा न्येदुः स्वसंयुक्ताः काणामूकाश्च पंगवः दुःशीलादुर्भगादीनाः पापकर्मकराः सदा एवं भेददिसंतापः संशयं
 छेत्तुमर्हसि ब्रह्मोवाच शृणु वत्स प्रवक्ष्यामि त्वं भक्तोसि प्रियोसि मे कर्मबीजप्रसूदहि शरीरपांचभोक्तिकं येदत्तदानजायते स्वरूपाः स्फुरि
 नोजनाः तपः प्रभावाज्जायेते बालिनः स्रभगास्तथा अदत्तदाना जायते परकर्मकराः सदा परापवादवक्ताः परद्रव्यापहारकाः हनारः प्राणि
 नानेवै अभिप्राणांच भक्षकाः कर्मशोनरकान् भुक्ता जायंते कुल्लितानराः दरिद्राः पंगवो भूकाः काणाद्यादुर्भगास्तथा नारदेव स्वकभेत्थ्या
 नरानार्यश्च दुःखितः नारद उ० उपायं ब्रूहि भगवन् येन कर्मक्षयो भवेत् तपोदानव्रततीर्थशरीरस्य च भोषणं दुःखसंतापतप्तानां जीवि
 तान्तराणां च तन्मोक्षो० शृणु नारदः यद्द्रव्यवानामुत्तमव्रतं सर्वदुःखप्रशमनव्याधिदारिद्र्यनाशनं स्रस्वसौभाग्यजननं पुत्रपौत्रप्रदायकं

वसिष्ठायपुरोक्तं ऋषीणां च समागमे कैलासशिखरे रम्ये शंकरेण महात्मना नारद उ० कस्मात्सोवाच भगवान् कृष्णकस्माच्च जायते
ब्रह्मोवाच दृष्ट्वा द्रुतं च सौभाग्यमरुंधत्या जगत्प्रभुः तथारूपं च शीलं च सौभाग्यमनुलतथा कृत्वा शिरः प्रकंप च जहास मृदुशंकरः पृ-
ष्ठवान् शंकरं देवं सिसृक्षुः स्मितकारणं ईश्वर उवाच अहो ब्रतं स्पृष्ट्वा हास्यं मृत्युना भूषितमाः पुराजन्मनि शूद्रस्य दासकर्मकरासदा
उच्छिष्टभोजनानित्यं उच्छिष्टशयनासदा कुक्ष्यादुर्भगादीनां रुक्षा गद्गद्भाषिणी नाम्ना मे घवती रव्याता दुर्दशिव दनाश्रमा एकदा मे
षणार्थं सागता ब्राह्मणसन्निधौ श्रुतं ब्रतं च नाराणां वाच्यमानं हि जन्मना सौभाग्यं सुदरीनाम तृतीया सर्वकामदा ज्ञानाचारागमे शास्त्रे स
र्वकामफलप्रदा मया प्रकाशितं सर्वभ्राथितेनोभया तथा चीर्णतांसां प्रसंगाच्च मे घवत्या प्रसंगतः कुत्सितं चैव नैवेद्यं दत्तं दानं च किं च न
हविष्यं च तथोच्छिष्टं पारणं च तथा कृतम् केवलं च ब्रतं चीर्णं ब्रह्मा पूतेन चेतसा अद्वयाधार्यते धेर्मे बहुभिर्नाथैः शिभिः ऋषयश्चक्रि-
रधर्मं अद्वयाभावितात्मना तेन धर्मो विपाकेन निषादाधिपतेः सन्ता स्तरूपा च कृशीला च सर्वलक्षण संयुता संपूर्णा विषयवाजानां तस्या देव्या
प्रसादतः उच्छिष्टभोजनज्ज्ञानानिषादानां च येनिषु अदत्तदानात्संजाता तपसा भोगवर्जिता ब्रतप्रभावात्संजाता स्तरूपा च पतिव्रता म-
हासौभाग्यसंयुक्ता सा साक्षाद्दृष्ट्वा रिचापरा सर्वकामप्रदा देवी नंदिनी वसंतगृहे तद्भुतं चास्मिदेवैषे सर्वकामफलप्रदम् नारद उवाच ब्र-
तस्यास्य विधिं ब्रूहि कौविधिः किंच पूजनं कस्मिन्नासे प्रकर्तव्यं देवताका प्रकीर्तिता किंपुण्यं किंच नैवेद्यं ध्यानं कस्य च पूजनं ब्रह्मोवाच ब्र-
तस्यारम्भाणं चार्चो भागशीर्षेथिमायुक् द्वितीया वैधरहिता तृतीयायासिना भवेत् चतुर्थी योगिनी किंचिच्छुद्धावापियदा भवेत् उपवासप्र-
कुर्वति दंतधावनपूर्वकं अपामार्गेण कुर्वति दंतशुद्धिं तदा ब्रती उमेदे विनमस्तुभ्यं शंकरस्यार्द्धधारिणि प्रसीदन्मीमहे शानिकरिष्ये ब्रत-
मृतमम् सान्निध्यं कुरु देवैः शिवोस्मिन् हरवद्भुमे नियममंत्रः सौभाग्यं सुदरीनाम वशिनी सा प्रकीर्तिता सर्वकामप्रदा देवि स-
र्वसंपदशंकरा तस्यादर्शनमात्रेण सदा संजायते जगत् द्रोणपुष्पे श्वसं पूज्या दाडिमं चाघ्यं हेतवे नैवेद्यं मोदकान् दद्यात्कपूरं प्राश-
येत्ततः वस्त्रोपासिते पद्मे तृतीयाया ब्रतं भवेत् चेलिकादत काष्ठचमकेण च पूजनम् राज्यसौभाग्यदानां सुदरी पूजयेत्ततः

धात्रीफलतदेवाध्यैककोलप्राशयेन्निशि नैवेद्येवतकाः कार्यार्घ्यदानशर्करयान्विताः कंकोलांबुतथाप्राशयराज्यसोभाग्यहेतवे घृतेनबो-
 धवैद्दीपरात्रौजागरणतथा सर्वकामप्रदादेवीसर्वदुःखहृगपरा सर्वेश्वर्यप्रदादेवीसर्वपापहराशम्भा एकापिर्बहुधाभाननामरूपप्र-
 भेदतः माधमारोचसंप्राप्तेबुद्ध्यादंतथावन प्रातःकुनिनियमंरूपसोभाग्यहेतवे अपराणहेततः स्नात्वासावाभरणमूषिता चूतपुष्पै-
 श्वसंपूज्यारूपसोभाग्यसूदरी नारीकेगार्ध्यादानचनैवेद्येशकुलीस्थिता प्राशनचैवकस्तूरीरूपसोभाग्यसंयुता पूजयेत्तत्रयासव-
 कामसोभाग्यसूदरी फाल्गुनस्यसितेपक्षेप्रातर्नियमसंयुता सोभाग्यसूदरीबिम्बदत्तकाष्ठनुकारयेत् स्नानकृत्वातथानारीकाच-
 नारेश्वपूजयेत् नैवेद्यासक्तवस्तत्रघृतशर्करयान्विताः यक्षार्कदंभजोलेपोधाधूपाध्वगरुसंप्रवाः सर्वास्तुचतृतीयास्काविधिरुषउदाहृतः
 बीजपूरार्घ्यादानचप्राशनचंदनोदकम् प्राशनस्यग्रभावेनसर्वान्कामानवाप्नुयात् पारणचप्रकर्तव्यसहस्रैश्चबाधैवै चैत्रमा-
 सिप्रकर्तव्यातृतीयापापनाशिनी प्रयत्नेनप्रकर्तव्यास्करवसोभाग्यसूदरी दत्तकाष्ठसमुद्दिष्टजबूक्षसमुद्भवम् पूजादभनका-
 नामत्तद्यर्घ्येबिल्वफलस्मृतम् नैवेद्येमंडकाः शोकाशर्कराघृतसंयुताः स्करवसोभाग्यप्राप्त्यर्थंप्राशनवज्यधारिणः वैशाखस्यसितेप-
 क्षे तृतीयायामुपोषयेत् मालतीदत्तकाष्ठचनियमग्रहणततः पतिसोभाग्यदोदेवीसूदरीपूजयेत्ततः पद्मेःसितेः स्करकैश्चमहि-
 काभिश्चपूजयेत् दधिभक्तमकरपूरशर्कराघृतसंयुतं नैवेद्याकल्पयेद्य्याअर्घ्यचात्रफलंभवेत् हे मोदकंवसंप्राश्यपुष्टिसोभाग्यमा-
 मुयात् ज्येष्ठमासितृतीयायांउपवासपराभवेत् यूथिकादत्तकाष्ठचत्त्रवण्यस्रमगार्थिनी मस्त्रिकाकुसुमैः पूज्यायक्षकदंभचर्चिता
 त्त्रवण्यस्रमगादेवीसूदरीपूजयेत्ततः कदलीफलार्घ्यादानचनैवेद्याघृतपूरिका मौक्तिकांबुततः पीत्यालावण्यस्रमगाभवेत् आश्व-
 देचतनोमासिपतिसोभाग्यसूदरी प्रातरुत्थायकर्तव्यं दत्तकाष्ठमशोकजम् नियमतत्रकुर्वन्तितृतीयायांप्रयत्नतः द्विल्वपत्रैः क्रोम-
 लेश्चपतिसोभाग्यसूदरी जंबूफलार्घ्यादानचनैवेद्यापायसंस्मृत शर्कराघृतसंयुक्तसूदरीप्रीयतामम विदुर्नामुनिशिप्राशयहविष्ठा-
 पारणस्मृतं मृपत्नीनांपुरनैवसापशपनिकदाचन प्रावणेप्रासिसंप्राप्तेतृतीयायामुपोषिता वैत्वंवाबादरकाष्ठजानिपुष्पैश्चपूजनं सर्वै-

श्वर्यचसौभाग्यसुंदरीपूजयेत्ततः नैवेद्यं श्वेतपक्वान्धूपदीपादिकं तथा कदलीफलार्घ्यदानं च प्राशयेद्राजतंपयः राजाश्वपशुदासाणां
हैमरत्नादिवाससा ईश्वरीसर्वलोफानाभगवत्याः प्रसादतः मासिभाद्रपदे प्राप्तिपूज्यासौभाग्यसुंदरी दंतकाष्ठदुर्जनव्यमानुल्लोसिमुकुव
उत्तलैः पूजयेद्देवीमर्घ्यं कफादकीफलं नैवेद्यं शोक्वानित्यापि बेन्माणिक्यजपयः कर्पूरागरुकस्तूरीमुखदेशे सुगंधिना आश्वयुज्यासिते
पद्मे तृतीयया व्रतचरेत् दंतकाष्ठप्रकर्तव्यं पुस्तकदाससुद्वयं पूजयेत्परथा भक्त्या पुत्रसौभाग्यसुंदरी उत्पलैः शतपत्रैश्च पूजाकार्या प्रयत्नतः
नारिगमर्घ्यदानार्थं कृष्णांडवापिकल्पयेत् नैवेद्यं गणकात्वाह्मन्ध्वजराद्यतपाचितान् औदुंबरपयः प्राशय सुंदरी प्रीयतां मम पुत्रपौत्रसमायुक्ता
सुखसौभाग्यसुंदरी कान्तिके मासि संभ्रान्तिनीयायामुपोषिता औदुंबरं दंतकाष्ठं कृत्वा व्रतमुपाचरेत् केन कीमिश्च सौभाग्यप्राप्तयोगाच्च सुंदरी
नैवेद्ये दद्रुपाश्रमसंग्रहात्संभ्रवान् अक्रोडाचार्यदानं च लवंगप्राशयेत्ततः सावियोगनचाप्नोति पितृभ्रान्तसमादिभिः एवं चोपेति कुर्वा
दुद्यापनविधिततः सर्वशास्त्रमधीयानमार्गमेषु विशारद आचार्यप्राशयेत्स्नानमार्गशीर्षियथाविधि चीर्णव्रतमयाचार्य उद्यापनविधिमम व्रत
वकल्यनाशाय याशास्त्रमाहितः सुंदरी मंडलं कार्यगौरीगतिन्दकमेव वा उमामहेश्वरदेवसौवर्णेनितुकारयेत् व्रतारंभे यथाशक्त्याराजतं वा पि-
कारयेत् विनशाद्येन कुर्वीत सति द्व्ये फलार्घ्यिना वर्षप्रपूज्यनामृतितामेवं मंडले च येन सर्वपिचारंगधैश्च पुष्पैर्नानाविधैरपि एकैव साजगन्माना
बहुस्तुत्यावस्थिता रूपांश्चैव शिष्यैश्च पूज्या सौभाग्यसुंदरी ततः पद्मनिभां देवीं रक्तयस्त्रोपशोभिनाम् रक्ताभरणशोभादयारक्तकुकुमच-
र्चिता ध्यात्वा चैव विधादेवीपूजयेदेकमानसा रात्रौ जाग्रदं कां योगीति वादित्रनिःस्वनेः ततः सर्वाणि पुष्पाणि नैवेद्यादिफलानि च अर्घ्यांश्च परि-
कल्यथानि सर्वकार्यसिद्धये ततः प्रभ्राते विमले स्नानं कृत्वा विधानतः कुसुमकुसुमैर्होमं किं कर्तव्यं पिकारयेत् अष्टोत्तरशतपूणं मध्यान्
पयसा वित्तम् नदभावेन कर्तव्यः शतपत्रोर्वधानतः आसरेण च मंत्रेण गौरीगणमुख्यसमाचरेत् भोजयेच्च प्रयत्नेन च त्वार्यैश्चैव विधानतः भिक्षा
न्नेन सपत्नीकान् भक्त्या विपरितोषयेत् वस्त्रालंकरणैश्चैव याशास्त्र्या प्रपूजयेत् सौभाग्यवस्त्रं चैकैकनारीणां चैव दापयेत् ततो हस्ते प्रदा-
तव्यं कुकुमं लवणगुडम् नारीकेरतथावह्नीदूर्वासिंदूरकज्जलम् मंगलाष्टकमेतद्देवत्वासौभाग्यमाप्नुयात् आचार्यच सपत्नीकव-

स्मृत्यलंकरणैः शस्त्रैः परिधाय यथाशक्त्या मंडलं तत्समं पर्येत् प्रार्थयेच्च ततो देवांस्सर्वसोभाग्यसुंदरीम् पूजितासि मंघादो विसर्गं सोभाग्य
 सुंदरी त्वामर्थितान्कामानगच्छदेवियथास्मरं मूर्तिचमडलेद्व्या उपहारांश्च सर्वशः गुणगृहाण सर्वस्वसुंदरी प्रीयतामिति त्वत्स
 सादान्मया चीर्णं व्रतमेतत्स दुर्लभम् क्षमस्व विप्रशार्दूल प्रसादस्सुखो भव एवं चीर्णं व्रतनारी कृतकृत्या भवेत्सदा येन दं च कृतं वर्षं सया
 स्रजं वनः फलं नानाः परतरं किंचिद्व्रतं सोभाग्यकारकं देहांते शिवलोके तु देहांतु न्काययेप्सितान् इति भाविष्योत्तरं सोभाग्यसुंदरी व्रतोद्या
 पनं संपूर्णं अथ चतुर्थी व्रतानि लिख्यन्ते तत्र श्रावण कृष्ण चतुर्थी संकष्ट चतुर्थी व्रतं तच्च चंद्रोदय व्यापिन्याकार्यं श्रावणे बहोले पक्षे चतु
 र्थ्यां नुविद्युदये गणेशपूजयित्वा नुचंद्राया अग्रप्रदापयेत् १ दिनह्रयेन द्वाप्तो पूर्ववे मानुविद्वागणशस्य इति वचनात् दिनह्रये अव्याप्तिप
 रेव हेमाद्रौ चंद्रोदयाभावे चतुर्थी निशि षट्घटि व्याप्ताया परे व्रते इति अथ व्रतविधिः मासपक्षाद्वह्निरव्यतिथौ मभविद्याधनपुत्रपौत्र
 यास्यर्थं समस्त रोगमुक्तिकामः श्रीगणेश प्रीत्यर्थं संकष्टचतुर्थी व्रतमहं करिष्ये तत्रादौ स्वस्मिन्वाचनं गणपतिपूजनं कुलशार्चनं च
 करिष्ये सोवर्णरोप्य ताम्रमुन्मयाद्यन्यतमां गणपतिमूर्तिं कृत्वा जलपूणं वस्त्रयुतं कुंभं तस्याग्रे स्थापयित्वा षोडशोपचरैः पूजयेत्
 आदौ ध्यानम् तद्यथा लंबोदरं चतुर्बाहुं त्रिनेत्रं रक्तवर्णकम् नानारत्नैः सुवेषाढ्यं यस्मिन्नास्यं विचिंतयेत् १ ध्यायेद्भजाननं देवत-
 मकाचनं सुप्रभम् चतुर्बाहुं महाकायं सूर्यकोटिसमप्रभम् २ इति ध्यानम् आगच्छ त्वं गंगान्नाथ स्मरारुनमस्तुत अनार्य
 नाथ सर्वज्ञ विघ्नराज कृपाकुरु सहस्रशीषि पुरुषः ३ गजास्थाय ० आवाहयामि गोभ्रातृ सर्वलोकानां मित्रादीनां विशेषतः भक्त
 दारिद्र्या विच्छिन्ना गकंदतनमोऽस्मृते पुरुषा एव दं सर्वयद्भूते ० विघ्नराजाय ० आवाहयामि गोभ्रातृ सर्वलोकानां मित्रादीनां विशेषतः भक्त
 देवदेवनमस्ते स्तुभक्तानां फलदो भव एतावानस्य महिमा ० लंबोदराय ० पाद्यं ० महाकायमहारूप अनंत फलदो भव देवदे
 यनमस्ते स्तु सर्वेषां पापनाशन त्रिपादूर्ध्वदेतु रुरुः ० शंकरस्मृतवे ० अर्घ्यं ० कुरुष्वार्चनं देवस्मरं वद्यस्मवाहन सर्वाद्यदलन-
 स्वाभिन्नीलकंठनमोऽस्मृते तस्माद्विराळजाय न विराजो ० उमास्तनाय ० आर्चमनीयं ० स्नानं पंचामृतेनैव गृहाण गणनायक

अनाथनार्थसर्वज्ञानमौषधकवाहन पद्मोदधिघृतचैवशर्करामधुसंयुतम् पंचामृतेनस्नपनंश्रीयतांगणनायकः वक्रंतुडाय० पंचामृतस्नानं
 गंगाचयमुनाचैवगोदावरोसरस्वती नर्मदाभिधुकावेरीजलस्नानार्थकल्पितम् यत्पुरुषेणहविषा० हेरंबाय० स्नानं० रक्तवस्त्रंरक्त
 युग्मचंदेवानामपिदुर्लभम् गृहाणमंगलंदेवलंबोदरहरास्त्रज तंयज्ञंबर्हिषित्री० शूर्पकर्णाय० वस्त्रं० बह्मसूत्रंसीनरीयंगृहाणम
 णनायक आरक्तब्रह्मसूत्रचक्रनक्षत्रोत्तरीयकम् तस्माद्यज्ञादित्युपवस्त्रं कुङ्काय० यज्ञोपवीतं० गृहाणेऽश्वरसर्वज्ञदिव्यचंदन
 मुत्तमम् करुणाकरअङ्गाक्षगौरिस्तनमोस्तुते तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतक्रयः सामानि० गणेऽश्वराय० गंधं० अक्षताऽश्वस्तरश्मिषुकु-
 माक्ताः स्रुशोभिताः मयानिवेदिताभक्त्यागृहाणगणनायक अक्षनान् स्रुगंधिदिव्यमालांचगृहाणगणनायक विनायकनमस्तुभ्य
 शिवस्तूनामोस्तुते मालां माल्यादीनिस्रुगंधीनि० तस्मादम्बाअजा० विघ्ननाशिने० पुष्याणिस० अथांगपूजा गणेऽश्वराय
 पादौपूजयामि विघ्नराजाय जामुनीपू० आरुवाहनाय ऊरूपू० हेरंबाय० कंठीपू० कामहारिस्तनवे नाभिपू० लंबोदरा उदरं पू० गौ-
 रीस्तनाय स्तनौपू० गणनायकाय हृदयं पू० स्थूलकंठा कंठं पू० स्कदाग्रजा स्कंधौपू० पाशहस्ताय हस्तौपू० गजवक्त्राय वक्त्रं पू० विघ्न
 हर्त्रे ललाटे पू० सर्वेश्वराय शिरः पू० गणाधिपाय सर्वांगपू० जयामि दशांगगुग्गुलधूपमुत्तमंगणनायक गृहाणदेवदेवेश उभास्तन
 मोस्तुते यत्पुरुषं च्यवदधुःक० विकटायनमः धूपं सर्वज्ञसर्वज्ञादयसर्वेशिविबुधप्रिय गृहाणमंगलं दीपं घृतवर्तिसमन्वितम् ब्राह्मणा-
 स्यमुरवमासी० वामनाय० दीपं नैवेद्यं गृह्यतांदेयनानामोदकसंयुतम् पक्वानफलसंयुक्तं षड्रु सैश्वसमन्वितम् चंद्रमामनसोजान
 सर्वायन नैवेद्यं कृष्णावेण्यागौनर्मानांपयोष्णीनिर्मदाजलैः आचम्यतां विघ्नराजप्रसन्नोभवसर्वदा आचमनं फलान्यमृतकल्या-
 निस्रुगंधीन्यघनाशन आनीतानियथाशक्त्यागृहाणगणनायक सर्वार्तिनाशिनेन फलं तांबूलं गृह्यतांदेवनागवल्यादेलैर्युतम्
 कर्पूरेणसमायुक्तं स्रुगंधं मुखभूषणम् विघ्नहर्त्रेन तांबूलं सर्वदेवाधिदेवाय सर्वसिद्धिप्रदायक भक्त्यादत्ताभयादेव गृहाणजग-
 दीश्वर सर्वेश्वरायनमः दक्षिणास० पंचवर्तिसमायुक्तं वह्निनायोजितं मया गृहाणमंगलं दीपं विघ्नराजनमोस्तुते नीराजनं

यानिकानिष्पापानि० नाभ्याआसीतिप्रदक्षिणा नमोस्त्वनंनाय० सप्तस्येतिनमस्कारः यज्ञेनयज्ञमिति मंत्रपुष्पांजलिं एवंपू-
 ज्नाप्रकर्तव्यायोडशैरूपचारकैः मोदकान्कारयेदेवमेकाविंशानिसंख्यया तेषामध्येप्रकर्तव्यादशसंख्याश्रवणार्पणी देवाग्नेस्थापयेत्सचपे-
 चविभ्रायकल्पयेत् पूजयित्वातुर्विप्रंभक्तिभावेनदेववत् दक्षिणांचयथाशक्त्यादत्त्वावेपंचमोदकान् पूजयेन्निशिवेदंच अर्घ्यदत्त्वाय-
 थाविधि स्तरसगरसंभृतस्मृत्स्मृतिशाकर गृहाणार्घ्यमयादत्तगणेशप्रीतिवर्धन रोहिणीसहितचंद्रायनमः इदमर्घ्यस०
 स्तोत्रेदाणविसंभृतस्मृत्स्मृतिशाकर गृहाणार्घ्यमयादत्तरोहिण्यासहितः शशिन रोहिणीसहितचंद्रायनमः इदमर्घ्यसमर्प-
 गणेशायनमस्तुभ्यंसर्वसिद्धिप्रदायक संकष्टहरमेदेवगृहाणार्घ्यनमोस्तुत कृथापसेचनुर्ध्यानुपूजितोसिविद्युदये क्षिप्र-
 प्रसादनोदेवगृहाणार्घ्यनमोस्तुते संकष्टहरगणेशायनमः इदमर्घ्य० त्रियोनामुनमेदेविगणेशप्रियवद्भूमे सर्वसंकष्ट-
 नाशायचतुर्थ्यर्घ्यनमोस्तुते वायनमंत्रः विप्रवर्यनमस्तुभ्यंमोदकान्वेददाम्यहम् मोदकान्सफलान्यचदक्षिणाभिःसमन्वि-
 तान् आपदुद्धरणार्थायगृहाणहिजसन्तम प्रार्थना अबुद्धमतिरिक्तवादव्यहीनमयाकृतम् तत्सर्वपूर्णतायानुविप्ररूपगणेश्वर-
 ब्राह्मणान्भोजयेदेवंयथासंख्ययथास्त्वयम् स्वयंभुंजीतमौनेनमोदकान्ब्राह्मणैःसह अशक्तैश्चैकमन्त्रंभुंजीतदधिसयुन-
 म् अथवाभोजनंकार्यमेकारंदिमादिजे प्रतिमांगुरवेदद्यादाचार्यायसदक्षिणाम् वस्त्रकुंभसमायुक्तामादीमन्त्रमिमजपेत्
 ॐ नमोहरेंबमदमोदितसंकष्टान्निवारयनिवारय इतिमूलमंत्रंगकविंशानिवारंजपेत् विसर्जनमंत्रः गच्छगच्छस्तरम्येषु
 स्वस्थानेत्यगणेश्वर व्रतनानेनदेशायथोक्तफलदोषव इतिप्रजा अथकथा अथयजुः दारिद्र्यशोककष्टा-
 द्योःपीडितानांचचेरिभिः राजश्रेष्ठैःनृपैः सर्वैःक्रियतेकिंशभार्थिभिः धनहीनैर्नरैःस्कंदसर्वोपद्रवशीर्द्धितैः ॥ विद्यापुत्रगृह-
 ऋष्टेयोगियुक्तैःशत्रुभार्थिभिः कर्तव्यंकिंवदोपायपुनःस्मभार्थसिद्धये स्कंदउवाच शृणुभ्रमूनयःसर्वव्रतानामुत्तमव्रतम्
 संकष्टतरणनामसंपत्तिस्करवदायकम् ॥ येनोपायेनसंकष्टतरतिष्णुविदेहिनः ॥ यद्भूतंदेवकीपुत्रः कृष्णोभर्मायदत्तवान् अ-

रणयेक्षिप्यमानायपुनःक्षमायसिद्धेयं यथाकथितवान्पूर्वगणेशोमानरं प्रति तथाकथितवान्श्रीशोहापरेपांडवान्प्रति
 ऋषय ऊचुः यथाकथितवान्बापार्वतीश्रीगणेश्वरः तथापृच्छतिमुनयो लोका नुग्रहकाक्षिणः स्कंद उवाच पुराकृतयुगे पु
 ण्ये हिमाचलरुक्तासती तपस्तप्तवतीभूरितेनालब्धः शिवः पतिः तदास्मरत्साहस्रं बगणेशं पूर्वजं स्तनम् तत्सणादागतं दृष्ट्वा गणे
 शं परिपृच्छति पार्वत्युवाच तपस्तप्तमया यो रदुश्चरं लोभहर्षणम् न प्राप्तः समयाकांतो गिरिशो मम वद्धुमः संकष्टतरण-
 दिव्यव्रतनारद उक्तवान् तदीयं यद्भूतं तावत्कथयस्व पुगता नम् तच्छ्रुत्वा पार्वती वाक्यं संकष्टतरणव्रतम् प्रीत्या कथितवान् देवो गणे
 शो ज्ञानसिद्धिदः गणेश उवाच श्रावणे बहुले पक्षे च तु श्र्या तु विधूदये गणेशं पूजयित्वा तु चंद्रायार्घ्यं प्रदापयेत् पार्वत्युवाच क्रिय
 ते केन विधिना किं कार्यं किंच पूजनम् उद्यापनं कदा कार्यं मन्त्राः केस्युस्तु पूजने किं ध्यानं श्रीगणेशस्य गणेशवद्विस्तारत् गणेश उ
 चतुर्थ्या मातरुत्थाय दंतधावनपूर्वकं ग्राह्यं व्रतमिदं पुण्यं संकष्टतरणं शुभं कर्तव्यमिति संकल्प्य व्रते स्मिन् गणपत्स्मरेत् स्वीकारम्
 चः निराहारोस्मि देवेश यावच्चंद्रोदयो भवेत् भोऽस्यामि पूजयित्वा हसं कृत्वा तारयस्व माम् एवं संकल्प्य राजेन्द्र श्लाघुणा तिलैः शोभैः
 आन्हिकं नुविधायैव पश्चात् पूज्या गणाधिपः त्रिभिर्मोषैस्तर्पेन्नृतीयां शो नवापुनः यथाशक्त्या तुवाहं भी प्रतिमा क्रियते मम माषमा
 न्नान्तर्दधेत्थ तृतीयां शो नवापुनः यथाशक्त्या तुवाहं भीनां श्रम्यापि यथास्मरवम् सर्वथैव दरिद्रेण क्रियते मन्त्रं यीशुभा वित्तशा
 वधानं कर्तव्यं कृते कार्यं विनश्यति मलपूर्णं वस्त्रयुतं कुंभं तस्याग्रतो न्यसेत् पद्ममष्टदलैः कार्यं गंधपुष्पैः प्रपूजयेत् एवं व्रतं प्र
 कर्तव्यं चतुर्थ्यां श्रावणे सिते स्वीकार्यं श्रवणं चाचार्यः संकष्टहरणे नित्यो गणाधिपंतथाचार्यं सर्वशास्त्रविशारदम् अद्भुता प्रा-
 र्थयेदो दीनोक्तं विधिमाचरेत् एकाविंशतिविभ्रांश्च वस्त्रालंकारभूषणैः पूजयेद्गोहिरण्याद्यैर्हुत्वा गोविधिपूर्वकम् होमद्र
 व्यं मोदकांश्च तिलयुक्ताद्यतर्कुताः अष्टोत्तरसहस्रवानो च दृष्टोत्तरशतम् अष्टाविंशति संख्या कैर्मोदकैर्वसि शर्करैः अश
 स्तोष्टोशुभान्स्थूलान् जुहुयाज्ज्ञानवेदसि वेदिकेन च मंत्रेण आगमोक्तेन वानथा अथ वानामं चैण होमं कुर्याद्यथा वि-

धि पुष्यमंडपिकाकार्यागणेशाल्हादकारिणी पूजयेत्तत्रगणपंभक्तसंकष्टनाशनम् गीतवादित्रनिर्देशमिक्किमावपुरस्कृतैः पुराणवेद-
 निर्धिषेस्तोषयेच्चगणेशकम् एवंजागरणंकार्येशात्म्यादानादिकं तथा सपत्नीकमथाचार्यतोषयेद्वरभूषणैः उपानच्छत्रगोदान-
 कमंडलुजलादिभिः यथाशान्त्याप्रकृतं व्यंदा रिद्ध्याभावमिच्छता एकविंशतिविभ्रांश्च भोजयेन्नाभमिर्मम गजास्योविमराज-
 श्वलंबोदरशिवात्मजौ यन्मण्डः शूर्पकर्णः कुञ्जश्चैव विनायकः विघ्ननाशाहि विकटो वामनः सर्वदेवतु सर्वातिनाशी भगवान् विघ्न-
 हर्ता च धूम्रकः सर्वदेवाधिदेवश्च सर्वेषोऽशवेरमृताः एकदंतः शूर्पकर्णो भालचंद्रगणेश्वरः गणपंश्चैकविंशाश्च सर्वे एते गणेश्वराः
 दुर्गोपेन्द्रश्च रुद्रश्च कुलदेव्याधिकं भवेत् विशेषेणाष्टसंख्याकैर्मोदकैर्हवनं स्मृतम् एवं कृतं विधानेन प्रसन्नो हन संशयः ददाभिवाञ्छिता-
 न्कामांस्तु ह्यंतमस्त्रियंकुरु श्रीकृष्ण उवाच एवंतु कथितं संवर्गणेशेन स्वयं नृप पावत्या तत्कृतराज नृपतं संकष्टनाशनम् व्रतेनानेन
 सार्धोद्दिप्रापशंभुं पतिस्वकम् तत्कुरु त्वमहाराज व्रतं संकष्टनाशनम् चतुर्थीसंकदानामस्कंदेन कथितां त्रभूनीं त्रिभिलोककामै-
 स्ते लोके किंतु तदिदं व्रतम् सूत उवाच कृतं युधिष्ठिरेणैतद्राज्यकामेन वै हि ज तेन शत्रून्निहत्या जौ स्वराज्यं प्राप्तवान् च वयम् तस्मात्स-
 र्वप्रयत्नेन व्रतं कार्यं विचक्षणैः येन धर्मार्थकामांश्च मोक्षंश्चापि भवेत्किं नृ यः करोति व्रतं विभ्राः सर्वकामार्थसिद्धिदम् सर्वां छिनक्-
 तं प्राप्य पश्चाद्गणपतिं व्रजेत् यदा यदा व्रतं विभ्रा नरः प्रामोति संकटम् तदा तदा प्रकृतं व्यं व्रतं संकष्टनाशनम् त्रिपुरहंतु कामेन कृतं दे-
 वेन शतलिना त्रैलोक्यभृतिकामेन महेंद्रेण तथा कृतम् रावणेन कृतं पूषादिबन्धनसंकटे स्वकीयं प्राप्तवान् वाज्यगणेशस्य प्रसादतः
 स्मीनान्वेषणकामेन कृतं वायुस्तेन च संकल्य दृष्टवान् सोऽयं सोऽयं सोऽयं सोऽयं सोऽयं सोऽयं सोऽयं सोऽयं सोऽयं सोऽयं सोऽयं सोऽयं सोऽयं
 लेहं पुण्यद्व्यं लोकं हि जेतुमाः अहं तथापि पतिते मे गौतमं प्राणवत्स्रमम् विद्याथीलभते विद्याधनार्थो धनमाप्नुयात् पुत्रार्थी पुत्रमा-
 मोदि रोगी रोगात्प्रमुच्यते इति श्रीस्कंदपुराणे संकष्टचतुर्थी व्रतोद्यापनं नं पूर्णम् अथ आवागे कार्तिके वा शकृत् चतुर्थ्या दूवा-
 गणपति व्रतम् मदनरत्ने सौरपुराणे स्कंद उवाच केन व्रतेन भगवन्सौभाग्यं तुलं भवेत् पुत्रयौ त्रधने शर्वयेर्मनुजः सार्वभौमः

ते तन्मेवदमहादेवव्रतानामुत्तमं व्रतम् महादेव ० अस्ति दूर्वागणपतेर्ब्रतं त्रैलोक्यविश्रुतम् भगवत्यापुराचीर्णीपार्वत्याश्चन्द्रया सह
 सरस्वत्या च द्वादशैश्वर्यानां धनं देन च अन्यैश्च देवैर्मुनिभिर्गंधर्वैः किन्नरैस्तथा चीर्णमेतद्भूतसर्वैः पुराकल्पे षडानन चतुर्थीयाभवे
 च्छुक्लानभोभासस्य पुण्यदा तस्या व्रतमिदं कुयात्कानि क्यावापडानन कार्तिकेशः पक्षे तु चतुर्थ्यामुत्तमं व्रतम् राजाननं च तुर्बाहुमेक
 दंतविपाटितं विधाय हेम्ना विघ्नेशं हेमपीठासनस्थितं तथा हेमयोर्दूर्वातदाधारे व्यवस्थितां संस्थाप्य विघ्नकर्तारं कलशोत्तमं भाजने
 वेषितं रक्तवस्त्रेण सर्वतोभद्रमंडले पूजयेत् रक्तकुस्मैः पत्रिकाभिश्च पंचभिः विल्वपत्रमपामार्गशमीदूर्वाहरिप्रियाः गंधपुष्पैश्च दू
 पैश्च कुस्मैश्च सुगंधिभिः फलेभ्यो मोदकैः पश्चादुपहारं प्रकल्पयेत् उपहारैस्तु विधिना पूजयेद्दिग्गजास्तम् उमास्मजनमस्तुभ्यं वि
 श्वव्यापिन्सनातन विघ्नेयां च्छिंद्विस्सकलान्सर्वमाद्यं वदामि ते गणेश्वराय देवाय उमापुत्राय वेधसे पूजयेच्च महादेवगृहाण भगवन्
 मम विनायकाय श्रूराय वरदाय गजानन उमास्तनाय देवाय सर्वविघ्नेषु हागिणे उमागमलसंभूतो दानवानां वधायै अनुग्रहाय-
 लोकानां सदेवः पातु विश्वधक् परं ज्योतिः प्रकाशाय सर्वसिद्धिप्रदायक दीपं तुभ्यं प्रदास्यामि महादेवाय तेन मः गणेश्वरागणाध्यक्षे गो
 रीपुत्रगजानन व्रतसंपूर्णतां यातु त्वत्प्रसादादिष्मानन एवं संपूज्य विघ्नेशायथाविभवविस्तरैः सौपस्करगणाध्यक्षमाचार्यानिवेद
 येत् गृहाण भगवन् ब्रह्मनागराजस्य दक्षिणम् व्रतं त्वद्वचनादद्य पूर्णतां यातु सुव्रत दानं श्रावणे शङ्खपद्मस्य चतुर्थ्या तु जितेंद्रि-
 यः कुर्याद्वर्षत्रयं त्वेवं सर्वसिद्धिप्रदायकम् एवं यः पंचवर्षाणि कृत्वा दद्यापनमाचरेत् ईक्षिताल्लभने कामान्देहांते शांकरं पदम् उद्या
 पनविनायस्तु करोति व्रत उत्तमम् तेन शङ्कनिलैः कार्यं प्रातः स्नानं षडानन हेम्ना वाराजतेनापि कृत्वा गणपतिबुधः पंचगव्यैस्तु सं-
 स्नाप्य दूर्वाभिः संपूजयेत् मंत्रैस्तु दशभिर्मन्त्र्या दूर्वायुक्तैः शिखिचज दूर्वायुग्मैः पंचगव्यैः पूजनं दशमंत्रकैः गणाधिपनमस्तेस्तु
 उमापुत्राघनाशन एकंदंते भवक्रेतितथामूषकवाहन विनायके शत्रुत्रेति सर्वसिद्धिप्रदायक कुमारगुरुदेवतुभ्यं गणेशाय प्रपूजयेत्
 इत्येवं कथितं सम्पूज्य सर्वसिद्धिप्रदं भुजम् व्रतं दूर्वागणपतेः किमन्यच्छेत्तातुमिच्छासि इति सोऽगुरुगणोक्तं दूर्वागणपतिव्रतो दद्यापनम्

अथैकविंशतिदिनगणपतिपूजनं तत्र आगवणशङ्खचतुर्थाभिरभ्यश्चावणकृष्णादशमीपर्यंतं गणपतिपूजनं सामध्याह्नव्यापिनीकमया
 एकदंतेभूपर्कणैर्गजतुंडं चतुर्भुजम् पाशांकुशधरदेवं मोदकं बिभ्रतं करे ध्यानं आगच्छजगदाधारस्करास्करवराचिंत अनानाथनाथ
 सर्वज्ञगीर्वाणपरिपूजित आवाहनं स्वर्णसिंहासनदिव्यनानास्त्रसम्बन्धितम् समर्पितमया देवतत्रत्वं समुपाविश आसनं
 देवदेवेश सर्वेश सर्वतीर्थहृत् जलम् पाद्यं गृहाण गणपदं पुष्पाक्षतैर्युतम् पाद्यं प्रवालमुक्ताफलपूगारत्नताबूलजांबूनदमष्टग
 धम् पुष्पाक्षतैर्युक्तममोघशक्तेर्दत्तं मया अर्घ्यं सफलीकुरुष्व अर्घ्यं गंगादिसर्वतीर्थेभ्यः प्रायश्चित्तं तोयमुत्तमम् कर्पूरैर्लालवर्गैश्च यु-
 क्तमाचम्यतां विभो आचमनं चंपकाशोकबकुलमालतीमोगरादिभिः वासितं स्निग्धताहेतुस्तेलचारुप्रगृह्यताम् अभ्यंगस्ना-
 नं कामधेनुसमुद्भूतं सर्वेषां जीवनं परम् पावनयज्ञहेतुश्च पयः स्नानार्थं मर्पितम् पयस्नानं पयसस्तु समुद्भूतं हिमादिद्रव्ययोग-
 तः दद्यान्निर्गतमया देवस्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् दधिस्नानं नवनीतसमुत्पन्नसर्वसूतोषकारकं यज्ञांगदेवताहेतोर्युते स्नानार्थं मर्पितं
 घृतस्नानं पुष्पासारसमुद्भूतं भक्षिकैराहृतं च यत् सर्वतृष्टिकरं देवमधुस्नानार्थं मर्पितम् मधुस्नानं इक्षुरससमुद्भूतं शर्करासू-
 मनोहरम् मत्स्यपहरणस्नाने गृहाण त्वं मया मर्पितम् शर्करास्नानं सर्वमायुर्यताहेतुः स्नादुः सर्वप्रियं करः पुष्टिस्तु सानुमानोत्तमोत्तम इक्षु-
 सारं भवो गुडः गुडस्नानं कांस्ये कांस्येन पिहितं दधि मधुघृतं पयः मधुपर्कं मयानीतः पूजार्थं प्रतिगृह्यताम् मधुपर्कस्नानम्
 सर्वतीर्थोद्धतं तोयं मया प्रार्थनया विभो सखासितं गृहाण दसम्यक् स्नानुत्तरेऽश्वर स्नानं रक्तवस्त्रयुतं देवलं कलज्जानि वारणम्
 अनर्घ्यं मानिस्तूष्णं च गृहाणे दमया मर्पितम् वस्त्रं राजतंबूतं सूत्रं च काचनं रत्नं संयुतम् शक्त्योपपादितं देवगृहाण परमेश्वर यज्ञो-
 पवीतं स- अनेकरत्नयुक्तानि मूषणानि बहूनि च तनूद्वेगैर्काचनानि योजयां भित्तिवाजया मूषणः पूर्वादिक्रमेण अष्टौ दिक्पाला-
 नावाहयेत् दृष्टगंधसमायुक्तं रक्तचंदनमिश्रितम् द्वादशांगेषु ते देवलं पिपासामिलुपांकुरु चंदनं रक्तचंदनं समिश्र्या स्तु दुःखं
 लकोपरि शोभायेत् संप्रदास्याभिगृहाण जगदीश्वर अक्षतान् पादलं कर्णिकारं च बंधूकरं कर्तृपंकजम् मोगं रं मात्कृतां पुष्पं गृह्य

तोऽमुवेनेश्वर पुथाणि नानापंकजपुष्पैश्चग्रथितापद्भैरेपि बिल्वपत्रच्युतोमालागृहाणकमनोहराम् मालां अथोगपूजा
गणेशायनमः पादोपूजयामि गौरीपुत्राय० गुल्फोपू० विश्वेश्वराय० जानुनीपूज० गजाननाय० ऊरुपू० लेवोदराय० वक्षस्थलपू० गणना-
शाय० स्तनोपू० हेमातुराय० कंठपू० वक्त्रं तु दाय० शिरःपूजयामि अथैकविंशतिपत्रपूजा गणाधिपाय० भृंगराजपत्रं स० उमापुत्राय०
बिल्वपत्रं स० गजाननाय० दूर्वापत्रं० लेवोदरा० वदरीपत्रं० हरसूत्रवे० मधुपत्रं० गजवक्त्राय० तुलसीपत्रं० गुहायजाय० अपामार्गप-
त्रं स० एकदंताय० बृहतीपत्रं० इक्षवक्त्राय० शमीपत्रं० विकटाय० करवीरपत्रं० विनायकाय० अम्बुलपत्रं० कपिलाय० अर्कपत्रं० बटवे-
न० चंपकप० अभयदाय० अर्जुनपत्रं० पत्नीहिताय० विष्णुक्ताप० सराधिपतये० देवदारुप० मालचंद्रा० अगुरुपत्रं० हेरंबा० श्वेत-
दूर्वा० शूर्पकर्णाय० जानीप० सरनाथाय० धत्तूरप० एकदंता० धत्तकीपत्रं० अथैकविंशतिनामपूजा गजाननाय० विघ्नराजा० लंबोद-
राय० शिवात्मजा० वक्त्रं तु दाय० शूर्पकर्णाय० कुआय० विनायकाय० विघ्ननाशनाय० विकटाय० वामनाय० सर्वातिनाशिनेन० भगवते-
न० विघ्नहर्त्रे० धूम्रका० सर्वदेवाधिदेवाय० एकदंता० कृष्णपिंगा० मालचंद्राय० गणेश्वराय० गणपाय० पुष्पं स० २१ दशगंगुलधू-
पं सर्वसौगंधिकारकम् सर्वपापक्षयकरं गृहाणत्वमयार्पितं धूपं सर्वज्ञसर्वलोकेशतमो नः शानमुत्तम गृहाणमंगलदीपं देवदेवन-
मोस्तुते दीपं नानापक्वान्संयुक्तं पायसं शर्करान्वितं गजिकाथान्यसंयुक्तं मेथीपिष्टसतक्रकं हिंगुजीरककूष्मांडैर्मरीचिमाषपि-
ष्टकैः संपादिनैः स्तूपधैश्च भर्जितैर्वदेकैर्युतम् मोदकापूपलड्डुकशक्नुलीवदकादिभिः पर्यटरससंयुक्तं नैवेद्यममृतान्वितं हरिद्राहिंगु-
लवणसाहितं स्तूपमुत्तमं सप्तामुद्रं गृहाणेदं भोजनं कुर्यादहं मयानि वेदिनं तुभ्यं गृहाण जगदीश्वर नैवेद्यं अतिवृत्तिकरं तोयं सुगंधि-
चपिबेच्छया तथिवृत्ते जगत्संनिस्तुते महात्मनि मध्ये पार्जय० उत्तराणो ग्रानार्थेनेदं द्वातोर्यं स्रज्वासितं मुखपाणिविशस्त्यर्थं पुनस्तोत्रं
रदाभिने दाडिमं मधुरं निंबूजं ब्याम्भपनसादिकं द्राक्षारं भाफलं पक्कं कर्कंधूः खामुरं फलं नारिकेलं च नारिं गंकलिं भांजिरं तथा उवर्कं च
देवं शफला न्येतानि गृह्यतां फलाणि गृहाण चंदनं चारुकरांगो हर्जनं शुभम् नानापरिमलेद्भ्योर्भिर्भित् चूणमुत्तमम् अचीरं नामकं पु-

ण्यङ्गाधिचारुप्रमुह्यताम् चारुत्वाद्गुरसंभूतं वेगशस्मरसमुद्भवम् सचंद्रपूगचूर्णादंशरवादिरेणचमयुनम् एलालवेगसंभिभ्रंतांबून्प्रतिगृह्य
 तां न्यूनातिरिक्तपूजायां संपूर्णफलहेतवे दक्षिणांकांचनोदवस्थापयामितवायतः दक्षिणां सितपीनंस्तथारत्नैर्जलेः कुसुमैः शर्भैः यथि
 नांस्कंदराभाल्पगृहाणपरमेश्वर भालां हरिताचनवर्णावापंचत्रिपत्रसंयुताः दूर्वाकुरामयादत्ताएकविंशतिसंमिताः गणाधिपायनमः
 दूर्वाकुरान्समर्पयामि उमापुत्राय० अभयप्रदाय० एकदताय० मूपकशाहनाय० विनायकाय० ईशपुत्राय० इमवच्चाय० सर्वसिद्धिप्रदाय
 काय० लंबोदराय० विघ्नराजाय० विक्रदाय० मोदकप्रियाय० विघ्नविध्यंसकर्त्रेण० विम्बवंधाय० अमरेशाय० गजकर्णाय० नागय-
 ज्ञोपवीतिने० भालचंद्राय० विद्याधिपाय० विद्याप्रदायनमः इतिदूर्वा गणेशहृदयेध्यात्वा सर्वसंकष्टनाशनम् एकविंशतिसंख्या
 काः करोमिचप्रदक्षिणाः प्रदक्षिणाः ओदुंबरेराजतेवाकांसेकांचनसंभवे पात्रेप्रकल्पितान्दीपान्गृहाणचक्षुरर्पितान् पंचार्ति
 पंचदीपैश्चदीपितां परमेश्वर चारुचंद्रप्रभंदीपगृहाणपरमेश्वर पंचार्ति कर्पूरस्यमयादेवदीपस्तेचनिवेदिनः यथास्यनेसतेभस्मत
 शापापविनाशाय कर्पूरदीपं स्तोत्रैर्नानाविधैः सूक्तैः सहस्त्रनामभिस्ततः उपविश्यस्तुवीर्तेनं कृत्वा स्थिरतरमनः दीनानाथदयानिधे
 सरगणैः संसेव्यमानोद्दिजब्रह्मेशानमहेन्द्रशेषगिरिजागर्ध्वसिद्धेः स्तुतः सर्वादिष्टनिवारणेकनिपुणत्रैलोक्यनाथप्रभोभक्तिमेसफ
 लांकुरुष्वसकलां संत्वापराधानम् आवाहनंनजानामिनजानामितवार्चनम् विसर्जनंनजानामिसम्यताजगदोशवर क्षमापनं गोरी
 स्तननमस्तेस्तुसर्वसिद्धिप्रदायक सर्वसंकष्टनाशार्यमर्ध्यमेप्रतिगृह्यताम् अनेनएकविंशतिअर्घ्याणि हजपूजायाः सांगतासिध्दा
 र्थेब्राह्मणाद्यवायनप्रदानकरिष्ये ब्राह्मणपूजनम् दशभोदकसंयुक्तवाणकचक्रप्रदम् गणेशप्रीणानार्थायगृहाणत्वाद्विजोत्तम
 वाणकम् सांगतासिद्धयेब्राह्मणान्भोजयेत् इत्येकविंशतिदिनगणपतिपूजा अर्थेकविंशतिदिनगणपतिकथा शौनकउ
 वाच स्तुतस्तुतं ब्राह्मणसविद्याविशारद सकृदेचसमुत्पन्नेकार्यसिद्धिः कथंनृणाम् स्तुतुवाच शृणुञ्जमुनयः सर्वेशो
 नकप्रमुखानघाः संकष्टनाशनं पुण्यव्रतवच्चियाश्रुतं यत्कृत्वासर्वकार्यणिमिद्विंशतिनसंशयः पूजयित्वागणेशादि एकविंशद्दिना

वधि शौनकउवाच कथंभूज्योगणाध्यक्षोविघ्नहर्तागणाधिपः केनचादोपुशचीर्णं व्रतंविघ्नहरस्यच वदसर्वमहाप्राज्ञअस्माकंविधि पूर्वकं प्रामोसित्वंमहाप्राग्यादरण्येसत्रमंडपे स्मृतउवा० एवमेवपुशपृष्टःषण्मुखोवदनावरः सनत्कुमारमुनिनाब्रह्मपुत्रेणयोगिना सनत्कुमारउ० कार्तिकेयमहाप्राज्ञदेवसेनाधिपप्रभो संकटापुत्रकथमुच्येज्जानोर्विज्ञानदुर्लभः श्रुत्वावाक्यंब्रह्मसूतोःसर्वेषांकार्यगौरवम् सेनानीस्तुतदाहर्षान्नमस्कृत्यमहामुनिम् स्फुटउवा० विप्रवर्यमहायोगिन्यार्वत्यामुखतः श्रुतं वदामितद्व्रतंतुभ्यंशृणुसर्वसमासतः कैलासंभुवनैरभ्येवसमानोमहेश्वरः स्नानुजगामप्रगवान्भोगवत्याययास्मरवम् तस्मिन्नेवदिनेअंबात्वाभ्यगस्नानभारभत् स्वशरीराचमलगृह्यतस्यमूर्तिमकल्पयत् सजीवचपुनःकृत्वाणहिरुज्ज्वेल्यचोदयत् अवदद्वैततोनामबद्धवस्त्वविनायकः पुत्रगच्छबहिर्द्वीरेतिष्ठतत्रहृदायुधः आयास्यनिकदाचिद्वैदुषुरुषोभवनान्तरे तंनिवारयितुंशक्तोधावत्स्नानकरोम्यहं ममाज्ञांगृह्यपश्चात्संप्रवेष्टुमर्हसि ध्रुवं मात्राज्ञांगृह्यशिरसिअगमद्द्वारदेहली मुद्गरंतुसमादायहस्तेबद्धवनाभ्रकः अरस्मद्द्वारदेशं सपार्वत्याज्ञांस्मरन्बलात् तदानीमेव आयातंविभूत्याचर्चितंविष्णुम् संप्राप्तेष्ववनद्वारेशंशुःसर्वेश्वरोहरः देहलींप्राविशान्यावद्द्वारयद्द्वारपोबली द्वारपालउ० कोसित्वंचकिमर्थंहिगम्यतेभवनेशुभे मात्राज्ञायानियावत्स्वस्थानव्यतावेदवहि स्फुटउ० द्वारपालवचःश्रुत्वाशंशुःक्रोपमथाकरोत् शंभुरु० कस्याज्ञाचमयायात्वाकोसित्वंभाषसेकथं गृहीत्वाडमरुहस्तेद्वारपालाशिरोहनत् प्रविशच्चततस्तूर्णस्वगृहंषार्वतीपतिः दृष्ट्वानाशंसकोपंसा चिंतयत्यार्वतीहृदि बहुधाबाधतेस्फुटेशंकरेकोपकारः अलंकृताचस्नानाथार्वतीजगदेबिका पायसेनतु पूर्णेद्वेप्रसभोज्येनसंपुते संस्थाप्यचैवपीठाग्रेघृतेनस्सितयान्विते पात्रद्वयंसमालोक्यअवदत्सार्वतीशिवः शंभुरुवा० दिव्यकांचनभूतोददर्विभ्यांचस्फुलोचने भोज्यपात्रंतु कस्येदंस्थापितंचद्वितीयकम् भोजनार्थंद्वितीयोद्यकोयातिवदवद्धुमे नायातित्रययाचात्रविलंबेकारणंवद इतिश्रुत्वा वचःशंभोः सर्वशस्यमहासती प्रीतिहर्षसमायुक्तासर्वज्ञभवदत्तदा पावल्युवाच ममाद्यस्नानसमयेउद्धर्तनमलोद्भवम् पुत्रैर्विरच्यचटदोदेहल्यास्थापितोमया तदर्थंचिद्वितीयैर्वैभाजनस्थापितंभ्रूवम् इतिश्रुत्वावचस्तस्याश्र्वकंप्रेप्राकृतोयथा

शिवउवाच प्रविशंतंचमांदारेतवपुत्रोन्यवारयत् कोसितंचमयापृष्टस्तेनोक्तातवाभिधा कोपेनचततस्तस्यशिरस्छित्वा निपा-
 नितम् इतिश्रुत्वाततोदेवीविह्वलापतिताम्रुवि पार्वत्युवा० पुत्रजीवयसेदेवतर्हिस्मिदयेमहेम्बर तथैवचममप्राणागमिष्यतिनसंश-
 यः इत्युक्त्वाचततोदेवीहाकष्टमित्यवीवदत् पुनःपपातसाम्भूमौवानेनकदलीयथा शिवउवा० उतिष्ठभद्रकिदुःखपुत्रार्थमाकुरुष्वि-
 ये अधुनातवपुत्रं हिजीवयामिशिरोधिना प्रियामेवंचआम्बास्यगतोद्धारस्वयविभुः इतस्ततोवलोक्याथगजोद्देशोमृतसदा निहृत्यचना-
 गशिरोबद्धंवयोजयद्विभुः संजीव्यबद्धवंपुत्रपार्वतींमिनिवेदयत् दृष्ट्वागजशिरंपुत्रपार्वतीहर्षनिर्भरा भोजयित्वापतिपुत्रस्वर्णया-
 त्रेकशोभने नमस्कृत्यततोदेवंपतिपात्रेउपाविशत् बुभुजेतुततोदेवीपतिशेषंतुभोजनम् कैलासमुनेरस्येपार्वत्यानिवसन्बहु अटन्
 विभुः कदाचित्सहस्रमेणबलीयसा पार्वत्यासाहितोदेवः प्राप्तवान्नर्मदातदम् रम्यरेवातददृष्ट्वापार्वतीत्यवदच्छिवं पार्वत्युवा० दे-
 वदेवमहादेवशंकरमाणवह्नुभ्रम् अक्षक्रिडनकामाहृत्ययासार्द्धस्नेम्बर शंकरउ० अक्षक्रिडनकामात्वमासनेस्मिन्स्थिराभव जये
 पराजयेचात्रसास्यर्थंयोजयप्रिये स्वाभिवार्यंचसाश्रुत्वाएरकागृह्यमुष्टिना नराहृतिमथाकल्प्यप्राणान्सासमयोजयत् देहतस्य
 चसासूयपाणिपदोनसांभसा तमुवाचततोबालमक्षक्रिडांवित्रोक्तय आवाभ्याक्रिडयमानाभ्याकोजेष्यनिवदभ्रव इतिमानवर्षः
 श्रुत्वाबालकोवैतथेतिभोः अक्षक्रिडासमारब्धापार्वत्याशंकरेणच जयोजातश्रुपार्वत्याशंकरस्तुपराजितः शंकरस्तुतदापृच्छत्को-
 जिनोयदबालक अवदह्वालकस्तत्रजितंदेवनश्रुत्विना पुनःक्रिडांप्रवृत्तासासाक्षीकृत्वातुबालकम् पुनर्जितंतुपार्वत्याशंकरस्तु
 पराजितः बालंपप्रच्छसादेवीजितंकेनवदाधुना पुनरप्याहबालोसोजितंदेवेनशरत्तिना हर्षेणचसमायुक्तःपार्वतीमाहशंकरः
 क्रिडांकुरुमहादे विरोधंत्यजशमानने क्रिडतीसापुनर्देवाजितोदेव्यासशंकरः लज्जितःशंकरोबालंकोजिनोवदमिश्रितं शंकरमा
 हबालारब्धो जितस्त्वमुवनाधिप बालवाक्यंसमाकर्ण्यपार्वतीकोपनिर्भरा भिष्यावदसिदुष्टास्मन्यादहीनोत्रकदंभे पच्यमानोतिदुःखे
 नम्राविष्यसिनसंशयः बालउ० विशापंकुरुमांमातर्बालिमावाचमयेरितम् इतिश्रुत्वावचस्तस्यमातृभावादयाब्धिना पार्वत्युवा०

नागकथायदापुत्रपूजासंयत्नेनैश्वमे गणेशपूजायत्यायादृक्षाहूजाविधिंशिवम् नासांश्रुत्वावचोदिव्यंतवप्रसक्तिर्भविष्यति गणेशपूजायि
त्वातुमगसान्निध्यमेष्यसि इत्युक्त्वाभान्तोदधीहिमाचलमगादुषा व्यतीनेवत्सरेपूणेआवणेमासिचागते गणेशपूजनार्थेनाग-
कन्याः समागताः दृष्टवान्भर्मदानरेस्त्रिदं बहुमृषितम् बालउवाच किमर्थचागतावाद्याः किंचाचक्रियतेधुनो भयनीभिःपू-
ज्यतेकः किंफलंवदनाद्यमे नागकन्याः० वत्सपूजागणेशस्पर्शक्रियतेस्माभिरुक्तमा पूजितेतुजगन्नाथैलभनेवाच्छ्रुतंभवम्
बालउ० कथंपूज्योगणाध्यक्षः क्रियत्कालवदाद्यभौः क्रोविधिः केचसंभाराः कदापूज्योगणेश्वरः नागकन्याःऊचुः आवणेमासि
संप्राप्तेचतुर्थ्याचिरवगोदये नित्यामलककरक्केनस्नानंकुर्याज्जलाशये शरूपसेसमारभ्ययाकृष्णादशमीभवेत् मध्याह्ने पूजयेत्ता
वदेकविंशद्दिनावधि एकविंशतिदूर्वाभिस्मावन्युथैः शरभैः सदा मोदकैरेकविंशेऽथ पूजयेत्यहजनः मोदकादशविभ्रायदातव्याश्वस
दक्षिणाः एकगणाधिपेदत्वास्वयंचाद्याद्दशैवतु पूजामौनेनकर्त्तव्यामोजनंचतयानय ब्रह्मचारीभूमिशायीभूदप्राक्षणवर्जितः ह
विष्याशीतथाभूयाच्छुचिरनेर्बहिः सदा एवंनियममास्थायपूजांकुर्यात्सदाव्रती तान्मपान्नेजलगृह्णगंधेषुषसमन्वितम् फलरत्नस
मायुक्तमर्घ्यदद्याद्गणाधिपे दक्षिणेतिसदावत्स एकविंशन्निवेदयेत् पूजासमाप्तौविभ्रायवायनंचसमर्पयेत् गणेशायनमस्तेस्तुपा
वर्तनिंदनायच गंधपुष्पसमायुक्तगृहाणार्घ्यनमोस्तुते गणेशप्रीतयेतुभ्यवायनंदशमोदकम् दक्षिणाफलसंयुक्तवशापात्रैस्सकल्पि
नम् गणेशः प्रतिगृह्णानिगणेशोवैददानीच गणेशस्मारकोभ्राभ्यागणेशायनमोत्तमः एवंपूज्योगणाध्यक्षोनामर्दोभक्तिः शरभः ग
णेशपूजितेवत्सतवसिद्भिर्भविष्यति एवमुक्त्वागतादेव्योनागकन्याः शरुचिस्मिताः बालकेनकृतपश्चादन्यस्मिन्वत्सरेततः आवणेमा-
सिसंप्राप्तेशरूपक्षेनेथौभूमौ चतुर्थ्याकृतसंभारोव्रतयाहबालकः गणेशनामर्दतत्र एकविंशद्दिनावधि विधिवत्पूजयामासनम
रुद्रपूज्यगणेश्वर गणेशोवरदोजातोयाचयस्वयदीप्तिनं श्रुत्वावाक्यंगणेशस्यहर्षनिर्भरमानसः बालउ० नमस्कृत्यगणेशानंवरंदेहि-
नमोस्तुते पादयोर्भेबलंदेहिवासंशंकरसन्निधौ गणेशउवा० यथेच्छसितथैवास्तुप्रार्थित्याः प्रानिरस्तुते इत्युक्त्वातुगणेशोशोभोत्तत्रै

वानर्देयेविष्णुः दृढपादश्चबालोसौकेलासमगमन्नतः दृष्ट्वाहरस्यचरणौशिरसाजगद्देसुभौ शिवउवाच उनिष्ठवृत्सनेपादौकथंजा-
 नौदृदौवद् कस्यप्रसादात्समिहआगतोसिममाल्भ्यम् बालउवाच कृतंमयागणेशस्यएकविंशद्दिनात्मकम् श्रुतचनागकन्याभ्यस्त
 द्रुतंभूजनमया तेनपुण्यप्रभावेनप्राप्तोहंतवराग्निधौ गणेशस्यप्रसादेनशरीरंरुदतागतम् शिवउवा० कीदृशतंद्रुतंश्रुहिकश्च्येह-
 चतंद्रुतम् वरुभ्रायादर्शनाथेपार्वत्यारोषशान्तये बालउवाच आवणेश्चुपक्षेत्तुचतुर्थ्याचिसमारभेत् आवणेबहुलेपक्षेद-
 शम्याचसमापयेत् गणेशपूजयेन्नित्यमेकविंशद्दिनावधि एकविंशतिदूर्वाभिःपुष्पैरपिनयेवच कर्नयामोदकास्तत्रएकविंशति
 संख्यकाः दशविप्रायदत्वानुएकदेवेनियोजयेत् अवशिष्टाः स्वयंभक्ष्याः श्रुतमेवमयाविभो किमथाद्यत्वयाज्ञप्तंकर्तव्यवर्तनेविभो
 आचरच्छमुरव्येगणेशस्यव्रतंशुभम् पूजनानुगोणस्यपार्वत्याश्रितमनः हिमाचलनमस्कृत्यवचनंचेदमब्रवीत् पार्वत्यु-
 वाच गम्यतेद्यमयातानेकेऽस्मिन्निजमंदिरम् शिवस्यचरणौद्रष्टुमुत्सुकमेभनोभवत् शीघ्रंदेहिममाज्ञाभोः स्मृणस्थानुनश-
 क्यते हिमाचलउवा० प्रेषयिष्येक्षणंनिष्ठविमानेनार्कवर्चसा सैन्यददामिरक्षार्थंनवमार्गेश्चिस्मिन्ने पितृवाक्यसमाकर्ण्यवि-
 मानचारुरोहसा स्मणमात्रेणसायाताकैलासंभवनोत्तमं दृष्ट्वामहेश्वरदेवंप्रणनामविहस्यच किंकृतंभोनजानीममनोमेचात्तनं
 त्वया वाक्यंश्रुत्वाप्रियायाश्रमनसाचात्कलिंगयनाम् अवदत्कारणतस्याहरणेमनसोध्वम् शिवउवाच कृतंमयागणेशस्य
 पूजननवहेतव तेनपुण्यप्रभावेनआगतत्समभानिकम् पार्वत्युवाच कथंपूज्योगणाध्यक्षोवदमत्तंजगदिभो अहमद्यकरि-
 व्यामिसेनानीदर्शनायच शंकरउवाच कुरुदेविगणेशस्यपूजनचयथाविधि एकविंशतिदूर्वाभिःपुष्पैर्नानाविधैःशक्तेः मोदके
 रेकविंशेश्चएकविंशद्दिनानिच अर्घ्यंस्त्वावतिसंख्याकेस्तथाब्राह्मणनर्पणैः त्रिलोचनमुरवाच्छुलागणेशः पूजितस्तथा एकविंश-
 द्दिनात्पश्चात्कुमारोभ्यगमरस्वयं स्कंददृष्ट्वातदादेव्यास्मनाभ्यानिर्द्देशयवुः स्तमालिङ्ग्यसादेवीचुंचुंबेचमुखपुनः वत्साद्यचमुवंह
 ष्ठगणेशस्यप्रसादतः बहुकालंचमाल्यत्कागतःषण्मुखबालक कृतकृत्याद्यजातास्मिदर्शनान्तेनसशायः शेषंत्यजमहाबुद्धेशपश्यंतव

दाम्यहं . स्कंदउवाच मानर्वदराणेशस्य पूजनं च यथाश्रुतम् विश्वाभिन्नं च राजानं भमभिन्नं वदाम्यहम् पार्वत्युवाच वदभिन्नं
 णेशस्य पूजनं कुरु भक्तिः एकविंशतिर्द्वयोभिः पुष्पैरथैकविंशतिः कर्तव्या मोदकास्तत्र एकविंशतिसख्यकाः दशविप्राय दानव्याः
 स्वयंचाद्यादशैवच एकगणाधिपे दत्वा अर्घ्याप्यपितर्येवच पूजयस्व गणाध्यक्ष मेकविंशदिनावधि इदं व्रतं गणेशस्य भक्तिप्रोपः
 करिष्यति तस्य कार्यणि सिद्ध्यन्ति मनसा चिन्तितानि च व्रतराजविधिं श्रुत्वा सेनानी श्रवणाय कारात् सेनानीनामग्रणीत्वं समवाप्य भु
 चि व्रतः कथयामास विप्राय विश्वाभिन्ने नराधिपे सोपिराजानमस्तु व्रतं तत्स्वयमाचरत् गणशेखरदेवानो विश्वाभिन्ना यतस्त
 णात् गणेशउवाच वदराजनृकिमिच्छास्ति ददामितवया चितम् विश्वाभिन्न उवा० देहि देव प्रसन्नश्चेत्प्राग्विप्रवित्त्वमस्ति
 नि प्राप्तेन विप्रवित्त्वेन सर्वे प्राप्ता मनोरथाः गणेश उवा० विप्रवित्त्वं च राजेन्द्र प्राप्य सिद्धिं ह्यपुत्रतः वसिष्ठाद्वा ह्यगणश्रेष्ठान् भवत्स्य
 न संशयः एवमुक्त्वा गणेशो सोपूजितो भूमिपे न सः पुनरन्यं वरं चादात्सूजकानां हितायैव यदायदा च राजेन्द्र सकटे च कलौ भुवि भविष्य
 ति जनानां हि कर्तव्यं पूजनं भवत् स्मरिष्यति च मां भक्त्या नमस्तु तपुनः तेषां दुःखानि सर्वाणि नाशायामिन संशयः एव दत्त्वा वरा न
 सस्य कृत्यैवान् हि तो भवन् सनत्कुमारयोगीन्द्र पार्वत्या मुखपद्मतः श्रुतं मया च त्रेतायां गणेशस्य व्रतं महत् निवेदितं च तत्सर्वं कुरु विप्र
 तपोनिधे सनत्कुमार उ० महदारव्यानं कंशुत्वा तृप्तो हनन् संशयः एवमुक्त्वा गनोयोगीनिमस्तुल्य षडाननं सनत्कुमार सेनानी संवा
 दं च यथाश्रुतं व्यासप्रसादाच्छ्रुतं वांस्तथातुभ्यं निवेदितः इदं व्रतं गणेशस्य करिष्यति च मानवः तस्य कार्यणि सर्वाणि सिद्धिं यास्यति
 सत्वरम् किमन्यद्गो जनश्रेष्ठः श्रोतुं कामास्तपोधनाः नत्सर्वं कथयिष्यामि वक्तव्यं यदि वेच्छथ य इदं शृणुयाद्भक्त्या आरव्यान-
 च स माहितः नदी क्षितानि कार्यणि सल्लभेन्निश्चितं भुवि शीनकाद्योक्तं विगणः श्रुत्वा सूतवचो द्रुतम् पौराणिकं नमस्तुल्य विर
 रामा सने शक्रभे इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे स्कंदसनत्कुमारसंवादे तृतीयोऽष्टांशे एकविंशतिदिनगणपतिव्रतकथासंपूर्णा
 अन्यच्च भावणशुक्लचतुर्थीभारभ्यमाथ शुक्लचतुर्थीपर्यंतं दूर्वागणपतिव्रतं स्कांदे तत्र विधिः मासं पक्षाद्युहिरव्यमम

समस्तपापक्षयपूर्वकसमजन्मराज्यसौभाग्यादिविद्वद्भ्येऽउभामहेऽम्बरसारुज्यतासित्त्वर्थेषिणभासपर्वतंगणपतिप्रोत्थयं दूर्वाघ्नंतं करिष्ये
बोर्डशोपचारेः पूजयेत् सतत उवाच
कैलासशिखररम्ये सर्वदेवनिधेवने सिद्धसंघसमाकर्णे गंधर्वगणसंविने देव्यासह
महादेवो दीर्घायुः सैविनीदतः जितासित्वं जितेत्याह पार्वती परमेश्वरः सापित्वं जित इत्याह सविवादस्तयोरभूत् चित्रनेमिस्तदा
दृष्ट्वा मृषावादमभाषत तदा क्रोधसमाविष्टा गौरिशापं ददौ ततः प्रसादिता तस्तेन विशापकुरु पार्वती पार्वत्युवाच य
दा सरोवररम्ये चरिष्यन्ति भवान् भुवि तदा स्वर्गणि काः सर्वा विद्वन्ति त्वां समागताः न दाभ्यवविशापस्तमित्युक्तः सपपातह ततः
कनिपया होभिः कृष्णानंत सरोवरे कृष्णो भूलावसंस्तत्र ददर्श स्वविलासिनीः ततस्तु सागरंगला प्रच्छाणि पत्यताः क्रियंते किं
हाभागाः पूजाया वाच्छिन्नं च किम् ततस्ता अभुवंस्तस्मै दूर्वा विघ्नेश्वरघ्नतम् क्रियते स्थाभिरिह च परत्राभीष्टा सिद्धये न तो ब्रवीच्चित्र
नेमि ब्रतं मे दातुमर्हस्य येनाहं गिरिजाशापान्भुज्ये च ये चिरदुःखिनः ततस्ता अभुवन्सर्वा वतमेतदनुत्तमम् दूर्वा विघ्नेश्वरो यत्र पूज्यते
सर्वे सिद्धिदः शृङ्खुपसे चतुर्थीया भातु वारेण संयुता न स्यान्ति यो समा रम्य षण्मासघ्नतमाचरेत् प्रत्यहं षट् नमस्काराः षट् दूर्वाः षट् पद
क्षिणाः शृङ्खुपसे चतुर्थ्या च प्रत्येकं वै कविशानिः एकभक्तचकर्तव्यं कथा च मृगुयादिमां ध्यायेद्दिनायकं देवं समाहितमनः सदा त
रुणारुणसकाशं सर्वाभरणभूषितं जटाकल्पापस्रभ्रगं कुंकुमेनापराजितं गुजाननं प्रसन्नास्पृग्मिदूरतिलकाकितम् विशालवस्त्र
संभ्रान्मुक्तामणिविभूषितम् चतुर्भुजमुदायांगं किंकिणीकं करेण युतम् पाशाकुशयथं देवं दंतमोदकधारिणम् महोदरं महानागवृ
द्धकुक्षिमुदान्वितम् सुंदरांशुकसंवीनमिभास्यमपराजितम् प्रणताभरसंदोहमौलिभाणिक्पराभ्रिभिः विराजितां घिकमलसव
देवनमस्तनम् अभीष्टफलदं देवं सर्वभूतोपकारकं एवं ध्यात्वा जपेन्नित्यं विनायकमंतं दितः एवं चरित्वा षण्मासान् शतचिः सत्यपरा
यणः पश्चाद्गधादिदूर्वाभिरर्चयेत्तसदा पुनः उद्यापनं प्रकर्तव्यं देशकालानुसारतः ततो मगधदेशस्य मानेन यवपिष्टकम् दशमान
कमादाय दशाष्टावपि मोदकम् कृत्वा यतस्तुतान् सम्यक् षट् देवाय षडात्मने षट् च विप्राय दानव्याः श्रोत्रियाय कुटुंबिने विनाय-

कोरगणाध्यसोविशेषः श्रीगणाधिपः वरदः समुखश्चैव दूर्वाचंदकेः प्रपूजयेत् षट्दूर्वाश्चतथादद्यान्महापूजाप्रकल्पयेत् एवंकुरुमहे
 शानप्रीत्यर्थमग्निवाञ्छितम् तथेत्युक्ताचित्रनेमिः श्रीणयित्वाविनायकम् शापान्मुक्तः स्तनः शंभुमभ्यगात्प्रहसन्निव शंकरेणततः पृ
 ष्ठश्चित्रनेमिस्तथाजगौ व्रतश्रुत्वानतः शंभुर्गणेशस्पर्कुतह्लात् गौरीकोपप्रसादाय शिवोपि कृतवानथ शिवेनोक्तं व्रतचक्रेणोश
 स्यप्रसादजं कान्तिकेयोपि संप्राप्तः सेनानी त्वंचतन्महत् व्रतचकारनंदीचक्रान्तिकेयोक्तमादरात् सोपिराजाप्रसादाय पुत्रार्थंचचकारह
 ततः क्रमेणलोकेस्मिन्पुत्रीभूतमुत्तमं व्रतदूर्वागणेशस्य सर्वसिद्धिकरं परं शोकव्याधिप्रयोद्वेगबंधव्यसनदुःखतः विमुक्तः पुत्रपौत्रा
 दिधनधान्यसमाहृतैः इहलोकैस्सर्वभूलापश्चाच्छिवपुरं व्रजेत् व्रतनानेन दूर्वाख्यविशेषेऽस्याप्रसादतः यः पठेत्परयाधत्स्याकथामेतां
 दिनीदिने शृणुयाद्वापि सततं सर्वसिद्धिर्भवामुयात् इति श्रीस्कंदपुराणोक्तदूर्वागणपतिव्रतनोद्यापनं संपूर्णं अथ भाद्रपदशुक्लचतु-
 र्यासिद्धिविनायकव्रतं हेमाद्रौस्कादे तच्च मध्याह्नव्यापिन्याकार्यम् प्रातः शक्नुनिलैः स्नात्वा मध्याह्ने पूजयेन्नुप पार्थिवस्य गणेशस्य त-
 त्रैव पूजनं चरेत् दिनद्वयेतद्वा सो एकदेशव्याप्तौ वा पूर्वाऽन्यथा पराचतुर्थी गणनाथस्य मातृविद्वाप्रशस्यते मध्याह्नव्यापिनी सानुपरत-
 श्वेत्परहनि इति हहस्पत्युक्तेः अथ व्रतविधिः मासपक्षाद्युद्दिश्य मम हेजन्मनि जन्मानरे च पुत्रपौत्रधनविद्याजययशः स्त्रीक-
 मायुष्याभिवृद्धयर्थं सिद्धिविनायकप्रीत्यर्थं यथाज्ञानेन पुरुषसूक्तपुराणोक्तमंत्रैर्यनिवाहनादिषोडशोपचारैः पंचामृतैः सह पार्थिव
 गणपतिपूजनं करिष्ये तथा च भूतौ प्राणप्रतिष्ठादिकमासनादिकलशाराधनं पुरुषसूक्तन्यासचक्ररिष्ये पार्थिवमूर्तेर्दिवस्थापनं हेरंबा-
 मृदाहरणं समुखाय ० सयदूनं गौरीस्तनाय ० स्थापनं अथ प्राणप्रतिष्ठाकुर्यात् अस्य श्रीप्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्व-
 राक्षयः करपुत्रुः सामाथर्वाणिच्छंदांसि क्रियामयवपुः प्राणाख्यादेवना आर्वाजं न्दोशाक्तिः क्रौंकीलकं अस्यामूर्तौ प्राणप्रतिष्ठापनेवि-
 नियोगः ॐ आं न्दीक्षौं अंयं रंलं वंशं पंसं हंलं क्षअः अस्यामूर्तौ प्राणास्मिंस्तु पुनः आं ० अस्यामूर्तौ जीवदहस्थितः पुनः ॐ आं ० अस्यां
 मूर्तौ सर्वोदियाणि श्रोत्रतत्त्वकृजिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपायूपस्थानि देहवागलक्ष्मरवचिरतिष्ठतु स्वाहा असुनोति पुनरिति चरचपदित्वा

गर्भाधानादिपंचदशसंस्कारसिद्ध्यर्थं पंचदशप्रणवावृत्तीः करिष्ये ॐ १५ तच्चक्षुर्देवहितं ० देवस्याज्येननेत्रोन्मीलनंकृत्यापंचोपचार
 पूजनंकृत्या अथध्यानम् एकदंतं शूर्पकर्णगजवल्कंचतुर्भुजम् पाशांकुशधरदेवं ध्यायेत्सिद्धिविनायकं ध्यायेदेवं महाकायं तप्त
 कान्चनसंनिभं दंतास्त्रमालापरशूपूर्णमोदकहस्तकम् मोदकासक्तशङ्खाग्रमेकदंतं विनायकं ध्याने आवाहयाभिविघ्नेशसुसराजा
 चितेश्वर अन्यानाथ सर्वज्ञ पूजाय गणनायक सहस्रशर्पित्यावाहनं विचित्ररत्नरचितं दिव्यास्तरणसंयुतम् स्वर्णसिंहासनचारुगृहा
 णस्तरपूजितं पुरुष एवे ० आसनं सर्वनीयं समुद्भूतपाद्यगंधादिसंयुतम् विघ्नराजगृहाणोदभगवन्भक्तवत्सल एतावा ० पाद्य ० अर्घ्यं
 च फलसंयुक्तं गंधपुष्पाक्षतैर्युतं गणाध्यक्षनमस्तस्तु गृहाण करुणानिधे त्रिपादूर्ध्वं अर्घ्यं दद्याज्यमधुसंयुक्तमधुपर्कमथाहृतम् गृहा
 ण सर्वलोके शगणनाथ नमोस्तुते मधुपर्कं विनायक नमस्तुभ्यं त्रिदशैरभिवदितं गगोदकेन तोयेन शीघ्रमाचमनकुरु तस्माद्विराज
 आचमनीयं पयोदधिघृतं चैव शर्करामधुसंयुतम् पंचासृतेन स्तूपनाट्पीयतां गणनायकः पंचासृतस्नानं गंगादिसर्वतीर्थेभ्य आनीततोय
 मुत्तमम् मन्त्र्यासमर्पितं तुभ्यं गृह्णास्वामीष्टदायक यत्पुरुषेण स्नानं रज्ज्वस्त्रमिदं देवदिव्यकांचनसंभवं सर्वप्रदगृहाणेदं नंबोदर
 हरात्सज तं यज्ञमिति वस्त्रं राजतं ब्रह्मस्त्रं च कांचनचोचरीयकम् गृहाण चारुसर्वज्ञ भक्तानावरदोभव तस्माद्यज्ञा ० उपक्त्र
 यज्ञोपवीतं उद्याद्रास्करसंकाशं संध्यावदरूपं प्रभो वीरालं करणादिव्यंसिद्धं प्रतिगृह्यतां सिद्धं नानाविधानि दिव्यानि नानारत्ना
 ज्ज्वलानि च भूषणानि गृहाणे शपावती प्रियं नंदन आभरणानि कस्तूरीचंदनं चैव कुंकुमेन समन्वितं विलेपनं सरस्यैष्ठ चंदनं प्रतिगृ
 ह्यतां तस्माद्यज्ञात्सर्वं हृतं तिगंधं रक्ताक्षतांश्च देवेश गृहाणाद्भिरदानं ललाटपटलं चंद्रस्तस्योपर्यवधार्यतां अक्षतान् माल्यादीन् सि
 गंधो निमालन्यादीनि वै प्रभो मया हतानि पूष्याणि पूजार्थं प्रतिगृह्यतां कर्षवीरैर्जीनिकुसुमैश्चंपकैर्वकुलैः शरभैः शतपत्रैश्च कल्हा
 नैरर्चयेद्गणनायकं तस्मादश्वा ० पुष्पाणि अथांगपूजा गणेश्वराय नमः पादौ पूजयामि विघ्नराजाय जानुनीष्ट आशुवाहना
 उरुष्ट्रं हेरंबाय कटीष्ट कामारिस्तु नवे ० नाभिंष्ट लंबोदराय उदरंष्ट गोरीसुताय स्तनौष्ट गणनायका हृदयंष्ट जंष्टूलक

र्णयि० कंठपू० स्कंदाग्रजाय० स्कंधीपू० पाशाहस्ताय० हस्तोपू० गजवक्राय० वक्रपू० विमहर्त्रे० ललाटपू० सर्वेश्वराय० शिरःपू० गणाधिपाय० सर्वगिं
पू० अथपत्रपूजा स्मसुरवाय० मालतीपत्रं० गणाधिपाय० भृंगिराजपत्रं० उमापुत्राय० बिल्वपत्रं० गजाननाय० श्वेतदूर्वापत्रं० लेबोद
राय० बदरीपत्रं० हरस्तनव० धनुषपत्रं० गजकर्णाय० तुलसीपत्रं० वक्रकुंडाय० शमीपत्रं० गुहाग्रजाय० अपाभागपत्रं० एकदंताय०
बृहतीपत्रं० विक्रताय० करवीरपत्रं० कपिलाय० अर्कपत्रं० गजदंताय० अजुनपत्रं० विमरजाय० विशुक्रांतापत्रं० बटवेनमः दाडिभीपत्रं०
सुराग्रजाय० देवदारुपत्रं० मालचंद्राय० मरुप० हंरवाय० अश्वत्थपत्रं० चतुर्भुजाय० ज्ञानीपत्रं० विनायकाय० केतकीप० सर्वेश्वराय०
अगस्तिपत्रं० २१ दशांगनुरगुलं० धूपरुगंधचमोहरम् गुहाणसर्वदेवेश उमापुत्रनमोस्तुते यत्पुरुषं व्यदधुः० धूपं० सर्वज्ञसर्वलो
केशत्रैलोक्यनिमिरापहं गुहाणमंगरुदीपं रुद्रप्रियनमोस्तुते ब्राह्मणास्य० दीपं० नैवेद्यं गुह्यतां देवभक्तिमहाचलाकुरु ईशितं
मेवरं दहि परत्रच परागतिं नानारवाद्यमयं दिव्यं तु द्रव्यं ते निवेदितम् मया भक्त्या शिवापुत्रगृहाण गणनायक चंद्रमामनसो
नैवेद्यं० एतौशीरलवंगादिकर्पूरपरिवासितम् प्राधानार्थं कृतंतोयगृहाण गणनायक मध्येयानीयं० उत्तरापोशनं० सुखप्रक्षालं
मलयचलसंभृतं कर्पूरणममन्वितं करोहर्जनं कंचारुगुह्यताजगतः पते करोहर्जनं बीजपूरारूपनसरज्वरीकदलीफलं नारी
केलफलं दिव्यगृहाण गणनायक इदं फलं मया० फलं० एकविंशतिसंख्याकान्मोदकान्मृतपाचितान् नैवेद्यं सफलं दद्यान्ममस्तेवि-
मनाशिते गणेशाय० मोदकार्पणं पूगीफलं महादिव्यं नागवल्लीदलैर्युतं कर्पूरैलासमायुक्तं तांबूलं प्रतिगृह्यताम् तांबूलं० हि
रण्यगर्भं निदक्षिणां० वज्रभाणिक्यं वेड्यं सुक्ताविद्रुममंडितम् पुष्परागसमायुक्तं भूषणप्रतिगृह्यतां भूषणानि० दूर्वायुग्मं गृहा
णेदं गंधपुष्पाक्षतैर्युतम् पूजयेत्सिद्धिद्वैशांप्रत्येकं पूर्वनामभिः गणाधिपनमस्तोस्तु उमापुत्राधनाशन एकदंतेप्रवर्कतितथाभूष-
कवाहनविनायकेशपुत्रेति सर्वांसिद्धिसदायक कुमारगुरवे तुभ्यं पूजनीयः प्रयत्नतः इति दूर्वापणं चंद्रादित्योचधरणीविद्युद-
ग्निस्तथैव च तमेव सर्वतेजांसि आर्तिव्यं प्रतिगृह्यताम् नाराजनम् विमेश्वरविशालाक्षसर्वाश्रीष्टफलप्रदं प्रदक्षिणां

॥१॥ भेत्तां सर्वान्कामान्प्रयच्छमे नाम्ना आसीत् प्रदक्षिणां० नमस्ते विप्रसंज्ञेन मस्ते ईप्सितप्रद नमस्ते देवदेवेश नमस्ते गणनायक
 स गस्यासत्य० नमस्कारान् विनायके शपुत्रे निगणराजसूरोत्तम देहि मे सकलान्कामान् देहि मे सिक्तिं विनायक यज्ञेन यज्ञमय०
 मंत्रं गुणजलिं० अथैकविंशतिं गृह्य मोदकान् धृतपाचिनान् स्थापयित्वा गणाध्यक्षसमीपे कुरुनन्दन दशविधायदानव्यास्थाप
 येदृश आत्मनि एकगणाधिपे दद्यात्संघृत मोदकं शुभं दशानामोदकानां च फलदक्षिणया युत विप्राय न वतु स्य विनायक नन्दे दद्यात्
 हं वायनमंत्रः विनायकस्य प्रतिमां वस्त्रयुगेन वेष्टिताम् तुभ्यं संप्रददे विप्र प्रीयतां मे जनार्दनः विनायक गणेशान सर्वदेवनम
 स्कृत पावती प्रिय विघ्नेशमम विघ्नं विनाशय इति प्रार्थना अथ कथा शौनकाचार्य विप्रगणाने मिषारण्यवासीनः सूतं पौराणि
 कश्चेष्टमिदं मृत्युर्वचस्तदा ऋषय ऊचुः निविघ्नेन तु कार्याणि कथं सिद्ध्यन्ति सूतज अर्थसिद्धिः कथं नृणां पुत्रसौभाग्यसंप
 दः दंपत्योः कलहे चैव धुमे देतयानृणाम् उदासीनेषु लोकेषु कथं सुमुखता भवेत् विद्यारंभेन थानृणां वाणिज्ये च कथं यथा नृ
 पतेः परचक्रस्य जयसिद्धिः कथं भवेत् का देवतानमस्कृत्य कार्यसिद्धिर्भवेन्नृणां एतत्समस्तं विस्तार्य ब्रूहि मे सूत पृच्छतः सूत
 उवाच सन्नद्धयोः पुराविद्याः कुरुषां देवसेनयोः पृष्ठवान् देवकीपुत्रं कुंतीपुत्रं यो धिष्ठिरः युधिष्ठिर उवाच निविघ्नेन जयं मत्पदत्वं देवकीसु
 तं का देवतानमस्कृत्य सत्यं राज्यालभे माहि कृष्ण उ० पूजयस्व गणाध्यक्षं मुमामलसमुद्रं न स्मिन्संपूजिते देवे भ्रूवं राज्यामवाप्स्य
 सि मासिमाद्रपदे मुक्ते चतुर्ध्या पूजयेन्नृप मासिमाधे आवणे वामार्गशीर्षे विनथा भवेत् गजवक्त्रं तु सुकूयां चतुर्ध्या पूजयेन्नृप
 यदा चोद्भवते भक्तिस्तदा पूज्यो गणाधिपः प्रातः शक्नुते तिलैः स्नात्वा भग्यान्ते पूजयेन्नृप निष्कमात्रं सवर्णनतदधो धेनवापुनः स्वं
 शान्त्या गणनाथस्य स्वर्णं मेधमया कृतिं अथ वामं नृमयीं कुर्याद्विजशाठ्यं न कारयेत् एकदंतं शूर्पकर्णं गजवक्त्रं तु भुज पाशा
 कुशार्धं देवध्यायेत्सिद्धिं विनायकं कृत्वा पूजां प्रयत्नं स्नाप्य पंचामृतैः पृथक् गणाध्यसेति नाम्ना वेगंधं दद्याच्च भक्तिनः आवाह
 नाध्ये पादां च दत्वा पश्चात्प्रयत्नतः रक्तवस्त्रयुगे चैव दद्याद्देवाय भक्तिनः विनायकेति पुष्पाणि धूपं चोमास्तनाय च दीपं रुद्रप्रियायेति नैवेद्यं

विघ्ननाशिने किञ्चित्सर्वगुणान्तरां च तान्बुलचसमर्पयेत् ततोदूर्वाङ्कुरान्गृह्णाद्विंशतिचैकमेव हि पूजनीयः प्रयत्नेन एभिर्नोमपदैः सह गणाधिप नमस्तेस्तु उमापुत्राधनाशन विनायकेशपुत्रोत्तिसर्वासिद्धिप्रदायक एकदत्तभक्तकृतितथाभूषकवाहन कुमारगुरवेतुभ्यपूजनीयः प्रयत्नतः दूर्वायुग्मगृहीत्वा तु गंधपुष्पादीर्नैर्घृतम् एकैकेन तु नाभ्यावेदत्वेकं सर्वनामभिः अथैकविंशतिगृह्णामोदकान् घृतपाचितान् स्थापयित्वा गणाध्यक्षसमीपे कुरुन्दन दशविभ्रायदातव्याः स्वयं ग्राह्यास्तथा दश एकगणाधिपे दद्यात्स नैवेद्यान्तृपो नम विनायकस्य प्रतिमां ब्राह्मणाय निवेदयेत् तुभ्यसं प्रददं देव प्रीयतां मे गजाननः विनायकगणेशत्वसर्वदेवनमस्कृत पार्वतीप्रियविघ्नेशममविघ्नविनाशाय गणेशः प्रतिगृह्णान्ति गणेशो वैददाति च गणेशस्तारकोष्ठाभ्यां गणेशाय नमो नमः कृत्वा नैमिषिकं कर्म पूजयेदित्येदं देवताम् ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चाद्भुजीयान्ते लवजितम् एवं कृते धर्मराजगणनाथस्य पूजने विजयस्तेभ्ये न्यूनसत्यसत्यमयोदितम् वेद्यावाद्यास्तदीक्षासु ब्राह्मणैर्दोषैर्ज्यागणाधिपः तस्मिन् संपूजिते विष्णुरीशो भानुस्तथा तद्भुमा हव्यवाहमुखदेवाः पूजिताः स्युर्न संशयः चण्डिकाद्यामातृगणाः परितुष्टा भवन्ति च तस्मिन् संपूजिते विभ्राभक्त्या सिद्धि विनायक यद्दंष्ट्रगुणान्नित्यं श्रावयेद्वासमाहितः सिद्धिं नित्यं सर्वकार्येण विनायकप्रसादतः इति सिद्धि विनायकव्रतं भविष्योक्तं संपूर्णम् मासि भाद्रपदे शक्लेशिवलोके प्रपूजिता तस्यास्तन तथा दानं पवासी च न तथा क्रियमाणं शतगुणं प्रसादाद्याति कौतुप चतुर्योन्यनुषंगः अस्यामेव च ददर्शने दोषमाह पराशरः कन्यादित्ये च तुर्योच्च शक्लेशे च द्रस्य दर्शनम् मिथ्याभिद्रूषणं कुर्यान्न स्म्यात्पश्येन्न तसदा तद्दोषशतये जात्या विष्णुनोक्तं च मन्त्रकम् सिंहः प्रसेनमवधीत्सिंहो जांबवताहतः स कुमारकमारोदीस्तव द्यौपस्य मन्त्रकः अयस्य मन्त्रकोपाख्यानं मोदिकं श्वर उवाच शृणु शैकाग्रचित्तः सन् व्रतं गणेश्वरमहत् चतुर्योशक्लेशकूपसेतुं सदा कार्यं प्रयत्नतः सनत् कुमारयोगीन्द्रयदीच्छेच्छुभमात्मनः नारी वा पुरुषो वापि यः कुर्याद्दिधिवद्भुतम् सो च यत्प्राशस्त्यं प्रदत्तस्य कष्टाद्भुतिं न हितम् अपवादहरं चैव सर्वविघ्नप्रणाशनम् कान्तारे विषमवापिरणेरान्जकुलेऽथवा सर्वसिद्धिकरं विधिग्रताना मुत्तमव्रतम् गजाननप्रियं चाथात्रिषु लोकेषु विश्रुतम् अतो न विद्यते

ब्रह्मन् सर्वसंकलनाशनम् सनत्कुमार उ० केन चादौ पुरा चीर्णं मर्त्यलोके कथगतम् एतत्समस्तविस्मयं ब्रूहि गणेश्वर मह-
 त् नंदिकेश्वर उ० चक्रत जगन्नाथा वासुदेवः प्रतापवान् आदिष्टो नारदेने वेदव्यालौछनमुक्तये सनत्कुमार उवा० यद्गुणैश्चर्य-
 संपन्नः सृष्टि सहायकारकः वासुदेवो जगद्व्यापी प्राप्तवान् लौछनकथं एतदाश्चर्यमारब्धवान् ब्रूहि त्वं नंदिकेश्वर उ०
 मूभिर्भारनिवृत्त्यर्थं वसुदेवस्तु नाबुभौ रामच्छृणोमस्मृत्यन्वोपपन्नो भूषणेश्वरो जरासंधप्रयात्कृणो हारकां समकल्पयत् विश्वक-
 माणिमाहूय पुरीहाटकनिर्मिताम् तत्र षोडशसाहस्रस्त्रीणां चैव शताधिकम् भवनानि मनोज्ञानि तेषामध्ये व्यकल्पयत् पारिजात-
 तर्कमध्ये तासां भोगाय कल्पयत् यादवानां गृहास्तत्र षट्पचाशतकोटयः अन्येपि बहवो लोकावसंति विगतज्वराः यत्किंचिच्चिपुलो-
 केषु सुंदरतत्र दृश्यते सत्राजितप्रसेनारव्योपुत्रावुग्रस्य विभ्रुतौ अभो धितीरभासादान्मनस्कतया च सः सत्राजितस्तपस्तेपे सूर्यमु-
 दिश्य बुद्धिमान् व्रतनिरशनं गृह्य सूर्यं संवद्लोचनः ततः प्रसन्नो भगवान् सत्राजितपुरस्थितः सत्राजिनोपितुष्टावदृष्ट्वा देवदिवाकर-
 ने जगशेनमस्तेस्तु नमस्ते सर्वतोभुरव विश्वव्यापिन्ममस्तेस्तु हरिदं ध्वनमोस्तुते ग्रहराजनमस्तेस्तु नमस्ते चंद्रोचिवे वेदत्रयनमस्ते
 स्तु सर्वदेवनमोस्तुते प्रसीद पाहि देवेश स्रष्टृ ह्यहमादिवाकर इत्यसंस्त्य मनोसो देवदेवो दिवाकरः स्मिग्धगंभीरमधुरं सत्राजितमुवा-
 च ह सूर्य उ० वरं ब्रूहि प्रदास्यामि यत्ते मनसि वर्तते सत्राजितमहाभाग तुष्टाहंत वनिश्चयात् सत्राजित उ० स्यमतकमणिं देहि य-
 दितुष्टोसि भास्कर देदोतस्य च तद्रत्नं स्वकं ठादवतार्य सः भास्कर उ० भारष्टकं शातकुंभं स्रवते सोमहा मणिः शत्रुविधानासदाधार्य-
 त्वमेतन्महोत्तमं सत्राजितक्षणेनैतद्धतिस्तु भवानसं इत्युक्त्वा नंदं देवस्तेजोराशिदिवाकरः तत्कंठरत्नं ज्वलमानं रूपां पुरीं स्मृ-
 ष्यास्य विवेश सत्वरम् दृष्ट्वा तु लोकामनसा दिवाकरं संचिंतयतो हि विनष्टदृष्टयः सभागनो यहरिदं शब्दो धितिर्जनादनं द्रष्टुमसंश-
 येन नायं सह स्वाश्रितीह लोकाः सत्राजिनो यं भणिकं वभास्वान् स्यमेतकमहारत्नं दृष्ट्वा तत्कंठमंडले स्मृत्वा च केजगन्नाथो न ज-
 हारमणिं ततः सत्राजिनो जातभयो याचयिष्यति मां हरिः प्रसेनायदो भ्रात्रे धारयेयं शत्रुचिना त्वया एकदा कठं देशो सोऽस्ति स्थानं म-

णिमुत्तमं भृगुयात्रादीनाथार्थयथोक्त्योनसंयुतः अश्वारूढोऽशुचिश्चासौहृतः सिंहेनतस्त्रिणात् रत्नमादायसिंहोपिगच्छन्जाययताहतः नी
चासविंशरत्नददौपुत्रायजायवान् पुरीगिवेशकृष्णोपिस्वकैः सर्वैः समावृतः प्रसेनोऽद्यापिनायातिहतः कृष्णो न निश्चितम् मणिलोभेनहा
कृष्णोऽप्यः पापिनाहतः द्वारकावासिनः सर्वे जनाऽऽतुः परस्परम् व्यापवादसंतप्तः कृष्णोपि निरगाच्छनैः सहैवनेयथाऽरण्येदृष्ट्वासि
हेनयाति तम् प्रसेनंवाहनयुततत्तानुचराः शनैः क्रक्षेणनिहतदृष्ट्वाकृष्णोऽपि विलगतः विंशयोजनशतमंधकारस्यतेजसा निवा
रयन्ददगोत्रेमासादबद्धभ्रमिकम् तं कुमारे जायवतो दोलायाप्रभितद्युतिम् माणिक्यलंबमानं च ददर्श भगवान्हरिः रूपयौवनसंपन्ना
कन्या जायवतीपुनः दोलादोलयमाना च ददर्श क्रमलेक्षणाः महान्तं विस्मयचक्रे हस्ताचारुहासिनीं दोलादोलयमानां च जगौ गीतिमिदमुहुः
सिंहः प्रसेनमवर्धस्मिहं जायवताहतः सुकुमारकमारो दीप्तिवत्येषस्यमंतकः महानज्वरदाहार्तो दृष्ट्वा तं क्रमलेक्षणं उवाच ललितं बालागम्य
तागम्यतामिति रत्नगृहीत्वा वेगेन यावच्छेतुजायवान् इत्याकर्ण्य हसन् शौरिः शरवद्धूमो प्रतापवान् आकर्ण्य सहसोत्थाय युयुधेयससरादुत
तः तयोर्गुह्यपद्मद्वोरहं जायवतोस्तदा द्वारकावासिनः सर्वे गतास्ते सप्तमे दिने मृतः कृष्णो निरीक्षतो निः संदिग्धं विचार्य च परलोककि
यांचकुप्येतस्यतुतेतदा एकविंशदिनेयावद्वाहुप्रहरणोपिभुः युयुधेतेन क्रक्षेणयुद्धं कर्मणि तोषितः जायवान्याक्तनस्मत्वादृष्ट्वा देव
बलमद्वयं जायवान् अजयोऽहं सुरैः सर्वैर्यस्य सदा सदानवैः त्वया जितोऽहं देवेश देवस्त्वमसि निश्चितं जनेत्वा वैष्णवं ते जो नान्यथा बलमीदृश
इति प्रमादा देवेशादौ माणिक्यमुत्तमं सुतो जायवतीनामभार्यायं विरवर्णिनीम् पाणिं वै ग्राहयामास देवं च जंजाववान् मणिमादाय देवोपि जा
ववत्यापि संयुतः तद्वृत्तान्तं समाचरेद्वारकावासिनोस्वयं सत्राजितं स्थामाणिक्यदत्तवान् ससदिस्थितः मिथ्यापवादमशङ्कित्वा सचात्मधुसूद
नः सत्राजितोपि सत्रस्तः कृष्णाय प्रददौ कृतां सत्यमामां महाबुद्धिदौ सर्वगुणान्विताम् शतधत्वा कुरुरमुखाद्ववादुष्टमानज्ञाः सत्राजि
तेनूतैर्वचकूरत्नाभिलाषिणः दुरात्मा शतधत्वापि गते कृष्णे च पांडवान् सत्राजितं निहत्या श्रमणिजग्राहपापधीः कृष्णस्य पुत्रतः सत्या
समाचरेव चिच्छितम् अंतर्दृष्टो बहिः कोपी कृष्णः कपदिनायकः बलदेवपुरोवाक्यमुवाच धरणीधरः हत्वा सत्राजितं दृष्ट्वा मणिमादा

यगच्छति निहल्यशतधन्यान्गृहीतारत्नमावयोः ममभोग्यंचतद्रत्नं भगिष्यति स्म निश्चितम् गतच्छुत्वा भयाञ्चरसः शतधन्वा विषया
दवः आहूया कूर्कुरनामानं भाणिक्यं प्रददौ च सः आरुन्धद्यडवां वेगा निर्गतो दक्षिणां दिशम् रथस्थ्यावतु गच्छेतां तारा मजनार्दनौ शनयो
जनभात्रेण ममारवडवानदा पलायमानो निहतः न च कृष्णो पदातिना रथस्थे बलदेवे नु हते रत्नास्य लोचनः न दृष्ट तत्र तद्रत्नबलदेवपु
रेव दत्तं तदा कर्पयमहोषादुवाच च न बली कपटी त्वं सदा कृष्णलोभी पापी भूः निश्चितम् अर्थयस्व जनं हंसिकृत्स्ना बंधुसमाश्रयेत्
अनेकशपथैः कृष्णो बलदेव प्रसादयन् सोपि धिक्कष्टमित्युक्त्वा ययौ वेदमर्ममंडलम् दृष्ट्वा पिरयमास्तु द्वारकाप्रययौ पुनः नथेवोचु
र्जनाः सर्वे न साधीयानयं हरिः निष्कासितोरत्नलोभाज्ज्येष्ठे भ्राता बलो बली तच्छुत्वा दीनवदनः पापीयानि वसं स्थितः दृष्ट्वा भिक्षा
पात्संतसो बभूव स जगत्सतिः अकूरोपि विनिष्क्रम्य तीर्थयात्रा निमित्तनः काशी गत्वा सखेना सोयजन्यज्ञपनि प्रभुम् नोषमुत्पादयामा
सनेन द्रव्येण बुद्धिमान् सत्पालयगृहे श्रितैर्नगरं समकल्पयत् न दुर्मित्सं नैव रोगादनुयात च विद्वरम् शुचिना धार्यते तत्र भणिः सूर्य
स्य निश्चितम् जानन्वापि हितत्सर्वमानुषभावमाश्रितः लोकाचारतथाभायामज्ञानचममाश्रितः बंधुर्वैरसमुत्पन्नल्लाछनसमुप-
स्थितं दृष्ट्वा पवादबहुलजायमानकथं हरेत् इति चिन्तानुरं कृष्णानारदः समुपस्थितः गृहीत्वा तत्कृता पूजां स्मरवासनगतो ब्रवीत्
नारद उवाच किमर्थं खिद्यसे देव किं वा ते शोककारणम् यथा दत्तं समाचष्टे नारदाय च के शवः जानामि कारणं देव यदर्थं ल्लाछनं त
व त्वया भाद्रपदे सुक्ले च नुश्यां च ददर्शनम् दृष्टे तेन समुत्पन्नल्लाछनं नु वृथे वहि श्रीकृष्ण उ० वदनारद मे शीघ्रं को दोषश्च ददर्शने कि
मर्थं तु द्वितीयायानस्य कुर्वति दर्शनं नारद उ० गणनाथेन संशयसंश्रद्धा रूपा वर्ततः तद्दर्शनेन राणां हि दृष्टानि दां भविष्यति श्रीकृ
ष्ण उ० किमर्थं गणनाथेन संश्रद्धा मयः इदमास्थानकं श्रेष्ठं यथा वदहूः कुं भर्तुं नारद उ० गणानामाधिपत्ये च रुद्रेण वि
हितः शुग अपि मामहिमां चैव लक्ष्मिमागरिमा तथा प्राप्तिः प्राकाम्यभीक्षित्वं वशित्वा चाष्टासिद्धयः भार्गवैर्प्रददौ देवो गणेशस्य प्रजा
पतिः पूजयित्वा गणाध्यक्षस्तुतिं कर्तुं प्रचक्रमे बद्धो वाच गजवक्त्रगणाध्यक्ष लंबोदरवरप्रद विघ्नराजाधिदेव शसृष्टि संहार

कृत्वाक संपूजयेद्गणाध्यक्षं मोदकाद्यैः प्रयत्नतः तेषां प्रजायते सिद्धिर्निर्विघ्नं न संशयः असंपूज्यगणाध्यक्षं ये वा छेदितस्तस्तस्राः न नैषा-
 जायते सिद्धिः कल्पकोटिशतेरपि त्वद्भक्त्या तु गणाध्यक्षं विष्णुः पालयते सदा रुद्रोऽपि संहर्त्या शक्तत्वेनैव करोष्यहम् इत्यसंस्तुयमानो
 सो देवदेवो गजाननः उवाच परमप्रीतो ब्रह्माणजगतां पतिः श्रीगणेश उ० वरबृंहि प्रदास्यामि येन मनसि वर्तते ब्रह्मा वाचं क्रियमा-
 नास्य मे सृष्टिर्निर्विघ्नं जायतां प्रभो एवमस्ति तदेवो सोऽगृहीत्वा मोदकाङ्करैः सत्यन्त्रोऽकान्समागत्य स्वेच्छया गगने शनैः चन्द्रलोकां समा-
 साद्य च लितो गगनायकः उपहासं न दाचक्रे सोमो रूपमदाबन्धितः तं दृष्ट्वा कोपताम्रा सो गणनाथः शशाप हं स्फुट-
 श्वाहं भित्तय गविनो मिशशं कल्लं फलं माप्स्यसि सत्वरम् अद्य प्रभृतिन्त्रोकास्त्वन हि पश्यंति पापिनं येष पश्यंति प्रमादेन त्वानरा
 मृगल्लांछनम् मिथ्याभिशापसंयुक्ता मविष्यन्ती हने ध्रुवम् हाहा कारो महान् जातः श्रुत्वा शापं च श्रीषणम् अत्यंतं स्लानवदन् श्वेदो
 जलमथाविशत् कुमुदं कोमुदीनाथः स्थितस्तत्र हजालयः ततो देवर्षिगंधर्वा निराशो हिग्ममानसाः तुराबाहपुरोधा यजग्मुस्तेन पिता
 महम् देवं शशस्त्रं द्रुस्य गणेशस्य च चेष्टितम् दत्तेः शापे गणेशेन कथयामासुरादरात् विचार्य भगवान् ब्रह्मा तान् सुरा निदम्
 अबीत् गणेशशपो देवं द्राशक्यते केन वान्यथा कर्तुं रुद्रेण न मया विष्णुना चापि निश्चितम् तमेव देवदेवं शशं जघ्वा शरणसूराः
 स एव शापमोक्षं च करिष्यति न संशयः देवा ऊचुः केनोपायेन वरदो गजवज्रैः गणेश्वरः पिता महमहाभ्राज्ञ न दस्माकं वद प्रभो
 पिता मह उ० चतुर्थ्यां देवदेवो सोऽपूजनीयः स देवा हि कृष्णा पक्षे विषोषेण न तत्कुर्याच्चितद्रुतम् अप्रुपेर्धृतं संयुक्ते मोदकेः परितो ययेत्
 मधुरान्नं हविष्यं च स्वयं भुजीत वाग्यतः स्वर्णरूपं गणेशस्य दातव्यं हि जसत्तमे शक्त्या च दक्षिणां दद्याद्दित्तं शाठ्येन कारयेत् एवम
 भेलने सर्वेषु यामासुराण्यनिम सगत्वा कथयामास च दाय ब्रह्मणो दितम् अनच केतनं श्वेदो ययोक्तं ब्रह्मणा पुरा आविर्बभूव भग
 वान् गणेशो ब्रननो धितः तं कीडमान गणनायकं चतुश्चाव दृष्ट्वा तु कलानिधानः त्यकारणकारणानां वेत्ता सिंच च विभो प्रसीद
 प्रसीद देवेश जगन्निवास गणेशं लंबोदरं कर्तुं विरिञ्चि नागयणपूज्यमानं क्षमस्व मे गर्वं कृतं च हास्यम् येत्नाम संपूज्य गणेशं नूनं वा-

छानिमूढाः स्फुटार्थसिद्धिम् न देवनष्टाविश्रुतं च लोके ज्ञातो भयाने सकलः प्रभावः ये चाश्रुदासीन न राशु पापास्ते या निवासं न के स देव
हेरं बलबोदरमेक्षमस्वदुश्मिदं तत्स्तरुणा समुद्र एव संस्तूयमानो सांचेद्रेयाय गजाननः गणेश उवाच० तुष्टो हंत वदास्थाभिनेत देयं
यातव न नो ब्रह्मादयः सर्वे सभाजगमुर्मया दिताः विशापकुरु देवेश प्रार्थयामो वयं नव विशापमकरोच्चंद्रं कमलासनगौरवात् शुक्लप-
क्षे चतुर्ध्यातुये पश्यति स देव हि मिथ्यापवादमावर्षाप्स्यतीह न संशयः भासो दो पूर्वमेव त्वाये पश्यति सदा जनाः चतुर्ध्या शकुरु पक्ष
स्यते बां दो यो न जायते न दाप्रभ्रानिलो कोयं द्वितीयाया हृतादरः पुनरेव नु प्रच्छं कलावाचा गनाय कम् केनोपायेन देवेश तुष्टो भव सिन
द्वर गणेश उवाच० सदा कृष्णचतुर्ध्यातु मोदकाद्यैः प्रपूज्य माम् रोहिण्या स हितं त्वां च समभ्यच्य विधानतः यथा शक्त्या च मद्रूप स्वर्णे
न परिकल्पितम् दत्त्वा हि जायमुक्ताय कथां श्रुत्वा विधानतः सदा तस्य कश्चिदपि मित्रं कष्टस्य निवारणम् आदृशं कुरु चतुर्ध्यातु मृच्ययी प्र
निमासुं प्रा हेमाभावे तु कर्तव्यानाना पुष्पैः प्रपूज्य माम् ब्राह्मणां स्मोजयेत्पञ्चाज्जागरं च विशेषतः स्थापयेद्व्रणं कुंभं धान्यस्योपरि
शोभिने यथा शक्त्या च मद्रूप शानं कुंभेन निमित्तम् वस्त्रद्वयसमाच्छन्मोदकाद्यैः प्रपूज्य मां रक्तावरधरो मत्प्री ब्रह्मचर्यधनः शुचिः रा
जतस्य नुरूपे मे यथा शक्त्या विनिमित्तं वस्त्राणि वस्त्राणि प्रियायेति उपवस्त्रगणाधिपे गंधं बौदराये निपुष्पांसिद्धिप्रदायके धूपं गजमुखाये
निरीपमूषकवाहने विघ्ननाथाय नैवेद्यं फलसवीर्यसिद्धिदे तं ब्रूलं काम रूपाय दक्षिणां धनदाय च दक्षदंडैर्मोदकैश्च होमं कुर्याच्चिना
मभिः विसर्जनतः कुर्यात्सर्वसिद्धिप्रदायकम् एवं संपूज्य विशेषं कथां श्रुत्वा विधानतः मंत्रेणानेन तत्सर्वं ब्राह्मणाय निवेदयेत् दानेना
नेन देवेश प्रीतो भव गणेश्वर सर्वत्र सर्वदा देवनिर्विघ्नं कुरु सर्वदा मानो न निचराज्यं च पुत्रपौत्रान्मदेहि मे गाश्च धान्यं च वासांसि दद्या
त्सर्वं स्वशक्तिः दत्त्वा नु ब्राह्मणेः सर्वैः स्वयं भुंजीत वागतः मोदकापूपमधुरं लवणक्षारवर्जितम् एव करोति यश्च दनं स्याहं सर्वदा जय
सिद्धिचयनधान्ये च ददाभिषिपुला प्रजा इत्युक्त्वा न देधे दो विघ्नराजो विनायकः न द्वातं कुरु कृष्ण त्वगतः सिद्धिभाष्यसि नारदेनेव मु
क्तश्च ब्रतं च के हरिः स्वयं मिथ्यापवादं निर्मुज्यत नः कृष्णो भवच्छुचिः येष्मृण्वन्ति न वाख्या न स्य भक्त कमणीयकम् च दस्य चरितं सर्व

तेषां दोषेन जायते भाद्रशक्लचतुर्थ्यां तु किञ्चिदस्य दर्शनम् जाततत्परिहारार्थं श्रोतव्यं सर्वमेव हि यदायदा मनः कष्टं सदेह उपजा-
 यते तदानदा च श्रोतव्यमारव्यानकष्टनाशनम् एवमुक्तं गतो देवो गणेशः कृष्णानोषितः यदायदा चरति कारय उच्यते नारी नरश्चाथ
 करोति तद्भुतम् सिद्धं तिकार्याणि मेनेप्सितानि किंदुर्लभं विघ्नहरं प्रसन्ने इति श्रुत्स्मदपुराणेन दिक्ेश्वरं सनत्कुमारं संबोदय स्य भंतो को
 पारव्यानसंपूर्णम् अथ कपदी विनायक व्रतम् श्रावणस्यासिते पक्षे चतुर्थ्यामेकं शुभं व्रती व्रतं कुर्याद्गणेशस्य मासमेकव्रतं चरेत्
 सर्वसिद्धिं करुणं सर्वेषु चैव सुरेश्वरं तद्विधिः तिथ्यादि स्मृत्या मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं कपदी गणेश व्रतमहं करिष्ये
 मूलभंत्रेण षडगन्यासपूजाकृत्वा समाश्रयेत् ॐ नमो भगवते सकलश्रुणात्मशक्तियुतानंतयोगपीताय नमः अष्टदलं कारयेयुः
 ॐ तीव्राये नमः ज्वालित्ये नमः नर्मदाये नमः कामरूपिणे नमः उग्राये ० तेजोयत्ये ० मध्ये विघ्नविनाशिन्ये नमः अथ ध्यानं
 एकदंतं महाकायं लंबोदरं गजाननम् विघ्ननाशकरं देवगणेशं प्रणमाम्यहम् इमां पूजां गृहाणे शक्यं पदं गणनायक आगच्छ इ-
 ति त्रिवारं पठेत् विनायक नमस्तुभ्यं सुमामलसमुद्रं इमां भयाकृतां पूजां प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् सहस्रशोर्धित्यावाहनम् अ-
 लंकारसमायुक्तं मुक्तमणिविभूषितम् स्वर्णसिंहासनचारुप्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् पुरुष एवेदमासनं गौरीसूतनमस्तस्त्वुशकर-
 प्रियकारक भक्त्यापाद्यं मया दत्तं गृहाण गणनायक एतावानस्येति पाद्यं व्रतमुद्दिश्य विघ्नेशं गंधपुष्पादि समयुतम् गृहाणां धर्मया
 दत्तं सर्वसिद्धिप्रदायक तस्माद्विराळाचमनीयं अनाथनायकं सर्वज्ञगीर्वाणपरिश्रजितं स्नानं पंचामृतं देवगृहाण गणनायक आप्या
 यस्वेति दुग्धं दधिकाणोदं तिदधि घृतं भिक्षुं तिदधत्तं मधुवातेति मधु स्वादुः पवस्वेति शर्करा इति पंचामृतं स्नानं गंगाजलसमा-
 नीतं हेमांशोरुहवासितम् स्नानं स्त्रीकुरु विघ्नेशं कपदी गणनायक यत्पुरुषेण तिस्नानं हरिद्वस्त्रद्वयं देवदेवागवसनोपमम् भक्त्या
 दत्तं गृहाणे शंखं लंबोदरं हरात्मजं तयज्ञं भित्तिवस्त्रं ० नानालंकारं संयुक्तं नाना रत्नविभूषितम् अनेकदिवाभरणं प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्य-
 ताम् आपभरणानि राजतं ब्रह्मसूत्रं च कांचनं चोत्तरीयं कं भालं चंदनमस्तुभ्यं गृहाण वरदो भव तस्माद्यज्ञादिति यज्ञोपवीतम्

गंधं कर्पूरसंयुक्तं दिव्यचंदनमुत्तमम् विलेपनं सरश्चैष्टीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् तस्माद्यज्ञात्सर्वद्वेतिगांधं अस्तु तान् च वलान्देवसिद्ध-
 गंधं वर्षपूजितं भक्त्या दत्तान् गृहाणेमान् सर्वसिद्धिप्रदायकं अस्तु तान् स्रगंधीनिचपुष्पाणि क्रुद्धिसिद्धिप्रदायकं कपदिगिणनाथेश-
 श्वेतपुष्पददाम्यहम् तस्मादश्वेतिपुष्पं अथांगपूजा कपदिगिणनाथाय० पादोपूजयामि गणेशाय० जानुनीपू० गणनाथाय०
 ऊरूपू० गणकीडाय० कटीपू० वक्रतुडाय० हृदयपू० लंबोदराय० कंठपू० गजाननाय० स्कंधोपू० हरेर्बाय० हस्तोपू० विकटाय० मुख-
 पू० विघ्नराजाय० नेत्रेपू० धूम्रवर्णाय० शिरःपू० कपर्दिने नमः स्रगंधीपूजयामि अथावरणपूजा ईशानाय० अघोराय० तल्लुरुषा-
 य० वामदेवाय० सद्योजनाय० इति प्रथमावरणं १ वक्रतुडाय० एकदंताय० महोदराय० गजाननाय० विकटाय० विघ्नराजा० धूम्रवर्णा-
 य० विनायकाय० द्वितीयावरणं २ ब्राह्मेय नमः माहेश्वर्यै० कोमार्यै० वैष्णव्यै० वाराह्यै० इंद्राण्यै० चामुंडायै० महालक्ष्म्यै नमः तृतीया-
 वरणं ३ इंद्राय० अग्नये० यमाय० निऋतये न० वरुणाय० वायवे न० सोमाय० ईशानाय० वरुणनिऋतयोर्मध्ये अनंताय० इंद्रेशानयो-
 र्मध्ये ब्रह्मणे० इति चतुर्थीवरणं ४ वज्राय० शक्त्यै० दंडाय० खट्वाय० पाशाय० अंकुशाय० गदायै० त्रिशूलाय० चक्राय० अस्त्राय०
 इति पंचमावरणं ५ दशांगुगुलुधूपंचदनागरुसंयुतम् उभास्तनमस्तु गृहाण वरदो भव यत्पुरुषमिति धूपम् गृहाण भंगलुदे-
 वधूतवर्तिसमन्वितम् दीपज्ञानप्रदचारुद्राधियनमोस्तु ते ब्राह्मणोऽस्येति दीपं भवेद्यगृत्यता० चंद्रभामनसोऽनिवेद्यम् आचम-
 नीय० इदं फलमिति फलं० पूगीफलमिति नां बूलं० हिरण्यगर्भेति दक्षिणा० अग्निर्ज्योतिरविर्ज्योतिरिज्योतिरग्निर्विष्मावस्तुः ज्योतिस्तस-
 र्वदेवानां गणाधिप नमोस्तु ते नीराजनं० यानि कानि च पापानि० नाम्ना आसीति प्रदक्षिणा० नमोस्तु नंताय स० सप्तास्या इति नम-
 स्कारः गणाधिप नमोस्तु नमस्ते स्तु गजानन लंबोदर नमस्ते स्तु नमस्ते त्वं विक्रास्तन एकदंत नमस्ते स्तु नमस्ते स्तु भवप्रिय स्तु
 दाग्न नमस्ते स्तु नमस्ते स्तीक्ष्णप्रद कपदिगिणनाथेश सर्वसंपत्प्रदायक यज्ञेन यज्ञमिति मंत्रपुष्पांजलिं अथ ब्रह्मचारीपू-
 जा आकणान्मुष्टिगणकान् विंशत्यष्टौ वराटकान् विप्राय चतुर्वेदद्याद्गंधपुष्पां चिताय च नंदुलान्वेतेनोदद्यात्ताके चान्वे च शो-

भनान् कपदीगणनायासोप्रायतांतदुल्लैः सदा कथांश्रुत्वाविधानेन देवमुद्रासयेत्ततः इतिकपदीगणपतिपूजा अंथकया
 कदाचिदुपविष्टश्च पार्वत्या सह शंकरः द्युतेच्छाकिं अस्मिदेविक्रीडितुं तव किं शुभे दुरोदरमिवाज्जेतुं वांछितं प्रत्युवाच सा ममापि अ-
 स्मि सापेक्षादीयते चेत्पणो मम तव किं किमप्रीष्टं तु दास्यामि परमेश्वरि लोकत्रयं वा दच्छास्ते किमन्येव चेनेदृश्या पृच्छामित्वावचोदेवि
 दातव्यं किं किमिच्छसि विश्वासो येन जायेत तद्दाद्यशुभानने वाक्यमेवं विधुं श्रुत्वा शर्वाणि च शिवांतिके न विश्वासोऽस्ति तवाक्से जि-
 त्वा दास्यासि मत्पणः इति श्रुत्वावचोदेव्याः शंकरः ग्राहनिश्चरं पणः प्रकल्य तादेवि दीयते तेन संशयः भावं संचित्य देवस्य सत्वरान्निदि-
 तुं ययौ आयुधानि ततो देवः पणो योजितवान्हरः त्रिभूलं त्रिदशं च्छवीजितवत्येव वदद्ग्राहा तस्मिन् कर्मणि न जित्वा पणमन्य शिवाग्रहा-
 त एव रमरुद्रादीनि तान्यन्याजयत् पृथक् दीनो मूलाग्रहादेवो भवानीमब्रवीदिति शार्दूलचर्म तन्मध्ये देहि मे गिरिजे शूभे न चैव-
 वक्तुमुचितं महादेव पणे गते पणे जितेन दास्यामि पूर्वमुक्तोऽसि तस्मै अविचिंत्य ब्रवीषित्वं जगदीश ह्यप्राणिभ्ये इति श्रुत्वावचोदेव्याः
 कुपितोऽसौ महेश्वरः आह्लादशार्दिने देवि न करिष्यामि साधनम् इत्युक्त्वा च महादेवस्तत्रैवांतरधीयत रक्षरस्स महादेव किं जीव नम-
 तः परम् इति संचिंत्य साद्रष्टुमुद्यानं प्रत्यपद्यत गिरिजातत्रवनिता दृढहस्ता ब्रवीदिति किमर्थं प्रागताः सर्वाः किमेन लिख्यते धुना
 कपदीमणनायस्य व्रतं कर्तुमिहागताः तस्य पूजां विहाया दोदानीं श्रूयते कथा किमर्थं न हृतं नार्यो युष्माभिः क्रियते वने फलमस्य कि-
 मस्तीति पार्वती प्राह ताः प्रति पृच्छते किं स्यादेवि नैरनीराभिरं विके अप्रीष्टा सिद्धिरस्मिस्तु वर्तते भुवनत्रये इति श्रुत्वा च स्ता-
 सां पार्वती प्राह तां भुवि मातः कुपित्वा भगवान् निर्गतस्तु महेश्वरः तस्य संदर्शनायेव कश्चिद्व्यव्रतमुत्तमम् व्रतस्येतस्य किं दानं विधानं
 कीदृशं मम सर्वविचिंत्य मनसा कथयंतु सुरागनाः कालो विधानं दानं च भ्रतस्यास्य फलं तथा तत्सर्वसावधानेन वक्ष्यामि नृपु-
 पावति स्त्रिय ऊचुः पातादिदोषरहिते स च तु भर्तु निवासरे इषे मासि व्रतं सम्यक् कृणोति शापि न मानसः तैलं तांबूलं भोगादीन् वर्ज-
 यित्वा शिवप्रिये मंदवारं तु भुजोयादेकवारं भित्तयथा प्रातः काले शशचिभ्रूलास्नानं कुर्याद्विधानतः वापीकूपं तदागेषु नद्यां शुक्ल-

तिलैः सह संध्यादिकं यथाचित्यं सर्वं निर्वर्त्य यत्नतः अर्चनागारमासाद्य गोमयेनोपलिप्य च गोचर्ममात्रं तन्माध्यै कुर्यादं धेनवं डलम्
तन्मध्येः षट् डलं पद्मं तन्माध्यगणनायकम् पूजयेत्सच्छकुसुमैर्हृदि द्राभिश्चितास्तैः गांगीगुंगैर्गौगंश्च न्यासकृत्वा ततः परम् मंत्रेणा
नेन कुसुमैर्देवमावाह्य निक्षिपेत् अथ वागणनाथस्य प्रतिमां यः पूजयेत् ततस्तद्रतः चित्तः सन्धानं कुर्याद्विधानतः एकदंतं महाका
यैर्लंबोदरगजाननम् विघ्ननाशकरं देवं हरं ब्रह्मणामभ्यहम् इमां पूजां गृहाणे शाकपट्टिगणनायक आगच्छति त्रिकुचार्थकुर्यादावाह
नादिकम् पुराणमंत्रैरथवा वेदमंत्रैश्च पाठ्यैः पूजयेदुपचारैश्च मूलमंत्रेण पार्वति तत्तत्प्रकाशकं मंत्रैर्गंधपुष्पाक्षतादिभिः इन्द्रादिलो
कपालांश्च पूजयेद्देवसान्निध्यो लंबोदरनमस्तेस्तु नमस्ते त्वं विकासत एकदंतं नमस्तेस्तु नमस्ते स्त्रीप्सितप्रद कपट्टिगणनाथस्य सर्व
संपत्प्रदायिनः पूजाप्रकारः कथितस्तव नाभिः शुचिस्मिते अकणानंजलिमतान् हरिष्यद्ग्रीहितं दुलान् स्वच्छानयत्नेन संशोध्य चू
र्णं कुर्यान्महेश्वरि शिवे तु चूर्णं प्रथमे भानुवारेऽर्धं चंद्रवत् कुर्याद्वितीयं संचूर्णं चंद्रवत् पिष्टकाष्टकम् तृतीयं पायसान्नं च दध्न्यन्नं च चतु
र्थं के आनीयाष्टांशकं सम्यक्कृतं संपूज्य भक्तितः अकल्पितान्नानि विधिवद्विद्यंतं यानि नानि च तेषां तथा मष्टमांशं तस्मै सम्यक्कृतं स
र्पयेत् ततः शुद्धाय वदेद्वा देवं वराटकम् मुष्ट्या भित्तं दुलांश्च भुंजीयाद्वागसप्तकम् याः कामयंते ये भक्ताः पूजास्ते प्राप्नुवंति हि इत्यु
क्तुं स्तां भवानीं तु स्त्रियो विगतकल्मषाः तासां तद्वचनं श्रुत्वा तदानीं भक्तोद्भूतं तत्तत्प्रकाशं प्रत्यक्षः समजायत त्रिलोकनाथ देवेश
करुणाकरशकर दीनामन्यगति का भक्तवत्सलपाहिमां तुष्टश्च शंकरः प्राह कथमेतत्तथा कृतं कपट्टिगणनाथस्य माहात्म्यात्किं न सिध्य
ति अतस्तेनैतत्स्य माहात्म्यं ज्ञातुं वांछितवान्ययम् उद्दिश्यागमनं विष्णोरकराजं द्रुतं शिवः तदानीं गरुडां रूढः समाराज्यतमं ब्रवीत् भद्रा
गमनिमित्तं किं कृतं शंकर त्वया भगवां पितृपतीयं न दित्युक्ते ज्ञापयच्छिवः अथैतदकरोद्दिष्टुं रुद्दिश्यागमनं विधेः आगतः सन् विधिः
श्रीघ्नं ममाज्ञापयमाधव प्रयोजनं चास्ति विधेयं तवागमनकारणं एकदंतं व्रतं किंचिद्रवत्ययनं संशयः इन्द्रागमनमुद्दिश्य तदानीं तेन तत्कृतम्
आगत्य सह सासोपममाज्ञापय विश्वरूढ हे रं व्रतमाहात्म्यं दृष्टुं मे वं कृतं मया भगवां पितृपतीयं न दित्युक्ते विधिः विक्रम

दित्यमुद्दिश्यवज्जीतदकरोच्चसः आगतोऽहंमनुष्यस्त्वामिद्रमन्तेकिमीप्सितम् कपर्दिहस्तिवदनव्रतमाहात्म्यमीदृशम् इति ज्ञातुमयाऽ
 भीष्टतल्लब्धतंतदाऽब्रवीत् विधानंतस्यमाहात्म्यं ज्ञापनीयंतयेति मे पप्रच्छविक्रमादित्यउत्सकश्चपुरंदरम् पुरंदरमुखाइत्यालात
 त्सर्वस्वपुरीमिति सायुधः प्रययौ राजापराक्रमपरायणः कपर्दीशव्रतं कृत्वा महिष्यापुरतोऽवदत् जेष्यामिसकलान् शत्रून् आप्यामि च
 महोन्नतिम् तस्य व्रतस्य किंदानमिति सा माह विक्रम प्रत्युवाच क्रिया मर्कटोदयोदेकं वराटकम् एवं चेत्तत्र कर्तव्यं मे हे यत्र कुत्रचित् एवं
 राजो मुखान्छुलादूषयामास तद्रुतम् कपर्दीगणनाथो न किंयते मया नाथ कपर्दीरव्यंतु यद्रुतम् इत्यादिदूषणादा
 शुक्लव्याधिमयाप्यासि कुष्ठव्याधियुता पत्नी हस्ता राजाऽब्रवीन् नदा न स्थानव्यंतयाऽत्रेति सर्वराज्यं विनश्यति अकस्य वचनं श्रुत्वा श
 व्याश्रममगाच्च सा परिचर्यावशानुशास्तस्याः सर्वमुनीश्वराः निश्चित्य योगमार्गेण सर्वताम ब्रुवन्सतीम् कपर्दीशव्रताप्तेपादुः खं प्राप्तं
 त्वया शुभे कुरुष्व तद्रुतं सम्यक् सर्वं भद्रं भविष्यति कर्षणा माज्ञया सा च कपर्दीशव्रतं महत् तदानीं राज महिषीदिव्यदेहमया पसा अ
 स्मिन्नंतरिते काले भवान्यासहशकरः अगमच्च वषा रूढो भुवनानि चतुर्दश मध्येमार्गे हि जद्रस्यरोदनं भववल्लभा श्रुत्वा ब्राह्मणमारेदीः
 किमर्थं तयोरोदनम् न किमप्यस्ति मे दुःखं दारिद्र्यादेव केवलात् दुःखं चेत्तव विभ्रं द्रकपर्दीशव्रतं कुरु एतत्कर्तुं व्रतं देवि सामर्थ्यं नास्ति मेऽ
 धुना विक्रमार्कपुरे सर्ववैश्यो दास्यति तत्कुरु कपर्दीशव्रतं नैयमंत्रितं प्राप्यामि ध्रुवम् दारिद्र्यामोचनं सम्यक् भविष्यति न संशयः गृहं
 प्रति समागम्य गृहीत्वा तं दुलान्दिजः वैश्यादृहीत्वा तत्सर्वं तदानीमकरोद्रुतम् तस्मिन्नर्के पुरे विप्रस्तभं चित्त्वमवापसः आसाप्यत्कपदी
 शव्रतं वैश्यस्य तत्क्षणात् अकरोत्स्व सुतायाश्च विक्रमः पतिरस्ति ज्ञातमभावादादित्यमुपेये मे विषाः सुता अनेनैव विवाहेन परां प्रीतिमवा
 पसा एव संतर्पिते काले मृगया र्थं प्रविश्य सः गहनं सुहृत्पार्तः सन् ययौ मुनिवराश्रमम् उपचारैः श्रमं नीत्वा तेषाम कोमिनो रमाम् रमणीया
 श्रमेन स्मिन्दर्शयामास विक्रमः इत्थं पृच्छन् मुनीन् सर्वान्देया चैषाममागता तव यं महिषी लुक्कानयेनास्मै समर्पयन् समं महिष्यास्वपुर्गे
 दित्यनारी नैर्युतां तदृष्टः सन् विक्रमादित्यः स भ्रमात्पाहं क्षुपतिः कपर्दिगणनाथस्य व्रतं कृत्वा स्त्रिया सह अजयद्विक्रमादित्यः सकलं श

त्रुमंडलं गणनाथव्रतैर्नैवपुत्रपौत्रव्रतश्चसः धनधान्यादिसंपद्भिः सुरवेनन्यवसद्गुणि एतद्भुतयेकुर्वन्ति याश्च कल्पक्रियानतः चतुर्णांपुरुषा
 यन्निर्तेषां प्राप्तिर्भवत्तु वयं हयमंधस्याधिप्रेतुसंजानेसगरः पुरा इदमेव व्रतं कृत्वा पुनरश्वमलब्धवान् इमां कथां पंचचारप्रथमे भानुबासरे
 द्वितीये चतृतीये च षड्द्वारस्थुण्याद्वती इति श्रीस्कंदपुराणे कपर्दीविनायकव्रतकथासमाप्ता आश्विनरुषाचतुर्थ्यादिशरथललिताव्रतम्
 तच्च पौर्णिमांतमासेन कार्तिकवद्यचतुर्थ्यां कार्त्तिक्यं देशकालौ संकीर्त्य भ्रमपुत्रपौत्रादिसकल कामनासिद्ध्यर्थं दशरथललिताश्रीत्यर्थं यथाभी
 लितोपचारैः पूजनमहं करिष्ये आसनादिकलशाराधनं करिष्ये आगच्छललिते देवि सर्वसंपत्प्रदायिनि यावत्सूजां करिष्यामि तावत्त्वं
 सन्निधौ भ्रम आवाहयामि नीलकौशेयवसनो हे मा भो कमलासनाम् भक्तानां वरदानित्यं ललितोचितं याम्यहम् ध्यायामि कार्तस्व
 रमये दिव्ये नानाभाषिणसमन्विते अनेक रत्नसंयुक्ते आसने संविशास्व भो आसनं गगादि सर्वतीर्थेभ्यो मया प्रार्थनया त्दत्तं तोयमेतत्सुरय
 स्पशं पाद्यार्थं प्रतिगृह्यताम् पाद्यं दक्षस्य दुहितेनासाध्वी रोहिणी नाम विष्णुता पुत्रसंपत्तिकार्यार्थं गृहाणार्घ्यं नमोस्तु ते अर्घ्यं क्षीरोदा
 र्णवसंभूतलक्ष्मीबन्धो निशाकर गृहाणाव्यं शशांके शरोहिण्या सहितः शशिन् अर्घ्यं पादलोशीरकर्पूरस्फुरभिस्त्वादुशीतलम् तोय
 माचमनीयार्थं शिशिरं प्रतिगृह्यताम् आचमनं पयोदधिघृतं मध्याशार्कं राक्षसगुणान्वितं पंचामतेन स्नपनं प्रीयतां परमेश्वरी पंचामृत
 स्नानं मंदाकिन्याः समानीतं हे मा भो रुहवासितं स्नानाय ते मया भक्त्या नीरं स्वीकृत्य शिवे स्नाः सर्वसत्त्वाधिके सौम्ये लोके लज्जानि
 वारणे मयोपपादिते तुभ्यं वाससी प्रतिगृह्यताम् वस्त्रं मलयाचलसंभूतं घनसारमनोहरम् त्दद्यानं दनचारुचंदनं प्रतिगृह्यतां
 चंदनं हरिद्रांकुमंचैव सिंदूरकज्जलान्वितम् सौभाग्यद्रव्यसंयुक्तं गृहाण परमेश्वरि सौभाग्यद्रव्यं कूर्ष्मांडौर्मालतीकां धौर्जती
 पुष्पैः सुगंधिभिः मया त्दत्तानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्यताम् पुष्पाणि अथांगपूजा दशांगललितो येन मः पादोपूजयाभि भ्रवा
 न्यै गुल्फौ ० सिद्धेश्वर्यै ० जंघेयू ० अङ्गकान्त्यै ० जानुनीयू ० श्रियै ० उरूयू ० विश्वरूपिण्यै ० कटीयू ० देव्येन मः नाभिं पू० वरदायै ० कुक्षिं पू०
 शिवायै ० त्ददयं पू० चागीश्वर्यै ० स्कंधौयू ० महादेव्यै ० बाहू ० भद्रायै ० करौयू ० पदियै ० कंठयू ० सरस्वत्यै ० मुखं पू० कमलासनार्येन ०

नासिकां पू० महिषमर्दिन्यै० नेत्रे पू० लक्ष्म्येन० कर्णौ पू० मवान्यै० ललाटं पू० विंध्यवासिन्यै० शिरः पू० सिंहवासिन्यै० सर्वांगं पू० वनस्य
 तिरसोद्गतो गंधादयश्च मनोहरः आग्नेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् धूपं० साज्यं च वर्ति० दीपं० नैवेद्यं० मध्येपानीयं० इदं फल
 मिति फलं० पूगीफलं महद्दिव्यं० तांबूलं० हिरण्यगर्भं तिदक्षिणां० कर्पूरगौरं० नीराजनं० नमोदेव्यै महादेव्यै० मंत्रपुष्पं० यानिकानि च पापानि०
 प्रदक्षिणां० अन्यथा शरणं नास्ति त्वमेव शरणं मम तस्मात्कारुण्यभावनस्तस्मात्परमेश्वरि दशरथनामया देवी दशपुष्पादशास्त्रा पुत्रार्थी
 कामये देवि सर्वान्कामान् यच्छमे प्रार्थना दशरथललिता देव्या व्रतं संपूर्णहेतवे वाणकं द्विजवर्याय स हिरण्यं ददास्यहं वायनं० सवाह
 नाशक्ति युता वरदा पूजिता मया ममानुग्रहं कुर्यान्नागच्छ लज्जामिदं अथ कथा स्रूत उवाच अरण्ये वर्तमानास्ते पांडवा दुःख
 कर्षिताः कृष्णा हृष्टा महत्मानं प्रणिपत्य यथाक्रमम् युधिष्ठिर उवाच देवदेव जगन्नाथ लक्ष्मीप्रिय जनादेन कथयस्व सुसुर्योष्ठ द
 शांगललिता व्रतं कथमेषां समुत्पन्ना केनादौ पूजिता भुवि पूजनं किं फलावाप्तिः कथयस्व सुरेश्वर श्रीकृष्ण उवाच पुराचरता युगेषा
 र्यराजा दशरथो महान् तस्य भार्या तु को सत्या अपुत्रा सापनिव्रता अथाजगाम कस्मिंश्चिदृष्य भृगु ऋषीश्वरः स्वागतं च कृतं राजा सोऽपि
 खो वरासने तेन राजा मुनिश्चेष्टः स्तोत्रैश्च बहुतो वितः तस्य भक्त्या तु संतुष्टो ऋषिर्वचनमब्रवीत् मुनिरुवा० तुष्टोऽहं तव राजेन्द्र को सत्याभा
 र्यया सह ब्रूहि त्वं च महाभाग किं प्रियं ते करोम्यहं दशरथ उवा० यदि तुष्टोऽसि मे विप्रः पुत्रोऽहं ऋषीश्वर तोयं वा व्रतमेकं वा तद्दत्तं मुनीश्वर
 मुनिरुवा० बृणु राजन् न वहितो व्रतमेकं ब्रवीमि ते पुत्रकाम व्रतं श्रेष्ठं कृतं राजन् सुरेश्वरः रोहिणी नाम च द्रस्य भार्या परमवल्लभा सा च बललिता
 नान्मनोरोहिणीति नराधिप आश्विनस्य सिते पक्षे दशम्यादि प्रजयेत् दशम्यादि च तु श्र्यंतं दिग्दिनानि व्रतं चरेत् आश्विनस्य सिते पक्षे
 चतुर्थ्यां तु विशेषतः स्नात्वा सायं तने काले सन्नमन् भक्तिभावतः कृष्णोऽहं मातुलिं गाद्यैर्जाती पुष्पैः सुगंधिभिः गंधपुष्पैस्तथा धूपैर्नैवेद्यैर्द
 शमादकैः अर्घ्यं दद्याच्च देव्यै पूजयित्वा स्वमापयेत् ततो मंगलवाद्यैश्च गायत्रिंश्च नरेश्वर चंद्रोदये च सप्तामे अर्घ्यं दद्याद्द्युधिष्ठिर शरवेनाय
 समादाय सपुष्पाक्षतं च दर्शनैः जानुभ्यामवनीगत्वा च द्वायाध्यं निवेदयेत् पंचरत्नसमायुक्तं दशपुष्पैः समन्वितम् अक्षतैश्च समायुक्तं च द्वाया

अर्थनिवेदयेत् दशरथनामयादेवी दशपुष्यादशांजलिः चद्रेणसाहितेदेविगृहाणार्ध्यनिमोस्तुते दशरथनामयादेवीभित्यमाराधितामया पु
 त्रांर्थीकामयेदेविसर्वाङ्कामान्यच्छमे दशसरल्योश्चकरकान्शीतोदकसमन्वितान् वर्षेवर्षेपदेयानिमत्येकंकरकानिच इत्थंमपूजयेद्दशैसर्व
 दातुमयत्नतः अर्वाकृयादशवर्षाणापूजयेद्भक्तिभावतः नारीनरोवाराजद्रव्रतमेतत्करातिवै ययंचितयतेकामंव्रतस्यास्यप्रभावतः पुत्रपौ
 त्रधनधान्यलभनेनात्रसशयः इतिभाव्योत्तरपुराणेदशरथललिताव्रतकृत्यासपूणा अथोद्यापनम् उद्यापनविधिवद्व्यव्रतसंज्ञिह
 तवे कृष्णपक्षेचतुर्थ्यानुआश्विनेव्रतमाचरेत् दशविभ्रैः सपत्नीकैर्वेदेवेदांगपारगैः स्नात्वा सायनेनेकालेसर्वेस्तेभक्तिभावतः चतुस्तेभव
 तुहार्कदलीस्तेभ्रमदितम् तन्मध्येकारयेत्पद्मपत्रवर्णैः सुशोभितं कलशास्थापयेत्तत्रविधानेनसमन्वितं तास्रवामृन्मयंकुम्भवस्त्रथुमेज
 वेषयेत् तस्योपरिन्यसेद्द्वेवंगोहण्यासाहितंविधुं स्रवर्णनिर्मितदेवंचतुर्भुजसमन्वितं सौवर्णशोहिणीकार्याचंद्रमारजतस्यच हवर्कै
 नविधानेनपूजां कृत्वासमाहितः एवंपूजाप्रकर्तव्यापोडशैरुपचारकैः मोदकान्कारयेद्वाजन्तिलजानेकविंशतिम् दशविमायदानव्याआ
 त्मार्थस्थापयेद्दश एकोदेवायदानव्याललितानां त्रयेव्रती दशरथललितादव्याव्रत संपूर्णहेतवेवाणकंहिजवर्गयसहिरण्यददाम्यह
 दशरथनामयादेवीनित्यमाराधितामया पुत्रार्थीकामयेदेविसर्वाङ्कामान्यच्छमे इति संप्राथ्यदेवेशींचंद्रायार्ध्यनिवेदयेत् स्वगृह्या
 क्तविशानेनकृत्वाग्निस्थापयेत्ततः होमंचैवसंपाद्यातिलपायसलडूकैः अष्टोत्तरशानसद्यो अष्टाविंशतिमववा मुहुयाचंद्रमंत्रेणगणे
 ज्ञाननयवच एवंसमाप्यहोमंतुतत्राचार्यमपूजयेत् सुहृदिर्दशयुग्मैश्चपक्वान्निश्चमपूजयेत् विभ्रायपीठदानचततः कुर्याद्विसर्जनम्
 ततः पुत्राः प्रजायनेधनधान्यसमन्विताः सौभाग्यपुत्रसंपत्तिजायतेभूभृतावर अव्येधव्यचलभनसर्वाङ्कामानवानुयात् एतनेक
 श्रितं सूपकिमन्यच्छेदुंनुमिच्छसि कृतदशरथनांस्मिन्कोसल्याभाषयासह तुष्टादशरथादेर्गणेशेनसचंद्रमाः यस्यास्तुतह
 न्याराजोभार्ययासहमोदते तस्माद्दशरथानामललितामुविर्कान्तिता एतनेकश्रितंराजन्नुदशागल्ललिताव्रतम् यददंश्रुणुयान्नि
 त्यंश्रावयेद्दासमाहितः अश्वमेधसहस्रस्यफलतस्यध्रुवंभवत् इतिश्रीभविष्योत्तरपुराणेदशरथललिताव्रतोद्यापनसंपूर्णम्

अथकार्तिकरूपाचतुर्थ्यां अथवादीक्षणेदेशे आश्विनरूपाचतुर्थ्यां करकचतुर्थीव्रतम् तच्च लिख्यते अचरूपाणामेवाधिकारः तास्मैव
फलश्रुतेः आचम्यमासपक्षाद्युल्लिख्य मयसौभाग्यपुत्रपौत्रादिस्मृतिरश्विप्रासयेकरकचतुर्थीव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य चंद्र-
लिख्यततः अधस्ताच्छिवेषणमुखयुक्तां गौरीं लिखित्वा षोडशोपचारैः पूजयेत् पूजापत्रः नमः शिवायै शर्वाण्यै सौभाग्यं संतति
शुभाम् प्रयच्छ भक्ति युक्तानां नारीणां हरवल्लभेति ततः नमो तनामं चैव शिवपुण्यमुरवगौरी गणपतीनां पूजाकार्या ततः सपक्का-
न्नान् अक्षतसंयुक्तान् दशकरकान् ब्राह्मणाय दद्यात् ततः पिष्टकैर्बेद्यं भोज्यं सर्वं निवेदयेत् ततश्चंद्रोदयोत्तरं चंद्रायाध्यदद्या-
त् अथ कथा मां धातोवाच अर्जुने तु गते तु इन्द्रकील गिरिं प्रति विषण्ण मनसा सुष्मद्रौपदीं समं वितयत् अहोकिरीटि-
ना कर्मभारब्ध सुदुष्करम् बहवा विघ्नकतीरो मारैर्वै परिपशिनः वित्तयित्वेति सा देवी कृष्णा कृष्णा जगदुरुम् भर्तुः प्रियचिकीर्ष-
ती साऽपृच्छ द्विघ्नकारणम् द्रौपद्युवाच कथयस्व जगन्नाथ व्रतमेकं सुदुर्लभम् यत्कृत्वा सर्वविघ्नानि विलययानि तद्द श्रीकृष्ण उवाच
एवमेव महाभारतशुः पृष्टः क्लिप्तमया तस्यास्तद्वचनं धृत्वा प्राह देवो मे हर्षः शृणु देवि वरारोह वक्ष्यामि त्वामहेश्वरि सर्वविघ्नहरेत्याह क-
रकाख्याचतुर्थिका पार्वत्युवाच भगवन्कीदृशी प्रोक्ता चतुर्थी करका मिधा विधानकीदृशं मोक्तुं केन यंच पुरा कृता ईश्वर उवाच शक्रप्र-
स्थपुरं रम्ये विद्वज्जनसमाकुले स्वर्णरोष्यसमाकीर्णैरत्नमाकारशोभने दिव्यनारीजनलोके वशीकृतजगन्मये वेदध्वनि समाधुक्ते स्वर्गाद-
पि मनोहरे वेदशर्मा द्विजस्तत्र सन्देशो विदो वरः पलितस्यैव विप्रस्यनाम्ना लोलावती शुभा तस्यां स जनयामास पुत्रान् सन्नामि तौ जसः क-
न्या वीरावती नाम्नी सर्वलक्षणसंयुता नीलोत्पलाभनयना पूर्णदुसदृशानना ततः कालेशुभदिने विधिवच्च द्विजोत्तमः ददौ वेदां ग-
विदुषे विप्राय विधिपूर्वकम् अत्रांतरं तु सा तत्र चक्रे गौर्याः शक्रभव्रतम् चतुर्थ्यां कार्तिकस्याथ कृष्णायां तु विशेषतः स्नात्वा सायंतने
काले सर्वान् तान् भक्तिभावतः बिलिख्य चटवृत्तं च गौरीं तस्म्यत्ते लिरवेत् शिवेन विघ्ननाथेन षण्मुखेन समन्विताम् गंधपुष्पास्तैर्गो-
रीं भवेणानेन पूजयेत् नमः शिवायै शर्वाण्यै सौभाग्यं संतति शुभाम् प्रयच्छ भक्ति युक्तानां नारीणां हरवल्लभे तस्याः पार्वत्यै महादेवि

मन्नाथपडाननम् पुनः पुष्पाक्षतेधूपैरचयेच्चपृथक्पृथक् पक्वान्नाक्षानसपन्नान्सदीपान्करकान्दश तथापि एकैव द्वाभोज्यसर्वेभिरदयेत्
 प्रतीक्षत्यः स्त्रियः सर्वाश्चन्द्रोदयपरस्थिताः सावालाविकलादीनास्तुष्टुद्रुवापरिपीडिता निपपातमहोष्टेरुद्रुबोधवास्तदा समन्था
 स्थचते तां तु मुखमभ्युदयवारिणा तद्भूताचित्तितिवैवमारुरोहमहावटम् हस्तेचोल्कांसमादायज्वलतींस्नेहपीडितः भगिन्येदंश
 यामासचन्द्रव्याजादिततदा तंहस्वाचानिमुत्सृज्यबुभुजेभायसंयुता चन्द्रोदयतमाज्ञायअर्घ्यदत्त्वाविधानतः तदोयेणमृतस्त्वस्याः प
 निस्तस्यापदूषितः पतितथाविधदृष्ट्वाशिवमभ्यर्च्यसापुनः व्रतनिरशनचक्रेयावत्संवत्सरोगतः चक्रुः संवत्सरेतितिव्रतंतद्वातृयेष्विनः
 पूर्वोक्तेनविधानेनसापिचक्रेशुमानना तदायाताशचीदेवीकन्याभिः परिवारिता एतदेवव्रतंकर्तुमागतास्वर्गलोकतः वीरावत्यास्तदाभ्या
 शमगमद्भ्राग्नतः स्वयं दृष्ट्वातामानुषीदेवी पप्रच्छसकलं शन्वा वीरावतीतदापृष्टाप्रोवाचविनयाब्जिना अहंपितृगृहंप्राभामृतोयमेपतिः
 प्रभुः नजानेकर्मणः कस्यफलप्राप्तमयाधुना ममभार्यवशाद्देविआगनामिमद्देश्वरि अनुगृह्णीष्वमांमातर्जीवियाभ्युपतिमम इद्राण्युवा
 च त्वयापितृगृहेपूर्वकृत्यकरकव्रतम् तदेवाध्यत्वादातंविनाचन्द्रोदयशुभे तेनतेव्रतदोषेणस्वामीनोकांतरगतः इदानींकुरयत्स्नेनकर
 कव्रतमुत्तमम् पतितेजीवयिष्यामिव्रतस्यास्यप्रभागतः कृष्णाउवाच तस्यास्तद्वचनंयुत्वाव्रतंचक्रेविधानतः प्रसन्नामाभवद्देवीश
 कस्यप्राणवल्लभा तयाम्रनेकतेदेरीजलेनाभ्युक्ष्यतत्पतिम् जीवयामासचंद्राणीदेववच्चबभूवसः ततश्चागाद्गृहंस्त्रीयरेमेसापतिनास
 ह धनंथान्यमुपुत्राश्चदीयमायुश्चलब्धवान् तस्मात्स्वयापियत्स्नेनव्रतमेतद्विधीयताम् स्मृतुवाच श्रीकृष्णास्यवचः श्रुत्वाचकारद्रौपदी
 व्रतम् तद्व्रतस्यप्रभावनिर्त्वातान्कीरगानुरणे लोभैरेराज्यमनुत्पण्डवादुरवनाशनम् येकरिष्यन्तिसुभगाव्रतमनन्निशागमे तेवंपु
 त्राचधनधान्यसौभाग्यचातुल्यशः करकक्षरिसंपूर्णोत्पण्णमथापिवा ददामिरत्नसयुक्तचिरंजीवतुमेपतिः इतिमंत्रेणकरकानुप्र
 दद्याद्विजसत्तमे सुवासिनीप्यादद्याच्चआदद्यान्नाभ्याएवच एवव्रतयाकुरुतेनारीसौभाग्यकाम्यया सौभाग्यंपुत्रपौत्रादिलभतेसुस्थि
 राश्रियम् इतिस्वमनपुराणेकरकाभिधाचतुर्थवित्तसंपूर्णम् अथमायशुक्लचतुर्थ्यागौक्षितुर्थीव्रतं हेमाद्रोब्राह्मण्य उमाचतुर्थ्यामा

येतुशुक्लायायोगिणीगणैः प्रागुभक्त्यायित्वास्तृत्वाचभूयस्त्वांगस्वर्केणैः तस्मात्सान्नसंपृज्यानरैः स्त्रीभिर्विशेषतः कुदपुष्पैः प्रफले
नसम्यक्भक्त्यासमाहितैः कुकुमालक्तकाभ्याचरक्तसूत्रैः सकर्णैः रक्तपुष्पैस्तथाधूपैर्दोषैर्बलिभिरेवच गुडार्द्रकाभ्यापयसालवणे
नाथपालकैः पालकमुद्रांडं इतिहंभादिः पूज्यास्त्रियश्चविधिस्तथाविद्याश्चोभनाः सौभाग्यवृद्धयेदेवंभोक्तव्यबंधुभिः सह इतिगो
रीचतुर्थीमंत्रब्रह्मपुराणोक्तम् अथभाषशुक्लचतुर्थ्यविरदचतुर्थीमंत्रम् तदुक्तंकाशीखंडे भावशुक्लचतुर्थ्यांतुनक्तव्रतपरायणाः ये
त्वांधुडश्चैथियंतितेर्चास्तुरसुरद्रुहाः विधायवर्षिकोत्थाञ्चतुर्थीमाप्यमाधवीम् शुक्लान्तिलानगुडैर्बध्वाभ्यायाल्लडुकान्नव्रती
अन्ननक्तग्रहणात्प्रदोषव्यापिनीयादेतिमिहम् इतिवदचतुर्थीमंत्रम् अथमाधकृष्णचतुर्थीतिलकचतुर्थीमंत्रम् अथपूजा
विधिः येभ्योभानाक्तकृ १ एवापिचैतिचजपित्वा आगमायंतु ० घटानादकृत्वा अपसर्पवितिलोदिकासुद्रां ० तीस्त्रादंष्ट्रेतिस्त्रेचपलंसंभ्राय्य
आचम्यप्राणानायम्य ममसहकुटुंबस्यक्षेमं स्थैर्यविजयाभयआयुरारोग्यैश्चर्यामिहृद्ग्रथैर्मार्थिकाममोक्षचतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्यर्थीन्
कटहरगणेश्वरग्रथित्यर्थनारदीयपुराणोक्तप्रकारेण पुरुषसूक्तविधानेनयथासंभावितनियमेनयथापचारमोलितद्रव्यैः सकृश्चतुर्थीमंत्रां
गत्वेनगणपतिपूजनमहंकरिष्ये कलशार्चनेशंरवार्चनेचकुर्यात् अथग्रन्थगणपतिमंत्रस्यशुक्लकृत्तुषिः श्रीसक
ष्टहरगणपतिर्देवता अनुष्टुप्छंदः श्रीसकष्टहरगणपतिग्रीत्यर्थेन्यासेविनियोगः ओं नमोहरंब अंगुष्ठाभ्यांनमः मदमोदिततर्ज
नीभ्यांनमः ममसंकल्पनिवारयमध्यामाभ्यांनमः निवारयअनामिकाभ्यांनमः हुं फट्कनिष्ठिकाभ्यां ० स्वाहाकरतलकरपृष्ठाभ्यांन ०
एवंतदद्यादि स्मृषुवस्वरोमितिदिग्बंधः ओं नमोहरंबमदमोदितममसंकल्पनिवारयहुं फट्स्वाहा अथध्यानम् श्वेतांगंश्वेतवरुद्र
मितकुसुमगणैः पूजितंश्वेतगंधैः क्षीराब्धोरत्नदीपैः स्मरतरुविमलेरत्नासिंहासनस्थम् दोर्भिः पाशांकुशोपाभयधनकरचिरचंद्र
मोलिंचिनेत्रं ध्यायेच्छांत्यर्थमीशंगणपतिममलंश्रीसमेतं प्रसन्नम् लंबोदरंचतुर्बाहुंचिनेत्रं रक्तवर्णकम् सर्वभरणशोभादयम्
सन्नास्थविविंचितयेत् ध्यायामि आगच्छविघ्नराजेंद्रस्थानेचस्थितोभव आराधयिष्येभक्त्याहंभवंतसर्वसिद्धये सहस्रशीर्षित्यावाहनं

गणेशाय० आवाहयामि० अम्नामितार्थसिद्ध्यर्थं प्रलितोयः सरासरैः सर्वविघ्नच्छिदेतस्मै गणाधिपतये नमः० पुरुषं एवेदमासमं विघ्नना
 शिने नमः० आसनं० गणाधिपनमस्तेस्तु सर्वसिद्धिकरप्रभो० पाद्यगृहाण देवेश सरासरस्रपूजित० एतावानस्य० लंबोदराय० पाद्यं० रक्त
 गंधासतोपंतरक्तपुष्पासमन्वितम्० अर्घ्यं गृहाण देवेश मया दत्तं हिमं क्तितः० त्रिपादूर्ध्वं० चंद्रार्धधारिणेन० अर्घ्यं० सुरासुरसमासाध्य सर्व
 सिद्धिप्रदायक० मया दत्तं सरश्च गृहाणा चमनीयकम्० तस्माद्विराज० विश्वप्रियाय० आचम० पयोदधिद्युतं चैव शक्रराभधुस्तुतम्० पं
 चामृतेन स्नानं करिष्ये सर्वसिद्धिदम्० यत्पुरुषेणोति स्नानं० पंचाभृतस्नानम्० गंगादिसलिलं शृङ्खलं स्पर्णकलशे स्थितम्० सुवासितं प
 रिमलैः स्त्रोपयाभिगणेभ्यश्च० पुरुषस्तेन शुल्बोदकस्नानं० रक्तांबरवस्त्रयुग्मं सर्वकार्यार्थे सिद्धये० मया दत्तं गणाध्यक्षगृह्यतामरिवला
 र्थदत्तं यज्ञं० सर्वप्रदाय० वस्त्रयुग्मं० कुंकुमाक्तं मया दत्तं सौवर्गमुपवीतकम्० उत्तरीयणसंयुक्तं गृहाण गणनायक० तस्माद्यज्ञोत्सर्वहुतः
 संभृ० वक्रतुंडाय० यज्ञोपवीतं० चंदनागरुक्पूरं कुंकुमादिसमन्वितम्० गंधगृहाण देवेश सर्वसिद्धिप्रदायक० तस्माद्यज्ञोत्सर्वहुतो न
 गणाध्यक्षाय० गंधं० अक्षताञ्च सरश्चैष्टाः कुंकुमाक्ताः सरशोभनाः० गृहाण विघ्नगजेंद्रमया दत्ता हिमं क्तितः० गजवदनाय० अक्षता
 न् रक्तपुष्पाणि विघ्नेशैकविंशतिं सरव्यया० गृहाण सरभुवोभूत्वा मया दत्तान्युमास्तुतं तस्मादस्था० गुणशानिने नमः० पुष्पाणि स० सुगा
 धीनि च मात्यानि गृहाण गणनायक० विनायकनमस्तभ्य० शिवभूतो नमोस्तुते० विघ्ननाशिने नमः० मात्यानि० एकविंशतिनामभिः० दूर्वाभिः
 पूजयेत्० ॐ गजाननाय नमः० विघ्नराजाय न० लंबोदराय० वक्रतुंडाय० शिवात्मजाय० वक्रतुंडाय० सूर्यरूपीय० कुन्दाय गणेशाय० विघ्ननाशिने०
 विक्रदाय० वामदेवाय० सर्वदेवाय० सर्वाभिर्ननाशिने० विघ्नहर्त्रे न० धूम्राय० सर्वदेवादिदेवाय० उमापुत्राय० कृष्णपिंगलाय० भालच
 द्राय० गणाधिपाय० गंकदंताय० २१ एकविंशतिदूर्वापुष्पाणि समर्पयामि० अथांगपूजा० संकटनाशिने नमः० पादोपूजया० स्थूल
 जघाय० जघेष्ट० गंकदंताय० जानुनीष्ट० आगवुवाहनाय० ऊरुष्ट० हरेबा० कटीष्ट० लंबोदराय० उदरंष्ट० गणाध्यक्षाय० हृदयंष्ट० स्थूलकटा
 कंठंष्ट० स्कंदाग्रजाय० स्कंधोष्ट० परशहस्ताय० हस्तोष्ट० गजवल्काय० वल्कंष्ट० सर्वेश्वराय० शिरःष्ट० संकटनाशिने नमः० सर्वांगपूज०

अथावरणपूजा गणाधिपाय० उमापुत्राय० अघनाशिने० हरेंबाय० लंबोदराय० गजवत्क्राय० एकदंताय० धूम्रकैतवे० भालचंद्राय० ईशपुत्राय० इक्षवत्क्राय० मूषकवाहनाय० कुमारगुरवे० नमः संकष्टनाशिने० इति प्रथमावरणम् १ विघ्नगणपतये० वीरगणपतये० भूर्पकर्णगणपतये० नसादगणपतये० वरदगणपतये० इंद्रगणपतये० एकदंतगणपतये० लंबोदरगणप० क्षिप्रगणप० सिद्धिगणप० द्वितीयावरणम् २ रामाय० रामेशाय० हर्षाकाय० रतिप्रियाय० पुष्पवाणाय० महेश्वराय० वराहाय० श्रीसदाशिवाय० तृतीयावरणम् ३ आदित्याय० चंद्राय० कुजाय० बुधाय० हहस्पतये० शक्राय० शनैश्चराय० कैतवे० सिद्धे० समृद्धौ० कांत्ये० मदनरत्ने० मदद्रागिण्ये० वरुणाय० वेनाय० चतुर्थावरणम् ४ इंद्राय० अग्नये० यमाय० निर्ऋतये० वरुणाय० वायवे० सोमाय० ईशाय० पंचमावरणं ५ अथपञ्चपूजा गणाधिपाय० पार्त्वाय० सुमुखाय० भृंगराज० उमापुत्राय० विल्वप० राजवत्क्रा० भवेतदूर्वा० लंबोदरा० बदरी० हरस्तनवे० धन्तूर० गुहाय० तुलसीप० गजकर्णा० अपामार्ग० एकदंता० दहतो० इक्षवत्क्राय० शमी० मूषकवाहना० करवीर० विनायका० वेणुप० कपिलाय० अर्कप० क्षिन्नदंताय० अर्जुनप० पत्नीहिताय० विष्णुक्रांताप० पटवे० नमः दंडिमीप० भालचंद्राय० देवदारुप० हरेंबाय० मरुपत्रं० सिद्धिदाय० सिंदूरपत्रं० स्मराय० जाय० ज्ञातीपत्रं० विघ्नराजाय० कैतकीप० इत्येकविंशतिपत्राणि अथपुष्पपूजा सुमुखाय० ज्ञातीपु० एकदंताय० शैवंतीपु० कपिलाय० झुझिकापु० राजकर्णीय० चंपकपु० लंबोदराय० कल्हारपु० विक्रदाय० कैतकीपु० विघ्ननाशिने० बकुलपुष्पं० विनायकाय० जपाकुसुमं० धूम्रकैतवे० पुन्नाग० गणाध्यक्षाय० धन्तूरपु० भालचंद्राय० मानुलिंगपु० पत्नीहिताय० विष्णुक्रांतापु० उमापुत्राय० करवीरपु० राजाननाय० पारिजातपु० ईशपुत्राय० कमलपु० सर्वसिद्धिप्रदाय० गोकर्णिकापु० मूषकवाहना० कुमुदपु० कुमारगुरवे० तगरपुष्पं० दीर्घशुंदाय० सुगंधिराजपु० इक्षवत्क्राय० अगस्तिपु० संकष्टनाशनाय० पाटलापु० इत्येकविंशतिपुष्पाणि २१ अथाष्टोत्तरशतनामपूजा ॐ अस्य श्रीअष्टोत्तरशतविघ्नेश्वरदिव्यनामाष्टतस्तोत्रमंत्रस्य गृत्समदक्षिः गणपतिर्देवता अनुष्टुप्छंदः गंभीजम् नंशक्तिः मंक्रालकम्

श्रीगणपतिप्रसादसिद्धये पूजने विनियोगः ॐ कारपूर्वकनामानि विनायकाय विभ्राजाय गौरीपुत्राय गणेश्वराय स्कंदा
 यज्ञाय अत्ययाय पूताय दक्षाध्यक्षाय न द्विजप्रियाय अग्निगर्वच्छिंदेन इन्द्राप्रदाय वाणीबलप्रदाय सर्वसिद्धिप्र
 दाय शर्वतनयाय शर्वप्रियाय सर्वात्मकाय स्वरिक्त्रेन देवानीकार्विताय शिवाय श्रद्धाय बुद्धिप्रियाय शान्ताय ब्र
 ह्मचारिणे गजाननाय हौमातुराय मुनिस्तूत्याय भक्तविघ्ननाशिने एकदंताय चतुर्बाहवे शक्तिमयुताय चतुराय लंबोद
 राय शूर्पकर्णीय हेरंबाय ब्रह्मवित्तमाय कालाय ग्रहपतये कामिने सोमस्वर्गभिन्नलोचनाय पाशाकुशधराय चंडाय
 गुणातीताय निरंजनाय अकल्मषाय स्वयं सिद्धाय सिद्धार्चितपदावुजाय बीजपूरकाय अत्यक्ताय वरदाय शाश्व
 ताय कृतिने विद्वत्प्रियाय वीतभयाय गदिने चक्रिणेन इक्ष्वापधनेन अद्भोत्पलकराय श्रीशाय श्रीपतये स्त
 तिहर्षिताय कुलादिभूते जटिने चंद्रचूडाय अमरेश्वराय नागयज्ञोपवीतिने श्रीकंठाय रामार्चितपदा व्रतिने स्थूलकंठा
 ययीकर्त्रे सामयौषधिया पुरुषोत्तमाय स्थूलतुंडाय अग्रगण्याय ग्रामण्याय गणपाय स्थिराय वृद्धिदा सुभगदा श्वराय
 वागीशाय सिद्धिदा दूर्वाविल्वप्रियाय कालाय पापहारिणे कृतागमाय समाहिताय वक्रतुंडाय श्रीपदाय सौम्याय भक्त
 काक्षितदा अत्युताय कंबलाय सिद्धाय नमः सच्चिदानंदविग्रहाय ज्ञानिने मायायुक्ताय दानाय ब्रह्मिष्ठाय भयवर्जिता
 य १०० प्रभक्तैस्त्यभयप्रदाय व्यक्तमूर्त्तयेन अमूर्त्तकाय पार्वतीशंकरोत्सवलालसाय समस्तजगदाधाराय च
 रदसूषकाहनाय त्रैलोक्यिनाय प्रसन्नात्मनेन सर्वसिद्धिप्रदायकाय १०८ अष्टोत्तरशतैर्नैवंनाम्ना विघ्नेश्वरस्य च तुष्टा
 वशकरः पुत्रं त्रिपुरहं तु मुद्यतः यः पूजयेदनेनैव भक्त्या सिद्धिं विनायकम् दूर्वादलेर्विल्वदलेः पुष्पैश्चंदनाक्षरैः सर्वकामानवा
 प्नोति सर्वपापघ्नः प्रमुच्यते इति भाविष्यपुराणे विघ्नेश्वर अष्टोत्तरशतदिव्यनामस्तोत्रं संपूर्णं वनस्पतिरसोद्भूतं दशांगगुगुलाब्धितं गृहाण
 सर्वकार्यमया दत्तं विनायकं यत्पुरुषं व्यदधुः उमापुत्रा धूपं घृताक्तवर्तिसंयुक्तं दीपं शक्तिप्रदायकं गृहाणे शंभया दत्तं नैव जोराशौ जगत्पते

ब्राह्मणोऽस्य रुद्रप्रियाय० दंप० अल्लं चतुर्विधं स्वादुरसैः षड्विः समन्वितम् भक्त्या निवेदितं देवैर्वेदां प्रतिगृह्यताम् भक्त्यैर्नाना
विधैरुक्ता नृमोदकान् चतुर्नपाचितान् गृहाण विघ्नराजेंद्रतिललडुसमन्वितान् चंद्रसामनसोः विघ्ननाशिनो नैवेद्यं फलानीमानि रा
म्याणि स्थापितानि तवायतः तेन मे सफलावाभिर्भवेज्जन्मनि जन्मैर्नि संकष्टनाशिनो फलं पुगीफलमहद्विष्यं नाभ्या आसी० सि
द्धि विनाय० तां पूजं० श्रिये जात इति नीराजनं पूजाफलसमुद्ध्ययंतवाग्नेस्वर्णमीश्वर स्थापितं तेन मे प्रीतः पूणीन्कुरु मनीरयान् सप्ता
स्यासन् विघ्नेशाय० सवर्णपु० अथ दूर्वा गणाधिपाय० दूर्वायुग्मं स० उमापुत्रा० दूर्वा० अपनाशनाय० दूर्वा० गवलंताय० दूर्वायु०
इमं वत्काय० दू० मू० वल्हू विनायकाय० दूर्वा० सर्वसिद्धिप्रदायकाय० दूर्वा० कुमारयुवेन० दूर्वा० श्रीगणेश्वराय० रा
कं दूर्वाकुरस० गणाधिप नमस्तेः स्तु उमापुत्रा घनाशन एकदंते भवच्छ्रेतितया मूषकवाहन विनायकेशपुत्रेति सर्वसिद्धिप्र
दायक कुमारगुरवे तु भ्यंगणराजप्रयत्नतः एभिर्नामपदैर्नित्यं दूर्वायुग्मसमर्पयेत् श्रीगणेशो वक्तुं दुःखपुत्रस्तथैव च विघ्नरा
जः कामदंश्च गणेश्वर इति स्मृतः जीमूतः शक्तिरत्युग्रस्तदाजनममप्रभः योगिद्वेयो दिव्यगुणो महाकाय इतीरितः ततश्च सि
द्धिदः प्रोक्तो महोदर इति स्मृतः गजवच्छः कर्मप्रीमस्ततः परशुधार्यपि करिकुम्भो विश्वभूतिरुग्रतेजास्ततः परम् लंबोदरस्ततः
सिद्धिर्गणेशश्चैकविंशतिः नामानिरमणीयानि जपेदसिद्धिपुत्रयेत् गणेशाच्च स्य नश्यति सकष्टानि महत्यपि महासंकष्टदग्धोऽ
हंगणेशशरणगतः तस्मान्ननोरथं पूर्णं कुरु विश्वेश्वरप्रिय ततः स्वर्णमयं पुष्पां विघ्नेशाय निवेदेत् प्रदक्षिणानमस्कारान्कृत्वा देवं क्षमापये
त् यज्ञेन यज्ञं० संकष्टनाशना० पुष्पांजलिं० नमोस्तु देवदेवेश भक्तानामभयप्रद विघ्नानां शाकत्रं च हरताम जनमोस्तुते विघ्ननाशिनो न
मस्कारं० ततः ओं नमो हरे च इति मूलमंत्रं एकविंशतिवारजपेत् अथ गणेशायार्घ्यं दद्यात् गणेशाय नमस्तुभ्य सर्वसिद्धिप्रदायक
संकष्टहर मे देव गृहाणार्घ्यं नमोस्तुते संकष्टहर गणपत० इदमर्घ्यं कृत्वा पक्षे च तु र्यातु संसृजितविघ्नदये क्षिप्रं प्रसीद देवेश गृहा
णार्घ्यं नमोस्तुते एताभ्यामंत्राभ्यामर्घ्यं दद्यात् तिथीनामुत्तमे देवि गणेशप्रिय चक्षुभे सर्वसंकष्टनाशाय गृहाणार्घ्यं नमोस्तुते

चतुर्थ्येनमः इदमर्घ्यं ० रोहिणीसाहितं चंद्रं चोपचारपूजयेत् क्षीरोदारणवसंभृतलक्ष्मीबंधानशाकरं गृहाणाध्यमथादनशाहण्या
 साहितः शशिन् इतित्रिअर्घ्यं ३ गगनांगणसंदापक्षीराब्धिमयनोद्भव आभासितदिगंतांतसोमराजनमोस्तुते चंद्रायनमस्का
 रः ततः आचार्यपूजयेत् वायनंदद्यात् मोदकान्सफलान्यंचदक्षिणाभिः समन्वितान् गृहाणत्वेष्टुजश्रेष्ठव्रतस्यपरिपूर्तये वायनंम
 नः प्रतिमादानंमंत्रः प्रतिमागुरवेदद्यादाचार्यायसदाक्षिणाम् वस्त्रकुंभसमायुक्तामोदोसत्रमिमजपेत् गणेशस्यप्रसादनममसंतुम
 नोरथाः तुभ्यसंप्रददेविप्रप्रतिमांतुगजाननीं इष्टकामार्थासिद्धयंपुत्रपौत्रप्रयद्दिनीम् गणाधिराजदेवेशविघ्नराजविनायक तवमूर्तिप्र
 दानेनप्रसन्नोभवसर्वदा इतिकलशप्रतिमादानंमंत्रः अथप्रतिग्रहंमंत्रः गणेशः प्रतिगृह्णातिगणेशो वैददाति च गणेशस्मत्तुको
 भाग्यांगणेशायनमोनमः संसारपीडाव्यधितं हिमांसदा संकष्टमृतं सुखमसीद त्वं चाहिमांशायकष्टसंघान्ममोनमः कष्टविनाश
 नाय इतिप्रार्थना यदुद्दिश्यकृतं तैः दद्याथाशक्तिः प्रपूजनम् संकष्टहरमेदेव उमास्तनमोस्तुते इतिनमस्कारः इतिपूजावि
 धिः अथकथा स्मृतउवाच अरण्येवर्तमानंतंपांडुपुत्रं युधिष्ठिरम् सवांधवं सरवासीनं प्रययौ व्यास आदरात् तं हस्वामुनि
 शार्दूलं व्यासं प्रस्थापयौ नृपः गधुपंकचसाई च कृत्वा तस्मै द्युवाच तम् युधिष्ठिर उवाच अद्य मे सफलजन्मभवतागमने हते ये सक
 षा हि संजाता वने मम निवासिनः ते सर्वे विलयता भवतो दशनेन हि आत्मानं साधु मन्ये हं राज्यं दृष्ट्वा पगङ्गं नृप दुःखितं मां कथं
 स्वाभिन् राज्यं भ्रष्टं वने स्थित एते मम मादयः सर्वे बांधवाव्यययंति ममो दुराधर्षाः सर्वोच्यो हि मच्छासनविधोरताः इयं तु द्रौपदी
 सा र्वीराजपुत्रीपतिव्रता राज्योपभोगयोग्यासाय्यद्यदुःखोपभोगिनी मयाचक्रि कृतं व्यासपूर्वकं सानुजीविता दायोदैर्देवि
 तं राज्यं द्यूतछद्मरतैस्तथा पराजिता वयं ब्रह्मन् स हृदि द्विर्बुधिमिस्तथा वनं मस्थापिता दत्तौ रिदमुन्नुस्तथैव च कुर्वंतु गमनं शा
 प्रं वनाय भवदादयः इत्यं निराकृताः स्वाभिन् यदा तदूनमागताः अहंतदा प्रभृत्या हो न इत्यामि भवादृशान् यद्यस्ति व्रतमेकं हि सर्वे
 संकष्टनाशनं तद्भक्तकथय ब्रह्मन् नु ग्राह्यास्मि सुव्रत इत्युक्तं वतं राजानं सर्वसंकष्टनाशनं उवाच श्रीणयव्यासो धर्मजं मे हि नीपतिम् व्या

स उवाच नास्ति भूम्ण्डले राजंस्त्वत्समो धर्मतत्परः कथयामि व्रतं तेऽद्य व्रतानामुत्तमोत्तमं संकष्टनाशनं नित्यं शशभद्रफलदं सुवि
यत्कृता सर्वकार्याणां निष्पत्तिर्जीयते शुभं विद्यार्थं लभते विद्याधनार्थं लभते धनम् प्रीतिनायासपुराधी च करोति व्रतमुत्तमं इक्षितं
लभते सर्वपतिना सह मोदते संकष्टेऽपि यदादोक्षि सोमानयोद्गृह्णीतः साम्राज्ये दीर्घस्ति नो नित्यं भञ्जिभिः परित्यज्यतेः सुहृद्भिर्बुधभिश्चै
व नयापुत्रैः समन्वितः तस्य तु प्रियकर्त्री च फलीराणवर्ताप्रिया नानारत्नावलीत्यासीत्सति व्रतपरायणा तयोः परस्परप्रीतिरभयश्च गुणा
ग्रयी कदाचिद्वैद्ययोगेन हृतं राज्ञ्यं च वैरिभिः कोशो बलं चापहृतं विध्वस्तो बंधुभिः सह रत्नावल्यातया साध्व्या निर्गतो भूमिबल्लभः यने
क्षुधातः क्रभितो ह्येकवासास्तुषादितः इतस्तनश्चरन् राजन्नातपेनातिपीडितः एकाकीवनमासाद्य तया साह्यं युधिष्ठिरं सूर्यं चास्ता
चलयाते अरण्यं च शिवादिनं व्याघ्राश्च चुक्रुशुस्तत्र पर्जन्योऽपि वर्षहं कंदर्कः क्लेशिता राज्ञी दुःखमाकंदपीडिता तां विलोक्य नृपञ्च
होतुः स्वैवैव नुपीडितः ततः प्रप्रातः समये मार्कण्डेयं महाभुनिं ददर्श राजानं चैव विस्मया विष्टमानसः उपगम्य शनैस्तु दंडवत्पतितो मुखे
अब्रवीत् च न राजा मार्कण्डेयं महाभुनिम् किं कृतं हि मया स्वाभिचू दुष्कृतं कथयस्व तत् केन कर्म विपाकेन राजज्यलक्ष्मीः पराङ्मुखी मा
कंडिय उवाच भृगुराज न्यवस्थाभियस्तथा पूर्वे जन्मनि पूर्वाह्नि लब्धकश्चास्मीर्गतोऽसि गहनवनम् मृगशार्दूलशशका नृहन्य
मानो वने तदा तस्मिन् रात्रौ भ्रमन् राजन् चतुर्ध्यामाद्य कृष्णार्के दृष्टशंभुं च कृष्णायास्तडागं पृथुनिर्मलम् तन्नीरेनागकन्यानां समू
हं रक्तवाससाम् गणेशं पूजयतीनां दृष्ट्वा निरयमव्रतम् उपगम्य शनैस्तत्र पृष्टतां सा तया विभो आर्योः किमेतन्मै सर्वकथयस्व हि
तस्वतः नागकन्या ऊचुः पूजयामो गणपतिं वयं सिद्धिप्रदायकं शांतिं दुष्टिदं नित्यं सर्वव्याधिर्विनाशनम् पुनः पृष्टत्वा त
त्र किं दानं पूज्यते ऽन्नकः स्त्रिय ऊचुः यदा चोत्सद्यते भक्तिर्मासि पूज्यो गणाधिपः कृष्णायां च चतुर्थ्यां वैरक्तपुष्पैः प्रपूजयेत् धूपै
दीपैश्च नैवेद्यैर्भक्तिसमन्वितैः विविधान् चोदकां कृत्वा शूरिकाद्युतपाचिताः नैवेद्यां च दुःसंवेगणे शायनि वेदयेत् मनो गृहीतं राजे
द्रत्नया संकष्टनाशनम् अभवद्दुःखान्यते पुत्रपौत्रसमन्वितम् कस्मिंश्चिद्वत्समये राजन् धनमनेन सिद्धिदम् किं स्मृतं तद्व्रतं सर्वल

तुमाधवे ज्येष्ठेष्टतंपलंभोज्यमापादेमधुमक्षणां इतिमासयमान्कृत्वानरोसुन्येतसंकटात् भुंजीयाद्वातथासप्तमासान्वास्वेच्छयास्त-
 रवम् अशक्तश्चेत्ततःसिद्धिर्भविष्यतिनसंशयः मंत्रेणानेनसंशय्यदेवदेवजगद्रुक्रमं एवंपूजाप्रकर्तव्याषोडशैरुपचारकैः नानाभक्ष्यैः
 दिसंयुक्तमुपहारप्रकल्पयेत् मोदकान्कारयेद्राजनृतिलजानृतशसखकान् देवाग्रस्थाययेत्संचदशविधायदापयेत् पूजयित्वातुतवि-
 प्रभक्तिभावेनदेववत् दक्षिणांचयथाशक्त्यादत्त्वापचैवभोदकान् समारपीडाव्यथितं हिमासदासंकष्टमृतस्सुरवप्रसीद त्वच्चाहि-
 मांनाशयकस्तसंधान्भोन्नमः कस्तविनाशनाय इतिमंमार्थ्यदेवेशंचंद्रायार्घ्यं निवेदयेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्स्रष्ट्याद्रुणेशमीतयेसदा स्त-
 यंभुंजीतपंचैवभोदकान्बंधुभिः सह अशक्तौत्वेकमन्त्रंवाभुंजीयाद्दधिनासह अथवाभोजनकार्यमेकवारंहिंशाइव भूमिशायी
 जितक्रोधोलासदंभविर्वाजितः प्रतिमागुरवेदद्यादाचायायनिवेदयेत् गच्छगच्छस्करश्चरश्चरस्स्थानेपरमेश्वर व्रतनेनेनसमीतोय-
 थोक्तफलदोभव एवंव्रतंभक्तर्तव्यंचतुर्थ्यमासकृष्णके गाणपत्यंतथाकार्येसर्वशारून्निशारदम् आचार्येवरयेदादौयथोक्तविधि-
 नाचयेत् एकविंशतिविमान्गैवैवस्त्रालकारभूषणैः पूजयेद्गोहिरण्यादौभोदकैर्यैवहोमयेत् असोत्तरसहस्रंतुशतं चाष्टाधिकंतथा
 अष्टविंशतिरष्टौषावेदोक्तैस्तिस्तसर्पिषा सपत्नीकस्तृषणादौगोभूवस्त्रादिभूषणैः छत्रंचोपानहौदद्यात्कमंडलुगृहादिभिः आचार्येपूजये-
 द्राजन् गणेशस्यतुप्तुष्टये एवंकृत्वाविधानंभस्मोनावसंशयः प्रतिमासंतुयः कुर्यात्त्रिण्यद्वान्येकमेववा अथवाजन्मभयोदानस्य
 दुःखकदाचन दारिद्र्यनभवेत्तस्यसंकष्टनभवेदिह वत्सरांतेद्वादशान्वेद्वाह्मणान्भोजयेत्ततः विद्यार्थिलभतेविद्याधनार्थलभतेधनं
 पुत्रार्थलभतेपुत्रान्सौभाग्यंचकृत्वासिनीं शृण्वंतिचेन्नतमिदंशक्रममीदृशंहितैर्वैसरवंसुविमनोव्रतपूर्णकामाः नित्यंभयंतिनलनाः
 पुरुषाः सुखिन्यस्तेपुत्रपौत्रधनधान्ययुताः पृथिव्याम् एवमुक्त्वाततोव्यासस्तत्रैवांतरधीयत शुद्धिश्चिरस्तत्सर्वभिक्षोद्राजसत्तमः तेन
 व्रतंभभावेनस्वराज्यंभातवान्दृष्टुः हत्वारिपूजुर्कुरुदक्षत्रंस्वराज्यमलभन्तुपः इतिस्त्रीनारदायपुगणेरुक्थाचतुर्थीसिकष्टहरव्रतसह-
 र्णम् अथअंगारकचतुर्थीव्रतलिरच्यते देद्रउवाच अंगारकचतुर्थ्याचिविशेषोविहितःकुतः वदमेकपयाब्रह्मभ्रथयानियमेनच

शृण्वतो न च मेतृसिर्गजाननकशोभासु अहो वाच अंगारकचतुर्थ्यास्तु महिमानं महीपते शृणु श्वाहितो मूलाकथयामितवायु
 तः अवंतीनारे राजन् भरद्वाजो महासुनिः वेदवेदांगवित्ताज्ञः सर्वशास्त्रविशारदः अग्निहोत्ररतो नित्यं शिवध्यानं च तत्सरः नदीतीरे
 गतो तिष्ठन्नुष्ठानरतो सुनिः अकस्मात्काभिर्निर्दृष्ट्वा कामासक्तो भवन्मुनिः कामबाणाभिस्तूनाः सान्निपपातमर्हान्ते अतिविह्व
 ल्गाश्च स्वतस्परतस्तदास्त्वलत् प्रविष्टं तस्य तद्देतः प्रथिर्थाविलमध्यतः तत एकः कुमारो मूलापाकुः क्रमसंनिभः तं धरित्रीस्नेह
 वशात्पालयामास सादरम् जनुः स्वनेन धन्यसमन्यते पितरौ कुलम् ततः सप्ततर्षस्तापप्रच्छन्ननर्त्तनिजाम् मर्हान्तो हि यत्नमात
 र्मानुषं देहमाश्रितः कथमेजनकोमातस्तन्मया च ह्रस्वाप्रतम् धरो वाच भरद्वाजमुनेरत स्त्वं लितं गयिसंगतम् ततो जातोसिरे
 पुत्रवर्धितो सिमयासुभम् रूत उवाच तर्हितं मे मुनिमातर्देशयस्व तपोनिधिम् ब्रह्मो वाच तमादाय तदा देवी भरद्वाजजगाम ह
 धरो वाच भरद्वाजनमस्तु त्वत्तर्हयि प्रभवस्तम् वर्धितं तं पुरोधा यस्तीक्ष्णसुने धुना तदा जगान्नयौ धात्री स्वधामरुचिरं तदा
 भरद्वाजः स्तुतं लब्ध्वा मुमुदे चाल्लिगतम् आघ्राय शिर उत्सरोस्थापयामास तमुदा मुहूर्ते शतमूलने च चकारोपनयं मुनिः वेदशा
 स्त्राण्युपाशिक्ष्य गणेशस्य मनुशतम् उवाच कुर्वनुष्ठानं गणेशपीतये चिरम् सतु शोदास्य तं कामान् सवोस्तं गतान् ततो म
 दाकिनीतीरे पद्यासनगतो मुनिः संनियम्येंद्रियाण्यशब्दाय च हरे च भगवता जजाप परमं ब्रवायुम द्वाभ्यं मुनिः एवं वर्षसहस्रं
 सस्तपस्तेपे कदारुणम् माघ कृष्णचतुर्थ्यां तमुदये शशिनः शतमे दर्शयामास स्वरूपं गणना यो यदि रभुजम् दिव्यां वरं भालचंद्र
 नानालंकारमंडितं ददर्श स्मर्यं देवस्य स बालः पुरतः स्थित उत्थाय प्रणिपत्यै न तु दावजगदीश्वरम् नमस्ते विघ्ननाशाय नमस्ते विघ्नकारि
 णे सुरासुराशिरोरत्नसर्वाशस्त्युपबृंहिणे निरामयाय देवाय निरुणाय गुणच्छिदे नमो ब्रह्मविदां प्रोक्ष्य स्थिति संद्धारकारिणे नमस्ते जगदुधा
 रनमस्ते लोभ्यपालक दयानिधे ब्रह्मविदे ब्रह्मणे ब्रह्मरूपिणे लब्ध्यान् लब्धस्वरूपाय दुर्लक्षणच्छिदे नमः इति स्तुतः प्रसन्नात्मा परमा
 त्मा गजाननः उवाच श्लक्ष्णया वाचा वरया च य बालक एव मुक्तोऽष्टभिर्पुत्रस्तत ऊत्तं गजाननम् प्रोम उवाच धन्यो तातो मम हि जन

नंदर्शनात्तेस्मरेशधन्यज्ञानकुलमपितयोर्येनहृषोसिंहात्त धन्यावाणीवसतिमथियापादपद्वेचभक्तिर्जातोसितंवरदसुलभोभ
 क्तिभावेनदेव यदितुष्टोऽसिदेवेशस्वर्गभवतुमेस्थितिः अमृतंपातुमिच्छामिदेवैः सहगजानन कल्याणकारिमेनामरल्यातिमेतुजग
 अये दर्शनमेचतुर्थ्यायिज्जायतेपुण्यदंविभो अतः सापुण्यदानित्यं सर्वसंकष्टहारिणी कामदाव्रतकर्तृणां त्वत्प्रसादात्सुरेश्वर गजा
 नमउवाच अमृतमाप्स्यसेसम्यक्देवैः सहधरास्त मंगलेतिचन्नास्त्वाल्लोकैरख्यातिर्गामिष्यसि अंगारकेतिरक्तत्वाद्दूस्मृत्या
 यतः स्तुतः अंगारकचतुर्थीचैकरिष्यतिनरास्तुवि तेषामब्दभंगपुण्यसंकर्तव्यतसंभवम् निर्विघ्नतासर्वकार्येष्विष्यतिनसंश
 यः अवंतीनगरेराजाभविष्यतिपरंतपः व्रतानामुत्तमयस्मात्कृतंमेव्रतमुत्तमम् यस्यसंकीर्तनात्मस्यः सर्वकामानवाप्नुयात्
 इतिदत्वा वरान् देवोतर्हंधोद्विरदाननः ततस्सुमंगलोदेवंस्थापयित्वाप्रयत्नतः शुद्धासुरवदशसुरवसर्ववियवस्तदरम् प्रासादं
 कारयामासगजाननमुदावहं संज्ञामंगलमूर्तिंचदेवदेवस्यसोकोरात् ततोभवक्तामदतस्त्रैत्रसर्वजनस्ययत् अनुष्ठानात्सूजना
 च्चदर्शनात्सर्वमोक्षदम् ततोविनायकोदेवोविमानवरसुत्तमम् प्रेषयामासस्वर्गणान्भौममानेतुभक्तिके तेगत्वातेनदेहेनभौममा
 नीतवान्तदा गणेशस्यातिकंरजान्तदद्भुतमिवाभवत् ततोभौमोभवत्स्व्यातस्त्रैलोक्यसचराचरे यतोभौमेनअकष्टचतुर्थी
 भौमसंयुता कृत्वाभासयथास्वर्गसुधापानस्मरैः सह अतश्चांगारकयुताचतुर्थीप्रथितास्तुवि चिंतितार्थप्रदानेनचिंतामणिशिवि
 या प्रयानोभगलभृतिः सर्वानुग्रहकारकः परणेतुं सनगरात्पश्चिमप्रथितोभवत् चिंतामणिरितिरख्यातः सर्वविघ्ननिवारणः
 अतः ससिद्धंगंधैः पूज्यतेसर्वविधूदये ददातिवांछितानर्थान्पुत्रपौत्रादिसंपदः इतिश्रीगणेशपुराणे ब्रह्मेन्द्रसंवादे अंगारक
 चतुर्थीव्रतसंपूर्णम् अथपंचमीव्रतानिलिरव्यंते अथचैत्रशुक्लपंचमीकल्यादिः चैत्रेमासिसितेपक्षेपंचम्यापूजयेद्भरिम्
 तत्रदोलोत्सवकुयात्पुष्पधूपैश्चपूजयेत् नारीनरोवाराजेंद्रसंतर्प्यपितृदेवताः स्वक्वदनसमायुक्ताश्चाक्षणांभोजयेत्ततः
 इतिहेमाद्रौभविष्ये अथश्रावणशुक्लपंचमीनागपूजायांपरा पंचमिनागपूजायांकार्यविष्टासमन्विता तस्यांतुतुषिताना

गा इतरासाचतुर्थिका अथनागपंचमीव्रतं हेमाद्रौ प्रभासरवड इश्वर उवाच श्रावणेमासि पचम्याशुक्लपक्षे तुषारवति द्वारस्थो भ्रा-
 यतोलेरव्यागोमयेन विषोल्बणाः सातु पुण्यतमा प्रोक्ता देवानामपि दुर्लभा कुर्याद्वादश वर्षाणि पंचम्याच वरानने चतुर्थ्यमेकस्रक्तं
 नुतस्थानं कृतमकीर्तितम् छरिचंद्रमयनागमयवाकलधौतजम् कृत्वादारुमयवापि अथवा मृन्मयप्रिये हरिद्राचंदनेनैव पंचसर्प
 स्तलेखयेत् पंचम्यामर्चयेद्भक्त्या नागाः पंचफणाः स्मृताः पूजयेद्द्विधिवद्दीरलाजपंचाभूतैः सह करवीरैः शतपत्रैर्जातीपुष्पैश्च प-
 द्यकैः तथा गंधादिभिः पूजयेन्नागपंचकम् ब्राह्मणान् भोजयेत्स आहुतपायसमोदकैः अनंतवास्किं शेषपद्यं कंबलमेव च
 तथा कर्कटं नागभुजगांश्च तरतथा धृतराष्ट्रं शंखपालं कालीयंतं क्षंतथा पिंगलं च महानागं मासिमासि प्रकीर्तिताः व्रतस्था-
 ने पारणस्यात्सूरैर्ब्राह्मणभोजनम् स्रवणं भारनिष्यन्ननागदद्याच्चरातथा तथा वस्त्राणि देयानि व्यासायामिते जसे एवं स-
 पूजयेन्नागांस्तदा भक्त्या समन्वितः विशेषतस्तु पंचम्यापयसापायसेन च दिवारात्रौ नरैस्तत्र मेदिनीखननं नहि इति मन्मासरं दे-
 नागपंचमीव्रतम् अत्रैव नागदशव्रतम् हेमाद्रौ भ्राविष्योत्तरपुराणे स्मृतं उवाच नागदशेन राराजन् प्राप्य मृत्युं व्रजत्यर्थः
 अधोगत्वा भवेत्सर्पो निर्विषो नात्र संशयः शतानीक उवाच नागदशः पितायस्य भ्राता वा दुहितापि च मातापुत्रौ तथा भार्यक-
 र्तिव्यंत दूदस्वमे गोक्षायतस्य विमोद्वदानव्रतमुपोषणम् ब्रूहि मे हि जशादूलयद्रवे तत्करोम्यहम् स्मृतं उवाच उपोष्यापंच-
 मीसम्यक् नागानां चलवर्धिना स्मरं मे कंयावच्च विधानं शुभारतं स्मरं कंसवत्सरम् उपोष्येति दियाम्भोजनाभावः तस्यानक्तं
 भिल्लयोनकोक्तेः श्रावणेमासि पंचम्याशुक्लपक्षे नराधिप सापि पुण्यतमा प्रोक्ता आह्लासागतिकाभ्यां चतुर्थ्यमेकस्रक्तं च प-
 चम्यानक्तमाचरेत् कुर्याच्चंद्रमनागमयवाकलधौतजम् हेमरीयचेत्यर्थः अथ दारुमयं मृन्मयं वा वायशक्तिः पंचम्या
 मर्चयेद्भक्त्या नागपंचफणतथा करवीरैस्तथा पद्मैर्जातिपुष्पैः स्रगंधिभिः गंधपुष्पैश्च नैवेद्यैः स्नायत्स्नानादिभिर्नृप ब्राह्मणा-
 न् भोजयेत्स आहुतपायसमोदकैः अनंतवास्किं शेषपद्यं कंबलमेव च तथा कर्कटं नागनागमश्च तरनृप धृतराष्ट्रं शंख-

पालं कालियं तक्षकं तथा पिंगलं च तथा नागं भासिमासि क्रमाद्यजेत् पूजयित्वा प्रयत्नेन पंचम्यां नक्तभुक् भवेत् । एवं द्वादश कृत्वा
 वैश्यावणे तु सिते नृप वत्सरांते यथाशास्त्रस्या अन्नदानं च कारयेत् ब्राह्मणानां यतीनां च नागानुद्दिश्य भक्तिः इति शस्यं विदनां गका
 चनं रत्नचित्रितम् गां च दद्यात्सर्वस्मां चैसर्वोपस्करं संयुताम् दानकाले पठेत्स्तस्मै नारायणं विभुम् सर्वगंधर्वधातारमनंतमपरा
 जितम् ये कंचिन्मोकुले सर्पादृशः प्राप्तास्तद्धारयति स्म व्रतदानेन गोविंदसुक्तिं भाजो भवतु ते इत्युच्चार्य क्षते र्युक्तं शिशुं तच्च दनं भिक्षि
 तं वास्तु देवाग्रतो भूयतो यंतो येथानि क्षिपेत् अनेन विधिना सर्वे ये मरिष्यन्ति वा मृताः सर्पतस्तैस्तैर्भियां स्यंति स्वर्गेति नृपसत्तम
 कृत्वा सर्वान्स्मृदुत्यं कुलजां कुलनदनं प्रयाति विष्णुसान्निध्यं सैव्यमानो जस्य गणैः वित्तशाय्य विहीनो यस्मै सर्वमेतत्कुलं मेतु न के
 न भक्तिं सहिताः सितं पंचमीषु यज्ञजयति स्म भगवान्कुसुमोपहारैः तेषां गृहं च भयदाहि भवति सर्पा अर्चो न्विता मणिमयै रसविभासि
 तां गाः येन स्यात्पूजयंती ह नागान् भक्तिपुरःसराः न तेषां सर्पतो वीरभयं भवति किंचन इति नागदष्टपंचमीव्रतं भविष्योक्तं अथ भ्रा
 द्रपदं शुद्धं पंचमीव्रतं तच्च मध्याह्नव्यापिन्यां कार्यं तथा च माधवो हारीतः पूजाव्रतेषु सर्वेषु मध्याह्नव्यापिनीतिर्यथः दिनद्वयेन
 द्वाभौ वा पूर्वकिं द्वायां कार्यं भितिमदनरत्नात् प्राप्य भ्राद्रपदे मासि शक्नुपक्षस्य पंचमी तस्या मध्याह्नसमये नद्यादौ विमले जले क
 त्वा पाभार्गसंभिधा अशोचं शताधिकाः अथ चाकारयेत्सप्तदशधावनमार्दितः वनस्पतिप्रार्थना आयुर्वलयशोर्वचः पूजाः पशुवस्त्रानि
 च ब्रह्मभक्ष्याचमेधां च तन्नो देहि वनस्पते संप्रार्थ्य नैनं मंत्रेण कुर्याद्देदं तधावनम् तत्र मंत्रः सुखदुर्गधिना शायं दंतानां च विशुद्धये
 क्षीवनाय च गान्नाणां कुर्वेद्देदं तधावनं अनेन दंतान्स्मशोधयन्त्या त्स्मृत्तानां पूर्वकं पंचगव्यमंत्रः देशकालौ संकीर्त्यं प्रमुक्ककाय
 शृद्धार्थं पंचगव्यमहं करिष्ये गायत्र्या गृह्यगोमूत्रं गंधद्वारं तिगोमयं आप्यायस्वैति चक्षुरं दधि क्राव्योति वै दधि शक्नुमसि ज्योति
 रसि अमृतमसि नाम धामसि प्रियदेवानां यनां जुष्टं देवयजमानमसि इत्याज्यं देवस्य त्वेति कुशोदकम् आपो हि षेति मयं येन तस्य
 चतुर्भांगहृत्वा सप्तपत्राः शक्रादभ्रां अक्षताश्चैवं संस्थिताः तेनैवोद्धृत्य होतव्यं अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा इत्येव तीधेनुमती ।

इदं विष्णुः ब्रह्मजज्ञानं ० मानस्तोके ० गायत्र्या ० विष्णवे ० ब्रह्मणे ० रुद्राय ० सूर्याय स्वाहेति होमयेज्जलमभ्येवा प्रणवेन अश्वक्वैशेवेति
 नाममंत्रेण सूत्रीणां पंचगव्यं कुर्यात् प्राशयेदिति नद्यादिकेतदास्नात्वा कृत्वानियममेव च ब्राह्मणीक्षत्रियवैश्याश्च द्वाविंशतिविवरानने
 कृत्वानैमित्तिकं कर्म गत्वानिजगृहं पुनः वेदोसम्यक् प्रकुर्वन्निगोमयेनोपलब्धता इति हेमाद्रौ रंगवल्लीसमायुक्ते सर्वतोभद्रमंडले अत्र
 णसततं कुंभं ताम्रमृत्पात्रमेव वा संस्थाप्य वस्त्रसंयुक्तं कंददेशं सशोभितम् पंचरत्नसमायुक्तं फलगंधाक्षतैर्युतं सहिरण्यसमासाद्या
 ताम्ब्रेण परलेन वा वंशमृन्मथपात्रेण यवपूर्णं निचैवाहि आच्छादयेत्तंचैलेन लिखेदष्टदलततः तत्र सप्तकर्षां द्वाभ्यां भक्तियुक्तः प्र
 पूजयेत् अथ संकल्पः मासपक्षाद्युल्लिख्य मम भक्तुं संपर्कजनितदोषपरिहारार्थं अरुंधतीसहितकश्यपादिसप्तार्षिग्रीत्यर्थं क्रुषि
 पूजनमहं करिष्ये अथ पूजाविधिः आगच्छतु मद्भागाश्च त्वेवंपरायणाः यावद्भुतमिदं कुर्वं कृपया भवतामह आवाहयामि
 भूतिं ब्रह्मण्यदेवस्य ब्रह्मण्यतेजो नमः सूर्यकोटिप्रतीकाशमृषि बृहदे विचिंतयेत् ध्यानं करयजुः सामवेदानां स्वरूपेभ्यो नमो नमः
 पुराणपुरुषेभ्यो हि देवैर्विभ्यो नमो नमः आसनं गंधपुष्पाक्षतैर्युक्तं पादां गुह्यं तृप्तिद्विजाः प्रसादं कुरुत प्रीतास्तृष्टाः संतु सदा मम पा
 दौ ० नमस्त्ये शक्रकूपचम्यामर्चिताः क्रधिसत्तमाः दहंतु पापं मे सर्वं गुह्यं तृप्तिद्विजाः अर्घ्यं ० लोकां नानुष्टिकतां योयुष्यं सर्वतपोध
 नाः नमो वीधर्मविज्ञेभ्यो महर्षिभ्यो नमो नमः आचमनीयं ० पंचामृतस्नानं ० पयोदधिघृतचैव शक्राभ्युसयुतम् पंचामृतनस्त्रप
 नं करिष्ये क्रधिसत्तमाः पंचामृतस्नानं ० मंदारकिन्याः समानीतं धमुना गौतमीजलम् दृष्ट्वा च नमदातापीताभ्यः स्नानार्थं माहृतम्
 स्नानं ० सर्वे नित्यं तपोनिष्ठा ब्रह्मज्ञाः सत्यवादिनः वरुच्याणि प्रतिगृह्णन्तु मुक्तिदाः संतु मे सदा वस्त्रं ० नानामंत्रैः समुद्भूतं त्रिवृ
 त्यब्रह्म सूत्रकं प्रत्येकं च प्रच्छामि क्रधयः प्रतिगृह्णताम् उपवीतानि कुंकुमागरुकं पूरं स्नानार्थं निमित्तं शक्रभम् गंधादयश्च द
 नं दिव्यं गुह्यं तृप्तिद्विजाः क्रधिसत्तमाः गंधं ० शक्राक्षताश्च संपूर्णाः प्रक्षाल्य च नियोजिताः शोभायैवो मया दत्ता गृह्णतां सुनिश्चिताः
 अहस्ताः सालतीचंपकादीनि भालद्यादीनि वैद्विजाः मया दत्तानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्णतां पुष्पाणि वनस्पतिरसोद्भूतो गंधा

दध्यः समनोहरः आम्रयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यताम् धूपं० आज्यं च वर्ति संयुक्तं० द्वापं० नानापक्वान्संयुक्तं रसैः षड्विः सम
न्विनम् गृह्णतु क्रषयः सर्वैर्नैवेदां प्रतिगृह्यतां नैवेद्यं० मद्येपानीयं० उत्तरापोशनं० करोद्धर्तनार्थे चंदनं० नमो वेदविदः श्रेष्ठा क्रषयः
सूर्यसन्निष्ठाः गृह्णन्ति देफलं तुष्टाभयादृजं हि भक्तिः फलं० पूगीफलं मृदहृद्व्यं० पूगीफलं० हिरण्यगर्भं तिदक्षिणां० यानिका निच
पापानि ब्रह्महत्यासमानि च तानि त्यागि विनश्यंति प्रदक्षिणापदेपदे प्रदक्षिणां० नमो स्तुः क्रषिदं देव्यो देवर्षिभ्यो नमो नमः सर्वपापहरे
भ्यो हि वेदविद्भ्यो नमो नमः नमस्कारः एतं सप्तर्षयः सर्वभक्त्या संपूजिताभया सर्वपापं त्ययो हंतु ज्ञानतो ज्ञानतः कृतम् प्रार्थना वा
यनम् कृतायाः पूजायाः सांगता सिद्धयुं ब्राह्मणा यवायनप्रदानं करिष्ये तथा च ब्राह्मणपूजनं वायनफलं संयुक्तं संधृतं दक्षिणा
न्वितं द्विजवर्षा यदा स्यामि घृतं संपूर्णं देतव्यं भवंतः प्रतिगृह्णन्त्योतिरूपास्तपोधनाः उभयो स्तारकाः संतु वायनस्य प्रदानतः वाय
नं० न्यूनातिरिक्तकर्माणि मया या नि कृता निच क्षमध्वंता नि सर्वाणि धूयं सर्वतपोधनाः यांतु देवगणाः० विसर्जनम् एव संसृज्य
विधिवद्भक्तियुक्तेन चेतसा तेषामग्रे च श्रोतव्यं शतं चैव कथानकं इति पूजाविधिः अथ कथा हेमाद्रौ ब्रह्मांडे सिताश्वक
श्रुतानि देवदेवेश श्रुतानि सुबहूनि च सामंतमेव समाचक्ष्वन्नतं पापप्रणाशनं ब्रह्मोवाच शरणुराज न्यवस्था मित्रतानां सुतमग्न
तं कृधिपंचमि विख्यातं सर्वपापहर्षणम् येन चार्णे निराजं द्रनरकं नैव पश्यति तत्रैवोदाहरिष्यति इति हासपुत्रातनम् वेदं चिद्वि
जवरो उक्तं कोनामनामतः तस्य आयाः सुशैलिति पतिव्रतं परायणा तस्या अपत्य युगलं पुत्रो हि सुविभूषणः आधीतवान् स्तनस्त
स्य वेदान् सांगपदक्रमान् समानेन कुलीनेन स्तुतावपि विवाहिता विवाहिता च सा देवा द्वेध्वं प्राप सत्तमा सती त्वं मालयती सा
आस्ते निजपितुर्गृहे तस्यादुःखेन संतप्तः स्तनं संस्थाप्य वेश्मनि गंगातीरं वनं प्राप्तः कदाचित्तु नया सह सतत्राध्यापयाभास
शिष्यान् वेदं हि ज्ञातमः सुता च कुरुते न स्य पितुः शस्त्रूषणं परं पितुः शस्त्रूषणं कृत्वा परिश्राना कदाचन निशीद्ये किल संसुप्ता कभिग
शिरजायत शिष्यास्तथा विधादृष्ट्वा विष्वक्प्राप्तं स्थितां शिष्यानि वेदयाभा सुस्तथातुः करुणा स्थिताः नजानीमो वयं किंचिद्वेदं

वींसाधीन्तथाविधाम् कृमिराशिमयीजातामातःसंप्रतिदृश्यते वज्रपातसमंश्रुत्वातल्लिख्येऽथउदाहृतम् साभ्रातरानसाशीघ्रे
 तत्समीपमुपागतम् सातांतथाविधाह्रस्वाविललापसुदुःखिता उरश्चताडयामाससुतरामोहमापच क्षणेनप्राप्तचैतन्यमुत्थाव्यप
 रिमृज्यच समालब्धचबाहुभ्यांनित्येतत्सितुरतिकम् स्नामिन्कथयमेसाध्वीकेनदुःकृतकर्मणा निशीथेचप्रसूतेयंजायते कृमि
 संकुला एवंश्रुत्वाततोवाक्यंक्रुधिर्यानिपरायणः सात्त्वानिवेदयामासतस्याःप्राक्जन्मचेष्टितम् क्रुधिरुवाच प्रागियंसप्तमे
 तीतेजन्मनिब्राह्मणीत्वाभूत् रजस्वलाचरंजाताभ्राडादीन्यस्पृशन्नदा अस्यास्तृपाथनानेनजायतेकृमिवहपुः रजस्वलायाः
 पापेनशुक्तामवतिसानये प्रथमेहनिचंडालीद्वितीयेब्रह्मधातिनी तृतीयेरजकीप्रोक्ताचतुर्थेहनिशःक्षति तयातयासरथीसं
 गाद्रुतंह्रस्वावमानितम् दृष्टव्रतप्रभावेनजाताद्विजकुलमले अवमानाद्रुतस्यास्यकृमिराशिमयीःधुना एतत्तेकश्चित्तंसर्व
 कारणंदुःकृतस्यच कृशीलोवाः दर्शनादपिजन्मस्याद्विभ्राणांनिर्मलेकुले जन्मयुष्माद्विधानांहिजायतेब्रह्मतेजसा अवज्ञया
 प्रजायतेनिशीथेकृमिराशयः महाश्चर्यकथेनायतद्रुतकथयस्वमे क्रुधिरुवाः कृशीलेऽशृणुतस्म्यक्प्रतानामुत्तमंव्रतम्
 येनचोणेनिसहसापादस्मात्प्रमुच्यते दुःखत्रयाच्चमुच्येतनारीसोभागयमानुयात् कल्याणाभिधिवर्त्ततेसंपदश्चनिरापदः
 युधिष्ठिरउवाच श्रुतानिदेवदेवशत्रुतानिस्त्वहंनिच साप्रतमन्यदाच्चस्वव्रतंपापप्रणाशनं श्रीकृष्णउः अयान्यदपिराजद्र
 पंचमीक्रुधिसंज्ञिता कथयित्वाभियत्कृत्यानारीपापात्प्रमुच्यते युधिष्ठिरउः कीदृशंपंचमीकृष्णकथंचक्रुधिसंज्ञिता प्रात
 कान्मुच्यतेकस्मान्नारीय दुकुलोद्भव पापानिचबहून्यत्रविद्योतेकिलकेशव कथंवाक्रुधिपंचम्या नारीकस्मात्प्रमुच्यते कृष्णउ
 वाच अज्ञानान्नानतोवापिचार्थीजातारजस्वला दुष्टास्पृशतिभांडानिगृहकर्मणिस्संस्थिता प्राप्नोतिसामहापापंसत्यसान
 रकंव्रजेत् शृणुतत्कारणंयस्माद्वर्जनीयारजस्वला प्रोत्सार्यगृहतोदूरंचातुर्वयेनभारत ब्रह्महत्यापुराशकोवृत्रहत्वाह्मवा
 पच तयावैराजशार्दूलव्रीडिनोवचस्वदनः ब्रह्माणसमुपागच्छदात्मनःशत्रुद्विकारणान् शत्रुशिशक्रस्यराजद्रुतंष्ट्रेनातरात्मना

विभज्य ब्रह्म हत्यातु चतुर्धा च चतुर्मुखः प्राक्षिप द्वाजशार्दूलं चतुर्स्थानेषु वेतदा वेदोऽप्रथमं ज्वालाकनदीषु प्रथमोदके पर्वताज्जेषु
जातो नारीरजसि पाथिवं ततो रजस्वला नारी प्रोत्साय च प्रयत्नतः ब्रह्मणः शासनात्पार्थचातुर्ष्येन सर्वदा प्रथमे हनिचाडालोद्वि
नीये ब्रह्मघातकी तृतीयं रजकी प्रोक्ता चतुर्थे हनिशुभ्यति भर्तुः शूद्रा चतुर्थे हि देवे पित्र्ये च पंचमे अज्ञानात्ज्ञानतो वापि ज्ञातं संपर्क
पातकं तत्सापसंस्कारार्थं वैकायं यं क्रुषिपंचमी सर्वपापप्रशमनी सर्वोपद्रवनाशिनी ब्रह्महत्यात्रयविदूहद्रुग्भीभिः कार्यविशेषतः कृष्णा उवा
च अत्रार्थेयितुराहृतं प्रवक्ष्यामि कथानकं पुराहृतं युगोराजा विदर्भाया वभूवह इयेन जिन्नामराजं विश्वातुर्वण्यानुपालकः तस्य देशे शिव
सर्वविभो वेदे वेदांगपारंगः सः भिचोनामराजं द्रस्य वभूतं हिते रतः कृपित्वा सदा युक्तः कुतुबपरिपालकः तस्य भार्या ससाध्वी च
पतिशूद्रभूषणे रता जयं श्रीर्नाम विरव्याता वहुभृत्यफलं ज्जना अति चिंतान्विता सा च ग्राहृत्काले समध्यमा क्षेत्रादिषु रता साध्वी
व्याकुलीकृतमानसा एकदा सात्मनः प्राप्तं मृतुकालं व्यलोकयत् रजस्वलापि साराजं नृगृहकर्मचकार ह भ्रांटादीन् वस्मृश द्राज नृत्तौ
प्राप्ते पिभामिनी कालेन बहुना साध्वीपत्न्यमगमत्तदा तस्या भर्ता सिविप्रो सौकालधर्ममुपेयिवान् एवं तौ दंपती राजनृस्वकर्मवश
गौतदा भार्या तस्य जयं श्रीं सा क्रतुसंपर्कदोषतः शूद्रनियोनिं समुत्पन्ना शूद्रा चाभून्मरेश्वर तस्याः संपर्कदोषेण बलीवदो वभूवह
एवं तौ दंपती राजनृस्वकर्मवश गौतदा क्रतुसंपर्कदोषेण निर्यग्यो निमुपागतौ स्वधर्माचरणः ज्ञाता बुभौ जाति स्मरौ तथा सुत
स्यैव गृहे राजनृस्वरतो पूर्वपातकम् सः मित्रस्य च पुत्रो मृदुः शूद्ररुशश्चूषणे रतः समतिर्नाम धर्मज्ञो देवता उतिथिपूजकः अथ क्षया
हेमं प्राप्तेऽपि तु स्तुतस्तदा भार्या चंद्रवती सा हस्तमतिः अत्यथान्वितः अद्या सा वत्सरदिनं पितुर्मैचारुहासिनि भोजनीया
द्विजाभीरुपाकशब्दं विधीयताम् तया कृतापाकशब्दः समते मर्तुराज्ञया मुक्तपायसभाडेव संपरणारलंततः हस्वा ब्र
ह्मवधाद्रीता शूनी भ्रांटा नि सा स्मृशत् द्विजभार्या च तां हस्वा उल्बुकं न जयानह भ्रांटादीनि च मस्त्राल्य त्यस्कापाकं सुम
ध्यमा पुनः पाकं च कृत्वा तु आत्यकृत्वा विधानतः ततो मुक्तेषु विप्रेषु नोच्छिष्टं च ददौ बहिः भूमौ क्षिप्तं तथा शुन्या उपवास

स्ततोभवत् ततोरात्र्याप्रहणायतारुचादधातुशशम् बलावदमुपागत्यमतोरमिदमब्रवीत् बुभुक्षिताद्यद्द्वैभर्तनदत्तंभोजना
 दिकम् यासादिकंचनप्राप्तैस्सुधासाबाधितैश्शशम् अन्यस्मिन्दिवसेषुत्रोममनेत्यददात्यसौ अद्यमह्योक्तिमयेषउच्छिष्टमपि
 नोददौ पायसान्नेपपाताद्यगरलेसर्पसंभवम् मयाविचिन्त्यमनसामरिप्यतिद्विजोत्तमाः संस्पृष्टपायसंगत्वाबन्धुः इतिदिनाशुश
 म् दुःखितंतेनमेगात्रंकरिर्मगनाकरोमिकिम् ततः प्राहसचानद्वान्मद्रेतेपापसग्रहान् किंकरोमिदृशशक्तोऽहंभारवाहोद्यसिस्थि
 तः अद्याहमात्मजद्वेनेवाहितः सकलंदिनम् मारितश्चात्मजनाहंमुखंबंधुगुसुक्षितः वृथाश्चाहंरुतंतेनजाताद्यममकटता
 कृष्णउवाच तयोः संवदतोरैवंमातापित्रोश्चभारत शुत्वापुत्रस्तदावाक्ययदुक्त्वनतदोभयोः ततोरजन्यातत्कालद्रदौतस्यैवमो
 जनम् पितरौतौविदित्वातुदत्तवान्स्मरन्तिस्तदा तदाः सौदुःखितः पुत्रोज्ञान्वावस्थ्यातदातयोः मातापित्रोस्कराजेद्रतदासौम
 स्थितोवनम् जातुमिच्छामि कथं वैमातापित्रोश्चभारत तत्रगत्वा ज्ञानवृद्धानुर्धनपरमधार्मिकान् प्रणिपत्यब्रवीद्वाक्यं हि
 तं चैवनदातयाः स्मरन्तिरुवाच कथयस्वैविषययोः प्रश्नमेकं समाहिताः केनकर्मविपाकेनापितरौमेतपोधनाः इमाभवस्थो
 संप्राप्तौमुच्येतेपातकात्कथम् कृष्णउवाच तदाकण्ठयवचस्तस्यस्मरतेदुःखितस्यच ऋषिः सर्वतपोनामसर्वज्ञः करुणावि
 तः स्मरन्तिप्रत्युवाचेदतिसित्रोमुक्तयेतदा ऋषिरुवाच त्वमातापुत्राधिप्रस्वर्गद्वैवान्भावतः प्राप्तमृतुंविदित्वातुसंपर्कमकरो
 द्विज तेनकर्मविपाकेनश्रुनियोनिसुपागता पितापिस्पर्शदोषेणबलीयदाचिन्तवह एतयोर्भुक्तिकामाधिकुरुत्वमुषिपचमो प्रा
 ययासहविमंद्रऋषीन्संप्रज्ययत्नतः आचरस्वव्रतंतत्रभजनपूजितंभक्तं चोद्यापनकुर्याद्विचाराद्यधिवर्जितः शाकाहारस्तु
 कर्त्तव्योनीवारैः श्यामकैस्तथा कंदवाऽथफलमूलहलकंदनमदायत् प्राप्यमादरेमासिशुकुपदस्यपचर्मा तस्यामध्याह्नसम
 येनद्यादौविमलेजले कृत्वापामार्गसमिधादंतधावनमादितः आसुचन्त्यशोचर्चः प्रजाः पशवस्तृनिच ब्रह्मप्रज्ञानमेधोचल्य
 नोदेहिवनस्पते संप्राथ्योनेनमंत्रेणकुर्याद्वैदंतधावनम् मुखदुर्गंधिनाशाचदतानाचविशक्तद्वये द्वावनायचगान्त्राणोकुर्वेऽहंदंतया

वनम् अनेन दन्तान्स्शोध्य स्नायान्मुक्त्वा न सर्वकम् तिला मलक कल्केन केशान्स्शोध्य त्यक्तः परिधाय न वैश्वदेवात्मसी च समाहितः
विधाय नित्यकर्मणि गत्वा द्वारवती मृषान् द्वारवती मग्निहोत्रशाला स्नापयेद्विधिवद्रक्त्यापचा मुतरसैः शम्भैः चंदनागरुकुपूरैर्विल
यच सुगंधिभिः पूजयेद्विधिः पूजयेद्विधिः पुष्पैर्गंधपुष्पादिदीपकैः समाल्लादा शम्भैर्वस्त्रैः सोपवीतैर्यथाविधि ततो भैद्यसंपन्नैरर्घ्यैर्दद्याच्छु
भैः फलैः पूजयस्व कर्षीन् दिव्यान् रुधत्या समन्वितान् कथयौत्रिभर्महाजो विभ्या भित्रोथ गौतमः जमदग्निर्वसिष्ठश्च साध्वनिर्वा
प्यरुंधती मन्त्रेणानेन समर्प्य न्यूजयेत्स समाहितः वनेन कृषिपंचम्याः कृते नैव हि जौत्सम क्रतुसंपर्कजो दोषः क्षयं याति न संशयः
श्रीकृष्ण उवाच तच्छ्रुत्वा कर्मति वाक्यं परमं कृषिभाषितं गृहमेत्यव्रतं चक्रे सभार्यः श्रद्धयान्वितः व्रतंतु कृषिपंचम्याः सर्वपापप
णाशनम् कृत्वा सर्वैर्योक्तं च मातापित्रोः फलं ददौ व्रतपुण्यप्रभावेन मानानस्य श्रवयोनिनः सुकानुपनिशादूल बिमानवरमास्थिता
दिव्या वरधराभूला गता स्वर्गचिभारन पितापिसमृत्तो गच्छत्सामनेः पशुयोनिनः स्वर्गप्राप्तो महाराज व्रतस्यास्य प्रभावतः
दिव्या वरधरोभूत्वा गतः स्वर्गचिभारत काथिकर्वाचिकर्वापमानस्य च्छुद्रुष्यतम् तत्सर्वं विलययानि व्रतस्यास्य प्रभावतः यस्य य
ज्जायते पुण्यतच्छृणु श्रुत्वा नृपोत्तम सर्वव्रतेषु यत्पुण्यं सर्वतीर्थेषु य फलम् सर्वदानेषु दत्तेषु तदेतद्रुतचाराणात् कुरुते याव्रतं नारी
साम्रवेत्सुखभागिनी रूपलावण्ययुक्ता च पुत्रपौत्रादिसंयुता इह लोके सुखभूयात्सरत्रपरागतिम् एतत्तैकं चित्तं राजन् व्रताना
मुत्तमं व्रतम् सर्वसपत्न्यदं चैव नारीणां पापनाशनम् धन्यशश्च स्वर्गं च पुत्रानपि युधिष्ठिर पदतोऽशृण्वतोऽपि सर्वपापप्रणा
शनम् इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे कृषिपंचमीव्रतकथासंपूर्णा अथोद्यापनम् युधिष्ठिर उवाच किमस्योद्या
पनं भोक्तव्रतपूर्णफलमदम् कर्मतिः केन विधिना चकार व्रतं त्वतः कृष्ण उवाच पूर्वस्मिन् दिवसे कुर्यादेकं भक्तं समाहितं
प्रातरुत्थाय सुस्नानं स्तनो गुरुगृहं व्रजेत् प्रार्थयेत्तं ममाचार्यो भोद्यापनकर्मणि पूर्वोक्तैर्नैव विधिना स्नात्वा भक्त्या सम
न्वितः शत्रौ देशे समाहित्य सर्वतो भद्रमंडले अव्रणं सजलं कुंभं तान्मृन्मयमेव च संस्थाप्य वस्त्रं संवीतं कंठदेशे सुशो

भनम् पंचरत्नसमायुक्तफलगंधाक्षतैर्युतम् सहिरण्यसूमाद्याताघ्रेणपटलेनवा वंशमृन्मयपात्रेणयवपूणेनैवैहि आ
 न्छादयेत्तच्चैलेनलिखेदष्टदलंततः सौवर्णीप्रतिमाकार्यं ऋषीणां भावितात्मनाम् पलेनवार्तदेधेनतदर्धाधेनवापुनः शक्त्यावा
 कारयेत्तत्रवित्तशार्तयोविवर्जितः कृष्णउवाच वितानंपंचवर्गान्चफलपुष्पसमन्वितम् बद्धीयादुपरिश्रामत्सभारान्संविशाय
 च मध्याह्नेपूजयेद्भक्त्याऋषीन् श्रद्धासमन्वितः कश्यपोत्रिभिरद्वाजोविश्वामित्रोऽथगौतमः जमदग्निर्विश्वामित्रश्चसाध्वैचैवा
 वाप्यरुंधती गृह्णत्वर्ध्वमयादत्तुंशुभ्रभवतुमेसदा एवंपूजाविनिर्घृत्यऋषीन् श्रद्धात्मासमाहितः अनेनविधिनासप्तवर्षाणि
 व्रतमाचरेत् आदौमध्येतथाचातेकुर्यादुद्यापनबुधः आचार्यानवरयेत्सप्तवेदेवेदांगपारागान् प्रतिमाः सप्तकुर्वन्सुवर्णेन
 स्वशक्तिः जटिलासाक्षस्तृणाश्रकमंडलुसमन्विताः मंस्थायकलशेषेतान्मृन्मयेष्वघ्रेषुच स्नापयेद्विधिवद्रत्न्यापचामृत
 पयादिभिः पूर्वोक्तविधिना राजन्कृत्वापूजासमाहितः शत्रौजागरणंकुर्यात्पुराणश्रवणादिभिः कृतनित्याक्रियः प्रातर्जुहुयान्ति
 लसर्पिषा वैदिकोवाः शयोराराणआधिकारांमनुस्मृतः सहस्त्रोमाः सदावाथनाममंचैस्तुवापृथक् अष्टोत्तरसहस्रंवाशतमष्टोत्तरं
 तुवा पुनःपूजानतःकृत्वागुरुसंपूजयेद्भूमी स्वर्णागुर्नयवासोभिःकुण्डलाभुतभोजनैः सप्तगांधैवदातव्यावस्त्रालंकारसंयुताः दद्यादे
 कांसवत्सोच्चगुरवेगापयस्विर्नाम् पूजयेदृत्विजः सप्तवासोभिर्दक्षिणादिभिः कलशानुपवीनानिदद्यात्तेभ्यः स्रुभक्तिः आ
 चार्यैस्सपत्नीकर्मणिपत्यसमापयेत् भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्यादीनानाथान्प्रत्येकं सोपस्करास्ताः प्रतिमाआचार्येभ्योनिवे
 दयेत् लब्ध्यानुजातुंमुंजीतदर्शैर्वैद्यजैः सह उद्यापनविधिः श्रोक्तोसर्वत्रायंफन्दायिनाम् अनेनविधिनासम्यकव्रतमेतत्समा
 चरेत् सर्वघनेषुयत्पुण्यसर्वनीधेषुयत्फलं सर्वदानेषुदत्तेषुतदेतद्भुतचरिणां एवयाकुरुतेष्टपुद्यापनविधिपरम् सर्वपापविनिर्मु
 क्तास्वर्गलोकेमहीयते इहलोकेचिरकालंमर्त्यसदृशचिस्मिता पुत्रपौत्रैः परितृतामुक्ताभोगान्मनोहरान् निःपापासुभगानित्य
 लभतेवाक्षयागानिम् इतिश्रीमविश्वोत्तरपुराणोक्तपिपचमीशतोद्यापनविधिः संपूर्णः आश्विनशुक्लपंचम्यासुपांगल्लिताग्रंत

यस्याहिरण्यं विंदेयं गामं श्वं पुरुषानहंम् आसनं गंगादि सर्वतीर्थेष्वभयामयार्थं नयाहृतं तोयमेतत्स्मरस्वष्ट्रिपाद्यार्थं प्रतिगृह्यतां अश्वपूणारिथमध्याहस्तिनादप्रमोदिनो धिये देवी सुपह्लये श्रीमी देवी जूषतां पाद्यं निधीनां सर्वरत्नात्त्वमनर्घ्यं च गुणाद्यसि तथापि मन्त्र्याललिते गृहाणाध्यनमोस्तुते कां सोऽस्मितां हिरण्यप्राकाराभाद्रां ज्वलन्तीं सातपथंतीम् पद्मे स्थितां पद्मवर्णां तां मिहोपह्लये धियम् अध्यम् पादलो शीरकपूरस्वरभिस्सादुशीतलम् तोयमाचमनीयार्थं ललिते प्रतिगृह्यताम् चंद्रां प्रभासां यशसां ज्वलन्तीं धियं लोकं देवजुष्टामुदारां तां पद्मनीमीं शरणमहं प्रद्योतस्मीं नश्यतां तां वृणोमि आचमनीयं पयोदधि द्युतं चैव शर्करामधु संयुतम् पंचामृतं नस्तपनग्रीयतां परमेश्वरी आप्यायस्व तिक्रकृ १ दधिक्राव्यो तिक्रकृ १ द्युतं मिमिक्षेद तिक्रकृ १ मधु वानेतिक्रकृ १ सादुःपवस्व तिक्रकृ १ पंचामृतस्त्वा० मंदाकिन्याः समुद्भूतं हेमाभोरुहवासितम् स्नानाय ते मया मन्त्रया दत्तस्त्विक्रियतां जलम् आदित्यवर्णेति प सोधि जातो वनस्पतिस्तव वृक्षोऽथ बिल्वः तस्य फलानि तपसानुदंतु मायांतरायाश्च वात्या अलक्ष्मीः स्नानम् सर्वभूषाधिकं सौम्ये लोके लज्जानि वारणे मयोपपादिते तुभ्यं वाससी प्रतिगृह्यताम् उपेतु मां देवसर्वः कीर्तिश्च मणिना सह प्रादुर्ध्वतोऽस्मि राष्ट्रेऽस्मिन् कीर्तिमृदिंददातु मे वरम् वसुक्तामणिगणोपेतमनर्घ्यं च सरस्वप्रदं उत्तरीयं सरस्वश्रीं ललिते प्रतिगृह्यताम् उत्तरीय वस्त्रम् ० कृष्णाकाचाष्टसंयुक्तं सूत्रं ये वैयकतया दास्यामि कंठमालार्थं प्रत्यंगेन ललितेन व कंठमालाम् मलयाचलसंभूतं धनसारं मनोहरम् तद्दद्यानं दनं चारुचंदनं प्रतिगृह्यताम् क्षत्तिपासामलाज्येष्ठा मलक्ष्मीनां शयास्यहम् अभूतिमसमृद्धिं च सर्वो निर्णुद मे गृहान् चंदनं अक्षतां विमलाः शः हासुक्ताभाससमप्रभाः भूषणार्थं मया दत्ता गृहाण परमेश्वरि गंधदारादुराधर्षां नित्यपुष्टां करीषिणीम् ईश्वरोऽसर्वभूतानां मिहोपह्लये धियम् अक्षताः मालतीं चंपकादीनि नाना पुष्पैः सुवासितैः मया हृतानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्यताम् मनसः काममाकूतिं वाचः सत्यमशीमहि पशूनां रूपमन्मस्यमथि योः श्रयतां यशः पुष्पं ० अथांगपूजा उपांगललितार्थेन मः पादौ पूजयामि भवान्यै ० गृन्मैते पू० सिन्दूरैर्वै ० जंघेष्ट ० भद्रकाल्यै ० जानुनीष्ट ०

श्रिये० ईरुपू० विश्वरूपिण्ये० करीपू० देव्यै० नाभिपू० वरदायै० कुक्षीपू० शिवायै० हृदयेपू० वागीश्वर्यै० स्कंधोपू० महादेव्यै० बाहूपू०
 प्रकृतिभद्रायै० करौपू० पद्मिन्यै० कंठेपू० सरस्वत्यै० मुखेपू० कमलामनोयैत० नासिकापू० सहिषमर्दिन्यै० नेत्रेपू० लक्ष्म्यै० कर्णौपू०
 भवान्येन० ललाटपू० विध्यवासिन्यै० शिरःपू० सिंहवाहिन्यै० सर्वांगपू० देवद्रुमरसोद्भूतः० कालागरुसमन्वितः० आद्येयतामयधूपो
 भवानिघ्राणतर्पणः० कर्दमेनप्रजाभूतामयिसंभ्रमकदम्ब श्रियंवासयमेकुलमातरपद्ममालिनीम् धूप० चक्षुषासर्वलोकानोति
 भिरस्यनिवारणम् आर्तिक्यकल्पितभक्त्यागृहाणपरमेश्वरि आपस्वजंतुस्त्रिगधानिचिक्कितवसमेगृहे नीचदेवीमातरश्रियं
 वासयमेकुले दीपं मोदकापूपलङ्कवटकोदुन्दरादिभिः सद्यंतपायसान्नेचनैवेद्यंप्रतिगृह्यताम् आर्द्रांपुष्करिणीपुष्पांस्रवणाद्दे
 वमालिनीम् सूर्योद्गिरणमर्गलक्ष्मीं जातवदोभमावह नैवेद्यं मलयाचलसंभूतधनसारमनोहरम् करोदुर्त्तनकचारुगृहाणपरमे
 श्वरि करोदुर्त्तनं करोरैलालवंगादितांबूलदीदलसयुतम् ऋमुकस्यफलनुभ्यतांबूलप्रतिगृह्यताम् आर्द्रायः करिणीयष्टीपिंग
 लापद्ममालिनीं चंद्राहिरण्यमयीलक्ष्मीं जातवेदोभमावह तांबूलं मातुलिंगानारिकेलफलं स्कजूरसंभवम् जंबीरपनसंवापिगृ
 ह्यतां परमेश्वरि ददं फलं मया देवि स्थापितं पुरतस्तव तेन मे सफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनिजन्मनि ताम् आवह जातवेदो लक्ष्मीमनपगा
 भिनीं यस्यां हिरण्यप्रभृतिगावोदास्योऽभ्यानुविदेयं पुरुषानहं फलम् चंद्रादित्यौ च धरणी विद्युदग्निस्तथैव च त्वमेव सर्वज्योतीषि आर्तिक्य
 न्वहम् सूक्तंपचदशर्वचश्चीकामः सततं जपेन् दक्षिणां चंद्रादित्यौ च धरणी विद्युदग्निस्तथैव च त्वमेव सर्वज्योतीषि आर्तिक्य
 प्रतिगृह्यताम् पद्मासने पद्मऊरुपद्माक्षिपद्मसंभवे तन्मे भजमि पद्माक्षि येन सौख्यं लभाम्यहम् नीराजनं उपांगललिते मा
 तर्न मस्ते विध्यवासिनि दुर्गे देवि न मस्तस्य न मस्तो विश्वरूपिणि अश्वदायै गोदायै धनदायै महाधने धनमेजुषतां देवी सर्वकामां
 श्वदेहि मे पुष्पांजलिं अयदूर्वांकुरान् साग्राच चत्वारिंशत्तथाष्टभिः अधिकान् हस्त आदाय मंत्रमेतज्जपे दुधः मंत्रः बहुभ्रो
 हा सततं भभृता हरिनालता यथैयं ललिते मातस्तथा मे स्युर्मनोरथाः इत्युक्त्वा पूजयेद्देवीं दुर्गाभिः कुसुमैस्तथा मंत्रेणाष्टच

त्वारिशद्भक्तितस्तसमाहितः दूवंकुरान् प्रदक्षिणात्रयंदेविप्रयत्नेनमयाकृतम् तेनपापानिसर्वाणिव्यपोहंतुनमाम्यहम्
 प्रदक्षिणां० साष्टांगोऽयंप्रणामस्तेनमस्कृत्य यथाविधि त्वद्वासइतिमाभक्त्याप्रसीदपरमेश्वरि नमस्कारः दीनोहंपापयुक्तोहंदा
 रिन्दैकनिकेतनः समुद्धरूपासिंधौकामान्येसफलान्कुरु मार्यना अथवायनम् द्विजायवाणकंदद्याद्विशत्यावदकादिभिः क
 इदंक्रमेतिमंत्रेण आचार्यायनिवेदयेत् पक्वान्फलसंयुक्तं सधृतं दक्षिणां न्वितम् द्विजवर्यायदास्यामि व्रतसंपूर्णहेतवे वाणकं
 द्विजवर्यायसाहिरण्यददाम्यहम् इतिवायनमंत्रः ततः कथासमाकर्ण्यवाणकान्स्यसरव्याया स्वयंभृजीतचैवान्नवाग्य
 तः सहबांधवैः रात्रौजागरणकुर्वन्नुत्सर्गीतादिमंगलैः प्रभानेपूजयेद्देवीं ततः कुर्याद्विसर्जनम् सवाहनाशक्तियुतोवरदा
 पूजितामया मातर्मांभनुगृह्याथगम्यतानिजमदिरम् इतिविसर्जनं इतिवाक्विक्रूजाविधिः अथकथा सूतउवाच पुराकैलास
 शिखरेमहर्षिगणसेविते षडाननस्तरयासीन्मिदमूचुर्महर्षयः महासेनमहादेवनंदनानंदविक्रम आरव्याना
 निरूपुण्यानिश्रुतानित्वत्प्रसादतः कथास्त्वहचनादेवप्ररूताभ्ररिभृतयः नतमिमधिगच्छामः पायपायस्रथामिव शुश्रूष
 योवयंदद्याव्रतं तत्कथयस्वनः मनोभिलषितार्थानां सिद्धयेस्मिन्नुत्तेभवन्तु स्कंदउवाच साधुपुंसमहादेव्यामाहात्म्यमुनिषु
 गवाः वक्ष्यि सर्वविधानेन तच्छृणुध्वं जगद्भूतं त्वगुप्से चैकिलपुराविभोऽसूहो नमाभिधः श्रुतिस्मृतिपुराणज्ञाधीनी च बहुबाधवः
 अनपत्यस्य तस्याथ जज्ञाते जरसः सक्तौ श्रोपतिगोपतिश्चैव नामनी विदधतयोः अचिरेणैव कालेन संपचत्वमगाद्वृजः तौ तु बा
 लौ यनं बंधून् हिलासाधर्मचारिणी सती विवेश दहनं स्वयानुपतिनासद् अथ ते बोधवाः सर्वे हाकरमिति चुक्रुश्रुः निदतोदुःखि
 ताश्च कुस्तत्रियां पारलौकिकीम् अथ तस्य सपत्नोऽभूद्भ्राता स जगद्भूतं धनम् आक्रोशं तोच तौ गेहं निजमानीय दुर्मेनाः नास्ति
 चक्रे धनं सर्वं नाम्यां किंचिन्न वेदौ ततो मौं जीधरो बालौ वधुभिः कथितवसु यया चतुः पितृव्यं तं देहि नो द्रविणं हितं तु सनातु च
 गतं द्रव्यं युवाकेन प्रतारितौ निगच्छतां मम गुहादित्यादि परुषं बहु तौ तद्दृष्ट्वा भिर्निर्विण्णौ बालौ श्रोपतिगोपती ब्रामाषाते मिथः क

श्रुतिगोपितहानता यत्तोदेशांतरयन्त्रस्वजनोनास्तिकश्चन अनाभाष्येयस्वजनान्जगमत्तुदिशसुनराम् भिक्षाचारैर्बहुनृदेशा
 नृवनानिस्मरितोगिरीन् समतिक्रम्ययत्तुविशालानामतःपुरीम् कासारमीक्षाचक्रानितनोस्थाः सन्निधौप्रक्रमं पुंडरीकवनोकोणै
 रन्नसंध्याविभूषणम् संध्याभ्रक्षुषितचारुयथातारकितनभः श्रानौपशिंगितौबालोक्षणविश्रम्यतन्तरे आचम्यशिशिरतोयं
 स्मृतुस्तोयथाविधि गताध्यखेदौविभ्राग्द्वयोपुरंभ्राविशतांततः दीथीचतुःपथियुतंचारुगोपुरमंडितम् देवतागाररुचिरंमौध
 राजिधिराजितम् नानावीथिरतिक्रम्यविभ्रावासमवापतुः कस्यचित्त्वयविप्रस्यस्फुरिपासादितौगृहं इत्यनुवेदिकायातावुपविष्टौ
 श्रमातुरौ स्वामीतनोस्यगेहस्यविवेक इतिविश्रुतः आयातौवैश्वदेयानेसददर्शतिथिर्हिजो अनापृच्छस्तथाशीलतथाचक्रुलना
 मनी कृषिवत्पूजयाभासस्वरन्धर्मसनाननम् अतिथीभोजयामासस्वाहन्नसहचात्मना तौब्रह्मचारिणोविभ्रौसपर्यंतावि
 लोक्यच्च देशवंधुपरित्यागखेदयुक्तौवभूवतुः अथापृच्छद्विजस्तौतुंकोयुवांकुतआगतौ किमर्थमत्यवयसौनिर्गतौस्वगृ
 हादिति नद्विवेकस्यवचनमाकर्ण्यथीपतेस्तदा आनुपूर्वेणसकलवृत्तातसमभाषत पितृहीनौचनौसालात्यक्तौबंधुजनै
 नच आश्वास्यस्थापयामासस्वगृहेबहुवासरं प्रचक्रमेऽथशिथैश्चसहाध्यापयितुंश्रुतिम् वस्वतुश्रुतौबालौगुरुशुश्रूषणे
 रतौ गुरुरेहैव्यवसनाभागतानिर्मलाशरत् फुल्लपद्मविशालाक्षीप्रसन्नेदुःश्रमानना तस्यासशिष्यभाचार्यचरंतंवनसुत्तमम् प
 प्रच्छतुंभौकिमिदमावाप्त्याभितिकथ्यतां ताभ्यामिवंक्तेप्रभौविवेक इदमब्रवीत् विवेकउवाच उपंगललितोदेव्याव्रतंदेवर्षिपूजि
 तं सर्वकामकरंनृणामस्थाभिः समुपास्यते विद्याकामेनकर्तव्यतथैवधनकाम्यया सतार्थिनाप्रकर्तव्यव्रतमेतदनुत्तमम् वि
 द्याकामौचतौबालौव्रतमाचरतुमुदा भक्तितोगुर्वनुज्ञातौयथाशक्तियथाविधि व्रतप्रसादात्सकलवेदशास्त्रमवापतुः अत्य
 स्मिन्हायनेभक्त्याविवाहार्थंप्रचक्रतुः श्रौपतिगोपतिश्चैवव्रतमेतत्तपोधनाः अचिरेणैवकालेनमासिमायेतयोगुरुः स्वावि
 वाहोविनांकन्यानाम्नागुणवतीमिति विनीतायश्रुतवतेयूनेश्रीपतयेतदा विचार्यबांधवैः साकंददौपुण्यसंवासरे पारिवर्हंबहु

मुदाप्रादाहुहि तृवत्सलः विवेकोपि मुदं लेप्सा नुरागौ विलोक्यतौ अन्याब्दे पुनरेतत्तु घतं देव्याश्च क्रतुः भ्रातरौ तौ भिन्नदेशभिच्छतौ
च धनादिकम् अथान्ये हनिकस्मिंश्चित्तावुपाध्यायमूचतुः स्वामिन्मुष्यत्प्रसादेन लब्ध्वा विद्यां तथा वसुः अनुजानी हि गच्छावो नि
जं देशं भितः पुनः इत्याकर्ण्य समालोक्य शक्रभवासरमादृतः स्वयंप्रापयितुं तौ विप्रोक्तव्याचनिर्ययौ अथ देव्याः प्रसादेन पितृ
व्यस्यत यौः किल अन्वेषणे मतिर्जाता गतौ श्रीपतिगोपनी निर्गतौ क्लृप्तौ देशं वसतः क्लृप्त्य चिंतयत् लोकानि दंति मां नित्यं जा
ता अन्वेषणे मतिः दिदृक्षुस्तौ ततः सोपि निर्जगाम निजात्सुरात् किंचित्सनगरं प्राप हि जबालो गवेषयन् तदेव नगरं प्राप्सो विवेका
रव्यो हि ज्ञोचमः सशिष्यः कन्यया सार्द्धं कमन्वा गं शनैः शनैः तत्र तेषां समजनि संगमो मुनिपुंगवाः विदां च कारतौ कृच्छ्रान्मध्यमे
वयसि स्थितौ मूर्ध्नि वप्रायतौ पश्चान्मुदं लंभे परंतपः न शक्नुवन् मुदा वक्तुं प्रेमै गद्गदया गिरा पादाननां गुणवतीं विवेकेन प्रणोदिताम्
आशीर्वादं बहूविधैस्तान्नुषां समयोजयत् विवेकस्तदा तत्र संप्राप्य च परस्परम् विवेक उवाच स्मृता वेतौ मयाऽनीतौ पालितौ
पठितौ तव संप्रापितुं प्रयातोऽस्मि भवतां ग्राममुत्तमम् इति संप्राप्यमाणस्ते भृगुक्षेत्रं यमुमुदा ज्ञातिभिः सह संगम्य शृण्वद्भि
स्ताद्विचक्षितम् तौ पितृव्यगृहे स्थित्वा हायानान्यरुससच स्वपितृव्यगृहे काश्चिदुषित्वा दिवसास्तदा लब्ध्वा पितृधनं गेहं सर्वं श्रीप
तिगोपनी इयंतुस्तदनुजानौ विवेकः स्वापुरीययौ श्रीपतिगोपितेस्तत्र विवाहमकरोत्तदा नावेकचेतसो संचक्रतुर्हि जतर्पणम्
श्रीपतिः अद्भ्यथा युक्तः कनीयान्वयशंक्तिः विचार्य भार्यया साकं विभक्तः श्रीपतेरभूत् संप्रोगान् विविधान् भुज्यन् प्रमत्तो बहुस
पदा न देव्याराधनचक्रे गोपतिः स्रवत्सलपटः अथ स्वल्पेन कालेन नष्टं स्वशर्भैर्धनम् अकिंचनो गतश्चिंतां भार्यया श्लासितस्तदा
नवभ्यान् गृहे विप्राभुजंते बहवः सदा गच्छावो नुदिनं कांतत्र भोक्तुमुभावापि एवं भोजनं वेलायाभागत्यागत्य तद्गृहम् भुजन्
भुजन् निजगृहे गतौ ग्रीवहुवासर कदाचिदागतो यावद्गोपतिर्भार्यया सह उपविष्टेषु विप्रेषु भोक्तुं नो विंदासनम् अथान्न
राशेरभ्याशो भोजनाय दक्षधातुरः उपविष्टः श्रीपतेस्तु भार्यया सानिवारितः अस्मादुत्तिष्ठ वै तूष्णं त्वमुच्छिष्टं करिष्यसि तिष्ठ

9

तिष्ठक्षणंचैवपश्चादुत्स्वेतिचाब्रवीत् गोपतेः कांतयादृष्टंततोविमनसाबुभौ अभुक्तावेवनिष्क्रांतौजग्मतुर्निजमंदिरम् ततःस्व
जायां प्रोवाचनिजमीरगंविचिंतयन् भ्रातामयासमंविनंसंविभक्तमपिप्रिये दुर्बलोऽहंशून्यमनः श्रूयतामत्रकारणम् पुराऽवा
भ्यांगुरुगृहेव्रतमाचरितंशुभम् उपांगललितादेव्याविद्यादिसकलंततः प्राप्तमयानत्सकलपरित्यक्तप्रमादतः ज्येष्ठआचर
तेनित्यंतस्माच्छ्रीस्तत्रवर्तते तस्मादहंतदामोक्ष्ययदाद्रह्याभितोशिवाम् इत्युक्त्वा निर्गतस्तरमाद्गृहादक्षतमोजनः तद्वा
यौचिंतयाविष्टासापितस्थ्यावनश्मती शुक्लवत्सूत्राह्मणेषुश्रीपतिः पर्येषृच्छत क्षगतोगोपतिरितितच्छ्रुत्वासोऽपिदुःखितः
गोपतिस्तस्मिन्निर्गुणानिबहुशोभमन् पृच्छश्चपथिकान्मार्गेनिदेव्याः पदमभ्यगात् पंचमेवासरेप्राप्तैस्कात्यपासादितोव
ने अलब्धदर्शनीदेव्यादुःखितो निपपातह तंरुच्छुगतमालोक्याभवानीभक्तवत्सला कृतापराधमपितमनुजयाहवैतदा ग
तमृच्छः समुत्थायदिंगतान्प्रविलोकयन् ददर्शदूरतोगोपंचारयंतं गवांगणम् तं दृष्ट्वा किंचिदाश्वस्तोययौ तस्यातिकंशनेः
अपृच्छत्कृभवान्थातः कुचत्यः कुत आगतः कोऽयं देशः कः सृपालः किंपुरनामतद्वद् निशाम्यवचनंतस्यवकुंगोपः प्रचक्रमे
गोपउवाच उपांगनामनगरमुपांगोनामभूपतिः तत्रत्योऽहंसमायानः पुनस्तत्रवज्रजाम्यहम् उपांगललितादेव्याविद्यातेतत्रमंदिरम्
इत्याकर्ण्यवचस्तस्यविप्रः समुदितोभवत् सगोपसहितः सायंविचरन्प्रविवेशह दूराद्दृशेभवन्नपुरमध्येतपोधनः उपांगललिता
देव्याः स्फाटिकागानंलिहम् सौवर्णेनिविचित्रेणकलशेनोपशोभितम् ययोदयाचलः शैलोदधानोभानुमंडलं त्वरितोगोपमामं
अयासादसययौमुदा प्रणम्यदंडवद्रूपौबद्धाजलिपुटस्तदा उपांगललितादेवीमथस्तोतुप्रचक्रमे गोपतिरुवाच नमस्तुभ्यजगद्धा
त्रिभक्तानांहितकारिणि जगद्गतिविनाशिन्येसर्वमगलमूर्तये हत्वानिशंभमहिषप्रभृतीन्सुरारोनिद्रादयोनिजपदेषुयथाक्रि
यित्वाः लोकत्रयावनगृहीतमहावतारेमातः प्रसीदसततंकुरुमेऽनुकंपाम् त्वामुक्तयेनिजजनाः कुटिलीकृतांगीरोगीनिजेवपुषि
कुंडलिनीप्रजंति मुक्तौचदेवमनुजाः कनकारविंदबद्धासनाभिरतकमलास्तुवति सापराधोस्मिमततप्राप्तस्त्वाजगदंबिके इदानीं

मनुकं प्योहं यद्वां च्छामि कुरुष्वतत् इति स्तत्त्वाऽथ शर्वाणीं प्रणिपत्य पुनः पुनः कृतसंध्याविधिस्तत्र सप्तापाकृतभोजनः स्वप्ने मू-
 र्तिमयी देवी विग्रहे मेव सभादिशत् गोपने वत्सतुष्टास्त्रिगच्छोपांगमहीपतिम् मत्सूजनकरंडस्य प्रार्थयस्व पिधानकं तत्सूजयन्निजगृहं
 परामृद्धिमवाप्स्यसि स्वप्नइत्याप्तसंदेशो प्रभाते गोपतिस्तदा राजदर्शनवेलायानुपहारसमभ्यगात् प्रविष्टो सौ नृपसभां प्रतीहारे
 निवेदितः राज्ञा संप्रावितस्तत्र निषसादासने शस्त्रे पृष्टांगमनहेतुं श्रयया चे नृपपुंगवम् देव्यर्चनकरंडस्य पिधानं देहि मे नृप इत्यर्थितः
 सविभ्रंजजातो देशो नृपो ददौ पिधानकं नमस्कृत्य तस्मै चाभ्यर्चनं दिकम् आशीर्षि रक्षि नं द्याथ तमामभ्यर्चय च भूपतिम् उपांगललितो दे-
 व्याः प्रासादपुनरागमत् प्रणिपत्या बिकोविग्रमस्त्वरितो निर्ययोपुरात् समीपे स्वपुरंदृष्ट्वा त्दशे गृहमुपागमत् स्मृत्तद्विः सहसंग-
 म्य सर्वतनुकथयन्मुदा पूजयित्वा पिधानं त्वद्विदधे पारणं द्विजः एवमारोध्य मानस्तु सप्तमूढो भवत्पुनः सोपि संत्रसमारंभे
 द्विजाग्र्यो बहुवासरम् एकान्तस्याभयत्कन्याललितानामस्फुटरी कन्या पिधानमादाय विहृतुं याति सवेदा प्रमत्तत्वा स्मियत्वा च्च
 पितृभ्यामनिवारिता कदाचित्स्वयस्याभिः स्नानं गंगजले शस्त्रे कीदृती ददृशो तोये नीयमानकलेवरम् पिधानहस्तास्मांसि च द-
 न्याश्चाजलिभिस्तदा सप्तपदसु तस्थौ ततो देव्याः प्रसादतः साऽतिश्रान्तं द्विजं दृष्ट्वा मनसा चिंतयत्यति जुहावाभ्यवहाराय जनकस्य
 भिकेतनं मार्गे च परिपप्रच्छ कुलं शीलं च तस्य सा सोपि सर्वसमाचरव्योगुणराशीतिनाम च ललितामंत्रयामास गुणराशिं द्वि-
 जोत्तमम् परि विष्टं पुत्रान् पुपितृवेषमदिमौ द्विज गृहीतापोशनो भूत्वा भार्यार्थं मां त्वमर्थय मयानुमोदितस्तानः समांतुभ्यं प्रदा-
 स्यामि यथोक्तगुणराशिस्तथा सर्वचकार ह गोपतिर्भार्यया च्चात्रासमालोभ्यस्व बांधवैः परीक्षिताय विप्राय विद्याया कुल-
 शीलयोः प्रतिजज्ञेत ततः कन्याललितगुणशालिने शस्त्रं मुहूर्ते च तयोर्विवाहं कृतवान् प्रभुः वराय ब्राह्मणेभ्यश्च ददौ बहु धनं तदा
 विदधे च तयोर्गेहं नानिदूरस्ववधमतः तत्रोषतुः सानुरागौ भिद्यन्तौ दपती चिर पिधानकं तयानीतं निजललितया गृहं शनैरथ धनं सर्वं
 गोपतेरगमद्गृहात् गुणराशिर्धनीजातो महादेव्याः प्रसादतः करंडस्य पिधानं तज्जनन्या बहुवासर याचिता पिनेवै प्रादाल्ललितपूजितं

गृहे अथसागोपनेर्भायितस्यैवानर्चनाद्वृत्तम् इत्थंविचिंत्यपापात्माजामानसमद्यानयत् समिदर्थंवनयातः स्वयंतद्देहमायैशोचं
 नीकिलतांकन्यासं तु देव्याः प्रसादतः उत्थायविपिनादेत्यमुक्ताशोतेस्सर्वगृहे पादसंवाहनतस्य कुरते ललितानदा नंदस्वादुःखिताभूमी
 प्रणिपत्य पुनर्पुनः कृतिना कृच्छ्रतः पुनर्निजपापं न्यवेदयत् स्फुटं उवाच गुणराशिस्तदातस्यैवायश्चित्तं देदीवहु आत्मानं बहुकालेन पूजं
 कृच्छ्रेऽश्वकारहं अपि ते स्वचलान् स्तोत्रमालां व्यातपोधनः गोपमिस्सुयथा पृच्छन् भ्यातस्त्वतं सेकयम् किमचरसि कल्याणं येन श्रीर
 नपायिनी इति तस्य वचः श्रुत्वा श्रौपतिर्विस्मितः पुनः अस्माभिस्तद्भूतं देव्याय कृतं गुरुं दिरे सोपि देव्या व्रतं च के पुनर्भात्रोपदेशितं लेभे
 सपरमामृद्धिं पुत्राश्च मुदितां भवत् उपागच्छतां देव्याः कुर्यादा राधनततः एव मे तत्पुत्रावतमाहात्म्यं काथितं मया कृतमन्यैश्च बहुभिस्ते
 पिलब्धमनोरथाः स्फुटं उवाच विधानमस्य वक्ष्ये ह तच्छृणुष्वेतपोधनाः शक्रूपक्षे तु पंचम्यामिषेमासिचरे द्रुतम् गर्जिते संध्य
 योस्त्याज्यं दिनवृद्धिं क्षयौतया निर्वर्त्या वश्यं कर्म शुचिरारागविर्जितैः चत्वारिंशत्तथाऽष्टौ च कल्पयित्वा विधानतः दंतकाष्ठा
 न्युपादाय तडागं वानदीं व्रजन् आयुर्वलयशोवर्चः प्रजाः पशून् वस्त्रं निच ब्रह्म प्रज्ञां च मेधां च त्वनो देहि ह वनस्य ते दंतधावनपूर्वाणि
 मज्जनानि समाचरेत् नतोयथाविधि स्नात्वा शक्रूवासा गृहं व्रजेत् उपचारैः षोडशभिरोष्मिर्भोजैः समाहितः कुर्यात्सुजां प्रयत्नेन दूर्वाभि
 कादिभिः नतः कथा समाकर्ण्य वाणकान् स्वयमद्या नंदवान् चारयत् स ह वार्धवैः राज्ञो जागरणं कुर्वन् नृत्यगीतादिभि
 गलैः प्रभाते पूजयेद्देवीततः कुर्याद्द्विसर्जनम् सवाहनाशक्तियुता वरदा प्रजिता मया मातर्मां मनुगृह्याथ गम्यतां निजमर्दरं ताम
 च गिरुर्वेदद्याद्दानानि च सप्तरिशः व्रतमेवं च यः कुर्यात्पुत्रवान्धनवान् भवेत् विद्यावान् रोगनिर्मुक्तोऽस्वर्गो धनमाप्नुयात् अवैधव्या
 चलमते रूची कन्यावरमुत्तमं विजयं पुष्टिमायुष्यं चान्यदा पि चांछितं इत्येतद्रुतमारल्यानं सेति होसं महर्षयः शृण्वन्निपिनरोऽस
 त्स्यात्सुखमाप्नोति निश्चितम् निर्मुक्तः सः सखीधीमान् च तराज प्रसादतः वित्तमारोग्यमायुष्यं प्राप्नोति च प्रसादतः इति श्रीस्कंदपु

राणेउपांगललिताकथासंपूर्णा अथाद्यापनम् आचार्यवरयेत्पश्चाद्विजोविंशतिंतथा उपलिसेशचौदेशेविनरेवन्मंडलंतनः
 ब्रह्मादींश्चतनःस्थाप्यपूजयेद्विधिंमंत्रतः अत्रणेकलशेशरुद्रललितंस्थापयत्तथा गव्योजागरणंरुत्वाप्रभातिहोमभाचरेत् इक्षु-
 रवंडितैःशुद्धैःपायसेनापिवावती अष्टोत्तरशतंहस्ताबलितानसमाचरेत् वायनंचनतोदद्यादृशपात्रेनिधायच वरकान्विशतिंसंख्या
 निर्मलानुद्यतपाचितान् आचार्यपूजयेत्पश्चाद्वस्त्रालंकारधेनुतः ऋत्विजश्चतथादद्यात्कुंभंस्त्रंसदसिणिं विस्तृत्यचतनःपीठमा-
 चार्यायनिवेदेयेत् भोजयेच्चततोविघ्नपायसान्नेनभक्तितः विघ्नज्ञांचनतोदद्यास्वयंभुजीतबंधुभिः इतिश्रीस्कंदपुराणेउपांगल-
 लिताव्रतोद्यापनसंपूर्णम् अथमाघशुक्लपंचम्यावसनप्रवृत्तिः सामध्यान्हव्यापिनीयाद्या दिनद्वयेतद्व्यासावव्यासोवापूर्वा
 मुहूर्तमात्रसत्त्वोपराग्राह्या तत्रविष्णोःपूजाकार्या साधेभामिमितेपक्षेपंचम्यापूजयेद्भरिम् पूर्वविद्वाम्रकर्मव्यावसनादौन
 शैवच तैलाभ्यंगतनःरुत्वाभूषणानिचधारयेत् नित्येनेमिनिकंरुत्वागुलोलिनाचयेद्भरिम् गंधपुष्पेष्वधूपेथ्यनेवेद्यैःपूजये-
 त्सदा नारीनरोवासांजंद्रसंतप्योपितुदेवताः स्वक्चंदनसमायुक्तान्वाद्याणान्भोजयेत्तनः इतिहेमाद्रौवसनपंचमीविधिः
 अथषष्ठीव्रतानि तत्रभाद्रशुक्लषष्ठ्याल्ललिताव्रतम् सामध्यान्हव्यापिनीयाद्या तद्व्यासावव्यासोवापूर्वाजागरप्रधानत्वात्
 कृष्णउवाच संप्रभाद्रपदेभामिशुक्लषष्ठ्यास्संयुता नारीस्तात्याप्रभातेतुशुक्लमात्यांबराशक्तिः स्रवेषाभरणोपेता-
 मृत्वास्मृत्यवानुकां आनीयंशपात्रेतु पंचपिंडाकृतिंशक्त्याम् ध्यात्वातुल्लितान्देवीतपोवननिवासिनो पंकजंकरवी
 रंचनेयालीमालतीतथा नीलात्यलंकृतकंचसंगृह्यतगरंतथा गणैकाकृशतंशाल्द्यमष्टाविंशतिरेवच असताःकलिकाया
 त्यास्ताभिर्देवींसमर्चयेत् प्रार्थयेदग्रतोभूत्वादेवीतांगिरिशप्रियाम् गंगाद्वारेकुशावर्तबिल्वकेनीलपर्वति स्नात्वाकनरव
 लेनीर्थेहंरुलब्धवतींपतिं ललितेललितेदेविंसोख्यसोभाग्यदायिनि अनंतदेहिंसोभाग्यपुत्रपौत्रप्रवर्धनम् मंत्रेणानेनकु
 स्ममेश्चपंकवकुलःशक्तैः गवमप्यव्योविधिनानैवेद्यपुरनोन्यसेत् ॐपुसेरापिक्कुष्मांडनीरैकैरेःस्रदाडिमेः वीजपूरेःस

मुंडीरेः कारवैलेः सन्निपिटेः फलेस्तत्कालसंभूतेः कृत्वाशोभांतदग्रतः विस्तृतैर्धान्यसंभूतेर्दीपिकाभिः समंततः सार्धैः सगुणकैर्धूपैः सौहारीकरंजकैः घृतपक्वैः कर्णवैष्टेर्भौदके रूपभौदकैः बहुप्रकारैर्नैवेद्येयथाविभवसारतः एवमप्यन्यविधिवद्वाजोगराणां त्सवम् गीतवाद्ययुतेर्नृत्यैः प्रक्षरणत्परेन कथा भस्वीभिः सहितासाध्वीतोरात्रिमशमनयेत् नच संभोलयेन्नेनारीयामचतुष्टयं दुर्भगादुःखितावध्यानेन सनीलनाम्नैव त एवं जागरणकृत्वा सप्तम्यासरितं प्रति स्नात्वा वस्त्रपरीधाय धार्यसौभाग्यकुंकुमं गंधपुष्पादिधूपैश्च गीतवाद्यधुरःसरं तच्च दद्याद्द्विजं द्रायै नैवेद्यादिसूत्रभद्रके ततो गृहसभागत्यद्भुत्वो वैश्चानरं कृत्वा तद्देवान् पितॄन् ब्राह्मणांश्च पूजयित्वा सुवासिनीः कन्यकाश्चैव संभोज्या दीनानां चांश्च भोजयेत् भक्ष्यमोज्यैर्बहुविधैर्देवत्वादानां भूतिरिषीः ललिताभिस्तु सुभ्रीता इत्युत्कानुविसर्जयेत् यः कश्चिदाचरेत् तद्भूतसौभाग्यदपरं षष्ठ्या तु ललितासंभूतसर्वपापनिबर्हणम् नरोवायदिवानारीतस्य पुण्यफलं शृणु यत्तुल्यं त्रैतैश्चान्ये दीनैर्वीनुपसन्नम् तपोभिर्नियमैर्वापितं देतेन हिलभ्यते इहैवैवातुलासं पत्सौ भाग्यमनुभूय च कृत्वा मूर्ध्नि पिदं पार्थसपत्नीनां यशस्विनीं मुताशिवपुरं प्राप्य देवैरस्तरपन्नैः प्रामोतिदर्शनं देव्या तयानुसहभौदने पुण्यशेषादिहागत्य पुण्यसौख्ये कमाजन भर्त्रा सह युतानारीसीति वप्रियवल्लभा इदं यः शृणुयान् पार्थपेठासाधुसंसादि सौपिपापविनिर्मुक्तः शाकलके महीयते षष्ठ्या जलांतरगतावरवंशपात्रे संगृह्य पूजा धितया सिकताक्रमेण नक्तं च जागरमनुव्रतशेषशालाकुर्यादसौत्रिभुवेन ललिते भवानि इति हेमाद्रौ ललिता षष्ठीव्रतं इदं गुर्जरदेशे प्रसिद्धं अत्रैव भाद्रपदकृष्णपक्ष्या कपिला षष्ठीव्रतं तत्र योगविशेषेण पूर्वस्यावाकायम् तेच योगाः पुराणसमुच्चये दर्शिताः भाद्रमास्यसिते पक्षे भाद्रौ चैव कुरे स्थिते पाने कुजे च रोहिण्यां सा षष्ठी कपिला स्मृता संयोगे तु चतुर्णां च निदिष्टा परमेष्ठिना अथ कथा हेमाद्रौ स्कंदे चित्रांग उवाच रूपसपदमारोग्यं संतीति चतिपुक्लाम् प्रामुबंति नरो येन नियतं तद्ददस्व मे अगस्त्य उवाच साधुसाधुत्वया प्राज्ञयत् एषो हं श्रुचि व्रत तत्सर्वं कथं शिष्याभिमततः श्रेयो भविष्यति शृणु पार्थ प्रवक्ष्या

भिस्वर्गमोक्षप्रदं नृणां यच्च शुभं पुरोदायान् ब्रह्मरुद्रं देवतैः अस्मराणां च सर्वेषां राक्षसानां तेष्वेव च शंकरेण पुरोचैतत् षण्णुपुरा
 यनिवेदितं षण्णुदेवेन ममारब्ध्या तं महापातकनाशनं तदस्यैव ब्रह्महा गोप्तः अगारदाहीगरदः सर्वपापरोपि वा सु
 च्यते सर्वपापेभ्यः स्वर्गलोकां च गच्छति यच्च पुण्यं यद्विचित्रं नृणां भद्रुतमंगलं उपकाराय लोकां तथा तव नृपात्तम शृणु भूपम
 हापुण्यं यद्यधीमाहात्म्यमुत्तमं भाद्रमास्यसिते पक्षे षष्ठीभोमेन संयुता व्यतीपाते नरो हि णयासाषठी कपिला स्मृता आश्विन
 स्यसिते पक्षे महापुण्यप्रवर्धिनी षष्टिसंवत्सरस्यांते सा पुनस्तन संयुता चैत्रवेशारवेशाभ्ये सिते पक्षे शक्रादये वेशारवेषि
 च राजेन्द्रद्वारधत्या परा स्मृता तस्यां चैव हुतं तं यत् किंचित् प्रीति प्रादित तस्य सर्वस्य पुण्यस्य संख्या वक्तुं न शक्यते यस्मिन्
 काले भवेदंते गुणैः षष्ठीयुता नदा पंचम्यामेकम कंच कुर्यात्तत्र विचक्षणः षष्ठ्या प्रातः समुत्थाय कृत्वा दोदं तथा वनम् जलं
 पूर्णं जलं कृत्वा इमं मंत्रमुदीरयेत् निराहारोद्यदेवेश त्वद्रक्तस्वत्परायणः पूजयिष्याम्यहं भक्त्या शरणं भवभास्कर अर्घ्यं
 दत्त्विति संकल्प्य कृत्वा यत्नाच्छुचिस्मितः स्नानं कृत्वा प्रयत्नेन नद्यातीर्थो द्रवे हृदे तदागेदोर्धिकायां वा गृहे वा नि यतात्मवान् दे
 वदारुनयाशीरं कुकुमे लामनः शिलाम् पद्मकपत्रकं यष्टि मधुगन्धिनं पंषयेत् क्षीणिणां ह्यकल्केन स्नानं कुर्यात्समंत्रकं आप-
 स्वमसि देवेश ज्योतिषां पतिरेव पापं शमयेदं वेशमेन वाक्कायकर्मजं पंचगव्यकृतस्नानः पंचगव्यं स्नुमाजयेत् आनयेन्मृत्तिकां शक्रां स्वा
 नार्थं वै प्रयत्नतः मृत्तिके ब्रह्मपूता भि काशं पना भिमं विना पवित्रं कुः समा नि न्यस्य सर्वपापात्समुद्धर मंत्रेणानेन वरुण पूजयेद्भक्तिमान्तरः पा
 शाग्रहस्तवरुण सर्ववारीश्वरप्रभो अद्याहं प्रार्थयामि त्वां पूजनार्थं स्फुरेश्वर आदित्यो भास्करो भानू रविः सूर्यो दिवाकरः प्रभाकरो
 भितो वीरो देवः सर्वेश्वरो हरिः गोमयेनोपति साधां भूभ्यो वैकुंठे कुमेन नु मंडलं सर्वतो भद्रमालिखेद्बुद्धिमान्तरः तत्र मध्ये लि
 खेत् पद्ममष्टपत्रसकृत्किं पूर्वपत्रे न्यसेत्सूर्यभागे येतप नं न्यसेत् स्रवणरेतं स याभ्ये नैर्ऋत्ये च न्यसेद्दिवि आदित्यं वारुणे पा
 ने वायव्ये च दिवाकरम् सौम्यं प्रभाकरं तत्र सूर्यं मीशान पत्रके तीव्ररश्मिधरं देवं ब्रह्माणं चैव विन्यसेत् आधाररूपं पिणं देवं मध्ये

चेवारुणंन्यसेत् सहस्ररशिंस्तूर्यचस्रस्यस्तुलुगुणान्वितं सर्वगं सर्वरूपं च मध्येभास्करमेव च सप्ताम्बरयामारूढं पद्महस्तं दिवाकरं
 अक्षस्तं च धनुः पाणि कुण्डलैः सुकुटेन च रत्नैर्नानाविधैर्युक्तं सौवर्णतन्त्रकारयेत् शक्तितस्तु पलादूर्ध्वतदर्थं कथनोपि वा सौव-
 र्णमरुणकुशोद्भूतं चैव तथा विधा सप्तान्धैः स्मृतिं धितं कृत्वा रथं तस्याग्रतः स्थितं अरुणं विनतापुत्रं गृहीतांश्च मन्दूरकं एवं रूप-
 शं कृत्वा पद्मस्योपरिविन्यसेत् तस्योपरिन्यसेद्देवरक्तवस्त्रविभूषितं रक्तचंदनमाल्यादिमंडितं चातिशोभनं अग्रतः सारथि कृ-
 त्वा पूजयेदरुणं शक्रिः रक्तपुष्पोस्तु गंधैश्च तथा न्ये रपि शक्तिनः विनता नयो देवः कर्मसाक्षी तपोनुदः सप्ताम्बरः सप्तरज्जुश्च-
 अरुणो मे प्रसीदतु मंत्रेणानेन संपूज्य सारथितदन्तरं देवस्य शंसनं कल्प्य प्रभृतादिकपंचकं प्रभृतं विमलं सारसाराध्य परमं
 शक्रं दीप्तादिशक्तिसिंध्यैव ततो भानुं प्रपूजयेत् दीप्तास्तूहमानं थापं द्राविं विनीविमलानघा अमोघो वैद्युताचेति नवमा सर्वतो-
 मुखी अपवित्रः पवित्रो वा सर्वो वस्थागतोपि वा यः स्मरेद्भास्करं देवं स बाह्याभ्यन्तरे शक्रिः शिरवायां भास्करं न्यस्य ललाटे सूर्य-
 भवच चक्षुर्मध्ये न्यसेद्भानुं सुरवेतत्र रविं न्यसेत् कठे न्यसेद्भानुं मंतं पद्महस्तं दिहस्तयोः तिमिरक्षयकृद्देवं स्तनयोरविविन्यसे-
 त् जातवेदाभिमिधेनाभ्यां कृत्वा भानुं तथा न्यसेत् उग्ररूपं गुह्यदेशे तेजोरूपं द्विजं घयोः पादयोः सर्वरूपं तु सूर्यसंस्थुलं गुणान्वि-
 तम् एवं यथोक्तं विन्यस्य पात्रं गृह्यततो र्वयेत् करवीरार्कं कुस्मै रक्तचंदनमिश्रितैः पुष्पैः स्रगंधैर्धूपैश्च कुंकुमैरुपशोभितं सा-
 तं ङ्भानुमादित्यं भास्करं तपनं रविम् द्वं सदिवाकरं चेति पादयोर्मुकुटावधि पादौ जंचे तथा जानुद्वयमूरूकटीशक्रमे नाभिं व-
 क्षास्थलशोभिमेतेष्वंगेषु पूजयेत् आनयेदध्वं पात्रं च सौवर्णं पीप्य ताम्रजं अध्वर्यं देवं तं पात्रमुदकेन प्रक्षुरयेत् पूजयेच्चाथ प्रा-
 गादि देवता स्नाः समाहितः दिग्देवतास्तनः पूज्या गंधपुष्पानुलेपेनः पात्रतोयं समादाय स्फुष्य फलसंयुतं जानुभ्यामवनि-
 गत्वा स्तूर्यागार्धं न्यवेदयेत् वेदगर्भनमस्तुभ्यं देवगर्भनमोस्तुते अव्यक्तमूर्तये तु भ्यमर्घ्यं गुणहनमोस्तुते ब्रह्ममूर्तिधराये
 वचतुर्वक्त्रसनातन सृष्टिस्थिति विनाशाय गृहाणार्धं नमोस्तुते कालात्मा सर्वभूतात्मा वेदात्मा सर्वतोमुखः जन्ममृत्कजरा

शोकसंसारभयनाशनः विष्णुरूपधरोदेवः पीतवस्त्रश्चतुर्भुजः प्रभवः सर्वलोकानामर्ध्यगुणहन्मास्तुते दारिद्र्यसूत्रध्वंसीश्चीमान्पा-
 नुदिवाकरः स्रवर्णः स्फाटिकोभातुः स्वर्णरेतादिवाग्मणिः हरिदशोशमालीचअर्ध्यगुणहन्मोस्तुते चतुर्भिर्मुनिभिः सम्यगष्टाभिः परि-
 गीयते सामध्वनिस्तुतोयज्ञे अर्ध्यगुणहन्मोस्तुते अर्ध्यगंधचपुष्पंचतथाधूपप्रदीपक नैवेद्यचयथाशक्त्या प्रार्थयेत्सूर्यदेवताम् अ-
 ग्निमीढेनमस्तुभ्यंनमस्तेजातेवेदसे इषेवैवेनमस्तुभ्यं अग्नेचैवेनमो नमः आत्मरूपिन्ममस्तुभ्यं विश्वसूतेनमो नमः त्वंधाता त्वं
 चैवैविष्णुस्त्वंब्रह्मा त्वं हुनाशनः मुक्तिकामो ह भिच्छामि प्रार्थयामि सरेश्वर विश्वतश्चक्षुरारव्यातो विश्वतश्चरणेनमः विश्वात्मा सर्वे
 तोदेवः प्रार्थयामि सरेश्वर इमं मंत्रं समुच्चार्य नमस्तु कूर्वाते तस्मात्स्करं संवर्चसेति पाणिप्यातो येन विमृजेन्मुखं हंसः शत्रुषु दित्य
 चोत्सूर्यस्यैवावलोकनं उदुत्यं चित्रमित्येतत्सक्तं देवाग्रतो जपेत् पद्मकेसरकोणेषु फलकैश्चैव कारयेत् फलेः पुष्पैरक्षतेन च भस्मै
 नीना विधेरपि शय्यांतत्र च देवस्य शस्त्रे देशे प्रकल्पयेत् षट्धान्यं षड्रसं चैव रोप्यं चैव महाप्रभु पुरुषं रवद्वहस्तं च कारयेच्चैव बुद्धि-
 मान् वस्त्रयुग्मेन संछाद्य लवणोपरि विन्यसेत् अनेनैव तु मंत्रेण स्नानमर्ध्या च नततः नमस्ते क्रोधयुक्ताय रवद्वहस्तजिघांसेव जि-
 घांसेन च तं दृष्ट्वा दुःखदुःखः सर्वदेवताः त्वया व्याप्तं मे रूपं संचडभास्करं सप्रभ अनस्ता पूजयिष्यामि अर्ध्यगुणहन्मोस्तुते क्षणयि-
 त्वानुतां रात्रिगीतवादित्रभिः स्वनेः ततस्त्वभ्युदिते सूर्ये होमं कुर्यात्स्वशक्तिः पूजयेत्तत्र शक्त्या च देवांश्च विधिवद्भुक् होमोर्क-
 स्य समिद्धिश्च द्युतमिष्टौ स्तिले स्तथा सिद्धान् च चरुद्रव्यद्यतं च जुहुयाद्भुजः आहूतो नेति मंत्रेण शतमष्टोत्तरं क्रमात् होमो
 व्याहृतिभिर्बोध्यं स्विष्टकृत्तदन्तरं कपिला पूजयेद्देवो भवत्सा पापनाशिनी वस्त्रयुक्ता संधां च स्वर्णशृंगविभूषितां नाम्ना
 दृष्टी रोष्य रवुरांको स्य लोहं न कान्वितां मंत्रेणानेन तां दद्याद्वाह्यणा येति शक्तिः कपिले सर्वभूतानां पूजनीयां सरोहिणीं स-
 र्वनीर्थमयीं यस्मादतः शान्तिं प्रयच्छमे आचार्यस्य ततो भक्त्या सर्वपापेणो विनिक्षिपेत् गोप्सु हरण्यवासां सिद्धीं ह शैलवर्णानि
 लाः एतत्सर्वं भदत्वा तु कपिला प्रार्थयेन्नतः कपिले पुण्यकर्मणि निधया पेपुण्यकर्मणि मामुद्धारय पापापानुदतो ह्यक्षयंकुं दि-

विवादिविशब्देऽश्वसेव्यतेकपिलासदा तथाविद्याधराः सिद्धाभूतनागगणाग्रहाः कपिलारोगमसंख्यातास्तत्तद्देवाः प्रतिष्ठिताः पुष्पह-
 स्त्रिभुवंचितिनित्यमाकाशसंस्थिताः ब्रह्मणोत्पादितोदेवीमशिकुंडात्स्रस्तप्रभा नभस्तेकपिलेपुण्येसर्वदेवनमस्कृते जयनित्यं-
 महासत्त्वसर्वनीयादिसंगले दानारंस्वजनोपेतब्रह्मलोकनयाश्रमा ततः प्रदक्षिणाकृतानलाब्राह्मणपुंगवान् आशीर्वादान्वदेयु-
 स्तेषुत्रयोब्रधनागमान् आरोग्यरूपसौभाग्यं सर्वदुःखविर्वर्जितः अनेगोलोकमासाद्यनिरायुः स्फुरवभागभवेत् यदा स्वर्गात्प्र-
 चरति राजा भवति धार्मिकः सप्तदीपवतीं शुद्धैः सदारज्यमकंदकं अहोव्रतमिदं पुण्यं सर्वदुःखविनाशनं अतः परं प्रवक्ष्यामि दा-
 नस्य फलमुत्तमं कपिलारव्यायदाषष्ठी जायते शुविमानद व्रतं सर्वव्रतश्रेष्ठमिदमयं महाफलम् उद्धरिष्यति दानारं नूनमसंख्यम-
 व्ययं एवं देवगणाः सर्वे भूतसंघातमहर्षयः आकाशस्थाः प्रवक्ष्यति पुण्येस्मिन् दिवसागमे पात्रभूताय ऋषयेऽत्रियाय कुटुंबिने
 एवं यः कपिलां दद्याद्दिधि दृष्टेन कर्मणा स याति परमं स्थानं यावन्न च्यवेत्ते पुनः उद्यापनविधिं ब्रूहि भक्ताय भवतत्त्वतः कृष्ण उवाच
 पूर्वस्मिन् दिवसे कुर्यादेकप्रक्तं समाहितः शत्रौ देशे समाभिव्यसर्वतो भद्रमंडलं स्थापयेदव्रणकुंभं च दनोदकं पूरितं संवेष्ट्य व-
 स्त्रयुग्मेन कंठदेशे स्फुराभनं पंचरत्नसमायुक्तं दूर्वापुष्पाक्षतान्वितं रक्तवस्त्रयुगच्छन् नतमपात्रेण संयुतं रथं रोष्य पलस्ये
 वचतु रक्षेर्विचित्रितः सौवर्णी पलसंयुक्तं मूर्तिं सूर्यस्य कारयेत् कुंभस्योपरि संस्थाप्य गंधपुष्पैस्तथा च येन आदित्यं पूजये-
 द्देवं नाम भिस्त्वेयं शोधितैः आदित्यं भास्करं भानुरविं स्तूर्यं दिवाकरं प्रभाकरं नमस्तुभ्यं सारां न्मांसमुद्धरं शुक्तिमुक्तिप्रदो य-
 स्मान्माच्छान्तिं प्रयच्छ मे नमोनमस्ते वरदं कृत्वा मय जुषांते नमोस्तु विश्वरूपाय विश्वधोत्रे नमोस्तुते एवं संपूज्य विधिबद्धं
 देवं दिवाकरं पूजयेत् कपिलो देवीं वस्त्रमाल्यानुलेपनैः दानमंत्रैः दिव्यमूर्तिं जगच्चक्षुर्द्वादशात्मा दिवाकरः कपिलासहितो देवा-
 मममुक्तिं प्रयच्छतु यस्मात्त्वकपिले पुण्ये सर्वलोकस्य पावनी प्रदत्ता स हस्तूर्येण मम मुक्तिप्रदा भव इति हेमाद्रोस्कांदेक
 पिलाषष्ठीव्रतोद्यापनसंपूर्णं अथ कान्तिकेस्कंद षष्ठीव्रतं हेमाद्रोऽभिविच्य श्रीहृष्ण उवाच षड्यापलाशेन राजन्विशे

वात्कार्तिकेनूप राज्यच्युतोविशेषेण त्वं राज्यं लभतेचिरात् षष्ठीनिमित्तिर्महाराजसर्वदासर्वकामदा उपोत्थासाप्रयत्नेनसर्वकालं
 जयार्थिना कार्तिकेयस्यदयिताएषाषष्ठीमहानिधिः देवसेनाधिपत्यंहिमासमस्यामहात्मना अस्यांहिश्चीसमायुक्तोयस्मात्तुस्कं
 दोभवत्सुरा तस्मात्तुषष्ठांनसुजीनमासुयाद्गर्गवीसदा दत्वाध्यकार्तिकेयायस्थित्ववैदस्त्रिणासुरवः दद्यादसतोदकैः पुष्पैर्मंत्रेणाने
 नस्फुवन सप्तर्षिदारजस्कंदसेनाधिपमहाबल रुद्रोभाग्निजषड्भ्रूगंगार्गभनमोस्तुते प्रीयतां देवसेनानीः संपादयतुल्लङ्घनं दत्वा-
 विप्रायचामान्यच्चान्यदपि वनेते पथ्यादुक्तेलसौराध्याभूमिं कृत्वा तु भ्राजन् एवं षष्ठीव्रतस्थस्य तुस्कंदेनयत्फलम् तन्निबोध
 महाराज प्रोच्यमानं मथारिवलं षष्ठां फलाशनोयस्तु नक्ताहारो भविष्यति शक्राया मथ कृष्णाया ब्रह्मचारि सभाहितः तस्य सिद्धिं
 धृतिं पुष्टिराज्यमायुर्निरामय इह लोके परत्रापि दद्यात्तुस्कंदो न संशयः अशक्तश्चोपवासैर्वै तेन नक्तं समाचरेत् तैलं षष्ठां न सु
 जीत न दिवा कुरु न दन यस्तु षष्ठां न रो न क्तं कुर्याद्भरतसत्तम सवयोपैर्वै निमित्तैर्गंगेयस्य प्रसादतः स्वर्गे च नियतं वा सोलसं तेना
 न संशयः इह चागत्य कालं ते यथोक्तं फलभाग भवेत् देवानामपि वंद्योसौ राजराजा भविष्यति इति० स्कंद षष्ठीव्रतं भविष्योक्तं
 संपूर्णं अथ मार्गशीर्षशुक्लैश्चाद्रपदेवांच पाषष्ठीव्रतं हेमाद्रौ स्कंदे स्कंद उवाच मातराज्यं च राजानंधर्म पुत्रं युधिष्ठिरम्
 कदाचिदायौ द्रुष्टुं दुर्वासासु नि सत्तमः तं प्रपच्छमहातेजा धर्मसन्तुः कृतं जलिः राज्यलाभः कथं जातो मम विप्रतपोभिधे तं द्रुतं श्रो
 तुमिच्छामि कर्तुं च सुनि सत्तम दुर्वासा उवाच शृणु राजन् महाभाग व्रतानां सुत्तमं व्रतं अस्तीह यच्चीर्णमात्रं सर्वकामास्तु पूरयेत्
 सर्वपापक्षयं कुर्यादरवंडितव्रतान्यपि षष्ठीष्माद्रपदेश्च कूर्वा वै धृत्वा च समन्विता विशारवाभो मयोगेन सात्पादति विश्रुता देवास्तरम
 नुष्याणां दुर्लभाषु हि हायनेः कृते व्रतायां पचाशद्वायनी द्वापरे पुनः त्रवारि शात्कलौ त्रिंशद्वायनी दुर्लभाततः आदौ एकतयुगपूर्वं
 याचीर्णां विश्वकर्मणा तत्फलं दिश्वकते त्वं राजापत्यमवाप्तवान् दृष्टुना कार्त्तवीर्येण सुविनारायणेन च ईश्वरेण मया सार्धं इत
 रेत रलिभसया यथैतद्विधिवत् कुर्यात्सेतात्यंतं फलमश्नुते युधिष्ठिर उवा० तद्विधियेतुमिच्छामि विस्तराद्भूतो मेन केमन्वाः

केचनियमाः साधिकंलक्षणामवेत्तु दुर्वासाउवाच द्विदैवत्यस्मैसौमेनवैद्येतेनसमन्विता भ्रात्रेमासिसेषेष्ठीसाचंयोनिनिगद्यते
 पंचम्याभियमंकुर्यादेकमुक्तंसमाचरेत् चंपाषष्ठीव्रतंकुर्याद्यथोक्तंवचनाद्गुरोः ततःप्रभातेविमलेदंतधावनपूर्वकं हृत्वास्नानं
 शतचिर्म्हत्वासंकत्यचयथाविधि निगाहारोद्यदेवेशल्लङ्घस्वत्परायणः पूजयिष्याम्यहंभक्तयाशरणंप्रवप्तास्कर संकल्पमंत्रः
 ततःस्नानप्रकुर्वीतनद्यादौविमलेजले मृदमालप्रयमंत्रैश्चतिलैःशङ्खैश्चमन्त्रावत् सावित्रपरमंलोहिपरधामजलेमम त्वेतेजसापरि
 ष्वष्टपापंथातुसहस्रधा प्रार्थना आद्यस्त्वमसिदेवेशज्योतिषोपतिरेवच पापेनाशयमेदेववाह्वानः कर्मभिः कृतं स्नानमंत्रः
 ततःसंतर्पयेद्देवानुर्वान्वितृणानपि ततःश्वेत्यगृहंमोनीपारंगंडालापवर्जितः स्यादिलंकारेच्छुद्धंचतुरश्रस्फुषोभनं स्यापये-
 दव्रणकुम्भपंचरत्नसमन्वितम् कुंकुमेनलिवेत्पद्मदादशारमकर्णिकं तस्योपरिन्यसेत्सूर्यसौवर्णसंस्काररूपं शक्त्यावाविन्त
 सारेणावित्तशाठ्यविवर्जितः तमवेयंद्गंधपुष्पैर्विधिमन्त्रपुरःभार पंचासृतेनस्तपनंकुर्यादकंन्यसंयतः ततस्तुगंधनोयेनपरापू-
 जांसमारमेत् गंधैर्नानाविधैर्दिव्यैः कर्पूरागरुकुंकुमैः फलैर्नानाविधैर्दिव्यैः कुंकुमैश्चस्फुगंधिभिः मंडपंकारयेत्तत्रपुष्पमाला
 विस्तृषितं यथाशोभंमकुर्वीतअथश्वापरिसर्वतः ततःसंपूजयेद्देवमास्करकमलोपरि मध्येदलेषुपूर्वादित्यादीनस्फु-
 जयेत् आदित्याय० मास्कराय० भानवेन० अर्यम्णेन० विश्वचक्राय० अंशुमते० सहस्रांशवेन० रवगाय० सूर्याय० सूर्या
 य० दादशात्मने० प्रभाकराय० १२ जन्मांतरसहस्रेषुदुष्कृतंयन्मयाकृतं तत्सर्वनाशमायातु त्वत्प्रसादाद्दिवाकर तनोरय
 पूजा ततःसंपूजयेद्देवमभ्युनंतद्रथेस्थितं अष्टाक्षरेणमंत्रेणगंधपुष्पादिभिः क्रमात् मंत्रः ॐ ह्यणिः सूर्योऽआदित्यः —
 इतिमंत्रः कालात्मासर्वभूतात्मावेदात्माविश्वतोमुखः जन्ममृत्युजरोरोगसंसारमयनाशनः उदयेअर्धमंत्रः ततःसंपूजये-
 च्छुक्कासवत्सांगपयस्विनीं सवरूपाघटाभरणाकास्यपात्रेचदेहिनीं ब्रह्मणेत्पादितेदेवि सर्वपापविनाशिनि संसारार्णवम-
 ग्नमोगामातस्त्रातुमर्हसि स्वरूपाबहुरूपाश्चमांतरीलोकमातरः गावोमामुपसर्पंतु सारितः सागरंयथा यास्रद्धमीः सर्वदेवा

नां ग्राचदेवेषु संस्थिता धेनु रूयेण सा देवी भमपापं व्यशो हतु निलहोमं ततः कुर्यात्सा विद्या श्रोत्रं शानं ततस्तां कल्पयेद्भुजं भक्षो मिश्रीय
तामिति आचार्याय ततो दद्यादादित्यं सरथारुणं सकृत्सरक्तं रवेन्द्रश्च सर्वोपस्करं संयुतं मनोमिलिषिता वासिं करोतु भमभास्करः दान
मंत्रः गुणहामिभास्करं रथे भवन्तं विश्वतोमुखं मनोमिलिषिता वासिमुभयोः कर्तुमर्हसि प्रतिग्रहणमंत्रः सर्वनीयं मर्यादेभ्यो सर्वेय
जमयी शरुभा सर्वदानमयी देवी ब्राह्मणा यददास्य हं गोदानम् गुणहामिस्करमी देवी सर्वयज्ञमयी शरुभा उभोऽपुनी हवरे दे उभ-
योस्तारका भव ततस्तु भोजयेद्द्विग्राचद्वादशैव स्वशक्तिनः दद्याच्च दक्षिणोत्तरभ्यः प्रणिपत्य विसर्जयेत् अथैकं न्यसेत् तस्य शान्तिमा
युद्धिजोत्तम अभिनंदय तमाशीर्मिस्ते सर्वे अभिनेदिताः ततस्तु स्वयमश्नीयाद्द्विजानामवशिष्टकं सहपुत्रैः कलेत्रैश्च अन्यैर्बहुजने
भूतः एवयः कुरुते राजन् सोऽत्यंतं पुण्यमस्तु ते मसूणां च विधिः योक्तः सर्वेषां दृष्टिगोचरः सर्वेभ्यः तद्गतं कार्यं स्वशक्त्या दुःखभीरु-
भिः प्रभुः प्रथमकल्पस्य योऽनु कल्पेन वर्तते विफलं न तु तस्य रथादनुशस्त्य न कल्पितः अथ निर्धनस्य विधिः पंचम्या नियमं कु-
र्यादाचार्यं वचनाद्वती षष्ठ्या स्त्वानं प्रकुर्वीत संनय्य पिबेदवताः अम्यस्य स्य गृहं भौनी सूर्यमनसि चिंतयेत् स्थापयेदग्रं कुंभं सून्या
चंचत योपरि तस्यापरि न्यसेत्सूर्यं फलकं न विनिर्मितं सौवर्णं भक्तिं संयुक्तं रथं सारथिना युतं तमर्चयेज्जगन्नाथ गृहं ह्वाजागु
रोः स्वयं षडद्वारेण मंत्रेण गंधपुष्पाक्षतादिभिः ॐ नमः स्रयां येति मंत्रः संयुज्या विधिवदेवं फलपुष्पादिकं चयत् सूर्यं निवे-
देत् सर्वसूर्योर्मि रयतामिति ततः प्रस्मृते धिमले गत्वा गुरुगृहं प्रति सर्वोपकरणैः सूर्यमाचार्याय निवेदयेत् धान्यपुष्पफलं च-
स्त्ररत्नैश्चैवादिकं चयत् गवां कोटि सहस्रं नुक्कुक्षेत्रे कपर्वणि चंपादानस्य राजेन्द्रकन्तानां हनिषोडशीं सर्वनीयं प्रदाना नित-
थान्यान्वपि षोडश चंपयानुलिना नीदृचंपकात्वातिरिच्यते इति श्रीस्कंदपुराणे चंपाषट्द्वान्तं संसृणं अथ मार्गशीर्ष शुक्ल
चंपाषष्ठी मार्गमासे शुक्लपक्ष षष्ठी वैष्णवि संयुता रवि वारं गमस्युक्ता सा चंपा इति कीर्तिता इति महर्षिस्माहात्म्ये मार्गशी
र्षे मले पक्षे षष्ठ्या वारं श्रुमालिनः शततारागते चंद्रलिंगं स्याद्दृष्टिगोचरमिति इयं योगविशेषेण पूर्वोयोगाभावे पराग्राह्या इति

चंपाषष्ठी अथसप्तमीव्रतानि तत्रैवैशारवशक्रुसप्तम्यांगंगोत्पत्तिः तत्रपूजाचोक्तासृष्टिवीचंद्रोदयेज्वाहो वैशारवशक्रुसप्तम्यां
जन्तुनाजान्हवीस्वयं कोधात्यतीतात्पुनस्त्यक्ताकर्णरंध्रात्तुदक्षिणात् तांतत्रपूजयेद्देवीगंगागगनमेखलां इतिहरिवेशेषुण्य
कव्रतोने अब्दमातः स्नानमभिधाय गंगायाव्रतकथाभद्राशस्कराउक्ता मयूषचसदास्नानंकार्यमदाकिनीजले अन्यत्रवा
जलेस्नानंशक्रुपक्षेहरिप्रिये एतद्गंगाव्रतनामसर्वकामप्रदंशक्रुमे सप्तसप्तचससाथकुलानिहरिवल्लभे स्त्रीतारयतिधर्मज्ञो
गंगाव्रतकचारिणी देयंकुससहस्रतुगंगायाव्रतकेशक्रुमे तारणंभिद्धिदंचैवतव्रतंसर्वकामकं वैशारवैशक्रुपदेतुसप्तम्यापूज-
येद्दरि गंगायांविधिवत्स्नात्वाभोजयेद्ब्राह्मणान्दश पूजयेत्सहस्रवर्षेभ्यश्चपुण्यसकृदनेः शक्रुमेः पूजकः सर्वपापेभ्योमुच्यते
नात्रसंशयः इयंचशिष्टाचारात्तुमध्यान्हूव्यापिनीयाह्या दिनइयेतह्योसौरकेदेशव्याप्तोवापूर्वापुष्पवाक्यात् इतिगंगास-
प्तमीव्रतं अथशक्रुकादिव्यावणकृष्णासप्तम्यांशीतलाव्रतं तच्चमध्यान्हूव्यापिन्याकार्यं तच्चमाधवीयेहारीतः पूजाव्रतेषुसर्वे
षुमध्यान्हूव्यापिनीतिथिरिति अथव्रतविधिः भासपद्माद्युहिरव्यं ममइहजन्मनिजन्मातरेचअवैधव्यभासये अरविहित-
मर्तुसंयोगपुत्रपौत्रादिधनधान्यमामयेशीतलाव्रतंकरिष्ये तयाचययार्मीलितोपचारेः शीतलांपूजयिष्ये तत्रअसदलपीठे-
अव्रणंकलशंसंस्थाप्य तदुपरिसौवर्णशीतलांपूजयेत् अथध्यानंस्कंदे वंदेहंशीतलांदेवीरासप्रस्थ्यादिगंगरां माजनीक
लशोपितांशरूपंलंकृतमस्तका कुंभेसंस्थापयेद्देवा पूजयेन्नाममन्नतः शीतलदहमेपापंपुत्रसौकर्यफलप्रदे धनधान्यप्रदेदेविषू-
जागृणहन्मोस्तुते इतिध्यानं आवाहनं आभनं पाद्यं विधायशीतलाकारिअवैधव्यस्तनप्रदे श्रावणस्यमितेपक्षेअर्घ्य-
गृणहन्मोस्तुते अर्घ्यं नाममंत्रेणपूजनीया आचमनं स्नानं वस्त्रं उपवस्त्रं विलपनं अलंकारं पुष्पाणि धूपं दीपं श्री
तलेदंक्षपक्कान्दशोदनयुतंशक्रुमे नैवेद्यंगृह्यतांदेविघृतमिदंक्षसंदरि संपूज्यसप्तगोरीश्वभोजयेच्चप्रयत्नतः नैवेद्यम्
करोद्वर्तनं फलं तांबूलं दक्षिणां नीराजनं पुष्पांजलिं प्रदक्षिणां नमस्कारं व्रतसंपूर्णफलानामयेद्ब्राह्मणयवायनं नवमं

नः दध्यन्नं दक्षिणायुर्कं वाणकं फलसंयुतं शीतलामीतयेतुष्यं ब्राह्मणाय ददाम्यहं इति पूजनं अथ कथा हेमोदोष्मविष्ये ह
 ष्ठा उवाच मसि दंष्ट्रयतां रस्यं नगरं हस्तिनापुरं इंद्रदुष्मन्श्च राजा भून्तु पतिलोकपालकः धर्मशीलाभिधाचासीन्नस्य भार्याय-
 शस्तिनी क्रियाकंडेरतासाध्वी दानशीलाभियवदा बभूव प्रथमः पुत्रो मद्राधर्मिनिनामतः नंदते पितृवात्सल्यात्कालेन्यस्मिन्नत-
 तो भवतु द्वितीया च तथा पुत्री तस्य जाता गुणेन मा पुत्री लक्ष्मणसं पत्न्या श्रुत्वा भ्रमकारिनिनामतः बहुधेसापितुर्गृहे सर्वगुणसंदरी-
 नास्मात्सूयसा बालाभयोसा च गुणाधिका सा द्विकगुणोपेता पद्महस्ताभियवदा कौण्डिन्यनगरे राजा स्मृमित्रो नामनामतः ते-
 त् पुत्रो गुणवान्नाम श्रुत्वा भ्रमकार्योः पतिर्बभौ त्रे हेनमानेन लक्ष्मीवान् रूपवान् गुणैः गुणवान् श्रुत्वा भ्रमकारिण्याः पाणिं जग्राह
 धर्मवित् गृहीत्वा पारिवर्होणिगतो मोनगरं प्रति पुनः समागतो राजा गुणवान् हस्तिनापुरं आजगाम परिजने स्तत्पुत्र्या नय-
 नोत्सुकः प्रणम्य च पितुः शोदोत्वरितं चारुद्रासिनी आज्ञां ददामि महाराज श्वशुरस्य गृहं प्रति तद्गृहं तं च पितुर्ज्ञात्वा मातुस्तु शत-
 मकारिणी रथमारुह्य हेस्वामिन्यास्यामि स्वपुत्रं प्रति ततः पिता तु तस्याथ दंपत्योः श्रुत्वा हेतवे पुत्रिखं स्मृत्वा स्थिरा भूत्वा-
 वारैकं चक्षुः स्वमे शीतलासप्तमीनामव्रतं च श्रुत्वा प्रदं कन्यावाच तात तत्र परिज्ञानं यदुक्तं पद्मयौनिना पतिव्रतासंमो-
 धर्मो नास्तीह सुवनत्रये ततस्तं कारयामास शीतलाव्रतसुत्तमं सो भार्या रथयजनकमैवैधव्यकरं परं पुत्रो च मे प्रथमास-
 ब्राह्मणो वेदपारगः व्रतोपकरणं सर्वगृह्यपूजां सरोवरे मार्गे पिद्मानि संगृह्य व्रतोपकरणं श्रुत्वा शीतलापूजने हेतोर्गता साध्वी-
 सरोवरं न ब्राह्मणं तथामोहान्नडांगं विधिमाधनं वस्त्राभसावने शून्ये स्मरंती शीतला व्रतं अतिश्रान्ता यथोमाहा तस्मरंती शीतला
 बहु ददर्शमानतो नारीं वृद्धां रूपगुणां न्वितां विभस्तुस्वपिना मार्गे दृष्टिहीनो मृतस्तदा श्रुत्वा कारीरतो वाक्यं वृद्धा उच्यथा
 स्मिन्नी मविष्यति चिरं जीवी भर्तारजकन्यके आगच्छ पूजनाय दर्शयामि सरोवरं नयास हगता सा ध्वी तडांगं विधि-
 पूर्वकं पूजयामास रात्रीणीतोषयामास शीतलां पूजयित्वा च तं देवीं स्वपथंगंतुमुद्यता शीतला यावरं गन्ध्यं सह सरव्या

चमस्थिता ततोसादृशेरण्यब्राह्मणंदष्टसर्पिकं भार्यातुतस्यनिकटे ब्राह्मणस्य महात्मनः ब्राह्मणो निद्रया सुप्तः पूर्वकर्मप्रभा-
वतः दष्टोऽङ्गस्तेपेण कालेनेव हतस्तदा विधेर्दत्तं पतिं हृस्वा रुरोद ब्राह्मणी बहु राजपुत्रीलब्धवराशीतलायाः पतिव्रता वरसं-
गृह्यशालायां रुरोद करुणं बहु तयोस्तुरुणंदपत्यायोग्यसौभाग्यदर्शनात् रुदंती करुणबालाशोचयाभासतवरं यावन्पर-
लोकस्थजनसंगत्यतनुक्ते तावदनेन सह सा अनुगच्छा भविन्दुना तिष्ठति छस्रणं सुस्तु गमिष्यामि हि पावकं अर्जयिष्येदि-
वंदित्यमक्षय्यं भवनांतरं राजपुत्रीवचः श्रुत्वा ब्राह्मण्याः करुणान्विता सस्मारशीतलो देवीमहो वैधव्यभंजनो आगच्छच्छी-
तलातत्र वरं दातुं शक्नुस्मिन्ना शीतलो वचः वरं वरय वत्सेत्वं किंदुःखं चारुहासिनि शीतला व्रतजं पुण्यं देहि त्वं ब्राह्मणीं शिरसं
तेन पुण्यं भगवतेन भर्ता स्यानि विधो भवेत् इति देव्या वचः श्रुत्वा अदद ब्राह्मणी ततः बुबोधाश्रुततो विप्रश्चिरं सुसायया पुनः
शीतलाया व्रते बुद्धिं ब्राह्मण्याश्चाभवत्तदा अकरोत्सापित तूजां भक्तिं भावपुरःसरां तत्रांतरे राजपुत्र्या पतिरागादनाति-
कं सोऽपि देशेऽथ सर्पेण गच्छत्यग्रे ददर्श ह विललापततः साऽवीसरव्यासहवनांतरे शीतलो वचः वत्सेमया पूर्वमुक्तं स्मर-
तद्हरवर्णिनि शीतला व्रतचारिण्या वैधव्येनैव जायते स्वयमुस्याय कल्याणि पतिं सुप्तं गृहे यथा बोधयाश्रुपतिं श्रीरु व्रतं वैध-
व्यनाशनं इत्युक्ता बोधया मासभर्तारं सा प्रतिव्रता भर्तापि मुदिता हृत्वा स्तंभियां श्रीमतिकर्मणि हृस्वा तु महदाश्चर्येन द्वाभमस्यायि
नोजनाः सर्वेति विस्मयं जग्मुर्ब्राह्मणीपतिरक्षणान् ब्राह्मणीं हर्षितां ह्वां प्राणिपत्यपतिव्रता देहि मा तनमस्तेस्तु अवैधव्यं वि-
योगता अन्यापि शीतलायास्तु व्रतनाशीकारिष्यति अवैधव्यमदारिद्र्यमभिशोभः स्वभर्तृभिः नथेत्यंतर्दधे देवी शीतला कामरू-
पिणी शीतलाया वरं लब्ध्वा जगामात्मीयं वैश्वमनि पद्मानिका सप्तभक्तिं च वद्यं समहंणा साधितविश्वमंगला प्रसादमासाद्य
च शीतलायानित्योत्सवापार्वतिवदभूत् इति भविष्ये शीतला व्रतं संपूर्णम् अथ भाद्रशक्नु सप्तम्यां मुक्ताभरणव्रतं हे-
माद्रो भविष्य सामधान्द्व्यापिनी याद्या तस्यासावव्यासोपरा मम इह जन्मनि अरवंडितं सति निपुत्रे यौत्रहृद्दये मुक्ता-

भरणव्रतेऽमुमामहेश्वरपूजनं करिष्ये अथपूजा देवदेवमहेशानपरमात्मन्जगद्गुरो प्रतिपादितयासोमपूजया पूजयाम्यहं
 आवाहनं अनेकरत्नरवचितं सोवर्णमणि संयुतं मुक्ताचिंतमहोदेवगृहाणासनमुत्तम आसनं पाद्यगृहाण देवेश सर्वविद्या
 परायण ध्यानगम्यसंतांशोसर्वेश्वरनमोस्तुते पाद्यं इदमर्घ्यमनर्घ्यं त्वमराधीशशंकर किंकरीभूतयासोमयादत्तं
 गृहाणभोः अर्घ्यं गंगादि सर्वतीर्थेभ्यः समानीतं स्फुशीतं जलमाचमनीयाद्यैर्गृहाण उभयासह आचमनीयं मध्वा
 ज्यशर्कराभिश्चमधुनापरिकल्पितः शंकरप्रीतेयतुभ्यं मधुपर्को निवेदितः मधुपर्कं पयोदधिघृतं चैव शर्करामधु संयुतं पंचा
 मृतेन स्नपनप्रीयतां परमेश्वरः पंचा मृतस्नानं गंगाचयमुना चैव गोदावरीसरस्वती नर्मदासिंधुकावेरीस्तानाथ्यं प्रतिगृह्य
 तां शक्रद्वोदकस्नानं स्नानादूर्ध्वमहोदेवप्रीत्या पापप्रणाशनं वस्त्रयुग्मं भयादेव गृह्यतां कांतया सह वस्त्रं उपवीतं सोऽन्तरी
 चनानाप्तृषणभूषितं गृहाण सोमविमलं मया दत्तं मिदं शक्रं उपवीतं मलयाचल संभूतं धनसारं स्फुरं धियुक् चंदनं पंच
 वदनगृहाण विनितासह चंदनं जातीचंपक पुन्नागवकुलैः पारिजातैकैः शतपैत्रैश्च कल्होरैरर्चयेद्दमुमापतिं पुष्पाणि
 त्रैलोक्यपावनं तद्य परमात्मन्जगद्गुरो चंदनागरुकपूरधूपं दास्यामि शंकर धूपं शक्रमवर्तियुतं संपित्तोडितं वन्दिनायुतं
 दीपमेकमेकार्कं प्रतिमं कलयत्विमं दीपं पयसाक्षपदं सरदुग्धान्नसंशुद्धोदनं दिव्यान्नं षड्रसापतं स्फुधारसमन्वितम्
 समर्पयामि देवेश किंकरीशंकरायते नैवेद्यं पुनराचमनं शक्रद्विकुरोसोमावुनामुना सुरवशतद्दिक्करदेवद्वयया त्वं गृहाणभोः
 अयमनीयं कस्तूरिकासमायुक्तं मलयाचलसंभवम् गृहाण चंदनं सोमकरोद्धतेन कशक्रं करोद्धतेन नारिकरफलं ज
 बूफलं नारंगमुत्तमं कृष्णं पुंरुतोभक्त्या कल्पितं प्रतिगृह्यतां फलं पुगीफलं मितीनां नूतनं हिरण्यगर्भं निदक्षिणां नी
 राजनं पुष्पाजलिं प्रदक्षिणां नमस्कारं महोदेव महाराज प्रोत्साप्य प्रणाशनं अस्माकं कुर्वतां पूजां भवतां साधुयोजि
 तां ज्ञानतो ज्ञानतो वापि त्वतो विहितं चया संपूर्णां सातु विश्वेश विमलालम्ब प्रसादतः इति प्रार्थना देवे देवजगन्नाथस

र्वसोभारयदायक गुणहीयांदोरकंरूपं पुत्रपौत्रप्रवर्धनं दोरकग्रहणं समसामोपगीतं त्वंधारयाभिजगद्गुरो स्तत्रग्रंथिस्थितं
 नित्यंधारयाभिजगद्गुरो स्तत्रग्रंथिस्थितं नित्यंधारयाभिस्थिरोग्रव इति दोरकबंधनं हरपापानि सर्वाणि तुष्टिं कुकुरदशभि
 धे प्रसन्नः सन्नुमाकांतर्दार्घ्यसुः पुत्रदोभव इति जीर्णदोरकोच्चारणं अथवायनं मंडकान् सफळान्युक्ता न सद्यतान् दक्षि
 णापुनान् गकादशशतं कृत्वा ब्राह्मणाय कुटुंबिने वेदशास्त्रप्रवीणाय दद्यात्सोमस्य तुष्टये शंकरः प्रतिगृह्णाति शंकरो वेद
 दाति च शंकरस्तारकोभाभ्यां शंकराय नमो नमः इति वाचनम् एवया पूजनं कुर्यात्सोमस्य स्फुरदस्य च सर्वान् कामान्
 वामोति पुत्रपौत्रैश्च मोदते प्रार्थना इति पूजा अथ कथा श्रीकृष्ण उवाच मुनीन्द्रो लोमशो नाम मधुरायां गतः पुरा
 सोर्वि नो वस्मन् देवेन देवक्या च युधिष्ठिर उपविष्टः कथाः पुण्याः कथयित्वा मनोरमाः ततः कथयितुं भूयः कथामेतां प्र
 चक्रमे कंसेन ते हताः पुत्रा जाता जाताः पुनः पुनः मृतवत्सो देवकित्वं पुत्रदुःखेन दुःखिता यथा चंद्रमुखा दीना बभूवन् बहु
 षप्रिया पश्चाच्चोर्णव्रता चैव बभूवन् तत्र वत्सका तमपि देवकितया भविष्यति सप्तशयः लोमश उवाच अयोध्यायां पु
 राराजान् बहुषोनाम विद्युतः तस्य स्त्रीरूपं सपत्न्या देवी चंद्रमुखा प्रिया तथा तस्यैव नगरे विष्णुगुप्तो भविष्यति ज्ञः आसीद्गु
 णवती तस्य पत्नी भद्रमुखा तथा तयोरासीदतिभीतिः स्तरुणीया परस्परम् अयेते द्वे अपि सरव्यो स्नानार्थं शरद्वृज्जने प्रा
 मे प्राप्ताश्च तत्रैव वल्द्व्यो विनगरांगनाः ताः स्नात्वा मंडलं चक्रुस्तन्मध्ये द्युक्तरूपिणं लेखीयत्वा शिवं शांतमुभया सह शंकरम् यं
 धपुष्याक्षतेर्भक्त्या पूजयित्वा यथाविधि प्रणम्य गंतुकामास्ताः यमच्छतुरुभेस्त्रियो नाऊचुः अस्माभिः शंकरो देवो पार्व
 त्या सह पूजितः बध्वा स्तत्र मयं तं तु शिवस्यात्मा निवेदितः धारणीयमिदं तावद्यावत्प्राणा विधारणं तासां तद्वचनं श्रुत्वा स
 रव्यो ते चापि देवकि कृत्वा च समयं तत्र बध्वा दोष्यांस्तु दोरकं ततस्ताश्च गृहं जग्मुः स्वसर्वाभिः समाहृताः कालेन महता
 तस्या स्तद्व्रतं विस्मृतं शतभम् चंद्रमुखाः प्रसन्नाया विस्मृतः स तु दोरकः भद्रमुखास्तथा भद्रे विस्मृतं सर्वमेव तत् मृता

केश्चिदहोरात्रेः सांबभूवल्लवंगमी भद्राख्याकुक्कुटीजातान्नभंगच्छुभानने संभूयभूयः समयं भाकृव्रतं चक्रतुः सदा कालेन पं
 चतांभामेसर्वोभावान्सहेवते अदेवभातेकेदेशेजातगोकुलसंज्ञके भद्रारव्याब्राह्मणीजातायासीच्चंद्रसुरवीपरा नास्माभ
 द्रसुरवीयासाभूषणानामसाभवत् अग्निमीळस्यसादत्तापधानस्यपुरोधसः अतोववल्लभाचासीद्भूषणाभूषणप्रिया भू
 धिताभूषणवैररूपेणान्द्रकृतास्त्वय तस्याबभूवुरक्षेत्रपुत्राः सर्वगुणान्विताः स्नातृवद्भूपसपत्न्याः पितृवद्भूमपालिनः सस्त्रै
 तेनेनवदच्चजातेजानिस्मरेकिल पुनर्निरतामीतिस्तयोरासीद्यथापुरा कालेबहुतिथेजोतेजातासंन्यक्तयौवना मध्येवयसि
 राज्ञीसापुत्रमेकमजीजनत् ईश्वरोरोगिणंमूकंमज्जाहानंचविस्वरं तादृशोपिमहाभारोमुतोसोनववार्पिकः ततस्माभूषणाद्र
 शुभमीश्वरोपुत्रदुःखितां सरदोभावादितिस्नेहात्युत्रैः स्वैः परिवारिता असुक्ताभरणभद्रास्वरूपेणैवभूधिता साहिभद्रा
 द्विजस्याभूद्दायोभूषणनामिका पुनर्हितस्याः कालेनकुक्कुटीबहुपुत्रिणां तादृखातादशीभव्याप्रजज्वालश्वरीरूपा ततोगृहमे
 पयित्वाब्राह्मणीर्नात्रमत्सरा चिंतयामाससाशङ्घितस्याः पुत्रवधमिति निश्चित्यचेतसाकुराघातयामासनत्सतान् हताहताश्च
 तेपुत्राः पुनर्जीवंत्यनामयाः तदद्भुततरदृष्ट्वासर्वोभाहूयभूषणा उपविश्यासनेत्येष्टे बहुमानपुरःसरं अष्टच्छद्विस्मयाविष्टारा
 ज्ञीसानुपवल्लभा ब्रूहितथ्यमहाभारोकिंत्वयासकृत्कृतं कृतं दानं व्रतं तपोवापिशूद्रपणसुपाषणं येनेतिहताः पुत्राः पुनर्जीवंत्य
 नामयाः तयाहिबहुपुत्राचजीवद्वत्साशङ्मानना असुक्ताभरणानित्यंभर्तुश्चेतस्यवस्थिता अतोवशोभसेभद्रोवद्युद्वयथा
 वैरं भूषणोवाच मृणुदेविप्रवक्ष्यामिजन्मानरविचेष्टितं किं तद्धि विस्मृतं सर्वमयोध्यायां कृतं हियत् आवाभ्याव्रतं चकल्य
 प्रमत्ताभ्यावरानने येन वंशवर्गीजानाजानाहकुक्कुटीतथा तथापित्रतैवेकल्यं लयाचापल्यतः कृतं मयातुसर्वमाचिनेचेतसाध्या
 यशंकरं नित्येयोन्यनुसारणमनोवृत्त्याद्यनुष्ठितम् एतद्धि कारणं भद्रेनान्यत् किंचितुक्तरोम्यहं लोभशउवाच इत्याकपण्यं
 चः स्मृत्वापूर्वं जन्मविचेष्टितं ईश्वरीचतयासाद्धं पुनः सम्यक्चकारह व्रतस्यास्यमभावेनपुत्रेणैत्रादिभंभव मुक्तातुसौरव्या

मनुलभुताशिवपुराता तस्मात्त्वमपिकल्याणि व्रतमेतत्समाचर आरब्धस्मिन् व्रतेति द्वे जीवसु त्रामविष्यसि देवक्यु-
वाच ब्रह्मन्नाख्याहिमे सम्यक् व्रतमेतत्स्वरवप्रदम् संनानवृद्धिकरणं शिवलोकस्थितिप्रदं लोमश उवाच भद्रभाद्रप-
दे मासि सप्तम्यासंलिप्ता शोभे स्नात्वा शिवमंडलके लेखयित्वा सहाबिकाम् तत्र संपूज्य समयं कुर्याद्ब्रह्मकारेण गुणं याव-
ज्जीवं मया आत्मानुशिवस्य विनिर्वादनः इत्येवं समयं कृत्वा ततः प्रभृतिदोरकं सौवर्णराजतं वापि सूत्रं वाधारयेत् करं मंडका-
न्वेष्टितान्दद्यान्मांसं पक्षेयवाढ्यं स्वयं तद्धैव भुंजीत व्रतभगभयाच्छुभे प्रतिमासं तु सप्तम्यां शक्रपक्षे विशेषतः कुर्यादे-
वं व्रतभेद्रवर्षातिप्रितुं दयं किं कारिता सुदिक् शोर्वीहमीरूप्यास्वशक्तिनः नाम्नपात्रोपरि स्थाप्य ब्राह्मणाय निवेदयेत् आचार्यो-
य विशेषेण स्वरुणस्यागुल्मीयकं पुष्पकुसुमसंयुक्तं तौघुलाजनसूत्रकैः सहार्थे तृतीया एवं तत्कारयित्वा तु व्रतं संतिव-
र्धनं सर्वपापघ्निं मुक्तं मुक्तासौख्यमनामयं संतानं वर्धयित्वा च शिवलोकमहीयते एतत्सर्वमारब्धान्माख्यातं व्रतमुत्तमं-
कुरुदेयं किं यत्नेन जीवतु पुत्राभविष्यसि कृष्ण उवाच इत्युक्त्वा तु मुनिश्चैष्टस्त्रैयान्तरधीयान चकार सर्वयत्नेन यदुक्तेन
धीमता व्रतस्यास्य प्रभावेण देवकोमामर्जीजनत् तस्मात्प्रार्थनरैः कार्यं विशेषतः व्रतं पापप्रशमनं स्वर-
संततिवर्धनं एव यः शृणुयाद्भक्त्या यश्चैतत्प्रतिपादयेत् व्रतमारब्धान्साहितं सोऽपि पापैः प्रमुच्यते आरब्धान्कं व्रतमिदं
स्वरुणसौख्यकामायास्त्रीकारिष्यामीति शिवस्तदयेति धाय दुःखं विहाय बहुशो गतं कल्मषौघासास्त्रीव्रताद्भवति शोभनं जीव-
त्सा इति हेमाद्रौ भविष्ये मुक्ताभरणसप्तमीव्रतं संपूरा अथ आश्विनशक्रपक्षम्यां सरस्वती पूजा सा उदयव्यापिनी च।
त्या शुगाद्यावर्षे द्विश्च सप्तमीयावती प्रिया रवेरुदयमीक्षते लनास्मृतिं धियुग्मेकं प्रतापमानं डेभविष्योक्तेः वर्षद्विर्द्विर्जन्मतिथिः-
तत्रैव मूलनक्षत्रे पुस्तकस्थापनमुक्तं रुद्रयामले मूलश्रुक्षेः सधाधीशपूजनीया सरस्वती पूजयेत् मस्य हयावत् अवर्णते वि-
सर्जयेत् नाभ्यापयेन्न च लिखेन्नाधीयति कदाचन पुस्तकं स्थापिते देव्या विद्याकोमो द्विजान्तमः अहं भद्राच भद्राहं नावया

रंतरं क्वचित् सर्वसिद्धिं प्रदास्यामि भद्राया ह्यर्चिताम्यहं आश्विनस्य सिते पक्षे मे धाना मसरस्वतो मूलनावाहये हवींश्च वणेन शिस
 जयेत् इति सरस्वती पूजनं अथ राघवसमीपं तं अस्यां स्नानविधिः तच्च अरुणोदयव्यापिन्या कार्यं तदुक्तं मदनरत्ने स्मृ
 तिसंश्लेषे स्वर्यग्रहणतुल्या साधुः कुमाभायस्य सममी अरुणोदयवेलायां स्नानं तत्र महाफलं साधेमासि सिते पक्षे सममी को
 तिपुण्यदा कुर्यात्स्नानार्घ्यदानाभ्यामायुरारोग्यसंपदः दिनद्वये अरुणोदयव्यापित्वे पूर्वैव सौवर्णे राजतेताम्रे भक्त्या लोभु
 मयेतथा तेनैव वर्तिता न व्यामहापात्रे तुरंजिता समाहितमना सत्त्वादीं पशिरसिधारयेत् भास्करं हृदये ध्यात्वा द्रुमं मंत्रमुदा
 रयेत् नमस्कृतं रुद्ररूपाय रसानां पतेये नमः अरुणारुणमस्तेस्तु हारिदश्च नमोस्तुते जलोपरि दापांस्तोत्वा संतर्प्य पितृदेवताः
 लोलाकरयससम्या स्नात्वा गंगादि संगमे ससज्जमहेतैः योपैर्मुक्तो भवति तत्क्षणं इति गङ्गाः षष्ठासममि योगे नारथा रुद्रा
 वरुमास्तिनः योगेयं पद्मैकानामसहस्यार्कग्रहेः समः एतच्च स्नानं तिथ्यादि स्मरणानंतरं शिष्टाचारात् समाकंपणी नि समवद
 रापवाणिशिरसि निधाय तत्र मंत्रः यद्यज्जन्मकृतपापं मया सतस्तस्मै जन्मसु तन्मैरांगं च शोकं च माकरी हंतु सप्तमी स्ना
 नानंतरं मर्त्यं च दानं च मंत्रपूर्वकं समसमावह्यीत सतलोकां प्रदापनं समस्या साहि तोदयगृहाणां धीं दिवाकरं अर्घ्यं जननी
 सर्वभूतानां सप्तमी स्मससिक्ते समव्याहृतिं कैदेवि नमस्ते स्वर्यमंडले प्रार्थना इति स्नानविधिः अनेनैव तृतीये ण प्रजयेच्च
 दिवाकरं कृत्वा षोडशधारा जन्मसाम्बरथमंडले अथ कथा युधिष्ठिर उवाच कथं सांक्रियेत कृष्णामनुश्चिरयसप्तमी
 च कर्तव्यं फलदाया हि रव्यातां च ग्राममं कृष्ण उवाच आसीत्कावो जविषये यशोवत्सर्जनराधिपः वृद्धेययसि तस्यासी
 त्सर्वव्याधिभुतः स्तुतः तत्कर्मणां पं सोष्टच्छिदिनी तं द्विजपुंगवं सम्राट्हराजन्वैशेयं कृष्णः पूर्वजन्मनि ददर्श रथसप्तम्याः
 क्रियमाणं ब्रह्म तन्मृगं व्रतदर्शनमाहान्या दुन्यन्तो जटरे तव अदाता विभवेयस्मात्तस्मात्स आधितो भवत् ततः स्वराजापमच्छ
 शिमेन स्य विधीयतां यस्य सदृशं नानुप्राप्ता लोभी स्थानमनुनमं ब्राह्मण उवाच तदेवाक्रियतां राजन रथसप्तमि संज्ञितं व

तंयापहरयेनचक्रवर्तित्वमायते राजोवाच ब्रूहि विप्रव्रतं कृतं सविधानं समं व्रतं रोगिणं च दरिद्राणां सर्वसंपत्प्रदायकम्
 दिज उवाच शक्रपक्षे तु माघस्य पथ्या मासव्रते इह स्नानं शक्नुते तिलैः कार्यं नद्यादौ विमले जले वापीकूपतडागेषु अग्नि
 वद्वर्णधर्मतः देवादीन् पूजयित्वा तु नत्वा सूर्यालं गतः सूर्यं पूज्य नमस्कृत्य पुष्पधूपाम्भैः शस्त्रैः आगत्य भुवनपञ्चात्
 पंचयज्ञांश्च निर्वपेत् संभोजयान्ति शिभृत्याश्च बालकानां श्रितान् स्वयं विद्यमानं दिनैश्चोयात् वाग्यतस्ते लवजितं रात्रौ विप्रा
 न्मसमाहूय सर्वज्ञानं वेदपारगान् संपूज्य नियमं कुर्यात्स्त्र्यमाधाय चेतसि सप्तम्या तु निराहारो भुक्त्वा भोगं विवर्जितः भो
 क्ष्यंश्च भ्याजगन्नाथं निर्विघ्नं तत्र मे कुरु इत्युच्चार्य नृपश्चेष्टतोयं तोयेषु निक्षिपेत् ततो विस्मृत्य तं विप्रस्त्वपेद्भूमौ जितेन्द्रियः
 ततः प्रातः समुत्थाय कृत्वा शौचं शस्त्रचिह्नैः कारयित्वा रथं दिव्यं किंकिणीजालमालिनं सर्वोपस्करं संयुक्तं रत्नैः सवर्गिणां चित्र
 तं कांचनं राजतं वायहयसारथिं संयुतं ततो मध्याह्नं समये कृतस्नानादिको व्रती अतिर्यग्वीक्ष्य माणस्तु पादं वडालापवर्जि
 तः सौरस्त्यं जपेत्प्राज्ञ आगच्छेत्स्वमालयं निवृत्तं नित्यं कार्यस्तु कृत्वा ब्राह्मणवाचनं वस्त्रमंडपिकामध्यस्थापयेत् न रथो
 तमं कुंकुमेन स्फुरगंधेन चर्चयित्वा समततः मालाभिः पुष्पधूपैश्च समततं परिवेष्टयेत् धूपनागरुमिश्रेण धूपयित्वा ततोप
 रि रथस्थं पूजयेद्भानुं सर्वसंपूर्णलक्ष्मणं विनानुसारं हेमचविनशाढ्यं विवर्जितः शाक्याद्भजति वै कल्पं वै कल्यादिफलं प्रवे
 त् ततो देवं समभ्यर्च्य सरथं सहसाराग्निं पुष्पधूपैस्तथा गंधैर्वस्त्रालंकारमृषणैः फलेनानां विधेर्मर्त्ये न वै चोर्धृतं पाचितं
 पूजयेद्भ्रास्करं सन्त्यामंत्रैरेभिस्त्रिभिः क्रमान् भानोदिवाकरादित्यमातंडजगतां पते अपांभिर्धेजगद्भूतभ्रातृभ्रातृभ्रातृ
 रप्रणतानि हरान् वित्वा विश्वचिंतामणो विभो विष्णो हंसादिभूते शआदिभ्यां तन्मास्कर भक्तिहीनं क्रियाहीनं मंत्रहीनं जग
 त्यते प्रसादान्न वसं पूर्णमर्चनं यदिहास्तु मे एवं संपूज्य देवेशं प्रार्थयेत्स्मृतमनो गतं ददानीं प्रार्थितं भ्रातृभ्यो न्यासं तोषितो नरैः
 विनहीनोऽपि विधिनोऽसर्वमेतत्प्रकल्पयेत् रथं ससारथिं साश्वं वर्णं कैर्भिर्ल्लक्षितं सौवर्णं च तथा भानुं यथाशक्त्या विभिर्मितं

प्रागुक्तेन विधानेन पूजयित्वा सुविस्तारं जागरं कारयेद्वाञ्छो गीतवादित्रनिस्त्वेनैः प्रेक्षणीये विधिं चैव पुण्यारव्याचक्रयादिभिः रथ
 यात्राप्रपश्येत् भानोरायतनं चिया अनिमीलितेन चस्तुनेनोरजनीलुधः प्रभाते विमले स्नात्वा कृतकृत्यस्ततो द्विजान् तर्पयेद्दि
 विधेरैत्रे दानैर्वा सो विभूयैः अश्वमेधेन तुल्यं तदिदं ब्रह्मा विदो विदुः अतो देयानि दानानि यथा शक्त्या विचक्षणैः रथस्तु गुरुवेदे
 योग्यं शोपस्करं संयुतः सरक्तवस्त्रगुरुगुलोरुक्तेषु समन्वितः एवं चाणव्रतो राजन किं नो मोति जगन्त्रये तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कुरुत्वरथ-
 समर्था येनो रोगो भवेत् पुत्रस्त्वदीयौ नृपसन्तम व्रतस्यास्य भ्रातृभवेन प्रसादाद्भास्करस्य च भविष्यति महो जामहाबलपराक्रमः
 भोगान् सुविपुलान् राजन मुक्तेराज्यमकटकं दत्त्वा सो रथसमम्या जायेत माने यो नमः लभते पुत्रपौत्राश्च स्वं लोके स पश्यति तत्र-
 स्थित्वा कल्पमेकं कर्तव्यं भाविष्यति ह्यष्टा उवाच इति सर्वं स भारव्यायते पयुक्तेर्दिजोत्तमः यथागतं जगाम सो नृपः सर्वं च कारह
 यथा दिष्टं दिजे द्रेण तजस्सर्वं विभूवह एवं स च कर्तव्यं त्वं भ्रातृपुत्रं दनः श्रूयते यस्तु माधानां पुराणेषु परंतपः य इदं शृणु याद्
 न्कथा श्रावयेच्च यथाविधि न स्येव तुष्यते भानुयच्छत्येवापि संपदः एवं विधरथवररथवाजियुक्तं हेमं च हेमशतदीधितिना समे
 तं दद्याच्च भावसितसममिवासेरयोऽसमं सर्वं चक्रगतिरेव महं सुनक्ति इति रथसंज्ञा अत्रैव अचला सतः व्रतं युधिष्ठिर उ-
 कथयिष्येः स्वरूपाः स्तुः स्रग्भगाः स्रग्भगास्तथा पुण्यस्य महत्तं श्राव्यं सर्वं सतत्फलं यतः अन्याया सेनस्स महद्येन पुण्यमवाप्य
 ते कथयस्व प्रसादेन येन येनैवो भाविष्यति श्रीकृष्ण उवाच श्रूयतां भरत श्रृंक्षरहस्यं मुनिभाषितं यन्मया कस्यचित्कामचला स
 मर्माद्यंतं वेश्याचंदुर्मर्तानामरूपोदायं गुणाब्जिता आसीत् कुक्कुलश्चेष्टसगरस्य विलासिनो सावसिष्ठाश्चामपुण्यं जगाम गजगा
 मिनो वसिष्ठमुपि मासीनं प्रणम्या ननकं धरा हनो जलिपुटां मूत्वा प्राह दंजगतो हि नं मयानंदं नं हुतं नो पवासं कृतं व्रतं भक्त्या-
 संश्रितः शंभुः स्वामिन् शार्ङ्गधरो न च सांप्रतं न व्यमानाया व्रतं किंचिददस्त्वमे येन दुःखं त्वत्पुत्रो यो यादुर्द्वरा मिमं वा पां वा नू रंत
 नस्याः स कबहुनश्च त्वानि करुणं वचः कारुण्यात् कथयामास वसिष्ठो मुनिपुंगवः माधस्यमितसमम्या सर्वं काममफलं भद्रं कुरुष्व सो

भायजमनं स्नानं कुंकरानने कृत्वा पृच्छामि एक भक्तं सप्तम्यां भिक्षुं जलं रात्र्यंते चालयेथास्ते दत्त्वा शिरसि दीपकं माघस्थसितसप्त-
म्या मचलं चार्चितं चयत् जलामलानो सर्वेषां स्नानं प्रक्षालनतः वमिष्ठवचनं श्रुत्वा तस्मिन् न हनि भारत चकारे दुमती स्नाने दा-
नं सम्यगर्थार्थाधि स्नानस्यास्य प्रभावेन मुक्त्वा भोगान्यथे स्मिताम् इंद्रलोके सरोमये नायक क्लमरापसा अचला सप्तमी स्ना-
नं कथितेते विरापते सर्वपापप्रशमनं सर्वसौभाग्यवर्धनं युधिष्ठिर उवाच सप्तमी स्नानमाहात्म्यं श्रुतं नो रविशेषतः सांप्रतं श्रो-
तुमिच्छामि विधिं च स मन्वितां श्रीकृष्ण उ० एक भक्तेन स्मृतिं श्रुत्वा पृच्छासं पूज्य भास्कर सप्तम्यां तु ब्रती प्रातः स्रगंभीरं जला-
शयं सरित्सरिस्तडांगं वा देव वरातम आपि वा स्रगं वा वगाहं सत्वेष्टं दुष्टं मत्वेष्टं दूषितं व्यालानुपक्षिभिश्चैव जले गेर्म तस्य कच्छपै-
न केन चाल्यते यावन्नावत्स्नानं समाचरेत् सौवर्गे राजते पात्रे भक्त्या लालुभयेथ वा नैलस्य वर्तितां तव्यामहारजतं रजिता महा-
रजतं कुसुमं समाहितमना भूत्वा दत्त्वा शिरसि दीपकं भास्करं हृदयेथात्वा इमं मंत्रमुदीरयेत् नमस्ते रुद्ररूपाय रसानोपत-
ये नमः वरुणाय नमस्ते स्तु हरि वासनमो स्तुते जलोपरि हरद्वीपं स्नात्वा सतर्प्य देवताः चंदनेन लिखेत् पद्ममष्टपत्रं सकर्णिकं
मध्ये शिवं सपत्नीकं प्रणवेन च संयुतम् शाक्रदले रविः पूज्या भानुश्चैवानले तथा याम्ये विष्वक्त्वेनैकेत्ये भास्कर पूजयेत्ततः प-
श्चिमे सविता पूज्यः पूज्यां कच्छा निले दैत्ये सौम्ये सहस्रकिरणाः शोवे सर्वात्मको नृप पूज्याः प्रणवपूर्वास्तु नमस्कारं कृत्वा योजि-
ताः पुष्पैः स्रगंधधूपैश्च पृथक्त्वेन युधिष्ठिर विस्तृज्य वस्त्रं संवीतं स्वस्थानं गम्यतामिति विसर्जितैः सह स्वांशैः समाराध्य स्व-
मालयं ताम्रपात्रे वा शक्त्या मुनये वा शक्तिमान् स्यापयेन्निद्रपिष्टं च संधृतं मरुदं तथा कांचनं तालकं कृत्वा अशक्तास्ति न-
पिष्टं संध्याय रक्तवस्त्रेण पुष्पैर्धूपैश्चार्चयेत् ततस्तंचालयेद्दिग्भेदं दद्यान्मंत्रेण तालकं आदित्यस्य प्रसादेन प्रातः स्नानं फले-
न च दुष्टदोषा गन्धदुःखं प्रमथ्या दत्तं तालकं तालकं तालकपत्रं पूजयित्वा पदं हारं विधानन्यांश्च पूजयेत् ततो दिनं स मयं च स-
नरो ध्यानं तत्परः भास्करस्य कथाः शृण्वन् नन्याश्चापि संहिताः पारवंडादिभिरालाप दर्शनं स्पर्शनादिकं वर्जयेत्तद्वत्तपयेत्त्या

जस्तनोर्बधुजनेः सह एतन्नेकथितं पार्थरूपसौभाग्यकारकं अचलासममीस्तान्सर्वकामफलप्रदम् इति पठति समग्रं यः स्म-
 र्णोति प्रसंगात्कलिकलुषविनाशांसममीस्तानमेतत् मतिमपि च जनानां यो ददाति प्रयत्नात्स्मरसदनगतोसोसेव्यते चासुरोभिः
 इति अचलासममीव्रतकथा समाप्ता अस्यामेव पुत्रसममीव्रतं मदनरत्ने आदित्यपुराणे आदित्य उवाच माधमासे तु श-
 क्रायांसमम्यासमुपोषितः यः पूजयेत् मां भक्त्या तस्याहं पुत्रतां व्रजे एवं चोभयसमम्यामासि मासि स्फुरो नम यस्तु मां पूजये-
 द्भक्त्या रत्ने मेकमेकमादरात् स मेकः संवत्सरः प्रयच्छामि स्मृतं तस्य आत्मनो ह्यंगसंभवं विजये शशस्तथा पुत्रमारोग्यं परममदा-
 माधमासे तु यो विभ्रः शक्रपक्ष्मजितो द्वयः पाण्डवान् पतितानं त्याग्नजल्ये द्विजिते द्वयः उपोष्य विधिवत् वक्ष्याम्येतमात्य विधे पनेः
 पूजयित्वा तु मां भक्त्या निशि भूमेः स्वपेक्षुधः प्रातरुन्ध्याय समम्यां हस्तस्नानादिकाः क्रियाः पूजयित्वा तु मां ब्रह्मन् यो रद्दो मंसमान-
 रेत् वीरहो मं नाम अग्निहोत्रं ह्योमः श्रीणां यित्वा हरिं भक्त्या हविषा पश्य लोचनं हरिः आदित्यः दध्योदने न पश्य सा पायसे न द्विजोस्त-
 या तस्यैव कृष्णपद्मस्य पक्ष्मस्य गुपोषितः तस्यैवेति माधमासस्य रक्तात्यन्तैः स्रगंधाद्वेयरक्तपुष्पैश्च पूजयेत् एवं यः पूजयेद्भ-
 क्त्या नरो मां विधिवत्सदा उभयोरपि देवेन्द्रस्य पुत्रं लभते वरं इति पुत्रसंज्ञः संपूर्णं अथाष्टमीव्रतानि लिख्यते चैत्रशक्लपक्ष्या
 प्रवान्नुत्पत्तिः तत्र युगमवाक्यात् परायात्या अथ भवानीयात्रोक्ता काशीखंडे भवानीयस्तु पश्येत शक्लपक्ष्यामधोनरः न जानु
 शो कं लभते सदानंदमयो भवेत् अशोककलिकाश्चाद्येयोपि बन्धुनर्वसो चैत्रे मासि सनाहम्यानेने शोकमवाप्नुयुः त्वामशोकह-
 राभं च मधुमाससमुद्रवं पिबामि शोकं संतप्तो मामशोकं सदा कुरु पुनर्वस्तु धोपेता चैत्रे मासि सनाहमो प्रातस्तु विधिवत्स्न-
 त्वा वाजपेयफलं लभेत् चैत्रे मासि च संध्यायां भस्म ते च जनादेने बुधाष्टमीनकर्तव्यां ह्यतिपुण्यं पुरा कृतं तच्च बुधवारयुक्ता-
 यां शक्लपक्ष्या बुधाष्टमीव्रतं शक्रपक्ष्मस्यैव चैत्रशक्लपक्ष्मे चैव शक्लपक्ष्मे च तुर्दशी पूर्वविद्धानकर्तव्या कर्तव्या परसंयुता दिनद्वये तद्ध्याना
 वव्यासो वापूर्वा मुहूर्तमात्रसत्वेऽपि परा अव्रतविधिः मासपक्षाद्युल्लिख्य मम इह जन्मनि जन्मांतरे चावाल्याद्यारभ्य कर्म

पाभनसावाचाजानानाजाननावापरस्वाद्यपहृतिदोषपरिहायार्थपुत्रपोत्रादिसकलमनोरथसिद्धिप्राप्त्यर्थश्चापमेश्वरप्रीत्यर्थं
 धाष्टमीद्वयमहंकरिष्ये बुधंषोडशोपचौरैः कल्मषोपरिपूजयेत् चतुर्विंशत्यहर्निस्तप्तसत्त्वसुरवंबुधं ध्यायेद्दशरवचक्राभिप्राया
 हस्तभिलाषिणं ध्यानं पीतमाल्यांबरकर्णिकारममद्युते गृहाणपूजाभगवन्समागत्यग्रहेश्वर आवाहनं उदुध्यध्वमि
 तिऋत्वंपदत् मध्येबुधंआवाहयामि अधिदेयतांविष्णुमिदंविष्णुरितिभैत्रेणप्रत्यधिदेयतांनारायणसहस्रशीर्षोनिस्तुक्तेनावाल्य
 इत्यापीतनमस्तेस्तुनिशेशप्रियस्तुनेव हेमसिंहासनंदेवगृहाणप्रीतयेमम आसनं शीतलोदकमार्गान्तंस्फुट्यसरिदुद्भवं पाद्यगृ-
 हाणदेवेशममाद्यपरितुष्टये पाद्यं नारास्तनमस्तेस्तुसतनंभगवन्प्रिय गृहाणाध्यगृहपतेनानाफलसमन्वितम् अर्घ्यं सुगं
 धद्रव्यंसंयुक्तैः शक्रैः स्वादुस्सारिज्जलेः आचम्यतानिशानाथनंदनप्रीतयेमम आचमनं पयोदधिद्युतेऽवैवमधुशर्करासंयुतैः
 पंचामृतैस्तथादेवस्नानंतत्स्वीकुरुप्रभो पंचामृतं वासिंतंगंधकर्पूरैर्निर्मलंजलमुत्तमं स्नानायतेमयाभक्त्यादायतेव्रतसिद्धये
 अतोदेवादिकैः षड्विः स्नापनीयस्तनोबुधः पौरुषेणचस्तेनउदुध्यस्वेत्येकया स्नानं पीतवस्त्रद्वयंदेवराजवंशकरप्रभो उवै
 शीनाथजनकगृहाणप्रीतयेसदा वल्य यशापवीतकस्तूत्रिगुणंनिदशप्रिय ममपापविनाशार्थंगृहाणप्रीतयेबुध उपवीतं हरिचं
 दनकस्तूरीकपूरादिसमन्वितं गंधंभगवतेनुम्यमिलानाथनमोस्तुते गंधं अक्षताञ्च अक्षताः माल्यादीनिस्फुट्यध्यानि अंशो
 गगुजा बुधायनमः पादोपूजयामि सोमपुत्राय ज्ञानुनीपू नारकाय कर्तापू राजपुत्राय उदरपू इत्यादिप्राय उदयपू कु
 माराय वक्षस्थलपू पुरुषधःपित्रे वाहूपू सोमस्तनाय स्कंधोपू पीतवर्णाय मुखपू ज्ञानाय नेत्रपू बुधाय मूर्धनपू
 सोमस्तनेवन सर्वांगपू वनस्पतिगस्सो धूप आज्यं चेति दीपं नेवेद्यगू नेवेद्यं पूर्णाफलमिति तांबूलं इदं फलमिति फलं हि
 रण्यगर्भेति दीक्षणा नीराजनदीपं उदुध्यध्वमिति पुष्पाजलि उवंशयाश्च पतियंस्तु यः पुरुरवसः पिता ग्रहमध्ये स्फुरे यो यो बुधो
 नः संप्रसीदतु विशेषार्घ्यं याभिकानि चोतिप्रदीक्षणा नमस्कारं आवाहनं न जानामि मायना संतुष्टो वायना वस्मादिलानाया

ग्रहेभ्यः सतोबुलाश्लङ्कुं वायनं प्रतिगृह्यतां वायनं इति पूजनं अथ कथा श्रीकृष्णउवाच बुधश्चमीव्रतं स्मरन् वक्ष्यामि शृणु
 पांडव येन वीर्णेन नरकं नरः पश्यति न क्वचित् बुधश्चिरउवा० बुधश्चमीव्रतं कितं कस्मान् पापाच्च मुंचति तत्सर्वं वदनिश्चित्य
 मम देव दयानिधे श्रीकृष्णउवाच पुराकृतयुगस्यादौ इलोराजा वभूवह बहुभृत्यस्तह भिक्षुर्मन्त्रिभिः परितारितः जगाम हि मव
 त्पार्श्वं महादेवेन शापितं योस्याप्रविशति भूमौ स स्त्रीभूवति निश्चितं सराजासुगयासक्तः प्रविष्टस्तदुमावनं एकाकी हर्यमास्तुदः
 क्षणात्स्त्रीलंजगामह सावभ्रामवेन शरत्प्रीनोन्नतपयोधरा क्राहं कस्य कुतः प्राप्ता न सा बुध्यत किंचन ताददर्श बुधस्तन्वीरूपो-
 दार्यशुणान्वितो अष्टभ्यां बुधवारं च तस्यास्तुष्टो बुधग्रहः ददौ गृहाश्रमरप्यमात्मीयं रूपं तोषितः पुत्रमुत्पादयामास यो सौरव्यातः
 पुरुरवाः चंद्रवंशकरो राजा आद्यः सर्वमहीभृतां ततः प्रभृति पूज्यं साष्टमी बुधसंयुता सर्वपापप्रशमनी सर्वोपद्रवनाशिनी अथा
 न्यदपि ते वच्मि धर्मराज कथानकं कृष्णउवा० आत्मीदाजा विदेहायां निमिनामसे वैरिभिः संश्रामे निहतो राजा तस्य भार्यातिनिर्ध-
 ना उर्मिलातामवभ्राममर्ही बालकसंयुता अवतिनगरं प्राप्य ब्राह्मणस्य निकेतने च करोतु दूरपुत्र्यर्थं नित्यं कंडनपेवणे तृत्यासाम
 मगोधूमान् ददौ बालकयोस्तदा कारुण्यात्पुत्रं वा तस्यात्स्फुटं धासं पीड्यमानयोः कालेन बहुना साध्वी पंचत्वमगमनदा पुत्रस्त-
 स्यादिति देहायां गत्वा स्वर्गपुत्रराश्रमे उपविष्टः सत्ययोगादुभ्रजे गामनाकुलां अन्विष्य धर्मराजेन साकन्यानिमिवेशजा शामला
 नाम चावर्गं सर्वलक्षणसंयुता गार्धर्वेणोपयत्वा च नीता स्वनगरं प्रति तामुवाच वरारोहा धर्मराजः स्वकां प्रियो वहस्त्वसर्वव्याप
 रश्यामहे त्वं गृहे मम कुरुष्व सर्वं मृत्यानां दानं शिंसाय योचितो किं तेने प्रवराः समकीलैरिति यंत्रिताः कदाचिदपि नो द्वाक्यास्त्व
 यौ वैदं हि नंदिनि एवमस्ति निर्वैमोक्ता निजकर्मचकारह ततो मुक्त्वा बुधस्याग्रे बांधवैः प्रीतिपूर्वकं तावदेव हि भोक्तव्यं यावत्सा-
 कथ्यते कथा कदाचिद्वाकुलीभूत्वा धर्मराजविदेहजा उद्घाटयित्वा प्रवरं दर्शजननीं स्वकां पच्यमानां च रुदतीं भीषणैर्येमकिंक
 रेः लीलया क्षिप्यते बध्वातमर्तेने लेषु सापुनः तथेव तलका बध्वापीडिता सामनस्विनी दितीयेन रकेत इत्तां दर्शस्व मातरं यंत्रेनि

षीज्यमानासाशिलायांलोष्ठकेनच तृतीयेप्रवेरतद्वन्मिवचदर्शसा करिभिः पांज्यमानसाघंटायुक्तेष्वकल्पितैः श्वप्तिश्चतुर्थे
प्रवेरभीषणैर्दोरुणाननैः अप्रक्षयप्रक्षणाद्यैश्चक्रंदतीनांपुनः पुनः पंचमेप्रवेरभूमेकंदेपादेनतडितं संदेशैर्धनपातेश्चष्टिद्यमा
नोसहस्वशः षष्ठेतामिक्षयंत्रस्थामस्तकेमुहराहतां संपीज्यमानामभिंशंरुद्रशंदांरुद्रवत् सप्तमेप्रवेरैवैवैकमिरूपैः सुदा
रुणैः दृष्ट्वातथागतानांतुमातरंदुःखकषिंतां श्यामलाभ्दानवदगाकिंचिन्नोवाचमामिमी किमर्थंभ्लानवदनाभिषिभिलमनि
दिते कारणंतत्रमेञ्जृहिक्किंचिन्नो ह्वादितास्त्वया एतेप्रवरकाः सप्तनिषिद्धायेपुरामया इत्युक्ताश्यामलाप्राहमंतारंविनयाभिता
किंनुपापंरुद्रंराजनृमममात्रासुदारुणं येनेत्यंविधिवैद्यैर्बोध्यतेबहुशस्त्रया इत्युक्तः प्रिययामाहतांयमः ग्रहसन्निव तव
मात्रासुतः स्नेहाद्गोधूमोद्वेत्ताः किल किंनजानासितद्देयेनपृच्छसिमामिह ब्रह्मस्तेप्रणयादुक्तं दहत्याससंकुले तदे
वैकमिरूपेणक्लिशत्याससंकुल गोधूमास्तद्भेषूत्वाकमिरूपाः स्फुरूपाः येपुराब्राह्मणगृहेहतास्तेत्यत्कृतेतया जाना-
म्येतदहं सर्वंयेनमात्राकृतंपुरा श्यामलोवाच तथापित्वांसमासाध्यदेवंजामातरंविष्णुं मुच्यतेतेनप्रापेनयथात्वमधुनाकु
रु तच्छ्रुत्वाचितयाविष्टाश्चिरंध्याजगादतां धर्मराजः स्फुरवासीनः प्रियांप्रापाहरेश्वरी इतस्त्वंससमेततेजन्मनिब्राह्मणी
श्रुत्वा आसीत्तस्मिन्तदासगात्सरवीनांपर्युपोषिता बुधाष्टमीतुसंपूर्णा यथोक्तफलदायिनी तस्याः पुण्यंददस्त्वयंयदिस
त्यंममागतः तेनमुच्येतनरकात्तेमातापापसंघकृत् तच्छ्रुत्वात्वरितस्तात्वादौपुण्यत्रिवाचकं स्वमात्रेष्वयामलातुष्टोतेनमो
क्षंजगामसा उर्मिलारूपसंपन्नादिव्यदेहावंगंशरुका विमानवरमारुढादिव्यमात्याबराहता भर्तुः समीपेस्वर्गस्थादृश्य
तेद्यापिसाजनेः बुधस्यपार्श्वेनभामिनिभिराजसमीपगा विस्फुरंतीमहाराजबुधाष्टम्याः प्रभावतः युधिष्ठिरउवाच य
द्येवंप्रवराक्षणातिथिर्वेतुबुधाष्टमी तस्याएवविधिंञ्जृहयदितुष्टोसिमाधव श्रीकृष्णउवाच शृणुपांडवयत्नेनबुधा
ष्टम्याविधिंश्रुत्वा यदायदासिताष्टम्यांबुधवारोभवेद्यदि तदातदाहिंसायाद्याएकभक्ताशेनेर्नृभिः स्थात्वानयातुपूर्वा

एहेगृहीत्याकरकंनवं जलपूर्णतलसद्गुणैः कृत्यानर्घ्यैः समन्वितं पूजयेच्चगृहं नीत्वा बुधमेकक्रमेण तु एकमाध्वमूर्तं न तदधीधे
 नवापुनः कारयेद्बुधरूपं तु स्वशक्त्या वा प्रयत्नतः अंगुष्ठमात्रं पुरुषचतुर्बाहुं क्लृप्त्यैः पद्मभ्रश्रेष्ठं कुंभं पूजयेत्स्मिततंडुलैः
 हेमपात्रैश्च संस्थाप्यार्पितवस्त्रयुगेन च वस्त्रापरिस्थितं देवपीतवस्त्राक्षतादिभिः पंचामृतेन संस्त्राप्य तन्मंत्रैः क्रमेण तु नैवेद्य
 गुरुलघूपदशो ग्लस्रगंधितं पायसैर्धृतपूपैश्च मोदकाशोकवर्तिकैः फलैश्च विविधैश्चैव शर्कराभिर्गुडैः शर्करैः ततः पुष्पाक्ष
 तैः पीतैर्वक्ष्यमाणैश्च नामभिः नमो बुधाय पादोत्तु सोमपुत्राय जानुनी तारकाय कर्तुं चैव राजपुत्राय चोदरं इलाप्रियाय हृद
 यं कुमाराय निवक्ष्यसि बाहू पुरुषवः पित्रे अंसो सोमस्कृताय च सुरवंतु पीतवर्णाय जानाय च स्तनद्वयं मूर्धानं तु बुधायै नित्यं पु
 स्थानेषु पूजयेत् सौवर्णं राजतं ताम्रपात्रमादाय शोभनं गंधपुष्पाक्षतैः पीतैर्गुडमिश्रां बुधैर्हृतैः जानुभ्यामवनिगन्ध्यानेन च
 र्घ्यैर्निवेदयेत् उर्वश्याः श्वशुरोयस्तु यः पुरुष वसः पिता शोभहाणामधिपतिर्बुधो नः संप्रसीदतु वरं च विष्णुना दत्तं कर्मान्नः
 प्रसीदतु मंत्रेणानेन दत्त्वा र्घ्यं जह्वामत्रमि मबुधः प्रथमे मोदकां च दद्याद्द्वितीये रूणि कास्तथा तृतीये द्रुतपूर्णं च चतुर्थे वटकां
 स्तथा पंचमे मंडकान् दद्यात्सर्वे सोहालिकास्तथा अशोकवर्तिका चैव सप्तमे मासि कारयेत् अष्टमेशर्कराभिः शर्वादेव द्रुतयुधिदि
 र विप्राय वायनं दद्याद्द्वितीये भोजनमाचरेत् एवं क्रमेण कर्तव्यं बुधाष्टम्यां युधिद्विर वाधैवैः सप्तमिन्नेश्च भोक्तव्यं प्रीतिपूर्वकं सौम्य
 मारव्यानकं शृण्वन्नरकैर्म्यो विमुच्यते सोमात्मजात्मकमशेषस्वरप्रदंतयः पूजयेत्सकलनीरयुतं च कुंभं पक्वान् पात्रसहितं स
 हिरण्यवस्त्रपश्यत्यसौ यमपुरीनकदाचिदेव युधिद्विरउवाच उद्यापनी विधिं ब्रूहि हिरण्यपात्रं च त्वत्स कस्मिन् काले च किं
 द्रव्यं कथं सफलं साग्भवेत् श्रीकृष्ण उवाच आदौ मध्ये तथा चोत्ते कुंभादुद्यापनीक्रिया सप्तम्या प्रयत्नोत्तमत्वा कुंयाद्भूतप्रधानं
 आचम्य कुंयात्सं कल्पं दशविभ्रां निमंत्रयेत् अष्टम्यां प्रातर्कृत्या यशस्विं त्वावती नतः गंगाद्यादि मद्रातीर्थे स्नान्वा नि त्म कृतं कि
 यः गृहमध्यं श्रुत्वा चोद्देशं रंगवल्या विराजिते पुण्याहवाचनं कृत्वा कुंयाद्दीप्ता विधानकं प्राणानायम्य विधिवत् कृत्वा सं कलसनादिकं

निश्चयाद्युत्तरवनाचनवतनामप्रकीर्तयेत् भयाहृतं बुधाहस्यं व्रतं सागफलाप्तये उद्यापनं करिष्ये ह भित्तिक्षतकुशोदकं कृत्वा च यो
 दिव वरणं कुर्याद् इत्यादिभिः फलैः ब्राह्मणहृणयानचवस्त्रतां वृत्तपूषणैः ततः पूजादिकं कुर्याद् द्रव्यशतपुरःसरं ततस्त्वष्टदत्तकु-
 र्यान्मन्त्रैः कर्णिकया सन्नं पंचवर्णैः समापूर्यं सकेसरदत्तानि च कर्णिकायान्यसेद्भान्यं पंचप्रस्थप्रमाणतः दत्तेषु च दत्तायेषु यथा
 शक्त्या विनिक्षिपेत् तत्रैवं स्थापयेत् कुंभान्मध्येषुर्वादिदिक्षु च गंगाजलेन संपूर्यं वस्त्रादिभिरलहृतान् पंचत्वक्मल्लवोपेतान्
 वकुंभान्यथाविधि तदुत्तरं ग्रहानुसवीन्मंडलस्यापयेत्ततः तत्पूर्वे स्थापयेत् कुंभं वारुणच विशेषतः वस्त्रत्वक्मल्लवयुतैः पं-
 चरत्नैः सकांचनैः तत्तन्मंत्रैः प्रतिष्ठाप्य पूजयेच्च यथाविधि सप्तजन्माजितं चौर्यपातकादिच्यत्कृतं तद्दोषपरिहाराय बुधाष्ट-
 मीव्रतं कृतं तस्य सागफलप्राप्त्यै पूजाहोमं करोम्यहं बुधप्रीत्ये च तत्सर्वमिति संकल्प्य पूजयेत् कर्षमात्रेण राजेंद्रतदर्थी धीनवा-
 पुनः बुधस्य प्रतिभां कुर्यात्स्वर्णेन विचक्षणः कर्णिकायामग्न्यं कुंभेनास्त्रपात्रे बुधन्यसेत् पंचाभुतेन स्तनपनं वस्त्रयुग्मेन वे-
 षयेत् आत्रेयं पीतवस्त्रं च पीतपुष्पासनादिभिः उपचारेः षोडशभिः पुरुषसूक्तं विधानतः तद्दक्षिणे विश्वमिदं विष्णुरि-
 त्यधिदेवतं सहस्रशीर्षो पुरुषवामे मन्यधिदेवतं दत्तेषु विन्यसेद्भान्मन्त्रागारभ्यप्रदक्षिणं रावं च द्रुकुजगुरुशक्रकाकीराहुके-
 तुकेभ्यो अनंतवामर्नविष्णुशैरीरिसन्यजनादनं हंसनारायणचौष्टोदत्तायेषु च पूजयेत् धूपेर्दीपैश्च नैवेद्यैः फलेभ्यो विविधैर्य-
 जेत् बहिरिद्रादयः पूज्यादशादिक्मालिकास्तथा यमं च चित्रगुप्तं च श्यामलां दक्षिणे न्यसेत् कुंभेषु वंशपत्रेषु अष्टावष्टौ-
 च लङ्कान् यज्ञोपवीतान् कलशान् दक्षिणां संहितान्यजेत् पूजयित्वा ततो होमं शारवोक्तं विधिना स्फुरीः मंडलान् पश्चिमे-
 भागौ स्थंडिलं च नुरस्त्रकं कृत्या तुत्तरवनादर्गिनं कृत्वा शिंस्थ्यापयेत्स्फुरीः इध्मदर्भैः परितस्तोर्यपात्रासादनमाचरेत् पूर्णपा-
 त्रविधानां तेजस्मासनमतः परं इध्माधानं मुखव्रताने प्रधानाहुतिहावनं अपा मार्गं समिद्धिभ्य यवव्रीहिं तिलैः हृतैः गोधूमैश्च
 भित्तेर्होमं स्थकृत्पथगतं दितः उद्बुध्यस्वेति मंत्रेण होममष्टोत्तरं शतं विष्णुमंत्रेण जुहुयात्तथानारायणं हनुमे

अधिप्रत्यधिदेवैचमंत्राभ्याञ्जुहुयान्तथा ग्रहादिभ्यश्च जुहुयात्तुक्र्याद्ब्रह्मविसर्जनं पूर्णपात्रोद्गासनंच बलिर्दानमतः परं बन्ध्या
 दिपूजनं कृत्वा देवतोद्गासनं नतः अभिषिच्यार्थातिलकरक्षाबंधनमेव च आचार्यंच सपत्नीकं पूजयित्वा यथाविधि प्रतिमावस्त्र
 कलशान् गौदानं दक्षिणां तथा दत्त्वा ब्रह्मादि विप्रैभ्यः कलशं च मदीक्षिणान् ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चादाशिषो वाचयेत् तथा
 इति श्रीभिक्षुध्यापिनीयात्यानोचिन्त्यराः
 ग्रान्धा तत्र पूजाविधिः तमद्भुतं बालकमर्बुजेक्षणं च तु मुजशं रवगदायुदायुधं श्रीवत्सलद्वंसं गलशोभिर्कोस्तुभं पीतावरसाद्
 पयोदसौभागं महाहं वैदुर्यं किरोटकुंडलनिषापरिषक्तसहस्रकुंतल उद्दामकाच्यंगदकंकणादिभिर्विराजमानं वस्त्रदेवं नंदनं
 कृष्णाय० ध्यानं वासुदेवाय० आवाहयामि शेषशायिने० आसनं० तीर्थपादाय० पाद्यं० गंगाजनकाय० अर्घ्यं० यमुनावगसं
 हारिणेन० आचमनीयं० नित्यमुक्ताय० पंनाभूतस्त्रा० श्रीगोपालाय० स्नानं० रीतवाससेन० वस्त्रं० यज्ञप्रियाय० यज्ञपर्वतं०
 सर्वेश्वराय० चंदनं० अधोक्षजाय० अस्तान् कमलाप्रियाय० पुष्पाणि तुलसी० नाम्पूजा कृष्णाय० विष्णवे० हरयेन० शेष
 शायिने० गोविदाय० गरुडभजाय० दामोदराय० लक्ष्मीकेशाय० पद्मनाभाय० उपेन्द्राय० १० अयंदोरकबंधनं संसारार्णवम
 ग्रानंनराणां पापकर्मिणां इह मोक्षफलावाप्तिकुरुष्व पुरुषोत्तम इति दोरकबंधनं पारिजातापहाराय० धूपं० ज्ञानमदीपाय०
 दीपं० चक्रिणं० नेत्रेद्यं० अघनाशिने० तांबूलं० सर्वव्यापिने० दक्षिणां० पद्मनाभाय० नाराजनं० अनंताय० पुष्पांजलिं दे
 वदेवनमस्तेस्तु भक्तप्रियदयानिधे गृहाणाध्यमयादत्तं देवक्या सहितप्रभो विशेषार्घ्यं त्रिलोकनाथो देवेशः सर्वभूतदयानि
 धिः दानेनानेन स्मृतीं भवत्विह सदामम वायनमंचः श्रीकृष्णः प्रतिगृह्णानि श्रीकृष्णो वेददाति च श्रीकृष्णस्नारको भाभ्या
 श्रीकृष्णाय नमोनमः इति वायनं यस्य स्मृत्येति प्रार्थना अथ कथा स्मृतुः शृणुध्वमृषयः सर्वे नैमिषारण्यवासिनः पुराचक्ष्ण
 स्याते कृष्णदेवेन भाषितं तद्भुतंच प्रवक्ष्यामि सांगोपांगं सुनीश्वराः पुराचक्षे परस्थानं पांडवाः कौरवास्तथा द्युतं प्रचक्रिरे सर्वे धनमाने

स्करसंयुतं संसारणवमशां प्राहि लंदेवकी स्फुन एवं चोपायनंदत्वा नमस्तुत्वात्समापयेत् दक्षिणाभिर्भुतं द्विविकर्तव्यं हृष्यास
 निधौ व्रताते दशविभ्रम्यः प्रत्येकं दशपूरिकाः एवं दशस्रवर्षेषु व्रतं कुर्वन्तु दानं दानं दानः एवं व्रतं त्वया देविकर्तव्यं हृष्यास निधौ एव
 मुक्ता तु कृष्णानकुंती सुत्वा मुदगन्विता उवाच कृष्ण देवं साममविन्नं न विद्यते प्रत्युवाच तृषी केशस्तव विन्नं मविष्यति एवमुक्त्वा
 ययौ कृष्णः कर्णेद्रुं सुस्वरवान्वितः कर्णोपि च महात्मानं कृष्णं दृष्ट्वा प्रहर्षितः सिंहासनं ददौ तस्मै पादमध्यं तथैव च कर्णोऽप्युवा
 च देवेश किमर्थं न वचागमः इत्युक्तः कृष्णो देवोऽथ न वभाना निदुःखिता कर्ण उवाच भूरि भक्त्या तया कृष्णमातरं प्रणमाम्यहम्
 कथं वादुःखिता माता प्रमुच्येत वदस्व मे श्रीकृष्ण उवाच स्रवणं पात्रे संपूर्य पायसं क्षीरं संयुतं महत्स्वशतं निष्कृतुं दानं व्यवायु
 हस्तैके न वभाना तथा मीता भविष्यति न स शयः एवमुक्त्वा तया कृष्णो द्वारका माजगाम ह कृष्ण वाक्यं ततः श्रुत्वा कर्णश्चक्रम
 हायशाः पंच भस्मसमायुक्तं पात्रं स्वर्णेन पूरितं शतं निष्कसमायुक्तं वायुहस्ते प्रदाय सः महसंतीतया कुंती पात्रं दृष्ट्वा त्रहर्षि
 ता देवस्य सन्निधौ कुंती व्रतं चक्रमथ भक्तितः कृष्णो नकारितं सर्वं मम प्राग्यायै वैभ्रवं कृष्णपूजानतः कृत्वा कथां श्रुत्वा त्रय भक्ति
 तः उपायं नंदो न त्रज्वा ह्मणेश्चो यथाक्रमं तुलसी दत्तं स्रवणेन कारयित्वा कलक्ष्णं प्रतिभा विष्णु भक्ताय स्वर्णपात्रे निधाय
 च गोदानेन समायुक्ता माचार्याय महाभते कुंती ददौ महादेवी विष्णुर्नः प्रीयतामिति व्रतं दशस्रवर्षेषु च कारोद्यापनततः तद्गत
 स्य प्रभावेण तनूजा आगता स्तनः हत्वा शङ्खं नृधे सर्वान् कृष्णस्यैव मसादतः युधिष्ठिरस्तु धर्मोत्सास्वराज्यं नामवान् स्मधीः
 प्रोवाचे दं व्रतं कुंती दौ पदी च पतिव्रता दशाफलमिति रव्यातं कृष्णो देवेन भाषितं यूयं सर्वे महादुःखं निस्तीर्य स्वपुरींगताः व्रतस्य
 स्य प्रभावेण कृष्णस्यैव मसादतः लभ्ये वं व्रतं भद्रं देवकुरुष्व स्वसमाहिता पुत्रपौत्रैः परिहृता सर्वोन्कामानवाप्स्यसि आचरेद्यो
 न द्रवन्तं तस्यै कुंती परमहर्षिता सापि चक्रमहाभागा दौ पदी व्रतमुत्तमं तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कर्तव्यं स्रजेनेः सदा स्रभक्त्या कुरुते
 नारी व्रताना मुत्तमं व्रतं सर्वान् कामानवाप्नोति विष्णुलोके महीयते इदं व्रतं महापुण्यं व्रताना मुत्तमं व्रतं वदतां नृपवतो चैव वि

कत्वस्यैव उचितत्वादिनि यत्पुनस्तत्रोक्तं कर्मकालव्याप्तिसास्त्रादेव प्रधानभूताया अष्टम्या एव अर्धरात्रसंज्ञायां स्यात्त्वं दि-
वावायदिवारात्रौ नास्ति चेद्गोहिणीकला रात्रियुक्तां प्रकुर्वीति विशेषणं दुसंयुता इति वचनेन रोहिणीयोगाभावविषयः क्रयते रात्रं न
स्यार्थः दिनावच्छेदेन रात्र्यवच्छेदेन वा कलाभात्रापि चेत् रोहिणी अष्टम्या नास्ति तदेव चंद्रोदयसंयुता अर्धरात्रव्यापिनीति या
वत् दिनद्वयोपि तादृश्या अभवेत्तु रात्रि संयुता मुनरात्रं प्रकुर्वीति नैदं कर्मकालशास्त्रबाधकमन्यथा व्यर्थं संभवान् तथा हि
दिनद्वयेष्वप्येव निशीथस्य रोहिणीयास्पर्शो अहोरात्रावच्छेदेन रोहिणीयोगाभावे च विशेषणाधिक्यं न दुसंयुता अधिकनिशीथव्यापिनोऽप्या-
द्यो नियावेद्गोहिणीयोगत्वधिकनिशीथव्यापिनीस्पर्शविहाय स्वत्यापि निशीथयोगीरोहिणीयुतेव याद्व्यतिव्यारव्यांतरं मयूखेद्
ष्टव्यं पारणंतु निशीथोते कार्यं तदाह भृगुः जन्माष्टमीरोहिणी च शिवरात्रिस्तथैव च पूर्वविद्धे वक्तव्यं निशीथोते च पारणं
निषेधोपि ब्रह्मवेवर्ते अष्टम्या मथ रोहिणीयान् कुर्यात्पारणं क्वचित् हन्यात् पुरा कृतं कर्म उपवासाजितं फलं निश्चिरं पारणं हंति
नक्षत्रं च चतुरंगं तस्मात्प्रयत्नात् कुर्वीति निशीथोते च पारणं तत्रादिवसे उपभयांते पारणमिति मुदव्यः पक्षः एकतरांते त्वनुकल्य-
यदा तु निश्चिनक्षत्रे नक्षत्रे विदितं तस्मादाहोरात्रे पारणाभिषेधादन्यतरांते पारणाभ्यनुजानात इवैवांन्यतरांते कार्यम् अ-
तएव बह्निपुराणे स्मोते कुर्यान्ति ये वीरपशस्तं भारत पारणं इति जन्माष्टमी निर्णयः अथ व्रतविधिः व्रतपूर्वदिने दंत
धावनं कृत्वा उपवासदिने मातः उत्थाय तत्र द्रव्यं प्रावणस्याभिते पक्षे शोचमाचमनं कृतं तस्यां भद्रान्द्रसमयं नद्यादो विम-
ले जले कृत्वा पाभार्गसमिधादंत धावनमादितः तिलाभलककण्ठेन स्नानं भूत्स्नानपूर्वकं नद्यादिके तदा स्नान्वास्तु न्याभियम
मेव च परिधाय नवे शस्त्रे वाससोऽस्मसमाहितः ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रश्चापि तथा चरेत् कृतो नैमिषिकं कर्म गन्धानि-
जगृहं पुनः वेदीं सम्यक् प्रकुर्वीत गौमयेनोपलव्यते सूर्यः सोमो यमः कालः सोऽभूता न्यहः क्षण पवनो दिक्पति भूमि
राकाशो रेचरानराः ब्रह्मशासनमास्थाय कल्यंतामिह संनिधिं इत्युक्त्वा स फलेषु प्राक्षत जलपूर्णं ताम्रपात्रमादाय मास्य

क्षाद्युल्लिख्य अमुकफलकामः पाप क्षयकामोवाहृष्णामीत्यहृष्णाजन्माहृष्मीव्रतंकरिष्ये तथा वास्तुदेवंसमुद्दिश्य सर्वपाप
प्रशान्तये उपवासं करिष्यामिहृष्णाहृष्म्यानमस्यहं अद्यहृष्णाहृष्मोच्चैव नमस्त्वं दंसरोहिणीं अर्चयित्वा पवासो नमो ह्येहमपरे-
हनि एनसोमोक्षकामोस्मियद्देविं दानियोजितं तन्मे मुंचतु मां चाहर्षितं शोकसागरं आजन्ममरणयावद्यान्मयादुष्कृतं श-
नं तनुमणाशायगोविंदप्रसोदपुरुषोत्तम इत्युक्त्वा पात्रस्थजलं निक्षिपेत् ततः कदलीसंभवसोभिरान्नपल्लवयुतसजल
पूर्णकलशैर्द्वयोः पुष्पमालाभिर्युतं स्वगरूढपितं अग्रवद्गृह्णाच्छागरक्षामिणिद्वारन्यस्तमुसलादियुतं मंगलोपेतं पश्चाद्दे-
वक्यास्तृतिवशाद्गृहविधाय तस्य समंताद्भित्तिपुक्कुम्भमाजलीनदेवगंधवीदीनरवद्भ्रमं धरवस्तु देवकीनंदयशोदागर्भे गोपी-
गोपान् कंसनिनुक्तान् गोपेनुकुंजरान् यमुनातन्मध्ये कालियं अन्यच्च तत्काननं गोकुलं चरितं यथासंभवं लिखित्वा स्तुतिं कागृहम
ध्यमच्छाद्य द्धनं च कंस्थापयेत् अथ पूजाविधिः कृत्वोने भित्तिकर्मस्नात्वा निजगृहं पुनः येष्यो माते वा पित्रेति मंत्रान्जपि
त्वा आगमार्थं तु घंटानादं कृत्वा अपसंपंत्विच्छोदिकासुद्रां तीक्ष्णदंष्ट्रेति क्षेत्रपालं प्रार्थ्य आचम्य प्राणानायम्य संकल्प्य
मम सहकुटुंबस्य क्षेमस्यैयं विजया प्रयागुरारोग्येष्वर्थो भवद्व्यर्थं धर्मार्थं काममोक्षचतुर्विधपुरुषार्थं सिद्ध्यर्थं निशीथे स प
रिवारश्च हृष्णामीत्यर्थं च पुगोक्तप्रकारेण पुरुषस्तुक्ता विधानेन च यथासंभवं नियमेन यथोपचारमीलितद्रव्यैः जन्माष्टमीव्रतं
त्वेन परिवारमहितश्च हृष्णापूजनमहं करिष्ये कलशाच्च नंशं रवार्चनं च कुर्यात् पुरुषस्तुक्तनन्यासं कुर्यात् रंगवल्लीसमायु-
क्तं सर्वतोभद्रमंडलं अव्रणं सजलं कुंभं ताम्रमृन्मये मववां संस्थाप्य वस्त्रसंवातं कंठदेशे सुशोभितं पंचरत्नसमायुक्तं फ
लंगंधाक्षतैर्युतं सहिरण्यं समासाद्य ताम्बेण पटलेन वा वंशमुन्मयपात्रेण यवपूर्णं नैवेदिह आच्छादयेत् चैत्रैलेन लिखेत् हृद-
लेन ततः काचनीराजतीताम्बापित्तलीमुन्मयी च वा वार्क्षीमणिमयी चैव वर्णकैर्लिखिता यवा इत्युक्त्वा न्यते मेन मतिमो विधा
य अभ्युत्तारणं कृत्वा प्रतिमाकपोलौ स्तुत्या तद्भवतानाममूनं मंत्रं व्रणवादि चतुर्थ्यंतं नाम अस्मै देवत्वा संस्थाप्यै स्वाहेति मंत्रं पठन्

याणामतिष्ठांकुर्यात् अस्मदित्यस्य स्थानेन तत्तद्भवतानामग्रान्धं गायद्भिः किंनराद्यैः सततपरिवृतावेणुवाणास्त्रिनोदः शृंगारादशं
कुंतप्रवरकृतकैरैः किंनरैः सेव्यमाना पर्यंके स्वास्तुताया मुदिततरसुरवीपुत्रिणीसम्यगास्ते सादेवी देवमाता जयति सुवदनादे
वकीदिव्यरूपा इति देवकीं मंचके बालकं संपर्यंके स्तनपायिनं श्रीवत्सवक्षसं शांतनीलात्पलदलच्छविं एषं देवकीसह
श्रीकृष्णभ्रात्या ॐ नमो देव्यै अथै इति अग्रं देवकीसहितं वक्ष्ये शादासहितं नंदं श्रीकृष्णसहितं बलदेवं चंडिकां च
नमो नैर्नाममंत्रैः पूजयेत् तत्र मंत्रः योगेश्वराय देवाय योगिनां पतये विष्णो योगोद्वायानित्याय गोविंदाय नमो नमः स्नानं
यज्ञेश्वराय देवाय तया यज्ञोद्वाय च योगानां पतये नाथ गोविंदाय नमो नमः वस्त्रं कृष्णाय चंदनं कृष्णाय यज्ञोपवीतं
पुष्पाणि अथांगपूजा गोविंदाय योदोपू माधवाय जंघोपूजं मधुस्तदनाय कटीपू पद्मनाभाय नाभिपू हृषी
केशाय हृदयपू संकर्षणाय स्नोपू वामनाय वाहपू देव्यस्तदनाय हस्तोपू हरिकेशाय कंठपू चारुसुरवाय
सुरवपू त्रिविक्रमाय नासिकापू पुंडरीकाक्षाय नेत्रेपू नृमिहाय ओत्रेपू उपेद्राय ललाटेपू हरये शिरःपू श्रीकृ
ष्णाय सर्वोंगपू कृष्णाय धूपं कृष्णाय दीपं विश्वेश्वराय देवाय तया विश्वोद्वाय च विश्वानां पतये तुभ्य गोविंदाय नमो
नमः नैवेद्यं यज्ञाय यज्ञेश्वराय यज्ञपतये यज्ञसंभवाय गोविंदाय नमो नम इति आदौ सर्वेषां यज्ञपदानां स्थाने योगपदादित्यु
क्त्वा अयमेव मंत्रः स्नाने विश्वाय विश्वेश्वराय इत्युक्त्वा नैवेद्यं आचमनं करोद्वर्तनं फलं तांबूलं दक्षिणां नी
राजनं पुष्पांजलिं धर्मोपधर्मेश्वरायैत्यादि स्वाहांति स्तुतुहोमे विश्वाय विश्वेश्वरायैत्यादि श्रायने सोमाय सोमेश्वरायैत्या
दि त्वं द्रुपू जाग्रदिति मंत्रा उक्त्वा ततो गव्यघृतेनाग्नेव सोमार्घं राक्षचिद्रुद्रघृतेनेति ततो जानकर्मनालच्छेदपक्षां प्रजानाम कर्माणि
संक्षेपेण कार्याणि ततश्चंद्रोदये रोहिणीयुतचंद्रस्थंडिले प्रतिमायावानाममंत्रेण संपूज्य शंखनायं समादाय सप्तपुष्पकुशाचंदनं
जानुभ्यामवनिंगत्वा चंद्रायाध्वं निवेदयेत् क्षीरोदाणं च संभूतअत्रिगोत्रसमुद्भव गृहाणाध्वं वाशां कंदो रोहिण्यासहितो मम जो

तत्त्वायाः पतयेतुभ्यं ज्योतिषां पतयेनमः नमस्तेरोहिणीकांतस्फधावासनमोस्तुते नमोमंडलदीपाय शिरोरत्नाय धृजंते कलाभि
 र्वर्धमानाथनमश्च दायचारैवे इति प्रणमेत् अनंतचामनंगौरावेकुकुटंपुरुषोत्तम वास्तुदेवं तृतीयांशमाधंमधुसूदनं वराहपु
 ण्डरीकाक्षं नृसिंहं देवसूदनं दामोदरं पद्मनाभं केशवं गरुडध्वजं गोविंदमच्युतं कृष्णमनंतमपराजितं अधोक्षजं जगद्धीजं सर्गो
 स्थित्यंतकारणं अनादिनिधने विष्णुं त्रिलोकेशं त्रिविक्रमं नारायणं चतुर्बहुशं रवचक्रगदाधरं परांतावरधरं नित्यं वनमालावि
 भूषितं श्रीवत्सांकं जगत्सेतुं श्रीकृष्णं श्रीधरं हरिं शरणं त्वांप्रद्योहं सर्वकामार्थसिद्धये प्रणमामि सदा देवं वास्तुदेवं जगन्पतिं
 इति मंत्रैः प्रणम्य त्राहि मां सर्वलोकेश हरे संसारसागरात् त्राहि मां सर्वपापघ्न दुःखशोकार्णवात् प्रभो सर्वलोकेश्वर त्राहि प
 तितं मां भवार्णवे देवकीनंदन श्रीशहरे संसारसागरात् त्राहि मां सर्वदुःखघ्नं रोगशोकार्णवाद्देवं दुर्दनाश्रयासे विष्णो यस्मिन्
 नित्यं कृत्स्नसकृत् सोहं देहातिदुर्घनस्त्राहि मां भवसागरात् पुक्कराक्षं निमग्नो हं मायाव्यज्ञानसागरे त्राहि मां देवदेवेश न्वनान्ते
 स्तिरक्षिता यद्वा न्येयं च्चैकोमारे यौवनेयं च्चैवार्धके यत्पुण्यं वृद्धिमानोति पापहरं हलायुध इति मंत्रैः प्रार्थयेत् ततः स्तोत्रं पठन्
 पुराणश्रवणादिना जागरणं कुर्याद्द्वितीयोऽह्नि प्रातः काले स्नानादि नित्यं कृत्वा पूर्ववदेव पूजयित्वा ब्राह्मणान् भोजयेत् तेषु यः स्म
 वर्णधेनुवस्त्रादिदत्त्वा कृष्णो मे प्रीयतामिति वदेत् नमस्ते वास्तुदेवाय गोब्राह्मणहिताय च शांतिरस्तु शिवं चास्तु इत्यं
 वत्त्वा प्रतिभासुद्रास्य तां ब्राह्मणाय दत्त्वा पारणं कृत्वा व्रतं समापयेत् सर्वयसर्वेश्वराय सर्वेषां पतयेनमः सर्वसंभवा
 यगोविंदाय नमो नम इति पारणं ० स्मृतयं भूतपतयेनम इति नमस्कारः इति पूजाविधिः अथ कथा सुधिश्चिरउवाच
 जन्मादमी व्रतं ब्रूहि विस्तरणममाच्युत कस्मिन्काले समुत्पन्नं किंपुण्यं कोविधिः स्मृतः श्रीकृष्ण उवाच मत्पुत्रो वृष-
 रावते शमिते कुंकुराधके स्वर्जने बहूभिस्त्रीभिः समैः स्त्रिगैः समावृते हते कंसास्त्रे दुष्टमशुरायां सुधिश्चिर देवकीमाप
 रिध्वज्य कृत्यां संगरोदह वस्तुदेवोपितैरेव वात्सल्यात् प्ररुदह समातिंगयाश्च वदनः पुत्रपुत्रैकवाचह संगद्गदस्वरोदीना

बाधपर्याकुलेक्षणः बलमद्वचमोचेवपरिषज्यमुदापुनः अद्यमेसफलजन्मजीवितंचसुजीवितं उभाभ्यामद्युत्राभ्यांसमुद्गतः
 समांगमः एवंहर्षिणादांपत्यंतुष्टुष्टुनदात्यभूत् प्रणिपत्यजनाः सर्ववभूतुस्तेप्रहर्षिताः एवंमहोत्सवंदृष्ट्वासमाजेभ्युसूदनं
 जनाऊचुः प्रसादःक्रियतामस्यलोकस्थान्तस्यदुःखहन् यस्मिन्दिनेचप्रास्तृतदेवकीत्याजनादनम् तद्दिनं देहिवैकुण्ठकुर्म
 स्तत्रमहोत्सवं एवंस्तुतेजोर्धेनवस्तेयोगेभ्येक्षितः विनोक्त्वबलमद्वचमोचस्तद्वचनूरुहः उवाचसमभोदेशालोकोनृजन्माह
 मीत्रं मधुरायानतःपद्यात् प्रायसस्यकृप्रकाशितं कुर्वतुद्वाह्याः सर्वैर्व्रतंजन्माहमीदिने क्षत्रियाश्चैवेयंशयाः शूद्राये-
 न्येपिधर्मिणः युधिष्ठिरउवाच कीदृशतद्गतदेवसर्वदेवैरुष्टितं जन्माहमीति संज्ञचपवित्रं पापनाशनं येन त्वं तुष्टिमाया
 सिकात्तेन्यनप्रभावाय एतन्मेतत्ततोद्गृहीतसविधानंमविस्तरं श्रीकृष्णउवाच मासिभाद्रपदेष्टम्यांनिशीथैकृष्णपक्षके
 शशीकेष्वधराशिस्थेऋतेरोहिणिसंज्ञके योगेस्मिन्वस्तेदेवाद्दिदेवकीमामजीजनत् प्रगवत्याश्चतैर्वैक्रियतेस्ममहोत्सवः
 योगेस्मिन्कथितेष्टम्यांसिंहराशिगतेरवौ समम्यांलघुमुक्रुकुर्याद्व्रतं धावनपूर्वकं उपवासस्यभियमंरौत्रोत्सवेज्जितेन्द्रियः
 केवलंनोपवोसनतस्मिन्जन्मदिनेमम समजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः उपाहनस्तृपापेभ्योयस्तुवांसोऽगुणैःसह
 उपवासःसर्वज्ञेयः सर्वभोगविवर्जितः ततोष्टम्यांतिंलेः स्नात्वा नद्यादौदोषिमलेजले स्तेदेशे शोभनं कुर्याद्देवक्याः स्तिका
 गृहं सितपीतैस्तथारक्तैः कर्तूरैर्हरितैरपि वासोभिः शोभितकृत्वासंमतात्कलशैर्नैवैः पुष्पैः फलैरनेकैश्चदीपादि-
 भिरितस्ततः पुष्पमालाविचित्रचन्दनागरुधूपितं अतिरम्यमनौपम्यंरक्षामणिधम्मूषितं हरिवंशस्थचरितं गोकुलंच
 विलसवयेत् तनवादिन्ननिन्देर्वाणोविणुरवाकुलं नृत्यगीतकर्मोपेतं मंगलेऽश्वसंमततः वैष्णवोऽहोह्रवङ्गकृत्यानादच
 यत्नतः द्वोरविन्यस्यमुसलंरक्षितंरक्षपालैः षष्ठ्यादेव्याधिष्ठितंचतद्रुहंचोत्सेवेस्तथा एवंविभवसारेणकृत्यातत्सृति
 काशुहं तन्मध्यप्रतिमास्थाप्यासाचायस्वविधास्मृता कंचनीराजनीताम्बीपेन्नलीमृन्मयीतथा वासोभिणिमयीचेववर्णकै

लिखितानया सर्वलक्षणसंपूर्णोपर्यंकेचाष्टशाल्यके प्रतप्तकाचनाभासांमहाहांसकतपस्विनीं प्रस्तुतांचमस्तुसांचस्थापयेन्मंच-
कोपरि मांतत्रबालकंस्तुसंपर्यंकेस्तनपायिनं श्रीवत्सवस्वसंश्रांतंनीलोत्पलदलच्छविं यशोदांतचैकस्मिन्प्रदेशेस्तुति-
कागृहे तद्वच्चकल्येतत्पार्थप्रस्तुतांवरकन्यकां तथैवममपार्श्वस्थाः कृतांजलिपुटानुप देवाग्रहास्तथानागायक्षिवद्याधराम-
राः प्रणताः पुष्पमालाग्रचारुहस्ताः सरासराः संचरन्तद्वाकांशोप्रहारेरुदितोदितैः वस्त्रदेवोपितत्रैवरवद्वचर्मधरः स्थितः
कश्यपोवस्त्रदेवोयमदिनिश्चैवदेवकां शोषोवैवल्लदेवायंयशोदादितिरन्वभूत नंदः प्रजापतिर्देव्यागर्गश्चापिचतुर्भुवः
गोप्यश्चाप्सरसश्चैवगोपाश्चापिदिवोकसः एषावतारोराजेंद्रकंसोयंकालनेमिजः तत्रकंसनिगुक्ताश्चमोहितायोगनिद्रया
गोधेनुकुंजराश्चैवदानवाः शास्त्रपाणयः नृत्यंतश्चाप्सरोभिस्तेगंधर्वागोततत्पराः लेखनीयश्चनत्रैवकालियोयसुनाह्ने इ-
त्येवमादियत्किंचिद्विद्येतेचरितंमम लेखयित्वाप्रयत्नेनपूजयेद्भक्तिंनृपराः रम्यमेवंवीजपूरैः पुष्पमालादिशोभिन्तं काल-
देशोद्भवैः पुष्पैः फलेभ्योपिपुष्पिष्ठिर पाद्यार्घ्यैः पूजयेद्भक्त्यागंधपुष्पास्त्रैः सह मंत्रेणानेनकोतेयेदेवकीं पूजयेन्नरः गाय-
द्भिः किंनरौद्यैः सततपरिहृतोवैपुर्वाणानिनोदेषुंगारादर्शकुंभप्रकटकृतकैरैः किंनरैः सेव्यमाना पर्यंकेस्वास्त्येतेयासुदितत-
रसुरवीपुत्रिणीसम्यगास्तेसादेवीदेवमाताजयन्तुचमस्तुतादेवकीकांतरूपा पादावभ्यंजयंतीसाश्चिद्व्याश्वरणांतिके नि-
शीथेपंचकैः पूज्याद्व्यंगधानुलेपैः पंकजैः पूजयेद्देवींनमोदेव्यैश्चियेदृति देववत्सेनमस्तेस्तु कृष्णोत्पादनतत्परा पाप-
क्षयकरीदेवीनुष्ठियानुमयाचिता प्रणवादिनमोतंचष्टकनामानुकीर्तनं कुर्यात्पूजाविधिश्चसर्वपापपुनर्तये देवकैव-
स्तु देवायस्त्रुदेवाथैवहि बलदेवायनंदायशोदायैष्टथकृष्टथक् क्षीरादिस्तपनं कृत्वाचंदेनानुलेपयेत् विध्यनरस-
मीच्छंति केचिदेवैवस्तूरयः चंद्रोदये शशाकायार्घ्यं दत्त्वाहारिस्मरन् अनंतवामनं शौरि वैकुण्ठं पुरुषोत्तमं वासुदेवं तृषीके
शंभाधवं मधुसूदनं वराहं पुंडरीकाक्षं नृसिंहं ब्राह्मण प्रियं गोपीशं पुंडरीकाक्षं स्तुष्टिस्थित्यंतकारकं अन्नादिनिधनं विष्णुं

त्रेलोकेषां त्रिविक्रमं नारायणं चतुर्बाहुं शंखचक्रगदाधरं पीतांबरधरं नित्यं वनमालाविभूषितं श्रीवत्सांकजगत्संतुष्टीप-
 तिं श्रीधरं हरिम् योगेश्वराय देवाय योगिनां पतये नमः योगोद्भवाय नित्याय गोविंदाय नमो नमः यज्ञेश्वराय देवाय त्रयाजल-
 शायय च यज्ञानां पतये नाथ गोविंदाय नमो नमः एभिर्मंत्रैः समाराध्य अर्चयेत् पूजयेद्भरिं जगन्नाथ नमस्तुभ्यं ससार-
 भयनाशन जगदीशाय देवाय भूतानां पतये नमः धर्मेश्वराय धर्मोय शंभवाय जगत्यते धर्मज्ञाय देवाय गोविंदाय नमो न-
 मः मंत्रेणानेनैव दंशय नानां पतये नमः चंद्राया र्ध्वं च मंत्रेण अनेनैवाथ दापयेत् क्षीयादार्णवसंभूतं अत्रिगोत्रसमुद्भवं गु-
 हाणां ध्यंशशंकरो रोहिहण्यासहितो मम ज्योत्स्नापतेन मस्तुभ्यं ज्योतिषां पतये नमः नमस्ते रोहिणीकांत अर्घ्येनः प्रतिगृह्य-
 तां स्थंडिले स्थापयेद्देवं शशांकरो हिणीयुते देवक्या वसुदेवं च नंदं चैव यशोदाया बलदेवं मया साधं भक्त्या परमयानुप संपू-
 ज्य विधिवद्देही किं नो भोत्यति दुर्लभं एकादशीनां विंशत्यः कोटयोऽयाः प्रकीर्तिताः ताभिः कृष्णाष्टमी तुल्याते न तत्र तुर्दशी
 अर्धरात्रे वसो धारां पातयेद्द्रव्यसर्पिषा ततो वधीपयेन्नालषष्टीनां मार्गादकं मम कर्तव्यं तत्क्षणाद्रात्रौ प्रभातेन वसीदिने यथा
 मम तथा कार्यो भगवत्याम होत्सवः ब्राह्मणाश्च भोजयेद्भक्त्या तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणां हिरण्यमेदिनी गावायासांसि कुक्कुमा निच-
 यद्यदिष्टं तं मंततत्तत्तुल्लुषो मे प्रीयतामिति यंदेवं देवकी देवी वसुदेवा दजीजनत् भोमस्य ब्रह्मणो गुह्ये तं स्मै ब्रह्मात्मने नमः न
 मस्ते वासुदेवाय गोब्राह्मणहिताय च शांतिरस्तु शिवं चास्तु इत्युक्त्वा मां विसर्जयेत् तं तं च धुजे भो घंच दीनानां आश्वभो-
 जयेत् भोजयित्वा सुशान्तां स्नानं स्वयं भुजीत वाग्यतः एवं यः कुरुते देव्या देवक्याः स्म होत्सव प्रतिवर्षं विधिन स भक्ते
 धर्मनंदन नरो वाय दिवानारीय येयं कलभते फले पुत्रसंतानमो रग्यं सो भगवन् भुल्लभेत् इह धर्मं रतिभूत्वा भूतो वै कुरुमा-
 सुयान् तत्रैव विधोनेन वर्षलक्षं पुष्टिश्चिर भोगान्ना नाविधानं सुक्ता पुण्यशेषादिहागतः सर्वकामसमृद्धि च सर्वोत्तम
 विविर्जिते कुले नृपा निशीलानां जायेते तच्छेषोपम यस्मिन् स देवदेवो तुलितं रिवंतु पटार्पितं मम जन्मदिने यत्र स वीलेकार

श्रीषितं पूजयेत् पांडवश्चेष्टजनेनैरुत्सवसंयुतैः परचक्रभयंतवनकदोपिभवेत् पुनः पर्जन्यः कामवर्षीस्यादीतिभ्योनमस्यंभ्र
देत् गृहेवाप्रज्यतेतत्रदेवक्याश्चरितेसम तत्रसर्वसमुद्धंस्थानोपसपादिकंभवत् पशुभ्योनकुलाख्यालान्पापयोगाच्चपात
कात् राजतश्चौरतोवापिनकदोत्विद्यंभवत् संसर्गेगाप्रियोभक्त्याव्रतंपश्येदनाकुलं सोऽपिपापविनिमुक्तः प्रयातिहरिमादि
रं जन्माष्टमीजनमनोनयनाभिसामापापहासकृतिर्नविदधानिगोपाः योदेवकोऽस्तयुतांचभजेद्विदितस्यापुत्रानवाप्यस
मुपैतिपदसंविष्णोर्गतिं व्यासउवाच निहन्तेभारेनयुद्धेऋतशौचोयुधिष्ठिरः उवाचवाक्यधर्मात्माहृष्टादेवकिनंदनं शु
धिष्ठिरउवाच त्वत्प्रसादान्तुगोविंदंनिहताः शत्रुवारणे कर्णश्चनिहतः सैन्येत्वंप्रसादाज्जनार्दन मांसंनिकेतंकराज्यंरु-
त्वाकर्मसदृष्करं आत्मारोददृर्नीतिश्चराजधर्मोऽक्रियान्विताः अधुनाश्रोतुमिच्छामिश्रद्धंजन्माष्टमीव्रतं जन्माष्टमीव्र
तं ब्रूहि विस्मरेणममान्युत कुतः कालेसमुत्पन्नं किं पुण्यं कोविधिः स्मृतः श्रीकृष्णउवाच शृणुराजन्मवद्व्यामिव्रताना
मुत्तमं व्रतं यतः यश्चरति विरव्यात फलेन विधिनान्वितं राजवंशसमुत्पन्नैर्देव्यार्नैकैः स्रुपीडिता धराभारभराक्रान्ता ब्रह्मा
णशरणययौ ज्ञानानदाप्रभु ब्रह्माष्टमेभारं समाहितः श्वेतदोपं समागत्य सर्वदेवसमन्वितः समाहितमतिब्रह्माभांनुष्टाव
विशोपते स्तुत्यात्पराहं संप्रीतस्तेषां हृगोच्चरोभवम् दृष्ट्वाभाषाणपत्न्याश्रमं किंभावसमन्वितः ब्रह्माणमग्रतः कृत्वा तु-
ष्टाः सर्वे दिवौकसः विजिज्ञप्तुमं हाराजश्रमिभारापनुतेय उपधार्यत दोतेषां वचने चान्वचितं यम् केनोपायेन हंत व्यादान
वाः क्षत्रियोद्भवाः स्वधर्मनिरताः सर्वे महाबलपराक्रमाः ततोनिश्चिन्त्य मनसा ब्रह्माणमहमब्रुवम् वरुदेवो देवकीचम्र
जाकामो पुरानृप भक्त्या मां भजमानो नो तं सवंतो महत्तपः तयोः प्रसन्नः संप्रीतो याचनां वरमुत्तमं अब्रुवंतावपिततो वर
यामासतुः किल यदि देवप्रसन्नोऽसि त्वादृशो नो भवेत्स्फुतः तथेति च मया ताभ्यामुक्तं प्रीतेन चेतसा तत्कामपूरणा श्याय-
संभविष्याम्यहंतयोः दिवौकसोऽपि स्वोशेन संभवंतु स्फुरस्त्रियः योगमाया च नंदस्य यशोदायोऽपि विष्यामि देवक्याजदर

गर्भमसंताममामकं सन्निकृष्यततन्तूणैरोहिण्याजदरेकुरु इति संदिश्यतान्सर्वानहमंताहिं तो भवम् ततो देवैः समं-
 ब्रह्मातां दिशं प्रणिपत्य च आश्वास्य च मही देवीं वरधात्रीं जगाम ह ततो ह देवर्का गर्भमिं विशं स्वेन तेजसा हतेषु षट्सु बा-
 लेषु देवक्या धौ प्रसेविना कारागृहस्थितायां च वस्ते देवेनैव सह गते र्धरात्रयसमये स्मृते सर्वजने निशि भाद्रमास्यसिते-
 पक्षे ऽष्टम्या ब्रह्माहं संशुजि सर्वयज्ञशक्ते काले प्रसन्न हृदया धीये आधिया संनिजेनैव रूपेणान्यवनीपते वस्ते देवापि मां दृष्ट्वा
 हर्षशोकसमन्विनः भीतः कंसादतिनरां तु श्रावचकृता जलिः पुनः पुनः प्रणम्याथ प्रार्थयामास सादरं वस्ते देव उवाच अलो
 किकमिदं रूपं दुर्दर्शयोगिनामपि यजेजसार्तिष्ठगृहमभ्रवत्संप्रकाशिनं उद्दिशो भगवन्कंसाद्यो मे बालानघातयन् उपसहर-
 तस्माच्च एतद्द्रूपमलौकिकं शंखचक्रगदापद्मालसत्कोस्तु भ्रामालिकं किरीटहारमुकुटकेयूरवलयांकितं तडिदस्मिन्सवी
 तं कृणतु काचने मेखलं स्फुरद्वाजीवनाभ्यास्संस्त्रिधा जनसमप्रभं महामरकतस्वच्छं कोटि सूर्यसमप्रभं क्लृप्त्वा उवाच
 एवं संप्राप्यि तो राजन् वस्ते देवेनैव तदा तेनैव निजरूपेण भूत्वा हं प्राकृतः शिशूः नयमंगो कुलमिति वस्ते देवमन्वेदयं समादा
 यागमत्सोऽपि नंदगो कुलमजसा हाराण्य पाकृता न्यासन् मन्त्रमभावात्स्वयंप्रभो दंदो मार्गे च कालिंदी जलकल्लोलमालिनी
 ततो यशोदाशयेन न्यस्य चानकं दुग्भिः तत्पर्यं के स्थितां गृह्यदारिकामगमत् पुनः द्वाराणि पिहितान्यासन् पूर्ववन्निगंडन
 तः विन्यस्य पादयोरास्ते शयेन न्यस्य दारिकां ततो रुरोद महता स्वरेणाधूर्यसादिशः तस्यारूढितशब्देन उल्लिखितारस्य कारगृ-
 हात् कंसायागत्य चाचरत्युः प्रसूता देवकी तच्च सोऽपि तन्यात्समुत्थाय भयेन अतीव विह्वलः जगाम स्तूति कारो ह देवक्याः
 प्रसवलम्यथि दारिकां शयनात् गृह्य रुदं त्याज्यैव स्वस्वकः अपो ययत् शिलापट्टे सापितस्य कशाल्युता उवाच कंसमा
 माय्य देवी त्याकाशगासती किं मया हतया मंदजातः कुत्रापि ते रिपुः इत्युक्ते सोऽसंकं पाभूत् परस्मै द्विगमानसः आज्ञाप
 यामास ततो बालानां कदनायैव दानवा अपि बालानां कदनं च कुरुयताः वनेषु पर्वने चैव पुरश्चामवेनैवपि अहं च गोकुले स्थि

त्वापूतनांबालघातिनीं स्तनदानुं भवन्तान्प्रणोः सममशोषयं तृणावर्तवकारिश्रान्धेनुकैकेशिनंतथा अन्यानपिरवलान् हत्वा स्व
प्रभावमदर्शयं नतश्चमयुरागत्वाहत्वाकंसादिदानवान् ज्ञानीनांपरमहर्षिकृतवार्निस्मसादरं देवकीवस्फुदेवोचपरिष्वज्यमुदाम
म आनंदजेजलैर्मूर्ध्निसेचयामासतुर्नृप तस्मिन्पुरवरेमह्यान् हत्वाचाणूरसुरव्यकान् गजकुवलयपीडकं संप्रानृतनेनकशः
एवंहतेस्फुरकं समवलोककंदके अन्येषु दुष्टदैत्येषु सर्वलोकभयकरे लोकाः समुत्सकाः सर्वे ऊतुमोच समावृताः कृष्णाह
ष्णामहायोगिन् भक्तानामभयप्रदं प्रलयात्पाहि नो देवशरणागतवत्सल अनाथनाथ सर्वज्ञ सर्वभूतहिते रते किंचिद्विज्ञ-
मुकामोहं तन्नो वक्तुं स्वमहंसि नवजन्मदिने लोके न ज्ञाते केनचित् क्वचित् जाल्पाचतन्वतः सर्वकुर्मोवधोपनोन्मव ते पादुक्षाम
याभक्तिः शक्रद्वान्चमथिसौहृदं मया जन्मदिने तेभ्यः रव्याते निर्मले चेतसा श्रुत्वानेपितथाचक्रुर्विधिनायेन तच्छृणु पार्यति हि
वसे प्रापेदंतधावनपूर्वकं स्त्रात्वा पुण्यजले शङ्खदेवाससीपरिधाय च निर्वत्यावश्यकं कर्मव्रतं संकल्पमाचरेत् अद्यस्थित्वा-
निराहारः श्वोभूतेषु परं हनि भोक्ष्यामि पुं दुरीकास्त्रशरणं मे भवाव्यय गृहीत्या नियमं च वसपाद्योर्ध्वनसाधनं मंडपं शोभनं क
त्वा पुष्पमालादिभिर्भुजं तस्मिन् मापूजेयं द्रक्त्या गधपुष्पास्तेः क्रमात् उपचरेः षोडशभिर्दोदशास्त्रविधया सद्यः प्रसूता
जननी वस्फुदेवचारिष बलदेवसमायुक्तां रोहिणीं गुणशोभिनीं नंदयशोदां गोपींश्च गोपान् गाश्चैव सर्वशः गोकुलं यमुना
चैव योगमायां च दारिकां यशोदाशयने स्फुतां सद्योजातां वरभ्रां एवं संपूजेय त्सम्यक्कृनामभैः पथ्यकृत्यक् संवर्णशै-
ष्यनाम्नारमृदादिभिरलंकृताः काष्ठपाषाणरचितश्चित्रमप्यथेलखिताः प्रतिमाविधिः योक्ता स्तास्समाचने रायजेत् रा
त्रौ जागरणं कुर्याद्गोहीतनृत्यादिभिः सह पुराणेः स्तोत्रपाठे श्वजाननामादिषु त्सैवैः श्वोभूते पारणं कुर्याद्द्विजान् संप्रोज्ययत्ने
तः एवं कृते महाराज व्रतानामुत्तमव्रतं सर्वान् कामानवाप्नोति विष्णुलोकं महीयेते मोहान् कुरुते यस्तु याति संसारगङ्गरे न
स्मान् कुर्वन् प्रयत्नेन निष्पापो जायेत नरः अत्रैवोदाहरंतीमभिनिहासं पुरातनं अंगदेशोद्भवो राजा भिन्नजिन्मा मनामतः तन-

स्यपुत्रोमहातेजाः सत्यजित्सन्पथस्थितः पालयाभासधर्मज्ञोविधिवद्वंजयन्प्रजाः तस्यैवंवर्तमानस्यकदाचिद्वैवयोग
 तः पारवैडैः सहसंवासाबभूवबहुवात्सरं तत्संसर्गोत्सन्नृपतिरधर्मभिरनोभवत् वेदशास्त्रपुराणानिविनिद्यबहुशोनुप ज्ञा
 ह्योषुतथाधर्मविदेवंपरसंगतः एवबहुनित्येकालेगेतेभारतसत्तम कालेननिधनंभामोयमदूतवशंगतः बध्वापोशेनीयमा
 नोयमदूतेर्यमांतिकं योडितस्ताड्यमानोसौदुष्टसंगवशंगतः नरेकेपतितः प्रापोयातनाबहुवत्सरं सुक्तापापस्यशेषेणपै
 शार्चांयोनिमास्थितः तृषाक्षुधासमाक्रानोभ्रमन्समरुधन्वस्स कस्यचित्तथैवैषयस्यदेहमाविषयसंस्थितः सहतेनैवसं-
 प्राप्तोमधुराणुपयदापुरीं तन्नत्सेरक्षकेः सोध्यातेद्देहाचुबहिष्कृतः वक्त्रामविपिनेसोपिभ्रषाणामाश्रमेक्षपि कदाचिद्वैदयोगा
 गेनममजन्माष्टमीदिने क्रियमाणामहापूजांवातिमुनिप्रिद्भिर्जैः रात्रौजागरणंत्वेवनामसंकीर्तनादिभिः ददशोसर्ववि
 धिवच्छ्रुत्यावचहरेः कथाः निःपापस्तत्क्षणादेवशुद्धनिर्मलमानसः येनदेहंममुत्सृज्यविष्णुलोकेविमानगः ममदूतेः स
 मानोतीरिव्यभोगसमन्वितः ममसान्निध्यमापन्नोव्रतस्यास्यप्रभावनः नित्यमेवव्रतंचेतत्पुराणसार्वकालिकं गीयतेविधि
 वत्सम्यक्कुमुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः सर्वकालिकमेवेतत्कृत्वाकामानवाप्नुयात् एतत्सर्वमारव्यातंव्रतानामुन्नमं व्रतं ममसानि
 ध्यकृद्वाजनकिंमृत्युः आनुमिच्छसि बुधिक्षिरउवा० उद्यापनविधिंज्झृद्भिर्सर्वदेवदयाभिधे येनसंपूर्णतोयातिव्रतमेत-
 दनुनमं श्रीकृष्णउवाच पूर्णोतिथिमनुप्राप्यवित्तिचिंतादिसंयुतः पूर्वद्वुरकप्रक्ताशः स्वपन्मासंस्मरन्तद्दि आ
 तरुत्थायसंस्मृत्यपुण्यश्लोकान्समाहितः निर्वर्त्योवश्यकर्मब्राह्मणान्स्वस्तिवाचयेत् गृहमानीयधर्मज्ञेवदेवेदंग
 पारंगं वृणुयाद्विजज्ञैर्ववस्त्रालंकरणादिभिः पलेनवातदर्धेनतदधोर्धेनयापुनः शक्त्यावापितृपत्येष्टवित्तशक्त्यवि
 वर्जितः सौवर्णोपनिमाकार्योपाचार्य्यचमनीयकं पात्रंसंपाद्यविधिवत्पूजापकरणंतथा गोचर्ममात्रंसंलियमथ्येमंड
 लमाचरेत् ब्रह्माद्योदवनास्तत्रस्थापयित्वाप्रपूजयेत् मंडपंस्वयेत्तत्रकदलीस्तममंडितं चतुर्दशरसमोपेतंफलपुष्पा

दिशोभिन्तं वितानं तत्र बभूयादिचित्रैश्चेशोभनं मण्डलेस्थाय पथेन कुंभं ताम्रं गामृन्मयं शक्तिं तस्यापरित्यक्तैस्त्राश्रजतैर्विणवतु
वा वाससाच्छाद्यैकोनेय पूजयेत्तत्र माबुधः उपचारैः षोडशभिर्मन्त्रैरेतैः समाहितः ध्यात्वा बाह्यामृतीकृत्य स्वागतोद्दिभिः प्रादरा
त् ध्यात्वा चतुर्भुजं देवं शंखचक्रगदाधरं पीतांबरयुगौपतं लक्ष्मीयुक्तं विष्णुवितं लसत्कौस्तुभशोभाढ्यं मेघघयामं सुलोचनं
भ्यानं आगच्छ देव देव शजगद्योनेरभापते शरुद्धेत्यास्मिन्निधिष्ठाने मन्त्रिर्धौ हारुपां कुरु आवाहनं देव देव जगन्नाथ गरु-
डासनं संस्थितं गृहाण चासनं दिव्यं जगद्गतं नमोस्तुते आसनं नानातीर्थोद्धतं तोयं निर्मलं पुष्पभिर्मन्त्रितं पाद्यगृहाण देव
शविश्वरूप नमोस्तुते पाद्यं गंगादि सर्वतीर्थेष्वप्योभ्यन्त्यानीतं सुशीतलं गंधपुष्पास्तोपेतं गृहाणा ध्यानमोस्तुते अर्घ्यं
हृष्णावेणी समुद्रतः कालिंदी जलं संयुतं गृहाणा च मनो देव विश्वकाय नमोस्तुते आचमनं दधि क्षौद्रं घृतं शरुद्धं कपिलायाः स-
गंधियत् स्फुरवा दुग्धं शीरे मधुपर्कं गृहाण मे मधुपर्कं पुनराचमनं पथेदधि घृतं चैव शर्करा मधु संयुतं पंचामृतं नस्त्वपन-
लक्ष्मीकांत नमोस्तुते पंचामृतं संदाकिनी गौतमी च यमुना च सरस्वती ताभ्यः स्नानार्थं मानोति गृहाण शिशिरं जलं स्नानं
शरुद्धं जौवूनं दंपत्यं त्रिदशस्फुरयेचिथो मय्योपपादिते तुभ्यं वाससी प्रतिगृह्यतां वस्त्रयुग्मं यज्ञोपवीतं किरीटकुंडलादी
निकांची वलययुग्मकं कौस्तुभं वनमानां च मूषणां निवभभो मूषणां निमलयाचलं संभूतं घनसारं मनोहरं तृदयानंद
नं चारुचंदनं प्रतिगृह्यतां चंदनं अक्षताश्च स्फुरयेष्टाः कुंकुमोक्ताः स्फुरोभनाः अरवंडिताश्च देवशमयादन्नाहिमन्तितः
कुंकुमाक्षतान् मालतींचपकादीनि द्यूधिकाचकुलानि च तुलसीत्रयमिच्छाणि गृहाण स्फुरसत्तम पुष्पाणि इति परिवा
रं देवतापूजा अथांगपूजा अधनाशनाय० पादोप० वामनाय० गुल्फोप० शीरये० जंघोप० वेकुंठवासिनेन० ऊरुपू०
पुरुषोत्तमाय० भेद्रूप० वासुदेवाय० कटीपू० तृषीकेशाय० नाभिपू० माधवाय० तृदयपू० मधुस्तदनाय० कंठपू० वरा
हाय० बाहूप० नृसिंहाय० हस्तोप० देवस्तदनाय० मुतापू० क्षोभादेवाय० नाभिकापू० पुंडरीकाक्षाय० नेत्रेपू० गरुडध्वजा

य० श्रोत्रेष्पू० गोविंदाय० ललाटपूजे० अच्युताय० शिरःपू० कृष्णाय० सर्वोंगपू० देवकीवत्सुदेवचरोहिणीसबलातथा सभा
 त्यकिंचोद्धवाक्ररावुग्रसेनर्दिद्यादवान् नंदयशोदांतनूकाले प्रसूतागोपगोपिकाः कालिंदीकालियंचैव पूजेयन्नाममन्त्रतः
 वनस्पतिरसोद्भूतकालागरुसमन्वित धूपगृहाणगोविंदगुणासागरगोपते धूप आज्यचर्वितसंयुक्तवन्दिनायोजितमया
 दीपगृहाणदेवेशेत्रेलोक्यतिमिरादह दीपं शाल्योदनपायसंचसिताद्यतधिभिश्चिन्नं नानापक्वान्नसंयुक्तनेवेद्यं प्रतिगृह्य
 तां नैवेद्यं उन्नरपो० इदं फलमिति फ० पूगीफलमिति तांबूलं हिमयगर्भेति दक्षिणा नीराजयेत्ततो भक्त्या भगलसमुदीरय
 न् जयभगलभिर्घोषैर्देवदेवसमर्चयेत् नीराजनं दत्तापुष्पाजलिचैव प्रदक्षिणपुरःसरं प्रणमेद्दंडवद्भूमौ भक्तिमद्धः पुनः
 पुनः स्तुत्वा नानाविधैः स्तोत्रैः प्रार्थयेत्तज्जगत्पुंतिं नमस्तुभ्यं जगन्नाथ देवकीतनय प्रभो वत्सुदेवात्मजानंतं यशोदानंद
 वर्धनं गोविंदगोकुलाधारगोपीकांतनमोस्तुते नतस्तुदापयेदध्वमिंदोरुदयतः शत्रुचिः कृष्णाय प्रथमं दद्याद्देवकीसिंह
 ताय च नारिकेरेण शरुदेन दद्यादध्वं विचक्ष्णः कृष्णाय परयाभक्त्या शयं कृत्वा विधानतः जातः कंभवधाथोयभूभारान्नार
 णाय च गृहाणाध्वं मया दत्तं देवकीसहितो हरे कृष्णाध्वमंत्रः शरैव कृत्वा ततस्तोत्रं सप्तपुष्यफलचंदनं जानुभ्यामवनिग-
 त्वा च द्वायाध्वं निवेदयेत् स्त्रीरोदाणं वसंभूतं अत्रिगोत्रसमुद्भवं गृहाणाध्वं मया दत्तं रोहिण्यासहितः प्रभो ज्योत्स्नापतनम
 स्तुभ्यं नमस्ते ज्योतिषापते नमस्स्त्रीरोहिणीकांत गृहाणाध्वं नमोस्तुते चंद्राध्वमंत्रः इत्थं संभ्राज्यं देवशरीरो जागरणं च रत्न
 गीतं नृत्यादिना चैव पुराणव्यवर्णादिभिः प्रन्यूषेयमल्लस्तात्वा पूजयित्वा जगद्गुरुं पायसेन तिलज्यैश्च मूलसंवेण भक्तिः
 अष्टोत्तरशतं हुत्वा ततः पुरुषस्तुक्तः इदं विष्णु हरिर्तिनाकाजुहुयाद्दद्यात्ताहुतीः होमशेषसमाप्याथ पूजां हुतिमतः परं आच
 र्य पूजयेद्भक्त्या भूषणाच्छादनादिभिः गामेकांकपिलां दद्याद्भ्रतसंपूर्णं हनव प्रयस्विर्नोस्म शीलान् च सबत्सां सरुणा तथा स्वर्ण
 मृगीरोष्यस्वरीकांस्यदेहाहनिकायुतां रत्नपुच्छां ताम्रपट्टीकं देघटा समन्विताम् वस्त्रच्छन्तां दक्षिणादद्या मे वं संपूर्णं तां यजेन्

कपिलाया अमात्रे तु गौरन्यापि प्रदीयते ततो दद्याच्चक्रतिलिष्यो अन्येऽप्यथेव दापयेत् ब्राह्मणान्मोजयित्वा यशुज्जातसहवर्षुभिः
 एवं हस्ते महीराजन्त्रे तोद्यापनकर्मणि निःपापन्तर्क्षणादेव जायते विबुधोपमः पुत्रपौत्रसमारुक्ताद्यनधान्यसमन्वितः ॥
 क्त्वा भोगान् चिरकालमनेममपुत्रम्रजेत् इगिः श्रीभविष्यपुराणे कृष्णयुधिष्ठिरसंवादे जन्माष्ट० व्रतोद्या० संपूर्णं अथ
 मादशरक्कासम्या ज्येष्ठर्के ज्येष्ठाव्रतं इदं च ज्येष्ठायोगवशेन पूर्वविद्धाया परिगृह्यायां वा कार्यं दिनद्वयेन द्योगे परे वनोचत्सू
 वा ज्येष्ठापूजनं लगे कन्याम्याकोऽसमो शरक्का ज्येष्ठर्के महतोऽस्मृता अन्नदमी परिहाराय ज्येष्ठाव्रतप्रपूजयेत् कन्यार्के यो
 गोत्रकेवलस्तावक एव मासस्तु माद्रपदश्चाद्रावशाल्यः मासि माद्रपदशरक्के पक्षे ज्येष्ठर्के सयुते यस्मिन् कस्मिन्दि
 ने चापि ज्येष्ठादेवी प्रपूजयेत् हेमाद्रौ नवम्या नवकार्यो स्यादष्टमी ज्ञात्रसंशयः मासि माद्रपदशरक्के पक्षे ज्येष्ठर्के सयु
 ता रात्रौ यस्मिन् दिने कुर्याज्ज्येष्ठायाः परिपूजनं यस्मिन् दिने भवेज्ज्येष्ठा मध्याह्नादूर्ध्वमय्यपुः तस्मिन् हविष्यं पूजाचन्य
 नाचत्पूर्ववासरे पूजादिनात् पूर्वं दिने अनुराधाया मावाहनं सुत्तरादिने मूलचविसर्जयेत् तथा च स्कांदे मैत्रेनावाहयेद्देवीं
 ज्येष्ठाया तु प्रपूजयेत् मूलविसर्जयेद्देवीं त्रिदिनं व्रतसुत्तमं अथ पूजा तिथ्यादिसंक्रांत्यं मम मृतं वंध्यादिदोषपरि
 हारार्थं पुत्रपौत्रादि वृद्धयेदरे द्रुना शार्थं यथा मूर्तिनो पचोरेः ज्येष्ठापूजनं करिष्ये त्रिलोचनां शरक्कुंदं तीं विभ्रतीं कंचनीं
 तनूम् विरक्तारक्तनयनां ज्येष्ठाया यामिस्फुरीं ध्यानं एते हि त्वं महाभागिस्फुरास्फुरनमंस्कृते ज्येष्ठा त्वं सर्वदेवा
 नां मत्समीपगता भव आवाहनं श्वेतसिंहासनस्थानुश्चेतवस्त्रैरलंकृता वरदं पुस्तकं पात्रं विभ्रतीं वैनमो नमः आसनं
 ज्येष्ठेऽश्वेऽहेतपो निष्ठे धर्मिष्ठे सत्यवादिनि समुद्रमथनोत्पन्ने पाद्यं गुणहर्नमोऽस्तुते पाद्यं श्रीरवंडकधूरयुतं तोयं पुष्पनसं
 युतं गृहाणार्घ्यं मया दत्तं ज्येष्ठादेवि नमोऽस्तुते अर्घ्यं ज्येष्ठायेतेन मम स्तुभ्यश्च श्रेष्ठे तेन मो नमः ज्येष्ठेऽश्वेऽहेतपो निष्ठे ब्रह्मि

ष्टसत्यवादिनि आचमनं पयोदधिघृतचैवक्षौद्रशर्करयान्वितं यंचामृतमयावीतिस्तानंगुणह स्फुरेश्वरि पंचामृतं मंदा-
 किन्याः समानीतं हेमांशोरुहवासितं स्नानार्थेन रयानोतिस्तानंकुरुजगन्मये स्नानं सूक्ष्मतनुमेवैवेतेधोतेऽमिलवारि-
 णा चारणेलोकलज्जायावाससीप्रतिगृह्यतां वस्तुशुभम् आचमनं हरिद्राकुंभेवैवकरुसूत्रचताढकं सिंदूरकज्जल-
 चारुवदसौभाग्यगृहाणभोः सौभाग्यद्रव्यं श्रीगवेंडं चंदनं अक्षताश्चस्फुरेश्वरः अक्षतान् नूपुरोभेरवलकांचीकं
 कणानिस्फुराभने नासिकायां मयादनामुक्ताकांचनसंयुता अलेकारान् चंपकादिस्फुरंगंधानि पुष्पाणि वनस्पतिं
 धूपं आज्यंचेतिदीपं गोधूमपिष्टशाल्यादि तंदुलानांचकारयेत् हस्ताभस्ममित्रास्तुष्ट्ररिकाघृतपाचिताः शाल्यादहनस्त-
 पयुक्तं दधिदुग्धं घृतं तथा नानाव्यंजनसंयुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यतां नैवेद्यं स उन्नरापोशनं करादुत्तनं फलं तांबूलं हि-
 रण्यगर्भेतिदक्षिणा नीराजनं मंत्रपुष्पं प्रदक्षिणा नमस्कारः शार्ङ्गबाणाल्लखड्गगारिमासतोमरमुद्गरेः अन्ये र-
 व्यायुधैर्युक्ता ज्येष्ठस्यामर्चयाम्यह पुष्पाजलिः लालदस्मीस्त्वमहादेवी त्वं ज्येष्ठसर्वदाभरैः पूजितासिमयादेविवरदाभवमे-
 सदा इति मार्यना पूजाविधिः अथ कथा युधिष्ठिर उवाच मृतवंध्यानुयानारीकाकबंध्यातथापरा गर्भस्त्वावीतृतीयाच-
 नानादोषैस्तुदूषिता निर्धनाश्चनरयेवैदारिद्र्येण हताश्च ये कर्मणा केन सूच्येतेतन्मे ह्वहिज्जनादेन श्रीकृष्ण उवाच मासिभ्रा-
 द्रपदे शंक्कुपक्षज्येष्ठा यदा भवेत् रात्रौ जागरणं कुर्वाहीतवादित्रिभिः स्वनेः एवं विधिं विधानं ज्ञा एभिर्मन्त्रैश्च पूजयेत् ए-
 द्ये हित्वं महाभागे करारुकरनमस्कृतं ज्येष्ठसि सर्वदेवानां मत्समीपं गताभव श्वेतासिं ह्रासन स्यात्वं श्वेतवस्त्रैरलंकृता व-
 रदं पुस्तकं पात्रं पाशाहस्तो नमोनमः ज्येष्ठे श्वेष्ठेन पोनिष्ठे धर्मिष्ठे सत्यवादिनि ससुद्रमथेनोत्यन्ने ज्येष्ठोऽयं तेन मोनमः शा-
 र्ङ्गबाणाल्लखड्गारिमासतोमरमुद्गरेः अन्ये रय्यायुधैर्युक्तां ज्येष्ठे त्वामर्चयाम्यह त्वत्सदस्मीस्त्वमुमादेवी त्वं ज्येष्ठे सर्वदाभरैः पू-
 जितासिमयादेविवरदाभवमेसदा मार्यना पुत्रदारविहङ्ग्यं त्वत्सया श्वेव विवृद्धये अलक्ष्म्याश्च विनाशाय सर्वकाले

द्विजोत्तमं गुह्यं पूजयेद्भक्त्या वस्त्रैराभरणैः ततोद्वादशवर्षाणि पूजनीया प्रचलतः यावज्जन्म तथा पूर्वविधिना नमान-
वेः ददाति विन्तुं पुत्राश्च अर्चनीया सदा स्त्रिया अननविधिना प्रोक्ता यो हि पूजयेन्नारी तस्या लक्ष्मीर्विवर्ध-
ते वंश्चास्तुल्यभते पुत्रान् दुर्भाग इव तद्भवेत् एवंविधिं विधानेन ज्येष्ठा देवी समर्चयेत् विश्वास्तस्य प्रणशयति यथा फलव-
णतया तथा ग्राह्यं कुरुष्व ज्येष्ठायाः शोभनं व्रतं नीगजने दत्ते चैव दीपो ग्राह्यः स भक्तिः नैवेद्यसहितं प्राशय व्रती त्वये-
युधिष्ठिर गुरुहस्तात्सदा ग्राह्या दीपः प्रज्वलितो महान् व्रतस्थो भक्तिमुक्तश्च शक्तिः प्रयतमानसः अनेन विधिनैव व-
तं कार्यं युधिष्ठिर ज्येष्ठानाम परं देवी भक्तिमुक्तिप्रदायिनी यस्तु पूजयेत्तैराजन्तस्मै सर्वं प्रयच्छति कृष्णा उवाच रासिमा-
द्रपदे शकृपसे ज्येष्ठसंयुगे तस्मिन् दिने व्रती कुर्याज्ज्येष्ठायाः परिपूजनम् तद्वाहस्या यदा वारो भानो ज्येष्ठस्य भवति प्रति-
वर्षं व्रतं यच्च विहितं केवलं शरभं यानः स्नानं नरः कुर्यात्तस्या देव्या दिनें शक्ते भक्तिमुक्तः शक्तिः कुर्याज्ज्येष्ठा देव्यास्तु पूजनं
जलाशयात्तु पूर्वैद्युरानयेत्तं च शर्कराः देवी रूपं च तत्र वदन्ता वास्यापयेत्ततः गोमयेनोपलिभे च हेमीं वा कारयेद्बुधः स्थाप-
येद्वाजतीताम्बीलरव्यां वा पदकूल्ययोः आवाहयेत्ततो देवीमथ वा मुस्तं केषिवा त्रिलोचनं वक्रकूदनीं बिभ्रती राजती तनू-
विरक्तारक्तनयनां ज्येष्ठां आयाभिस्फुटं इति मंत्रेण तं देवीमावाह्यं कृती व्रती स्नानं दद्यात्तथा यश्च पादयो रूपा यो हि-
ज श्रीरवडकूर्परसुतं दद्यात्तर्प्यं च भक्तिः पंचामृतं तथा स्नानं निजं लेन जलेन च वस्त्रं गंधं तथा पुष्पं धूपं दीपादिकं च यत्
पूजयित्वा च सौभाग्येर्द्रव्यैर्नानाविधैः शरभैः गोधूमशालितं दुलेर्नानाद्रव्यैश्च निर्मितं कृत्वा प्रस्तुतमात्रास्तु पूरिकाद्यत-
पाचिताः भक्त्या मया स्मरेशानियदन्नं दीयते तत्र तद्गृहाण महोर्देव ज्येष्ठे श्रेष्ठे नमोः स्तुते निवेदनीयं यत्किंचिद्दद्याद्देव्यै-
प्रयत्नतः ततः स्तुता महोर्देवी सर्वकामफलप्रदां ज्येष्ठां ये तेन मस्तुभ्यं श्रेष्ठोऽये तेन मोनमः ज्येष्ठे श्रेष्ठे तेन पोनि श्रेष्ठं मिष्टं स-
त्यवादिभि नतः क्षमायतां देवींस्तु वीतस्तव नोचमैः ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चात्स्वर्वासिन्त्यस्तथा बहु दास्यादासाश्च संभो

ज्यादीनां यद्वहपणास्तथा देवीं विप्रमनुजाय स्वयं मुंजीत वाग्यतः मक्षयित्वा तत्राचम्य देवीं नत्वा पुनः पुनः शायीत ब्रह्मवर्षे
ण कुर्यात्प्रान्तं विमर्जनं एवं मेव प्रकुर्याद्देवतं तु परिवत्सरं ज्येष्ठा विमर्जनांते तु शर्करा वारिणि क्षिपेत् दध्यादन्तया साकं दे
यं स्वस्थशरभामये ज्येष्ठदेवि नमस्तुभ्यमलक्ष्मीनां शोहेतव पुनरहि वत्सरांते मम गेहं शरभमदे एवं स माथ्यतो देवीं गीतवा
द्यपुरःसरैः अपूपवत्कान्दद्याद्ब्राह्मणेभ्यस्ततोद्दिज कुर्यादेवं प्रयत्नेन सायं वाथ विमर्जयेत् विद्यार्थी मासु याद्विद्या
स्त्रीकामः अथ मेव च लक्ष्मीवान्जायेते मर्त्यः स्त्रीतु भो देत भर्तारि विनायके न स्मिहंतां देव्याः कुर्याद्विमर्जनं सावर्णी राज
तीनां स्त्रीं मुन्मर्थां वापि शक्तिः व्रतं स्वयंचकृतवान् सिद्धं चाप्यकृताहणः देव्यामहत्वं कथितं वेदां विधिश्च मंत्रांच व सप्त
स्तथा मंत्रोपि सायुज्यं करो व्रतस्य तथा मर्याते कथितं सदैव अथोद्यापनं यस्याः सिंहो रथे शुक्लो व्याघ्रश्चापि महाबलः ज्येष्ठामह
मिमां देवीं प्रपद्य शरणं शरभा तामग्निवर्णीतपसा ज्वलतीं भित्वा वात्य आपो हि द्वेभित्तसृभिः अग्निं विचेत् कृत्वा चाष्टदलं
पद्मं स्थापयेत् तत्र सव्रती नाम मंत्रेण कुर्यात्तपाद्यमर्घ्यं यथा समं स्नानमाचमनं चैव मधुपर्कं च कुंजुकी वस्त्रगंधाः क्षुत्ताः पु
ष्पधूपदोषोपयत्नतः नैवेद्याचमनीयं च करोर्न नक्षत्रं तां बृहदक्षिणादानं ततो नीराजयेच्छुभ्रां स्थापिते योततः प्र
श्वाद्भामसंक्षोन्नं रात द्रव्येर्दधि मधु स्वीरघृतैः कुर्यात्प्रयत्नतः तर्पणं च ततः कुर्यादेभिर्मंत्रैर्विचक्षणः ज्येष्ठार्थे श्रेष्ठा
द्ये सत्यार्थे कलिनाशिन्ये विद्यार्थे वेनायक्ये तं प्रातिष्ठार्थे द्विर्द्ये कृष्णार्थे त्रिस्तु ज्यचततो देवीं ब्राह्म
णाद्यनिवेदयेत् व्रतान्ते प्रतिमां कुर्यात्सोवर्णीं पिलसंमितां कृष्णवस्त्रेण संयुक्तामाचार्योयनिवेदयेत् वस्त्राभरणमाभ्यादि
लेपनैः पूजयेद्दिङ्मं प्रणिपत्य ततः पश्चात्तस्मै सर्वं निवेदयेत् अनेन विधिना यस्तु ब्राह्मणान् चतुष्टये ब्राह्मणान् भोजयेत् तप
श्चान्त्वर्यं मुंजीत वाग्यतः ब्राह्मणाश्च ततो नत्वा याचयेत्सर्वंगलं एवं स्तुवा भिनीं भोज्या पूज्या सर्वं समुद्धये एवं कृते ब्रते स
म्यकृत्सर्वं शान्तिः प्रजायते धनधान्यसमृद्धिश्च आरोग्यं भवति अत्र इति श्रीभविष्योत्तरपुराणे ज्येष्ठादेवी व्रतोद्यापनं संपूर्णं

तत्रैवमाद्रशक्लाष्टम्यादूर्वाष्टमीव्रतं सापूर्वाग्रह्या आवर्णीदुर्गनवमीदूर्वाष्टमिहुताशनी पूर्वविद्वानुक्तर्तव्याशिवरात्रि
 बलिर्दिनं इतिवद्वयसवचनान् शक्लाष्टमीतिथिर्यातुनोन्नरासाविधीयते इतिहेमाद्रिः सुहृन्तरीहणेश्वर्यापूर्वा
 वायदिवापरा दूर्वाष्टमीतुसाकार्यज्येष्ठाभूलक्षसंयुता तयाच प्राप्तेमाद्रपदेमासिशक्लाष्टम्यातुभारत दूर्वाभस्म्यर्चयेद्
 षड्व्यं दूर्वाष्टमीसदात्याज्याज्येष्ठाभूलक्षसंयुता तयाच प्राप्तेमाद्रपदेमासिशक्लाष्टम्यातुभारत दूर्वाभस्म्यर्चयेद्
 न्याज्येष्ठाभूलक्षवर्जयेत् गेदक्षेष्टजितादूर्वाहृत्यपन्यानिनान्यथा भनुराशुहंराभूलक्षनस्मान्नोपरिवर्जयेत् इतिमदनर
 तैस्कांदे शक्लेमाद्रपदेमासिदूर्वासंज्ञावशाष्टमी सिंहाकर्कएवकर्तव्यान्कर्तव्यैकैकदाचन सिंहस्थसोत्तमासूर्येनुदिते
 मुनिसन्तम मदनरत्नेस्कादोक्तेः अगस्त्यउदितेनातपूजयेदस्मृतोद्ग्वाम् वेधव्यंपुत्रशोक्चदशजन्मानिपचच य
 दातुमाद्रशक्लाष्टम्याअगस्त्योदयस्तदातत्पूर्वैकृष्णाष्टम्याकार्यं शक्लेपक्षाभावोपयोगिभानमासेनमाद्रपदमात्र
 लाभान् यदातुमाद्रपदोधिकस्तदासिंहाकर्कएवेतिउदात्तवचनात् अधिमासेतुसंप्राप्तेनभस्म्यउदयेमुनेः अवगोवव्रतंका
 यंपरतोनुकुत्रविदिति निर्णयदीपके स्कादाच्चाधिकैएवकर्तव्यं इदंस्त्रीणानित्यं यानपूजयेतदूर्वाभोहादिहयथा-
 विधिं श्रीणिजन्मानिवेधव्यलभनेनात्रसंशयः तस्मात्सर्वप्रयत्नेनप्रतिवर्षवधूजनेः ज्येष्ठाभूलक्षदिरोहितापूजयेच्चाष्टमी
 शक्ला कर्तव्यवैकभक्तेनज्येष्ठाभूलक्षयदाभवेत् ज्येष्ठाभस्म्यर्चयेद्भक्त्यानवंध्यादिवसनयेत् इतिभविष्योत्तरनुकल्पेनानु
 स्नाननुसर्वतोलापः अथदूर्वाष्टमीव्रतं हेमाद्रोभाविष्ये ब्रह्मन्माद्रपदेमासिशक्लाष्टम्यामुपोषितः पूजयेत्पुंकर-
 भक्त्यायोनरःश्रद्धयान्वितः सयातिपरमस्थानत्रयेवस्त्रिलोचनः गणेशपूजयेद्यस्तुदूर्वयासहितंमुने गणेशःशिवः फ
 लानांशकलेर्दिव्यैर्गंधपुष्पैर्विलेपनैः दूर्वापूजयेतेशानंमुच्यतेसर्वपातकैः शक्लोदेशप्रजातायादूर्वायाज्ञाह्मणोत्तम स्थाप्य
 लिंगंनतोर्गंधैःपुष्पैर्धूपैःसमर्चयेत् स्वर्जरेर्नोरिकैरेस्वमातुलिंगफलेस्तथा पूजयेच्छंकरभक्त्यादूर्वायाविधिवद्भुज दध्य

क्षतेर्देजश्चेष्टाअर्धदद्याच्चित्तोचने दूर्वाशमीभ्यांसंपूज्यमानवः अद्भुत्यान्वितः सर्वैस्तु कृतजन्मस्थात्सर्वदेहेस्तु वेदितः वि
 द्याप्रामोतिविद्यार्थी पुत्रार्थी पुत्रमाप्नुयात् धर्मोनामोतिधर्मार्थी कन्यार्थी लभेत्तत्तदा भोतिमानवः
 य एवं पूजयेद्दूर्वाभूते शमानवः फलैः ससजन्मजपौघैर्मुच्यते नात्र संशयः कृतोपवासः सप्तम्यामसम्यापूजयेच्छिवं दूर्वास
 भोतिविद्ये द्रदध्यक्ष त फलैः शक्रभैः दूर्वाभंत्रः त्वं दूर्वेभृतजन्मासि वदतासि स्मरेरपि सोभाय संततिं देहि सर्वकार्ये करीष्व
 यथाशारवामधारवाभिर्वस्तुतासि महीतले तथा विस्तृत संतानं देहि त्वमजरा मेरु तल्लिङ्गं मैत्रेय शानमर्चयेत् प्रयतः शक्रचिः त
 तः संपूजयेद्दिभान् फलेर्नानाविधेर्दिज अनग्निपक्कमद्यो दान्तदधि फलंतथा अक्षारत्ववर्णं ब्रह्मन्नास्मीयान्मधुनान्वितं द
 द्यात् फलानि विविधेषु फलाहारः स्वयं भवेत् प्रणम्य शिरसा दूर्वां शिवं शिवमुपाश्रुते गवयः कुरुते भक्त्या महादेवस्य पूजनम्
 गणत्वात् यत्सो ब्रह्मन्मुच्यते ब्रह्मा हस्तया एवं पुण्यापापहरा अष्टमी दूर्वसंजिता चतुर्णामपि वर्णानां स्त्रीजनानां विशेष
 तः शक्रकुक्ष्या तु संप्राप्तिसिमा सिमाद्रपदे तथा दूर्वां प्रशस्तास्तन्वेता सुन्नराशाभिर्गामिनो पूजयेद्दृढहमानीय गंधमात्यानुले
 पनेः फलेर्मूलेस्तथा चैव धूपदीपैश्च पूजयेत् अनग्निपक्कः यत्सर्वं नैवेद्यं चक्रं चन भोक्तव्यं च तथा ब्रह्मन्न्मिपकुर्विस्
 जयेत् दूर्वांकुरस्थांसंपूज्य प्रतिमां शंकरस्य च यौवनं स्थिरमायाति यत्र यत्रासि जायते अष्टम्या फलपुष्पैश्च वज्रैर्नोरि-
 केरकैः द्राक्षाभोदकपिष्टैश्च दाडिमैर्वंदरेस्तथा नारंगैर्जंबुकैश्चैव तेषु वीजपूरकैः दध्यक्षतेः स्वर्जोभिश्च धूपैरेव सदी-
 पकैः मंत्रेणानेन राजेंद्रं दृष्टुं श्लाघहिता नृप दत्त्वा पिष्टानि विशेष्यः फलं च विविधं प्रभो तिलपिष्टकगोधूमधान्यपिष्टानि
 पांडव भोजयित्वा स्तुतिं च स्वयं बंधुजनैस्तथा ततोऽमुं जीत तच्छेषं स्वयं अद्भुतसमन्वितः कर्तव्याश्चैकभक्तेन ज्येष्ठामूलं
 यदा भवेत् दूर्वाभ्यर्चयेद्भक्त्या न वंद्यं दिव संनयेत् पक्षे भाद्रपदस्यैवं शक्राष्टम्यां गुधिं शिर दूर्वाष्टमी व्रतं पुण्यं यः करे-
 तीह मानवः न तस्य क्षयमाप्नोति संततिः सप्तपौरुषा नंदते वर्धते नित्यं यथा दूर्वा तया कुलं इति श्रीभविः दूर्वाष्ट० संपूर्णं

अथभाद्रशुक्लपक्षे षोडशदिनपर्यन्तं महालक्ष्मीव्रतं तच्चार्यरात्रमभिक्रम्यवर्तिन्यां अष्टम्याकार्यम् तदुक्तं चैव
प्रकाशे स्मृत्यन्तरे अर्धरात्रमभिक्रम्यवर्तने यो न रात्रिनिधिः तस्याज्येष्ठाया ताया प्रारम्भः कार्यः तथा च रक्तादे मासि भाद्र
पक्षे रक्ते पक्षे ज्येष्ठाया ताया तस्माभिः तदभावे केवलाया मपि कार्यम् समापनं तु
हृष्णाष्टम्या चंद्रोदयव्यापिन्या कार्यं चंद्रोदयव्रते चैव तिथिस्तात्कालिकी भवेत् दिनद्वये चंद्रोदयसत्वे च कृष्णपक्षे ह
मी चैवेत्यादि वाक्यात् पूर्वैव अपरे दिने चंद्रोदयानंतरं त्रिमुहूर्तं चित्परेव तदुक्तं भदनरत्ने पुराणसमुच्चये पूर्वापरवि
द्धावाशान्ना चंद्रोदये सदा त्रिमुहूर्ता तु सा पूज्या परतश्चैर्धर्माभिनी अथ व्रतविधिः हेमाद्रौ रक्तादे अथ पूजनं
आलयते हि कथितं कमलकमलालये विमलकमले त्वास्मिन् स्थितिं त्वं कृपया कुरु आवाहनं कमले पाहि मे देवि स्व
र्णसिंहासनं शक्रं गृहाणे दमया दत्तं भक्तिमुक्तेन चेतसा आसनं गंगादि सलिलाधारं तीर्थं मन्त्राभिर्मन्त्रितं दूरया
त्राश्रमं हरपाद्ये मे प्रतिगृह्यतां पाद्यं अर्घ्यम् आचम्य जगदाधारे सिद्धिं लक्ष्मीं जगत्प्रिये च पले देविते द
नं तोयं गृह्णहर्षोऽस्तुते आचमनं पयोदधिघृतं क्षौद्रं क्षीरं सिताया च समर्पितं स्नानं पंचामृतं तेनाद्य कुरु देवि दयानि
धे पंचामृतं इदं तव महालक्ष्म्याः कर्पूरागरुवासितं तीर्थेभ्यः स्रसमानं तं स्नानार्थं प्रतिगृह्यतां स्नानं स्रस्मत्तनु
भवं वस्त्रं निर्भिर्भितं विश्वकर्मणा लोकलज्जा हरं देवि गृहाण स्वरसन्तमे वस्त्रं कंचुकी नानासौभाग्यद्रव्यं मलयाचलस
मृतं धनसारमनोहरं शीतलंबं बहुलामोदं च दनं प्रतिगृह्यतां चंदनं नीलोत्पलं महामोदं भक्तालिकुलसंकुलं आनीद
नं दनोत्पन्नपद्मगृह्णहर्षोऽस्तुते पुष्पाणि अथ नामपूजा अथैनमः लक्ष्म्ये नमः वरदायै विष्णुपत्न्यै क्षीरसागर
वासिन्यै हिरण्यरूपायै स्वरवर्णमालिन्यै पद्मवासिन्यै पद्मप्रियायै मुक्तालंकारिण्यै तूयायै चंदाननायै विश्वमूर्त्यै सु
नेत्र्यै मुक्तिदात्र्यै भक्त्यै समृद्धये नमः तुष्ट्यै पुष्ट्यै धनेश्वर्यै श्रद्धायै भोगदायै धात्र्यै गंधसंभारसन्नद्धक

स्तूरीमोदसंभवं स्फुरास्फुरनरानंदिधूपदेविगृहाणमे धूपं मार्तंडमंडलारखंडचंद्रविवाग्निजेजसा निधामंदेविदीपोयनिर्म
 तस्तवभक्तिः दीपं देवतालयपालभूतलाधारधाम्यजं षोडशाकारसंभारनैवेद्यतेनमः सदा नैवेद्यं स्नानादिकं वि
 धीयतेत्यतः श्रद्धिः प्रजायते गतदाचमनीयचमहालक्ष्मीविधीयता आचमनं करोदनेन पातालतलसंभूतवदनाम्नो-
 जसूषणं नानागुणसमाकीर्णं तांबूलप्रतिगृह्यतां तांबूलं द्विरणयगर्भेतिदक्षिणा आज्यंचेतिनीराजनं शारदंदुकलाका
 तिः स्निग्धनेत्राचतुर्भुजा पद्मयुग्माचाभयदाकरयग्रकरावुजा पुष्पांजलिं विष्णोर्वक्षसिपद्मेचशंखचक्रगदावर लक्ष्मीदे
 विवययामित्वंमर्थिनित्यतयातव आर्यना उत्तार्येदोरकंबाहोर्लक्ष्मीपार्श्वेनिवेदयेत् लक्ष्मीदेविगृहाणत्वंदोरकंयन्मयाधृतं क
 याश्रुत्वास्त्वर्णीचदत्त्वाचार्योयदक्षिणां एवंभिर्कस्यैविधिवत्पूजनं बटुकस्यच चातुर्वर्ण्यचसंभोज्यं यथाशक्त्याचदक्षिणा
 दीपोऽप्यष्टोडशापूरान्गोधूमानां द्विजानये दत्त्वा तत्संख्यया भक्तकारोत्रो जागरणं चरेत् चंद्रोदये च संजोते अस्य दद्यात्ततोऽब्रवी म-
 त्रेणानेन बिभ्रेदं शंखेनांबुफलान्वितं नमोस्तुतेति शानाथलक्ष्मीप्रानर्तनमोस्तुते व्रतसंपूर्णतां यापुगृहाणां ध्यानमोस्तुते चंद्रार्घ्यं
 प्रातर्विसर्जयेद्देवीं त्रेणानेन स्मृत्वा त्रपंकजं देवि संख्यसमवैश्वमिस्मिन् यथासंपुत्रभृत्यो हं स्मरवीत्या त्वत्प्रसादतः विसा
 र्जनं इति पू० अथ कथा स्कंदउवाच सौभाग्यजनने स्त्रीणां दोर्मार्ग्यपरिकृतनं परमेश्वर्यजननं तद्भुतं ब्रूहि शंकर ईश्वर उ-
 साधुस्साधुमहाबाहोयैतत्प्रष्टो ह त्वयानघ तत्राहं संप्रवक्ष्यामि व्रतानामुत्तमं व्रतं येन त्रीणि न नरो दुर्गतिं याति कर्हि चित् संप्रगा
 दुर्भगावर्पापस्त्रियोवाविधवागुह अस्ति देव्या व्रतं पुण्यं महालक्ष्म्याः षडानन नारीणां च नराणां च सर्वदुःखापहंनया देवा
 स्फुरसंभूतुं पूर्णमब्दशतं पुरा वृत्रे स्फुराणामधिपे देवानां च पुरंदरे तत्र देवेर्महावीर्यैर्नारायणबलाश्रयात् अस्फुरानिर्जिताः स
 र्वपातालतलमाययुः केचिद्विलंघिताः केचित्प्रविष्टा वरुणा लयं गिरिदुर्गं समाश्रित्य केचित्स्थुभंहाबलाः तत्र कोलाहलरोना
 ममहावीर्यो महाबलः गोमंतदुर्गं दुर्गं गिरिमाश्रित्य निर्भयः याराजकन्यकालोकैरूपवत्यामहागुणाः आनीय गिरिदुर्गस्था

रमयामाससर्वशः रमयित्वा पिनास्तत्र कामरूपी विहंगमः एतस्मिन्नेव काले तु आगतौ मुनि सत्तमौ श्रुतिप्रभावं संपन्नौ पुलस्त्योगौ न
मस्तथा तीर्थयात्राप्रसरेन श्रुत्वा वाक्यजनस्य तत्र कोलास्करजयमिति कन्याद्वेतोः शिवि वधज तावृचतुर्जनं सर्वमगस्त्योस्ति महा
मुनिः येन ताय निधिः पीतो विध्या च लनिवा मिना वातापी ल्वलनामनो देत्यो येन विनाशितो नंगच्छामो वयं सर्वे कोलास्करवध
यच्च इत्यामं च जनाः सर्वे गत्वा च भूमिवाद्यच्च ऊचुः सर्वे यथा हनं कोलास्करं विच्छेदितं नच्छुत्वा भगवानाह मे आवरुणरम्भोः
रुष्टिस्थितिं विनाशानां कारणं भक्तवत्सलाः रामस्यादोतपस्यति ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः तिरुनः संध्यामूर्तिमत्यस्तेषां श्रुषणेर
ताः प्रविश्यतामहालक्ष्मीः शक्तिरूपेण संस्थिता सर्वशक्तियुता दीवली कानां हिन कास्यया इत्कृत्वा खरितं गत्वा कोलास्करवधा
सये निवेद्य निखिलं तेभ्यस्तस्यः आजल्यो जनाः तच्छुलानि खिलं तेभ्यो ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः संध्यात्रयं समाहूय वाचं प्रोत्तुर्जे
नेश्वराः हविष्यति महालक्ष्मीर्युद्धे कोलास्करं रिपुं भगवत्योमूर्तिमत्यो दंडं परलादिभिर्वरेः आयुर्धोर्विविधैः कृत्वा जयमाप्स्यथ-
संयुगे युष्माकं तु महायोमोसुष्माश्नाधसमुद्भवः भूतनाथो भूतमन्युर्यः सहायो भविष्यति इत्कृत्वा खरितं गत्वा रुरुधुः
कोलराक्षस निरुध्य च पुरी देव्यो जगज्जलदस्वनाः भिंदेत्यश्वादिशस्त्रद्वयं यथैव तत्कुध कोलास्करो धितच्छुत्वा प्रो-
त्पपानमहासनात् रोषेण क्रोधात्मास्त्रोमेरोरिव मृगान्तकः हस्त्यश्चरय पादातचतुरंगबलान्विता निर्गयोऽतनायां नु कोलिका-
यादवाशानिः स कुडलशिरस्त्राणकवचीभूतबाणधीः बहुगोधांशुनित्राणः कुक्षोद्वज्रदवापरः नेतो राक्षससैन्यतद्भूतनाथेन सं-
गतं देवनारीमनोह्रासि युद्धं चक्रेति मीषेण महारावैर्भीमघोषैर्घोणेः कंकारनिःस्वेनैः गोरवराणां निजोद्देश्यलोकः शब्दमेशो
भवत् जयभिधीति वदता धावता भित्तेरनं वधे समरधोरमुष्मासुष्टिकचाकचि उद्धेतो राक्षसबले भूतनाथो महोदधः मम दे-
राक्षसानां कंशरवर्षेऽश्वदारुणेः हतं दृष्ट्वा स्फुरबलं कुधः कोलास्करेण अभिद्रुत्य गदापाणिस्ताडयारासं मेरुं यथोमहो-
महावीर्यस्तेनाभि हतमस्तकः नेतो देव्योति वेगेन त्यभिद्रुतु रुद्धं तं त्रिशूलैरभिजम्बस्तपद्भिश्चैव धनयन् सुषिभि-

वहे स्तचगीतवादित्रनिःस्वेनैः पुरादेव्यामहालक्ष्म्या करहाटपुरेनिशि एतं प्रभावासादेवी विष्णुरामापडान्न व्रतस्यास्य वि-
धानचशृणुमनोविधानतः मासिमाद्रपदेशकैः पक्षेज्येष्ठायुताष्टमी मारव्यव्यव्रतत्रमहालक्ष्म्याथतात्मभिः करिष्यामिब्र-
तं देवित्वादृक्तस्वत्सरायणाः तदविद्येनमया तु समासितवत्प्रसादनः इत्यच्चार्यततो बध्नादोरकं दक्षिणे करे षोडशग्रंथि-
संहितं गुणैः षोडशभिर्गुणम् ततो न्वहमहालक्ष्मी पूजयेन्निग्रयतात्मवान् राधपुथैः सनेवेद्ये यावत् कृष्णा-
हृस्मीदिनम् तस्मिन्दिने तु संप्राप्ते कुर्यादुद्यापनं व्रती वरुचमंडपिकां कृत्वा मात्याभरणशोभिताम्
त्रिभूमिकांचनच्छृणो नानादीपैश्च शोभितां चतस्रः प्रतिमाः कृत्वा सौवर्णीस्तत्स्वरूपिणीः स्नपनकारयनामां पञ्चामृती वि-
धानतः षोडशैरुपचारैश्च धूपदीपादिभिस्तथा जागरंतत्र कर्तव्यं गीतवादित्रनिःस्वेनैः ततो निशोथिसंप्राप्ते पशुदिते मृनदी-
धिभौ कृत्वा तु स्थान्दिलपद्मं षडंगं पूजयेन्नतः दद्यादर्थ्यं च रागेण व्रतार्तस्मे समाहितः क्षीरोदाणं वसंभूतं चंद्रलक्ष्मीसहोद-
रपीयूषधामनरोहिणया सहितोर्ध्वगुहाणं च क्षीरोदाणं वसंभूते कमले कमलालये मयच्छु सर्वकामान् भविष्यवक्षस्थ-
लाशये पुत्रानंदे हि यशोदेहि देहि सोभाग्यमेव च कालिकालिमहाकालि विकरालिनमोस्तुते त्रैलोक्यजननित्राहि वरदे भ-
क्तवत्सले मकनाथे जगन्नाथे जमदग्निप्रिये नद्ये रेणुके त्राहि मांदी वराममातः शिवं कुरु कुरु श्रियं महालक्ष्मीं अग्रियं त्वां शक्त-
नाशाय मंत्रैरेते महालक्ष्मीं प्रार्थ्येद्योत्रिययोगिषितः श्रीस्तुक्तेन तथा वन्द्योपद्यानि जुहुयाच्छुचिः पायसं चैव बिल्वानितदला-
भेन तथा घृतं ग्रहेष्वेव होतव्यं समिच्चरुतिलादिकं च दनं तालपत्रं च पुष्पमालादिकं तथा नवशरावे भक्ष्याणि क्षिप्त्वा ब-
हुविधानि च मत्स्यकं षोडशैतानि पूरा पूर्णा निचेव हि तान्यन्येन समाच्छाद्य व्रती दद्यात्समभक्तं क्षीरोदाणं वसंभूतालक्ष्मीं श्रद्ध-
सहोदरा व्रतेनानेन संतुष्टाभीष्टानां विष्णुवल्लभा इंद्रिदराप्रतिगृह्णाति इंद्रिदरो वै दद्यात्तच्च इंद्रिदरा तारकोभाभ्यामिंद्रिदरो येन मोन-
मः दद्यादुपायनादीनि श्रोत्रियाणां च यापितानां चतस्रः प्रतिमास्तस्तु ब्राह्मणाय निवेदयेत् एवं कृत्यं तु निर्वर्त्य व्रती भोजनमा-

चैरेत् स्फंदउवा० केनेदस्तीकृतं पूर्वकथमस्मिन्प्रकाशितं ब्रूहिमेतल्लोदेवयद्यहंतववल्लुभः शंकरउ० आसीद्वाजासर्वभौमोभम-
 गलार्णइतिश्रुतः कौण्डिण्येनगरेरस्येतस्यपद्मावतीप्रया तभागतःकश्चिदेकः सेवकोब्राह्मणोत्तमः अज्ञातनाम्नस्तस्यासौनाम-
 चक्रेनृपस्तदा तवल्लुकइतिरथ्यातोवभूवद्विजसन्तमः कदाचिन्मृगयासक्तोमूपालोवनमाविधात् तत्रविधावराहादीन्मृगान्
 हत्वासहस्वशः क्षुत्तृपपरितःश्रान्तोब्रह्मामूलमुपाश्रितः उदकोन्विषणेचारान्प्रेषयाभासमवशः वेनेजलंतुनापश्यन्कचि-
 च्छाताःप्रयत्नतः तेनत्वांनृपतिप्रोत्तुनीत्रांभइतिदुःखिताः तवल्लुकोपिवक्त्रामविपिनंतदंतद्रितः फ्रममाणस्तदापश्यत्कस्मि-
 श्चिद्वनगङ्गे रम्यंसरोवरंदिव्यकुसुदोत्पलमंडितं तत्रापश्यद्देवकन्यादिव्यरूपमनोरमाः चावंगीश्वारुनयनाः यीनोन्नत
 पयोधराः हावकंकणकेयूरनूपुरालंकृताःशक्रभाः पूजयतीर्महालक्ष्मीव्रतस्तेपणचादरान् तवल्लुकोपिपप्रच्छकिमिदं क-
 थ्यतामिति किञ्चयउज्जुः महालक्ष्मीव्रतामिदंसर्वकामफलप्रदं क्रियतेस्माभिरेकाग्रमनोभिस्तनुभक्तिनः तवल्लुकोपि
 नच्छुत्वाव्रतंजगद्भक्तिमान् नदनुज्ञागृहीत्वाचजलमादायसत्वरः आजगामजलंतस्मेदत्वाचांभोजनैःसह जलपी-
 त्वानृपस्तस्यदृष्ट्वानंदोरकंकरे किमिदंदोरकंविदुर्नकिंव्रतंकृतवानमि राज्ञापृष्टस्तवल्लोपिकथयाभासतद्रुतं तच्छ्रु-
 त्वा राजशार्दूलोव्रतंजगद्भक्तिमान् तवल्लुकेनसहितोराजास्वपुरमायथो पद्मावत्यागृहगत्वातयारतुगतःसह रममा-
 णायसादेवीतेनराजाग्रियेणैवे तदृष्ट्वादोरकहस्तेकुपितास्यंतकोपना कथालंबंचितोब्रूदिकयादन्तःसुदोरकः ज्वाला-
 मालाकुलेवन्द्योस्मिन्वत्यतिकोपिता हाहाकष्टमिदंयापकृतंमृदतयात्वया इतिनिर्मस्यतांराजातत्याजवनगङ्गे सा
 चहानियेयोपश्चान्नहानियेयोनृपः महालक्ष्म्यापचारेणसारण्येजनवर्जितं मृगमाणावेनेतस्मिन्नकश्चिद्व्रतिमासु
 यात् विचरंतीवनेननत्रऋषेःकस्यचिदाश्रमं ददर्शमृगसंकीर्णंशानकृष्णामृगान्वितं तत्रापश्यद्देनरम्येवमिश्रमुनिपुं-
 वं ववंदेत्वरणोतस्यविंसंज्ञादुःखवर्कशिना चिरध्यात्वाशुनिस्तस्याज्ञातवान्दुःखकारणं महालक्ष्म्यापचारेणज्ञात-

विज्ञानचक्षुषा तद्भूतेकारयामासतस्याहुः रवोपशान्तये तदुःखं तत्सृणादेव विनष्टमभवन्नदा पुनश्च भृगुयासक्तौ भूपालो
वनमाविशत् क्वचिन्मृगासमाविध्य बाणेनैकेन बाहुमान् अन्वगच्छन्मृगपदेन स्याभूच्चयदागमः वरमुनिं ददर्श यो वसि
ष्ठो वीतकल्मषं कृतातिथ्यक्रियो दृष्ट्वा चरन्तीं बहिर्हरतिके हावभावाकटाक्षे च हरन्तीं हरिणेषुणा मदीनिर्गत्य नृपतिः प्रोवाच
संस्मितं वचः रंभोरुकासिकल्याणिकिमर्थं चरसेवने किन्नरीमानुषीवा त्वं यद्विणीचारुहासिनि किमत्र बबुहो नोक्तेन भजमा
नं भजस्व मां नृपेण तेन भक्त्या क्तसंस्मितावाक्यमब्रवीत् पुनर्भजामि चाहं त्वा भवेद्दिमिदं तव महालक्ष्म्या पञ्चरेण त्वया
हीनावसास्य हं मुनीन्द्रस्याश्रमे रम्ये नरगुण्योपशोभिते ममोपरिष्कारपाविष्टो महालक्ष्मीव्रतोत्तमं कारयामास विधिवत् सर्ववि
घ्नोपशान्तये तद्योक्तं वचनं श्रुत्वा स चोत्कृष्टं विलोचनः ऋषे रनुजामादाय प्रियामादाय सत्वरः तदष्टपुष्टजनेन जुष्टं पताका
ध्वजशोभितं प्रविवेश तया सार्धं सपरैरभिषेदितः महान्दक्षो व्रतं प्रयत्नया सह चकार हं फण्डनेह भोगान् विपुलान् पुत्र
पौत्रसमाहृतः भूपालः सार्वभौमो मृतवत्स्रो मात्यतां ययौ महालक्ष्म्याः प्रसादेन सन्निधिः सर्वसंपदा एवंप्रभावासादेवो
वराणां भिष्टदायिनो सर्वपापहरो देवीसर्वदुःखापह्ना रिणी एवंप्रोदशवर्षं तु कृतं व्यं व्रतमुत्तमं याकरिष्यति मे प्रीत्या स्वयं
सिद्धिमुपासते लोकपालाश्च तु ख्यं निदासा इव मनोरथान् नारीवापुरुषः करिष्यति मुदा भक्त्या व्रतं यत्नतः सेवते हरि-
द्रुपद्भजनकराः कुर्वन्ति तस्य प्रियं तत्पादं परिरंजयति मनुजामौलिप्रभाम् डले स्तस्मिन्नेव कुटुंबिनी वसति सालक्ष्मीः स्व
यं विष्णुना स भक्त्या वाप्य भक्त्या वा कुर्वन्ति व्रतमुत्तमं अतः कोले च तान् विष्णुः संसारात्परिरक्षति यद्ददंश्च पुण्यान्वितं
आयेद्वा स माहितः न संत्यजति तं लक्ष्मीरलक्ष्मीर्नैव जायते सर्वपापविनिर्मुक्तः स्वर्गलोके महीयते युधिष्ठिर उ० स्व-
स्थानलाभपुत्रायुः सर्वैश्वर्यशक्तप्रदं व्रतमेकं समाचक्ष्व विचार्य पुरुषोत्तमं कृष्ण उवा० दुर्बारे चैवेदेत्येदं परिच्योते त्रिवि-
ष्टये एतदेव कृतस्यादौ देवदः प्राह नारद तस्य श्रुत्वा ततो वाक्यं समुनिः प्रत्यभाषत नारद उवा० पुरंदरपुसा पूर्वपुरमासीत् म

शोभते रत्नगर्भाभवद्भूमिर्यत्र त्वाट्याभूधराः यत्रांगनाजप्तापांगभृङ्गालोचनसायकैः त्रैलोक्यस्ववशात्त्रैलोक्यकुसुम
 सायकः चतुर्वर्गजनिर्यत्र तच्च विश्वस्यभूषणं विश्वकर्मापि यद्दीप्त्यकं पयस्यनिर्गेशिरः तत्राभवन्महापालो राजा भू
 न्मंगलालयः चिह्नदेवीप्रियातस्य दुर्भोगोकावभूवह अन्यातुचो लदेवीयामहिषीसायशस्विनी कदाचिन्मंगलो राजा चो
 लदेवीसहायवान् प्रासादशिरवरारूढः स्थलीसिकम्पश्यत तामालोक्यमहीपालः स्मरस्मरसुरवावुजः चोलदेवीप्र
 तिमाह दंतघोतितदिड्युरवः चंचलास्मिन्वोद्यानं कांतिनिर्दिनं दनं कारयामितपोद्दृष्टस्तबोद्यानमकारयत् संपन्नतुं
 तदुद्यानं नानादुमलतान्वितं नानाफलसमारुक्तं नानापक्षिसमावृतम् तत्रागत्यमहाक्रोडस्तनुत्यस्तनभस्थलः प्राज्ञद
 कालघनश्यामचक्षुराक्षिप्तचंचलः दंष्ट्रावहृष्टचंद्राकः प्रलयोभोधरध्वनिः उद्यानं भंजयामासनानां दुमलतान्वितम्
 कांश्चिदुत्पादयामास पादपात्रपादुनंदन कांश्चिदंतग्रहारेण कांश्चिदंतग्रधर्षणैः अधानकाश्चिन्पुरुषान् रत्नकानतकोपमः
 तद्गुनर्कीतिविज्ञायसंहृत्योज्ञानगालकाः सभयास्तस्य वृत्तान्तमूचुश्चतुर्गतेः पुरः तदाकर्णयन्त नो राजां क्रोधाकृणितलोचनः व
 धायदंष्ट्रिणस्तस्य संदिदेशाखिलं वलं ततश्च चालभूपालस्त्रिगुणलितैर्गजैः आस्रावयन्महीसर्वोवाजिष्टदृष्टावरा
 चालयन्सफलान् शैलान् स्यदं नोद्यमरुद्रैवः पदातिभिर्महावीरैः पूरयन्निखिलदिशः ततो गादसमावृत्य तदुद्यानं नरेष्व
 रः पत्निव्रातमहाध्रौनेः पूरयन्निखिलदिशः पथियस्य वराहोयं प्रयात्कपवनांतरं तस्यावशं शिरश्छुदं विदधाभिरिपोरिव
 तस्य भूषस्य तद्वाक्यं समाकर्ण्य ससूकरः जगामास्यैवमार्गेण प्राणिनां चेष्टितं यथा ततः ससूकरासक्तः कशयानं प्रताडयन् च
 व्रीडाकलंकितस्य दुर्भोगं तस्यैव सो गमत् गत्वाथ विपिनं धारं सिंहशार्दूलसंकुलं तस्माल्लालिहितं लालाजुर्नलतान्वितं
 शिखीझंकारसंभारवाचाटितदिगंतरं कोलोवे लामवाप्याशमोभवद्राजसंमुखः भल्लेन सो वधीत्कालं वज्रेणाद्रियथाहरिः
 अथ च्योम्नि विमानस्थः स्मरस्कंदरविग्रहः क्रोडरूपं परित्यज्य सो ब्रवीन्मंगलनृप गधर्व उवाच स्वस्ति ते स्तुमहोपाल त्व

यामुक्तिः कृतात्मनः तमाकर्णयन्तान्तयेनाहं जात ईदृशः एकदा देवता वंदेः संसृतः कमलासनः चंचत्पुटादिभिस्तोलैः षड्जोद्यैः समभिः स्वरैः मंद्रादिभिस्त्रिभिर्मानैर्गीयमानं मयानृप नानास्थानगुणोपेतमध्वोषीद्गीतमुत्तम गीयमानं श्रुतः स्थानात्ततो हं कर्मणा मुना शमश्चित्ररथस्तेन ब्रह्मणा सृष्टिकर्मणा ब्रह्मोवाच कोलोमवत्स मे दिव्या मुक्तिस्तेस्तु तदा भवेत् निर्जिताखिलभूपा लोमंगलस्तु ह निष्यति नदद्यद्यदितं सर्वं त्वत्प्रसादान्महीपते मदृहाणवरभूपदेवस्यापि सुदुर्लभं महालक्ष्मीव्रतं दिव्यचतुर्वर्गफलप्रदं लभस्व सार्वभौम त्वगच्छ राज्यानि जन्तु नारद उवाच चित्ररथाय गंधर्व उक्ते दंभूपतिं प्रति अंतर्धानं गतंस्तुष्टः शरत्काल इव बुद्धः अथ मंगलभूपा लः पार्थस्य द्विजमागतं विलोक्य बभूव कंचित्कक्षा निक्षिप्तमशंवत् उवाच मधुरावाचस्मिन् पूर्वोपशिक्षिस्मिन्तां देवस्त्वदानवस्त्वया गंधर्वोवाथ राक्षसः सत्यवदबटाकस्मात्किमर्थं त्वमिहागतः श्रुत्वेतत् शिष्यभावं त्वग्राहस्व देवसंभवः अहं साधं त्वया यातस्तदा दिशय शोचितं राजा यातमुवाचिदं त्वं वदोन्नतनाद्वयः अपास्थानं विलोक्य त्वत्तूणं तोयममानय अथ विश्वाम्यभूपा लबभूव कोवटपादपे तथा कृत्य तुरगचसमारुत्या महाभक्तिः जगाम पक्षिघोषेण यत्रास्ते संस्तरसरः कमलैकनिवासैरनृथागाभरणेन च वनमालालयत्वेन दधन् नारायणो तन्नं भयवायुशान्तो गमस्सारं विषवर्जितं नाशितागस्ति तृष्णार्तिप्रसन्नं सागराधिकं पंकेमग्नो यतत्राग्निः पृष्ठादुत्तीर्यतस्य सः चतुर्दिशं निरीक्ष्य यातस्यैव समस्तेष्ट दिव्यवस्त्रपरीधानं दिव्याभरणभूषितं कथयंतं कथां दिव्यां स्त्रीणां सार्थमपश्यत् उपसृत्याथानं सोऽयं स्वहृत्तानं निवेद्य च कृतांजलिं रिति ग्राहं बभूव मधुरयागिरा बभूव कथं च एतत् किं क्रियेत सार्थं त्वया भक्तिपरेण वै कोविधिः किं फलं चास्य ब्रूहि तन्मे यथा तथं श्रुत्वा च तमुवाच देव सार्थः करुणयागिरा सार्थक उवाच शृणु विप्रे क्वचित्तेन भद्रा भक्तिः समन्वितः यामाया प्रकृतिः शक्तिश्चेत्ते लोकेऽप्यभिधीयते व्रतमेतन्महालक्ष्म्यास्तस्याः सर्वफलप्रदं आकर्णय विधिं चास्य कथ्यमानं मया बरेण भ्राद्रमासि सितारुम्यामारंभोऽस्य विधीयते यातः षोडशकृत्वस्तु प्रक्षाल्या

श्रीकरोमुखं तंतुषोडशसंमिद्धं यथिषोडशसंयुतं मालतीपुष्पकपूरचंदनागरुचर्चितं लक्ष्म्येनमोथमंत्रेणप्रतिग्रंथ्यभि-
 मंत्रितं धनधान्यधराधर्मकीर्तिमायुर्यशःश्रियं तुरगानंदतिनःपुत्रानमहालक्ष्मीप्रयच्छमे मंत्रेणानेनबध्वाथदोरकदक्षि
 णेकरे कांडानिषोडशादायदूर्वायाश्चाक्षतांस्तथा एकचिन्नःकथाश्रुत्वापूजयेन्नेश्वदोरकं ततस्तुप्रातरारभ्ययावत्स्याद
 सिताष्टमी तावत्प्रक्षाल्यहस्तौतुपादादीनिकयांतथा शृणुयात्प्रत्यहंविभ्रतत्सरेव्ये रक्षितादिभिः अथहृष्टाष्टमीप्राप्य
 नक्तकालेजितेन्द्रियः स्नानःशुक्लावरधरोव्रतीपूजागृहंविशेत् तत्रोपविश्यपूर्वास्यश्चारुधौतासनोपरि श्वेतपत्रंलिखेदष्टद
 लंकमलमुत्तमं ऐन्द्रादिशक्तिंसंयुक्तं पार्श्वेपत्रंसकसर कर्णिकायांतोलक्ष्मीकपूरक्षोदपांडुरां शुभ्रवस्त्रपरीधानांमुक्ता
 मरणाभूषितां पंकजासनसंस्थानांस्मेराननसरोरुहां शारदंदुक्लाकांतिस्त्रिगधनेत्राचतुर्भुजां पद्मयुगामभयदां
 करद्वयग्रकरांबुजां अमितोराजयुग्मेनसिच्यमानाकराबुना संचित्येवल्लिखेद्देवीं कर्पूरागरुचंदनैः ततस्त्वावाहनकुया
 न्मंत्रेणानेनसुव्रती महालक्ष्मीसमागच्छ पद्मनाभपदादिह पंचोपचारपूजेयंतदर्थेदेविकल्पिता षोडशाहेतुसंपूर्णकु
 र्यादुद्यापनंव्रती विधिनार्येनविप्रेन्द्रशृणुश्रद्धासमन्वितः दानव्याधिनुरेकांवेस्वर्णशृंगादिसंयुता श्रोत्रियायस्वर्णचतया
 न्नवर्मानादिकं यथाशक्त्यास्वर्णचदत्वापूणभवेद्व्रतं किंजेष्यःषोडशेष्यश्चमदद्यादसनादिकं सायउवाच एतन्ने-
 कथितंविप्रव्रतानामुत्तमंव्रतं तद्विधानादनाथासाहस्रभूतेर्वाछितंफलं हृत्वाव्रतंपरंविप्रत्वंराज्ञातस्वकारय व्रतमेतत्स्वया
 विप्रदेयंश्रद्धावेतेपरं नास्तिकानांपुरस्तान्नपुनस्तान्नप्रकाशयकथंचन नमस्कृत्यायंतसार्थंपकादुःश्राप्यवाजिनं सरसोभस्तथा
 दायपथिनीपद्यंयंभितं आरुह्यतुरंगंविमोराजानिकमुपागमत् निवेद्यतद्व्रतंविमोराजानमभयकारयत् नानाप्रकारसंभूतं
 मान्वलंबदुकस्यच व्रतप्रभावादभवत्सभूषकभूषुतावरः अथारुह्यमहीपालोबहुवर्षाणिनंतयै तद्व्रतस्यप्रभावेनतूर्णं
 स्वपुरमागतः तन्प्रायांतसभालोक्यराजानंभूपुरंदर उत्सवंचक्रिरेपौरास्तोर्गोर्गोदिकपुरःसराः चलत्पताकदोर्भोलंलस-

ल्ललशमौलिकं पुरं नृस्यदिवाभाति छुन्नघं दौघघर्षदैः अयोत्कलिकयाकाश्चिद्भावंति स्मवरांगनाः स्वर्णसुक्तालताजाले
 श्वतुष्कमिभकुर्वन्ता काचिद्विमुक्तकेशोपशगान् नयनाजसा काचिन्निनंबभारार्तिकाचित्पीनपयोधरा अथाविशान्मही
 पालोबटुनासहितोगृहं पौरनारीजनाक्षितलज्जेः प्रतिविग्रहः अतोत्तीर्यहयान्तस्माद्दुर्बाङ्गवल्बितः जगाममंगला
 राजाचोत्तदेवीतुयत्रैव हस्वातुनोत्तदेवीसादोरकराजबाहुके विमृश्यमनसाकुक्षशकाचक्रेनृपेतिमाम् आरवेटक
 स्थव्याजेनगतोन्यावन्नुभाप्रति सोभाग्यायतयाबद्धादोरकोदक्षिणेकरे तथेवबटुकश्चायं द्रुष्टुमांशेषितोभुवं ततोहस्त्वैवदु
 शत्माकोपादाच्छिद्यदोरकं चिक्षेपचमर्द्दपृष्ठे स्वरोभागयंस्त्रैवेः सह ननुबोधचतोराजात्रोटयंतोच्चदोरकं साभृतमंत्रि-
 मृत्याद्यैः कुर्वन्वार्तामनोद्वां चित्स्त्वदेव्यास्मदाकाश्चिद्दामीद्रुष्टुसभागता तथादोरकमादायबटुमापृच्छत्यतद्भूतं तद्वतस्य
 विधानार्थमस्वामिन्येनित्वितं ततो नृत्तनमाहूयचिच्छिद्यदेव्येकरोद्भूतं अयंसंवत्सरेतीतलक्ष्मीपूजादिनेनृप नौर्यत्रिकस्य-
 निः स्नानंचित्स्त्वदेव्यागृहेष्टणान् तदाकर्ण्यमहीपालो नृत्तनंबटुमब्रवीत् अहहाद्यदिनंलक्ष्म्याः सम्रतस्यैकदोरकः इतिष्ट
 छानुपंप्राह दोरकत्रोटनक्रमं तच्छ्रुत्वा मंगलोराजाचोत्तदेव्येप्रकुप्यच मयाद्यपूजनंकार्यंचित्स्त्वदेवीगृहंमति अथमंग-
 लमूपालोबटुबाङ्गवल्बितः चत्वालकमलावात्येचिच्छिद्यदेवीगृहंमति अत्रांतरेमहालक्ष्मीर्द्विद्वारूपविधायच जिज्ञासा
 र्थगृहंतस्याश्चोत्तदेव्याः समागता गच्छगच्छाद्यदृष्टकिमिहागत्यकरोषिमे तथादुराशयात्यर्थलक्ष्मीः साप्यवमानिता त
 तः कुक्षामहालक्ष्मीश्चोत्तदेवीमभाषत शशापायमहालक्ष्मीश्चिच्छिद्यदेवीनिकेतनं बहुधाचिच्छिद्यदेव्यासालक्ष्मीसंमानिता
 र्तिता वद्धारूपंपरित्यज्यप्रत्यक्षासाभाभवत्तदा पंचोपचारपूजाभिः त्रियंराज्ञीततोचयत् अनितुष्टातंतोलक्ष्मीश्चिच्छि
 देवीमुवाचह लक्ष्मीरुवाच अर्चनान्तेप्रसन्नस्मिचिच्छिद्यदेविवरहणु वमेवरंतनोराज्ञीचिच्छिद्यदेवीशभाशया चिच्छिदे
 व्युवाच येकरिच्यंतितेदेवि व्रतमेतत्स्मरेन्मरि तद्देशमनलयात्याज्यंयावच्चंद्रदिवाकरो अद्यारभ्यतथात्येकमूपसंबधिती-

तथा रयानियातु हितो देवि भक्तिर्भवतु मे त्वयि सद्भावेन कथामेतां ये शृण्वन्ति पठन्ति च तेषां च वाञ्छितं सर्वं त्वया देयं सदैव
 हि नथेत्युक्त्वा महालक्ष्मीस्तत्रैवांतरधीयत अथ मंगलभूषणलस्तत्रागत्य श्रियोर्चनम् चक्रे परमया भक्त्या चिह्नं देव्या स
 मन्वितः अष्टैर्ध्यादुरन्वारा चिह्नं देवी गृह्णति चोले देवी समायाता द्वारस्थे वीरिता जनेः ततो जगाम विपिनं यत्रासीदङ्गि-
 रामुनिः अथालोक्याद्भुताकारा ज्ञानदृष्ट्या विचिंत्याता मुनिस्तु श्रीव्रतं दिव्यं चोले देवीमकारयत् व्रते ह्येतथ संजातो चो-
 ले देवीमहायशाः दाक्षिण्यके लिलीला मिलो वण्येक भिकेतनं ततः कदाचिदागत्य वनमारुवेत नृपः मुनेर्वैश्वमिनिराजा-
 तां ददर्श वामलोचना अथ राजा मुनिग्राहकं यन्धन्यतिकथ्यतां तदृत्तांतं समाख्याय राजेतां प्रददौ मुनिः अथागत्य निज-
 राज्यं चिह्नं देवी समन्वितं चिह्नं देव्या च सहितो बुभुजे मंगलोनृपः चिह्नं देवी वरं व्रते चोले देवी समागमम् समुद्रस्य यथा
 गंगा यमुने मंगमे सदा तथा मंगलभूषस्य आलिख्य वामलोचना परस्पर अधिकैतेतु प्रिये मान्ये बभूवतुः चिह्नं देव्या स-
 मंसोथ चोले देव्या सहारिवलाम् सप्तद्वीपवतीं पृथ्वीबुभुजे मंगलोनृपः व्रतस्यास्यैव समाभ्यर्च्योद्दुकः सोपनूतनः अभून्मंग-
 लभूषस्य मंत्रीत वयथा गुरुः सुक्त्वाथ सकलान् भोगान् मंगलो भूषु जावरः संपुनः स्वर्गमेत्याभून्मन्त्रत्रिष्टु देवतम्
 नारद उवा० एतेनेकथितं शक्रव्रतानां मुत्तमं व्रतम् यत्कथा श्रवणनापिलभत वाञ्छितं फलं प्रयागं भिचरतीर्थेषु देवेषु
 मंगवानिव नदीषु च यथा गंगा व्रते खेततथा व्रतं धर्मचार्यं च कामं च मोक्षं च यदि वांछसि तर्हीदं च व्रतं शक्रकुरुक्षेत्रास
 मन्वितः धनं धान्यं धरां धर्मं कानिमायुषं शस्त्रिनं तुरंगान् दानिनः पुत्रान् महालक्ष्मीं प्रयच्छति इति श्रीभविष्योत्तरपु-
 राणे महालक्ष्मीव्रतोद्यापनं संपूर्णं अथ आश्विनशुक्लाष्टमी महाष्टमी तत्राष्टम्यां भद्रकालादक्षयज्ञविनिशिनी प्रा-
 दुर्भूता महाघोरा योगिनी कोटिभिर्वृता देवीपुराणे सप्तमी विधं संयुक्ता येः कृता तु महाष्टमी पुत्रदा राधेर्नैर्द्वीनां प्र-
 मतीर्हपि शान्चवत् शूरज्जन्माष्टमी पूज्या नवमी संयुता सदा सप्तमी संयुता नित्यं शोकसतापकारिणी जप्तेन सप्तमी युक्तः

पूजिताचमहाष्टमी इंद्रेणानिद्रतो जंभस्तस्यां दानवपुंगवः तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सप्तमीसहिताष्टमी धर्जनीयाप्रयत्नेन मनु-
ष्यैः शक्रप्रकाक्षिभिः सप्तमीकलया यत्र परतश्चाष्टमीति या तेन शल्यः मिदप्रोक्तं पुत्रेणोत्रक्षयप्रदं पुत्रानुहतिपशून् हति
राष्ट्रं हति सराज्यकं हति जानपदांश्च अपि सप्तमीसहिताष्टमी शक्रपक्षेष्टमी चैव शक्रपक्षे च तु देशा पूर्वा विद्वानकते व्या-
कर्तव्या परसंयुता अत्र त्रिमुहूर्ते न्यूनासत्यपि सप्तमीवर्जनप्रयाजिका न त्रिमुहूर्ते व सप्तमीस्त्वत्यसंयु-
क्ता वर्जनीया सदाष्टमी स्तोकापि सातिथिः पुण्याय स्यात्सुत्रोदये सति नवमीयुक्ताया अलाभे तु सप्तमीयुतेनैव कार्या
उपवासं महाष्टम्या पुत्रवान्नसमाचरेत् सप्तशत्यास्तु पाठेन तोषयेज्जगदं विका अथ आश्विनरुक्माष्टम्या अशोका
ष्टमीव्रतं हेमाद्रौ आदित्यपुराणे आश्विनस्यासिते पक्षे पूजनीयात्यशोकिका गंधमाल्यनमस्कारधूपदीपैश्च सर्व-
दा तस्मिन् न हनि या भुंक्ते नक्तं मिदु विवर्जिते भवत्यथ विशेषोकासायत्र यत्राभिजायते पूर्वाष्टमीषु सर्वास्मन्वेच्छक्रेति-
वैमुने प्रोक्ष्य द्यामतीतायां यास्यात् रुक्माष्टमीयुता तत्र कार्यव्रतं तत्सर्वकामफलप्रदं इति अशोकाष्टमी अथ मार्ग-
शीर्षरुक्माष्टम्यां काशीरवंदे कालं भैरवस्य पूजोक्ता मार्गशीर्षासिताष्टम्यां कालं भैरवसन्निधौ उपोष्य जागरं कुर्व-
न्सर्वपापैः प्रमुच्यते इति काशीरवंदानं रुद्रव्रतेषु सर्वेषु कर्तव्या संसुखीतिथिः इति ब्रह्मवेवर्तञ्च दिनद्वये शतो-
रात्रिव्याप्तौ उत्तरे वभैरवोत्पत्तिः प्रदोषकालव्याप्ताविति केचित् तत्र शिवरहस्ये मध्याह्ने भैरवोत्पत्तेः श्वश्रवणात् तत्रै-
व नित्ययात्रादिकं कृत्वा मध्याह्ने संस्थिते रवावित्युपक्रम्य ततो ग्रहपानवधीनतः श्रीकालभैरवः आविरासीन्नदालो-
कान् भूमीषयन्न्निखिलान्मति कृत्वा च विविधां पूजां महासंभारविस्तारैः नरो मार्गोसिताष्टम्यां वार्तिकं विभ्रमुत्सृजेत्
तीर्थैकालोदेकस्नात्वा तर्पणं विधिपूर्वकं विलोक्य कालराजानं निरयादुद्धरेत्यनृन् सत उवाच व्रतानि च प्रवक्ष्या-
मिष्टगुणध्वंसुनिपुंगवाः तत्र रुक्माष्टमीपुण्या सर्वपापप्रणाशिनी विष्णुत्वप्राप्तवान् विष्णुः सरे शत्वशन्वीपतिः कुबे-

शेषस्यराज्यत्वंनित्यंत्वंयमःस्वयं चंद्रश्चंद्रत्वमापन्नो गणेशत्वगणाधिपः स्कंदः सेनापतिर्यत्वंतथाचान्ये गणेश्वराः कृ-
त्वाचैश्वर्यमापन्नाः सौभाग्यं देवबलुभाः व्रतस्यास्यप्रभावेनलक्ष्म्याः पतिरभूद्धरिः यथातिः सार्वभौमत्वंतथाचान्येनृपाः
माः ऋषयोऽमुनयः सिद्धगंधर्वाणाचकन्यकाः कृत्वावै परमांसिद्धिं प्राप्ताश्चमुनिपुंगवाः नंदीश्वरेणयत्मोक्तंनारदायमहात्मने
कृष्णाष्टमीव्रतंश्रेष्ठसर्वकामफलप्रदं मेरोर्यद्वह्निगंधर्गास्करास्करनभस्कृतं तत्रनंदीश्वरहृत्वा सर्वंशंशुबलुभ उपास्यमा-
नंमुनिभिः स्तूयमानंरुद्रगोः सर्वानुग्रहकर्तारस्तुत्वातुविधिधेः स्तवैः अग्रवीतुर्गणिपत्न्याथदंडवन्तारदोमुनिः नारदउ-
वा० भगवन्सर्वतत्त्वज्ञसर्वधामभयप्रदं केनव्रतेनभगवस्तपोवृद्धिः प्रजायते सौभाग्यं कान्तिरश्वर्यंमपत्यं च यथास्तथा शा-
श्वतीमुक्तिरनेचकर्मया शाविमोचनी भगवंस्तद्भूतं ब्रह्मकारुण्यच्छुकरमिथ नंदिकेश्वर उवा० कृष्णाष्टमीव्रतंश्रेष्ठम-
स्तिनारदतच्छृणु गणेशत्वंमया लब्धं येनपुण्येनभोमुने मांसिमारगेश्वरेश्वमेकृष्णाष्टम्यांजितंंद्रियः अश्वत्यदंतकाष्ठेन
कृत्वावेदंतथावन स्नानकृत्वातुविधिवन्नर्पणं चैवनारद आगत्य भवनेचैव पूजयेच्छंकरं प्रभुं गोसूत्रप्राशयिधिधिवदुपवासो-
मवेन्निशि अतिरात्रस्ययज्ञस्यफलं चार्च्यगुणं भवेत् सर्पिषः प्राशनं पौषे दंतकाष्ठं च तत् स्मृतं पूजयेच्छं मुनामानं भगव-
तंमहेश्वरं वाजपेयाष्टकं पुण्यं प्रामोतिश्रद्धयान्वितः माधेवदस्यकाष्ठं च गोलक्ष्मीरप्राशनं स्मृतं महेश्वरसप्तपूज्यगोमेधाष्ट-
गुणं फलं फाल्गुने चैतदेवोक्तं सर्पिषः प्राशनं च यत् संपूजयेन्महादेवं राजसूयाष्टकं फलं काष्ठं भोतुं वरं चैव प्राशने मर्जिता-
यवाः पूजयेच्छं मुनामानं मन्त्रमेधं फलं लभेत् शिवं संपूज्यैवेश्वरेषु पीत्वानैव कुशोदकं नारमेधाष्टकं पुण्यं प्रामोत्येव हि-
नारद ज्येष्ठेष्टदं भवेत् काष्ठं संपूज्य पशुपतिं विष्णुं गवांश्च गौदं कं प्राशयत्येवै देवस्य सन्निधौ गवांकोटिदत्तं नस्यतत्तु फल-
तदवाप्नुयात् आषाढे चोग्रनामानि मिथ्या संप्राशय गोमयं सौत्रामणेस्तु यज्ञस्य फलं संपुण्यं भवेत् पालाशं प्राशयेत्प्रो-
क्तं सर्वं संपूज्य नारद प्राशयित्वा कं पत्राणि कल्पं शिवपुरं भवेत् मासेभाद्रपदेष्टम्यां च बकं संपूजयेत् प्राशनं बिल्वपत्र

स्यसर्वदीक्षाफलं लभेत् आम्बिजेज्जुषक्षस्यदंतकाष्ठमुदीरितं ईश्वरं पूजयेद्भक्त्या प्राशयेत्तुलोदकं पौडरीकस्य यज्ञस्य-
फलमष्टगुणं भवेत् मासे तु कार्तिके षष्ठ्या दशानां रव्यप्रपूजयेत् पंचगव्यसहस्रतर्पीत्या आग्निहोमफलं लभेत् उद्यापनचवर्षात्तत्र
कुर्याद्भक्तिनत्परः विरच्यलिंगानां प्रदपूजयेत्सर्वदेवताः विना न तत्र वस्त्रीयात् तत्रो जागरमाचरेत् यस्मात्तच्च पुनः पूज्या आग्नि-
ज्जा रुद्रसंयुतान् स्फुवणं प्रतिमां तत्र वृषभरजनस्य च कलशे पूजयित्वा च रात्रौ जागरमाचरेत् यस्मात्तच्च पुनः पूज्या आग्नि-
स्थापनमाचरेत् हुने ददृशतं चैव तिलद्रव्यं घृतं पुतं व्यवेकन च त्रैणगो यथाश्चैव दृथकूटस्थकू वधाने सो जयेद्दिमान् शिव
भक्तिमन्वितान् पायसं घृतं संयुक्तं मधुना च परिशुतं शक्त्या हिरण्यवासोमि भक्त्योतिभ्यो निवेदयेत् देवाय चापि दध्म
न्निर्वितानं ध्वजचामरं कृष्णा पयस्विनी गंगां च घटा कंदुकवाससीं सरत्नां तत्र कलशां मलं कृत्य च नारद अलंकार च वस्त्रा च दक्षि
णां च स्वशक्तिः भक्त्या प्रणम्य विधिवद्वाचार्यानि वेदयेत् करोत्येवं व्रतं पुण्यं वर्षमेकं निरंतरं महापातकं निर्मुक्तः सर्वेभ्य
र्यसमन्वितः कल्पकोटिशतं सार्धं शिवलोकं महीयते कृष्णाष्टमी व्रतं सम्यक् देवर्षेः कथितं भया व्रतस्यास्य प्रभावरयः पठे
जापुरा स्तुत उवा० एवं नदीं श्वराच्छुत्वा नारदो मुनिपुंगवः कृष्णाष्टमी व्रतं पुण्यं यथौ बद्धरिकाश्रमं व्रतस्यास्य प्रभावरयः पठे
द्वाष्टण्यं दपि सयाति परमं स्थानं यत्र देवो भद्रेश्वरः इति श्री आदित्यपुराणे कृष्णाष्टमी व्रतं नाम एकं अद्वितीयं अध्यायः इति का-
लभैरवाष्टमी इत्यष्टमी व्रतानि समाप्तानि अथ नवमी व्रतानि लिख्यंते तत्र चैत्रशुक्ल नवम्याराम नवमी व्रतं इदं च
परविद्धांशमध्याह्न्यापिन्याकार्यं तदुक्तं अगस्त्यसंहितायां चैत्रशुक्ला तु नवमी पुनर्वसु युता र्यादं सेवमध्याह्न्ययोगे
नमहापुण्यतमा भवन् दिनद्वये ऋक्षयोगे मध्याह्न्या सावेकं देशव्याप्तिं वा परान्यथा पूर्वा तदुक्तं तत्रैव नवमी च्चाष्टमी
विष्णुत्वाज्या विष्णुपरायणेः उपोषणं नवम्यां वैदशम्यां पारणं भवेत् चैत्रमासे नवम्या तु जातो रामः स्वयं हरिः पुनर्व-
स्तुक्षसंयुक्ता सा तिथिः सर्वकामदा श्रीराम नवमी शोक्ता कोटिस्त्रयं गृह्यविका केवलापि स दोषा ध्यानं न रागा वाब्दसंग्रहा

त् तस्मात्सर्वात्मना सर्वैः कार्यं वेन वमीव्रतं अथागस्त्यसंहितायास् चैत्रेन वभ्यां प्राकृपक्षे दिवा पुण्ये पुनर्वसौ उदये गुरु
 गौरां शिखा च स्थेय हृपंचके मेघेषूषणि संप्राप्तै लोके कर्ता दका दूये आविरासीत् सकलया कौशल्यायां परः पुमान् प्रा-
 कृपक्षे शक्रपक्षे उदये लये गुरु गौरां शो गुरु न वांशो तस्मिन् दिने तु कर्तव्यमुपवासव्रतं सदा तत्र जागरणं कुर्व्याद्रुधुनाथप
 रोमुवि भुवि इति वद्विद्यावृत्त्यर्थं यात दशम्या हृत्वा तु संध्यायाः कालिकाः क्रियाः संपूज्य विधिवद् रामभक्त्या विनानुष्ठा
 रतः ब्राह्मणान् भोजयेद्भक्त्या दक्षिणाभिश्च तोषयेत् गोभूतिलहि रणयाद्यैर्वस्त्रालंकारभूषणैः रामभक्त्या प्रयत्ने
 न पूजयेत् परया मुदा एवं यः कुरुते भक्त्या श्रीराम न वमीव्रतं अनेकजन्मसिद्धानि पातकानि बहून्यपि भस्मीकृत्वा च
 जेत्येव तद्दुष्णोः परमपदं सर्वेषामथ यधर्मो भक्तिमुत्तैकसाधनः अशुचिर्वापि पापिष्ठः हृत्वेदव्रतमुत्तमं पूज्यः स्या
 त्सर्वभूतानां यथा रामस्तथैव सः यस्तु राम न वभ्यां वैभक्ते स च न राधमः कुंभीपाकेषु घोरेषु पच्यते नात्र संशयः अ-
 कृत्वा राम न वमीव्रतं सर्वव्रतान्नमं व्रतान्यन्यानि कुरुते न तस्य फलभाग भवत् रहस्या निष्पापा नि प्रख्याता नि बहू
 न्यपि संहति च प्रणश्यंति श्रीराम न वमीव्रतात् एकामपि न राभक्त्या श्रीराम न वमीमुने उपोष्य हृत हृत्यः स्या
 त्सर्वपापैः प्रमुच्यते नरो राम न वभ्यां तु श्रीराम प्रतिमा प्रदः विधानेन मुनिश्चैष्ठसमुक्तो नात्र संशयः स्मृती स्मृता
 वाच श्रीराम प्रतिमादानं विधानवाक्यमुने कथयस्व मुनिश्चैष्ठसमस्तस्य भविस्तरात् अगस्त्य उवा० कथयिष्या
 मिति दिवद्वन प्रतिमादानमुत्तमं विधानं चापि यत्नेन यतस्त्वैवैष्णवोत्तमः अष्टम्यां चैत्रमासे तु शक्रपक्षे यजेतेन्द्रियः द-
 तधावन पूर्वतु मातः स्नायाद्यश्चाविधि नद्यात डो गे कूपवाह दे प्रस्त्रवणे पिवा ततः संध्यादिकाः कार्याः संस्मरन् राघव
 त्स्त्रिदि गृहमासाद्य विभेद्रु कुर्यात् पूजादिकं परं दातं कुटुंबिनां विभेद्रु दशास्त्र परं मुदा श्रीराम पूजा निरतं कशीलं दं भवति
 ते विधिज्ञ राममंत्राणाममंत्रकसाधन आहूय भक्त्या संपूज्य दृणुयात् मार्ययन्तिति श्रीराम प्रतिमादानं करिष्ये

हं द्विजोत्तम भक्त्याचार्यो भगवतीतः श्रीरामो सितमेव च इत्थं कृत्वा पूज्य विप्रं दस्तापि यत्नतः परं तैलेनाभ्यज्य च रत्ना-
याचिन् यत्नराघवं हृदि तैलेनाभ्यज्य स्नापयित्वेत्यन्वयः श्वेतावरधरः चेतनराघमाभ्याभिधारयेत् अर्चितो भूषितश्चैव ह
तमध्यान्हिक्रियः अर्चितः हतार्चनः आचार्यमोजयेद्भक्त्या सात्विकान्तेः सधिस्रारं भ्रंजीत स्वयम्भवे वल्हदिरा
ममनुस्मरन् एकभक्तव्रती तत्र सहाचार्यो जितेन्द्रियः शृण्वन् रामकथादिव्यामहः शेषं न येन्मुने सायसध्यादिकाः
कुर्यात्क्रियाराममनुस्मरन् आचार्यसाहितो रात्रावधः शार्थी जितेन्द्रियः वसेत्स्वयने चैकाते श्रीरामार्पितमानसः त
तः प्रातः समुत्थाय स्नात्वा संध्योचया विधिं प्रातः सर्वाणि कर्माणि शीघ्रमेव समापयेत् ततः स्वस्थमना भूत्वा विद्भिः
साहितो नद्यः स्वगृहस्थोत्तरे देशेदारस्थोत्तरमंडपं स्वगृहसमीपे चतुर्द्वारपताकादयस्का विभारं स्फुराणं मनो-
हरं महोत्सवं पुष्पाद्यैः सफलं कृतं शरवचक्रहनुमद्भिः प्राग्द्वारे समलंकृतं गरुत्सच्छादं बाणेभ्यश्च दक्षिणे समलंकृतं ग
दारवद्भागदेश्चैव पश्चिमे समविभूषितं पद्मं स्वस्तिकं नीले श्वकौबेरैः समलंकृतं मध्ये हस्तचतुष्कायैर्वोदिकायुक्तमा
यत्नं प्रविश्य नृत्यगीतैश्च वाद्यैश्चापि सुसंयुतं पुण्याहं वाचयेत्तत्र विद्भिः प्रीतमानसः ततः सकल्मयेद्देवं राममेव स्मर
न्मुने अस्थारामनवम्याचरामाराधनतत्परः उपोष्याष्टस्य गोमेषु पूजयित्वा यथाविधि दमास्वर्णमयीं रामप्रतिमां च प्र
यत्नतः श्रीरामप्रीतये दास्ये रामभक्ताय धीमते प्रीतो रामो हरत्वा शक्रपापानि सुबहूनि मे अनेकजन्मसिद्धानि अ
भ्यस्ता निमहां निच विलिखेत्सर्वतो भद्रं देवोदिकोपरि सुंदरं मध्ये तीर्थोदके युक्तं पात्रं संस्थाप्य चर्चितं सोवर्णराज-
तेनास्त्रपात्रेषु दंकोणमालिखेत् ततः स्वर्णमयीं रामप्रतिमां पलमात्रतः निर्मितां दिक्पञ्चादिव्यां वा माकस्थितं जानकी
विष्णुतीर्थादक्षिणकरं ज्ञानमुद्रामहा मुने वामेनाधः करेण शांतेवीमालिख्य संस्थिता सिंहासनं राजतेत्रपलद्वयविनिर्मि
ते पञ्चासृतस्तान् पूर्वसंपूज्य विधिवन्ततः मूलमंत्रेण नियतो न्यासपूर्वमर्तद्वितः दिवैव विधिवत् कृत्वा रात्रौ जागरणत

तः दिव्योरामकथाश्रुत्वारामभक्तेः समन्वितः नृत्यगीतादिभिश्चैव रामस्तोत्रैरेनेकथा रामाष्टकैस्तथा पूजागंधपुष्पाक्षतादि-
 भिः कर्पूरागरुकस्तूरीकल्हाराद्यैरेनेकथा पूजयेद्दिवि वद्वक्त्या दिवारात्रनेयुद्धः ततः प्रातः समुत्थाय स्नानं समादि-
 काः क्रियाः समाप्य विधिवद्गामपूजयेद्दिवि वत्सुने ततो होमं प्रकुर्वति मूलमंत्रेण भवति पूर्वोक्तप्रसक्तुदेवास्थंडिले-
 वासमाहितः लौकिकाद्यो विधानेन शतमंशेन रतनः आज्यनपायसेने वस्मरन् राममनन्यधीः ततो भक्त्या समस्तोऽथ आचार्य-
 पूजयेत्सुने कुंडलाभ्यां सरत्वाभ्यां गूलोयैरेनेकथा गंधपुष्पाक्षतैर्वस्त्रैर्विधेयैः समनो हरेः ततो रामस्मरन् दद्यादेवं भवमुदी-
 रयेत् इमां स्तुतिं सम्यगतिमां समलंकृतान् चित्रवस्त्रयुगच्छन् नारासो हराय वायते श्रीरामभीतये ददास्य तुष्टो भवतुराघ-
 वः इति दत्त्वा विधानेन दद्याद्देदक्षिणां पुनः अन्येष्वथ यथान्यायगोहिरण्यादिशक्तिनः दद्याद्वासोयुगधान्ययथा विप्रव-
 माहृतः ब्राह्मणैः सह भर्ज्यते तेष्वप्यादद्याच्च दक्षिणाम् ब्रह्महत्यादिपापभ्यो मुच्यते नात्र सशयः तुलापुरुषदानानि फल-
 प्राप्नोति सुकृतः अनं कजन्मसंमिद्धपापेभ्यो मुच्यते भवं बहुना किमिहोक्तेन मुक्तिस्तस्य करे स्थिता कुरुक्षेत्रे महापुण्येस्म-
 ये पर्वण्येषो वतः तुलापुरुषदानाद्योः कृतैर्यत्सुप्यते फलं तत्फलं लभते मत्स्योदानेन सद्भती इति रामप्रतिमादानोद्यापन-
 विधिः अथ रामपूजा आचम्य प्राणानाथस्य मासपक्षद्युद्धिरव्यसकलपापक्षयकामः श्रीरामप्रीते ये रामनवमीव्रतमह-
 करिष्ये तदंगत्वेन रामपूजां करिष्ये यथाराममंत्रेण षडंगन्यासं कलशार्चनं करिष्ये फलपुष्पाक्षतासहितं जलपूजां
 स्वपात्रं गृहीत्वा उपोष्य नवमीं त्वया मे च भक्तः राव व तेन प्रीतो भवत्येव मे संसारान्त्राहिमाहरे इति मंत्रेण पात्रस्थं जलं क्षिपेत्
 ततः शक्तिः हे भो रामप्रतिमां कृता अस्तु त्वां पापपूर्वकं गोलोस्पृश्या मूलमंत्रेण वादि च तुर्यं तं नाम रामाग्रे देवत्वं संख्याय
 स्वाहोति मंत्रं पठन् प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् ततः कामलाक्ष्मिं विद्यालाक्ष्मिं इतीति स मन्त्रं दक्षिणां दशरथपुत्रां वैक्ष्णतं वर-
 पृष्ठतो लस्मणं देवं सद्युवंकनकं मे पार्श्वे भवत राशुभ्यो तानं व्रतं करान्वृषो अग्रे व्यग्रं हनूं मंतरा मानुच ह काक्षिण इति ध्या-

येन अथ योऽशोपचारैः पूजयेत् आवाहयामि विश्वेशं जानकीवल्लभं प्रमं कोसल्यातनयं विश्वं श्रीरामं प्रकृतेः परं सह-
स्त्रशीर्षेत्यावाहनं श्रीरामगच्छमगवन् रघुवीरन् रणोत्तमं जानकीसहजं द्रुमस्थिरो भव सर्वदा रामचंद्रमहेश्वरं सारावणा-
नकराघवं यावत् पूजां समाप्य हंता क्लृप्तं निधीभव इति सन्निधापनं रघुनायकराजं नमो राजीवलोचनं रघुनंदनं मेदे-
व श्रीरामाभिमुखो भव इति समुखीकरणं राजाधिराजं द्रुमचंद्रमहोपेतं रत्नसिंहासनं तुभ्यदास्यामि स्वीकुरु प्रभो
युरुधावेदमासनं त्रैलोक्यपावनं नतमस्ते रघुनायक पाद्यं गृहाण राजं नमो राजीवलोचनं यतावानस्येति पाद्यं परिपूर्णं
दत्तं रानंदनमो रामाय वेधसे गृहाणार्घ्यं मया दत्तं कृष्णविष्णो जनादनं त्रिपादूर्ध्वमर्घ्यं नमः सत्याय श्रद्धाय नित्याय ज्ञानरू-
पिणे गृहाणा च मननाय सर्वलोकैकनायक तस्माद्विराळाचमनायं नमः श्रीवासुदेवाय नतं त्वं ज्ञानस्वरूपेण मधुपर्कगृ-
हाणेदं जानकीपतये नमः मधुपर्कं पंचामृतं मथानीतं पयोदधिघृतं मधु शंकरामधुसंयुक्तं रामत्वं प्रतिगृह्यतां पंचामृतं
शुद्धोदकेन स्नानं पुष्पं दीपं नैवेद्यं निर्माल्यं विसर्जनं ब्रह्मांडोत्तरमध्यस्थे स्तीर्थे श्वरघुनंदनं स्नापयित्वा म्यहं
भक्त्या त्वं गृहाण जनादनं पुरुषसूक्तेन स्नानं तमकांचनसंकाशपीतांबरमिदं हरे संगृहाण जगन्नाथ रामचंद्रनमोस्तुते
तं यज्ञमिति वस्त्रं श्रीरामाच्युतयज्ञे वा श्रीधरानंत राघवं ब्रह्मसूत्रं सोत्तरीयं गृहाण रघुनंदनं तस्माद्यज्ञादिति यज्ञोपवी-
तं कुंकुमागरुकस्तूरीकर्पूरचंदनं तथा तुभ्यं दास्यामि राजं द्रुमस्थीरामस्वीकुरु प्रभो तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतेति गंधं अक्षताः
परमादिव्यां अलंकारार्थे अक्षतान् तुलसीकुंदं मंदारजानीपुन्नागचंपकैः कंदं बकरधौरे श्वकुरुकैः शतपत्रकैः नीलां
वृजं विन्ध्यपेत्रं रवेन्द्राघवं विष्णुं पूजयित्वा म्यहं भक्त्या संगृहाण जनादनं तस्मादूर्ध्वं प्रतिपुष्पाणि अथो गङ्गा श्रीरा-
मचंद्राय नमः पादौ पूजयामि राजीवलोचनाय० गुल्फौ पू० रावणातकाय० जानुनीपू० वाचस्पतये० उरू पू० विश्वरूपाय०
जंघे पूज० लक्ष्मणाय जाय० कटीपू० विश्वमूर्तये० मेढूपू० विश्वामित्रप्रियाय० नाभिपू० परमात्मनेन० हृदयपू० श्रीकंठाय०

कंठपू० सर्वास्त्रधारिणो० बाहूपू० रघुद्वहाय० सुरवपू० पद्मनाभाय० जिह्वापू० दामोदराय० दंतानपू० सीतापतये० ललाटपू० ज्ञा-
 नाभ्याय० शिरःपू० सर्वात्मने० सर्वांगपू० वनस्पतिरसो द्रुतोगंधाह्योगधुत्तमः रामचंद्रमहीपालधूपोयं प्रतिगृह्यता यत्पु-
 रुषेति धूपं ज्योतिषापतयेतुष्यं नमो रामाय वेधसे गृहाण दीपकं चैव त्रैलोक्यमिति मिरापहं ब्राह्मणोऽस्येति दीपं इदं दिव्यान्-
 ममृतरसैः षड्भिः समन्वितं रामचंद्रशेने वेद्यसीति शान्तिगृह्यताम् चंद्रमाभनमइति नैवेद्यं ततः आचमनं इदं फलमिति
 फलं नागवल्लीदं नैर्युक्तं पूगीफलममन्वितं तांबूलं गृह्यतां रामकर्पूरादिसमन्वितं इति तांबूलं हिरण्यगर्भेति दक्षिणामूं
 नाभ्याऽऽसीति प्रदक्षिणा नृत्त्येर्गतिं च वाद्यैश्च पुराणपठनादिभिः पूजापचारैर्रिविलैः संतुष्टो भव राघव मंगलाश्रमहीया
 न्नीराजनमिदं हरे संगृहाण जगन्नाथ रामचंद्रनमोस्तु नो राजन नमो देवाधिदेवाय रघुनाथाय शार्ङ्गेण चिन्मयाननरूपाय सीतायाः पत-
 येनमः सप्तस्थामन्निनिमः० सर्वलोकशरणाय रामचंद्राय वेधसे ब्रह्मानंदं कर्तुं प्रायसीतायाः पतयेनमः यजेनय० मंत्रपु० यानिकानि चै-
 ति प्रदक्षिणां अशोककुम्भे र्युक्तं रामायार्घ्यं निवेदयेत् दशाननवधाथार्यधर्मसंस्थापनाय च राक्षसानां वधाथार्यदेवतानां निधनाय-
 च परित्राणाय साधूनां जातो रामः स्वयं हरिः गृहाणार्घ्यं मया दत्तं तस्मान्नाभिः सहितो नद्य इत्यर्घ्यं इति पूजनं अथ
 कथा अगस्त्यउवा० रहस्यं कथयिष्यामि स्मृतीक्ष्णसुनि सन्नम चैत्रमासे नवम्या तु शक्रपक्षे रघुनमः प्रादुरासीत् नो
 ब्रह्मन् ब्रह्मानंदं केवलः नत्र जागरणं कुर्याद्रामस्य पुरतो बुधः मतिमात्राय आशक्तिं पूजाकार्याय आविधि शानदेशाभ्या
 स्नात्वेव कृत्यासंध्यादिकाः क्रियाः संपूज्य विधिवद्रामं भक्तिविज्ञानुसारतः ब्राह्मणान् भोजयेत्सम्यक् दक्षिणाभिश्च तौ
 पयेत् गोभूति लहिरण्याद्यौ वैरुन्नालंकारभूषणेः रामं भक्त्या प्रयत्नेन ग्रीणयेत् परया मुदा रावंशः कुरुते भक्त्या श्रीराम
 नवमीव न अनेकजन्मजातानि पापानि स्मृत्वा हिन च भस्मीभवंति पापानि याति विष्णोः परंपदं सर्वेषामप्ययं धर्मो भ्र-
 क्तिमुक्त्यैकसाधनः अथ रुचिर्वापि पापिष्ठः कृत्वेदं व्रतमुत्तमं पूज्यः स्यात्सर्वभूतानां यथारा मस्तये वसः यस्तु राम नव-

म्यावेकं देः सतु नराधमः कुर्मपाकेषु घोरेषु पतत्येव न संशयः अहं त्वारा मनवमीदृशं सर्वोत्तमं व्रतं अतात्यत्यानिकुरुते न तस्य
फलभागं भवेत् महोत्सपि मणयति पापानि न वमीदृशान् एकामपि ततो भक्त्या श्रीराम न वमीदृशो उपोष्य हृतकृत्यः स्यात्सर्व
पापैः प्रमुच्यते ततो राम न वम्यानु श्रीराम प्रतिमा परः विधाने न तदः अष्टसमुक्तो नात्र संशयः स्मृतीक्ष्ण उ० श्रीराम प्रतिमा
दानं विधानं वा कथं मुने कथय स्वयं शाराम भक्तस्य मम विस्तरान् अगस्त्य उवा० कथयिष्यामि ते भक्त्या प्रतिमा दानं मुत्तमं
विधानं वापि यत्नयत स्ववेद्येणोत्तमः असंख्योच्चैत्रमास तु शुकपक्षे जितेन्द्रियः दंतधावनपूर्वं तु भ्रातः स्नात्वा यथाविधि
नद्यात डोरो कूपे वा हृदयस्त्रवणोपि वा संख्यादि काः क्रियाः कुर्यात्संस्मरन् नराधवं हृदि गृहभागाल्य विभ्रे द्रुकुर्यादोपासनादिकं
दानं कुतुंबिनि विमं वेदशास्त्रविदां वरं श्रीराम पूजाभिरते शक्तं चिदं भगवति जिते सर्वजगत्समवाणाराम भक्तैकसाधन आहूय भ-
क्त्या समुज्य हृणुयात् प्रार्थयेद्भूत श्रीराम प्रतिमा दानं करिष्ये हृदि जौनस तत्राचार्यो भवर्भतः श्रीरामो मित्वमेव च इत्युक्त्वा
मोक्तुं भायानं स्थापयित्वा ततः स्वयं तदेवाभ्यज्य च स्नायाच्चित्तये द्वाधवं हृदि स्नात्वा वरधरं देवं गंधमाल्यादिधारयेत् अ
र्चितो भूषितश्चैव कृत्वा भाध्यानिर्हर्का क्रिया आचार्य पूजयेत् पूजयेत् पूजयेत् आत्मा त्विकान्तेः स्तुतिस्तं फर्जया त्वय मय्येवं रामं हृदि म
नुस्मरन् एक भक्तव्रतं तत्र सहचार्यो जितेन्द्रियः शरीरं भूतले सस्य कृश्या रामा पितमानसः ततः प्रातः समुत्थाय स्नात्वा स
ध्यायथाविधि प्रातः सर्वाणि कर्माणि शीघ्रमेव समापयेत् ततः स्वस्थमना भूत्वा विद्वदिः संहितो नद्यं स्वयं देवोत्तरभागं मंडप
श्रद्धया सुज्ज्वलं मंडपं च चतुर्द्वारं धजाः कार्याः स्तुतिस्तैः फलं नानाविधैर्युक्तं पुष्पमालां शोभनं कदलीं स्तभं संयुक्तं य-
जिरेयं स्तं रत्नं सत्तोरं गेमिनोरम्यैः पुष्पाद्यैः समलंकृतं शंखचक्रहस्तं प्राग्द्वारं समलंकृतं गरुत्मच्छाङ्गं बाणेभ्य
दक्षिणे धुविभूषितं गदावद्वारां गेदेभ्यः पद्मं च विभूषितं पद्मं सत्तिकनीलेभ्यः कोबेर्यां समलंकृतम् मध्ये तु चतुरस्रां च वे
दिं काहं स्तमायतो विमेश्वरी तनुं त्येव नोद्ये द्वापि समन्यते पुण्याहं वाचं शिलाच विद्वदिः प्रीतमानैः ततः संकल्पयेद्देवं रामं

भवेममनुस्मरन् अस्यांरामनवस्यंतुरामाराधनतत्परः उपोष्याहसक्यामेषु पूजयित्वा यथाविधि इमांस्पर्णमर्थोत्तमप्रतिभांतुप्रय-
 त्नतः श्रीरामप्रीतयेदास्येरामभक्तायधीमते स्तुतो रामो दहत्याश्रपापा निस्सवहूनिसे अनेकजन्मलभानि अभ्यस्तानि स-
 हानि च विलिखेत्सर्वतोभद्रवेदिकोपरिस्फुरं मध्येतीर्थोदकैर्युक्तपात्रं संस्थाप्य चर्चितं सौवर्णेराजतेनास्त्रे पात्रेषु द्रकोण
 मालिखेत् ततः स्पर्णमयीरामप्रतिमायत्नमात्रतः निर्मितं द्विभुजं रम्यां भाकस्थितजानकीं विभ्रतीं दक्षिणे हस्ते ज्ञानमु-
 द्रां महासुने वामे नाधः करेणेनां देहमालिङ्ग्य संस्थितां सिंहासनराजतचपल इय विनिर्मितं पंचाभुतज्ञानपूर्वसंपूज्य वि-
 धिचततः मूलसंवेण नियतो दद्याच्चैव भर्तृदितः एवं संपूज्य विधिवद्रात्रो जागरणतथा दिव्यारामकथां श्रुत्वा रामप्रक्रिसमन्वि-
 तः गीतनृत्यादिभिश्चैव रामस्तोत्रैरेनेकथा रामाष्टकेन संस्तुत्य गंधपुष्पाक्षतार्पादिभिः कर्पूरागरुकस्तूरीकल्हाराद्यैरेनेकथा
 संपूज्य विधिवद्रक्त्या दिवारान्निनयेद्बुधः ततः प्रातः समुत्थाय स्नानसंध्यादिकाः क्रियाः संस्तवाय विधिवद्ब्राम पूजयेद्विधि-
 वन्मुने नतो होमं प्रकुर्वीत मूलसंवेण सत्रं विन् पूर्वोक्तकुण्डे गृत्यां कस्थंडिले वा समाहितः लोकिकांशो विधानेन शतमद्योत-
 रं मुने आज्येन पायसेनैव स्मरन् राममर्तुं दितः ततो भक्त्या सदा तुष्ट आचार्यपूजयेत्सुने कुंडलाभ्यां सुवर्णाभ्यां मंगुलीये-
 रनेकथा गंधपुष्पाक्षतैर्वैवेचैस्तु मनोहरैः ततो रामस्वयं दद्यादिमं सत्रं सुदुरयेत् इमांस्पर्णमर्थोत्तमप्रतिभां स मल्ल-
 तां चित्रवस्त्रयुगच्छन्नां रामो हाराधयते श्रीरामप्रतिमां दास्ये प्रीतो भवतु राघवः इति दत्त्वा विधानेन दद्याद्वेदक्षिणां भव अ-
 न्येष्वप्ययथाशक्त्या गोहिरण्यादिभक्तितः दद्यादासो धनधान्यं यथा तलं करणानि च अगस्त्य उवाच० एवं यः कुरुंत रामप्रति-
 मादानमुत्तमं ब्रह्म हत्यादिपापेष्वप्योमुच्यते नानात्रसायः तुलापुरुषदानेन फलमाप्नोति सुब्रतात् अनेकजन्मसंसिद्धपापे-
 ष्वप्योमुच्यते भवं बहुनात्र किमु केन सुक्तिस्तस्य करे स्थिता तुला पुरुषदानेन मुने यत्सुभने फलं तत्फललभते मत्स्योदानेनोनेन
 स्मरन् स्मृतीक्ष्णा उवाच० प्रायेण हि नराः सर्वे दरिद्राः कृपया सुने अगस्त्य उवाच० दरिद्रस्य महाभागा स्वस्वविनाशु सारतः प-

लार्थेनतर्धेनतदर्थार्धेनवापुनः विनशाद्व्यसकृत्वेवकुयीद्वेव्रतमुने यदिघोरतरंदुष्टपातकनेहतेकचित् अकिंचनोपिगत्नेनउ
पोष्यनवमीदिने समाहितोतिगत्नेनउपोष्यनवमीदिने एकचिन्नोतिगत्नेनसर्वपापैः प्रमुच्यते प्राप्तिश्रीरामनवमीदिनेमत्स्योवि
मूढधीः उपोषणनकुरुतेकुर्मपाकेषुप्रच्यते यत्किंचिद्राममुद्दिश्यक्रियतेनस्वशक्तिः शौरवेसनुमूढात्मापच्यतेनात्रसंश
यः स्मृतीक्ष्णउवा० यामाष्टकेनुपूजोवेतव्रचोक्तमहामुने मूलमंत्रेणसंयुक्ताताकाथावदस्मृत अगस्त्यउ० सर्वपापसंग-
त्राणामंत्रराजंषडक्षर इदंनुस्कादेमोक्षसर्वेष्टश्रीरामंभतिरुद्रीतायांरुद्रवाक्यं सुसूषेर्मिणकण्योतेअर्धोदकनिवासिनः अ
हंदिशामितेसंचतारकस्यापदशतः श्रीरामरामरामेतिगुत्तारकमुच्यते अतस्त्वजानकीनाथपरब्रह्माभिधीयते त्मरकब्रह्म
चेत्कृत्तेनपूजाप्रशस्यते पीठांगदेवतानानु आह्वनीनांतथेवच आदावेवप्रकुर्वीतेदेवस्यभीतमानसः उपचारैः षोडशभिः
पूजाकार्योचथाविधि आवाहनस्यापनेचसंभरवीकरणतथा एवंमुद्राप्रार्थनाचपूजामुद्राप्रयत्नतः शरवपूजाप्रकुर्वीतपूवो
क्तविधिनाततः कलशवासमभारोच पूजाद्रव्याणिचादरात् पीठेसंपूज्ययत्नेनआत्मानमन्त्रमुच्चेरत् पात्रास्मादनमयेवकु
र्याद्यामेष्टतद्रितः पीतांबराणिदेवाथप्रापयन्त्रयेत्स्मृतीः स्वर्णयज्ञोपवीताभिदद्याद्देवाथप्रकृतितः नानारत्नविचित्राणिद
द्यादाभरणानिच हिमालुष्टरुचिरंधनसारमनोहर क्रमात्तुमूलमंत्रेणउपचारान्प्रकल्पयेत् कल्हारेः केतकेजोत्यैःपु
न्मागोद्यैःप्रपूजयेत् चंपकैःशतपत्रैश्चस्मृगंधैःस्मभनोह्रैः पाद्यचंदनधूपैश्चततन्मंत्रैःप्रपूजयेत् मत्स्यभोज्यादिकंभक्त्यादेवा
यविधिनार्पयेत् येनसोपस्करंदेवंदत्वापोपैःप्रमुच्येत जन्मकोटिकृतघोरनानारूपैश्चदार्ढ्यैः विसुक्तः स्यात्क्षणादेवरा
मएवभवेन्मुने अहंधानस्यदानव्यंश्रीरामनवमीव्रतं सर्वलोकाहितायेदंपवित्रंपापनाशनं लोहूनभिर्भितंवापिशिलया-
दारुणापिवा एकैर्नैवप्रकारेणयस्मेकस्मेयवासुने कृतंसर्वप्रयत्नेनयत्किंचिदपिप्रकृतितः जपेदेकातमासीनोद्यावत्सदश
मीदिनं अनेनस्थान्पुनःपूजादशम्याभोजयेद्द्विजान् भक्त्याभोज्यैर्बहुविधैर्देयाद्रक्त्याचदक्षिणां कृतकृत्योभवेत्तेनस

शोरासः प्रसीदति तूष्णीं निष्ठल्लनो वापि पुनराद्यनिवर्जितः द्वादशाब्दे ह्युतेनापियत्पापं चापि मुच्यते विलयं यानि
 तत्सर्वं श्रीरामनवमीव्रणात् जपश्च रासमेवाणाद्योनजानानितस्यैव उपोष्य संस्मरेद्रासं न्यासपूर्वमर्तं द्रितः गुरुलब्धे
 यं मंत्रस्तु न्यसेत्यासपुरःसरः यामेयोमेचविधिना कुर्यात् पूजां समाहितः मुमुक्षुश्च सदा कुर्यात् श्रीरामनवमीव्रतं सु-
 च्यते सर्वपापेभ्यो याति ब्रह्मसनातन इति श्रीस्कंदपुराणे अगस्त्यसंहिताया अगस्तिसंस्कृतीक्ष्वासवादे रामनवमीव्र० संपूर्ण
 अथ रामनामव्रतं तत्रैव रामनवमीमारभ्य अथ च सर्वकालेपि रामनामजपलेखनं कुर्यात् आचम्य प्राणानां यस्य मा-
 सपक्ष्माद्युद्गिरव्यसकलपापस्य कामोवाविष्णुलोकप्रामिकामोवा श्रीरामप्रातेये रामनामजपलेखनं करिष्ये इति संकल्प्य
 अथ रामनामपूजा नाम संव्रेण यो ह्योपचरैः पूजयेत् अथ कथोद्यापनं च पार्वत्युवाच धन्यास्म्यनुगृहीतास्मि ह-
 तार्थास्मि जगत्प्रभो विच्छिन्नो मेद्यसंदेहं ग्रंथिभवं दनुयहात् त्वन्मुरवाहं नितं देवत्वाभूत रसायनं पिवत्यामि मनोदेवन
 त्वं व्यतिभवापहम् श्रीरामस्याभूतं नाम श्रुतं संक्षेपतो मया इदानीं श्रोतुमिच्छामि विस्तेरेण स्फुटाक्षरं श्रीमहोदेव उवा-
 च शृणु देवि प्रवक्ष्यामि गुण्या इत्यंतरं महत् प्रामोति परमांसिद्धिदं घृतं पुत्रसंपदं रामनामलिखेद्यस्तु नृसृक्षोऽश्वातां
 बधि एकैकमक्षरं पूसां महापातकनाशन सकामोपि निर्वेद्यस्तु निःकामस्तु किंपुनः इहैव सुखमाप्नोति अतः च परम
 पदं आदावंते च मध्यं च व्रतं स्याद्यापनं चरेत् उद्यापनं विनोनेन फलसिद्धिर्भवामुयात् तस्मात्सर्वयथत्वेन नाम्नां स्मरणं
 नं कुरु पार्वत्युवाच नतास्मि देवे देशभक्तानुग्रहकारक नाम्ना उद्यापनं ह्रीर्विस्तेरेण समप्रभो श्रीशिव उवाच
 शृणु देवि प्रवक्ष्यामि विस्तेरेण यथाविधि नाम्ना उद्यापनं चान्न भक्त्या भवदनुग्रहात् सौवर्णं सुंदरं कुर्यात्सीतारामं सल-
 क्ष्मण हनू मत्प्रतिमां तव चतुर्थ्योऽशेन हादकेः स्वर्णं स्वप्रमाणं तु फलाष्टकमुदीरितं अशक्त्येन पलेनेव तदर्थं निव-
 पुनः श्रीरामप्रतिमां कृत्वा विनशाक्षपनं कारयेत् राजनेनासनं कुर्यान्मोक्षैः षोडशसंभितैः पीतवस्त्रेण संवेष्टयापथे-

नोभेकेदारभूतभावनं गत्वाभनःसमाधायकुक्कुटीभनसास्मरन् उत्पत्यसकुलेगहधनाद्येवेदपारो इतिमत्वास्वेदहंसव-
स्मिन्मधेन्यपातयत् पुनर्भवेराजपत्नीइतिमत्वाचमर्कटी अकरोत्स्वतनुत्यागनद्वाक्येनेवबोधिना कुक्कुटीसामहोदयाःप्रसादे
नतथाकुले विप्राणाकन्यकामृत्वाभर्ताधिमलरत्नदः दिव्यवर्धनशीलासानिरतापतिसेवने इतराराजपत्नीत्वप्राप्तासावध-
मर्कटी उभेजानिस्मरेजानेमहोदयाःप्रसादतः अथसाकुक्कुटीपंचपुत्रान्जनेपितुःसमान् वभ्रवधनसपन्नारूपशीलगु-
णान्विता मर्कटीपुत्रशोकार्ताबभ्रवव्यथिताभृशं पूर्वकर्मस्मरतीसाकदाचिद्देवयोगतः अपश्यत्कुक्कुटीपुत्रान्पंचैवचपि
तुःसमान् अमारयत्स्वभृत्यैस्तान्पुत्रान्नाममर्कटीतदा तच्छिरांसिगृह्णत्यातुकुक्कुट्येवाणकंदौ अद्भुःखनवमीप्राप्यत्र
तस्थान्वबभ्रवसा गौरीकृपाविजननीजननीभक्तवत्सला शिरांस्थादाग्यमवेषापुत्रकास्तान्जीवयत् तद्वाणकस्त्वर्ण-
स्यशिराभिःपर्यकल्पयत् कुक्कुटीपूजयान्वंकगौरीदुःखविनाशिनी त्वनःसदाजीवतोभोक्तुंगृहमगान्ततः तदत-
दाणकंप्रेक्ष्यस्त्वर्णप्रेषितापश्यन् स्वभर्तृपुत्रपुत्रकायहृद्वावेदयनंदिनो पुनर्वनागतास्तास्तुसाददर्शालिपुत्रकान्
दृष्ट्वापुनःपुनःसाधकरोदभृशदुःखिता आत्मानंनिंदयामासमर्कटीविह्वलासती आगत्यसरव्याःसदनमात्मानसा-
न्यवेदयेत् पापिन्यहदुराचारादुर्मगाभृतपूर्वकं बालहत्यात्मकं पापचरितनाशसशयः इत्याकर्ण्यमरवीवाक्यकुक्कु-
टीविस्मिताभवन् अष्टच्छत्कारणंक्षिप्रशोकसागरदायक इदंशीलकथंभद्रकस्मादुदसिचात्मवान् विभोगाराज-
पत्नीत्वंमान्याममसरवीचपि मर्कटीकुक्कुटीवाक्यश्रुत्वाद्यनंन्यवेदयत् गत्वाचकुक्कुटीपुत्रैःप्रायश्चित्तमकारयत् स्म-
रतीचव्रतंदेव्याःकुरुत्वचयथाविधि अथदेव्याःप्रसादनमर्कटीस्त्वुवेक्तं स्मरस्वरनामष्टवीभारसहंवरं रा-
जपत्नीविप्रपत्नीस्त्वरित्योसबभ्रवतुः इहलोकेदुःखितस्यअद्भुःखनवमीव्रतं सीतयायत्कृतंचेतहमयत्याकृतंत्वितदस्म-
अन्याभिर्बहुभिःरुन्नीभिर्ब्रतमाचरितंत्वित्दं याकरोतिव्रतमिदंमृणोतिचकथामिमां सादुःखभाटुनभवतिसत्यंमत्यं

वरास्याहं सर्वदुःखहरं लोके किमन्यच्छेत्तुमिच्छय इति श्रीस्कं० अदुःखन० ब्र० क० स० अथ आश्विनशु० देवीव्र० हेमाद्रौ विष्णु
 धर्मे अथ पूजा विधिना पूजयेत्केन भद्रकालीनराधिप नवम्यामाश्विने मासि शक्रपक्षे नरोत्तम पुंकर उवा० पूर्वोत्तरतुदिग्भागे शिव
 वास्तुमनोहर भद्रकाल्यागृहं कार्यं चित्रवस्त्रैरलंकृतं भद्रकालीगृहं गत्वा तत्र संपूजयेद्ब्रुज अथादशभुजाकार्या भद्रकालीमनोहरा आ
 लीढस्थानसंस्थानाच्चतुःसिंहरथे स्थिता अक्षमालाभिशूलचक्रवद्भुजास्तथा बाणचोपचक्रतैव्यं शंखपद्मं तथैव च स्तुक् स्तुवो
 च तथा कार्यो न तथा वेदिकमंडलू दंडशक्तीचकर्तव्ये तथा पाशादुनाशनी हस्ताभ्यां भद्रकाल्याश्च भवेत्कांतिकरः परः एव साध्य
 महाभागरत्नपात्रधरा भवेत् आश्विने शुक्लपक्षस्य अष्टम्यां प्रयतः शक्तिः तत्र चारुधर्मार्घ्यं छत्रं वस्त्रं च पूजयेत् पु
 ष्यैर्मध्येः फले भक्ष्ये मौज्यैश्च सुमनोहरैः बलिभिश्च विचित्रैश्च प्रोक्ष्यादां नैस्तथैव च राज्ञो जागरणं कुर्यात्तत्रैव वसु
 धाधिप उपोषितो द्वितीयेन पूजयेत् पुनरेव तां आयुधाद्यं च सकलं पूजयेद्भक्त्याधिप एवं संपूजयेद्देवीं वरदा -
 भक्तवत्सलां कात्यायनीं कामगमां बहुरूपां वरप्रदां पूजिता सर्वकामैः सा मुनक्ति वसुधाधिप एवं हि संपूज्य जगत्प्रधानायात्रा
 नुदेयावसुधाधिपेन प्रामोनि सिद्धिं परमाभेदशाज्जनस्तथान्योपि च विनशक्त्या ब्रह्मोवाच भृशुसर्वमवस्थामियथा त्वप
 रिरष्टच्छसि महासिद्धिप्रदधान्यं सर्वशत्रुनिबर्हणं सर्वलोकोपकारार्थं पूजयेत्सर्ववृत्तिषु कर्त्तव्यं ब्राह्मणाद्यैश्च क्षत्रियैश्च
 मिपालेन गोधनार्थे वत्सैर्वैश्यैः शूद्रैः पुत्रसुरवारिधिभिः सो भाग्यार्थं तथा स्त्रीभिर्धनार्थं धनकांक्षिभिः महाव्रतं महापुण्य
 शक्त्या द्येयं अनुष्ठितं कर्त्तव्यं देवराजं देव्याभक्तिमन्विनैः कन्यासंस्थैरवोशकैर्देवीमाराध्य नंदिका नंदिका प्रतिपत्
 अयास्त्वयैवैकाशीनक्ताशीत्वया व्यदः प्रातस्तायीं दिनद्वन्द्वं चिकालं शिवपूजकः शिवश्च शिवाच शिवो जपे होमे सदा भ-
 क्तः कन्यकां भोजयेत्सदा अष्टम्यानं वंभच्छान्दिरुजा निशुभाभि च एकं वाचित्तभावेन कारयेत्स्मसुरोत्तमं तस्मिन् देवीम
 कर्त्तव्यां हेमी वाराजनीं त्रुवा मुद्राक्षालवणोपेतां वज्रशूले च पूजयेत् सर्वापहारसंपन्नवस्त्ररत्नफलादिभिः कारयेद्रथलोहा

दिदृष्ट्वा च बलिं देविकाम् बलिमाग्राहिणो देवभैरवाद्या विनायकः तत्संबन्धिनी बलिदेविकीम् सुखेऽश्वेद्रेण बलिदेवोर्जातिपुन्नागत्यैष
 केः द्रोणः कुरुबकः विचित्रारचयेत्स्वजामष्टम्यामुपवासयेत् गुरुचशरणगलागुणहीयान्मन्त्रमुत्तमं दुर्गाग्रतो जयेन्मन्त्रदुर्गापा
 देन संस्तुता तदर्धयाभिनीशोपविजयार्थेनृपोत्तम पंचाब्दलक्षणापेतमहिषारव्यसुपूजितं विधिवत्कालिकालीति जस्त्वारव
 द्भेन घातयेत् तस्यात्यंरुधिरं मांसगृहात्वा पूजनादिषु निर्भेताथप्रदानव्यमहाकौशिकमन्त्रितं तस्याग्रतो नृपस्त्वाथाच्छत्रुहृ-
 त्वा नृपिष्टजं रवेद्भेन घातयित्वा तु दद्यात्स्कंदविशारवयोः ततो देवांपुनः ग्रीतः क्षीरसर्पिर्जलादिभिः कुंकुमागरुकपूरचंदने-
 श्यापि धूपयेत् हेमादिपुष्परत्नानि वासांसि स्रष्टृषणानि च नैवेद्यं पायसं चैव दंयं देव्याः सुभाविभिः देवीभक्तान् पूजयति कन्य
 काप्रमदादि च हिजातीनथ पारवडानन्तदानेन तोषयेत् दुर्गाभक्तिपरायेतु महाव्रतपराश्वये पूजयेत्तान् विशेषेण तद्रूपाश्चाचि
 कायतः मातृणां चैव देवीनां पूजा कार्या तदनिशि ध्वजछत्रपताकोदीनुच्छ्रयेच्चंडिकाग्रहे रथ्यायां च बलिं स्तूपपदुवाद्यर
 चाकुले कारयेत्तुष्यते येन देवी शास्त्रविधानैकैः अश्वमेधमवाप्नोति भक्तिः सुरसत्तम महानवम्या पूजयेत् सर्वकामप्रदाय-
 का सर्वेषु वत्सवर्णेषु तव भक्त्या प्रकीर्तिता कृत्वा मीति यशोराज्यं पुत्राद्युर्धनसंपदः ब्रह्मोवाच आभ्ययुक् युक्पक्षस्य नवम्या
 प्रथतात्मवान् भक्त्या संपूजयेद्देवदेवीं संप्राथयेत्ततः महिषाग्रिमहाभाये चासुडे सुडमालिनि इव्यभाराग्रविजयं देहि देवि
 नमोस्तुते स्मृतं प्रेतपिशाचिभ्यो रक्षोभ्यश्च महेश्वरि देवेभ्यो मानुषेभ्यश्च भयेभ्यो रक्षमांसदा उमे ब्रह्माणि कोमारी विश्वरूपे-
 प्रसीद मे कुमारो भोजयित्वा च दद्यादाच्छादनादिकं नवमसाष्टकं चैव स्वस्थविना नुसारतः शास्त्रं च यस्य यच्चैव स तदन्नेन पू-
 जयेत् ततः शास्त्रेषु सां देवीनि वसत्येव संततम् शास्त्रमिति पाठः शास्त्रतत्पुस्तकं ये स्रष्टुं स्रष्टुर्धनसंधतं स्रष्टुतां भिष-
 कां पंचासु तैर्गिरि सुतामभिषेचयेति ते दिव्यकल्मसु भूय सुवेषरूपाराज्याभिषेकमतुल्यपुनराभुवति दुर्गाभक्तिरंगिण्य
 देवीपुराणे सुगंधिपुष्पतोयेन स्नापयित्वानरः शिवा नागलोकममासाद्य क्रीडते पन्नगेः सह द्रोणपुष्पं बिल्वपत्रं करवीरोत्प

स्नाप्य च स्नानकाले प्रयोज्याभिदेव्यै प्रीतिकराणि च भगवत्येनरोदत्ताविष्णुलोके महीयते स्नापयित्वानरोदुर्गानवम्यां हेमव-
 रिरणा सोवर्णयानमारुढो वसुभिः सह सोदते रत्नोदके विष्णुलोकलभते बांधवैः सह घृतेन स्नापयेद्यस्तु नस्य पुण्यफलं
 अष्टणु दशपूर्वा न दशपरा नाम्नात्मानं च विशेषतः भवार्णवात्समुद्भृत्य दुर्गालोके महीयते क्षीरेण स्नापयेद्यस्तु अक्षाम्भक्ति-
 समन्वितः चंडिकां विधिवद्दीरदं दुर्लोकं महीयते स्नापयेद्विधिवद्दीरदं दुर्गालोके महीयते राजनेन विमानेन शिवलोके-
 महीयते पंचगव्येन यो दुर्गं तथा च कुशवारिणा स्नापयेद्विधिवन्मंत्रैर्ब्रह्मस्नानं हितत्स्मृतं एकाहं विचर्यो दुर्गं पंचगव्य-
 नं चंडिकाम् स्नापयेन्नुपशार्दूलमगच्छेद्विष्णुसन्निधौ चंडीगायत्री नारायण्ये च विद्महे चंडिका ये च धीमहि तन्नो-
 चंडिः प्रचोदयात् कात्यायन्ये च विद्यहे कन्यकुमारी धीमहि तन्नो दुर्गिः प्रचोदयात् कपिला पंचगव्येन दधि क्षीरयुतेन च
 स्नानं शतगुणोक्तमितरेभ्यो नराधिप चंडिका स्नापयेद्यस्तु नरदक्षुरसेन च गरुडेन सया नेन विष्णुना सह सोदते पि-
 तृनुद्दिश्य यो दुर्गं मधुना पयसापि च स्नापयेत्तस्य पितरस्तु मावर्षं सहस्रकं चतुर्दश्या नवम्यां वा असम्यां वा नराधिप स्ना-
 पयित्वानार्थं जले वा जपेय फलं भवेत् स्नापयित्वानदीतो यैर्गंधं चंदनवारिणा च द्राशुनिर्मलः श्रीमान् चंदलोके महीयते
 स्नापयेद्यस्तु वैदेवी नरः कर्पूरवारिणा सगच्छति परं स्थानं यत्र सा चंडिका स्थिता चंडिका स्नापयित्वा तु अक्षुयाग रुवारिणा
 इंदुलोकं समासाद्य क्रीडते सह किन्नरैः वाराह तंत्रे षडक्षरेण मंत्रेण पाद्यादीनथ षोडश इतरे रुरुपचारैश्च पूर्वयोक्तैश्च भैरवं
 द्वादशांगेन योर्धेण चंडिकां पूजयेन्नरः दशपद्म सहस्राणि वर्षाणां मोदते तदिव आपः क्षीरं कुशाग्राणि अक्षतादधि तंदुलाः
 सहसिद्धार्यं कादूर्वाकुं कुसरोचनं मधु अर्घीयं कुरुशार्दूल द्वादशांग उदाहृतः महासिद्धीं कुमारीं उपक्रम्य अनेन पू-
 जयेद्यस्तु सयाति परमागतिं अष्टांगार्घ्यं समापूर्य देव्या मुग्धनिवेदयेत् दशवर्षं सहस्राणि दुर्गालोके महीयते आपः क्षी-
 रं कुशाग्राणि दधिसर्पिश्च तंदुलाः तिलाः सिद्धार्थं काश्चैव अष्टांगार्घ्यं प्रकीर्तितः रक्तविल्वाक्षतेः पुष्पैर्दधि दूर्वाकुशैस्ति-

लेः सामान्यः सर्वदेवानामर्घ्यार्थपरिकीर्तितः मृत्पात्रेण नरोदलावाजपेयफललभेत् ताम्रपात्रार्घ्यदानेन पेंडरीकफललभेत् दत्वासीव
र्षपात्रेण लभेद्दुसुवर्णकं हेमपात्रेण सर्वाणि इंद्रास्मिताभिलभेद्भुवि अर्घ्यदत्वातुरोय्येण आधूराज्यशफलभेत् पलाशपत्रपात्राभ्यांगो
सहस्रफललभेत् रौप्यपात्रेण दुर्गायै विष्णुयागफललभेत् विलयिष्य षाण्डागराणावाजपेयफललभेत् कल्पीतिपनकृत्वा ज्योतिशोमफललभेत्
चंदनागरुकूपैः श्रद्धया पिष्टैः सकुकुम्भैः दुर्गामालिख्य विधिवत्कल्पकोटिवसेद्दिवि चंदनमदकूपैररोचनचचतुष्टयं ए
तेन लेपयेद्देवीसर्वकामानवासुयात् महिका उत्पलपद्मं शमीपुन्नागचपकं अशोककर्णिकारचद्राणपुष्पविशेषतः करवी
रशमीपुष्पकुसुमनागकेसर कुंदश्चपूथिकामल्लीपुन्नागचपकनवं जपाचकेतकीमल्लीदृहतीशतपत्रिका तथाकुसुदकल्हार
बिल्वपाटलमालनी यावनीबकुलाशोकरक्तनीलात्यलाभिच दमनमरूबकैचैव शतधा पुण्यद्वये केतकीजातिमुक्तश्चबधू
कंबकुलान्यपि कुसुंदकर्णिकारचमिंदूराभंसमृद्धये ऋषिष्ये प्रत्येकमुक्तपुष्पेषु दशानि फललभेत् स्वर्गबन्धेषु च तेष्वेव
द्विगुणकांचनस्यनु बिल्वपत्रैरवदोद्यैः सकृद्देवीमपूजयेत् सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोकमहीयते मणिमौक्तिकमा
लाचवितानचंद्रकुलकं घटादिसर्वदा दत्वा हि मपुष्पतु शक्तिः तावद्भिश्च हताः पुत्रैः पौत्रैश्चैव समृततः श्रियासहे
वयुज्यते हेमपुष्पैः शिवाचनान् करवीररुज्जाभिश्च पूजयेद्यस्तु चंद्रिका सोमिष्टोमफललब्ध्वा सूयलोकैर्महीयते इ
जयित्वानराभक्त्या चंद्रिकापद्ममालया ज्योतिशोमफलप्राप्त्यस्तूर्यलोकैर्महीयते शमीपुष्पस्त्रजाभिश्च आर्याभंसपूज्य
त्ततः गोसहस्रफलप्राप्य विष्णुलोकैर्महीयते पूजयित्वा च राजेन्द्रश्चंद्रया विधिवन्तुप कुशपुष्पस्त्रजाभिस्तु पितृलोकम
वासुयात् सुगंधयुनपुष्पैस्तु पूजयेद्यस्तु चंद्रिका मालाभिर्मालया वापि सोममेधफललभेत् सुवर्णानां सुवर्णस्य शनेदने
फललभेत् मालया बिल्वपत्राणां नवम्यां गुरुलेन च नीलोत्पलस्त्रजाभिश्च पूजयेद्यस्तु चंद्रिका वाजपेयफलं प्राप्य रुद्रलोकै
र्महीयते नीलोत्पलसहस्रेण योवेमालाप्रयच्छन्भि नरैः इमहस्त्राणि वर्षकोटिशतानि च दुर्गानुचरनांथातोरुद्रलोकैर्म

हायेते तथा विलिप्ताज्ञेयदुर्गोदित्यपुष्पाविधासिक्तान्मूलिवृतेनसंवीज्यमहासत्रफलभेत्त भविष्ये सर्वेषामेवधूपानां
 दुर्गोपांगुगुलुः प्रियः मंत्रस्तु धूपोयंदेवदेवेशिघ्नगुगुलुयोजितः गृहाणवरदेमानदुर्गेदेविनमोस्तुते कृष्णागरुनरोदत्तागो-
 सहस्रफलंभेत्त माहिषारव्यघ्नताभ्यक्तंदत्त्वाविल्वमथापिवा वाजपेयफलंद्राव्यसूर्यलोकंमहीयते सहस्रधागरुधूपेनमा-
 हिषारव्यनसंगला शोधयेत्पापकलिलंयथाशिरिवकाचनं कृष्णागरुसकपूरंचंदनसिंहकंतथा तथाशब्दसमुच्चये स
 गवत्येनरोधूपमिसंदत्त्वानराधिप इहकामानवाप्यातेदुर्गोलोकंमहीयते घ्नतदीपप्रदानेनचंडिकापूजेयन्नरः सोम्यमंध-
 फलप्राप्यदुर्गायास्तुनरोभवेत् तेलदीपप्रदानेनपूजयित्वाचचंडिका वाजपेयफलंप्राप्यमोदतेसहकिन्नरैः अग्निज्योती-
 रविज्योतिश्चद्रज्योतिस्तथैवच ज्योतिषासुत्तमोदुर्गेदीपायंमतिगृह्यतां देदाप्यतेसकनकोज्ज्वलपद्मारागरत्नमभाभरण
 हेममयेविमाने दिव्यांगनापरिहृतेनयनाभिरामप्रज्वाल्यदीपममलंभवनेभवान्याः विशेषयतो नवम्यातुभक्त्याश्रद्धासम-
 न्यितः यावंतदीपसंघातंघृतेनापूर्येवोदितं तावत्कल्पसहस्राणिदुर्गोलोकंमहीयते दीपप्रदानेयोदद्यादेवेषुब्राह्मणेषुच
 तेनदीपप्रदानेनआभ्यर्थागनिमासुयान् गुडरवंदंघृतान्नचतथाशर्करायापिच घृतेनपरिपक्वान्नदत्त्वाचब्रह्मणःपदं स्या-
 दितिशेषः शाल्योदनरसालचपानवदंजतथा यःप्रयच्छतिदुर्गायेसगच्छतिशिवालय ईषदास्तुदधिशर्करापयः साशि-
 तेदुर्मरिचसुगालितं पित्तनाशमरुचिंहतिहंतिवैमोदनचक्रुतेरसालयं गोडमस्तमनस्तवापानकंमुषभीकृतं तदेवबड-
 मुर्दकाशर्करासहितंपुनः साम्लसुतीक्ष्णंसुहितंपानकंस्थान्निरत्ययं श्रद्धयापायसयुतंशर्करासहितंनरः यःप्रयच्छतिदुर्गा-
 येतस्यराज्यंकरेस्थितं आभिक्षापरमान्नेचदधिचापिसर्करं महादेव्येनिवेद्येववाजपेयफलंलभेत् दुर्गासुहृश्यपानी-
 यंकेतकीपुष्पवासितं यःप्रयच्छतिरोद्राणोसगगाधिपनिर्भवेत् आभ्यर्चनारिकेरं च खज्जूरी बीजपूरक यःप्रयच्छतिदुर्गा-
 येसयातिपरमपदं भक्ष्यमोज्यंनखायचपेयंचोष्यंचपंचम परमान्नेपिहकंचयावकंहृत्सरतथा मोदकंष्टुकादीनिदेव्येप

कानिचोत्तुजेत् दद्यादित्यर्थः निवेद्येन्महोदेव्येसर्वाणि त्वं जनानि च क्षीरादीनि च गव्यानि माहिषाणि च सर्वशः तां ब्रूयात्
 निचदत्वा तु गंधर्वैः सह मोदते तंतु संतानं सन्तुष्टं रजितं रागवस्तुना दुर्गे देवि भजस्वेदं वासस्ते परिधीयतां वस्त्राणि तु विचि-
 त्राणि सूक्ष्माणि च मुद्गूनि च यः प्रयच्छति दुर्गायै स गच्छति शिवालये यावेतस्तं तवेव परिनेतुं वस्त्रेषु संस्थिताः तावद्वर्षे सह
 स्नाणि मोदन्ते चंडिकागृहे अलंकारं तु यादद्यादि प्रायाथ सु राय वा स गच्छेद्दारुणलोकं नानाभूषणमृषितः जातः दधि-
 व्यां कालेन तेनोदापतिर्भवेत् विभूषणमदानेन राजा भवति भूतले सुवर्णं निलकं यस्तु भगवैर्ये प्रयच्छति स गच्छति परं
 स्थानं यत्र सा परमा कला सौवर्णे राजते वापि अस्मिणीयः प्रयच्छति गोसहस्रफलं प्राप्य सृष्टं लोके महीयते श्रोणिस्तुत्रम-
 दानेन महीसागरमेरुवलां प्रशास्ति निहता मित्रः मित्रहृष्या च मोदते हेमनूपुरदानेन स्थानं सर्वत्र विदति देदीप्यते कन-
 कदंडविराजितैश्च सच्चाभरैः प्रचलकुंडलसुंदरीभिः दिव्या गनास्तनधिराजितभूषिता गः कृत्वा तु चामरयुता वरवरुत्रपू-
 जा गैरीकस्य तु पात्राणि दुर्गायै यः प्रयच्छति तस्य पुण्यफलं भोक्तारंगणपदं दिवि गैरीकसुवर्णं निष्ककोटिप्रदानादि-
 रजनस्य ततो अधिकं हेमपात्राणि यद्वा हत्वा पुण्यं स्याद्दुर्गारगे ताम्रपात्रप्रदानेन देव्यै शतगुणं भवेत् तस्माच्छतगुणं श्रेयं कंदला-
 मुन्मथमादरात् मुन्मथकरकादि उपस्करप्रदानेन प्रियमाभोत्यनुत्तमं उपस्करः प्रहृजार्थं धूपदीपादिपात्रकं चंद्राशतमि-
 र्मलं स्वच्छंदर्पणमणिभूषितं यद्योपशोभितं कृत्वा दिव्यमाल्यानुलेपनैः दुर्गायाः पुरतः कृत्वा विष्णोर्वाशं करस्य वा राजसू-
 यफलं प्राप्य हंसलोके महीयते हंसः सूर्यः दत्वा तु यः परमभक्तिं युतो भवान्याघंटावितानं मथ्यामरभातपत्रं केयूरहारमणि कुंड-
 लभूषितो सोऽपत्ताधिपो भवति भूतलचक्रवर्ती शरवकुंदुसंकाशप्रवालमणिभूषितं हेमदंडमयं छत्रं दुर्गायै यः प्रयच्छति
 सच्छत्रेण विचित्रेण किंकिणीजालमालिना धार्यमाणेन शिरसि शिवलोके महीयते यानं शाय्यामणिं छत्रपादुके वा सुपानं हे-
 वाहनं गार्हवापि विदशाये प्रयच्छति वायुलोके समासाय क्रीडते वा युनासह आर्यायाश्चामरं दत्वा मणिदंडं विभूषितं भू-

सुवर्णरूपं चित्रवादुर्गालोकेमहीयते मयूरपिच्छज्जननानारत्नाविभूषितं भगवत्येनरोदत्वासलभेष्वुवर्णकं नालघ्नंतं महाबाहो
चित्रक्रमौपशोभितं भगवत्येनरोदत्वावेष्ठावस्यफलमेतत् वैष्णवाद्यज्ञः घंटानिवेदेद्यस्तुलभते वाछितं फलं हि नस्ति देहस्यै
जांसि स्वनेनापूर्ययाजगत् साधदापातुनोदेवि पापे प्रथोनः स्फुरन्निच इति संपूज्य निवेदयेत् अनः शक्रदमातराति कोशात्
यः शय्यांतु प्रयच्छेत् तदेव पुत्रगुरुषु ज्ञानहृद्बु विप्रेषु दानानकरं व्रजेत् रत्नोपकरणैश्च क्लृप्ता सारदारुमयीं शुभां शय्यां निवेद
येद्यस्तु भगवत्येनराधिप दुक्कुलवरक्षतं तनापरिसरव्यानुयावतो नावदूर्षसहस्राणि दुर्गालोकेमहीयते पादुकासनदानेन भंग
वत्येकतेन तु अग्निशेमफलप्राप्त्यविष्णुलोकेमहीयते योगापयस्विनीं शक्रज्ञानरूपां शीलमंडनां भगवत्येनरोदद्यादम्बोधफ
लेन मेत हृषभं परिपूर्णं गमुदासीनं शशिप्रभं यस्तु दद्यान्न तो भक्त्या भगवत्ये स ह्यन्नरः यावं निरोमकूपाणि हृषदेहस्थिता
नितु तावत्कल्मसहस्ताणि रुद्रलोकेमहीयते सुविधीनां स्त्रियं दासीं पृत्य कं वानराधिप प्रयच्छति च दुर्गो ये राजसूयाश्च मेध
माक् प्रतिपाद्य तथा भक्त्या ध्वजं त्रिशवेशमानि निर्देहत्याश्रुपापाभिर्महापातकजान्यपि ध्वजं श्वेतपताकादि अथ वा पंचर
गिकां किंकिणीजालसंवीतां श्वेतपद्मोपशोभितां दत्वा दत्वे महाबाहो शाकलोकं महीयते ध्वजमात्मा कुलं यस्तु कुर्यादैवं
डिकालयं महाध्वजाष्टकचापि दिशां स्फुटिदिशां सूच कल्पानां तु शतसायं दुर्गालोकेमहीयते यावद्धनुः प्रमाणेन पताका
प्रतिपादिता तावदूर्षसहस्राणि दुर्गालोकेमहीयते चतुर्दंस्तधनुः प्रभूतबलिदानं च न वभ्यां विधिवच्चरेत् कृष्णाङ्गमिक्षुदं
डं च मद्यमांसा निर्वेहि एते बलिसमाः प्रोक्तास्तसौ च्छागसमामताः ननत्रंदंशोदुर्भिक्षं न च दुःखं प्रवर्तते नाकाले अभियते क
श्चित् पूज्यते यत्र चंद्रिका शरत्काले महाष्टम्यां च चंद्रिकां यः प्रपूजयेत् विमानवरमारुह्य मोदते ब्रह्मणा सह अथावरणपूजा
देव्या दक्षिणे सिंहं प्रपूजयेत् पूर्वादिक्रमेण कादशां देवीनां मंत्रेण पूजयेत् ॐ हों जयंत्येनमः ॐ हों मंगलायेंनमः ॐ
ह्रीं काल्यैः ॐ हों प्रद्रुकाल्यैः ॐ ह्रीं कपालित्यैः ५ ॐ हों दुर्गायैः ॐ हों क्षमायैः ॐ हों शिवायैः ॐ हों धार्त्र्यैः ॐ हों हांस्त

धार्ये० ॐ ह्रीं स्वाहाये० ११ इति प्रथमवारं नमः पूजनं अनया रीत्या सर्वत्रादौ ॐ कारः ह्रीं कारश्च पदनीयः ॐ ह्रीं उच्य
 चंडिकाये० १ ॐ ह्रीं प्रचंडाये० २ ॐ ह्रीं स्वाहाये० ३ ॐ ह्रीं प्रद्धाये० ४ ॐ ह्रीं चंडवत्ये० ५ ॐ ह्रीं चंडरूपाये० ६ ॐ ह्रीं उच्य
 दंष्ट्राये० ७ ॐ ह्रीं महादंष्ट्राये० ८ ॐ ह्रीं दंष्ट्राकरालाये० ९ ॐ ह्रीं बहुरूपायै० १० ॐ ह्रीं भस्मसेनायै० ११ ॐ विशाला
 क्ष्ये० १२ ॐ भस्मार्थे० मंगलायै० मंगलदायै० नंदिन्ये० भद्रायै० लक्ष्म्ये० कामदायै० भोगदायै० पृथिव्ये० मेधायै० साध्ये० यशो
 वत्ये० शोभायै० बहुरूपायै० धृत्ये० आनंदायै० स्रुतंदायै० नंदायै० विजयायै० मंगलायै० महीधृत्ये० शिवायै० क्षमायै०
 सिद्धये० तुल्ये० जयायै० पुष्ट्ये० ऋद्धौ० रत्ये० दीप्त्ये० कांत्ये० पद्मायै० लक्ष्म्ये० दंष्ट्रायै० शक्त्ये० जयरात्र्ये० ब्राह्म्ये०
 ५० जयंत्ये० अपराजितायै० अजितायै० मानिन्ये० श्वेतायै० नंदिन्ये० मायायै० मोहिन्ये० रतिप्रियायै० लालसायै० नारायै०
 विमलायै० कोमार्थे० शरण्यायै० गोरूपिण्ये० कामाक्ष्ये० मर्त्ये० दुर्गायै० क्रियायै० अरुंधत्ये० घंटायै० करालायै० कपालि
 न्ये० रोद्ध्ये० कालिकायै० त्रिनेत्रायै० स्फुरूपायै० बहुरूपायै० रिरपुहंभ्ये० अंबिकायै० चर्चकायै० देवपूजितायै० वैवस्वत्ये०
 कोमार्थे० माहेश्वर्ये० वैष्णव्ये० महालक्ष्म्ये० काल्ये० कोशिक्ये० शिवदूत्ये० चासुंदायै० शिवप्रियायै० सुंदहंभ्ये० दुर्गपारा
 ये० महिषमर्दिन्ये० रव्यायै० धूम्रायै० अतिशोभ्यायै० दीपायै० वाराहिन्ये० १०० रुद्राण्ये० मयूरवाहिन्ये० विं
 ध्यै० वासिन्ये० गंगायै० महाचंडायै० नवचंड्ये० चंडिकायै० १०८ इति नाममंत्रैः पूजयेत् ततः कालिका ली स्वाहा
 त्तदवाय नमः कालिका निलो हंदायै स्वाहा सुरवे कालिका लिलो हंदायै स्वाहा नेत्रे पुरतः अथ पंचवक्त्राणि दृशा
 नाय० शिरसि कालिका नितलु रूपाय० सुरवे वज्रेश्वरी घोराय० त्तदये० लोहंदायै० नाभौ वामदेवाय० पादयोः स्वाहा
 सम्योजानाय० सर्वांगेभ्यः अथायुधानि दक्षिणोर्ध्वकरादि विशूलं खट्वाणं शक्तिं वामे खट्वाणं अंकुशं घंटां
 ततो वज्रं नखदंष्ट्रायुधाद्यमहासिंहासनाय ॐ हुं फट् नमः इति सिंहं महिषासनाय० नागपाशाय० इति पूजा वर्षैः

पदासहस्रैस्तु यत्पापं समुपाजितं तत्सर्वविलयं याति घृताप्यगोनेन नृप घृतेन पयसा दध्ना स्नापयेच्छिडिकां नृप निबपञ्चैश्च-
गंधाद्यैर्घर्षयेद्यत्नतस्ततः इति महानवमीदुर्गावर्तविधिः अथ अक्षय्यनवमीव्रतप्रारंभः वाल्मिल्या उज्जुः कार्तिके-
शकृन्वमीतत्राभूदापरयुगं पूर्वोपरापहृगायात्याक्रमादानोपवासयोः अवक्रुष्माडकोनामहतोदेत्यस्तु विष्णुना तद्गो-
मभिः समुदूता वल्यः कृष्माडसंभवाः तस्मात्कृष्माडदानेन फलमाप्नोति निश्चितं कृष्माडं बहुबीजादय ब्रह्मणाभिर्मित-
पुरा दास्याभिविष्यावेतुभ्यं पितृणां तारणाय च कृष्माडं पूजयेच्चैव गंधपुष्पाक्षनादिना पंचरत्नेः समालुक्तं गोघृतेन स-
मन्वितं फलान् न दक्षिणायुक्तं ब्राह्मणाय निवेदयेत् देवस्य त्वं मित्रेण पितृणां दत्तमक्षयं अस्यामेव नवम्यां तु कुर्यात्कृष्णेन
योनरः स्वशारवोक्तं न विधिना तु नृस्यः करपीडनं कन्यादानं फलं तस्य जायते नात्र संशयः कार्तिके शकृन्वमीतं समवाप्य
जितेन्द्रियः हरिं विधाय सोवर्णे तु नृस्यः सहितं शक्रं पूजयेद्द्विधिवद्भक्त्या व्रतीति त्रिदिनत्रयं एवं यथोक्तविधिना कुर्यादेवा-
हिकं विधिं गान्धोभिरात्रमंवेव नवम्यामनुरोधतः मध्याह्नव्यापिनी गान्ध्या नवमीपूर्ववेदिता धात्र्यश्वत्योचैकैकत्रोपयित्वा
समुद्देहेत् ननश्यते तस्य पुण्यं कल्पकोटिशतैरपि अत्रैवोदाहरतीति मिति दासं पुरातनं वभूव विष्णुकां च्यानुं क्षत्रियः क-
नकाभिधः धनाढ्यो वैश्यहन्तिश्च वैष्णवा जपूजितः बहुकालो गतस्तस्य विना पत्यमुनीश्वराः नतानां व्रते जाता कन्या क-
मललोचना स्फुरणलक्ष्णोपेतानां गुणसमन्विता पिता तस्या नाम चक्रे किशोरीति च विष्णुनं एकदा तद्देयानो जन्म
पत्रनिरीक्षकः दर्शयित्वा जन्मपत्रं कथय कन्यामवब्रवीत् ततस्तेन क्षणं ध्यात्वा कनकमण्डपं वचः यदि त्रिवर्गमि सस्यं चैव नव-
दुःखं भविष्यति यद्यसन्धमहं द्यूयमिथ्या त्वमजायते तस्मान् सन्धं वदिष्यामि यद्गोचरं तनया कुरु अस्याः करग्रहं कुरु
दसौ वज्रास्मरिष्यति इति तद्गृहं नृस्यः कनकोदुःखितो भवेत् नचाकारि विवाहोऽस्याः सा च ब्राह्मणा पूजेन नियुक्तान्यद्देहं
सा तु नानेयामन्मुरवाग्रतः हस्ते मारुप संपन्ना दुःखं मे बाधयिष्यति स्थित्वान्यस्मिन् गृहे सा तु द्विजातिच्यमचीकरत्

कदाचिद्देवयोगेन तत्रागाद्द्विजपुंगवः यात्रार्थं विष्णुकां च्यास्तु वेशावेमासि सांकरः कनको विग्रहश्चूषी ज्ञात्वा त्रैवसभागतः
 आगत्योगणमधेतु उपविष्टो द्विजोत्तमः किशोरीगाल्यचातिथ्यशंकरस्य कृतं तदा हस्तांतारुणी नम्रां सुवेषां विनयान्वितां
 अजात करपीडां च सरवीं हस्ताभ्युवाच सः शंकर उवाच चंदने वदशां द्यं त्वं किशोरी न विवाहिता किमत्र कारणं जातं तरुणी
 कामरूपिणी इति न दूच नंभुत्वा चंदना सर्वमब्रवीत् तदा कृपालुना तेन तत्पित्रये निवेदिनं अस्मै मंत्रं प्रयच्छामि श्रीविष्णो
 दां दशाक्षरं करोतु वर्षं धितयं जपमस्य सुलोचना यातः स्नानवती चास्तु तुलसीवनपालिका कार्तिकस्य सिने पक्षे नवम्यां
 विष्णुना सह सौवर्णेन तुलस्याश्च विवाहं कारयस्वियं तेन व्रतप्रभावेन विधवानभविष्यति तस्मिन्नापि तथेत्युक्तं प्रायश्चि-
 नं स दत्तवान् किशोरी वैष्णवं धर्मं समग्रं चादिदेश सः द्विजेनेन यत्प्रोक्तं किशोरी यं पितृयाकरोत् वर्षत्रयं तथा शान्त्या-
 किशोरी या तद्रतं कृतं चतुर्थे कार्तिके मासि किशोरी स्नपनाय च प्रातः काले गता बाला तस्मिन् मार्गे सुलोचना क्षत्रिये पाप-
 दाहं दद्यात् पापमोहं जडात्मकः पृष्ठे तस्यास्तु संलग्नो भावयंस्नामनिदितां केचित्तादृशदूर्गाल्के चित्यंशंति गुप्ततः स्त्रियेपि
 तां प्रपश्यंति पुरुषाणां तु कथा यथादिर्नया च द्रस्य दर्शने चोत्सुकजनाः तथारात्रो प्रतीक्षन्ति तद्दूरं सकला जनाः निमि-
 षमात्रमर्केण दृष्ट्वा स्थितानुबालिका अधिकं किं वर्णनीयं तस्मै दयं मुनीश्वराः केचिद्दंति देवाय नागकन्येति चापरे क-
 दसं मोहनार्थं यजानासां विश्वमोहिनी सानपश्यति लोकांश्च न मार्गेन सरवागणं आयाति तद्दये विष्णुं तुलसीदेव रूपिणीं
 तां गृहीतुं मनश्च केविलेपी द्रव्यवान्वली नानाभेदाः कृतास्तेन नले भेचांतरं क्वचित् मालाकारगृहं गत्वा तस्यैद्रव्यमयच्छनं
 येन केन प्रकारेण किशोरी सह संगमः यथास्थालि रयतां भेदे देयमस्माच्चतुर्गुणं प्रतिमासं किशोरीयादीयमाना तद्रव्यादधिकं
 ददामि तथा च बहवो पाया हृष्टास्तद्गृहणाय च न ददर्शत तो पायमवदत्मा विलेपिनं न दृश्यते मयोपाय स्वयाय तद्रोच्य
 तेषु ना मया ते देव कृतं व्यंद्रव्यग्रहणां मिदृये विलेपी उवाच तव कन्या तु भूत्वा हनयांमि कुसुमानि च अग्रे यद्वा विभव-

नुगृहाणां नृशतं नयापि च तथैत्युक्ते सप्तम्यां निश्चयः कृतः अष्टम्यां सागता तत्र किशोरी ता मुवाच ह मालाः करेभ्यो नव
 मी तुलस्याः पाणिपीडनं निष्ठत्य तस्त्वयि नयाम कृताः पृथक्संभवाः मालिन्युवा० सक्त्या चागता आमानानां कौतुककारिणी
 यद्यत्र मोक्तव्या बाले समानेऽप्यति सन्तरं तथापि च तथैत्युक्त्वा मालिनी स्वगृहं यौ कथितः सर्ववृत्तांतो विलेप्येते तोम्रव
 त् ग्रामामहेंद्रपदवीन्येवं स्वरवभाषसः मालिन्यारं चिताराधौ मुकुटाधिगधास्तदा विष्णुकां च्यानं दारा जाजयसे नो वधू
 वह नस्य पुत्रो मुकुंदो भूत्सूयं संनिपरायणः किशोर्यास्तु श्रुतो न वानं यमनि सुंदरा तदोते न मुकुंदे न संकल्पः कृतगव-
 हि किशोरी यादिभार्यामभिविष्यति दिवा कर तदान्नमहमश्नामि अन्यथा स्यान्मृतिर्मम हृदयेभ्यस्स तु सतु संकल्पमुपवास
 न्न चक्रमे सममेह निस्तूर्योसौ स्वमेव च नमज्जवीत् स्तूयं उवाच किशोर्या विधवा योगो वर्तते सो कथं भवेत् साते पत्नी प्र
 दास्यामित्यन्यापमायेते क्षणा मुकुंद उवा० यदि देव प्रसन्नो भित्तिं विध्वंस्यसृजसि प्रप्नो बाले वैधव्ययोगं च हंतुं न्वंचक्ष्मो-
 द्यासि इति तस्य वचः श्रुत्वा सा त्वना बहूला कृता नमन्यते मुकुंदो सौ नथेत्युक्त्वा गते रविः तुलसी व्रतमाहान्म्यो त्वमो भू
 त्कनकस्य तु इयंकन्या न्वयादेया मुकुंदाय महांते तुलस्तुद्राह माहात्म्यादिधवा न्वगमिष्यति रात्रौ स्वप्नः किशोर्या
 स्तुतस्या मे वाभ्यजायत आगता कन्यका कानि द्वयोस्तद्वदति स्वप्ने मम माता किशोरिकां तद्रात्रौ
 पितथैत्युक्तं प्रदास्ये वल्लिमुत्तमं एतद्धस्तेन प्रश्नानुविवाहो स्यात्प्रविष्यति श्रुत्वा बलिप्रदानं सा स्वप्ने चिंता नुराभवत्
 कदा दशाक्षरी विद्यां केदं विष्णुसमर्चनं नरकदारमूलं च सद्गस्तान् पशमाराणं एवं सानु समुन्धाय स्वप्नोयमिति भिष्यि
 तं भावयित्वा समाहूय च दत्तावाक्यमब्रवीत् निवेद्य हृदं स्वप्नं कृताह गम्य फलं यद चं दत्तो वाच फलं तु सम्यक्कृत्या-
 णितवानि स विनश्यति विवाहो भविता शीघ्रं तुलसी व्रतं कारणान् इत्यं स्वप्नफलं श्रुत्वा ततो वृक्कुटशब्दितं श्रुत्वा सा सह
 सोल्याय स्नातो योगमचीकरत् याविदायाति सा स्नानं कृत्वा गेहे किशोरिका ता वदित्ते पमालिन्याः पुत्री भूत्वा समायेगो

कृत्वा केशांश्च गोपुच्छैः शमश्रुचो न्यादितं बलात् अंतरेणा कटंगुत्थनिबुभ्वांश्च स्तनोद्धतौ सर्वालंकारशोभा द्या कटाक्षयति
चापराजं न ज्ञाता सा तु केनापि पुमान् स्त्रीरूपधारकः ध्यानं धत्वा तया हस्तौ प्रसार्य ते यदा तदा दत्तेन विलेपापुष्पाणि विलोक्य-
ति सर्वतः कथमस्याममस्पशो भविष्यति विचिंतयन् एवं दिनत्रयं तस्य प्रयातनु सुनीश्वराः तस्मिन् हनि संजातो कनकः शो-
कर्षादितः किं कार्यमधुना स्माभी राजपुत्रो वरिष्यति एवं चितयत स्तस्य प्रातः कालो बभूव ह राजलोकाः समायाता गृही-
त्वा वस्त्रवाहनं अप्यंतरे स मागत्य मंत्रीवचनमब्रवीत् गृहे स्ति न वक्तव्ये का मुकुंदार्थे प्रदीयतां सा विचारोस्तु भवतो नृपा-
ज्ञापरिपाल्यतां कनकेन तथेत्युक्तं मम प्रागयमुपस्थितं महाराजकुमारस्य वधूः कन्या भविष्यति ततः प्रोक्त्वच संव्रतिं द्वाद-
श्यां लग्नमुत्तमं रात्रौ तिष्ठति युग्मारव्यं रविः षष्ठे विधुश्चरेत् मने भोमोसु रुधर्मेषु च मे बुधमार्गो वो शनिस्तृती योरो राहुर्वि-
वाहसमयः स तु उभो संभृतसंभारा बुभ्वावपि धनान्वितौ द्वादश्याभ्यां यो सायं राजपुत्रः स सैनिकः अत्र वीजत्रकनकं
नेकी राजपुत्रो हितः ते किरुवाच अयोनिरोधः क्रियतां किशोर्याश्च नृपाज्ञया भविष्यति महादेवो नो दृश्या पुरुषैः क-
चित् इति तद्वचनं श्रुत्वा पुरुषास्तु निराकृताः जायारूपो विलेपी तु देवान् चैव संस्थितः ततो धरात्रये लाया मुकुंदोऽभ्यंतरे य-
थो तुलस्ये स्थिता वाला किशोरी संस्मरन् हरिं ततो घनघटाशब्दस्तु मूलः समपद्यत महावायुर्वैवौतत्र प्रशाताः सर्वदी-
पकाः विद्युत्तुलाश्च कमिता अंधा मृतो रिव लोजनः आत्मानु गच्छन्तो भिष्या मुकुंदो चिंतयन्नुदि अन्यैः प्रतर्कितं लोके वैध-
व्यस्य तु कारणा भीनो मुकुंदो हृदये यावद्भ्यायति भास्करं तस्यो संधो धृतं तस्याः करपद्मं विलेपिना तस्याः करस्य सम-
गं त्वगोद्वज्ज पपानह नीतस्तेन विलेपी तु तत्कालं यममंदिरं बाह्यासीत् कलकलो मुकुंदो यं मृतस्त्विति क्षणादेव-
ततो ज्ञातं मालाकारं मृता मृता ततस्तथोर्विवाहो भूद्वाज्यपापकिशोरिका किशोर्याश्च समुत्पन्ना भ्यात रस्तु लसीव्रतान्
आदेशास्त्रसत्यमासीन्ततो देवो दिवाकरः तुलसीव्रतमाहात्म्यात्कथं नस्तुर्मनोरथाः सोभाग्यार्थं धनार्थं च विद्यार्थे रुड्

निवृत्तये संनत्यर्थं प्रकृतं व्यतुलस्याः पाणिपीडनं इति श्रीसनत्कुमारसंहितायां कार्तिकशक्कूनवम्यां अक्षय्यनवमसं० इति
 नवमीव्रतानिसं० अथ दशमीव्रतानिलिरव्यंते अथ ज्येष्ठशक्कूदशम्यां दशहराव्यस्नानदानादिकव्रतं स्कांदे ज्येष्ठस्य-
 शक्कूदशमीसंवत्सरसुरवास्मृता तस्यास्नानं प्रकुर्वीत दानं चैव विशेषतः यांकांचित्सरितं प्राप्य प्रदद्याच्च तिलोदकं मुच्यते दश-
 भिः पापैर्विष्णुलोकं सगच्छति ज्येष्ठशक्कूदशम्यां तु भवेत्सोम्यादि न यदि ज्ञेयाहस्तक्षसंयुक्ता सर्वपापहरातिथिः दशमीशुक्ल
 कुपक्षे तु ज्येष्ठमासेषु देहनि अवतीर्णा यतः स्वर्गाद्दत्तक्षं च सीरद्वरा हरने दशपापानि तस्माद्दशहरास्मृता ज्येष्ठे मासि मिते
 पक्षे दशम्यां बुधहस्तयोः गरानंदे व्यतीपाते कन्याचंद्रद्वेषे वा दशयोगेनरः स्नात्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते तस्यां दशम्या
 मेतच्च स्तोत्रं गगाजले स्थितः पठेद्यद्दशवारयः सर्वपापैः प्रमुच्यते सोपितत्फलमाप्नोति गंगं संपूज्य यत्नतः इति दशहरावि-
 ॥ अथ दशहरास्तोत्रं पठेत् चतुर्भुजां भिन्नां च सर्वावयवशोभितां रत्नकुंभसितां भोजवरदाभयसत्करां श्वेतवस्त्रप-
 रीधानां सुंक्तामणिविभूषितां एवं ध्यायेत्स्फोम्यां च चंद्रायुनसमप्रभां चामरैर्दीप्यमानां च श्वेतछत्रोपशोभितां
 सुभसन्नां च परदां करुणाद्रिं निरतरां सुधाह्लावितां भृष्टृष्ठादिव्यगंधानुलेपितां श्रेलां कथमिति मितं गंगासर्वदेवे रधिष्णि-
 तां दिव्यरत्नविभूषां च दिव्यमाख्यानुलेपनां ध्यात्वा जले यथाप्नोक्तं तथा चाभयपूर्ववत् ॐ नमो भगवति ह्रीं ति हि-
 लिमिति मित्रिगंगे मापावययस्वाहा अनेन संत्रेणागमोक्तं पंचोपचारपुण्यां जलं श्रीगंगायै निवेदयेत् सान्यादी-
 नि सुगंधीनि मालत्यादीनि वैभ्रमो मया त्वतानि पुण्याणि पूजार्थं प्रतिगृह्यतां दशगंगुगुलं धूपं सुगंधिचमनोहरं गुह्य-
 णमगलं दीपं घृतवर्तिसमन्वितं रुद्ररूपेन समन्वितं गुह्यगणवरदाभय परदारपरद्वयपरदोहपराक्ष्मरुचः गंगाव्रते कदा-
 गत्य मामयं पावयिष्यति एवं श्रीगंगायाः ध्यानाच्चैव विधाय पश्चाज्जलमध्यस्थत्वा ज्येष्ठमासे मिते पक्षे प्रतिप-
 दमारभ्य दशमीपर्यंतं प्रतिदिनमेकोनरहस्यां सर्वपापक्षयार्थं दशहरास्तोत्रं जपमहं करिष्ये ब्रह्मोवाच

३० नमः शिवायै गंगायै शिवदायै नमो नमः नमस्ते विष्णु रूपायै ब्रह्मसूत्र्यै नमो नमः नमस्ते ब्रह्मरूपिण्यै शांकर्यै ते नमो नमः सर्वदेवस्वरूपिण्यै नमो प्रपञ्चमूर्तये सर्वस्य सर्वव्याधीनां पिषक्यै नमो नमो स्तुते स्थाणुजंगमसंघतविषहृदयै नमो स्तुते संसारविषनाशिन्यै जीवनाय नमो स्तुते नापत्रितयसंहृदयै प्राणेश्यै ते नमो नमः शांतिस्तानकारिण्यै नमस्ते शक्रमूर्तये सर्वसंमिद्धिकारिण्यै नमः यापारिमूर्तये भुक्तिमुक्तिप्रदायिन्यै भद्रदायै नमो नमः भोगोपभोगदायिन्यै भोगवर्त्यै नमो स्तुते मंदाकिन्यै नमस्ते स्तु स्वर्गदायै नमो नमः नमस्त्रै लोकाय भूपायै त्रिचदायै नमो नमः नमस्त्रिशक्र सैव्यै ते ते जावत्यै नमो नमः नंदायै त्रिगचारिण्यै सुधाधारात्मने नमः नमस्ते विश्वसुरव्यायै नमो देव्यै नमो नमः ब्रह्मैतेन मस्ते स्तु लोकायै नमो नमः नमस्ते विश्वमित्रायै नमो नमः दृष्ट्यै शिवामूर्तायै च सुदृषायै नमो नमः परापर- शनादयै तारायै ते नमो नमः पाशजालनिहन्त्रिन्यै अभिन्नान्यै नमो नमः शांतायै च वरिष्ठायै वरदायै नमो नमः उद्योयै सु- रवजगंधै च संजीविन्यै नमो स्तुते ब्रह्मिष्ठायै ब्रह्मदायै दुरितनश्यै नमो नमः प्रणतार्तिप्रभञ्जिन्यै जगन्मात्रे नमो स्तुते सर्वापत्- प्रतिपद्दायै संगजायै नमो नमः शरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणे सर्वस्वार्तिहरेर्देवनारायणि नमो स्तुते निर्लेपायै दु- र्गहृदयै दक्षायै ते नमो नमः परापरपरयै च गंगे निर्वाणादायिनी गंगे मासयतो भूया गंगे मे देवि पृष्ठतः गंगे मे पांश्वयै देवि त्व- यि गंगे स्तु मे स्थितिः आदौ त्वमेतमध्वे च सर्वं त्वंगंगे ते शिवे त्वमेव सूलप्रकृतिस्त्वपुमान् परएव हि गंगे त्वं परमात्मा च शि- वस्तुभ्यं नमः शिवे यद्ददं पठते स्तोत्रं भक्त्या नित्यं नमः प्रियः शृणोति श्रद्धया युक्तः कायवाक्चित्तसंभवेः दशाधाः संस्थि- ते दोषैः सर्वैरेव प्रमुच्यते रोगस्थो मुच्यते रोगादापद्मश्च प्रमुच्यते द्विषद्भ्यो बंधनाद्यैश्च मयेष्यश्च प्रमुच्यते सर्वोन्का- मानवाप्नोति प्रेत्य ब्रह्मणि लीयते इमं स्तवं गृहे यस्तु लेशवियत्वा विभिक्षेपेत् नाग्निचोरभयं तत्र पापेभ्यो हि मय न हि ज्य- छे मांसि मिते पक्षे दशमी हस्तसंयुता संहरो अत्रि विधपापबुधवारण संयुता न स्यादशम्या मितं च स्तोत्रं गंगाजले स्थितः

यः पठेद्दशकृत्वस्तुदीर्घोवापिचाक्षुसः सोऽपितत्कलमाप्नोतिगंगां संपूज्ययत्नतः पूर्वोक्तेनविधानेनयत्फलं संप्राप्नोति तं यथागौरीतथागंगानस्माद्गौरीस्तु पूजने विधिश्चविहितः सम्यक् सोऽपिगंगाय पूजने यथाशिवस्तथाविष्णुर् यथा लक्ष्मीस्तथा उमा लक्ष्मीरुमानथागंगा चतुर्भुवनं प्रियते विष्णुकटांतरं यच्च श्रीगौरीरंतरं तथा गंगगौरीरंतरं च योऽङ्गुलेन स च सुदधीः शैरवादिषु घोरैरुपनरेषु पतत्यधः प्रदत्तानामुपादानं हि सोऽर्चैवाविधानतः परदारोपसेवा च कायिकं श्रिविधं स्मृतं पारुष्यमनृतं चैवैषैरन्यं चापि सर्वतः असंबद्धप्रलापश्च वाऽऽयस्याच्चतुर्विधं परद्रव्येष्वभिधानं मनसा निश्चितं विनयाभिनिवेशश्च मानसं विधं स्मृतं एतानि दशपापानि हरत्वमथ जान्ते वि दशपापहरायस्मान्स्माद्दशहारास्मृता एते दशविधैः पापैः कोऽरिजन्मसमुद्भवैः सुव्यतेनात्र सदेहो ब्रह्मणो वचनयथा दशत्रिंशच्छतान् सर्वान् पितृनथपितामहान् उद्धृत्यैव संसारान्मंत्रेणानेन पूजिता ॐ नमो भगवत्यै नारायण्यै दशपापहरायै शिवायै गंगायै विष्णुमुखायै क्षयायै रे वन्ये भागीरथ्यै नमोनमः ज्येष्ठे मासि सिते पक्षे दशम्यां द्वादशहस्तयोः गरानंदे व्यतीपाते कन्या चंद्रे वषट्कौ दशयोगे नरः स्नात्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते सितकनकनिषण्णं शक्रवर्णाग्निनेत्रांकरधनकलशाब्जासुद्युताभ्यां भाषां विधिहरिहरसूयांशो दुकोटीरजुशंकितमिन्दुकूलं जान्तेनांतां नमामि आदावादिपितामहस्य नित्यमव्याभारपात्रे जलपञ्चात्यन्तगंगाशयिनो भगवतः पादोदकं पावनं मूयः शंसुजटाविभूषणमणिर्जनार्त्तमहर्षिरयंकन्याकल्मषनाशिनी भगवती भागीरथी दृश्यते इति काशीरवडे दश० स्तोत्रं संपू० अथ आषाढशुक्लदशमीमन्वादिः सा पूर्वाणहव्यापिनी याह्या तत्र शक्रकूटदशम्यां आषाढदशमीव्रतं हेमोदोऽप्रविष्ये युधिष्ठिर उवा० कथमाशा दशम्येषा गोविंदं क्रियते कदा दमयन्त्या नलस्यैव यथा ज्ञातः समागमः कृष्ण उवाच राज्याशया राजपुत्रः द्रव्यार्थं च क्लृप्तावलः वाणिज्यार्थं वणिक् पुत्रः पुत्रार्थं गुर्विणी नथा धर्मकार्थं ससिद्धे लोकाः कन्यावराधिनी यष्टुकामो द्विजवरो योगीश्वर्योऽर्थमेव च चिरप्रवसिते कोऽन्ते बाले दंत-

निर्णीहि ते एतदन्येषु कर्तव्यमाशाव्रतमित्यथा यस्माद्यस्य भवेदार्तिः कर्तव्यतेन तद्व्रतं शुक्लपक्षे दशम्या तु स्नात्वा संपूज्य दे-
वताः नक्तमाशासंपूज्या वै पुष्पभक्तकचंदनेः गुह्यगणोत्तरवर्गिताय वैः पिष्टान्ते केन वा रत्नीरूपाश्चादिदेवस्य शस्त्रवाहनवि-
हिताः अदिदेवस्य तत्तद्विकृपात्स्य इन्द्रादस्य च्छत्रं वा हस्ते च विहितं तालेखयित्वेत्यर्थः दत्त्वा घृताक्तने वेद्यं यकृदीपाश्च दापयेत्
फनानि कामजातानि ततः कार्यनिवेदयेत् ततः आशास्वाशाः सदा संतु सिद्धयता मे भो रथाः भवतीनां प्रसादनं सदा कल्याणमा-
स्थिताः एवं संपूज्या विधिवद् हत्वा विद्यायत्क्षिणां अनेन क्रमयोगेन मासि मासि समाचरेत् वर्षमेकं कुरु अष्टतनः पश्चात्समुद्ययेत्
अर्वाकृत्सं वत्सरस्यापि सिद्धयर्थं वासमुद्ययेत् सोमवर्णिकारे यदा शारां यापिष्टान्ते केन वा ज्ञातिवंधुजनैः सार्धं ततः सम्यगलं कृतः स
जाश्चक्रमयोगेन मंत्रैरेभिर्गृहाण भो त्वयि सन्निहितः शक्रः स्रगास्तरु नमस्कृतः पूर्णं वंधुव न स्यात्स्य ऐंद्री दिग्देवते नमः अग्नेः प-
रित्रहादां शैलमायेति पठ्यते तेजोरूपा पराशक्तिराद्येयीवरदा भव धर्मराज सभा अित्यलोकान् सयमयस्य भून् तेन सयमि-
नीचासियास्ये सक्ता मदा भव रवद्रहस्ताति विहृतानि कर्तुं ति स्थानमाश्चिता तेन निवृत्तिना मासित्वमाशा पूरयस्व मे त्वया स्तोमु-
वनाधरो वरुणायादसापतिः कामार्थं समधर्मार्थं वारुणो भवणाभव अधिष्ठितासि यस्मात्त्ववायुना जगदायुना वायव्य-
त्वमतः शान्तिं नित्यं यच्छममालये धने देनाधिष्ठिता त्वं प्रव्याना त्वमिहो नरा निरुत्तरा भवास्मासु दत्त्वा सद्यो भनोरंशं ऐशा
निजगदीशो न शंभुना त्वमलंकृता पूरयस्वाश्रमे देवि वां छित्तानि नमो नमः भुजंगाष्टकुले न त्वं सेवितासि यतो ह्यधः नागाग-
नाभिः सहिता हिता भवममाद्ये सर्वलोकोपरिगता सर्वदा त्वं शिवाय च सनकाद्यैः परिवृता ब्राह्मिणः प्राहि सर्वदा नक्षत्रा-
णि च सर्वोणि ग्रहास्तारां गणस्तथा नक्षत्रमातरो याश्च भूतप्रेत विनायकाः सर्वमेतदसि सिद्धयर्थं भवंतु भवणाः सदा एभिर्मंत्रैः
समप्यन्त्येषु धूपदिनातनः वासो भिराभिषेकाद्यैः फलानि विनिवेदयेत् ततो घटानि नादेन गतवादित्रमंगलैः नृत्यनीभि-
र्वरुन्धीभिर्जीयत्याच निशानयेत् कुंकुमाक्षततांबूलदानमानादिभिः सुखप्रभाते वेदविदुषे ब्राह्मणाय निवेदयेत् अनेन विधि

नासर्वेक्षमाप्यग्रतिपत्यच पुंजोत्तमित्रसहितः सत्तद्वधुजनेनच एवंयः कुरुतेपार्थदशमीव्रतमादरान् सर्वोन्नतामानवाभो
तिमनोभिलषितान्नरः स्त्रीभिर्विशेषतः कार्यव्रतमेतद्युधिष्ठिर प्राणिवर्गेयतो नार्यः श्रद्धाकामपरायणाः धन्ययशस्यमायुष्यं
सर्वकामफलप्रदं कथितं ते महाराजमया व्रतमनुत्तमं येमानवामनुजपुंगव कामकामाः संपूजयन्ति दशमीषु सदा दशाशाः
तेषां विशेषनिहितान् तद्वैपिकासः नाशाः फलं त्यजन्मलबहुनोदितेन इति श्रीभविष्योत्तरे आशाद्रशमीव्रतं अथ भाद्रपद
कुदशम्या दशावतारव्रतं भविष्योत्तरे युधिष्ठिर उवाच व्रतं दशावतारारव्यं कृष्णब्रूहि सविस्तरं समञ्जसरहस्यं च सर्वपा
पौपशांतिदं कृष्ण उवाच दशम्यां शक्रपक्षस्य भासे शोष्ठयदेशतः स्नान्वाजलाशये स्वच्छेपिते देवादि तर्पणं कृत्या कुरुकुल
श्रेष्ठगृहभागन्यमानवः गृणहीयाद्धान्यचूर्णस्य स्वहस्तप्रस्मृतित्रयं क्रमेण पाचयेत्तु पुंसं दधतपायसं वर्षे वर्षीदनेन स्मिन्ने-
व वर्षाणि वै दश प्रथमे पूषका न्वर्षीद्वितीये दधतपूरिकान् तृतीये पूषका सारान् चतुर्थे मोदकान् शम्भान् सोहालिकान् पंचमे
वैषष्टे तु रंयं देवैश्च कान् सममेदे कोकरसान् कपुष्पान् तथाष्टमे नवमे कर्णवैष्ठाश्व दशमे मडकान् शम्भान् दशात्समोद
शहरे दशभिः प्रापदापयेत् क्रमेण भस्मयेद्दत्वा यथा कृतिगिधिनानूप अधार्धं विष्णवे देयमार्धं च दिजातये ततो परार्धं
मभ्नीयाद्गन्तारम्ये जलाशये दशावतारमभ्यर्च्य पुष्पधूपविलेपनैः मंत्रेणानेन मेधावीहो रमस्तुष्ट्यगाणा मन्त्र्यकूर्मवराहचक्र
समिहचवासनं रामं रामचन्द्रां च बौद्धं च कल्किनं तथैति गतोस्मि शरणं देवं हरिं नारायणं विष्णुं प्रणतोस्मि जगन्नाथं
समे विष्णुः प्रसीदतु छिनत्तु वैष्णवीं मायां भक्त्या भीतो जनादनः श्वेतद्वीपं नयन्त्वस्मान् मया त्मासन्निवेशितः अत्र हे मी
मेहाहीश्व दशमूर्तीः सुलक्षणाः गंधपुष्पैश्च नैवेद्यै रचयेद्दिधि पूर्वकं एवं यः कुरुते भक्त्या विधिनोनेन स व्रतं व्रतं दशावता
रारव्यतस्य पुण्यफलं मण्यु श्राव्यते यास्ति भालोके पुरुषाणां दशादश ताश्चिनन्ति न स देहश्चक्रनहरणो विभ्रः संसा
रसागराहोरात्समुद्भूत्य जगत्पतिः श्वेतद्वीपं नयन्त्याश्रु व्रतेनानेन तोषितः किंतस्य न भवेत्लोकै यस्य तु होजनादनः य

दुर्लभं फलं प्राप्नुमन् सोऽन्यन् गोचरं न दप्य प्रार्थितं ध्यातो ददाति प्रभुः सदनः सोऽहं जनार्दनः साक्षात्कालरूपधरोऽच्युतः मत्स्य-
लोकेऽस्वयंप्राप्य म्भूमांशो नारणाय च या रून्नीव्रतमिदं पार्थक्यं तिमयोदितं साचलक्ष्म्या युताभित्यं पुत्रभक्तिसमन्वि-
ता मत्स्यलोके निरस्थिता मत्स्यलोके महीयेत ये पूजयन्ति रुपाः पुरुषोत्तमस्य मत्स्यादिकास्तु दशमं षड्दशावतारान्
मत्स्ये दशस्वपि दशासु सुखं विन्दत्येतां नित्यानमधिकं ह्यभूरा रिलोकं इति म० भाद्र० शुक्ल दशम्या दशावतारव्रतं संपू-
अथ आश्विनशुक्ल दशम्या विजया द० व्रतं साचतारकोदयव्याधिर्नाश्रान्ता तदुक्तं चिंतामणौ आश्विनस्य मिते प-
क्षे दशम्या तारकोदये सकाले विजयेनाम सर्वकामार्थसाधकः रत्नकोशे इषत्सं ध्यामति क्रांतः किं विदुर्द्वन्द्वता
रक्तः विजयेनाम कालोऽयं सर्वकामार्थसाधकः दिनद्वयेतद्व्यासावव्यामोवा अपराजितपूजायां पूर्वैव तदुक्तं हेमा-
द्रोस्कां दे दशम्यां नरैः सम्यक् पूजनीया पराजिता ईशानीं दशमाश्रित्य अपराणहे प्रथमतः या पूर्णानवमी युक्तात
स्या पूज्या पराजिता क्षेमार्थं विजयार्थं च पूर्वोक्तविधिनारैः नवमीशेषं संयुक्तदशम्यामपराजिता ददाति विजयं दे-
वा पूजिता जयवर्धिनी आश्विने शुक्लपक्षे तु दशम्या पूजयेन्नरः एकादश्या न कुर्वीत पूजनं चापराजितं आश्विनस्य-
मिते पक्षे दशमी सर्वशशिषु सायंकाले शुभमायात्रा दिवा च विजयक्षणे एकादशमुहूर्तो यो विजयः संप्रकर्तितः तस्मि-
न् सर्वविधातव्यायात्रा विजयकांक्षिभिः दिनद्वये एकादशमुहूर्तव्यासावव्यामोवाश्रयेण युक्ता ग्राह्या तथा च हेमाद्रौ
मदनरत्ने कश्यपः उदये दशमी किंचित्संपूर्णे कादशी यदि श्रवणक्षये दाकाले सानिधि विजयाभिधा श्रवणक्षे तु पूर्णा-
यां काकुत्स्थः प्रस्थितो यतः उल्लंघयेयुः सीमानं तद्दिनक्षेते नराः अत्र कृत्यं भविष्ये शमीं स्तलक्षणां पेतामीशान्या-
शां प्रतिक्षितां संप्राप्य तां च स पूज्यत्वा शानीं संमुखो भवेत् शमीपूजा ध्यानं शमीशमयेते पापशमी शत्रुविनाशिनी
अर्जुनस्य धनुर्धरी रामस्य प्रियवादिनी शमीशमयेते पापशमी लोहिहंतकं दका धारिन्त्यर्जुनबाणानां रामस्य प्रियवादिनी

कर्तव्यमाणयात्रायायाकालंस्मरंमया तत्रनिर्विघ्नकर्त्तव्यमवश्यामपूजिते गृह्णासाक्षतामादौशमीमूलगतांमृदम्
 गीतवादित्रभिर्घोषैरानयेत्स्वग्रहंभ्रानि ततोभूषणवरुद्रादिधारयेत्स्वजनैः सह शम्भुभावेवनराजपूजाकार्यं तत्रसंनमः आदि
 राजमहाराजवनराजनस्यते इष्टदर्शनमिष्टान्नाशत्रूणांचपराजयः प्रथमपराजितदशम्यां पूर्वोक्तविजयासुहृते उक्तं
 प्रास्थानिकमिलुपक्रम्य अथविजयारथ्यान कृष्णाउवाच अलंकृतोभूषितभृत्यवर्गः परिकृतोत्तुंगतुरंगानागः वादित्र
 नादप्रतिनादिताशः स्रुमंगलाचारपरपराशीः राजानिर्गन्धमभवनात्युरोहितपुरोगमः प्रास्थानिकविधिकृत्वाप्रतिष्ठेत्पूर्वतोदि
 शि गत्वानगरसीमांतंवास्तुपूजासमाचरेत् संपूज्यचायादिक्यालान्पूजयेत्यथिदेवताः मंत्रैर्वैदिकपौराणैः पूजयेच्चशमी
 तरु अमंगलानांशमर्नोसर्वसिद्धिकरींशक्रमां दुःस्वप्नशमनोन्धन्यांप्रपद्यहशमीशक्रमां ततः कृताशीः पूर्वस्यादिशिगिष्णु-
 क्रमान्क्रमेन् शत्रोःप्रतिकृतिं कृत्वाध्यात्वा रामतथार्थदं शरणस्वर्णपुंरवेनविद्धे हृदयमर्मणि दिशाविजयमंत्राश्चर्ष्टन-
 व्याः पुरोधसा गवमेवविधिकृत्वादक्षिणादिभिरचरेत् पूज्यान्दिजांश्चसंपूज्यसावत्सारपुरोहितो गजवाजिपदातीनांप्रे
 स्ताकौतुकमाचरेत् जयमंगलशब्देनततः स्वभयनंविशेत् नीराजमानः पुण्याभिर्गोणिकाभिः सुमंगलं यएवंकुरुतेराजाव-
 र्धवर्षेस्मंगलं आयुरारोग्यमेश्वर्यंविजयंचसगच्छति नाधयोव्याधयश्चैवभवंति पराजयाः श्रियंपुण्यमवाप्नोतिचिजयंच
 सदाभुवि उक्तंमरत्वानव्यारव्यास्यामः जनेषुगमिष्यन्त्स गार्थिवश्चंद्रदुर्मन्त्रीणाश्रयोपवादयेत् ततः आस्थिनस्यसिते
 पक्षेदशम्यांचघटोत्थापनानंतरं सुचारुवेष्टेः सहसंभारानुपकल्पयित्वा एकादशमुहूर्तेअवणयोगेसीमांतेगत्वा पश्चाद्देह
 जनेः सहसुवर्णसहितंग्रामंआविशन् योपिनांकोनुरेकेश्वम ज्वालिनेदीपंरंजनानुलपनकारयिवावासोर्गंधस्वक्पुष्पेचपूज
 यित्वाहिरण्यरूपमितिमंत्रेणस्वरूपपूजनंकृत्वा आशिषःप्रतिगृह्यलक्ष्मीनमस्कुर्वान् सर्वोमणिनीः वस्त्रालंकारभू-
 षणेः पूजयेत् ब्राह्मणान्पूजयेत्तत्रगंधपुष्पैश्चदीपकैः इतिप्रविष्टेविजयादशमीव्रतसं इतिदशमीव्रतानिस्म

मामानि अथ एकादशीव्रतानि नत्र एकादश्यामुपवासमनिर्णयः निषेधपरिपालनात्सकोवन्नरूपश्च साचिधाशरुद्वादशा
 मीविद्वाचवेधोपिद्विविधः अरुणोदयेदशमीसंबंधात्सूर्योदयेन नत्र आद्योवेष्णवेस्त्याज्यः नथाच भविष्ये अरुणोदय
 कालेनुदशमीयदिदृश्यते साविदेकादशीतत्र पापमूलमुपाषण नथा दशमीशेषसंयुक्तो यदि स्यादरुणोदयः नैवोपो
 व्यवेष्णवेन तर्हि नैकादशीव्रतं अरुणोदयस्वरूपं तु हेमाद्रौ स्मृत्यन्तरे दर्शितं निशि प्राते तु यामार्धे देववादित्रिभिः स्वने सार
 स्वेन अध्ययेन अरुणोदय उच्यते यामार्धमुहूर्तद्वयपलक्षणं अनावसोरधर्म आदित्योदयवेलायायामुहूर्तदयान्विता त्रैका
 दशीति संपूर्णा विद्वान्यापरिकर्तिता यच्च साधवीयेस्कोदे उदयान् प्राकृचतस्त्वर्घटिका अरुणोदयः तदपि द्वात्रिंशत् य
 टिकारात्रिमानप्रसेतुमुहूर्तद्वयस्य तावत्परिमाणव्यमुक्तमिति हेतुनिर्णयः ब्रह्मवेवर्तनं च तस्माद्यटिकाः प्रातररुणोदयनि
 श्रयः चतुष्टयविभागोत्रवेधादोनां किलोदितः अरुणोदयवेधः स्यात्साहूतुघटिकात्रयं अनिवेधोदिघटिकः प्रभासदर्श
 नादवेः सहावेधोपि नैव दृश्यते कोनदृश्यते तुरीयस्तत्र विहितो योगः सूर्योदये सति अन्यच्च पंचपंचउषः कालः सप्तप
 चारुणोदयः अष्टपंचमंत्रप्रातः शेषः सूर्योदयः स्मृतः वेष्णवलक्षणं तु स्कोदे परमापदमापन्नो हर्षवासमुपस्थिते नैकाद
 शीत्यजेद्यस्तु तस्य दर्शनातु वेष्णावी भविष्ये यथाशक्नुतथाहृष्यायथाहृष्याण योनरा तुल्येते मन्यते यस्तु स हि
 वेष्णाव उच्यते अनिवेधादयः सर्वे ये वेधास्तिथिषु स्मृताः सर्वे व्यवेधाविज्ञेया वेधः सूर्योदयः स्मृतः तत्र शरुद्वा विद्वा एकाद
 शीन्वतुधां अधिक एकादशी अधिक एकादशी उभयाधिका अनुभयाधिका च शरुद्वाया एकादश्या
 धिक्ये परेद्युरूपवासमाहनारदः संपूर्णेकादशीयत्र द्वादश्याद्विगमिनी द्वादश्यालंघनं कार्यं त्रयोदश्यानुपारणं वृ
 द्धचमिष्ठः एकादशीयदालु सा परतोद्वादशी भवेत् उपोष्याद्वादशीतत्र यदोच्छेच्च परांगतिं मृगुः संपूर्णेकादशीयत्र
 प्रभाते पुनरेव सा ततोपोष्यादितीयातु परतोद्वादशीयदि प्रथमे ह नि संपूर्णोप्याप्याहोरात्र संयुता द्वादश्यानु

नदोपोऽथादृश्यतेऽनुनेवसा पूर्वाकार्यगृहस्थेऽथयतिभिश्चोन्नराविभो मार्कण्डेयः संपूर्णैकादशीयत्रपरत्रपुनरेदच्च पूर्वोऽनु
पवसेत्तु कामीर्निष्कामस्तु परावसेत् हेमाद्रौ विद्वाप्यविद्वाविज्ञयापरतोद्वादशीनचेत् अविद्वापि च विद्वास्यात्परतोद्वा
दशीयदि एकादशीविहृद्भवेत्तु कुक्कुष्ठो विंशथनः उन्नरांतुयतिः कुर्यात्पूर्वोऽनुपवसेद्गृही सनत्कुमारः नक्तोर्नहिगोमृदग
कादश्यामुपोषणं सनरोन्नरकं यानि शरीरे वनमसावते यदाच्छिद्विपुलान्भोगान्मुक्तिं चांत्यनदुलभा उपोष्येकादशीनित्यप
क्षयोरुभयोरपि माधवेत्युक्तं एकादशीद्वादशीचेत्सुभयवर्धनेयदा तदापूर्वदिनेत्याज्यस्मार्तिर्गोत्यपशदिनं त्रयोदश्यान्ल
प्येतद्वादशीयदिकिंचन उपोष्येकादशीतत्रदशमीभिश्चित्तायदीतिस्कादान् हेमाद्रिभने शरच्चो विरक्तद्वाहेन दात्रिथान्यूनसमा
धिकैः षट्प्रकाराः पुनरेवेधाद्वादश्यानासमाधिकैः इत्येकादशीभिदाः पादो संपूर्णैकादशीत्याज्यापरतोद्वादशीयदि उपो
ष्याद्वादशीशरुच्चाद्वादश्यामेवपारणम् पारणाहेनलभ्येतद्वादशीकलयापिचेत् तदानां दशमीविद्वा उपोष्येकादशीनिशिः
बहुवाक्यविरोधेन संदेहो जायतेयदा द्वादशीतु नदायात्यात्रयोदश्यानुपारणं इति मार्कण्डेयोक्तैः कान्यायनः असव
र्षाधिको मर्त्यो ह्यशीतिन्यूनवत्सरः एकादश्यामुपवसेत्पक्षयोर्दश्यापि भगिष्ये ब्रह्मचारी च नारी च शतकृमेवमदा
गृही सधवायास्तु भ्राज्याधिकारः पन्योजीवितयानारी उपोष्यव्रतमाचरेत् आयुष्यहरते भर्तुः सानारी नरकव्रजेत् को
र्मनदुक्तं मदनरत्ने स्मृत्यंतरे शयनीवैधिनीमथेयाकृष्णेकादशीभवेत् सेवोपोऽथागृहस्थेन नान्याकृष्णाकृत्तचन नान्याकृ
ष्णोतिनिषेधः संक्रांत्यामुपवासंच कृष्णेकादश्यास्मेर चंद्रसूर्यग्रहे चैव न कुर्यात्पुत्रवानगृही नारदः आदित्येह निमंक्रांतो
ग्रहणे चंद्रसूर्ययोः पारणं चोपवासंचन कुर्यात्पुत्रवानगृही माधवीयेकात्यायनः अर्के पर्वद्वये रात्रौ चतुर्दश्यष्टमीदिवा
एकादश्यामहोरात्रमुक्ताचादायणचरेत् अथ काम्यव्रतविधिः क्रांस्त्यभासमस्तुराश्च चणकान्कोरदूषकान् शाकं मधुप
रान्नेच त्यजेदुपवसनश्चिद्यं शाकं माषं मस्तुराश्च पुनर्मौजनं मेयुनं दूतमत्यंबुपानं च दशभ्यो वैष्णवस्त्यजेत् मदनरत्ने-

नारदीये अक्षरलवणाः सर्वे हविष्यान्निषेविषणः अवर्नानत्यशयनाः प्रियासंगविवर्जिताः हेमादौ देवलः असहज्ज
 लपानाच्च समकृत्ता ब्रूलत्तवर्णात् उपवासः प्रणयेयत दिवा स्वापाच्च मेथुनात् अशक्तौ तु मद न रत्ने देवलः अत्यये चांबुपाने च नो
 पवासः प्रणश्यति अत्यये कष्टे विष्णुरहस्ये गात्राभ्यंगं शिरोस्पर्शं गता ब्रूलत्तवानुलपनं व्रतस्थो वज्रयेत्सर्वं यच्चान्यच्च निराकृतं
 एषु प्रायश्चित्तं स्तनहिंसकयोः सरव्यं कृत्वा संन्यन् हिंसनं प्रायश्चित्तं व्रती कुप्यो ज्जयेन्नाम शतत्रयं मिथ्यावादे दिवा स्वापे बहूशो बहु
 निषेवेण अष्टाक्षरं जपेन्मंत्रं शतमशेत्तरं शत्रुचिः ॐ नमो नारायणायैति अष्टाक्षरः हेमादौ वर्षासुः उपवासं सप्तधा द्वा द्वेन कुर्याद्व्रत-
 धावनं दंतानां काष्ठसंयोगो दहत्यासममं कुलं एकादश्याश्चाष्टौ प्राप्ते माधवीयं कात्यायनः उपवासोऽयदो नित्यः श्राद्धो नैमिषिकं स
 वेत् उपवासं तदा कुर्यादाद्याय पितृसंविनं मातापित्रोः क्षयप्राप्ते भवेत्तद्कादशी चिदि अभ्यर्च्य पितृदेवांश्च आजिघ्रेत् पितृसंविनं
 प्राप्ते हरिदेसम्यक् विधाय नियमं निशि दशम्यामुपवासं च प्रकुर्याद्वैष्णवं व्रतं तत्र एकादश्यां सकल्पः गृहीत्वोदुंबरपात्रवारि-
 पूर्णमुदङ्मुखः उपवासं तु गृह्णीयाद्यथा सकल्पयेद्धुधः ओदुंबरताम्रमयं मंत्रः एकादश्यां निराहारः स्थित्वा ह्रमपेरहनि
 मोदयाभिपुडरीकाक्षारणमेभगव्युत शोवादीनां तु हेमादौ सारपुराणे सावित्र्याथ यवानां स्नांसकल्पं तु समाचरेत् वाराहे इ
 त्युच्चार्य ततो विद्वान्पुष्पांजलिमथार्पयेत् अष्टाक्षरेण मंत्रेण त्रिजमेनाभिर्मन्त्रिणं उपवासं फलं मे भूतः पिबेत्पात्रगतं जलं इति कात्या
 यनांक्तेः मध्यरात्रे उदये वा दशमी विधेरात्रोऽसकल्प इति माधवः विद्धोपवासेन शस्तु दिनं त्यक्त्वा समाहितः रात्रौ सप्तजयेद्विष्णुस-
 कल्पं च सदाचरेत् देवलः देवस्य पुरतः कुर्याज्जागरं नियतो व्रती अजानति भिराधस्य व्रते नानेकेशव प्रसीदस्व सुखे वानाथ ज्ञा
 नदृष्टिप्रदोऽसौ दिवानिद्रापरान्त्तं पुनर्भोजनं च पुनर्भोजनं मध्यरात्रौ भोजनं मेथुनं क्षौरं कांस्यं सापतेलं द्वादश्यामष्टवर्जयेत् पुनर्भोजनं मध्यरात्रौ भोजनं
 यासं मेथुने उपवासं फलं हन्युर्दिवानिद्रां च पंचमी स्कादे असंभाष्याद्भिसंभाष्य तुलस्याश्चापि तदल आमलक्याः फलं वा पिपा
 रणेभ्यश्च शक्यति भोजनानंतरं विष्णोर्भिरपि तंतुलसीदलं भक्षणं त्यापयितुं किञ्चां द्वादश्यां शताधिका इति विष्णुक्तेः सूतकानेन

रः स्नात्वा पूजयित्वा जनार्दनं दानं दत्वा विधानेन व्रतस्य फलमश्नुते स्त्रीभिस्तुरजो दर्शनेनैषिकार्यं एकादश्यां न भुञ्जीत नारी दृष्टेरज-
 स्यपि इति मात्स्येनोक्तेः यदा द्वादश्यां भ्रवणं सप्ततदा शत्रुभ्यामयेकादशीत्यन्काद्वादशीमुपवसेत् शत्रुकावाय दिवा कृष्या द्वादशीं भ्रव-
 णान्विता तयोरेवोपवासश्च त्रयोदश्यां तु पारणं इति नारदोक्तेः तत्र शत्रुद्धाधिकेकादशीउन्मीलिनी द्वादशीवर्द्धनेचेत्सा-
 व्यं जुली वासरत्रयस्पर्शनिर्भिस्पर्शा अत्रपर्वणः संपूर्णाधिकत्वेपक्षवर्धिनी पुष्यक्षयुताजया भ्रवणयुताविजया पुनर्वसु-
 ताजयंती रोहिणीयुतापापनाशिनी एता अष्टौ महाद्वादश्यः एताः पापक्षयमुक्तिकाम उपवसेत् अवमूलं हेमाद्रौ ज्ञेयं द्वादश्याः
 प्रथमः पादो हरिवासरसंजिनः तमनिक्रम्य कुर्वीत पारणां यच्छुततपरः अन्यत्र सर्वेषामुपवासानां प्रातरे वहि पारणं इति एक-
 दशीनिर्णयः अथ शत्रुकृष्टयोकादश्युद्यापनं मार्गशीर्षे शत्रुकृष्टपक्षे कान्तिके वा तथैव च श्रुतमासे तु कार्या सार्धं कृष्टा उभे-
 तयोः व्रतविधिः दशम्यामेकमृक्ते तु दंतधावनपूर्वकं एकादश्यां शत्रुचिर्भूत्वा आचार्यवरयेन्नतः तत्र संकल्पः गणेशस्मर-
 णपूर्वकं मासपक्षाद्युहितरव्यतिथ्यादिसंकीर्त्य मयाः चरितस्याचार्यमाणां शत्रुकृष्टयोकादशी व्रतस्य सांगतां सिध्यं संपू-
 र्णफलमाख्यर्थं देशकालाद्यनुसारतो यथाज्ञानेन शत्रुकृष्टयोकादशी व्रतोद्यापनमहं करिष्ये तदंगत्वेन गणपतिपूजनपुण्याहवाच-
 नमाचार्यवरणंच करिष्ये ततो गणेशोदशोपचारैः पूजयेत् ततः करिष्यमाणं शत्रुकृष्टयोकादशी व्रताद्यापनकर्मणः पुण्याहं
 भवतोद्भवतु अस्तु पुण्याहं स्वस्ति भवतोद्भवतु आयुष्यते स्वस्ति अक्षि भवतोद्भवतु कर्मक्रध्यता आगस्त्विति भवतोद्भव-
 तु अस्तु श्रीः वर्षशान्तपूर्णमस्तु शिवं कर्मास्तु गोत्राभिहृद्भिरस्तु यजापतिः प्रीयतां उद्यापनकर्मणि आचार्यवरयेत् श्रुताध्य-
 यनसंपन्नोऽक्रोधलोभविजितौ आचार्यौ वरयेत्यश्राद्धज्ञानसमन्वितौ अस्मिन् कर्मणि आचार्यो भव यथाज्ञानेन कर्मकरि-
 ष्यामि उपोष्य भियनो राजा आचार्यसहितो व्रती कुर्यादाराधनं विष्णोर्गथाशक्त्या जगद्गुरोः देवालये गवांगोष्ठशत्रुचौदेशो यथागृहे
 अष्टांशुलोद्ध्रितां वेदीं चतुरस्त्रां प्रकल्पयेत् वितस्ति इयं विस्तीर्णीति तेः कृष्टयोः प्रपूरेयेत् तस्याप्येव दशपत्रंच कमलं परिकल्पये

न नन्मये स्थापयेत् कुम्भं नवीनमव्रणं शक्रमम् । ह्रद्योस्ति लेख्यं पूर्णं कृष्णवस्त्रोपशोभितम् । अथ त्यर्पणं युग्मेन-
पंचरत्नैः समन्वितम् । समं तादंतिकं चैव नामसं कर्षणादिभिः उपचारैः षोडशभिः पूजयेत् प्रपन्नो नरः । आग्नेयादि चतु-
र्ध्वत्रे पूजयेद्गणमातृकाः । गणेशं मातृकाश्चैव दुर्गाक्षेत्राधिपं तथा । समाहितमनाः कोणे ध्याने यादिसुविन्यसेत् ।
शक्रकुमारेकादशीं तदन्तैः शक्रैश्च पूजयेत् । शक्रकृवस्त्रेण सवेद्यं पूजयेत् परया सुदा । समं तादंतिकं चैव
नामभिः केशवादिभिः । तदग्रे सर्वतोभद्रं लिखेत् । देवतासालिध्यार्थं स्फूर्णं सूतं वस्तु तारणं करिष्ये । ततो
देवं च सौवर्णं स्नाय्य पंचामृतादिभिः । गंधपुष्पाक्षतोपेतमयपुण्यजलैः शक्रैः । गृहीत्वा वाहयेत् कुम्भे रमायुक्तं चतुर्भुजं । एवं वि-
ष्टुमावाहयेत् । ॐ नमो विष्णवे तुभ्य भगवन् परमात्मने । कृष्णो मिदेव कोपुत्र परमेश्वर उत्तम । अजो नादिश्च विष्वात्मा सर्वलो-
कपितामहः । क्षेत्रज्ञः शाश्वतो विष्णुः । श्रीमान् नारायणः परः । त्वमेव पुरुषः । सत्यो तो द्विषोऽसि जगत्यते यत्ते न जः परस्त्वस्मिन्नेन
मां वेदिकां विश । ॐ भूः पुरुषं आवाहयामि । ॐ भुवः पुरुषं । ॐ स्वः पुरुषं । ॐ भूर्भुवः स्वः पुरुषं । विष्णो इहागच्छ इह तिष्ठ
पूजां गृहाण स्फुटं प्रसन्नो वरदो भव । रुक्मिणीं सहजावतीं सत्यभामां श्रियं च पूर्वपश्चिमदलाभ्यन्तरेषु षोडशस्त्रीं सहस्राणिक
त्ययेत् । शंखचक्रं गदापद्ममीशानादिषु कल्पयेत् । तद्वहिः पूर्वपश्चादिव सप्तत्रेषु क्रमात् । विमलात्कर्पिणी ज्ञाना । ३ क्रिया
योगा । ५ तथैव च । मन्त्री । ६ सत्या । ७ तथा ज्ञाना । ८ नृगहापद्ममध्यागा । देवस्थायो नतः कृत्वा वेदिकायां रवेः श्वरं । एवमावाह्य लोक
पालानवस्थाप्य दिक्षु पूर्वोदिषु क्रमात् । देवान् तदस्ति तिष्ठाय पेयेत् । अतो देवा इत्यादि षोडशमंत्रैः षोडशोपचारैः पूजयेत् । न
तः पूर्वोदिद्वादशापद्मपत्रेषु केशवादीनां वाह्य । अतो देवा । १ इदं विष्णु । २ विष्णोः कर्माणि पश्यत । ३ त्रीणि पदाच । ४ तद्विष्णोः । ५
स्तद्विष्णोः विचक्रमे । ६ ७ विष्णोर्नुकं । ८ प्रतद्विष्णु । ९ नने विष्णो । १० अविष्णवे । ११ तदस्ये । १२ इरावती । १३ तावा । १४ वषट्ते । १५
नुक्रमेणाहि । प्रदद्यादासनं पादमध्यमाचमनीयकं । स्नानं वस्त्रं चोपवीतं गंधपुष्पाणि चेततः । धूपदीपं च नैवेद्यं नीराजनं प्रदक्षि

यो केशवाय०१ नारायणाय०२ माधवाय०३ गोविंदाय०४ विष्णवे०५ मधुसूदनाय०६ त्रिविक्रमाय०७ वामनाय०८ श्रीधराय०९
 लक्ष्मीकेशाय०१० पद्मनाभाय०११ दामोदराय०१२ एताः शकृच्छोकादशोमण्डलदेवता एवमेव छुण्डोकादशीमण्डले संकर्षणाय०
 संकर्षणं आ० वासुदेवं० प्रद्युम्नं० अनिरुद्धं० पुरुषोत्तमं० अधोक्षजं० नारसिंहं० अन्युतं० जनादेनं० उपेन्द्रं० हरिं० श्री
 कृष्णं०१३ इति छुण्डोकादश्याः उभयेकादश्यायदा एक आचार्यः तदाशदशपद्मदत्तेषु पूर्वोदिक्रमेण एकत्र देवतास्थाप्य
 पूजयेत् स्तवनं विष्णुस्तूत्रैश्च परित्यज्य च नामभिः नमोर्तैर्वैष्णवेभ्यस्तेन नमूतो ह्यजयेत्स्फुधीः ततो देवाद्योऽष्टमो सर्वतोऽग्रे
 मण्डले ब्रह्माद्यादेवताः सर्वाः पूजनीयास्तनुक्रमात् उपचारादिकं कुर्यान्नेव कार्यं विसर्जनं गीतार्थोस्तथानृत्यैरिति होमोऽसंनोर
 भैः पुरोणैः सत्काराभिश्चरात्रिशोषनयेत्स्फुधीः यस्मात्ते विमले स्नात्वा कृत्वा शौचदिकारः क्रियाः चतुर्विंशतिसंख्याकान् विमानाग
 मदर्शिनः आकारयेत्ततः पश्चात् पूजयेच्च समागतान् आचार्येण समं कुर्यादुपचारादिकं ततः होमसरव्यास्तु सारेण स्थंडिलं
 कारयेत्ततः उल्लेखनादिकं कृत्वा प्रणतिं स्थापनं ततः अस्मिन् शकृच्छोकादशीव्रतोद्यापनहोमकर्तुं स्थंडिलादिकं मकरि
 च्ये अग्निध्यानं कृत्वा ततो न्वाधानं क्रियमाणे शकृच्छोकादशीव्रतोद्यापनहोमे देवतापरिश्रहायं न्वाधानं करिष्ये च
 शकृषी आज्येनेत्यंतमुक्ता अन्नप्रधानं अग्निं इन्द्रं प्रजापतिं विद्धान् देवान् ब्रह्माणं पुरुषं नारायणं मृत्युचं आज्येन वासुदे
 वं वसुदेवं श्रीविष्णुं ससवारं अग्निं वायुं सूर्यं प्रजापतिं एताः प्रधानदेवताः पायसद्रव्येण केशवादिद्वादशदेवताः आज्यमिश्रि
 तपायसद्रव्येण विष्णुं अद्यो नरशताहुत्यावापायसद्रव्येण ब्रह्मादिदेवताश्च एकैकया ज्याहुत्या शेषेण स्विष्टकृतमित्यादि
 प्रणीता प्रणयनांत कृत्वा अन्वाधानसंभिद्भिर्मुहुयान् पायसं प्रयित्वा चरोः प्रापणमुद्धरेत् पवित्रं तेदिति मंत्रं जपन् प्रापण
 मुद्धरेत् पायसादुद्धृतं किंचित् प्रापणं तत्प्रकीर्तितं अन्वाधानादिकं कुर्यादाज्यभ्रागात्तमेव च आज्यसंस्कारादिकं आ-
 ज्यभ्रागांत कृत्वा इदं सुपकल्पितं हवनीयद्रव्यं चार्द्धदेवतमस्तु अनोदेशाहुतीः पंच होतव्याः सर्पिषा ततः पौरुषेणाथ सूक्तेन प्रत्यु

चञ्चुहुयादृतं पायसं सघृतं चैव हुनेदल्लोचनं शतं घृताक्तनिलपाशशसिभिर्द्विचैरुहयात् एतच्छु अलोचनराहुतीनां च विष्णुभञ्जकादये
न इदं विष्णुवतिस्तुक्तेन जुहुयात् निलसर्पिषा वासुदेवाय स्वाहा बलदेवाय स्वाहा श्रिये स्वाहा विष्णवे ० विष्णोर्विक्रमकृ नद-
स्याप्रिय ० मतद्विष्णु ० परोमात्रया ० इदं विष्णुर्वि ० श्रीणिपदात्मकं ब्याहृतिभिश्चेति जुहुयात् केशवादिद्वादशनामभिः पाय
सं हुत्वा विष्णुअलोचनशतपायसेन जुहुयात् ह्रस्वोकादशया एव संकर्षणादिद्वादशनामभिरेव शतकृष्णोकादशया एका
चार्यैकस्थंडिलपक्षे चतुर्विंशतिनामभिर्हुत्वा मुख्यदेवतां अलोचनशतं हुत्वा ब्रह्मादिदेवताः एकैकया ज्याहुत्वा हुनेत् त
तः प्रापणार्थं भगवत्प्राथना तामेकमाद्यं पुरुषं पुराणं नारायणं विश्वसृजमात्मः मयेकमागोविंदतो विधेयो गृहाण हव्यज
गतामधीश इति प्रापणं निवेद्य उपनिष्ठेत् चतुरोवा प्रदक्षिणमग्निं वेदिकां च परिक्रम्य सिंधिविम्बा इति जानुनीनि पात्य क्रव
स्तुक्तेजयेत् पुरुषस्तुक्त्वा अलोपदानिर्मोतिदिशंगतेर्मन्त्रैर्जपन् कृष्णाय वासुदेवाय हरये परमात्मने शरणयाया प्रमेथाय
गोविंदाय नमो नमः नमः स्थूलाय सूक्ष्माय व्यापकाय अथाय च अनंताय जगद्वात्रे ब्रह्मणे नंतमूर्तये अथ तं निवेदितं प्राप
णं मूर्ध्नि हुत्वा योषयेत् कैवल्याः कैवल्या इति त्रैविंसे वदेत् वयं वैष्णवाः वयं वैष्णवाः इति प्रवेदत् तेषुः समानेभ्यो हविर्देय द्वादशा
क्षरमंत्रेण ॐ नमो भगवते वासुदेवायेति इदमहममृतं प्राश्नामि इति प्राश्य आचम्य गृहमागत्य सिद्धये स्वाहेति जुहु-
यात् यत इदमगम इत्यात्मानमभि मंत्रं सर्वप्रायश्चित्नादिसमापयेत् स्विष्टकृदादि होमशेषं समाप्य उत्तरपूजाकृत्वा
विष्णुस्तुक्ता निजत्वा अनोदेवा इति ० ॐ मूः पुरुषं उदासया भिक्रमेण उदासयेत् ततो होमानवसाने च गामे रोगां पयस्विनीं स
वत्सां कृष्णवर्णां च सवत्सां कास्य दोग्हिनीं दद्यात् तसमाख्यर्थं भाचार्योय स दक्षिणा भूषणा निविचित्राणि वासांसि विविधा-
नि च चतुर्विंशतिसंख्यानि पक्वान्ना निच दापयेत् आचार्योय प्रदेया नि दक्षिणां भूयसीं तदा यदीच्छेदात्मनः श्रेयो व्रतस्यो
द्यापनं चरेत् विप्रान् द्वादश संख्याकान् नामभिः एतथ गर्त्तयेत् उपवीता नि तेभ्यो वेदद्यात् कुंभान् स दक्षिणान् पक्वान् फलसं-

शुक्लान्तरुदुक्तास्तुदापयत् भोजयित्वा ततो विमानपक्वान्नेन च भक्तितः अन्यानपि यथाशक्ति ब्राह्मणान् भोजयेद्वृत्ती व्रतं
 ममास्तु संपूर्णमित्युक्तेः पूजितोर्द्विजैः अस्तु संपूर्णमित्युक्ता आचार्ये सहितो व्रती जलवेषणावस्त्राणि प्रणम्य च पुनः पुनः
 ॐ ह्रीं पुरुषं उदासयाभि इति क्रमेणोदासयेत् इदं विष्णु रिति पीठं आचार्यं तु भ्यमहं संप्रददे देवस्य त्वेति मंत्रेण प्रतिशृ-
 न्येतो मतिगुणहभि अस्य मया हृतस्य शक्रकृष्णोकादशी व्रतो द्यापनकर्मणः सागता सिध्यर्थं चतुर्विंशति ब्राह्मणान् भोज-
 यित्वा नमसं ततो बंधुजनैः सार्धं शिष्टैरेष्टेभ्यः भोजयेत् इत्याह भगवान्यो धायनः इति वीधाय नोक्तशक्रकृष्णोकादशी
 व्रतो द्यापनसंपूर्णं अथ पूजाविधिर्ब्राह्मे एकादश्यामुभेपक्षे निराहारः समाहितः नानापुण्यैर्मुनिश्चेष्टविचित्रं मंदपंश-
 मं स्नात्वा सम्यग्विधानेन सौपवासो जितेन्द्रियः संपूज्य विधिवद्विष्णुं श्रद्धया स्मरन् मोहितः गंधपुष्पैस्तथा धूपैर्दीपैर्नैवे-
 द्यकैः परैः उपचारैर्बहुविधैर्जपहोमैः प्रदक्षिणैः स्तोत्रैर्नानाविधैर्दिव्यैर्गतिवाद्यैर्मनोहरैः दंडवतप्रणिपातैश्च जयशब्दैस्त-
 थोत्तमैः एवं संपूज्य विधिवद्ब्राह्मणान् जागरं यानि विष्णोः परं स्थानं नरोत्तमस्य त्रिसंशयः पंचामृतं न संस्नाप्य गकादश्या जना-
 दं न द्वादश्यापयसा स्नाप्य हरिमाकृत्य मधुने इति पूजाविधिः अथ शक्रकृष्णोकादश्या द्यापनविधिः अर्जुन उवाच ० काहृद्वत-
 विसर्गोच विधानं चात्र कीदृशं संपूर्णं हि भवेद्येन तन्मे वदत कृपा निधे श्रीकृष्ण उवाच ० शृणु पांडव यत्नेन प्रवक्ष्यामि तदव्ययं
 शक्तः स्वर्णसहस्रं तु अशक्तः काकिणी तथा ददाति श्रद्धया पार्थ स भंस्यादु मयोरपि शक्त्येद्विगुणं तदाद्य योक्तो मध्यमो विधिः
 उक्ता र्धमप्यशक्तस्य दानपूर्णा फलप्रदं तद्वृषा विधिमप्येकं कथयामि तवाग्रतः यानि कष्टेन त्रीर्णा निवृत्ता नि कुकुरः सन्नम विफला-
 न्येव सर्वोणि उद्यापनविधिंचरेत् भवौघसमये पार्थ कुर्यादु द्यापनक्रियां मार्गशीर्षे विशेषेण उद्यापनविधिंचरेत् दशम्या
 दिनशेषेण रात्रौ गुरुह्रजेन एकादशी दिने प्राप्ते गुरुभयं च यशक्तिनः गृहीत्वा चरणौ मूर्ध्ना तदर्थं च विचक्षणः पुण्यदेशोद्भव-
 विभ्रंशान्तर्बेगुणान्वितं सदाचारनर्तपार्थं वेदे वेदंगपारंगं अस्मदीयं व्रतं विप्रविष्णु वासरसंभव संपूर्णं तु भवेद्येन तत्कुरुष्व हि जैन

[illegible]

शुभनिर्वाण्यवाशुनिः कृत्वा जागरणं विष्णोर्भुज्यते पापकोटिभिः मुक्तो वायथ्यं वा मुक्तो जागरेत्समुपस्थितः सुच्यते सर्वपापे-
 ष्वप्यविष्णुलोकं स गच्छति यावत्पदानि स्वगृहात्नेके रावायनं प्रति अश्वमेधसमाभित्युजोगराथं प्रयच्छतः पादयोः प्रांसकणिकाथ-
 रण्यभिपतति चाः नावद्वर्षसहस्राणि जागरायद्दसतेति दिवि बहून्यपि च पापानि कृतं जागरणं हरेः निदं हेन्मेरुतुल्या निशुण्कोटिशतान्य-
 पि मनसा संस्मरेद्देवं ताराभिर्मतिवात्यचः प्रभाते विभले स्त्वात्वा विमानाकारेण स्फुटीः चतुर्विंशति सरव्याकानुविमानागमदर्शकान् स-
 र्वैकुर्यो द्विधानेन जपहोमार्चनार्चकं स्वगृह्योक्तेन विधिना कृत्वा विस्थापनं नतः उल्लेखनादिकं कुर्यात्तत्र प्रणीता स्थापनादिकं तत्राग्रे च
 चरुकृतान्वरोः प्रापणमुद्धरेत् पवित्रं ते विततमिति मंत्रं पठेत् अन्याधानादिकं कुर्यादाज्यभागात्तमाचरेत् तिलाज्यपायसान्नेश्च स-
 मिद्रं मुहुयात्पथक् शतमश्वेन रंहोमः सर्वत्रापि प्रशस्यते इदं विष्णुर्द्विजातीनां होममंत्रः प्रकीर्तितः इतद्गणान् चैव सर्वेषां मंत्रमष्टा-
 ह्वरं विदुः विविधैरपि वस्त्रैश्च भाजेनैरासेनैः सह छत्रोपानहं गोभिश्च दद्यात्सार्थं पृथक् पृथक् द्वादशैवाथशस्त्रावावस्थानं कारभू-
 षणैः पूजयेत्पुष्पमालाभिः सपत्नीकान् द्विजोत्तमान् कुंभाद्वादशदातव्याः पक्वान् जनलपूरिताः भोजयित्वा ततो विप्रान् भक्तितो वि-
 चरेद्बुधः एकाहं कपिलादेशा सर्वकामफलप्रदा यथास्वर्गश्च मोक्षश्च इह संपूर्णतावते नमस्ते कपिले देवि संसारार्णवतारिणि मया ह-
 ना द्विजेंद्रा यत्रीयतां मे जनार्दनः सपत्नीकोगुरुः पूज्यामंडले हरिस्मिन्धो भूषणाच्छादिते भोज्येः प्रणामैः परितोषयेत् समाप्य वे-
 ष्णवधर्मं दद्यात्सर्वधनं जय इह चात्यद्यथा शक्त्या विनशाख्या विवर्जितः जलदानं विशेषणभूमिदानमनः परं प्रार्थयेत्पुरुषाधीशं
 ततो भक्त्या कृतो जलिः सयाद्यास्मिन्नेवेदेव यदपूजं कृतं विप्रो सर्वं भवतु संपूर्णं न तमसा दाज्जनादेन न्वथि भक्तिः स देवास्तु मम दामो-
 दयमभो पुण्ये बुद्धिः सतां सेवा सर्वधर्मफलं च मे अपच्छिदं तपश्छिद्रं यच्छिद्रं व्रतकर्मणि सर्वं संपूर्णं नाथा तु न्वतमसा दादामापते प्रद-
 क्षिप्णुतनः कृत्वा दंडवत्प्रणिपत्य च मंडलं मूर्तिं संयुक्तं सोपहारं सदस्त्रिणं प्रीयतां विष्णुं रित्युत्काश्चाचार्योय निवेदयेत् सर्वैर्विसर्ज-
 येत्पश्चात्संतोषपरिमोज्य च तदा जयाततः कुर्यात्प्राणं वंभुभिः सह एकादशी व्रतं चैव यथाविधि हनं पुरा यौवनाभिनम्रेपनकथि

नंपुरतस्तव धनं जयतव भीत्या भनयानु ग्रहकारणान् यः करोति नरो भक्त्या व्रतभेन दद्यापहं स याति वैष्णवं स्थानं दाहप्रलयवर्जितं उ-
 च्छुभ्यापनं चैव मुभयोः कुरु भनम किमन्यैर्बहुभिर्वाक्यैः प्रशंसा परमाप्नुवि एकादश्याः परतरत्रैलोक्येन हिवद्यते अत्र दानं तु गो-
 दानं भूहिदानं मथापि वा गोरोमबीजसूत्रानां समसंख्यायुगाभिहि दाता रोविष्णुभवेन एकादश्यावसति हि येषि शृण्वंति सततं क-
 ष्यमानो कथाभिर्मा नोपि पापविनिमुक्ताः स्वर्ग्यानि नमशयः इत्याकर्णयन्तु नो वाक्यकृष्णस्य परमाद्भुतं आनंदपरं प्रभापसौरव्यचापि-
 निरंतरं इति साधारण एकादशी वितोद्यापनं संपू अथ गोपयवतोद्यापनविधिः तत्र पूजाविधिः चतुर्भुजं महाकायं जाबूनद
 समग्रं शरवचक्रगदापद्मरमागरुडशोभितं सौवर्तं मुनिभिर्देवैर्यक्षगंधर्वकिन्नरैः एवं विधं हरि रध्यात्वा ततो यजनमारभेत् अथ
 नं आवाहयामि देवेश भक्तानामभयप्रदं संस्तिग्धं वरदशानं मनसा वाह्याभ्यह आवाहयामि सुवर्णमणिभिर्दिव्यैः रवचिने देव
 निर्मिते दिव्यसिंहासने स्तिग्धे प्रविशान् सुगन्धिप आसनं गंगोदकसुरश्रेष्ठसुवर्णकलशस्थितं गंधपुष्पाक्षते युक्तं गृहाणारमया
 सह पाद्यसमं अन्नगन्धसमायुक्तं स्वर्णपात्रस्थितं जल अर्घ्यं गृहाण भो देव भक्तानामभयप्रद अर्घ्यं देवदेवनमस्तुभ्यपुत्राणपुत्र
 षो नम मया दत्तामि देतोयं गृहीत्वा च मनोयकं आचमनं पयोदधिद्युतैः स्नानं मधुशर्करया युतैः मध्ये मध्ये च पूजा च कर्तव्या व्रतिभिः
 सदा पंचामृतस्नानं नदीनां चैव सरसां यानीतं जलं शूभं अनेन स्नानं कुरु भो मंत्रैर्वैवांशं पूजां संपूजां नितं पट्टस
 त्रेण निर्मितं सरस्पापां सततं नाना सुवर्णेन विराजितं वस्त्रं नारायणनमस्ते स्तुत्राहि मां भवसागरान्न ब्रह्मस्त्रं सो नरीयं गृहाण पुं कुरु
 नम यजोप० केयूरमुकुटं श्वे वनूपुरं रगुलीयकैः पूजितो मियत्ने नरद्वैराभरणैर्विभो आप्रणानि चंदनं मलयोद्भूतं कस्तूर्यगरुस
 युतं कर्पूरेण च संभिन्नं स्त्रीकुरुष्वानुलेपनं चंदनं शतपत्रैः कर्णिकोरैश्च पंकैर्मल्लिकादिभिः पुष्पैर्नानाविधैश्चैव पूजया भिमुदेस्वर पु
 ष्याणि दशांगो गुरुताद्भूतः सुगन्धिश्च मनोहरः आग्नेयो देवदेवेश धूपो यं प्रतिगृह्यतां धूपसं एकान्तिकं स्मरं श्रेष्ठं गोघृतं नक्तं वतिना
 संपुक्तं तेजसा कृष्णा गृहाणादित्यदीपित दीपः अन्नं च पायसं भक्ष्यं सितालिद्यममन्त्रितं दधि क्षीरं घृतं युक्तं गृहाण स्फुरत्पूजितं नैवेद्यं

नागवल्गुदलपुष्पश्रीफलसमन्वित कर्पूरवदिरैर्युक्तनाबूलभातगुह्यना नाबूल हि
 मेजोराशेभषादत्तलोकानंदकुरभमो नीराजनं अंजलिस्थानिपुष्पाणिअर्पयामिजगत्युते गुहाणस्मृतेभूत्वाजगदानंददायक पुष्पाज
 लिं यानिकानीतिप्रदं नमस्तेदेवदेवेशनमस्तेगरुडध्वज नमस्तेविष्णवेतुभ्यव्रतस्यफलदायक नमस्का० संवहीनेक्रियाहीनमिति
 प्रार्थना सांगतासि० वायनप्रदानंकारणे परमान्तिमिदंदिव्यंकांस्यपात्रेणसंगुनं वाणकंरिजवयायसाहिरण्यंदाम्यहं इतिपूजासं
 अथकथा व्यासंवसिष्ठनभारंशक्तेःपौत्रफलसंप्रपराशरात्मजंवंदशक्तनानतपोनिधिं सूतउवाच द्वापरेद्दारवत्यांचनामदःकृष्ण
 दशेनात् उत्साहेनाभ्यगान्त्रददर्शयदुनंदनं पूजितंश्चैवकृष्णो न विस्मयादिभिरादरात् नतःप्रोवाचतंविष्णुर्नारदंलोकपूजितं श्रीकृ
 ष्णउवा० शृणुलोकजनेदंरुषेभ्युचनेविचरन्सदा लोकानरेषुचरितंयद्विशेषंवंदस्वमे नारदउवा० भगवन्देवदेवेशभक्तोस्मिन्वंचोक्ति
 तन्नाश्चर्यंमिदंवंदयेधर्मस्यसदसिस्थितं तत्रसर्वसमासीनाःसराइंदाश्चतुर्दश आहुश्चैकादशरुद्राप्रार्द्रित्यादादशस्मृताः वसवोऽसौ
 नयानागायस्सराहसपन्नगाः तेसर्वेयममाहुश्चस्थितंसिंहासनेशरुमे भालुच्यंदुदुभेश्चैर्भोच्छादनार्थंवंदस्वनः यमउवा० चातु
 र्मास्वव्रतंचैकसंक्रान्तिव्रतमेवच नकुर्वन्तिचयानार्थंस्तासांभाच्छादनंत्वचा कुर्वंतुदुदुभेभ्यास्यविचारंध्वंमहाभटाः तेतस्यवचनंशु
 त्वाभटाःयद्विशरुभुवं स्वाभिनिदमहाश्चर्यमनस्त्वांभवदामिच तच्छ्रुत्वात्वरितकृष्णःप्राहोक्तानपुनरुस्थितान् तथाकुर्वंतुलोकार्थमा
 र्गःपुण्यंनंसंनिहि तच्छ्रुत्वाचरितंकृष्णनारीभिर्नगरेषुच कृष्णाज्ञायाकृष्णादूताःप्रोचुस्तेसर्वेयोषितः पुरःसराःप्रभृणवतुनगरस्थाश्च
 योषितः अन्यच्चयत्रकुत्रापिउत्तुस्तायदुनंदनं त्वत्सोदरीविनास्वामिन्नात्यानायोत्रसंनिहि तच्छ्रुत्वाभयसंनस्तःसोदरीप्रत्यप्रापन्
 कृष्णउवा० रुमंद्रेकिं करोषीह आगतायमंसेवकाः व्रतंत्वयाकृतंभेदेपुराणुपेयाद्वंशरुमं सुभद्रंवा० सर्वव्रतानिहेकृष्णकृताव्ययान
 स शयः नोचैतत्सोदरीनस्यांयोषिचाप्यर्जुनस्यच नस्याभाताप्रिमन्योर्वैयमदूनाः कथंविप्रो कृष्णउवा० कुरुत्वंप्रगिनीमेयव्रत
 मेकंरुभप्रदं गोपमामिनिविरव्याजंव्रतंलोकेषुविद्युतं स्तेनकथितंपूर्वभीषणाहितकाम्यथा नैमिषंहिमवत्योर्वीसिद्धाश्रमसम

नुचम तत्रस्तुतो गम इह मुनो नाय जमुनम तदहलामुनयः सर्वे हर्षिताश्च मुहुर्मुहुः अर्विनाश्च नतः सर्वे ररर्था दिक्षिरे यथाविधि अग्र्यस्त्वन
 सुभिरिया ऊचुस्ते श्रीनिपूर्वकम् अमय ऊचुः भवांस्तो कस्य धर्मो भक्तानां ज्ञानसाधनः समर्थं सर्व सुकीर्त्तनां सर्व सो भाग्य को द-
 कं हृषयस्तु निशादूल कथय स्तोत्रमघनं स्तन उवा० शृणु अमुषयः सर्वे व्रतानां मुनमं व्रतं गोपयामि नितिरय्यातं सर्व पाप हरं परं
 सर्वदुःखोपशमनं सर्वसंपत्प्रदायकं यमस्य दंडनं यस्मादुरीकृतमनुत्तमं स्रुवासिन्यास्तु सो भाग्य पुत्रपोत्रप्रवर्धनं अमय ऊचुः
 कस्मिन्मासि कथं कृत्वा किं फलं कस्य पूजनं केन चीर्णं पुरासाधो न त्सर्व कथयस्व नः स्तन उवा० आषाढशतकूपक्षस्याः कादश्यां विशे-
 षतः तदारभ्य कार्तिकस्य द्वादश्यं न व्रतं चरेत् गोष्ठे च शतद्वे गोस्थाने गोमेये नोपनिष्य च त्रयस्त्रिंशच्च पद्यानि कारयेद्ब्रिहिपिष्टकैः
 शोभयेत् पंचरंगैश्च गंधपुष्पैः प्रपूजयेत् तत्संख्याया च कर्तव्यानमस्कारप्रदक्षिणाः तत्संख्यायात् पूपाश्च ब्राह्मणाय निवेदयेत्
 वायनं रिचवर्गीयप्रथमं वत्सरे शतं द्वितीये वत्सरे दद्यात्प्रायः सर्वे वनिर्भितं तृतीये मंडकाच्चतुर्थे पूष्णीमिष्टिनाम् पंचमेयांश्च
 कादद्यात् पूर्णे उद्यापनं चरेत् एकादश्यामुपवसेद्द्वितीये वत्सरे दद्यात्प्रायः सर्वे वनिर्भितं तृतीये मंडकाच्चतुर्थे पूष्णीमिष्टिनाम् पंचमेयांश्च
 मरवरतत्रकारयेत् तन्मध्ये सर्वतोभद्रं पंचरंगैः समन्वितं पुण्याहं वाचयित्वा नृप्रतिमायां यजेच्चरि कर्षमात्रं स्तवर्णेन तदर्धा
 धेनिवा पुनः आचार्यं वरयित्वा च कलशं स्थापयेत् नतः लक्ष्मीनारायणस्थाय्यं सोवर्णं निप्रकल्पितं ब्रह्माद्यावाहनं तत्र पूजयेद्ब्रह्मपदी
 पंकैः द्वादशैव तु नामानि प्रत्येकं पूजयेद्ब्रह्मी रात्रौ जागरणं कृत्वा गीतवाद्यादिमंगलैः ततः प्रभाते उत्थाय स्नात्वा होमं नु कारयेत् सति
 त्राज्यसमिद्धं च हुनेद्द्वादशनामभिः पायसं च शतं चाशौ हृत्वा पूर्णाहुतिं चरेत् वत्सेन सहितो धेनुं आचार्याय निवेदयेत् विमानं पंच
 सपत्नीकान् भोजयेत् षड्भैरवतीं भुंजीत बंधुभिः साहूमेकाग्रं हृतमानसः अन्यानि पितृयाशक्त्या ब्राह्मणानपि भोजयेत् ह्र-
 त्वा चिद्व्रतं पुण्यसर्वांन् कामानवाप्नुयात् अंतस्वर्गपदं गच्छेत्सर्वपापविजितः कृष्णास्य वचनं श्रुत्वा सुभेदानं तथा करोत् प-
 चाब्दव्रतमेतस्या रात्रौ यावत्तच्छ्रेयो गोपद्यानि च संप्रज्य भ्रातृहं लाहताशनं एवं व्रते कृते पश्चात्संयां यमभटा विशन् यमभटा ऊ-

सुप्तं देवदेहस्य च्छीर्ये चागतावयं सप्तमे गोवा० गोष्ठे पद्यानि चान्यत्र सर्वं पश्यंतु हे भद्राः अन्योन्यवाद् सप्तमर्थे विष्णुदूताः स-
भागवाः तान् देहत्वात्ताडयामासुर्व्रतस्यास्य प्रभावतः पत्यायितामहाभीनाः स्मरन्तो यमशसनं तान् दृष्ट्वा रक्तदिग्धागान्य
मोभयसमन्वितः कस्येदं हृत्यभिनिच जान्तातींद्रियदर्शनात् उवाच दूताः शृणु नयत्र संपूज्यते हरिः न गगनव्यभवद्भिश्च सत्त्वं
सत्यवदाम्यहं प्राप्तवन्तो देवशशिदिविशम्भमहाभद्राः इत्युक्त्वा धर्मराजो सोशा लायाच विवशाहं तैरेव क्रपिणं भयं कथितं-
व्रतमीदृशं दमयं स्यात्तथा बाल्ये राज्ञं शतं व्रतं व्रतस्यास्य प्रभावे न राज्यसो भाग्यसंपदः पुत्रपौत्रादि सो भाग्यं मुक्ता
मोक्षमवाप्नुयात् नृषय ऊचुः त्वत्प्रसादात्कृतार्थाभोगच्छामः स्वाश्रमालयम् प्रणम्य मुनिभिः साकं स्तनध्यानं हितो भव
त् मुनिभिः सर्वलोकेषु कथितं व्रतमुत्तमं नातः परतरं पुण्यं त्रिपुलोकैषु विष्णुतं इति श्रीभ० गोपद्वयनोद्यापनं संपूर्णं अथ पुरु
षोत्तमभासस्यैकादशां युधिष्ठिर उवा० भगवन् श्रानुमिच्छामि व्रतानां मुत्तमव्रतं सर्वपापहरं चैव फलं मुक्तिं प्रदायकं पुरु
षोत्तमस्य भासस्य कथां ब्रूहि जनार्दन कोविधिः किं फलं तस्य को देवस्तत्र पूज्यते अधिमासे तु संप्राप्तिं व्रतं ब्रूहि जनार्दन कस्य
दानस्य किं पुण्यं किं कर्तव्यं नृभिः प्रभो कथं स्नानं च किं जाप्यं कथं पूजाविधिः स्मृतः किं भोज्यं मुत्तमं चान्नं सारो वै पुरुषोत्तमे
श्री कृष्ण उवाच कथयिष्यामि राजेंद्र प्रवतः स्नेहकारणात् अधिमासे तु संप्राप्ते भवेद्देकादशीतया कमलानामनामेति
तिथीनामुत्तमानिधिः तस्याश्चैव प्रभावेन कमलाभिमुखी भवेत् ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय स्मृत्या तं पुरुषोत्तमं स्नात्वा चैव विधानेन
व्रती नियममाचरेत् गुह्यं लेकगुणं जाप्यं नद्यां दशगुणं स्मृतं गवां गोष्ठे शतगुणं मग्या गोरदशाधिकं शिवसे त्रेषु तीर्थेषु देव-
तानां च सन्निधौ सहस्त्रशतकोटीनामनंतं विष्णुसन्निधौ अवल्यमभविद्विप्रः शिवधर्मेति नामतः तस्यात्मजेषु पंचेषु कनि
ष्ठो दुष्टकर्मकृत् तदापि त्रापरित्यक्तस्त्यक्तः स्वजनबांधवैः स्वकर्मणः प्रभावैर्न गतो दूरतरं वनम् एकदा देवयोगेन तीर्थरा-
जं समागमन् क्षुत्स्ना मोदीनवदनस्त्रिचैवण्यास्तानमाचरेत् ऋषीणामाश्रमं तत्र विचिन्वन् स्फुटयति नः हरिश्चित्रमुनेस्त

ब्रह्माश्रमत्रयदशोह पुरुषोत्तमस्मासे तु यद्वाक्यकमलास्तुता एकादशीपुण्यनभाभुक्तिमुक्तिप्रदायिनी पुरुषोत्तममासस्य
 नानां च समागमे यथाश्रमेकयणतोकथाकल्मषनाशिनी अपनश्येणतंशुत्वाकमलापहारिणी व्रतं कृतं चैतेः साधुस्थित्याश
 न्यालयेतदा निशीथे समनुप्राप्ते कमलात्रयसागता वरददामिप्रोविप्रकमलायाः प्रभावतः विप्रउवा० कात्वेकस्यासिरंभो
 रुप्रसन्नान्चकथंभम ऐंद्रीत्वमिंद्रदेवस्यभवानीशंकरस्य च बधूर्वाचंद्रसूर्यस्य गंधर्वी किन्नरी तथा तत्सदृशी नटशाला
 ताचक्रभानने लक्ष्मीरुवाच प्रसन्नासांप्रतंजातौ वैकुण्ठादहभागता प्रेरिता हरिदेवेन एकादश्याः प्रभावतः पुरुषोत्तम
 मासस्य कृष्णपक्षे तु यासवेत् कमलानामसाप्रोक्ता कमलादनुमागता पुरुषोत्तममासस्य यापक्षे प्रथमा भवेत् तस्या व्रते तु
 याचीर्णेप्रियगिसुनिसन्निधौ व्रतस्यास्य प्रभावेन वशागाहनसशयः तव वशेषमिव्यंतिमानवा विजसन्नम लभते मत्प्रसादं तु
 सत्येनैव्यालंभया विप्रउवाच प्रसन्नार्थदिमेपमेव्रतं विस्तरतो वद श्रुत्वा सुप्रवर्तते राजानो ये जगद्दिताः लक्ष्मीरुवा०
 श्रोतृणां परमं श्रव्यं पवित्राणामनुमं दुः स्विभनाशनपुण्यश्रोतव्यं धत्ततस्ततः उत्तमश्रव्यं यशुक्तः श्लोकस्तोकाश्च मेव च
 पठित्वा मुच्येते सद्यो महापातककोटिभिः मासानां परमो भासः पक्षिणां गरुडो यथा नदीनां च यथा गंगा तिथीनां द्वादशी ति-
 थिः तमर्चयंति विबुधानां रायणमनामयं ये यजंति सदा भक्त्या नारायणमनामयं तानर्चयंति सततं ब्रह्माद्यो देवतागणाः नाराय
 णपराये च हरिर्कीर्तनतत्पराः हरिप्रज्ञागराये च कृताथी स्ते कलौ युगे शंक्नुवाय दिवा कृष्णो भवेदेकादशी इयं गृहस्थानां च पूर्वा
 सुयतीनां सुनरास्मृता एकादशी द्वादशी च रात्रि शेषे त्रयोदशी व्रते क्रतुशतपुण्यत्रयोदश्यानुपारणे एकादशस्मिन्निराहारः
 स्थित्वा हं परहनि भोस्त्यामि पुंडरीकाक्षशरणं मे भवाच्युत असुमंत्रं समुच्चार्य देवदेवस्य चक्रिणः भक्तिभावेन तु ह्यत्मा
 चोपवासं समर्पयेत् देवदेवस्य पुरतो जागरं नियो व्रती गीतैर्वीद्यैश्च नृत्यैश्च पुराणपठनादिभिः ततः प्रातः समुत्थाय द्वा
 दशीं दिवसे व्रती स्नात्वा विष्णुसमभ्यर्च्य विधिवत् प्रयतेन्द्रियः पंचाभुतेन संस्नाप्य एकादश्यां जनार्दनं द्वादश्यां च पथः स्ना

नहरेः सारुव्यमस्तुत अज्ञानतिमिराधस्यव्रतेनाननकशव प्रसीदस्ममुदवीनाथज्ञानहोष्ट्रयदोभवे एवविज्ञोव्यदशदश
चचक्रिणं ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चान्नेभ्योदद्याच्चदक्षिणां ततः संबंधुभिः सार्धं नारायणपरायणः कृत्वा पंचमहायज्ञानस्व
यं भुंजीत वारयतः एवयः प्रयतः कुर्यात्पुण्यमेकादशीव्रतं सयानि विष्णुभवनं पुनरावृत्तिं दुर्लभम् इत्युक्त्वा कमलान्तस्मिं प्रस
न्नात्म्यवशजान् सोपि विप्रो धनीभूत्वा पितुर्गृहं समाविशत् एवं चः कुरुते राजन् कमलाव्रतमुत्तमं शृणुयाद्दासरे विष्णोः सर्वपापैः प्र
मुच्यते इति श्री ब्रह्मांडपु० पुरुषोत्तमसंस्कृतमलानामेकाद० साहान्न्यं सं० अथ कार्तिकशतकेकादश्याप्रबोधविधिः हेमा
द्रो ब्राह्मे एकादश्यां तु शुक्लाया कार्तिके मासिकेशवं प्रसूमेवोपयेद्द्रोत्रो अन्धाभक्तिसमन्वितः नृत्ये गीतं स्तथा वंदे ऋग्यजुः
साममंगलैः वीणापणवशब्दैश्च पुराणप्रवणेन च वास्तदेवकयाभिश्च स्तोत्रेनैवैश्वेष्वावेः सुभाषितैरेन्द्रजालेभूषिणोऽप्राप्ति
रेव च पुष्पैर्धूपैश्च नैवेद्येर्दीपमालासुशोभनैः होमैर्भक्ष्यैरद्रूपैश्च फलैः शर्करापायसैः इक्षुविकारैर्मधुरैर्द्राक्षौद्यैः सह दण्डिभैः कु
ठैवकस्य भज्योभालत्याकमलेन च कुठैरकः पर्णशरः कृष्णातुलसीनिकेचित् तृताभ्यां शिवतस्काभ्यां च दनाभ्यां च सर्वदा कुकुमार-
क्तकाभ्यां च रक्तसूत्रैः सकर्णैः नथानानाविधैः पुष्पैर्द्रव्यैर्वीरक्रियात्तैः क्रयमाणः क्रयोवीरः क्रयविहितं सूत्र्यं दत्त्वा तस्यां रा
श्यां व्यतीनाद्यादादश्यामरुणोदये आदौ सृष्टेर्नैस्त्वेषामधुना स्नापयेन्नतः दध्माक्षीरेण च तथा पंचगव्यं न पूजयेत् उद्धर्तयेन्मासत्र
णं शर्करामलकीतया सर्पशंश्च प्रियं गूश्च मानुलिंगं संस्तया सर्वेषां धीः सर्वगंधान् सर्वबीजां नि कांचन मंगलाभियशकां यंदत्वा निच
कुर्यादकं एवं संशोध्य देवेशं दद्याद्द्वारोत्तमशरभं ततस्तु कलशान् स्थाप्य यथायामांस्त्वं लंकृतान् जातीपल्लवसंपुक्कान् सफल्दा
श्च सकांचनान् पुण्याद्देवदशाब्देन वीणावेषुरवेण च एवं संस्नाप्य गंधां विंदंस्त्वं तुलिसंस्त्रलंकृतं स्वयामभितु स पूज्यस्मनो-
भिः सकुंकुमैः धूपैर्दीपैर्मनोज्ञैश्च पापसेन च मूर्तिरिणा हविष्येभ्यश्चान्नदोनेभ्य होमैः पुष्पैः सदक्षिणैः वा सोमभिर्भूषणैरन्ये गौ
सिरेषेर्मनोजेवैः ब्राह्मणाः पूजनीयाश्च विष्णोरीड्याश्च भूतयः यत्तु शिष्टाभ्युतपश्चाद्भोक्तव्यं ब्राह्मणैः सह इति उद्यापन उत्स-

वीविधिः अथकार्तिकशक्लैकादश्यामीषपंचकघनं हेमाद्रौनारदीये नारद उवा० यदेतदचलपुण्यव्रतानामुत्तमं व्रतं कर्तव्यं कार्तिके मासि
 प्रवत्ताद्मीषपंचकं विज्ञानं न स्य विस्मयं फलं वापि ततो वरं कथयत्स प्रसादेन सुनीमो हितकाम्यया ब्रह्मोवा० प्रवक्ष्यामि महापुण्यं व्रतं ब्रह्मवि
 दां वरं मीषपौषोक्त्वं संप्राप्तं व्रतं पंचदिनात्मकं सकाशादास्ते देवस्य तेनोक्तं मीषपंचकं व्रतस्यास्य गुणान्ब्रूकः शक्तः केशवाहते व्रतं चैतन्महा
 पुण्यं महापातकनाशनं अतो वरं मयत्तेन कर्तव्यं मीषपंचकं बालरिक्त्या ऊचुः कार्तिकस्यासिते पक्षे स्नात्वा सम्यग्यनव्रतः एकादश्या तु शु-
 क्लीयाद्भूतं पंचदिनात्मकं शरपंजरसुखेन मीषेण तु महात्मना राजधर्मदानधर्माभिरुधर्मास्ततः परं कथिताः पांडुराद्योदेः कृष्णो नापि
 श्रुतास्तदा ततः श्रीनेन मनसा वास्ते देवेन भाषितं धन्यधन्यो मीषपंचकधर्माः संश्रावितास्त्वया एकादश्या कार्तिकस्य याचितं च जलं त्व
 या अर्जुनेन समानीतं गंगाबाणस्य वेगनः तुष्टानि वरगाणि तस्मादद्यादिनावधि पूर्णान्तं सर्वलोकास्त्वानप्यंतर्ह्यर्घ्यदानतः तस्मात्सर्वप्रय
 त्नेन मम सन्तुष्टिकारकं एतद्भूतं प्रकुर्वतु मीषपंचकं सजितं कार्तिकस्य व्रतं ह्रत्वा न कुर्व्याद्मीषपंचकं समग्रं कार्तिकं व्रतं ह्यथानस्य भाविष्यति
 अशक्तश्चेन्नरो भूयात्समर्थश्च कार्तिके मीषस्य पंचकं ह्रत्वा कार्तिकस्य फलं लभेत् सत्यव्रताय शतत्रये गंगेयाय सहात्मने मीषायेन
 दृढाभ्यर्घ्यमाजन्म ब्रह्मचारिणो सव्येनानेन मंत्रेण तर्पणं सार्ववर्णिकं व्रतांगत्वात् पूर्णिमायां प्रदेयः पापपूरुषः अपुत्रेण प्रकृतं वं सर्वथा मीषपं
 चकं यः पुत्रार्थं व्रतं कुर्यात्स रत्नीको मीषपंचकं प्रदत्वा पापपुरुषं वर्षभध्ये स्मृतं लभेत् अवश्यमेव कर्तव्यं तस्माद्मीषस्य पंचकं विष्णुप्रीतिकरं
 प्रोक्तं मया मीषस्य पंचकं अत्रैव हि प्रकर्तव्यः प्रबोधस्तु हरेः रवग हनः शरवास्तुर्योदेत्येन भस्मः शक्लपक्षके एकादश्या ततो विष्णुः श्मश्रुमा
 स्य प्रस्मसवान् क्षीरिदधौ जाग्रतो सावेकादश्या तु कार्तिके अतः प्रबोधनं कार्यमेकादश्या तु वैष्णवेः उनिषो निष्ठशंखश्च उनिषा प्रोधि च
 रक उनिष्ठसु निनौ धारं त्रैलोक्ये मंगलं कुरु उनिष्ठधरणी धारवराहादिकथारकं कूर्मरूपधेतिष्ठत्रैलोक्ये मंगलं कुरु उनिषो निष्ठवा-
 राहं दंष्ट्रं नृनवसुंधरं हिरण्यसाध्रणधातिनृत्रैलोक्ये मंगलं कुरु हिरण्यकशिपु मत्प्रहादानं ददायक तस्मापेन समुनिष्ठत्रैलोक्ये० उषि
 ष्वबलिदर्पम्यदेवं द्रुपददायक उनिष्ठादि विपुत्रवेत्रे० उनिष्ठे हे हयाधीशा समस्तकुलनाशन रेणु काम्यतसु निष्ठेत्रे० उनिष्ठरक्षोदलन अ-

योऽथास्वर्गदायकः समुद्रसेतुकर्तृस्त्वैत्रे० उन्निष्ठकंसहरणमदधूर्णितलोचनः उन्निष्ठहलपाणेत्वंत्रे० उन्निष्ठलंगयावासि
 स्त्यक्तलौकिककृत्तकः उन्निष्ठपद्मासनगेत्रे० उन्निष्ठस्लेछनिवहस्वद्रुमहारकारकः अश्वबाहसुगोनेत्वंत्रे० उन्निष्ठानिष्ठ
 गोविंदउन्निष्ठगरुडध्वजः उन्निष्ठकमलाकान्तैत्रेलोक्यमंगलंकुरु इत्युक्ताशंखभेर्यादिभानः कालेतुवादयेत्तु बीणा
 वेणुमुदंगादिगीतनृत्यादिकारयेत् उल्यापयित्वादेवशपूजानस्यविधायच सायंकालेप्रकर्तव्यस्तुलस्युदाहजोविधिः अ
 वश्यमेवकर्तव्यः प्रतिवर्षतुवैष्णवैः विधितस्यप्रवक्ष्यामि यथासागाक्रियाभवेत् विष्णोस्तुभ्रानिमाकृत्यात्यलस्यस्वर्णजायक
 भ्रा तदर्धाधनदर्धाधियथाशक्त्याप्रकल्पयेत् प्राणप्रतिष्ठाकृत्वाचतुलसीविष्णुरूपायाः ततउत्थापयेद्देवपूर्वोक्तेश्चस्नवादि
 भ्रिः उपचारैः षोडशभिः पुरुषस्त्वेनपूजयेत् देशकालोत्ततः स्मृत्वागणेशं तत्रपूजयेत् पुण्याहवाचयित्वाथनांदीआ
 नंदसमाचरेत् वेदवाद्यादिनिर्घोषैर्विष्णुमूर्तिसमानयेत् तुलस्यानिकेदंसातुस्थाय्याचोत्तरितापैतैः आगच्छभगवन्देव
 अर्चयिष्यामिकेशव तुभ्यंददामितुलसीसर्वकामप्रदोभव दद्यान्निवारमर्घ्यचपाद्यविष्टरमेवच ततश्चाचमनीयचत्रिक
 त्काचप्रदापयेत् ततोदधिघृतक्षौद्रकास्त्यपात्रपुटीकृतं मधुपर्कगृहाणत्ववासुदेवनमोस्तुते ततोयेस्सकुलाचाराः कर्तव्या
 विष्णुनुष्ठये हरिद्रालपनाभ्यगः कार्यः सर्वविधायच गोधूलिसमये पूज्येतुलसीकेशवोत्तुनः दयकृपयकृततः कार्यास्त
 सुरवभगलंपठेत् ईषद्दृष्टेभ्रास्करेतुसकल्पतुसमर्पयेत् स्वर्गोन्नप्रवरानुक्त्वा नथात्रिपुरुषादिकं अनादिमध्यमिधनेत्रेलो
 क्यप्रतिपालक इमांशुहाणतुलसीविवाहविधिनेश्वर पार्वतीबीजसंभूतां वृंदाभस्मनि सस्थिता अनादिमध्यमिधनावल्ल
 भांचददाम्यह पयोघटैश्चसर्वाभिः कन्यावद्वर्धिनामया त्वत्प्रियातुलसीतुभ्यंदास्यामितं गृहाणभ्राः एवदत्वा तुतुलसी
 पञ्चमोपूजयेन्नतः रात्रौजागरणकुर्वीद्विवाहोत्सवपूर्वकं प्रतिवर्षमिदं कुर्यात् कान्तिकवर्तसिद्धये इति सनतकुमार-
 साहिताया कान्तिकशतके कादशादादं बानुलं विवाधेः ततः प्रभानसमये तुलसीं विष्णुमर्चयेत्

वह्निःसंस्थापनं कृत्वा द्वादशाक्षरविद्या पायसाज्यक्षौद्रानिलैर्हनेद सो न रंशने नतः स्विष्टकृतं हत्वा दद्यात् पूर्णाहुतिनतः आचार्यं च समभ्यर्च्य होमशेषं समापयेत् चतुरोवाषिकान् मासान् न्वियमयस्य यत्कृतं कथयित्वा द्विजभ्यस्तनयाभ्यन्तरपरिपूजयेत् इदं व्रतं मया देवकृतं भूत्येन वप्रभो न्यूनं संपूर्णताया तुल्यत्वं प्रसादाज्जनादन रेवतीतुर्थचरणे द्वादशीं सिद्धये नरः न कुर्वीत्यारणं कुर्वन् व्रतं निष्फलं तां व्रजेत् नतो ये पापदार्थानां वर्जनं तु कृतं भवेत् चातुर्मास्ये यवाचोर्जब्राह्मणेभ्यः समर्पयेत् नतः सर्वसमग्रीयान् यद्वाद्युक्तं व्रते स्थितः दंपतीभ्यां संहैवात्र भोक्तव्यं वा द्विजैः सह नतो भुक्त्यन्तरं या निगलितानि दलानि च तुलस्या स्नानि भुक्त्वा तु सर्वपापैः प्रमुच्यते भोजनानन्तरं विष्णोरपि तं तुलसीदलं भक्षणात् प्राप्तिं मुक्तिश्चाद्रायणशानाधिका इक्षरवडनया धात्रीफलपूगीफलनया भुक्त्वा तु भोजनस्यानेन योऽच्छिद्यं विनश्यति एषु त्रिषु न भुक्तं चेदेकैकं समर्पयेत् नतः स उच्छिद्यश्च आवर्षे नरो सौ नान्न संप्रापः नतः सायं पुनः पूज्या इक्षरं शेषं श्रद्धां डितो तुलसीवाक् देवो च कृतकृत्यो भवेन्नरः ततो विस्मर्त्तुं न कुर्याद् दत्त्वा देयादिकं हरेः वैकुण्ठगच्छ भगवन् तुलस्या सहितः प्रभो मत्कृतं पूजनं गृह्य समुद्यो भव सर्वदा गच्छ गच्छ सुखं स्वस्थानं परमेश्वर यत्र ब्रह्मादयो देवास्तत्र गच्छ जनादन एव विस्मर्त्तुं देवेश माचार्या यमदापयेत् सूर्यादिकं सर्वमेव कृतं कृत्यो भवेन्नरः प्रतिवर्षं कुर्यात् यं तुलस्तु दहनं शक्यं इह लोके परन्वापि विपुलं संघशालं भवेत् यतिवर्षं तु यः कुर्यात् तुलसीं कुर्यादनें प्रक्तिमान् यनयान्येभ्यश्चुक्तो भवति निश्चितं इति श्रौतम् संहितायां कर्तिकशुक्लैकादशीं व्रतसे अथ मागशीर्षकृष्णैकादशी अर्जुन उवाच ॐ नमो नारायणाया व्यक्तायात्मस्वरूपिणे सदा स्थित्यंतकत्र चैकेशवाय नमोऽस्तुते तमेव जगतां नाथ अंतर्यामी त्वमेव च शास्त्राणां च कवी शश्वत्काले च जगत्यने एकादशी कथं स्वाभिन्नुत्यन्ना इति गीयते एतं हि संशयं मे दधच्छेत्तु मर्हसि त्वं प्रभो ब्रूयुः स्मिन् गधस्य शिष्यस्य गुरवो गृह्य मस्युत ममोपरि कृपां कृत्वा इदानीं वक्तुं मर्हसि मार्गशीर्षकृष्णपक्षे किं नामैकादशी भवेत् किन्नामैकां विधिस्तस्माः को देवस्तत्र पूजयेत् कृतो केन पुरा देव एतद्विस्तर

नोवद श्रीकृष्णउवाच शृणुराजनप्रवक्ष्यामि कथापातकनाशिनीं दृष्ट्वा च या त्वया राजन् लोकांनां हितकाम्यया मार्गशी
 र्षे कृष्णपक्षे चोत्सर्जितो मनामतः तस्यामुपेयं नैव धामि को जायेत नरः धर्माद्रवति सत्यं वै नृक्षमाः सत्यानुसारिणी पुरा वै मुमु-
 नाशाय उत्पन्ना मम बहुभा ये कुर्वन्ति नरा राजन् ते पाप्मो रव्यं भवद्भुवं तथा पापानि नश्यन्ति नार्ह्यानि यमालय अर्जुन उवाच
 उत्पन्ना सा कथं देव कथं पुण्याधिकाशुभा कथं देव पवित्रो वै कथं च देवता प्रिया श्रीकृष्ण उवाच पुरा कृतयुगे पापार्थमकनोमि
 ति दानवः अत्यदुतो महीरौद्रः सर्वलोकाभयकरः इन्द्र उल्लूहितस्तेन ह्याद्यो देवः पुरंदरः आदित्याश्च शिवो ब्रह्मा वायुरग्निस्तेष्वे-
 व च नवभ्रमिष्ठितेन गवमादिभ्यः न जय देवता निर्जितास्तेन अत्युग्रैः पाण्डव स्वर्गान् निराकृतो देवा विचरन्ति महीतले सा
 शंका मयभीतास्ते गताः सर्वमेहं श्वरं इंद्रेण कथितं सर्वमाश्वरस्यापि चायतः स्वर्गलोकं परित्यज्य विचरन्ति महीतले सत्येषु-
 संस्थिता देवान शोभन्ते मेहं श्वर उपायं ब्रूहि मे देव अभराणां तु कार्गतिः शिव उवाच गच्छ गच्छ स्मरश्च दृश्यन्नास्ति गरुड ध्वजः
 शरणागतो दानार्तं परित्राणपरायणः ईश्वरस्य वचः श्रुत्वा देवराजो महीरामनिः शिरोदेशोः सहितः सर्वे गतिस्तन्मयं न जय अस्मरो
 गणगर्ध्वैः सिद्धविद्याधरो रंगैः यैवैव स जगन्नाथः सन्मोः स्तिन्नजनादेनः कृतां नलिपुटो मूला इदं स्तोत्रमुदाहरयत् ॐ नमो
 देवे देवेश देवानामपि वंदितं देव्यैः पुंडरीकाक्षत्राहिमांभुस्तदन नमस्तस्मिन् नाशाय नमस्तस्मिन् जगत्पते नमो देव्यविनाशा-
 यत्राहिमांभुस्तदन स्मराः सर्वसमायुक्ता भयभीताः समागताः शरणं त्वाजगन्नाथ प्राहिमांभया वदन्तं त्राहिमांदि वदे-
 व शत्राहिमां त्वं जनार्दन त्राहिमां त्वं स्मरानंद दानवानां विनाशक त्वं गतिं स्वर्गं भति देवत्वं कर्तुं त्वं पारायणः न्यमाना सर्वगोप्ति-
 त्वं त्वमेव हि जगत्पिता अत्युग्रैः पुण्ड्रैः तेन निर्जितांश्च दशाः यभ्रा स्वर्गं त्यक्त्वा जगन्नाथ विचरन्ति महीतले इन्द्रस्य वचनं श्रु-
 त्वा विष्णुर्वचनमब्रवीत् विष्णुरुवाच कीदृशां वोभवच्छत्रुः किन्नामा कीदृशां बल किं स्थानं तस्य दुष्टस्य किं वार्यकः परा-
 क्रमः इन्द्र उवाच बभूव पूर्वं देवाः स्मरान् ब्रह्म समुद्रवः तालजंघेति नान्ना च अत्युग्रोति महीरामः तस्य पुत्रोति विरव्या

तोसुरनामेतिदानवः उत्कटश्चमहावीर्योब्रह्मलब्धवरोमहान् पुरीचंद्रवर्तनामनत्रस्थानेवसत्यसौ निर्जितादेवताःसर्वाःस्वर्गा
 च्चेवनिराकृताः इंद्रोऽन्यश्चकृतस्तेनअन्योदेवोहुताशनः चंद्रस्त्र्यैकृतौचान्योचमोवरुणएवच सर्वमात्मीकृतेनेनसत्यसत्य
 जनादेन नस्यतद्वचनशुलाकोपाविष्टाजगत्पतिः हनिष्येदानवदुष्टमित्याहभगवान्हरिः त्रिदेशैःसहितस्तत्रगतश्चंद्रवर्तो
 पुरीं दृष्ट्वादेवान्संयुधेदानवोवलदपहा असंख्यानैश्चशस्त्रास्त्रैर्दिव्यग्रहरणायुधः हन्यमानास्तुतेर्देवाअस्मरेश्चपुनःपु
 नः अस्तादेवास्ततःसर्वेगताःसर्वेदिशोदश हरिंनिरीक्ष्यतत्रस्थानिष्ठमिष्टाब्रवीद्वचः संतंनिरीक्ष्यग्रोवाचअस्मरस्मधुस्मद
 नः रेदानवदुराचारमवाहुंनिरीक्ष्यच चक्रंचेवसमायातंसक्रोधोरक्तलोचनः ततस्तसंसुरवाःसर्वैर्विष्णुनादानवाहनाः
 हनोवाणैःपुनर्दिव्यैर्वभूवासातिवक्त्रलः चक्रमुक्तंतुह्येनैर्देत्येसैन्यचपाडव तैर्नैवल्लिन्नशिरसोवहवोनिधनगताः ए
 कंगोदानवस्तत्रयुध्यमानासुहुमुहुः नष्टाःसर्वेस्फुरास्तेननिर्जितोमधुसूदनः निर्जितेनचैदेत्येनबाहुयुद्धंचयाचिनम् बाहु
 युद्धंकृतेनेनदिव्यवर्षसहस्रकं विष्णुश्चिंताम्रपन्नश्चनष्टाःसर्वोदेवोक्तसः विष्णुःपराजितस्तनगतोबदारिकाश्रमं गुहांसिंह
 वर्तनामनत्रस्तोजनादेनः दानवःदृष्टंतालमःप्रविष्टस्त्रागुहोत्तमा अस्मृतत्रमाहृष्ट्वादानेवनस्सभाषितं हनिष्यामिनसंदेहो
 अस्मराणांभयंकरः इत्येवमुक्तेवचनेर्देत्येनाभिन्नकर्षिणा निर्गताकृत्यकोचैकाजनार्दनशरीरतः रूपेणानिस्वरूपाद्व्यादिव्य
 प्रहरणाशुधा विष्णुतेजःसमुद्भूतामहाबलपराक्रमा मोहितोदानवस्तत्रमुरनाभिनिपाडव स्माकन्याशुयुधेनेनसर्वयुद्धवि-
 शारदा निहतोदानवस्तत्रनथादेवःप्रबुद्धवान् पतितंदानवंदृष्ट्वाततोविस्मयोमधुसूदनः केनेन्यनिहतोरोद्रोममशत्रुभयंकरः
 नंदेवोचगंधर्वोचनसमोस्यास्तिभूतले एवंपार्थनदाजानोविस्मयोमधुसूदनः अकस्मादेवसोवाचवाचादिव्याशरीरिणा
 एकादशयुवाच मयाचनिहतोदुष्टोदेवासुरभयंकरः जितायेनस्फुराःसर्वेस्वर्गोच्चैवनिराकृताः तस्यास्तद्धचनश्रु-
 त्वाविष्णुर्वचनमब्रवीत् विष्णुरुवाच उपकारस्त्वयाभद्रमभकारुण्यभावतः दानवोनिहतोदुष्टःस्फुराणांचभयंकरः

सोऽहं विनिर्जितो येन कं सोऽयेन ति पाति तः विष्णोः स्तद्धर्चनं श्रुत्वा देवीवचनमब्रवीत् एकान्तशयस्महो वष्णो सर्वशत्रुविनाशिना मा
 या च निहतो दैत्यः स्मराणां चासकारकः इत्येतद्धर्चनं श्रुत्वा देवदेवो जनादनः प्राह तु शोऽस्मि भद्रं ते वरं वरय वाञ्छितं निहते दा
 नं वद्रे च स तु शस्तु भद्रदेवताः त्वष्टृपुष्टास्तनो गत्वा आनन्दं च समागताः आनन्दश्चिपुलो केपु सुनयो मुदमागताः ब्रूहि त्वं वच
 नं भद्रयेत्ते भर्ता सितवर्तने ददाभिचनसंदेहः स्मराणां भापि दुर्लभं गंगादशशुवाच यदि तु शोऽस्मि भद्रं ते देवसत्यमुक्तं जनादन य
 दि सत्यं जगन्नाथस्ति स्योवाचो ददस्मै श्रीभगवान् सत्यमेतन्मया भोक्तुमवश्यतव स्मवेन विस्त्रावाचा मया दत्ता स्त
 व वाक्यं भवेदिति गंगादशशुवाः त्रैलोक्येषु च देवशामन्वतरयुगेऽपि अहं च त्वत्प्रियायानित्यं यथास्थानं कुरु मे वरं सर्वं निशि
 प्रधानं च सर्वं विद्म विनाशिना सर्वपापापहन्त्रा च आयुर्वल विवर्धिनी येन पाप्यंति मे मन्त्र्या महाभक्त्या जनादनं सर्वं मिद्विर्भ
 वेत्ते पायंति तु शोऽस्मि माधव श्रीकृष्ण उ० यत्सर्वदसि कल्याणतत्सर्वं च भविष्यति धर्मार्थकाममोक्षं च यस्त्वां भवं करिष्यति
 मम भक्त्याऽप्येतोऽको येन भक्त्या स्तर्वापि च चतुर्गुणेषु विरच्यतां त्रिपुलोकेषु वै परं त्वां च भक्त्या महं मन्ये एकादशित्रते स्थिताः
 मम भूजां कुरिष्यंति एकादश्या न संशयः सर्वं निश्च्युत्तमालं च भक्तमत्तमसादा द्रविष्यंति गवमुत्कानतः सातु तत्रैवांतरधा यत शु
 रौ के कटकदेशकणीकनगरेषु च कर्णसेने निराजार्घिन्यं वसदृद्धिमतं प्रजः ब्राह्मणैः क्षत्रियैर्वैश्यैः शूद्रैश्चैवास्तु मोदिमः
 न दुर्भिक्षं न दारिद्र्यं न तस्मिन् राज्ञि स्थिते प्रभो अकालहृदि न व्याधिर्न वतस्कृतापि च संपत्संतानहीनश्च कोपतत्र न विद्य
 ते पुत्रदुःखं पिताक्वापि न पश्यति च कुचक्षित् एतादृशमहाराजं प्रशासति प्रजाः प्रभो धनहीनो द्विजः कोपि न्कृतक्षाभो विप
 दंगतः कुटुंबभरणा सक्तः कृच्छ्रातमनुवर्तते भर्तुः शुश्रूषणे सक्ता सदा चोरगृहस्थता स्मृता माना मविप्रपि मार्या साध्वी च
 सत्तमा रहः पृच्छति भर्तारं म्लाना न वदते न मा स्वाभि न पापं कृते प्रवर्धमहीनस्तु जायते धर्महीनं न स्ति धर्महीनं क्रिया
 नाह तस्मात्कृनाथु पायेन धर्मस्य जननं कुरु एवं स्मिन् न ते राजन् देवर्षिः समुपागतः दंपती चोत्थितौ न ब्रमधुपकं गृहाण

सो आसनेतिष्ठोस्वामिन् अर्ध्यगृहणहन्मोस्तुते अद्यमेसफलंजन्मअद्यमेसफलाःक्रियाः अद्यमेसफलं सर्वभवतोदशा-
नेनच अस्मिन्पुरेदुयेस्वामिन् सर्वेनेस्मरिवनोजनाः अहंतुपनहीनत्वान्महादुःखेनपीडितः कथयस्वप्रसादेनधनाढ्यः
स्यामहंकथं धनहीनस्यलोकेस्मिन् दृश्याजन्ममनोरथाः एवंमुत्वात्तराजेन्द्रवचनंनारदोब्रवीत् नारदउवा० मार्गशीर्षसि-
तेपक्षेउत्पन्निर्नामनामतः तस्यामुषोषणेनेवधनाढ्याजायतेअव तयापापानिनश्यतिएतत्सत्यंवदाभिने सर्वेसौरव्यकर-
नृणांहरिवासरमुन्नमं गतेतुनारदेपश्चाद्भूतंकृत्वाप्रयत्नेनः तस्याव्रतप्रभावेनरुक्प्रसन्नोऽजनादनेनः स्वयमेवाश्रितालक्ष्मी-
र्यत्रासौहिजमंदिरं भोगान् सविपुलान्मुक्त्वागतोवेकुवसन्निधौ एतस्मात्कारणाद्राजनृकनृत्यंहरिवासरं अंतरनेव
कनं व्यप्रशस्तवनकारिभिः निधिरैकाभवेत्सर्वापस्यारुभयोरपि उदयेकादशीस्त्वत्याअंतरेचच योदशी मध्येचद्वादशी
पूर्णाधिस्पृष्टासाह्रिप्रिया एकाउषोषिताचैवसहस्रेकादशीफलं सहस्रगुणितंदानमेकादश्यानुपायेण अष्टम्येकादशी
षष्ठीतृतीयाचतुर्दशी पूर्वविद्धानकर्तव्याकर्तव्यापरस्युता एकामुषोषयन्तातुद्वादशीविष्णुवल्लभा दशमीविधस्युक्ता
हंतिपुण्यपुराकृतं एकादशीअहोरात्रप्रभातेघटिकाभवेत् सातिथिः परिहर्तव्याउषाव्याद्वादशीसुता एवंविधामयाप्रोक्ता
पस्यारुभयोरपि एकादश्याप्रकुर्वीतउपवासंनसशयः सयातिपरमंस्थानयत्रास्तेगरुडध्वजः धन्यास्तिमानवालोकिविष्णु
भक्तिपरायणाः एकादश्याश्चमाहात्यं पर्वकालेनयः पठेत् गोसहस्रफलतस्यपुण्यं भवतिभारत दिवावायदिवारात्रोयःशु-
षोतीहभक्तिः कुलकोटिसमापुक्तेविष्णुलोकं वसेद्भुव एकादश्याश्चमाहात्यं पठ्यमानंशृणोति यः ब्रह्महत्यादिपापानि-
नश्यंतेनात्रसंशयः एकादशीसमानास्ति सर्वपातकर्ताशिनो इतिश्रीभ० मार्गशी० कृ० उत्पन्निर्नाममा० संपूर्णे अथमार्ग-
शक्लैका० वैतरणीव्रतंहेमोद्रोभाविध्यं कृष्णउ० शरतत्यगतंभीष्मं पर्यष्टद्युधिधिरः व्रतेनेनपुण्येनयमलोकानदृश्यते
नारीवापुरुषोवापियमलोकंनपश्यति नत्समाचक्षुधमेज्ञापितामहंरुपांकुरु श्रीभउवाच एकादशीवैतरणीनाकृत्वा-

चविमुच्यते यमलोकांनपश्येच्चशोकंचैव न विंदति युधिष्ठिर उवाच केनाननविधानेन कर्तव्यासामहाफला पितामहसमाख्या-
 हितद्विधानंममप्रभो श्रीधर उवाच एकादशीतिथिं कृत्वा मार्गशीर्षमर्षगतांश्रुभो नामासाद्यनरः सम्यकगृह्णाया न्ययमश्रुतिः
 एकादशीमिथिः कृष्णानाम्नोवैतरणीश्रुभो सावनेन त्वया कार्यवर्षनेकोपवासिना मध्यान्हनुरः स्नात्वा नित्यानिर्वत्योऽसि क्रियाः
 रोज्रोक्षरभ्रिमानियकृष्णामेवैद्यथाविधि सापूर्वाभिमुखीकार्याकृष्णागोः किलभृतले अग्रपादात्समारभ्य पञ्चान्यादद्वयाविधि
 गोपुच्छतुसमासाद्यकुर्याद्दोषितृत्तपणं ततः पूजाप्रकर्तव्याशारुद्रहृद्विधानतः गांचैव अद्भुतयायुक्तश्च दनेनानुलेपिता -
 गंधनोयेनचरणौ शृंगप्रक्षाल्यशक्तिनः ततो नुपूजयेद्भक्त्या पुष्पैर्गंधादिवसितैः मंत्रैः पुराणसंग्रहैर्यथास्थानेयथाविधि
 ततो गौरयपादाभ्यांगौरास्यायनमोस्तुते गोभृङ्गाभ्यान्च संपूज्य गोस्केधाभ्यातैश्च गोः पुच्छायनमस्तेस्तुगोः पुच्छात्मादयो
 स्तथा गोः सर्वांगेषु संपूज्य स्थानेषु गंधांश्च प्रक्षिपेच्छुद्धमानसः पश्चान्नमदापेयं दुग्धं पंगोदीपः प्रनिरृ-
 द्यतां अमिषपञ्चादिकं चोदनदीवैतरणीनया प्रसादोत्ततरिष्यामि गोमातस्तेनमोनमः यज्ञसाधनभृताया विभ्यस्योद्योग्यनाशि
 नी विश्वरूपधरो देवः प्रीयतामनयागवा सरवेन तीरयेत्यस्मान्नदीवैतरणीभ्रवम् तस्मादेकादशीं कृत्वा नान्नोवैतरणीनरः
 हेमशृङ्गीरोध्रवुरीसघंदाभरणोवरा ताम्रसृष्टीकांस्यदोर्ध्वीस्त्वर्णीन्नरदक्षिणां सवत्सोद्भिज्जमुखाय पूजयित्वा समर्पयेत्
 आनंदकृत्सर्वलोके देवानां च सदा प्रिया गोस्वर्पाहिजगन्नाथदोषोयं प्रतिगृह्यतां आच्छादं न गेव देह्यात्सम्यक् शङ्खं स्फुर्निर्म-
 लं सराभिर्वस्त्रदोनं प्रीयतां परमेश्वरी मार्गशीर्षादिकं भक्त्या वर्षमेकं नुपूजयेत् मांसमांसि प्रकुर्वीत मांसदादशकव्रतं
 उद्यापनं ततः कुर्यान्पूणे सवत्सरं नदा युधिष्ठिर उवाच मार्गशीर्षे सिते पक्षे उद्यापनीं विधेयं य इच्छे
 त्सफलं जन्मजीवितं च सज्जीवत विनाशसर्वपापानां सकुर्याद्द्वादशीमिमाम् युधिष्ठिर किमिष्टं न शिष्टे रत्येव लुहितैः दुष्टानि-
 तरदुर्गाणि तोषयत्यचकेशच मार्गशीर्षे सिते पक्षे द्वादश्यां कारयेदिदं यदावा भक्तिकृपन्ना देवदेवं अनादन एकादश्या

निराहारोमासिमास्यर्चयेद्दरिं द्वादश्याद्वादशोत्तानिनामानिपरिकर्तयेत् केशवंमार्गशीर्षेचपोषेनारायणंविदुः माधवं
 माधमासेतुगोविंदस्यफलान्गुने चैत्रविष्णुतयाविंशद्वादशारेवमधुसूदनं त्रिविक्रमं तथाज्येष्ठेआषाढेवामनंविदुः श्राव-
 णेश्रीधरंविद्धत्सुपिकेशतुभ्राद्रके आश्विनेपद्मनाभंचऊर्जदामादरंविदुः कृष्णानंतोत्पुनश्चक्रंविंशंताथजनार्दनः उपे
 द्रोयज्ञपुरुषोवास्तुदवस्तथाहरिः योगीशःपुंडरीकाक्षोमासनामान्यलुक्रमात् एतानिप्रातस्तथाययः पठत्पुरुषःसदा अ
 पिदुर्गनिकास्तस्यपितरःस्वर्गमाप्नुयुः निलपात्रद्वादशकयोदद्यात्प्रत्यहंदिजे एवंद्वादशभिर्मसैर्व्रतं पारंगमिष्यति व्रतान्ते
 ब्राह्मणान्शानान्माससरव्यान्निमन्त्रयेत् द्वादशाश्वत्यपन्नेषुस्थापयेच्छुक्लतंडुलैः ॐ तस्मै नमःआयातुदितिआवाहयेत्तृष्ट
 शक् संस्थाप्याधिततःप्राच्यांश्रयद्यत्मात्मसंभुरवान् आसनंपादमध्यं चगधपुष्पादिनानथा धूपदोषांश्चवास्त्रांसिहोमशेषस-
 मापयेत् दत्तात्राचमनं पश्चाद्दोमंशेषं निवेदेयत् अष्टाष्टसभिर्धोमेहुत्वाष्टाष्टनाहुनीः यवस्थाहुतिमैकैकामष्टाष्टेचति-
 लाहुतीः अग्निप्रतिष्ठनं होमं देवभ्यश्च निवेदेयत् पूर्णाहुंतोभवेन्मन्त्रस्तद्विष्णोः परमं पद एवं कृते तु होमोत्तगाः कृष्णाद्वाद
 शाष्टवा षट्चतस्त्रोपिवादेया एकावापिपयस्विनी शय्यासत्तलिकाकार्योदपत्याः परिधानकं सवत्साकृष्णवर्णानुधेनुर्दे
 यापयस्विनी सौवर्णीस्त्रभिर्कृत्वास्थापयेत्तुलिकौपरि सुरभिपूजयेन्मन्त्रैः पूर्वोक्तैर्मन्त्रिकंस्युतः ततस्तुगुरवेदद्यात्सर्वत-
 त्रक्षमापयेत् कृष्णभक्ताय शान्तार्यावधिज्ञात्रे महात्मने ते प्रीयतामिति प्रोक्ता देवाद्वादशमासिकान् मासेवमुद्धरस्वतिगंवावा
 न्यः परिग्रहः मासिमासिभवेत्तेषु निलपात्रेषु ते धेदुः तस्मिन्काले प्रदातव्या घरास्ते मासनाभिः समाप्यतु व्रतं पुण्यतस्मा
 दर्घ्यप्रदापयेत् उद्धरयेत्पितृगणान् दशपूर्वान् दशापरान् आत्मानं मेकं विशच्च कृष्णोकादशसु पोषणात् भारिलोहस्यदा
 तव्यः कार्पसोद्गोणसंस्युतः वैतरण्यासमाख्यर्थब्राह्मणाय कुंदुबिने नारीवारुषोवापि व्रतस्यास्य प्रभावतः राज्यबहुदिनं सु
 क्तास्वर्गलोकमहायेत इति श्रीभविष्येत्तरपुराणे मार्गशीर्षकृष्णोकादश्यां व्रतणीव्रतोद्यापनं संपूर्णम् इति ए० ब० समाप्तं नि

श्रीगणेशायनमः अथकथा स्तुतउवाच एवमाल्यापुराविप्राः श्रीकृष्णनपरव्रत काथनतन्प्रयत्नेनयःकुर्याद्
 विमानवः १ मुक्ताभोगानेकांस्तुविष्णुलोकं प्रयातिसः पार्थउवाच उपवासस्यनक्तस्यतथैवायाचितस्यभा २ किं
 पुण्यं किंविधानं हि ब्रूहि सर्वजनार्दन श्रीकृष्णउवा ० हेमं तैवैवसंप्राप्तमसिमागं शिरश्रुप्तं शतकुपेक्षेनया पार्थएकाद-
 श्यासुपोष्यच दशम्यांचैवयात्किंचिन्प्रकुर्यात्सुदृढव्रतं ४ नक्तंचतर्दिनेकृत्यादशम्यादंतथा वने दिवसस्याष्टमेभागेमं दीप्तने-
 दिवाकरे तत्रनक्तं विजानीयान्नक्तं निशिभोजनं ५ ततः प्रभानसमयेसंकल्प्यनियमांश्चरेत् मायान्हेचनया पार्थशुचिः स्ना-
 तः समाहितः ६ नद्यांतडागेष्व्यावास्तुजसंमध्यं संलधः क्रमाज्जेयंतथा कूपेन दप्तावेप्रशस्यते ७ अश्वक्रान्तेरथक्रान्तेविष्णु
 क्रान्तेवसुंधरे सृष्टिकेहरसेपापयन्मया पूर्वसंन्वितं त्वया हतेन पापेन गच्छामि परमागतिं अनेन मृत्तिकास्तानि विदध्यात्तुव्रता
 नरः ९ नालंपेत्पतितैश्चौरैस्तथा पारवंदिभिः सह मिथ्यापवादिनो देवदेव ब्राह्मणानिंदकान् १० अन्यंश्चैव दुराचारानगम्याणां
 भिनस्तथा परद्रव्यापहर्तृश्च देवद्रव्यापहारिणः ११ नसंभाषेत्तदहं ह्यापिभास्करं चावलोकयेत् ततो गंगां विदमभ्यर्च्य नैवेद्यादिभि
 रादरात् १२ दीपं दद्याद्गृहं चैव भक्तिभुक्तेन चेतसा तर्हि नेवर्जयेत्पार्थानिंदामैयुनमेवच १३ गीतशास्त्रविनोदेन दिवारात्रीनयेद्भ-
 ती रात्रौ जागरणं कृत्वा भक्तिभुक्तेन चेतसा १४ विप्रैर्म्योदक्षिणां दत्त्वा प्रणिपत्यक्षमापयेत् यथाशक्नुतथा कृष्णामान्यो वै धर्मतत्परैः
 १५ एकादशेर्हयोरान्जन्विभेदेनैव कारयेत् एवं हि कुरुते यस्तु शृणुतस्यापियत्फलम् १६ शंखोद्दोरनरः स्नात्वा दत्त्वा दत्त्वा दत्त्वा
 रम् एकादशयुपवासस्य कलानां हि त्रिषोडशी १७ व्यतीपाते च दानस्य लक्षमेकं फलं स्मृतम् संक्रान्तिषु च तुल्यं संयोददानि धनं जय
 १८ कुरुक्षेत्रे च यत्पुण्यं ग्रहणे च द्रसूययोः तत्सर्वं लभते यस्तु द्यौः कादश्यासु पोषितः १९ अश्वमेधस्य यज्ञस्य करणाद्यतु फलं लभेत् ॥
 ततः शतगुणं पुण्यमेकादशयुपवासतः २० तपस्विनोर्गृह्णित्यं लक्षं यस्य च भुजने षष्टिवर्षसहस्राणि तस्य पुण्यं च यद्भवेत् २१ ए-
 कादशयुपवासेन फलं त्रयोमिति मानवः गोसहस्रे च यत्पुण्यं दत्तेनैव दोगणरगे २२ तस्मान्पुण्यं दशगुणमेकादशयुपवासिना नित्यं-

चभुंजेनेयस्यदशैर्वैद्विजोत्तमाः २३ भवेत्तद्देदशगुणंभोजनेब्रह्मचारिणः एतत्सहस्रंषट्कोनेकन्यादानेनतुनत्स्मृतम् २४ तस्माद्दश-
गुणंभोक्तविद्यादानेनेथैवच विद्याद्दशगुणंभोक्तान्नयोददानिबुभुक्षिते २५ अन्नदानसंभोजनंभूतंनभविष्यति त्विमायातिकोनेय-
स्वर्गस्थाः पितृदेवताः २६ एकादशयाव्रतस्यापिपुण्यसंख्यानविद्योते एतत्पुण्यप्रभावंचयत्स्वरैरपिदुर्लभम् २७ नक्तस्यार्द्धफलंन
स्यएकभक्तस्यसत्तम एकभक्तंचनक्तंउपवासस्तथैवच २८ एतेध्वन्यतमवापिव्रतंकुर्याद्धरोर्दाने तावद्भर्जनितीर्थानिदानाभिन-
यमायमाः २९ एकादर्शानसंप्राप्त्यावावत्तांस्त्वन्मरवाअपि तस्मादेकादशीसर्वैरुपाख्याप्रवर्गीकृतिभिः ३० नन्वेनपिबेनोयंनहन्या-
न्मन्त्यस्तूकरान् एकादश्यानंभुजीनयन्मांस्त्वत्पच्छसेर्जुन ३१ एतत्तेकथितंसर्वव्रतानामुत्तमव्रतं एकादशीसंभोजनंस्तिष्ठतंयज्ञस
हस्वकं ३२ अर्जुनउ० उक्तत्वायाकथ्यंदेवपुण्येयसर्वतस्तिथिः सर्वेभ्योपिपवित्रेयमुक्ताल्येकादशीतिथिः श्रीहृष्णउ०
पुराकृतयोगोपायमरुनाम्नाहिदानवः अत्यद्भुतोमहोरौद्रः सर्वदेवभयंकरः ३४ इंद्रोविनिर्जितस्तेनअत्युग्रेणचपांडव इंद्रेणक-
थितःसर्वव्रतान्तःशंकरायैव ३५ सर्वलोकपरिभ्रष्टाविचरामोमहीनले उपायञ्चूहिमेतेवअमराणांनुकागतिः ३६ इत्थरउ०
देवराजस्वरैश्चैष्टयत्रास्तिगरुडध्वजः शरणयश्चजगन्नाथः परित्राणपरायणः ३७ तत्रगच्छामहेसर्वेसनःकार्षीविधास्यति ई-
शस्यवचनंश्रुत्वादेवराजोमहामनाः ३८ पुरस्कृत्यमहोदेवंसगणंसमरुद्गणं यत्रदेवोजगन्नाथःप्रसक्तोहिजनार्दनः ३९ जल-
मध्येप्रसक्तस्तुदृष्ट्वादंजगत्सति कृतांजलिपुटोभूत्कारुदः स्तोत्रमुदीरयत् ४० ॐ नमोदेवेदेवायदेवेदेवैःस्फुरितं दैत्यैर-
पुंडरीकाक्षत्राहिनोमधुस्तदन ४१ दैत्यभीताइमेदेवाभयासहस्रभागताः शरणंत्वांजगन्नाथत्वंकर्तृत्वंचकारकः ४२ त्वं
भानासर्वलोकानात्वमेवजगतःपिता त्वंस्थितिस्त्वंतथोत्पत्तिस्त्वंचंसारकारकः ४३ सहायस्त्वंचदेवानांत्वंचशांतिंकरःप्रभो
त्वंधरात्त्वमाकाशःसर्वविभ्योपकारकः ४४ भवस्त्वंचस्वयंप्रह्लात्रैलोक्यप्रतिपालकः त्वंरविस्त्वंशशांकश्च त्वंचदेवोद्भुता
शानः हव्यंहोभोद्भुतस्त्वंचभवंत्रलंजो जपः यजमानश्चयज्ञस्त्वंफलभोक्तात्वमीश्वरः ४५ नत्वयारहितंकिंचिन्नैल्लोक्यसचरा

चरे भगवन्देवदेवेशशरणागतवत्सल ४७ आहिन्नाहिमहायोगिन्भीतानांशरणंभव दानैर्वैर्निर्जितादेवाः स्वर्गप्रप्ताः ह्युताविमो ४८
 स्थानमज्ञाजगन्नाथविवरेतिमहीतले रुद्रस्यवचनंश्रुत्वाविष्णुर्वचनमब्रवीत् ४९ श्रीभगवानुवा० कासौदैत्योमहामायोदे
 वायेनविनिर्जिताः किंस्थानंतस्याकिंभक्तिबलकस्तदाश्रयः एतत्सर्वसमाचंस्त्वमथवन्निर्भयोभव इन्द्रउवाच भगवन्देव
 देवेशभक्ताग्रहकारक ५१ दैत्यः पूर्वमहानासीन्नाडोजंघदतिस्मृतः ब्रह्मवशसमुद्गतोमहोयः सरस्तदनः ५२ तस्यपुत्रोनि
 विरव्यातोमरुनामामहास्तरः तस्यचंद्रवतीनामनगरीत्त्वगरीयसी ५३ तस्यावसन्सदुष्टात्माविश्वंनिर्जित्यवीर्यवान् स्तरान्स्त्वशमादि
 न्येनिराकृत्यत्रिविष्टपान् ५४ इन्द्राग्रियमवास्त्रीशसोमिर्निर्जिताशिनो पदेषुस्वयमेवासीन्स्त्र्योभूत्वानपत्यपि ५५ पर्जन्यः स्वयमेवासी
 देवसर्वाश्चदेवताः जहितंदानवैविष्णोस्तराणोजयमावह ५६ तस्यतद्वचनेश्रुत्वाकौपाविहोजनार्दनः उवाचशत्रुदैवंद्रहनिध्यतेमहाव
 र्त् ५७ मयातुसाहिनाः सर्वेचंद्रवत्यामहाबलाः इत्युक्तामययुः सर्वपुरस्कृत्यहरिस्तराः ५८ दृष्टोदैवेस्मृदैत्येद्रागर्जमानस्तुदानैवैः अ
 संख्यातसहस्रेस्तुदित्यग्रहरपायुधैः ५९ हन्यमानास्तदादेवा अस्मैरेद्वीहशालिभिः संग्रामेतेसमुत्सृज्यपलायनेदिशादश ६० त
 तोहस्वात्तर्षाकिशंसंग्रामेसमुपस्थितम् अन्यधावन्भिक्षुश्चाविविधायुधपाणयः ६१ अथतानमृदुतानहृत्वाशंखचक्रगदाधरः वि
 व्याधसर्वगात्रेषुशरैराशीविषोपमेः ६२ तेनाहतास्तेशतशोदानवानिधनगनाः एकांगोदानवः स्थित्वासुक्ष्ममनोमुहुर्मुहुः ६३ तस्य
 परित्क्षीकेशोयद्यदायुधमुत्सृजन् पुष्पवन्तंसमभ्येतिकुठितंतस्यतेजसा ६४ शास्त्रास्त्रैर्विध्यमानोपियदाजेतुनशक्यते युयोध
 नदाकुक्षोवाहुभिः परिधोपमेः ६५ बाहुसुद्धंक्रुतेतेनाद्वयवर्षसहस्रकं तेनश्रान्तः सभगवानगतोवदरिकाग्रमं ६६ तत्रहेमवतीना
 म्नीगुहापरमशोभना तांमविषयमहायोगीशयनार्थजगत्पतिः ६७ योजनद्वादशायाभागकद्वाराधनंजय अहंतत्रयस्कसोस्मिभ
 यभीतो न संशयः ६८ महायुद्धेनतेनैवश्रान्तोहंपांडुनंदन दानवः पृष्ठतोत्तमः प्रविशेसासतांशुहा ६९ यस्कसंभानदाहृत्स्वाचिंतयदान
 वोत्तदि हरिमेनंहनिष्येहदानवानास्त्रयावह ७० एवमुक्त्वुर्मतेस्तस्यव्यवसायंयवस्यच समुद्गतामभोगेभ्यः कन्यैकाचमहाप्रभा

७१ दिव्यप्रहरणादेवीयुद्धायसमुपस्थिता ईक्षितानदानवैन्द्रेणमरुणापांडुर्नंदन ७२ युद्धं समाहितं तेन स्त्रियातत्रमयाचितं तेनायु-
 अतसानित्यं तां दृष्ट्वा विस्मयगतः ७३ केनेयं निर्मितो दा अलुयाशनिपातिनी इत्युत्कानदानवदोसोऽसुषुधेकन्ययातया ७४ तत
 स्तयाभहादेव्यात्वरयादानवोबली छित्वासर्वाणि शस्त्राणि क्षणेन विरथः कृतः ७५ बाहुमहरणोपतोधावमानो महाबलात् नलेनाह
 त्येह देयतया देव्यानि पातितः ७६ पुनरुत्थाय सोधावत्कन्याहननकाक्षया दानवंपुनरायंतरोषेणाहल्यतच्छिरः ७७ क्षणाग्नि
 पानयाभासभूमौ तच्च समुज्ज्वलन् देव्यः कृत्वा शिराः सोथययौ वैवस्वताल्लयम् ७८ शेषाभयादितादीनाः पातालं विविशुर्दिवः
 ततः समुत्थितो देवः पुरोदृष्ट्वा स्फुरहतं ७९ कन्यापुरि स्थिता चापि कृताजित्पुदानतां विस्मयोत्फुल्लनयनः प्रोवाच जगतां पतिः ८०
 केनायं निहतः संरब्धे दानवो दुष्टमानसः येन देवाः सगंधर्वाः सैदाश्च समरुद्गणाः सनागाः सहलोकशालादैरेव विनिर्जिताः येनाहं
 निर्जितो भूत्वा भीतः स्फुमोगुहामिमो ८१ केन कारुण्यभावेन रक्षितो हं नलायितः कन्योवाच मया विनिहतो देव स्वदंशोऽद्रुत
 यापमो ८३ दृष्ट्वा स्फुमं हरेत्वा तु यतो हंतुं समुद्युतः त्रैलोक्यकंदकस्यस्यैव वसायं प्रबुधन् ८४ हतो मया दुरात्मा सो देवता निर्भयाः क
 ताः तवैवाहं महाशक्तिः सर्वशत्रुभयकरी भेत्ताकारस्तणार्थी यहतो लोकप्रयकरः निहतं दानवं दृष्ट्वा किमाश्चर्यं वद प्रभो ८६
 श्रीभगवानुवाच निहते दानवेंद्रेस्मिन्संतुष्टो हंतवानये तदथाः पुष्टाश्च वै देवा आनंदः समजायत ८७ आनंदस्त्रिषु लो
 केषु देवानां यस्त्वया कृतः प्रसन्नोऽस्मिन् ये तु भ्यवरवरयस्कृजने ८८ ददाभिर्ननसंदेहो यत्सैरैरापि दुर्लभं कन्योवाच यदितुष्टो मि
 मे देव यदि देयो वरो मम ८९ तारयेहं महापापादुपवासपरं नर उपवासस्य यत्तु पुण्यतस्यार्धेन कभाजने ९० तदद्भुतं भवेत्तस्य ए
 कमुक्तं करोति यः यः करोति व्रतं भक्त्या दिनेमभाजितेन्द्रियः ९१ सगत्वा वैष्णवं स्थानं कल्पकोटिशतानि च मुंजानो विविधान्-
 प्रोगाणुपवासी भित्तेंद्रियः ९२ भगवंस्त्वत्प्रसादेन भवलेषधरो मम उपवासं च नक्तं च एकभक्तं करोति यः तस्य धर्मं च विनंच
 भोक्षं देहजनाद न ९३ श्रीभगवानुवा० यत्स्ववदसि कल्याणि तत्सर्वं च भविष्यति मम भक्ताश्च ये लोकास्तव भक्ताश्च ये नराः ९४

संशयः १८ विष्णुधर्मसंमनास्तिव्रतं नाम सनातनं इति श्रीमद्विष्णुपुराणे श्रीकृष्णार्जुनोद्देशे मार्गशीर्षे १८ संपूर्णम्
अथ मार्गशीर्षशतैकैकादशकथा युधिष्ठिर उवाच विदेविष्णुप्रसूसाक्षा लोकत्रयस्तरुमदम् विश्वेशो वत्सक तीरं पुराणं पु-
रुषेणमं १ एच्छामि देवदेवेश संशयोऽस्ति महान्मम लोकानां तु हिताथो यपापानां च क्षयाय च २ मार्गशीर्षे भित्तपक्षे किन्नो मे
कादशी भवेत् कादशाश्च विधिस्तस्याः को देवस्तत्र पूज्यते ३ एतदा चक्षुर्मे स्वाभिन् विस्तरं णयथा तथ श्रीकृष्ण उवाच सम्यक्
एष्टं त्वयाराज न साधुते विपुलयशः ४ कथयिष्यामि राजेन्द्र हरि वासर सुत्तम उत्सन्नासासिते पक्षे द्वादशी मम वल्लभा ५ मार्गशी-
र्षे समुत्पन्ना मम देहान्तराधिप सुरस्य च वधार्थाय प्ररव्याता मम वल्लभा ६ कथिता सामया चैव त्वदग्रे राजसत्तम पूर्वमेकाद-
शी राजन्वै लोके सचराचरे ७ मार्गशीर्षे सिते पक्षे चोत्पत्तिरिति नामतः अतः परं प्रवक्ष्यामि मार्गशीर्षे सिता तथा ८ तस्याः अ-
वणमात्रेण वाजपेयफलं तमेत् मोक्षान्नाम्ना निविरत्याता सर्वपापहरा परा ९ देवं दामोदरं तस्या पूजे ये च प्रयत्नतः तत्रापि पूजनं चै-
व गीत नृत्यैः स्तुतं गतैः १० अणुराजेन्द्र वक्ष्यामि कथं गौराणि कं शक्रां अधोगतिं गता ये वै पितृमातृकुतादयः ११ अस्याः पुण्य-
प्रभावेन स्वर्गं याति न संशयः एतस्मात् कारणाद्वाजन्मृद्विमानं शरणं चतम् १२ पुरो देव न गरे रस्य गोकुले न्यवसन्तु १३ धैरवानसे-
नि राजर्षिः पुत्रवत्या लयन् भजाः १४ द्विजाश्च न्यवसन्तश्च नुर्वेदपरायणा न् गवंसराज्यं कुर्वन् गोरात्रौ तु स्वभ्रमथतः १४ ददर्श जन-
कं संतु अधो योनि गंतं नृपः एवं दृष्ट्वा तु नतत्र विस्मयो त्कुललोचनः कथयामास द्रुत्तानं हि जायेत् स्वभ्रमं भवं राजोवाच मया तु स्त्विति दृ-
ष्टान्न केपयति नो द्विजाः नारयस्त्वेति माता त अधो योनि गतस्तु १६ इति द्रुवाणः सतदा मया दृष्टः पिता स्वयम् तदा प्रभृति भो विभाना-
हं शर्मल भाम्यहो १७ एतद्राज्यं मम बहु दसत्यं गस्तरवं तथा अन्धगजारथाश्चैव न भो रोचंति सर्वथा १८ न शोकोऽपि स्मरवायेति
न किंचित् स्मरवदं मम न दारान् स्मता मत्परोचंति द्विजसत्तमाः १९ किं करोमि कृगच्छामि शरीरं मे तु दह्यते दानं व्रतं तपो योगो येनैव
मम पूर्वजाः २० मोक्षमायांति विभेद्वा स्ते देव कथयन्तु मे किं तेन जीवता लोके स्फुत्रेण बलीयसा २१ पिता तु यस्य नरके तस्य ज-

न्मनिरर्थकं ब्राह्मणाऽस्तुः एवतस्यसुनेत्रआश्रमोनिर्कटनृप २२ रायतोराजशार्दूलभूतंभयविजानतः तेषांश्रुत्वानतोवाक्यंवे
 रवानोराजसत्तमः २३ जगामतत्रयत्रासावाश्रमेऽर्धतोमुनिः ब्राह्मणेर्वेधितः शान्तेः प्रजाभिश्चसुसंमततः २४ आश्रमोवपुलस्तस्य
 मुनिभिः सन्निषेविनः क्रुण्वेदामिर्गजुषेध्वसाभ्यायवर्णकोपिदेः २५ वेदितोमुनिभिस्तत्राहिनीयदवपयजः हत्वातमुनिशार्दूलं
 राजावैरवानसस्तदा २६ जगामत्तर्वाग्निमुभ्यार्तंहरन्पणनामच पप्रच्छकुशान्नस्यसमस्त्वर्गेषोसोमुनिः २७ राज्येभिः कंठकत्वं
 चराज्यं सौरव्यसमान्वितं राजोवाच प्रसादात्कुशलंविप्रअगेषुगमसमस्त २८ दिभवेन्ननुकूलेषुकश्चिद्विद्मउपस्थितः एतंभेस
 शयं ब्रह्मन्प्रभुत्वांचसमागतः २९ गदंश्रुत्वानुपदचः पूर्वतोमुनिरुत्तलः ध्यानोस्त्वामितेनोसोभूतंभवंविचिंतयन् ३० सुहृत्मेकं
 ध्यात्वाचप्रत्युवाचनृपोत्तमं मुनिरुवाच ज्ञानेनैतदशर्गेद्रोपितुः परंपरिकर्मणः ३१ पूर्वजन्मनिनोपचासपत्नोऽकृतदेषतः का
 मासर्के नचैकत्रक्रन्तुभगः कृतस्त्रियः ३२ आहिंसेहीनजन्मत्याक्रतुदाननरशधिप तंनदेतद्वीपत्रातुनदत्तोऽक्रतुरायहात् ३३ कर्मणा
 तेनसतंतनरेकगतोत्थयस् राजोवाच केनैवैवतदनेनमोक्षस्तस्यभवेन्नृणे ३४ निरयात्यापसंश्रुक्तानन्ममाचिद्वचश्चलतः
 मुनिरुवाच मार्गशीर्षेसितेपक्षेमोक्षानाम्भीहरेस्तिथिः सर्वेस्तुतद्वतंकृत्वापित्रेपुण्यंयदीयताम् तस्याः पुण्यप्रभावेनमोक्षस्तस्य
 प्रविध्यति ३५ मुनेर्वाक्यततः श्रुत्वानृपः स्वगृहमागतः आयहाद्योणिकोऽक्रुच्छात्प्रोसाभरतसत्तम ३७ अंतःपुरचरैः सर्वैः पुत्रेदो-
 रेस्तथानृपः व्रतकृत्वाविधानेनपुण्यदत्त्वानृपायतत् ३८ तस्मिन्वदत्तेतदापुण्यपुथ्यहाहरस्मृद्दिवः वैरवानसपितोनेनगतः स्वर्गं
 स्तुतोर्गणैः ३९ राजानमतंरिक्षाच्चशृङ्गागिरमभापन स्वस्त्यस्तुतेपुत्रसंदत्तुत्कासात्रिदिवंगतः ४० एवंयः कुरुतेराजन्मोत्साहं
 कादशीमिमाम् तस्यक्षपंक्षयंयत्प्रतमृतोमोक्षमवानुयात् ४१ नान्यापरतराकाचित्सोक्षदाविमलाश्रमा पुण्यसरव्यातुराजिद्र
 नजनेनृतुयैः कृता ४२ पठमाच्छवणमस्तस्यावाजेपयफलंलभेत् चिन्माश्रणिसमाप्त्यैषस्वर्गमोक्षप्रदायिना ४३ इतिश्रीब्रह्मा
 ऋषिराणेमार्गशीर्षशुक्लेकादश्यामोक्षानाम्बामाहान्यंसमा० अथेपोषस्र्णैकादशिकथा सुधिधिरउवा० पोषस्यरुण्य

पक्षेतुदादशीयाभवेनप्रभो किं नामकोविधिस्तस्याः कोदवस्तत्रपूज्यते १ एतदावस्तमस्त्वाभिनुविस्तरणजनार्दन श्रीकृष्ण उवाच
 कथयिष्यामि राजेन्द्र भवतः स्नेहकारणात् २ तथातुष्टिर्नमेराजनृक्ततुमिश्वासदक्षिणैः यथातुष्टिर्भवेन्मत्स्यमेकादशयाव्रतेनैव ३ त
 स्मात्सर्वप्रयत्नेन कर्तव्यो हरिवासरः पौषस्य कृष्णपक्षे तु दादशीयाभवेन प ४ तस्याश्चैव च भाहात्यश्वपुष्टौ चैकाग्रमानसः गदिताया
 श्ववैराजन् एकादश्याभवेति ह ५ तास्माभिर्हि ससर्वासां विकल्पनेनैव कारयेत् तथापि त्येकादश्याश्च पुरा राजन् कथानकं ६ अतः
 परं भवस्याभिपौषस्यैकादशीतव लोकानां च हि तार्थाय कृशयिष्ये विधितव ७ पौषस्य कृष्णपक्षे यास फलानामनामतः नारायणो
 धिदेवास्याः पूजयेत्तत्र यत्नतः ८ पूर्णनिविधिनाराजन कर्तव्येकादशीजनैः नागानां च यथाशेषः पक्षिणां गरुडो यथा ९ यथाश्वमेधो यश्च
 नानदीनां जानूवायया अतानां च तथा राजन् भवैरेकादशीतिथिः १० तेजनाभरतश्चैव सुभमपूज्याश्च सर्वशः हरिवास रसं सत्कावर्तेन
 येजनामृता ११ स फलानामयाभिराक्तानस्याः पूजाविधिं शृणु फले मां पूजयेन्न काले देशाद्देवैः शरभैः १२ नारिकेरफलेः शरद्दे
 स्तथावैबीजपूरकैः जंबीरेर्दाण्डैश्चैव तथा पूगीफले रीप १३ तवर्गोर्वै विधेः श्वान्येस्तथा चान्न फलादिभिः पूजयेद्देवदेवेशधूप
 दांपैथथाक्रमं १४ सफलायादोपदानं विशेषेण प्रकीर्तनं रात्रौ जागरणं तत्र कर्तव्यं च यत्नतः १५ यावदुन्मीलयेन्न तत्राक्ज्जागति-
 योनिशि एकाग्रमानसो भूत्वा तस्य पुण्यं शृणु च तत् १६ तत्संभोगास्तिवे यज्ञस्तीर्थं तत्सदृशं हि तत्संनव्रतं किंचिद्दिलोक-
 नराधिप १७ पंचवर्षसहस्राणितपस्तत्त्वाचयत् फलम् तत्फलं तसमवाप्नोति सफलायाव्रतेनैव १८ श्रूयतां राजशार्दूलसफलायाः
 कथानकं च पावतीति विख्याता सुरीमाहिष्मतस्य च १९ माहिष्मतस्य राजर्षेः श्वत्वारश्चाभवन् कृताः तेषां मध्ये तु यः श्वष्टः सम
 हापापसंयुतः २० परदाराभिगार्भी च वेदया संगरतः सदा पितुर्द्रव्यं स पापि श्लेगमयामास सर्वशः २१ असहृन्निरतो नित्यं देवता
 द्विजनिदकः वेद्यावानो च देवानां नित्यं निंदारतः सर्वे २२ ईदृग्विधतदा दृष्ट्वा पुत्रमाहिष्मतो नृपः लुपको नाम नम्येति कृतवानत्यम
 र्षितः २३ राज्यानि काशितस्तेन पित्रा चैवापि वधुभिः परिवारजैः सर्वे स्वस्त्यक्तो राज्ञो भयादिति २४ लुपकोऽपि न द्रात्यक्तश्चिन्तया

मासदेवकलः मयात्राकिंप्रकर्तव्यत्यक्तः पित्राचवांधवैः २५ इतिचिंतापराभूत्तामर्तितपोपेनदाकरोन् मयातुगमनंकार्येवनेत्यत्कापु
 रंपितुः २६ तस्मादनात्पितुः सर्वव्यापयिष्येपुरंभिदिशि दिवायेनचरिष्यामिरात्रावपिपितुः पुरम् २७ इत्येवंसमर्तितं कृत्वा लुंपकिा
 देवपानितः निर्जगामपुरानस्माद्रतोसौगहनवनं २८ जीवधातकंशोर्नित्यंनित्यंस्तेयपरायणः सर्वेचनगरंतेनमुषितंपापकर्म
 णा २९ गृहीतश्चपरित्यक्तोराज्ञोमाहिष्यतेभयात् जन्मान्तरीयपापेनराज्यभ्यष्टः सपापकृत् ३० आभिषाभिरेतोर्नित्यंनित्यंवेफ
 लमक्षकः आश्रमस्तस्यदुष्टस्यवास्तुदेवस्यसंमतः ३१ अश्वत्थोर्वतेनतत्रजीर्णोविहृलवार्धकः देवलंतस्यष्टक्षस्यवर्तेतइनेमह
 त् ३२ तत्रैवानवसंश्चासौलुपकः पापबुद्धिमान् एवंकालक्रमेणववसेतस्तस्यपापिनः ३३ दुष्कर्मनिरतस्यास्यकुर्वतः कर्मनि
 दितं षोडस्यकृष्णापक्षेनतुपूर्वाह्णे सफलादिने ३४ दशमोर्दिवसेराजन्मनिशाचाशीतपीडितः लुंपकोवस्त्रहीनोवैनिश्चयेष्टात्यभ्रवत्
 दा ३५ पीड्यमानस्तुशीतेनअश्वत्यस्यसमीपगः ननिद्रानस्करवंतस्यगतप्राणइवाभवत् ३६ पीडयन्तदशनेंदंतानेवंचर्गामानि
 शा भान्नुदयेपितस्याथनसंज्ञासमजायत ३७ लुंपकोगतसंज्ञास्तुसफलादिर्वसेतदा मध्याह्नसमेयशोसेसंज्ञालेभेसालुंपकः ३८
 ग्राससंज्ञोमुहूर्तेनचोत्थितोसौतदासनात् प्रस्वलश्चपदव्योसेः पंगुवच्चलितोमुहुः ३९ वनमध्यगतस्तत्रक्षुत्तृवापीडितोभवत्
 नशान्तिर्जीवधातस्यलुंपकस्यदुरात्मनः ४० फलानिभ्रमेोपितानान्याजहारसलुंपकः यावत्सचागतस्तत्रतावदस्तमगाद्रविः
 ४१ किंमविष्यतिनानेतिविललाषमिदुःखितः फलानितानिसर्वाणिष्टक्षभूल्यवेदयत् ४२ प्रलुवाचफलेरेभिः प्रीयतांभगवा
 न् नृहरिः उपविष्टो लुंपकश्चनिद्रालेभेनैवेभिदिशि ४३ तेनजागरणंजातेभगवान्मधुसूदनः फलानां पूजनंभेनेसफलायास्तथाव्रतं
 ४४ कृतमेवंलुंपकेनत्यक्तस्माद्धतमुत्तमं तेनव्रतमभावेनमांसराज्यमकंदकम् ४५ पुण्यांकुरोदयाद्राजन्मयथाप्राप्तंनथाशु
 रवेरुदयेवलायादिव्योम्यश्चाजगामह ४६ दिव्यवस्तुपरावारोलुंपकस्यसमीपतः तस्थोसतुरगोराजन्वांगुवाचाशरीरिणी ४७
 प्राप्नुहि त्वं लुंपकनस्वराज्यं हतंकंदकं वास्तुदेवमसादेनसफलायाः प्रभावतः ४८ पितुःसमीपंगच्छत्वंभुंस्तराज्यमकंदकम् ॥

तथेत्युक्तात्सौतत्रदिव्यरूपधरोभवत् ४९ कृष्णमतिद्वयतस्यास्तीत्यरभौवेष्यावतथा दिव्याभरणशोभाढ्यस्तानंनत्वास्थितोर्गृह
वेष्यावायनेनोदत्तं पित्रा राज्यमकंदकं कृतं राज्यं तु तेनैव वर्षाणि स्रवहून्यपि ५० हरिवासरसलीनो विष्णुमक्तिरतः सदा कर्त्तव्यं
जास्तस्य पुत्राः स्युर्दाराः कृष्णमसादतः ५१ ततः सवर्धके राज्ञे नानि पुत्रनिवेदयन् वने गतः संयतात्मा विष्णुमक्तिपरायणः ५२
साधयित्वा तथात्मानं विष्णुलोके जगाम ह गतः कृष्णस्य सान्निध्ये यद्गन्तव्यं शोचति एवं ये वै प्रकुर्वन्ति स फले कादशीद्वितम्
द्रुहलोकैः यशः प्राय मोक्षयास्यत्यसंशयः ५५ धन्यास्ते भानवा लोके स फलावत कारिणः अस्मिन् जन्मनि ते मोक्षं लप्स्यन्ते नान्यत्र
संशयः ५६ स फलायाद्व्यमाहात्ययवर्णाद्दिवशापेन राजसूयफलनाप्यवसेत्स्वर्गे च मानवः ५७ इति श्रीपिप्लुकादशो
स फलानाम्यामाहात्यं संपूर्णम् तथैषोपशतं कृष्णमादशीकथा सुधिविरुधा च कथितं वै त्वया कृष्ण स फले कादशीररुभा
कथयस्व मसादेन शक्रक्रोयोषस्यया मेव च १ किं नाम कोविधिस्तस्याः कोदवस्तनमूज्यते कस्मेतुष्टोत्तर्षिके शस्त्वमेव पुरुषोत्तम २
श्रीकृष्ण उवाच शरपु राजन् प्रवक्ष्यामि शक्रकृष्णोपावस्यथा मेव च तस्याविधिं महाराज नृलोकानां च हितायैव ३ पूर्णनिविधिनारा
जन् कर्तव्येषामयत्नतः पुत्रदेति च नाराम्यसौ सवर्षाहरपरा ४ नारायणो धिदेवो स्याः कामदः सिद्धिदायकः नातः परतदाकाचि
न्ने लोके यस्य चारं ५ मृणुराजन् प्रवक्ष्यामि कथोपापहरं पशं दृशे प्रदावर्तनाम्नी राजानं त्रकृके तुमान् ६ तस्य राज्ञो यरज्ञी
च शेषे व्यानाम्भोति वश्रुना पुत्रहीने नराज्ञा तु कालो नीतो मे नारथैः ७ नेवात्मजं नृपो लभे वंशकर्तारमेव च तेनैव राजा जायते मृणन्ति
निते बहुकालतः ८ किं करोमि क्व गच्छामि स्मृतमापिः कथं भवेत् नराक्षि न पुरं सोरभ्यं न मे राजा जास्तु के तुमान् शेषे व्यानां कान्तया सा
र्द्धं प्रत्यहं दृशितो भवत् ९ तावुं सो दपती नित्यं चिन्ता शोक परायणो धितरस्तु जलं दत्तं केवेद्यामुपमुजते १० राज्ञः पश्चान्न पश्य
मोयोऽस्मान्संतर्पयिष्यति इत्येवं संस्मरं लोस्यापि नरोदुःखिनो भवन् ११ तेषां तद्दुःखं भूलं च ज्ञात्वा राजाप्यतप्यन् न बांधवान
भित्राणि नामात्याः सन्तु दस्तथा १२ रोचन्ते न स्य भूपस्य न राजाश्च पदानयः नैराशश्च हृषीकेशेनैस्तस्य न स्वयं वलजयायु १३ नरस्य पु-

अहीनस्य नास्ति वैजन्मनः फलं असुत्रस्य गृहशस्य ल्ददयः दुःस्वितं दद्या १४ पितृदेवमनुष्याणां नानि त्वं स्मर्त्तुं विना तस्मा
 त्सर्वप्रयत्नेन स्मृतं मुत्तादेयन्तरः १५ इह लोके यथास्तेषां परलोकिके धर्मा गतिः तेषां तु कर्म कर्तृणां पुण्यं जन्म शतोद्भवम् १६ आ
 सुरारोग्यसंपत्तिस्तेषां गेहे प्रवर्तते पुत्राः पौत्राश्च लोकाश्च भवेयुः पुण्यकर्मणां १७ पुण्यं विना न च प्राप्तिर्विष्णुभक्तिर्विना तथा पु
 त्राणां संपदो वापि विद्यायाश्चैतिमोमतिः १८ एवं चिंतयमानो सौमरा जायमानं लब्धवान् मत्स्येषु चिंतयद्वा जायमानं चिंतयन् तथा १९
 ततश्चात्मा विनाशो वै विचार्योऽथ स्फुरेत्तुमान् आत्मधाते दुर्गतिं चिंतयति त्रिधा तदानुपः २० दृष्ट्वा त्मदेहं प्रक्षीणमपुत्रत्वं क्षेपे च
 पुनर्विचार्योऽथ स्फुरेत्तुमान् अश्वा रूढस्तनो राजा जगाम गहनं वनं पुरोहितो ददयः सर्वे न जानंति गतं नृप
 २१ गंभीरो विपने राजा मृगपक्षिनिषेविते विचचार तदा तस्मिन् वनदृष्ट्वा नृपलोकयन् २२ वदानश्च त्वाविल्वोऽश्वरवर्जं रानू पन
 सांस्तथा वकुलांश्च सदापणानि नितुलांस्तिलकानपि २४ शालांस्तालांस्तमालांश्च ददर्श सरलान् नृपः इगुदीककुभाश्चैव
 श्लेष्मातकविभीतकान् २५ शल्लुकीकरमर्दाश्च पाटलान् रवदिरानपि शाकांश्चैव पलाशांश्च शोभितान् ददर्शो पुनः २६ सु
 गव्याश्च वराहोऽसिंहान् शारवाभृगानपि ददर्श भृजगान् राजा वल्मीकादिभिनिःस्तान् २७ तथा वनगजान् मत्तान् कल
 कैः सह संगतान् यूथपांश्च चतुर्दंतान् करिणीगमथगान् २८ तान् दृष्ट्वा चिंतयामास त्यात्मनः संगजान् नृपः तेषां सवि
 चरन्मध्यराजा शोकमवाप ह ३० महदाश्चर्यं संयुक्तं ददर्श विपिनं नृपः क्वचिच्छिवाकृतं मृणवन्तु लूकविरुतं तथा ३१ तांस्तान् प
 क्षिगणान् पश्यन् बभ्राम वनमध्यागः एवं ददर्श गहनं नृपो मध्यं गतैवौ ३२ द्रुक् दृष्ट्वा पीडितो राजा इतश्चेतश्च धावति चिंत
 यामास नृपतिः संश्रुक्कलंकपरः ३३ मया त्वं किं कृतं कर्म प्राप्तं दुःखं यदीदृशं मयो वै नो विना देवा न्यजे पूजाभिरेव च ३४
 नैथैव ब्राह्मणादानैस्तोषिता मिष्टभोजनैः प्रजाश्चैव यथा कालं पुत्रवत्परिपालिताः ३५ कस्माद्दुःखं मया मामीदृशं दारुणं म
 हन् इति चिंता परो राजा जगामाथाग्रतो वनं ३६ स्मृत्कृतस्य प्रभावेन सरोदृष्टं मनोरमं मानसं स्पृधमानं च पद्मिनी परिशोभि तं ३७

कारंडेवैश्वक्रवाकैराजहंसैश्च नादितं मकरैर्बहुभिर्गुरुकर्मण्यैर्जलचरैर्युतं ३८ समीपे सरसस्तत्र सुनीनामाश्वायान्बहून् ददर्श राजा
लक्ष्मीवान्निमित्तैः शक्रभयं सिभिः ३९ सव्यात्परतरचक्रः प्रास्फुरच्च तथाकरः स्फुरितैस्तस्य राजाश्च शंसितं शक्रभलक्षण ४० न
स्थितैरे सुनीनवहस्वाकुर्वाणान्नेगंजं प अवतीर्य हयान् स्मान् सुनीनामयतः स्थितः ४१ इत्यकृष्टथ कृवंदे स मुनींस्तान् शंसितव
तान् कृतार्जलिपुटोभूत्वा दंडवच्चम्रणम्यसः ४२ हर्षेण महता विष्टो बभूव नृप सत्तमः तमून्नुस्तेपि सुनयः प्रसन्नास्मो वयतव ४३
कथय स्वाद्यैवैराजन्मयत्ते मनसि वर्तते राजोवा ० केयूयमुयनपसः किमारत्या भवनामपि ४४ किमर्थमागतायुयंवदंतु मभवत्त्वतः
मुनय ऊचुः विषेदे वायं राजन् स्ताना र्थमिह न्हागताः ४५ माधो नि कटभायान् एतस्मान् पंच मे हनि अद्येत्येकादशी राजन् पुत्र-
दाना मनामतः ४६ पुत्रं ददात्यसौ शक्रा पुत्रदा पुत्रमिच्छतां राजोवाच एषैव संशयो मन्ये स्मृतस्योत्सादने महान् ४७ यदि तु
ह्यभ्रवन्तो मे पुत्रो वेदीयतां तदा मुनय ऊचुः अस्मिन्नेवादिने राजन् पुत्रदाना मवर्तते ४८ एकादशीति विरव्यानां क्रियतां व्रतमुत्तम
आशीर्वादेन चास्माकं केशवस्य प्रसादतः ४९ अवश्यं तव राजेंद्र पुत्रमाप्तिर्भविष्यति इत्येव वचनात्तेषां कृतं राजा ज्ञातं शक्रमस् ५०
द्वादश्यापारण कृत्वा मुनीन् नित्वा पुनः पुनः आजगाम गृहं राजा राजीगर्भं समादधौ ५१ सुनीनां वचनेनैव पुत्रदायाः प्रसादतः
पुत्रा ज्ञातस्तथा काले ते जस्वीपुण्यकर्मकृत् ५२ भितरं तोषयामास प्रजापतिो बभूवसः एतस्मान् कारणाद्वा जन्म कर्तव्यं पुत्रदा
व्रतम् ५३ लोकानां हि तार्थीयतवाग्ने कथितं मया एतद्भूतं तु ये मत्याः कुर्वन्ति पुत्रधाभिधे ५४ तेषां चैव भवेत् पुत्रोत्पद्यं यं मोक्ष-
सागिनां पतनाच्छ्रवणाद्वा जन्मस्य मेधफलं लभेत् ५५ इति श्रीमत्पौषधः ० पुत्रदाना न्ध्यामा ० सं ० अथ माय कृष्णो का द
शीकथा दाल्प्य उवाच मर्त्यलोके तु संप्राप्ताः पापं कुर्वन्ति जनवः ब्रह्माहत्यादि पापैश्च त्वन्यैश्च विविधैर्युताः १ परद्रव्यापहारा
श्च परव्यसनमोहिताः कथं नायाति नरकान् ब्रह्मास्तद्ब्रूहि तत्त्वतः २ अनायासेन भगवन् दानेनाल्पेन केनचित् पापं प्रशममायान्तिये
न तद्वत्तु महसि ३ गभस्तिरुवाच साधुसाधु महाभाग गुत्थमेतद्ब्रूदाहृतं यन्न कस्यचिदारव्याप्तं ब्रह्मा विष्णोर्ब्रूदेवैतैः ४

तदहंकथयिष्यामित्याष्टशोद्विजोत्तम ततोभाषेति संश्रयः श्रुतिः स्मृतौ जितेन्द्रियः ५ कामक्रोधाभिमानेष्पीत्मेभ्योपैशून्यवर्जितः
देवदेवं च संस्मृत्य पादौ प्रस्तास्य वारिणा ६ सूमावपतिनं यात्यंगो मयं तत्र मानवः नितानप्रक्षिप्य कार्पासं पिंडकोट्यैव कारयेत् ७
अष्टोत्तरशतं चैव नात्र कार्या विचारणा ततोभाषे च संश्रयः स्मृतौ चैव भवेद्यदि ८ मूले वा कृष्णपक्षस्यैकादश्यां नियमं नतः गृणहीयात्
पुण्यफलदं विधानं तत्र भेष्येण देवदेवं समभ्यर्च्य स्मृतानतः मयतः श्रुतिः कृष्णानामाभिसंकीर्त्यै कृतं जटुं भास्वसर्वदा १० रात्रौ जाग
रणं कुर्याद्वात्रौ होमं च कारयेत् अर्चयेद्देवदेवं शंखचक्रगदाधरं ११ चंदनागरुकुर्पूरैर्नैवेद्यं कृतं संतथा संस्मृत्य नाम्ना च ततः
कृष्णारत्येन पुनः पुनः १२ कूर्वादेर्नारिकेरैश्च त्वय्यवाबीजपूरकैः सर्वाभाविषिभिर्भद्रं शस्तं पूगीफलं तथा १३ अर्घ्यं दत्त्वा विधानेन पूज
यित्वा जनार्दनं कृष्णकृष्णकृपातुल्यस्त्वगतीनां गतिमदं १४ संसारार्णवमग्नानां प्रसीद परमेश्वर नमस्ते पुंडरीकाक्ष नमस्ते विश्वेश्वावन १५
सूत्रं ब्रह्मण्यनमस्तस्मिन् महापुरुषपूर्वज गृहाणार्घ्यं मया दत्तं त्वत्स्वयासहजगत्पते १६ न तस्तु पूजयेद्दिग्भुमुदकुंभं दापयेत् छत्रोपा न ह
वरैश्चैव कृष्णो मे प्रीयतामिति १७ कृष्णाधेनुः प्रदातव्या यथा शक्त्या द्विजोत्तम निलपात्रं द्विजस्यैषु दद्यात्तत्र विचक्षणः १८ स्नानं प्रा
धान्योः शास्ताः श्वेताः कृष्णाः स्तिलासुने तान् प्रदद्यात् प्रयत्नेन यथा शक्त्या द्विजोत्तम १९ नावदूर्ध्वसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते ति
तस्मात्प्रीतिं लोहूर्ती निलहोमी निलोदकी २० निलसुकुं निलदाना च षट् निलाः पापनाशकाः नारद उवाच कृष्णकृष्णमहाबाहो नमः
स्तेभ्यं नमः २१ षट् निलैकादशीभूतं कोट्यं शफलमश्नुते सोपाख्यानं मम हृदि हरि हरि हरि हरि हरि हरि हरि हरि हरि हरि हरि हरि हरि हरि हरि
पुत्रस्य न्यथा वृत्तं दृष्टं तत्कथयामि ते मृत्युलोके पुरात्यासीद्वासाणी तत्र नारद २३ व्रतं चर्य रता नित्यं देवप्रजाराता सदा मा सोप-
वासा निरता मम भक्ता च सर्वदा २४ कृष्णापवाससंयुक्ता मम पूजा परायणा शरीरं क्लेशं तं नित्यमुपवर्षोर्द्विजोत्तम २५ दानानां
ब्राह्मणानां च कुमारिणां च भक्तिः गृहादिकं मयच्छंती सर्वकालं महाभक्तिः २६ अति कृच्छ्ररता सा तु सर्वकाले भुवि द्विज शक्र
मस्याः शरीरं हि ब्रूतेः कृच्छ्रे न संशयः २७ अर्थिनं वैष्णवं लोकाय क्लेशं नैव तथा न दत्तं मनदानं हि येन नृसिः पराभवेत् २८

एतज्ज्ञातमथाब्रह्मन्मृत्युलोकमुपागतः कापिलंरूपमास्थायभिश्चापान्नेययाचिना ३९ आह्निपशुवाच कस्माल्वसाग्नौब्रह्मन्
वदयस्मात्समागतः पुनरेवमथाप्रोक्तं देहिभिश्चापंच संस्तरि ३० तयाकोपेनमहतामृतपिंडस्ताम्बभाजने क्षिसोऽयावत्तयादेव्या
पुनः स्वर्गगतोद्दिज ३१ ततः कोलेनमहतातापसीरूपमहाव्रता कदाचित्स्वर्गमायानाव्रतचयाप्रभावतः ३२ मृत्पिंडस्यप्र-
भावेनगृहंयासंनोरसं संजातंचैवविषयैधान्यकोशविविर्जितं ३३ गृहंयावन्निरोक्षेतनकिंचित्तत्रपश्यति तावद्गृहादिनिष्क्रान्ताम
मोत्तागताद्दिज ३४ कोथेनमहताविष्टाददंवनमब्रवीत् मयाव्रतंश्चकृच्छ्वत्सुपर्वोत्सरेनेकशः पूजयाराधितोदेवः सर्वलो
कस्यभावनः नधनंदृश्यतेकिंचिद्गृहंमभजनादंन ३५ ततश्चोक्तामयासातुगृहगच्छयथागत आगमिष्यंतिस्मरंकोत्तहूलसम
न्विताः ३७ देवपत्यस्तवद्रष्टुंविस्मयनसमन्विताः द्वारंनोद्घाटनीयं हिपट्ठनित्तापुण्यवाचनान् ३८ एवमुक्तागतानासातुयदोवेमा
नुर्षीतदा अत्रानेरसमायातादेवपत्यश्चनारद ३९ तामिश्चकथिततत्रत्वादृष्टुं हिंसभागताः द्वारमुद्घाटयत्वंचपश्यामन्वाश्रमा
नने ४० मानुष्युवाच यदिद्रष्टुमथाकार्यसत्यवान्च्यविशेषतः पट्टनित्तावदतपुण्यद्वारोद्घाटनकारणात् ४१ एकपितृवनवद
तषट्ठनित्ताव्रतनाशनः अन्ययाकथिततत्रद्रष्टव्यामानुषीमया ४२ ततोद्वारंरसमुद्घाटयद्घाताभिश्चभानुषी नदेवीनचंगंधवी
नास्मरीनचपन्नगी ४३ दृष्ट्वापूर्वतयानारीद्रष्टशीसाद्विजर्षभ रूपकान्तिसमायुक्ताक्षणेनसमपद्यत ४४ धनंधान्यन्ववरुद्रा
दिस्फूर्णरीर्यमेकच सर्वभवनसंपन्नपट्टनित्तायाः प्रसादतः ४५ अतितृष्णानकतं व्यावृत्तशोकाववजयत् आत्मन्विना
नुसारेणनित्तानुवरुद्रादिदापयेत् ४६ तभेनैवसारोग्यंतनोजन्मभिजन्मनि दारिद्र्यानचकष्टेनचदोभोग्यमेकच ४७ नभवे
द्देहिजंश्चैरुषट्ठनित्तायामुपावणात् अनेनविधिनाराजन्तिलदानान्नसंशयः ४८ मुच्यतेपानेकैः सर्वैर्नात्रकार्योविचारणा दानं
चविधिसाम्यकसर्वपापप्रणाशनं ४९ नानर्थः कश्चिन्नायासः शरीरेभूमिसत्तम ५० इतिश्रीभविष्योत्तरपुराणेभाषकृष्णे
कादशीषट्ठनित्तानाम्नीमाहात्म्यं संपूर्णम् अथभाषयत्तुंकेकादशीकथा सुप्रसिद्धिरउवाच साधुकृष्णत्वयामोक्ताआदि

देवजगत्सते स्वेदजाअंजज्जश्वेवउद्दिज्जाम्भजराजुजाः १ तेषां कर्ता विकर्ता चपालकः क्षयकारकः माधस्यरुष्णपक्षेनुषद्मिलाक
 शितालया २ श्रुक्तेचैकादशीयाचकथयस्वप्रसादतः किं नाम केति विधिस्तस्याः कोनेवम्भान्नान्ते ३ श्रुक्तेष्वात्तवान् कश्च
 शिष्याभिराजेदशक्रेमाधस्ययाभ्रमेव जयानाम्भोति विरव्याता सर्वपापहरापरा ४ पवित्रापापहन्त्री च पिशाचत्वविनाशिनी ने
 वनस्याव्रतेचीर्णेभ्रितं त्वं जायेत नृणाम् ५ नानः परतराकाचित्यापद्मीमोक्षदाभिनी एतस्मात्कारणाद्राजचकृतेत्यं प्रयत्नतः ६ श्रु
 यन्तराजशार्दूलकथांपौराणिकं श्रुत्वा पंकजेचपुराणेस्यामाहमाफिथितोभया ७ एकदानागलोकेवेन्द्रोराज्यचकारह देवाश्च
 नत्रसौरव्येन निवसन्ति मनोरमे ८ पीयूषपात्रभिरताद्यप्सरोगणसौविताः नंदनं नुवंतं च परिजानोपशोभितम् ९ रमयंति रमं त्य
 चक्षुःसरोभिर्दिवौकसः एकदारममाणोसौदेवंद्रः स्तेच्छयानृप १० नर्तयाभासदृशोत्स पंचाशत्कोटिनायिकाः गंधर्वास्तत्रगायं
 ति गंधर्वः पुष्पदंतकः ११ चित्रसेनश्च नैत्रे विचित्रसेनस्तथा मालिनीति च नाम्ना तु चित्रसेनस्य कामिनी १२ मालिन्या तु ससु
 त्यन्तः पुष्पवर्णिनाभतः पुष्पदंतस्य पुत्रो वैमाल्यवान् नामनाभतः १३ गंधर्वीपुष्पवन्यारव्यामान्यवत्यतिमोहिता कामस्य च शरे
 स्तीक्ष्णैर्विद्धांगीसावभूवह १४ तयाभ्रावकटोक्षेश्च माल्यवांस्तुवशीकृतः लावण्यरूपसंपन्नानस्यारूपं नृपटणु १५ बाहूनस्या
 स्तुकाभेन कंठपशोः कृताविव चंद्रवद्दंतस्यानयने च वणाग्रे १६ कर्णौ तु शोभिनीतस्याः कुंडलाभ्यां नृपेन च कंबुघ्नीवासुतचै
 वीदित्याभरणभूषिता १७ पीनोन्नतौ कुचौ तस्यामुष्टिमात्रं च मध्यमं मितंबौ विपुन्नोतस्या विस्तर्णं जयनस्यलम् १८ चरणौ शोभ
 मानौ तौ रक्तोत्पलसमद्युती ईदृशपापुष्पवत्याचमाल्यवानिति मोहितः १९ शक्रस्य परितापाय नृत्यार्थे नोत्समागतौ गायमानौ चेतोतत्र
 त्वाप्सरोगणसंगतौ २० नशरुद्धगानं गायेतां चित्तश्रमसमन्वितौ यद्धृद्घातथान्योन्यं कामवाणवशंगतौ २१ ज्ञात्वालेख्यं वर्षभस्मत्र
 संगतमानसतथाः तालकालिक्यामानलोपादीतावभंजनात् २२ चिंतयित्वा नुमधवानवज्ञानतयात्मनः कुपितश्च तयो रित्यं
 शापं दास्यन्निदं जगौ २३ धिगवापापरतोमूढावाज्ञाभंगकैरोमम युवां पिशान्चौ भवतां दंपतीरुत्प्रधारिणौ २४ मृत्युलोकमनुगमौ

भुजानौकर्मणः फलम् एवंमधवनाशासालुभौदुः शिवतमानसौ ३५ हिमवंतंगिरिप्रामाविंदशापविमोहितौ उभौपिशाचतांप्राप्तौ
दारुणंदुःखमेवच ३६ संतप्तमानसोतत्रमहाकृच्छ्रगतलुभौ गंधरसंचस्पशंचिनजानेतौविमोहितौ ३७ पांड्यमानोतुदाहेन
देहपानकरेणच नोननिद्रासुखंमोसोकर्मणाननपीडितौ ३८ परस्परं द्वादसौनौचेरतुर्गिरिगह्वरं पांड्यमानोतुशीतनसुषारममेव
नतौ ३९ दंतघर्षप्रकुर्वाणैरोमांचितवपुर्धरो ऊचेपिशाचः शीतार्तः स्वप्रह्लांतुपिशाचिकां ३० किमावाभ्याकृतपापमत्यंतदुः-
खदायकम् येनप्रांसिपिशाचंस्वेनदुःकृतकर्मणा ३१ नरकंदारुणंमत्वापिशाचत्वंचगर्हितं नस्मात्सर्वप्रयत्नेनपापंनेवस-
माचरेत् ३२ इतिचितापरोतचत्वास्तांदुःखेनकथितौ देवयोगानयोः प्राप्तामाधस्येकादशीसिता ३३ जयानाम्भोतिविरव्याताति
शीनामुत्तमातिथिः तस्मिन्दिनेतुसंप्राप्तितावाहारविवर्जितौ ३४ आसूनिनवन्नपनेजलपानविवर्जितौ नह्ननोजीवधातश्चनपत्रफ-
लमक्षयणम् ३५ अश्वत्थस्यसमीपेपुपतिनौदुःखसंयुतौ रविरस्तगतोराजनृत्यैवस्थितयोस्तयोः ३६ प्रासात्चेवनिशाधोरा-
दारुणाशीनधारिणी वेपमानोतुनोतत्रहिमेनचजडीकृतौ ३७ परस्परं सल्लोभाग्रयोर्भुजयोरपि ननिद्रानरतिनवनेसौरव्य-
मविंदताम् ३८ एवंतौराजशार्दूलशापेनंदस्यपीडितौ द्रव्यंतयोर्दुःखितयोर्निर्जगामतदानिशा ३९ जयायास्तुव्रतेधीर्णरात्रो-
जागरणेकृते तत्रैर्व्रतप्रप्तावेनयथाश्यासीन्नथाशृणु ४० द्वादशीदिवसेप्राप्तेताभ्यांचीर्णेजयावने विष्णोः प्रभावावन्तृपतेपिशा-
चत्वंतयोर्गतिं ४१ पुष्यवतीमाल्यवांश्चपूर्वरूपेवभूवतुः पुरातनस्त्वेहसुतोदूयांतंकारसंयुतौ ४२ विमानमधिरूढातावप्सरा
गणसेवितौ स्तूयमानोनुगंधर्वैस्तुंबकप्रभसुरैवेस्तथा ४३ हावभावंसमायुक्तौगतौनोकेमनोरमे देवेंद्रः स्थायतोत्वाप्रणामं
कृतुर्मुदा ४४ तथाविधौतुनोदृष्ट्वाभयवान्विस्मिनोब्रवीन् इदंउवाच वदंतंकेनपुण्येनपिशाचत्वंविनिर्गतम् ४५ मम
शापवशंप्राप्तौकेनदेवेनमोचितो माल्यवानुवाच वास्तुदेवप्रसादेनजयायाः स्तुवनेनच ४६ पिशाचत्वंगतंस्वामिन्सत्य
भक्तिप्रभावनः इतिश्रुत्वावचस्तस्यप्रत्युवाचस्मरः ४७ पवित्रोपावेनोजातौवदनीयौममापिच हरिवासरकर्तारौविष्णुप्र

तः पूर्णानेकैर्भाभिः समाकुलः उपायं नैव पश्यामि येनैव स्मृतो भवेत् १७ तद्वत्प्रमाण उवाच आदिदेव स्वमेवासि पुराणपुरुषो-
त्तम ब्रह्मदात्म्योऽसुनिश्चाद्यवर्तते दीपमध्यतः १८ अस्मान्स्थानाद्योजनार्धमाश्रमस्तस्य राघव अनेन दृष्टा ब्रह्माणो बहवोरशु-
नन्दन १९ तं दृच्छ्य गत्वा राजेन्द्र पुराणमृषिपुंगवम् इति वाक्यतः २० शुक्लालक्ष्मणस्य ति शोभनं २१ जगाम राघवो ब्रह्म ब्रह्मकदात्म्यमहा-
मुनिं प्रणनाम मुनिं सृष्टो रामो विष्णुमिवामरः २२ सुनिश्चितं तैत्तिरीयपुराणपुरुषोत्तमं केनापि कारणेनैव प्रविष्टं भालुर्धनं २३
उवाच सत्क्रषिस्तत्र कुतो राम न वागमः राम उवाच तत्प्रसादादहो विप्रवरुणा लयसन्निधिम् २४ आगतोऽस्मि ससेन्यात्र
लंकां जेतुं सराससां भवतश्चानुकूल्येन तीर्थे तेऽधि रथामया २५ तमुपायं वद मुने प्रसादं कुरु स्वव्रत एतस्मात्कारणं देवद्रुत्वा
महभागतः २६ सुनिरुवाच कथयित्वा त्व्यंहं रामव्रतानां सुतमव्रतं कृतेन येन सहसा विजयस्तेऽस्मि विष्यति २७ लंकां जित्वा
राक्षसांश्च दीर्यां किर्तिं भवाप्स्यसि एकाग्रमानसो भूत्वा व्रते मेतत्समाचर २८ फाल्गुनस्यासिते पक्षे विजये कादशी भवेत् तस्यात्र
ते कृते रामा विजयस्तेऽस्मि विष्यति २९ निःसंशयं समुद्रं च तिरिष्यसि सवानरः विधिस्तु श्रूयानां रामव्रतस्यास्य फलप्रदः ३० दशमीदि-
वसे प्राप्ते कुम्भमेकं च कारयेत् हेमवाराजं तथापि तन्मन्त्राव्याथ मुन्मयं ३१ स्थापयेच्छोभितं कुम्भं जलपूर्णं स फलव्रम् तस्यापरि-
न्यसेद्देवं हेमनारायणप्रभुं ३२ एकादशीदिने प्राप्ते प्रातः स्नानसमाचरेत् निश्चलं स्थापयेत् कुम्भं गंधमाल्यानुलेपनैः ३३ दाडि-
मेर्नीरिकैश्च पूजयेच्च विशेषतः समधान्यान्यधस्तत्र यवानुपरिविन्यसेत् ३४ गंधैर्धूपैस्तथा दीपैर्नैवेद्योर्विवधेऽपि कुम्भाग्ने
तद्दिनं रामनीयेत भक्तिभावतः ३५ रात्रौ जागरणं तत्र तस्याग्नेकारयेद्बुधः द्वादशीदिवसे प्राप्ते मातुं तस्योदयं प्रति ३६ नीत्वा
कुम्भं जलोद्देशेन द्यामस्त्वणे तथा तडागे स्थापयित्वा वा पूजयित्वा यथाविधि ३७ दद्यात्सदैवं तं कुम्भं ब्राह्मणे वेदपारगे कुम्भेन-
सह राजेन्द्र महादानां भद्रपयेत् ३८ अनेन विधिनारायणपूयैः सह संगतः कुरु व्रतं प्रयत्नेन विजयस्तेऽस्मि विष्यति ३९ इ-
ति श्रुत्वा वचो रामाद्यथोक्तमकरोत्तदा कृते व्रते स विजयी बभूव रघुनन्दनः ४० अनेन विधिनाराजस्यै कुर्वन्ति नराः पुत्रि इह लो-

केजयस्तेषांपरलोकेतथाक्षयः ४० एतस्मान्कारणात्पुत्रकर्तव्यं विजयायाश्च माहात्म्यं सर्वकिल्बिषनाशनं
 ४१ पठनाच्छृण्वणान्नस्यवाजपेयफलं लभेत् ४२ इति श्रीस्कंदपुराणे फाल्गुनकण्ठोकादशीविजयानाम्नीमाहात्म्य-
 संपूर्णम् अथ फाल्गुनशतैकादशीकथा मांधातोवाच वद ब्रह्मन् महाभारगेनेत्येयो भवेन्मम इदं गृह्णीह ब्रह्मयो
 नेयद्यनुग्रहनामपि १ सरहस्यं संहितासंघनानामुन्नमंत्रं वसिष्ठ उवाच कथयाम्यधुना तुभ्यं सर्वव्रतफलप्रदं २ आ-
 मलक्यामंत्रं राजन्महापातकनाशनं भोक्षुदं सर्वलोकानां गोसहस्रफलप्रदं ३ अथैवादाहरतीमिति ह्यसपुरातनं य-
 था मुक्तिमनुमांसो व्याधो हिंसासमन्वितः ४ वैदशानगरं नाम तदृष्टपुष्टजनकुलम् ब्राह्मणेः क्षत्रियैर्वैश्यैः शूद्रैश्च समलं क-
 तम् ५ रुचिरं नृपशादूलं ब्रह्मघोषनिनादितं न नास्ति कोटुष्कनिकस्तस्मिन् पुरवरे सदा ६ तत्र सोमामन्वयाराजाधिरव्यातः
 शशबिंदुकः राजचित्ररथो नाम धर्मोत्सासत्यसंगरः ७ नागायुतबलः श्रीमाछस्वशास्त्रार्थपारगः तस्मिन् शासति धर्मं
 शैथर्म्यं तस्मिन् धर्मो ८ कृपणो नैव कुत्रापि दृश्यते नैव निधिनः सकालः क्षेममारोग्यं तस्मिन् राज्यं प्रशासति ९ विष्णुभक्ति-
 रतालोकास्तस्मिन् पुरवरे सदा हरिपूजारताश्चैव राजाच्चापि विशेषतः १० न शक्नुते नैव कृष्णां च हादशीं भुंजते जनाः सर्व-
 धर्मान् परि त्यज्य हरिभक्तिपरायणाः ११ एवं स वत्स राजसुर्बहो राजसन्तम जनस्य सारव्यमुक्तस्य हरिभक्तिरतस्य च १२
 अथ कालेन संयासाद्वादशीपुण्यसंयुता फाल्गुनस्य मिते पक्षे नाम्नात्प्राप्त्यलं कीदृशं १३ नामवाप्यजनाः सर्वे बालकाः स्थ-
 विरानुप नियमं चोपवासं च सर्वे च कुर्नरा विभो १४ महाफलं व्रतं ज्ञात्वा स्नानं कृत्वा नदीजले तत्र देवालये राजालोकसुकोम-
 हा प्रभुः १५ पूर्णकुंभमवस्थाप्य छत्रोपानहं संयुतं पंचरत्नसमायुक्तं दिव्यगंधादिवासितं १६ दीपमालान्वितं चैव जामद-
 ग्न्यसमन्वितं पूजयामास रथयाधात्रिं च मुनिभिर्जनाः १७ जामदग्न्यनमस्ते स्तुरणुकानंदवर्धन आमलकीकृतच्छायश्रुति-
 मुक्तिवरप्रद १८ धात्रिधातृसमुद्भूते सर्वपातकनाशिनि आमलकिनमस्तु भग्यगृहाणाध्योदकं मम १९ धात्रिब्रह्मस्वरू-

पासित्वेतुरामेण पूजिता मदीक्षिणाविधानेन सर्वपापहराभव २० तत्र जागरणं च कुर्जनाः सर्वस्वभक्तिः एवस्मिन्नेव काले नु
व्याधस्तत्र समागतः २१ क्षुधाश्च मपरिव्यासो महाभारेण पीडितः कुटुंबार्थं जीवधातीसर्वधर्मबहिष्कृतः २२ जागरनभ्रसो
पश्यतामलक्ष्योक्षुधातुरः दीपमालाकुलं हृत्स्वाते चैव निषसादसः २३ किमेतदिति संचित्य प्राप्तो विस्मयनाभ्रशो ददशकुंभ
नवस्थं देवं दामोदरं तथा २४ ददशमलकी वृक्षं तत्र स्थोश्चैव दीपकान् वैष्णवं च तथा रव्यानं स्मृत्वा पवतान् नृणाम् २५ एकादश्या
श्रवमाहात्म्यं स्मृत्वा वक्ष्यधितोपि सन् जाग्रतस्तस्य साराग्निरगता विस्मितं चेतसः २६ ततः प्रभात समये विविश हर्नगरं जनाः
व्याधोपि गृहमागत्य बुभुजे प्रीतमानसः २७ ततः कालेन महता व्याधः पंचत्वमागतः एकादश्याः प्रभावेन रात्रौ जागरणेन च
२८ राज्यं प्रपेद सुमहत् चतुरंगवलाभितं जयंतीनामनगरीतत्र राजा विद्वरथः २९ तस्मात्सतनयोजनेनाम्ना वस्तरश्चो बली
चतुरंगबलौपेतो धनधान्यसमन्वितः ३० दशायुताभिर्यामाणां बुभुजे भयवर्जितः तेजसादित्यसदृशः काल्याचंद्रसमप्रभः
३१ पराक्रमो विष्णुसमः क्षमया स्यादथिर्वासमः धार्मिकः सत्यवादी च विष्णुभक्तिपरायणः ३२ ब्रह्मज्ञः कर्मशीलश्च प्रजापालनतल
रः यजेतो विविधान् यज्ञान्स राजा परदर्पहा ३३ दानानि विविधान्येव प्रददाति च सर्वदा एकदा मुगया यतो देवान् मार्गपरिस्तुतः
३४ नदिशैने विविदिशं वेनितत्र महीपतिः उपधाय च दोमं लभे काका गहने वने ३५ आनश्च दक्षधितो त्यंतं संविशे शमहीपतिः
अत्रांतरे म्लेच्छगणः पर्वतांतरवासमाकृ ३६ आयं योतत्र यत्रास्तराजा परबलादनः कृतं वैरास्तु ते राजा सर्वदेवोपनामिनाः ३७
परिवार्यतस्तस्थूराजानं प्ररिदक्षिणं हन्यता हन्यतां चायं पूर्ववैरविरुद्धधीः ३८ अनेन निहताः पूर्वं पितरो भ्रातरः सुताः पौ
त्राश्च भागिने याश्च मातुलाश्च निपातिताः ३९ निष्काशिताश्च सस्यानां द्विक्षिप्ताश्च दिशो दश एता बहुत्काते सर्वे तत्रैवं हंतुमुद्यताः
४० पाशे च परिदृष्टोः सर्वदेवौ पाणधनु विस्मयितेः सर्वतो रीगणास्ते च राजानं हंतुमुद्यताः ४१ सर्वाणि शस्त्राणि समाद्रवन्ति न वै शरी
रेन विधातितस्य ते चापि सर्वे हतशस्त्रसंधा म्लेच्छा वप्सु बुरुगते देहजीवाः ४२ यदापि च लितुं तत्र न शो कुस्ते ऽरयो मृशाम् शा

स्त्र्याणि कुंदितांजसुः सर्वेषां हतचेतसां ४३ दीनावशुबुस्ते सर्वे येतं हंतुं समागताः एतस्मिन्नेव काले तु तस्य राज्ञः शरारतः ४४
 निःसृताग्रमदाद्येका सर्वावयवशोभना दिव्यगंधसमायुक्ता दिव्याभरणभूषिता ४५ दिव्यमाल्यांबरधरा फल्गुकुटी कुटिलान
 ना स्फुलिगाभ्यां च नेत्राभ्यां पावकं वमनी बहु ४६ चक्रोद्यतकरांचेव कालशंभिरिवापरा अभ्यधावत संकुद्रान्ते छानत्यनदुः
 खितान् ४७ निहताश्च न दाल्लेच्छास्ते विक्रमरतास्तथा न तो राजा विबुधः सन् ददर्श महद्भूतं ४८ हतान्ते छगणान् दृष्ट्वा राजा
 हर्षमवापसः इह केन हताम्लेच्छा अत्यंतं वीरगोत्रम् ४९ केन चेदं महत्कर्म कृतं मस्मद्दिनाधिना एतस्मिन्नेव काले तु धारावा
 चाशरीरिणा ५० तं स्थितं नृपतिं दृष्ट्वा निकामं विस्मयाच्चित्तम् शरणं केशवादन्योनोऽस्ति कोपि द्वितीयकः ५१ वनात्तस्मात्स
 कुशलीसमायातोऽपि भूमिभुक् राज्यचकार धर्मान्माधरायो देवदेव वत् ५२ वसिष्ठ उवाच ० तस्मादा मलको राजन् ये कुर्वन्ति
 नरात्तमाः ते यानि वैष्णवं लोकां कृत्वा त्रिकार्या विचाराणां ५३ उत आत्रि ० फाल्गु ० श्रु ० माहात्म्यसंपूर्णम् अथ चैत्रकृष्णोका
 दशीकथा युधिष्ठिर उवाच ० फाल्गुनस्य सिते पक्षे श्रुता सामलर्कामया चैत्रस्य कृष्णपक्षे तु किं नो भोका दशी भवेत् १ श्रीकृष्ण उवाच
 शृणुराजेंद्र वदस्वामि अज्ञात पापनाशनं यज्ञो मशो ब्रवीत्येदो मां यात्रा च कर्तव्यतां २ मां भातो वाच भगवन् श्रोतुं भिच्छामि लोका
 नां हितकाम्यया चैत्रमास्य सिते पक्षे किं नो भोका दशी भवेत् ३ कोविधिः किं फलं तस्याः कथयस्व प्रसादतः ४ लोमशा उवाच
 श्रूयतां राजशार्दूलकामदोऽसिद्धिदा तया कथां विचित्रां शर्मदां पापहा धर्मदां यिनीम् ४ पुरा चैत्रश्रोतेशो असौ रागणसेवि
 ते वसंतसमये प्राप्ते पुंश्चैराकुलिते वने ५ गधर्वकन्यास्ते चैत्रवर्मा तिसह किं नरेः पाकशासनसुरव्याश्च क्रीडते च
 दिवौकसः ६ नापरं सुंदरं किंचिद्विदुः चैत्ररथाद्भनम् तस्मिन्नेन नृमुनयस्तपति बहूलतपः ७ सहदेवैस्तु मधवारभते मधुमा
 धवौ एकोऽमुनिवरस्तत्र मेधावीनामनामतः ८ अप्सरास्तमुनिवरं माहनायापचक्रम मजुघोषेति विरव्याताभा वतस्य विचिन्वती ९ क्रोश
 मात्रं स्थितानस्य प्रयादाश्रमसन्निधौ गायंती मधुरं साधुपिडयंती विपचिका १० गायंती नाम यथालोक्य पुष्यचंदने वेष्टितां कामोपविज

याकांक्षीशिवभक्तंमुनीश्वरं ११ तस्याः शरीरसंसर्गशिबेवरमनुस्मरन् तुल्यश्रुवौधनुः केटीगुणं कृत्वा कटाक्षकम् १२ मार्गं
पोनयेन कृत्वा पक्षयुक्तो यथाक्रमं कुचैकृत्वा पटकुटो विजयायोपसंस्थितः १३ मंजुघोषाभवत्तत्र कामस्य ववस्तृथिनी मे
धाविनं मुनिं हृत्वा सापकोमिनी पीडिता १४ यो वनोद्भिन्नदेहो सोमेधाव्याति विराजते सितोपधीतस्मिंहितो दडीस्मरद्वपरः १५ मे
धावि वसतिस्मासौ न्यवनस्याश्रमे शरमे मंजुघोषास्थितानत्र दृष्ट्वा तं मुनिपुंगवं १६ मदनेन स्ववशांशमामदं मदगायत रणद्व
लयसंयुक्ता सिंजन्तू पुरमेखला १७ गायंती भ्रावसंयुक्ता विलोक्य मुनिपुंगवः मदनेन संसेन्येन नीतो मोहवशो बलात् १८ मंजु
घोषासमागम्य मुनिं हृद्वा तथाविधं हावभा वकटाक्षेस्तु मोहया मासचांगना १९ अधः संस्थाप्य वीणां सासस्त्वेतं मुनीश्वर
वल्ली वाकुलिता वृक्षं वानवेगेन वेपिता २० सोऽपि रेमेतया साधेमेधावी मुनिपुंगवः तस्मिन्नेव वनोद्देशे दृष्ट्वा तं देहमुत्तमं २१
शिवतत्त्वंगतं नस्य कामतत्त्ववशागतः न निशान्तिं न सोऽपि रमन् नृजाना निकासुकः २२ बहुलश्रवणतः कालो मुनेराचारलोपकः
मंजुघोषाद्वलोकं गमना योपचक्रमे २३ गच्छंती प्रत्युवाचा यथरमतं मुनिपुंगवः ओदिशो दीयतां ब्रह्मन् स्वधामगमनाय मे २४
मेधाव्युवा० अद्यैव त्वं समायातामदोषोद्वरानेन यावत्प्रभातं संध्या स्यान्नावितिष्ठ ममांतिके २५ इति श्रुत्वा मुनेर्वक्त्रं प्रयमो
ना बभूव सा पुनर्वैरमया मासतं मुनिं क्रुधि मत्तमे २६ मुनिशापमया द्रोता बहुलान्मरिवत्सरान् वर्षाणां पंचपचाशच्छतं मा-
सान् च दिनत्रयं २७ सोऽरे मे मुनिनाते न भिशार्द्धं भिवचा भवन् सा च तं प्रत्युवाचा यतिस्मिन्काले गतं मुनिम् २८ ओदिशो दीयतां ब्रह्म
नृगतं व्यस्वर्गहमम मेधाव्युवाच प्रातः कालो धुनेन वास्ते श्रुयतां वचनं मम कुर्वे संध्यां दिनयावत्तावत्स्वैव स्थिरा भव २९
इति वाक्यं मुनेः श्रुत्वा मयेन च समकुला स्मितं कृत्वा तु सा किंचित् प्रत्युवाच सविस्मिता ३० अप्सरा उवा० कियत्प्रसम्माणा
विप्रेन्द्र न वसंध्यागतानया मयि प्रसादं कृत्वा तु गतः कालो विचार्यताम् ३१ इति तस्या वचः श्रुत्वा विस्मयोक्तुं लुलोचनः संध्यात्वा
ल्लहि विप्रेन्द्रः प्रमाणमकरोत्तदा ३२ समाश्रयसं पंचाशत्तरतामम तया सह नेत्राभ्यां विस्कुलिंगान्सं मुचमानो गिकोपनः ३३

कालरूपं च तं दृष्ट्वा तपसः क्षयकारिणीं दुःस्वार्जितं मम तपो नीतं तदनया क्षयं ३४ संकपोष्ठो मुनिस्तत्र प्रत्युत्पन्नचाकुरेन्द्रियः स
 तां शशाप मेधावीलं पिशाचिभिर्मेव न च ३५ धिक्त्वा पापेदुराचारे कुले देपातकप्रिये तस्य शापेन सादृग्धा विनयावनता स्थिता ३६
 उवाच वचनं सुश्रूः प्रसादं वाच्छती मुनिं प्रसादं कुरु विधेयं द्रशापस्यानुग्रहं कुरु ३७ सतां संगोहि फलानि वचोभिः ससमेपदे त्वया
 सह मम ब्रह्म नृगताः स्मरुहवः सभाः ३८ एतस्मान् कारणात्त्वा भिन्मसादं कुरु कुरु न मुनिरुवाच वरुण मे वचनं भद्रं शशा-
 पाच ग्रहकारकं किं करोमि त्वया पापे क्षयनीतं महत्तपः ३९ चैत्रस्य कृष्णपक्षे या भवेदेकादशी शरुभा पापमोक्षनिका-
 नाम सर्वपापक्षयं करो ४० तस्या व्रते कृते सुश्रुः पिशाचत्वं प्रयास्यति इत्युक्त्वा तां समेधावीजगाम पितुराश्रमम् ४१ त-
 मागतं समालोक्य वचनं प्रत्युवाच ह किमेतद्विहितं पुत्रत्वया पुण्यक्षयः कृतः ४२ मेधासुवा पापं कृतं महत्तपसा न रमिता चासरा मया
 प्रायश्चित्तं ब्रूहि तानयेन पापक्षयो भवेत् ४३ च्यवन उ० चैत्रस्य चासितपक्षे नाम्ना विपापमोचनी अस्या व्रते कृते पुत्रपापराशिः
 क्षयं व्रजेत् ४४ इति श्रुत्वा पितुर्वाक्यं कृतं तेन व्रतोत्तमं गतं पापक्षयतस्य पुण्ययुक्तो बभूव सः ४५ सायं वै संजुषोषाच कृत्वा न
 द्रुतमुत्तमम् पिशाचत्वा विनिर्मुक्ता पापमोचनिका व्रतान् ४६ दिव्यरूपधरा सा पिगतानां कवरासराः लोमश उवा० इत्यस्मै-
 तं प्रभाविहि पापमोचनिका व्रतम् ४७ पापमोचनिकाराज नये कुर्वीत च मानवाः तेषां पापं च यत्किंचित्त्सर्वं क्षयतां व्रजेत् ४८
 पतनाच्छ्रवणाद्राज नगो सहस्रफलप्रदा ब्रह्महो हेमहारी चरुरापो गुरुनल्मगः ४९ व्रतस्य चास्य करणात्पापमुक्ता भवन्ति ते
 बहुमुक्तिपदं त्येतत् करणाद्भूतमुत्तमं ५० इति श्रीम० चैत्रकृष्णोका पापमोचनी माहा० संपूर्णं अथ चैत्रशुक्लैकादशी कथा
 स्तुत उवा० देवकी नंदनं कृष्णं वसुदेवात्मजं हरिम् नमस्कृत्वा मम वक्ष्यामि महापातकहानि तु १ युधिष्ठिराय कृष्णेन कथितानि म-
 हात्मना एकादशी महात्म्या निनाना पापहराणि च २ अष्टादश पुराणेष्व्या विविच्य सुमहात्मना चतुर्विंशतिसंख्या निनाना-
 रव्यो नैर्युतानि च ३ तानि वक्ष्यामि मोविभ्राः शृणुष्वं स्मसमाहिताः युधिष्ठिर उ० वास्तुदेवनमस्तुभ्यं कथयस्व ममाग्रतः ४

चैत्रस्यशरद्वृक्षेनुकिंनोमैकादशीभवेत् श्रीकृष्णउ० शृणुष्वैकमनराजन्त्रकथामेतांपुरातनीं ५ वसिष्ठोयामकथयन्त्रागदितोपाय
पृच्छते दिलीपउवा० भगवन्श्रोतुमिच्छामिकथयस्वप्रसादतः ६ चैत्रमासि सितेपक्षेकिंनोमैकादशीभवेत् वसिष्ठउवा-
साधुपृष्टंमृपथ्येष्टकथयामितवाग्रतः चैत्रस्यशरद्वृक्षेनुकिंनोमैकादशीपुण्यतमापापंघनदवानला मृगुराज-
नकथामेतांपापघ्नीपुण्यदायिनीं ८ पुराणोपपुरेण्येहमरत्नविष्णुषिंते पुंडरीकसुरवानागानिवसन्तिमदोत्कटाः ९ तस्मिन्पुरेपु-
ंडरीकोराराज्यं करोति च गंधर्वैः किन्नरैश्चैव वल्ह्यप्सरोग्भिः ससेव्यते १० वराप्सरास्तुल्ललितगंधर्वोल्ललितस्तथा उभोरारागण-
संयुक्तौदंपतीकामपीडितौ ११ रेभानेस्वर्गहर्षेयधनधान्ययुतेसदा ललितायास्तुत्तदयेपनिर्वसन्तिमसर्वदा १२ तदयेतस्यल-
लितानिन्यवसन्तिभामिनी एकदापुंडरीकाद्याः क्रीडन्ति सदसिस्थिताः १३ गीतमानमकुर्वन्ते ललितोदयितांविना पदबधेस्त्वल-
ज्जिह्वोवभूवल्ललितांस्मरन् १४ मनोभावंविदित्वास्वकर्कटोनागसन्तमः पदबधच्युतिंतस्यपुंडरीकेन्यवेदयन् १५ श-
शापल्लितंतत्रमदनातुरत्नेतसम् राक्षसोभवदुर्बुद्धेः क्रव्यादः पुरुषादकः १६ यतः पत्नीवशो जातो गायमानोभमाग्रतः वच-
नान्तस्यराजेन्द्ररक्षोरूपोवभूवह १७ रोद्राननोविरूपाक्षो हृष्टमात्रोभयंकरः बहुयोजनविस्तीर्णोभूस्वकंदरसन्निभं १८
चंद्रसूर्यनिभेनेत्रयीवापर्वतसन्निभा नासारं येतुविबेर अथैरोयोजनार्धको १९ शरीरतस्यराजेन्द्र उच्छ्रितयाजनाष्टकम् ईदृशो
राक्षसः सोभूः कुंजानः कर्मणाफलं २० ललितातमथालोक्य स्वपतिं विहृताकृतिं चिंतयामास मनसा दुःखेन महतादितां २१ कि-
करोमिक्कगच्छामिपतिः पापेनपीडितः इति संस्मृत्य मनसानशर्मलमेतमुसा २२ चचारपतिनासाद्धल्लितगहनेवने वप्राभवि-
पिनेदुर्गेकामरूपः सराक्षसः २३ निर्घृणः पापभिरतोविरूपः पुरुषादकः नस्त्वलभनेरत्रोन्नदिवापापपीडितः २४ ललितादु-
भिवतातीवपतिहृत्स्वातथाविधं भ्रमंतीतिनसार्धं सारुदंतीगहनेवने २५ कदाचिदगमिदुर्ध्वशिरवरेबहुकोतुके क्रव्यभृंगसुने-
स्तत्र हृत्स्वाश्रमपदंशरुभ २६ शीघ्रजगामल्ललिताविनयावनतास्थिता अत्युवाचमुनिहृत्स्वाकालंकस्यस्रताशरुभे २७ किमर्थं

हिंस न्यंबदममायनः ललितोवाच वीरधन्वेतिगंधर्वः सुतानस्यमहात्मनः २८ ललितांनममंगविद्धिपत्यर्थीमहचागता
 भर्तमिशापदोषणराक्षसोपहृन्महामुने २९ रौद्ररूपोदुराचारस्तदस्त्वानास्तिमेस्करव संप्रतंशाधिमाब्रह्मनम्राथश्चिन्तंवदप्रभो ३०
 येनपुण्येनविमैद्रराक्षसत्वाद्भिसुच्यते ऋषिरुवाच चैत्रमासस्यरमोरुशुक्लपक्षस्यसंप्रतं ३१ कामदेकादशीनाम्नाया-
 कृताकामदानुणां कुरुध्वतद्भतंभेद्रविधिपूर्वमयोदितं ३२ तस्यव्रतस्ययुपुण्यंतत्त्वभर्त्रेप्रदीयतां दत्तेपुण्यक्षणातस्यशापदो-
 षःप्रशाम्यति ३३ इतिश्रुत्वाभुनेर्वाक्यंललिताहर्षिताभवत् उपोष्येकादशीराजन्द्वादशीदिवसेतदा ३४ विप्रस्येन्द्रमभीपे
 तुवास्तेवायनःस्थिता वाक्यमुचेचललितास्त्वपत्युस्तारणायैव ३५ मयातुयद्भतंवीर्णकामदायामुपोषणं तस्यपुण्यप्रभावेन
 गच्छत्वस्यपिशाचना ३६ ललितावचनोदववर्तमानोपितनृक्षणे गतपापःसललितोदिव्यदेहोवभूवह ३७ राक्षसस्त्वंगंत-
 स्यमासोगंधर्वतांपुनः हेमरत्नसमाकीर्णोरेमेतलितयासह ३८ तौविमानसमास्तेदोर्पूर्वस्त्पाधिकाबुभौ दंपतीचापिशोभे-
 तांकामदायाःप्रभावतः ३९ इतिज्ञात्वामृपञ्चैष्टकर्तव्येषाप्रयत्नतः लोकानांचाहितार्थायतवायेकथितामया ४० ब्रह्महत्यादि
 पापघ्नीपिशाचत्वविनाशिनी नानःपरतराकाचिन्नेलोकेसचराचरे ४१ पठनाच्छ्रवणाद्वापिवाजपेयफलंलभेत् ४२ इतिश्रीवरा-
 हपुराणेचैत्रशुक्लकामदानामेकां माहा० संपूर्णं अथवैशारवहृणोकादशीकथा युधिष्ठिरउ० वैशारवस्यासितपक्षकिं-
 नाभेकादशीभवेत् महिमानंकथयमेवांस्तेदवनमोस्तुते १ श्रीहृष्णउवाच सौभाग्यदायिनीराजन्निहलोकपत्रच वै-
 शारवहृष्णपक्षेनुनाम्नात्तैववस्तुथिनी २ वस्तुथिन्यांव्रतेनैवसौरच्यंभवतिसर्वदा पापहानिश्चभवति सौभाग्यमाभिरवच ३ दुर्भ-
 गापिकरोत्येनांस्त्रीसौभाग्यमवाप्नुयात् लोकानांचैवसर्वेषांशुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ४ सर्वपापहरानृणांगार्भवासिंहंतनी वस्तु-
 थिन्यांव्रतेनैवमांघातास्वर्गतिगतः ५ धुंधुमारदयश्चान्येराजानावहवस्तथा ब्रह्मकपालनिर्मुक्तोवभूवभगवान्भवः ६ दशवक्-
 सस्तस्माणितपस्तप्यतियोनरः तत्सुल्यफलमाभोतिवस्तुथिन्याव्रतादपि ७ अश्रुवान्यस्तुकुरुतंवस्तुथिन्यांव्रतंनरः वंछितंलभते

सोपिदहलोकैपरत्रच ८ पवित्रापावनीत्येषामहापातकनाशिनी शुक्तिमुक्तिप्रदात्येपाकर्तृणांनृपसत्तम ९ अश्वदानान्पृथ्वीसृगजै
दानंविशेषतः गजदानाद्भूमिदानंनिलदानंनंतोधिकं १० ततःसुवर्णदानंतुअन्नदानंनंतोधिकं अन्नदानात्परक्षानंनभूतंनभ
विध्यति ११ पितृदेवमनुष्याणांनृसिरेनजायते तत्समंकविभिः प्रोक्तंकन्यादानंनृपोत्तम १२ धेनुदानंचतनुत्यभित्याहभ
गवान्स्वयं प्रोक्तेभ्यःसर्वदानेष्वोविद्यादानंविशिष्यते १३ तत्फलसमवाप्नोतिनरः कृत्वावस्तुथिनीं कन्यावित्तेनजीवंनियेन
राः पापमोहिताः १४ तेनरानरकंयांनित्यावदाभूतसंक्षुब्धम् तस्मात्सर्वप्रयत्नेनयात्यकन्यकाधनम् १५ यश्चगृणहातिलोभे
नकन्यांभीत्वात्वनद्धनम् सोऽन्यजन्मानिराजेंद्रओतुर्भविनिभिश्चिंतं १६ कन्यांविनेनयोदद्याद्यथाशक्तिस्त्वंलंकृतम् तत्पुण्य
संख्याकर्तुंहिचित्रगुप्तोपावत्यलं १७ तत्फलंसमवाप्नोतिनरः कृत्वावस्तुथिनीं कांस्यमांसमस्तूरान्नचणकांकोद्रवास्तथा १८
शाकंमधुपरान्नचपुनर्भोजनंमैथुने वेष्णवोव्रतकर्ताचदशुभ्यादशवर्जयेत् १९ द्यूतंभीडांचनिद्रांचतांबूलंदंतधावनम् परा
पवादपैश्वर्यपतिनेः सहभाषण २० क्रोधंचेवानृतंवाक्यमेकादश्याविवर्जयेत् कास्यमांसमस्तूरान्नचणकांकोद्रवास्तथा १८
२१ व्याथामंचप्रवासंचपुनर्भोजनंमैथुने क्षोद्रंतेतंपरान्नचद्वादश्यापरिवर्जयेत् २२ अनेनविधिनाराजन्निहितायेर्वस्तुथिनी
सर्वपापक्षयकृत्वादद्यात्प्रानेक्षयागतिं २३ रात्रौजागरणंकृत्वापूजितोयेर्जनादनः सर्वपापविनिर्मुक्तास्तेयातिपरमां गतिं
२४ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकर्तव्यापापश्रीरुषिः क्षुपारितनयार्द्धोर्तेनरदेवस्तुथिनी २५ पठनाच्छृणाद्वाजगृहोसहस्रफलंलभेत्
सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकमहायते २६ इतिश्रीभविष्यो० वे० कृ० वस्तुथिनी० मा० संपूर्णम् अथवैशारवशक्केकादशी
कथा युधिष्ठिरउवा० वैशारवशक्केपक्षतुकिंनोमेकादशीभवेत् किंफलंकोविधिस्तस्याः कथयस्वजनादनं १ श्रीकृष्णउ
वाच कथयामिकथामेतांशृणु धर्मनंदन वसिष्ठोयामकथयत्पुरारामायटच्छते २ रामउवाच भगवन्शृणु
भिच्छाभिमतानामुत्तमं व्रतम् सर्वपापक्षयकरं सर्वदुःखं रविनिहंतनम् ३ मयादुःखानिभुक्तानिसीताविरहजानिवै

ततो हं भयभीतोऽस्मिष्टच्छामित्वां महासुने ४ वसिष्ठ उवा० साधुष्टल्यारामतैवेपि षष्ठीभक्तिः त्वन्नामग्रहणेनैव पूतो भवति
मानवः तथापि कथयिष्यामि लोकानां हितकांक्षया पवित्रपावनानां च व्रतानां सुनमं व्रतं ६ वेशारवस्मसितं पक्षे द्वादशीरामया-
भवेत् मोहिनीनामसाप्रोक्ता सर्वपापहरा परा ७ मोहज्जालान् प्रमुच्येत पातकानां समूहतः अस्याव्रतभभावेन सत्यं सत्यं वदाम्य
हं ८ अतस्तु कारणाद्रामकर्मैवैषा भवादृशैः पातकानां क्षयकरी महादुःखविनाशिनी ९ शृणु वैकर्मनारायण कथां पुण्यप्रदां शु-
भाम् अस्याः श्रवणमात्रेण महापापप्रमणश्चति १० सरस्वत्यास्तं रस्य पुरीषद्रावतीं शुभा द्युतिमान्मानवृषतिस्तत्राज्यं करा-
तिवै ११ सोमवंशोद्भवो राजा धृतिमान् सत्यसंगरः तत्रैवैश्यानि वसति धनधान्यसमृद्धिमान् १२ धनपाल इति रज्यातः पुण्यकर्मप्र-
वर्तकः प्रपत्ताद्याय तनन उगाराय कारकः १३ विष्णुभक्तिरतः शांतस्तस्या सन् पंचपुत्रकाः स्मरनाद्युतिमांश्चैव मेधावी स्त-
कृती तथा १४ पंचमोऽष्टबुद्धिश्च महापापहतः सदा वारस्त्रीसंगतिरतो विदगोष्ठीविशारदः १५ द्यूतादिव्यसनासक्तः परस्त्री-
रतितालसः नंदवान्नातिथीनृहृद्धानपि पट्टं चैव हि जानापि १६ अन्यायकर्ता दुष्टात्मापि तु र्द्व्यक्षयंकरः अपमप्तभक्षकः पापः स्त-
रापानरतः सदा १७ वेश्याकंठस्मिन् सबाहुर्भ्रमदृष्टश्च तृण्यथे पित्राभिष्काशितो गेहात्यगित्यक्तश्च बांधवैः १८ स्वदेहभूयणा-
न्येव क्षयं नीतानि तेनैव गणिकाभिः परित्यक्तो निर्दिशतश्च धनक्षयात् १९ ततश्चिंतो प्ररोजातो वस्त्रहीनः द्रुधादितः किं क-
रोमिह गच्छामि केनोपायेन जीव्यते २० तस्करत्वं समाख्यं तत्रैव न गरेषु नः गृहीतो राजपुरुषेषु नृक्तः श्रवणं पितृगौरवान् २१ पुनर्ब-
द्धः पुनर्मुक्तः पुनर्मुक्तः स संक्षेमैः धृष्टबुद्धिर्दुराचरो निबद्धे निगंडे हटैः २२ कशापते स्ताडितश्च पीडितश्च पुनः पुनः न
स्थानव्यहिमं दात्सवत्या मे देशगोचरे २३ एवमुक्त्वा ततो राज्ञो मोचि तो हटवंधनात् निर्जगाम भयात्तस्य गतो सो गहनं वनम्
२४ स्तूतृषापीडितश्चायमिति श्रुत्वा ध्यायति सिंहवन्निजधानो सोऽमुगस्त्वरचिन्ततात् २५ आभिषाहारानिरतो वेति निष्ठति सर्व-
दा करशरासनकृत्वा निषंगंष्टसंगतं २६ अरण्यचारिणो हंति पक्षिणश्च चतुष्पदान् चकोराश्च मधुराश्च कंकास्तितिरसूषकान्

२७ एतानन्यानुहंतिनित्यं दृष्टधीर्नर्ततद्युगः पूर्वजन्मकृतैः पापैर्निमग्नः पापकर्तृमे २८ दुःखशोकसमाविष्टश्चिन्तयत्सोव्यहर्नि
शं कौण्डिन्यस्याश्रमपदं प्राप्तः पुण्यवशान्तक्वचित् २९ माधवमासिजान्द्वयाकृतस्नाननपोधन आससाददृष्टबुद्धिः शोकभोरणपीड
नः ३० तदस्त्रविदुस्मर्शनागतपाश्चाहताशरुषः कौण्डिन्यस्याग्रतः स्थित्वा प्रत्युवाच कृताजलिः ३१ दृष्टबुद्धिरुवाच प्रायश्चि
नं वद ब्रह्मन् विनायत्नयद्भवेत् आजन्मकृतपापस्य नास्ति विनंममाधुना ३२ ऋषिरुवाच शृणुष्वैकमना भूला येन पापपक्षयस्तव
वेशारवस्य भित्तपक्षे मोहिनीनामनामतः ३३ एकादशीव्रतनस्याः कुरुमद्वाक्यमोदितः मेरुतुल्यानिपापानि क्षयं नयनिदेहि नो ३४
बहुजन्माजितान्येषामोहिनीसमुपोषिता इति वाक्यं सुनेः श्रुत्वा दृष्टबुद्धिर्हंसमहदि ३५ व्रतंचकार विधिवत् कौण्डिन्यस्यापदे
शतः कृतव्रतनृपश्च दृष्टहृत्पापो बभूव सः ३६ दिव्यदेहस्तनो भूत्वा गरुडोपरि संस्थितः जगाम वैष्णवं लोकं सर्वोपद्रववर्जित ३७
इतीदृशं रामं चंद्रतमोमोहनिहंतं नानः परतरं किंचिच्छ्रेयोकोसं चराचरे ३८ यज्ञादितीर्थदानानि कलानाहं निषोदशो पठनाच्छ्रव
णाद्वाजन्मगोसहस्रफलं लभेत् ३९ इति श्रीकूर्मपुराणे वेशारवशक्तुर्मोहिनीनोमैकादशीमाहात्म्यं संपूर्णम् अथ ज्येष्ठसह
स्र्योकादशीकथा युधिष्ठिर उवाच ज्येष्ठस्य कृष्णपक्षे तु किं नोमैकादशी भवेत् श्रोतुमिच्छामि माहात्म्यं तद्दत्स्व जनार्दन १
श्रीकृष्ण उवाच साधुष्टं त्वयाराजं द्वौ कानां हितं काम्यया बहुपुण्यप्रदा त्वेषा महापातकनाशिनी २ अपरानामराजेंद्र अपार-
फलदायिनी लोके प्रसिद्धतां याति अपरायस्तु भवेत् ३ ब्रह्महत्याभिसूतेऽपि गोत्रहाप्सूणाहानथा परापवादवदोत्तपरस्त्रीरसिको
पि च ४ अपरासेवनाद्वाजन् विपाप्मा भवति श्रव कूटसाक्षमानकूटतुलाकूटकराग्नयः ५ कूटवेदं पठेद्विमः कूटशास्त्रं करोति च
ज्योतिषी कूटगणकः कूटायुर्वेदकोष्णिप्रकू ६ कूटसाक्षिसमाद्येन विज्ञेयानरकौकसः अपरासेवनाद्वाजन् पापमुक्ता भवति ते ७
क्षत्रियः क्षात्रधर्मं यस्त्यक्त्वा सुखात्सलायने स्याति नरकं यो रस्त्रीयधर्मं बहिष्कृतः ८ अपरासेवनाद्वाजन् पापं त्यक्त्वा दिवं व्रजेत् वि
द्यामधीत्ययः शिष्यो गुरुनिंदां करोति च ९ महापातकयुक्तेऽपि निरयं याति दारुणं अपरासेवनात्सोपि सद्गतिं प्राप्नुयान्नरः १०

महिमानं चापरायाः शृणुराजन्वदाम्यहं पुष्करभ्रितये स्त्वात्वाकार्तिं कथयत फलेन भेत् १ गंगायां पिंडदानेन पितृणां तृप्तिदोषशः सिंहस्थि
 ने देवगुरौ गीतमीत्त्वानं केनरः १२ यत् फलं समवाप्नोति कुम्भे केदारदर्शनात् बदर्याश्रमयात्रायां तत्तीर्थसेवनादपि १३ यत् फलं समवा
 प्नोति कुक्षे त्रेत्रविग्रहे गजाम्बुहे मदानाभिर्यजेत् कृत्स्नसुवर्णदः १४ यत् फलं समवाप्नोति अपराया व्रतान्तरः अर्धपस्तंगां दत्वा सु
 वर्णं वसुधां तथा १५ नरस्तत् फलमाप्नोति अपराव्रतसेवनात् पापद्रुमकुरारो यं पापं धनदधानलः १६ पापधिकारस्तस्यो यं पापसारगके
 सरी बुद्धदा इव तोषेषु नि का इव जंतुषु १७ जगन्ते मरणायेव एकादश्या व्रतं विना अपरांसमुपोयैव पूजयित्वा त्रिविक्रमं १८ सर्व
 पापविनिर्मुक्तो विष्णुलोकं व्रजेन्नरः लोकानां च दत्तार्थयुतवाग्मेकयितं मया १९ परनाच्छ्रवणाद्वा जन्मसर्वपोषैः प्रमुच्यते २० इति
 श्रीब्रह्मांडपुराणे ज्येष्ठहोत्रे एकादशी अपरानाम्नामाहात्म्यं सू ४ अथ ज्येष्ठहोत्रे एकादशी कथा श्रीमसेन उवाच पिता
 महमहाबुद्धे शृणु मे परमं वचः सुधि शिरश्च कुर्वीत तद्वा द्रुपदं नृदिनी १ अर्जुनेन कुलध्वेव स ह देवस्तेष्वेव च एकादश्या न भुजं जितिक
 दा चिदपि सूत्रत २ नेमां भुवोर्नैवेदिन्यं मां सुस्तं ह कोदर अहं नानुवृत्ता त बुभुक्षादः सहा मम ३ दानं दास्यामि विधिं धत्त पूजयिष्या
 मिके शवं विनोपवासं लभ्येत कथमेकादशीयते ४ श्रीमसेन वचः सुत्वा ध्यामां वचनमब्रवीत् व्यास उवाच यदि स्वर्गोत्पत्ती
 यस्ते नरकोटुष्टएव च ५ एकादश्यां न भोजनं न पश्येत् कुरमयोरपि श्रीमसेन उवाच ६ पितामह महाबुद्धे कथया भितवायतः ६
 एकमुक्तेन शक्तो ह सुपवासः कुनो मुनि वृकनामस्यो विविद्भिः ससदा जने रमस ७ अतीवार्थे यदा आभितदा स सुपशाम्यति ८ एक
 शक्तोऽस्म्यहं कर्तुं चोपवासमदा मुने ९ येनेव शक्तं स्वर्गस्तत्करोमि यथा तथम् तदेकं वदन्निश्चिद्यत्येन येन येन यो ह मां भूयाम् १० व्या
 स उवाच श्रुता मे मानवाधर्मा वै दक्षाश्च शृणुष्व व्या कलौ युगेन दक्षयिते नैवेकं पुनराधिप ११ सूर्योपायान् व्यान्य धनमन्य कुरु
 महाफलं पुराणानां च सर्वेषां सारं हतुं वदामि ते १२ एकादश्या न भुजीत पश्येत् कुरमयोरपि एकादश्या न भुजं कथेन श्रान्तिनर
 कंतु सः व्यासस्य वचनं श्रुत्वा कौपिनेयः प्रब्रुवत् श्रीमसेनो महाबुद्धे भर्ति वाक्यमभाषत १३ श्रीमसेन उवाच पितामह

नशक्तो हमुपवासं करोमि किं नतो बहुफलं दृष्टि व्रतमेकं मम मनसो १४ व्यास उवाच ० वृषस्थे भिक्षुनस्येवाशक्तो लोकदशी भवेत्
 ज्येष्ठभासे प्रयत्नेन सोपाध्याजलवर्जिता १५ स्नाने चान्नमेनैवैवर्जयित्वा दकं बुधः माषमात्रं स्तवर्णस्य यत्र मज्जति वै मणिः १६
 एतदाचमनं भोक्तृपवित्रकायशोधनम् गोकर्णं हृतहस्तेन माषमात्रं जलापिबेत् १७ तन्यूनमधिकं पीत्वा स्तसपानसमं भवेत् उपपु-
 त्रीनेनैवान्यं व्रतं संगोन्यथा भवेत् १८ उदयादुदयं यावद्दर्जयित्वा तथोदकं अपपत्नादवाप्नोति दशदशीफलम् १९ ममानेनैव
 मलेजने द्वादश्यां स्नानं भवेत् जलं सुवर्णदत्त्वा च द्विजातिभ्यो यथाविधि २० भुञ्जीत कृतकृत्यस्तु ब्राह्मणेः सहितो वशी एवं ह
 तेनुयत् पुण्यं भीमसेनः कृणुष्वत २१ सवत्सरस्य यामध्ये एकादशे भवन्ति वै तासां फलमवाप्नोति अत्र मेनास्ति सशयः २२ इति
 मां केशवः ग्राहं शंखचक्रगदाधरः सर्वधर्माभिरित्यज्यमा मेकं शरणं व्रज २३ एकादश्यां निराहारान्नरः पापात् प्रमुच्यते इव्यश-
 द्विः कलौ नास्ति संस्कारः स्मार्त एव च २४ वैदिकं च कुतश्चास्ते प्राप्ते प्राप्ते दुष्टे कलौ युगे किं नु ते बहुनेक्तेन वा युषुत्र पुनः पुनः २५
 एकादश्यां न भुञ्जीत पक्षयोरुपयोरपि एकादश्यां सिते पक्षे ज्येष्ठस्योदकवर्जितम् २६ उपोष्य फलमाप्नोति तच्छुश्रूषकोदर
 सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं सर्वदानेषु यत्फलं २७ तत्फलं समवाप्नोति दमां कृत्वा ह कोदर संवत्सरं यावत्सुः शक्रः कृष्णा ह कोदर २८
 उपोषिना स्ताः सर्वास्तुरेकादशेन सशयः धनधान्यवहासुर्दोः पुत्रोरोग्यफलप्रदाः २९ उपोषितानुरव्याम्र इति सत्यं वदामि ते
 यमदत्तामहाकायाः करालाः कृष्णपिंगलाः ३० दंष्ट्राशयोरौद्रानोपसर्पितं नरम् पीतांबरधराः सौम्याश्चक्रहस्तामनौजवाः
 ३१ अतः कालेनयं त्यवमानवैवेष्णावीपुत्रीम् तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सोपोष्यादकवर्जिता ३२ जलधेनुं तथा दत्त्वा सर्वपापैः प्रमु-
 च्यते इति श्रुत्वा तदा चक्रुः पांडवा जने मेजय ३३ तथा त्वमपि मृगपालसोपवासात् चर्चनं हरेः कुरुत्वं च प्रयत्नेन सर्वपापप्रशान-
 ये ३४ करिष्याम्यद्यो देवेश जलवर्जमुपोषणं भोक्ष्ये परे र्हि देवेशात् नानं वातववासरान् ३५ इत्युच्चार्य नतो मंत्रमुपवासपरा-
 भवेत् सर्वपापविनाशाय श्रद्धादमसमन्वितः ३६ मेरुमंदरमानं तु स्थिरो यः पुरुषस्य वा सर्वतद्रूपं नोपाति एकादश्याः प्रभावनः ॥

सकांचनः प्रदातव्यापदोवस्त्रेणसंयुतः तोयस्यनियमतस्याकुरुतेवैसपुण्यभाक् ३८ पलकोटिसुवर्णस्य यामेयामिश्रुतेनफलम्
स्नानदानंजपं होमं यदस्याकुरुतेनरः ३९ तत्सर्वं चाक्षयं प्रोक्तमेतत्तद्वृणास्यभाषितं किंवापरेणधर्मेणनिर्जलेकादशीन्प ४० उ
पोपिताचविधिवैद्वेष्ट्यावपदमाश्रुयात् सुवर्णमन्नवासांसि यदस्यासंप्रदीयेत ४१ तस्यैवचकुरुष्ट्रेषसर्वंचाप्यक्षयंभवेत् ए
कादशीदिनेयोनंमुक्तेपापंमुनक्तिः ४२ १० लोकसंचालोमृतः प्राप्नोतिदुर्गतिं येप्रदास्यतिदानानिद्वादशीसमुपोष्यन् ४३
ज्येष्ठमासेसितपक्षेमाप्यनिपरमपद ब्रह्महामयपस्तेनो गुरुदशमदानुनी ४४ सुच्यतेपातकैः सर्वैर्द्वादशीयेरूपोपिता विंशे-
षंशुक्तेनैयनिर्जलेकादशीदिने ४५ यत्कर्तव्यंनरैः स्त्रीभिः श्रद्धादमसमन्वितैः जलशायीतुसंयुज्योदेयाधेनुश्वतन्मयी ४६
प्रत्यक्षवानुपश्रुष्टघृतधेनुमथापिवा दक्षिणाभिश्चश्रेष्ठाभिर्मिश्रान्नेश्च एयग्विधैः ४७ तोषणीयाः प्रयत्नेनहिजाधर्मस्तनावर
नुक्षोभवतिवैक्षिप्रंनेस्तुष्टेर्मोक्षदोहरिः ४८ आत्मद्रोहः कृतस्तेस्तुष्टेर्नैषासमुपोपिता पापात्मानोदुराचारादुष्टास्तेनाश्वसंश
यः ४९ कुलानांचशतसाग्रभवाचारतंसदा आत्मनासहसन्नीतवासुदेवस्यमंदिरं ५० शान्तेर्दानपरेष्टेव अर्चद्भिश्चतथाह
रिं कुर्वद्भिर्जीगरंरात्रौयेनैरेः समुपोपिता ५१ अन्नं पानं तथागावो वस्त्रं शय्यासनं शरभं कमंडलुस्तथाछत्रं दानव्यं निर्जलादिने
५२ उपानेहोचयोदयात्सावभूतेर्द्विजोत्तमे ससेवर्णेनयानेनस्वर्गलोकिकेव्रजेत्कृत्वा ५३ यश्चेमांश्चणुयाद्भक्त्या यश्चापिपरिकर्तये-
त् उभौनोस्वर्गनोऽस्यानां नात्रकार्योचिवारणा ५४ यद्वृत्तं तु सिनीवाल्याराहुयस्तेर्दिवाकरे कृत्वाश्चाद्वलंभेनमर्त्यस्तदस्याः श्र
वणादपि ५५ नियमंचप्रकुर्वीतदंतथावनपूर्वकं एकादश्याग्निराहोरोवर्जयिष्यामिवैजलं ५६ केशवप्रीणनार्थाय अन्यदाचम
नादृते द्वादश्यादेवदेवेशः पूजनीयश्चिक्त्रिमः ५७ गंधपुष्पैस्तथादीपैर्वीरिभिः प्रीणयेद्द्वारिम् पूजयित्वाविधानेनमंत्रमेनमुक्षे-
रयेत् ५८ देवदेवत्वंपीकेशं साराणवतारक उदकुंभप्रदानेननयमां परमांगतिम् ५९ ततः कुंभाः प्रदातव्या ब्राह्मणेभ्यः स्वश-
क्तिः सान्नावत्सुतामीमलत्रोपानतृफलाब्जिताः ६० दानान्यन्यानि देयानि जलधेनुर्विशेषतः भोजयित्वा ततो विभ्रावस्वयंभु

जौनवारयतः ६१ गवयः कुरुते पूर्णां दश्यां पापनाशिनीं सर्वपापविनिर्मुक्तः पदं गच्छत्यनामयं ६२ ततः प्रमृतिमीमेन कृतात्येका
दर्शशरुभा पांडवदादशीनाम्नालोके रव्यानावधुवह ६३ इनित्रीब्रह्मवेवर्तपुराणे ज्येष्ठशः निर्जले कादशीमाः संपूर्णम्
अथापादकृणोकादशीकथा युधिष्ठिर उ० ज्येष्ठशः के निर्जलायामादात्म्यैवैश्रुतमया आषाढकृष्णपक्षे ह किं नो मे कादशी
भवेत् १ कथयस्व नमसादेन ममाग्नेमधुसूदन श्रीकृष्ण उवाच व्रतानामुत्तमं राजन कथया भितवाग्रतः सर्वपापक्षयकरं मुक्तिमु-
क्तिप्रदायकं आषाढस्यासि तं पक्षे योगिनीनामनामतः ३ एकादशी नृपञ्चैष्टमहापातकनाशिनी संसारार्णवमग्नानां पोतरूपा स-
नातनी ४ जगच्चेयसारं मृत्योर्गिनीति नराधिप कथयामि कथां तस्याः पौराणीं पापहारिणीं ५ अलकाधिपतिर्नाम्ना कुबेरः शि-
वपूजकः तस्यासीत् पुण्यवदुको हेममालीति नामतः ६ तस्य पत्नी स्फुरत्याच विशान्नादशीति नामतः सतस्यास्ते हंसयुक्तः कामपा-
शवशागतः ७ मानसालुष्यं निचयमानियस्व गृहे स्थितः पत्नी मे स मातुः को न कुबेरालयगतः ८ कुबेरो देवसदने करोति शिवपू-
जनम् मध्याह्नसमये राजन पुष्याणि न समीक्षिते ९ हेममाली त्वभवे न रमेते कान्तया सह यक्षराट् भक्षुवाचाय कालाति क्रम-
कोपितः १० कस्मान्नायाति शोयस्सा हेममाली दुरात्मवान् निश्चयः क्रियतामस्य भक्षुवाच पुनः पुनः ११ यक्षाऽज्जुः वनिताका-
मुको गेहे रमते स्वेच्छयानृप नेपावाक्यं समाकर्ण्य कुबेरः कोपपूरितः १२ आक्षय्यामासं तं पूर्णवदुक् हेममालिनं ज्ञात्वा कालात्यं
सोपि मय व्याकुललोचनः १३ आजगाम नभस्स्थत्य कुबेरस्याग्रतः स्थितः तं हस्वाधनदः क्रुद्धः कोपं संरक्तलोचनः १४ अत्युवा-
च नरुपाविष्टः कोपान्नप्रस्फुरिताधरः धनद उवाच रे पापदुष्टदुष्टं कृतवान् दवं हलनम् १५ अतो भवन्निश्चययुक्तो विसुक्तः कांतया-
सदा अस्मात्स्थानादपध्वंस्ते गच्छस्थानमथाधमम् १६ इत्युक्ते वचनेन तस्मात्स्थानात्पपात सः महादुःखाभिभूतश्च कु-
ष्ठपीडितविग्रहः १७ न वै तोयं न भक्ष्यं च वने रोद्रेलभत्यसौ न स्मरं बंदि वसेत स्य न निद्रां लभते निशि १८ छायायां पीडित ननु निर्दा-
घे त्यंतपीडितः शिवपूजापभावेन स्मृतिस्तस्य न लुप्यते १९ पातकेनाभिभूतोऽपि पूर्वकर्मस्मरत्यसौ प्रममाणस्ततो गच्छद्भिमा

पापघ्नं सर्वकामदम् न कृतं येनैरलोकेनेनरानिदयेषिष्ठाः ६ पद्मानामेति विख्याता शतौख्यिका दशोसिता लृषीकेशाभीत्येतु क
 तं व्यं व्रतमुत्तमम् ७ कथया भित्तवायेहं कथोपोरागि कीं श्रुताम् यस्याः श्रवणमात्रेण महापापप्रणश्यति ८ माधातानामराज
 षिर्विवस्वदंशसंभवः बभूव्वचक्रवर्ती सप्तत्यसंधः प्रतापवान् ९ धर्मतः पालयामास प्रजाः पुत्राभिबोरसान् नतस्वराज्ये दुर्भि
 क्षनाधयो व्याधयस्तथा १० निरातकाः प्रजास्तस्य धनधान्यसमन्विताः नान्याथोपाजितं द्रव्यकोशेन तस्य महीपतेः ११ तस्यैव
 कुर्वतो राज्यं बहुवर्षगणोक्तः अथो कदाचित्संप्राप्ते विपाके पापकर्मणः १२ वर्षत्रयं तद्विषयेन वर्षवर्षबलाहकः तेनोद्दिष्टाः प्रजा
 स्तत्र बभूवुः क्षुधया दिताः १३ स्वाहास्वधावषट्कारवेदाध्ययनवर्जिताः बभूवुर्विषयास्तस्य सस्यामा विनपीडिताः १४ अ
 थ प्रजाः समागत्य राजानां भिदमभुवन् श्रूयतां वचनराजन् प्रजानां हितकारकम् १५ आपो नारादिति प्रोक्ताः पुराणेषु मनीषिभिः
 अयं नतामगवतस्तेन नारायणः स्मृतः १६ पर्जन्यरूपी मगवान् विष्णुः सर्वगतः सदा स एव कुरुते दृष्टिं दृष्टेरन्नंततः प्रजाः १७
 तदभावेन नृपते क्षायं गच्छंति वै प्रजाः तथा कुरु नृप मेष्ट्रयोगक्षेमो यथा भवेत् राजो वाच सत्यमुक्तं च भवता न मिथ्याभिहि
 तं वचः अन्नब्रह्म मये मोक्तमन्ने सर्वमिति श्रुतं १९ अन्नाद्भवति भूतानि जगदन्नेन वर्धते इत्येवं श्रूयते लोके पुराणे बहुविस्तेर
 २० नृपाणामपचारं प्रजानां पीडनं भवेत् नाहं पश्याम्यात्मकृतं दोषं बुद्ध्या विचारयन् २१ तथापि प्रयतिष्यामि प्रजानां हितका
 म्यथा इति कृत्वा मतिराजा परिमये वलान्वितः २२ नमस्कृत्य विधानारंजगाम गहनं वनं च चारमुनि सुखा नामाश्रमांस्तु प्रसेधि
 तान् २३ ददशीथि ब्रह्मस्तु मृषिभिरसंनृपः तेजसा द्योति तदिदं शिद्वीतीयमिव पद्मजं २४ तं दृष्ट्वा हर्षताराजा अवतान् च वाह
 नात् नमश्चक्रे स्वचरणौ कृताजलिपुटो वशी २५ मुनिस्तमभिनेद्याथ स्वस्ति वाचनपूर्वकं पप्रच्छ कुशलं राज्ञ्यसमस्वंगुप्त-
 पतेः २६ निवेदयित्वा कुशलं पप्रच्छानामयं नृपः ततश्च मुनिनाराजा दृष्ट्या गमनकारणः २७ अब्रवीन्मुनिशार्दूल स्वस्या गमनका-
 रणम् राजो वाच मगवन् धर्मविधिनाममपालयतो महीम् २८ अनादृष्टिः संप्रवृत्तानां हवेद्यत्र कारणम् संशयच्छेदनाथी

त्दागतौ हतवातिकम् २९ योगक्षेमविधौ न प्रजानां कुरुनिर्घमिं क्रूरिषु वाच एतत्कृतयुगं राजन् युगानां मुन्नसं स्मृतं
 अत्र ब्रह्मोन्नरा लोका धर्मश्चात्र चतुष्पदः ३० अस्मिन् युगे तपायुक्ता ब्राह्मणानेतरजनाः विषयतवराजं द्रष्टुं यत्नं ३१
 अकार्यकरणान्तस्य न वर्षति बलाहकः कुरुतस्य वधेयं त्र्येन दोषः प्रशाम्यति ३२ राजो वाच नाहमेन वधिष्यामि न पस्यतम
 नागसं धर्मोपदेशं कथयन्तु पसर्गविनाशनम् ३३ क्रूरिषु वाच यद्येवं तर्हि नृपते कुरुष्वेकादशी व्रतम् शत्रुचिमा-
 से सिते पक्षे पद्मानो मोतिविश्रुता ३४ तस्या व्रतप्रभावेन स्रष्टुमिति वित्तानुवम् सर्वमिदं प्रदात्येषा सर्वोपद्रवनाशिनी ३५
 अस्यावर्तं कुरु नृपस प्रजः सपरिच्छदः इति वाक्यं युनेः मुत्ताराजा स्वगृहमागतः ३६ आपादमासे संभ्राते पद्माव्रतमथाक
 रोत् प्रजाभिः सह सर्वाभिश्चालुर्वर्णसमन्वितः ३७ एवं कृते व्रते राजन् नृपवर्षबलाहकः जलेन ह्लाविता भूमिभरभवत्सस्य
 मालिनी ३८ तृषो केशप्रसादेन जनाः सौरव्यं प्रपदिरे एतस्मान् कारणादेव कर्तव्यं व्रतमुन्नमम् ३९ मुक्तिमुक्तिप्रदं चेव
 लोकानां स्मरवदायकं पठनाच्छ्रवणादस्याः सर्वपापैः प्रमुच्यते ४० इयमेकादशी राजन् शयनीत्यभिधीयते विष्णोः प्रसाद-
 सिद्धयर्थमस्यां च शयनव्रतम् ४१ कर्तव्यं राजशार्दूलजने मोक्षेच्छुभिः सदा चानुर्मास्य वनारं भोग्यस्यामेव विधीयते ४२
 युधिष्ठिर उवाच कथं कृष्णा प्रकर्तव्यं श्रीविष्णोः शयनव्रतम् तद्ब्रूहि ह्ययं देव चानुर्मास्य व्रतानि च ४३ श्रीकृष्णः
 शृणु पार्थ नृपवक्ष्यामि गोविंद शयनव्रतम् चानुर्मास्ये च यान्युक्तान्यासे स्तानि व्रतानि च ४४ कर्कराशिगते सूर्यशक्तौ शक्रैस्तु
 पक्षके एकादश्यां जगन्नाथं स्वापयेन्मायुस्तदनं ४५ तुलाराशिस्थिते तस्मिन् नृपकृत्यापयेद्भूरिम् अधिमासे पिपतिने गणपतौ
 विधिः क्रमात् ४६ नान्यथा स्वापयेद्देवं नैवेद्यापयेद्भूरिम् आपादस्य सितपक्षे एकादश्यां सुपोषितः ४७ चानुर्मास्य व्र-
 तानां मुकुर्वीत परिकल्पनम् एवं च प्रतिमां विष्णोः स्थापयित्वा युधिष्ठिर ४८ स्नापयेत्प्रतिमां विष्णोः शंखचक्रगदाधराम् पी-
 नां वरधरां सौम्यां पर्यंकैर्वेसितैः शस्त्रैः ४९ सितवरत्रसमाच्छन्ने सोपधाने शुधिष्ठिर इति हासपुराणज्ञो ब्राह्मणो वेदपारगः ५०

स्नापयित्वा दधिस्त्रीरघृतक्षौद्रसिनादिभिः समालय्य शशैर्गंधैर्धूपैर्द्विष्वहूरिषाः पूजयेत्तत्कुसुमैः शस्त्रैर्मंत्रेणानेन पांडव
 ५१ शाथिनस्त्वत्क्षौद्रैर्केशपूजयित्वा श्रिया सह प्रसादं कुरु देवेश तस्मात्सहजनार्दन ५२ स्रुते त्वयि जगन्नाथ जगत्स्रुते चरा
 चरम् एव तां प्रति मोषिष्णाः स्थापयित्वा युधिष्ठिर ५३ तस्या एवाग्रतः स्थित्वा गृह्णाया नि यमान्नरः चत्वारो वार्षिकान्मासा
 न्देवस्योत्थापनावधि ५४ प्रातः संध्यादि कुरु सर्वं नित्यकर्म समाप्य च गृहाभ्युनियमान् शतद्वान्निर्विघ्नं कुरु मे प्रभो ५५ इति सं
 ग्रहार्थं देवेश प्रहृष्टः संश्रद्धमानसः स्त्रीवानरा वामदक्षो धर्मार्थं च धनव्रतः ५६ गृह्णाया नि यमानेनानुदत्तधावनपूर्वकम् व्रत-
 मारं प्रकालास्तु मोक्ताः पंचैव विष्णुना ५७ उपक्रमं च तृमोसं व्रतानं च नरः शक्तौ एकादशीद्वादशी चैर्पोषिमा च तथाष्टमी ५८ क
 र्कटोच्चैव संक्रान्तिस्तु कुर्वाद्यथाविधि चतुर्धा गृह्यैर्वैर्वाणं चातुर्मास्यव्रतनरः ५९ कार्तिकेशः शक्रपक्षे तु दशदश्या तत्समापयेत् तेषां फ
 लानि वक्ष्यामि कर्तृणां तेऽप्यकूटयकू ६० आषाढेशः शक्रपक्षे तु एकादश्या सुषोषितः चातुर्मास्यव्रतं कुर्याद्यत्किंचिदवनीपते ६१
 नान्यथा चाब्दकृत्वा पाविनिहंति प्रयत्नतः नशेषावं न मोदय च शक्रगुर्वर्नवार्धकं ६२ रवंडत्वे चिंतेय दादौ चातुर्मास्यविधौ नरः रवं
 डांगव्यापी त्मा तं डोयद्य रवंडा भवेन्नृपिः ६३ अशुचिर्वीरशुचिर्वीरपि यदि स्त्रीयादिवापुमान् व्रतमेकनरः कृत्वा सुच्यते सर्वपातकैः
 असंक्रान्तं तथा मासे देवेषु च कर्मणि मलरूपमशौचं च वर्जयेन्मतिमान्नरः ६४ प्रतिवर्षं तु यः कुर्याद्व्रतं वै संस्मरन् हरिम् देहान्ते
 ति प्रदीपेन विमानेनार्कतेजसा ६५ मोदते विष्णुलोकं सौयावदाभूतं स पूवं देवतायनेन नित्यं मार्जनं जलसंचनं ६७ प्रहृष्टं गौ-
 मयेन रंगवत्यादि कृतं तथा यः करोति नरः श्रेष्ठ चातुर्मास्यमर्तं दिनः ६८ समो सो च यथाशक्त्या कृत्वा ब्राह्मणभोजनं सप्तजन्म
 सुविभ्रं द्रः सत्यधर्मपरो भवेत् ६९ दृष्ट्वा क्षीरेण च ज्येन क्षौद्रेण सितया तथा स्नापयेद्द्विषादो वंचातुर्मास्ये जनाधिप ७० स
 याति विष्णुसारूप्यं सरवस्य मश्नुते नृपेण भूमिर्दातव्या यथाशक्त्या च कंचनम् ७१ विप्राये देवसु दिश्य सफलं च स दक्षि
 णं अक्षय्यालभते भोगान् स्वर्गं ददद्वापरः ७२ लोकं च समवाप्नोति विष्णो रत्र न संशयः देवा ये हे मप्यनुदद्यान्नेव दसंयुतम् ७३

गंधपुष्पाक्षनाद्यैर्देवब्राह्मणभारिषि पूजायः कुरुते नित्यं चातुर्मास्ये त्रिनीनरः ७४ अक्षयं स्मरन् स्वमाप्नोति पुरंदरं रज्ज्वेत् य
 स्तुर्वेत्तुरो मासान् तुल्यं स्याद्द्वारमर्चयेत् ७५ तुलसीकांचनीकृत्वा ब्राह्मणार्थं निवेदयेत् कांचनेन पिमानेन वैष्णवीं लभते ग-
 तिं ७६ देवाय गुरुगुलं यैर्वेदीपं चार्पयेत नरः स भोगी जायेत श्रीमान् तथा सोमाग्यवानपि ७७ समाप्तौ धूपिकादद्याद्दीपि-
 कांचमहाभते प्रदक्षिणां तु यः कुर्यान्निमस्कारं विशेषतः ७८ अश्वत्थस्याथ वा विष्णोः कार्तिक्यामवधिर्मवेत् पादं प्रादात्
 रस्यस्य करो कृत्वा च संयुतो ७९ स्तुतिं वा चिह्निहृदि ज्ञानं च तुरंगाग्रं प्रदक्षिणा संध्यादीपप्रदो यस्तु प्रांगणे द्विजदेवयोः ८० समाप्तौ
 दीपिकादद्याद्दृक्चैर्कंचकांचनं वायुमालभे न यस्तु ते जस्वी सप्तवेदिह ८१ वैमानिको भवेद्देवो गंधर्वाप्स रसे वितः विष्णु-
 पादोदकं यस्तु पिबेच्छ्रद्धासमन्वितः ८२ विष्णोर्लोकमवाप्नोति न च स्मिन् जायेत नरः शतमशोत्तरं यस्तु गायत्रीजपमाचरेत्
 त्रिकालं वैष्णो वेदहर्षे स न पापेन लिप्यते अक्षस्तत्रं पुस्तकं च धत्ते पद्मं कं डलु ८४ चतुर्वक्त्रा तु गायत्री श्रोत्रियाणां गृहे स्थिता
 सर्वलोकमयी देवी गायत्री यात्रयी मयी ८५ नित्यां शास्त्रसमभारव्यानां लोकां न्यातुं प्रबोधयेत् व्यासस्तु ध्येनितस्याश्रमविष्णुलो-
 कं स गच्छति ८६ अत्र चोद्यापेन शास्त्रपुस्तकं दानमेव च सर्वविद्यासंभोगात्करणं लज्जिताक्षरम् पुस्तकं संप्रयच्छाप्तिप्रीता-
 मवतु भारता ८७ पुराणं पुराणानि त्यं धर्मशास्त्रमथापि वा पुण्यवान् धनवान् भोगी सत्यशौचपरायणः ८८ ज्ञानवान् लो-
 कविख्यातो बहु शिष्यः स धार्मिकः कांचनेन युगं वस्त्रं पुस्तकं च निवेदयेत् ८९ नामं भवत परः शंभोर्वै किं शवस्य वा समाप्तौ
 प्रतिमां दद्यात्तस्य देवस्य कांचनीं ९० पंचवक्त्रो ह पास्तुदः शनि वक्त्रं त्रिलोचनः कपालशतलखं द्वंगी चंद्रमौलिः सदा शिवः ९१
 त्वयासु राणाममूर्तं विहाय हालाहलं संहते मे वयस्मात् तथा स्मराणां त्रिपुरं च दग्धमेकं पुणालो क हितार्थमांश ९२ तद्रूपदा
 नादहं पुण्यवांश्च दोषैर्विमुक्तश्च गुणालयो हम् तथा कुरुत्वा शरणं प्रपद्ये मम भो देव वरप्रसीद ९३ कृतनिस्त्यक्रियो मूलोस्तु
 र्वाणार्थं निवेदयेत् सूर्यमंडलमध्यस्थं देवं ध्यात्वा जनादनम् ९४ समाप्तौ कांचनं दद्याद्भक्तवत्स्नवगां तथा आरोग्यं पूर्णमायुश्च

कीर्तिलक्ष्मीवल्लभेत् ९५ निलहोमंतुयः कुर्याच्चातुर्मास्येदिनेदिने भक्त्याव्याहतिभिर्मन्त्रैर्गीयज्यावाव्रतान्वितः ९६ अष्टोत्तर-
शतं चाथ अष्टाविंशतिरेव वा निलपात्रं समासौ तु दद्याद्दिप्रायधीमते ९७ वाङ्मनः कायजनिनैः पापैर्मुच्येत संवितैः नरो गैर-
भिष्मृयेत लभेत्संततिमुत्तमाम् ९८ देवे देवजगन्नाथवालिना र्थफलप्रदं निलपात्रं प्रदास्याभिनेन पापं पथो हनु ९९ अन्म
होमंतुयः कुर्याच्चातुर्मास्यमंतदितः समासौ घृतकुंभं तु यस्त्वं काचन संशुनम् १०० आरोग्यं कान्तिमनुलां पुत्रसौभाग्यसंपदः
शत्रुक्षयं च लभेत् ब्रह्मणा प्रतिभो भवेत् १०१ अम्बत्यसे वायः कुर्यात्सर्वपापैः प्रमुच्यते विष्णुभक्तो भवेत्पश्चादनेव रस्त्रं प्रदाप
येत् २ सकांचनं ब्राह्मणाय नैव रोगानुसविंदेत तुलसीधारयेद्यस्तु विष्णुभीति करं शक्तमाम् ३ विष्णुलोकमवाप्नोति सर्व-
पापैः प्रमुच्यते ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चाद्दिष्णुमुद्दिश्य पांडव १०४ यस्तु ससेत्तर्पणं केशदूर्वा मभूतसंभवाम् सदा प्रातर्वेहन्मूर्ध्नि
शक्तुः क्षात्मा च भद्रतु द्वये १०५ मंत्रेणानि नरो जद्रत्नस्मीनाथस्य तुष्टये त्वद्ब्रह्मजन्मासि विदितोऽसि स्मरारस्त्रेः १०६ सौभाग्यं संत-
नितं त्वा सद्यः कार्य करी भव व्रताने च कुरु श्रेष्ठ दूर्वां स्वर्णं विनिर्भेताम् १०७ सायसर्वदलोपतां सवस्त्रां द्विजपुंगवे प्रदद्याद्-
क्षिणा सार्द्धं मंत्रेणानेन स्कन्धत १०८ यथा शारवा मशारवाभिर्विस्तृतासि महीते तेषां तथा समापि संतानं देहि त्वमंजरा मरम् १०९
एवं धृतं यः कुर्यात्तत्चातुर्मास्यमंतदितः नचतुः स्वभयं तस्य न च रोगभयं भवेत् ११० नाशकं भद्रं प्राप्नुयाज्जानुपापेभ्यः त्रिविमुच्य
ते मुक्ता तु सकलान् भोगान् स्वर्गलोकं महीयते १११ गीतं तु देवदेवस्य केशवस्य शिवस्य वा करोति नित्यमाभोति नरो जा-
गरणे फल १२ व्रताने च व्रती दद्यात्तद्यं देवाय सुस्वरात् गुरोर वक्तव्यं यच्चानध्यायेध्ययनं कृतं १३ सरस्वती जगन्नाथज-
गज्जाड्या पहारिणी साक्षाद्ब्रह्मकलत्रं च विष्णुरुद्रादिभिः स्तुता १४ तन्ममाध्ययनोत्पन्नजाड्यं हरवरानने घटादानेन तु-
ष्टात्वं ब्रह्मणी लोकपालिनी १५ विप्रपादविनिर्मुक्तो रंयः प्रत्यहं पिबेत् चातुर्मास्ये नरो भक्त्या मद्रूपं ब्राह्मणं स्मरन् १६
मनोवाक्कायजनिर्नेर्मुक्तो भवति किल्बिषैः व्याधिभिर्नाशिष्येत् श्रीरायुस्तस्य वर्धते १७ समासौ गौशुगदद्याद्भूमिका वा-

पयस्विनीम् तत्रायशक्तोराजेन्द्रदद्याद्वा सोयुगं व्रती १८ ब्राह्मणं च देत यस्तु स वर्षदेवमयं स्मृतम् हृतं हृत्यो भवेत्सद्यः सर्वपापैः
 प्रमुच्यते १९ अस्ययं स्मरवमामोतिपितृभक्तिपरो नरः समासो भोजयेद्विद्यानायुर्वित्तचर्चिदात् २० स भ्रामाननरः कृत्वा समातो
 घृतकुम्भदः वस्त्रयुग्मं तिलानुघंदां ब्राह्मणापि न वेदयेत् २१ सारस्वतं यानि तलविद्यावास्तु भवेदिति संस्पृशेत् कपिलां यो वै नित्यं
 भक्तिसमन्वितः २२ तामेवा तं कृतां दद्यात्सर्वं भूमिभयापि वा सार्वभौमो भवेद्वाजा दीर्घायुश्च प्रतापवान् २३ दानशीलः सदा र
 भः सर्वकंठकवर्जितः रूपवान् भाग्यसंपन्नो लभते स्मरवमस्तयम् २४ स्वसेदिन्द्रवत्सर्गवत्सरानुरोमसमिमान् नमस्करो
 नित्यः स्तूर्यगणेशं वापि नित्यशः २५ आयुरारोग्यैर्भस्वयं लभते कानि मुनयः विमराजमसादेन प्राप्नुयादीप्सितं फलम् २६
 सर्वत्र विजयं चैव नात्र कार्यं विचारणा रविः कार्यः स्मरणस्य सिद्धिरारुणसन्निभः २७ निवेदयेद्ब्राह्मणाय सर्वकामार्थसिद्धये
 उरसा शिरसा हस्त्यामनसा वचसा तथा पद्मांकराभ्यां जानुभ्यां प्रणामो ह्यंग उच्यते अष्टांगसहितेनापि नमस्कारेण यो चरेत् २८
 स यागनिमवाप्नोति न तां क्रतुशतैरपि यस्तुरोग्यं शिवमीत्येदद्याद्दुर्धृत्तुदये ३० ताम्ब्रवा प्रत्यहं दद्यात्स्वशक्त्या शिवतुष्टये
 सुरूपांस्तु भते पुत्रान् रुद्रभक्तिपरायणान् ३१ समाप्तो मधुपूर्णं तु प्राञ्जराजतमुत्तमम् मदद्यात्ताम्रदाने तु नाम्ना पात्रगुडान्वितं ३२
 ताम्ब्रपुष्टिकरं देवदेवमीति करं शक्रं सर्वरक्षाकरं नित्यमनः शान्तिं प्रयच्छमे ३३ यस्तु स्मृतं तृषीकेशोऽस्वर्णदानं स्वशक्तिः य
 र्द्वययुग्मं तिलैः सार्द्धं दत्त्वा पापैः प्रमुच्यते ३४ इह सुक्ता महाभोगान्ते शिवपुरं ब्रजेत् स्मरणं रजतं ताम्रं नित्यदानं च धान्य
 कम् ३५ नित्यं सार्द्धं देवपूजां सर्वमेतत्सदस्मिणं वस्त्रदानं तु यः कुर्याच्चानुमोऽस्वेदि जानये ३६ अप्यन्यं गंधपुष्पाद्यैः स विष्णुः
 प्रीयतामिति शय्यां दद्यात्समाप्तौ तु वासः कांचनपट्टिकां ३७ अक्षयं स्मरवमामोति धनं च धनोपमम् योगोपी च दनं दद्यान्नि
 त्यवर्षा स्मरानवः ३८ श्रीपतिस्तस्य संतुष्टो भक्तिं सुकिंददाति च ये देवांगसंलग्नं कुकुमादि विलेपनम् ३९ जलक्रीडास्फुरोपीना
 द्वारवत्यामुदन्वितम् गोपीचंदनमित्युक्तं मुनींदैः किल्विषा पंहं ४० तस्माद्देयं प्रयत्नेन विष्णुर्दिशति वाञ्छितं समाप्तावपि तद्दद्यात्

तुलापरिमितं शक्रं ४१ तदर्धं वातदर्धं वासवस्त्रं च सदक्षिणं यस्तु सप्तैहिकेशो भूतस्य हनुव्रतान्वितः दद्याद्दक्षिणया सार्द्धं श-
करामपि वा गुडम् अमृतस्य कलाप्रोक्ता इक्षुसारजशर्करा ४३ तस्यादोनेन संतुष्टो भानुर्दिशति वांछितम् एवमेतत्संपूर्णं कुयो-
दुद्यापनबुधः ४४ कारयेन्नाम्नपत्राणि प्रत्येकं तु पलाष्टकं विन्तशाठ्यमकुर्वाणो यदा पलचतुष्टयम् ४५ अष्टोच्चत्वायैथेकवा प्रत्ये-
कं च सशर्करम् दक्षिणाफलवस्त्रेण प्रत्येकं वेष्टिता निच ४६ सहधान्यानि विधेभ्यः श्रद्धया प्रतिपादयेत् ताम्रपात्रं सवस्त्रं च
शर्कराहमसंयुतं ४७ सूर्यभीति करं यस्माद्रोगग्रंथापनाशनं पुष्टिदं कतिदिनं नृणानित्यं संतानकारकम् ४८ सर्वकामप्रदं स्वर्ग-
मायुर्वर्धनमुत्तमम् तस्मादस्य प्रदानेन कतिरेतस्तु सदा भव ४९ एवं व्रतं तु यः कुर्यात्तस्य पुण्यफलं दृष्टुं गंधर्वविद्यासंपन्नः स
र्वयोषित्प्रियो भवेत् ५० राजापिलभने राज्ञ्यपुत्रार्थी लभते रक्तान् अर्थाय प्रामुष्यादर्थं निष्कामो मोक्षमाप्नुयात् ५१ य-
स्तु वै चतुरो मासान् शाकमूलफलादिकम् नित्यं ददाति विधेभ्यः शन्वायत्संभवे द्विजः ५२ व्रतं ते वस्त्रयुग्मं च शक्त्या दद्या-
त्सु दक्षिणम् स्मरवीभूत्वा चिरकालं राजयोगी भवेन्नरः ५३ सर्वदेवप्रियं यस्माच्छाकं तृप्तिकरं नृणाम् देवर्षिभीतिदं कंदमू-
लपत्रसमुष्पकं ५४ ददाति ते नंदवाद्याः सदा कुर्वंतु भंगलम् यस्तु सुप्ते हृदी केशप्रत्यहं तु क्रतुद्वये ५५ दद्यात्कंदुभ्रयं मर्त्यो गृहप-
र्याप्तमादरात् ब्राह्मणाय सुशीलाय दिने शशीतयेन यः ५६ दक्षिणासी हर्तं विप्रं भोजेणानेन सुव्रतं कंदुभ्रयमिदं यस्माद्रोगग्रंथं सर्व-
देहिनां ५७ तस्मादस्य प्रदानेन प्रीतो भवतु भास्करः एवं कृत्वा व्रतं तं सम्यक् कुर्यादुद्यापनबुधः ५८ कृत्वाम्बर्णपर्याशं रौमशर्चीमा-
गधीमपि सवस्त्रां दक्षिणायुक्तां दद्याद्दित्राय धीमते ५९ एवं व्रतं यः कुरुते स जीनेच्छरदं शनं यापुगदो ह्मिता नृणां नृते स्वर्गं व्रजे-
दिति ६० सुक्ता फलाभियोनित्यं दद्याद्दित्राय सन्मतिः अन्नवान् कीर्तिमान् श्रीमान् जायते वस्त्रधाधिप ६१ चातुर्मास्ये प्रत्यहं
तुक्षीरकुम्भं प्रदापयेत् वेष्टयित्वा सवस्त्रेण फलेर्देक्षिण्यामह ६२ स्ववासिर्नो भ्रियं मत्वा गंधर्षे रथार्चयेत् तांबूलं फलं मे-
कं वा दद्याच्छ्रीपतये पुनः ६३ समाप्तो यो योषितं विप्रसूक्ष्मवस्त्रं विभूषणेः भिक्षुर्न पूजयित्वा तु जानीषुषेः सुशोभनेः ६४ पुमां-

स्तुस्त्रियमामोतिनारी फर्त्तारमाभुयात् पुमास्तुश्चियमामोतिकमलाभिवमाधवः ६५ तांबूलदानयः कुरं ज्ञयेद्वज्जितेन्द्रियः
 रक्तवस्त्रद्वयं दद्यात्करं कंच सदाक्षिणं ६६ महालावण्यमामोतिसर्वे रोगविवाजतः मेधावोक्तभगः प्राशोरक्तकं ६७ ज्ञायेत्
 गंधर्वत्वमामोतिस्त्वर्गलो कंच गच्छति तांबूलं श्रीकरं मद्रं ब्रह्मविष्णुं शिवात्मकं ६८ अस्वमदानाद्ब्रह्माद्याः श्रियं ददत्तुष्क-
 लाम् पूगे ब्रह्माहिरिः पत्रे चूर्णे साक्षान्मेहश्चरः ६९ एतेषां संप्रदानेन बसनु मे भाग्यसंपदः प्ररितं पुगचूर्णेन नागवल्लीदलान्वितं
 ७० सत्तूर्णरवादि रं चैव पत्राफलसमन्वितम् एलालवंगं संभिद्यं गंधर्वास्मरसां प्रियम् ७१ कनकलं निरानकलं प्रसादात्कुरुष्वमाम्
 चानुभोस्य व्रते पितः सुवासिन् ये हि जायन्ते ७२ नारीवापुरुषोवापि हरिद्रां संप्रयच्छति लक्ष्मीमुद्दिश्य गौरीवानतः पात्रं दक्षिणां नि-
 तं ७३ प्रदद्याद्भक्तिं संयुक्तं देवी मे प्रीयतां भक्तिं भर्त्ता सहस्रतं मुक्ते नारी नार्थान्थापुमान् ७४ सो भाग्यं सक्षयं प्रान्य धनपुत्रस-
 मुन्नीति संग्राह्यरूपलावण्ये देवी रूपमहीयते ७५ उमा मे ह शमुद्दिश्य चानुभोस्य देवेने दिने संपूज्य विप्रमिथुनं तस्मै विमापशक्ति-
 तः ७६ दद्यात्सदाक्षिणं हेम उमेशः प्रीयतां भक्तिं उमेशप्रतिमो हेमो दद्यादुद्यापने बुधः ७७ पंचोपचारैः संपूज्य धेन्या च दूषभेण
 च भोजयेदपि भिष्टान्नं तस्य पुण्यफलं स्पृणु ७८ सो भाग्यं पूर्णमायुष्यं संपत्तिं ध्यानपायिनी संपत्तिरक्षयः किं निर्जयेते व्रते रभवान्
 ७९ इह मुक्ताखिलान् कामानंते शिवपुरं व्रजेत् तत्र स्थित्वा चिरं कालमुपसृज्य सूरवं महत् ८० पुण्यशेषादिहागत्य जायते धर-
 णीपतिः फलदानं तु यः कुर्याच्चानुभोस्य स तं द्रितः ८१ समाप्तो कलधौतानि तानि दद्याद्द्विजानये सर्वान्मेनोरथान्माय्यसंनतिं चा-
 नपायिनीम् ८२ फलदानस्य माहात्म्यान्मोदते नंदने वने पुण्यदानं व्रतं चापि स्वर्णपुष्पादिदापयेत् ८३ सप्तो भाग्यं परं ग्राह्यं गंधर्व-
 पदमाभुयात् वास्ते देवे प्रमुते चानुभोस्य स तं द्रितः ८४ नित्यवामनमुद्दिश्य दध्यन्नं स्वादुपुद्गसेः भोजयेदथवा दद्यादेकादश्यां
 न भोजयेत् ८५ दानमेव प्रकुर्वीत ग्रहणोदो नैवेद्यं च अशक्तो नित्यदानेन तु कुर्यात्पंचसुपर्वसु ८६ मृताष्टम्या भमा यो च पूर्णिमायां
 तस्यापि च प्रत्यर्कं वारमथ वा प्रतिभागं ववासरम् ८७ पक्षद्वये पि दद्यादश्यामवश्यं दानमेव एव कृत्वा स मां सोतु यथा सक्तिमहो

ददेत् ८८ अशक्तोऽपि भिदोनेतुं धेनुं दद्यादलङ्कृतम् नत्राप्यशक्तो वास्त्यश्च स रुक्मं पादुके तथा ८९ लङ्घोऽपि न दूरं लङ्घुं न दानं सर्वेषां शस्य
 ते द्विजानां भोजनं चैव स्तत्रियस्य यथा स्मरवम् मृग्यादि सुमिश्रां दूले वैश्यस्य वस्त्रां विना ९० ब्राह्मणस्यापि शक्तस्य शरदस्यापि
 नयाभनम् कुवेरेण पुरा चूर्णशंकरस्थोपदेशतः ९१ जन्तुना गीते मनीषां कृष्णां पिष्टुं तं पुरा अमृष्य मन्त्रमाप्नोति पुत्रेषोऽत्रादि स
 पदम् ९२ दृढांगः पूर्णमायुष्यं लभते वैशनाशनम् स्यात्स्थिरं विष्णुभक्तिं च न याति हरिभक्तिम् ९३ आवोग्यं सारथ्यमनुलं रूपं स
 पत्निमेव च अवध्याकर्तृकं च दमनं फलदायकम् ९४ नित्यं पयस्विनीं दद्यात्सालं कारां रुक्मावहो दत्त्वा तु दक्षिणां शक्त्या सस-
 र्वज्ञानवान् भवेत् ९५ न परमं यथा याति ब्रह्मलोकं च गच्छति अक्षयं सरलमाप्नोति पितृभिः संहितो नरः ९६ वार्षिकान् चतुरो
 मासान् माजापत्यं चरेन्नरः समोऽसौ गोयुगं दद्यात्तृहत्वा ब्राह्मणभोजनं ९७ सर्वपापविशुद्धात्सा याति ब्रह्मसङ्गतं एकांतं गोप
 वोसेतुं सीराण्यथोददापयेत् ९८ वस्त्रकाचनं युक्तानि शय्याया सह मांभिना अनङ्गुदयसंयुक्तं लालं कर्षणक्षमम् ९९ सर्वोप-
 स्करसंयुक्तं ददाभिप्रीयतां हरिः शाकमूलफलैर्वीपि चानुर्मास्य न यन्नरः १०० समोऽसौ गोपदानेन स गच्छेद्दिष्णुमदिरं पयोवती तथा
 मोति ब्रह्मलोकं सनातनम् १ व्रतोत्तमं तथा दद्याद्दामेकां च पयस्विनीं रमायाश्च पलाशेषु यो भुंक्ते च कतुदय ३ वस्त्रयुग्मं च का
 स्यं च शक्त्या दद्यात्स्मरवी भवेत् कांस्यं ब्रह्माशिवो लक्ष्मीः कांस्यमेव विभावस्कः ३ कांस्यविष्णुमयं यस्मादतः शान्तिं प्रयच्छे
 नित्यं पलाशो जीचे ते लाभ्यं गवि वर्जितः ४ सदहृत्यतिपापानि तूलराशिं मिवानलः ब्रह्ममन्त्रं करपापं च दालपातकरश्च यः ५
 असत्यवादिनो ये च रश्मी घातं व्रतघातकः अगम्यागां भिनन्नेव विधवागां भिनस्तथा ६ चांडालीगां भिनन्नेव विप्रश्च ग्रीगां भिनस्तथा
 ते सर्वे पापि न मुक्ता व्रतेनानेन केशव ७ समोऽसौ कांस्यपात्रं तु चतुःषष्टिपलं धेनुम् सवत्सां च यो दद्यात्सालं कारां पयस्विनीं ८ अलं
 कृताय विदुषे स वस्त्राय स्तु वै विणे स्मृगो विलिप्य यो भुंक्ते देवं नारायणं स्मरन् ९ दद्याद्भूमिं यथा शक्तिः स्रष्ट्या बहुजलानि के आरोग्य
 पुत्रसंपन्नो राजा भवति यामिकः १० शत्रोर्मयं न लभते विष्णुलोकं स गच्छति अयाचितेन ज्ञाहं सहिरण्यं स च दत्तं ११ षड्रसं भो

जनं दद्यात्सयातिपरमंगतिं यस्तु सुस्तेलधीकेशेन क्तं च कुरुते व्रतम् १२ ब्राह्मणान् भोजयेत् पञ्चाच्छिवलोकमहीनियते एकमुक्तेन
 रः कृत्वा भित्तिशीतं ददव्रतः १३ यो च ये च तुरोमासान् वास्ते वसना कभाकृ समासा भोजयोद्भान् शन्तया दद्याच्च दक्षिणाम् १४
 यस्तु सुस्तेलधीकेशोक्षितिशाधी भवेन्नरः शय्यासोपस्करा दद्याच्छिवलोकमहीनियते १५ पादाभ्यगनवोयस्तु वर्जयेच्च क्रतुद्वये
 पादाभ्यगनरः कुर्याद्ब्राह्मणानां च भोजनं १६ दक्षिणां च यथाशक्त्या सगच्छेद्विष्णुमंदिरम् आषाढादिचतुर्मासान् वर्जयेन्नरव
 कृतं न १७ आरोग्यपुत्रसंपन्नो राजा भवति धार्मिकः पायसं लवणं चैव मधुसर्पिः फलानि च १८ चातुर्मास्य वर्जयेत् न तैरीशं क
 रतुष्टये कार्तिक्यां च पुनस्तानि ब्राह्मणाय निवेदयेत् १९ सरुद्रलोकमांभो नितरुद्रव्रतनिषेवणात् यवान् भक्षयेद्यस्तु अथवा
 शालयः शक्रमाः २० पुत्रपौत्रादिभिः सार्द्धं शिवलोकमहीनियते तैलाभ्यंगपरित्यागी विष्णुभक्तः सदाव्रती २१ वर्षीकृति विष्णुम-
 प्यच्यैवेष्णा वीलभते गतिं समासोकां स्य पात्रचक्रवर्णेन समन्वितं २२ तैलेन शरितं कृत्वा ब्राह्मणाय निवेदयेत् वार्षिकान् च तु
 रोमासान् शाकादिपरिवर्जयेत् २३ विष्णुलोकमांभो नितरुद्रव्रतनिषेवणात् यवान् भक्षयेद्यस्तु अथवा
 रयेयं द्रुपदपुत्रेषुः समर्चयेत् मूलपत्रकरीराग्रफलकांडादिरुद्रकाः २५ तस्मिन् कवचं च त्रिशकम् षड्विधं स्तुतम् समभ्यर्चयथा
 शक्त्या ब्राह्मणान् वेदपारगान् २६ दद्याद्दक्षिणया सार्धं व्रतसंपूर्णहेतवे शिवसायुज्यमांभो नित प्रसादाच्छ्रुत्पाणिनः २७ अप्रपव
 जेनं कृत्वा भोजनव्रतमाचरेत् कार्तिकेस्वर्णगोधूमान् वस्त्रदत्वाभ्येधेधत् २८ गोधूमाः सर्वजंतूनां बलपुष्टिवर्धनाः सुरध्यान्
 हव्यकथ्येषु तस्मान्मेददतः त्रियम् २९ आषाढादिचतुर्मासान् व्रतं नाकवर्जयेन्नरः कारवल्लीफलं वापि आलाबुपडूलं तथा ३० यद्यत्
 फलं त्रियं चास्ति वर्जयेन्नरं तत् फलम् चातुर्मास्येन तो व्रते रोष्यायेति न कारयेत् ३१ मध्ये विद्रुममुक्त्वा नित्यं च यित्वा तु शक्तिः
 दद्याद्दक्षिणया सार्द्धं ब्राह्मणायानिभक्तिः ३२ अर्भाष्टदेवमुद्दिश्य देवो मे प्रीयतामिति सदा घृमायुरारोग्यपुत्रपौत्रान् सरूपता
 म् ३३ असह्यो संततिं कार्तिनं लब्ध्वा स्वर्गमहीनियते फलत्यागी भवद्यस्तु विष्णुलोकं संपूज्यते ३४ समांशो कलधौ नानि न दद्या

द्विजानेय आवणेवर्जयेच्छाकंदधिभाद्रपदेतथा ३५ दुग्धमाश्वयुजेमासिकान्तिकद्वितल्यजेत् चत्वार्येनानिनिन्यानिचतुरा
श्रमचर्त्तमाभू ३६ प्रथमेमासिकर्त्तयेन्मिथ्यशाकवर्तनेरः द्वितीयेमासिकर्त्तये दधिव्रतमनुत्तमम् ३७ पयोव्रतं तृतीयतुल्येद्वि
दलंतथा कृष्णउराजमाश्वसूलके गंजनंतथा ३८ करमदं चेद्वृकदंडं चातुर्मास्येत्यजेन्नरः मसूरं बहुवर्जयेच्चतुर्मासं चैवव-
र्जयेत् ३९ नित्यान्येनानिर्विषं द्रवनात्याहुर्मनापणः विशेषाद्द्विधात्रीमलाबुधं विणीत्यजेत् ४० ज्योतिषात्रो फलं ग्राह्यं
जीर्णो ग्राह्याच्च विंशो वार्षिकान् चतुरो मासान् प्रसूते च जनार्दने ४१ मंचरवद्वादिशयनवर्जयेद्रक्तमान्नरः अनर्तो वर्जयेद्वा-
योऽङ्गो गच्छन्नदूष्यति ४२ मधुचैर्लाचिशिशुं च चातुर्मास्येत्यजेन्नरः हंताकंचकलिंगंच विल्योदुंबरमिः सदाः ४३ उदरे यस्य
जीर्यते तस्य हुरनरो हरिः उपवासस्तथा नक्तमेकप्रसक्तमयान्वितम् ४४ अशक्तस्तु यथाकुर्यात्सायमातरं वडितं स्नानपूजार्दि
संयुक्तः स नरो हरिलोकमाक ४५ गीतवाद्यकं रोविष्णोर्गांधर्वलोकं भासुयात् मधुसूक्तं च भवेद्वाजा पुरुषो गुडवर्जनात् ४६
लेभे च संततिदीर्घपुत्रपौत्रादिवर्धिनीम् तैलस्य वर्जनाद्वाजन्मरुदशोगः प्रजायेत ४७ कौसुमे तैलसं त्यागाच्छुनाशमवाप्तु-
यात् मधूकृतं तैलत्यागाच्च रक्तसौभाग्यफलं लभेत् ४८ पुष्पादिभोगत्यागेन स्वर्गे विद्याधरो भवेत् योगाभ्यासी भवेद्यस्तु स
ब्रह्मपदवीं भिष्यात् ४९ कदुनितं च मधुरकषायलवणान् रसान् वर्जयेत्स च वैरूढ्यं दोगं अनामयात्मदा ५० तांबूलवर्जनाद्रोगी
सद्यो मुक्तामयो भवेत् पादाभ्यंगपरित्यागाच्छिरोभंगस्य पार्थिव ५१ दीप्तिमान् दीप्तिमकरणो यस्य द्रव्यपतिर्भवेत् दधिदुग्ध
परित्यागी गोलोकं लभते नरः ५२ इहलोकमवाप्नोति स्थालीपाकवि वर्जनात् एकांतरोपवासो न ब्रह्मलोकं महीयते ५३ च
तुरो वार्षिकान् मासान् नरवरोभाणि धारयेत् कल्पस्थायी भवेद्वाजन्मनरो नात्र शयः ५४ नभो नारायणायैति जपित्वानंत
कं फलम् विष्णुपादां बुजस्पर्शात् कृतसुखो भवेन्नरः ५५ लक्ष्मणदक्षिणायस्तु करोति हरि मव्ययम् हंसयुक्तविमानेन
सयाति वैष्णवीपुरीम् ५६ त्रिरात्रभोजनत्यागान्मोदनेति दिवि देववत् परान्नवर्जनाद्वाजन्मदेवो वै भानुषो भवेत् ५७ प्राजापत्यं

चरेद्योवेचानुभास्येव्रतनरः सुच्यतेपानैकैः सर्वैर्द्वित्रिविधैर्नात्रसंशयः ५८ ततस्कृच्छानिहृच्छाभ्यांयः क्षिपेच्छयनंहरैः सयातिपरम-
 स्थानं पुनरावृत्तिवर्जितम् ५९ चांदायणेन योराजन् क्षिपेन्मासचतुष्टयम् दिव्येदेहाभवेत्साथशिवलाकचगच्छति ६० चानु-
 भास्येनरोयोवेत्यजेदन्नादिभक्षणम् सगच्छेद्धरिसायुज्येनभूयस्तुभजायते ६१ भिक्षाभोजनोरोयोहिंसभवेदेदपारगः
 पयोव्रतेनयोराजन्क्षिपेन्मासचतुष्टयम् ६२ तस्यवशासमुच्छेदः कदाचिन्नोपपद्यते पंचगव्याशनः पार्थचांद्रायणफललभेत्
 ६३ दिनत्रयं जलत्यागान्नरोगरभिभूयते एवमादिब्रूतेः पार्थतुष्टिमायानिकेशवः ६४ स्मृतउवाच ऋणुज्वंक्रः प्रयः सर्वेऽप्यवणे
 व्रतमुत्तमं सर्वदुःखोपशमनं सर्वसंपन्नप्रदायकं ६५ यमस्यदंडनयस्मादरीकृतमनुत्तमम् स्रुवासिनीनां सोभाग्यपुत्रं पौत्रप्रव-
 र्धनम् ६६ ऋषय ऊचुः कस्मिन्मासिकथं कृत्वा किं फलं कस्य पूजनं कोविधिः केन नियमास्तत्सर्वं कथय स्वनः ६७ स्मृतउ-
 आवणे शक्रपक्षस्य प्रतिपद्यां विशेषतः तदारभ्य च दशान्तमाचरद्रतमुत्तमम् ६८ युधिष्ठिर उः यत्कृत्वा सुच्यते जनुर्महापातक-
 पंचकान् तत्सर्वं ब्रूहि गोविंदयादितुं शोभिकेशव ६९ श्रीकृष्ण उवाच आवणस्य विधिं वदस्य कृष्णपुत्रुधिष्ठिर यच्छ्रुत्वा-
 सादरं भूयो नरो जायते भुवि ७० पुण्यभासे सति पक्षप्रतिपद्यारभेद्रतम् एतेष्वन्यतमं पक्षं समारभ्य व्रतं चरेत् ७१ नभभासे
 भ्रियं देवमर्कं गणपतिं शिवां उमापतिं च सहितं माधवं पूजयेन्नरः ७२ पंचाभूते र्गंधपुष्पैर्नैवेद्यं धूपदीपकैः नपुष्पैः पूजयेद्यस्तु
 माधवं च शिवापतिं ७३ कुलनाशो भवेत्तस्य पुण्यं तस्य विनश्यति आवणे पूजयेद्देवं बिल्वपत्रैश्च पुष्पकैः ७४ कुलकोटि समाशुक्ता मा-
 देते विष्णुमंदिरं मौल्यादानीय पुष्पाद्यं स्त्रीशूद्राद्यैर्नृपोत्तम ७५ ब्राह्मणैः कारयेत् पूजाभासमेकं नंतरम् माधवं तुलसीपत्रैः क-
 रंदस्थे दिवाकरे ७६ सकृदभ्यर्च्य देवं शनपुनर्जायते भुवि यः कुर्यात्तुलसीहीनां आवणो सिंदूरो रथो ७७ कुलानां च शतं तस्य
 नरके पातयत्यसौ यो च ये हि द्विल्वपत्रेण शिवं गणपतिं शिवम् ७८ कुलकोटि समाशुक्ता शिवो केमहीयते पितृनुशरूतसमुद्दिश्य
 तुलसीं विष्णवेर्पिता ७९ ब्रह्महत्याकोटिशतमगम्यानां सहस्रकम् यः पूजयति देवं शकमेलेः कमलेक्षणम् ८० तस्य पुण्यफल

वर्तुक्तः शक्तो दिवि वा सुवि आवर्णे मासि यो दद्याज्ज्जातीषु षु मुमापतिषु ८१ जन्मकोटि स हस्तेषु न दारद्रो भवेन्नरः वेधव्यं नैव माभोति ना
 शी जन्मशतेषुपि ८२ नारी वापुरुषो वापिन भेदेषु सुगंधिच दत्वा चैकं महाविष्णो ब्रह्म हत्या व्यपोहति ८३ दशांगगुणलक्ष्यं
 समर्पयति विष्णवे न तस्य संततेर्होर्नर्न पार्थ जायते कुले ८४ घंटानां तु यः कुर्यात्तूजा काले महात्मनः स्तूयमानो सुनिग
 णो विष्णुलोकं महीयते ८५ घंटानां दर्विहानं तु यः कुर्याद्देवतर्चनं स सुक्ता नरकान् यो रान स मूको विधिरा भवेत् ८६ दीपदा
 नं तु यः कुर्याद्देवाय परमात्मने अज्ञानां धर्तृमोषित्वा साक्षात् पश्यति तं हरिं ८७ दीपायेतं तं वर्ति वा प्राञ्चया यो ददाति च स्त्री
 नराश्च पुनः कर्मलेशमात्रेन विद्यते ८८ तैलपात्रं न थावति न ददाति स्वशक्तिनः अभावे सर्वथा कुर्यात्परदीपत्रयो धनम् ८९
 भूत्वा पश्चाद्द्विजकुले जन्मसोपि महायशः कर्तुं रस्यार्तिकं भक्त्या विष्णो र्यस्तु निवेदयेत् ९० ब्रह्मलोकं समासाद्य सुक्ता भोगा
 न्मनोरथान् न भोगांसि शिवं विष्णुं कुर्याद्यदि प्रदक्षिणं ९१ प्रदपदं च मेधस्य फलं मासोति नि तप्यशः एवं स पूज्यं देवशक्त्या
 शुक्लाहरिरसाम् ९२ एवं स्नात्वा मासमकम् च येन्माधवं शिवं इमाः कथास्तथा श्रुत्वा न गमैव सति भवं ९३ युधिष्ठिर उवाच
 तव वागमृतं पीत्वा तृप्तिर्नास्तीन्ममात्मनः विना जडमर्ति लोकं श्रवणात्को नु नृप्यति ९४ सूर्यः आवर्णमाहात्म्यनात
 विस्तरतो वद श्रीभगवानुवा ० शृणुराजेंद्र वद ह्यामि न भो माहात्म्यमुत्तमं ९५ यत्तज्ज्ञात्वा जायत शक्तिर्मनसो महदह
 सः आवर्णे तु स रेवतिष्ठन् यः स्नाद्यादुष्ठावारिणा ९६ वह्नि रशीमहाचारपतत्या शक्तन संशयः आवर्णमाधव देव पञ्चसास्त्रा
 पयेद्यदि ९७ स्नापयेत्पंचगव्येन सकोटिकुलमुद्धरेत् रुद्रस्तेन देवेशं स्नापयेन्माधवं शिवं ९८ कल्पकोटि स हस्त्राणि
 मोदते शिवसंदिरे आवर्णे मासि राजेंद्र यः कुर्यान्नक्तं भोजनं ९९ अश्वमेधफलं प्राप्य शिवलोकं च गच्छति यः कुर्याच्छ्रावणे
 मासि सुनिघ्नेषु भोजनं ३०० ब्रह्मलोकं समासाद्य मोदते ब्रह्मवर्चसा शिवं विष्णु स मुदिश्य ब्राह्मणान् भोजयेद्यदि १ आ
 वर्णे शक्रकुहादश्यां मुच्यते च ऋणत्रयात् आवर्णे मासि कर्तव्यं फलं राशि विमोक्षणम् २ तस्यैव संततेर्हो निराकल्पेनैव जायते

यो दद्याच्छ्रावणेमासिमातुलिंगं दिजातये ३ तस्य पुत्रो भवेद्राजन् सर्वपापैः प्रमुच्यते श्रावणे तु च नीपाते ब्राह्मणान् भोजयेद्यदि
 पायसेन घृतान्नं वंध्यापुत्रमवाप्नुयात् ये च विष्णुकथासक्तान् ये च नद्यजनाशयाः ५ गायत्र्या जपेन रतान् गयान् च नालयम् स
 हस्वनामपदनेन रतास्तोत्रपाठकाः ६ गीतापाठे च निरतास्तेन याति यमालयम् गोदानस्य प्रदाताः शिवयात्रा परायणाः ७ गो
 पी चंदनसिंसागानेन याति यमालयम् येषां गृहे अग्निहोत्रं पुस्तकं भागवतस्य च ८ गीतायाः पुस्तकं वापि नेयाति यमालयम् रुद्रा
 हंसचक्रवालं च हेममुक्तागले स्थिताः ९ धारयन् रवद्वज्रपात्रं च नेयाति यमालयम् श्रावणे मासि कर्तव्यं सोमवारं तं शतम् १० नक्त
 व्रतं प्रदोषं च कर्तव्यं विधिपूर्वकं इत्यादिष्टा भगवता क्रमयः शंसितव्रताः ११ सदा विष्णुकथासक्तं च नेयाति यमालयम् कर्मलोप
 पूरयति कृत्वा कृत्वा व्यहृतिं शम् १२ स्माला विष्णुकथां श्रुत्वा तथा संपूज्य माधवम् सर्वबंधादिनिर्मुक्तो विष्णोः सायुज्यमाप्नुयात् १३
 आदावेतेन तथा मध्ये यथा शक्तियथारुचि उद्यापनं विनाराजन् फलेनैव भवेत्स्त्वचित् १४ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन उद्यापनं विधिचरेत्
 पंचाशदांशं वापि ब्राह्मणान् भोजयेन्नतः १५ एतच्छास्त्रं प्रवक्तारं यथाविभवमर्चयेत् अपूजयित्वा वक्तारयः शृणोति कथां मि
 मां १६ द्रष्टुं यत्रैवं हि संस्थित्वा सुविख्यालो हि जायते न शृणोति कथां यस्तु वाच्यमाना हि जायते १७ अरण्यं निर्जले देशे भ
 वति ब्रह्मराक्षसः धर्मशारूत्रं प्रवक्तारं शान्तं दानं जितं द्वयम् १८ भिक्षुर्ने भोजयेद्यस्तु सर्वपापैः प्रमुच्यते अनेन विधिना य
 स्तु चातुर्मास्यं व्रतं चरेत् १९ तस्य पुण्यफलं वक्तुं विष्णुर्ब्रह्मा शिवो यमः नेदो न स्तूर्यो वरुणो मन्वाद्याः किमुतापरं २० व्रतेने
 कर्मयोगैः पांडवेभ्यश्च भावनः कल्पस्थायी विष्णुर्लोकैकवस्तेनाग्रसशयः २१ ततो विवाहयेद्देवं शरवचक्रगदाधरम् कार्तिकेश-
 कृपस्सत्यदेकादश्यां एवास्तेन २२ उनिष्ठो निष्ठेदेवेश योगनिद्रां विहाय च लक्ष्मीं विस्तृत्य लोके त्वमलक्ष्मीं नृदं केशव २३
 शृणोति ध्याति यस्तेन त्रिजुहोत्वारव्याधितो नरः हरेर्मक्तिकरः पार्थसगच्छेद्दंष्ट्रां वपदम् २४ दुग्धाब्धिर्विनिशयेन भगवानने
 तो यस्मिन् न देनस्वपिति चाथ किं बुधनेन च तस्मिन् न नमनसा सुपवासा भाजां पुसां ददाति च गतिं गरुडासनोत्तमो २५ इति श्री

मविद्योत्तरपु० विष्णोः शयन्येकादशीचा. मा. आवणकृ. सं.

ए. भा.

अथ आवणकृष्णोकादशीकथा शुधिधिरउ. आषाढशुक्ल
पक्षे तु यद्देवशयनव्रतम् तन्मया श्रुतपूर्वो हि पुराणे बहुविस्तरं १ आवणे शुक्लपक्षे तु किं नो मेकादशी भवेत् एतत्कथय गोविंद
वासुदेवनमोस्तुते २ श्रीकृष्णउ० शृणुराजन्मप्रवक्ष्यामि ब्रतं पापप्रणाशनं नारदाय पुरा राजन् पृच्छते च पितृमाहः ३ परं यदुक्तं वा—
स्तातदहं ते वदामि च नारद उवाच भगवन् श्रोतुमिच्छामि त्वन्नाहं कृमलासन ४ आवणस्यासिते पक्षे किं नो मेकादशी भवेत् कोदे-
वः को विधिस्तस्याः किं पुण्यं कथय भगवन् ५ ब्रह्मोवाच शृणु नारद ते वच्मि लोकानां हितं काम्यया आवणे कादशी कृष्णा कामिके नि-
वनाभतः ६ तस्याः आवणमग्निं प्राजापयेत् फलं लेभेत् तस्यापः पूजयेद्देवं शंखचक्रादाधरम् ७ श्रीधरारव्यहरीं विष्णुमाधवं मधुसूदनं
यजते आर्यते यो वै तस्य पुण्यं फलं शृणु ८ नंगायानकाशयैर्वैभोभियेन च पुष्करे नत् फलं समवाप्नोति यत्फलं विष्णुपूजनात् ९ केदारे
च कुसुंसेने राहुग्रस्ते दिवा केरे नत् फलं समवाप्नोति यत्फलं कृष्णपूजनात् १० सस्मागरवर्नोपतां शोददति वस्त्रं धरां गोदा वर्यं शुरोसिंहे
व्यतीपाते च गडके ११ नत् फलं समवाप्नोति यत्फलं कृष्णपूजनात् कामिकावतकारी च त्र्युम्नो फलं समोस्मृतौ १२ प्रसूयमानो यो धेनुं
दद्यात्सोपस्करो नरः नत् फलं समवाप्नोति कामिकावतकारकः १३ आवणे श्रीधरं देवं पूजयेद्यो नरोत्तमः तेनैवं पूजितो देवांग-
धर्वो रगपत्न्याः १४ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कामिका दिवं संहारः पूजनीयः यथाशास्त्राभिलुष्यैः पापभीक्ष्मिः १५ ससाशणवम
ग्राये पापं पंकसमाकुलाः तेषां सुहृदणार्थाय कामिकावतमुत्तमम् १६ नातः परतया कान्तिनर्ण विद्यापण्यनगिणी गङ्गानरदजा
नीहि स्वयमाह पुरा हरिः १७ अथ्यात्मा विद्याभिरंते र्यत् फलं प्राप्यते नरैः ततो बहुतरंगि विह कामिकावतसेनात् १८ रात्रौ जा
गरणं कुर्यात् कामिकावतकृन्नरः नपश्यति यमरोदने वपश्यति दुर्गते १९ नपश्यति कुशोमिन् च कामिकावतसेवनात् कामिका
यावते नैव केवल्ययोगिनो गताः २० सर्वैः सर्वमयत्नेन कर्तव्या नि यतात्मभिः तुलसी भगवैः पत्रैर्ये निरः पूजयेद्धारम् २१
नैवेदं स लिप्येते पापैः पद्मपत्रमिवांभसा स्कवर्णभारसं कं तु रजतं च चतुरंगम् नत् फलं समवाप्नोति तुलसीदलपूजनात् २२

रत्नमौक्तिके वैदूर्यप्रवालादिभिरर्चितः ननु यत्नितया विष्णुस्तलसो प्रजननाद्यथा २३ तुलसीमंजरीभिस्तु प्रजितो येन केशवः आ-
 जन्मकृतप्रापस्यते न संमार्जितादिपिः २४ यादृशानि शिवलायसंशमनी दृष्टवपुः पावनो रागाणां भागवदता नरसना। सक्तान कथा
 सिनी प्रत्यासन्निविधा यिनी भगवतः कृष्णस्य संरोपितान्यस्ता न च्चरणे विमुक्तिफलदातस्य तुलस्ये नमः २५ दीपंददाति यो मर्त्यो दिवा
 रात्रौ हेरदिने तस्य पुण्यस्य संख्या न चिन्नगुप्तोपिविनिन २६ कृष्णायैदोपक्रोयस्य ज्वलेदं कादशीदिने पितरस्तस्य तृप्यन्ति अमृतेन दि-
 वि स्थिताः २७ द्युतेन दीपं प्रज्वाल्य निलैलेन वा पुनः प्रयति स्वर्यलोके सो दीपकोटिशो नैवतः २८ अयंत वा यो कथितः कथिभिकाम
 हिमाभया अतो नैरः प्रकर्तव्या सर्वपानकहारिणी २९ ब्रह्महत्यापहरिणः कृष्णहत्याविनाशिनी त्रिदिवस्थानदात्री च महामहापुण्यफलप्रदा
 ३० श्रुत्वा माहात्म्यमेतस्यानरः श्रद्धां समन्वितः विष्णुलोकमवाप्नोति सर्वपापैः प्रमुच्यते ३१ इति श्री ब्रह्मवैवर्त्या ३० कामिकानां
 माहात्म्यं संपूर्णं अथ आवावणशतकुं कादशीकथा युधिष्ठिरउवाच आवावणस्य स्मिते पक्षे किं नो मेकादशी भवेत् कथयस्व प्रसादनं
 ममाग्रमधुसूदन १ श्रीकृष्ण उवाच अष्टणुषावहि नो राजन् कथा पापहरा परां यस्याः श्रवणमात्रेण वा जपेय फलं लभेत् २ द्वापर
 स्य युगस्यादौ पुराभा हिष्मतीपुरे राजा महीजिदारव्यातो राज्यपालयति स्वयं ३ पुत्रहीनस्य न संख्ये वनतद्राज्यं स्वरुपदं अपुत्रस्य स्वरुवं ना
 स्ति दहलोकैः परत्र च ४ यततोऽस्य स्मृतं प्रोक्तं कालावह न रोगतः न भ्रातृश्वसुनोराज्ञा सर्वसोऽव्यमदोदृणा ५ दृष्ट्वा त्मानं प्रवयसं राजा-
 चिंतापरो भवन् सदेगतः प्रजामध्यै दंदवचनमब्रवीत् ६ दहजन्मनि सो लोका न मया गतकं कृतं अन्यथा याजितं वित्तं स्तिसंकोशमया
 न हि ७ ब्रह्मस्वदेवद्विषां न गृहीतं मया कचिन् न्यासापहारानकृतः परस्ववद्गुपापदः ८ स्मृतवत्यादिना लोकाधर्गेणा विजितामही दु-
 स्तेषु पातितो दंडो बंधुपुत्रोपमेवपि ९ शिष्टाः सुप्रजिता लोकां द्रव्याभ्यां पिमहाजनाः १० इत्येवं ब्रजंतो मार्गे धर्मयुक्ते द्विजोत्तमाः क-
 स्मान्मम गृहे पुत्रो न जातस्तद्विचार्यताम् ११ इति वाक्यं द्विजाः श्रुत्वा सप्रजाः संपुरोहिताः संत्रयित्वा नृपं हितं जमुस्ते गहनवनम् १२
 इतस्ततश्च पश्यन्त्या अभ्यामनृषिसेवितान् नृपतेर्हितं मिच्छंती ददशकुर्मै नि सत्तसं १३ तप्यमानं तपो यो रविगनं दनि रामयं निराहारं ज-

तात्मानंजितक्रोधं सनातनं १४ लोमशार्धमेतत्त्वज्ञं सर्वशास्त्रविशारदं दीर्घायुषं महात्मानमेकब्रह्मसंभितं १५ कल्प्ये गते यस्य एक
मेकं लोमविशीर्यते अतो लोमशानामानं चिकालज्ञं महासुनिं १६ तं दृष्ट्वा हर्षिताः सर्वे आजगमुस्तस्य सन्निधौ यथान्यायं यथाहं
तेन मध्यक्रुर्यथोदितम् १७ विनयावनताः सर्वे ऋतुश्चैव परस्पर अस्मद्भाग्यवशादेव प्राप्तो येषु निसत्तमः १८ तांस्तथा प्रणता
न दृष्ट्वा तद्युवाच मुनि सत्तमः लोमश उ० किमर्थमिह संप्राप्ताः कथयध्वं स्वकारणम् १९ महर्शनाल्हादगिरः स्तुवंत इह मां कि
मु असशयं करिष्यामि भवतां यद्विदं भवेत् २० परोपकृत्येजन्ममादृशानां संशयः जनाऽऽवु श्रूयतामभिधास्यामो व
यमागमकारणम् २१ संशयच्छेदना र्थाय तव सन्निधिमागताः पद्मयौनेः परतरस्त्वतः श्रेष्ठो न विद्यते २२ अतः कार्यवशात् प्राप्ताः
समीपं भवतो वयम् महीजिन्नाम राजा सोपुत्रो हीनोऽस्ति सांप्रतं २३ वयतस्य प्रजाब्रह्मन् पुत्रवनेन पाठिताः तं पुत्रवहितं दृष्ट्वा
तस्य दुःखेन दुःखिताः २४ तपः कर्तुमिहा यातामिति कृत्वानुनैरुक्ताम् तस्य भाग्यवशाद् दृष्ट्वस्मस्माभिर्हि जेतुम् २५ म
हता दर्शनेन वकार्यमिदं विवेच्यताम् उपदेशं वद मुने राज्ञः पुत्रो यथा भवेत् २६ इति तेषां क्वः श्रुत्वा मुहूर्तं ध्यानमास्थितः प्र
त्युवाच मुनिर्ज्ञात्वा तस्य जन्मपुरातनम् २७ लोमश उवाच पूर्वजन्मनि वैश्योऽयं न हीनो नृशंसकृत् वाणिज्ये कर्मणि रत्नोऽग्रा
माद्रा मांतरं भवन् २८ ज्येष्ठमासि सिते पक्षे दशमी दिवसे तथा मध्याह्ने द्युमणौ प्रोसिद्यामसीं स्मिजलाशयं २९ कूपिकां -
सजला दृष्ट्वा जलपाने मनोदधौ सद्यः स्तूतां सवत्सान् च धेनुस्तत्र समागता ३० तृषानुरानि दाधानां तस्यानीरं पयोनुस्मा- पिवन्ति
वारयित्वा तामसौ तोयं स्वयंपयो ३१ कर्मणास्तस्य पाकेन सपुत्ररहितो नृपः पूर्वजन्मकृतात् पुण्यात् प्राप्तं राज्यमकंदकं ३२
जनाऽऽवुः पुण्यात् पापं क्षयं याति पुराणे श्रूयते मुने पुण्यापेदं शक्यं येन पापक्षयो भवेत् ३३ यथा भवत्तु मसौ दनपुत्रो
स्य भाविना तथा लोमश उवाच श्रावणे शुक्लपक्षे तु पुत्रदानां भविष्युता एकादशी तिथिश्चास्ति कुरुध्वं तद्वं तं जनाः ३४ य
था विधियथा न्यायं यथोक्तं जागरान्वितम् तस्याः पुण्यं स्तुतिं विलं ददंतु मृपतेर्जनाः ३५ एवं कृतं सन्नियतं राज्ञः पुत्रो भविष्यति श्रु

स्वेतहोमशवचस्तंप्रणम्यद्विजोत्तमं ३६ मजसुःस्वगृहात्सर्वेहोर्धोऽनुविनोचनाः आवणंतसमासाद्यस्थलातोयशष्पाधितम् ३७ राज्ञांस्त
 हव्रतेचक्रुः सर्वेऽश्वांसमन्विताः द्वादशीदिवसेपुण्यंददुर्दृपतेयजनाः ३८ दत्तेपुण्येयथाराज्ञीर्गर्भमाधनशोभनः प्राप्तिप्रसवकालसा
 सुषुवेऽनुभूजितम् ३९ एवमेपानृपश्च पुत्रदानामविश्रुता कर्तव्यासुरवमिच्छद्विरहलोकप्रसन्न ४० श्रुत्वाभाहात्यभेतस्याः सर्वेषा
 मीः प्रमुच्यते इहपुत्रस्मरवंभाष्यपरत्रस्वर्गतिर्भवेत् ४१ इतिश्रीमद्विद्योत्तरपु० श्रावणक० पुत्रदानास्त्यामा० संपूर्णम् अथभा-
 द्रपदकृष्णोकादशीकथा युधिष्ठिरउवाच भाद्रस्यह्यष्टमपक्षेऽनुकिंनोमैकादशीभवेत् एतदिच्छाम्यहं श्रोतुं कथयस्वजनार्दन १
 श्रीकृष्णउवा० शृणुधैकमनाराजन्कथयिष्यामि विस्तरात् अजेतिनामतः प्रोक्तासर्वपापप्रणाशिनी २ पूजयित्वा दृषीकेशं व्रतनस्याः
 करोति यः पापानितस्य नश्यति व्रतस्य श्रावणादपि ३ नातः परतराराजन्लोकद्वयहितावहा सत्यमुक्तं यथाशौचं न्यूनं सत्यं सत्यं
 म ४ हरिश्चंद्र इति रव्यातो बभूव नृपतिः पुरा चक्रवर्ती सत्यसंधः समस्तायां भुवः पतिः ५ कस्यापि कर्मणो योगादाज्यं श्रेयं बभूव सः
 विक्रीत्वा विनिनां पुत्रं सचकारात्मा विक्रयं ६ पुलकसस्य च दासत्वं गताराजा सपुण्यकृत् सत्यमालंघ्य शत्रुं द्रुमुने च लापहारकः ७ सोम
 वनृपतिश्चैषो न सत्याच्चलितस्तथा एवंगतस्य नृपतेर्वहोवत्सरागनाः ८ तर्ताश्चिनापरोराजा बभूवा न्यतदुःखितः किं करोमि क्रग
 च्छामि निहृतिर्मैकं भवेत् ९ इति चिंतयन्तस्तस्य मग्नस्य हजिनार्णवे आजगाम भुमिः कश्चिद्विज्ञात्साराजान्मालुर १० परोपकरणा
 र्थयानिर्मितो ब्रह्मणा द्विजः सतद्वत्त्वा द्विजवरं ननाम नृपसत्तमः ११ कृतांजलिपुटो भूत्वा गीतमस्याग्रतः स्थितः कथयामास हन्ता
 तमात्मनो दुःखं संयुतम् १२ श्रुत्वा नृपतिवाक्यानि गीतमो विस्मयान्वितः उपदेशं नृपते य व्रतस्यास्य सुनिर्देशं १३ मासि सादपदे
 राजन् कृष्णपक्षे तु शोभना एकादशीसमायाता अजाना न्यतिपुण्यदा १४ तस्याः कुरु व्रतं राजन् पापनाशो भविष्यति नवभाग्य
 वशादिषां समसेहि समागता १५ उपवाप्तपरो भूत्वा रात्रौ जागरणं कुरु एवं तस्या व्रते चीर्णं सर्वपापक्षयो भवेत् १६ नवपुण्यप्रभावे
 न चार्गतो हन्ते न तम इत्येवं कथयित्वा तु मुनिं रतरधीयत १७ मुनिवाक्यं नृपः श्रुत्वा चकार धनमुत्तमं कृतं नस्मिन् व्रते राज्ञः पापस्या-

तोभ्रवत्क्षणात् १८ श्रूयतां राजशादूलभभाषोऽस्य व्रनस्य च यद्दुःखं बहुभिर्वर्षेभ्योक्तव्यं तत्क्षयोभवेत् १९ निस्तीर्णदुःखो राजाऽसी-
 द्रतस्यास्य भ्रमावतः पत्यात्महममोद्यागं पुत्रजन्तुवनाभापसः २० देवदुःखयोगेन दुःखवर्षमभूद्दिवः एकादश्याः प्रभावेन प्रासराज्य-
 मकंदकं २१ स्वर्गलेशेद्दरिश्चंद्रः सधुरः सपरिच्छदः ईदृग्विधं वं तराजनैर्यकुर्वति द्विजोत्तमाः २२ सर्वपापविनिर्मुक्तास्त्रिदिव्या
 भितेधुवम् पठनाच्छ्रवणाद्राजन्त्येवमधफलं भवेत् २३ इति श्रीद्वि० भाद्रपद कृष्णा अजानारुयकादशी माहात्म्यसंपूर्णं अ-
 थस्मादपदशतकैः कादशी कथाधारभ्यन्ते युधिष्ठिर उवाच न भ्रमस्य सितपदेतु किं नो मे कादशी भवेत् को देवः को विधिस्तस्याः किं-
 पुण्यं च वदस्व नः श्रीकृष्ण उवाच कथयामि ममाहा पुण्यास्वर्गमोक्षमदायिनीम् वामने कादशी राजन् सर्वपापहरांपरां २४ ममैव ज-
 यंत्या रव्यां माहरे कादशीं नृप यस्याः श्रवणमात्रेण सर्वपापक्षयो भवेत् २५ वाजपेय फलं भोक्तुं नातः परतरं नृणाम् पापिनां पापना-
 शाय जयंती व्रनमुन्नमं २६ नातः परतरा राजन्नेव मोक्षमदायिनी एतस्मात्कारणाद्राजन् कर्तव्या गतिमिच्छता २७ वैष्णवेर्मम भक्तैस्तु
 मनुजैर्मत्परायणैः न भ्रमस्य वामनो येस्तु पूजितं रमजंगत्रायं २८ पूजितं नात्र सदैहहस्तेयंति हरिसन्निधिं वामनः पूजितो येन कम-
 लेः कमलेक्षणः २९ न भ्रमस्य सितपक्षे तु जयंत्येकादशीं दिने तेनाचितं जगत्सर्वत्रयो देवाः सनातनाः ३० एतस्मात्कारणाद्राजन् क-
 र्त्तव्यो हरिवासरः अस्मिन् कृतेन कर्त्तव्यं किंचिदस्ति जगत्रयं ३१ अस्यां प्रसूनां भगवति रंगपरिवर्तनं तस्मादेतं जनाः सर्वे वदंति प-
 रिवर्तिनीम् ३२ युधिष्ठिर उ० संशयास्ति महात्मस्य श्रूयतां च जनार्दन कथं रम्यं मिदं देवा कथं गम्यं गन्तव्यं ३३ किं मर्थं देवैरेवैव
 बलिर्बन्धस्तथास्तरः संतुष्टाः सन्ति वीदेवाः किमकुर्वन् जनार्दन ३४ को विधिः किं व्रतं च वचातुर्मास्य सुपासनां त्वयि स्मृतं जगन्नाथ किं
 कुर्वीत जनाः प्रभो ३५ एतद्दिस्तरतो ब्रूहि संशयं हर मे प्रभो श्रीकृष्ण उवा० श्रूयतां राजशादूल कथां पापहरांपरां ३६ बलिर्वैदान-
 वः पूर्वमासीच्चिन्तायुगे नृप अप्रजयंश्चर्मानि त्यमद्रुको मत्परायणः ३७ जपेस्तु विविधैः स्तुक्तेर्यजते मां सान्निभ्यशः द्विजानां पूज-
 को नित्यं यज्ञकर्मकृताशयः ३८ परं त्विदं कृतं देवी देवलोकमजीजयन् सदृशमिदं लोकं वैजितं तेन महात्मना ३९ बिलोक्य च ततः

सर्वदेवाः संहत्यमंग्रयन् सर्वैर्मलित्वागतव्यदेवविज्ञापितुप्रभुम् १८ ततश्चदेवान्निधिभिः साकमिदोगतः प्रभुम् शिरसात्प्रवर्तयत्वा
 स्तुतद्रंशस्तुतिभिः गुरुणादैवैतैः सार्द्धं बहुधा पूजितोत्यहम् ततो वामनरूपेण त्यवता णश्च पञ्चम २० अत्युग्ररूपेण दासं वदन्
 ह्योडरूपिणा बालकेन जितः सो वै सत्यमालं च्यत स्थिवान् २१ युधिष्ठिर उवाच त्वया वामनरूपेण सोऽस्मरश्च जितः कथम् एतत्
 कथय देवेश मद्यं भक्त्या य विस्तारान् २२ श्रीकृष्ण उवाच मया लीकितं स बलिः प्राथितो बहुरूपाणा पदत्रयभिर्तोऽस्मिन् देहि मे शु-
 वनत्रयम् २३ दत्तं भवति ते राजन् नानाकार्या विचारणा इत्युक्तं श्रमया राजा दत्तवांस्त्रिपदां सुव २४ सकल्पमात्रा
 द्रव्ये धेहस्त्रे विक्रमः परं मूलोके तु कृतो पादोऽसुगर्लके तु जालुनी २५ स्वर्लोके तु कटिं न्यस्य महर्लोके तथोदरम् जनलोके तु ल-
 दपतपो लोके च कंदकम् २६ सत्यलोके सुरवस्थाप्य उत्तमागतोर्ध्वतः चंद्रसूर्यग्रहाश्चैव भ्रमणो योगसंयुतः २७ सैन्द्राश्चैव नदा-
 देवानागाः शोषादयः परे स्तुवतो वेदसंभूतैः सूक्तेऽथ विधेस्तु माम् २८ करगृहीत्वानुबलिमनुवचनं नदा एकेन प्रगिता पृथ्वीदि-
 तीयेन त्रिविधं २९ तृतीयं स्तुतु पादस्य स्थानं देहि ममानय एवमुक्ते मया सोऽपि मस्तकं दत्तवान् बलिः ३० ततो वै मस्तके त्येकं पद-
 म्यस्तं मथानदा क्षिभारसाते लराजन् दानं वोमभयूजकः ३१ विनयावननं दृष्ट्वा प्रसन्नोऽस्मि जनादनः बेलवसां भिमतं सन्निधौ तव मान-
 द ३२ इत्यवोचं महाभागं बलिं वैराचनं तदा नभस्य शक्रपक्षे तु परिवर्तिनिवासरे ३३ ममैकान्तं भूमूर्तिश्च बलिमाश्रित्य तिष्ठति दि-
 तीया शेषे षट्शे वैक्षीराब्धौ सागरोत्तमे ३४ सुष्यते बल्लंभी शोयावच्छाया तिकार्निका नावद्भवति ननु पुण्यं सर्वपुण्योत्तमोत्तमः ३५ एत-
 स्मात्कारणा द्राजन् कर्तव्ये या प्रयत्नतः एकादशी महामुण्या पवित्रा पापहारिणी ३६ अस्यां भुमि भगवानेत्यंगपरिवर्तनम् ए-
 तस्यां पूजयेद्देवं त्रैलोक्यस्य पितामहं ३७ दधिदानं न कर्तव्यं रोप्यं तुलसं युतं रात्रौ जागरणं कृत्वा मुक्तो भवति मानवः ३८ गवयः कु-
 रने राजन्नेकादश्यां द्रव्यं शक्रं सर्वपापहरं चैव मुक्तिं मुक्तिं प्रदायकं ३९ सदेव लोकं संप्राप्य भ्राजति चंद्रमा यथा मृगयुगाच्चैव योम-
 त्यः कथापापहरां परा ४० अश्वमेधसहस्रस्य फलमाप्नोति मानवः ४१ इति श्रीस्कंदपुराण भाद्रपदशतकं परिवर्तिनो मेकादश-सं-

अथ आश्विनहृणोकादशीकथा युधिष्ठिरउवाच कथयस्व प्रसादेन ममाग्नेमधुसूदन आश्विने हृष्णापक्षे तु किं नो भिक्षदशी भवेत् १
श्रीहृष्णा उवाच आश्विनस्यासिते पक्षे इंद्रानामनामतः तस्याव्रतप्रभावेन महापापं प्रणश्यति २ अथेयो निगता नाना चित्तृणां गतिदा
यिनी शृणु ब्राह्मिणो राजन् कथां पापहरो पराम् ३ यस्याः श्रवणमात्रेण वा जपेय फलं लभेत् पुरा कृतयुगे राजा बभूव रिपुसूदनः ४
इंद्रसेन इति ब्रूयानः पुरोमाहिष्मतीं प्रति सरालं पालयामास धर्मं यशसा न्वितः ५ पुत्रपौत्रसमायुक्तो धनधान्यसमन्वितः माहि-
ष्मत्यधिपो राजा विष्णुभक्तिपरायणः ६ जपत्रगोविंदनामानि मुक्तिदानिनराधिपः कालं नयति विधिवद् ध्यात्वात्मस्य विचिंतकः ७ ए
कस्मिन् दिने स रात्रिस्तु रावासीने संदोगते अवतीर्या गमद्भीमान् ब्रह्मन्नरदो मुनिः ८ तमागतमभिधेयं प्रत्युत्थाय कृतं जलिः पू-
जयित्वा र्घविधिना चास्ने संन्येव शयन् ९ स्मरेत् पापविष्टः स मुनिः प्रत्युवाच नृपोत्तमं कुशलं तव राजेंद्र समस्तं गेयुर्वर्तने १० धर्मे समीर्वा-
नं तं न विष्णुभक्तिरतस्तथा इति वाक्यं तु देवैर्ब्रह्मन् राजानमब्रवीत् ११ राजोवाच तत्प्रसादान् मुनिश्चैष्ट सर्वत्र कुशलं मम अद्य
नुभियाः सर्वाः सफलास्तव दर्शनात् प्रसादं कुरु विभर्षे ब्रह्मन् यागमनकारणम् इति राजोवाच १२ श्रुत्वा देवैर्ब्रह्मन् क्वमब्रवीत् १३ नारद उवाच
श्रुयतां राजशार्दूलमद्वचो विस्मयमदम् ब्रह्मलोकाद ह्यतीत्य भूलो कं कं नृपानाम् १४ शर्मनेनार्चितो भक्त्या उपविष्टो ब्रह्मसेन धर्मशी-
लः सत्यवांस्तु भ्रातृकरि स मुपासते १५ बहुपुण्यप्रकर्तौ च ब्रतैर्वै कल्यंदोषतः स भायांश्चाद्देवस्य मया दृष्टः पिता तव १६ कथितस्तेन सं-
देशांस्तिबोधजनेश्वर इंद्रसेन इति रव्या तो राजा माहिष्मती प्रभुः १७ तस्योत्रे कथय ब्रह्मन् स्थितं मायमसन्निधौ केनापि कृतं रायेण
पूर्वजन्मोद्भवैव १८ स्वर्गं प्रियमां पुत्र इंद्रोदिराव्रतदानतः इत्युक्तेो हं समायातः समीपं तव पार्थिव १९ पितुः स्वर्गते ये राजन्निदिरा-
व्रतमाचरन् तेन व्रतप्रभावेन स्वर्गं यास्यति ते पिता २० राजोवाच कथयस्व प्रसादेन भगवन्निदिराव्रतम् विधिना केन कृतं व्यकस्मिन्
न्यसेति यो न तथा २१ नारद उवाच शृणुराजन् हंतं वच्मि व्रतस्यास्य विधिं श्रुत्वा आश्विनस्यासिते पक्षे दशमी दिवसे शतं २२ प्रातः
स्नानं प्रकुर्वीत अष्टाध्यानेन संन्यस्तानं हृत्वा बहिर्जले २३ पितृणां प्रीतये श्राद्धं कुर्याच्छुद्धाग् २४ नः एकमुक्तिं

तः कृत्वा रात्रौ म्ममोशयीतं च २४ प्रभाते विमले जाते प्राप्ते च कादशी दिनेन सुखप्रदालने कुत्राहृतं वापनं पूजयेत् २५ उपवासं सप्तमि यमं गृह्णी
 याद्भक्तिभावनः अद्य स्थित्वा निराहारः सर्वभोगविवर्जितः २६ श्वाभ्यां द्यौः पुंडरीकादशरं गणं भिषवाच्युत इत्येवं नियमं कृत्वा मध्याह्नस
 मयेन तथा २७ शालग्रामशिलायेतु श्राद्धं कृत्वा यथाविधि भोजयित्वा दिजान् शतकुण्डदक्षिणाभिः सुश्रुजितान् २८ पितृशेषं सभाश्रायण
 वेदद्याद्दिचक्षुषणः पूजयित्वा तृषीकेशधूपगंधादिभिस्तथा २९ रात्रौ जागरणं कुर्यात्तु केशवस्य स भीपतः ततः प्रभातसमये संभ्रासे द्वाद
 शी दिने ३० अर्चयित्वा हरिं सक्त्या भोजयित्वा दिजानय बंधुदोहित्रपुत्राद्यैः स्वयं भुंजीत वायतः ३१ अनेन विधिनाराजकं कुरुव्रतमने
 दिद्रतः विष्णुलोकं प्रयास्यति पितरस्तव भूयते ३२ इत्युक्त्वा नृपतिराजन्मुनिरंतरधा यत यथोक्तविधिनाराजाचकार व्रतमुत्तमम् ३३
 अनेनः पुरेण साहितः पुत्रभृत्यसमन्वितः कृते व्रते तु कौंतेय पुष्पहृष्टिरस्मद्दिवः ३४ तत्पितागरुडास्तु जगाम हरिं मंदिरम् इन्द्रसेनोपि रा
 जर्षिः कृत्वा राज्यामकंदकं ३५ राज्ञि निवेशय तनयं जगाम भिर्भिदिवं स्वयम् इंदिरा व्रतमाहात्यं तवाग्रे कथितं मया ३६ पठनाच्छ्रवणा
 च्चास्य सर्वपापैः प्रमुच्येत मुक्तेः हर्निरेव नान्भोगान् विष्णुलोकं वेसेच्चरम् ३७ इति श्रीब्र० आम्बि० कृ० इंदिरासा० संपूर्णम्
 अथ आम्बिनसुक्ते कादशीकथा युधिष्ठिर उ० कथयस्व यथासादनं भगवन्मधुसूदन इषस्य शतकु पसेतु किं नो मंकादशी भयत् १
 श्रीकृष्ण उवाच शृणुरजिद्रवक्ष्यामि माहात्यं पापनाशनं शतकुपसंचास्य युजिभवेदेकादशीनुया २ याशां कुंशति विरल्यानां स
 र्वपापहरापरा पद्मनाभाभिधानतु पूजयन् व्रतमानवः ३ सर्वाभीष्टफलमाप्स्ये स्वर्गमोक्षप्रदं नृणां तपस्तत्त्वानरस्तीव्रं चिरं स्तुति
 यतेन्द्रियः ४ यत्फलं समवाप्नोति तन्न त्वागरुडध्वजं कृत्वा पिबद्दुशः पापं नरो मोक्षं समन्वितः ५ नयाति नरकं यो रनत्वा पापद
 रं हरिं सृष्टिं च याति तीर्थानि पुण्यान्याथ तनानि च ६ तानि सर्वाणि प्राप्नोति विष्णोर्नामानुकीर्तनात् देवं शाङ्गधरं विष्णुं च प्रप
 न्नाजनादनम् ७ नतेषां यमलोकं च नृणां वैजायते क्वचित् उपोष्येकादशीमि कां प्रसंगेनापि मानवाः ८ नयाति यातनायासी पाप
 कृत्वा तुदारुणम् वैष्णवः पुरुषो भूत्वा शिवं नंदो करोति यः ९ यो नंदे देहं वैष्णवं लोकं स याति नरकं भुवम् अथ मेधसहस्राणि दयाजस्तु

यशतानिच १० एकादशसुपवासस्यकलानाहंतिषोडशीं एकादशीसमंपुण्यं किंचिल्लोकनविद्यते ११ नेहशंपावनं किंचिच्छिषुलोकेषु विद्यते यादृशंपद्मनाभस्यदिनंपातकहानिदम् १२ तावत्पापानिनिश्चिंतिदेहस्मिन्मनुजाधिप यावन्नोपोष्यतेजंतुः पद्मनाभदिनशक्र-
मम् १३ व्याजिनापिहृत्ताराजन्नदशयनिभास्करिं स्वर्गमोक्षप्रदाह्येषाशरीरारोग्यदायिनी १४ सकलत्रयप्रदाह्येषाधनपुत्रप्रदा-
यिनी नगगानगयाराजन्नकाशीनचपुष्करं १५ नन्वापिकोरवंक्षंभ्रपुण्यंभूपहेरदिनात् रात्रौजागरणकृत्वासमुपोष्यहेरदिने १६
अनायासेनभूपालप्राप्यतेवैष्णवंपदं दशैवमानैकैपद्मेदशराजेंद्रपैतके १७ प्रियायादशपक्षितुपुरुषासूत्रैरन्नरः चतुस्रुजादिव्यरू-
पानागारिहृतकैतनाः १८ स्त्रविणः पतिवस्त्राश्च प्रयांतिहरिसिद्धिं बालत्वयौवनत्वेनष्ट ऋत्विचतृपात्तम् १९ उपाध्मदादशीनू-
नैर्नैतिपापोपिदुर्गतिम् पाशांकुशामुपोष्यैवआश्विनस्यासिते तरे २० सर्वपापविनिर्मुक्तोहरिलोकंसगच्छति दत्वाहमतिलान्मू-
र्मिंगामन्नमुदकं तथा २१ उपानद्वस्त्राच्छादिनपरयति यत्तन्नरः यद्वपुःपुण्यविहीनानिदिनान्यपुण्यतानिच २२ सलोहकारभस्मेवम्ब-
सन्निपिन्मृतोहि वै नवंध्यदिवसंकुर्याद्हरिदोषचतृपात्तम् २३ समाचरन्त्यथाशक्तिस्त्वानदानादिकाः क्रियाः तडागारामसोधाभासत्राणापु-
ण्यकर्मणा २४ कर्तारोनेवपश्यन्तिधीरास्तोयमयाननाम् दीर्घायुषोधनाढ्याश्चकुलीनारोगवर्जिताः २५ दृश्यंतेमानवाऽलोक-
पुण्यकर्तारैर्दृष्टाः किमन्नबहुनोक्तेनयात्यर्थमणदुर्गतिं २६ आदोहंतिदिवंधर्मैर्नात्रकार्योविचारणा इतिनकथितराजजनयन् -
ष्टस्योहंत्वयानघ २७ पाशांकुशायामाहात्स्यकिमन्यच्छ्रेतुमिच्छसि २८ इतिश्रीब्रह्मसंहिता ३८ पाशांक० ना० माहा० संपूर्णं
अथकार्तिककृष्णोकादशीकथा यथिच्छिरउवाच कथयस्वप्रसादिनममस्महाज्जनार्दन कार्तिकस्यासितेपक्षेकिं नामिका
दशीभवेत् १ श्रीकृष्णउवाच श्रूयतांराजशादूलकथयामितवाग्रतः कार्तिकेकृष्णपक्षेतुरमानाम्नीमृशोभना २ एक
दशीसमारव्यातामहापापहरापरा अस्यः प्रसंगतोराजनमाहात्स्यप्रवक्ष्यामि ३ सुतुकुंदइतिरव्यातावभूवन्पतिः पुरा दे-
विद्रेणसमंयस्यमित्रत्वमभवन्प ४ यमेनवरुणेनेवकुबेरणासमंतथा बिम्बाषिणेनएतस्यसखित्वमभवत्सह ५ विष्णुभ-

क्तः सत्यसंधो बभूव नृपतिः सदा तस्यैव शासनो राजनराज्यं निहतकंदकं ६ बभूव दुहिता गङ्गा चंद्रभागा सा रदरा ३० मनाय च सा दना चंद्रसे
 न सुनायैव ७ सकदा चित्समायातः श्वशुरस्य गृहे नृप एकादशीवर्तमिदं समायात सुपुण्ड्रं ८ समायाते व्रतार्तिने चंद्रभागा त्वार्चितय
 त् किं विध्यति देवेश भूमर्तोपि दुर्बलः ९ क्षुधां न सहते सोढुं पितृव्यो यशसासनः पदहस्ताज्येयस्य सप्तमसे दशमक्षीर्दिने १०
 न भोक्तव्यं न भोक्तव्यं भोक्तव्यं हरिदने श्रुलापदहर्षिर्घोषं शोभनस्त्वब्रवीत् त्रिभयां ११ किं कर्तव्यं ययाकांते दीहि शिष्टांस्तु शोभने
 कृते नयेन मे सम्यक् कुजीवितं न विनश्यति १२ चंद्रभागा वाच मस्मिन्नेवैशमिनि विभो भोक्तव्यं नापि केनचित् गजैरेवैश्वस्तथा चोद्धर-
 न्यैः पशुभिरेव च १३ तृणमन्नं तथा वारि न भोक्तव्यं हरिदने मानेवैश्वकुतः कांतमुज्यते हरिवासरे १४ यदि त्वं भोक्तव्यं सेकांततनो गे
 हात् प्रयास्यतां एवं क्वार्यं मनसा स्फुटं मानं संकुरु १५ शोभन उवाच सत्यमेतत्त्वेयैवां कं करिष्ये ह सुपुण्ड्रं देवं न विहतं
 यदेतत्त्वेयैव भविष्यति १६ इति दिष्टमिति कृत्वा च कारव्रतमुत्तमं सुत्तपापीडिततनुः सबभूव इति दुःखितः १७ इति चतयतस्तस्य आ
 दित्योस्तमगाद्गिरिं वेष्णवानां नराणां सा निशाहर्षी विचर्हिनी १८ हरिपूजा रतानां च जागरासक्तचेतसाम् बभूव नृपशाईलशाभनस्या
 तिदुःसहा १९ रवेरुदयवेलायां शोभनः पंचतागतः दाहयाभासराजांतं राजयोगेयैश्च दाकृमिः २० चंद्रभागा नात्मदेहं ददाह पितृव्य
 रिता कृत्वा धर्मेति हं कं नस्य तस्थोजनकं वेशमनि २१ शोभनेन नृपेष्टरमाव्रतप्रभावतः मासं देवपुरं रम्यं मंदराचलसानुनि २२ अनु
 तममना दृष्ट्यममरेव्ययगुणां न्वितं हेमस्तं भगवैः सोधिरेतवेदूयं मर्दिनैः २३ स्फाटैर्कैर्विधाकारैर्विचित्रैरुपयोगिभितम् सिंहास
 नसमाकृतः सुष्ये तच्छत्रचाभरः २४ किरीटकुंडलयुतो हारैकं यूरम्वर्षितः स्तूयमानश्च गंधैर्वैरसुरोगणसेवितः २५ शोभनः शोभ
 नेतत्र देवराडपरायया सोमशर्मिणि विरव्यातो मुनुकुटपुरवसन २६ तीर्थयात्राप्रसंगेन भवमन्विभो ददर्शतं नृपजाभातरज्ञात्मान
 त्समीपं जगाम सः आसनादुत्थितः शीघ्रं न भयं केद्रिजांतम् २७ चक्राकुशलपक्षैश्च श्रद्धास्वपुस्त्य च २८ कान्तायां चंद्रभागा यस्तथैव नगरस्य च सोम
 शर्मिणा कुशलं वर्तते राजन् चक्रस्तस्य गृहेतव चंद्रभागा मुकुशठिनी सर्पिनः कुशलं पुरं २९ स्वहं न कथं तां राजन् आश्वर्यं परममम पुरं निविशं कुरिरेन

हृद्योपयः ५४ नैथैवतुल्यफलदं स्मृतमेकादशीव्रतं एकादशीव्रतानां च माहात्म्यं शृणुयान्नरः सर्वपापावाप्तुं क्तो वष्णुलोके महीयते ५५
 इति श्री ब्रह्मवैवर्ते म० का० स्क० रमाना० संपूर्णम् अथ कार्तिकशतैकैकादशीकथा ब्रह्मानां च प्रबोधि न्याश्च माहात्म्यं पापम्-
 पुण्यवर्धनं मुक्तिमदं सुबुद्धीनां शृणुष्व मुनि सत्तम १ तावद्गर्जति विभ्रं द्रंगाभागीरथी क्षितौ यावन्नायाति पाप्मा कर्तनैके हरिबोधि-
 नी २ तावद्गर्जति तीर्थानि समुद्रादिसर्वांसि च यावत् प्रबोधिना विष्णोस्तिथिर्नयाति कार्तिकी ३ अश्वमेधसहस्राणि राजस्त्यशानां च
 एकैर्नैवोपवासेन प्रबोधि न्यालमेन्नरः ४ नारद उवाच एकमुक्तेन किंपुण्यं किंपुण्यं नक्तमोजने उपवासेन किंपुण्यं तन्मे ब्रू-
 हि पितामह ५ ब्रह्मोवाच एकमुक्तेन जन्मोत्थं नैकैर्द्विजनुभवं सप्तजन्मभवं पापमुपवासेन नश्यति ६ यदुलंभयदभ्याप्यं त्रैलोक्यं
 केन तु गोचरं यदप्यग्राथितं पुनरुदाति हरिबोधिनी ७ मेरुमंदरमात्राणि पापात्सु ग्राणि यानि तु एकैर्नैवोपवासेन दहते पापहारिणी
 ८ पूर्वजन्मसहस्रेस्तु यदुष्कर्म उपार्जितं जागेरेण प्रबोधि न्यां दहेते तूत्तराशिवत् ९ उपवासे प्रबोधि न्यायः करोति स्वभावतः वि-
 धिवन्मुनिशा दुर्लभं यथोक्तं लभते फलं १० यथोक्तं स कृतं यस्तु विधिवत् कुरुते नरः स्वल्पं सुनिवरं श्रेष्ठमेत्सुल्यं भवेत् फलम् ११ वि-
 धिहीनतु यः कुर्यात्स हृतं मेरुमात्रकं अपुमात्रं नचाप्नोति फलधर्मस्य नारद १२ संध्याहीने व्रतं भ्रष्टेनास्ति केहेतुके शोभेते पाति
 छते देहधर्मशास्त्रविदूषके १३ परदाररते मूर्खे वृत्तये वचकेन या धर्मेन तिष्ठते देहे एतेषां भविष्यति १४ ब्राह्मणो वापि शूद्रो वा
 सेवेने परयोषितम् ब्राह्मणी च विशेषेण चालसदृशा तु भो १५ समर्पकां वा विधां ब्राह्मणो ब्राह्मणी यति सेवेन मुनिशा दुर्लभा
 न्वयोयाति संस्रयं १६ परदाराभिगमनं कुरुते यो हि जाधमः संततिर्न भवेत्तस्य फलं जन्मार्जितं न हि १७ गुरुणा स हविं प्रैश्च यो हं
 कोरेण वर्तते सकृन्तान्मश्यते शीघ्रं धनं नामोति संततिम् १८ आचारभ्रष्टे देहानां वृषलागाभिर्नांसुत यस्तु नैः सेवमानोऽपि धर्मस्ते-
 बापराज्जु रवः १९ पापिनस्तेन शोवेः संगतिं पतितैः सह ये कुर्वन्ति नृपं श्रेष्ठेन गच्छन्ति यमालयम् २० धर्मेन शैतृणां ये वा स्वागतास्त-
 न भोजनैः तेषां वेनश्यते स्वर्गः कीर्तिरायुः प्रजास्करं २१ साधूनां भक्षणं तु ये कुर्वन्ति नराधमाः त्रिवर्गफलहीनास्ते दह्यन्ते नरकाग्नि-

ना २२ कृत्वावमानंसाधूनांचेतदर्थान्तिनराधमाः वारयन्तिनयेमृदास्तेपशयन्तिकुलक्षयं २३ आचारमभ्रष्टेहस्यहेतुकस्यशतस्यच ददतो
जुह्वतोवापिगतिस्तस्यनविद्यते २४ तस्मान्नत्वाचरेक्लिंक्षिदशम्लोक्तगर्हितम् सदाचारवत्ताभावंयथाधर्मेननश्यति २५ येध्यायेति
मनोवृत्त्याकरिष्यामः प्रबोधिनीं तेषांवितीयतेपापपूर्वजन्मशतोद्भव २६ समतीतंभविष्यंचवर्तमानंकुलायुतं विष्णुलोकंनयत्या-
श्रमबोधिन्यानुजागेर २७ वसन्तिपितरोत्तृष्टाविष्णुलोकेत्यलं कृताः विसृक्तानारकैर्दुःखैः पूर्वकर्मसमुद्भवैः २८ कृत्वातुपातकं
घोरं ब्रह्महत्यादिकंनरः कृत्वातुजागरंविष्णोर्धौ तपापाप्मवेत्सुने २९ दुःप्राप्ययत्नफलंविमर्शमेधादिभिर्मरैवः प्राप्यतेतत्स्फुरेनेव
प्रबोधिन्यानुजागेर ३० आप्तुत्यसर्वनीर्थेषुदत्तागाःकांचनमहीं नतत्फलमवामोति यत्कृत्वाजागरंहरैः ३१ जातःसएकस्मृकृतीकु-
लेतेनैवपावितं कार्तिकेसुभिषादूलकृतयेनप्रबोधिनीं ३२ यथाधुवंनृणांमृत्सुर्धननाशस्तथाभ्रवं इतिज्ञात्वासुनिश्चिष्टकर्तव्यंवेष्णव-
दिनं ३३ यानिकानिचतार्थाभिन्नेलोकेषमप्रवन्तिच तानितस्यगृहेसम्यक्कृतयः करोतिप्रबोधिनीं ३४ सर्वकृत्यपरित्यज्यतत्स्यर्थंचक्रपा-
णिनः उपोष्यैकादशरिम्यांकार्तिकेहरिबोधिनीं ३५ सज्जानीसचयोगीच सतपस्वीजनेन्द्रियः मोगोमोक्षश्चनस्यास्ति तद्युपास्तेहार
बोधिनीम् ३६ विष्णुप्रियनरात्येषाधर्मसारस्यदायिनीं सहृदेनासुपोष्यैवभक्तिमाकूचमवेन्नरः ३७ प्रबोधिनीसुषोषित्वानगर्भविश-
तेनरः सर्वधर्मान्परित्यज्यतस्मान्कुर्वीतनारद ३८ कर्मणामनसावाचापापयत्समुपाजितं तत्कृत्वालयतिगोविंदः प्रबोधिन्यानुजा-
गेर ३९ स्नानंदांनजपोहोमः ससुहृश्यजनार्दनं नैरेयंक्रियतेवत्समंबोधिन्यांतदक्षयं ४० येच्यंतिनरास्तस्यांभक्त्यादेवंचमाधवम्
ससुपोष्यप्रसुच्यंतेपापैस्तेषातजन्मजैः ४१ महाव्रतमिदंभुवमहापापेषानाशनं प्रबोधवासंस्तेषांभक्त्यादेवंचमाधवम्
नानेनदेवशंपारितोष्यजनार्दनं विराजयन्दिशःसर्वाः प्रयातिमवनंहरैः ४२ कर्तव्येषामग्रे
अष्टकार्तिकेनुप्रबोधिनीं ४४ बाल्येयच्चाजितं वत्सयोगेनैवार्थकेतथा शतजन्मकृतं पापं यथासर्वपापहरापरा नासुपोष्यहरेभक्त्यग्रहं
स्वसुलभमपिनारद तत्कृत्वालयतिगोविंदोत्तस्यामभ्यर्च्यशक्तिनः ४६ धनधान्यवहाशु

त्वंभनमवेत्कचित् ४७ चेद्रस्योपरागेचयत्फलंपरिकीर्तितं तत्सहस्रगुणंयोक्तंप्रबोधिभ्यांतुजागरे स्त्वनंदानंजनिहोमः स्यात्प्रबो-
 ध्यर्चनंहरेः तत्सर्वकोटिगुणितंप्रबोधिभ्यांतुयत्कृतं ४९ जन्मप्रभृतिगुणंनरपुण्यंनरेणाभ्यर्जितंभवेत् वृथाभ्रवतितत्सर्वमद्वत्वा-
 कार्त्तिकव्रतं ५० अकृत्वानियमंविष्णोः कार्त्तिकयः क्षिपेन्नरः जन्मार्जितस्यपुण्यस्यफलंनार्जितिनारदः ५१ तस्मात्स्यप्रयत्नेनदेव
 देवोजनार्दनः उपासनीयोविमंद्रसर्वकामफलप्रदः ५२ परान्नवर्जयेद्यस्तुकार्त्तिकेविष्णुतत्परः परान्नवर्जनादहस्तचांद्रायणफलंल-
 भेत् ५३ नित्यंशास्त्रविनोदनकार्त्तिकयः क्षिपेन्नरः निर्देहत्सर्वपापानियज्ञाशुनफलंलभेत् ५४ नतथातुष्येनयज्ञेनदानैर्वागजा-
 दिभिः यथाशास्त्रकथालोपैः कार्त्तिकेमधुसूदनः ५५ येकुर्वन्तिकयांविष्णोर्येष्टुंभूतिंसमाहिताः स्तोकाद्धंस्तोकेमेकंवाफार्त्तिकेगो-
 शान्तंफलं ५६ सर्वधर्मान्परित्यज्यकार्त्तिकेकेशवाग्रतः शास्त्रावधारणंकार्यंश्रोतव्यंचमहासुने ५७ अथसंलोभबुद्ध्यावायः करोति
 हरेः कथां कार्त्तिकेसुनिशादूलकुलानांनारयेच्छतं ५८ नियमेननरोयस्तुशृणुतेवैष्णवीकथां कार्त्तिकेनुविशेषेणगोसहस्रफलं
 लभेत् ५९ प्रबोधवासेरविष्णोः कुरुतेयोहरेः कथां समसीपवतीदानेनतत्फलंलभतेसुने ६० श्रुत्वाविष्णुकथांदिव्यायेर्वयनिक-
 थाविद स्वशक्त्यासुनिशादूलतेपांलोकाः सनातनाः ६१ ब्रह्मणोवचनंश्रुत्वानारदः पुनरब्रवीत् नारदउवाच विधानंश्रुहिमेस्वा
 भिन्नेकादश्याः सरोत्तम ६२ चोर्णेनयेनभगवन्यादृशंफलमाप्नुयात् नारदस्यवचः श्रुत्वाब्रह्मावचनमब्रवीत् ६३ ब्राह्मिमुदूर्तेचो-
 त्थायत्योकादश्यांदिजोत्तम स्नानंचैवप्रकर्तव्यंदतथावनपूर्वकं ६४ नद्यातजंगकूपेवावाप्योर्गेहेतयेवच केशवश्चैवसंपूज्यः क-
 थायाः श्रवणंनया ६५ नियमार्थेमहाभागद्रुमंमंत्रमुदीरयेत् एकादश्यांनिराहारः स्थित्वाहनिपरेत्यहं ६६ मोक्ष्याभिपुंडरीकाक्ष
 शरणंमेभवाच्युत असुमंत्रंसमुच्चार्यदेवदेवस्यचक्रिणः ६७ प्रक्तिंभावेनतुष्टात्माद्युपवासंसमर्पयेत् रात्रौजागरणंकुर्यादेवदेव-
 स्वसन्निधौ ६८ गीतंनृत्यंचवाद्यंचनथाहृष्याकथांसुने यः करोतिसपुण्यात्मात्रेलोकोपरिसंस्थितः ६९ बहुपुष्पैर्बहुफलेः कपूराग-
 रुंकुंकुमैः हरेः पूजाविधानव्याकार्त्तिकोबोधवासे ७० विनशाक्यंनकर्तव्यंसंप्राप्तेहारिवासेर यस्मात्पुण्यमंसंरच्यांतं प्राप्येतसु

निसत्तम ७१ फलेनानाविधेर्द्विभेः प्रबोधिभ्यां तु जागेर शरवेतोयं समादाय त्वाद्योर्धोदे योजनार्दने ७२ यत्फलं सर्वतीर्थेषु सर्वदानेषु य
त्फलं नत्फलं कोटिगुणितं दत्तार्धं बोधवासरे ७३ अगस्त्यकुस्मेर्देवं पूजयेद्योजनार्दने देवं द्रोपि सुनिश्चयं कशो नितिकरसं पुटम्
नत्तत्त्वोतिविषे दत्तपसातो धितो हरिः यत्करोति त्वर्धं किं शो सुनिश्चयं रत्नलङ्कतः ७५ बिल्वपत्रे च ये कृष्णं कार्ति के कलि वर्धन पू
जयंति महाप्रत्त्या मुक्तिस्ते प्राप्नुयन्ति ७६ तुलसीदत्तपुष्पे च पूजयंति जनार्दनम् कार्ति के सकल वत्स पापजन्मा युतं दहेत् ७७
दृष्टा स्पृष्टा यवाध्याना कीर्तितानि भिन्नास्तुता रोपिता संचितानि तस्य पूजिता तुलसी शरुमा ७८ नवधा तुलसी भक्ति ये कुर्वन्ति दिने दिने
युगकोटि सहस्राणि ते वसन्ति हरिर्गृहे ७९ रोपिता तुलसी यावत्कुरुते मूलविस्तरं नावद्युगसहस्राणि ततो नितिसु कृतं मुने ८० यावच्छा
रवाभशारवाभिर्बीजपुष्पदले मुने रोपिता तुलसी पुष्पिर्वर्तेन वसुधा तले ८१ कुलेतेषां तु ये जानायेन्म विध्यंति ये गताः आकल्पयु
गसाहस्राने प्रांवासो हरिर्गृहे ८२ कदंबकुस्मेर्देवं ये च यंति जनार्दनं तेषां यमालयं नैव प्रसादाच्च क्रपाणिनः ८३ इत्था कदंबकुसु
मं प्रीतो भवति केशवः किंपुनः पूजितो विमसर्वकाम भद्रो हरिः ८४ यः पुनः पाटला पुष्पैर्वसने गरुडध्वजम् अर्चयेत् परया भक्त्या
मुक्तिमागी भवेद्भिसः ८५ बकुलाशोककुसुमैर्ये च यंति जगत्प्रतिं विशोकास्ते म विध्यंति यावच्छंदो दिवाकरः ८६ ये च यंति जगन्ना
थकरवीरैः सितासितैः चतुरंगानि विमं द्रप्रोतो भवति केशवः ८७ मंजरीसहकारस्य केशवोपरि ये नराः यच्छंति ते महाप्रागा गो
कोटिफल प्राणिनः ८८ दूर्वाकुंजैर्हरेर्भस्तु पूजां कालिप्रयच्छति पूजा फलं शतगुणं सम्यगाभोति मात्रवः ८९ शमीपत्रे च ये देवं
पूजयंति सुखप्रदं यममागो महाधोरो निस्तार्णस्ते स्तुनारद ९० वर्षाकाले तु देवं शंकुस्ते भेष्यं पकोद्देवैः ये च यंति ते मत्प्राः स
सैरपुः पुनर्भवे ९१ कुंभी पुष्पं तु विषये यच्छंति जनार्दनं स्रवणपल्लमात्रे नैलभते वै फलं ९२ स्रवणं केवलं पुष्पं यो ददाति
जनार्दने कोटिजन्मा र्जितं पापं दहेत गरुडध्वजः ९३ कुंकुमारुणवर्णो च गंधादंशो शतपत्तिः ९४ यो ददाति जगन्नाथे च दीपाल
ये वसेत् ९५ एवं संपूज्य रात्रौ च केशवं मुक्तिमुक्तिं द प्रातस्त्याय च ब्रह्मसूत्रं गत्वा तु सजः ९५ तत्र स्नात्वा जपितुं प्रसक्त्या

णिहृकाः क्रियाः गृहेगलाचसंश्रज्यः केशवोविधिवर्नरैः ९६ व्रतस्यपूरणायायब्राह्मणान्भोजयत्स्त्रुथः क्षमापथच्चशिरसार्भक्त-
 युक्तेनचेतसा ९७ गुरुहूजाततः कार्यभोजनाच्छादनादिभिः दक्षिणागोश्वदातव्यातुष्ट्यर्थंचक्रपाणिनः ९८ मृत्युसींचेवसं-
 देयाब्राह्मणेभ्यः प्रयत्नतः निषमश्चेवसंत्याज्योब्राह्मणयोगेप्रयत्नतः ९९ कथयित्वादिजेभ्यश्चदद्याच्छक्त्याचदक्षिणां न
 कभोजीनरोराजनब्राह्मणान्भोजयेच्छुभान् १०० अयांचितेवलीवर्देसहिरण्यंमदापयेत् अमासाशीनरोयस्तुप्रददेद्रांसदक्षि-
 णां १ धात्रीस्त्यायीनरोदद्यादधिमार्सिकमवच फलानानियमेराजनफलदानंसमाचरेत् २ तैलस्थानेघृतंदेयंघृतस्थानेपयः
 स्मृतं धान्यानांनियमेराजनदीयंनेशालितंदुलाः ३ दद्याद्दशयेनशय्यासतृलांसपरिच्छदां पत्रभोजीनरोराजनभोजनंघृतनसं-
 युतं ४ मौनेघंदांतिलांश्चैवसहिरण्यंमदापयेत् दंपत्योभोजनंदेयंनिःस्नेहंसर्पिसत्कृतं ५ धारणेचस्वकेशानामादशोदापयेद्बुधः
 उपानेहोप्रदातव्योउपानतपरिकर्जनात् ६ लवणस्यचसंत्योगशर्करांचप्रदापयेत् मित्यंदीपमेदोयस्तुविष्णोर्वीविबुधालेयं ७ सदीपं
 सघृतंताम्रकांचनंवादशायुतम् प्रदद्याद्विष्णुभक्तायसंपूर्णव्रतहेतवे ८ एकांतरोपवासितुकुंभानशेषप्रदापयेत् सवस्त्रान्कांचनं
 पेनान्सर्वान्सालंकृतान्शुभान् ९ सर्वेषामप्यलाभेभुयथोक्तकरणांविना द्विजवाक्यंस्मृतंराजनसंपूर्णव्रतमिद्विदं १० नत्या-
 विसर्जयेद्विमानततोभुंजीतचत्सयं यत्त्यक्तंचतुरोमासान्समाप्तिंतस्यचाचरेत् ११ एवंयथाचरेत्पाथं सोनंतफलमानुया-
 त् अवसानेतुरोजेंद्रवास्तेवपुरंजित् १२ यश्चाविंसमाप्येवंचातुर्मास्येव्रतंनुप सभवेत्कृतकृत्यस्तुनपुनर्मानुषोभवेत् १३
 एतत्कृत्वामहीपालपरिपूर्णव्रतंभवेत् व्रतवैकल्यमासाद्यलंघःकुक्षीप्रजायेत १४ एतनेसर्वमारव्यातयत्एष्टोहमिहत्वया
 पदनाच्छ्रवणादापितभेद्गोदानजंफलं ११५ इतिश्रीस्कंदपुराणेकार्तिकशः प्रबोधिनीमा० संपूर्णं सुधिधिरउवाच
 मलिस्तुचस्यमासस्यकावाएकादशीभवेत् किंनाभकोविधिस्तस्याः कथयस्वजनादेन १ श्रीकृष्णउवा० मलमासस्ययापु-
 ण्याभोक्तानाम्नाचपदिनी सोपोषिताप्रयत्नेनपद्मनाभप्रुरंनेयेत् २ मलमासमाहापुण्याकीर्तिनाकल्मषापहा तस्याः फलं क-

रम् नालोपत्यतिताम्रपापान्तस्मिन्नहनिनस्पृशेत् २७ नानृतं हि वेददाकं सत्यपूतं चोवेदत् रजस्तो न पश्येत्तनं नर्दद्वाक्ष्यं गुहं २८ पु
 राणपुरतो विष्णोः शृणुयात्सह वेष्णो वैः निर्जला साम फर्तव्या च शक्रं क्रेमलिस्तुचे २९ जलपानमावाकुर्याद्दग्धाहारिणान्यथा शत्रिजागर
 णं कुर्याद्दीतवादि वसंयुतं ३० प्रथमे प्रहरे पुजाना रि के लार्घ्यमुत्तमं द्वितीये श्चा फलं श्वे वत्तनीये वीजशूरकैः ३१ चतुर्थे पूजयेत्तु पू
 र्णेनारिगैश्च विशेषतः प्रथमे प्रहरे पुण्यमग्निष्टोमस्य जायेत ३२ द्वितीये वा जपे यस्य तृतीये हयमेधजम् चतुर्थे राजसूयस्य जाग्रतो
 जायेत फलम् ३३ नातः परतरं पुण्यं नातः परतराभरवाः नातः परतदा विद्या नातः परतरं तपः ३४ पृथिव्यां या निनीर्या निपुणस्य या त-
 ना निच तत्तन्नातानि च हृष्टानि येनाकारि हरेर्धनम् ३५ एवं जागरणं कुर्याद्या वत्सूर्योदयो भवेत् सूर्योदये शत्रुभेनोर्थे गत्वा स्नानं समाच-
 रेत् ३६ स्नाने वागत्य भवेत् पूजयेद्देवमीश्वरम् पूर्वोदितेन विधिना भोजयेद्वाक्ष्यं नृश्रुभान् ३७ कुंभादिकं च यत्सर्वं प्रतिमो केशव
 स्य च पूजयित्वा विधौ नैव ब्राह्मणाय समर्पयेत् ३८ एवं विधं व्रतं यो वै कुरुते भुवि मानवः स फल जायेत न स्य व्रतं मुक्तिफलप्रदं ३९ एतेन
 सर्वमारव्या नं यत् पृष्टं हं लयानृप मलिस्तुचस्य मासस्य शक्राया विधिमुत्तमं ४० पश्मिन्याः प्रीति युक्तो यः कुरुते व्रतमुत्तमं व्रतानि ते
 न चीर्णानि सर्वाणि नृप नन्दन ४१ हृष्टाया मलमासस्य विधिस्तस्यापि तादृशः परमासानु विज्ञेया सर्वपापक्षयं करी ४२ अत्रैक-
 शयिष्या भिक्षा मेका मेनोरमा नारदाक्षुलस्त्येन विस्तरं णि बोदिताम् ४३ कार्त्तवीर्येण काराया निक्षिप्तवीर्यस्य रावणम् विमोचि-
 तः सुलस्त्येन याचयित्वा महीपतिम् ४४ तदाश्चर्यं तदाक्षुत्वानारदो दिव्यदर्शनः पप्रच्छ च यथा भक्त्या पुलस्त्यमुनिपुंगवं ४५ दशानेन
 न विजिताः सर्वदेवाः सवासवाः कार्त्तवीर्येण विजितः कथं रणविशारदः ४६ नारदस्य वचः श्रुत्वा पुलस्त्यमुनिरब्रवीत् शृणु वत्स मव-
 ह्या भिक्षां कार्त्तवीर्यसमुद्भवं ४७ पुरात्रिनायुगे राजन् माहिषा त्यामहन्तरः हे हयानां कुले जातः कृतवीर्यो महीपतिः ४८ सहस्रं प्रमदास्त-
 स्य नृपस्य प्राणवल्लभाः नतासाननयं कं विह्वलेभ्यो राज्यधुरंधरं ४९ यजन् देवान्यितृनिमिहान् प्रचिकित्सान्महत्तमान् तेषां वाक्याद्व्रतं
 कुर्वन् न लब्धस्तनयस्तदा ५० कर्त्तव्यं विना तदारज्यं न स्रजवाथमहीपतेः स्फुटितस्य यथा भोगान् भवंति स्मरवप्रदाः ५१ विचार्य विनित्युप-

निस्तपस्तुसुमनोदधे तपसेवसदासिद्धिर्जायतेमनसेसिता ५२ इत्युक्तासोसभायैश्चवीरवासाज्जटाधरः तपस्तुंगतः सद्योगेह न्यस्य
 स्रमंत्रिणम् ५३ निर्गन्तुर्पतिर्वीक्ष्यपदिनीप्रमदोन्मत्ता हरिश्चन्द्रस्यतनयाइत्वाकु कुलसंभवा ५४ पतिव्रताप्रियदृश्यातपस्तुसुहृ
 तोद्यमं स्मृषुणाभिरित्यज्यवीरमेकसमाश्रयत् ५५ जगामपतिनासाद्धिपर्वतेगंधमादने गत्यातत्रतपस्तेपेवर्षाणामयुतं द्वाष्टः ५६
 ननेपेतनयंराज्यध्यायन्देवंगदाधरं अस्थित्वायुमयंकांतं दृश्यासाप्रमदोन्मत्ता ५७ अमुस्तूयामहासाध्वीपच्छाविनयान्विता भर्तुः
 प्रतपनः साधिवर्षाणामयुतं रातम् ५८ तथापिनप्रसन्नोऽस्तुःकेशवः कष्टनाशनः व्रतमममहाभागिकथयस्वयथातथम् ५९ येनप्र-
 सान्नाभगवान्ममभक्त्याप्रजायते येनमेजायते पुत्रश्चक्रवर्तीमहन्तरः ६० सुत्वातस्यास्तुवचनपतिव्रतपरायणा यमव्रजतनूतिंस्व
 यंप्रवाजदीप्सितम् ६१ तदग्रावाचमनुष्टुपापदिनीपद्यलोचनम् स्नात्वाभलिस्तुचेसुप्तुमासद्वादशसंमितं ६२ त्रिंशदिनेश्वम
 वतिमासः पूर्णः शुक्रभानने तन्मध्येद्वादशीयुग्मपदिनीपरमातया ६३ उपोष्यतत्प्रकर्तव्यंविधिनाजागरेः समं शीघ्रंप्रसन्नोभ-
 गवान्प्रभविष्यतिस्मृतप्रदः ६४ इत्युत्क्राकथयत्सर्वमयापूर्वोदितं नृप विधिंव्रतस्यविधिवत्प्रसन्नाकर्मगजा ६५ सुत्वाव्रतवि-
 धिसर्वयथोक्तमनुस्तूयया चक्रेराजीत्चित्तंस्वर्पुत्रनामिमभीप्सती ६६ एकादश्याभिराहारासदाजानाचनिर्मला जागरेणयुतारांभो
 गीतनृत्यसमन्विता ६७ पूर्णेव्रतचैवैश्यां प्रसन्नः केशवः स्वयं वभाषिगुरुदारुलोवरंवरयशोभने ६८ सुत्वावाक्यंजगद्धातुःस्तु-
 त्वाभीत्यास्तुचिस्मिता यथात्वेद्यवरंभूहिममभर्तुर्महन्तरः ६९ पद्यान्यास्तद्वचः सुत्वाकृष्णः प्रीतः किंनरम् त्वयाहंतोषितोभेद्रे
 प्रत्युवाचजनार्दनः ७० मस्मिस्तुचश्चमसोसोऽन्यान्योमप्रीतिदायकः तन्मध्यिकादशीरस्याममप्रीतिहेमाश्राना ७१ सात्वयोपोषिता
 सुप्तुयथोक्तविधिनाशरसे तेनत्वयाप्रसन्नोऽहं कृतोऽस्मि सुभगानने ७२ तवभर्तुः प्रदास्यामि वंशकोषया ७३ सुत्वाव्रतविधिनाहवि-
 श्णुविश्वार्तिनाशनः ७४ वरंवरयराजेंद्रयन्नेमनसिर्काक्षितं संनोषितोऽहंप्रयतातवसिद्धिर्भिः जेतुंशक्योज्ज्वलसंभेः पूजशोः प्रसन्ना
 नृपसत्तमः वधेसुतंमहाबाहुं सर्वलोचनमस्तुतं ७५ नदंवेमनुषेर्नगैर्देत्यदानवरास्तं

इत्युक्तो बाढमित्युक्तान्तैर्वांतरधीयत नृपोपिसुप्रसन्नात्मा लृष्टः पुष्टः प्रियायुतः ७७ समायास्त्वपुंरस्यंनरनरशामनोरमम् सपद्मि-
 न्यासुनंलेभेकान्तवीर्यमहाबलं ७८ नतेनसदृशः कश्चिन्निपुलोकेशुमानवः तस्मात्पराजितः संख्येरावणोद्दशकंधरः ७९ न
 तंजेतुंसमर्थोस्तिन्निपुलोकेशु कश्चन विनानारायणं देवं चक्रपाणिं गदाधरम् ८० नत्वया विस्मयः कार्योरावणस्य वरजये मलि-
 म्बुचप्रसादेन पद्मिन्याश्चाप्युपोषणान् ८१ दनोदेवाधिदेवेन कान्तवीर्योमहाबलः इत्युक्ताप्रययोगो विप्रः प्रसन्नेनांतरात्मना ८२ श्रीहृण-
 उवाच एतन्नेसर्वमारव्यातयत्पृष्टो हत्वानय मलिन्युचस्यमासस्य शक्रायाः संभवोमहान् ८३ येकरिष्यन्ति मनुजान् तेऽस्य निह-
 रेः पदं त्वमेवंकुरु राजेन्द्रयदित्तेष्टमभीप्ससि ८४ केशवस्य वचः श्रुत्वा धर्मराजो निहर्षितः चक्रे व्रतं विधानेन बंधुभिः परिस्वारितः ८५
 स्मृतः ८० एतन्नेसर्वमारव्यातयत्पृष्टो हपुरादिज पुण्यं पवित्रं परमं किं षट्पुयः श्रानुमिच्छसि ८६ एवंविधेयोपि व्रतं मनुष्याभक्त्या करि-
 व्यंति मलिन्युचस्य उपोषितो येस्तु स्मरवप्रदात्रीया शक्रपक्षेऽसुविनेति धन्याः ८७ श्राप्यंति ये तस्य विधिं समग्रं ते व्यंशभाजो मनुजाः
 प्रशस्ताः ये वै पदिव्यंति कथां समग्रान्ते वेगमिष्यंति हूरं निवासं ८८ इति अधिकशतैर्कैकादशीसभासा अथ अधिककृष्णा एकाद-
 शीकथा सुधिश्चिरउवाच मलिन्युचस्यमासस्य हृष्णाकाकथ्यते विप्रो किं नाम कोविधिस्तस्याः कथयस्व जगत्पते १ श्रीकृ-
 ष्णा उवाच परमेति स माख्याता पवित्रा पापहारका मुक्तिमुक्तिप्रदानृणां स्त्रीणां चापि सुधिश्चिर २ पूर्वोक्तविधिना कार्यो यारु-
 षोकादशीर्जनेन पूजयेत् परयाभक्त्या नान्नादेवं रोचते ३ अत्रनेकथयिष्यामि कथाभनामनोरमां कोपित्यनगरजातां सुनीनां
 मयतः श्रुताम् ४ आसीद्द्विजवरः कश्चित्स्मरमथानामधार्मिकः तस्य पत्नी पवित्राख्यापातिव्रत्यपरायणा ५ कर्मणो कनिचिद्द्विप्रोऽथ
 नधान्यविवर्जितः नक्षत्रपितृभतेभिस्तान्नाचनन्निपपरात्बहून् ६ नभोज्यं लभते नादृष्टं वरत्रेनेवंमदं रूपायोनमाधुर्यं नारीशक्त
 श्रूयते नपति ७ अतिथिं पूजयेत् कृपापितदासास्तु धिना गृहे निष्ठत्येव विशालासीचास्तान्मुरवंपंकजा ८ विलोक्य भार्योऽसूदतीकं पं-
 तीं स्वकलेवरम् नभ्रतरं रंक्वचैव नस्त्यन्मिति भाषते ९ विचार्य ब्राह्मणश्चित्ते भार्यायाः प्रेमबन्धनम् निंदन् भाग्यं स्वकं विप्रः प्रोच-

वाक्यप्रियंवदाश्च १० कान्तिकरोमिकिकार्यनमयालभ्यतेतथं याचयाभिनरान्प्रव्यान्नयच्छन्तिचमेधने ११ किंकरोमिकगच्छामि-
 त्वमंकथयशोभने विनाधनेनसुश्रोणिगृहकार्यनिमित्ति १२ देत्याज्ञांपरदेशायगच्छामिधनलब्धये यस्मिन्देशेचयत्प्राव्यभा-
 र्यतेत्रैवलभ्यते १३ उद्यमेनविनामिद्धिः कर्मणोनापलभ्यते तस्माद्बुधाः प्रशंसन्ति सर्वथैवशफोद्यमं १४ श्रुत्वाकांतस्यवचनं-
 साश्रुनेत्राविवक्षणा मोवाचप्राजलिभूत्वाविनयाननकंधरा १५ त्वतोनास्तिस्फुटविज्ञातात्वयाज्ञसाब्रवीम्यहं हिनोविणोनरा-
 ब्रूयुः शश्वत्साधुत्वसाध्यपि १६ पूर्वदत्तंहिलभ्येतयप्रकृत्रमहीतले विनादानंनलभ्यतेमेरोकनकपर्वते १७ पूर्वदत्ताह्निशवि-
 द्यापूर्वदत्तंहियधनं पूर्वदत्ताहियाफूमिरिदृजन्मनिलभ्यते १८ यद्धाश्रान्तिरिवतंभालेततत्रैवहितप्रयते विनादत्तेनकिंक्वापि
 लभ्यतेनैवकिंचन १९ पूर्वजन्मनिबिभ्रेद्रनमयानत्वयाक्वचित् सत्यात्राणांकरेदत्तंस्वल्यंभूर्यपिसद्न २० इहदेशेपरेषापि-
 दत्तंसर्वत्रलभ्यते अन्नमात्रंतुविश्वेशोविनादत्तेनयच्छति २१ तस्मादत्रैवविभाग्यस्थानव्यंभवतामया भवद्विनानतिष्ठाभिस्त-
 णमात्रंमहाभुने २२ नभानानपिताभ्रानानभ्रभूः श्वशरोजनः नसत्कुर्वीतकिंपिस्वजनाश्चापरेकुतः २३ मर्तुहीनांविनि-
 दंतितुर्मगेनिवदन्तिनां तस्मादत्रस्थिराभूत्वाविहरस्वयथास्वरवं २४ भवतोभाग्ययोगेनप्राप्तिश्चात्रविष्यति श्रुत्वातस्या-
 स्तुक्चर्नस्थितस्तत्रविचक्षणः २५ तावत्तत्रसमायातः कौडिन्योसुभिसत्तमः दृष्ट्वासमागतंतदष्टः सस्मेधाद्विजसत्तमः २६ स-
 पार्यः सहस्रोत्यापननामशिरसासद्वत् धन्योऽस्यनुगृहीतोस्मिसफळंजीवितंमम २७ यदृष्टोस्मिमहद्भाग्यादित्युवाचसुनीश्व-
 रं दत्त्वास्तुविष्टरंस्मेपूजयामासतंद्भजं २८ भोजयित्वाविधानेनपप्रच्छप्रमदोत्तमा विद्वन्नेकेनप्रकरणेनदार्ष्ट्यस्यस्तयोभवे-
 त् २९ विनादत्तंकथंलभ्येच्छन्विद्याकुटुंबिनीम् मांमेभर्तापरित्यज्यगंतुकांमोद्यवर्तते ३० अन्यदेशेपुन्रानलेष्वनयाचितुं प-
 रपत्नेन रक्षितोऽस्तिमयाविद्वन्नेतुवाक्येर्महत्तरैः ३१ नादत्तंलभ्यतेकिंचिदित्युक्त्वासाविष्णोर्वचः ३२ अन्त्येष्टिं त्वमेव
 समागतः ३३ त्वत्प्रसादाद्विरिदंमेषीघ्नंनश्यत्यसंशयं केनोपायेनविषेन्द्रदरिद्रंनश्यन्निचिन्तेनः सिंहशशिः पाशाभिस्तु त्वमेव
 तथानितीर्थेन

॥गरीहिनायांपारणकुर्वीत॥

पादिकम् श्रुत्वा तस्याः सुशीलायाः प्रापितं मुनिपुंगवः ३४ प्रोवाच प्रवरं चित्ते विचार्य गृहे त आषाढमादृकार्तिकशुद्धागानां सुत-
मव्रतम् ३५ सर्वपापेषां भयं दुःखदरिद्र्यनाशनं परमानामविरव्याता विष्णोस्ति शिष्णात्यपादे मतिबोधमति श्रुते कृष्णाम-
निसृक्तिफलप्रदा तस्यामुपोषणं कृत्वा धनान्ययुतो भवेत् विधिनानां गौरेः साकं गीतवादिभ्यः संयुत ३७ दण्डभिरुपाचीर्ण-
व्रतमेतत्कृशोभनं न दान्दृष्टेन रुद्रेण धनानामधिपः कृतः ३८ हरिश्चन्द्रेण च कृतं पुरा कृतं तस्मिन् नैव पुनः प्राप्ता प्रिये नैव राज्यानि-
हतकंदकं ३९ तस्मात्कुरु विशालाक्षि व्रतमेतत्कृशोभनं विधिनानि विधुक्तेन समं जागरणेन च ४० इत्युत्कान्तिद्विभिर्यस्यैव क-
थयामास वा उवः प्रीत्या परमसंतुष्टस्ततो भक्त्या प्रसादतः ४१ पुनः प्रोवाच न विप्रं पंचरात्रव्रतं शतम् यस्यानुष्ठानमाचिणमुक्ति-
मुक्तिश्च प्राप्यते ४२ परमादिवसे प्रातः कृत्वा पूर्वाह्निकं विधिं कुर्यात्स्नानियमान् शान्त्या पंचरात्रव्रतादरात् ४३ प्रातः कृत्वा निराहार-
रोयास्तिष्ठेद्दिनं पंचकं सगच्छेद्दंष्ट्रा वंस्थानं पितृभ्यां प्रियायुतः ४४ एकाशनस्तु यो भूयाद्दिनानां पंचकं नरः सर्वपापविनिर्मुक्तः
स्वर्गलोकं महीयते ४५ स्नात्वा यो भोजयेद्द्विप्रं दिनानां पंचकं नरः भोजितं तेन विधिनानां देवास्करमात्रं ४६ पूर्णकुंभं संतोयेन यो दद्याद्दि-
दि जानेत्य दत्तं तेनैव सकलं ब्रह्मांडं सचराचरं ४७ तिलपात्रं तु यो दद्याद्ब्राह्मणाय विपश्चिते तिलसंख्यावसे त्वर्गे स नरो नाकं मंडयेत् ४८
द्युतपात्रं तु यो दद्यात्स्नात्वा पंचदिनं नरः समुत्काविषु नान् भोगान् स्वर्यलोके महीयते ४९ ब्रह्मचर्येण यस्तिष्ठेद्दिनानां पंचकं नरः
सत्सर्वे भिज्जेते भोगान् स्वर्गेषु यामिः समं मुदा ५० एवं विधिव्रतं साध्वि कुरु त्वं पतिना शतम् धनयान्ययुता भूत्वा स्वर्गयास्यसि सुव्रते
५१ इत्युत्कासाव्रतं चैकोऽपि नयेत्थोदिनं भद्रांसंभावयुता स्नात्वा मांसमलिम्लुचे ५२ पंचरात्रव्रतं पूर्णं परायाः पियसंयुता सा
पश्यद्वाजसमेवनादायातं नृपनंदनं ५३ दलानवीनं भुवनं दिव्यवस्तु समन्वितम् वासया मांसं विधिनानि प्रेरितः स्वयं ५४ द-
त्वा यामं वृत्तिकं ब्राह्मणाय रुक्मधसे प्रसन्नस्तपसा राजानं स्तुत्या स्वगृहं ययौ ५५ मलिम्लुचस्य मांसस्य परायाः परमादरा-
त् कृष्णास्तु पोषणात्सद्यः पंचरात्रव्रतेन च ५६ सर्वपापविनिर्मुक्तः सर्वसौख्यसमन्वितः भुत्का भोगान् प्रियासाधयेत्ते विष्णुपुरं च

यो ५७ येकरिष्यनिमनुजाः परापावतमुन्नमं पंचरात्रप्रचण्डपुण्यं मया वक्तुं न शक्यते ५८ पुष्कराद्याभिनीर्था निगंगाद्याः सरितस्तथा धे
नुमुत्थानिदानानि तेन चीर्णानि सर्वथा ५९ गया आर्द्रं कृतं तेन पितरः परितोषिताः व्रतानि तेन चीर्णानि व्रतवंडोदिता निवे ६० दि
पदं ब्राह्मणः अश्लेगोर्वरिष्ठा चतुष्पदाश्च देवानां वासवः अष्टस्तथा मासो मलिस्तुचः ६१ मलिस्तुचं पंचरात्रमहापापहरस्तुनं पंच
रात्रे च परमापदिनी पापघोषणी ६२ साय्यशक्तेः प्रकर्तव्या यथा शान्त्या विचक्षणैः भानुपंजनुरासाद्य न स्नानोपयोगे मलिस्तुचः ६३
तेजन्मघातिनो नूनो पोष्यंति हरेर्दिनं चतुराशीति त्रिंशत्संयोजनसंकेतः ६४ प्राप्य ते भानुपंजनमर्दुलं मंशुण्य संचयेः तस्मा
त्कार्यं मयैतेन परमाया व्रतं श्रुत्वा ६५ श्रीकृष्ण उ० एतेन सर्वं सारव्या तं यत्संश्लेषं हतं यानघ मलिस्तुचस्य मासस्य परमायाः स
मुद्रवम् ६६ तत्सर्वं ते सारव्या तं कुरुष्व विहितो नृप ६७ अथैतद्यदुपतिनोदितं महात्म्यं तच्चैकं व्रतमनुजेः प्रियासंमतः शुक्ल
सोदिविष्णुविदुर्लभांश्च भोगान्नो तोसो रसरसरमदिरस्तद्वृष्टः ६८ येय्यं वंशुविमनुजामलिस्तुचस्य सुस्नाताः शक्रमविधिनान्न तत्र
रंति ते शुक्लादिविषयं वंसुरेद्रुतं यं गच्छेयुस्त्रिभुवनं दिनस्य गेहं ६९ इति अधिकमासहृष्टो कादशी परमास्नीमाहात्म्यं
संपूर्णम् ७० अथ द्वादशी व्रतानि लिख्यंते तत्र चैत्रशुक्ल द्वादश्यादमनोत्सवः द्वादश्यां चैत्रमासस्य शुक्ल-
क्रायादमनोत्सवः वौधायनादिभिः प्रोक्तः कर्तव्यः प्रतिवत्सरम् १ रामार्चनचंद्रिकायाम् ऊर्जं व्रतं मधोदालां श्रावणेन
तु पूजनं चैत्रचदमनारोपभकुर्वीणां व्रजत्यधः २ इदं शुक्लास्तादावपिकार्यं उपाकर्मोत्सर्जनं च पवित्रं दमनार्पणम् ईशानस्य
बलिं विष्णोः शायनं परिवर्तनं ३ कुर्याच्छुक्रैर्गुरोर्मूढं दृष्ट्वा गते र्येण उच्यते इति चैत्रशुक्ल द्वादशी वैशाखशुक्ल द्वादश्यायोगवि-
शेषो हेमाद्रौ पंचाननस्योगुरुभूमिपुत्रो मे परविः स्याद्यदि शुक्लपक्षे पाशाभिधानाकरमेण युक्तातिथिर्भवति तस्मात् इतीह योगः
अत्र स्नानादिकं कुर्याद्गोमूत्रस्नानं हिरण्यकैः नरः पापान् प्रमुच्येत माधवस्य नृपशजनात् चिन्तयेत् सिंहादिभिः पाशाभिधानाम-
निधिर्द्वादशी करमाहस्तः इति वैशाख द्वादशी आषाढशुक्ल द्वादश्यां अन्नरुधाये चिन्तयेत् सिंहादिभिः पाशाभिधानाम-
निधिर्द्वादशी करमाहस्तः इति वैशाख द्वादशी आषाढशुक्ल द्वादश्यां अन्नरुधाये चिन्तयेत् सिंहादिभिः पाशाभिधानाम-

भाविष्ये आभाकासितपक्षेभुमेत्रश्रवणरेवती संगमेनहिभोक्तव्यं द्वादशद्वादशीहरेत् आषाढमाद्रकार्तिकश्चद्वादशीषु
 नूराधाश्रवणरेवतीयोगेपारणनकुर्यात् अत्रविष्णुधर्मे भेन्नाद्यपदेस्वापतीहविष्णुः पौष्णाल्यपदेयतिबोधमेति श्रुतश्चमध्यपरि
 वर्तमेतिसुसिमेबोधपरिवर्तनेमेववर्ज्य इतिआषाढशक्नुद्वादशी अथश्रवणशक्नुद्वादश्यादधिघ्नं तस्मादीनाननिषेधः तत्रद
 ध्यव्यवहारात् तत्रैवद्वादश्याविष्णोः परिवारोपणमुक्तम् हेमाद्रौविष्णुरहस्ये श्रवणस्यसितपक्षेकर्कटस्थेदिवाकरे द्वा
 दश्यावासुदेवायपरिवारोपणंस्मृतं द्वादश्याश्रावेणवापि पंचम्यामथवादिज अनुकूलेषुकर्तव्यं पंचदश्यामथापिवा पवित्रा
 रोपणविश्याच्छ्रावणेनभवेद्यदि कार्तिक्यवधिशक्तास्नेकर्तव्यमितिनादः हेमरोप्यताम्रस्रोमेः स्वेत्रेः कोशोयपद्मेजेः कुशेः
 कौशेश्वकर्पसैर्ब्राह्मण्याकार्तिनैः शक्तेः कृत्वाभिरुणितंस्त्रंभिरुणीकृत्यशोधयेत् तत्रोक्तमंपवित्रलुषष्ट्यासहशेनेस्त्रिभिः
 सप्तत्यासहितं द्वाभ्यांशानाभ्यामध्यमंस्सृतं साशीतिनाशेनेवकनिष्ठंनत्सभाचरेत् साधारणपवित्राणित्रिभिः स्वेत्रेः सभाचरेत्
 उन्नमंतुशतयंथिपंचाशद्द्विधिमध्यमं कनिष्ठंतुपवित्रस्यात्षट्त्रिंशद्द्विधिशोभिं पट्त्रिंशच्चतुर्विंशत् द्वात्रिंशदितिकेचन
 चतुर्विंशद्वादशाष्टावित्येकेषुनयोविदुः शिवपवित्रंनुतंत्रेव एकादशभिर्वास्त्रैस्त्रिंशानावाहयुक्त्या पंचाशानावाकर्तव्यंनु-
 ल्ययथ्यतरालकं द्वादशागुलनामानिव्यासादष्टगुलानिच लिंगविस्तारनामानिचतुरगुलकानिच नक्तोतिविधानेनपवित्रारोपणं
 नुयः तस्यसावत्सरीपूजानि फलासुनिसत्तम तस्माद्भक्तिसमायुक्तेनैर्विष्णुपरायणैः वर्षेवर्षप्रकर्तव्यंपवित्रारोपणंहरेः इति
 श्रीभविष्योत्तरपुराणश्रवणशक्नुद्वादश्याविष्णुपवित्रारोपणविधिः अथभाद्रपदशक्नुद्वादश्याश्रवणद्वादशीयोगेव्रतंकार्यं त
 याचमात्स्य द्वादशीश्रवणस्पृष्टास्पृष्टेकादशीयदि सएवैषेष्णोवैयोगोविष्णुंहरवलसंज्ञितः तस्मिन्नुपोष्यविधिवन्नरः सं-
 स्नाणकल्मषः प्रोभोत्यन्नमांसिद्विपुनराहन्निदुर्लभा विष्णुधर्मे एकादशीद्वादशीचविष्णवर्त्समपियन्नच तदिष्णुर्गुरव-
 लेनामविष्णुसायुज्यकुरुवत् एकादशीतिनंभ्रणद्वादशक्रमुपवासकृत् संस्पर्शयेत्कादशीराजनद्वादशीयदिसंस्मृशेत् श्रवणं-

ज्यानिषांश्चैव ह्यहृत्यायंपाहति भाद्रशतकृद्वादश्यांश्रवणयोगरहिनायां पारणं कुर्यात् आभाकामितपक्षेषु इति दिवादा-
सोदात्ततत्त्वचनान् उपोत्थेकादशीमोहात् पारणश्रवणेन यदि करोति हति यत्पुण्यद्वादश्यादश्यामवम् विशेषेण महीपालश्रवण-
वर्धने यदि निधिसंयेन भोक्तव्यं द्वादशीं लयेन्न हि इह च श्रवणं क्षत्रिया विभज्य मध्यपारद्वयमित्याहुः अत्रैव विष्णुपरि-
नदुक्तं विष्णुधर्मं श्रुतेऽश्रमधेयसु मिषबोधपरिवर्तने भवेवज्यं केचित्तु चतुर्धा विभज्य मध्यपारद्वयमित्याहुः अत्रैव विष्णुपरि-
वर्तनात्संबंधं कुर्यात् अत्रैव शर्कात्थापनमुक्तमपरार्कगोणं द्वादश्यानुमितं पक्षमासिमोहपदे तथा शक्रमुत्थापयेद्वाजा विश्व-
श्रवणवासरे इयमेव श्रवणद्वादशीनाम्ना तत्रैकादश्याद्वादशीश्रवणयोगोऽसौ गोप्या विष्णुश्रवणवर्धने विशेषयोगात् एकाद-
श्यांश्रवणयोगाभावात्पितृना वच्छेदेन श्रवणस्पष्टद्वादशीयागोदेव विष्णुश्रवणवर्धने विशेषयोगात् एकाद-
दशीयोगाएव विष्णुश्रवणवर्धनेत्येति यथा निशीथानंतरं सूर्योदयोदयोऽधिकलाभात्त्रयमपि श्रवणं क्षतदापि पूर्वैव दिवादासी-
येतुरात्रैः प्रथमयोमिश्रवणयोगेपूर्वा अन्यथानंतरं त्युक्तं इयं च बुधवारः गतिप्रशस्ता यदा तु एकादशीश्रवणसुतानद्वाद-
शीतिदा एकादश्यामवव्रतम् अशक्तस्तु एकादश्यांगोणोपवासं कृत्वा द्वादशीसु पवेसेत् इदं व्रतं काम्यमिति गोडाः नि-
त्यमिति दाक्षिणात्याः पारणतु उपयानि अन्यतरानि वा कुर्यात् भाद्रपदे श्रवणेकादश्यामध्याह्नि वामनावतारः श्रवणसुक्त-
शतद्वैकादश्यालाभे तु दशमी विद्वापि श्रवणसुतायात्या तथा च मदनरत्ने विहपुराणे दशम्येकादशीयत्रसानोपोऽध्यामवेति
श्रिः श्रवणेन तु संयुक्ता सोपोऽध्यामसर्वकामदा अस्यां द्वादश्यां दुग्धव्रतं संकल्प्य दुग्धव्रते तु पायसादिकं वर्ज्यं दधि घृतादय-
स्तु विकारायात्याएव नन्वेवं संधिन्यादि क्षीरनिषेधेऽपि दध्यादि ग्राह्यस्यादिति चेत् तत्र वाचनिक निषेधसत्वात् तदाह अपरार्क-
शरवः क्षीराणि यान्यभक्ष्याणि तद्विकाराशने बुधः सप्तरात्रव्रतं कुर्यात् त्रयं त्येन स माहितः व्रतं गोमूत्रपानकं अच्यव्रतं विपिः
कृष्णा उवाच विधानं नृपुणं जं द्रयथा हृष्टं मनीषिभिः यथोक्तं नियमं कुर्यादेकादश्यासु पोषितः दंतान् संशोध्य त्येन वाग्यतो-

नियतेन्द्रियः अवणद्वादशीयोगेसमुपाध्यजनार्दनं अर्जयित्वाविधानेनत्रयोदश्यापरेहनि नदीनांसंगमेस्तायादर्वयेदत्रवामनम्
 सौवर्णविक्रमसंयुक्ताद्वादशागुलमुच्छ्रिताम् पीतवस्त्रैः शरैर्वैद्यभृत्पात्रमव्रणनवं हिरण्यमेयनपात्रेण अर्घ्यपात्रप्रकल्पयेत् द
 ध्याक्षतफलेञ्चैवसहिरण्यसचन्दनम् नमस्तेपद्मानामायनमस्तेजलशायिने तुष्यमर्घ्यप्रयच्छामिबालवामनरूपिणे नमः शान्ते
 सीरवाणपाणयेवामनाय च यज्ञसुफुल्लदोत्रेचवामनायनमो नमः देवेश्वरायदेवायदेवसंभूतिकारिणे प्रभवेस्सर्वदेवानांवा
 मनायनमो नमः मत्स्यकूर्मेवराहभयानारिसिंहस्वरूपिणे रामचंद्रायराभायवामनायनमो नमः श्रीधरायनमस्तेस्तुनमस्तेगुरुऽध्व
 जं चतुर्बाहोनमस्तेस्तुनमस्तेधरणीधराण्वंसस्तूयविधिवन्नरः प्रस्कंदनाभमिः शोभोजागारणंकुर्यात्पुरतो जलशायिनः धृत्वा
 बालमयरूपदेवांक्रोडत्ययानिधौ ब्रह्मांडमुदरयस्यमहद्भूतेरधिष्ठितं मायावीमानवः आशाः सोन्नायानुर्जगत्पतिः एवंसं-
 स्तूयतं भक्त्याद्वादश्यामुदयेरवेः शृंगारसहितं तं च ब्राह्मणाय निवेदयेत् वामनः प्रतिगृण्हाति वामनो हं ददामि ते वामनं सर्वतो
 मद्ब्रह्मिजाय प्रतिपादये जलधेनुं तथा दद्याच्छत्रं चैव तु प्रादुर्के सहिरण्यानि वस्त्राणि वृषधेनुं तथा नृप यत्किंचिद्दीयते तत्र तद्दाने
 प्राप्यते ध्रुवं अवणद्वादशीयोगे संपूज्य गुरुऽध्वजं दत्त्वा दानं द्विजातिभ्यो विधेये पारणंततः सिंहस्थिते तु मार्ते देश्वरपत्न्यै
 निशाकर युधिष्ठिर उवाच उपवासासमर्थानां किं स्यादेकमुपोषितम् महाफलं महोदेव तन्ममाचक्ष्व एच्छतः श्रीबृहस्पतिः
 याराजश्चूवणोपताद्वादशीमहनी नुसा नस्यामुपोषितः स्नानः पूजयित्वा जनार्दनं नामोत्पत्य त्नाडूर्मजद्वादशादशीफलम्
 दध्योदनयुतं तस्यां जलपूर्णं तथा घटम् वस्त्रसंवेष्टितं दत्त्वा ज्योत्सोपानहमेव च नदुर्गतिमवामोतिगतिमग्याच विंदति अस्य स्थान
 मामोतिनात्र कार्यो विचारणा अवणद्वादशीयोगे बुधवारो भवेद्यदि अत्यंत महतीनामद्वादशी सा प्रकीर्तिता स्नानं जायेत यादा
 नंदोमः श्राद्धं सुरार्चनं सर्वमस्य्यमाप्नोति तस्यां शृणु कुलोद्दहं तस्मिन्दिने तथा स्नानो यत्र च्चवनसंगमे संगगा स्नानं जराज
 नूफलं प्रामोत्य संशयं अवणे संगमाः सर्वे परं तुष्टिप्रदाः सदा विशेषाद्वादशी युक्ता बुधयुक्ता विशेषतः नथेवद्वादशी योक्ता बु

ध-अवणसंयुता शरद्धाअवणसंयुक्तासंगमोर्भावजयास्मृता वारिकुंभप्रदायास्याद्धयोदनसमायुतं प्रेतयोर्नोनजयितपूजयि-
न्वाअवामने वंशःसमुद्भूतस्तेनमुक्तःपितृऋणादसौ नमस्त्येसंगमेस्त्वात्वावामनेयेनपूजितः सयातिपरमस्थानंविष्णुमा
युज्यमानुयात् युधिष्ठिरउवाच उपवासासमर्थानोर्नैदेवपुरुषोत्तम एकायाद्वादशीपुण्यातावदस्त्वभमानघ श्रीकृ.
मासेभाद्रपदशरद्धादशीअवणान्विता सर्वकाममदापुण्याउपवासमहोक्ता संगमेसरितोस्तात्वाद्वादश्यासमुपोषितः स
मयंसमवाभोनिद्वादशद्वादशीफलम् त्वमेवतीर्थराजोसित्वमेवसरितोर्पितः संगमस्त्वमसन्नोमिप्रसादंकुरुसंगम साधिनुद्वा
दशीज्ञेयानस्यांभाद्रपदशरद्धादशीफलम् दशम्याकादशीयत्रसानोर्पोष्यामर्षेतिथिः अवणेनतुसंयुक्तासाशक्तमासर्वकामदा पारणतिथि
हृद्देशेत्तुद्वादश्यामुहुसंस्तयात् हृद्देशेकुर्यान्त्रयोद्श्यातत्रदोषोर्नविद्यते इत्येषाकथिताराजानुद्वादश्याअवणेनया कर्तव्यासा
प्रयत्नेनइहामृत्रफलमदा द्वादश्यामुपवासोत्रयोद्श्यातुपारणे निविष्टुमीपकर्तव्यमित्याज्ञापारमेभ्यशी बुधअवणसंयुक्तासि
वन्वेद्वादशीभवेत् अतीवमहतीतस्यांसर्वेकृतमिहास्त्रयं द्वादशीअवणोपनायदाभवतिस्मरत संगमेसरितास्तालागगादि-
स्नानजंफलम् सोपवासःसमोभोतिनात्रकार्योविचारणा जनपूणेत्तदाकुंभस्थापयित्वाविचक्षणः पंचरत्नसमोपेतंसोपवी
नंसवरश्चक्रं तस्यापरिस्थापयित्वालस्यासहजनार्दनम् यथाशक्त्यास्वर्णमयंशंरवशार्ङ्गविभूषितं स्थापयित्वाविधानेनमि
तत्तद्वदनचर्चितं सितवरश्चायुगच्छन्नंछेन्नोपानद्युगान्वितं ॐ नमोवाग्देवायशिरःसंपूजयेत्ततः श्रीधरायमुखं तद्देहं कुंठदयेन
मः नमः श्रीपतयेनेत्रेभुजोसर्वास्त्रधारिणे व्यापकायनमःकुक्षीकेशवायोदरंनमः श्रेलाक्यजनकायितिमेद्रं संपूजयेद्देरः सर्वा
धिपतयेजंघेपोदीसर्वोत्तमनेनमः अनेनविधिनाराजन्पुष्पधूपैःसमर्चयेत् ततस्तस्याग्रतोदेयंनैवेद्यंघृतपान्चितं द्वादशब्राह्मणा
नृकुमानश्चादद्याच्चदक्षिणाम् एवं संपूज्यगोविंदंजागरंतत्रकारयेत् प्रभातंविमलेस्त्वात्वासपूज्यगरुडध्वजे पुष्पधूपदिन
वेद्यैःफलैर्वस्त्रैःसुशोभनेः पुष्पाजलिततत्तद्वामंत्रमेतमुदीरयेत् नमोनमस्तेगोविंदबुधअवणसंज्ञक अधोयसंस्तयंकृत्वास

वंसोद्व्यप्रदोभव अनंतरंब्राह्मणेनतुवेदेवेदांगपरमे पुराणज्ञविशेषेणविधिवत्संप्रदापयेत् श्रीयत्
 देनः अनेनैवाविधानेनदद्यात्स्त्रीवानरानमः सर्वनिवर्तयेत्सम्यगेकप्रक्रितरेतोपिसन् श्रीकृष्णउ० ७
 संपुरातनं महत्यरण्येयद्वृत्तंभूमिपालशृणुष्वतत् देशोदाशार्णकोनामतस्यभागेतुपश्चिमे अस्तिराजन्मरुहेशःसर्वसत्वभ-
 यंकरः सुतसवालुकाभूमिर्यत्रदुष्टामहोरगाः अल्पच्छायादुमास्तत्रभृतप्राणिसमाकुलाः शभीरवादिरपालाशकरोरैश्वस-
 पीक्षुभिः यत्रभीमगणादृक्षामकंदैः परिवेष्टिताः दग्धप्राणिगणाकीर्णायध्रुदृश्यतेकृत्विन् अर्कप्रतोपैः संतस्तपुरुषानि
 स्तृणामहो ज्वलितग्निसमंवेवयत्किंचित्नब्रह्मयेन तथापिलोकजीवांतसर्वैकर्मनिबंधनात् नोदकंनोदघाभीनाराजंस्तत्रब-
 लाहकाः कदाचिदपिदृश्यन्तेसुवमानाविहंगमाः तैः कानारगतेः कैश्चित्तृपितैः शिशुभिः सभं सैकतेष्वेवनश्यंतिजलैः सैकतसि-
 तुवत् तस्मिंस्तथाविधेशेकश्चिद्देववशाद्वणिक् हरिदत्तइतिख्यातोवणिक्धर्मोपजीवकः निजसार्थपरिभ्रष्टः प्रविष्टोभरूजा-
 गले दृष्टवान्मलिनान्रूक्षान्निर्मोसान्भीमदर्शनान् बभ्रामभ्रान्मृदयः क्षुत्तृषाभ्रमकथितः कृग्रामः कृजनः क्काहक-
 यास्याभिकिमाचरे अथभेतान्ददर्शसौक्ष्मन्पाच्यकुलेद्रियः क्षुत्तृक्षामान्लंबवृषणान्निर्मोसान्दृश्यकीकसान् स्त्रायुव-
 द्वास्थिचरणान्धावमानानितस्ततः वणिक्सोपितदाश्चर्यदृष्ट्वाभयसुपागतः भीतभीतस्तुतैः सार्द्धजगामपथिवंचयन् तनोग-
 त्वापिशाच्चास्तेन्यग्रोधंमहदाश्रयं शीतच्छायंस्मविस्तीर्णतत्रनेसमुपाविशन् निविष्टेपुतस्तेषुएकदेशेस्थितोवणिक् प्रेतस्कं-
 धसमारूढमेकंविहृतदर्शनं ददर्शबहुभिः प्रेतैः संमंतात्परिवारितं आगच्छन्शवभक्षीसस्तुतिशब्दः पुरःसारम् प्रेतस्कंधान्म-
 हींगत्वान्स्यानिकसुपागतं सोपिवाचावणिक्श्रेष्ठमिदं वचनमब्रवीत् अस्मिन्पौरतरेदेशेप्रवेशोभवतः कथम् तसुवाचवणिक्
 धोमान् सार्थेभ्रष्टस्तदावशः प्रवेशोदेवयोगेनकष्टकर्मकृतंननु तृष्णामिवाधनित्यर्थंक्षुत्तृषोचभृशंनथा प्राणाः कंदमनुप्राप्ता-
 वत्तन्नंश्यनीवमे अत्रोपायंनपश्यामिजीवेयंयेनकेनचित् श्रीकृष्णउ० इत्येवमुक्तः प्रेतस्तुवणिजंवाक्यमब्रवीत् पुन्यागमि-

ममथित्यन्तीक्षस्वमुहूर्तकं कृतातिथ्योयथापञ्चाहमिष्टमिथशामुखं एवभुक्तस्तथा वैकुण्ठवणिक्कृतपयादंतः मध्यान्हमसम
येमसिनतस्तद्देशभागतः पुन्नागहस्ताच्छीतोदावारिधानीमनारमा दध्योदनसमुत्तेनवर्धमानेनसंयुता अवनीयततः सौत्रेददा-
वनिथयेतदा दध्योदनेचनोयंचक्षुःक्षुद्रुष्यापीडितायंब दध्योदनेननोयनपरांतुमिषुपागतः वितृष्णोविज्वरश्चापिपक्षुणेनचव
स्रवह तनस्तुमेनसंधस्य तस्माद्भागक्रमाहृदो दध्योदनात्सपानीयात्मेतास्तृप्तिपरागताः अतिथिनर्पयित्वाचमेतलांकंचसर्वशः
ततः स्वयंबुभुजेभुक्तशोबंयथासुखं नतोभुक्तवतस्त्वन्नपानीयंचस्वयंपयो प्रेताधिपंतस्तुष्टोवणिग्वचनमब्रवीत् वणि
गुवाच आश्चर्यमेतत्परमंवेनेस्मिन्प्रतिभातिमे अन्नपानस्यसंप्राप्तिः परमस्यकुतस्तव स्तोकेनचतथान्नेनविभर्षिस्त्वब्रूवहृन्वेने
तृप्तिंगताः कथंत्वेतेनिर्मासाभीमकुक्षयः अपरंचकथंस्नेहमवासावापरिक्षयं हिमाचलंचकस्मात्वंसंप्राप्तोनिर्जलेवेने तृप्तश्चा-
सिकथंयासमात्रेणैवशक्तुमंब्रवीः पिशाचपतिरुवाच शृणुमद्रंयवद्व्यामिदंक्षुतंकर्मचात्मनः शाकलेनगररम्येअहमांसस्
दुर्मतिः वणिगांसंपुराकालेनतोभद्रमवापह शाकलेनगररम्येनास्तिकस्यदुरात्मनः धनलोभानथानप्रकदाचित्तुममेदीरता नद
न्नाभिक्षवेभिस्मातृषितेतुकदाचन मतिवेश्यस्तुतन्मासीद्वाह्येणोगुणवानमम अयणद्वादशीयोगमासिष्माद्रपदेतथा सकदा-
चिन्मयासार्द्धतापीनामनदीययो तस्यास्तुसंगमः पुण्यायत्रासीच्चंद्रभागाया चंद्रभागासोमसुतातापींचैवार्कनेदिनी तयोः
शीतोष्णासलिलेसंगमेस्ममनोहरे तनीर्थेवरमासाद्यमतिवेश्यः संमहजः अयणद्वादशीयोगेस्तातमेवोपवासकृत चंद्रभा
गस्यतोयस्यवारिकुंभंनवंददं दध्योदनयुतैः सार्द्धंसंपूर्णवर्धमानैकैः लुत्रोपानद्युगंवस्त्रप्रतिमोविधिवह्नैः मददोविभ्रमुखा
यरहस्यज्ञोमहासुनिः वित्तंसंरक्षणाश्रयतस्यापिचततोमया सोपवासेनदन्नोवैवारिधानीस्फोषना चंद्रभागागम्याविप्रायद्-
ध्योदनयुतातदा एतत्कृत्वागृहंभासस्तनः कालेनैकनचिन् पंचत्वमहमासाद्यनास्तिकयानमेततांगतः अस्ममदव्याधोरायांत-
थास्वंकुशलंतदा पुरोहितोमयादृष्टः स्नात्वागृहसुपागतः शिक्वहस्तः सकलशोभादशयंसमुपापितः तेनापिकथितानत्रअव

णद्वादशीशरुभा सविनयसोपदेशाव्रतं कृत्वा भयानघ नस्येयं कर्मणः पुष्टियं दृष्ट्वा त्वयानघ यदन्नं च मया दत्तं सजलं घटकां च
 नं तन्नन्मोभाजने नित्यं पिशाचलेपि नित्यशः सेयं मध्याह्नसमेये दिवसे दिवसे भयम उपनिष्ठा नैवेद्ये ह्यथा दृष्टं त्वयानघ उपवा
 सफलैर्नैव जीतिस्मरणमेव च दधिभक्तप्रसादेन जलान्नेचाक्षयं भय ब्रह्मस्वहारिणस्त्वेतपापाः येन त्वभागताः परदारताः कंचित्
 स्वाभिद्रोहरताः परे भिन्नद्रोहरताः केचिद्देशोस्मिन्सुदारुणे समेते मृत्युतां प्राप्ता अन्नदानादिकेन च अक्षय्यो भगवान्विष्णुः पर
 मात्मा सनातनः यद्ध्येते तमुद्दिश्य अक्षय्यं तत्प्रकीर्तितं तेनाक्षय्येन चान्नेन तृसा एते पुनः पुनः येन भावाच्चेदोर्बल्यं न संवर्चनिक
 दाचन अहं च पूजयिष्यात्वा मतिथिं समुपस्थितं येन भावाद्दिनमुक्तो यास्यामि परमां गतिं मया विहीनाः कित्वेते येनेस्मिन् भू
 शदारुणे पीडाभ्युभयवत्येते दारुणां कर्मयोगिनां एते पातुं महाभाग ममालुग्रहकास्यया अनेकनामगोत्राणि गृणहीध्वत्वं
 खिलं भयम अस्ति कक्षागता चैव तत्त्वसंपुटिका शरुभा हिमवतं मथासाद्य तत्र त्वं लप्स्यसे निधिं गयाशीर्षं ततो गत्वा आर्क्षं कुरु म
 हाभने एकमेकमथोद्दिश्य येनेयेन यथास्वरं एवं संप्राप्य माणस्तं न स जाडुन दप्रभः समारुद्धविमानं सस्वर्गलोकाभिर्नो गतः
 स्वर्गनेयेतनाथे वै प्रभावात्सर्वणि क्रमात् नामगोत्राणि संपुट्य प्रयानः सहिमा लयम् तत्र प्राप्य निधिं गत्वा विनिक्षिप्य स्वर्के गृहे
 धनभारमुपादाय गयाशीर्षं विटयेयो येतानां क्रमशस्तत्र चैक्रयार्क्षं दिग्दिने यस्य यस्य यथा आर्क्षं सकरो भिदिने वणिक् सोऽपि
 तस्य न दास्त्वमेदर्शयत्यात्मनस्तनुम् ब्रवीति च महाभाग प्रसादेन तवानघ येन भावमिमं त्यक्त्वा प्राप्तोऽस्मि परमां गतिं न तं स्तुते वि
 मानस्थाऽऽर्जुन् च वणिजं न तथा त्वया हितारिताः सर्वे किल्बिषा इति जित्तम प्रयागः स्वर्गनिर्मेव इदानीं त्वत्प्रसादतः साधुसंगे
 न हि दृष्टा कदाचिदपि जायते एवमुक्त्वा गताः सर्वे विमानैः सूर्यरत्निभैः दिव्यरूपधराः सर्वे द्योतयंती दिशो दश हरिदन्तश्च
 तान् सर्वान् समुद्भृत्य जगाम ह स्वदेशं च नगरं त्वगृहे च निवेश ह सकृत्वा धनलोभेन मतानां मद्भतिं वणिक् जगाम स्वर्गं हतत्र
 मासि प्राप्तेऽपुष्टिश्चिर अवषण्णद्वादशीयोग पूजयित्वा जनार्दन दानं दत्वा च विषम्यः सोऽपवांसो जितेन्द्रियः संगमे च महानद्योः प्रति-

वर्षमन्तं दिनः चकार विधिबद्धानं ततो दृष्टान्तमागतः अद्याप्य पर-
 नत्तामलपानीयाः पुष्परिणयो मेनो रभाः न हेशमासाद्य बहिर्कृमहात्मा प्रतसज्जं बूनदभू वितांगः कल्पसमग्रं स्तरस्कंदरीभिः स्व-
 र्गसरे मे मुदितः सदैव बुधश्च वणसं युक्ता द्वादशी सर्वकामदा दानं दद्यात् दानं शस्तमुपवासः पुरोविधिः सगरेण ककुत्स्थेन धु-
 धुमारेण गगधिना एतेन चान्येनैश्च राजेन्द्रकामदा द्वादशी कृता या द्वादशी बुधपुताश्रवणेन सार्द्धं सौर्वेजेयैतिकथितं सुनिभिर्न-
 भस्ये तामादेरणसमुपेक्ष्य नरो हि सस्य कृप्राभोति सित्तिमणिमादिगुणोपपन्ना इति हेमोदोष्मा विष्यान्नेरश्रवणद्वादशी व्रतं
 अस्याभिवचामनजयंती व्रतं हेमोदोष्म विष्ये श्रीकृष्ण उवाच द्वादश्यास्ते विधिः प्रोक्तः श्रवणेन युधिष्ठिर सर्वपापप्र-
 शमनः सर्वसौख्यप्रदायकः एकादशी यदा सा स्याच्छ्रवणेन समन्विता विजया सा तिथिः प्रोक्ता व्रतिना भयप्रदा पुरोदेवगणैः
 सर्वैः समेत्य च सुधिष्ठिर वरदः प्रार्थितो विष्णुर्दिद्राग्न्यनिलसंयुतैः बलध्यानजितो देवो बलिर्नमिमाहावतः तेन देवगणाः सर्वे
 पातिता निजमंदिरं त्वंगतिः सर्वदेवानां श्रीग्रिकृष्णसमुद्धर देत्यंज हि महाबाहो बलिं बलवतां वर श्रुत्वा विष्णुस्तदा वाक्यं देवानां
 करुणोदय उवाच वाक्यं बोध्यं जो देवानां हिन काम्यया विष्णुरुजानं वैरोचनेः पुत्रं बलिं जैतो क्यं शं किनं तं पसाभा वितात्मानं शांतं दौतं जितं द्वयं मद्भक्तं
 मद्भक्तमाणं सत्यसंधं महाबलं भजापति समं स्वात्मप्रजानां प्रियकारणं न गुणास्तस्य शक्यं ते वक्तुं केनापि भूतले अवश्यं यत्तप
 सोपैतैर्भोक्तव्यं तपसः फलम् तपसां तस्तु बहुना कालेनास्य भाविष्यति यदा च विजयं देत्यं ज्ञास्य कालेन केनचित् समाहृत्य श्रि-
 यंतस्य र्भदा स्येदिवौकसाम् अदिनिर्भाषयन्तो हे पुत्रार्थे पुत्रगुं धिना तस्यामनीषितं देवकार्यं विष्णुरचिंतयन् संचिंतयित्वा
 स्मिन् चिरं देव्यागम विधारणं अदिनिं वरयामास वोलितं तं भाविष्यति अथ काले बहुतिथे गते सागुर्भिर्णीभनत् स्फुटं देवपते नमस्ति
 पुत्रं सावामनं हरिम् हस्वपादं हस्वकायं महाशिरसमर्भकम् पाणिपादोदरकृशं हस्वजं धोरुकेसरम् हस्वातु वामं न जान
 मदिनिर्मेदमापैव अयं बभूवै देत्यानां देवानां नोषणागमत् जानकादीन् शूभकरा च संस्कारान् स्वयमेव हि चकार क-

इयपोधीमान् प्रजापतिसमन्वितः आबद्धमेवलोदंडीजटीयज्ञोपवीतवान् कुशचर्मजिनधरः कमंडलुविभूषितः बलेर्बलवतोयज्ञं
 जगामबहुविस्तरं दृष्ट्वादेत्यबलसर्ववामनस्तुजगादह अर्थाद्विहंयज्ञपतेदीयतांमममोदिनी पदत्रयप्रमाणोहिपठनार्थमठोमम
 दत्तादत्तातवतथाबलिः ग्राहद्विजोत्तमं ततोवर्धितुमारद्योवामनोनंतविक्रमः पादोभूभोप्रनिष्ठाप्यशिरसावृत्यरोदसी नाभ्या
 स्वर्गादिकालोकानल्लोरेब्रह्मणः पदम् ननुतीयंपदंलेभोकिंदर्ममनइद नदृष्ट्वाभहदाश्रुर्दंमिद्धादेवर्षयस्तथा साधुसाधि
 निंदेशंप्रशंसमुदान्विताः ततोदैत्यगणानुसर्वांनजित्वात्रिभुवनंवशी बलिप्राहचभोगच्छपातालंसबलानुगः नत्रत्वमीप्सु
 तान्भोगान्भुक्त्वाभद्राहुपालितः अस्थेन्द्रस्यावसानेतुल्यमेवेद्रोमविष्यसि एवमुक्तोबलिः आयान्नमस्तृत्यस्त्रोत्तमम् विस
 र्जचबलिंदेवोत्तोकपालानुवाचह स्वानिधिष्यथानिगच्छध्वंनिष्ठध्वंविगनज्वराः देवेनात्तगतादेवाः प्रतृष्टाः पूज्यंवामनं देवः हृत्वा
 जगन्कोर्पितैत्रैवांतरधीयत एतत्सर्वसमभवेदेकादश्यानराधिप तेनेशोदेवेदेवस्यसर्वथाविजयानिधिः मासिभाद्रपदेशक्नुदाद
 श्रीश्रवणान्विता विजयाग्रोच्यतेसद्भिः केदिकोदितगुणान्तरा एकादश्यांसापवासोरात्रोसंपूजयेद्धरिं रौप्येस्वर्णपात्रेवादारुव
 शमयेपिवा सौवर्णवामनंकुर्यात्स्वविन्नस्यानुसारतः शिरवाकमंडलुधरंछत्रयज्ञोपवीतकं एवंदक्षणसंपन्नंवामनंपूजयेद्धरिम्
 आच्छाद्यपात्रवासोभिरहर्तैः फलसंयुतैः मार्गेणचर्मणाकुर्याद्भक्त्यावाशक्त्यपेक्षया तिलादेकेनसंपूर्णप्रस्थेनकुडवेनच अला
 मेयवगोधुमेः फलेः शक्नुतिडेर्मवेत् अतसीपुष्पसंकाशंनिलकृष्णाजिनोपरि पुष्पैर्गंधैः फलेर्गंधैः कालोत्थैरर्चयेद्धरिम् नाना
 विधैश्चर्मैर्वेद्यैर्मस्यभोज्यैर्गुडोदनेः स्वस्यविन्नानुसारणसंहिरण्यचकारयेत् एभिर्मंत्रपदेस्तत्रपूजयेद्गुडउध्वजं उपहारैर्नरैश्च
 शतविर्मूत्वासमाहितः धृत्वाबालमयंदेवेदेवस्यचक्रिणः ब्रह्मांडमुदेरयस्यमहद्वैतैरधिष्ठितं मायावीर्यामनः श्रीशोसमायातु-
 जगत्पतिः युधिष्ठिरउवाच उपवासासमर्थानांयचैयंपुरुषोत्तमं एकांचद्वादशीपुण्यावदस्त्ववततावर श्रीब्रह्माउवाच मा
 सिभाद्रपदेशक्नुदादशीश्रवणान्विता सर्वकामप्रदापार्युतपोष्याभिरमात्सदा सरितांसंयमेरन्नात्वादशींसमुपोषयेत् स्वानंदा

नंजपोहोमः स्वाध्यायः पितृतर्पणं तस्यायत्नक्रियेतर्पणार्थतदनतफलमेतत् युधिष्ठिरउवा० त्वत्प्रसादाच्छ्रुतेस्तृष्णाभयातुवाभन
व्रतं इदानीं ब्रूहि मे कृष्ण व्रतोद्यापनमुत्तम श्रीकृष्णउवाच मयुषाडवदद्यामि व्रतोद्यापनमुत्तमं कृतेन सफलं पार्थ व्रतं भवेति
निश्चितं आदौ मध्ये तथा चोक्तं व्रतस्याद्यापनं भवेत् मम इह जन्मनि जन्मान्तं च कृते दोष प्रायश्चित्तार्थं पुत्रोपोत्राद्याभिहृद्यर्थं वाम
नजयंती व्रतमहं करिष्ये व्रतस्य संपूर्णता सिद्धयर्थं उद्यापनं च करिष्ये इति संकल्प्य श्रवणद्वादशी व्रतांगत्वेन पुरुषसूक्तेन षोड
शोपचारैः वामनपूजनं च करिष्ये द्वादशी श्रवणोपेताद्यदाभवति भारत सरितां संगमे स्मालाहं देवा विद्यया क्रमात् पितृदेवा-
र्चनं ह्यत्वाध्यायेच्च परमेश्वरं जलनपूरयेत्कुम्भं स्थापयित्वा विचक्षणः पंचरत्नसंभोजितं तस्मिन् संसृज्यति तस्मिन् संसृज्यति
ते स्थापयित्वा च वामनं सौवर्णं च यथाशक्त्या शरवशाद्भूवि स्मृषितं सुभगं वरुनसंयुक्तं द्वादशांगुलमुच्छ्रितं पीतवस्त्रैः शतैर्वे-
ष्ट्य अजिनं च कमंडलुं अतसीपुष्पसंकाशं निलक्ष्णाजिनोपरि स्थापयित्वा विधानेन च दनेनानुलेपयेत् धृत्वा बालमयं स्वरूपं देव-
देवस्थचक्रिणः ब्रह्मा उमुदरयस्य महद्भूतैरधिष्ठितं मायावी वामनः श्रीशोसमायातु जगत्पतिः आवाहनं अजयाय मे ह शायज
तजा स्वायशां सिने नमस्ते केशवानंतवासुदेवनमोस्तुते ध्यानं कमंडलुशिरवाधारीकुञ्जरूपो मिवामन छंददं उधरो देवपा
द्यं गृह्ण नमोस्तुते पाद्यं सहस्रशीर्षां त्वं देव श्रवणक्षंसमन्वितः अर्घ्यगृहाण देवेशरमयासि हितो हरं अर्घ्यं कमंडलुस्थि
तंचारुंगंगादकमपूरितं देवेशात्त्वमनार्थं च तोयं प्रतिगृह्यतां आचमनीयं गंगासरस्वतीरे वा पयोष्यो नर्मदाजलेः स्नापितो-
सि मया देवतया शांतिं प्रयच्छेम स्नानं अतसीपुष्पसंकाशं निलक्ष्णाजिनोपरि कुरुक्षेत्रे प्रतिष्ठाप्य वामनं स्थापयाम्यहं आसि
प्रसीद देवदेवेशानमस्ते स्वस्ति वामन नमस्ते ब्रह्मरूपाय पीतनिर्मलवाससे वस्त्रं श्रीखंडं चंदनं दिव्यं गंधां त्यक्तमना हरं विले
पनं सुरेश्वरं चंदनं प्रतिगृह्यतां चंदनं मक्षिकाशतपत्रं च जातिपुष्पसुगंधकं च परिकैर्जले जेतुं पुष्पगृहं नमोस्तुते पुष्पं ना
मः कमलकिंजल्कपीतनिर्मलवाससे महाहविरपुस्कंधधृतचक्राय चक्रिणे पूजामंत्रः मत्स्यं कूर्मं वराहं च नारासिंहं च वामनं

राभंराभंरामकृष्णबोधैकंकिंकिंहिनेमः पादाद्यैकैकमत्स्यांगपूजयेच्छीर्षमंततः पादोमत्स्यायचनभोनमः कूर्मायजालुनी वराहाय
 नमोगुह्यदृष्टिंहायेनिनाभनः उरस्तेवामनयिनिसुजोराभार्यैवेनमः कर्णोरामायचनमः कृष्णायचनमोसुरवं बोझायचनमोनेत्रिक
 लिकेनचनमःशिरः इत्यंगपूजा धूपोयंदेवदेवेशशंखचक्रगदाधर अच्युतानंतगोविंदवास्तुदेवनमोस्तुते धूपं त्वमेवष्टयि
 वीज्यानिवीसुराकाशभेवच त्वमेवज्यानिषाज्योतिर्दीपोयंमतिगृह्यतां दीपं अन्नंचतुर्विधंस्वादुरेसैः पद्भिः समन्वितं मया निवे
 दितंदेवप्रसीदपरमेश्वर अग्रियमोर्वेश्रवणः पापभेहेतुचाव्ययः भैवेद्यं आचमनं करोद्वर्तने फलं तावदुलं दक्षिणां नीराज
 नं मंत्रपुष्पांजलिं प्रदक्षिणां नमस्कारान् प्रार्थना जगदादिर्जगद्रूपअनादिर्जगदंतकृत् जलाशयोजगद्योनिः प्रीयातांमजनादं
 नः अनेककर्मनिर्बन्धंविमंजलशाशिनं नंतोस्मिभयुरावासंमाधवंमधुसूदनं नमोवामनरूपायनमस्तेस्तुत्रिविक्रम नमस्तेव
 लिबंथायवास्तुदेवनमोस्तुते इत्युक्त्वाथगुरुनत्वापूजयित्वाजनार्दनं भूमोजपेज्जितक्रोधशब्दादिविषयस्तथा उद्यापनंतःकु
 र्याद्वादेशैर्वत्सरेस्तदा सौवर्णीराजतीताम्ब्रीभूर्तिं कृत्वाचतुर्भुजां द्वादश्यास्तुदिनेप्रसिद्गुरुमभ्यर्च्यशक्तिनः सदाचाररतंपार्थिवे
 दवेदांगपारंगं अस्मदांगग्रतंविप्रविष्णुवासरसंभवं संपूर्णतुभवेद्यनतत्कुरुष्वद्विजोत्तम तस्योद्योभियमः कार्योदंतधावनपूर्वकं
 स्नानंकृत्वाभंगपूर्वनद्यादौविमलेजले तर्पयित्वापितृनुदेवान्पूजयेन्मधुसूदनं एवंसंपूज्यविधिवद्रात्रोजागरणंचरेत् ततःप्रभा
 तसमये स्नात्वाचार्यादिभिः सह वामनं पूजयेत् प्राग्वत् होमंकुर्याद्विधानतः मंत्रेणोदंविष्णुरितिसमिदाज्यतिशोदेनेः प्रतिद्रव्यं स
 हसंवाशतमक्षोन्नरहुनेत् ब्राह्मणान्भोजयित्वातुदादशाष्टव्रीतीन्पू प्रतिमांचतथाधनुमाचार्योयनिवेदयेत् एवंकृतेतुरा-
 जेंद्रगाः कृष्णाद्वादशाष्टवा षड्चतस्रोथवादयाएकावापियस्विनी वामनः प्रतिगृह्णानिवामनोवेददातिच वामनस्नारकोष्माभ्या
 वामनायनमोनमः एवंदत्त्वाततः प्रातर्भोजनं षडक्षयकं पूर्वदद्याद्वाक्षोणभ्यः पश्चादुज्जीतवायनः प्रत्येकंब्राह्मणान्कुंभान्
 दक्षिणावरुचंदनं भूयोयथेच्छयाराजनस्सर्वत्रैषविधिः स्मृतः एवंव्रतेकृतेब्रह्मचर्यत्पुण्यतन्निबोधमे यावत्कल्मषांतपूर्णं

मेकसप्ततिसंख्यया प्राप्यविष्णुपुराणोक्तं भुञ्जते कालमहस्यं इहागत्य भवेद्वा जनराजभिश्च सुसेवितः अथ शिष्यादानसंस्कृतं ह्यत
अवणदादशीव्रतांगत्वेन विहितं श्रीवामनभ्रीत्यर्थं इदं दध्योदनसहितं शिष्यादानं करिष्ये ब्राह्मणपूजनं वायनमंत्रः दध्योदनयुतं शि-
क्वंवारिधानीयुतं विष्णो छत्रोपानहं संयुक्तं ब्राह्मणाय दद्याम्यह इदं दध्योदनसहितं शिष्यादानं असुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रदेद इति
वायनं इति श्रीवामनो वामनद्वैतं व्रताद्यापनं संपूर्णं अथ योष कृष्णाद्वा दश्यासुरूपदादशीव्रतं गुर्जरदेशप्रसिद्धं उभोवाच स
गवन्मनुभिच्छाभिप्रसादं कुरु मे प्रभो कथितव्यमसादेन यद्यस्ति मयि सोऽहं व्रतेन केन चिर्णनं विरूपत्वे प्रणश्यति सोऽभारग्यं चैव
मनुतं प्राप्य ते कस्य पूजनात् तन्मे कथयेद्वेशपरमाभीष्टदायक ईश्वर उ० श्रूयतां परमं गुह्यं व्रतं त्रायहरं शतं सुररूपाद्वा दशीनाम
महापातकनाशिनीं स्वरूपदयिनीं चैव महापातकनाशिनीं कुलद्विकरीं चैव सर्वसौगव्यप्रदायिनीं नच्छृणु व्रतयत्नेन कथ्यमानं
मयानघे पुरोवेदापरस्योते विष्णुर्देव्यभिपूदनः अवतीर्णो मत्स्यलोके वसुदेवकुले किल तेनोदारुकिणीनामभीष्मकस्य सनापुरा
अत्यन्तरूपसूक्तगापतिव्रतपरायणा न हितस्याविनाष्ट्याः स्नोकमुद्रहते स्मरं च श्रुः श्वशुरेयाः पादो वंदे सा पुनः पुनः केनापि
कर्मदोषेण कुपिता विष्णुमातरः नमसादयति स्मिन्मिति ज्ञात्वा तु देवकीं हृष्टां द्रोवाच कुपितायां दितं जननीत्यहं नेतस्वया हि वैवा
त्या कुलरूपगुणाधिका मदाक्यमन्यथा कर्तुं नार्हसि त्वं कुलोद्दह हृष्टा उवाच मायातुरुक्ष्मिणीं त्यक्त्वा उद्दहं हं कथय शभे यः
परित्यज्यते भार्यामविक्लवशरीरिणीं संप्रामोति हि मंदत्वं दोषां गंय समपौरुषं विरूपत्वमवोमातिनस्तरवं दिते क्वचित् व्या
धिर्विजायेते लोकनिदनीयः स देहिना इत्यहं देवि जानामि कथं कुर्यावच स्तव देवस्युवा० सर्वभामेव देवानां तीर्थादीनामपि भ्र
वं मातारुतरा पुत्रकस्तस्यावचनं त्यजेत् समवाकास्य करणात् कथं पापिष्ठता भवेत् जननी पूज्यते तेन भार्या च यदुनंदनं ह
च्छाउवाच परित्यजामिनो मीरुमियां प्राणधेनेश्वरी इति तूष्णीं पुराभूता मातरं मे हस्यकेशवः चित्तया मास परमं कुरुं सोऽहं सवे
दिति एतस्मिन्नेव काले तु नारादो भगवान् ऋषिः अभ्युज्जगाम स हसा विष्णुसंप्रस्य विस्मितं पूजितः परया भक्त्या अर्घ्यं जग्राह

नारदः उपविश्याथान्यायंपर्यसच्छदानामयं नारदउ० किंत्वंवेदं करोषीत्यंकथमुद्दिगकारणं किंनसिध्यतिनेमीष्टंन्यजोहंगयदु-
त्तम कृष्णउवा० मात्रानियुक्तोदेवर्षेपरिणेतुं द्विजोत्तम कन्यामुदाहरिष्यामिस्वरूपकस्यचित्तप्रभो नारदउ० श्रूयतामभिधा-
स्यामिपूर्ववृत्तान्तमादरात् लक्ष्मीयुक्तः पुराणाथः श्रीलक्ष्मीनोहि नंदते तत्रागमत्संभगवान्दुर्वासाक्राधिस्तमः अभ्युत्थानाद-
विधिनासत्कृतं ज्ञानमूर्तिना प्रेक्ष्यवीभत्सस्वरूपं तदेव्याहास्मं कृतं तदा संकोपेन महतीं जैवेभानरसमग्रभः शशापलक्ष्मीं दुर्वसा-
मुनिः क्रोधेन संयुतः हसितो हत्वया मुग्धे आत्मनो रूपमीक्ष्य च विरूपाभ वदुर्द्वैते किं ज्ञानोत्पादं हत्वया इत्युक्त्या तदोद्वेग्यथा श-
क्त्या प्रसादितः प्रसन्नो जगदं वाक्यं भच्छापेनान्यथा भवेत् जन्मान्ते रणास्य फलं करिष्यामि विरूपिता सेयमर्त्ये वतीर्णा हि गोपक-
स्य गृहे शरणा सत्यभासा विरूपाक्षी विरूपदशाना तथा कर्णनासाति विहृता संजाता तत्प्रभावतः पाणिपादकटिग्रीवं सर्वै रैरुच्य-
लसणं तत्र गच्छ महाप्राज्ञ सेने कन्या प्रदास्यति कृष्णउ० विरूपवदनां ब्रह्मन्त्रकथं द्रक्ष्यामि नित्यशः कांगतिं वेगमिष्यामि तां विवा-
त्य कुरु कुरु पिणी नारदउ० रुक्मिण्यास्तु प्रसादेन शापान्मुच्येत तत्तत्क्षणान् उत्तमं प्राप्स्यते रूपं सौभाग्यं परमं स्वरवं देवक्याश्च प्र-
सादेन धर्मकामार्थसिद्धये एवं भविष्यति न वसंबंधो विहितः सुरैः त्वया च नान्यथा कार्यगुरुराणां वचनं महत् माता गुरुतराप्स मेरिति-
वेदे पुगीयेने ईश्वर उवा० एवमुक्त्वा महोदो विनारदस्त्रिदिवगतः कृष्णोऽपि मातरं प्राहू वेचात्यहिविधीयते विवाहितो च सानेन वे-
दोक्तविधिना ततः आनीय स्वगृहं मातुर्दर्शया मासतां वधूम पश्योद्यो वमथा मा मा परिणीता श्रुचि वना निवृत्तिं परमां गच्छ प्रसा-
दस्तु सुरवीभव इत्युक्त्वा वीक्ष्य तो कृष्णः प्रणिपत्य च मातरं बभूव कृतकार्याणां कृतकृत्यो महाबलः नादृश्वो देवमाता च बभौ दुःखा-
धिकामृश ईदृक् विरूपा विहृतां कथं मतीं स्मि गोपितो चिंतामवापमहती भती बोदियमानसा कस्यापि नावचं स्या विरूपं त-
च्छरीरजं अथ रुक्मिण सुकोत्तेतु रुक्मिणी तत्र प्रावतः नमस्कृत्य ततः श्वभूं संसृष्टं गंगामयं तदा उवाच प्रसृतं वाक्यं भक्तिपुनः शरणा-
बहं अंबाहं ददुहि भिच्छामि मपत्नी कृष्णवल्लभा नादृश्वि न मे शायं मसादं स्तु विधीयतो देवुवाच श्वभूत्यहं ते सः प्रगे ममापि वच-

नैकुरु पूर्वमाचरितं स्मृतं सुरूपाद्वादशीव्रतं संप्रयच्छन्मिन्नस्येदं दर्शनं ते मा विष्यति रुक्मिण्युवाच कथेन क्रियते धर्मो व्रतं चापि-
समुद्धरं कथं न संयेय प्रयच्छामि फलं देवे सुदुर्लभं देवक्युवाच अर्थं प्रदीयतामस्येतदर्थं मय्यवापुनः पंचमाशमथोपपञ्चोऽशांश-
मथापि वा रुक्मिण्युवाच सुरूपाद्वादशीपुण्यं नित्यार्द्धं मपिनोत्सहे किंपुनः षोडशांशं तु सपत्यादुःखं चेत्तसि एवमुक्त्वा जगामा-
शं मंदिरं स्वं शरमेऽसृणा पुनः प्रयच्छद्गुणं साम्रणियानेनैव रूपा देवदृच्छामिते सर्वे ननु तु शोभिसमेप्रभो कथं पश्यामि तामद्य न वो-
दां कृष्णवत्सभा श्रीकृष्ण उवाच दर्शयिष्ये ह्यहं सुभृत् विरूपांशं तु मुमध्वमे विरूपाश्रवणादीनां कुरुषां विद्वतानां अहं ऐवै चित्र्यह-
नं रूपाद्यन्न सशयः इत्युक्त्वा रुक्मिणीं दृष्ट्वा सत्यभामां तदा ब्रवीत् प्रार्थयार्थं भियां सुभृत् सुरूपाद्वादशीव्रतं नित्यादं प्रहिषंशांश-
देहि मे सर्वं कास्म्यहं सागतानत्स काशं तु पिधाय द्वास्ति मयि सोऽहं रुक्मिण्युवाच कोऽयं सति भ्रमस्ते वै सुरूपाद्वादशीव्रतं एका मया हतिं देवि देहि मे
ष्मकनंदिनि अर्धाहं निर्वामे देयाय द्वास्ति मयि सोऽहं रुक्मिण्युवाच कोऽयं सति भ्रमस्ते वै सुरूपाद्वादशीव्रतं नित्याहं हतिं प्रयच्छा-
मि उद्धाटय कपाटकं इत्युक्त्वा त्वरितं स्मात्वा दत्वा ह्येकां नित्याहं हतिं तस्योचैव प्रदत्तायां रूपेण साधिका भवत् तां दृष्ट्वा विस्मय परां प-
प्रच्छदयि तां हरेः कथं तां मम काहित्वं किमर्थं मिह चागता सत्यभामो वाच तवाहं भगिनी भद्रे हृषो नो दास्मि धर्मिके सत्यभामेति
मेनामनमा मिचरणेन तव इति श्रुत्वा तु वचनं विस्मयोत्फुल्ललोचना नोवाच किल चार्वांगीत्यत्यर्थं विस्मिता भवत् एतस्मिन्निव काले
तु वायुवाचा शरीरिणी न वदानमभावेन सत्यासीच्चिररूपिणी सुरूपाद्वादशीपुण्यं देवानामपि दुर्लभं देव्युवाच कर्मणा के-
न कर्तव्या किमाचारं वदस्व मे नियमं हेमदानं च प्रसादं मे विधीयतां ईश्वर उवाच पोषे हृषो नु संभ्रासि पुण्यं कस्य दाभवेत् तस्यारा-
त्रो संयतात्मा ध्यात्वा विष्णुं सनातनं श्वेतांगीरेकवर्णावानस्याग्राह्यं तु गोभयं अंतरिक्षात्तु पतितं शत्रुविर्भोजनमवस्थितं तस्य हस्त-
नीनां तु शतमथोत्तरं नैलेः प्रतीक्षे ह्यदशीं कृष्णामुपवासपरायणः स्नात्वा नद्यो नङ्गं वा विष्णुं मवाशयन्मयेत् सोऽवर्णं तु हरिं कृत्वा
शोष्य वाष्पमिक्तशक्तिः तिलपात्रोपरि स्थंचनं तोविष्णुं प्रपूजयेत् इति संपूज्य विधिवत्तु पुष्पधूपैः सदीपकैः नैवेद्यां तिलमभ्यं तु फला-

निर्विधाभिच नमः परमशांताय विरूपाक्षनमोस्तुते सर्वसंकटनाशाय गृहाणाध्यैनमोस्तुते एवं संपूज्य देवेशं कुर्याद्येनैव समाहितः
आवाह्यं देवं लक्ष्मीं शोभयेद्गोमपाहुनीः शान्तमक्ष्माधिकं चेतित्वा नव्यान्दिनि संयुतान् सहस्रशीर्षं त्रिभंजं त्रिगुणं त्रिदिव्यात्वा जनार्दनं त्वा
लक्ष्मीं युक्तं च मेधाभं शरत्त्वक्कगदाधरं होमोत्तकारयेच्छास्त्रं वैष्णवं हि जसनेभ्यः दत्त्वा च भोजनं ते भयोद्यतकुंभं सदक्षिणं कथाश्रवण
संयुक्तं जागृयात्तु नो निशां तं कुंभं वैष्णवीं स्मृतिं ॥ १ ॥ भनिपादयेत् मंत्रहीनं विहीनं च सर्वतत्रक्षमापयेत् ईश्वर उवाच एवं यः
कुरुते देवि सुखं प्राप्नुयाद्दशव्रतं नरो वायं दिवानारी तच्च पुण्यं शृणुष्व मे दोष्भाग्यं नश्यते न स्य अपि जन्मोत्तराजितं अप्रिद्यूमस्य संप
र्को जायेते कारणां नरात् तस्यापि नश्यते दुःखं वैरुज्यं नराणां पतिना न वियोगः स्यान्नष्टः सह वियोगता जायते गोत्रवृद्धिश्च
कीर्तिमान् जायेते मुनि जातिस्मरणमाप्नोति पदं निर्वाणमाप्नुयात् पश्यमानं भिदं भक्त्या यः शृणोति समाहितः पुण्यमाप्नोति सत
तं स्वर्गलोकं महीयते इति श्रीभविः स्वरूपाद्दशव्रतीव्रतोद्यापनं संपूर्णं इति द्वादशीव्रतानि समाप्तानि अथ त्रयोदशीव्रतानि
तिरव्यंते आषाढशुक्ल त्रयोदश्यां जयापार्वतीव्रतं भविष्योत्तरपुराणे श्रीनृसमीरुवाच देवं देवजगन्नाथं मुक्तिमुक्तिप्रदायक
कथयस्व प्रसादेन लोकानां हितकाम्यया नारीणां तु व्रतं देवैर्वैधव्यकरं शक्रं येन चोर्णेन नारीणां मरुदं फलदं भवेत् श्रीभगवा
नुवाच सत्यमुक्तं त्रयोदेवि नृन्व भिष्यात्तयोदितं तद्भक्तं कथयिष्यामि नारव्यातं कस्यचित्पुरा अकथं परमं गुह्यं पवित्रं पापनाशनं
येन चोर्णेन नारीणां वैधव्यं प्रजायते आपोदे च प्रकृतं व्याशक्तं पक्षेत्रयोदशीं गृणहीयां नित्यं मंत्रं दत्तं धावनं पूर्वकं तत्र मंत्रः आ
युर्बलं यशोवर्चः प्रजाः प्रशस्तं स्तनिच ब्रह्मप्रज्ञां च मेधां च त्वं नोदति हिवनस्पते नियमात् फलमाप्नोति निषलं नियमं विना एतत्सर्वं प्रय
त्नेन व्रतं नियमपूर्वकं एकमुक्तं व्रतं चैव कारिष्ये हं मुदा धुना स्वादहीनेन धान्येन मम पापं व्यपोह तु उमा महेश्वरो कार्यो रूवरणं रजता
दिभिः अथ वा मुन्मयो कार्यो ह्यथ स्केधो परिस्थितो गोष्ठे देवा लये वापि तथा ब्राह्मणं वैश्वमनि स्थापयेद्देवमंत्रं प्रमतिश्चान्नं च कारयेत्
तद्दिने दंतकांश्च हि योश्चि कंच वरानने स्नानं शनद्धिं ततः कृत्वा ततः प्रजापतकल्पयेत् सप्तर्षिभिः समंततः प्रज्जालत्वा एतच्छुक्रं शुक्रं कु

कुमागरुकस्तूरीसिंदूररहगंधकैः चंपकैः शतपत्रैश्चयूथिकादिभिरुद्रैः श्रीवास्त्रेणदूर्वाभिः पूजयित्वाविधानतः अर्घ्येणवारिश-
देनउत्तरीययुगेनच श्रीफलद्राक्षादादिर्वैक्रानुजातफलेनच आद्योदोविचशर्वाणिशंकरस्यसदाप्रिये अर्घ्यगुहाणदेवशिममोपरि
रूपकुंरु इतिपूजाप्रकर्तव्याकथाश्रूयाद्दृष्टानमात् श्रीमहालक्ष्मीरूपाच अच्युतायनमस्तुभ्यपुरुषायादिरूपिणे व्रताध्यक्षमहा
प्राज्ञत्वद्विद्विषयकारक कथयस्वप्रसादेनव्रतानामुत्तमं व्रतं केनचादौपुराचीर्णमर्त्यलोकेचकारकः एतत्सर्वप्रयत्नेनब्रूहिमेजग-
दीश्वर श्रीभगवानुवा० अथातःसंप्रवक्ष्यामिपार्वत्याश्चकथाभिमां याश्चुत्वासर्वपापेभ्योमुच्यतेनाग्रसंशयः आसीत्पुराह
तयुगेकोडिन्येनगरेवर ब्राह्मणोवेदतत्त्वज्ञः सत्यश्रोचपरायणः गुणवान्शीलसंपन्नोवामनोनामनामतः तस्यभार्याप्रियासत्या
रूपलक्ष्मणसंयुता धनाद्येवेदविदुषोयुहंवेसर्वसंपदः पूर्वकर्मविपाकेनसंतानरहितोभवत् अपुत्रस्पर्गहंशतन्यम्प्रशानसहशो
पमं दंष्ट्रीतेनदुःखेनक्षीणो जातोशरीरतः एकदाशतभक्तकलितुनारदोगृहमागतः अर्घ्यपाद्यादिकंकृत्वाकथोचक्रमुनासह वाम-
नउवाच नारदत्वमुधिअष्टः सर्वज्ञानपरायणः कथयस्वप्रसादेनकथंदुःखं प्रशास्यति दानेनकेनेदेवैर्वैभ्रतेननियमेनच तीर्थे
नचमुनिअष्टसंतानंमैकयंभवेत् नारदउवा० अष्टणुविप्रमवदस्याभिसंतानंतेभविष्यति वनस्यदक्षिणेपार्श्वेबिल्वयूथसुमध्यतः
भवानीसहितः शरद्वीलिंगरूपेणानिष्ठति सपर्यंकुरुकुयत्नेनतुष्टोदास्यतिसंतानम् अपूज्यलिंगमभ्यर्च्यसंतानंतिष्ठप्रजायते अना-
द्यमेतसंस्कारोकोटियज्ञफलमेतु इत्युत्कानारदः स्वर्गगतोवैमुनिपुंगवः वनमध्येगतोऽतुलुपतीपुत्रकाक्षिणो बिल्वमध्येत
तोदस्वाशिवलिंगपुरातनं बिल्वपत्रैश्चजीणेश्चपिहितंसर्वतस्तनः विहायबिल्वपत्राणिसमभार्जोपलेपनं पंचासृतेनप्रसाल्य
पूजाचक्रैमनोरमां नित्यंनियमसंयुक्तोऽपूजयत्परमेश्वरं पंचाब्दंश्रुजितस्तेनपार्वतीसौहृदोदरः एकदातुगतः सोऽपुण्योऽपि
ह्यणोन्नमः कुसुमंशुत्यतेयावन्नावदष्टः सपन्नगेः पतितस्तद्वेनेघोरोसिंहव्याघ्रसमाकुले तर्नीयनमुहूर्तेनतद्भार्याचिंतयन्तदा
केनापिकारेणैवकथंनार्थानिभेपतिः रुदंतीशोकसंयुक्तावनमध्यगततासती आगतायन्नवास्तेभर्ताचपतितोऽसुवि भर्तारंपति

नंहस्वातदाहोहमुपागमत् तत्पश्चाच्चेतनायुक्तासास्मरद्धनेदवतां पार्वतीनुसमायातायन्नितिब्राह्मणा आक्रंदमानांतांहस्वापा-
र्वतीवरदाभ्रवत् संधासुभ्रगहस्तेनविप्रवक्त्रेविमुंचति उत्थितोब्राह्मणस्नन्ननिशीथिनिद्रितोयथा तावेवचरणोगृह्यदंपतीविनया
न्वितो पार्वत्याः पूजनंभक्त्याचक्रतुसोसुदान्वितो पार्वत्युवाच त्वत्पूजनादहंभीतावरंवरयस्मव्रते ब्राह्मण्युवा० त्वत्प्रसादनरू-
द्राणिमयातब्धंचोछितं संनानंचैवमेनास्ति एतद्दुःखंचमेव्हृदि पार्वत्युवा० व्रतंकुरुविधानेममनाम्नाच्चविश्रुतं जयाममव्रते
नामत्रैलोक्येपावनंपरं जयापार्वतीव्रतं नाम आपादनांरुलोचने स्वादहीनेनधान्येनत्याज्यंलवणसुतंमं दृढव्रतचकर्तव्यंभोक्त-
व्यंदिनपंचकं त्रयोदश्याव्रतारंभस्तृतीयायांसमापनं शक्रपक्षेव्रतारंभः कृष्णपक्षेसमापनं पंचाब्दगोधुमन्नेनव्रतंकार्यंप्रयत्न-
तः पंचाब्दंहियेवैध्वेवव्रतंतुलवणविना पंचाब्दंतुलेः कार्यंइस्तुरसविवाजितं मुद्गेः कार्यंपंचवर्षमेवंहायनविंशतिः विंशत्यब्दे-
समासेतुव्रतोद्यापनमाचरेत् दंपत्योः परिधानंहिदद्याद्दूषणपूर्वकं भोजनंचसूत्रासिन्येतृतीयायांयथोदितं विंशतिप्रथमेवर्षेवि-
त्तशाक्यायनः परं पंचकेपंचकेकार्येपरिधानेश्वभोजनैः नानारंसेः समायुक्तंएतत्तुलवणसमन्वितं सप्तर्तुकांश्चदातव्यंभोज्यंसीमा
ग्येहर्षे कुंकुमंरज्जतंदेयमब्देअब्देस्वशक्तिनः रात्रौजागरणंकुर्यादरवउफलदंभवेत् अनेनविधिनायस्तुकुरुतेव्रतमुत्तमं रा-
त्रौजागरणंकार्यंव्रतसंपूर्णहितेव व्रतेनमुविनानारीविधवाजन्मजन्मनि शोचर्त्तादुःखसेयुक्तानचसोभाग्यभागभवेत् नारीयां
तुव्रतेर्दनेर्यदिमत्तयाततः परं सोभाग्यमतुलंयानिपतिसंतोषदानतः एवमुक्त्वाव्रतमिदमेवंवातरधीयत पश्चाद्गृहसभागत्यदं
नीचमुदान्वितो पूर्वोक्तेनविधानेनमांसंषुचसखंतयोः दंपतिभ्यांविशेषेणअवेधव्यंपरंस्मरवं सुक्त्वाचविविधानंभोगानंतंभ्रा-
तावालयं एवंयाकुरुतेनारिनचभर्त्रावियुज्यते कुलत्रयंसमुद्धृत्यनीयतेशिवभंदिनं सान्निध्यस्मरवमोतिशिवलोकंसहयते
आश्रुत्वाविधानेनसर्वपापात्तमुच्यते इतिश्रीभवि-जयापार्वतीव्रतोद्यापनंसंपूर्णम् इतिगुर्जरदेशेगुर्जराचारमामं अथ
द्रपदशक्रभूत्रयोदश्यागोत्रिराव्रतंहमाद्रोभविद्योत्तरे शुधिशिरः० भगवंस्त्वत्प्रसादेनबहूनिस्मरुतानिमे शुनानिवहृपुण्या

निकृताभिमधुसूदन सर्वपापहराणिस्तुः सर्वकामप्रदाभिच सांप्रतं श्रोतुमिच्छामि व्रतानामनुमंत्रणं किंचिद्योगव्रतं ब्रूहि यदि तु शोभिता
धव यत्कृत्वा सर्वपापेभ्यो नरो नारी प्रमुच्यते श्रीकृष्ण उ० कथयाभि नृपश्चेद्व्रतानामनुमंत्रणं यन्न कस्यचिद्व्रतस्यातनच्छुष्यन्नुपोन
म यान्यान्कामाच्चोद्यति तल्लभेनोत्तमान्स्तेष्वेव च तत्क्षणादेव मुच्यते नरानार्यैश्च सर्वशः प्रभो र्भगवतो राजानकामधेनोः प्रसाद
तः सोऽस्माग्य संतति तल्लक्ष्मी प्राप्नोति स्फुरत्सुतं युधिष्ठिर उवा० यदि तु शोभिस भगवन्न तस्यास्य विधिं श्रुप्तं ब्रूहि मे देव देवेश क
रोमिन्न त्वत्प्रसादतः केमेवाः केन मस्कारादेव तार्थे प्रकीर्तिताः किं दानमत्र मर्ध्यं च कथयस्व स्फुरेत्तम श्रीकृष्ण उ० नारदेन पुरा-
जन्मदुक्तं सगरादिषु स्मारितं तत्स्वयाराजन्मदुष्टेषु वैकर्मना व्रतं मासिमाद्रपदेशः क्लृप्तो दश्यां समारभेत् त्रयोदश्यां प्रभाते तु स
मुन्याय शत्रुर्भवेत् गृण्हीयान्नि यमं पूर्वं दंतधावनं पूर्वकं आचम्योदकमादाय द्रुमं मंत्रमुदीरयेत् गोधिरात्रव्रतस्यास्योपवासक
रणं भगवत् शरणं भवेद्विष्वं नमस्ते धेनुस्तृषिणि प्रसीदतु महांदेवो लक्ष्मी नारायणः प्रभुः लक्ष्मी नारायणं देवं सो वर्णवास्वशक्तिनः प्र
चामृते न गव्येन स्नापयेत्कमलापतिं स्थापयेत्सर्वतोभद्रं मंडलं दलेपि वा गंधपुष्पैः संनैवेद्येस्तु निगीतादिनर्तनैः नारिकेलार्घ्यद
नेन मीणयेद्वा हरिं तथा लक्ष्मीकांतजगन्नाथगोधिरात्रव्रतं भगवत् परिपूर्णं कुरुष्वेदं गृहाणार्घ्यं नमोस्तुते अति कंचितततः कुर्याद्-
क्का कृष्णस्य तु धिदं नवकुंभं जलभृतं हविष्यान्नि नृशिरितं कृत्वा दिनत्रयं पाश्यामीतये विनिवेदयेत् धेनुपूजाततः कुर्याज्जलधारां प्र
दक्षिणां पुरादत्वा तु मुकुटं कुंडलं कुकुमं तथा अन्नाच्छादनं गंधादिदिव्यपुष्पैः सदीपकैः अहोरात्रं भवैकंचितं घृतदीपं दिनत्रयं
अर्घ्यदानं नतः कुर्यान्नारीकलादिभिः फलेः अर्घ्यं मंत्रः पुंचगावः ससुत्सन्नामय्यमोनिमहोदधौ तासां मध्ये तु यानं दानं रेये धेनवे
नमोनमः प्रदक्षिणां कृतोयि न धेनुमीर्गानुसारिणी प्रदक्षिणां कृतोयि नमस्तद्वापावसुंधरा गावो भगवत्पुत्रः स पुत्रः
गावो भेत्तदं संतु गां मध्ये वसाम्यहं आरानि कं संनैवेद्यं गीतवाद्यमहोत्सवंः कुंकुमं कलशं सूत्रं धेनवे दद्यात्तद्वक्षणाः एवं संपूज्यतां धेनुं सम्यग
भक्त्या दिनत्रयं यवांश्च यवसं चैव चास्येत्पाशयेदपः गोमया दानं तैर्धान्यैः कुर्यान्नैरेव पारणं धेनवे प्रजागंकुर्यात्सर्वं प्रपणं शानं त्रिविधानुच्यते पापं

त्प्रहरार्धेनपांडव तस्योत्तरान्कृतात्पापात्प्रहरार्धेनमुच्यते चत्वारिवेणुपात्राणि कारयित्वा प्रपूरयेत् नारिकेलामुद्गतद्राक्षारवर्जं
 रदाडिभैः शतेभैर्विस्तृटेः सिद्धैरेव स्त्रकुंकुम्भकज्जलेः प्रथमे बीजपूराध्यै द्वितीये दाडिभंशफलं तृतीये नारिकेलं च दद्यात्पुष्पं दिनत्रयं प्रा
 कारास्तुत्रयः कार्याहविष्यान्ननपूरिताः तस्मीनाराणंदेवं ब्राह्मणभार्यया सह पूजयेत् कुसुमेव स्त्रैर्हर्मस्त्रैर्युधिष्ठिरं दंपत्यो भोजनं
 देयं धेनुमन्त्रादिनत्रयं पारणे गौरीणां विमानि श्वान् बंधूश्च भोजयेत् गुरुत्वाय तंधेनु द्विजाय प्रतिपादयेत् सकुंकुमां सवत्सं च
 घंटमुकुटं मूषणां गीतवादित्रनृत्यादिशानि पाठपुरःसरं याथादि प्रगृह्यावत्प्रभाते येन तत्फलस्य वै एवं या कुरुते पार्थगोत्रिरात्रव्रतं
 नमं दुर्लभं तु सदा स्त्रीणां नाराणां नृपसत्तम अश्वमेधमहत्स्माणि वाजपेयशानानि च कृत्वा यन्फलमाप्नोति गोत्रिरात्रव्रते कुरुते प्रभासे
 च कुस्तैत्रे चंद्रस्तूर्यगृहे तथा हेमभारशतं दद्यात् फलं न तत्राभुयान् नृप धेनुदानं ततः पश्चात्सवस्त्रं सर्वकामदं सागंधांबरसंयुक्ता दत्त्वा
 तेन वसुंधरा एवं या कुरुते पार्थोत्रिरात्रव्रतमुत्तमं भवान्तरकृतान् पापांश्चि विधानुच्यते नरः यावाकचिन्मपश्येत् भर्तुः रवं न राधिप पु
 त्रपौत्रसुरवंनस्याभविष्यति न संशयः जन्मान्तर्यसौ नारी वैधव्यं नैव पश्यति वैधव्यं च महदुःखं न भवेत् भवान्तर अपुत्रात् भते पुत्रान्
 धनहीना धनं लभेत् कथेन मनसा चैव कर्मणा यदुपाजितं तत्सर्वं विलयं याति गोत्रिरात्रव्रते न वै इह भोगान् सुविपुलान् सुक्तायुः पूर्णमेव च
 व्रतस्यास्य प्रभावेन गोलोके च महारयेते कीर्तिर्द्वन्द्वे चैव सौभाग्यकरणं नृप आयुरारोग्यकरणं सर्वपापप्रणाशनं एतस्मात् कारणाद्वा
 जन्मसम्प्राप्य स्त्वं कुरुव्रतं राज्यं वा यदि सत्कीर्तिर्नित्यं प्राप्नुमि हेच्छसि तच्छ्रुत्वा पांडव भ्रेशो व्रतं चक्रे समाहितः व्रतस्यास्य प्रभावेन लब्धे रा
 ज्यमंकटकं इति हे० भवि० गोत्रिरात्रव्रतं सं० अथ आश्विनशुक्ल त्रयोदश्यां गुर्जरान्चारप्राप्तं गोत्रिरात्रव्रतं युधिष्ठिर उ० येन लक्ष्मीर्न
 सकलानराणां भवने भवेत् संततिर्बधेति स्त्रीणां तद्व्रतं वदसे प्रभो श्रीकृष्ण उ० शृणु राजन् प्रवक्ष्यामि व्रतानां मुत्तमव्रतं येन वै क्रियमा
 नेन सर्वपापक्षयो भवेत् गोत्रिरात्रमभिरत्यातं नृस्त्रीणां फलदायकं वीक्षितं जायेते तेषां येन सितसि वर्तते युधिष्ठिर उ० कीदृशं तद्व्र
 तं देवविधानं तत्र कीदृशं कथमेवास्मत्सन्नाकस्मिन् काले तु केशव श्रीकृष्ण उवाच पुराकृतयुगे पार्थ मनुर्नाम बभूव ह वै वस्वत

कुलेजानोबध्ववष्टाविषीपतिः तदन्वयेदिलीपश्चमस्ततः पतिरुत्तमः नृपाः सर्ववशंतस्य संजानाः करदायकाः नित्यं धर्मपरो राजा-
जनीयो मनीषिभिः न जायते स्म संज्ञानंतस्य नीतिमतः सदा बाळ्यस्तनयराजा सर्वकोसलपालकः पुत्रार्थं च सप्तलीको वसिष्ठस्य
असंययौ पश्यन् हि पथिकं ल्याणं सारं सेस्तोरणं कृतं विविधानि अरण्यानि मार्गेषु फलितानि वै राजा महिष्यासाहितो गजारूढः सु-
बाहनः संध्यायां योगिनस्तस्म्यमहर्षेः प्रापदाश्रमं साराथिं च समादिश्य बाजीन् विभ्रामयेत्यथ रथादुत्तर्य दंपत्या वाश्रमजग्मतुषु
नेः स्थितं कर्त्तुं संध्यायां दिलीपिददृशे गुरुं अरुंधत्या सह्यासीनं सार्थिं च विभ्रामयेत्यथ रथादुत्तर्य दंपत्या वाश्रमजग्मतुषु
नौ तस्य समीपे तु ग्रीवावानंदपूरितौ दिलीपं च तथात्यर्थं धर्मज्ञलोकपालकं पप्रच्छ कुशलं राज्यं वसुधायाश्च वै सुनिः दिलीप उवा-
कुशलं मे सदा देवस्थिते त्वयि गुरोस्मिन् सुराणां च भवतु ध्यानां विपन्नो रक्षितो भवान् विषये समकान्तायामपत्यं किं न जायते किंतु का-
र्थं धर्माभ्यामे निराशाः पितरोगताः तथा कुरु भुवि श्रेष्ठपुत्रो भवति मे यथा राज्ञो विपदि प्राप्तायां तदापत्यं सुखं भवेत् वेदं तिकथितं राज्ञा
मुनये वै युधिष्ठिर तदा मुनिः क्षणतस्तथो ध्यानं स्तिमितलोचनः कारणं संतरे राज्ञो मुनिर्दृष्ट्वा समाधिना पश्चान्निवेदितं तस्मै दिलीपा-
यमयत्नतः वसिष्ठ उवाच पूर्ववृत्त्रारि माराध्य वसुधां गच्छता त्वया कृत्यं भूले च निष्ठं नीकामधेनुं न वेदितं जातस्तस्यास्तदाकोपो दत्त-
स्ते शाप ईदृशः न वेदितान् भवतां सांप्रतं यद्विष्मि प भविष्यति न ते पुत्रस्तच्छापो न श्रुतस्तथा न पूजयेद्यः पूज्यानां वद्वानां यो न व-
द्यते न जायते तु कल्याणपातं कैरे विलप्यते दिलीप उवाच कृतो मया पराधो यं कुरामि किमहं भुंजं सतर्जनीयते येन तद्वत्तव मे भ्रा-
वसिष्ठ उवाच अन्ये नानाविधेः पुण्ये स्तपो भिन्नं पदुः सहैः न जायते तु संज्ञानं गोत्रिभ्रान्न व्रतं विना सपत्नीकः सवत्सं मे धेनुं राजन् नृफ-
लप्रदां आराधयेत् कायमनगोत्रिभ्रान्न व्रतं कुरु यावदित्यं दिलीपस्य मुनिना कथितं व्रतं तावच्च नंदिनीधेनुर्वनादाववृत्तं शक्रमा कुम्भाभ्यां
ग्रीवलंबासुनसुरवफलदानं दिनीलोकमाता देवानां वरदा शक्रमोदधिषका कामप्रदा पाटला गोविणाः सकलाः श्रुतावपुर्वेति हंति-
यस्याश्चने संपूर्णाः शशिनः कलाश्च दधतीत्येयस्करौ पौर्णिमा भाद्रमासि समायाते शक्रपक्षे तु पार्थिव प्रातः कुर्यान्नियोदश्यां

निधमंतुसुभाक्तिनः समुपोष्यगोत्रिचाम्रक्त्याकृत्वाव्रतनव मोक्ष्यहनिचतुर्थेऽहंसीभाग्यंदेहिगोर्मम इतिनियममंत्रः ततोगावंसमप्रच्यं
 डेलगंधीपकैः तगैः शतपत्रैश्चंपकाद्यैः श्रुभानना गावोभोग्रतः संतुगोवोभे संतुष्टुतः गावोभे हृदये संतुगं वामं धेवसाम्भहं पंचगावः समुत्सन्नामथ्यमा
 नेमहोदधौ नासांमध्ये तुयानंदातस्येधेन्वेनमोनमः इति पूजामंत्रः फलेनानाविधैः पुष्पैर्गंधैरापि स्वशक्तिनः पूजनीयाप्रयत्नेन
 दद्यादर्थ्यविधानतः नारीकेलंसकूष्मांडमातुलिंगचदाडिमं हविष्यान्नावने वद्यकारयद्यवसंयुतं गोत्रिराव्रताथीयसफलचकरधु
 तं सर्वकामप्रदेदेविगृहाणार्घ्येनमोस्तुते इत्यर्घ्यमंत्रः वस्त्रयुग्मं विधानेन दद्याद्दासांसिदक्षिणां सपत्नीकायगुरवे स्वशक्त्याचव्रतीनरः
 दिनानि व्रतिभिस्त्रीणि श्रोतव्याचक्रथाश्रमा जितक्रोधेस्ततः सर्वैस्त्रीभिर्वीरुस्तेष्वपि एवंसंपूज्यविधिवत्सूक्ष्मीयुक्तं तु केशवं चतुर्थेदिवसे
 प्राप्तेततो धेनुं विस्सर्जयेत् ततो धेनुं सवत्सानुमंत्रेणानेन पार्थिव दद्याद्दिभार्यावदुपधर्मणेशास्त्रज्ञाभिने परिपूर्णव्रतकृत्वादत्वाकामानभी
 प्सितान् विभ्रायत्वं मया दत्तामातर्गच्छयथासुखं दानमंत्रः सर्वदानानि दद्यान्निस्त्वशक्त्या नतिप्रिर्नदैः विविधेष्वयोर्द्विजेभ्यश्च दक्षिणां च
 स्वशक्तिनः विनशाख्यनकृत्वा तु दापयेच्चतोनरः गृहयावद्भजेत्तद्वेगोतनुत्यपुरःसरं गोपालानां च पायेयं दद्याद्देधेनुतुष्टये यवाद्या
 श्वारितानित्यं फलेनानाविधैः सह युक्ता वैकामधेन्याच संयुक्ता गामयेनेतु पारणंतैः प्रकृतं व्यस्यैर्वैरिष्टजनेः सह सपत्नीकायगुर
 वे दद्याच्चान्नंसदक्षिणं श्रीकृष्णसु० भद्रिस्माभिसितपक्षेत्रयोर्दश्यां नशयिष एवमारोध्यतां धेनुं दत्त्वा पोभाक्तिनत्परः ततः प्र
 जानामधिपः प्रभाने सुरभिं मुनेः संपूजितो विधानेन मुमोच लिरंशत्रिः संध्यायाः प्रभृतिस्थित्वा आपयैषो पुनरभ्यमे अर्चंसि दक्षि
 णाकर्तुं गृहीत्वा विधिवद्दलिं ययौ धेनोः समीपे तु बलिं दत्वा दिनत्रयं अटुयात स्ततो धेनोर्वंगत्वा ततः परं जयशब्दं प्रवदतः पक्षिणः
 सुंदराननान् दृष्ट्वा च वनदेवीभिर्गीयमानं तथा यशः श्रुत्वा च तनोराजाभृशामनसि हर्षितः चिरंश्रुभेवने व्यक्तेस्सूभिमपेक्षमिति सति
 धेनुश्च श्रुत्वा भेराजाराजाधेन्यावभौ पुनः नदिनेचमुनेर्धेनुराज्ञोभावं च पश्यती विवेश गङ्गादूरे तत्र पार्वत्याश्च पितुर्नृप ह्यभिमश्चकृतः
 सिंहेऽसुभिधेन्याभयंकरः सिंहश्च ददशोराज्ञाधेनुं कर्षन् बलेनैव दत्त्वा राजानं धेनुं कंदमाना स्वरोल्बणैः ततो धनुर्धरः सोपितो मोह

सुमुपचक्रमे वयसिंहवधायायराजाबाणकरेदधौ उत्पन्नस्तुतदाशीकः कोपयुक्तो बभूवसः धनुष्यारोपयन् बाणं चित्रव्यस्तद्वस्थितः
 हस्तस्य निश्चलत्वेन क्रोधस्तस्य व्यवर्धत विस्मयं प्रापयन् सिंहो राजानं वैयुधिधिर मानवस्य गिरा माह दुष्टत्वेन गविस्थितः सिंह उवाच
 बाणः प्रयुक्तो भवता वृथा मयि मविष्यति ततः कष्टेन महता अभमाकुरु सर्वथा मामारुतस्य वेगोऽपि पर्वतो नूलेनेक्ष्मः ज्ञायते न महारा
 जगवां ककुदिवैस्थितः महेश्वरस्य माराजन्नाम्ना कुम्भोदरेण तु सेवकानां च सर्वेषां मुरब्जानीहि हृष्टमपि विलोकयेम पुरतो देवदारुम्
 हादुमं सिक्तः स्नेहेन मूपादशिवया त्वसुतः कृतः कदाचिदागतो हस्ती भग्नस्तेन महादुमः तस्य संरक्षा पार्थयि न्युक्तो हं शिवेन तु
 कृत्वा शिवेन सिंहलमुक्तो हं तीव्रभोजने तर्हीयं वल्लुगो राजन् मद्दया मे समुपागता त्ववत्त्वालज्जो निवर्तस्व भक्तो सिगुरवेषवाच आपत्को
 लददं वृत्तं न स्थाच्छस्त्रभृतो यदि दोषो न जायेत तस्य यशो राजन् गच्छति शुद्धागिरं च सिंहस्य राज्ञे चैनमुवाच ह ईश्वरेण समोनान्यो
 यदि सिंहो भवानपि समीपाच्च कथं या निममधे नुगुरोरियं प्रसीद मक्षमे देहं धेनुं च सवत्सकां भविष्यति जनन्याश्च वत्सो मार्गे वि
 लोकयन् सिंहं ननु दिलीपश्च कथितो वै तदा पुनः देहांते रचदृष्टानि भयं काराणि कुर्वतां स्तोकेन हेतुना पार्थ कीर्तिं छत्रं च सत्कृतं
 सर्वस्य जगतो राज्यं वपुरे तं न वं वयः त्यक्तुमिच्छामि वाराजन्मूर्खं स्वमीदृशः कथं ददासि च कथं प्राणान् भ्रजा पाळनतत्परः
 जीवन् किं महाराज मुनेः कोपमपास्यसि तनोरक्षयं देहं स्वराज्यं स्वेकुरु भूमिप यावच्चोवाच सिंहो सो न गेनानुगतं गिरं दिलीपोपिन
 दापार्थ बाणीमेतामुवाच ह धेन्वाभिरीक्षितयेव भूमिपो दीनया गिरा किं नो राज्ये न मे सिंहविषये जीवेन न वा यशोगतं च मे सर्वे यदि
 धेनुं ग्रसिष्यसि एवमुक्त्वा ततश्चायौ सिंहस्य पतितस्तदा यावदित्यं च पतितो मांसस्य पिंडवन्तुपः तावत्सिंहो रवकृत्वा धावनश्च भय
 करः दृष्ट्वा सिंहं निपतं च चंचलोन बभूव ह तावत्तस्यो परिष्टाच्च पुष्पहृष्टिः पपाने वै उनिष्ठवत्स मूपादवाच भित्तं निशम्य सः उत्थित
 स्तु पुनश्चायेगां दर्शने वै हरिं सेवया च गुरोः पार्थ भक्त्या चापि विशेषतः प्रीता कामदुघातस्य वरं वरयस्व व्रत योजयित्वा कैरो राज्ञा ॥
 ययाचेतनयस्ततः वंशकर्ता महाप्राज्ञो शिवभक्तो निरंतरं गौरुवाच गोभिराश्रयं तं राजन् प्रयुक्त्या भवता कृतम् ॥

भविष्यति चेतदस्यः पुत्रो गोरुषविग्रहः अन्यपियेकरिख्यति गोभिरात्रव्रतं भस्म तेषां कामं च दास्याभिमानसीष्टं न संशयः इत्युक्त्वा च त्रि-
 ताये तुर्वसिष्ठस्याश्रमं प्रति बलिसंगृह्य विधिवद्वाचा वा शरुस्तदस्तिष्ठाणां पूजो कृत्वा विधानेन राजपत्नीं विशेषतः प्रदस्मिणात्रयं कृत्वा-
 च त्रिनीतैर्वेद्युधिष्ठिर आश्रमं च ततो गत्वा दिलीपे सोऽपुनस्तदा गुरोरेव च तत्सर्वं वृत्तान्तं मवदत् पुनः नंदितो च तदा पार्थिवं पत्नीं तौ स्मृत्वा
 मंढौ पारणं च ततः कृत्वा प्रस्थितौ नगरं प्रति हुताशं च नमस्कृत्य होतारं गातं येन च आगतश्च ततो राजा अयोध्यानगरं पुनः दिलीप-
 श्वस्य महाराजः प्रजापालनं तत्परः दिनेः कतिपयेरेव गोभिरात्रव्रतं भावतः राज्यं च कुर्वन्तस्तस्य सुषुवे मीहिषी तदा प्रस्मृते सुसुहृते च उ-
 त्पन्नो रघुवंशजः रम्यं जानंतदा सर्वं संजातानिर्मलादिशः आददे ब्राह्मणेभ्यश्च गार्वो वैवस्व संयुताः मुदंगस्य स्वेने दिव्ये रम्भं जानं पुरं
 महत् प्रजाः सर्वास्तदा पार्थिवं तस्मिन् पुनः पुनः गोभिरात्रव्रतं भावाच्च राज्ञः पुत्रो बभूव ह पुरंदरस्य जेता च महाधर्मपरायणः दिशां जे-
 ता च यज्ञस्य कर्त्ता सोऽपि युधिष्ठिर तदा प्रभृति लोके स्मिन् लोकाः कुर्वन्ति न द्रुतं देवैः सर्वैः कृतं तत्र सर्वं कामार्थं मिच्छये सर्वो भिर्देवपत्नी-
 भिः कृतं च द्रवत सुत्तमं गोभिरात्रव्रतं पुण्यं विधानेन फलप्रदं कुरुष्वत्वं महाराज भक्त्या चापि युधिष्ठिर साप्साद नंतं मातुः कृत्वा मनमिव
 र्त्तते मादपदे सवत्सां तु भक्त्या ताराधयस्व गां एव यः कुरुते भक्त्या गोभिरात्रव्रतं पुनः सिद्धं इति सर्वं कार्योणि सुखं वैव प्रवर्धने कर्तव्यं
 पुत्रकामेन गोभिरात्रव्रतं शरुं तपोभिर्दुष्करैः किं विद्ये ज्ञे स्तीर्य गथादिभिः न भवेच्च फलं राजन् भवेत्तच्च विधानतः कुर्वन्ति ये व्रतं भिदं ज-
 गति प्रसिद्धं पापापहं सकलचिंतितकामदं च आरुत्यैव तु विमानमनुमन्त्रं स्वर्गं प्रयाति यमं तोहि भयं विहाय इति गोभिरात्रव्रतं
 अथ उद्यापनं युधिष्ठिर उवाच कथयस्व महापुण्यं गोभिरात्रव्रतस्यैवं उद्यापनविधिं कृत्वा येन वीरणेन तत्फलं श्रीकृष्ण उवा-
 च वर्षे च तु र्ये सां गोभिरात्रव्रतस्यैवं उद्यापनविधिवस्त्ये सर्वं वा व्रतं मिच्छये तृतीये दिवसे स्नायान्मध्याह्ने विधिपूर्वकं देवान् पिबतु न
 समभ्यर्च्य शरद्वे च स्वर्गं हेमनी रात्रौ च सर्वतोऽग्नें गीति लक्ष्मेव च पूरयेत् पंचभिर्वर्णैः शोभमानं भवेद्यथा तामस्य कलशं कृत्वा पू-
 र्णपात्रं समन्वितं माषेण च सुवर्णेन लक्ष्मीनारायणं मणुं नूतनं वस्त्रं युग्मं तुल्यं नूतनं वस्त्रं प्रकल्पयेत् वंशपात्राणि कुर्वन्ति सोऽप्यग्नयद्रव्यं स-

ज्ञानोमहाबलः पुनश्चकुशलीजातोदग्धालंकांमहाबलः ततोभिप्रत्ययोजातोव्रतस्यास्यमहान्तरोः व्रतराजप्रभावेनरामः प्रीतोमहाह
 रिः ततः कैश्चिदहोरात्रैर्षन्नोमिराघवोबद्धो निहत्यरावणं संख्येमां विशरुद्धांगुहीतवान् तदहं भगवन्निमृच्छामित्वा हृदव्रतं अशोक
 स्य प्रभावं मे वक्तुमर्हस्य शेषतः व्रतस्य नस्य पुण्यतु पुराणी क्तं महीतले अथ वासुरलोकेषु सुरनारीनिषेवितं वासिष्ठ उवाच एवम-
 नेज्ज न कजेयथावक्ष्यमिसुव्रते अशोकस्य प्रभावेनरामो हृष्टः पुनस्त्वया शृणु चात्र महाव्यानं नंदनोदिव्यकानने बृहस्पति-
 सुरवात्सल्यपज्जातं परमाद्भुतं ब्रह्मासुरमहाभुद्धे देवं द्रष्टुमहासुरं निहत्य सर्वधर्माणां स्थापनं च चकार ह ब्रह्महत्याभवाप्याद्यदे
 वेद्रोमं च तनः त्रेलोक्यराज्यं त्वत्वाप्सु मज्जारिप्रथां दत्तः एतस्मिन्नंतरे देवि न हेषो नृपसत्तमः त्रेलोक्यराज्यं स्मकलं न हार बल
 दर्पितः ततः शर्चा प्रव्यथिता हंतं राज्यमेव ह्यसा नंदनो तं समासाद्य तं पस्ते पशुदुकरं तांश्चुत्वा धर्मान्नरतां बृहस्पतिरुदारधीः आ
 गत्य नंदनं देवी वाक्यमाह महातपाः बृहस्पतिरुवाच किमर्थं तप्यते देवितपः परस्मदुकरं त्वया किं प्राच्यते तेन तपसा ऋहिका
 राणां शन्युवाच हताहिं भूतं देवं द्रुहतराज्यं हतं द्विषं कापि प्रनष्टं तं विप्रनजाने हं प्रियं पतिं एतस्मात् कारणाद्ब्रह्म नृतप उद्यममा
 श्रितं यथा पुनर्निजं राज्यं देवं द्रुः मासुयादिति कतिष्ठति मुनेर्ब्राह्मसुतादृशं त्वापनः प्रसीद कुरु मे देव संयोगं न चानुयां वाचस्पतिरु-
 शृणु पौलोमि देवं द्यौयथानघो भ्रातुरः मानसां मांसि संभूतं पंकजांतरमाश्रितः ब्रह्महत्या प्रभावेन उदंगं गुरुमाश्रितः अभिभूतं भिवाप-
 रयं स्तनोऽस्मिन्नलयागतः कामं तपः प्रसंगेन सर्वं प्राप्य मिसुव्रते बहुकालं स्थितं यस्मात्तपसा लभ्यते फलं स्त्रीणां पुष्टिकरं त्यक्तं व्रतं प्रो-
 क्तं स्वयं भुवा सावित्र्याः पृच्छमानायास्तत्त्वं कर्तुं मिहाहं स अशोक व्रतं भित्यं कं नाम्ना रव्यातं त्रिविधं येन चोर्णेनैवे सद्यो नारदुः
 रं वनसंस्मरत् हरः स्वयं वसन् साक्षाद्ब्रह्मराजे पुनर्देते अस्मिंस्तुष्टे हरस्तुष्टे इति जानामि निश्चितं शन्युवाच पुनरांगना गवकुलं च
 यकाद्यान्महीरुहान् परित्यज्य कथं चान्यान् हरोऽस्मिन् नृकृतसन्निधिः वाचस्पतिरुवाच निर्माय ब्रह्म प्रवरं प्रणम्य पश्नया चैथिल्या
 विधिमस्य विप्रं पप्रच्छ देवी पुनराह विप्रो देवि शृणु ध्यां विधिमस्य सर्वं वाचस्पतिरुवाच आरभ्य तद्गतं कार्यं त्रिरात्रं स सुषोषणं त्रि

रात्रंदोषविरत्यातयशोकनरुमूलके कार्यनारीभिरमलमनोवाक्कायकर्मभिः ततःप्रदक्षिणादेयाअष्टैरशनेः फलेः नारीकैरश्वरज्जु-
गोस्तर्जभिर्दिनेदिने मंत्रेणानेनमस्ताध्यानित्यंसदाशिवं अशोकशोकापनुदसर्वकामफलप्रदं व्रतेनानेनचीर्णेनयशोक्तफलदोष-
व तनस्तर्जोदिवसेसम्यगप्यर्थ्यमाभिति महादेवंप्रयुतंवंशपात्राणिकारेयत् अनेनैवविधानेनयाकुर्याद्भुतमुत्तमं वेधव्यनामुया
न्नारीपुत्रसौरव्ययुताभवेत् वसिष्ठउवाच दृहस्यतिपुरवाञ्छुत्वाशर्वीचक्रेव्रतंशुभं शास्त्रोक्तविधिनासीतेभक्त्यादेवःसमागतः
दृत्रहृत्याविनिर्मुक्तोनात्रकार्योविचारणा तथात्वमपिवांछार्थंव्रतमेतत्समाचर तथासाध्विसुपुष्टश्रीप्राधान्यंजायेतैक्षितौ व्रतएवंकृ-
तेलोकेरव्यातोदोषमविष्यसि श्रीकृष्णउवाच व्रतमेतदशोकस्यअयोध्यायांचकारसा सीताव्रतेकृतेतस्मिन्नूदुःखहीनाबभूवह
युधिष्ठिरउवाच अशोकस्यसमारव्यातापूजादेवविधानतः कदेवतानुब्रूज्यानारीणांव्रतमिदमे श्रीकृष्णउवा० अशोकवृक्षे
तिष्ठंतिसर्वदेवायुधोमतः पृथ्वीपुत्रश्चशारवासुशिवाद्याःसर्वदेवताः अशोकसन्निधोगमः पूजनीयःसलक्ष्मणः सीतयासहितोरा
जन्विष्णोरंशोयतोमतः पृथ्वीपुत्रैःपृथग्वैश्वरशोकारव्यायथाक्रमं पूजावभरतेश्वरपुराणोक्तविधानतः अशोकवृक्षमिहताः
शिवाद्यायेसुरेत्तमाः अशोकपूजनेनाशक्तुशस्तेभवंत्विह गौर्यालक्ष्म्यातथेद्राण्या अरुंधत्यात्वसीतया त्वंसमाराधितः पूर्वमशोकफल-
दोभव अशोकशार्दिकामध्येसीतामूलतःप्रसादतः अशोकशार्दिसफलगृहाणार्थंकृतेमया रावणस्यवधार्थायउत्पन्नस्त्वमहीतले वि-
ष्णोरंशोसिदेवेशगृहाणार्थंनमोस्तुते दशावनारयहणंकरोषित्वंप्रभावतः गृहाणार्थंमयादत्तंसीतालक्ष्मणसंयुतं तातमक्त्युत्सुरवं
वीरवंनयोजुयोतदा तंलक्ष्मीवर्धनंगौरलक्ष्मणंपूजयास्महं अवनीतलसंभूतेसीतेसर्वंगसुंदरि गृहाणार्थंमयादत्तंपूजाजनकं
दिनि लक्ष्मीस्त्वमर्चयेदवस्यविष्णोरसिमहीतले अवनीर्णमयादत्तंगृहाणार्थंनमोस्तुते एवंसंपूज्यविधिनासर्वशोकाविनाशनम्
सर्वपापप्रशमनंसर्वकीर्तिविवर्द्धनं अपुत्रयापुरापार्थपार्वत्यामंदराचले अशोकःशोकशमनःपुत्रत्वेपरिकल्पितः जातकर्मदिकंतस्य
त्यशोकस्यमहानगः कारितोविधिवत्तस्येनदृक्षोनगोन्नमः यावत्तंकुरुतेनारीपुराणोक्तविधानतः अशोकस्यप्रसादेनसर्वान्कामा

नवासुयात् अवेधव्ययुतासानुलक्ष्मीसान्निध्यामुयात् सर्वोपहारानराजेंद्रास्त्राणायनिवेदयेत् कथामपिसमाकर्णयेत् कुर्याद्भजन-
पणं व्रतस्यफलमाप्नोति सुव्रतोपिनसंशयः युधिष्ठिरउवा० विशेषं ब्रूहि मे देव तद्दशशोकतरुपूजने येनान्वितेन गेहकृष्णप्राप्यते समकल-
लम् श्रीकृष्णउवाच कथयामि कथां राजन्याभिर्वर्तमानं कृतं मनुष्यदेवगंधर्वनारीभिः पुत्रवृद्धये अनुसूयया त्रिपत्न्या ल्यरुंधत्या
नथैव च देवक्यासीतया चैद्यादौ पद्यासत्यप्रापया दमयंत्या च सा विव्याहृतं तद्भुतमुत्तमं सर्वाभिः पूजितो वदसो यथा वच्छृणुषांश्चि व अ
शोकं राजतं चैव सीवर्णं च तथा शिवं नथैव कारयेत्सीतां सोवर्णो रामस्तस्मिणो पूजयेद्दिव्येभ्यः प्रवोक्तैर्नृपसत्तम अशोकं पूजयेद्दृष्टं
प्ररुद्धशरभपद्मैः विरुद्धैः समधान्यैश्च गुणैर्केसोदकैः शरभैः कालोद्वेगैः शरभैर्दिव्यैर्नारिकेलैः सदा उमैः पुष्पादिना तथा धूपैः पूज-
येत्तरुमुत्तमं अशोकं पांडवश्च शोको नश्यति तत्क्षणान् पितृमातृपतीनां वैश्वशरणां नथैव च अशोकत्वं शोकहरो भव सर्वजनः
कुले अशोककलिकाश्चोषेयि पितृवत्सहस्तभे नैव शरकुत्रयोदश्यां नते शोकमवाप्नुयुः तामशोकहरो भीष्टमधुमाससमुद्रवं पिबा-
मिशोकसंतप्तो मामशोकं दाकुरु हस्तक्षेपचबुधोपेतं नैव शरकुत्रयोदशी मातस्तु विधिवत्स्नात्वा वाजपेयफलं लभेत् ॥ ७७ ॥ इ-
ति श्रीमहाविष्योक्तपुराणे नैव शरकुत्रयोदश्यां अशोक० संपूर्णम् अथैवैत्रकृष्णत्रयोदश्यां महावारुणी संज्ञको योगः ॥
॥ ७८ ॥ नहुक्तं वाचस्पतिनिबन्धे ॥ ७९ ॥ शनिवारसमायुक्ता सामहावारुणी स्मृता मथो कृष्णत्रयोदश्यां शनौ -
शानभिषायदि गंगायां दितलभ्येत कोटिस्सूर्यग्रहाधिका शरभयोगसमायुक्ता शनौ शानभिषायदि महायोगे गतिविरच्याता त्रिकोटिकुल
मुद्धरेत् अथ स्कंदपुराणशानिमदोषव्रतं सूतउवाच शनौ शरकुत्रयोदश्यां कार्त्तिकेऽत्रावणेथवा जयापूर्वापरायास्याव्यामा
चैव जनीसुरवं तामशउवाच पुरावत्रादिभिर्देवैर्वर्तमाने महाहवे हतः शक्रेण न मुचिरपां फेनेनैव च लो देत्याम्यन्नायितान् दृष्ट्वा
हन्यमानान् स्फुरेर्दृशे वत्रः कोपपराविष्टो देवान्यो दुःखमथाययो कालाधिकृपसदृशं स्फुल्लामहाजवं व्यवर्धनमहातेजोरादसीं पुर-
यन्निव तं दृष्ट्वा भयविचस्ता देवाः शक्रपुरोगमाः कर्तव्यं नाभ्यपद्यन्त दागुरुः वाच ह गुरुः वाच तपसा स्मृतो योगव्रतेन नियमे

नच अज्योयमहोनेजाद्वन्नः शत्रुविनाशनः असाधयन्तोदेवपूज्यंशंकरमव्ययं व्रतनविधितुकेनवृज्जेयथभाभिरं देवाऊतुः शुभो-
केनविधानिकीदृशानव्रतनच असाधनीयोगोरीशोऽह्यस्माभिर्जयकामुकैः तद्वदस्वसराचार्यत्वंहिनः परमागतिः गुरुरुवाच का
र्तिकदिदुभासेषुमद्वारेत्रयोदशी विशेषाच्छुक्लपक्षे तु सर्वकामकरीश्रुमा तस्याप्रदोषसमये लिंगरूपी सदाशिवः पूजनीयोहि
देवद्वैतः सर्वकामसमृद्धये स्नात्वा मध्याह्नसमये नितामलकसंयुतं शिवस्य चर्वनं कुर्याद्द्विधुष्यफलादिभिः पश्चात् प्रदोषसमये स्थाव
रलिंगमर्चयेत् स्वयंपुस्त्यापि नंचापि पोषेयमंपोरुषं जनेवा विजनेवापि अरण्यवातपोवने ग्रामाद्विहिः स्थितं लिंगं ग्राम्याच्छतगुणं स्मृ
ते बाह्याच्छतगुणं पुण्यमरण्ये च प्रज्जने बह्याच्छतगुणं पुण्यालिंगं वै पर्वते स्थितं पर्वताच्चायुतं पुण्यं तपोवनसमाश्रितं काश्यादिसं
स्थितं लिंगं पूजितं स्यादलंतकं एवं विशेषाघलिंगानां तीर्थानां निपुणैर्भृशं ज्ञात्वा च शिवपूजाया विधिं शंभुं प्रपूजयेत् कूपवापी तडागेषु
देवरवातनदीषु च क्रमाच्छतगुणपुण्यं गंगायां स्यादलंतकं पंचपिंडाननुष्ठृत्य सुस्नायात् परवारीणि ततः प्रदोषसमये स्नात्वा लोमोने-
समाचरेत् प्रदीपानां सहस्रेण दीपनीयः सदाशिवः शतनाम्यथवा देवोद्वाभिश्चादीपमात्तया घृतेन दीपयेद्दीपान् शिवस्य परितुष्टये
तथा फलेच्छुद्धौ पेथ्येनैवं द्वौ विधेयौपि उपचारैः षोडशभिर्लिंगरूपी सदाशिवः पूज्यः प्रदोषसमये नृभिः सर्वार्थसिद्धये नाम्नां श-
नेन रुद्रोऽसौ स्नानव्यश्च स्तुतिप्रियः नमो रुद्राय भीमाय नीलकंठाय वैधसे कपर्दिने स्मरे शाय व्योमकेशाय वैनमः वृषध्वजाय सो-
भाय सोमनाथायैवेनमः दिगंबराय भर्गाय उमाकांतकर्मदेने तपोमणाय व्यासाय शिषि विष्टायैवेनमः बालाधियाय व्यालाय व्यालानां
पतयेनमः महीधराय व्याघ्राय पशूनां पतयेनमः त्रिपुरांतकाय सिंहाय शार्दूलाय शंषाय च मिताय भितनाथाय सिद्धाय परमेश्वरिणे का
मोतकाय बुद्धाय बुद्धीनां पतयेनमः कपोताय विशिष्याय शिष्याय परमात्मने वेदगीताय गुप्ताय वेदगुह्यायैवेनमः दीर्घाय दीर्घ-
पाय दीर्घाय मृडाय च नमोजगत्प्रतिष्ठाय व्योमरूपायैवेनमः गर्वकृत्स्नमहोदेत्य अंधकासुररक्षद्विने नीललोहितशक्राय
चंद्रमुंडप्रियाय च भक्तिप्रियाय देवाय ज्ञातज्ञाताव्यथाय च महेशाय नमस्तुभ्यमहोदेव हराय च त्रिनेत्राय त्रिदेवायैवेनमः

अर्थोयअर्थरूपायपरमार्थोयैवेनमः विश्वरूपायविश्वनाथायैवेनमः शंकरायचकालायकालावयवरूपिणे अरूपायविरूपाय
 स्वरूपमस्तस्मायैवेनमः श्मशानवासिनेतुभ्यंनमस्तेहनिवाससे शशांकशरवरोयेवरुद्रभूमिप्रयायच दुर्गायदुर्गापारायदुर्गावयवसा
 क्षिणे लिंगरूपायलिंगायलिंगानांपतेयेनमः नमः प्रभावरूपायप्रणवार्थायैवेनमः नमोनमः कारणकारणायमृत्युजयायात्मप्र
 वस्वरूपिणे त्रियंबकायासितकंठभर्गौरोपतेमंगलहेतवेनमः नाम्नांशान्तमहेशस्यउच्चार्यैव्रतिनासदा प्रदक्षिणानमस्काराएन
 त्संख्याःप्रयत्नतः कार्यःप्रदोषसमेयतुल्यार्थशंकरस्यच एतद्व्रतंमयादिष्टतवशक्तमहाभते शीघ्रंकुरुमहाभागपञ्चाद्युद्धं कुरुभ्रमो
 शंभोःप्रसादात्सर्वेभविष्यतिजयादिकं शक्तउवाच वृत्रःकदाग्रहेशानं समा राधयदादरात् कथंचसवरंभ्रातःपुत्राकक्षाभवद्दृ
 ज गुरुकवाच वृत्रोत्थाहंमहानेजास्तपस्वीनपसापुरा शिवंभ्रसादयासासपर्वतंगंधमादने नाम्नाचित्रयोराराजावंचित्रयस्य
 तत् एतज्जानीहिभोईदतवपुयोःसमीपतः यस्मिन्नेमहाभागवसंतिचमहर्षयः तस्माच्चैत्रयंनामवनंपरममंगलं तस्यदत्तंशि
 वंनवयानंनचपरमाद्भुतं कामदोकंकिणायुक्तंसिद्धचारणसंयुतं गंधर्वैरप्सरस्यक्षैःकिंनैरुपशोभिने ततस्तेनेवयोनैनयथिवीपपै-
 दन्पुरा तथागिरीन्समुद्रांश्चद्वीपांश्चविधिंस्तथा एकदापयंतनूराजानाम्नाचित्रयोरामहान् कैलासमागतस्तत्रदर्शयपरमाद्भु
 तं तदासभांमहेशस्यगणैश्चैवविराजितं अधोगलशयोरद्व्याशोभितंचमहेश्वरं निरीक्ष्यदेव्यासाहितं सदाशिवं कर्पूरगोदं वरमंबुजे
 क्षणं कपर्दिनंचंद्रकलाविष्णुषितंगंगाधरदेववरं सभायां ग्रहस्वराजाचतयागिरिशान्यायान्वितं वाक्यमिदं ब्रूमावे वयंच शोभो वि
 षयान्विताश्चमन्योदयःस्त्रीविजिनास्तथान्ये नलोकमध्येचमयाविलोकिनाश्चालिङ्गयकांनोसदसिप्रविष्टाः एवंवाक्यनिशम्या
 यगिरिशःग्रहसन्निव उवाचन्यायसंसुक्तं सर्वेषामपिष्टपत्नां शिवउवाच ममलोकापवादश्च सर्वेषांनमवेद्यथा भक्षितंका
 लकूटंमैसर्वेषामपिदुर्जयं लोकानीतंचमैहन्तेनथाप्युपहसत्यसौ नतश्चित्रयैर्देवीगिरिजावाक्यमब्रवीत् कथं दुयात्मनानेनशो
 करश्चोपहासितः मयासेहंचमदात्मन्नीक्षसेकर्मणःफलं साधूनांसभचिन्तानामुपहासं करोति यः देवोवाप्यथवामर्त्यःसर्वितो

योधमाधमः एते सुनीदाश्च महाब्रुवास्तथा हि एते ऋषयो वेदगर्भाः तथैव सर्वे सनकादयो ह्यमी अज्ञाननाशाच्छिवमर्चयन्ति
 रमृदुसर्वे पुजनेषु भिक्षुस्त्वमेव चैकोसिपरो न कश्चन तस्मादतिशोढत न रत्नां संशिक्षयेनेव कुर्याद्यथा त्वं अस्मात्पुनर्विमा
 नात्वे देत्यामृतास्त्वेदुर्भूते मम शापेन दग्धस्त्वंगच्छाद्य च भहीनल एव शप्तस्तदो देव्या भवान्याराजसन्तमः राजान् चित्रशः
 सद्यः पपात सहसा दिवः आसुरीयोनिमापन्नो वृत्रान्नाभक्तदा न पसापरे मेणेव त्वष्टा संयोजितः क्रमान् न पसा ब्रह्मच
 र्येण शांभोराधनेन च वने नानेन च बलीजे तुं शको न केन चित् आसुरेणाहिभावेन व्यंगं चैकं व्रतं यतः तेन छिद्रेण चैवांसोपश्चा
 ज्जयो भविष्यति तस्मात्त्वमपि देवं द्रुक्त्वान्चिद्व्रतं शरुभं हनिष्यसि महाबाहो वृत्रनास्त्यत्र संशयः गुरोस्तदचन श्रुत्वा वाचा
 यशतः क्रतुः उद्यापनविधिं ब्रूहि प्रदोषस्य च मे युना गुरुत्वा च कृतिं के आवणे मात्सेमं दवारत्रयोदशीं संपूर्णा तु भवेद्या
 सा समग्रव्रतसिद्धये वषभो राजतः कार्योष्टेन तस्य सुपीठकं तस्योपरि न्यसेद्देवसुभाकां तं त्रिलोचनं पंचवक्त्रं दशभुजमर्धगे
 भिरिजोसतीं सोवर्णीं प्रतिमां कृत्वानाम्भकुंभं जले र्युतं पंचरत्नफलोपेतं पंचपल्लवशोभितं चंदनेन सुगंधेन भिम्बितं शोभितं न
 शा रोष्य पात्रं ततः कृत्वा कुंभस्योपरि विन्यसेत् अशक्तो मृन्मयं कुंभं वंशपात्रमथापि वा पर्णेशरावसस्थाप्य सोवर्णीं प्रतिमां तथा श
 क्त्वा कृतां प्रतिष्ठाप्य वक्त्रमाल्यविभूषणैः पूजयित्वा विधानेन रात्रौ जागरणं चरेत् पुष्पमंडपिका मोदो कृत्वा अष्टासमन्वितः वि
 तानमंडपं कुर्यान्नानावर्णैः समन्वितं ततः प्रभानसमये नद्यादौ विमले जले स्नात्वा पुनः समभ्यर्च्य सुदुह्यात्पायसे न च उभयाम्
 हि तं रुद्रं दृष्ट्य गच्छेत्तरुं हनेत् गोरीर्भिमार्गमंत्रेण शक्यं च शकं आचार्यैश्च सपत्नीकं वक्त्रालंकारचंदनैः तोषणिग्या श्रुत्वा
 तं गादद्याच्च प्रयस्विनी ब्राह्मणान् भोजयेत् पञ्चादक्षिणाभिः प्रतोषयेत् दीनानां श्राद्धं संनय्यैत्यच्छिद्रं वाचयेत्ततः लब्धानु
 ज्ञां ब्राह्मणेभ्यो बंधुभिः सहितः शक्तः त्वादिस्मरन् शिवं भक्त्या भुंजीत नियमेन च अनेनैव विधानेन कुर्यादुद्यापनं व्रती एवं यः
 कुरुते भक्त्या प्रदोषव्रतमुत्तमं शनिवारं णसंयुक्तं सोद्यापनविधिं नरः आयुर्गो गये मे भव्यं पुत्रं पोत्रसमन्वितः शत्रुन्विजयेते नित्यं

प्रसादाच्छंकरस्य च तस्मात्त्वमपि देवेन्द्रपूजयस्त्वसदाशिवं एवं प्रदोषविधिना युद्धेन विजेष्यसि एवं निशम्य शुक्र आकथितं त-
 दानीं भिद्वो यमेन विधिना शिवां प्रपूज्य लोकप्रसन्नं भवदेत्यपि प्रवृद्धं तेन वक्षणादगमयत्क्षयमीशतुल्या ईश्वर उवाच अथोद-
 श्यां तथा रात्रौ सोपहारं त्रिलोचनं पश्यति प्रथमं यामे सुच्यते सर्वपातकैः तस्युवाच देवेन विधानेन प्रदोषमनसुत्तमं विद्यातव्यमे-
 रूत्रीभिः संस्तन फलमिच्छये ईश्वर उवाच यदा त्रयोदशी कृष्णामंदवारण संसृता आरब्धव्यं तत्र संस्तन फलमिच्छे कृष्णभि-
 र्मोचनार्थो यमो भवारण संसृता एकवत्सरपर्यंतं प्रतिपक्षत्रयोदशी प्रदोषे शिवमभ्यर्च्य नक्तं मोक्ष्यामि शंकर तत्र चोक्तं नमंत्रेण व्रत-
 संकल्पमाचरेत् स्त्रास्त्रानुलोहिने भानौ नद्योर्दो नयमीवती शिवालये तो गत्वा प्रदोषे शिवमर्चयेत् पूजा मंत्रः ॐ संवाय नमः
 महादेवाय० रुद्राय० नीलकंठाय० शशिभोक्षिने० उग्राय० उमाकांताय० ईशानाय० विश्वेश्वराय० अंबकाय० त्रिपुरांत-
 काय० त्रिकांताय० कालाधिकालाय० नीलकंठाय० सर्वेश्वराय० १६ पंचामृतेन स्नपनं भोक्ति मंत्रैः प्रपूजयेत् दधिभक्तेनैव
 द्योपक्वान्नेनैव संसृतं दत्त्वा सुसुखवासं च तां बृलं कमुकादिकं समर्प्या छदिशस्तत्र दीपानाज्यसमन्विताम् यथा भवान् समस्तानां भ-
 क्तानां पापमोचनः तथा व्रतेन संतुष्टं पुत्रं देहि सत्सुखं कृष्णरोगादिदो रित्युपापक्षुद्रापापसुखः भयशोकमनस्तापानशयतुभमसर्वदा
 यथिच्छ्याया नितीर्या निसागरांता निर्यानि च अंडमाश्रित्य निश्चिंतं प्रदोषे गृहपस्यतु स्तस्यानुवृषणोतस्य अंगमध्ये विदोक्ष्य च पुच्छे
 च ककुदं चैव सर्वपापैः प्रमुच्यते निवेद्य कर्मजातं च दद्याद्द्विजानुसारतः दक्षिणा द्वाह्येणैव च ततो मोक्षं विस्मर्जयेत् मंदवारं प्रदोषो-
 यं शक्रे कृष्णे त्रयोदशी यश्चतुर्विंशतिं कुर्याद्यथांक्त फलमाप्नुयात् अथ पूजनं आवाहयेत् प्रथमतो मंत्रेणानेन सुव्रत एहो हिल-
 सुमाकांतस्थाने च त्रिस्थिरो भव यावद्ब्रतं समाप्येत कृपया दीनवत्सल आवाहनं आसने स्मिन्पुलाकांत सुरवस्पर्शे सुनिर्मले उ-
 पविश्य मृदेदानीं सर्वशांतिं प्रदोषव आसनं पाद्यं च नेमया दत्तं पुष्पगंधसमन्वितं गृहाणे देवे देवशमयादन्ती हि मन्त्रितः अर्थे श्री
 नलं निर्मल नोयं कर्षुरेण सुवासितं आचम्य तानुं सुरेश्वरमथा दत्तं हि मन्त्रितं आचमनीयं पंचामृतेन स्नपनं तन्मंत्रैश्च कारयेत् गोक्षी-

रथाभन्तदेवशगोक्षीरमयाकृतं स्तूपनन्देवदेवशगृहाणपरमेश्वर दुग्धस्नानं दधौचिन्मयादेवस्नपनंक्रियतेतव गृहाणभक्त्यादत्तेमे
 प्रसन्नोमिमवाव्यय दधि० सर्पिषादेवदेवशस्त्रपनंक्रियतेमया उमाकान्तगृहाणेदंशत्रुदयासुरस्तप्तम द्युतस्मा० इदमधुमयादत्तंतवतुष्ट्य
 र्थमेवच गृहाणशंभोत्वंभक्त्याममशानिमदोभव मधुस्नानं सितयादेवदेवशस्त्रपनंक्रियतेमया गृहाणशंभोमिमभक्त्यासुप्रसन्नो-
 भवप्रभो शर्करास्मा० कविरानर्मदेवेणीतुंगभद्रासरस्वती गंगाचयमुनोचंवताभ्यः स्नानार्थमान्दने गृहाणत्वमुमाकांत स्नानायत्र-
 द्याजले स्नानं एतदासौमयादत्तंसोन्नरीयंसुशोभनं गृहाणत्वसुरेश्वरममवासः प्रदोभव वरुणं यज्ञोपवीतंसोवर्णमयादत्तंचशं
 कर गृहाणपरयातुष्ट्यातुष्ट्यादितोभवसर्वदा उपवीतं सुगंधंचन्दनंदिव्यंमयादत्तंतवप्रभा भक्त्यापरमयाशंभोसुभंगंकरुस्वप्रभो चंद-
 मान्तनीचंपकादीर्गनिकुमुदान्युत्यलाभिच विल्वपत्राणिपूजार्थस्वीकुरुत्वमुमापते पुष्पं धूपंविशिष्टंपरमंसर्वोषधिविजृम्भितं गुहा
 णपरमेशानममोपरिदयांकुरु धूपं दीपंचपरमंशंभोद्युतवर्तिषुयोजितं दत्तंगृहाणदेवशममज्ञानप्रदोभव दीपं शाल्योदन-
 द्युताघृपपायसादिसमन्वितं नैवेद्यंविधेयंदत्तंभक्त्यामिममितिगृह्यता नैवेद्यं नैवेद्यमधेपानीयमयादत्तंहिभक्तिनः स्वीकुरुधमहादेव
 प्रसन्नोभवसर्वदा मध्येपानीयं उत्तरापोशानार्थंवाआनीतंजलमुत्तमं गृहाणत्वमुमाकांतसर्वदुःखनिवारक उत्तरापोश० कपूर
 लालवंगीफलसमन्वितं तांबूलंफलितंभक्त्यागृहाणगिरिजाप्रिय तांबूलं इदंफलंमयादेवस्थापितंपुरतस्तव तेनमेसक
 लावाचिर्भवंज्जन्मनिजन्मनि फलं हिरण्यगर्भगर्भस्थंहमबीजंविभावसोः दक्षिणाकांचनीदेवस्थापितामेतवायतनः दक्षिणा-
 दीपाचलीमयादत्तासुवर्निश्चनसंयुता पंचार्तिक्यप्रदानंममनेजःप्रदोभव पंचार्तिक्यं यानिकानिचपापानिजन्मन्तरकृत्तानि-
 च तानिनानिविनश्यतिप्रदक्षिणपदेपदे प्रदक्षिणां मृत्युंजयायुरुद्रायनीलकंठायशंभवे अमृतेशायशार्वायमहादेवायतेनभ-
 नमस्कारं सेवंतिकाबकुलचंपकपाटलाक्षौ पुन्नागजातिकरवीरसालपुष्पैः विल्वप्रवालतुलसीदलमालतीभिः स्वापूजयामि
 जगदाश्वरमेप्रसीद मंत्रपुष्पं निपत्यदंडवद्भूमौप्रणम्यचपुनःपुनः क्षमापयित्वादेवेशंश्रोत्रोजागरणंचरेत् गीतवादिबभ्रुत्या

होरुदेवादेवनालये एवंपूजाप्रकर्तव्याशंकरस्यचतुष्टिदा इच्छितं च नराणां तु ददाति भगवान्द्वारः इति श्रीस्कंदपुराणे शनिप्रवृत्तकथोवा
 पूजासमाप्ता अथप्रदोषव्रतं स्तुतुवाच काचिच्च विप्रवनिता सपुत्राहुः रवकशिता शोडित्यस्य सुरवाच्छ्रुत्वा प्रदोषो दावपूजनं इ
 त्युक्ता सुनिनासाधोऽस्मा विप्रवनिता पुनः तं प्रणम्याथ पप्रच्छ शिवपूजाविधिं क्रमात् शोडित्य उवाच पस्सद्वयत्रयादश्या निराहारा
 मवेदिवा घटित्रयादस्तभयात्पूर्वं स्थानं समाचरेत् शक्रं वरधरो मूलावारयतो नियमान्वितः कृतसंख्याजपविधिः शिवपूजासमारभे
 त् देवस्य पुरतः सम्यगुपस्थित्यनवाप्तसा विधाय मंडपं रम्यं धौतवस्त्यादिभिर्हृतं वितानांदोरलंकृत्य फलपुष्पनवोक्तैः विचित्रपद्मसु
 स्त्रियवर्णपंचकसंयुतं तत्रोपविश्य तु शक्रं स्तूपविष्टः स्थिरास्तेन सम्यक् संपादितो शेषपूजोपकरणः शक्तिः आममोक्तैर्नमंत्रेण पी
 दमामंत्रयेत्स्फुटीः ततः कृत्वात्मशक्तिं च स्मृतशक्त्यादिकं क्रमात् प्राणायामत्रयं कुर्याद्द्विजमंत्रैः सविंदुकैः मातृकान्यस्य विधिवत्स्था
 त्वात्तांदेवतांपरां वामभागे गुरुं नत्वा दक्षिणे गणपं यजेत् अंसोरुगुरुमधर्मादीन् यस्य नां भोच पार्श्वयोः अधर्मादीनं नादीन् द्वादशैः
 वमनुन्यसेत् आधारशक्तिमारभ्य ज्ञानात्मानमनुक्रमान् उक्तक्रमेण विन्यस्य तदये साधुभाषिते नवशक्तिमपेरस्ये ध्यायेद्देवमुमाप
 तिं चंद्रकोटिप्रतीकांशं त्रिनेत्रं चंद्रभूषणं आपिंगलजटाज्जटूरत्नं मोलिविराजितं नीलश्रीवसुदारांगं नानाहारापशोभितं वरदाभयह
 स्तं च हरिणचपरश्वधं दधानं नागवलयं केयूरांगदभूषणं व्याघ्रचर्मपश्यां नरत्नसिंहासने स्थितं ध्यात्वा तद्दामभागे च गिरिजां भक्त
 वत्सलाम् भास्वज्जपायस्तूनाभामुदयार्कसमप्रभा विद्युत्कंजनिभा तन्वीमनोयननोदिनीं बालेदुशो वरां स्निग्धानीनां कुक्षितंकुतल
 मंगसंधातरुचिरनीलालकविराजितां मणिकुंडलविद्योतमुखमंडलविभ्रमाम् नवकुक्ष्यपंकां पालतलदर्पणां मधुरस्मितवि
 फ्राजदरुणाधरपल्लवाम् कंबुकंदीं शिवामुद्यत्कुचपंकजकुण्डलां पाशांकुशभयाभीष्टविलसतीं चतुर्भुजां अनेकरत्नविलसत्कं
 कणांगदभूषितां वलित्रयेण विलसद्भक्तोत्तरीगुणान्विताम् रक्तमान्यां वरां दिव्यचंदनचर्चितां दिक्पालवनिभो लिसन्नतां चि
 त्तरोरुहां रत्नसिंहासनाखंडांसर्पराजपरिच्छदां एवं ध्यात्वा महादेवं देवां च गिरिजां शक्रमा न्यासक्रमेण संपूज्य देवं गधादिभिः क्रमान्

पंचभिर्ब्रह्मभिः कुर्यात्तयोक्तः स्थानेषु वा त्दि पृथक् पृथक् जातं देहे मूले न च त्द्वित्रयं पुनः स्वयं शिवो भूत्वा मूलमंत्रेण साधकः ततः स
 पूजयेद्देवबाल्यापीते पुनः क्रमात् २५ सकल्पप्रवेदनत्रपूजारंभे समाहितः कृताञ्जलिपुटाभूत्वा चिंतयेद्दृढशिरः करं ऋणपानकदोष्मा-
 ग्यदारिद्र्यादिनिवृत्तये अशेषाद्यविनाशाय प्रसीदममशंकर दुःखशोकप्रसिद्धिं संसारमयपीडितं बहुयोगकुलं दीनं ब्राह्मिणं शृणुष्व
 हन आगच्छेदेव देशमहोदेवाभयंकर गृहाण सहर्षावर्त्या त्वंच पूजां मया कृतां इति सकल्यविधिवद्वाह्यपूजां समाचरेत् गुरुगणपति-
 चैव यजेत्सव्यापसव्ययोः क्षेत्रेशमीशकोणेतु यजेद्वास्तोष्यमंत्रं क्रमात् वाग्देवीं च यजेन्न ततः कात्यायनीं यजेत् धर्मज्ञानं सेवे रागं मेघ
 र्थंच नमो तैः स्वरेरीशादिकोणेषु पीठपादावनुक्रमान् आप्यायं विदुर्वि सर्गाभ्यामधर्मादीन् प्रपूजयेत् गात्ररूपां च तु दिक्षु मध्यं नतं
 सतारकं सत्यादिभिरगुणांस्तत्तत्पूजयेत् अत ऊर्ध्वं छेदमाया लक्ष्म्ये देव्या शिवे न च तदंतं चाबुजं स्मृत्यः सकलमंडलान्तं
 यत्र केसरकिंजल्कव्यासतत्राक्षरैः क्रमात् आत्मत्रयमथाभ्यर्च्य मध्यमंडपमादरात् वामाज्यं शंखं गोरीं च भवार्थं दिक्षु पूजयेत् वा
 माद्यानवशक्तींश्च नवस्वरयुतां जपेत् त्दृढी जत्रयोद्योश्च पीठमंत्रेण चार्चयेत् आवृत्तिः प्रथमं गेस्तु पंचभिर्मूर्तिपंक्तिभिः त्रिंशद्भिर्मू-
 र्तिभिश्चाप्येति धिद्वयसमन्वितैः अनंताद्यैः पराद्यान्यामानुभिश्च दृष्टादिभिः सिद्धिभिश्चापि मद्याभि रंद्राद्यैश्च तद्वाचुषैः दृष्टमक्षे-
 त्रचंद्रशेखरादुर्गांश्च स्तुतं दत्तं नो गणेशं सैन्येनैवैव स्वस्वतस्तद्वलक्षितो ४० अणिमामहिमो चैव गुरोस्मालाधिमातया ईशित्वं च वशित्वं
 च प्रसिद्धिः प्राकाशमेव च अष्टैश्वर्याणि चोक्ता निजो रूपाणि केवलं पंचभिर्ब्रह्मभिः पूर्वत्वे रवाद्यादिभिः क्रमात् अंगैरुमाद्यै रं-
 द्राद्यैः पूर्वैर्नैर्मुनिभिः स्तुतैः उमाचंडैश्च रादींश्च पूजयेदुत्तरादितः एवमावरेणैर्भुक्तं तेजो रूपां सदाशिव उभयासहितं देवमुपचारैः
 प्रपूजयेत् सप्रभिक्षितशंखस्वतीर्थैः पंचाभूतैरपि अभिषिच्य महोदवं रुद्रस्तुतैः समाहितः कल्पयेद्देदिके मंत्रं रासनाद्युपचार
 कान् आसनं कल्पयेद्देमदिव्यवस्त्रसमन्वितं अर्घ्यमष्टगुणोपेतं पाद्यं शतद्रोदकेन च तैर्नैवा च मनंदद्यान्मधुपर्कं मधूत्तमं पुनरा-
 चमनं दत्वा स्नानमंत्रैः प्रकल्पयेत् वसंते चोपवीतं च मृषणाभिनिवेदयेत् गंधमष्टांगसंयुक्तं सुप्तं धुनिवेदयेत् ततश्च बिल्वमंदार-

कल्हारसरसीरुहं धत्तूरकर्णिकारंचद्रोणपुष्पंचमक्षिकां अपामार्गेचतुलसीमाधवीचंपकादिकं बृहतीकरवीराणि यथा लब्धानि भामिनि
 निवेदयेत्स्रगंधीनिमात्याग्निविधानि च धूपकालागरूत्यन्नदीपंचविमलशुभ्रं अथ पायसनेवेद्यं सप्ततं संपदं शकं भोदकाप्रपसंयु
 कं शर्करागुडसंयुतं मधुरानंददधियुजं तलपानसमन्वितं तेनैव हविषावद्देहो जुहुयान्मंत्रभाविने आगमोक्तेन विधिनानुरुवाक्यनिय-
 तितः नैवेद्यं शंभवेष्मृद्योदत्तानां बूलमूनमम फलं नीराजनं दिव्यं छत्रं दर्पणसुत्तमं मू समर्पयित्वा वि-
 धिवन्मंत्रैर्वैदिकनान्तिकैः यद्यशक्तः स्वयं निस्त्वोयथा विम्वमर्चयेत् भक्त्या दत्तेन गौरीशः पुष्पमात्रेण तु च्यति अथायं भूतानुसक
 त्तानुगणे शादीनमपूजयेत् स्तवैर्नानाविधैस्तुत्वासाष्टांगप्रणमेदुधः नतः प्रदक्षिणीकृत्य दृष्य चेंडेश्वरादिकान् पूजां समर्प्य विधिव
 त्प्रार्थयेद्द्विरिजापति जयदेवजगन्नाथ जयशंकरशाश्वत जयसर्वस्कराध्यस्तजयसर्वसुरार्चित जयसर्वगुणातीत जयसर्ववरप्र
 द ६९ जयनित्यनिराधारजयविश्वभाराय च जयविश्वैकवंद्येशजयनगेन्द्रपूषण जयगौरीपतिशंभोजयनित्यं निरंजन जयनाथ-
 कृपासिंधोजयभक्तार्तिभंजन जयदुस्तारसंसारसागरोन्तारणप्रभो प्रसीद मे महोदव संसारादद्य रिच्यतः सर्वपापक्षयं कृत्वा रक्ष मां पर
 मेश्वर महादरिद्र्यममस्य महापापहतस्य च महाशोकनिविष्टस्य महारोगातुरस्य च ऋणभारपरीतस्य दद्यमानस्य कर्मभिः ग्रहेः
 प्रपीड्यमानस्य प्रसीद मम शंकर दरिद्रोपार्थयेद्देवं पूजोत्तंगिरिजापतिं अभारयोवापिराजावाभार्थयेद्देवमीश्वरं दार्घमायुः सदा-
 योग्यकोशाष्टद्विर्बलोनतिः ममास्तु नित्यमानंदः प्रसादान्नवशंकर शत्रवश्चक्षयं यांतु प्रसीदंतु मम प्रजाः नश्यंतु दस्यवो राज्ञेजनाः
 संतु निरापदः दुर्भिक्षमरि संतापाः शमं यांतु महीतले सर्वसस्य समृद्धिश्च भूयात्स्वरमया दिशः गवमागार्थयेद्देवं प्रदोषगिरिजापतिं
 ब्राह्मणान् भोजयेत्पञ्चादक्षिणाभिश्च पूजयेत् सर्वपापक्षयकरी सर्वदरिद्र्यनाशिनी शिवपूजयमारव्यातासर्वाभीष्टफलप्रदा म
 हापातकसंघानमधिकंचोपपातकं शिवद्रव्यापहरणात्सर्वमन्यद्दिनाशयेत् ब्रह्महत्यादिपापानां पुराणेषु स्मृतिष्वपि प्रायश्चिन्ना
 निदृष्टानि न शिवद्रव्यहारिणां बहुनात्र किमुक्तेन भोकार्हेन ब्रवीम्यहं ब्रह्महत्याशतं वापि शिवपूजाविनाशयेत् मया कथितमेत

नेमदोषेशिवपूजनं रहस्यं सर्वजन्तूनामश्रयस्त्वनसंशयः एताभ्यामपि पुत्राभ्यां शिवपूजाविधीयतां अनः संवत्सरादेव पर्याप्तिश्चिन्मया
 स्यथ इति शांडिल्यवचनमाकर्ण्यैद्विजभाभिनी ताभ्यामुसहवालाभ्यां प्रणाममुनेः पदे स्त्रीरुवाच अहमद्यद्विजातीयोऽस्मिन्
 वददर्शनमात्रतः एते कुमोरो भगवन्त्वाभिवशरणं प्रभो एषमेतन्नयो ब्रह्मन् श्रुत्वा न इतो रितः ८० एष राजस्मृतो नास्नाधर्मपु
 त्रः कृतो मया एतावद्वचनं भगवन् भवच्चरणकिंकराः संसृष्टरास्मिन्पतिना च धीरेदारिद्र्यसागरे इति प्रपन्ना शरणं द्विजागनात्
 स्याथ वाक्ये रघुतोपमानैः उपादिदेशापितयोः कुमारयोर्मुनिः शिवाय धनमंत्रविद्यां अथोपदिष्टो मुनिना कुमोरो ब्राह्मणी च सा
 नंप्रणम्य समाभ्यज्य गमुस्ते शिवमंदिरम् नतः प्रभृतिनो बालो मुनिवर्गोपदेशतः प्रदोषे पार्वती शस्त्रपूजाचक्रतुरजसा एव शू
 जयतो देवं द्विजराज कुमारयोः सुरवेने वव्यतीयाय तयोर्मासचतुष्टयं कदाचिद्राजपुत्रेण विनासो द्विजनंदनः स्नातुगतो नदीतीरे
 चचार बहुलीलया तत्र निर्झरनिष्यात निर्भिन्नेव प्रकटं निधानकलशं स्थूलं प्रस्फुरंतं ददर्श ह तदृष्ट्वा सहसागत्य हर्षकोतुक-
 विह्वलः देवोपपन्नं भन्वानो गृहीत्वा शिरसा दधौ ससंभ्रमं समानीय निधानकलशं बलात् निधाय भवनस्यांतमानं रसमभाषत्
 मातर्भातरिमं पश्य मसादं गिरिजापतेः निधानं कुंभरूपेण दर्शितं करुणात्मना अथ सा विस्मिता सा धीसमाहूय नृपात्मजं स्वपुत्रं प्र
 तिनं द्याहमानयंती शिवाचनं धृष्टं नो मे वचः पुत्रो निधानकलशं भिमां समं विभ्रज्य गृण्हेतां मम शासनं गौरवात् इति आनुवचः श्रुत्वा
 नुतो वद्विजनंदनः प्रत्याहराजपुत्रं स्ताविश्रब्धः शंकराचने मातस्तत्सुतस्येव सुहृतेन समागतं न नाहं गृहीतुमिच्छामि विभक्तं धनं संच
 यं आत्मनः सुहृताद्बुद्ध्या स्वयमेव सुनक्त्यसौ स एव भगवानीशः करिष्यति ह्यपामयि एव मप्रयचताः शशुभ्रयोऽपि परमा मुदा सब
 त्सरोच्यतीयाय तस्मिन्नेव गृहे तयोः अथैकदाराजस्तनुः सह तेन द्विजन्मना वसंतं समये शोसि विजहार वनांतरं अथ दूरे गतो कपिवने
 द्विज नृपात्मजो गंधर्वकन्याः क्रीडंतीः शतशस्तावपश्यतां ताः सर्वाश्चारुसर्वगीर्विहरंतीर्मनोहरं दृष्ट्वा द्विजात्मजो दूरादुवाच नृपने
 दनं इतः परं न गंतव्यं विहरंत्ययतः स्त्रियः स्त्रीसंनिधानं विबुधास्त्यजंति विमलाशयाः एताः कैतवधारिण्योधनयो वनदुर्मदाः सो हयं

त्योजने हृक्षावाचानुयकावदाः अतः पात्यजनस्त्राणासन्निधिसहभाषणं निजधर्मतौविद्वान्ब्रह्मचारीविशेषतः अतोहंनोत्सहगंतुं
 डास्थानंमुगीदृशां इत्युक्तादिजपुत्रस्तुनिष्टनोदूरतः स्थितः अथासौराजपुत्रस्तुकोतुकाविष्टमानसः नासौविहारपदवीमेकरवाप्रयो
 ययौ तत्रगंधर्वकन्यानामथैत्वेकावरागना दृष्ट्वायानंराजपुत्रं चिंतयामासंचतसा अहोकोयमुदाराणोयुवासवांगस्फुरः मन्तमान-
 गगमनोलावण्यामृतवारिधिः लीत्वालोलविशालाक्षोमधुरस्मितपेशलः मदलोपमरूपश्रीः स्फुक्मारांगलक्षणाः इत्याश्चर्ययुतावा
 लादुरादृष्ट्वातृपात्मजं सर्वाः सरवीः समालोक्यवचनंचेदमब्रवीत् इतोप्यदूरेहसरव्योवनमस्त्येकमुत्तमं विचित्रचंपकाशोकपुन्नागा
 बकुलैर्पुतं तत्रगत्वानरुसर्वप्रसिच्यकुसुमोत्करं भवंत्यः पुनरायांतुतावनिष्ताम्यहंत्विह इत्यादिष्टः सरवीवर्गेजगामाधिवनंतरसू
 सीपिगंधर्वजातस्थोन्यस्तदृष्टिर्नृपात्मजे तांसमालोच्यतन्वंगीनवयोंवनशार्जनीं वालांस्वरूपसंप्रत्यापरिभृतं निलोत्तमो राजपुत्रः
 समागम्यकोतुकोत्कुललोचनः अवापदेवयोगेनमदनस्यशरद्व्यां गंधर्वतनयासापिप्राप्तायनुपसूनेव उत्थायतरसानस्मेप्रददौ
 पल्लवासनं कृतोपचारभासीनितमासाद्यसुमध्यमा पमच्छतद्रूपगुणैर्ध्वस्तवीर्याकुलेंद्रिया कस्तं कमलपत्राक्षकस्माद्दृशादिहागतः
 कस्यपुत्र इति प्रेम्णाष्टः सर्वेन्येवेदयत् विदर्भराजनयंनिध्वस्तपितृमातृकं शत्रुमिश्रवृद्धतस्थानमात्मानंपरयागिरा सर्वभावेन-
 मृपस्तापमच्छनुपनंदनः कात्वंवासोरुकिंचात्रकार्येनंकस्यचात्मजा किमिवध्यायसिहृदिकिंवावक्तुमिहेच्छसि इत्युक्तासापुनः
 ग्राहृष्टपुनराजेंद्रस्तनम आस्तेविद्रविकोनामगंधवीणाकुलाग्रणीः तस्याहमस्मिनतयानास्त्वांचाश्रमतीक्ष्णमा त्वाभायातंविदोक्त्याहं
 त्वत्सभाषणलालसा त्यक्त्वासरवीजनंसर्वमेकैवास्मिमाहाभते सर्वसंगीतविद्यास्सनमनोन्यास्ति काचन ममगोनेनतुष्यंति सर्वाअ-
 पिसुरस्त्रियः साहंसर्वकलाभिज्ञाज्ञातसर्वजनेंगिता नवाहमीसितंवेद्यमधिनेसंगंतमनः नयाममापितेसौरव्यं देवेनप्रतिपा-
 दितं आवयोः स्नेहमेदोत्रनाभिभूयादितः परं इतिसंभाष्यतेनाश्रमप्रेम्णागंधर्वकन्यका मुक्ताहारंददौतस्मेस्वकुचोतरभूषणं
 तन्मादायाद्धृतंहारंसतस्याः परमाकुलः गूढहर्षपरासिक्ताभिदमाहनुपात्मजः सत्यमुक्तंत्वयाभीरुतथाप्येकंवदाम्यहं त्यक्तराज्य

स्थितिः स्वस्य कथं भवति प्रिया या त्वं पितृमती बाला विलंघ्य पितृशासनं स्वच्छं दाचरणं कर्तुं मुदेलं कथमर्हसि इति तस्य वचः सुखानं
 प्रत्याह शक्तिस्मिना अस्तु नाम तेनैवाहं करिष्ये पश्य को तु कं गच्छ स्वभवनं कान्तं परश्वः आतरे वतु आगच्छ पुनरेवैवकार्यं मस्ति च नो म
 पा इत्युत्कान्तं नृपकांतं सासंगतं सर्वाजना अपक्रामन चार्विगीस चापि नृपनंदनः ससमभ्येत्य हर्षेणा द्विजपुत्रस्य सन्निधिं सर्वमारया
 यतं नैव सान्द्रं स्वभवनं ययो तां च विमसतीं मृग्या हर्षं धिन्वा नृपाल्मजः परश्वो द्विजपुत्रेण सार्धं तस्मिन्वने ययो सतया पूर्वमिदं स्थानं
 प्राप्य नृपाल्मजः गंधर्वराजमद्राहो दुहित्रा च स मन्वितं संगंधर्वपतिः आसावस्मिन् यक्षकुमारं कं उपवेश्यासनं रम्यं राजपुत्रमभ्यापयत
 गंधर्व उवाच राजेन्द्र पुत्र पुर्वेद्युः कं तां संगतवाहनं तत्रापश्यं महादेवं पार्वत्या सहितं वभु आहूय मां स देवेशः सर्वे वां द्विदिवा कस्त
 सन्निधावाह भगवान् कुरुणा मृतवारिधिः धर्मगुप्तादयः कश्चिद्राजपुत्रोऽस्ति मृतले अकिंचना मराराज्या हतं बंधुश्च शत्रुभिः सबा
 लो गुरुवाक्येन मद्वो यारतः सदा अद्य तत्पितरः सर्वे मया मासास्तनं भ्रावतः तस्य त्वमपि साहाय्यं कुरु गंधर्वसत्तम यथा सा निज-
 राज्यस्थो हतशत्रुर्भविष्यति इत्याज्ञा सोहमीशेन संप्राप्य निजमंदिरं अनया च दुहित्रा च बहुशो भ्यर्पयितस्तथा ज्ञात्वे मंसकलं शंभो
 र्मियोगं करुणात्मनः आदो यं मा दुहितं रं शास्त्री दं वनांतरं अतरानां प्रयच्छामि कन्यामं शतमतीतव हत्वा शत्रून् स्वराष्ट्रं त्वां स्थापया
 मि शिवाज्ञया तस्मिन् पुरं त्वमनया सुक्ता भोगान् प्रयच्छामि तान् दशवर्षं सहस्त्रांतं गतां सिगिरि शालय तत्रापि मम कन्यं यत्वा मे वम-
 ति पत्स्यते अनेनैव स्वेदेन दिव्येन शिवसन्निधौ इति गंधर्वराजस्तं भाषा पृथुपनंदनं तस्मिन्वने स्वदुहितुः पाणिशालं हंमकारयत्
 पारिवर्हं मदानं स्मेरत् भारान्महोज्ज्वलान् चूडामणिं च द्रुमिं सुक्तां हारां च भ्रास्वरान् दिव्या लकारां वासां सिंघतं रत्नं रत्नं रत्नं
 नृ गजानामयुतं मृगो निसृतं नीलवाजिनो स्वदनां नांसहस्राणि सोवर्णा निमहांति च पुनरेकरयं दिव्यं धनुश्चक्रा सुधापमं मंत्रा
 रुद्राणां सहस्रानि तूष्णीं चोवाक्षय्यसायको अभेद्यो सर्वजन्तूनां शक्तिं चरिषु मर्दिनो दुहितुः परिचर्यार्थं दासीनां त्वसहस्रकं दं दोषी
 तमनास्तस्मै धनानि विविधानि च गंधर्वसैन्यमत्युग्रं च नृगसमन्वितं पुनश्च तत्सहायार्थं गंधर्वाधिपतिर्ददौ इत्यराजेन्द्रतनयः समा

यथियसुनमा अमीहजायासहितोमुमुदेनिजसंपदा कारयित्वास्वदुहितुर्विवाहंसमयोचितं यथोविमानमारुन्दागंधाधिपतिदेवं द्य
 मंगुमः हतोद्वाहः सहगंधर्वसनया निःशेषितारातिवलः प्रविवेशनिजपुरं ततोभिषिक्तः सचिवैर्ब्राह्मणैश्चमहोत्तमैः रत्नसिंहासनात्
 दृश्यैराज्यमकंदकं याविप्रवनितापूर्वतस्मिपुष्पात्स्वपुत्रवत् सेवमाताभवत्स्वसक्याताद्वजनदनः गंधवतनयाजायावदभाप
 येश्वरः आराध्यद्वेगिरिशोधर्मगुतोन्नपोभवत् एवमन्येसमाराध्यप्रदोषगिरिजापतिं लभंतं श्रीस्मितानुकामान्दहोनेतुपरागतिं
 स्तुतुवाच एतन्महाव्रतपुण्यप्रदोषशंकरार्चनं धर्मार्थकाममोक्षाणायदेतत्साधनं परं यएतच्छृणुयान्नित्यमारुद्यानेपरमाद्भु
 तं प्रदोषेशिवपूजांतेकथयद्वासमाहितः नभंवनस्यदारिद्र्यंजन्मानरशांतवपि ज्ञानेश्वर्यसमायुक्तः सोतीशिवपुरं व्रजन् यथाप्यदुर्ल
 भमिदंमनुजाः शरीरं कुर्वत्यहोत्रपरमेश्वरपादपूजां धन्यास्तगर्वनिजपुण्यजितोत्रिलोकास्तपोपदांबुजरजोभुवनं पुर्याति १६४ ॥
 अथोद्यापनशानिप्रदोषवत् तिथ्यादीनांतुमंकल्पपुण्यवाचनपूर्वकं अद्भुतं कंव्रनं कृत्वा ततोद्यापनमाचरन् उभयास्मद्विहंतं रुद्रसुव
 र्णेन चकारयन् शेष्येण हृषमं कृत्वा कलशापरिपूजयन् ब्रह्माद्यावाहयन् ब्रालिंगतोभद्रमंडलं स्वशारवोक्तं विधिना हूनेत्पुनर्नित्यो
 दनम् एयकृशिवेशिवमंत्रैरदोन्नरशतद्वयम् ॥ ६५ ॥ इति श्रीस्कंदपुराणसोद्यापनप
 क्षप्रदोषः समाप्तः ॥ ६६ ॥ अथ मार्गशीर्षशक्लत्रयोदश्यामनंगत्रयोदशीव्रतं श्रीकृष्णउवाच
 शृणुपार्थव्रतं श्रेष्ठं नाम्नामंगत्रयोदशी याशिवायं पुरात्कात्प्रसन्नं नंदमोदिना गीर्षुवाच पुरासौ साग्य करणारव्यानांगत्र
 योदशी हरयायं तमहोदयममापिकथयममो कस्मिन्मासमकतल्यसंपूर्णं चक्रयं भवेत् पूज्यानि कानि नामानि विधिनो कृतं वंचुः
 दुर्मगानां च नारीणां सौभाग्यकरणममो वंध्यानां पुत्रजनकं धनं धान्यं विवर्द्धनं एतद्व्रतं मे होदयमसादृशं मर्त्यं इत्युच्यते
 कथयाभि न संदेहो महापुण्यमहाफलं त्रीर्णेन यनदं वशिः सर्वसंपद्योत्सुरं रुद्राभिश्चैवायं धानव्यकृतं व्यचक्रयत्नतः हंसं तद्विक्र
 तोनामेमाभि मार्गशीरशरुभे शक्लपक्षेत्रयोदश्यामुपवासं नुकारयेत् सद्भिकादतकाष्टचपूजांचिभरुवेणतु नारगेणाध्यदानं च नैवे

द्यौर्लोकिकास्तथा गंधपुष्पेस्तथापुष्पैर्वयैच यथाविधि अस्तेतैश्च फलेनैश्चैव गणकायन्ददस्थितः सम्यक्कृजितोद्विद्योभूत्वा अनेगन्तदिक
 न्ययेत् पश्चान्मृदक्षिणां हत्वा अर्घ्यं चैव निवेदयेत् नमस्कृत्यादिनेगंच मंत्रेणाननमामिनि नमोस्त्वनंगदेवाय सर्वसगनिवर्तिने दृष्टु
 यस्यायमित्यायन्नुत्सायपरमैष्टिने स्वर्गंचैव तु पातालमर्त्यलोकं तथैव च सर्वव्यापिन्ननेगलंगुहाणार्घ्यनिमोस्तुने इत्यर्घ्यं पूजयेत्स्व
 स्थचिन्नेन प्राशंसन्मधुमेनिशि रंभानुत्याभवेनाशोसोभायमानवः पौषे शक्रकुत्रयोदश्यामोदुंबरदंतधावनं जातिपुष्पैः पूजनं स्याद्दण्डिमेनाय्य
 पेः स्वर्गसमन्वितं अश्वमेधस्य यज्ञस्य फलं भामिनिमानवः उपोष्य पूजयेद्दुर्वाभक्त्या नाद्यं श्वरप्रिये नाद्यं श्वराय सवर्गो यदंश्वराय नमानमः
 भवच अशोकवर्तिकाः स्तिग्धानं वैद्यं च भक्त्ययेत् उपोष्य पूजयेद्दुर्वाभक्त्या नाद्यं श्वरप्रिये नाद्यं श्वराय सवर्गो यदंश्वराय नमानमः
 नमस्ते सुवर्नशाय गृहाणार्घ्यं नमानमः इत्यर्घ्यं व्रतस्थः स्वस्थचित्तेन चंदनं प्राशयेन्निशि सर्वपापविशुद्धात्मा सोभायमानतुलसेवितु
 मायेशक्रकुत्रयोदश्यामुपवासं च कारयेत् विष्णुक्रांतनकाष्टनदंतां संशोधयेच्छुचिः कुंदपुष्पैः समभ्यर्च्य अर्घ्यं जंबीरपूरकं नैवेद्यं
 शर्करादद्याद्द्वौ योगेश्वरस्तथा योगेश्वराय देवाय योगजं वृनिवासिने गृहाणार्घ्यं मया दत्तं योगेश्वर नमोस्तुते इत्यर्घ्यं भौतिकं
 प्राशयेद्द्वौ वाजपेयफलं भेत् फाल्गुनस्यासितपक्षेत्रयोदश्याशक्तविस्मिता वदशोदंतकाष्टचजपापुष्पैस्तु पूजयेत् अपूपैस्तु च
 नैवेद्यं वीरशंभो पूजनं वीरेश्वरवीरभद्र उपाकांतसुरेश्वर सपूगंच गृहाणार्घ्यं मया दत्तं महेश्वर सीतातुल्या भवन्नारीकं कालप्राश
 येन्निशि चैव शक्रकुत्रयोदश्यामहिंकादंतधावनं दमनेन च येद्द्वजं वीरार्घ्यं प्रकल्पयेत् नैवेद्यं शकुली प्रोक्ता विश्वरूपं तु पूजयेत्
 नमस्ते विश्वरूपाय स्वरूपाय महात्मने गृहाणार्घ्यं मया दत्तं विश्वरूपं नमोस्तुते इत्यर्घ्यं उमातुल्या भवेन्नारीकं पूरगाद्यैर्विनिशि
 वैशारवशक्रपक्षे तु अपामार्गिणा पूर्ववत् पूजाच महिंकापुष्पैः खर्वजार्घ्यं तु दापयेत् नैवेद्यं वदकदधान्महासूतं पूजयेत् महारू
 यनमस्तेस्तु सर्वविज्ञानरूपिणे गृहाणार्घ्यं मया दत्तं महारूपं नमोस्तुते इदमर्घ्यं ततः शक्रमनां हत्वा जातीत्यायि पिवेन्निशि
 ज्येष्ठशक्रकुत्रयोदश्यां निर्गुडीदंतधावनं पूजाबकुलपुष्पैश्चार्घ्यं फलेनार्घ्यं कल्पना नैवेद्यं मंडकान् दद्याद्द्वगंप्राशयेन्निशि मधुमे

पूजयेद्देवं सर्वपापप्रणाशनं नमस्तेपशरूपतयेप्रद्युम्नमुर्वनेश्वर
 नदानस्यफलमष्टगुणमेवेत् शक्तचिश्चक्रुत्रयोदश्यांनारिगंतथावनं कंदर्बैः पूजयेद्देवंनारिकेलार्थदानतः नैवेद्यं दधिभक्तचपूजा
 येच्चउभापतिं स्वस्थेनमनसातत्रबिल्वतोयंपिबेन्निशि उमापतेमहाबाहोकाभदवस्यनायक गृहाणाध्यैचंद्रमौले उमाकांतनमोस्तुते
 इत्यर्घ्यं वाजपेयस्ययज्ञस्यफलं प्रामोतिमानवः श्रावणस्यसितेपक्षेत्रयोदश्यांशश्रमघ्नतः करजदंतकाष्ठचपसंपुष्पेस्तु पूजयेत्
 भानुलिंगं चार्घ्यं दाने दद्यात्प्रह्वेनचेतसा नैवेद्यं पायसं दद्याच्छूलपाणिं तु पूजयेत् प्राशयेद्गुरुं चैव रोत्रो जागरणं च रत्नं नमस्तगिरि-
 जानाथ नमस्तेभक्तिभ्रातृभ्यो गृहाणाध्यैमयादत्तं शूलपाणं नमोस्तुते इत्यर्घ्यं सौत्रामणेऽथ यज्ञस्य फलमष्टगुणं भवेत् माद्रेश-
 क्रुत्रयोदश्यां कंकोलं दंतथावनं अर्चयेच्चंपंकैः पुष्पैर्नैवेद्यं दद्यात्पूरिकाः अर्घ्यं निंबफलं दद्यात्सद्योजातं तु पूजयेत् ततः स्वस्थमना भूत्वा
 केशरं प्राशयेन्निशि त्रिदशेशाये देवाय सद्योजातायेवेनमः गृहाणाध्यैमयादत्तं सद्योजातं नमोस्तुते इत्यर्घ्यं दशानामश्वमे-
 धानां फलमाप्नोति मानवः आश्विने च त्रयोदश्यां कंकतीं दंतथावनं अर्चयेत् कुरुवीरंस्तु अर्घ्यं कर्कटिकाफलं त्रिदशाधिपतिः पूज्ये-
 नैवेद्यं शरभ्रमंडकान् प्राशयेत्काचनंतोयं निशि देवं प्रपूज्य च त्रिदशाधिपदेवेश उमाकांतमहेश्वर त्रिधारूपमयस्त्वहि अर्घ्यं यं प्र-
 तिगृह्यतां इत्यर्घ्यं चातुर्मासस्य यज्ञस्य फलं दशगुणं भवेत् कार्तिके च त्रयोदश्यां कंदुबं दंतथावनं रक्तोत्पलैः पूजनं च क्रुष्मां डार्घ्यं
 प्रदापयेत् नैवेद्यं पूरिकां दद्यात्पूजयेज्जगदीश्वरं प्राशयेन्मोक्तिकजलं निशि चैवं समाहितः नमस्तेजगदीशाय ताम्रिने शूलपाणये
 गृहाणाध्यै महेशानं जगदीशानमोस्तुते इत्यर्घ्यं पूजाने जागरं कुर्याद्भानवाद्यमहोत्सवैः अर्धनारीश्वरं कुर्यात्सोवर्णः स्वयं भवेत् व
 र्चसुग्मनसं वेत्स्य शाय्यायां विनिवेशयेत् एवं कृत्वा तु देवं शोभां तत्र नृकारयेत् श्वेतपुष्पेस्तु संपूज्य श्वेतचंदनचर्चितं धूपेदीपैश्च
 नैवेद्यैः सवत्सरांगपर्यस्तिनीं श्वेतवस्त्रपरीधानां घटाभरणसुषितां सस्त्रस्मवस्त्रयुगुलभाचार्याय निवेदयेत् नथैव दक्षिणां द-
 द्यादासनं चैव पादुके लब्धं च सुद्रिकं चैव कंकणं भूषणं शरभ्रं शय्यां दिव्यां प्रदेयात्तु त्वाच्छादनं संयुतां गृहापस्करं संयुक्तां भ-

क्रिसंयुक्तचेतसा तत्रोपवेश्यचाचार्यमुपवासव्रतीततः पादौर्मूर्धिसमारोप्यग्रणिपत्यवचोवेत् भगवंस्त्वत्प्रसादेनव्रतसंपूर्णतामस
 रावमस्त्विनिसञ्चयानवतुष्टास्तुशंकरः ईश्वरउवा० एवं ह्रत्वाप्रयन्तिनदंपतीचैवपूजयेत् तयोश्चभोजनंदद्याद्द्वयः पारितोषकं
 अननविधिनातुव्याम्यहंयुक्तस्त्वयानघं तेभ्योदत्तंचयत्किंचिदस्मयनात्रसंशयः आचार्यमग्रतः ह्रत्वा तस्यादशतुकारयेत् नत्या-
 चार्यसमेतीर्थेनत्याचार्यसमेतपः तस्याहंकापमास्थायसर्वसिद्धिनयन्द्रुवं तेनेवाचार्यदानेनसर्वभवनिचाक्षय एतद्भूतंममश्रेष्ठं
 गुह्याद्भुत्यातरं परं राज्यमर्थानुसुनान्निहिमैवेध्वंमयच्छति रूपंधनं धान्यमायुरारोग्यंचप्रदापय इदंलाभंचसोभार्यवृधधिष्य
 वरानन त्रयोदशीव्रतान्नाति सोभार्यकरणपरं इतिप्रविष्यन्तरेअनगत्रयोदशीव्रतंसंपूर्ण इतित्रयोदशीव्रतविस्ममात्मानि
 अथचतुर्दशीव्रतानि निरव्यंते नत्रंचैत्रशरद्वृत्तचतुर्दशीपूर्वायात्या निशुक्रमंतितप्सुतानिशक्तयः शूलभृद्यतः अतस्तत्रचतुर्द-
 श्यासत्यातन्पूजनंभवेत् मधोःआवणमासस्यशरद्वृत्तचतुर्दशी सारात्रिव्यापिनीश्याद्यानान्याशरद्वृत्तकदाचन चैत्रद्वय्याच
 तुर्दश्यांविशेषः स्मर्यते पृथ्वीचंद्रोदयेपुलस्त्यः चैत्रहृष्णाचतुर्दश्यायः स्मायाच्छिवसन्निधौ नमेतत्त्वमवामोतिगंगायातुविशे-
 षतः इयंचपूर्वायात्या इतिचैत्रशरद्वृत्तचतुर्दशी अयंवंगारवशरद्वृत्तचतुर्दश्यांनुसिंहचतुर्दशीव्रतं तच्चमंदोषव्यापित्या-
 कार्यं तदुक्तंचसिंहपुराणेहमांशो वैशारवेशरद्वृत्तचतुर्दश्यांनुसिंहचतुर्दशीव्रतं तच्चमंदोषव्यापित्या-
 चकन्यंममसंनिधिकाणमिति स्कांदपि वैशारवस्यचतुर्दश्यांममचोरनिन्धक्षकं अयंवंगारवशरद्वृत्तचतुर्दशीव्रतं तच्चमंदोषव्यापित्या-
 स्वाती द्विनद्वयेनद्व्यामाव्यामांअशनः समव्यामांचपरा विषमव्यामांस्त्वधिकव्यामिशिति दिनद्वयव्यामापूर्वा पूर्वदिनेरा-
 णकालव्यासः सत्वात्परदिनेचतदभावात् अस्याचसंकल्परूपव्रतोपक्रमोभयान्त्वैवकर्तव्यः स्वातेनक्षत्रयोगचशनिवारमहद्वे-
 तं सिद्धियोगस्यसंयोगवणिजेकरणेतथा पुंसोसोभार्ययोगेनलभ्यतेद्वेयोगतः एभिर्योगैर्विनापिस्यान्महिंनपापनाशन स-
 वैषामेववर्णानामधिकारोस्तिमद्भूते तथा अनंगेनसमाशुक्तानसोपोष्याचतुर्दशी धनापत्त्यैर्विषय्येततस्मान्ताणिरिक्जयेत् इ-

नित्यैव निषेधात् विज्ञायमानं हि न्यस्तुल्यं ये तापहृन्तरः सयातिनरकं घोरं यावच्चंद्रदिवकरो ततो मयान्द्वेलायां नद्यादौ स्नानमाचरेत् परि
धाय ततो वस्त्रं व्रतकर्म समारभेत् इति व्रतविधिः अथ कथा स्तुतुवाच हिरण्यकशिपुं हलादेव देवं जगद्गुरुं सत्वरवासीनं च नृ
हरिं शान्तकां यं मार्षीतं प्रह्लादो ज्ञानिनां श्रेष्ठः पालयन् राज्ञ्यमुत्तमं एकाकी च तदुत्सर्गं प्रियं वचनमब्रवीत् प्रह्लाद उवाच नमस्तुभ्यं
वन्विष्णो नृसिंहं रूपिणे नमः त्वद्भक्तो हं स्मरे शोकं त्वां पृच्छामि तु त्वतः स्वाभिस्त्वयि मम भिन्ना भक्तिर्जाता त्वेकधा कथंचने प्रियो-
जानः कारणं मे वद प्रभो नृसिंह उवाच कथया मिमहा ज्ञष्टुणुष्वेकाग्रमानसः भक्त्यैव त्कारणं वत्स प्रिय त्वस्य च कारणं पुरा का-
लेत्यभूद्विप्रः किं चिन्वन्नाप्यधीतवान् नाम्ना त्वं वासुदेवो हि वैश्यासं सक्तमानसः तस्मिन् ज्ञानुने चैव त्वं च कथं सक्तं कियत् हतवान् मद्रुतं
चैकं वैश्यासं गतिलासः मद्रुतस्य प्रभावेन भक्तिर्जाता तवानघ नृसिंह उवाच श्रीनृसिंहोऽन्यथा तावत्कस्य पुत्रस्य किं व्रतं वैश्याय
वर्तमानेन कथं तच्च कुरुते मया येन त्वत्प्रीतिमापन्नो बभूव मर्हसि सांप्रतं नृसिंह उवाच पुरावर्तपुरे त्यासीद्वाह्यपोचेदपारगः तस्य नाम
सूशर्मा निबहुलं केतुविश्रुतं नित्याहोमक्रियां चैव विदधाति द्विजोन्मयाः ब्रह्मक्रियासु नि यतः सर्वास्तु किन्तु तत्परः अग्निदोषादिभिर्यज्ञै-
रिष्टाः सर्वे सुरोन्मयाः तस्य भार्या सुशीला भूद्विरव्यानां सुवनत्रयं पतिव्रता सदा चारापतिभक्तिपरायणा जज्ञिरे स्यांसुताः पंचतस्माद्दि-
जवरानथा सदा चारेषु विदांसः पितृभक्तिपरायणाः तेषां मध्ये कनिष्ठस्त्वं वैश्यासं गतितत्परः तथापि विद्यमानेन सुशपानं रूपा
तकं सौवर्णं चाप्यपहृतं चौरैः सार्द्धं तया बहु वित्तामिन्यासं चैव त्वयार्चाणं मघं बहु एकदा तद्देहं चासीन्महात्कतिस्त्वया सह ते
न कलहं भावेन व्रतमेतत्त्वया कृतं अज्ञानान्मद्रुतं ज्ञानं व्रतानां मुनं मंहितत् तस्यां विहारयोगेन राज्ञो जागरणं कृतं वैश्याया वस्तुभ-
किंचित् प्रजानं त्वया सह राज्ञो जागरणं चोर्णं त्यक्तं भोज्यमेकधा व्रतेनानेन चोर्णं न मेोदति दिवि देवताः सत्यर्थे च पुरा ब्रह्मा च
क्रेत्येतदनुत्तमं मद्रुतस्य प्रभावेन निर्मितं सत्तराचरं ईश्वरेण पुरात्प्रीतिं विधायैत्रिपुरस्य च महाभ्राज्ञेन विहितं व्रतमेतन्महाफलं
एतद्व्रतप्रभावेन सर्वे सिद्धिमुपागताः वैश्यापि मद्रुप्रिया जानात्रै लोकेषु सुखचारिणी ईदृशं मद्रुतं वत्सैत्रै लोकेषु विश्रुतं कलहेन

विलासिन्याव्रतमेतदुपस्थितम् प्रहादतेनतेभक्तिर्भयिजातात्यनुत्तमा धूर्तियाचविलासिन्याज्ञात्वाव्रतमिदमहत् कलहश्चकृतेत्येनमद्वैत-
 यत्कृतं भवेत् सावेशयानुवराजानामुत्काभोगाननेकशः सुक्ताकर्माविलानानुत्तमप्रहादविशस्वमौ कार्यायेचभवानास्तेमच्छरीरप्रय-
 क्तया विधायसर्वकार्योणिशीघ्रं चैवगमिष्यसि यद्वद्व्रतमावश्यं प्रकरिष्यतिमानवाः नतेषापुनरावृत्तिरतः कल्पशेतेषुपि अपुत्रोत्त-
 मनेषुब्रंधनकायोधनंतथा ज्ञानीचममभक्तश्चदिव्यं सौरथं लभन्तरः स्त्रियोवापुरुषाश्चापिकुर्वन्तिव्रतमुत्तमं तेष्योददाम्यहं सौरथं
 भुक्तिमुक्तिसमन्वितं बहुनोक्तैर्नामैकस्वव्रतस्य फलमुत्तमं प्रहादुवाच व्रतस्यास्य फलं साधुत्वयिभक्तिप्रकरणान् स्वामिन-
 जानां विशेषेण त्वत्तः पापनिवृत्तं अधुना श्रोतुमिच्छामि व्रतस्यास्य विधिपरं कस्मिन्मासे भवेदेतत् कस्मिन्वातिथिवासरे एतद्विस्म-
 रतो देववक्तुमर्हसि सांप्रतं विधिनायेनैवेत्स्वामिन्समग्रफलमुग्मवेत् ममोपरि कृपां कृत्वा ब्रूहि त्वं सकलं प्रभो नृसिंह उवाच साधु-
 साधु महाभाग व्रतस्यास्य विधिपरं सर्वकथयतो मे दत्तमेकाग्रमनाः शृणु वैशारदयत्कुपस्तेन चतुर्दश्यासमाचरेत् मज्जन्मसंभ-
 वंपुण्यव्रतपापप्रणाशनं वषेवर्षे तु कर्तव्यममसंतुष्टिकारकम् महापुण्यमिदं श्रेष्ठं मानुषे भवभीरुभिः तेनैव क्रियमाणेन सह-
 स्महादशीफलं जायेत मद्रतादृच्छिमानुषाणां महात्मनां स्वातीनक्षत्रयोगे च शनिवासरसंयुते सिद्धियोगस्य योगे च वणिजकरणेन
 या पुण्यसोभाग्ययोगेन लभ्यते देवयोगतः सर्वे रेतैस्तु संयुक्तं हत्याकोटिविनाशनं केवलेषु कर्तव्यं मदिने व्रतमुत्तमं अन्यथानरकया-
 नियावच्चंद्रिदवाक्ये यथा यथा महतिः स्यात्पातकस्य कलौ युगे तथा तथा प्रणश्यंति सर्वे धर्मानसंशयः एतद्व्रतमभावेन मद्रुक्तिः
 स्यादुत्तमा विचार्येत्यं प्रकर्तव्यं भाधेवमाभितद्व्रतं निश्चयश्च प्रकर्तव्यो दंतभावनपूर्वकं श्रीनृसिंहं दशोक्तत्वा महाविष्णो ममोपरि
 अद्याहं ते विधास्यामि व्रतं निर्विघ्नानय इति नियममंत्रः व्रतस्थेन कर्तव्या संगतिः पापिभिः सह मिथ्यालापो न कर्तव्यः स
 मग्रफलकांक्षिभिः स्त्रीभिर्दुष्टैश्च आत्मापानुव्रतस्थो नैव कारयेत् स्मर्तव्यं च महात्तुं मदिने सकलं शृणु ततो मध्याह्ने वेलायां न
 घाटो विमले जले ग्रहे वा देव वा ते वातलागे विमले जले वैदिकेन च मंत्रेण स्नानं कुर्याद्वस्त्राणाः मृत्तिकागोमयेनैव तथा धात्री फलेन च

निलेश्वरसर्वपापघ्नैः स्नानं कार्यमहात्मभिः परिधाय हस्त्रिवासीभित्यकर्मसमाचरेत् ततो गृहं समागत्य स्मरन्मां भक्तिरोगतः गोमयेन प्रलिप्या
 यत्कुर्यादष्टदलं धरुमं कलशं तत्र संस्थाप्य तां क्रूरत्नसमन्वितं तस्यापरित्यसेत्यात्र वंशजं व्रीहिपूरितं हेमीतत्र च भस्मस्मृतिः स्थाप्या लक्ष्म्यास्तथे
 वच पलेन वातदर्धेन तदर्धेन वा पुनः यथा शक्त्यथ वा कार्योक्तिं शाठ्यविवर्जितैः पंचाभूतेन संस्तवाप्य पूजनं तु समाचरेत् ततो ब्राह्म-
 णमाहूय तन्मातर्यमलोलुपं सदाचारसमायुक्तं शांतं दांतं जितोद्विगं तेनैव कारयेत् पूजां हृष्टाशास्त्रानुसारतः आचार्यवचनादीभा
 न् पूजां कुर्याद्यथाविधि मंडपं कारयेत्तत्र पुष्पस्तवक्रशोभितं ऋतुकालोद्भवेः पुष्पैः पूजयेत्स्वस्थमानसः उपचारैः षोडशभिर्मंत्रैर्वेदो
 द्भवेस्तथा ततः पौराणिकैर्मंत्रैः पूजनीयो यथाविधि चंदनं शीतलं दिव्यं कस्तूरीकुंकुमं तथा ददाति न वतुस्थैर्नृसिंहपुष्पैश्च नृसिंहजगत्पते
 कलौ द्भवा निपुष्याणि तुलस्यादीनि वैभ्रमो सम्यक्पूहाण देवेश लक्ष्म्या सह न मास्तुते पुष्याणि ह्रष्टागरु सम्यं धूपं श्रीसिंहजगत्पते
 तव तुल्ये प्रदास्यामि सर्वदेवनमास्तुते धूपं सर्वतेजाद्भवं तेजस्तस्माद्दीपं ददामि ते श्रीसिंह महाबाहोतिमिरभो यनाशय दीपं नैवेद्यं
 त्याज्यं देवभक्ष्यभोज्यसमन्वितं ददामि ते रमाकांत सर्वपापक्षयंकुरु नैवेद्यं पीतांबरमहाबाहो यद्ग्राहय नानाशन तथाभूतेनार्चनेन
 यथोक्तफलदोभव इति प्रार्थना यज्ञो जागरणं कुर्याद्द्विजैर्वादित्रभिः स्वनैः पुराणश्रवणोद्यैश्च श्रोतव्याश्च कथाः शरुभाः ततः प्रभ्रा
 तसमये स्नानं कृत्वा जितोद्विगः पूर्वोक्तेन विधानेन पूजयेन्मां प्रयत्नतः वैष्णवान् पूजयेन्मां न्मदयेत्स्वस्थमानसः ततो दानानि देया
 नि वक्ष्यमाणानि यानि च पात्रेष्वस्तु द्विजेष्वो हिलोकदर्पजिगीषया सिंहः स्वर्गमये देवो भूमसेनोपकारकः गोभूति लहिरिण्यानि
 देयानि च फलेष्मभिः शय्यासमृत्तिको देयाससधान्यसमन्विता अन्यानि च यथा शक्त्यो देयानि मम तृष्टये वित्तशाल्यं न कुर्वीत यथा-
 न्त फलकांक्षया ब्राह्मणान् भोजयेत्तथा न्तेभ्यो दद्याच्च दक्षिणां निर्धनेनापि कर्तव्यं देयशक्त्यनुसारतः सर्वेषामेव वर्णानामधिकारो-
 न्ति मद्भूते मद्भूतेऽस्तु विशेषणकर्तव्यं मत्परायणैः तद्भूतेन भवेद्दुःखं न दोषो मत्प्रसादतः मांसमुद्धरेदेवैश्च दुःस्तराद्भवसागरात्
 पातकार्णवममस्य व्याधिदुःखं वा बुवासिभिः जीवेऽस्तु परिभूतस्य मोहदुःखगतस्य मे करावलंबने देहि शेषशायिन् जगत्पते श्रीन्-

सिंहरमाकांतभक्तानांभयनाशन ह्रीरांबुनिधिवासित्वं चक्राणोज्ज्वलादन जनेनानेनदेवेश मुक्तिमुक्तिप्रदाप्रव एवं शार्दूलतौदवंविशु
 ज्यचथयाविधि उपहारादिकं सर्वमाचार्यायनिवेदयेत् दक्षिणाभिस्तु संतोष्य ब्राह्मणास्तु विसर्जयेत् मध्याह्ने तु स्मरयेत्ते मुंजोत्तस-
 हवंधुभिः चरदंष्ट्रयुयाद्भक्त्याव्रतं पापप्रणाशन यस्य स्मरणमोग्रिग्राह्यहत्याया प्राहति पवित्रपरमेशुल्यकीर्तयेद्यस्तुमानवः सर्वा-
 नकामानवाप्नोति व्रतस्य च फलं लभेत् इति हेमाद्रौ ब्रह्मपुराणे नृसिंहच व्रतकथासमाप्ता अथ अनंतचतुर्दशीव्रते सापराकार्यो
 भुजनकालव्यापित्वात् तथ्याच अनंतपूजयेद्यस्तु प्रातः काले समाहितः अनंतालभने सिद्धिं च कृपाणेः नसादतः इति ब्रह्मपुराणे
 नदभावे पूर्वा उभयदिने स्तूयौदयव्यापित्वे पि पूर्णोद्युक्ते त्वे पि परे दयात्या माद्रिसिने चतुर्दश्यामनं त पूजयेत्कथीः हासेन सर्वकथी
 णिमानं रवहिपूजनं शक्रुभाभाद्रपदस्यापि अनंतरव्याचतुर्दशी उदयव्यापिनी ग्राह्याय दिके कापियाभवेत् इति हेमाद्रिः नस्मा
 न् परे वीतसर्वसंभतं अथ अनंतपूजाविधिः प्रातर्नद्यादिकं स्नात्वा नित्यकर्म समाप्य च अनंतं तद्दये कृत्वा शक्रचित्तत्रसमाहितः
 अव्रणं कलशं चैष वस्त्रयुगेन वेष्टितं सुष्टिमात्रेण दधेत्तु फणिराजं च कारयेत् स्थापयेत् कलशस्याधो जगदाधारमव्ययं आराधयेदने
 न चैनस्मिन्नुक्तं शेषं विशेषतः गोचर्ममात्रमातिथ्यगोमयेन विचक्षणः तन्माध्वस्थं उठं कृत्वा पद्ममष्टदलं लिखेत् तस्यापरित्यजेत् कुंभं चूतपल्लव
 संयुतं प्राणाशामंततः कृत्वा तिथ्यादिपरिकल्पयेत् मम सकुटुंबस्यैव समं स्तेयं आयुरारोग्यं चतुर्विधं पुरुषार्थं सिद्ध्यर्थं मम अचरितस्य-
 आचार्यमाणास्य व्रतस्य संपूर्णफलप्राप्त्यर्थं ध्यामदनंतपूजनमहं करिष्ये तथा चासनादिकलशाराधनं करिष्ये कलशस्थः सर्वसम्प-
 स्मितासितं कलशैव रूपास पूज्य ततो शंखं घंटां च पूजयेत् श्रीमदनंतव्रतांखेन श्रीयसुना पूजां करिष्ये तद्यथा लोकपालस्तुतोद-
 वीमिंदनीलसमुद्रवाम यमुनेत्वामहं ध्याये सर्वकामार्थं सिद्ध्ये ध्यानं सरस्वति नमस्तुभ्यं सर्वकामप्रदायिनि आगच्छेदे विषयमुने व्रतसं-
 पूर्णहेतवे इमं मे गेदया वाद्य सिंहासेन समारुहे देवशक्तिं समन्विते सर्वलक्षणं संपूर्णं यमुनायेन मोस्तुने आसनं रुद्रपादेन म-
 स्तुभ्यं सर्वलोकहिते प्रिये सर्वपापप्रशमनितरंगिणे नमोस्तुने पाद्यं गरुडपादेन मस्तुभ्यं शंकरप्रियमाभिनि सर्वकामप्रदे देवि य

मुनेनेममो नमः अर्घ्यं विष्णुपादोद्भवेदेविसर्वाभरणभूयिते कृष्णामूर्तेर्महोदधिरूप्यावेण्येनमो नमः आचमनं सर्वपापहरदेदेविविष्वस्यप्रियद-
 शिनि सौभाग्यंयमुनेदेहि यमुनायेनमोस्तुते मधुपर्कं नदिपादोद्भवेदेविविशंकरार्धशरीरिण सर्वलोकाहितदेदेविभीसारथ्येनमोस्तुते पंचा-
 मुतस्नानं सिंहापादानेदेविनारीसिंहसमप्रभे सर्वलक्षणसंपूर्णेभवनाशितनमः शरुद्रादकस्नानं विष्णुपादाब्जेसंभूतगंगात्र-
 पथगाभिनि सर्वपापहरदेविभागीरथ्येनमोस्तुते श्वेतवरत्र्यं श्वकस्यजटाङ्गेनेगोतमस्याधनाशिनि समधासागार्यानिगोदावरिन-
 मोस्तुते कंचुकीं माणिक्यमुक्तावलिंकोस्तुभ्राश्रगोमेदंवेद्वयंस्तु पुष्पांगोः वज्रेश्वनीलश्वस्तशोभितानिगुहाणसर्वाभरणाभिदेवि
 आभरणाणि चंदनागरुकस्तूरीराचनंकुंकुमतथा कपूरणसमागुक्तं गंधद्वयचिचभक्तिनः गंधं श्वेताश्वचंद्रवर्णांभानुहरिदागारंजि-
 तान् अक्षनांश्चरश्चेददाभियमुनेशभे अक्षनान् मंदारमालतीजातीकंतकीपाटलेः शरभैः पूजयाभिवदेवैशियमुनेभक्तवत्सले
 पुष्पाणि अयांगपूजा चंचलायैः पादोपू० चपलायैः जानुनीपू० भक्तवत्सलायैः कटीपू० हरायैः नाभिपू० मन्मथवासित्यैः गुह्यपू० अ-
 ज्ञानवासित्यैः लटदंयपू० भद्रायैः स्तनोपू० अधहंभ्यैः भुजोपू० रक्तकंठ्यैः कंदपू० भवहृत्यैः सुखं पू० गौर्यैः नेत्रैः प्रागीरथ्यैः ललाटं पू०
 यमुनायैः शिरःपू० सरस्वत्यैः सर्वांगपू० अथनामपूजा यमुनायैः सितायैः कमलायैः उत्पलायैः अमीरप्रदोयैः धात्र्यैः हरिहररूपिण्यैः
 गंगायैः नर्मदायैः गौर्यैः भागीरथ्यैः तुंगायैः भद्रायैः कृष्णावेण्यैः भवनाशित्यैः सरस्वत्यैः काव्यैः सिंधवैः गौतम्यैः गोमत्यैः गायत्र्यैः ग-
 रुडध्वजायैः गिरिजायैः चंद्रबुडायैः सर्वेश्वर्यैः महालक्ष्म्यैः सर्वपापहरदेविसर्वापद्रवनाशिनि सर्वसंपत्प्रददेवियमुनायेनमोस्तुते
 इतिनामपूजा दशांगगुणुलोद्भूतश्चंदनागरुः संशुनः कफिञ्चाद्युतसंशुक्तो धूपोयं प्रतिगृह्यतां धूपं द्युतवर्तिसमायुक्तं वह्निनायोजितं
 मया एहाणदीपकंदेविसर्वैश्वर्यप्रदायिनि दीपं शर्करामधुसंयुक्तं दधिहीरचसर्पिषा पक्वमन्तमयादत्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यतां नैवेद्यं
 पानीवापवनं चैषंगं गिरिसिद्धं हस्तमक्षालनं देविगुहाणसुखशोभनं हस्तमपः कपूरणसमायुक्तं यमुनेचारुचंदनं समीरि-
 तं मया तुभ्यं करोदनेन कंकुरु करोदनेन इदं फलमिति फलं पूगीफलमिति तांबूलं हिरण्यगर्भेति दक्षिणां त्रैलोक्यपावेनेन गंगेयं-

धकारविनाशिनि पञ्चार्तिकं गृहाणं देविश्वधीत्येनोमोस्तुते आर्तिकं केतकीजातिकुसुमेर्मल्लिकामालतीप्रवेः पुष्पांजलिर्मयादत्तो
तव प्रीत्येनोमोस्तुते पुष्पांजलिं यानिकानिचेतिप्रदं अन्यथाशरणना स्तीति नमस्कारं सुरासुरैर्द्रादिकराटभौक्तिकैर्बुत्तंसदायनव
पादपंकजं परावरं पातुं वरस्कमंगलं नमामि भक्त्या नवकामसिद्धये भवानिचमहालक्ष्मीसर्वकामप्रदायिनि व्रतसंपूर्णतां यातियसुना
येनोमोस्तुते इतिप्राथनां इतियसुनापूजासमाप्ता अथानंतपूजा ततस्तुमूलमंत्रेण नमस्कृत्य जनार्दनं नवान्धपल्लवाभासिपि
गन्धार्घ्यविष्ठाचनं पीतांबरधरं देवं शंखचक्रगदाधरं अलंकृतं समुद्रस्थं विश्वरूपं विनितये ध्यायामि आगच्छानंतदेवेशेनेत्रोराशो-
जगत्यते इमामयाकृतापूजागृहाण पुरुषोत्तम सहस्रशीर्षेत्यावाहनं विष्टरं देहि गोविंद गोवर्धन धरप्रभो अनंतदीयंतयन्मेरत्न-
सिंहासनेविश पुरुषण्वेदमित्यासने यथात्वं सर्वदेवानां भिद्वादीनां चरक्षसि नद्यामां पालयानंतत्वं देहि शरणं गतं एतावानस्म्येति
पाद्यं अनंतानंतदेवेश अनंतफलदायक अनंतानंतरूपेण सिगृहाणा ध्येनोमोस्तुते त्रिपादूर्ध्वं इत्यर्घ्यं गंगोदकंसमानीतं हेमकुंभेन यो
जितं आचम्य तां तृतीं किंश प्रसीद पुरुषोत्तम तस्माद्विराजेत्याचमनीयं अनंतरुणरूपाय विश्वरूपधराय च नमो महात्म्यदेवाय-
अनंताय नमो नमः यत्पुरुषेणेति स्त्वनं ततः पंचामृतस्त्वनं सरभेस्तु समुत्पन्नं देवानामपि दुर्लभं पयोदामि देवेश स्त्वनार्घ्यप्र-
तिगृह्यतां आप्यायस्वेति पयःस्त्वा चंद्रमंडलं कांशं सर्वदेविप्रसिंहयन् ददामि देवि देवेश स्त्वनार्घ्यं प्रतिगृह्यतां दधिकाव्योऽप्रकारिष्वभिति द-
धि स्त्वनं आज्यं सुराणां माहार आज्यं यज्ञेप्रतिष्ठितं आज्यं पवित्रं परमं स्त्वनार्घ्यं प्रतिगृह्यतां घृतं मिमिक्षे घृतमस्येति घृतस्त्वनं सर्वौ-
षधि समुत्पन्नं पीयूषसदृशं मधु स्त्वनार्घ्येन मया दत्तं गृहाण परमेश्वर मधुवोतेति मधु दक्षुदं ज्ञात्समुद्रं शंकरां मधुराश्रमं स्त्वनार्घ्य-
नेमया दत्ता गृहाण परमेश्वर स्वादुःपवस्वेति शंकरास्त्वनं शक्रोदकस्त्वनं नाममंत्रैः पूजयेत् पुरुषस्तुक्तं अपि भिषेकः तसकाचनवर्णभ्रं-
केशोयंचस्मनिर्भितं वरुचं गृहाण देवेश लक्ष्मीयुक्तं नमोस्तुते तं यज्ञमिति वस्त्रं वस्त्रानंतरं प्राचमनीयं दामोदरं नमस्तेस्तुत्राहिमांभव
सागरात् ब्रह्मस्त्रं सोऽन्नरीयं गृहाण पुरुषोत्तम यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं तस्माद्यज्ञादित्युपवीतं उपवीतानंतरं आचमनीयं श्रीखंडं चंदनं

दिव्यं तस्माद्यज्ञात्सर्वदुर्गतञ्च इति चंदनं अक्षताश्चसुरश्चेष्टा० अलंकारार्थे अक्षतान् माल्यादीनि स्फुंगंधानि० तस्मादन्धेति पुण्यं०
 अथग्रंथिपूजा धियेन मोहित्ये० पदित्ये० महाबला० अजाये० मंगलाये० वरदाये० शरभाये० जयाये० विजयाये० जयंत्ये० पापनाशि
 त्ये० विश्वरूपाय० सर्वमंगलाये० इति ग्रंथिपूजा अथांगपूजा मल्ल्याय० पादोप० कुर्माय० गुल्फोप० वराहाय० जालुनीह० नारसि
 हाय० उरुपू० वामनाय० कटीपू० रामाय० उदरपू० श्रीरामाय० तटयपू० हृष्णाय० मुरवपू० सहस्रशिरसे नमः शिरःपू० श्रीमदनंता
 य० सर्वंग० अथावरणपूजा अनंतस्वदक्षिणपार्श्वे रामोये० वामपार्श्वे भृगुये० इति प्रथमावरणं आवरणदेवतामावाह्य हस्तेन प्रहृष्टा
 ल्यंगधपुष्पतर्जनीमध्यमांगुष्ठैर्धृत्वा मध्यशरवोदकं गृहीत्वा मंत्रांतं शरवोदकं भूमौ निक्षिप्य पुष्पदेवोपरिनक्षिपत् दयाद्ये त्राहिंससा
 रसर्पान्मांशरणागतं भक्त्या समर्पयेत्तुभ्यं प्रथमावरणाचनं इति मंत्रमुच्चार्य जलं त्यक्त्वा पुष्पदेवोपरिन्यसेत् इति पूर्वोदिक्रमेण वृ
 ष्ठांस्त्राय० महोल्काय० शतोल्काय० सहस्रोल्काय० दयाद्ये त्राहिंसं इति तीयावरणं २ नथैव वास्तुदेगाय० संकर्षणाय० प्रद्युम्नाय० अ
 निरुद्धाय० दयाद्ये त्राहिंसं तृतीयावरणं ३ प्राच्यां केशवाय० नारायणाय० माधवाय० गोविंदाय० विष्णवे० मधुस्तुदनाय० भिविक्र
 भाय० वामनाय० श्रीधराय० तृतीकेशाय० पद्मनाभाय० दयाद्ये त्राहिंसं चतुर्थीवरणं ४ पूर्वोदिक्रमेण मत्स्याय० कू
 र्माय० वराहाय० नारसिंहाय० वामनाय० रामाय० श्रीरामाय० हृष्णाय० बोधाय० कल्किनं अनंताय० विश्वरूपिणेन दयाद्ये प
 चमावर० ५ पूर्वोदिक्रमेण अनंताय० दक्षिणस्थाय० ब्रह्मणं पश्चिमाय० वायवे० उत्तराय० ईशानाय० आग्नेय्या० चारुण्ये० नेत्रे
 त्या० गायत्र्यै० वायव्या० भारत्ये० ईशान्या० गिरिजायै० अग्रे गरुडाय० वामे सुपुण्याय० दक्षि० दयाद्ये त्राहि० पद्मावरणं ६
 पूर्वोदिक्रमेण इंद्राय० अग्रेय्ये० यमाय० निर्रुतये० वरुणाय० वायवे० सोमाय० ईशानाय० दयाद्ये त्राहिंसं सप्तमावरणं ७ आग्ने
 य्या शेषाय० नेत्रेत्या० विष्णवेन० वायव्या० विधये० ईशान्या० प्रजापतये० दयाद्ये त्रा० अष्टमावरणं ८ आग्नेय्या० गणपतये० नेत्रे
 त्या० सप्तमावृत्त्या० वायव्या० दुर्गाय० ईशान्या० होत्राधिपतये० दयाद्ये० नवमावरणं ९ मध्ये ब्रह्मणेन० मात्स्नराय० शेषाय० सर्वव्या

पिने० ईश्वराय० विश्वरूपाय० महाकाभाय० स्तुष्टिकर्त्रे० कृष्णाय० हरेये० शिवाय० स्थितिकारकाय० अंतकाय० दयाब्धे० दशमावरण
 १० शीरेये० वेकुंठाय० महाबलाय० पुरुषोत्तमाय० अजाय० पद्मनाभाय० मंगलाय० त्वर्पकेशाय० वरदाय० माधवाय० मधुसूदनाय०
 अच्युताय० अनंताय० गोविंदाय० विजयाय० अपराजिताय० कृष्णाय० दयाब्धे० त्राहिसंसार० एकादशाव० ११ अनंताय० कपिला
 य० शेषाय० संकर्षणाय० हनायुधाय० तारकाय० सूरपाणये० यत्नभद्राय० दयाब्धे० त्राहिसे० द्वादशावरणं १२ क्षीराब्धिशापिने० अ
 च्युताय० सप्त्याधाराय० लोकनाथाय० फणामणिविभूषणाय० सहस्रसूर्धे० सहस्राक्षिणे० दयाब्धे० त्राहिसंसार० त्रयोदशावरणं १३ केश
 वादिचतुर्विंशतिनामभिः दयाब्धे० त्राहिसंसार० त्रयोदशावरणं १४ अशपञ्चपूजा कृष्णाय० यत्नाशप० विष्णवे० ओं हुंवरप० हरेये० अ
 श्वत्थप० शंभवे० सृंगराजप० ब्रह्मण० जटाधारप० भास्कराय० अशोकपद्म० शेषाय० कपित्थप० सर्वव्यापिने० वटपत्रे० ईश्वराय०
 आम्नाप० विश्वरूपिणे० कदलीप० महाकायाय० अपासागप० स्तुष्टिकर्त्रे० करवीरप० स्थितिकर्त्रे० पुन्नागपत्रे० अनंताय० नागवल्मी
 पत्रे० १५ अशपुष्पपूजा ॐ अनंताय० पद्मपुष्प० विष्णवे० जानीपुष्प० केशवाय० चंपकपु० अव्ययाय० कल्हारपुष्प०
 सहस्रजिते० केतकीपुष्प० अनंतरूपिणे० वकुलपु० इष्टाय० शतपु० विशिष्टाय० पुन्नागपु० शिष्टेष्टाय० करवीरपु० शिवरंजिने०
 धनूरपु० नहुषाय० कुंदपुष्प० विश्वबाहवे० मल्लिकापु० महोदधाय० मालतीपुष्प० अच्युताय० कर्णिकापु० १६ अथाष्टोत्तरंशतनामभिः १७
 अनंताय० अच्युताय० अद्भुतकर्मणे० अमिताभक्रमाय० अपराजिताय० अम्बुदाय० अग्निनाय० अभिवर्षणे० प्रहृष्टाय० अभिपुत्रा० १० अनुकूलाय० अनाशिने० अन
 याग० असुनिलपाय० अहंहाय० अष्टसूर्तये० अनिरुद्धाय० अग्निर्विष्टाय० अचंचलाय० अद्भुतिकाय० २० अनन्तरूपाय० अरिवत्तधाराय०
 अव्यक्ताय० अनुरूपाय० अभयंकराय० अक्षताय० अवपुं० अयोनिजाय० अरविंदादाय० अशानवर्जिताय० अधोक्षजाय० ३१ अ
 दिदिपुत्राय० अविकारपतिवृंजाय० अपस्मारनाशिने० अव्ययाय० अनादिने० अप्रमयाय० अवधशत्रवे० अमरारिभ्राय० अनीश्व
 राय० अजाय० ४१ अधोराय० अनादिनिधनाय० अमरभूषणे० अयात्राय० अक्षुगाय० अनुत्तमाय० अरूपाय० अन्तेनमः अमो

पाधिपतये० अजाय० ५१ अक्षमाय० अमृताय० अघोरवीर्याय० अचंगाय० अविद्याय० अतीन्द्रियाय० अमितनैजसे० अमितये० अष्टमू-
 र्तेये० अनिलाय० अवशाय० अणोरणीयसेन० अशोकाय० अरविंदाय० अधिष्ठात्रे० अमितनयनाय० अरण्यवासिने० अममत्ताय० अने-
 तरूपाय० अनलाय० अभिमिषाय० अस्त्ररूपाय० अयगण्याय० अग्रमिताय० अंतकाय० अविंत्याय० अर्षाभयं० अतीक्ष्णदराय० अ-
 मरप्रियाय० अष्टसिद्धिप्रदाय० ८१ अरविंदप्रियाय० अरविंदोद्भवाय० अनयाय० अर्थाय० अक्षोभ्याय० अविष्मतेन० अनेकमूर्ते-
 ये० अनंतब्रह्मांडपतेये० अनंतशयनाय० अमराधिपतये० अनाधाराय० अनंतनाम्ने० अनंतत्रिये० अक्षराय० अमाश्र० आश्रम-
 स्थाय० आश्रमातीताय० अन्नादाय० आत्मयोनये० अवनीपतये० अवनीधराय० अनादिने० आदित्याय० अमृताय० अपवर्गे-
 प्रदाय० अनंताय० १०८ इत्यष्टोत्तरशतनामपूजा दशांगगुणलोद्भूतचंदनागरुसंयुतं सर्वेषामुन्नमधूपशृहाणास्करपूजि-
 तयत्पुरुषमितिधूपं साज्यंचवर्तिसंयुक्तं बन्दिनायोजितं यथा दीपं शृहाण देवेश त्रैलोक्यात्मिभिरापह ब्राह्मणोऽस्येति दीपं अन्नं च
 तुर्विधं स्वादुष्योदधिपृथंतथा नानाव्यजनशोभादयैर्वेद्यं प्रतिगृह्यता चंद्रमांभनसद्गतैर्वेद्यं नैवेद्यं नैवेद्यमभ्युपानीयं उत्तरापोशना-
 यतिंदक्षितोयंसुवासितं गृहाण स्सुखोभूत्वा अनंताय नमोनमः उत्तरापोशनं सुखप्रक्षालनं हस्तप्रक्षालनं करोद्वर्तनकंदेवम-
 यादन्तं हि भक्तिनः चारुर्वद्रमभ्रं दिव्यगृहाण जगदीश्वर करोद्वर्तनं इदं फलं प्रयादेवस्थापितं पुरतस्तव तेन मे सफलावाप्तिर्भ-
 वं जन्म निजन्म नि नारिकेलफलं पूगीफलं महर्द्विच्यं गवत्यादलैर्युतं कर्पूरं सयायुक्तं तांबूलं प्रतिगृह्यतां तांबूलं हिरण्य-
 गर्भं निदक्षिणां याभिकानीति नाभ्या आसीति प्रदक्षिणां नमस्ते भगवन् प्रभू योनमस्ते धरणीधर नमस्ते सर्वनागेदं नमस्ते स-
 धुस्त्वं न सप्तास्वति नमस्कारं नमस्ते देवदेवेश नमस्ते गरुडध्वज नमस्ते कमलाकांत अनंताय नमोनमः यजेन यज्ञमिति मं-
 त्रपुण्यं अथ दोरकरार्थना अनंताय नमस्तु पद्मनाभाय नागानां पतये नमः नमोस्तु पद्मनाभाय नागानां पतये नमः अनंतः कामदः
 श्रीमान्ननंतो मे प्रपच्छतु अनंतदोरकरूपेण पुत्रपौत्रान् प्रवर्द्धतु इति दोरकप्रा० अथ दोरकबोधनमंत्रः अनंतसंसारमहासमुद्र

मयंसमस्तुद्धरवास्तदेव अनंतरूपेविनियोजयस्वत्यननस्तुत्रायनमोनमस्ते इतिबध्वा अथजीर्णदोरकविसर्जनमंत्रः नमः सर्वहिताय
यजगदानंदकारक जीर्णदोरमसुदेवविस्त्रज्येहंलदाज्ञया इतिवस्तुजेतु अथवायनमंत्रः गृह्णोदंदिजम्रेष्ववायनंदक्षिणाधुनं त
तत्रसादादहदवमुच्येयंकर्मबंधनात् प्रतिगृणद्दिजम्रेष्व अनंतफलदायक पक्वान्फलसंयुक्तं दक्षिणाद्युतसंयुतं अथजीर्णदोरक
दानमंत्रः अनंतः प्रतिगृणहानि अनंतोवेददाति च अनंतस्तारकाभाष्या अनंतायनमोनमः इतिदद्यात् ततः यथाशक्ति ब्राह्म-
णान्भोजयेत् अनंतकृतपूजेननेतनश्रीमदनंतः प्रीयतां इतिपूजाविधिः अथकथा स्तुतुवाच पुरातुजान्द्वीतीरेधमोध
र्मपराक्रमः जरासंधवधार्थीयराजस्त्रयमुपाक्रमत् कृष्णेनमहर्षोसोमोभाजुनसमन्वितः यज्ञशालां प्रकुर्वीतमहेद्रात्यसन्निभो
यज्ञार्थी नृभूषणी नृसवानृसमानो यमयत्नतः गाधारीतनया राजा वृद्धानृपनंदनः दुर्योधन इतिरव्यातः सभागत्य मरवालयं दृष्ट्वा
दुर्योधनं नात्र प्रागणजलसन्निभं ऊर्ध्वं कृत्वा नुवरश्चाणि तत्र गच्छन् शनैः शनैः स्मितवक्त्राश्रुताः सर्वादौ पद्यादिवरांगनाः दुर्योधन-
स्तनो गच्छन् जलमधिपपातह पुनः सर्वे नृपाश्चैव ऋषयश्च नृपाधनाः उपहासं च चक्रुस्तदौ पद्यादिरुलोचनाः महाराजाधिरा-
जांसोमहा आधपरायणः विनिर्गत्य स्वकराज्जातुलनाद्यतो नृपः तस्मिन् काले तु शकुनिः प्रोवाच मधुरेवचः सुचराजन महारो
पं पुरतः कार्यगौरवान् गंतुमुनिष्ठराजेंद्रसत्रात्स्वसदनं प्रति नयंत्युक्त्वा महाराजः समागत्य मरवालयं विनिर्गच्छन् नृपाः सर्वे त्य
क्त्वा यज्ञं स्तराद्रकं राजभिः समभागत्य दुर्योधनगजाद्वह्यम् आनीय पांडुपुत्राणां धर्मभीमार्जुनान्वरात् द्यूतारं भञ्चाकुरुत-
स्वराज्यं मां सुयात्तनः द्यूतैर्न वजिताः सर्वे पांडवावीतकल्मषाः तनोरप्योत्तरं गत्वा वर्तते वनचारिणः ततो हतापि मां पन्थो रनाद-
भिः सह पांडवः स्तुतुवाच अरण्ये वर्तमानास्ते पांडवाहः खकषिताः कृष्णा हृक्स्वामहान्मानं प्रणिपत्य यथाक्रमम् युधिष्ठि
रउवाच अहं दुःखी हंस जातो भ्रान्तिभिः परिवारितः कथं मुक्तिर्नृदास्माकमनंतादुःखसागरात् कंदे वं पूजयिष्यामि राज्यमा
स्याप्यनुत्तमं अथवा किं घनं कृत्वा त्वत्प्रसादाद्भवेद्धितं श्रीकृष्ण उवाच अनंतव्रतमस्त्यं कंतिथावस्यामनुत्तमं सर्वपापहरं नृ-

णारूपाणांचेवयुधिष्ठिर शक्रपक्षेचतुर्दश्याभासिभाद्रपदेभवेत् तस्यानुष्ठानमात्रेणसर्वपापव्यपोहनि युधिष्ठिरउ० कृष्णकोयमनेति
 मोच्यतेयस्त्वयाविभो किंशेषनागआहोस्विदनंतस्तप्तकः स्मृतः परमात्माथवानंतउताहोब्रह्मगीयते कएयोनंतसंज्ञोवेतयमं ब्रूहि
 केशव कृष्णउवा० अनंतइत्यहंपर्यममरूपेनबोधतत् आदित्यादियहांतासोयः कालइतिपठ्यते कलाकाशसुहृतां दादवारा-
 त्रिशरीरवान् पक्षमासर्वैर्भस्त्राणि युगकालव्यवस्थया योगकालामयारव्यानां सोनंतइति काल्यते सोहंकृष्णावती णोत्रभूभारोत्तार
 णायच दानवानां वधायाय वस्देवकुलाद्रवं मां विद्धि सतंत पार्थ साधूनां पालनायच अनादिमध्यमिधनं कृष्णां विष्णुं हरिं शिवम् वै
 कुंठं भास्करं सोमं सर्वव्यापिनमीश्वरं विश्वरूपं महाबाहो योगिं ध्येयमनुत्तमं विश्वरूपमनंतचर्यस्मिन्निद्राश्चतुर्दश वसन्नाद्रदशादि-
 त्याकद्राएकादशस्मृताः समर्षयः समुद्राश्चपर्वताः सरितोदुमाः नक्षत्राणि दिशाश्चमिः यानां लभ्यसुवादि कं मां कुरुवाच संदहसां दृष्ट्वा
 र्थनसंशयः युधिष्ठिरउवाच अनंतव्रतमाहात्म्यविधिवदविदांवर किंपुण्यं किं फलं चास्य अनुष्ठानवतां नृणां केनचोदी पुराचीर्णमर्त्यके
 नप्रकाशितं एवं सविस्तरं सर्वज्ञैर्नृतं व्रतं मम कृष्णउवाच आसीत् पुराकृतयुगे सुमनुनामिविद्वजः वसिष्ठगात्रसंभूतां स्वरूपा-
 चभृगोः सुतां दीक्षानाम्नींचांपयमेवेदोक्तविधिनानुप तस्याः कालेन संजानादुहितानंतलक्षणा शीलानां स्त्रीसशीलासावर्धनेपि
 तृणेशमि माताचतस्याः कालेन ज्वरदोहेन परिहिता विनशासानदीनां यथोत्सर्गपवित्रता स्मृतुस्तुतान्यां वैधर्म्यं पुंसः सुतापुनः
 उपयमेविधानेन दुःशीलां नामनामतः दुःशीलां कर्कशांच्छीनित्यं कलहकारिणीं सापिशीलानिपुणैर्हृद्गर्जनपराचंभो कुप्यस्तंभव
 हिद्वीरदेहलीनारणादिषु वर्णकैश्चित्रमकरोन्नीलपीतसिनासितैः स्वस्तिकैः शंखपटैश्च अर्चयंती पुनः पुनः ततः काले बहुगते को
 मारवशवर्तिनी एवं सावर्धने शीलानिपुणैश्चैव शमिमंगला तां हृत्स्वाचिंतयामास वाननुगुणान्मुवि कस्मैंदयमया कन्यां विचार्येति-
 सुहृदः शिवतः एतस्मिन्नेव काले तु मुनिर्वेदविदांवरः कन्यार्थींचागतः श्रीमान् कौण्डिण्यामुनि सत्तमः उवाच रूपसंपन्नान्वदीयां
 ननयाहणे पितादोदृजं द्रायकौण्डिण्याय श्रुभेदिने गृह्योक्ताविधिनापार्थविवाहमकरोत्तदा मंगलाचारिनेषोपंतब्रकुर्वंतियोषि

नः ब्राह्मणाः स्वस्तिवचनं जयघोषं च बंधिनः निर्वर्त्योद्वाहिकं सर्वं प्रोक्तवान् कर्कशां हिजः सुमंतुरुवाच किंचिद्वायादि कंदेयं जामातुः
परितोषकं तच्छ्रुत्वा कर्कशाकुक्षद्वयोत्सार्य गृहमंडनं पेटके स्मरिस्थिरं च ध्यास्व गृहगम्यतामिति उवाच विनंतं वास्तिगृहे पश्य यश्चि
स्थितं तच्छ्रुत्वा विभनाः पार्थस्य तात्मा सुनिस्तदा भोज्यावशिष्टचूर्णेन पाथ्यं च चकार सा कौण्डिन्योऽपि विवाद्येनापथिगच्छ
नृशनेः शनैः शीलोऽस्मंतोरादाय नवांशो गोरथेन हि ददर्श यमुनां पुण्यातामुनीर्यते रथं संस्थाप्यावश्यं कर्तुं गतः शिष्यान् नियुज्य
वै मथान् हे भोज्यवेलायां समुत्तीर्य सारिन्ते ददर्श शीलासारस्त्रीणां समूहं रक्तवाससां चतुर्दश्यामर्चयंतं प्रोक्तया देवं जनार्दनं उपगम्य-
शनेः शीलापप्रच्छ रून्त्री कदंबकं आर्योऽकिमेतन्मे ध्रुतकिं नाम व्रतमीदृशं ता ऊचुर्गो धितस्तां तु शीलां शीलविभूषणां अनंतव्रत-
मेतद्विवर्तनेन तस्तु पूज्यते सा प्रवृद्धाहमप्येतत्कारिष्ये व्रतमुत्तमं विधानं कीदृशं तत्र किं दानं कोऽन्नपूज्यते स्त्रिय उचुः शीले सदन्नमस्य
स्य पुनान्नासं स्मृतस्य च अर्थो विप्राय दातव्यमर्थमात्मनि योजयंत शक्त्या च दक्षिणां दद्यादित्युवाच शक्त्या विवर्जितः कर्तव्यं यत्सरिन्तीरे क-
थां श्रुत्वा हरिमां शोषं कुशमयं कृत्वा वंशपत्रे निधाय च स्नात्वा नंतं समभ्यर्च्य मंडले दौपगंधकैः पुष्पैर्धूपैश्च नैवेद्येनापकान्न संयुतैः न
स्यायता ददत्सूत्रं कुम्भाक्तं स्फोरकं चतुर्दशं यथियुतं वामे करन लेन्यसेत् अनंतं संसारमहासमुद्रमग्नसमस्युद्धर वा सुदेवं अनंतं रूपे वि-
नियोजयस्व न्यूनं तस्तूत्राय नमो नमस्ते अनंतं च करे बद्ध्वा भोक्तव्यं स्वस्थमानसेः ध्यात्वा नारायणं देवमनंतं विष्णु रूपिणं सुक्ताचो ते व-
ज्रे दंष्ट्राभेदं प्रोक्तं व्रतं नव कृष्ण उवाच एवमाकर्ण्य राजेन्द्र प्रहृष्टे नानरात्मना सापिचक्रे व्रतं शीलाकरे बद्ध्वा स्फोरकं चतुर्दशं यथि
युतं वामे बाहो यथादितं पाथेयमर्द्धं विप्राय दत्त्वा भक्त्या स्वयंततः पुनर्जगाम संदृष्टा गोरथेन स्वकं गृहं मथामि हे वंशनेकः प्रत्ययस्तु न
क्षणादभूत् तेनानंतव्रतेनास्य बभौ गोधनसंकुलं गृहाथ्य मेयि यानुष्ठं धनधान्यसमन्वितं आकुलं व्याकुलं रस्य सर्वदा भित्तिपूजनेः
सापिमाणि कथं चीभिर्मुक्ताहारैर्विभूषिता देवांगने वसं पन्नासा विप्रो प्रतिभाषवन् वित्तचारगृहे भर्तुः समीपे स्फुरव रूपिणी
कदाचिदुपविष्टाया दष्टो बद्धः स्फोरकः शीलायाहस्तमूले तु भवन्नतस्या हिजन्मना किमिदं स्फोरकं शीले मम वंशाय कल्पितं यन्तं सु

दारकस्तेनक्तिमर्थब्रूहितलनः शीलोवा० यस्यमसादात्सकन्याधनधान्यादिसंपदः लभ्यंतेभानवेष्ट्यापिसोनेतोयंयाधृतः शीलयास्तद्वचःश्रुताभयो
 तेनद्विजन्मना श्रीमदांधेनकौरव्यसाक्षेपंभोरितस्तदा कोनंतइतिमूटेनजल्पतापापकारिणा क्षिसोज्ज्वलाकुलेवन्द्योहाहाकृताप्रधावनी
 शीलार्गृहीत्वातत्सूत्रंक्षीरमधेसमाक्षिपन् तेनकर्मविपाकेनसाध्वीस्त्वस्यस्यंगता गोधनेनस्करनेतिगृहदग्धनंगत यद्यथंवागतंगह
 तन्नेथैवपुनर्गतं स्वर्जनेः कलहो नित्यंबंधुभिस्ताडनंतथा अनेनाक्षेपदोषेणदारिद्र्यपतितंगृह नकश्चिद्दूतेलोकस्तेनसाध्वीयुधिष्ठिर श
 रीरेणातिसंतसोमनसाप्यनिदुःखितः निर्वेदंपरमंभासः कोटिण्यः ग्राहतांशिया कोटिण्यउवा० शीलमेतदमुत्पन्नसहसाशोककारणं
 येनातिदुःखितोस्माकंजातः सर्वधनक्षयः स्वर्जनेः कलहो गेहेनकश्चिन्मांमभाषेन शरीरेनित्यसंतापः खेदश्चेतसिदारुणः जानासिदुर्नयः
 कोत्रकिंकृत्वासुहृतंभवेत् शीलोवाच प्रत्युवाचाश्रतंशीलासुशीलाशीलमंडना श्रयानंतकृताक्षेपपापसंभवजंफलं भविष्यतिम
 हाभागतदर्थयत्त्वमाचर एवमुक्तः सविमर्षिर्जगाममनसाहरिम् निर्वेदंनिर्जगामार्थकोटिण्यः प्रगतावनं तपसेकृतसंकन्यावायुभक्षो
 द्विजोत्तमः मनसाध्यायमानस्तत्कृद्रक्ष्यामिचतंविष्णु यस्यमसादात्संजातमाक्षेपान्निधनंगतं धर्मादिकंमभार्तविसूखदुःखप्रदायकं ए
 वंसंचितयन्सोथबभ्राभगहर्नवने तत्रापश्यन्महाचूतंपुष्पितंफलितंद्रुमं वर्जितंपक्षिसंघातैः कीटकोटीसमावेतं तमपच्छद्विजोने
 तः क्वचिदृष्टेमहाद्रुम द्रुहिसौम्यमभार्तवहः खंचेतसिवर्तते सोद्रवीद्रनानंतोक्चिदृष्टमयाद्रिज एवांनिशकृतस्तेनसंजगामाथादुःखितः
 कृद्रक्ष्यामीतिगच्छन्सगाददसंसवत्सकां वनमध्यमधावंतीमितथैतश्चपाडव साद्रवीद्वेनुकेद्रुहियद्यनंतस्त्वयंक्षितः गौतम्युवाच
 गौरुवाचाथकोटिण्यंनानंतवेद्यहंद्रिज ततोव्रजन्ददशाग्रंघृषभंशाडूलोस्थितं दृष्ट्वापमच्छगोस्त्वामिन्नंतोर्विक्षितस्त्वया घृषभस्तमुवा
 चेदंनानंतोर्विक्षितोमया ततोव्रजन्ददशाग्रैरम्यपुष्करिणीद्वयं अन्योन्यजलकल्लोलंवीचीपर्यंतसंगतं छन्नकमलकल्हारैः कुसुमोत्प
 ल्मंडितं सेविनंभ्रमरैर्हंसैश्चक्रकारंडैर्वैकैः तेमपच्छद्विजोनेतेषुवाभ्यानोपलक्षितः ऊचतुस्तेषुप्रक्षिप्योनानंतोर्विक्षितोद्रिज ततोव्रजन्ददशाग्रैर्घृषभंकुंज
 रतथा तावपच्छद्विजोनेतोप्रबभ्राभोपलक्षितः एवंमपच्छन्नशस्तंनैवनिपसादह कोटिण्योविकृतीभूतोनिशशोजीवितेनृष दीपमुष्णांचनिः स्यस्य

पपातमुनिभारत प्राप्यसंज्ञामनेति जल्पन्त्युत्थाय सीद्विजः मुनं त्यस्याप्यहं प्राणा निमित्तं सत्त्वमुच्यते मिथ्यापदुद्धेनं वृक्षचक्रतावद्युधिष्ठिर कृपयानंते
 चोपि प्रत्यक्षं समजायत वृक्षं द्वाह्मणरूपेण इत एहीत्युवाच नं प्रयुद्धं दक्षिणे प्राणे गृह्यायां प्रविशतं स्वापुंरं दशायामासीदित्थानादी नरे सुता यस्यानि विष्टम
 त्थानं दिव्यसिंहासनं शशभे पार्थस्य शशवचक्राज्जगद्गुरुदशोभितं दशायामासीदपि प्रायविभक्तं तमन तर्क विभूतिभेदे ध्यानं तेन तममितेजसं केतुके
 न विराजतं वनमाला विष्कृषितं तं दृष्ट्वा तादृशं रूपं मनसः पराजितं वंद्यमानो जगदोच्चैजयशब्दपुंगवः सारं यापहं पापकमाहं पापात्मा पापसंभवः आ
 हिमापुंडरीकाक्षः सर्वपापहरो भव तच्छ्रुत्वा न तदेव शः प्राह स्तस्मिन् यथा गिरा मां भो स्तु त्वं हिविभ्रद्वयत्तममसि वनेति कौण्डिन्य उ० मया भूत्वा बिलिमेन
 चोदितो न तंदोरकः तेन पापविपाकेन धृतिर्भूतमनुयगता स्वर्गेनः कलहो गेहेन कश्चिन्मात्रमावृते निवेदाद्भूमेरण्ये तव दर्शनं कांक्षया दृश्यते देवदेव
 त्वयात्मा संप्रदर्शितः तस्य शापस्य भर्शानिं कारुण्याद्भक्तुमर्हसि श्रीकृष्ण उ० तच्छ्रुत्वा न तं देवशब्दवाचं हि जसन्तं भक्त्या सन्तोषितो देवः किं न दद्या
 द्युधिष्ठिर अनंत उवा० स्वगृहं गच्छेत् कौण्डिन्यमा धि उवैकुरु द्विज चरानं न व्रतं भक्त्या न ववर्षाणि पंच च सर्वपापविशुद्ध्या प्राप्य सिसिद्धिमुत्तमा
 पुत्रं पोत्रा नृसमुत्पाद्य शुक्ल्याभोगान् यं योऽपि सान् अनेन मत्स्मरणं प्राप्य मामुपैष्य स्वयं शासं अन्य च ते वरं दशैव सर्वलोकापकारके इदमारव्यान
 कवरे शालिनां न व्रतादिकं कारिष्यति न वायस्तु कुर्वन् व्रतं मिदं शतं सौचिरात्मापनिभुंक्तः प्राप्नोति परमं गतिं गच्छ विप्र गृहं शीघ्रं यथा येना
 गतो ह्यसि कौण्डिन्य उवा० स्वाभिन्तच्छांभिते द्वाहिकं चित्तको नृहृत्तमया अरण्यं फनमना दृष्टं न दृष्टस्वजगद्गुरो यश्च तस्य हस्तः कस्त
 न्रकागोः को वृषभस्तथा कमलात्पलकल्होरैः शोभितं सुभनाहरं मया दृष्टमहारण्यं किं न तु पुष्करिणी इयं कः खरः कुंजरः कः सोको
 सोहः श्वेद्विजेनमः अनंत उवाच सवृत्तं वृक्षो विमोसो विद्यावदविशारदः विद्यान दत्ता शिष्यं सन्नासां न रूतागतः यागावस्कध-
 रादृष्ट्वा पूर्वसाबीजहारिणीं सुषो धर्मस्त्वया दृष्टः शाङ्खलं सत्यमास्थितः धर्मा धर्मव्यवस्थानं तच्च पुष्करिणी इयं ब्राह्मण्यो केचिदप्या-
 स्तां भगिन्यो ते परस्परं धर्मा धर्मी दियत किंचित् न निवेदयतो भिद्यः विभ्राये वेदा विदुषे न दत्तं नृत्वा येन विमिष्टा दत्तान् चार्थिष्यस्तेन पापे
 न कर्मणा वीचीकल्लोलमालाभिर्गच्छते स्ते परस्परम् खरः क्रोधः स्तथा दृष्टः कुंजरा मदुच्यते ब्राह्मणो सावनतो हं गृहं सासारगह्वरं

इत्युक्त्वा देवदेवेशस्त्वैवांतरधीयत स्वभाष्यंततोदह्याततः स्वगृहमागतः कृत्वा नंतव्रतं सस्य कृत्वा नववर्षाणि पंचच सुक्त्वा सर्वमनेन यथोक्तं पांडु
 नंदन अनेव स्मरणं प्राप्य गतो नंतपुरीद्वजः तथा तस्मात्पराजर्षे कथां शृण्वन् व्रतं नंतकुरु प्राप्य सोमं चित्तं सर्वमनेन स्य वचो यथा यदृचतुर्दशे वर्षे
 फलेभ्यां द्विजन्मना सर्वैकै न तद्वां प्राति कृत्वो पारथ्यानि कव्रतं एतैकं कथितं भूषणानां शुभमव्रतं यच्छुत्वा सर्वपापभ्यां मुच्यते नात्र संशयः यो
 पि शृण्वति स तं पठ्यमानं परमं तथ नैपि पापविनिर्मुक्ताः प्राप्य नित्यद्वरैः पद संसारगह्वरगुहासं सरविहर्तुं वांछन्ति यत्कुरु कुलोद्भवः कुरु
 स्थाः संपूज्य च त्रिभुवने शस्रमनेन देवं ध्मंति दक्षिणकर्वरदोरकंते इति अनंतव्रतकथा समाप्ता अथानंतव्रतोद्यापनं बुधिशिरः
 स्वत्यसादाच्छ्रुतं कृष्णायानंतव्रतं शर्म इक्ष्वां ब्रूहि मे नंतव्रतोद्यापनमुत्तमं कृष्णा उवाच शृणु पांडव ह्यस्याभि व्रतोद्यापनमुत्तमं कृतेन स
 फलं प्रार्थयन्नंतं सर्वानि ध्मिन् आदो मध्ये तथा चो नंतव्रतस्योद्यापनमेव यद्विचिन्म्य चिन्म्य संपनिः शर्मकालना तदां चोद्यापनं कुर्याच्छुभ
 तमे शर्मोदं चतुर्दशे वर्षेषु मुख्यमुद्यापनव्रतं कायशतद्विस्त्रयोदश्यां ब्रह्मचारी व्रतं ततः एकमनेन नियमं कृत्वा मक्ति समन्वितः न
 तः प्रातश्चतुर्दशै र्क्लृप्तास्मिन् शर्मो यशस्विः संकल्पयेद्दमाकांते देशकालावनुस्मरन् ततो नद्यादेव रवातेनिये प्ररवणतथा सर्वे पथीः सर्वे ग
 धे स्ति लकलै रया मलेः वैदोक्तविधिना स्नायात्संतर्प्य पतुं देवताः ततो गृहं समागत्य वदीकृत्वा सुशोभनां तन्मध्यं नुपविश्याथ्य देशकृत्वा
 स्मरन्ततः गणेशं पूजयित्वाथ पुण्यां ह्यार्यै रूजेः आचार्येभ्यः पत्नीकं वरयेद्दद्यात्तं ब्राह्मणं च सदस्यं च क्रत्विजं च चतुर्दश सर्वान्
 स्त्रै रलंकारै र्जलपात्रादि नार्चयेत् तत्रालिखितं लकलै र्चयै र्पिः सङ्गाभनेः विरच्य भवतो भद्रं भद्रागतं स्तुभ्यंगं ब्रह्मादिदेवतास्तस्मिन्नावा
 ह्यां पि च पूजयेत् तन्मध्ये पं कजे धान्यया शक्तिं क्षिपेन्नतः सोमवर्णरा जंतवा पिनाम्रजं गीपमुत्सृजं नम्योपरि न्यसेत्कुंभमत्र पांसुन वटं न
 स्मिन् जलं गंधपुष्पाफलपल्लवमृत्निकाः क्षिप्तारत्नो हिरण्यं च वस्त्रयुग्मं न वेष्टयेत् सोमवर्णरा जंतनांभ्यं सुन्मयं वंशं जंतया पात्रं तदुपरि न्यस्य
 पट्टकृत्वा दिकं शर्म लिखेदष्टदलं तत्र चंदनेन रसगंधिना पद्मं विरच्य तन्मध्ये नमूनि विधाय च पत्तेन शानतर्धेन भाषकृणां पि वा कृता सो
 वर्णरिमया युक्तां शंखचक्रगदाजंका आवाहनाद्युपचारैः पूजयेत् स समाहितः पंचासृतेन स्त्रपयेत्ततश्च वसनदयं पट्टकृत्वा दिकं पीतम

कर्मणि कर्तृकर्मवत्सकां स्मरिभिर्विष्णुर्वामानानित्यविष्णुपदेस्थिता ग्रामं गृणहृदयादन्तर्गोमातरन्नातृमहसि गवामंगेषुतिष्ठतिमुवनानिचतुर्दशा
 यस्मान्नास्माच्छुभंमेस्थ्यादिहलोकैपरवत्च गावोभेअग्रतःसंतुगावोभेसंतुएष्टनः गावोभेत्तदयसंतुगावोभेवस्माव्यहं मंत्रेणानेनसंप्रज्य-
 आचार्ययनिवेदयेत् गोदानस्यविधानार्थदद्यात्स्वर्णयथाविधि अनंतपरिवारचब्राह्मणायनिवदयेत् ऋत्विजः पूजयित्वायतम्याद-
 द्याच्चदक्षिणां चतुर्दशैवकुंभाभ्युपकान्तपरिष्ठीरितान् वस्त्रोपवीतंदद्याच्च अनंतः प्रीयतामिति आचार्यादीन्भोजयित्वापूणीनांवाचयेन्नतः
 अथानंतंविस्तृज्यापिगृणहीयादाशिषस्ततः भक्तिश्रुक्तोभस्सूक्तब्राह्मणानांक्षमापयेत् ननोदृष्टावंधुयुतोसुंजायात्ससमाहितः ए
 वंभुतेनतफलंदानानंतोभवन्तुणा इतिश्रीभविष्योत्तरपुराणेअनंतव्रतोद्यापनसंपूर्णं अथनष्टदोरकविधिः युधिष्ठिरउवाच
 अनंतव्रतमाहोत्यैकृत्वेकृष्ट्यात्वयोदितं भगवन्दोरकरूपेणभाग्यदोसिमहात्मानां दारंभमादत्तानष्टयदिस्योद्दिनंजनेनः तदाकिंकरणी
 यस्याद्रतंत्रैलोक्यपावनं कृष्णउवाच दोरेनष्टेमहादोपः प्रभवेद्व्रतिनामिह तस्मान्नक्षेपनाशार्थंप्रायश्चित्तंविधीयते गुरुंयदस्मि
 णीकृत्यनभस्सूत्यसमाहितः विजाप्यदोरनाशंनृकृत्वादोरं व्रतीततः हन्यवाहंमृतिप्राप्यतस्मिन्ध्यात्वाहरीरंपरं आन्यमग्रावधिश्चि-
 त्यदद्याद्विषायत्वासनम् अष्टोत्तरशतंहृत्यामूलमंत्रेणवेष्ठाव नाममंत्रेणततंनृकृत्वाहादशाक्षरसंयुतं केशवादिमहद्भुत्वाप्रायश्चि-
 नंतुशक्तिनः पूर्णाहुतितनोहृत्याहोमशपसमापयेत् व्रतंच्छिद्रंजपच्छिद्रंयच्छिद्रंव्रतकर्माणि वचनाद्भिमदेवानांसर्वसंपूर्वांतं व्रजन्
 मंत्रहीनंक्रियाहीनंभक्तिहीनंजनादेन यत्पूजितंमयोदेवपरिपूर्णंनदस्त्वैम आचार्यपूजनंकार्यदक्षिणांचैर्नृपोन्नम एवंशोतिविधिं
 कृत्वापूर्ववद्रतमाचरेत् तस्मात्सर्वप्रयत्नेनप्रायश्चित्तंचरत्सुधीः इतिभविष्योत्तरपु० नष्टदोरकविधिः स० अथभाद्रपदशुक्ल
 चतुर्दश्यांकार्तिक्यावाभाघ्यांवैशाख्यांकदलीव्रतंहोमाद्रोभविष्योत्तरे सापूर्वाणहव्यापिर्नाग्रात्या अथरंभारोपणाविधिः
 रंभाहृक्षंरोपयित्वास्वहस्तेनस्फूमिकां वर्षमंकुसुंज्यउदकुंभनसिंचयेत् यावत्प्रसवपर्यंतंपूजयेच्चयथाविधि पूर्वस्यांतुयथास
 म्यशुत्तरस्यांतथैवच दक्षिणेपश्चिमेहानीरंभाप्रसवलक्षणं अथकदलीव्रतविधिः यदाविनस्यचिनस्यसंपत्तिः शरभकालता त

दाचोद्यापनं कुर्वाण्युभयलक्षणं भोदिने कायशत्रुद्विस्त्रयोदश्यां ब्रह्मचारीव्रतीकृतौ एकभक्तेन निरयमं कृत्वा भक्तिसमन्वितः ततः प्रातश्चतुर्दश्यं
स्नात्वा तीर्थेश्वरभक्तचिः उपवासं तु संकल्प्य देशकान्तावनुस्मरन् ततो गृहं समागत्य वेदांकृत्वा सुशोभनां तन्मध्ये उपविश्याथ देशकालोष्मा
रन्ततः गणेशं पूजयित्वाथ पुण्याहं वाचयेद्ब्रह्मजैः आचार्यैश्च सपत्नीं करयेद्देवपारां गोचर्ममात्रं सलिय सर्वतोमंडलं शत्रुं लिखेत्सम्यक्
तथा वर्णेर्नीलपीतैः सितासितैः विरच्यलिंगोत्तमं द्रुमं डपस्पनुमथ ग ब्रह्माद्यादेवतास्तत्रस्थापयित्वा प्रज्जयेत् अथ वास्त्वस्तिकं कुर्यात्
पद्ममण्डलं तु वा ततः साक्षात्पुण्योत्तुसम्यग्ब्रह्मोक्तं सुशोभनां समूलांकदलीस्थाप्य पूजयेत्तथा विधि उत्तमोदकमानीय सर्वत्रेतां स-
माहितः यथारंभो विद्महि स्ते शारवादीनां सदा भवेत् तथा वन्द्यमादौ विसेचयेत् पार्वतीप्रिये इति संचनमंत्रः तन्मध्ये पंचकथान्यय
था शक्तिस्त्रिपत्ततः सौवर्णराजतं वापि ताम्रजं वापि मुन्मयं कुंभं न्यसेत्तदुपरि अत्रणं स्नवं ददं तस्मिन् जलं गंधपुष्पफलपल्लवमृत्तिकाः
स्त्रित्वा रत्नं हिरण्यं च वस्त्रयुग्मेन वेष्टयेत् सौवर्णराजतं ताम्रमुन्मयं वंशजतया पात्रं तदुपरि न्यस्य पट्टकूलादिकं शत्रुं लिखेदसदलं
तत्र चंदनं नस्त्रगंधिना पलेन वा तदर्धेन माषकेणापि वाहते उमा मेहं श्वरो तत्र मूलयेन पूजयेत् इति कसलीव्रतविधिः अथ उमा
मेहं श्वरसहितकदलीपूजनं मासपक्षाद्युत्थिरव्यममपापनिर्मुक्त्युत्तममिद्धिपुत्रपौत्रो वैद्योऽसितमोगाधनधान्यप्राप्तये उमा मेहं श्वर
सहितकदलीपूजनं करिष्ये तथा च कलशार्चनं करिष्ये कदल्यागच्छेद्देवि सोभाग्यफलदायिनि स्तुवंदे हि जयं देहि यशो देहि हस्तिनि
श्रित आगच्छ वरदे देवि शंकरेण मेहं श्वरि करिष्यमाणो पूजो मे गृहाणानुग्रहकुरु आवाहनं कर्तस्व मर्यादित्वं नानाभिगणान्दिन आ
धिनिष्ठमहादेवि शिवेन सह पार्वति आसनं दूर्वाक्षतादिभिर्गुक्तं स्वर्णपात्रं स्थितं शत्रुं पाद्यार्घ्यं कल्पितं भक्त्या गृहाण परमेश्वरि पाच
अर्घ्यपात्रं स्थितं तीर्थफलपुष्पसमन्वितं अर्घ्यगृहाण मे देवि भक्त्या दत्तं शिवप्रिये अर्घ्यं कसुरं शीरस्करं मिषीतलं विमलं जलं गंगाया
स्तु सभानीतं गृहाणा च मनीयकं आचमं गंगादि सर्वतीर्थेभ्यो मया प्रार्थनया हृतं स्नानार्थं तु मया देवि गृहाणे दंस्करेश्वरि स्नानं यथा-
रंभे विद्महि स्ते शारवादीनां सदा भवेत् तथा वन्द्यमादौ विसेचना तपर्वतीप्रिये सेचनं वस्त्रं शत्रुमिदं दत्तं कुंकुमांकं सुशोभनं गृहाणा

छादनं देवितया ह्लादयमांसदा वस्त्रं उपवस्त्रं कंचुकीमुपवस्त्रं च नानारत्नैः समन्वितं गृहाणान्तं मया दत्तं पार्थस्यैव न मो-
 स्तुते कंचुकी-उपवस्त्रं गंगादिसर्वतीर्थेष्वगोमया नीतं स्फुर्निर्मलं तोयमेतत्सुखस्पर्शगृहाणाच्च मनोयकं आचमनं श्रीवन्द-
 चन्दनं दिव्यगन्धं सुमनोहरं विलेपनं गृहाण दं दद्राणी प्रियवस्त्रं चन्दनं अक्षताश्च स्फुरं हरिद्राकुकुम्भं सांभोग्यद्रव्याणि सा-
 ल्तीचपकादीनि शतपत्रादिकानि च स्रग्ध्रीनि गृहाण त्वष्टृजायै स्फुम्भनासि च पुष्पाणि अगुरुगुलधूपं दशांगं स्फुम्भनो हरिम्
 गृहाणे मन्त्रमि करं घ्राणस्य दधितं परं धूपं चक्षुर्दृष्टं सर्वलो- दीपं नानापक्वान्तं संयुक्तं नैवेद्यं पूगीफलं मह- तांबूलं इदं फ-
 लमिति फलं हिरण्यगर्भे निदक्षि- नीराजयाभिदेवेशि भक्तानां भयनाशिनि दं हि मे सर्वं सो भ्राग्यं पार्थत्यासं हि ते नये ॥ नीराजनं या-
 निका निचपायानि- प्रदक्षिणा आश्रये देवपत्नीनां पूजिते च श्रिया स्वयं सो भ्राग्यो रोग्यमायुश्च देहि हरिं मे न मास्तु ते नमस्कारं त्वमि-
 द्राणी प्रिया नित्यं पार्थत्याश्चातिवल्लभा सतीनां कामदा पूज्या कामान्मे परिपूरय प्रार्थना इति पूजनं अथ कथा युधिष्ठिर उवाच ह-
 ष्याह्मण्यमहाबाहो सर्वविद्याविशारद अनाथनाथ विश्वात्मन् दीनो दैन्यनिहन्तन त्वमस्माकं परो वंधुस्त्वमस्माकं परं सखा त्वयामि-
 रक्षितानि त्वयैव च रामोऽन्ननिर्भयाः किंचित्पृच्छामि देवेश कृपा कुरु वदस्व मे यदुच्यं सर्वधर्मेषु कृतं यस्मिन् महत्फलं सो भ्राग्यो रोग्य-
 दंपुण्यं धनधान्यविबर्धनं अन्नाच्छादनं पुत्रादिवर्धनं श्रीमतिकेतनं तन्ममाच्चक्षुषमगवन्लोकानां मुपकारकं श्रीकृष्ण उवा-
 श्य गृहाजन्म प्रवक्ष्यामि ब्रतानां मुत्तमं ब्रतं यत्कृत्वा सर्वदुःखं त्यज्यो नारी मुच्येत संकटात् वरुणान्पानविच्छिन्नं भवेत्तु कदाचन पु-
 रामाभत्येवैकां तारुस्मिणी प्राणवल्लभा प्रणिपत्या ब्रवीद्दीना सर्वकामांतये स्फुभा सो भ्राग्यं मे कथं देव भवं ज्ञानमिति जन्मनि सप-
 त्नीनां श्रियं वीक्ष्य स्पृहा मे जायते प्रभो इति प्रिया यावच्च न भ्रुत्वा हं तं स मद्भवं रं भावने कुरु वाशः सो भ्राग्यो वासये शप्तं कृतं यस्मिन्
 ब्रते देवि परं सो भ्राग्यमाश्रयसि इति श्रुत्वा वचो देवि वरुस्मिणी मा मभाषत रं भावने भवं त्किं मोको विधिः किंच पूजनं केन चादौ पु-
 राचीर्णमर्त्ये केन प्रकाशितं रुक्मिण्या भाषणं श्रुत्वा पुनरेवाह मद्भुवम् रं भावत विधिं वक्ष्ये शृणु देवि वयं यो दितं गोचरं मया वंसंलिय-

सर्वतोऽङ्गप्रदकं त्रिरेसम्यक्पंचवर्णेनीलिपीमैः सितासितैः ब्रह्माद्यादेवताः सर्वाः स्थापयित्वा प्रपूजयेत् कलशोपरिसंस्थाप्यैवैणवे
 पटलशरभे उमाभे हंश्चरौ तत्र मूलभवेण पूजयेत् अथ वा स्वस्तिकं कृत्वा पद्ममण्डलं तु वै ततः सायां सपर्णां च सम्यग्दत्तां सुशोभ-
 नां समूलां कदलीं स्थाप्य पूजयेत्तथा विधि उन्नमोत्क्रमणीयं सन्त्येत्तां समाहितः यथारंभे विवृद्धस्ते शारवादीनां सदाभवेत्
 तथा वृद्धं यमादेवि सेचनात् पूर्वतोऽग्निं सदा यथा ते प्रसवो वर्द्धते कदली शरभं तथा मनोरथानां प्रभवो भवतु स्वयं एवं स पूज्य विधि व
 द्भक्तियुक्तैश्चेतसा रात्रौ जागरणं कुर्याद्दीपान् वादित्रिनः स्वेनैः एवं या कुरुते नारी व्रतानां मुत्तमं व्रतं फलत्कानुविधान् भोगान् च सो-
 भारं यं विदते भवे एवं या कुरुते देवि कदली व्रतमुत्तमं तस्मात् कुरु विधानेन यथोक्तं फलमाप्स्यसि इति श्रुत्वा विधानेन प्रकारव्रतमु-
 त्तमं अत्रापि सकल काममनसा यदभीप्सितं अन्यच्च भृगुराजं द्रवतं स्वफलमुत्तमं अस्याश्चर्यं करं पुसाशरणुषावहितो भवान् द्यु-
 तेयदाजिनात् पूर्वं कृष्णानीनासं प्राप्नोति दुःशासनं तदुष्टेन द्रोपदी मुक्तमूर्धजा आकृष्यमाणे वस्त्रे तु चित्ते मामस्मरन्तदा तूष्णीं
 ब्रग्नो राजन् द्रौपद्या स्थाणनाय वै अदृश्यो हंतुं कृष्णायै व्रतं स सुपदिष्टवान् तदा कर्तुं मशक्ये तु व्रते स्मिन् राजसत्तम रुक्मिण्या च
 रितं पूर्वं यदेतद्व्रतमुत्तमं तस्य पुण्यफलं दत्तं कृष्णायै राजसत्तम तत्कालं भव वस्त्राणां समृद्धिर भवत पुरा दुःशासनं न दृष्टेन आदि-
 तं धशक्तैः पुत्र प्रादुर्भूता निवस्त्राणि नाना वर्णाभिभारत रिवन्नो दुःशासनः पापो विरगमांशकं यहात् तावद्दुष्टुर्वस्त्राणि कदली गर्भव-
 न्मुप इत्यै व्रतं प्रभावाय गुल्योपि कथितो मया कारणं सा विधानेन पूर्णं कालो भविष्यसि इति कदली व्रतं कथा समाप्ता अथो-
 द्यापनं युधिष्ठिर उवाच कस्मिन् मासे नित्यो कस्या माचरेद्द्रवतमुत्तमं कदल्यभावे किं कायं तन्म माचरेत् के शव आकृष्टा उ-
 शरं कृपस्ते चतुर्दश्यां मासि मादपदे नृप कार्तिके मासमासे वा वैशाखे चैतरे तथा पुण्ये मासि प्रकुर्वीत पोर्णमास्यां शरभो दिने तिथि
 क्षयवर्जयेत् शरभायास्तु समाहितः यस्मिन् देशे न लभ्येत कदली राजसत्तमं स्रवणं स्य शरभा तत्र कृत्वा पूजां समाचरेत् यदि न भवेत्
 कदलीमारोप्या दोष पूजयेत् यावत्तस्या फलं तावत्सि चैन्नीरेण भूपते फलेषु पक्वजातेषु पश्चाद्दिमान् समाह्वयेत् प्रभाते विमले स्त्वा

त्वानद्यादौर्बभलेजले अहतेवाससीगृह्यकृत्वासंध्यादिकर्मच अरतिमात्रं कृत्वा तु स्यादिलं वाग्यतः शक्तिः अग्निं संस्थाप्य विधि
 वनत्रहोमं समाचरेत् शतमशोन्नरं विद्वान्निबलाज्याहुनिभिस्तथा गंकायन्निः संन्दष्ट कृती व्याहृतिभिः पथक् ब्रह्मादिदेवता
 ष्यश्च नामभैः पथक् पथक् उग्रमहेश्वरायापि मूलमंत्रेण दापयेत् आचार्यं च सपत्नीकं वस्त्राद्यैः पूजयेत्ततः धेनुं पयस्विनीं व
 त्सवस्त्रालंकारं पूषिताम् स्वर्णशृंगीरोय्यरवुशीताम् पृष्ठीं सुवाससं कांस्यदाग्रीरत्नपुच्छानि कृकंठीसर्पटिकां अभ्यर्च्य वेद
 विदुषे आचार्याय निवेदयेत् पादुकोपान्द्वौ छत्रमलंकारानेकशः यथाशक्ति प्रदेयानिव्रतस्य परिपूरते ये चतुर्विंशत्तथोऽश्ववायुरमान्या
 हयसयतः वस्त्रालंकारगंधाद्यैः पूजयित्वा तु भोजयेत् वायना निचदेयानि वंशपात्रैस्तु शक्तिनः दद्याच्च दक्षिणां सम्यग्यथा विभक्तवसारतः
 अन्येभ्योपियथाशक्ति दद्यादन्तस्संस्कृतं क्षमापयित्वा तां देवीं व्रतस्य परिपूरते ये कटल्येकामदायि न्येमेधायेतं न भोजनमः रंभायेभू
 निसाराये सर्वसौख्यप्रदेनमः यथायथा न प्रसवो वन्देते कटलिभूवं तथा मनोरथानां मे प्रप्तवो वर्धतु स्वयं इति कटलीदानमंत्रः एवं नारीन
 रोवापयः कुर्यात् कटलीव्रतं सर्वोत्कृष्टात्मानवानां भोगं तस्वर्गलोके महीयेत इति श्रीस्मविष्वान्नरे कटलीव्रतोद्यापनं संपूर्णं अथ पौर्णमा
 नमासेन कार्त्तिककृष्णचतुर्दशी नरकचतुर्दशी तस्यां निलेनेन स्नानमुक्तं भविष्य कार्त्तिकस्यासिते पक्षे चतुर्दश्यां निशासुरे यमदो-
 पबिर्हं दद्यात्पमृत्स्वर्विनश्यति कार्त्तिकस्यासिते पक्षे चतुर्दश्यां विधूय अवश्यं भवकृतं व्यस्तानं नरकसीरुभिः दिनद्वये विधूये चतुर्दशी
 सत्त्वं पूर्वविद्ध चतुर्दश्यां कार्त्तिकस्यासिते तरे पक्षे प्रत्युपसमये स्नानं कुर्यात् प्रयत्नतः इति निर्णयदीपिकोक्तः परदिन एवेत्यन्ये दि
 नद्वये चतुर्दश्याभावे तु चतुर्दश्यां चतुर्थयामे स्नानं भोगं दद्यात्सर्वेभ्यः स्मृतिर्दपणोपि चतुर्दशीयाश्च युजस्य कृष्णास्वात्यर्क्षयुक्ता
 हि भवेत्प्रभाते स्नानं समभ्यर्च्य नरेस्तु कार्यं स्रग्धने लेन च विप्रभुक्तेः नैनेलक्ष्मीजेने गंगादीपाव्याश्चतुर्दशीं प्राप्येति विशेषः आश्विनस्या
 सिते पक्षे भूतायां नोदितो रविः यामिन्याः पश्चिमे यामिने लक्ष्म्यगोविशयेन सुगांकोदयं वलायात्रयोदश्यायदा भवेत् दर्शवांमंगलस्नानं दुःस्व-
 शोकभयप्रदम् कालादर्शत्रयोदशी निषेधश्च त्रयोदशीयादा प्रासाक्षयं चाति चतुर्दशी रात्रिष्वेत्तमावास्या तदाभ्यगात्रयोदशी चतुर्थयामे स्नान

निथयस्त्रयः दीपदानादिकार्थेषु कर्तव्याः पूर्वसंयुताः इति नरकचतुर्दशी दीपदानं समाप्तं अथ कार्तिकशक्नुचतुर्दश्या वैकुण्ठचतुर्दशी
 तदुक्तं सनत्कुमारसंहितायां वर्षवैहेमले चारव्यमासि श्रीमन्निर्कार्तिके शक्नुपक्षे चतुर्दश्या मरुणोदयसंप्रवे महादेवतिथौ ब्राह्ममुहूर्ते
 मणिर्कार्तिके स्नात्वा विश्वेश्वरोदेव्या विश्वेश्वरमपूजयत् संक्षिपज्यातिषस्तस्य प्रतिष्ठारव्यतटाकरोत् स्वयमेव तदा त्मानं च नृपाश
 पतत्रतं ततः प्रभाते विमले कृत्वा पूजां महद्गुतां दंडपाणेर्महानास्त्रिवेनेस्मिन् कृतपाकरणः श्रीसद्भवानीसदनं प्रविश्य दमनुत्तमं इति सप्त
 कुमारसंहितोक्तः अथ कथा वाल्मसि त्वया ऊजुः कार्तिकस्य सिनेपक्षे चतुर्दश्या समागतं वैकुण्ठेशस्तु वैकुण्ठादाराण्यस्याकृते-
 युगे रात्र्यां तुर्यां शेषायां स्नात्वा सोमणिर्कार्णिके गृह्णात्सहस्रपद्यानां सहस्रवैततौ ब्रजत् अतिप्रक्षयापूजयितुं शिवयासां हर्तवि-
 मं विधाय पूजां वैश्वेशीतनः पद्मैरपूजयत् सहस्रसरव्या कृत्वा दोवेकनाम्ना ततः परं आरब्धपूजनं तेन शिवस्तद्वर्त्ममेकत एक
 पद्मपद्ममध्यान्निनीयात्तहरणतु ततः पूजितवान्निष्ठुरैकोनक्रमलेत्वमूत् इतस्ततस्तेन दृष्टपद्मं निष्ठतिन क्वचित् कसलेषु प्र-
 मोजानोः थवानामरुमैप्रमः क्षणं विचार्य सहर्षिर्न मेनामप्रमोभवत् पद्मेष्वेव प्रमो जातो विचार्यैव पुनः सहस्रपद्मसकल्पः
 पूजार्थं तु कृतो मया अर्च्यः कथं महादेवो ऐकोनक्रमले मया यद्यानेतुं गमिष्यामि भगः स्यादासनस्य तु किं विधेयमतः शंभोः पूजेन-
 चितयद्दरिः एकः प्रकार उत्पन्नो नृदयस्य मुनीश्वराः पुण्डरीकाक्ष इत्येवमां वदति मुनीश्वराः नेत्रं मे पद्मसदृशं पद्मार्थै तर्पयाम्य
 हं इति निश्चित्य मनसि दत्वा तर्जनीकासतु नेत्रमग्रात्तदुत्साह्य महादेवस्तु पूजितः ततो महेश्वरस्तु सोवाक्यमेतदुवाच महोदेव
 उवा० त्वत्समो नास्ति मद्भक्तस्त्रे लोकोऽस्य चराचरे राज्यं दत्तं त्रिलोक्यास्ते भवत्वलोकपालकः अन्यदरथ भद्रं ते वरयन्मनसा सित
 अवश्यं मे वदस्याभिनात्र कार्या विचारणा मद्भक्तिं तु समांलब्धयेति दूष्यति जनार्दन तेमदे ध्यानराविष्णो ब्रजेयुर्नरं कुरुं वं विष्णु-
 वाच त्रेलोक्यारक्षा करणमभादिष्ट महेश्वर दुर्मदाश्व महासत्त्वा देत्या मायाः कथमया शिव उवा० एतत्सद्दर्शनं चक्रं सर्वदे-
 त्यनिर्कृतं गृहाण भगवन् विष्णो मया तु मयि निवेदिनं अनेन सर्वदेत्यानां भगवन् कदनं कुरु एवं चक्रं हरेर्दत्ता तेनोक्त्वनमब्रवीत् शि-

वउवाच वर्षेचहेमलंबारव्यमासि श्रीमतिकार्तिके शक्रपक्षेचतुर्दश्यामरुणाभ्युदयंप्रति महादेवतिथौ ज्योतिषु हूतेमणिकर्णिके
 स्नात्वा वैश्वेश्वरं लिंगं वेङ्कटादेत्यष्टजनम् सहस्रकमलेस्तस्माद्भविष्यति मम प्रिया विरव्याता सर्वलोके पुंवेङ्कठारव्यचतुर्दशी
 अन्यं वरं प्रदास्यामि शृणु विष्णो वचो मम पूर्वरात्रौ तु ते पूजा कर्तव्या सर्वजातिभिः उपवासं दिवा कुयात्सायकालतवाचनम् पश्चान्म
 मार्चनं कार्यमन्यथा निष्फलं भवेत् आह्यातु हरिपूजायां रात्रि व्यासाचतुर्दशी अरुणादयं वलायां शिवपूजा ममाचरेत् सहस्रकमले विष्णु
 राक्षसैः पूजितो नरैः पश्चाद्दशः पूजितश्च ज्जीवन्मुक्तास्त एव हि सायं स्नात्वा पंचनंदं बिंदुमाधवमचरेत् सहस्रनाममंत्रा विष्णोः क
 मलैः सुसमो हरेः मणिकर्ण्योततः स्नात्वा विश्वेश्वरमथाचरेत् सहस्रनाममंत्रिः पुण्ये जीवन्मुक्तः स एव हि स्नात्वा शो विष्णुकां
 न्यावानंतं संनममचरेत् रुद्रकां न्यानतः स्नात्वा विश्वेश्वरमथाचरेत् सहस्रनाममंत्रिः पुण्ये जीवन्मुक्तः स एव हि स्नात्वा शो विष्णुकां
 कार्यो विचारणा आदौ स्नात्वा विन्दुतीर्थं यजेन्नारायणं ततः रत्नोदकं ततः स्नात्वा केदारशं समचरेत् इहैवार्थवतामर्थो मवन्नास्त्यत्र संश
 यः स्थलपद्मैस्त्वत्रपूजा कर्तव्या जलजक्षयात् आदौ स्नात्वा सूर्यपुत्र्यां वणीमाधवमचरेत् जानूव्याचततः स्नात्वा संगमशमप्र
 जयेत् रक्तपद्मैः श्वेतपद्मैर्हरिं रुद्रं क्रमेण तु सर्वोऽश्रियस्तस्य वश्याः सत्यं विष्णो मया दित मोक्षार्थं काशिका मथ्यति षतः शक्रपदाय
 को बिंदुमाधव विश्वेशो जगदानंददायको नलमं तूजयित्वा किं मोक्षं विश्वेश्वर हरिं विना यो हरिपूजा तु कुर्यात्तु दुद्रस्य चाचन
 वृथा तस्य भवेत् पूजा सत्यमेतद्बोचाम एव तस्मै वरदत्वा त्रैवांतरधीयत तस्मात्सर्वप्रयत्नेन पूज्या हरिहरावुभौ प्राप्तिफलियुगेयो
 रेशो चाचारविर्जितं तत्संख्ये वर्षशतं गर्ते देवो महेश्वरः वाराणसीस्थं लिंगं निपातांलं सनिपुंक्षति तताद्दिगुणवर्षेस्तु गंगा वाराणसी
 तथा भविष्यति अष्टशयासानंतो वै सुसुनीश्वराः अंतर्हि ता यदा काशीं प्रविष्यति तदा सुते नाशस्तु लिंगं चिन्हानां निःप्रभाः सकला जनाः
 चतुर्दशो बद्धुर्भिक्षुं महाभारीं समुद्रतः गोवधश्चापि सर्वत्र मनि काभस्मसन्निभा गगोन्नयं तु या धारा पतद्गिरया श्रमे हरिहराच्च
 बायव्या तस्या लोपां भविष्यति भागीरथ्या गतायां तु म्रकटी तं तु सन्निभाः प्रविष्यति जले कीरास्तोयनीलीनिभं तथा चतुर्वर्षसहस्रे

स्वशैलस्थाः सर्वदेवताः सत्त्वत्यक्तागमिथ्यतिमानसंचसरोवरम् गतेषुशैलेदेवेषु राजानोर्धेयैर्विच्युताः पापिष्ठाश्चदुराचारानानादुः
खेनदुःखिताः कलेरयुतवर्षाणामविथ्यंति यदारवगा श्रौतसार्गस्यलोपाहिंसविथ्यति न सशायः तदालोकाग्नविथ्यंति मद्यपानपरा
यणाः स्वत्यायुषः स्वल्पभाग्यानानारोगंश्चपीडिताः द्वित्रास्तुदक्षिणं दशवेदज्ञाः सप्तवेति च आनीयतान् शाककूर्तधर्मसं
स्थापयिथ्यति इति सनत्कुमारसंहितायां वैकुण्ठचतुर्दशीकथा समाप्ता अयं शिवरात्रिव्रतं अमातमासेन माघकृष्ण
चतुर्दश्यां शिवरात्रिव्रतं तच्चाधरात्रव्यापित्यकार्यं तदुक्तं नारदसंहितायां अर्धरात्रयुतायत्र माघकृष्णचतुर्दशी शिवरात्रि
व्रततत्रसोन्वमेधफलं लभेत् ईशानसंहितायामपि माघकृष्णचतुर्दश्यामादिदेवो महाग्निशि शिवलिंगमभूतत्रकेति स्म
ये सप्तमं तत्कालव्यापिनीयात् शिवरात्रिव्रतेति शिः माघकृष्णचतुर्दश्यामात्रमातमास परत्वेन अतएव चतुर्दश्या तु कृष्णा
यां फाल्गुने शिवपूजनं तामुपोष्य प्रयत्नेन विपयान् परि वर्जयेत् इति सूक्तं तुक्त्वेनेपो णमातमासोऽयुक्तः महाग्निशाच महग्निशाह
घटिके रात्रमभ्यामयो रिति देवलोक्तं निशीथरूपेव एव चाधरात्रशब्देऽपि तत्पर एव दिनद्वये निशीथव्यासाव्यासो वापरे वप्रदोष
व्यापिनीलाभात् दिनद्वये चतुर्दश्या पूर्वोत्पत्त्या प्रशस्तमा आदित्यास्तमये काले अस्ति चेद्या चतुर्दशी प्रदोषव्यापिनीयात् शिव
रात्रे चतुर्दशी रात्रौ जागरणं यस्मान्नास्मान्नासमुपोषयेत् अहोरात्रव्रतं यच्च एकमेकानि शो गतं तस्यासुभययोर्ग्रान्यामाचरेत्तद्
न ब्रवीति कामिका शिवरात्रिः शिवरहस्य स्मृत्यन्तरादिवचनाच्च न च पूर्वदिने अधिकव्याप्तिवशात् पूर्ववेति शक्यम् एतस्य मू
यमास्यात् अर्धत्वाभिनिन्यायमात्रत्वेन वत्तन बाधकत्वायोगात् प्रत्यन्तं निरुक्तवत्त्वेनैव न द्वाधाच्च पूर्वदिने निशीथे परदिने प्रदो
खेन दापूर्वेव अर्धरात्रात् पुरस्ताच्च ज्ञानायोगो यदा भवेत् पूर्वविद्धेव कर्तव्या शिवरात्रिः शिवश्रिया इति पाज्ञे जयायोगस्य विहित
त्वात् महतामपि पापानां दृष्ट्वावेति कृतिः पुरा न दृष्टा कुर्वता पुमा कुह्युक्तं तिथिं शिवा इति स्कां दे दर्शयोगस्य निर्दिष्टत्वाच्च य
नुकालतत्त्वविवेचने नैव्ये दिनद्वये निशीथव्यासावपूर्वविद्धा विधाय कान्युत्तरा विद्धा निषेधकानि वचनानि सावकाशानीत्कृत्वा पू

ध्वंवाद्येत्युक्तं तन्नसंभजसं निशादयेचतुर्दश्यापूर्वात्याज्यापराशमेतिभाधवाद्युदाहृतकामिकवचनाविरोधात् नचपूर्वमिह
 विधायकानाउत्तरविन्दानिवेषकानांविषयालाभमितिशङ्काम् प्रदोषमिशीथयोर्विरोधमिशीथग्रह्यतायाउपो ह्रजबललेनविषयला
 भस्यानुपदमेवोक्तत्वात् प्रदोषव्याप्तिभावात् यदादिनृदयमिशीथव्याप्तिस्तदापरेवमाधासितेभूतदिनाहराजन्त्युपातयोगाय
 दिपचदश्याः जयाप्रयुक्ताननुजातुकुर्याच्छिवस्यरात्रिप्रियकृच्छिवस्य इतिहेमादिभाधवल्युदाहृतपुराणवचनादितिपरेव
 अस्मिन्ब्रतेउपवासजागरणपूजापाफलसंबधान् त्रयमपिप्रधानं तथाचनगररवडे उपवासप्रभावेनबलादपिचजाग्रात् शिवरात्रि
 स्तथातरस्यालिंगस्यापिमपूजया अक्षय्यात्प्रभतेकामान्शिवसाधुज्यमानुयात् इदं ब्रतसंयोगपृथक्कृतन्यायेनित्यकास्यच परास्
 रतरनास्तिशिवरात्रिपरात्सरा नपूजयतिभक्त्यशरुःइतिभुवनेश्वर जंतुजन्मसहस्रपुयुज्यतेनात्रसशायः इतिस्कांदे पारणच्चे
 तद्वते स्कांदेतिथिमध्येतदेतच्चोक्तं उपाषणच्चतुर्दश्याच्चतुर्दश्यातुपारणं कृतेः सकृत्तलक्षेअलप्यतेयदिवानवा ब्रह्मांडोदरमध्येतु
 यानितीर्थाभिसंनिधौ संस्थिताभिप्रवन्तीहृमृतायापारणेकृतं तिथ्यतेपारणंकुर्यादित्नाशिवचतुर्दशी तथा कृष्णाष्टमीस्कंदषष्ठीशिवरा
 त्रिस्तथैवच एताः पूर्वयुताः कार्यास्तिथ्यतेपारणभवत् अनयोर्विरुद्धवचनयोर्व्यवस्येवमाधनेनान्ता यामत्रयोर्ध्वगामिन्याभ्रान्तरेवहि
 पारणमिति वचनाद्यामत्रयमध्येचतुर्दशीसमाप्तेतिथ्यतेतदुत्तरगामित्यनुभ्रान्तस्तिथिमध्यएवेति तिथिमध्यकालोमुख्यस्तदंतकालोगोणः
 उत्तरमावित्वादित्याहुः केचित्तु शक्तस्तिथ्यते अशक्तस्तिथिमध्यएवेत्युचुः शिवरात्रिग्रहणतुपूर्वविन्दोविधानार्थमिति वस्तुतस्तु सात्वस्त
 मयपर्यंतव्यापिनीचिन्तरहीन दिवैवपारणंकुर्यात्पारणंनेवदोषभाक् शिवरात्रिकरणपठित्वकालादृशादिलिरिवतवचनार्तिहृवातिथिसमा
 प्तेतिथ्यतेन्यथातन्मध्यएवेति इतिनिर्णयः अथब्रतविधिः मासपक्षाद्युद्धिरव्यमपापक्षयार्थमक्षय्यमाक्षमाग्रात्यर्थशिवरात्रिब्र
 तंकरिष्ये इतिमंकृत्य षोडशापचारैः शिवपूजांकुर्यात् तत्रपूजा आगच्छदंवर्देशमत्यलोकाहितेच्छया पूजयाभिधानेनप्रसन्नः
 सुमुखोभव सहस्रशीर्षत्यावाहनं पादासनंकुरुभ्रातृनिर्मलस्वर्णनिर्मितं मूषितंविधेरत्नैः कुरुलपाडुकासनं पुरुषएवेदमित्यासनं

गंगादि सर्वतीर्थेष्वोभयाग्राथैर्नयाहृतं तौयमेतत्सर्वस्पर्शपाद्यार्थप्रतिगृह्यतां एतावानस्येतिपाद्यं गंधोदकेनपुष्पेणचंदनेनस्रगंधि
ना अर्घ्यगृहाणदेवेशभक्तिंसेत्यचलांकुरु त्रिपादूर्ध्वइत्यर्घ्यं कर्पूरोशीरस्मरभिशीतलंविमलजलं गंगायास्तुसमानांतगृहा
णाचमनीयकं तस्माद्द्विरांकेत्याचमनीयं मंदकिन्त्याःसमानांतंहेमाभोरुहवाप्तिं स्नानायतेभयाभक्त्यानीरस्वीक्रियतांवि
भो यत्पुरुषेणेतिस्नानं वस्त्रंस्नूस्मदुकूलंचदेवानामपिदुर्लभं गृहाणत्वमुमाकांतप्रसन्नोभवसर्वदा तंयज्ञमिति वस्त्रं य
ज्ञोपवीतसहजं ब्रह्मणानर्मितंनपुरा आयुष्यंभववर्चस्वउपवीतंगृहाणमे तस्माद्यज्ञात्सर्वेत्कपवीतं श्रीखंडंचंदनंदिव्यगंधा
ढ्यंस्मनोहरं विलेपनंस्मरंश्चंदनंप्रतिगृह्यतां तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतइतिगंधं मात्स्यादीनिस्स्रगंधीनि० तस्मादस्वेतिपुष्पं
वनस्पतिरसाद्भूतो० यत्पुरुषमितिधूपं साज्यंचर्वीतं० ब्राह्मणास्येतिदीपं नैवेद्यंगृह्यतांदेव० चंद्रमामनसदतिनेवेद्यं
पूगीफलंमहद्विष्यं० तांबूलं हिरण्यगर्भेतिदक्षिणां चक्षुर्देसर्वलोकानांतिमिरस्यनिवारणं आतिव्यंकल्येतमन्त्यागृहा
णपरमेश्वर नीराजनं फलनफलितंसर्वत्रैलोक्यंसत्त्वाचरं तस्मात्फलप्रदानेनसफलाश्वमेनोरथाः फलं याभिकानिचपा
पानि० नाभ्याःआसीतिप्रदक्षिणां मंत्रहीनोक्रशाहीनंभक्तिहीनंस्मरंश्चर यत्सृजितंमयांदेवपरिपूर्णतदस्तुमे सप्तस्थासन्निनिम
स्कारं सद्योजानमिति वामदेवायेतिवा यजेनयज्ञमितिमंत्रपुण्याजलिं श्रूयतांयर्मसर्वस्वशिवाचरं नम्रयज्ञविधिनेनस्व-
र्गपुण्येनकर्मणा कृत्वास्नानंशक्तिर्भूत्वाधोतवस्त्रसमन्वितः स्थापयेद्देवदेवेशमंत्रैर्वेदसमुद्भवेः नतः पूजाप्रकर्तव्यापूर्वीक
विधिनाततः नमोयज्ञजगन्नाथनमस्त्रिभुवनेश्वर पूजागृहाणमहन्नामंशमशमशमपंद मयममहूरपूजा पूर्वेंदोमहाकालाशु
गीर्भुगीचदक्षिणे वषट्कंधोपश्चिमेचदेशकालोनथान्तरं गंगाचयमुनौचैवपार्श्वेचैवव्यवस्थितं नमोव्यक्तायसूक्ष्मायनमस्ते
त्रिपुरांतक पूजागृहाणदेवेशायथाशक्त्योपपादितं द्वितीयमहूरं वंक्षंहंविधिधैःपाशैः संसारभयबंधेने पतितंमोहजाले
मात्वंसमुद्धरशकर तृतीयं चतुर्थमहूरंआद्यवत् नमःशिवायशानायसर्वपापहरायच शिवरात्रौमयादत्तंगृहाणाध्यं-

प्रसीदमे द्वितीये दुःखदारिद्र्यभावेऽद्यदगोधं पार्वतीपते मां वैत्राहि महो देव गृहाणा ध्येनमोस्तु ते तृतीये किं न जानामि देवेश नावद्व-
 किंप्रयच्छमे स्वपादाग्रतले देव दास्ये देहि जगत्सते चतुर्थे इति प्रार्थना इति शिवपूजासमाप्ता अथ कथा मृत्तरवाच मकारण
 मशेषस्य जगतः सर्वदा शिवः गोब्राह्मणनृपाणां च त्रिवंशवतु मे सदा कैलासशिखरासीनं देव देव जगद्गुरुं पंचवक्त्रं दशभुजं
 त्रिनेत्रं शरलपाणिं पिनाकशोभि तकरवरं देवदेव कधारिणं कपालरवद्वाग्धरं नीलकण्ठं सुशोभितं भस्मांगव्यालशोभाढ्यम
 स्थिभालाविभूषितं नीलजीमूतसंक्राशस्त्रयंकोटिसमप्रभं कीर्तुं तं च शिवं तन्नगणेऽप्यपरिवारितं विस्तृत्य देवताः सर्वास्तिष्ठन्ते
 परमेश्वरं तं दृष्ट्वा देवदेवेशं महस्योत्फुल्ललोचनं पार्वतीपरिपश्यच्छविना यावन्नास्थिता गोरीशो वाचमर्नरं त्रिस्मयौत्फुल्ललोच
 ना पार्वत्युवाच कथयस्व प्रसादुनयद्गोप्यं ब्रतमुत्तमं श्रुत्वा स्तयोक्ता देवेश ब्रतानां निर्णयाः शक्रभाः तथो वेदानधर्मीश्वर्तार्यध
 र्मास्त्वयोदिताः नास्ति मे निश्चयो देव ज्ञाता हं च पुनः पुनः तस्माद्ददस्व मे देव त्वेकं निः संशयं प्रभो ब्रतानां मुत्तमं देव भुक्तिभुक्तिम
 दायकं तदहं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व समप्रभो शृणु देवि प्रवदस्यामि ब्रतानां मुत्तमं ब्रतं यन्न कस्यचिदाख्यातरह-
 स्यं भुक्तिदायकं येनैव कथ्यमानेन यमो विलयतां ब्रजेत् तदहं कथयिष्यामि शृणुष्वैकमनाः प्रिये माधभासे कृष्णपक्षे अमायु
 क्ता चतुर्दशी शिवरात्रिस्तु सा जोया सर्वयज्ञोत्तमोत्तमा दानेयं ज्ञेयं तपोभिश्च ब्रतैश्च विविधैरपि नतीर्थैस्तद्देव त्वत्पुण्यं शिवरात्रि
 ब्रतोद्भव शिवरात्रिसमं नास्ति ब्रतानां मुत्तमं ब्रतं ज्ञानतो ज्ञानतो वापि कृत्वा मोक्षमवाप्नुयात् मृतास्ते निरयंत्य त्कागतास्तो शिवसन्नि-
 धौ सर्वमंगलीलाच सर्वा मंगलनाशिनी भुक्तिभुक्तिप्रदा वै शासत्यं सर्वानने देव्युवाच कथय मम पुंरुत्पत्का शिवलोके ब्रजेन्नरः ए
 तन्मे महदाश्चर्यं मत्पक्षं कुरु शंकर शंकर उवाच शृणु देवि यथा ह्यंतां कथां पौराणि कीदृशमां यमशासनं हं श्रीच शिवस्थानमदा-
 यिनी कंश्चिदासीत् पुरा देवि निषादो जीवघातकः प्रत्यतदेशावासी च भूधरा सन्नि केतनः सीमाने समदातिष्ठत्कुटुंबपरिपालकः शूरो
 नित्यं धनुर्धरी शक्राभागः कृष्णाकं नुकः बद्धगोधांशुलित्राणः सदैव भृगुचारतः एवं विधेनिषादो सोऽचतुर्दश्यां दिने शक्रो यवहारिकैश्च द्र-

व्यार्थेद्वागरेप्ररोधितः तेनापि देवतादृष्टाजन्मावचनं श्रुतं उपवासव्रतानां च शिवः शिवशिवोति च दिजांतैस्तेस्तदायुक्तः शान ईयं प्रदीयतां न तो
 सौधुनुगदाय दक्षिणेन गतः स्वयं आगच्छन् सवनोद्देशे जनहासं चकार सः शिवः शिवकिमेतदेकैर्वैतिनगरे जनाः वने च रात्रिरीक्षंस्तु च
 नुदिक्षु इतस्ततः पदं च भृगुमार्गं च अन्वेष्य च सूकरान् भृगान् इतश्च तच्च धावन् आभिषेपु लुब्धमानसः वनं च पर्वतान् सर्वान् भूमिभित्ता
 गिरिकंदराः संप्राप्तं तेन नो किंचित् भृगुसूकरं चित्तं निराशो लुब्धकस्तिष्ठन् तदा ह्यस्ते गतो रविः चिंतयित्वा जलोपांते जागरजीवधानेन
 संविधास्यास्य होरात्रोनिश्चितं समजीवनं गतो सो जलमासीत्यतीरस्यो जालिमध्यतः आश्रमं कर्तुं मारेभे आत्मनो गुप्तिकारणात् जालिम
 ध्यं महालिंगं स्थितं स्वार्थं भुवं श्रमं बिल्ववृक्षोपमं हानुं दिव्यो जालिमध्ये च संस्थितः गृहीत्वा तस्य पर्णानि मार्गं शतद्वयार्थं सक्षिपत् क्षि-
 स्तानि दक्षिणे भोगेन पतुर्लिंगमूर्धनि नदिवा भोजनं तस्य आभिषेपु लुब्धमानसः ततश्चिंतयमानस्य निद्रासमजायत तस्य गर्धममासाद्य लुब्ध-
 कस्य वरानने न निष्ठंति मृगाः सर्वे शरधातमया तदा मृगान्निरीक्ष्य तस्तस्य निद्रा निशो व्यजायत बिल्वमध्ये गतस्यास्य प्रथमः महारोगतः त
 त्वाजलार्थमायाता हरिणी गर्भं संयुता शो वनस्थामा रूपा च स्तनपीना स्रग्शांभना निरीक्षंती दिशः सर्वांश्च शस्त्रं कुल्लोचना लुब्धकेनापि सादृष्टा
 बाणगोचरमागता बाणश्च संधितस्तेन एकदंष्ट्रेन चेतसा श्रोतयित्वा यपत्राणि प्रक्षिप्तानि शो बाणरि शिवं देवसंदाध्यायन् शीतेन परिपीडि
 तः एतस्मिन्नंतरे दृष्टो हरिण्या लुब्धकस्तदा लुब्धकस्तु स्तूपेण कृत्वा तदवदश्यते दृष्टानु तस्य संधानयमदृष्टा संभ्रं प्र मृगी सा दिव्यया वा
 चा लुब्धकं वाक्यमब्रवीत् मृगयुवा च स्थिरो भवमहाव्याध सर्वजीविन कृतं कथयस्व महाबाहो किमर्थं मां हनिष्यसि लुब्धक ठवा० कुटुंबपी
 डितं मे यक्षधया च मया सह पुष्याभ्यहं संदेवापि त्याभिषाहारभोजनेः धनं वैमहृहेनास्ति तेन त्वाहं निमिशो भजे स्तुतुं शः सां प्रदूजयामा
 वेन जागरोपोषणेन च चतुर्थीशेन पापानां विमुक्तो लुब्धकस्तदा लुब्धकस्तु ततो हस्वा मृगीभानुष भाषिणी आश्चर्यं परमं दृष्ट्वा किंचि
 द्दर्भसमन्वितः लुब्धक उवाच मया हि धातिता जीवा उत्तमा धर्ममाभ्यामाः न श्रुता ईदृशी वाणी श्वापदानां कथंचन कस्मिन् देशे त्वमुत्स
 न्नाकस्मात् स्थानादिहागता कथयस्व प्रयत्नेन परं को तूहला हि मे मृगयुवा च मृणुवं लुब्धकश्चेष्टकथयामितवा रिक्त्वा आसीत् सर्वमहाभ्य

स्वर्गेशक्रस्यचाभरा अनंतस्फुल्लवर्णसोभारयेनचगर्विता सोभारयमदपुसंगोदानोवाबलगावेतः मयेवच कृतोभर्ताहिरण्याक्षो
 महासुरः तेनसार्द्धंमयासुर्कंचिरकालंयथोमितं एवंकालोगतोव्याधक्रीडंन्यामसुरेणच एकद्वोप्रोक्षितुंनृत्यंशस्त्रस्यगतातदा यावद्
 छाभ्यहंतवतावन्माशंफरोब्रवीत् कृगतात्वेवराहेकेनवासगनाशरुमे किंवासोभारयगर्वेणनायाताममर्मादिरं मन्येकथयशीघ्रंनो-
 वाशापददामिते शापभीत्यामयातत्ररत्नकंशंकरायनः शृणुदेवप्रवक्ष्यामिशापानुग्रहकारक ममास्तिभर्ताविश्वेशदानवेदोभहाबलः
 तेनसार्द्धंमयोदेवर्क्रीडितंनजमर्दिरे तेनाहंनगतशीघ्रंस्त्रक्षिसंहारकारक रुद्रस्तद्वचनंश्रुत्यासकोषोवाक्यमब्रवीत् सुगःकामातुरोभिन्योह
 रण्याक्षोभविष्यति तंभुगीतस्यभार्यावैभविष्यसिनंसंशयः त्यक्त्वास्वर्गतथोदेवान्नवंभानुमर्हसि द्वादशाब्दानिभोभद्रंभविताशापगव
 ते परस्परस्यशोकंनशापांनोपिभविष्यति अनुग्रहः पुनस्त्वेषःशंकरेणकृतः स्वयं कदाचिद्भिव्याधंरोममसान्निध्यमाश्रितः वधार्थंन-
 स्वसंग्रामापूर्वजन्मस्मारिष्यमि तत ऊर्ध्वंतदारुद्रहस्त्रासोत्समवाप्यमि शंकरानमयादृष्टोऽस्मत्प्राप्तिंस्मन्माहावेन ननोदुःखमनुमासामासमद
 विवर्जिता गर्भोक्रान्ताविशेषेणनवध्यात्वेभिनिश्चितं त्वत्कुटुंबस्यनेनूनंभोजनंनभविष्यति आयास्यतिभुगीत्वन्यामार्गेणानेननुद्यक पीन
 योवनसपन्नावहुमासामंदोद्धता भोजनंसकुटुंबस्यनवसद्योभविष्यति अथवान्याभुगोव्याधपानार्थंतुजलाशये आगमिष्यतिप्रत्युपेक्ष-
 धानस्यनसंशयः गर्भंन्यत्क्वापुनःयानवीनानुसंहिष्यबधुषु शपथेरागमिष्यामिसंहिष्यचसरवीजनं नस्यास्मद्वचनंश्रुत्वाव्याधोवि-
 स्मयमागतः स्तूणमेकंनथास्थिताव्याधोवचनमब्रवीत् नागमिष्यतिचेदन्योजीवत्वमपिगच्छमि क्षुरधयापीडितोहवेकुटुंबचविशेषनः
 प्रातस्त्वयाममग्रहमागतव्यंयथायथं शपथेभ्रम्रजत्वेदियथाभिमन्ययोभभवत् सयिवोवायुरादित्यःसत्यंतिष्ठंतिदेवताः नस्मान्मन्येन
 गंतव्यंभवत्यास्वग्रहंप्रति तस्यतद्वचनंश्रुत्वागभ्रान्तंसाभुगीतदा चक्रेसत्यप्रतिज्ञांवैव्याधस्याभपुनःपुनः भृगुवाच द्विजोभूत्वतु
 योन्याधेवेदभ्रम्रांभिजायेन स्वाध्यायसध्यारीहृतःसत्यशौचविवर्जितः अधिक्राणांकिनाअयाज्यानांचयाजकः नस्यपयेननि-
 व्याभिरयदहंनगमंभुनः दुष्टदुष्टेनपुत्यापंधूर्नवाशामकंदके नास्ति केचविशीलेचपरदाररेनतथा वेदविक्रयिणीचिवशवस्तुकमोजने

तेन पापेन लिप्याभियद्यद्दनागमेषुनः सृतायाः प्रतिग्रहाहोमानां विचारपालकं तेन पापेन लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं दानं दातुं प्रहृष्टस्य यो
 तस्य करोरनरः तेन पापेन लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं देवद्व्यंगुरुद्रव्यं ब्रह्मद्रव्यं हेतुयः तेन पापेन लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं दीप
 दीपेन यः कुर्यात्सादृशं दत्तं वाचयत् तेन पापेन लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं भर्तृन्स्वामिनिं मित्रमात्मानं बालं भवेत्तु च गावित्रचगुरुनारीयोभारय
 निदुर्मतिः तेन पापेन लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं अवेष्टावेचयन्तापयन्तापदं भिके जने भजितो द्येषु यत्पापं परदोषानुकीर्तने कृत
 अचकदर्थे च परदारनेतया सदत्त्वारविहीनेन परपीडाप्रदायके परंपश्यन्त्युक्ते च कन्याविक्रयकारके हेतुके बकहंतो च कूटसाक्ष्य-
 ज्ञं हतया एतेषां पातकं मर्त्यादनायाभिनेतृहं यत्पापं ब्रह्महत्यायां पितृभ्यान्तृवधेन या तेन पापेन लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं यत्पापं
 व्यकानां च यत्पापं गदगदयिना तेन पापेन लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं विभार्यः पुरुषो यस्तु समहृष्टान पश्यति तस्य पापं न लिप्याभि
 य० सकृद्दत्त्वा तु यः कन्यां द्वितीयाय प्रयच्छति तेन पापेन लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं कथायां कथ्यमानायां संतरं कुरुते नरः तस्य पापं
 न लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं परीनं दापयति न्यवेदं निदापरोक्ष्यः तस्य पापं न लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं यस्य संयग्रहणीभायां द्रा
 क्ष्मणी च विशेषतः तस्य पापं न लिप्याभिय० तेन श्रद्धितुं यामुद्गुः पतितं बहु भान्तक असच्छास्त्रार्थं निपुणं पुराणार्थं विवर्जितं सूरैर्वपारं
 डनिरते कथयिष्यते क्विजे एतेषां पातकं मर्त्यादनायाभिनेतृहं एकार्कमिष्टमश्रातिभायां पुत्रविवर्जनः आत्मे जागृतां सपन्नां स-
 मानसं हेशेरे न प्रयच्छति यः कन्यां नरो वैज्ञानं दुर्लभः तेन पापेन लिप्याभियद्यद्दनायाभिनेतृहं सुग्रीवाकृतं न श्रुत्या लुब्धको लुब्धमान
 सः संदृत्य बाणसंधानान्मुमोच हरिणीं तदा नस्यामुक्तिप्रभावेन निगिराणां पिप्रपृतनात् भुक्तो सोपातकेः सर्वस्मिन् क्षणान्तां प्रमथयः
 द्वितीये प्रहरे ग्रामे मध्यरात्रे महानिधिं तस्मिन्नेव क्षणे ग्रामे परामासा मृगीं तदा संव्रस्ता मयसं मयापनि मन्वेष्यतीमुहुः जानि मध्ये-
 स्थितेनाथं दृष्ट्वा सालुब्धकेन तु पुनर्दृष्टस्य पत्राणि चोदयित्वा करेण तु क्षिप्तानि दक्षिणे भ्रामेति गोपरिदिदृक्षया तस्यावधार्यते
 नाथो बाणो धनुषि संधितः तिस्रं स्तत्रैकचित्तेन कुटुंबार्थं जिघांसया निरीक्ष्यन् लुब्धको यावद्दणं स्यादिति मुंचति तावन्मुग्धा स-

संहृष्टो ह स्वातंत्र्यविह्वलाभवत् अद्यैवमगिनीमोहिर्लुब्धकेन विनाशिता मम किं नो वितत्येन तस्मादुःखेन पीडिता १०० वरौ मृत्युर्न शोको वेदुः
प्राव्याधे विशेषतः एवं संचित्य हरिणी लुब्धकं वाक्यमब्रवीत् हरिण्युवाच धनुर्धरवरव्याधसर्वजावनिहंतन दुहिमेव च न चैकपश्चा
त्त्वमो निपातय आयाता हरिणी चैकामार्गेणानेन लुब्धकः समायाता यवानेव सत्यकथयस्मव्रत तच्छुलालुब्धकस्तत्राविस्मता क्षणमसत न
स्यास्तु यादृशी वाणी अस्याश्चैव तु तादृशी सा चैषा चागता नूनं प्रतिज्ञापालनाय च अथ वान्या समायाता यातया कथिता पुरा लुब्धक उवाच
अहो रात्रं कृतं कष्टं कुटुंबार्थमयामृगि अशुनात्वां ह निष्पामि देवानां स्मरणं कुरु व्याधोक्तं वचनं श्रुत्वा हरिणी दुःखिता भृशम् व्याधमाहू
दित्वा वैभो मां व्याध निपातय तेनो बलं तथा सर्वे निर्दग्धं विरहाग्निना अहमप्राणान् विभो स्यामि भोजनेन न जायते बलबांश्च महो ते जाय
दमांससमन्वितः अन्यश्च पीनगौरोगो मृगो ह्यत्रागमिष्यति अहं च दुर्बलानूनं मेदमांसं विवर्जिता केवलं पापभाक्कां हं मम प्राणविमोचकः
मार्गेणानेन भो व्याध मृग आयास्यति स्फुटम् तं हत्वा ते कुटुंबस्य तृप्तिं मित्रं न भविष्यति तयोक्तं लुब्धकः श्रुत्वा किं करोमीत्यर्चि नयत् मृ
ग्योक्तो हि स युक्तार्थ एष मे निश्चयो हृदि संचित्य लुब्धकः आह मृगी शोकातुरांशुशाम् सत्यं वद महाभागे प्रत्ययो मे यथा भवेत् तस्य तद्
चनं श्रुत्वा हरिणी दुःखकर्षिता चक्रे सत्यं प्रतिज्ञातुं व्याधस्याये पुनः पुनः मृग्युवाच क्षत्रियस्तुरणं श्रुत्वा मां शांभयो न गच्छति तस्य पापेन
ल्लिप्येह यदि नायामि ते गृहम् भेदयंति तडागा निवापि म्वाथ गवामपि मार्गस्थानं च ये म्रंति सर्वे सत्वभयं क्रमाः तेषां वै पातकं मत्स्यदि
नायामि ते गृहम् एतच्छ्रुत्वा तु व्याधेन सापि पुष्का मृगी तदा जलं पीत्वा तु बहुशो गता स घोययागतम् आलिमथ्यै स्थितस्यास्यः द्वितीयः प्र
हरो गतः चोदित्वा चित्त्वपन्नाणि पुनर्देवं नियोजयत् पीडितो तो वशीतेन स्फुरया गृहं चिंतया शिवः शिवेति जल्यन्ते न निद्रा मृगप्लब्धवा
न कृतं स्फुरार्चनेन प्रहरे प्रहरे गते वीक्ष्यंश्चैव दिशः सर्वाः सत्वमार्गां निरीक्षयत् लुब्धकेनाथ हं शो सो हरिणश्चंचलेक्षणः विलोक्य
न्दिशः सर्वा मार्गमाप्नो मृगी पदः सो भाग्यबलदं पदो मदनो न्यत्तपीवरः तं हत्वा बाणमाकृष्य ह्यकार्णं तु घृयानसः बाणमुंचति यावेह
तावद्दृशो मृगेण तु कालरूपं तु तं हत्वा मृगश्चित्तितवान् स्फुराम् निश्चितं भविता मृत्युर्गोचरस्य सत्यमेव तः भार्यो प्राणसमाभेः धव्याधे

नेहनिपातिता नयाविरहितस्याद्यनूनंभृत्युभिविष्यति ह्यहाकालकृतं पापं यद्दार्शदुःखमागतम् भार्ययानसमं सौख्यं गृहेष्विवनेषु
 च तर्थावनानधर्मोस्तिनार्थकामोविशेषतः वृक्षमूलेऽपि दधितायत्रातिष्ठति तद्गृहम् आसादोऽपि तथाहीनः कांतारादतिरिच्यते धर्मका
 मर्थकार्येषु भार्यापुंसः सहाधिना विदेशे च गतस्यापि सर्वविश्वासकारिणी नास्ति भार्यासमो बंधुर्नास्ति भार्यासमं स्मरवम् नास्ति भार्यासम-
 लोकेन रस्यार्ते स्वभेषजम् यस्य भार्या गृहे नास्ति सापिचेक्षियवादिनी अरण्ये तेन गतं व्ययथारण्यं तथा गृहं एकाग्रणसमामेष्टुहितीयाग्राणदा
 प्रम इत्येवं चिंतयित्वा तु लुब्धकं वाक्यमब्रवीत् भृगु उवाच शृणु व्याधनश्चेष्टह्याभिप्राहारभोजन यत्ते पृच्छाम्यहं वीर तद्वक्तव्यं प्रभो आग
 तं हरिणी युग्मं केन मार्गेण तद्गतम् त्वया विना शितं वाथ सत्यं कथय मेऽधुना तस्य तद्दृष्टं न श्रुत्वा लुब्धको विस्मयंगतः अस्मावपि न सामान्यो देवताक
 प्यनुत्तमा उवाच लुब्धकः सद्यस्तस्याग्रे वाक्यमुत्तमम् लुब्धक उवाच ते गतेऽनेन मार्गेण सत्यं कृत्वा ममाग्रतः ताभ्यां दत्तो सिंशुत्तयर्थे मत्तम
 धुनानघ संप्रति त्वां ह निष्यामि नेव मोक्ष्यामि कर्हि न्वित् भृगु उवाच तत्सत्यं कीदृशं ताभ्यां वाक्यमुक्तं तवाग्रतः येन ते प्रत्ययोजातो मुक्तं त-
 द्हरिणी ह्ययम् ते गते केन मार्गेण ये मुक्ते व्याधतेऽधुना व्याध उवाच ते गतेऽनेन मार्गेण स्वमाश्रमपदं प्रति व्याधेन कथितास्ताभ्यां शपथा ये ह
 तास्तदा तच्छ्रुत्वा वचनं तस्य हरिणी तद्दृष्टमानसः भृगु उवाच ताभ्यां व्याधय दुक्तं च तत्करोमि न चान्यथा प्रभाते तद्गृहं नूनं मार्गमिष्यामि
 निश्चितं भार्यां क्रतुमतीमं दय कामार्तोऽप्यधुना श्रुताम् गत्वा गृहेऽथ सुक्तातामा पृच्छ्य च सहज्जनान् शपथैरागमिष्यामि गृहं तेनान्नसंशयः स
 द्गृहं स्तु गृहेनाद्यने तु शक्तः कथंचन तद्दृष्ट्वा मार्गेणैस्याद्यदहं घातिनस्तथा लुब्धक उवाच असत्यं भाषसे धूर्तं प्रतारयामि मां वथा कृत्वा
 मृतं स्थितं तेन च तदा गच्छति कोत्यधीः व्याधस्य वचनं श्रुत्वा हरिणो वाक्यमब्रवीत् शपथैरागमिष्यामि यथा ते प्रत्ययां भवन् व्याध उवाच
 भृगु शपथान्ब्रूहि विश्वासो मे भवेद्यथा यथा हि मे वया भित्वां स्तु गृहं प्रतिकामुक भृगु उवाच भर्तारं वचयेद्यस्त्वास्वामि न वचनेन रः
 भिन्नं च वचयेद्यस्तु गुरुद्रोहं करोति यः विरसंतुरसं दद्यात्संभवेदं करोति यः भेदयेद्यस्तु डागानि प्रासादं पातयेन्नथा प्रवासशीलो यो वि
 प्रः क्रयविक्रयकारकः संध्यास्नानविहीनश्च वेदशास्त्रविवर्जितः मद्यपास्त्रीषुरक्ताये परनिदारताश्च ये परस्त्रीसंवकाविभ्याः परपेशृत्य सूच

काः शूद्रान्भोजिनोयेनभार्यपुत्रास्त्यजंति ये वेदनिंदापरायेनवेदशास्त्रार्थनिंदकाः तेषां वैपातकं मर्द्ययदिनायाभिनेतृहम् भार्यासंयहणा
 यस्य व्रतशौचविवर्जिता सर्वाशीसर्वविभ्रंजादिजानामपि निंदकः त्रिषु वर्णेषु शूरायः शूद्रो न करोति वै विप्रवाक्कपरित्यज्य पागवद्भ्रात्रि
 रताः सदा ब्रह्मचर्यरताः शूद्राये च पारवंडसंश्रिताः तेषां वैपातकं मर्द्ययदिनायाभिनेतृहम् निलासैलंघृतसौद्रं कंबलवणगुडम् लोहं
 स्नादिकं सर्वरंगान्भानाविधानपि विक्रियान्तेन शूद्रश्चेन्न दोषो न विद्यते मर्द्यभांसं विषं दुग्धं नीलं च हृषभं तथा मीनं क्षीरं सर्पं कूटं चित्रा
 न्मकफलानि च मद्यादिविक्रयेद्यस्तु शूद्रोपमदं भोहितः आदित्यं विष्णुमीशानं गणाध्यक्षं तृपावर्तनाम् एतान् त्यक्त्वा गृहे भूदोयोन्यपूज
 यते नरः तस्य पापेन लिप्याभियदिनायाभिनेतृहम् योगांस्तृशतिपादेन ह्नादितेः कंच स्रज्यति एकांकोभिर्हृमभ्रानाति तस्य पापस्य भाग्य
 हम् भ्रातापित्रो रपोष्ठत्त्रिक्रियासु दिश्य पाचकः कन्याशुल्कोपजीवी च देवब्राह्मणनिंदकः गोघ्रासहं तकारच अतिथीनां च पूजनम् येन
 कुर्वति गृहिणस्तेषां पापं भवेन्मम घृताकंच पदोलं च कालिं गंतुं बिक्राफलम् मूलकं न्यशुन कंदं कुसुमं कनशाककम् एतानि भक्षयेद्य
 स्तु नरो वैशानुर्बलः तस्य वैजायते शक्रिश्चाद्रायणशतैरपि एतेषां पातकं मर्द्ययदिनायाभिनेतृहम् यः पठेत्स्वरहीनं च लक्षणं न विवर्जि
 ते इयासुः संचरन्निजो वेदानुद्गारयेनुयः विप्रस्य पवतः कापि शृणोति इह चां त्यजः वेदोपजीविको विप्रोऽनिलो भान्छद्रभोजनः तस्य पापे
 न लिप्याभियदिनायाभिनेतृहम् शूद्रान्नेषु च ये सक्ताः शूद्रसंपर्कदूषिताः तेन पापेन लिप्याभियदिनायाभिनेतृहम् नरवक्त्रित्रिकर्तनंचे
 द्यो न क्षत्रसूचकः कूटकर्तो हि जोयश्च तस्य पापस्य भाग्यहम् कूटसाक्षी मृषावादापरद्रव्यस्य तस्करः परदाराभिगामी च ये च विंशवासा
 तकाः द्रव्येद्रव्यं विनिक्षिप्य पानकूटसमाश्रिताः वेश्यारताः सदा ये च दानदानतुर्निवारकाः भर्तारद्रव्यहीनं च कुरूपव्याधिपीडितम् यान
 पूजयते नारीरूपयौवनगर्विता एकादशीनथामाधेयासौ शिवचतुर्दशी तां पूर्वाविहा कुर्वीते तेषां पापस्य भाग्यहम् अर्थकिंबहु नोक्तेन को
 तुल्यकृतवाग्रतः यदिनायाभिनेतृहं मम सत्यं भवेन्न तेन वाक्येन संतुष्टो व्याधौ वैवातकल्पयः संदृत्य धनुषाबाणं भृगोमुक्ते गृहं प्र
 ति जलपात्नानुहारिणः प्रविष्टो गहनं प्रति गतो सौतेन भार्गेण गतं येन मृगीद्वयम् लुब्धकेन तदा तत्र जालिभ्यो स्थितेनाहि प्रत्युषं बिल्वपत्राणि

चोदयितामृतर्वच शिवः शिवेति जल्यन्वेत्याशयातो निजाश्रमम् अथोदिते सूर्यार्बिंबे अकामाज्जागरेकृते पापान्मुक्त्यप्यसौ सद्यः शि-
 वपूजाप्रभावतः यावद्दिशो निरास्तेत निराशो भोजनं प्रति तावच्छि शतृतात्वा न्यामृगीतत्रसमागता हस्वामृगीतं द्याधो बाणं धनुषि
 योजयत् अवन्युत्तयसौ बाणं तावदुक्तं यातदा माबाणान्युत्तयधर्मात्सन्धर्ममासु चरन् अहं न वध्यासर्वेषां भित्तिशास्त्रविनिश्चयः शया-
 नो मेथुनासक्तस्तनपो व्याधिर्षाडितः न हंत व्योमृगो राज्ञा मृगीन् च शिशुना वृता अथवा धर्ममुत्सृज्य मां हनिष्यसि मानद् बालकस्वगृहे सु-
 क्लास रक्षानां च निवेद्यैव शपथैरागमिष्यामि शृणु व्याधवचोमम यास्व भर्तारमुत्सृज्य परेषु सिरतासदा तस्याः पापेन लिप्यामि द्रिदिनाया
 भिते गृहम् मद्यमांसं विषदुग्धं नीलीकुं भ्रफला निच एतानि विक्रयेद्यस्तु नरो मोहसमन्वितः तेषां पापेन लिप्यामि द्यामि ते गृहम् तस्या-
 स्मदृचने शुला व्याधो विस्मयमागमत् ततो व्याधेन सासुक्ता गतावो निजमदिरम् व्याधो पितृस्थलं त्यक्त्वा जगाम स्वगृहं प्रति सर्वेषां वचन-
 ध्यायन् पृगाणां सत्यवादिनाम् एतेषां घातको नित्यमहं यास्यामि कार्गतिं कमाद्गृहं समायाता बालकः कुरुधर्यादिताः नान्मांसगृहे तस्य भो-
 जनं ये न जायते निराभिषंतुत हस्वानि राशस्तेऽभवस्तदा व्याधो पितृता तत्र तेषां वाक्यानि संस्मरन् न भोजनं निद्रा च लभते विश्वि-
 तस्यैव आगमिष्यति तेनूनं शपथैरपि यंत्रिताः न तानहं वाधिष्यमि सताव्रतमनुस्मरन् लुब्धकेन तदा मुक्तो हरिणः शपथैर्द्वैतः स्वभा-
 अमंतु संमासो यत्र तद्दरिणीद्वयम् सद्यः प्रसूता सा चैका द्वितीया रतिला लसा तृतीया पिसमायाता बालकैर्बहुभिर्हता सर्वाः सभेता ए-
 कत्र मरणे कृतनिश्चयाः परस्परप्रजल्यंत्यो लुब्धकस्य विचक्षितम् आयाता हरिणीं सुक्ता रूपाद्व्यारतिला लसाम् कृतदृत्यो भवन्नाभि-
 स्तेभ्यो वाक्यमथाज्जवीत् युष्माद्विरिह संस्थेयै कर्तव्यं प्राणरक्षणम् व्याघ्राद्दीपा लुब्धकेभ्यो बालकनाप्रयत्नतः यो हि सत्यानुगोभार्यो न भुंक्ते
 मोह संवृतः भ्रूणहासतु विजयेय सस्य जन्म निरर्थकम् संतानात्सर्गभा मोति इह कर्तितं च शाश्वतीम् संतर्तयित्ततः पाल्यास्वर्गसौरव्यप्रदा-
 यिका अपुत्रस्य गतिर्नास्ति इह लोके परत्र च येन केनाप्युपायेन पुत्रपुत्यादये तु मान् मया च तत्र गंतव्यं त्रयव्याधस्य मोदिरम् सत्यं तु
 पालनीयं स्यात् सत्ये धर्मः प्रतिष्ठितः एतच्छ्रुत्वा तु नानार्यो वाक्यमृनुः स एतन्निताः वयमप्यगमिष्यामस्त्वया साहै मुगो नम तथा

तेष्विप्रियंकांतनस्परामः कदाचन पुष्पितेषुवनोतिषु नदीनांसंगमेषु च कंदरेषु च अनानुष्ठाप्यभीरक्षितावयम् नवार्थमद्यन्मयाकं
 कीदृतेन त्वथाविना नारीणांपतिहीनानां जीवितैः किं प्रयोजनम् भित्तं ददाति द्विपितामि तं ज्ञातामि तं स्मृतः अमितरथ हि दातारं भनो
 रं कानपूजयेत् अपि द्रव्ययुतानां बहुपुत्रसहृदता साशोच्यांबधुवर्गस्य पातं होतुं कलागना गधमाल्यः । स्त्रयानित्यमायत भन्तुरग्रा
 तः नातं नीवाद्यते वीणानाचक्राश्च भन्ते रथः नापतिः स्मरवभ्रमोति नारीपुत्रशतैर्दृता नास्ति भर्त्रासमो धर्मो नास्ति धर्मसमः सुहृत् नास्ति
 भवत्रिसमो नाथः स्त्राणां भर्ता परागतिः एवं विलप्यताः सर्वाभरणे कृतनिश्चयाः बालकैस्तैः समायुक्ता भर्तृशोकेन दुःखिताः मृगस्तासां वचः
 शुलाहृदि तापपरो भवत् गंतव्यं किं गंतव्यं मया व्याधस्य भर्तृद्वयम् एकतस्तु हृत्तरसज्जुदं वस्य क्षयो भवेत् न हं किं न च धामि मम तस्य
 क्षयं व्रजेत् वरपुत्रस्य मरणं भार्याया आत्मनस्तथा सत्ये त्यक्ते नरो नित्यमाकल्यं रोरवव्रजेत् तस्मात्सत्यपालनीयं नरैः श्रेयोधिभिः सु
 दा एवं संचित्वा हरिणो धर्मान् हि दिसनोरमान् ताभिः सहैव शनैः कः क्षयात्तस्याश्च मययो तस्मिन्सरसि संस्नात्वा कर्मन्यासं चकार ह न ह्यि
 गंप्रणिपत्या शुद्धिदध्यायन् सदा शिवम् स्नानपानं परित्यज्य मेथुनं भोगमेव च कामं क्रोधं तथा लोभं भायां मोक्षविनाशिनीम् वंदयित्वा तु
 तं देवं लुब्धकाभिमुखं वययो तस्य भार्याश्च पुत्राश्च मरणे कृतो निश्चयाः अनगानं व्रतं दृष्ट्वा पृष्टलग्नाः समाययुः भार्यापुत्रैः परित्ततो मृगस्त
 देशभागमत् क्षुधितैर्बालकैर्जुक्तैर्लुब्धको यत्र तिष्ठति मृगस्तं देशभागत्यकुटुंबेन समन्वितः पालयन् सर्ववाक्यानि लुब्धकं वाक्यमब्रवी
 त् मृगउवाच ह न मां प्रथमं व्याध पश्चादेतान् क्रमेण तु बालकानि ततः पश्चाद्दृष्ट्यतो मा विडंबय लुब्धकैस्तु मृगा मस्या नास्ति दोषः क
 दाचन वयं यास्यामः स्वर्लोकं सत्यपूतान संशयः तथा तैः सकुटुंबस्य प्राणपुष्टिर्भविष्यति एतच्छ्रुत्वा तु वचनं मृगेण परिष्मादितम्
 आत्मानं निदयित्वा तु लुब्धको वाक्यमब्रवीत् व्याध उवाच अहो मृगमहासत्तगच्छ गच्छ स्वमाश्रमम् आमिषेण न मं कार्यं य
 द्वाव्यंतद्भविष्यति जीवानां यातने चैव विमुखस्तर्जने तथा नैव पापं करिष्यामि कुटुंबार्थं कदाचन त्वंगुरुर्मम धर्माणां सुपदेष्टा
 मृगेत्तम गच्छ गच्छ मृगश्चेष्टकुटुंबेन समन्वितः भवात्सत्त्वमभिशास्त्राणि सत्यधर्मसमाश्रितः मृगउवाच कर्मन्यासमहं कृत्वा

त्वत्सकाशमिहागतः हन्यतांहन्यतांशीघ्रंनतेपापंमविष्यति मयादत्तापुरावाञ्जनयाकहोनयाभ्यहम् एतच्छ्रुत्वातुवचनंलुब्धकोबाक्य
मभीत् लुब्धकउवाच त्वबंधुस्त्वंगुरुत्वातात्वंमेमातापितास्मद्दत्त मयात्यक्तानिशस्त्राणित्यक्तंमायादिकंबलम् कस्यभार्यासुताःक
स्यकुटुंबकस्यतन्मृग तैः स्वकर्मचमोक्तव्यंमृगाच्छयथास्मरवम् इत्युक्त्वासतदातूर्णवर्षजसशरंधनुः मृगंमदक्षिणीकृत्यनमस्तस्य
क्षमापयत् एतस्मिन्नन्तरेनेदुर्देवदुर्दुभयोदिवि आकाशातुष्यष्टिस्तुपपातस्मनोहरा तदादूतःसमायातोविमानंगृह्यशोभनम्
देवदूतउवाच अहोव्याधमहासत्वसर्वस्वक्षयंकर विमानमिदमारुह्यसदेहःस्वर्गमाविश शिवरात्रिप्रभावेनपातकंतेक्षयेगतम् उप
वासस्तुसंजातोनिशिजागरणंकृतम् यामेयामेकृतापूजाअज्ञानेनशिवस्यच सर्वपापविनिर्मुक्तोगच्छत्वंरुद्रमंदिरम् विमानंचसमारु
ह्यसत्याञ्चिवपदंज मृगराजमहासत्वभार्यापुत्रसमन्वितः भार्यात्रितयसंयुक्तो नक्षत्रपदमाश्रुहि तवनाम्नातुतहसंलोकेरव्यातंभवि
ष्यति एतच्छ्रुत्वातुवचनंलुब्धकेनसमन्वितः विमानंतुतदारुह्यनक्षत्रपदमागतः हरिणीहयमन्त्रेषुपृष्ठतोमृगमेवच तारात्रितयसं
युक्तंमृगशीर्षंतदुच्यते बालकद्वितयंचात्रेवृतीयापृष्ठतोमृगा पृष्ठतस्तत्रसंप्राप्तामृगशीर्षस्यसन्निधौ मृगरादृश्यतेद्यापिक्लृप्तंव्योमगमुत्त
मम् उपवासंकरिष्यंतिजागरेणसमन्वितम् यथोक्तशस्त्रमार्गेणतेषांभोक्षो न संशयः शिवरात्रिसमंनानास्तित्रतपापसयावहं यत्कृत्वासवेषेभ्यो
मुच्यतेनात्रसंशयः अश्वमेधसहस्राणिवाजपेयशतानिच प्रामोतितत्फलं सर्वनात्रकार्याविचारणा इतिश्रीलिंगपुराणेउमापदैश्वरसंबादे
शिवरात्रिव्रतकथासमाप्ता अथोद्यापनम् स्कंदउवाच अतस्योद्यापनं कर्मकथंकार्येनचमानवैः कोविधिः कानिकर्माणि कथयस्वममप्रभो
ईश्वरउवाच शृणुषण्मुरवयत्नेनलोकानांहितकाम्यया उद्यापनविधिंचैवकथयामितवाग्रतः यदासंजायतेोक्तंभक्तिश्चदासमन्वितम् स एवव्र
तकालः स्याद्यतोभित्सहिजावितम् चतुर्दशाब्दं कर्तव्यं शिवरात्रिव्रतं श्रमम् एकभक्तत्रयोदश्यांचतुर्दश्यामुपोषणम् संपाद्य सर्वसंभा
रान्मंडपंतचकारयेत् वल्हेः पुष्पैः समाच्छन्नं पट्टवस्त्रैश्च शोभितम् तन्मध्येलेरयोद्व्यलिंगतोभद्रमंडलं अथवासर्वतोभद्रमंडपांतः प्रक
ल्पयेत् शोभोपशोभासंयुक्तं दीपैः सर्वत्रसोज्ज्वलम् आचार्यपुजयेत्तत्रक्रतिभिः सहितं शक्तिः शिवरूपाश्च ते विद्याः प्रज्ज्याश्च दनपुष्पकैः

अबुज्ञातश्चतैर्विभैः शिवपूजांसमारभेत् रुद्रनाम्नानभौतेन ब्राह्मणानपि पूजयेत् अजगंसजलकुम्भतस्योपरि तु विन्यसेत् सौवर्णसिं
जतं ताम्रं मृन्मयं बानवं ददम् कुंभापरित्यसेद्देवं उभया सहितं शंभम् सौवर्णोप्यथारोप्यैतत्तृषभेभ्यस्तथा शंभो ग्लालं करणेर्दमेरुलंकृ
त्यप्रपूजयेत् पलेन वा तदर्थेन तदधार्धेन वा पुनः वस्त्रपुग्मेन संवेष्ट्य बिल्वपत्रैः प्रपूजयेत् उभामहेश्वरीं मूर्तिपूजयेद्दृषभे स्थिताम्
सोमं च सगणं चैव पूजयित्वा महेश्वरम् पुराणस्तोत्रपाठैश्च रात्रि शेषं नयेद्दुःशतः ततः प्रभातसमये कृत्वा संध्यादिकाः क्रियाः ततः पूजां प्रकुर्वी
त ततो होमं समाचरेत् तिलवीह्रियैश्चैव पायसान्नं न भक्तिः श्रवकर्मिनिमंत्रणं ध्यानं शंभवति च गोशीर्षिमायमंत्रेण शतमष्टोत्तर
द्वयम् होमं कुर्याच्च मिमान् बिल्वपत्रैश्च नामभिः अजैकपादहिरुद्योर्भिवः शर्व उमापतिः रुद्रः पशुपतिः शंभुर्वरदः शिव ईश्वरः महादे
वो हरा भीमो नामान्ये च तु देश पूर्णाहुतिं च तु हुत्वा कर्मशेषं समापयेत् एतैर्होमैः प्रकृत्यैः कुंभदानैः पितृन् स्मरेत् भोज्यं क्षमापयेद्देव
मेभिर्नामपदैः पृथक् प्रतिमां कुंभसहितामा चार्याय निवेदयेत् शंभो ममीदं देवेश सर्वलोकेश्वर प्रभो तवरूपपदानेन मम संतु मनो
रथाः आचार्यपूजयेद् रुन्मथावस्थालंकारभूषणैः सबस्त्रांगततो दद्याद्गतसंपूर्णदेतव अन्येभ्योपि यथाशक्त्या ब्राह्मणेभ्यो हि दक्षि
णाम् चतुर्दशप्रातव्याधिप्रेम्योजलपूरिताः कुंभा यज्ञोपवीतानि वस्त्राणि च पृथक् पृथक् सुसूक्ष्माणि च वस्त्राणि शय्यांसोपस्क
रांतथा द्वादशैव तु गादद्यात्परिधानादिकं तथा अथवा दक्षिणामेव प्रदद्यात्तुष्टये हि ज्ञानं व्रतमेतत्कृतं यन्मैः पूर्णं वा पूर्णमेव च सर्वसंपूर्णं
तोया तु प्रसादाद्भवतां मम् इति संप्राख्येयानां विप्रान् प्रणम्य च पुनः पुनः ततश्च स्मरन्तैः सार्द्धं स्वयं भुंजीत स्मवती इति श्चीत्स्मं दपुराणेति
वरात्रि व्रतो ध्यापनं संपूर्णम् इति चतुर्दशी व्रतानि समासानि अथ योर्णिमा व्रतानि लिख्यंते चैत्रपौर्णमासी सामान्यनिर्णया
सरैव अत्र विशेषो निर्णयामृतो विष्णुस्मृतौ चित्राक्षस्युता चैत्रापरस्त्रानादिकर्मणि निवृत्तवस्त्रप्रदानेन सिद्धिमाप्नोति वै नरः मंदा
र्कचतुर्गोवारयदाभवति पूर्णिमा तत्राश्वमेधं जपुण्यं स्नानाच्छादितं भवेत् वायवीयं संवत्सरकृतान् चार्थाः साफल्यार्थाः सितस्त्रान्
दपनेन च वैश्वेद्यां विशेषेण सदा शिवम् इयं मन्वादि रात्रि इति चैत्रा पूर्णिमा वैशाखस्य पूर्णमास्यां विशेषः स्मर्यते भविष्ये वैशाखी क्वाप्ति

क्षमाधीनिययोतीवपूजिताः स्नानदानविहीनास्ताननेथाः पाण्डुनंदन अयज्येष्टहृत्पापेणमास्यांअमायांवावदसावित्रीव्रतंलिख्यते इयंचपूर्वं
विद्वाग्नाद्या भूतविद्वानकर्तव्याअमावास्याचपौर्णिमा वर्जयित्वाभुनिश्चेष्टसावित्रीव्रतमुत्तमम् इतिब्रह्मवैवर्तात् ज्येष्ठमासिसप्तपक्षे
द्वादश्यारजनीसुरे इत्यपक्रम्य व्रतत्रिरात्रमुद्दिश्यदिवारात्रिस्थिराभवेत् ज्येष्ठमासिसप्तपक्षपूणिर्मायांतथाव्रतम् शौर्णेत्रतंम
हाभक्त्याकथितंतेमयानघे धर्मराजउवाच इतिदाक्षिणात्याश्चैवमाचरंति पाश्चात्यादयस्तुअमावास्यायामाचरंति तच्चोक्तंनि
र्णयामृतेभविष्ये अमायांचितथाज्येष्ठेवदमूलेमहासता त्रिरात्रोपोषितानारीविधिनानेनपूजयेत् अशक्तोनुत्रयोदश्यांनक्तकुर्या-
ज्जित्तोदिया अयाचितंचतुर्दश्याममायांसमुपोषणमिति हेमाद्र्यादिभिस्तुभाद्रपदपौर्णमास्याभिदमुक्तम् तेतुतदानोमाचरंति यदाल
ष्टादशघटिकाचतुर्दशीतदापरैव पूर्वविद्धैवसावित्रीव्रतेपचदशीतिथिः नाड्योस्तादशभूतस्यतत्रकुर्यात्सरेहनोतिमाधवोक्तेः वस्तुत
स्तुभूतविद्वानिषेधएव भूतोष्टादशनाडीभिरितिवाक्यम् अन्यथासावित्रीव्रतेष्टादशनाडीवेधदोषकल्पनायां भिषेधांतरकल्पनागो
रवम् ज्येष्ठमासित्रयोदश्यादतथावनपूर्वकम् दंतकाष्टंशुभंशुभ्रंजानीयंचतुरंगुलम् तस्यापराहूसमयेनद्यादोविमलेजले नित्यामल
ककल्केनकेशान्संशोध्यत्यतः स्नात्वाचैवशस्त्रिभूत्लावटंसिंचेद्दहदकैः दृष्टिसयेतथारोगेचक्रुमत्यांतथैवच क्रांयेद्विप्रहस्तेनसर्वेसं
पद्यतेशुभम् इदंचत्रयोदशीमारभ्यपौर्णिमांतंकर्तव्यम् सधवाविधवावापिसपुत्रापुत्रवर्जिता भर्तुराशुर्विद्वथैकुर्याद्भुतमिदंशुभम्
ज्येष्ठमासेतुसंभासेपौर्णमास्यांपतिव्रता स्नात्वाचैवशस्त्रिभूत्लाभियंकारयेततः अथव्रतविधिः वदसमीपेगत्वातत्रसंस्कारयुक्तवद
पूजाउक्ता आचम्यमासपक्षाद्वह्निरव्यमभभर्तुःपुत्राणांआशुरारोग्यप्राप्तयेजन्मजनन्यवैधव्यप्राप्तयेचसावित्रीव्रतमदंकरिष्ये इतिमंग
लम् वदमूलेस्थितोब्रह्मावदमध्येजनादनः वदाग्रेतुशिर्वविद्यात्सावित्रीवदसंयुता वदसिंचाभितेमूलंसलिलेरभूतोपमेः सूत्रेणवैश
येद्वन्मयागधपुष्पाक्षतैः शुभैः नमोवदसावित्राभ्यांभ्रामयंतींपदक्षिणाम् सावित्रीचवदसंम्यगेभिर्मन्त्रैः प्रपूजयेत् एवंविधिविहिःह
त्वासम्यग्वैगृहयागता हरिद्राचंदनैर्नैवगृहमध्येलिरवेद्वदम् तत्रोपविश्यसंकल्प्यपूजाकार्यंप्रयत्नतः तिथ्यादिसंकात्संममजन्मजन्मनिज्ज

वैधव्यपातयेभर्तुश्चिरायुरोग्यसंपदादिकामनयासावित्रीव्रतमहंकरिष्ये नियममंत्रः त्रिरात्रंलंघयित्वातुचतुर्थोदिवसेत्वहम् चंद्रा-
 यार्घ्यंप्रदत्वाचपूजयित्वाकृतांसतीं मिष्टान्नानियथाशक्त्याभोजयित्वाहिजोचमान् भोक्ष्येहंतु जगद्धात्रिनिर्विघ्नकरुमेशभो इतिनिय-
 ममंत्रः अथपूजा ततः भूमिंस्पृष्ट्वा महीद्यौःपृथिवीतिक्त्वा ओषधयःसं आकलशशुक्लशान्निधाय पंचपल्लवसप्तमृत्तिकाहिर-
 ण्ययवान्कुंभेनिक्षिप्य तदुपरिवंशपात्रंनिधाय तस्मैपरिसप्तधान्यानिपृथक्स्थाप्यानिपृथक्स्थाप्यब्रह्माकार्यंश्चतुर्भुजः सावित्रीतस्य कर्तव्यावामोत्संगगतातथा आ-
 तोवालुकाप्रतिमां ब्रह्मणासहसंस्थाप्यपूजयेत् पदपत्रासनस्थश्च ब्रह्माकार्यंश्चतुर्भुजः सावित्रीतस्य कर्तव्यावामोत्संगगतातथा आ-
 दित्यवर्णाधर्मज्ञासाक्षमास्त्राकरातथा ध्यानं ब्रह्मणासहितोदेवींसावित्रीलोकभग्नम् सत्यव्रतंचसावित्रीवंतंचावाहयाम्यहम् आवाहनं
 ब्रह्मणासहसावित्रिसत्यवत्सहितेप्रिये हेभासनगृह्यतांतु धर्मराजसुरेश्वर आसनं गगाजलसमानीतंपाद्यार्थंब्रह्मणाः प्रिये भक्त्यादत्तं धर्म-
 राजसावित्रीप्रतिगृह्यताम् पाद्यं भक्त्यासमाहृतंतोयं फलपुष्पसमन्वितम् अर्घ्यं गृहाण सावित्रिममसत्यव्रतप्रिये अर्घ्यं मंगधिस्तहकपूर्वम्
 रभिस्वादुशीतलम् ब्रह्मणासहसावित्रिकुरुष्वान्वयकं आचनीयं पयोदधिद्युतंचैवशर्करामधुसंयुतम् पंचाभूतेनस्त्रपनंशोषतांपर-
 मेश्वरि पंचाभूतस्नानम् मंदोक्त्याः समानीतं हेमांभोरुहवासितम् सावित्रिब्रह्मराजेन स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् स्नानम् सूक्ष्मतंतुयुतंव-
 स्त्रद्युग्मंकार्पाससंभवम् सावित्रिसत्यवत्कांतं भक्त्यादत्तं प्रगृह्यताम् वस्त्रं सावित्रिसत्यवत्कांतं धर्मराजसुरेश्वरि सावित्रिब्रह्मणासाहस-
 पवीतंप्रगृह्यताम् उपवीतं भूषणानिचिदिव्या निमुक्ताहारलुतानिच त्वदर्थमुपकृतानि गृहाण शम्भलोचने भूषणानि कुंकुमाण-
 रूकपूर्वकस्तूरोचनानुतम् चंदनं तं मया दत्तं सावित्रिप्रतिगृह्यताम् चंदनं अक्षताश्चसुरेश्वरकुंभमास्त्रः सुशोभनाः मयानि वेदिताभ-
 क्त्या गृहाण परमेश्वरि अक्षताः हरिद्राकुंकुमंचैव सिंदूरं कज्जलां न्वितम् सौभाग्यद्रव्य संयुक्तं सावित्रीप्रतिगृह्यताम् सौभाग्यद्रव्यम्
 माल्यादीनि सुगंधानि मालत्वादीनि वैष्णो मया हतानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्यताम् पुष्पाणि अथांगपूजा सावित्र्ये नमः पादोपूज-
 यामि वटाप्रियायै० जंघे० कमलपत्राक्ष्यै० कटीपूज० भूतधारिण्यै० उदरं० गायत्र्यै० कंवपू० ब्रह्मणः प्रियायै० मुखं० सौभाग्यदात्र्यै० शिरः०

पू० अथ ब्रह्मसत्यपूजा धात्रेणमः गदोपूजयामि विधात्रेण० जघेपू० स्वष्ट्रे० उरू० प्रजापतये० मेदं० परमेष्ठिने० कटीपू० अग्निरूपाय० ना
 भि० पद्मनाभाय० त्ददयं० वेधसेन० बाहू० विधयेन० कंठे० हिरण्यगर्भाय० मुखं० ब्रह्मणे० शिरःपू० विष्णवे० सर्वांगपू० देवदुमरसोदतः० का
 लागरुसमन्वितः० आघ्रेयतामयेधूपः० सावित्रीप्रतिगृह्यताम् धूपय० यक्षदेसर्वलोकानां० तिमिरस्यनिवारणं० आतिव्यक्तमित्प्रत्तस्यगुह्य
 णपरमेश्वरि दीप० अन्नचतुर्विधं स्वादुरसेः० षड्विः समन्वितम्० मथानिर्वदितं० भक्त्या नैवेद्यं० प्रतिगृह्यताम् नैवेद्यं० मध्येपानीयं० उत्तरापोशन
 सुखप्रक्षालनं० इदं फलमिति फलं० पूजाफलमिति तावूलं० हिरण्यगर्भमिति दक्षिणां० नमो ब्रह्मण्यदेवित्वं सततं ब्रह्मणः० प्रिये पूजितासि हि जेः
 सर्वैः स्त्रीभिर्मुनिगणैस्तथा त्रिसंध्यं देवभूतानां वंदनोयासु शोभने० मया दत्ता च पुत्रं यत्पूजा न मोस्तुते० पुष्पांजलिं० ततोऽर्घ्यं त्रयं दद्यात्
 त् ॐ कारपूवं केदेविसर्वदुःखनिवारिणि देवमानने मस्तुभ्यं सोभाय० यक्षप्रच्छमे० इदमर्घ्यं० पतिव्रते महाभारो ब्रह्माणि च शुचिस्मिते
 हृदयने हृदयने भर्तुश्च प्रियवादिनि अर्घ्यः० अवेद्यं च सोभायं देहित्वं मम मम व्रते पुत्रान्योत्रां च मोखं च गुह्याण्यर्घ्यं न मोस्तुते० अर्घ्यं
 ३ सावित्री ब्रह्मगायत्री सर्वदा प्रियमाषिणी तेन सत्येन मां पादिदुःखसंसारसागरात् त्वंगो रीत्यं शर्चा लक्ष्मीस्त्वंप्रभा चंद्रमंडले त्व
 मेव च जगन्माता त्वमुद्भवानने यन्मया दुहृतं सर्वं कृतं जन्म शतैर्गणि भस्मीभवतु तत्सर्वं अवेद्यं च देहि मे० अवियोगेयथा दे
 वसावित्र्या सहितस्य ते अवियोगस्तथा स्माकं भूयाज्जन्मनि जन्मानि इति मार्यना सखा मिन्यस्ततः पूज्या देवसे दिवसे गते सिंदूर
 कुंकुमैश्चैव तावूलं च पवित्रकम् तथा दद्याच्च शूर्पाणि भक्ष्य भोज्यादिकं सदा माहात्म्यं चैव सावित्र्याः श्रोतव्यं मुनि सनम पुराणश्रवणं कार्य
 सतीनां चरितं श्रुतम् इति पूजाविधिः ततः व्रतपूजा सागतामिदं यथैवा ब्रह्मणा यवायनमदानं करिष्ये फलं वस्त्रसमायुक्तं सोभाय द्रव्य
 संस्तुतम् वंशपात्रे निधाया दौ ब्राह्मणाय निवेदयेत् उपायनमिदं द्रव्यं व्रतसंपूर्णं देते वे वाणकं हि जवयाद्यसहितं यददाप्यहम् इति
 वायनम् इति वटसावित्री पूजनसमाप्तम् अथ कथा सनत्कुमार उवाच कुलस्त्रीणां व्रतं देवमहाभाग्यं तथैव च अवैधव्यकरं
 स्त्रीणां पुत्रपौत्रप्रदायकम् ईश्वर उवाच आसीन्मद्रूपसुखात्मा ज्ञानी परमधार्मिकः नाम्ना चाश्वपतिर्वीरि वेदवेदांगपारगः अनप

त्योमहाबाहुः सर्वैश्वर्यसमन्वितः सपत्नीकस्तपस्तेपेसमाग्राधयेतेनृपः सावित्रींचप्रसावित्रीजपन्वास्तेमहामनाः जुहोतिचैवसावित्रीप्र-
 त्यापरमथायुतः ततस्तुष्टातुसावित्रीसादेवीद्विजसत्तम सावित्र्यहवतीदेवीतस्यदशनिमागता भूसुर्वः स्वरवत्येथासासस्त्रकमंडलुः तानुहस्ता
 जगद्दशासावित्रींचनृपोत्तमः प्रणिपत्यनृपोभक्त्याग्रहहेनांतरात्मना तंहस्वापतितंभूमौतुष्टादेवीजगादह सावित्र्युवाच तुष्टाहंतवराजेंद्रवर-
 वरयस्रज्वत एवमुक्तस्तथाराजाप्रसन्नानामुवाचह अनपत्योद्यहद्वैविपुत्रभिच्छाप्रिशोभने नान्यदृणोभिसावित्रिपुत्रमेवजगन्मये अन्यद्
 स्तिसमग्रभक्षितोयच्चापिलुंभम् प्रसादान्नवदेवेशितत्सर्वविद्यतेगृहे एवमुक्तातुष्टादेवीप्रत्युवाचनराधिपम् सावित्र्युवाच पुत्रस्तेना-
 स्तिराजेंद्रकन्यकातेभविष्यति कुलद्वयंतुसाराज लुद्धरिस्थितिभामिनी मन्वान्नाराजशार्दूलतस्यानामभविष्यति इत्युत्कलंतुनिग्रह
 राजानं ब्रह्मणः प्रिया अंतर्धानगतादेवीसंतुष्टोमहोपतिः ततः कतिपयाहोभिस्तस्यराज्ञीमहीभुजः ससत्वासमजायतपूर्णेकालेस्फ-
 षावहे सावित्र्यातुष्ट्यादत्तासावित्र्याजसयातथा सावित्रीतेनवरदातस्यानामवभूवह राजतेदेवगर्भाभाकन्याकमललोचना तां हस्ता
 हेमगर्भाभाराजाचिंतामुपेधिवान् अथाच्यमानांचवरैरूपेणाप्रतिमासुवि तस्यारूपेणतेसर्वेसान्निरूढामहोभुजः ततः सगजाच्चाहूय
 उवाचकमलैक्षणाम् पुत्रिप्रदानकालस्तेनचथाचंतिकेचन वरंवरयुद्धंतेप्रतिगुणसमन्वितम् मनः प्रह्लादकरणंशालेनाभिजनेनच
 इत्युत्कलान्तराजेंद्रोवृद्धाभाल्यैः सहेवताम् वस्त्रालंकारसहितंधनरत्नैः समन्विताम् विसृज्यचक्षणतत्रयावन्निष्ठतिभूमिपः ताव-
 तेनत्रसमागच्छन्नारदोभगवानृषिः संपूज्यचततोराराजाअर्घ्यपाद्येनतंभुनिम् आसनेचस्रस्तासीनः पूजितस्तेनभूभुजा पूजयित्वासुनिं
 राजाभोवाचेदं हिजोत्तमम् पाविनोऽहंतयाविप्रदर्शनेनाद्यनारद यावदेवंवदेद्राजातावत्साकमलैस्सृणा आश्रमादागतादेवीवृद्धा
 भाल्यैः समन्विता अभिवाद्यपितुः पादौवंदेसामुनिंततः नारदेनतुष्टातां हस्ताभोवाचभूमिपम् कन्यांचदेवगर्भाभाकिमर्थेनप्रयच्छमि
 वरायत्वं महाबाहोवरयोगां हिस्फंदरीम् एवमुक्तस्तदातेनमुनिनानृपसत्तमः उवाचतंभुनिवाक्यमनेनार्थेनप्रेषिता आगतेयं विशाला
 क्षीमयासंप्रेषितासती अनयाचवृत्तोभर्तापृच्छ तंभुनिसत्तम सापृष्टातेनमुनिना तस्मैचाचष्टभामिनी सावित्र्युवाच

मत्सेनस्य राज्ञ्यवैरिणारुक्षिणाहृतम् देवादधः स्त्रीसहितः सत्यवान् तत्सूतो वने आश्रमे सत्यवान्नामधूमत्सेनसूतो मुने भर्तु
 निमनसा विप्रवृत्तो सौराजनन्दनः नारद उवाच कष्टकृतं महाराज दुर्हिता तव सङ्गत अजानं त्यावृत्तो भर्ता गुणवान्ति विभुतः स
 त्यं वदत्यस्य पिता सत्यं माता प्रभाषते स्वयं सत्यं प्रभाषेत सत्यवानिति तेन सः तथा चाशवाः प्रियास्तस्य अश्वैः कीडति मृग्ययैः चि
 त्रैः पिबिलिखत्यश्वान् चित्राश्वस्तेन चोच्यते रूपवान् गुणवंशैव सर्वशास्त्रविशारदः न तस्य सदृशो लोके विद्यते चेहमानवः सर्वगुणैश्च सं
 पन्नो रत्नैरिव महार्णवः एको दोषो महानस्य गुणानावृत्यतिष्ठति संवत्सरेण क्षीणायुर्देहत्यागं करिष्यति अश्वपतिरूवाच अन्ये
 रयं भद्रते वरं सा विप्रिगम्यताम् विवाहस्य तु कालो यं वर्तते शभलोचने सा विच्युवाच नान्यमिच्छाम्यहं तात मनसा पिवरं प्रभो
 यो मया च हृतो भर्ता समेनान्यो मविष्यति विचिंत्य मनसा पूर्ववाचापश्चात्समुच्चरेत् क्रियते च ततः पश्चाच्छुभं वायदिवा शुभम् तस्मात्पुमां
 समनसा कथंचान्यं वृणोम्यहम् सहज्जल्यंति राजानः सहज्जल्यंति पंडिताः सहज्जल्यंति प्रदीयते वीणयेता नि स कृत्सुकृत् पतिं भवानमे
 बुद्धिर्विचलेच्च कथंचन सगुणो निर्गुणो वापि मूर्खः पंडित एव च दीर्यायुरथ चात्यायुः सर्वे भर्ता मम प्रभो नान्यं वृणोमि भर्तारं यदि वास्या
 च्छचीपतिः इति मत्वा तया तात यत्कर्तव्यं सूरवेन च नारद उवाच स्थिरा बुद्धिश्च राजेन्द्र सा विद्याः सत्यवान् भ्रति त्वरयस्व विवाहा
 यं भर्ता सहकुरु लिवाम् ईश्वर उवाच निश्चिन्तां तु मुनिर्ज्ञात्वा स्थिता बुद्धिश्चानिश्चला सा विद्या च महाराजः प्रतस्थे सो वनं प्रति
 गृहीत्वा तु धनं राजा द्रुमत्सेनस्य सन्निधौ स्वल्पानुगो महाराजो वृद्धा मात्यैः समन्वितः नारदस्तु ततः श्वेवंतं चैवंतं रंधायनं सगत्वा
 अशार्दूलौ द्रुमत्सेनं संगतः वृद्धश्चांधश्च राजा सो वृक्षमूलमुपाश्रिताः सा विच्य रवपती राजा पादौ जग्राह वायवान् स्वनाम च समुच्चा
 र्य नस्थीतस्य समीपतः उवाच राजा तं धूपं किमपामनकारणम् पूजयित्वा धर्षदानेन वन्यमूलफलैश्च सः ततः पप्रच्छ कुशलं सराजामुनिमत्तम्
 अश्वपतिरूवाच कुशलं दर्शनेनाद्यनं वराज न्यमाद्यैव दुहिता मम सा विचीन वपुत्रममीप्सति भर्तारं राजा शार्दूल प्राप्नोति यमिति ता ममेदं
 कांक्षितं पूर्वभर्तारमनया विप्रो आवयोश्चैव संबधो भवत्वद्यममेप्सितः द्रुमत्सेन उवाच वृद्धश्चांधश्च राजेन्द्र फलमूलाशनो नृप राज्या

श्रुतश्चरोगोपुत्रोवन्येनाद्यन्वजीवति साकथंसहतेदुःखंदुहितातवकानने अनभिज्ञात्तदुःखानाभित्यहंनभिवंक्ष्यदे अश्वपतिरुवाच
 अनयाचतुतोमर्ताजानंत्याराजसन्तम अनेनसहवासस्तेतवपुत्रेणमानद स्वर्गंतुल्यामहाराजसविष्यतिनसंशयः एवमुक्तस्तदातेनरा
 जाराजार्थिसन्तमः तथेतिस्पतिजायचक्षरोद्गाहमुत्तमम् कृत्वाविवाहंराजेन्द्रं संपूज्यविविधधनः अभिवाद्यद्भुमत्सनजगामनगरं प्रति
 सावित्रीतुवरंलब्ध्वाइंद्रं प्राप्यशचीयथा सत्यवार्तापुरुजैर्षतयापत्न्याभिर्नदितः क्रीडतेतद्दृष्ट्वादेशोलोभ्यामघवाडुव नारदस्यचतेद्वा
 स्म्यहृदयेतुमनस्सिनी वहंतोनियमंचके व्रतस्यास्यचक्षामिनी गणयंतीदिनान्येवनलेभेहर्षमुन्नाम ज्ञात्वातद्विवसाविप्रभर्तुर्मरणकारणं
 व्रतं विराचमुद्दिश्यदिवात्रोत्थिराभवत् ततस्त्रिरात्रंनिर्वर्त्यसंतप्यपितृदेवताः अस्यांतनियमंकृत्वात्रिदिनस्यमनस्विनी अस्मिन्दिनेच
 मर्तव्यमिति सत्यवतामुने कुठारं संपरिगृह्यपिटकं चैवदारुक्कम् प्रस्थितंचवनार्थेयसावित्रीवात्प्रभञ्जवीत् नागतव्यवनत्वद्यममवाक्येनमा
 नद अथवागम्यतेसाधोभयासहवनं वज्रं संवत्सरं भवेत्यूर्णमाश्रमेस्मिन्यमप्रभो तदहनंदृष्ट्वात्रिप्रसादंकुरुमप्रभो सत्ययानुवाच
 नाहंस्वतंत्रः सुश्रोणिपृच्छस्वपितरोमम ताभ्यामस्यापितागच्छमयासहशक्तिस्मिने एवमुक्त्वातदांतनभत्रोसाकमलेक्षणा श्वशूः श्वशू
 रयोः पादौअभिवाद्येदमब्रवीत् वनंद्रष्टुंगमिष्यामिआज्ञामत्यंपदीयताम् उवाचक्वनंसाधोवरमेकप्रयच्छमे मर्वासहवनंगंतुमेतत्वरय
 तेमनः तस्यास्तद्वचनं कृत्वाद्यमत्सेनोब्रवीदितम् व्रतंकृतंत्वयाभेदपारणं कुरुस्वव्रते पारणांततोभीरुवनंगंतुत्वमर्हसि माविद्युवाच
 नियममश्रुतोस्माभीरात्रोचंद्रोदयेसति जातेभ्याप्रक तव्यं भोजनंतातमेथण वनदर्शनिकाभोक्षिभर्वासहममाद्यवे नमेतन्नभबेद्वा नि-
 र्भर्वासिहनराधिप इत्युक्तस्तुतयारजाद्यमत्सेनोमर्हीपतिः यत्नेऽभित्यधितपुत्रितत्कुरुवसमध्यमे नमस्कृत्वातुसावित्रीश्वशूः श्वशू
 योरपि सहिताराजशार्दूल तेनसत्यवताविभो विलोकयेतीभर्तारंप्रामकान्देमनस्विनी वनंचफलितं हस्तापुष्यितद्रुमसंकुलम् द्रुमाणां-
 चैवनाभाभिर्मृगाणांचैवभामिनी पश्यंतीमृगयूथानिहृदयेनमवेपती तत्रगत्वामत्यवान्वेफलाभ्यादायसत्वरम् काष्ठांनिचसमादायब
 बंधभारकंनदा कश्चिभारंक्षणात्कृत्वावटशारवावलंबनम् वटवृक्षस्यसासाधोऽपविष्टामहासनी काष्ठपातयतस्तस्यजानाशिर्गमिसे

दना ग्लानिश्चमहतीज्जातागात्राणांवेपथुस्तदा आगत्यवृक्षसामीप्यंसावित्रीमिदमववीत् मयगत्रेतिकंपञ्चजाताशिरसि वेदना कंटकैर्भि
द्यतेभद्रेशिरोमेषुलसंभितैः उत्संगेतवस्रश्चोणिस्वमुभिच्छामिस्सुवते अभिज्ञातद्दिशालाक्षीतस्यमृत्योर्मनस्विनी प्राप्तकालंमन्यमानात
स्यतत्रैवभामिनी सत्यवानपिस्सप्तस्तुल्लोत्संगेशिरस्तदा तावच्चत्रमपरागच्छत्युरुपः कृष्णपिंगलः जाज्वल्यमानोवपुषाददर्शाथिमनस्वि
नी उवाचवाक्यंवाक्यज्ञाकस्त्वेलोकप्रयंकरः नाहंधर्षयितुंशक्यापुरुरेणापिकेनचित् इत्युक्तः प्रत्युवाचेंदयमोलोकप्रयंकरः यमउवाच
क्षीणायुस्तुवराहोहेभर्तानवमनस्विनि नेष्याम्येनमहंबद्धाद्येतन्मेचचिकीर्षितम् इत्युक्त्वापितुराजेनतांदास्वंचिकीर्षितम् यथाव
त्सर्वमारव्यातंसल्लिख्यार्थंप्रचक्रमे अयंहिधर्मसंयुक्तोऽरूपवान्गुणसागरः नाहोमित्युरुषेनेतुमतीस्मिस्वयमागतः ततः सत्यवतः काथा
त्पाशबद्धंचसत्वरम् अंगुष्ठमात्रं पुरुषंनिश्चकर्षयमोबलात् ततः समुत्थृतप्राणंगतस्यासंहतप्रभम् निर्विचेंष्टशरीरंतद्वृषूवाप्रियदर्शनम्
यमस्तुतंतथाबद्धाप्रययौदक्षिणामुखः सावित्रीचापिदुःखार्तायममेवान्वगच्छत नियमव्रतसंपन्नामहाभागायातव्रता यमउवाच निव
र्त्यगच्छसावित्रिकुरुष्वास्योर्ध्वदैहिकम् कृतंभर्तुस्त्वयानृण्यंयावद्वश्यगतंतथा सावित्र्युवाच यत्रभोर्नायतेभर्तास्वयंवायत्रगच्छति
मयापितत्रंगंतव्यंएषधर्मः सनातनः तपसागुरुत्वाच्चभर्तुस्तेहादृतेनच तवचैवप्रसादोऽनमेत्यतिहतागतिः प्राहुः सप्तपदंभैत्रंबुधा
स्तत्त्वार्थदर्शिनः मित्रतांतुपुरस्त्वयकिंचिदस्त्वयमितच्छृणु नानात्ववतोहि वनेचरंतिधर्मचसत्यं चपरिश्चमंच विज्ञानतोयममुदाहरति
तस्मात्संतोयममाहुः प्रधानम् यमउवाच निवर्त्यतुष्टोऽस्मि तवानयागिरास्वराक्षरव्यंजनहेतुयुक्तया वरं वृणीष्वेह विनास्यजीवितंददामितेस
र्वमनिर्दितेवरम् सावित्र्युवाच च्युतस्वराज्यादृनवासमाश्रितोऽत्युलब्धचक्षुः श्वशुरोमप्राग्मे सलब्धचक्षुर्वलवान्भवेन्नुपस्तपय गदाज्ज
लनाकंसन्निभः यमउवाच ददामितेसर्वमनिर्दितेवरंयथात्वयोक्तंमद्विताव्रतं तथा तवाद्येनोपलब्धायो नवतंगच्छस्वनेतंश्रमा
भवेन् सावित्र्युवाच कुतःश्रमोभर्तुसमीपतोद्यमेयतोहिभर्तामसागतिर्द्रवा यतः पतिनेष्यसितत्रमेगतिः सुरेशभूयंश्चवचोभिबोधमे स
तांसहसंगतमीप्सितंपरेस्ततः परंमित्रमितिप्रचक्षते नचाफलं सत्पुरुषेणसंगतंततः सतांसन्निवसेत्समागमे यमउवाच मनोवृकलंबुधव

॥ नमद्रुसवात्मा ॥

उ न न च भ ६ ४ क ५

द्विर्द्वन्द्वतयाप्यदुक्तं च नो हिताश्रयम् विनापुनः सत्यवतो हि जीवितं वर्गद्वितीयं वरस्य भामिनि सावित्र्यवाच हतं पुनरागमेश्वरस्य धीमानः
 स्वमेवराज्यं सलभेत पार्थिवः न च स्वधर्मं जहीत मे गुरुर्द्वितीयरेवं वरयागिते वरम् यमउवाच त्पुनराग्यं तपि न क्यजेत त्रिगाल्पचम्
 धर्मो न्यरिहास्य ते नृपः कृतेन कामेन मथानृपात्मजैर्निवर्तगच्छस्वन ते अगो भवेत् सावित्र्यवाच प्रजास्त्वयैतानि यमेन स यतानि चिन्मयैवेता
 न यसेन काभ्यथा अतो यमत्वं तव देव विश्रुतं निबोधे मां गिरभीरितां मया अदोहः सर्वस्मृतेषु कर्मणामनसा गिरा अनुग्रहश्च दानं च सतां ध-
 र्मः सनातनः एवं प्रायश्चल्लोकोऽयं मनुष्याः शक्तिपेशलाः संतः स्वेष्टव्यमित्रेषु दुष्टां प्राप्तिषु कुर्वते यमउवाच पिपासितस्येव यथा भवत्य-
 यस्तथा त्वया वाक्यमिदं समीरितम् विनापुनः सत्यवतोऽस्य जीवितं वर्गद्वितीयं वरं हृणीष्वेह शभ्ये दीच्छसि सावित्र्यवाच ममानपत्यः पृथिवीप-
 तिः पिता भवेत्पितुः पुत्रशतं च औरसम् कुलस्य संतानकरं च तद्देवैर्नृतीयमेवं वरयागिते वरम् यमउवाच कुलस्य संवानकरं सूचं च संश-
 तं मुनानां पितुरस्तु ते शर्म कृतेन कामेन नराधिपात्यजे अतीव दूरं हि पथस्त्वभागाता सावित्र्यवाच न दूरमेतन्मम मर्तुमन्विधो मनो
 हि मे दूरतरं प्रधावति अथ व्रजन्नेव गिरासमुन्नतं मयोन्यमानं शृणु धर्ममेव चः विवस्वनस्त्वन्तनयः न तापवान् ततो हि वैवस्वत उच्यते ब्रुधेः
 समेन धर्मैणाचरतिताः प्रजास्ततस्तवेदं श्वरधर्मराजता आत्मन्यपि न विश्वासं स्तावद्भवति सत्सभ्यः तस्मात्सत्सु विशोषेण सर्वः प्रणय
 मृच्छति सौहृदात्पणयाच्चापि विश्वासो नाम जायते तस्मात्सत्सु विशोषेण विश्वासं कुरुते जनः यमउवाच उदाहृतं ते वचनं यदांगेश
 भं न तादृक्त्वदृते मया श्रुतं अनेन तु ह्योस्मि विनास्य जीवितं वर्गद्वितीयं वरं चतुर्थं वरयस्व गच्छ च सावित्र्यवाच ममात्मजं सत्यवतस्तथैरसंभ-
 वेदुष्माभ्यामिह यत्कुलोद्भवम् शतं स्मृता नां बलिनां महात्मनामिदं चतुर्थं वरयागिते वरम् यमउवाच शतं स्मृतानां बलवीर्यशालिनां
 भविष्यति प्रीतिं करतवा बलं परिश्रमस्तेन भवेन्नुपात्मजे निवर्तदूरं हि पथस्त्वभागाता सावित्र्यवाच सतां हि याशाश्वतधर्मवृत्तिः
 संतो न सीदन्ति न च व्यथन्ति ते सतां सद्भिर्नाम फलं संप्रयाति सद्भ्यो भवान्नुभवंति संतः संतो हि मत्सेन यजंति सूयं संतो भूमि न प-
 साधारयति संतो गतिं सृजन्तं भव्यस्य राजन्सुतां मध्ये नावसीदन्ति संतः आयुर्जुष्टमिदं हृन्नामिति विज्ञायशाश्वतं संतः परार्थं कुर्वणा नो वक्ष-

तेप्रतिश्रियाम् नचप्रसादः सत्पुरुषेषुभोधोनचव्यर्थस्तपस्यतिचाभिमानः यस्यादेतन्वियतंसत्सन्नित्यंतस्मात्संतोरक्षितारोभवति य
मउवाच यथायथाभाषसिधर्मसंहितं मनोनुहूलं सुफलमहार्थवत् तथातथामेत्वयिमक्तिरूतमावरवृणाश्चाप्रतिमपतिवने
सावित्र्युवाच नतेपवर्गः सक्तताद्दिनाकृतस्तथास्तथान्येषुवरेषुमानदः वरं वृणेजीवतुसत्यवानययथाभुतादिवहं विनापतिम् नक
मये भर्तृविनाकृतं सरवनकामयेमर्तेदिनाकृतादिवं नकामयेमर्तुविनागताश्रियनभर्तृदिनाव्यवसायिजीवितुम् वरोपिवैवस्वत-
ह्योरसत्प्रजशनेषुदत्तोभवताकृणालुना वरं वृणेजीवतुसत्यवानयं नवैवसत्यवचनं भाविष्यति तथैत्युक्त्वा तु ता न्याशान्मुक्त्वा वैवस्वतो
यमः धर्मराजः प्रहृष्टात्मा सावित्रीमिदमब्रवीत् एषभदेमयामुक्तोभर्तानेकुलनेदिनि आरोग्यवयसीप्राप्यसिद्धार्थश्चम्रविष्यति च
तुर्वर्षशतंचायुस्त्वयासार्द्धमुपेयति सागतावटसाम्भाप्यकुलोत्संगेशिरस्तनः प्रबुद्धस्तु ततो ब्रह्मन्सत्यवानिदमब्रवीत् मयास्वप्नेवरा
रोदेहृष्टोद्यैवचमभिनि तत्सर्वकथितंतस्यायहृतं समिवतन् तथाचकथितः सर्वां सवादश्चयमेनहि अस्मातेततः सूर्येकमत्सेनोम
होपतिः पुत्रस्यागमनेकांक्षीदतश्चेतश्चधावति आम्भमादाश्चमंगच्छन्पुत्रदर्शनकांक्षया आवधोरंधयोर्यष्टिः कुगनोसि विनावयोः एवं
सविधिधंक्षेत्राशान् सपत्नीकोमहोपतिः चकारदुःखसंतप्तः पुत्रपु त्रैतिवासकृत् अकस्मादेवराजेदोलब्धचक्षुर्भहोशवरः तद्दृष्ट्वा परमा
श्चर्येचक्षुः प्राप्तिर्हिजोत्तमाः सांख्यपूर्वतदावाक्यमृचुस्तेनापसाभृशम् चक्षुःप्राप्त्या महाराजसूचितं तमहोपते पुत्रेण च समयोगं प्राप्स्य
सेनृपसत्तम इत्थरुवाच यावदेवदंत्येतेनापसाहिजसत्तम सावित्रीसाहितः प्राप्तः सत्यवान् हिजसत्तम नमस्तुत्यहिजसत्तमसर्वान्धार
पितरंतथा सावित्रीचततो ब्रह्मन्वदेत्तरणाविति श्वशुरश्वशरयोर्ब्रह्मन्सावित्रीकमलेक्षणा सुनयऋतुः वरं सावित्रीजानासि कारणं वर
वर्णिनि दृढयोश्चक्षुषः प्राप्तेः शक्यश्वशरयोः यमो सावित्र्युवाच नजानामि मुनिश्चोश्चक्षुषः प्रादिकारणम् चिरं सुमस्तु मे भर्तानेनका
लव्यतिक्रमः सत्यवानुवाच अस्याः प्रभावात्संज्ञानंदृश्यते कारणं नच तत्सर्वविद्यनेविद्याः सावित्र्यास्तपस फलम् व्रतस्थेवतुमाहात्म्यं
दृष्टमेतन्वयाधुना ईश्वरुवाच एवंतुवदतस्तस्यतदासत्यवतः प्रभो पौराः समागतास्तस्य आचरन्तुपतेहितम् येनराज्यबलादाज

नृदंतमंत्रेणामंत्रिणा अमाल्येन हतः सोपि इति पौराः समागताः पौरा रुजुः उत्तिष्ठ राजशार्दूलसंराज्यं पालय प्रभो अभिषिच स्वराजेंद्रपुरे
मंत्रिपुरोहितैः ईश्वर उवाच मगत्ताराजशार्दूलः स्वपुंजन संवृतः पितृपैतामहं राज्यं संप्राप्तं च महत्सना सावित्री सत्यं चैव पराशु
दमवापतुः जनयामास पुत्राणां शतं वैबाहुशालिनाम् वतस्यैव तु माहात्म्यान्तस्थाः पितुर जायत पुत्राणां च शतं तज्जहन् प्रसन्नाच्च यमात्तथा
एतन्नेकथितं सर्वं व्रतमाहात्म्यमुत्तमम् क्षाणायुर्जीवितो भर्ता व्रतस्यास्य प्रभातः कर्तव्यं सर्वनाशेणामैव धव्यफलप्रदम् सनत्कुमार उ०
विधानं ब्रूहि देवेश व्रतस्यास्य च व्यंबक क्रियते विधिनो केन स्त्रीभिस्त्रिपुरसूदन ईश्वर उवाच वैष्णवैर्कनियमं कृत्वा एकभक्तैर्नमानद नक्त
हारेण ताविमभुंक्ते प्राप्य हि जर्षम त्रिदिनं लघयित्वा च तुर्यो दिवसे शक्ते च द्वायाध्यं प्रदद्याच्च पूजयित्वा सखासिनीम् सावित्री च प्रसावित्री-
गंधपुष्पैश्च पूजयेत् मिथुनानि यथा शाक्त्या भोजयित्वा यथा सारवम् भोक्तृस्ये हंतुं जगद्वा त्रिभिर्विभं कुरु मे शक्ते दिनं प्रति दिनं श्रेष्ठं कुर्या-
न्ययो धसे च नम् कृत्वा वंशमये पात्रे बालुका प्रस्थमेव च सप्तधान्यमृतं पात्रं प्रस्थैकेन हि जोत्तम प्रस्थं द्वाविंशतुल्यं क प्रमाणं परिसंभितं
करयेन्मुनिशार्दूल वस्त्रयुग्मेन वेष्टयेत् तस्योपरि न्यसेद्दंसावित्रीं ब्रह्मणा सह सावित्री सत्यं चैव कायैरिष्य मे यो शक्नोति पितृकं च कुवरं
च कृत्वा रोष्य मे यो शक्नोति फलैः कालोद्भवे देवां पूजयेद्ब्रह्मणः प्रियाम् हरिद्वारं जिने श्रेष्ठं व कंठसूत्रैः समर्चयेत् सतीनां कंठसूत्राणि त्रिदिनं
प्रतिदापयेत् पक्वान्नानि च देयानि नित्यमेव हि जोत्तमान् माहात्म्यं चैव सावित्र्याः श्रातव्यं मुनि सत्तम पुत्राणां अर्पणं वंशं सतीनां चरितं
शक्नोति पूजयेच्च तथानित्यं मंत्रेणानेन स्रज्जत सावित्री च प्रसावित्री सततं ब्रह्मणः प्रिया पूज्य मे हृदयसे देवि हि जैर्मुनिगणैः सदा भिसंध्यं
देवि स्मृतानां वंदिता त्वं जगन्माये सावित्री त्वं प्रसावित्री हि धाभूता मिशोभाने जगन्माये स्थिता देवि त्रिस्थं च तथानये श्रेष्ठे देवि त्रिलोके
च वेतां न तं मुनेष्वकी व्यापितः सकल लोकोक्त अतो मां पादिसर्वदा रूपं देहि यशो देहि सोभायं देहि मे शक्ते पुत्रान् देहि नंदो देहि सवैदाज च न
नमः यथानेन विद्यो गोप्ति भवति सहस्रेश्वरि तथा मम महाभागो कुरु त्वं जन्म जन्मनि एवं संपूजयेद्देवीं कंमलासनं स्थिताम् एवं दिनत्रयं
यं नीत्वा च तुर्येह नि सत्तम मिथुनानि च संभो न्यषोडशानि हि जोत्तम अर्चयित्वा तथा चार्पय सप्तलोकसंभ्रमं तस्यै संकल्पितं सर्वं हि म

सावित्रिसंश्रुतम् मंत्रणानेन दातव्यं हि जसुरव्यायसुव्रत सावित्रीकल्पाविदुषीं प्रणिपत्य तस्यामुने सावित्रीजगतां माता सावित्रीजगताः पिता म
यादन्तान् सावित्रीं ब्रह्मणः प्रतिगृह्यताम् अवैधव्यचमैर्नित्यं मृयाज्जन्मनिजन्मनि मृतमवसते लोके ब्रह्मणा पतिना सह नवैव च चिर-
कालं भुक्त्वा भोगाननुत्तमान् धर्मराजवरदानानंतरम् सावित्र्युवाच यामदीयं व्रतं देव भक्त्या नाराक्षरिष्यति मर्तुः सासहि
तासाध्वी समस्तस्वरभागभवेत् धर्मराज उवाच गौरीप्रमुधा तृह्यावा अपुत्रा पतिवर्जिता स भर्तृका स पुत्रावा कुया द्रुतमिदं शु
भं न्येषे मासे तु संप्राप्ते पौर्णमास्यां पतिव्रता स्नात्वा चैव शस्त्रिभूला वटं सिच्य बहूदकेः सूत्रेण वेष्टयेद् दन्त्या गधपुष्पाक्षतैः शुभैः नमो वै वल्
तायेति श्राभयंती प्रदक्षिणाम् गव्यौ कुर्वीत बक्तं च द्वादपेकं समाहिता तथैव वटवृक्षं च पक्षे पक्षे मपूजयेत् अनेनैव विधानेन कर्तव्यं व्रतमुत्त
मम् सर्वान् मनोरथान् प्राप्य ह्यंते रूद्रेषु जायते इति श्री स्कंदपुराणे वटसावित्रीकथा समाप्ता अथाद्यापनम् संप्राप्ते तु पुनर्न्येषे नक्त
भक्तकहादशीं नियंते दंतधावनं पूवादि स्नात्वा नित्यममाचरेत् त्रिगत्रं लंघयित्वा तु चतुर्थी दिवसे त्वहम् चंद्राया ध्यं प्रदत्त्वा च पूजयित्वा तु
तां सतीम् पिष्टान्भानि यथाशक्त्या भोजयित्वा हि जोज्ञमान् भोक्ष्ये हं तु जगद्धात्रिभिर्विभक्तुं मे शक्तेः नियममंत्रः कृत्वा वशमयेषा
चैवालुका प्रस्थमेव च सप्तधान्ययुतं पात्रं प्रस्थे केन हि जोज्ञम वस्त्रद्वयोपरि स्थाप्य सावित्रीं ब्रह्मणा सह हे भो कृत्वा तयोर्मूर्तिं विराज
व्रतमाचरेत् न्यग्रोधस्य तले निष्ठेद्यावच्चैव दिनत्रयम् सौवर्णं चैव सावित्रीं सत्येन सह कारयेत् गैव्यपूर्यैकमारोव्यरथस्थोपरि विन्य
सेत् पलादूर्ध्वं यथाशा त्त्यारण्ये रोप्य मयशमम् काष्ठभारं कुवारं च वटं चैव स्फुविस्तुतम् धर्मराज नारदं च तत्रैव परिकल्पयेत् वटमूले म
कुर्वीत मंडलं गोमयेन हि संस्थाप्य तत्र सावित्रीं चितुष्कोपरि शोभनाम् एवं च भिक्षुनं कृत्वा पूजयेद् दूतमत्सरा पंचामृतेन स्नपनं गंधपुष्पाद
कनच चंदनागरुकर्पूरमाल्यवस्त्रविभूषणैः पीतिपिष्टेन पदं च चंदनेनाथवातिरवेत् देवीं संपूजयेत् नवमैत्रेभिर्विधानतः नमः सावित्र्यै पादौ
तु मसावित्र्यै तु जानुनो कटिकमलपत्राक्षैः उदरं भूतधारिण्यै गायत्र्यै च नमः कंठे शिरसि ब्रह्मणः प्रिये अथ ब्रह्मसत्यवतोः पादौ धात्रे नमः पूज्या वृक्ष
ज्यैष्ठ्यायै नमः परमेष्ठिने तु वैभेहम् ग्निरूपायै वैकटी वैधसे चोदरं पूज्यं पद्मनाभायै वैहृदि कंठं विधात्रे पूज्यं हि देवगर्भायै वैसुरवं ब्रह्मणे नैशिः

शोभने यावच्चंद्रश्चसूर्यश्च सहभर्त्रास्मरवीभव न्यग्रोधस्यसमीपितुगृहेवास्थंडिलेपिवा सावित्र्याश्चैवमंत्रेणघृतहोमंतुकारयेत् पावसंभुह
याद्रुत्त्याघृतेनसहभ्राभिनि व्याहृत्याचैवमंत्रेणनिलज्जीह्रियवास्तथा गुरुचगुरुषु लीचिंततोभक्त्याक्षमापयेत् धर्मराजोयमोधातानीलः कर्त्तव्यो
नकव्ययः वेवस्वतश्चित्रगुप्तोदघ्नोमृत्युः क्षयोवटः प्राप्तिमासितथाद्यैतेर्नामभिः सेचयेद्दृढम् न्यग्रोधेहंवसाप्येवतस्माद्यत्नेनसेचयेत् होमा
नेदक्षिणादद्यादृत्तिजश्चक्षमापयेत् पुंजीतवासरांतनुनक्तेशांतातपस्विनी अर्घ्यं दद्याद्रुंधत्येहृत्वाचैवप्रणम्यच अरुंधतिनभस्तेस्तुवसि
धृत्यप्रियेशस्त्रे अर्घ्यमेतन्मयादत्तं फलपुष्पसमन्वितम् पुत्रान्देहिस्मरवंदेहिगृहाणार्घ्यं नमोस्तुते सरवीभिर्ब्राह्मणेः सार्द्धं पुंजीतं विजितं
द्रिया एवकरोति यानारीव्रतमेतदनुत्तमं भ्वातरः पितरो पुत्राः श्वशुरौ स्वजनास्तथा चिरायुषस्तथारोगाभवंति च न संशयः भर्त्रा च सहिजा
साध्वी ब्रह्मलोके भवीयते इति श्री स्कंदपुराणे सावित्रीव्रतोद्यापनं संपूर्णम् . अथ आषाढपौर्णमास्यागोपद्यव्रतं तत्र पूजा चतुर्भुजं महा
कायं जांबूनदं समप्रभम् शंखचक्रगदापद्मरमागरुडशोभितम् सेवितं मुनिभिर्देवैर्यक्षगंधर्वैर्किन्नरैः एव विधं हरिं ध्यात्वा ततो यजनमा
रभेत् ध्यानं आवाहयाभिदेवेशं भक्तानां भयप्रदम् स्निग्धकोमलकेशं चंपनसावाहयेद्द्विगुणं सहस्रशीर्षेत्यावाहमं स्रवणमणिभिर्दि-
व्यैरचि तं देवनिर्मितं दिव्यसिंहासनैरुष्णउपविश्य प्रसीद मे पुरुष एवेदमित्यासनं पादोदकं स्मरश्चैष्ठस्रवणं कलशे स्थितम् गंधपुष्पाक्षतैर्यु
क्तं पादं मे प्रतिगृह्यताम् एतावानस्येति पाद्यं अष्टद्रव्यसमायुक्तं स्वर्णपात्रोदकं शुभं भोऽभयं करं भक्तानां गृहाणार्घ्यं नमस्तुते त्रिपादूर्ध्वद्वय
र्घ्यं कर्पूरेण समायुक्तं मुशीरेण सुवामितम् दत्तमाचमनीयार्थं नीरं स्वीकुरुतां प्रभो तस्माद्विराज्जेत्याचमनीयं गंगागोदावरे चैव यमुना च
सरस्वती नर्मदा सिंधु कावेरी ताप्यः स्नानार्थमाहृतम् यत्पुरुषेणेति स्नानं वस्त्रयुग्मं समानीतं पटु सूत्रेण निर्मितं स्रवणं रवचि तं दिव्यं गृहा
णत्वं सुरेश्वर तं यज्ञमिति वस्त्रं कार्पासतंतुभिर्युक्तं ब्रह्मणा निर्मितं पुरा अनेकं रत्नं रवचि तमुपवीत गृहाण भो तस्माद्यज्ञादितियज्ञोपवीतम्
चंदनं मलयोद्धृतं कस्तूरीचारुचंदनम् कर्पूरणत्वं चंदनम् कर्पूरणत्वं चंदनम् तस्माद्यज्ञात्सर्वं हुतं भित्तिगंधं शतपत्रैः कर्णिकारैश्चंपकैर्मक्षि
कादिभिः तुलसीयुक्तपुष्पाणि गृहाण पुरुषोत्तम तस्मादश्वेति पुष्पं दशांगं गुणलोभूतं सुगंधि च भनो हरं रुष्णागरुसमायुक्तं धूपं देवगृहा

णमे यत्सुरूपं व्यवधुरिति धूपं साज्यं च वर्तितं संयुक्तं बन्दिना योजितं मया दीपं पट्टहाण देवेश त्रैलोक्यमिति मिरापहन् आत्मणोऽस्येति दीपं अ-
 न्नं चतुर्विधं स्वादुरसैः षड्विः समन्वितम् भक्ष्यभोज्यसमायुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् चंद्रमापनसेति नैवेद्यसमं आचमनीयं करोद्ध-
 र्त्नं इदं फलमिति फलं प्रणो फलमिति त्रैलोक्यं हिरण्यगर्भेति दक्षिणां यानिकानि० नाभ्या आसीदिति प्रदक्षिणां नमोऽस्तु नं ताथः सप्ता-
 स्यासन्निधिनमस्कारः देवदेव जगन्नाथ गोपाल प्रतिपालक गोपदेव कृतसंज्ञाण गृहाण कुसुमांजलिं यज्ञेन यज्ञमिति पुष्पांजलिं तद्दशैकं ला-
 यनं परमान्नामिदं विप्रकां स्य पत्रेण संयुतं त्वत्समादा दहं विप्रव्रतस्य फलमाप्नुयाम् मन्वहो नो क्रियाहीनमिति प्रार्थना इति गोपद्वयपूजम् अथ
 कथा सूत उवाच नाथैकं त्वां हि पृच्छामि चतुर्वर्गफलप्रदम् सर्वरोगप्रशमनं विष्णुसारूप्यमुक्तिदं नारीणामथवापुंसां भक्तिमुक्तिफलप्र-
 दम् ब्रह्मि चैदस्मि देवैर्वैष्णवां कृत्वा ममोपरि नारद उवाच भगवन् सर्वमारव्यास्येयत्पृष्टं विदुषा त्वया गोपद्वयकं व्रतं द्योत द्रुतानां व्रतसुत्तमम्
 कर्तुः सिद्धिं करं दिव्यविरव्यात् भुवनत्रये सनत्कुमार उवाच भगवन् भूतभव्यशसर्वशास्त्रविशारद तद्भूतं ब्रूहि मे ब्रह्मन् कथमुच्चापनं भ-
 वेत् पुरंदरं केन वाचीर्णो देवैर्धैक्ययव्रतम् नारद उवाच आषाढपौर्णमास्यां वातथाष्टम्यां हरेर्दिने प्रारभेद्भूतमेतच्च कार्तिकावधितति-
 शो नित्यामलककल्केन स्नानं नित्यं विधाय च नदीतीरेथवा गोष्ठे शिवागारे हरैर्गृहे वृंदावने वा पिलिखेद्गोपद्वयकपदं शरभं वयस्त्रिंशानुपव्या-
 निरुत्थादित्यादिर्दिने तत्संख्यया प्रकर्तव्या अर्घ्यप्रदक्षिणा नतोः बालकृष्णसमुद्दिश्य लक्ष्म्या सह जगद्गुरुम् गंधादौ रूपचौरैस्तु यथाश-
 न्त्थाप्रपूजयेत् ब्राह्मणास्तु ततः पूज्यपद्वयसंख्याकमुत्सृजेत् प्रथमाब्दं यवटकैर्द्वातीयेषूपकैर्वती द्वतीयेषां लिपिष्टान् अथैष्वरि का-
 दिभिः पंचमे परमान्नेस्तु साम्यं वपूजयेद्भूता अत्रैवोदाहरतीमिति दासं पुरातनम् कर्षीणां पृच्छमानानां सुतेनोक्तं पुरातनं सूत उवा-
 च पुराशक्रोमरावत्यां देवदानवकिन्नरैः रुद्रैरादित्ययक्षाद्यैर्धैवैर्वैष्णभिः सह रभ्रा नृत्यं समाभेभेऽग्निदालोभेन विह्वला एव नृत्ये
 क्रियमाणे त्रुटितं बाह्यमंडलं क्षणमात्रं विचार्याथ धर्मे राजस्तु उक्तवान् यम उवाच जन्ममध्ये व्रतं येन अन्नकृतं प्राणिभिः क्वचित् तच्च
 मस्तायुभिः शक्यं कर्तव्यं छादनदके नारदेन श्रुतं तच्च जगाद यदुनदनं स्वर्चयिता तु तं कृष्णो वचनं चेदमब्रवीत् कृष्ण उवाच सर्वलोकज्ञ

देवर्षेभ्यो वनेषु च रन्मदा आश्वर्यं वद देवर्षेभ्यश्चि शिशुभद्रा यकम् नारद उवाच गतं मया मरावत्या माश्वर्यं धर्मसंसदि तत्र सर्वे समाया-
ताः सरा इन्द्राश्चतुर्दश रुद्रा एकादश विधिरादित्या द्वादशापि च वसवो ह्येतथानागा यस्स राक्षसपन्नाः रम्भया च सभारब्धं नृत्यं शक्र-
स्य पश्यतः त्रुदि तत्र मवाद्यानामब्रुवंस्तस्य साधनम् यमः प्राह तथा दूतान् स्रमद्राह्यव्रतास्तिष्ठोतामानयध्वं तच्च र्भवाद्ययोग्यं सदास्ति ति-
तच्छ्रुत्वा तु मया भीत्या सर्वं त्वयि निवेदितं सूत उवाच इति नारदवाक्यं तु श्रुत्वा कृष्णस्त्वरान्वितः सुभद्राया गृहं गत्वा पूजितस्तामुवाच ह श्री-
कृष्ण उवाच किंचिद्गतं त्वया भद्रं कृतं वानेति संशयः सः भद्रो वाच सर्वव्रतानि भो कृष्ण कृतान्येव न संशयः नो चेत्स्वद्गुणिन्वाह न स्याम
जुनवत्समा पुत्रो भिमन्युश्च कथं कथयस्व जगत्सते कृष्ण उवाच तथापि त्वं महाभागे व्रतमेकं समाचर गोपदेति च विख्यातं त्रिषु लोके-
षु विश्रुतम् इति कृष्णवचः श्रुत्वा स्रमद्रा तत्तदाकरोत् कृष्णोपदिष्ट विधिना सत्वरं च समापितम् सो द्वापने व्रते चीर्णे काले यममदाय यु-
दूता उचुः सुभद्रे तव देहस्य च भर्त्ये द्यागता वयम् त्वच्चर्म सरवाद्या रथमेन च प्रकल्पितम् इति दूतवचः श्रुत्वा स्रमद्रा स्मीति चाब्रवीत् ततो
भटाः सर्व एव दहशुः सादरास्तदा पद्यानो निचयं तस्या गृहे गांच सवत्सकाम् स्थंडिले हस्तमात्रे तु स्रमभिर्दहताशनं कृष्णोपदिष्टं वीक्ष्यै-
व दूता जग्मुर्गमानिकम् प्रतिपेदे प्रभावेन स्रमद्रा पदमच्युतं नारद उवाच इति सूतवचः श्रुत्वा क्रुष्यश्चक्रिरेव्रतम् सूत उवाच भो भो
नारद देवर्षे सर्वशास्त्रविशारद शीघ्रं ब्रूहि सरवे पद्यव्रतस्यो द्वापने विधिः नारद उवाच पूर्णेतु पंचमेव वर्षे व्रतस्यो द्वापने भवेत् श्री-
कृष्ण प्रतिमाकार्या स्मवर्णस्य पत्ने न वै पुष्पमंडपिका कार्या च तद्गुरिसुशोभना तन्मध्ये पूजयेद्भक्तस्यारमया सहितं हरिं त्रयस्त्रिंशत्
तो विभ्रान् तत्ताहो मसमाचरेत् अतो देवैति मंत्रेण जुहुयात्तिलपायसम् ब्राह्मणान् भोजयेत्तथा द्रोभिः संपूजयेद्गुती यं यंचितयते
कामं न तं प्राप्नोत्य संशयम् इति भ० गोपद्यव्रतो द्या० संपूर्णं अथ आषाढ शुक्लपौर्णमास्यां कोकिलाव्रतम् यदा आषाढादधिकमा-
सस्तदा कोकिलानुष्ठानं कार्यं तद्विधिः आचम्य प्राणानाथम्यमासपक्षाद्युल्लिख्य मम हजन्मनि जन्मांतरस्थ सर्वपापस्यार्थं पुत्रपौत्रलक्ष्मी
वृद्धये सोभाग्यवृद्धिद्वारा अवैधव्यसफलनाशाय कोकिला रूपगोरोभीत्यर्थं कोकिलाव्रतं करिष्ये इति संकल्प्य आषाढपौर्णमास्यां तु संध्याक-

लेखुपस्थिते संकल्पयेन्मासमेकं व्यावर्णे प्रत्यहं द्यहं स्नानं करिष्ये नियमात्तु ज्ञत्वा चर्यां स्थिता सती भोऽस्याभिनन्तं भूशय्यां करिष्ये प्राणिनां
 दयाभित्यक्त्वा स्नानं करोमि देवेशि को किले प्रीतयेतव जले स्मिन्यावने पुण्ये सर्वदेवजलाशये इति मंत्रेण तिलाभक्तकल्केन सर्वोष
 धिजलेन च वचापिष्टेन वाष्टोदिनानि प्रत्येकं वचोषधियुक्तेन च षट्दिनान्येवं मासावधिरुत्तानेकमः एवं त्वात्तारविंध्यात्तात स्माग्रध्वं
 च दापयेत् आदित्यभास्कररवे अर्कसूर्यो दिवाकर प्रभाकरनमस्तुभ्यं गृहाणा ध्वनिमोस्तुते इति सूर्यार्घ्यमंत्रः ततः स्वर्णपद्मसंरोज्यपादौ
 भोक्तिकेन चान्नप्रवालमुर्वीरत्नपृष्ठाचूतचपकवृक्षस्थां पक्षिस्तूपिणीको किलां लिखित्वा पूजयेदित्युक्तं स्वर्णपद्मसंरुत्तनेन च प्रवालमुखप
 कजां कस्तूरीवर्णसंयुक्तामुत्पन्नानंदनेने चूतचपकवृक्षस्थां पुष्टस्वरसमन्विताम् चितयेत्पावतीदेवीको किलारूपधारिणीम् ध्यानं आ
 गच्छ को किले देवि देहि मे वाञ्छितं फलम् चपकद्रुममारुढा कीडतीनंदनेने आवाहनं आसनं दोमवस्त्रेण भिमिंतद्वानघेतव गृहाणेदं
 मया देवि को किले प्रियवर्द्धिनि आसनं तिलस्त्रेहं तिलसुरवे तिलसौरव्ये तिलप्रिये सोभाग्यधनपुत्रांश्च देहि मे को किले नमः तिलपुष्पफ
 लैर्पुंक्तपादां मे प्रतिगृह्यतां पादां रत्नचपकपुष्पैश्च पीतचंदनसंयुतं हेमपात्रैश्च स्थितं गायं गृहाणा ध्वनिमोस्तुते अर्घ्यं निर्मलं सत्तिलगांग
 को किले पक्षिस्तूपिणि वासंते न स्तगाधेन गृहाणा च मनीयकं आचमनीयं पंचामृतेन स्नपनं को किले कलकंडके मया दत्तेन श्रीतालेभ्र
 वमे परमेश्वरि पयोदधिघृतं चैव शर्करामधुसंयुतम् पंचामृतेन स्नपनं दत्तं स्त्रीकुरु को किले पंचामृतस्नानं मंदाकिनीजलं पुण्यं सर्व
 तीर्थसमन्वितम् स्नानार्थं ते भयादनं को किले गृह्यतां नमः स्नानं यस्मात्कृपायां ससूत्रेण वासांसि विविधानि च पीतवस्त्रप्रदाने न श्री
 ताभ्रवमभां बिके वस्त्रं कंचुकं च मया दत्तं नानावर्णा विचित्रितम् को किले गृह्यतां देवि मसीदपरमेश्वरि कंचुकीं हरिद्वारं जितेदं विक
 रं सूत्रं समर्पितम् को किले स्रग्मगेर्देवि वरदा शुभवां बिके कंठसूत्रं यानि रत्नानि सर्वाणि गंधर्वपूंगेषु च तैर्पुंक्तं भूषणं हेमं ककि
 ले प्रतिगृह्यताम् भूषणानि श्रीरवडं च दर्शोदव्यंगधाढ्यं स्रमनोहरम् विलेपनं सरश्चैव चंदनं प्रतिगृह्यतां चंदनं अक्षतां प्रसुं अक्ष
 तान् कुकुभाञ्च कर्कदिव्यं क्वाभिमितां मृपणास्पदं सोभाग्यदगृहाणेदं मसीदहरवस्त्रं हरिद्रांकुमुं चैव सिंदूरं कज्जलान्वितं सोभाग्य

द्रव्यसंयुक्तगृहाणपरमेश्वरि सौभाग्यद्रव्यं करवीरैर्जानिकुसुमैश्चपंकैर्बकुलैः शरभैः शातपत्रैश्चकल्हारैरचयेत्परमेश्वरीपुष्पा
णि वनस्पतिरसोद्गतो धूपं साज्यं चेति दोषं शर्कराखण्डवाद्यानिदधिक्षारघृतानि च आहारार्थमयादत्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यतां नै
वेद्यं पाटलोशीरकपूरं सरभिस्रुभिस्वादुशीतलं तोयमेतत्स्वरवस्पर्शकोकिले प्रतिगृह्यताम् आचमनीयं चंदनागरुकपूरकस्तूरी
केसरान्वितं करोद्धर्तनकदेविगृह्यताहरवल्लभं करोद्धर्तनं कृष्णानारिकेरंचपनसंकदलीपलं जंबीरं मातुलिगंच फलं गृह्णन्
मोस्तुते फलं पूगीफलमिति वातूलं हिरण्यगर्भेति दक्षिणां कोकिले कृष्णवर्णत्वं सदावससि कानने भवानीहरकातासिकोकि
लायेन मोनमः नैराजनं पूजितापरथाभक्त्या कोकिलगिरिप्रिया पुष्पैर्नानाविधैः श्रेष्ठैर्वदस्तु सदा मम पुष्पांजलिं यानिका
निचेति प्रदक्षिणां नमो देव्यै नमस्कारं कोकिलारूपधारिण्ये जगन्मात्रे नमोस्तुते शरणागतदीनानां चाहिदविसदां बिके गंध
पुष्पाक्षतैर्लुक्तं तोयं हेमफलान्वितम् अर्घ्यं गृहाण देवेशि वाञ्छितार्थं प्रयच्छ मे आषाढस्य सिते पक्षे मेघवर्णे हरिप्रिये कोकिले खेज
गन्ध्यातर्गृहाणार्घ्यं नमोस्तुते पुनरर्घ्यम् निलस्नेहे रूपं देहि जयं देहि प्रार्थना व्रतांते हे मां तिलापिष्टजां कोकिलां कृत्वा विप्राय दद्यात्
देवि चेत्त्रयोत्पन्ने विध्यपवनवासिनि अर्चिता पूजिता सितं कोकिले हरवल्लभे कोकिले कलंकतासिमाधवे मधुरस्वरे वसंतो देवि गच्छ
त्वं देवान् नंदने वने इति विसर्जनं इति कोकिला पूजा अथ कथा युधिष्ठिर उवाच स्वभर्त्ता सहसंयोगः स्नेहः सौभाग्यमेव च भ
वेद्यथा कुलस्त्रीणां तद्गतं ब्रूहि केशव श्रीकृष्ण उवाच यमुनायास्तटे रम्ये मथुरानगरी शरणा तस्यां शत्रुघ्ननामा भूद्राज्ञा राघववंशज
तस्य भार्या किर्तिमालानाम्नासीत्स्थितासु विप्रणम्य भगवान्युद्योवसिष्ठो मुनिस्ततः कीर्तिमात्यो वाच वद मे त्वं मुनि श्रेष्ठ सौभाग्यप्राप्ति
दं व्रतम् पूज्यः कथंच भगवान् शिवः केन व्रतेन च वसिष्ठ उवाच यदि पृच्छसि मे त्वं हि व्रतानां मुच्यते व्रतम् तारणं सर्वपापना
कथयामि निबोधत तत् दक्षप्रजापतेर्यज्ञे पुरा देवाः समागताः ऋषयश्च तथा सर्वे विद्याधरगणास्तथा ब्रह्मा विष्णुश्च वायुश्च देवरा
जस्तथैव च वरुणोऽग्निर्यहाश्चैव ये आन्ये च दिवौकसाः वसिष्ठो बाल्मिकिर्गान्धीर्विशवामित्रो महानृक्रपिः एते चान्ये च ऋषयः श्रौतेष्वेव सार्थमाभातः

नमस्कृत्यपुरःस्तस्थौ कृतंकार्यमितिब्रुवन् तथाव्यशांतः कोपोस्यज्ञात्वेतिज्ञानचक्षुषा प्रसादयितुमासीनञ्जह्मविष्णुसमीयतुः नमस्कृतस्ततस्तस्माभ्यापसन्नोभूत्सदाशिवः नारदस्तु बभूवैवर्गतेः शिवमतोपयत् प्रसन्नवीक्ष्यतं विमशिरवांसस्रृश्ययाणिना ननदं नारदस्तत्रतोषयन्निधिकं शिवम् एतास्मिन्नंतरे ब्रह्माविष्णुश्चप्रमथाधिपम् व्यजिज्ञापनं ददादीनृपाहस्याविलोक्य कृत्तागान्कुरु पूर्णागान् तान् संजीवययमसौ विलोकितस्ते देवेन रूपाहस्याविलोकितः पूषा दयश्च सागावै अभूवन्स्तप्तसादतः उत्थितः पादयोर्मूलं ययो दक्षः पिनाकिनः अपराधक्षमस्वेति पुनः पुनरुवाच ह उत्थापितः क्रुरेण सो न तो दक्षः पिनाकिना उक्तञ्च मापुनः कार्षीरे वभीशा वमानकम् विचरस्वस्करवेनेति भूयस्तकोप आविशत् शशाप च तदा गौरी यज्ञविमक्रशो शिवः मुरव विमं कृत वती दक्षस्ये पात तो चिरात् नियं गी नि स मा प न्ना वि च रित्थ सि भू त ले न तो गौरी ब्रह्माषेतं ऋणिपत्य स दा शिवम् कथं यास्यामिति र्यक्त्व भू त ले च स्थितिः कथं अन्यथा नैव भविता शाप एष त्वयो दितः को किला मधुगुल्वा या भवेयं नंदने वने को किलानां स्वरोरूपं रूपाणां पतिव्रतम् विद्या रूपं कुरूपाणां क्षमा रूपं तपस्विनाम् अचिरादेव च पुनः कुले भद्रं निजन्म मे भूयास्तत्वेव भर्ता च निवियोगश्च मे मतः वरये कुलजा प्राज्ञः कुरूपाभिपकन्यका दुष्टकुले समुत्पन्ना भर्तुः पातयते कुलम् नदीपातयते कुलं नारीपातयते कुलं नदीनां चैव नारीणां स्वच्छंदं ललितगतिः तनस्तुष्टो महादेवश्चैकशापि मोचनम् दशवर्ष सहस्राणि को किलारूपधारिणी नंदने देवविपिने च रिष्यसि ततः परं हि माचलं स्मृता भूत्वा मन्त्रियत्वं पुण्यासि देवानां च यथा विष्णुः सहकारो महा रूढां गंगा च सर्वतीर्थानां तथा नित्ये स्तुको किला आपातौ द्वौ यदा स्यातां को किला यास्तदा च नमं तथा या कुरुते नारी न सा वै धैव्यमाप्नुयात् वसिष्ठ उवाच एतद्वाक्यावसाने बुगौरी सा को किला भवत् तदारभ्य प्रवृत्तिं तत्प्राथितं को किला व्रतम् यानारी नैव कुरुते मोहात्सा विधवा भवेत् कुरुत्वमेतत्कल्याणि कीर्तिमालेज्ज तो नमम् कीर्तिमालोवाच कथमाराध्यते देवो को किलारूपधारिणी विधानं ब्रूहि तद्द्वियत्वं सा दाक्षे राभ्यहम् वसिष्ठ उवाच को किलालाज्जनमाहात्म्यं विधानं च वदामि ते शृणु दा वप्रयत्ने नमं त्रैः पाराणि कुर्युतम् मलमासैस्तृतिं कान्ते शङ्खा पादं समागते आपात्त्यापो णा स्यात्तु संध्या काले रूपस्थिते संकल्पयेन्मासमेकं आवणप्रपद्यति स्नानं करिष्ये नित्यं च ब्रह्मचर्यं स्थिता सती भोक्ष्ये नक्तं च मृशाय्यां करिष्ये जा

णिनांदयाम् सौभाग्यधनधान्यादिश्रानथेशिवतुष्टये इतिसंकल्पयविभगेनारिविभेभ्यएवच प्राप्यानुज्ञांतुसंपाद्यसामग्रीसंकल्पामपि प्रत्यक्षेच
 प्रतिदिनंदंतधावनपूर्वकम् नद्यांगलाथचावाप्यांनडागोर्गिरिनिर्झरे स्नानंकरोमिदेवेशिदोक्लिप्रीतयेनव जलेस्मिन्नावनेपुण्येसर्वदेवजला
 शये स्नानंरुलावतीदेविसंग्रधामलेकैस्त्रिलैः दिनाष्टकंततःपञ्चास्रसर्वेषिध्यापुनःपृथक् वचापिष्टनचस्नानंदिनान्यष्टौसमाचरेत् त्रिला
 मलकापिष्टनयचौषधियुतेनच षट्दिनानिततःस्नानंसंपूर्णफलन्निष्पया स्नात्वाध्यात्वारविंतस्मैदद्यादर्थ्यप्रयत्नतः आदित्यभास्कररवे
 अर्कसूर्यादिवाकर प्रभाकरनमस्तुभ्यंगृहाणाध्यनमास्तुते सूर्यार्ध्र्यमंत्रः कारयेत्कोकिलादेवीसौवर्णासिंवकामदां रोष्यचरणयोश्चैव
 नेत्रयोश्चापिमौक्तिके स्नानिपंचपृष्ठेनूतनदक्षसमाश्रिताम् अथवातिन्त्रापिष्टनकोकिलापक्षिस्त्रिणिमीम् निधायताम्रपात्रेतांपूजयेत्सुसु
 माहितः उपचारैः षोडशभिर्यथाविज्जनिवाधमे आवाहयामितांदेवीकोकिलारूपधारिणी अवतारंकुरुस्वात्रपसादंकुरुसज्जते आगच्छक
 किलेदेविदेहिमेवांच्छित्तंफल्डम् तूतवृक्षंसमारूढ्युग्मसेनंदनेवने तिर्यग्योनिसमुद्भूते कोकिले कलकंतके तिलपुष्पाक्षतेयुक्तंगृहाणत्व
 नमोस्तुते आषाढस्यासितेपक्षेमधवर्णस्त्रिणि कोकिलानामदं वित्स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् कुर्यादेवंविधांपूजांश्रावण्यतंचपूजयेत्
 विसर्जयेच्चपञ्चात्तांसौवर्णाकिंकिलायदि यदाचतिलापष्टस्यकोकिलाक्रियंततदा कुर्यादप्यहमाद्भ्यनभिन्नावास्तुविसर्जनम् रम्यंवनस-
 मागत्यश्रुलाकोकिलकूजितम् यदानश्रुत्यनेशब्दमुपवासंतुद्दिने कोकिलेकृष्णवर्णंस्वसदावासोवनेषुते सौभाग्यमनुलंदेहिगृहाणाध्य
 नमोस्तुते वसंतंचसमुत्पन्नंविंध्यपवंतवासिनि गच्छगच्छमहादुर्गस्वस्थानेनंदनेवने विसर्जनं रूपंदोहधनंदेदिसर्वसौभाग्यदेहि
 मे पुत्रान्देहियशोदेहिसौभाग्यंदेहिसंपदः इत्युक्त्वाचततःपञ्चाह्रांविध्यन्नेनरुवती नक्तभोजीभवेद्वाशियावन्मासः समाप्यते मासा
 नेताम्रपात्रेतुकोकिलास्वर्णनिर्मितां वस्त्रधान्यगुडंशुक्रांश्रावणंकुंडनंतया दद्याच्चदक्षिणांचापिदेवजवापुरोहिते एवमाषाढमासस्य
 देविध्येसमुपस्थिते सधवाविधवावापियानागंकोकिलाग्रतम् कर्गोतिसन नन्मानिसौभाग्यन्मनंतुमा मृतागौरीपुरंयातिविमाने
 नाकैर्तेजसा श्रीभगवानुवाच एतद्भूतंवसिष्ठेनमुनिनाकथितंपुरा तथाकृतंनुतत्यार्थसमस्तकीर्तिमालया तस्याश्चसर्वनिष्प-

नन्वसिष्ठवत्तनं तथा एवमन्यापि क्येतेयको किलावतमुत्तमं न करोति यदानारीव्याली भवतिकानने एकतः सर्वदानानि को किलाव्रतमे
कतः कृतं पुरासरोभिश्चक्रुषि पत्नीभिरादरात् अहिन्यथा च सा पूर्वमर्निताशापमुक्तये अरुंधत्या सह स्नात्वा पूजिता को किलानृप सीतथा
पूजिता सापि सर्वकामार्थसिद्ध्ये गौतम्या दडकारण्ये स्नानं कृत्वा यथाविधि नलान्वेषणकामनं दमयत्या च पूजिता रुक्मिण्या च ततः
स्नात्वा पूजिता को किलाशिवा विष्णोः पत्न्यरवात्यर्थं तच्च जातन सशयः कुचैलामलिना दीना परकर्मरता तथा एवं वेध्याका कवध्याविवत्साम्
तत्त्वत्सा सर्वास्ताः फलभाजः स्युर्वतस्थास्यप्रभावतः आयुरारोग्यमेश्वर्यं सुखं वृद्धिं शः प्रजाम् सोभाय सुदरं रत्नं नारी प्रामोति नान्यथा
एतद्भूतं मयारब्धातं कार्यं शरत्रयं नृप तृतीया ते च विधिवत्कार्यमुद्यापनं श्रमं एकस्मान्जायते द्रव्यो द्वितीया लभते स्नानम् तृतीया च्चापि सोभा
ग्रयमात्रुयान्नात्र संशयः इति वराहपुराणे को किलावतम् अथोद्यापनम् अद्यापनं विधिं त्रिदिव तस्यास्य मम प्रभो येन विज्ञानमात्रेण
सोभाग्रयं च भविष्यति श्रावणे पोषाभ्यां तु शक्रपक्षे नथैव च द्वितीया यामे कश्चुक्ते दंत धावनं पूर्वकम् उपवासस्य नियमं कर्तुं वत पराय
णं तृतीया पुण्यफलदायक्या न्देसमुपोषिता उपलिप्य शत्रौ देशे मडले तत्र कारयेत् अष्टदलं लिखेत् पद्मं च तु कोणं च भद्रं कं कलशं वारिपुणे
च पं सरले समन्वितम् तस्योपरि न्यसेत्सात्रं प्रस्थेन केन पूरयेत् तदभावे तदर्थं वा कुडवेनाथ नारद उणापि दंडक्या वणं युग्मं दद्याच्च शक्तिः ते
स्योपरि न्यसेद्देवीं कं किलाप्रतिमां तथा अत्र गंधमदानेन धूपदीपप्रदानकम् नैवेद्यं मोदकान् दद्यात्पक्वान् द्युतं संयुतं अर्घ्यं चैव प्रदातव्यं तां
बुलं फलमुत्तमम् रात्रौ जागरणं कार्यं वाद्यनृत्यप्रस्तुतिम् पूजितारं कचित्तेन फलं प्रामोति चाक्षुष्यम् प्रभो नैवमले स्नात्वा संध्या कृत्वा विधा
नतः पूजयेद्विधिवद्देवीं होमं च विधिवद्भिज्ज तिलचंदनं पुष्पैश्च तंडुलैश्च तृणपायसैः अष्टोत्तरशतं हूलुदुर्गमं त्रैश्वेदेवैकैः को किला प्रीतये
ब्रह्मन्व्याहृतीनां शतं त्रयम् आद्यपानं भोजनं यत्पश्चात्स पत्नी काश्चपंच अशक्तौ त्वेकयुग्मं च भोजयच्च तथागुरुम् त्रिस्त्रिभ्यश्च प्रदात
व्यं धारिकापंचकं तथा मोदकाश्च ससूत्राश्च वंशपात्रं समन्वितान् दृष्ट्या वणं समाधुत्तान् पक्वान्नेन मपूरितान् सर्वोपस्करं संयुक्तां त्रिस्त्रि
भ्यश्च मदापयेत् आचार्यं पूजयेदन्त्या गां दृष्ट्या च सवत्सकाम् उपानं होतया शय्यां चामरं छत्रं च मुद्रिकां कर्णं वेष्टे च चंदनं कुसुमानि च

सर्वदेद्याद्द्विजेंद्राय सपत्नीकाय नारद दापयेद्विधिवत्सर्वब्राह्मणाय कुटुंबिने वनोपदिष्टदानं च भोजनं च सदस्मिणं एवं चाकुरुते राजन को
किलावत सुतमम् सर्वयाप्नोति सौभाग्यं पुत्राधानं धनानि च ततो मुंजीन नैवेद्यं पुत्रपौत्रैः रामन्विता को किलेष्टृजिते गच्छ विधिवत्सर्व
कामदे कारयेत्को किलादेवी सौवर्णासिर्वकामदां रोष्यत्वरणचंचूभि रचि तानं वमौक्तिकाम् पंचरत्नानि पृष्टे च चूतवृक्षसमाश्रिता एवं त्वं
यथा पूज्याथोक्ता च शनैः शनैः विप्रकरार्चिता लक्ष्मीः स्वस्वभावा मिदं शृणु महाफलमवाप्नोति महामाया प्रसादतः इति वराहपुराणे का
किलावतोद्यापनं संपूर्णं अथ आवावणं पोर्णमास्यां रक्षाबंधनम् उक्तं हे मादो भविष्ये युधिष्ठिर उवाच सर्वरोगोपशमनं सर्वाश
भविनाशनम् सकृत्कृते नाब्दमेकं येन रक्षाकृतो भवेत् श्रीकृष्ण उवाच शृणु पांडव शार्दूल इति हांसपुरातनं इंद्राण्याय त्कृतं पूर्वं
शक्रस्य जयवृद्धये देवास्तरुमभूद्वृद्धं पुरा ह्यादशवार्षिकम् तत्रास्तरैर्जितः शक्रः सहस्रैर्वैः स्रुते नैमैः बृहस्पतिमुपाभ्यर्च्य इंद्रं वचनमब्र
वीत् नस्थातुं चैव शक्रो भिनगंतुं तैरभिद्रुतः सर्वथा योद्धुमिच्छाभिगुरुस्त्वचन्यवारय तयोः संवदतौ रे वशाची प्राह सरेश्वर अद्य मृत
दिनं देवमातः सर्वं भविष्यति अहं रक्षां विधास्यामि येनाज्यो भविष्यति इत्युक्त्वा पोर्णमास्यां सौपोलोमीकृतमंगला बंधं दक्षिणे पाणौ रे
क्षापो ललिकांततः बद्धरक्षस्ततः शक्रः कृतस्वस्त्ययनोर्द्विजैः दुद्रावदानवानीकं क्षणात्काल इव यजाः शक्रस्तु विजयाभूत्वा पुनरेव ज
गत्रये एष प्रभावो रक्षायाः कथितस्तौ युधिष्ठिर जयदः स्मरदश्चैव पुत्रारोग्यधनप्रदः युधिष्ठिर उवाच क्रियते केन विधिना रक्षाबंधः स्म
रते नमैः कस्मिन्निशोकदादेव द्यौत न्येव कुमहर्षि स यथा हि भगवन्देव विचित्राणि प्रभाषसे तथा तस्यानमं तृमिर्बह्वर्थाः शृण्वतः कथाः कृष्ण
उवाच संप्राप्ते आवावणे मासि पोर्णमास्यां दिनोदये स्नानं कुर्वीत मतिमान् श्रुतिस्मृतिविधानतः ततो देवान् पितृंश्च वतर्पयेत्परमं प्रसा उपा
कर्माणि चैवोक्तं सृषीष्णांतर्पणं तथा कुर्वीत ब्राह्मणैः सार्द्धं वेदान् द्विशयशक्तिः श्रुदाणां मंत्ररहितं स्नानं दानं च शस्यते ततो पराणहसमये रक्षा
पौटलिकां शरणां कारयेच्चाक्षते स्म हस्मिदार्थे हे भव चिन्तेः क्वापसिः क्षौमवस्त्रे वा विचित्रे मलवर्जितैः विचित्रतं तु ग्रथितां स्थाप्य द्वाजो नोपरि
कूर्वा गृहस्य रक्षावैगो यथैः शक्रुतं डुलैः दूर्वावर्णैः सिंते भिजैः सर्वपापविनाशिनी उपलिसे गृहमध्यैः सान्कुंभं च विन्यसेत् पीठोपरि विशेषेदा

जासचिवैः समुहर्तके वेश्याजनेन सहितो मंगलैः सहितः स्थितैः रक्षाबंधः कार्यो भिदिः सर्वविघ्नोपशान्तिदः पुरोधा नृपते रक्षासंस्मर्य व
धीतमानवः येन वेदो बलाराजादानवेदो महाबलः तेन त्वामपि बभ्रागिरक्षे माचलमाचल आह्वणैः क्षत्रियैर्वैश्यैः शूद्रैरेत्येवमानवैः
कर्तव्यो रक्षिकबंधो हि ज्ञानसंपूज्यभक्तिः अनेन विधिनयस्तुरक्षाबंधसमाचरेत् स सर्वदोषराहितः स्मरवी संवत्सरभवेत् रक्षाबंधो
भद्रायानकार्यः भद्राया हूनकर्तव्यश्चावणीफाल्गुनी तथा आवणी नृपतिं हतिग्रामदहति फाल्गुनी इति वचनात् इति भाष्योक्तं रक्षाबंध
नं संपूर्णम् अथ भाद्रपदेषोणमास्या उमामहेश्वरव्रतं शिवरहस्ये राजोवाच भगवन् युनिशादूलव्रतमेकं वदस्व मे सांगेयस्मिञ्जने चोर्णि स
सर्वस्वमानवा मुयात्

गौतम उवाच

उमामहेश्वरनाम व्रतमस्ति व्रतोत्तमम् मासि भाद्रपदे शक्रूषो णमास्या
प्रयत्नतः तद्भूतं कार्यमनघैर्ब्राह्मण्यैर्विधानतः भाद्रशक्रूचतुर्दश्यां प्रातः स्नात्वा विधानतः शिवं संपूज्य विधिवत् शैवानव्यनित्यत्नतः शि
वं आत्मा जगद्धं दीप्तिं सोमार्थं शिवरम् कृतां जलिपुटो मृत्वा मंत्रमेतत्पठेन्नरः श्वः करिष्ये व्रतं यत्नादुमामहेश्वराभिधम् आज्ञां देहि महादे
व सोमसोमाहं शिवर इति विज्ञाप्य वैदेवं पुनः संपूज्य यत्नतः मध्याह्नेऽपि महादेवमर्चयेन्नियतो व्रतो ततो देवानृषीन् सुवीनस्य च्यविधिवा
नृप हविष्याशो शिवं सायंपूजयेद् द्विधिपूर्वकम् निद्राकार्या तथा योगमहादेवस्य सन्निधौ उत्थाय पश्चिमेयोममहादेवततः स्मरेत् ततः शो
चादिकं सर्वोर्ध्वं प्रीतमानसः स्नानं कुर्याद्यथा भोगं यथा स्त्रियथा क्रमं परिधाय ततो वस्त्रं द्वाजितं शरभमसूतं उद्धृत्य नतः कार्योत्रिपुंड्र
चयथाक्रमम् रुद्रासधारणं कार्यं संध्याकार्यं ततः परम् ततः शिवार्चनं कार्यं बिल्वपत्रादिभिर्नरैः ततो हांसोपिकर्तव्यः शिवीत्यर्थमादरा
त् ततः परं नियमनं प्रणमेत् सोममव्ययम् सयं शिकुशपि जूलंततः संपाद्य मादरात् गव्यपंचदशग्रंथितं तूजितं शिवात्मकम् एवं पंचदश
ग्रंथिंदोरकं कुकुमान्वितम् संपादनीयं यत्नेन व्रतनिष्ठैरनाकुलैः उमामहेश्वरैश्चैव सौवर्णं प्रतिमा हूयम् संपादनीयं
यत्नेन राजनं वा मनोहरम् पलाटुनं न कर्तव्यं प्रतिमा हूय मुत्तमम् अधिकं चेद्यथा शक्तिकर्तव्यमति यत्नतः
सौवर्णं राजतं चापि ताम्रं वा मृन्मयं न व संपादनीयं यत्नेन प्रयत्नेन व्रततत्सुरैः ततः सदभूमूर्तिं च वस्त्रयुग्मेन वेष्टयेत् पृथक्पृथक्

कस्याप्यमीयंकलशेषप्रतिमाद्वयम् आणोहिष्ठादिभिर्मन्त्रैस्तथाज्यं वक्रमं चक्रेः अभिविच्ययत्वेन पूजयेत्प्रतिमाद्वयं ततः प्रयत्नतो गच्छे
 दलं कृतशिवालयम् शिवस्थानं ततो गच्छेत्तोरणाद्यैरलंकृतम् ततः षोडशकेषु त्रैबहिरतश्चतुर्गुणे अलंकृतैः स्वस्तिवादोः स्थापयेत्कल
 शान्वयम् अग्रेयं ततो महादेवपुमादेहाहं धारिणम् मुक्तामालापरीतांगं दुकूलपरिवेष्टितम् पञ्चाननमुमाकान्तमनलंदुरविप्रभम् चंद्रशे
 खरं निखं जटासुकुटमंडितं बिभुदुलखाविलसद्भालनेत्रोपागस्थितं भस्माद्रुलितसर्वांगं रुद्राक्षामरणान्वितं मंदस्मितमनाधारमाधारज
 गतो प्रभुं देवैरनंतैरनिशं स्तूयमानमनेकधा देवात्मकं देववर्धं विष्णुब्रह्मादिवैदितं विष्णुनेत्रान्तरात्फाटपंकजमुत्तमं अप्रतिद्वंद्वमहदं
 सर्वद्वंद्वारकार्थितं सर्वोत्तममनाद्यंतं सर्वदेवनिर्वेदितं मलयशःहरं परं ब्रह्मसुरूपं कृष्णपिंगलं उर्ध्वकेशं विश्रूपाक्षं विश्वरूपं चिदान्मकं निष्कलं
 निर्गुणशान्तं निरवद्यं निर्जनम् अप्रमंयं जगन्मध्यस्थितं सद्भारकारणं विश्वबाहूं विश्वपादं विश्ववाक्षं विश्वसंभवं विश्वनाभयं अमं सरं परं
 मंपदं विश्वतः परमं नित्यं विश्वेशमनाभयं एवं व्यात्वा महादेवमवदोत्तमोत्तमं ध्यायेत्ततः परंगौरीमादिविद्यामनामयीं लक्ष्मीं सिधितपादा
 आंशन्वीसे वितपादुका सरस्वत्यादिभिर्नित्यं स्तूयमानपदांबुजा अधरोमुखी भूतपक्षिं च फलाभुमां सुखकांतिकं लोपेतां पूर्णचंद्रामनामयां
 तिरस्कृताल्लिमालां ताम्रनकावन्दिभिः सदा पीनवक्षोजनिधूतचक्रवाकवर्गनां नित्यं तिरस्कृतां भोजानयनाभ्यामर्निदतां सोमंतधिक्कृतां शे
 षकामभस्त्रामहर्निशम् भुक्कुटीं विहृतां शेषशामभस्त्रां मनाकुला बाहुनालकजोद्धृतं हेममालां विल्लासिनाम् गंगामबलीं निरोधूनश्च मद्भुम
 नालिकां नाभिरुध्वातिरोभूतधनावर्तामवर्तुलां उत्तमोरुनिरोधूनं रभास्तं भास्त्रं भोवहा पादयुग्ममभास्त्रं तिभिर्जितारुणपंकजो उपेदोपे
 दजननीं महं शाहो गभागिनीं मद्देशाभिपुत्रवामाणां वरदाभयदां मदा प्रसन्नवदनां शान्तां स्मितप्रवर्तिभिराविणो पूर्णचंद्रदुक्कृताद्यो नाना
 भरणसुषितां स्तूयमानां सदा देवैर्वर्तुलां नैश्च कोटिशः एवं व्यात्वा ततः प्रप्यगुपचाराद्यकः लयेत् ततः पुष्पाणि संगृह्य शिवमावाहये
 न्छिवां महादेवदयाभिधो विष्णुब्रह्मादिवैदितं आवाहयामि देवत्वां मसीदपरमेश्वर इत्यावाहनं आसनं पाद्यं अर्घ्यं आचमनं मधुपंकं
 पंचासृतस्नानं स्नानं वस्त्रं उपवीतं गंधं आभरणानि विल्वपत्रं पुष्पाणि धूपं दीपं नैवेद्यं आचमनीयं फलं तांबूलं दक्षिणां छत्रं चामरां

व्यञ्जनानि नीराजनं गुष्माण्डलिः प्रदक्षिणाः नमस्कारान् अथांगपूजा कपदिनेनमः शिरःपूजयामि भाललोचनाय० भालः सोपसू-
 र्याग्निनोचनाय० नेत्रत्रयपू० सूत्रोत्राय० श्रोत्रपू० घ्राणगंधाय० घ्राणं स्मृतिदंताय० दंतान्युः श्रुतिजिह्वाय० जिह्वापू० मुखपोन्द्राय० कपोलो-
 ज्ञानोष्ठाय० ओष्ठोपू० विश्वजंघाय० जंघः विश्वपादाय० पादौ० विश्वनखाय० नखान्यु० सर्वोत्पकायन० सर्वांग० अथशक्त्यंगपूजा शि-
 नागै० शिरःपू० पृथ्वेयैयन० वेणीपू० सीमंतराजितायै० सीमंतपू० कुंकुमभास्त्रायै० भालपू० चक्षुस्त्रयै० नेत्रै० स्तुतिओत्रायै० श्रोत्रै० गंधप्रियायै०
 घ्राणपू० सुसगकपोत्तायै० कपोलौपू० कुङ्कुमलदंतायै० दंतान्यु० विद्याजिह्वायै० जिह्वा० विबोधायै० ओष्ठोपू० दन्तकंठायै० कंठपू० पृथुल-
 कुचायै० कुचौपू० विश्वगर्भायै० उदरपू० श्रमकंठयै० कटीपू० दिव्यरुद्रेशायै० ऊर्ध्वपू० कृतजंघायै० जंघपू० लक्ष्मीसंस्तिपादकायै०
 पादौ० महेश्वरप्रियायै० नखान्यु० शोभनीव्यूहायै० सर्वगं० अंगपूजासमोयै० वंदोरकं च विभजयेत् पत्येकग्रथिपुस्तच्छब्दं अर्चयित्वा दत्त्वा
 दिशिः प्रथमग्रथिमारभ्य नमः सौमैतिमंत्रतः यथाक्रमेण संस्पृश्य ततो धार्यो द्विदोरकम् तत्रोपचराः सर्वपितेन मंत्रेण सादरं प्रतिभिर्यत्न-
 तः कार्यं कुंकुमांकि तदोरकं ततः पंचदशग्रथ्यागो धृत्वा स्तुद्धोलाश्च वा उपायनाथमानेयाः शृङ्खलागो घृतपाचिताः यद्वा पंचदशाभ्यां क्रागो धृ-
 त्वा पूषमंडकाः ततः शिवैकशरणाः शैवाशिवव्रतप्रियाः पूजनियाः प्रयत्नेन गंधपुष्पादिभिः कर्मात् ततः सवस्त्रकलशशिवयोः प्रतिमाद्वयं शैवा-
 यदेयत्वेन स्रवणफलसंयुतं आदावुपायनं दत्त्वा देयं होतदतः परम् उपायनस्य चोपिवक्ष्यते च विशेषतः उमेशः प्रतिगृह्णति त्र्यंशो वै ददा-
 तित्वा उमेशस्तारको भ्रात्र्यामुपेशाय नमो नमः असुं मंत्रं समुच्चार्य दत्त्वा दानं भिदयेत् अतः शैवाः प्रयत्नेन भोजनीया विशोषतः स्रवाभिन्वोपि
 यत्नेन भोजनीयाः प्रयत्नतः शैवानेवं भोजयित्वा स्वयं भुंजीत वायतः अतिथीनपि सन्तव्यं द्वारदेशं स्थितान् नृप एवं प्रयत्नतः कार्यं प्रति वत्सर-
 मादरात् नियमेनैव विधिवदुत्तरीत्या यथाक्रमम् ब्राह्मणाद्यैरिदं कार्यं व्रतमाहितमानसैः सर्वामीष्टमदं पुण्यं व्रतमेतच्छिवात्मकम् ग्रामे तु शो-
 षशैर्वैकार्यमुद्यापनं नृप उद्यापनविधानं च वत्स्यत्युपयथाक्रमम् पौर्णमास्यामाद्रपद्यां ब्रतोद्यापनमादरात् कर्तव्यमित्यत्नेन द्रव्यसंपाद्य सा-
 दरं ह्यैकार्यासार्हषड्विः प्रतिमानपलैः शुभा तदर्धेनाथवाकार्यान्तदहं नाथवानृप रजतेनाथवाकार्यायै योक्तपलमानतः संपादनीयाः कुंभाश्च

हेमाः पंचदशोन्नमाः अथ वाराजताः कार्या यद्वा ताभ्यमनूप भाद्रपदकृत्तुर्दशशेषाद्याद्भागपुंगवाः निमज्जणीयायत्नेन प्रातः सप्तदशोत्त
 माः ततो गृहवितानाद्यैरलंकृत्य प्रयत्नतः स्वस्तिवाद्यैरलंकृत्योच्छिन्नस्थानं शक्रमावहन् ततः सायं प्रयत्नेन तस्मिच्छत्रं चरमं दिरे पूजनीयाः प्रयत्नेन
 शिवयोः प्रतिमयाभे पूर्वीन्केन वधानेन मन्त्रैस्तैर्वराधनैः रात्रौ नागरणकार्यं सोपवासं प्रयत्नतः मन्त्रिभिः सह सोमसाहपूयाभावाशानेन वारात्रौ
 शिवकथाः श्राव्याः श्रोतव्या यत्नतो नूप कृतव्या यत्नतो नोपूजायामचतुष्टये ततः स्थंयं प्रयत्नेन स्नात्वा शक्रं सन्निधौ पूजनीयः प्रयत्नेन शि
 वो देवशिखामणिः चतुरस्रं ततः कार्यं कुंडमष्टदन्तान्वितम् तत्र वह्निं सान्नाप्या धि वदद्वा मार्गतः साज्येन परमान्नेन द्रोमः कथयन्ततः परं पंच
 विंशति साहस्रं द्रोमः सोमं प्रतिमन्त्रतः कार्यः प्रयत्नतो राजन्मः पूर्वाभ्युदयतः ततः पूर्णाहुतिं दुःस्वाशेषान्सेपूजयेत्ततः विन्वपत्रैः पुष्पमाल्यैश्च स्म
 नाचरथाक्रमं एकैकस्मै प्रदातव्यं शिवयोः प्रतिमाद्वयम् कन्तु ग्राहिप्रदातव्यं स्तनो वस्त्रद्वयान्वितः आचार्याय प्रदातव्यं प्रवणशतमादरात्
 ततो यत्नेन शैवं दाः पूजनीयाः कृतव्रतैः सखाभिर्न्यापिशेनानां भोजनीयाः प्रयत्नतः ततो देवाः स्वगन्तव्या च भोजिते भक्ष्यदक्षिणाः ततश्च स्व
 कृतं कर्म शिवाय च निवेदयेत् उद्यापनं कृतं शंभो मयेतदभूनाभं सो इदं संपूर्णं तोया तु न्यस्तसादान्महेश्वरं मंत्रहो नं भक्तिहो नं शक्तिहो नं भुमा
 पते कृतं कर्म भवत्वद्यत्वं सदा तत्फलमदं प्रायश्चित्तं वैदिकानां व्यगानां पिकर्मणाम् शिवस्मरणमेवेति श्रुतिरप्यास्ति शक्रा अतः कृतमिदं
 औतं कर्म व्यगमपि प्रभो मां गमयतु विधेशते वै वस्मरणाद्भो इति संप्राप्य देवैरासां सर्वस्मरा नमं भंजीयाद्दुग्धिभिः सादृसंयोजैते लवजि
 तं एवयः कुरुते सम्यगुमामहेश्वरं ततः सस्रवभ्रागानुमुक्ता तेषां सुभाषातिमं वदा राजोवाच गौतमे दं व्रतं चोणपुरा कनवदस्वमे कस्यका
 मममृत्सिद्धिर्व्येतस्यास्य प्रभावतः गौतमे इवाच पुरा शैव वरो राजन् दुर्वासा रथो मुनीश्वरः कदाचिन्मंचरं द्याका न्ददेशं कमलापतिं नतः स
 भागतं हस्तादुर्वासा मुनिमन्त्रमः बिल्वमालां ददौ तस्मै शंकरेण समर्पितां गृहीत्वा बिल्वमालां तां हर्गमनमश्नमात् शिरसां पूजनीयां तां गरुडे स विभिक्षि
 पत् ततस्तं तां हराहस्तादुर्वासाः क्रोधमृच्छितः हरिं शशाप बहुधा धिग्नं चेति च संवदन् मया शिवा पिता दत्ता भान्ता नृप्यमधापहा मा कथं गरुड
 स्कंधे विनिक्षिप्ता तया हरं गर्वस्य मूलं तेन यत्नं लक्ष्मीस्तव विनश्यतु वैकुंठस्था धि कारोपितवभास्तु ममाज्ञया निरस्ते जस्को वनोपृष्टे संचराद्या

वधिध्रुवम् इत्युक्तमनुदुर्वासाय यो लोकांतरं नृप ततः पपात दुग्धाधौलस्मीर्विष्णुमनोहरा उवासा विणिघोरस्वकृतं कर्म संस्मरन् ततः
कदाचिद्दूपात्मया तत्रगतपुरा तदा मा मागतं हस्ता पूजया मासमाहरिः नतोऽप्युपनिषन्ः कृतां जडिपुटोहरिः जगाद पूर्ववृत्तांतं स्वल्क्ष्मीनाम्
शक्रारणम् तनोति कूना चिन्ताय विषावे वनमुत्तमम् तत्पृष्टे नमया मूपकथितं सादरं शिवम् ततो बिलंबं विधिवच्चकार अद्वयान्वितः ततः
प्रसन्नो भगवान् हूर्यै पावैती पतिः ददौ लक्ष्मीं सगरुडोकरुणा निधिरव्ययः इदमेव व्रतं चोर्णा भिद्रेणा पिहौ मे सा तेन प्राप्तस्ततः स्वर्गः स्वर्गो भो
गम्यशास्त्रतः ब्रह्मणा पिपुरा चोर्णा भिदमेव व्रतं नृप नद्यादागीश्वरी तेन संपासादुर्लभापि सा मुनिभ्यश्च पुरा चोर्णा व्रतमेतन्मुमुक्षुभिः अस्म्यव
तस्या चरणायुक्तिः प्रातः सुनीश्वरैः इदं व्रतं प्रयत्नेन यः करिष्यति भक्तिजतः तस्य सोभाग्यसंपत्तिर्भाविष्यत्येव सर्वथा यस्यास्त्यैश्वर्यभोगेच्छा
मोक्षेच्छा प्यनपायिनी यस्य सर्वोधिपत्येच्छा तेन कार्यं भिदं व्रतम् वैद्युतेना प्रिविद्येण मोक्षार्थमति यत्नतः कृतमेतद्भूतपूर्वसर्वाभीष्टफलप्रदं
मुक्तिः प्राप्ता चेतेनापि व्रतस्यास्य प्रप्तावतः यं यं कामं समुद्दिश्य व्रतमेतदनुत्तमं यः करिष्यति तं कामं समप्नोति भक्तिमलम् इदं व्रतं महेशो
न समारब्ध्या तमुमांयति कुमाराय समारब्ध्या तमुमयेतद्भूतशुभम् नोदिकेशाय कथितं मया चेत्तद्भूतशुभं नोदिकेशो न कथितं दुर्वासो
नयेततः दुर्वाससापि कथितमगस्त्या यवतोत्तमम् व्रतं नमागरे मत्स्यमगस्त्येन महात्मना मयाति किञ्चिन्ताय विष्णोर्वै कथितं पुरा ते
न चोर्णा व्रतं भिदं सर्वसौभाग्यदायकम् ब्रह्मणे कथितं पूर्णं भिदमेव व्रतं मया तेन चोर्णा व्रतं सांगवाणी प्राप्स्यर्थमादरात् सूयार्थं द्वाय च द्वा
यमयेतत्कथितं व्रतम् तेन चोर्णा व्रतं भिदं सर्वसौभाग्यदायकम् कश्यपादिमुनिभ्यश्च कथितं व्रतमुत्तमं तैश्च चोर्णा व्रतं सम्यग्भुक्तिमुक्तिरू
लप्रदम् अप्रवृत्ता निस्त्येव बहूनि विविधानि च तथाग्रे तादृशं दं व्रतं नास्त्येव सर्वथा भवानपि कुरु प्रीत्या भृपालवतमुत्तमम् इदं व्रतं
शिवसंज्ञेयः करिष्यति भक्तिजतः तस्य सर्वोत्थसंपत्तिर्भावत्येव न संशयः शिव उवाच इत्येतद्भूतं श्रुत्वा सराजा पीतमानसः संपुत्रः
पूजया मासगातमं शेषपुंगवम् ततो धर्मव्रतं चैव मुपादिश्वरं सगौतमः पुनः संपूजितो राज्ञा स्वाश्रमं प्रति संययौ जगाम पुत्रस्तद्वाक्यमिदम्
हे स्वयंभियं व्रतं चकार विधिवद्यथाक्रममनं दितः इति शिवरहस्ये उक्ता महेश्वरव्रतोद्यापनं संपूर्णम् इदं कर्त्ता देवप्रसिद्धं अथाश्विनपौषौ

मास्यंकोजागरव्रतम् आश्विनपौर्णमासीपराग्राह्या अश्वयुजिकर्मणिपूर्वाहव्यापिनीदेवकर्मतातृत्याह्ना अश्वकोजागरव्रतम्
 व्यापिनीरात्रौलक्ष्मीपूजनाक्षकीडाप्रधानत्वाद्वात्रिव्यापिन्येवकार्या स्नादे अस्तिंकाजागरनामव्रतानामुत्तमव्रतम् यत्कृत्वासमवाप्नोति
 जंतुलोकाननुत्तमान् ऋषयर्द्धुः कर्तिकस्यउपांगानिब्रतानिकथयंतुनः कृतेषुयेषुभवति संपूर्णकार्तिकव्रतम् वाल्शिवन्याहुः
 आश्विनेयशक्लपक्षे तु भवेद्याचैवपूणिमा तद्वात्रोपूजनं कुर्याच्छ्रियोजागृतिपूर्वकम् नारिकरोदकं पाल्वाअक्षकीडां समाश्रयेत् निशाथिवर
 दालक्ष्मीः कोजागतीति भाषिणा जगत्प्रभुमर्ततस्यालोकाचैष्टावलोकिनी तस्यैव न प्रयच्छामि यो जागर्ति महीनाले सर्वथैव प्रकृतं व्यव
 तंदारिद्र्यभीरुभिः एतद्रुतप्रभावेन वलितोपि धर्माभवत् ऋषयर्द्धुः वलितः मोच्यते कोसो लब्धवान् सकृतो व्रतम् एतद्दिस्रगतं ब्रुतवा
 लशिवन्यास्तपोधनाः वाल्शिवन्याहुः ब्राह्मणो वान्निनो नाम भागधः कुशसंभवः नानाविद्याप्रवाणो मोक्षध्यास्तानपरायणः याचनमा
 रणं तुल्यमन्यते सहजानमः गृहागतं सगृण्हाति नान्यथाचैव ते क्वचित् तस्य भार्या महाचर्डी नित्यं कल्हकारिणी मन्दगिन्यः स्पर्शोप्या
 लंकारादि विष्मृषिताः नानामात्यावरधरादृश्यादेवांगनाइव अहं दरिद्रस्य गृहे पतितास्मिदुर्गत्यनः नृज्जाभावाद्यतेत्यनं ज्ञातीनां मुसदंशने
 धिगस्तु चैव विद्याया निधनस्य कुलस्य च एवं वदति लोके पुनः कर्गोति पतीरितम् संकल्यं कृतवानं कथं दत्तां वदित्यति विपरीतं करिष्यामि
 यावल्लक्ष्मीः प्रसीदति भर्तः पाषाणबुद्धे त्वं चोयं कुरु नृपालये आनीयतां धनं स्मरि नो चेत्स तां डयाम्यहं स्पर्शोदतिनाशनाति कदाचिद्दृष्ट्वा
 दति साकपालं ताडय तीस्रैर्वक्त्रैश्च यत्ते पतिम् क्षत्वा तस्यास्तु चरितं याचनानादुःखं भवति नः नो वाचवचनं किंचिदप्यालाभेन तोक्षितः एकस्मि
 न्ब्राह्मणपक्षे तु द्वादिग्नो मूढो ज्ञो नमः एकस्मिन् वत्सरं सर्वथा ह्रस्वमाभिमृशं गृहं वनं ते गृहिणां चैयं न करिष्यामि किंच न इत्यदिग्नमना विभो न भाष
 यति किंच न चिंतया विष्टमेवेन मायया भिन्नमुत्तमम् नाम्ना गणपतिरव्यातं तस्मिन् भ्यागते सति नो वाच पूर्ववद्वातीं भिन्नवचनमब्रवीत् भो भो
 वलितचित्तं ते किमर्थं चिंतयान्वितम् अवश्यं स्वधिया कृत्वा चिंतोते न हं राम्यहं वलित उवाच अधुना पितृपक्षे तु पितुः श्राद्धं समागतम् सा
 मयिकं चास्ति गृहे विपरीतं करिष्या कथं मया दत्तं थाह्दमिति चिंतयानुतोस्यहम् गणपतिरुवाच धन्यो ममि कृतकृत्योऽसि भार्यायस्य

हशीगृहे ब्रूहि त्ववैपरीत्येन भार्याकार्यं करिष्यति वलितस्तु नयेत्कृत्स्नासाथं भार्यामभाषत अनर्थकारके चंडि परम्बः आहूकं पितुः न
स्थापितं धनं यस्मान्न्यदर्थं तं स्तुणपकैः तस्मान्नशीघ्रं पाकं त्वंकुरु दुष्टे करोति चेत् आत्मणा ये द्यूतकाराः शौचाचारविवर्जिताः निमग्न्या
स्ते त्वया भद्रे नोत्तमास्तु कदाचन इति भर्तृवचः श्रुत्वा संभारस्तु महान्कृतः निमग्नितस्तु सदृशः कल्लेषाकः कृतस्तथा विपरीतैरेव बाल-
कैः आहू संपादितं तथा पिंडदानं ततः कृत्वा भार्यां वचनमब्रवीत् विसर्ज्य पिंडान् बालां क्षिपंगंगजलेशभे पिंडान् नोत्तं स्तथेत्कृत्वा शौच
कृपेव्यचिक्षिपत् तच्छ्रुत्वा वलितो दुःखी बभूवा कुलिताननः को धार्दो नयेयोगे हात्सं कल्पं कृतवानिति लक्ष्मीर्यदि मसन्नास्यात्तदान्नमसया
म्यहं इति संकल्प्य सो वियोगहने निर्जने वन एको धर्ममदीतीरे वृक्षवल्कलधारकः विंशदिना निचतदा आगता त्विषपूणिभा काली वंशसा
मुद्धतानागकन्याः मुल्लोचनः निवसंति वने तस्मिन्वत चङ्कुरमाप्तये श्वतीकृतं तु स्रग्धया गृहं च द्रुहोपमम् मंडलानि विचित्राणि नानाविष्टैः
कृतानि च पंचामृतानि रत्नानि दर्पणाच्छादना निच स्थापयित्वेति दारापूजा कृता ताभिः प्रयत्नतः एव तु मथमोयामो बालाभिनीति एव हि प्रारब्ध
चतनो द्यूतं नुर्यतास्तु नलेभिरे चतुर्भिस्तु विना साणां क्रीडनं न वजायत तस्मान्मृग्यस्तु विचरन् विचर्यैव पुनर्गताः कन्यका नु नदीतीरे ददर्शिव
ल्लितं द्विजं शालातं साधु चरितं संचितं तु मुराकृतेः उवाच वचनं चारु द्विजकोमिसमागतः याह्यद्य क्रीडितं द्यूतं तल्लक्ष्याः प्रीतिं करं परम्
इत्थं तद्वचनं कृत्वा वलितो वाक्यमब्रवीत् वलित उवाच द्यूतेन स्वीयं तल्लक्ष्मीं द्यूताद्दुर्मौ विनश्यति सुधैते हृदसौ क्लं कथं तल्लक्ष्मीः
प्रसीदति कन्योवाच भाषसे त्वं पंडित वत कर्मने स्ति तु भूखं वत् इषस्य शक्रपुण्या द्यूताल्लक्ष्मीः प्रसीदति हातक्रीडानुसृतैव
को नु कपय चैदिरम् इत्कृत्वा सो तयानीतो चंद्रार्थे स्वस्य मोदरे दत्त्वा तस्मै नारिकेरं जलं भक्ष्यादिकं तथा आरब्धं च तस्या द्यूतं श्रीलक्ष्मीः
प्रीयतामिति लापितानि च रत्नानि कन्याभिर्ब्रूहि पुणेन तु कोपीनं लापितं स्वीयताभिर्निर्जितं मे वतत ब्राह्मणः को धर्मसंयुक्तो किं कतं व्यमया
धुना उपवीतं लापयित्वा ततः स्वीयं कलेवरम् लापयिष्ये विनिश्चिन्त्य ह्यपवीतं लब्धपसः ताभिर्निर्जितं तदपिशरीरलापितं स्वकं ततो धी
रात्रे संजाते लक्ष्मीनारायणावुभौ आगतौ लोकाचरितं द्रष्टुं विजग्मव्यं ननु दीजापवीतं कोपीनं चिंतयति कृशीकृतं उवाच वचनं विष्णुः शृणु त्वं

पद्मलोचने तव व्रतकरो विप्रः कथं जातः संचितकः तस्मादेनं कुरुक्षिप्रं लक्ष्मीवंतं सरवान्वितम् इति विष्णु वचः श्रुत्वा पद्मयोगो
 कदाक्षितः बालाचित्तहरो जातस्तत्कालमदनेोपमः ततः कामेन संविद्धास्तास्तुयानागकन्यकाः विप्राय वचनं प्रोचुः शृणु विप्रत
 पोधन यद्यस्माभिर्जितस्त्वंच भर्तास्माकं चोनुगः वयं त्वयानिर्जिताश्च दधेच्छासितया कुरु इततह च न श्रुत्वा तथामेनमचं द्विजः
 क्रीडनानाजिताः कन्यागांधर्वेण विवाहिताः तासां रत्नानि ताश्चापि गृहीत्वा सगृहयौ प्राप्तं चंडीतिरस्कारान्मयेतं भाग्यपुत्र
 मम् तस्मात्संभानिता चंडी सापि प्रीता बभूव ह चकार स्वाभि नश्चाज्ञाभिन्यं लक्ष्मीव्रतं त्विदंम् बहु रात्रि व्यापिनीयासात्रपूणी वि
 शिष्यते तत्राराध्यमहा लक्ष्मीमिंद्रमैरावतस्थितं उपवासं प्रकुर्वती दीपा न्दद्याच्च भक्तिनः लक्ष्मनदधे मयुतं सहस्रशतमेव वा दृ
 तेन दीयते दीपान् तिलैर्तेन वा व्रती रात्रौ जागरणं कुर्यान् नृत्यगीतपुरःसरम् यथा विभवतो देयाः पुरोवीथिषु दीपकाः देवता
 यतनैश्चैव आरामेषु गृहेषु च ततः प्रभाते स्नानतः संपूज्य च शतं क्रतुम् ब्राह्मणान् भोजयेत्क्षीरघृतशर्करापायसैः वासाभिर्द
 क्षिणाभिश्च सवस्त्रान् पूजयेद्द्विजान् यथाशक्ति च दातव्या दीपाः स्वर्णविनिर्मिताः एवं विधिं विनिर्वर्त्य ततः पारणमाचरेत् व्रत
 स्थास्य प्रभावेन कल्यसरे व्यावेशे दुवम् अप्सरोभिः परिधृतः स्वर्गलोके नदीयते इह चायुष्यमाराग्यपुत्रपान्नादिसपदः एवं लक्ष्मी
 व्रतं कृत्वा नदरिद्रो न दुःखभाक् कथाकृत्वा विधानेन व्रतस्यापि फलं लभेत् इति स नत्कुमारसंहितायां कोजायारव्रतसंपूर्णम्
 अथ कार्तिकेयैर्गोमास्यां त्रिपुरोत्सवः स च प्रदोषव्यापिन्यां कार्यः बालखिल्याकृतः कार्तिकेयैर्गोमायां तु कुर्यात्त्रैपुरमुत्सव
 म् दीपो देवो वश्यमेव सायंकाले शिवालये त्रिपुरोत्सवमैतल्यं द्रः प्रयागे तप आस्थितः लक्ष्मणव्रतपस्तमत्रैन्नोक्त्यस च राचरम् तत्त
 पस्तेजसा दग्धमारब्धभुवनत्रयम् नानादेवांगनादेवैः प्रेषितास्तं विमोहिनुम् नतासां वशागः सो भूद्रूपेणैश्चापि धर्षितः नक्रोधलो
 भमोहानावशो देव्यो न जायते वरदातुं यथा ब्रह्मानारदादिभिरन्वितः ब्रह्मोवाच वरं वरय भद्रं ते स तु ह्यहं पितामहः तपसस्तु
 फले सिद्धे कः क्लेशं कुरु ते जनः त्रिपुर उवाच अमरं कुरु मा ब्रह्म करोमित्यन्यथा तपः दातुं भक्तो मित्वं द्रुहि नान्यथा गच्छ स तव

रम् ब्रह्मोवाच मया पिबालमर्तव्यमिति तेषां तु का कथा अवश्यं देहिनां मृत्युः संभाव्यं चाचयस्व मे त्रिपुर उवाच नमो मृत्युर्देव
तां प्रथो मनुष्येभ्यो निशाचरात् न स्त्रीभ्यो न च रोगेण देह्येनं वरमुत्तमम् ब्रह्मणा पितृभ्यो त्वत्सत्यलो कंजगामसः एनं लब्ध
वरं ज्ञात्वा नाना देव्याः समाययुः तान् देव्यानां गता नृत्वा आज्ञापयत दानवान् अस्माद्दिरोधि नो देवा हंतव्याः सर्वे एव हि नो चे
द्योनि चरत्त्वानि देवतानां समीपतः गृहीत्वा तानि सर्वाणि कुर्वन्तूपायनमम इत्याज्ञानं स्वशिरसि कृत्वा ते सर्वे राक्षसाः देवा
न्नागाश्च यक्षाश्च भूत्वा चाये निवेदिताः प्रणम्य सर्वे देवास्तं त्रिपुरं च व्यजिज्ञपुः गृह्यतां देवराजं द्रयदस्माकं भविष्यति व
यं कृत्वा तु ते सेवां जीविष्यामो यथा तथा इति श्रुत्वा वचस्तेषामधिकारा न्यचक्रिरे तेषां स्त्रियः समानीता देवैश्च यः सह स्रशः ए
व भास्करस्तृज्य सर्वे देवास्तदा जया चक्रुर्यथोक्तं देवस्य हारस्थाः सर्वे एव हि सूर्यस्य निकटे प्लुतं महारेस्थीयतामदा तेनापि च तथेतु
त्कातहारे संस्थितः क्षणम् ददाह भुवनं सर्वस्वकं रंः क्षणमात्रतः आदिष्टुश्च ततस्तेन स्वेच्छया गम्यतामिति ततो गतो सो भगवान् भुक्त्वा
निविष्मा वयन् न ददाज्ञा च क्रतुर्देवा हारे तिष्ठति वारिताः कदाचित्तस्य गेहे तु नारदः समुपायथो तेनापि पूजितो भक्त्या पप्रच्छ स्वपराक्र
मम् नारद उवाच ईदृशो जयघोषस्तु केनापि न कृतो भुवि अस्मिन्देशे तु देत्येदं किमिदानीं निगद्यताम् त्रिपुर उवाच सर्वस्थानेषु मे
कमतिर्न गता किनु नारद मया प्रस्थापिता देव्याः सर्व एव दत्तस्ततः नारद उवाच यो यत्र च गतो देवो जातस्तत्र विभुः सा हि तव नाम न गुण्यति वन्ति
च स्वपराक्रमं इति श्रुत्वा सुनेर्वाक्यं सद्य एव हि दारुणं क्रोधस्तस्मिन् महान् जातः किं कर्तव्यं मया धिना विश्वकर्माणमाहूय वाक्यमेतदुवाच ह शा
मं कुरु त्रिधातूनां विश्वकर्मेत्युपवयं विमानतुल्य यत्रेच्छातश्च तत्रापि मथ्यति इति तस्य वचः श्रुत्वा तस्यैषा पितृ तया करोतु रूपत्रय समास्थाय नि
पुरेषु समाश्रितः नारदस्य तु वाक्येन देव्या बंदि कृतास्तदा पुरेणैकेन पातालेश्च मते त्रिपुरा सरः स्वर्गे चापि पुरे केण धरण्या भ्रमते पुरा कश्चित्स
नाडयत्येवं संमारयति कानपि ददाति केषां स्तामि त्वं सेच्छा चारि महाबलः तेनेत्यपंचलसाणि सर्वलोक उपदुताः तदा देवान्समागम्य नारदो
वाक्यमब्रवीत् नारद उवाच पराक्रमायास्तु धिक्ते देवं द्रधि कृतास्तु धीः विचरन्तु च भो देवा वधाय त्रिपुरस्य च इत्थं मुनिवचः शुलासलज्जो

भूदधोमुखः पुनस्तंनारदः ग्राह ब्रह्मा णंशरणं ब्रज तत उत्थायेद्वेद्राद्युदोदेवगणैः सह नारदेन सभायुक्तः सत्यलोके जगाम सः तत्रा
 पश्यत्समाधानामुवाच करुणवचः इद्रोऽवाच धातरस्मानातिर्नास्ति ह न नीयास्त्वया वयम् नासाग्रसंस्थिताः प्राणास्त्रिपुरस्य तु शासनान्
 इतीदं स्य वचः अत्वा ब्रह्मा संद्रमुनीश्वरैः युक्तो वैकुण्ठमगमद्यवास्तंभश्च गूढनः तत्र गत्वा मद्वा विष्णुं प्रणिपत्य स्थिताः सुराः अलुप्य हीना दक्ष
 तान्तं ब्रह्मा वाक्यमब्रवीत् ब्रह्मोवाच भगवन् देवदेवेश देवायाता विनाशकं त्रिपुरास्मरानिदं रथान् किंदं वास्तु पुंस्तसे विष्णुरुवाच त्वयैव ना
 शितं ब्रह्म न्दत्तानां विधावराः देवादिभ्यः कथं तस्य मृत्युः संभाव्यते धुना न भ्रासतो विचारो मे तस्य मृत्योः मुरेश्वराः आत्मिकश्चिद्विधोपायो
 विचार्ये करवाण्यहम् इति श्रुत्वा ब्रह्मो विष्णोः सर्वं वृज्या तु कृतिताः यदानां तु सर्वचः किंचिन् नारदो वाक्यमब्रवीत् नारद उवाच देवैः कुरुत भारवे
 दं उपायः कथ्यते मे या एको दृष्टः स्मृष्टि मध्ये न देवान् च भानुषः नराक्षसो नैव दैत्या न भूतानि पिशाचकः नासौ पुमान् न च रक्षी स न जडो न च
 पंडितः नास्य तातो न वा माता न म्त्वानाभिर्नीन च नथैव तस्य संतानं स एनं मारयिष्यति ब्रह्मोवाच एतादृशः क्रुदष्टो सौ सत्यवालीकमेव
 इति ब्रह्मवचः श्रुत्वा मोवाच जगदीश्वरः विष्णुरुवाच अद्भो वै लोक्य कर्त्तव्यो महांदो वीर्यध्वजः ब्रह्म कथं विस्मृतो मोस नः कथं करि
 ष्यति इत्युक्त्वा सर्वैर्वैतेशं करंशरणं ययुः देवदेवमहादेव दुष्टदं न्य निवर्हणं लोमेशरणं प्रासास्त्रिपुरेण प्रतापिताः शिव उवाच ब्र
 ह्मस्तथा वरा दत्तोऽस्तु न्मत्तो सो भव नतः प्रदेदा मि वरं कस्मात्पुनर्भारयसे कुनः मदीयं नाशितं नैव कस्माद्द्वयो मया स्मरः इति रुद्रवचः श्रुत्वा
 हताशास्ते स्मरास्तदा विषण्णोऽस्तां स्मरान्दृष्ट्वा विष्णुर्वचनमब्रवीत् विष्णुरुवाच त्वया प्रतिज्ञालोकानां पालनाय सदा शिवं कृताततः
 सभायाताः शरणं सर्वदेवताः मयानानां विधेदुःखं ह्यथैते तु सदा शिव एतद्दुःखं स्वमया शक्यमपनेतुं यतो न हि अतस्त्वायावत्त्वाम्यद्य देवान्
 धाद्विमोचय शिव उवाच तव वाक्यं करिष्यामि सामग्रीनां स्ति मे हरे मया परोधसि हितं ह निष्यामि हि दानं व विष्णुरुवाच सामग्रीं हि क
 रिष्यामि संग्रामार्थं सदा शिवं करिष्यामि कथं देत्यः शंभोरन्यायं ममः इति विष्णुवचः श्रुत्वा ह्य कथमिति चाब्रुन् अत्रागतोऽश्वसोऽस्थानं हि शरा
 णुषास्त्रिपुरास्मरः न विलंबमृतौ कुर्यात्किमिदानीं विधीयताम् स्मरान् नान्मुरवा न्दस्ता नारदो वाक्यमब्रवीत् नारद उवाच सामग्रीं क्रियमाणा

अभायातित्रिपुरासरः विष्णुपलायितं ज्ञात्वा कुरुद्रोऽस्तीति लोकयन् शिखरुवाच मयाननाशितं तस्य यदि स्थास्यति मत्स्थले यो ह्युत दावश्य
मेव मया भार्यः स्रुतुर्गदः इति रुद्रवचः श्रुत्वा स माश्वस्तास्तु देवताः सामर्थ्यं विष्णुरकरोद्युद्धार्ये स तु धूर्जटेः बाणः स्वयं बभूवा स्य बन्धिः शा
ल्यं बभूव ह वायुस्तु पुरवस्तु पोभून्मेनाकं च नुर्वरं म्यदने धरणीजाता वेदा ज्ञाना हया जमाः विधाताभारथिर्जातः पताका च दिवाकरः
आतपत्रचवंद्रो भूद्रुणो शाद्याः पदातयः तनावे गान्धसमुत्पत्य नारदस्त्रिपुरययौ हस्वानारदमायातं सत्कारे रचयच्च तम् मुनेपुराणि मे
पश्य संत्यक्तानि स्रुरासुरैः त्रैलोक्ये चाधुना ज्ञातं तत्कृपातोयशोभम इति नम्यवचः श्रुत्वा ललाटकुट्टयन् मुनिः तूष्णीमासीद्धि सन्वितदव
लोक्यासुरो जघीत त्रिपुर उवाच किमर्थं माहशी चिच्छामुने चाद्या कृता त्वया मद्भाग्यसमभाग्यश्चेदस्ति कश्चिन्निगद्यतां नारद उवाच के
ल्यसे तु गान्ध्या हृत्यै द्रष्टुणो वैभवम् महेश्वरस्य किं नाच्यत तल्लक्ष्माशापिन त्वयि इति तद्वचनं श्रुत्वा नारदस्तु विदग्धितः गृहीत्वा देत्यसंघा
स्तां केलासं त्रिपुरायथा तत्र देवैर्महद्भद्रं ज्ञातं तत्रादि नत्रयम् पञ्चाङ्गेण निहतस्त्रिपुरश्चेकवाणतः कार्त्तिक्या पूर्णिमा स्यान्तु सर्वदेवाः शु
तुष्टुबुः नस्मिन्दिने सर्वदेवैर्दीपो दानोहराय च सर्वथेव मदेयो स्यादपि स्तुहस्तु हरतुष्टुये विंशतिसप्तशतकसर्हना दीपवर्तयः ददन्दीपं पूर्णिमा
स्या सर्वपापैः प्रमुच्यते पूर्णिमा स्यान्तु संध्यायां कर्तव्यश्चेत्पुरोत्सवः दद्यादनेन मंत्रेण मदीपांश्च सरालये कीदाः पतंगामशकाश्च वृक्षाज
ले स्थले ये विचरन्ति जीवाः दृष्ट्वा मदीपं न च जन्म भागिनो भवन्ति नित्यं श्वपचाहि विन्नाः कार्यस्तस्मात्पूर्णिमायां त्रिपुरस्य महोत्सवः कार्त्तिक्या
कृत्तिका योगेयः कुर्यात्त्वाभिदर्शनं सप्तजन्म भवो हि मोक्षनाढ्यो वेदपागाः कार्त्तिक्या तुष्टुयोत्सर्गे कृत्वा नैकं समाचरेत् शेषं पदमवामोर्ति शिव
व्रतं भिदं स्मृतम् इति सप्तकुम्भारसंहितायां कार्त्तिके पूर्णिमा स्यात्त्रिपुरोत्सवदीपदानं संपूर्णम् अथ कार्त्तिकमासोद्यापनं बालखिल्या उ
चुः अथोर्जमतिनः सभ्यगुद्यापनमथोच्यते कृते उद्यापनं सांगं वतं भवति निश्चितम् उर्जेश्चक्रयोदश्यां कुर्यादुद्यापनं व्रती तुलस्या उपरि
शानु कुर्यान्मद्रूपिकां शक्रमा तुलसीमूलदेशे तु सर्वतो भद्रमेव च तस्या परिष्ठात्कलशपत्रत्नसमन्वितं पूजयेत्तत्र देवेशं सो वर्णयन् वसुधाया रात्रौ
जागरणं कुर्याद्गीतवाद्यादिमंगलैः ततस्तु पूर्णिमा स्यात्सप्तपत्नीकान् दिज्जो नमान् विशांश्चितान् न्यथैकं वा स्वशक्त्या विनिमयेत् अतो देवा इति

द्वाभ्यां होमभिनिलशवसम् ततो गां कपिलां दद्यात् पूजयेद्दिधिवदुर्गं एवमुद्यापनं कृत्वा सम्यग्द्वत फलं लभेत् परानुयौर्णमास्पृश्याश्रयां पुष्कर-
 रसम् वरान्त्वायतो विष्णुर्मत्स्यरूपी भवत्ततः तस्यादत्तं हुते जमनदक्ष्य फलं स्मृतम् कर्तव्यो यौर्णमायां तु विष्णुं नीराजयेत्सदा प्रदोषसमये
 राजन्मसदारिद्र्यमाप्नुयान् कर्तव्यां कृत्तिकायोगेयः कुर्यात्स्वाभिदर्शनम् सप्तजन्मभवेद्दिशोधनाद्यो वेदपारगः एना निष्कर्तव्यमिह नरः कु-
 र्याद्द्वितामि च इह लोके शरीरं स्वं क्लेशाश्रित्वा फलं लभेत् न कार्तिकसमो मासो विष्णुसंतुष्टि कारकः स्वल्पक्लेशो विष्णुलोकप्राप्तिं कृत्वा परो भवे-
 न् सनत्कुमार उवाच इत्यत नैमिषारण्ये वालिवल्यैरुदाहृतम् भास्करस्य सुखाच्छ्रुत्वा ततस्तान भिवाद्य च ययुः सूर्यस्य निकटे गायंतो-
 भास्करस्तुतिम् इत्येतत्सर्वमारव्यातं कार्तिकस्य व्रतो नमम् इति कार्तिक मासो द्यापनं संपूर्णम् अथ बान्तिशो णिमां लिख्यते तच्च मार्ग-
 शीर्षे सिंते पक्षे णिमास्यां शचि व्रता प्रातः शक्नुतिलैः स्नात्वा परिधाय बरसतो पूजां सभारमासाद्य पिष्टदोषं विधाय च पुत्रसौभाग्यमा-
 स्यर्थं मध्याह्ने पूजयेच्छिवम् सात्त्वमार्गशीर्षे णिमा मध्याह्ने व्यापिनीं ग्राह्या नित्यादि संकीर्त्य मेहजन्म निजन्मानं च अरक्वडसौभाग्यपुत्र-
 पौत्राणां स्यार्थं बान्तिशो णिमा व्रतं करिष्ये तच्च निर्विमिना सिद्ध्यर्थं गणपतिपूजनं कलशाग्राधनं करिष्ये पंचवक्त्रं त्रिनेत्रं च जटारवं डं दुर्भटितं
 व्यालपत्तोपवीतं च भक्त्या नारदं शिवं ध्यायाभि आगच्छ भगवन् शोभो सर्वालंकारभूषित यावद्भुतं सभाष्येत तावत्त्वं सन्निधौ भव आवाह-
 नं ० सिंहासनं स्वर्णपीठं नानारत्नोपशोभितम् अनेकरत्न संयुक्त मासनं प्रतिगृह्यतां आसनं त्रिपुरांतक देवेश स्तुष्टि संस्कार कर पाद्यं गृहाण
 देवेश मया दर्जो हि भक्तिः पाद्यं चंदनाक्षत संयुक्तं नाना पुष्प समन्वितम् गृहाणा ध्वज मया दत्तं ईश्वर मति गृह्यतां अर्घ्यं तोय मे तत्सत्त्वं
 स्पर्शं कर्पूरं लक्ष्मणं मन्त्रितम् शोभो शंकर सर्वेश गृहाणा च भगीयकम् आचमनः पयोदधि दत्तं चैव मधुशार्करया युतम् पंचासृतेन स्नपनं करिष्ये
 भक्तवत्सल पंचासृतस्नानं मयानीतानि तोया निगंगादीनां च हेमजैः स्नानं तैः कुरु देवेश मम शांतिं विधीयतां स्नानं श्वेतांबर युगंदेव सर्व-
 कामार्थी सिद्धये अंबिकाम्बत देवेश मया दत्तं मगृह्यतां वस्त्रं कुंकुमाक्तं सुरश्रेष्ठ सौमस्तूत्र विनिर्मितम् उपवीतं मया देव भक्त्या दत्तं मगृह्यतां
 उपवीतं काशमीरजेन संयुक्तं कर्पूरागरुभिश्चितम् कस्तूरिका समायुक्तं चंदनं प्रतिगृह्यताम् चंदनं प्रक्षालिता श्वेदोता श्वेतं दुलाश्र

शिवप्रियाः मयानि देविताभक्त्यागृहाणजगदीश्वर अक्षता० कपलैर्मालतीपुष्पैश्चंपकेर्जातिसंभवेः बिल्वपत्रैर्महादेवकारिण्येवतपु
जनं पुष्पाणि दशांगोयुगलोद्भूतः सर्गाधिभ्यमनोहरः आद्यंयतामयंयथोदेवदेवदयानिधे धूपं-कार्पासवतिसंयुक्तदृताक्तंनिमि
रापहम् भक्त्याभमद्भुतं पमयादत्तं प्रगृह्यतां दीपं नैवेद्यं गृह्यतां देवं भक्तिमैद्यं चत्वारं कुरु इति तं च वरदे हि परत्रचपरांगतिम् नैवेद्यं
नैवेद्यमध्ययनीयं उत्तरापाशा-हस्तप्रक्षाल-मुखप्रक्षाल-पूगीफलमहादिव्यनागवल्यादलेयुतम् कपूरैर्लासमायुक्तनाबूलप्रतिगृह्यतां ना
बूलं इदं फलं फलं वक्ष्यमाणवाडशानामभिः पूजयेत् शंकराद्यग्निं चायकालरूपाय शंभवे महादेवाय रुद्राय शंभवे च भूडाय च ईश
राय शिवाय तिष्ठते शायकपर्दिने मृत्युं जयत्यर्चयति शक्तिं कदायश्च लिने दुर्वा० तं जोमयं सलसूमी कंदवानाभिपिदुलभं हिरण्यं पावती
नाथमयादत्तं प्रगृह्यतां दक्षिणां प्रसीदं देवदेवं शंकराचरजगदुरो दुषध्वजमहादेवं विनेत्राय नमो नमः नीराजनं यानिकानि च
प्रदक्षिणाः इमानि बिल्वपत्राणि पुष्पाणि विविधानि च मया दत्तानि विश्वेश गृहाण वरदो भव पुष्पांजलिं नमोस्तन्ताय सहस्रमुत्तये
इति नमस्कारं भवाय भवनाशाय महादेवाय र्चामते रुद्राय नीलकंठाय शंभवाय नमस्तुभ्यं पशूनां पतये नमः
गुणत्रयात्मने तुभ्यं गुणातीताय ते नमः नमः प्रसीदं देवेश सर्वकामांश्च देहि मे त्वमेव शरणं नाथात्समस्त्वभयि शंकर प्रार्थनां वायनं
उपायनमिदं तुभ्यं व्रतसंपूर्णं हेतवे वाणकहि जवयाय न्नादिरण्यदद्यान्महं वायनं अस्य व्रतस्य सिद्ध्यर्थं हिरण्यं पापनाशनं ददामि तुभ्यं विप्रं द्रप्रणतो
स्मि प्रगृह्यताम् दक्षिणां महात्मानाच्छब्दकैलासं धारां रूद्राणं हंतः आहतस्तत्समस्त्वत्प्रसीदस्मसुरवो भव विसर्जनम् इति पूजाविधिः अथा
कथा यशोदोवाच कृष्ण त्वं सर्वदेवानां स्थितिं संहारकारकः अयं धैव्यकरं रत्नाणां यथार्थं वदतु तत् श्रीकृष्ण उवाच यशोदे साधु पुरोह
सो भाग्यश्रामये स्त्रियः वानिशीनाम विख्यातं योगीमास्या व्रतं मवेत् तद्भुतस्य भ्रावेन रत्नाणां सो भाग्यदं भवेत् अवैधव्यकरणं नाम शिवश्री
तिकरं महत् यशोदोवाच केन चोपायं व्रतमिदं मृत्युलोकं कदा वद विधानं कदा हशं देवयेन शंभुः प्रसीदति श्रीकृष्ण उवाच कान्तिकानामन
गरीमसिद्धासु विमंडले अनेकरत्नसंपूर्णां चंद्रहासेन पालिता तत्रैवासीद्दिजः कश्चिद्भूने श्वरे निनामतः तस्य भार्या शक्रभाचारानाभ्या-

स्सवतीसती अनपलोमहाभागावुभौनोदुःखितौसदा तन्गर्गादिजःकश्चिद्योगारूढोद्विजोऽती भिक्षांस्कारसर्वस्वस्तद्गृहं चाप्यवर्जयन् तद्गृहेनैवभिक्षांस्वरूपवत्यांसमर्पिताम् ययौतटाकतीरं सभिक्षामक्षालयत्पुनः धनेश्वरेणतद्गृहंयोगिनायच्छतंशतम् भिक्षागृह्यासिसर्वेषांगृहस्थानां द्विजोत्तम कदापिमद्गृहेविप्रनाथासि वदकारणम् योग्युवाच अपुत्रस्वगृहस्थस्ययदन्नमुपशुन्यते पुनितान्नसमंननु न भोक्तव्यं कदाचन धनेश्वरेण श्रुत्वेतदात्मानं गृह्यन्वहु धनधान्यसमृद्धिश्चपुत्रहीनस्त्वहंप्रभा इत्युक्त्वा सोऽजदीप्राह च्छाराधय चंडिका तस्य तद्वचनं गृहेभार्यायां विनिवेद्य च तपसे निर्जगाम सो चंड्याराधनमाचरन् उपवासैः षोडशभिः स्वप्नैर्वैवाहचंडिकां भो धनेश्वर गच्छ त्वं न वपु नो भविष्यति स्वसामर्थ्यवशाद्देयादीषां वैषिष्ट्यं भवाः एकैकवृद्धादातव्याः षोडशद्वयपूर्णमाः इदं व्रतं स्वपत्न्यैवेत्युक्त्वा स्वयथास्थितं आरुरोहाशक्त्या भवंतं फलमादाय सत्वरम् स्वगृहं गच्छ भार्यायै देहि गंभीरं विष्यति ततः प्रभातसमये सहकारमपश्य त आरौदुर्नैव शक्तः सचिंता व्याकुलमानसः स्तुतिं चैकेण शस्य कृपां कुरु दया निधे मनोरथो ममैवास्तु त्वत्ससादाहृयां निधे इत्युक्त्वा च ततः शीघ्रं फलमादाय वेगतः त्रिवारमावृत्तिं कृत्वा फलमेकददर्शयः वरास्तुभ्यंत देवासीन् नान्यत्स्यादर्थं निश्चयः आगत्य कथितं तच्च भार्यायै वद त्वान्फलं यदा तदा रूपवत्या भस्ति तं गर्भमादधे तदा देव्याः प्रसादेन रूपोदायै गुणान्वितः तस्यास्तदा भवत्युच्चो देवी दासेति नामतः व्रतबंधं ततश्च भो विवाहं न करोति सः मात्राच्चाग्रहतः पृथो सो वद त्सर्वं चैष्टितम् ततस्तु देवयोगेन कारणेन यथा शिशुः इति बुद्धिस्तदा ज्ञाता तदा चैक्यं नेश्वरः तं प्रपश्यत्सहारावेन मातुलेन सहैव च कियति समतीतानि दिनानि पथि गच्छता गच्छन्काशीं पुर्णिमा सो प्रागिनेयै न संवृतः कस्यचित्कथं विप्रस्य मंडलेनास गान्निशि तस्मिन्दिने गृहस्थाभीकृत्यामुद्राह वन्धुतो तैलादिरोपणं च कृत्वा वरविशेनं लनस्य समये प्राप्ते धनुर्वात शुभो नरः वरपित्रादिभिर्येन विचार्य च पुनः पुनः असौ कार्पाटिका बालः संदरो मम सुतो यथा साहं लनेन लगनं वै करिष्यामः क्रमेण तु इति निधाय मम सार्थं यामास भानुलं घटिकाद्वयपर्यंतं देहि त्वं भगिनी सुतं मातुल उवाच मधुपर्कं न थाकृत्यादानं यद्यस्तदीयते तदस्या कं यदि भवेत्तत्सो भवतां वरः तथा भवतु ते नो क्ता विधिर्वैवाहिको भवन् पाणिजग्नाह यामास वरणचयथा विधि बध्यासाहं तच्छांस्तु

सचनोत्सहितः शिशुः उचिष्टाभीतिः संचित्य कस्य भाषा भवेदियं ततस्त्वेकान्तसमये निश्वासात्सु पुत्रे बहून् सा ब्रवीत्कथमेतस्मादन्वया ब्रह्म
सूत्रता त्वमेपतिरहं पत्नी देवाग्निद्विजसन्निधौ सो ब्रवीन्मा कुरु ब्रवं ममायुः स्वल्पमेव च तथा ते पिगतिं घृणत्सेयं मद्यं भवेदिति उचिष्टाभीत
मोनाथस्सधितो सिन संशयः प्रीत्याभीतिनया सा ह्यभुक्त्वा न्सा द्विजस्तथा अंगुलीयंदौ तस्याः स्पर्शस्त्वगतनवं अशक्नुवदौ तस्याः स्था
नत्र्यविष्णुपितं नवरत्नमयी सुदां गृहीत्वा प्यंशकं च सा इति संकेतकं कृत्वा मद्रुचः कुरु मे प्रिये मम संजीवनाथयि कुरु जात्यादिकादिका मनोरमा
पुष्पजानि संगां धिनवमल्लिकाः सिंच सिंच मतिर्दिनं क्रीडां कुरु यथा सरवं यस्मिन्दिने नु मत्वाणा वियोगः समजायते तदा पुण्याणां ज्ञानीनां श
णत्यागो भविष्यति पुनः संजीविता स्ताभ्ये तर्ह्यहं जीवितो हृदं ततो ब्राह्मे मुहूर्ते नु निजगमवरः पथि अथ ममातसमये वा सनादो बभूव ह
आकारितान् च सा कन्या ब्रूते नायपतिर्मम यदि चायं पतिस्तात ब्रूयादेव मया पितम् मधुपर्के तथा कन्यादाने यद्रूपादिकं कथयिष्यति चेत्तर्हि
वृत्तांतं गात्रिभाषितं इति केन्यावचः श्रुत्वा उवाच सवरस्तदा नैव जानामि तदहं कुर्वीदितो निजगमह कृष्ण उवाच ततस्तु बालकः काशी
मासवानध्ययने रतः दि नानि कतिचिज्जगमुः कालस्य वशमागतः ततः कृष्णो महानागो रात्रौ भक्षितुमागतः परितः शयनानस्य दाप
ज्वाल्याभिरावृतः नैव शक्तस्तमसु वै श्वतराजप्रभातः तन्मात्रा बन्निशीनामपूणिमायां व्रतं कृतं ततो मध्याह्नसमये काल एवागमत्सयम्
ततस्तु काले स विहृत्स्वर्धोदकनियुजितः शंकरो व्यगमन् च भवान्यासह एव च भवानी प्रार्थया मासह स्वावस्थां ततस्त्यताम् अस्य मात्रा कृत
पूर्वबन्निशीव्रतमुत्तमम् तस्य प्रभातः सोयं बालो वै जीव्यतां प्रभो तथैव कृतं वांस्तत्र भवानी प्रेमवत्सलः तद्वत्स्य प्रभावेन मृत्युना पि निराकृतः
जात्यादिपुष्पवटिकां पत्रपुष्पविवर्जिताम् पुनः संजीवितो ह स्वापितरं कन्यका ब्रवीत् अल्सं वक्रुष्वलं जीवितस्य गवेषणे पत्यर्थं कुरु मोतात
काशीतो निरगात्तु सः पुनस्तत्रैव संयातो यत्रोहा हो भवत्युरा शाल्याच परमप्रीत्या देवदत्तो नयद्रुहं ततो जनपदाः सर्वे इति ब्रूयुः परस्परम् आ
माना देवदत्तस्य अयमेव न संशयः बालया च तथा ज्ञातः सोऽपि संकेतमागतः प्रीत्या ह्युचुस्ततः सर्वे साधुसाधु समन्वितम् उत्साहोद्यमवन्तं वनि
जगमाथ तसुरात् श्वशुरेण तथा बध्माभातुलेन समन्वितः सपितुः प्रेषया मासं भवत्युत्रः समागतः तावृत्तुः कुतोः स्माकं दुर्भगानां तु पुत्रकः कश्चि

तोन्यैरपि जने स्ततः संदृष्टमानसः स्फुटद्विर्बोधैः सर्वैरानयामास बालकम् ततो महोत्सवं कृत्वा दत्त्वा च बहु दक्षिणां एवं सप्तुन्वान् जग-
 नो बान्निशीव्रतसेवया याः कुर्वन्ति व्रतमिदं विधवान् भवंति ताः जन्मजन्मान् भवंति ताः जन्मजन्मान् भवंति ताः जन्मजन्मान् भवंति ताः
 ईनं यं यंचिन्तयते कामं तं तं प्राप्नोति निश्चितं यशो दोवाच उद्यापनविधिं ब्रूहि पूणिमायाः सुरेश्वर भक्तिः श्रान्तु मच्छामि व तसं पूर्णह-
 तवे कृष्ण उवाच पौर्णमासार्गशीर्षस्य माघवैशाखयोस्तथा व्रतं प्रारभ्येत्तस्यापौषभाद्रतुक्वर्जयेत् उमयासहितो देवः पूजनीयौ वृषभञ्जः
 उपचारैः षोडशभिरागमोक्तविधानतः एकैकं दीपकं कृत्वा मासि च दद्यात् एवं सार्द्धं द्वादश वर्षी हि मासावधि आचरेत् ज्येष्ठस्य पूणिमायां
 च कुर्याद्दद्यापनं ततः अथ बाशुभमासस्य पूणिमायां समाचरेत् चतुर्दश्यामुपवसेद्रात्रौ पूजनमाचरेत् अष्टहस्तप्रमाणं नभं द्रुपकारयेत्
 ततः तन्मध्यस्थाय ये कुंभमव्रणमुन्मयं नवं तस्योपरि न्यसेत्पात्रं वैणववस्त्रं वैधितम् माषमात्रं सवर्णेन मतिमाकारयेत्स्थीः तदद्वाद्देन वा कु-
 र्याद्दिनशाठ्यविवाजितः कृत्वा रूपां प्रयत्नेन पार्वत्याश्च हरस्य च तस्याच्चेति मे स्थाप्य वृषभेण समास्विते पूर्वोक्तेन विधानेन सप्तपुष्पैश्चैव पूज-
 येत् धूपे दीपे च नैवेद्यैः फले च विविधैः शुभैः एवं पूजाप्रकर्तव्या रात्रौ जागरणं चरेत् गीतनृत्यादि संयुक्तं कथापुस्तक संयुतं ततः प्रमानसी-
 मये कृत्वा दानादिकाः क्रियाः पूर्ववद्वैद्यैर्देवपश्चाद्देवंप्रकल्पयेत् स्वगृह्योक्तविधानेन कृत्वाग्निस्थापनं बुधः प्रारभेच्च ततो होमं पंचास्तरमनु स्मृत-
 ति नैवेद्यैस्तथा ज्येष्ठपृथगणेशोत्तरं शतं नमः शिवाय मंत्रेण उभाया इति नामतः एवं समाप्य होमं तु आचार्यादिभ्यः पूजयेत् द्वात्रिंशद्वधनेयुक्तं वैशा-
 पात्रमनोरमं द्वात्रिंशच्च मद्वादीपे द्वात्रिंशच्च महाफलैः मातुलिंगं नारिकेलं नंबीरं स्वर्जुरीफलं अक्रोडं दाडिमं निंबं नारगादिशुक्लानि च कर्क-
 द्यादिशुभैः सर्वैर्ऋतुकालोद्भवैः शुभैः द्वात्रिंशदिः फलेयुक्तं सदीपं वस्त्रं वैधितं व्रीहीणां सुपरिस्थाय आचार्याय निवेदयेत् वाणकं तव तु स्या-
 धर्तृदामि गिरिजापते तत्र मंत्रः महेशः प्रतिगृह्णाति महेशो वैददाति च महेशस्तारकोष्ठाभ्यां महेशाय नमो नमः द्वात्रिंशद्वाह्मणाश्चैव द्वा-
 त्रिंशद्योषितस्तथा अन्येभ्यो ब्राह्मणेभ्यश्च भोजनं षड्रसैः सह पुमान् वत्सशुतं धेनुमाचार्याय निवेदयेत् पश्चात्पूणाहुतिं कृत्वा होमशेषसमा-
 पयेत् पश्चादुन्नीतपच्छेषं पदेव ब्राह्मणार्पितं इत्येव पूणिमायास्तु उद्यापनविधिः स्मृतः इत्येतत्कथितं सर्वं व्रतस्योद्यापनं तथा याः कुर्वन्ति क्रमा-

मिदं विधवान् भवन्तिताः इह शुक्लतुविपुलान् कामान् सर्वान्वनोगतान् स्वर्गमते गमिष्यंति कुलकोटिशतैरपि इति भाविष्यपुराणे कृष्णाय
 शोदासं वा देवत्तिशीपूणिमाव्रतकथासंपूर्णा उद्यापनसंकल्पः तिथ्यादिसंकीर्त्यपमआत्मनः इह जन्मनिजन्मांतरे च सकलसोभाग्यपुत्रपौत्रादि
 प्राप्त्यर्थे द्वात्रिंशत्पूणिमास्याचरितव्रतस्य सृताक्तब्रीहियमदीपप्रज्वलनस्य संपूर्णफलावास्ययंतदुद्यापनं करिष्ये तदंगणपतिपूजनं स्वस्तिमा
 चनं आचार्यवरणंच करिष्ये इति संकल्पः अथ फाल्गुनपौर्णमास्यां होलिकोत्सवः नृपप्रतिभारद्वचोभाविष्ये नारद उवाच अथ पंच
 दशीशुक्लाफाल्गुनस्य नराधिप अभयंचैव लोकांना दीयतां परमेश्वर यथा द्वाशंकितो लोकारमतिच ह संति च दारुजान्निचरवंडानि गृ
 होलातु समुत्सुकाः योधा इव विनिर्यातु शिशवः संप्रहर्षिताः संचयं शक्रकाष्ठानामुपलानांच संचयम् तत्रान्निविधिबहुला महामंत्रैश्च विन
 भैः ततः किल किलाशब्देस्तालशब्देर्मनोहरैः तत्तेशब्देन सापापाहोमेन च सुमाकृताः सादु दाग्या राक्षसी तत्रैव सर्वदुष्टापहोद्यमसर्वरोगो
 पशान्तये क्रियते स्थां हि जैः पार्थनेन सा होलिका स्मृता तमग्निं त्रिः परिक्रम्य गायंति च ह संति च जल्पंति स्वेच्छवालो कानिः शकाय स्य यन्मनः न
 नपौर्णिमाप्रदोषव्यापिनी ग्राह्या तपस्यपौर्णमास्यां तु रजन्त्यां होलिकोत्सवः प्रतिपद् तद् भद्रा स गार्धिता होलिकादिवा संवत्सरंच तद्वाङ्म
 पुरंदरं हति साद्रुतम् प्रदोषव्यापिनी ग्राह्या पौर्णिमा फाल्गुनी सदा तस्यां भद्रा मुखं त्यक्त्वा पूज्या होली निशा मुखे निशा गमेन पूज्ये बहो लिका स
 रं च्याज्जनेः दिनद्वये प्रदोषे तु व्यासासातु परे वहि भद्राया दीपिका होलिगृभृगं करोति वै नगरस्य च नैवेद्यातस्यान्तां प्ररिक्रम्यैतत् दिनाथोत्स
 रतो यास्यात्फाल्गुनी पौर्णिमायादि रात्रौ भद्रावसाने तु होलिकांतत्र दीपयेत् राकायामर्ह्या दूर्ध्वं चतुर्दश गयदाभवेन होली भद्रावसाने तु नि
 शीथान्तोऽपि दीपयेत् इति पुराणसमुच्चयश्च यत्तु भद्रायां विहितं कार्यं होलिकायाः प्रपूजनम् गंधपुष्पैर्धूपदीपैर्नैवेद्ये दक्षिणाफलैः होला
 तुनाममंत्रेण पूजयेच्च यथाविधि योनिनाम्ना च मंत्रेण महाशब्दं तु करयेत् तत्र किल किलाशब्दे रज्ज्योन्ममुच्चरेत्ततः योषितानां भ्रमं कुण्ठयाद्यो
 निमंत्रेण पूर्वकम् योनिनामैव मंत्रं तु योनरः पठ्यते सदा न भवेच्च तदा पीडा आवर्षेतु सरव भवेत् मध्यरात्रि मतिक्रम्य विष्टैः पुच्छं पदामवेत् प्र
 दोषेज्जालयेदह्निः सखसो भाग्यदायिनम् प्रदोषमभ्यराच्य तं होलिकापूजनं शभम् यदा तु पूर्वा रात्रौ प्रदोषव्यास्य भावेतत्स तेषां भद्रा रहितक

लोभमायातेउत्तरदिनेचप्रदोषेणोनिमाभावस्तदापुच्छेकार्यम् तथालल्लः पृथिव्यांयानिकार्योणिशतमानिद्वयश्रमानिच तानिसर्वाणिस्मिद्वयवि
 विष्टिपुच्छेनसंशयः अस्मिन्नेवविषयेउत्तरदिनेणोनिमासाद्वयामत्रयमिमातनोधिक्कावायतिपदश्रवद्विस्तदापेणिमोत्तरंप्रतिपदिहोलिका
 कार्यं नतुपूर्वेद्वाविष्टिपुच्छे सार्द्धयामत्रयंपूर्णाद्वितीयदिवसेयदा प्रतिपदद्विमानातुनदासाहोलिकास्मृता इतिभविष्योक्तेः साउत्तरदि
 नेप्रदोषएकदेश्यापिन्यस्तिपूर्वरात्रौचभद्रादिहानैवेलभ्यते तदोत्तरेव यदापूर्वरात्रिभिर्दाव्यासाउत्तरप्रदोषेचंद्रग्रहणंतदात्तव
 स्त्वात्वाकार्या सर्वेषामेववर्णानांमृतकंराहुदर्शने स्त्वात्वाकर्माणिकुर्वतिसृतकान्निविवर्जयेत् फाल्गुनोमलमासश्चेच्छुद्धेऽसिचहोलिका पू
 जामंत्रस्तु असकृद्दयसंत्रस्तेः कृतांतर्होत्रिबालिशोः अतस्त्वापूजथिथ्यामिभूतेऽस्मिन्मदाभाव इतिहोलिकाभिर्णयः इतिपूर्णिमाव्रता
 निसमाप्तानि अथामावास्याव्रतानिलिरव्यंते अथामादपदअमावास्यायाकुशग्रहणम् हेमाद्रौउक्तंहरातेन मासेनभस्यमाभा
 स्मातस्यादर्भोच्चयोमतः अथातयामास्तेदर्भोनिज्याश्रपुनःपुनः नभश्चावणदर्शतपक्षेणोदम् मदनरत्नेतु मासेनभस्य मनः
 इतिकुशग्रहणीअमा अत्रैवअमावास्यायांपिवोरावतम् मध्यदेशेतुपोत्वाइतिमसिद्धम् सामदोषव्यापिनीयाद्या यदापूर्वरात्रौपक्षे
 षव्यास्यभावस्तदापराकार्या अथव्रताविधिः मासपक्षाहुल्लिरव्यममदहजन्मनिजन्मानरेवापुत्रपौत्रफलावाप्त्यर्थेपिवोराव्रतंकरिष्ये
 इतिसंकल्प्य देवीपूजाकृत्वासंध्याकालेस्त्वात्वाप्रदोषसमयेदर्वासंपूज्यषोडशोपचारैः ब्राह्मणसुवासिनीसंभोज्यपश्चात्स्वयंपुज्य
 इतिविधिः नमोदेव्यैइतिमंत्रेणषोडशोपचारैः पूजनंकुर्यात् अथकथा इंद्राणुवाच अपुत्रालभतेपुत्रंपरत्रचमहत्फल व्रतानांपरमेश्वरकथय
 त्वंहिपावर्ति पार्वत्युवाच प्राचीनःश्रीधरोविप्रअष्टपुत्रोद्यनेश्वरः तस्यभार्यासमिवाचगृहधर्मेणवर्तते श्रीधरस्यसुतोऽन्येषुः शंकरेना
 मनामतः तस्यभार्याविदेहाचमृतापत्याभवत्तदा श्रीधरस्यपितुः श्राद्धेविदेहाचमसूयते दुःस्वयुन्मस्मामिवाचविदेहापरिकर्जयत् दुः
 स्वयुक्तावनंभामामतमेकंददर्शसा सरिच्चप्रबल्यत्रविदेहानवसागता मरमध्यैस्थितानारीपश्यतीचपुनःपुनः कुत्रेयमभ्युनाश्रान्
 क्षणान्वितसुंदरी मठाधिपाविचार्यैर्विदेहामाद्रमत्तरम् श्रोतिंगैर्यक्षवेतालैरनैकैः स्थितेशुभे लांग्यसिष्यंतिसकलागच्छशीघ्रययागतम्

विदेहोवाच दुःखयुक्तांचमाचम्यन्तींचवनांतरम् मायसेञ्चेत्तुपिंगाक्षिभक्षेमंमममवेकथम् मवनायुवाच अत्रागत्यचतुः षष्टिदिव्य
योग्यादयस्त्रिभिः पूजनार्थं समायातानि शामध्ये शक्रास्थिताः तव कामं प्रकुर्वन्ति जीविष्यन्ति च बालकाः बिल्वपत्रेषु गुस्तास्वमधुमांमवभा-
मिभिर्लुप्तानत्रविदेहाच्च बिल्वपत्रेषु संस्थिता क्षणेनैकेन श्रोत्रिणामवमध्यसयागताः ज्ञात्वा मनुष्यगंधं च मवनारीमपृच्छन् कुतो मनुष्यगंध
श्चमवगृहं समाश्रितः निशामध्ये चतुः षष्टिदिव्यस्तत्र समागताः अनैकेऽप्यमहाह्वलेः फलेनानाविधैरपि निविष्टां मवेदोतामाह्वानं कुर्वन्ते स्म
हि आवणस्य तु मासस्य कृष्णपक्षे कुहूतिथौ पूजां कृत्वा चतुः षष्टि रतिथ्यां चतुर्वेते स्म हि वदन्ते स्म मनुष्यासालुसाथमकदाभवत् ममाश्रमं
त्वमापन्नमातमे बालकं भूतम् तवाग्रभूतमादाय स्थिता स्मृतिच बालकम् मम गभीरं श्रुतुः षष्टि सज्जीवाश्च भवन्ति ततः तत्र स्थितं च न वेद्यं ना-
रित्वं प्रतिगृह्यताम् चतुः षष्टिस्तत् स्तुष्टाददोतस्यै शक्रं भवरम् श्रीधरस्य स्तुष्टात्वं हि शंकरस्य च वल्लभा पुत्रपौत्रयुता ग्राज्यं मुक्ता पूज्या
सुरालये अष्टपुत्राभवं लाश विदेहगम्यतां पुरम् आगता येन मार्गेण नैव पुनरर्वाहि पुरातरं स्थिता गत्वा मविशे शस्त्रमंदिरम् श्रीधरश्च सुमि-
त्राच शंकरो बाधकैः सह विदेहाचाष्टपुत्रैश्च युक्ता समांगलोत्सवैः नापुर्मदं महाभागा देवीनां च प्रसादतः द्विजमंत्रादिनिर्वापैर्दुर्दुर्भितदहध्व
नैः भृगाक्षि मंगलाचारैर्भूदंगैर्नृत्यघोषकैः तया संपूजिता देव्यश्चतुः षष्टिः प्रकीर्तिताः तद्गुणं शृणु चेंद्राणि पवारास्वकुहूतिथौ तासां स्मरणं
मात्रेण पुत्रपौत्रधनाम्बिता नारी भवति चेंद्राणि शृणु त्वं नाम पूजनम् दिव्ययोगी महायोगी सद्वायोगी गणेश्वरी प्रेतासी डाकिनी काली काल
राक्षिर्निशाचरी इंकाररी रोद्रे वताली भूतली भूतडांबरी उर्ध्वकेशी निरुणाक्षी शक्रांगी नरभोजनी भद्रांगी वीरभद्रा च धृम्यासी कलदाप्रिया
राक्षसी घोररक्ताक्षी विश्वरूपा भयंकरा चंडिका वीरकेशरी चण्डारिणी सासरी रोद्रं दंकाक्षी भाषिणी त्रिपुरांतका भैरवी धौंसनोक्ता
धीदुर्मुखी मेतवाहिनी स्वद्वंद्वी दीर्घलंबोष्ठी मालिनी मंत्रयोगिनी कालाग्नि यद्गुणा चक्रा कंकालां सुवनं श्वरी कटककी टिनोरोद्राय मद्रूनी क
रालिनी घोराक्षी कामुकी चैव ककहरी अधोमुखी मुंडा यधारिणी व्याघ्रि किंकिणी नेत्रभाषिणी कालरूपा च कामारव्या उद्गाणी योगिगोविक्ता मेहा-
लक्ष्मी एकरी राकालराची चण्डिका नमोस्तु वश्चतुः षष्टि देवीभ्यः शरणं व्रजे पुत्रश्रीर्वांक्षिकामोहं भक्त्या संपूजितां शुभाः एवमिन्द्राणि कथितं पि

वोरारव्यंमहाव्रतम् भक्त्याकुर्वीतयानाथो चलाप्रवर्तिताः सरवसोभाग्यसंयुक्ताश्चतुःषष्ट्याः प्रसादतः इतिभविष्योत्तरपुराणोपिवोरा
 व्रतसंपूर्णम् अथआश्विनकृष्णाःमावास्यायांगजच्छायापर्व अपराकैयमः हंसेकरस्थितेयातु अमावास्याकयन्विता साज्ञेयाकु
 जरच्छायाइतिबोधायनोऽब्रवीत् हंसेसूर्येकरहस्तेस्थितेसूर्ये तत्रस्नानंहुतंजसदानंदद्यात्सयत्नतः पितृभिःसंप्रदास्यामअस्य
 मुपनिष्ठतु इतिगजच्छाया अथकार्तिकअमावास्यायांलक्ष्मीव्रतम् बालसिवल्यऽर्जुः स्नात्वाप्रभातसमयेअभायांचयुनीश्वराः
 नत्वादेवान्पितृभक्त्यासंपूज्याथप्रणम्यच हत्वातुषारवर्णश्चाद्दधिक्षीरघृतादिभिः भोज्येनानाविधेर्विश्रान्भोजनयित्वाक्षमापयेत्दि
 वातत्रनभोक्तव्यमृतेबालानुराज्जनान् ततःप्रदोषसमयेपूजयार्द्रादिरांशुकाम् कुर्यान्नानाविधैर्वस्त्रैः स्वच्छंलक्ष्म्याश्चफंडपम्ना
 नापुष्पैः फल्लवैश्चाचित्रैश्चापिचित्रितम् तत्रसंपूजयेत्लक्ष्मीदेवांश्चापिमपूजयेत् संपूज्यादेवनायार्थोपिवहुभिश्चोपकारकैः पादसबाह
 नंकुर्वाल्लक्ष्म्यादीनानुभक्तितः अस्मिन्नह्निसर्वोपविष्णुनामोचिताःपुरा बलिकारागृहाद्देवालक्ष्मीश्चापिविमाचिता लक्ष्म्यास्माद्दूततोदे
 वाजग्मुःक्षीरोदधौपुनः प्रसूसाबहुकालंतेस्सरवतस्मानुनीश्वराः रचनीयाः सूत्रगर्भाः पर्यंकाश्चसतलकाः दुग्धफेनोपमेर्वस्त्रैरास्वना
 श्रयथा दिशम् स्थापयेत्तान्स्मरानुलक्ष्मींवेदघोषसमन्वितः लक्ष्मीर्देत्यभयानुक्तास्सखंस्सांबुजोदरं अतश्चविधिवत्स्मर्यातुस्येतुम्
 र्वस्मामिका तदन्दिपद्मशय्यायःपद्मासौरव्याविष्टदये कुर्यात्तस्यगृहमुक्तान्त्यद्याक्कापिनव्रजेत् नकुर्वीतनरादर्थलक्ष्म्यायेसुखसुमि
 का धनचिन्ताविहीनास्तेकथंरात्रोत्सर्पतिहि तस्मात्सर्वप्रयत्नेनलक्ष्मींस्मृत्वापयेन्नरः दुःखदारिद्र्यनिर्मुक्तः स्वजातौस्यात्प्रतिष्ठितः जा
 तीपत्रंलवंगैलाफलकपूरसंयुतम् पायथिन्नागव्यदुग्धंमितादत्वायशोचिताम् लङ्कुस्तस्यकुर्वीतान्श्चलक्ष्म्येसमर्पयेत् अन्यच्चतुर्विधं
 भक्ष्यंदेशकालादिसंभवम् सर्वेनवेदयेत्लक्ष्म्येनमःश्रीःप्रायतामिति दीपदानं ततःकुर्यात्सदोषेचनतोत्पकम् भ्यामयन्त्वस्यशिरसि
 सर्वांरिष्टनिवारणम् दीपवत्सास्तथाकार्याःशक्त्यादेवगृहादिषु चतुष्येषमशानेचनदीपवतवैश्मसु वत्समूलेषुगोष्ठेषु चत्वरेषुगृहेषुच व
 स्त्रैःपुष्पैःशोभितव्याराजभार्गस्यभूमयः गृहेषुस्थापयेन्नानापक्वान्निफलानिच नागवज्रोदलादीनिरचयित्वाचनिक्षिपेत् शोभाकु

यदिद्राजमार्गेकपलेऽप्यधिराषत् तदस्मावेवरादीनांकृताताभिचशोभयेत् एवंपुरमलंकृत्यप्रदोषेनदनंनरम् आह्मणान्भोजयित्वादोस
भोज्यन्तुशुश्रूषितान् लडुकापुष्पदोहैः शकुलापुरिकादिभिः अलंकृतेनभोज्यन्तुवस्त्रोपशोभिना ततोः पराणहसमयेधोषेयन्मा
रंनृपं अद्यराज्यंवल्लौकायथच्छकीडयतामिति यथेच्छकीडयतांवात्ताइत्यादेशदुपेणतु विलोक्यबालकक्रीडानानासापग्रिसंयुतः
नेम्योदद्यात्क्रिडनकृततः पश्येच्छुमाशुभम् तेऽन्यदापितोवह्निर्नज्वालाभुच्यतेयदा महामारीभयंघोरं दुर्भिक्षंवाथजायते बालशोके
राजशोकस्तेषां हृष्टेनृपंरुखं बालयुद्धराजयुद्धादेनबालकैः कृते अवश्यमेवपवतिथयाद्राष्ट्रविनाशनम् यदिष्टकादिकृतानशवान्य
दारोहंतिबालकाः तदारान्नोजयोवाच्यः पराष्ट्रविमर्देयत् यदाऽक्रिडंतिवान्द्राष्ट्रंस्त्रिगोद्यत्वाकरादिषु नदाप्रसिद्धनारीणांल्यभिचारः
प्रजायते अन्यथादागोपयंतिक्किडनेबालकाजलं दुर्भिक्षंलक्ष्यभावश्चशोभयेवप्रजायते एवंबालकृतान्चेष्टांबुध्वात्वास्यफलवदेत् लोकै
श्चापिपुरेभ्यस्सुधाधवल्लिताजिरे गीतवादित्रभंजुष्टमज्ज्वालितस्तदीपकं अन्योन्यमीतिसंयुक्तेदन्ततालनकजने नाबूलहृष्टहृदयेकु
कुमासदचर्चते दुकूलपट्टवसनैर्नपण्यैः स्वर्गहीरजः मित्रन्वजनसंबन्धिस्वगोत्रजान्मृजयेत् बलिगज्येप्रकतंयनरे वीरागनादिकम्
अस्त्रक्राडनकंचैतद्वलिगज्येनदोषभाक् आत्मनोयस्यस्यमोरव्याधेपरदुःखाकरंरुतम् वीरागनादिगमनंस्मृत्वास्मृत्वादिभक्षणं अन्या
वरश्चतिश्चापिद्यूनाधनदुष्यति एवंसुसंवथाकार्योदलिराज्यमहोत्सवः जीवाहिमास्तराणमगम्यागमनतथा चौर्यविश्वासघातश्चपंचै
तानिमुनोषवराः बलिगज्येतुनरकक्षाराण्युक्तान्यनम्यजेत् ततोर्दरात्रसमयेस्वरागात्रजोपुरम् अवलोकयितुंरम्यापल्यामेवश
नैः शनैः महतातूर्यघोषाज्ज्वलाद्दिहस्तदीपकैः हर्म्यशोभास्तरवावत्कृतकैरश्वकैर्नरैः बलिगज्येप्रमोदचदृत्वास्मपुरमाजनेत्
एवंगतभिशीथेच जनेनिद्राईलोचने नावन्नगरनारीभिः शर्पदंडिमवादनैः निष्काश्यतेप्रहृष्टाभिरलक्ष्मीः स्वगृहागणात् दु
डैः करजनीयोगेदशंस्यात्तुपरहंनि नदाविहायपूर्वेषुः परेन्हिस्तररात्रिका येवेष्णावावेष्णावाबलिराज्यात्सवनराः नकुर्वति
दृथानेषांधर्मोः स्युर्नोत्रसशायः इतिलक्ष्मीवतंसपूर्णम् अथमार्गशीर्षिअमावास्यायांगौरीतपोवतम् सूतउवाच

इन्द्राणीषांजलिभूत्वास्वपतिंवाक्यमब्रवीत् एकं व्रतं समाचक्ष्व पुत्रपौत्रस्वरूपदम् इति वाक्यं तदाऽऽत्वात्कृत्वा च वचनं शचीम्
 शृणु चार्वेगिसकलयन्मया स्मृतं कृतं बृहस्पतेस्तु जनकः पृष्टः आहो गिराः सुधीः तद्भुतं कथयाम्यद्य सद्यः स्मरवकरं परम् पतिपुत्रसु
 रवावाप्तिर्जायते जगति स्थिरा गौरी प्रीत्यर्थमेवादौ रन्ध्राभिर्यत्किं यतेतपः गौरी तप इति रन्ध्रान्न तस्यात्तद्भुतमुत्तमम् तस्मात्स्विया तपोभिश्च
 तोषणीया शिवप्रिया आदौ मार्गशिरेऽस्मिन्द्वा मावास्यादिने शस्त्रे गृण्हायान्मियमं च देत धावनपूर्वकं उपवासमभ्यनक्तस्य गौरी शयीते ये
 मुदा ईशां गार्दी स्थिते देविकारिष्ये हं व्रतं तव पतिपुत्रसुखावाप्तिर्देहि देवि नमोस्तुते नियममंत्रः ततो मध्याह्नसमये रन्ध्रान्त्वानद्यादिषु म
 नी सूर्याथार्च्यं ततो दत्वाऽथ्यात्वा गौरी श्वरं हरम् अहं देव व्रतमिदं कर्तुमिच्छामि शाश्वतम् नवात्तया मद्वा देव तत्र निवहणं कुरु उत्कृष्टनि
 यमं गृणहन् वर्षाण्येव तु षोडश गृहमागत्य पूजार्थमुपचारान्य कल्पयेत् शिवालयेन तोगन्वा शिवसंपूजयेत्स्तथाः गौरी मभ्यर्चयेत्स्वादि
 धिना येन तं शृणु पार्वती तु ततः पादौ जान्वा द्वै मवतीति च अथ योगं बिकेत्येव गुह्यं गिरि शवल्लभा नाभिं गमो रनामोति अपणेत्युदरपुनः
 महादेवी तिलद्वये कंठे श्रीकंठकामिनी मुखे षण्मुखव्रमाते तिललाटे लोकमोहिनी मेनिकाकुक्षोरक्षेति शिरस्यभ्यर्चयेन्नतः दक्षिणगणा
 पः पूज्यो वा मे स्कंदः सनाहनः धूपदीपादिनैवेद्यं कृत्वा न त्वा म दक्षिणाम् फलनार्थं ततो दत्वाऽथ्याला देवी मद्देशचरीम् कृत्वा ताम् मध्यपत्नि
 मृन्मये वै णवतथा अष्टतंतु मया वर्त्तति स्मिन्प्रात्रे निवेशयेत् घृतेनापूर्य गव्येन तत्प्रात्रं धिमलेन च दीपमुज्ज्वालयेत्पश्चाद्यावत्सूर्योदयो भ
 वेत् एवं संक्षिप्य तारात्रां जागरेण समन्विताम् आहो मुहूर्ते चोन्मयाय पूजयेद्दृजदंपती कुर्याद्दोर्भाग्यदुर्लभोपायाग्निशमनेति दा पश्चान्ने
 न गुडान्नाद्यैः पूर्णं पूर्णफलप्रदम् ऋतुद्वैः फलैश्चैव पुरैकान्तिलतं दुल्लैः सोमाग्याष्टकसंयुक्तं पात्रं कुर्याच्च धातुकं तस्योपगि स्थितं दीपं
 पूजयेत्तिथिनामनः स्वामिनीवचो गार्द्या दीपसूर्याय दर्शयेत् यावत्कलकलशब्दः कुर्वेतैव ककाककाः तावत्सुरस्तालकं तैव कीर्तनं च तद्व्रतः
 उतिष्ठंते यदि न गार्दिहं गाऽथ्यारुलोचने तं दा कर्णेन मात्रेण मोर्भाग्यं व्रजति स्त्रियाः अन एव व्रतेनारी पश्चादुत्थापयेच्च नान् तिथि मकासभा
 व्येवंदंपती भोज्यशक्तिनः परिधाय स्वलंकृत्य वा सोभिर्मूषणां जनेः माल्यैः सगर्धैर्विधेः फलसिंदूरकुंकुमैः संतोष्य समभुजा व्यस्तं च शु

जीतबंद्युभिः एवं हितीये वर्षे च नंदाद्याश्चानरेतिथीः वर्षवर्षेभ्यः मादेवं हितीयादिषु चानरेत् एवं षोडशवर्षाणि कृत्वेतद्भूतमुत्तमम् पश्चादुद्या-
 पनं कुर्याद्भूतसंपूर्णहेतवे मार्गशीर्षे यस्मादेवमासे गौरीश्वरप्रिये षोणमास्यादिने रम्यं निमग्न्य द्यष्टदंपतीन् मध्याह्नेष्टदलपद्ये गौरीनारां-
 समर्चयेत् यथोक्तनिधानेन पुष्पाधुर्णादिभिस्तथा सोहर्त्वाभिश्च कासारैः पूपापुष्पैश्च आमिनि पायसेन घृतेनापिशर्करामोदकैस्तथा
 पूरयित्वा द्वाष्टसंख्यानुधातुमृन्मयमकदानं दंपतीन् भोजयित्वा तु तैभ्यो दद्याद्यथाविधि अलंकृत्य यथा शान्तस्या गौरीमेघीयतमिति
 गुरवे दक्षिणोपेतां गौरीं कनकनिर्मिताम् दद्याद्भुजसंस्तुतिं दक्षिणावस्त्रसंयुतां अन्यान्यपि यथा शान्त्या दद्याद्दानानि कामिनि यद्यदिष्ट-
 तमं लोके तत्तद्देयं हि जन्मने चापल्यमायुषो ज्ञात्वा संपत्स्वपि च सुदूर षोडशाब्दव्रतमिदं कुर्यादर्थेति श्रुतिः गौरीतपोक्तमिदं याकरोती-
 ह भामिनि बाल्ये यौवनकाले वा चार्द्धके वा हरिप्रिये तस्यां सौभाग्यमतुलं धनं धान्यसूतान्वितम् भवेदव्याहृतैश्च वर्यैर्भर्तृसौगल्यनसंशयः
 दुर्लभं आनुषंगजन्यं तत्रापि हि जन्मना सदाचारपरत्वं च तत्रापि तु विशिष्यते एवं वारत्रययास्त्रीकुरुते व्रतमुत्तमम् मातापित्रोः प्रियं चापि
 आमुयाच्छुद्धवंशताम् निर्मलं जन्मनो वापि मनसश्चापि संपदः लभते शशभतेजश्च पतिपुत्रसमन्विता इह भोगान्यथाकामं भुक्त्वा स्वर्गमवा-
 पुयात् इत्यंगिरो वचनमाप्य पुरापुराणं गौरीतपोव्रतमिदं विदधेयं चेच्छम् तस्य भभाववशातः सुलभं स्वराज्यं सौगल्यं हि सवर्गमतुलं पतिपुत्र-
 युक्तम् नित्यादुत्पन्नं उद्यापनविधिं वक्ष्ये व्रतं सांगं भवेद्यथा मुरासुरसुनीनां च दुर्लभं तद्विधिं येषु पर्वण्यश्वत्थजस्मत्तपायसचघा-
 तपूतम् नक्तं सुजीतशुद्धात्मा ओदनं चैस्स वान्वितं आश्वयुजस्यांते कार्तिके पर्वणि अमावास्यायां कार्तिके दश इत्यर्थः एक्षवं इक्ष्मरसः
 शर्वयं नैश्शुचिभूला बिल्वजदंतधावनम् शुक्लांचैतन्महादेवं नत्वा भक्तियुतो व्रती अहं देवव्रतमिदं कर्तुमिच्छामि शाश्वतं नवाश्यामहादे-
 वतच निर्विघ्नं कुरु उत्तैर्न नियमं गृह्णन् वर्षाण्येव तु षोडश तिथीः प्रतिपदाद्यास्तु पारयिष्याम्यनुनमाः ततो मार्गशीरे मासि प्रतिपद्यपरे हनि
 उपवासे दुरुपुष्ता महादेवं स्मरन् सुदुः महादेवं स्मरन् विप्रान् भस्मस्येच्छन् विग्रहान् षोडशाष्टौ तदर्धे वा दंपतीश्च निमज्जयेत् देवं च नक्तमासा-
 द्यादीषां च ज्वाल्य षोडश पशुनाथं महादेवं भक्त्या नत्वा निवेदयेत् आचम्य च गृहं गत्वा महादेवं स्मरन् क्षितौ शक्रविचरन् आस्तु तांस्तुतिं निरयहा-

रोनिशिस्त्वेत अथोदयेसहस्वांशोः स्वात्वात्वादायदीपकान् नैवेद्यं स्तपनाद्यं च गृह्यगच्छेच्छिवाल्लयम् स्नापयेत्सं च गव्येन घृतेन तदन्तरम् म
 धुना च तत्राद भ्रातृयम्बपयसा तथा रसेन चाथर्वदेन फलेभ्यस्त्नापयेत्पुनः तिलांबुना ततः स्नाप्य पश्चादुष्णो न वारिणा लेपयेत्सुघ्नं पञ्चात्क
 पूरागरुचंदनैः एवं संपूज्य तं भक्त्या हेमन्तरव्यवजे दृढम् हेमरुवर्णपुष्पम् नानाफलेभ्यः संपूज्य दद्यान्नेवेद्यमेव हि गृहगत्वा यथा न्या
 यो हिरण्यं रेतसं विष्णुम् आतवेदसमाधाय तर्पयेत्तिलसर्पिषा अतिनश्च तथा चार्थं मिथुना निच भोजयेत् हेमवस्त्रादिदानानि यथा शक्त्वा
 तुदापयेत् एवं विस्तृतान् सर्वान्साह्रं बंधुजनैः सह पीत्वा तौ पंचगव्यं च दृष्टो भुंजीत वाग्यतः यत्किं विदेत दुर्दिष्टं महादेव सुदीरयेत्
 प्रारंभे च विधिकुर्याद्दरिद्रो वाधनेश्वरः विन्तसामर्थ्येनैव प्रतिपासंततश्चरेत् स्वल्पवित्तो यवाकश्चित्सुखादौ कौर्तिकवाधि नक्तकृत्वा
 त्वमावास्यां प्रारुक्तविधिना ततः प्रतिपद्यामुपोष्येवं पंचगव्यं पिबेच्छचिः महादेवं स्मरन्साह्रं भक्त्या भुंजीत लिङ्गिभिः मासस्य कार्तिक
 स्यात्ते कृत्स्नं माग्विधिना चरेत् नंदायां च द्वितीयायां शक्रातिथ्या मुपोषयेत् एवं षोडशैस्तु संप्राप्ते प्रतिपन्नं कृत्वा चरेत् द्वितीयाब्दे द्वितीया
 या मुपवासं समाचरेत् आददीत तिथिचैकां मासे मासे तथा पराम् पूर्ववत्सं त्यजेत्तेषां प्रत्यब्दे चैव माचरेत् एवं षोडशवर्षे तु क्रमेणैव मुपोष
 येत् पूर्ववद्देवमभ्यर्च्य कृशालुं चाभितर्पयेत् उभापहेश्वरपीत्ये दद्याद्वांच द्विजाय च संपूज्य हेमवस्त्राद्यैर्यथा शक्त्वा तु दक्षिणां छत्रोपान
 हं कुम्भाश्च दद्यात्तेभ्यः पृथक् पृथक् भोजयेत्तानि सृज्येवं मिथुना निवषोडश ब्राह्मणांश्च यथा शक्त्वा भोजयेद्देवपारगान् एवं महाव्रतं चै
 व ब्रह्मघ्नस्याधमर्षणम् वाचकाः श्रावकाश्चैव श्रोतारो व्रतिनश्च ये भवन्ति पुण्यसंयुक्तास्तद्रुताभिमुखं चाश्वये इति श्रीहेमाद्रो काण्डिकापुराणे
 गौरीतपोव्रतं सोद्यापनं संपूर्णम् अथ सोमवत्यमावास्यायां व्रतम् शंखः अमासोऽसमायोगे आह्वयं घञ्च लभ्यते तीर्थे कपिलधारे स्मिन्
 गंगायां पुष्करे तथा दिव्यां तोरिस्स भोजानि चानितीर्थानि सर्वशः तान्यत्र निवसिष्यंति दर्शो सोमदिनान्विते अमावास्या तु सोमेन सप्तमी प्रा
 तुना सह चतुर्थी भूभिपुत्रेण सोमपुत्रेण चाष्टमी चतुस्तिथि यः कृष्णाः सूर्यग्रहणसन्निभाः स्नानं दानं तथा आह्वं सर्वं तत्राक्षयं भवेत् ति
 थिवासरपोथोगीयथा कलेभवेद्वादि भान्वन्तैवाथमध्यान्हेषु यकालः स नान्यथा अथ संकल्पः तिथ्यादिसंकीर्त्यं ममेह अस्य सोमव

त्यभायांसकलपापक्षयार्थेपुत्रपौत्राद्यभिवृद्ध्यर्थेजन्मजन्मन्यवैधव्यसंततिचिरजीवितपरमसोभाग्यमामिकाभाअश्वत्यमूलेलक्ष्यासहित
ब्रह्मशिवसहितअश्वत्यनारायणश्रीत्यर्थेविष्णुपूजांतदंगतयाकलशपूजनंकरिष्ये. अथपूजा शांताकारमितिध्यात्वा विश्वव्या
पकविश्वेशकृपयादानवत्सल मयोपपादितांपूजागृहाणोर्माहिमाधव सहस्रशीर्षेत्यावाहनम् मूला निब्रह्मणोयस्यऋग्वेदागानिप
त्तुवाः फलानियज्ञशारवाश्चनारायणदयोकुरु सूर्यकोटिमन्त्रानासर्वव्यापिन्स्मापते आसनंकल्पितंभक्त्यागृहाणपुरुषोत्तमपुरुष
एवेदमित्यासनं नारायणजगद्ध्यापिन् नगदानंदत्कारक विष्णुक्रान्तादिसंयुक्तगुणहृदाद्यभ्यापितम् एतावानस्येतिपाद्यं फलगथास्त-
तैर्युक्तं पुष्पपूगसमन्वितम् अर्घ्यगृहाणभागवन्विष्णोस्सर्वोन्नतप्रद त्रिपादूर्ध्वमित्यर्घ्यम् कर्पूरेलालवंगादिशीतलंसलिलेप्रभो रमा
रमणहृषालंआचम्यप्रतिगृह्यताम् तस्माद्विराळेन्याचमनीयम् पंचामृतमयानीतपयोदधिद्वितमधु शर्करागुडसंयुक्तंस्नानार्थमितिगृह्य
ताम् पंचामृतस्नानम् गंगाक्षणागौतमीचक्रवैराचशान्ददा ताभ्यआनीतंस्नवदंस्नानार्थमितिगृह्यताम् यत्पुरुषेणेतिस्नानं पीतवास
स्त्वधिविभोमयायत्समुदाहृतम् वासः प्रीत्यागृहाणेदंपुरुषोत्तमकेशव तंयज्ञमितिबल्यम् उपवीतसोत्तरीयमयादत्तंस्नोभनं विश्वमू-
र्तेगृहाणेदंनारायणजगत्यने तस्माद्यज्ञेत्कपवीतम् अश्वत्यहृतसुवासगोविंदस्यसदाश्रय अशेषंहरमेपापंघृक्षराजनोस्तुते अलंका
रान् सूत्रवेधनं मलयाचलसंभूतंधनसारंमनोहरम् विलेपनंस्नश्चेत्तदनेनप्रतिगृह्यताम् तस्माद्यज्ञात्सर्वदुर्हृदतिगंधं असुताश्चस्मरे
ष्टुकुक्रुमाक्ताः सुशोभिनाः मयानिवेदिताभक्त्यागृहाणपरमेश्वर अक्षतान् तुलसीजानिकमलमल्लिकार्चपक्वानिच पुष्पापिहरगोविंदगृहा
णपरमेश्वर तस्मादश्वेतिपुष्पं वनस्पतिरसोद्वेगोत्थाद्यश्चमनोहरः आघ्रयः सर्वदेवानांधूपायमितिगृह्यताम् यत्पुरुषव्यदधुरांरतिधूप-
चक्षुर्देसर्वलोकानांतिमिरस्यनिवारणम् आतिथ्यंकल्पितंभक्त्यागृहाणजगदीश्वर ब्राह्मणोऽस्येतिदीपः भक्त्यभोज्यलेदपेत्सुचोप्यस्वा
द्यंमयाहृतम् प्रीतयेपरमेशस्यदत्तंमेस्तीकुरुप्रभो चंद्रमामनसइतिनैवेद्यं मध्येपानीयंउन्नरापोशनं इदंफलंमयादेवोतफलः पूगीफलमिति
तांबूलं हिरण्यगर्भेतिदक्षिणाः त्वद्वासाभासतेलोकः क्रोदिस्सूर्यसमप्रभ नीराजथियेत्वाविष्णोःकृपांकुरुमप्रभो नीराजनं मयाकायेन-

मनसावाचान्मशर्ताजितम् पापप्रशमयश्रीशप्रदक्षिणपदेपदे नाक्याआसीदिति प्रदक्षिणाम् व्यक्ताव्यक्तस्वरूपायसृष्टिस्थि
त्यंतकारिणे आदिमध्यांतरहितविष्टरश्चरसेनमः सप्तास्थेतिनमस्कारम् मूलतोवृद्धरूपायमध्यतोविष्णुरूपिणे अग्रतःशिवरूपा
यअश्वत्थायनमोनमः यज्ञेनयज्ञमितिपुष्पांजलिं अभासोमंपूजा अमायेवचनमस्तुभ्यंसोमायेचनमोस्तुने उभयोः संगमविष्णुपूजा
फलमवामुयात् अनेनषोडशोपचारैः पूजयेत् ततः मूलतोवृद्धरूपेतिमंत्रेण अष्टोत्तरशतप्रदक्षिणाः कार्याः वायनं अभासोमाव
तस्यास्यसंपूर्णफलहेतवे वायनं हि जवर्यायसहिरण्यददाम्यहम् इतिवायनमंत्रः यन्मयामनसावाचानियमात्पूजनं कृतम् सर्वसंपूर्ण
मंथातुनद्विष्णोश्चप्रसादतः इतिप्रार्थना इदंविष्णुरिनिमंत्रेणपुरुषसूक्तेनवातथा षोडशोपचारैश्चअश्वत्थविष्णुपूजयेत् पौराणमंत्रः
व्यक्ताव्यक्तस्वरूपायसृष्टिस्थित्यंतकारिणे आदिमध्यांतरहीनायविष्टरश्चरसेनमः मूलतोवृद्धरू० नमोनमः इतिमंत्राभ्यांपूजाकार्या ततः
प्रदक्षिणाः कार्याः १०८ अथकथा सूतउवाच शरतल्पगनंभीष्ममुपगम्ययुधिष्ठिरः कृतप्रणामोधर्मोत्साहितवचनमब्रवीत् शु
धिष्ठिरउवाच हतेपुरुषुरुमुखेषुभीमसेनेनकोपिना तथापरेपुष्पेषुहतेषुयुधिजिष्णुना दुर्योधनकुमंत्रेणजातोत्साकंकुलक्षयः न
मंतिभविष्मृणान्बाह्वृद्धातुरावृते अवशिष्टावयंपंचवंशेशभारतसंज्ञके एकानपत्रमपित्रराज्यमस्यनरोचते जीवितेमयिजुगुप्सा
स्यामृतंनमृगतिः क्वचित् हस्तांसंततिविच्छेदं संतापोहृदयेनिशम अश्वत्थाभास्त्रनिर्दग्धोत्तुरागभ्रसंसभवः अतोमोद्विगुणदुःखविंड
विच्छेदं दर्शनान् किंकरोमिक्कुगच्छामिपितामहवदाधुना येनसंपद्यतेसद्यः संततिश्चिरजीविनी भीष्मउवाच शृणुराजन्मवक्ष्यामि
ब्रतानां वतमुत्तमम् यस्यस्मरणमात्रेण संततिश्चिरं जीविनी अमावास्यायदापार्थसोमवारयुताभवेत् तस्यामश्वत्थमागत्यपूजयेच्च
नार्दनं अष्टोत्तरशतंकुर्यात्तस्मिन्हेमदक्षिणाः तावत्सरं वयान्युपादाय रत्नधानुफलानि च वनराजमिंदराजनविष्णोः प्रीतिं करं शुभ
उत्तराकारयप्राज्ञगर्भोजीवमवाप्स्यति भविष्यतिगुणीपुत्रत्रिमुक्तोकेषुविभ्रतः कल्तापितामहवचः प्रत्यवाचयुधिष्ठिरः युधिष्ठिरउ०
नद्वृतं वनराजार्क्यं विस्मरेणमकाशय केनप्रकाशितं मर्त्यैर्केनदं विहितं विभो भीष्मउ० आत्मेयासर्वविरव्याताकातिसंज्ञागहापुरा

रजताचलमंकाशमौधसंधैर्विराजिता मवेषैर्नागरजनेनारीभिरुपशोभिता अस्त्राक्षत्रियविदशूद्रैः स्वस्वकर्मेरनेर्हुता रूपचा-
तुर्यवर्गोभिवैश्याभिः समलंकता अलंकेवकुबेरस्य शक्रस्यैवामरावती नेजोवतीवरत्नाद्यापावकस्यमहापुत्री तत्र राजारत्ना-
मैनोंवभृवाभितविक्रमः तस्मिन्वसतिभृशालेजनानंदकरेशक्रं तस्य गज्येवसद्विजोदेवस्वामीतिविश्रुतः तस्य स्त्रीरूपसे-
पन्नानाम्नाधनवतीशक्रा यथार्थनामधेयासालक्ष्मीरिवसविग्रहा तस्यासजनयामाससप्तपुत्रानुणान्वितान् एकादुहितरं-
स्यानाम्नागुणवतीं नृप कृतदारश्चनेपुत्र्याविहरंति यथास्मरवम् कन्याकुमारिकात्वासीदलुरुपप्रियाथिनी अत्रांतरे द्विजः कश्चिद्विस्वार्थसमुपा-
गतः दीप्यमानः स्वतं जौभिर्भूतिमानिवशत्रुकः द्वारदेशसुपागत्य प्र यथोजाशिपतदा देवस्वामिस्तुषाः सप्तसमुत्थाय सप्तं भिक्षां
प्रत्येकमानिन्युर्ददुस्तस्यैर्द्विजन्धने अवैधव्याशिपत्रादानाभ्यः सोभाग्यसंप्रदम् ततो गुणवतीमात्राभितासहभिक्षया विप्रायभिक्षां
प्रददौ कृत्वा पादाभिवंदनम् आशिपंचरदौ विप्रः शक्रमधर्मवतीभव सावेलस्य गुणवतीभूत्वा प्रत्याययौगृहं मात्रे निवेदयामास आशिषं
तेन योजितं कृत्वा धनवतीपुत्रीं करेणुत्वा सप्ताथयौ प्रणातं कारयाभासपुनस्तस्मैर्द्विजन्धने तथैवाशिषमुच्चार्य विमस्मामभ्यनंदयत् अन्ताशिषं
धनवतीं सचिंताप्रकृतत्वं ह धनवन्धवाच प्रसीद भगवन्निमवचनं मे वधारय स्तुषाभ्यः प्रणताभ्यो मे त्वया दत्तावराशिषः अवैधव्यकराः शु-
चस्करवसोभारण्यसाधकाः रत्नाशोभणतायोमिविपरीतत्वयोदितं भद्रधर्मवतीभूय दत्तु दीर्यपुनः पुनः आशीः प्रसुक्तानि र्वर्षे कारणं वदसत्तरं
द्विजउवाच धन्यासित्वं धनवतीप्रख्यातचरिता कश्चि यथायोग्यं प्रयुक्तैर्यमयाजीर्तद्विनुम्नत र्गं स्य गन्ति गच्छेत्तं रजताचलमंकाशमौध-
धर्माचरणमत्यर्थं कर्तव्यमनयाशक्रं अनोरस्य आशीर्दत्तेन शक्रमधर्मवतीभव सुत्वा धनवतीवन्द्यं चिंताकुलितचेतसा उवाच वचनं दीनं प्रणिप-
त्यपुनः पुनः धनवत्युवाच उपायवोस्मि भद्रवशीष्टं दयां कुरु उपायवैस्मि चेद्दिनं किं करोमि दयानिधे द्विजउवाच यद्वागता भवेत्सो
मागृहैवैतवस्कंदरि तस्याः पूजनमात्रेण सर्वे द्वैधत्वाशनम् धनवत्युवाच कासासोभात्यथोक्ता काजातिः कुत्र संस्थितिः च
स्यागमनमात्रेण भवेद्द्वैधव्यभंजनं एतद्दुःसहमागनफालोविस्तरस्य मे द्विजउवाच सोभासारजकीजातिः स्थितिस्तस्याश्च सिंहले

साचेदायानि ते वैश्वमतदा वैधव्यभंजनं इत्स्वत्काद्वाद्गुणोन्यत्रगतो भिक्षाप्रतीक्षया धनवत्यपि पुत्रेष्वभ्यः प्रोवाच वचनं तदा धनवत्युवाच
 इयं दुर्लभिता पुत्राः स्वसागुणवती शक्रमा सोमागमनमात्रेण भवं वैधव्यभंजनम् अस्मिन्त्यस्यपि तर्थात्किमिति वचनगौरवम् समयात्तु
 सह स्वत्वासोमामानयितुं द्रुतम् पुत्राः ऊचुः ज्ञातं मातस्तव स्वातं पुत्री स्नेहवशागतम् यातदशातरपुत्राः प्रख्यापयामासुः गमभू अंतरा
 दुस्तरः सिंधुः शतयोजनविस्तरः अशक्यगमनं तत्र नक्षभागमनं वयम् देवस्वाम्युवाच अपुत्रः सप्तभिः पुत्रैः रंहयास्यामि सिंहलं आ
 नयिष्यामि तां सोमां पुत्री वैधव्यनाशिनीं एवं वा दानि सकोपे देवस्वामिनि तक्षणे शिवस्वामी कनिष्ठस्तु पुत्रः प्रोवाच संमतः तातमावद्वचं वत्
 रोषावेशवशागतः मयि तिष्ठति कः शक्तो गंतुं द्वापं हि सिंहलं इत्स्वत्का सहस्रोऽथाग्रणम्यशिरसा मुदा अतस्थे संहितः स्वस्नाक्षिपं सिंहलम
 जितं सक्रियद्विदिनं गत्वा तीरं प्राप स शिखरं तर्तुं तमं बुधितं तत्र प्रयत्नं करोति हि जः सददर्शस्मिन् विस्तीर्णं न्यगोप्यदुर्ममं तिकं तत्कादरे स्मरवासी
 नागधराजस्य बालकाः तस्यादपतले स्थित्वा ताभ्यां नीनं तु नं दिनम् शावकानां कृते गृध्रा गृहीत्वा शिशूभोजनम् शावकास्तु न वे गृध्राद्भोजनं
 जग्धिरेषु शम् पप्रच्छ बालकान् यो चिंतं कुलितमानमान गृधराज उवाच कथं नु भुंजते पुत्रा भवंतः क्षुधिता अपि आनीतं कोमलमासं भव
 योग्यमिदं यथा शावकाः उचुः एतद्दृष्ट्वा तले तातमानवावच निष्ठतः अस्वीकृत्योऽस्मयोऽस्मान् कथं भुंजामहे वयम् एतच्छ्रुत्वा स गृध्रस्तु करु
 णाहृतचेतसः तयोरंतिकभागत्वा वचनं संभाषत गृधराज उ० जातस्तु पुत्रयोः कामो वक्तव्यो नमर्मा हि ज क्रियते सवर्थाविप्रभोजनं क
 तुमर्हसि द्विज उवाच सिंहले गंतुं कामो हं जलधेः पारमद्यैवे सोमागमनमिच्छामि स्ववैधव्यनाशनम् गृधराज ० पारमुच्चारयिष्या-
 मिजलधेः ज्ञातरे वदि सोमा गृहमपि तव दर्शयिष्यामि सिंहले ततो रात्र्या व्यर्त्तनाथा सुदिने तु दिवा करं पारमुच्चारितौ तौ तु गृधराज न वे गि
 ना सिंहलद्वीपभागान्यस्थितौ सोमा गृहोत्तिके ततः प्रत्युषसमये स भुज्या गणमंडलं लेपनं च क्रतुस्तस्यादिवसं दिवसे श्रमं एवं विदधतो
 स्तत्र पूर्णः संवत्सरो गतः स्तुषाः पुत्रान् समहूय सोमापप्रच्छ विस्मिता मार्जनं लेपनं कोत्र करोति मम कथं तां एकदेवाय जगद्ः सर्वाः कृताभिदं
 हिन ततः कदाचिद्वज्रकीर्तिभूता संस्थिता भिषि ददर्श ज्वाद्गुणीकन्यां मार्जयंतं गृहा गणं लिपंतं मंगणं मासं भ्रातरं च शक्रचित्रं सोमापप्रच्छ

तौगलाकौयुवांकथ्यतांमम ऊचतुस्तौतदांसोमामावांद्वाह्यपुत्रको सोमोवाच दग्धास्पितनष्टास्मिद्वाह्यपुत्रोऽहमाजकीकांगतिं
 बतयास्याभिपापादस्मादसंशयं पापजातिरहरत्यातारजकीसर्वथाहिज कथंलब्धाह्यपुत्रो भूलाविरुद्धंमेविकीर्षसि शिवस्वाम्युवा० एषागु
 णवतीनामस्वसाममस्तमध्यमा अस्याः सप्तपदाभ्यैवेधव्यंसंप्रपत्यते नवसानिध्यमात्रेणावेधव्यभंजनं अतोहोतः सहस्वत्वादा
 मकर्मकरोमिने सोमोवाच अतः परंनकर्तव्यंयास्यामितवशासनान् इत्यक्तागृहभागत्यस्तुषाभ्यः प्रत्यक्त्वह यः कश्चिन्ममराज्येस्मिन्
 म्रियतेमानवः क्वचित् तथैवरक्षणयोसोयावदागम्यतेमया कस्यचिद्वचनात्कोपिपनदग्धव्यः कथंचन तथेत्यक्तस्तुषाभिः सासोमा
 यातामहांबुधिम पारमुत्तारयामासक्षणेनद्विजपुत्रको स्वयमाकाशमार्गेणसोत्ततारमहार्णवम प्राप्ताः कर्त्तृपुरोसर्वेनिमेषान्नत्सदातः
 सोमाहस्वाधनवतीदृष्टापूजामथाकरोत् अत्रांतरेशिवस्वामीनदांदेशान्तरास्वस्तः सदृशवरमानेतुजगामोज्जयिनींयति आनिनायवरे
 तवदेवशर्मस्तंस्वधीः ब्राह्मणंरुद्रशर्मोणंगुणिनंसदृशस्वस्तः ततः सारजकीसीमावेवाहिकमथाकरोत् स्तलग्नेचस्तनस्तवेदेवस्वामी
 तुकन्यकाम् ददौतस्मेगुणवतींगुणिनेरुद्रशर्मणो ततोवेवाहिकमंत्रैर्हयमानेहुताशने ततः सप्तपदीमध्येरुद्रशर्मामृतस्तदा रुरुदुर्बन्धा
 वाः सर्वेस्थितासोमानिराकुला आक्रुदश्चमहानासौल्लोकानानत्रपश्यताम् गुणवत्येवमातृणञ्जिनराजप्रभावजम् पुण्यंसंकल्प्यविधिवद्दौन
 मृत्युविनाशनं रुद्रशर्मपितस्माच्चवेत्रराजप्रभावनः आसमादनदाजीवस्तवत्सहसोत्थितः एवंविवाहंनिर्वत्यप्रतराजंनिवेद्यच आमं
 व्यनाधनवतीसोमाप्रायाद्ग्रहंपति एवंसारजकीसोमाजीवाधितामृतंदिजं चचालहर्षसंपूर्णाष्टौर्कामास्वर्मादिरम् अत्रांतरैर्गृहेतस्याः प्रथा
 मंतनयामृताः पुनः स्वामीमृतस्तस्याजामातचततोभूतः आगच्छत्यास्तदानस्याः सोसवारान्वितातिथिः अमावास्यावभूवाथमृतसंज्ञा
 विनीतिथिः साददर्शजलोपांतेवृद्धांकांचित्स्थियंतदा तूलभारभराकांतांक्रंदमानांस्फुटः खिताम् वृद्धोवाच अवतारयमेपुंत्रि
 तूलभारंशिरस्थितम् एतद्भारभराकांतांक्रंदमानांस्फुटः खिताम् सोमोवाच अमावास्याद्यदेवृद्धेसोमवारयुतातिथिः तूलकं
 नस्पृशाम्यद्यनियमोयमयाकृतः पुनर्ददर्शयांतीसामूलभारवतीस्त्रियं साउवाच ततः पुत्रीमूलभारोमहाभिति अवतीर्यस्यतिष्ठसं

गेयास्याम्यहंतव सोमोवाच अद्यमूलं तथा तूलं न स्पृशाधिकदाच्यन ततोऽवस्थत रूपाध्यनदीतीरभवं शक्रम स्नात्वा विष्णुसमभ्यर्च्य
 शर्कराभिः प्रदक्षिणाय साचकार महाभागा तदेवाद्यो नरंशतम् भीषण उवाच यदा प्रदक्षिणां कर्तुं शर्कराहस्तया तदा जीवितवो
 तस्तज्जामातृपतिपुत्रकाः नगरं आसमाकीर्णं तद्रूढं च विशेषतः अथ याता महाभागा सोमास्वप्नं प्रति जीवितं वीक्ष्य भर्तारं पुत्रान् ज्ञा
 मातरं तथा अभिज्ञानान्समासाद्य जगाम कृतकृत्यतां प्रणिपत्य स्तुषाः सर्वाः प्रष्टुं स्तां तपस्विनां स्तुषा उचुः मृतास्ते न तथा देवि पतिजामातृबा
 धवाः जीवितास्ते कथं देवि मृतास्ते च कथं वद सोमोवाच गुणवत्येभया दत्तं ज्ञतराजस्य पुण्यकं मृतास्ते तद्विपाकेन पतिजामातृपुत्रकाः तूल
 कं न मया स्पृष्टं मूलकंच तथा स्तुषाः अथ त्वेविष्णुमभ्यर्च्य कृतास्तत्र प्रदक्षिणाः शर्कराहस्तया तत्र कृतमद्यो नरंशतम् जीवितास्तस्य भावे
 न अद्य जामातृपुत्रकाः सर्वाभिः क्रियता महाज्ञतराजो विधानतः भविष्यति न वै धव्यं सोभाग्यं संभविष्यति स्तुषास्ताः कारयामासुस्तथा
 सोमव्रतेश्वरं शुक्लाभोगान्बहूस्तत्र पुत्रपौत्रादिभिः सह तैश्च सर्वैः परिवृता विष्णुलोकमवापसा इत्येतत्कथितं पार्थ विस्तरंण मया तव
 युधिष्ठिर उवाच माहात्म्यं ज्ञतराजस्य कोविदिविदं विस्तरात् कर्तव्यं केन भो अर्धेनारीभिः पुरुषेणावा भीष्म उवाच अमावास्यायदा पार्थ
 सोमवारा न्विता भवेत् तदा पुण्यतमः कालो देवानामपि दुर्लभः प्रातरुत्थाय व्रतिना स्नानं कार्यं जलाधारे स्नात्वा मोने न कोशेयं परिधा
 यवती नतः गत्वा अश्वत्थवृक्षस्य समीपं कुरु नंदन अश्वत्थमूलं कर्तव्या विष्णुपूजा समं च का व्यक्ताव्यक्तस्वरूपाय सृष्टिस्थित्यंतकारिणे
 आदिमध्यांतदीनाय विष्टरश्च वसे नमः इति पूजामंचः मूलतोऽद्वाक्षरूपाय मध्यतो विष्णुरूपिणे अग्रतः शिवरूपाय अश्वत्थाय नमोनमः
 एवं संपूज्य गोविंदं पीतवस्त्राक्षतैः फलैः कुर्यात्सर्वैर्विधैश्चैव भक्ष्यभोज्यैस्तथा विधैः अन्यथ पूजनं कार्यं मोक्तुं मंत्रेण पांडव अश्वत्थहु
 तशुभासगोविंदस्य सदाश्रय अशेषं हर मे पापं वृक्षराज नमोस्तु ते एवं पूजा निधिं हत्वा ततः कुर्याद्विदक्षिणाः भोक्तृकैः कंच नैरोयेहीरकै
 र्मेणिभिस्तथा कांस्यपात्रैस्ताम्रपात्रैर्भक्ष्यपूणैः पृथक् पृथक् गृहीत्वा भ्रमणं कार्यया वस्त्रक्रमणं भवेत् तावत्स दक्षिणं कार्यथा वदधो नरं
 शतं समर्पितं च गृह्य मर्पयेदुरवे शक्रं सस्त्रांसि न्यश्च स पूज्याः सोमा संतुष्टिहेतवे दत्त्वा चानंतु विभेभ्यो स्वयं भुंजीत वाग्यता एष ते क

शितोष्णवतराजविधिमया द्रौपदीचंसुभद्रां चकारयस्वयथोन्नरात् उन्नरागर्भस्वस्तुजीवितं लभते चिरात् शुधिष्ठिरः ॥ यास्वत्य
विभवानां कांचनार्धैर्विनाकृता साकथं लभते पूर्णं व्रतं राजफलं वद भीष्मा उवाच फलेः पुण्ये स्तेथाभास्येर्वस्त्राद्यैर्नृषिवांडव कुर्या-
त्तदाक्षिणावर्तं सापि पूर्णं लभेत्फलम् व्रतमिदमखिलं नरेन्द्रविष्णोः श्रुतमनया हि पराक्रमतयापि पतिस्तनयमभिच्छनीयुरधीसपदि
करोतु नचात्र चित्रमस्ति शृणु पार्थ प्रवक्ष्यामि त्वाद्याप न विधिं श्रमम् यं विना पूर्णतान स्याद्व्रतं राजस्य वै नृप कारयेत्सर्वतो भद्रतन्मध्ये
कुंभमुत्तमं वृक्षराजः स्वर्णस्य पंचरत्नस्य वैदिकम् तन्मूले प्रतिमां विष्णोः सौवर्णी च चतुर्भुजा लक्ष्मीवाहनं संयुक्ता माषड्यपलाव
धि उपचारैरेनैकैश्च यथाविभव विस्तरैः नैवेद्यैः पुष्पधूपैश्च दीपैश्च परितः स्थितैः रात्रौ जागरणं कुर्यात्समाते होममाचरेत् समिद्धिः पेप्पलाभि
श्च पायसेन तिलैस्तथा इदं विष्णुमिति मंत्रेण हुत्वा पूर्णा हुतिं चरेत् आचार्यपूजयेत्स्वद्याद्रात्रं च दद्यात्सयस्विनीम् ब्राह्मणं वस्त्रसूषाद्यैः सद
स्यं च प्रपूजयेत् ऋत्विजो द्वादशाः पूज्याद्युतपायसभोजनम् उपवीतानि वस्त्राणि तेष्यो दद्याच्च दक्षिणाम् प्रणम्य दंडवद्भूमौ प्रार्थयित्वा
विस्मर्येत् एवं द्वादशवर्षं वामध्ये चादौ समाचरेत् कृत्वा त्वाद्यापनं सम्यग्व्रतं राजफलं लभेत् सर्वो न वेदयेत्सीतामाचार्याय सदक्षिणम्
अच्छिद्रं वाचयेत्सम्पत्स्यं फंजीतवाग्यतः इति भविष्योत्तरपुराणे सोमवत्यमावास्या वनोद्यापनं संपूर्णम् अथ माघ अमावास्या
अर्द्धोदयव्रतम् अमार्कपातं अवर्णयुक्ता चेत्सौषमाद्ययोः अर्द्धोदयः सविज्ञेयः क्रोदिसूर्यग्रहेः समः दिवैव योगः शक्नोयं न तुरात्रौ क-
दाचन इति हेमाद्रौ अगस्त्य उवाच भगवन् त्वत्सदा देन अक्रतो यं व्रतं विस्तरः अर्द्धोदयं तु मे ब्रूहि दलभः सचराचरैः जीवितप्राणिनां
पुण्यं यदि चेद्ददसि प्रभो कथं कार्यः कृते किं स्यात्फलं कथय प्रभुवर स्कंद उवाच श्रूयतां पुण्ययोगीयं दुर्लभाद्धोदयाह्वयः तिर्यङ्मानु-
ष्यदेवानां दुःप्राप्यः सर्वकामदः माघमायां व्यतीपाते आदित्ये विष्णुदेवते अर्द्धोदयं तदित्याहुः सहस्रार्कग्रहेः समम् पुराकृतं वसि-
ष्ठेन जामदग्न्येन सव्रतं सनकाद्यैर्भुष्ये श्वबहुभिर्वैदुर्विष्णुतैः अन्यैः सह स्वेच्छ कृतं फ्रविश्वेष्टतु कुंभजं दानानां यज्ञतीर्थानां फलं
येन कृतं भवेत् ससागराधरातेन समद्वीपसमन्विता दत्तास्यात्सर्वभावेन येन त्वर्द्धोदयः कृतः गंगा राप्तामपयागे च पुष्कराणां जले तथा

मानसादिषु यत्पुण्यं तीर्थेषु स्नानदानतः तत्सर्वं प्राप्य न विप्रव्रतते नानेन कुंभज अव्यमेधयुतं पुण्यं दृष्ट्वा पूतेन यद्देवेत् अर्द्धोदयकृतो ये स्तु
विधिदृष्टेन कर्मणा याति सत्यं गृहे लक्ष्मीः संततिश्चानपायिनी आयुर्यशोति विपुलं व्रतकर्ता फलं लभेत् इन्द्रानीयमलोके पुनिर्ज
तीनामपांपतेः वायोः कुबेरस्येवास्त्यलोकेषु चरतो ब्रती वासंश्चंद्राकलोके च लोकपाले च सर्वतः गाकां दानं जुषुष्य सर्वतोर्थनिवा
सं न अर्द्धोदयस्य साम्यं तु कलानाहं तिषोडशीं भूलोकाधिपतिश्चैव सुवल्लोकाधिपस्तु यः स्वर्लोके शोजनानां च नृपालो कजनं धरः म
हर्लोके वसेन्नित्यं यावदिदं श्रुतुं दशा ततो हिरण्यगर्भं स्पृशुषु व्रतकारकः सत्यलोकाधिपः सासीलोकानां पुरुषो व्ययः अर्द्धोदयप्रसादे
न ब्रह्मलोके वसेन्नृसः तथा मानेन विष्णुत्वं ब्रह्मा रुद्रस्त्वो भवेत् शिवलोके गणैः पूज्यो देवराज समन्वितः वसेच्छक्रस्मृतोऽष्टपुत्रस्तस्यास्य
प्रभावतः ततो विष्णुस्वरूपेण त्रैलोक्याधिपतिर्भवेत् शंखचक्रगदाधारिव नमाली हरिः स्वयम् व्रतप्रभावाल्लक्ष्मीशो देवो नारायणो भवेत्
अगस्त्य उवाच स्कंदकेन विधानेन कर्तव्यं व्रतमुत्तमम् अर्द्धोदयं भुव्याणां जीवितं दुर्लभं भ्रवि स्कंद उवाच कृतं कृतं वसिष्ठेन त्रैताया
रघुणाकृतम् द्वापरे धर्मराजेन कलोपूणोदरेण च अन्ये देवमनुष्ये च देवैश्च मुनि सत्तम कृतमर्द्धोदयसंभ्यक् सर्वकामफलप्रदम् मा
वामासे कृष्णपक्षे पंचदश्यां रवेर्दिने वैष्णवेण तु ऋक्षेण व्यतीपाते स्फुटर्धे पूर्वाणहे संगमे स्नात्वा शत्रुचिर्मृत्वा समाहितः सर्वपापविश
क्षार्थं नियमस्थो भवेन्नरः त्रिदेवत्यं वर्तन्वाः करिष्ये मुक्तिदं परम् भवति सान्निध्यो मे धनत्रयो देवास्त्रयो नयः इति नियममंत्रः अस्म
विष्णुमहेशानां सौवर्णफलं संख्यया शाय्यायं वननः कुर्यादुपस्करसमन्वितम् देवतात्रयमुद्दिश्य कर्तव्यं भक्तिशक्तिः ब्रह्मा विष्णु शिव
प्रोत्ये दानं चतुर्गंधायम् हिरण्यमूभिधान्यादि दानं विभवसारतः दानव्यमाश्रयोपेतं ब्राह्मणेभ्यस्तु यत्नतः मध्याह्ने तु नरः स्नात्वा श
चिर्मृत्वा समाहितः तिलपत्रं तमध्यस्थं पूजयेद्देवतात्रयम् न चार्द्धो ब्रह्मपूजा नमो निश्चसजेतुभ्यं सत्याय परमात्मने देवाय देवपतये य
ज्ञानां पतये नमः ॐ ब्रह्मणे नमः पादौ पूजयामि ॐ हिरण्यगर्भाय ॐ ऊरू ॐ परमेष्ठिने ॐ नमो ॐ वैद्यसेन ॐ गुह्य ॐ ययोद्भवाय ॐ मा
भिषू ॐ हंसाय ॐ कर्तु ॐ शतानंदाय ॐ नृसंस्थल ॐ सावित्रीपतये ॐ वाह ॐ कर्मेन्द्राय ॐ तामिसिका पू ॐ यस्तु वैदाय ॐ नेत्रपू ॐ सायवे

दायन० श्रोत्रेपू० ॐ अथर्ववेदाय० ललाटपू० ॐ कपिलायन० शिरःपूजायामि ततोऽलोकापलाङ्गुजयेत् नामसंचैः हिरण्यगर्भपुर
षप्रधानव्यक्तरूपक मसादत्सुमुखोष्मत्वापूजांगृहणमोक्षते इतिमार्थेना नारायणजगन्नाथनमस्तेगरुडध्वज पीतांबरनमस्तु
भ्य जनादेन नमोस्तुते ॐ अनंतायनमः पादौपू० ॐ विश्वरूपाय० ईरूप० मुकुंदाय० जानुनीपू० गाविंदाय० जंघेयू० प्रद्युम्नाय० बाहूपू० वि
श्वतोमुखाय० मुखं० शतसहस्रशिरसेनमः शिरःपू० आदित्यचंद्रनयनादिग्बाहोदेत्यसूदन पूजादत्तामयाभक्त्यागृहाणकरुणाकर
इतिविष्णुं प्रार्थ्य महेश्वरमद्देशाननमस्तोत्रिपुरांतक जीमूतकेशायनमो नमस्तेष्वभध्वज ईशानाय० पादौपू० चंद्रशेखराय० जंघे
यू० पशुपतयेन० जानुनीपू० शंकराय० ईरूप० उमाकांताय० गुह्यपू० नीललोहिताय० नाभिपू० कृत्तिवाससे० उदरं पू० नागयज्ञोपवीति
ने० हृदये० भ्रजंगोष्मृषणाय० बाहूपू० नीलकवाय० कंठं पू० पंचवक्त्राय० मुखं पू० कपर्दिनै न० शिरःपू० महादेवमहाबाहो नमोऽलोकांत
कायच पूजामयाकृताभक्त्यागृहाणवृषभध्वज इति महेश्वरं प्रार्थ्य इतिपूजाक्रमः योक्तो मंत्रैरेतैः प्रयत्नातः आचार्यैः पूजयेद्भक्त्या
वस्त्रालंकारभूषणैः हस्त मात्राकर्णमात्रापीठं छत्रं कमंडलुं श्वेतवस्त्रयुगं देयं ब्रह्मणो सर्वभूतये उपवीतवस्त्रयुगं विष्णुलोकां हितकरम्
पंचासृते नरूपनं पूजनं कुसुमैस्ततः कमलैस्तुलसीपत्रैर्विल्वपत्रैरवंडितैः तत्कालसंप्रवेदित्वैः पूज्यादेवायथाक्रमं यथाशक्त्याप्रक
र्तव्यं ब्रतमेतत्सदुल्लभम् जीवितं पाणिनां राजनं नित्यं निश्चितं यतः ब्रतस्योद्यापनं राजयुविधानं पृणुयत्यतः देवतात्रयसु हिश्यशा
स्त्रदृष्टेन कर्मणा ब्रह्मणो विष्णुरूपाय शिवरूपाय ते नमः अनेनैव च मंत्रेण वह्निं संस्थाप्य भक्तितः ततोऽहोमं कुर्वीत सहस्रजनयसंमितम्
तिलान्ज्यशर्कराश्चैव होमद्रव्याणि भिन्मतः ब्रह्मजज्ञानमंत्रेण ब्रह्मणो च तिलान्हुनेत् आज्यं चैव दद्विष्णुं च्यंबकं शर्करां हुनेत् अग्निं सं
पूज्य विधिवद्वाचं दद्यात्पयस्विनां आचार्याथ ततः पीठं दक्षिणासाहितं शप्तमम् तेन दत्तं हुतं जप्तं दृष्टयसैः सह स्वधा कृतकृत्यो भवेन्मर्त्यो
ब्रतस्यास्य प्रभावतः एवं तव मथारव्यातं दुर्लभं ब्रतमुत्तमं अर्होदयमथारव्यातं किमन्यत्परिपृच्छसि इति श्रीस्कंदपुराणे अर्द्धोदयजने
संपूर्णम् इति अमावास्या ब्रतानि समाप्तानि अथ मलमास ब्रतं लिख्यते शुधिधिरउवाच देवदेव जगन्नाथ फ्रक्तिमुक्तिमदा

केआवगोपिवा युधिष्ठिरउवाच मालमासः कथंज्ञेयः सर्वज्ञमुनिसत्तम तं ब्रूहि सकलं विप्रविस्तरेण यथातथम् मार्कण्डेयउवाच यस्मि
 न्मासेन संक्रांतिः संक्रांतिद्वयमेव वा मलमासक्षयोमासोसर्वधर्मविवर्जितो एवं संज्ञो यदा मासो यस्मिन्संवत्सरे क्वचित् उत्तरदेवकार्याणिपि
 तृकार्याणि दक्षिणे मलमासे तु संक्रांतिसंयोगोपासनतर्पणम् नित्यं हि सकलं आर्द्रदानादि नियमव्रतम् मार्कण्डेयउवाच शृणु धर्मभृता
 श्रेष्ठकौशिको नाम वैद्विजः महान् पाथ्यानरतः सत्यसंधो जिनेन्द्रियः विष्णुभक्तः सदा विप्रो वेदधर्मपरायणः तस्य सुपुत्रमहाङ्कुरो द्विजो मे
 श्रेयनामकः कामांधः स्वजन आसीत् साधुदूषकरोधमः अधर्मिष्ठः पापरतिः शिवश्रीविष्णुनिन्दकः गोत्रपाडाकरः पापोरादुरिचद्विवाकरे
 दारुणो दारुणाचारः सर्वभृता विद्विंसकः मद्यपानरतो मूढो दस्युभिः सह संगतः गते बहुतरे काले शृणुराजन्यसत्तम एकदा हयमारुत्य प्रया
 तो नगरं गतः व्यवसायस्वरूपेण सौराष्ट्रं नगरान्तमं भृत्यं च सहितो विप्रवधं कृत्वा स्वहस्ततः शस्त्रास्त्रकर्मभिर्घोरैर्धनं हत्वा नृपो नम हाहा
 कारो महान् जातः सौराष्ट्रनगरं गतः सर्वे नीगिरिक्किः पापो लोकोर्विनिहतो नृप इत्थं कृत्वा स तन्मूढो विप्रवंशे कुलाधमः प्रतिषिद्धं च यत्कर्म कृतं
 पातकं संचयात् भस्मीभूतं च तदाष्ट्रं ब्राह्मणस्य विद्याततः भैत्रेयः स्वर्जनैः सार्द्धं ब्रह्महत्यादिदोषकृत् तस्यापंचमहच्छ्रत्वा निर्गत्य यमकि
 कराः छिन्धिभिर्धिवचोघोरः उहृत्य दंडमुद्रान् यातयित्वा च तं मूढं नालवृक्षशिलानले इत्यंचाने कतं डांश्च कृत्वा पद्माद्यं मालयं आनीतो
 सोपापारूपीयदाकौशिकमंदनः योरैर्वैक्रमिकुण्डे च भैत्रेयः सन्निपातितः यमाज्ञया ततः पापं पंचदशसहस्रकं भ्रंजन् वै विप्रहत्यांतां तथा
 प्रेतान् निवहन्ना इत्यंचाने कशः सर्वयातनामुपभुंजते एतन्नारदवाक्याच्च कौशिकेन ततः श्रुतम् लोचुनं ब्रह्महत्यानां लब्धुने मुनिमनमन
 त्यापपरिहारार्थं व्रतं चैवं महोन्नमं श्रुतिशास्त्रेषु संशोध्य क्रमिभिः कथितं पुरा तच्छ्रुत्वा कौशिके द्वेण पुत्रोद्धरणहेतुना कौशिकउवाच० त
 द्रुतं ब्रूहि मे प्रात ब्रह्महत्याप्रणशानम् महं शलाच्छन्नं तात शोऽब्रूहि महामने नारदउवाच० शृणु कौशिक सर्वज्ञ व्रतानामुनमं व्रतम्
 प्रवक्ष्यामीह ते सर्वलोकानुग्रहकाप्यया ब्रह्महत्यासुराणानं स्तेयवृगनागमम् कोटिजन्माजितं पापं तक्षणाद्रुतयोगातः प्रणश्यति
 न संदेहो यथा कृष्णपदान्वनात् तस्मात्कौशिक विमं द्रब्रह्महत्यां त रित्यसि मार्कण्डेयउवाच० तच्छ्रुत्वा कौशिको वाक्यं नारदस्य महात्म-

नः सतयमलमासस्यव्रतंचक्रेयकौशिकः शतधातकृतं पुण्यमलमासव्रतादिकम् दत्तं त्रिवाषिकं तत्र कौशिकेन सु गायतत् दिव्यदेहस्तदा
जातो ब्रह्मादीनामगोचरः भैरवश्च महाराजव्रतस्यास्य प्रसादतः निःपापश्च भूतो हृष्टः कौशिकेन हि जन्यना प्रसादाच्च द्रेः सासाञ्च
शुधर्मभृतांवर सुधिष्ठिरउवाच कथं वाचरितं ब्रह्मन्मलमासव्रतादिकम् तत्सर्वं ब्रूहि मे विप्रसर्वलोकहिताय च मार्कण्डेय उवाच
स्तरेणार्चनफलं कविभिर्नैव शक्यते वक्तुं जनार्दने नेदं किंपुनः प्राकृतैर्जनैः प्रतिपत्तिभिमारभ्य मासकं जनार्दनम् अर्चयेद्द्रष्टुं पुणार्धैः
पायसेन ससर्पिषा विभ्रास्तुभोजयेत्पुण्यं दृक्षिणाभिश्च तोषयेत् एवं व्रतं मासमेकं कुर्याद्दानैर्विचित्रकैः अन्ते भूतदिने प्राप्ते उष्य सुस
प्राहितः पुण्येन्हि शतरूपाय कुर्यात्पूर्वादि कींक्रियाम् गृहीत्वानियमं पश्चाद्वास्तु देवं दृष्ट्वा स्मरन् त्रिभिर्शङ्खैर्निरतान् ततो विमान् वि
मंत्रयेत् सपत्नीकान् सदाचारान् स्तुविद्यांश्च स्तूपकान् वेदाध्ययनसंपन्नान् कुलीनान् ज्ञाति संप्रभवान् ततो मध्याह्नवेलायां कृत्वा मा
ध्यान्हिकीः क्रियाः पुष्पमंडपिकां कृत्वा विचित्रैस्तोरणादिभिः तस्मिन् सः शोभितैः सर्वैर्मंडले तूर्यनादितेः सलक्षणां लिखेन्न च सर्वनोभ
द्रमंडलम् स्थापयेदव्रणं कुंभं पंचरत्नसमन्वितम् तस्योपरिन्यसेत्पात्रं देवं तत्र पूजयेत् आदौ स्वस्त्ययनं कृत्वा पूजां तत्र समाभ्येत्
प्राणानायम्य विधिवन्मनः संकल्पपूर्वकम् उपचारैः षोडशभिः पूजयेच्च जनार्दनम् गंधतोयेन संस्नाय्य श्रुभैः पंचामृतैस्तथा स्थापयेदव्रणं कुं
भं वस्त्रपुष्पेनोद्धृतम् ततस्त्रिंशच्च नामानि पूजयेच्च यथाविधि जिष्णुं विष्णुं महाविष्णुं हरिं कृष्णमधोक्षजं केशवं माधवं रामं मधुसूतं पुरुषो
त्तमम् गोविंदं वामनं श्रीशं श्री कंठं विश्वसाक्षिणम् नारायणं मधुरिपुमनिरुद्धं त्रिविक्रमम् वास्तु देवं जगद्योनिं शेषतल्यगन्तं तथा संकषणं
च प्रहृष्टं देव्या रं विश्वतोमुखं जनार्दनं धारं श्रीधरं च समर्चयेत् कुंभस्थिते कांस्पराच पूजयेच्च जनार्दनम् आच्छाद्य वस्त्रपुष्पेन गीतेन च
यथाविधि विष्णवे च ततो दद्यादुपवीते च शोभने चंदनेन रुग्णं धेनुं पुष्पैर्नानाविधैर्नृप धूपैर्नानाविधैर्दोषैः पूजयेच्च यथाविधि मिष्टान्नैश्चैव नै
वेद्यैर्नीगवल्लीदलान्वितैः वंदामृदंगनिर्घोषैः शंखध्वनिसमान्दितैः आरातिकां यकुर्वीत कर्पूरागरुचंदनैः प्रदक्षिणां नमस्कारानां च पुष्पं यथा
विधि नास्त्रपात्रस्थितं तोयं चंदनाक्षतपुष्पकैः अर्घ्यं दद्यात्समश्नोक्तः अहं ह्येनांतरात्पना गतिगैर्नारिकैरेव फलेर्नानाविधैः श्रुभैः पंचरत्नसम

युक्तं जा नुनी स्वाव्यभूतले आरोप्य भाले हस्तौ च अह्ना अस्ति समन्वितः अधिभासे तु संप्राप्ते शोभोऽसूर्याधिदेवतै देवदेव महादेव प्रलब्धो
रपत्तिकारकं गृहाणार्घ्यमयादत्तं कृपां कृत्वा ममोपरि स्वयं भवेन मस्तुभ्यं ब्रह्मणे भित्तं जसे न भोस्तुतो प्रथानंतं ब्राह्मणानां दयां कुरु एवंस्तु
स्वाजगन्नायं गंधपुष्पोपहारकैः पूजयित्वा जगन्नाथं चतुर्धुप्रहरेषु च तथा जागरणं कुर्यात्कीर्तनं श्रवणादिभिः ततः प्रभातसमये अभावा
स्यादिने नृप विष्णुं च पूजयेद्भक्त्या पश्चाद्दोषं समाचरेत् समित्तिलाज्यचरुणा पायसेन नहुने नृप अतो देवो तेषु देव न अयुतं वासहस्रकम्
पूणादुत्ति ततः कृत्वा होमशेषं समापयेत् गुरोः पूजांततः कुर्याद्भूषायादि समकैः प्रदद्याद्देलुना साहं प्रतिभांच तथा नृप अथ खिंशदपू
पाश्च कां स्वपात्रं समन्वितान् प्रदद्याद्गुरवराजन्मृतशर्करया सह अधिभासे तु संप्राप्ते पापसुप्ते जनाद नम्र उदि श्यापूपदानेन घृते
न सह रुक्मकं विष्णुमीत्यै प्रदद्याच्च पृथ्वीदानं फलं लभेत् अथ खिंशदपूपांश्च दा नार्होऽश्निने दिने सूर्येण गुडसंयुक्तान् कां स्वपात्रैर्नि
धाय च अधिभासे तु संप्राप्ते शोभोऽसूर्याधिदेवतै दाता दिवाकरो देवो गृहीता च दिवाकरः दानेनानेन विप्रैर्दसूर्यो मे प्रीयतामिति प्रीयतां देवदेव
णामथा तुभ्यं कां स्वपात्रं प्रेषिताः दाता दिवाकरो देवो गृहीता च दिवाकरः दानेनानेन विप्रैर्दसूर्यो मे प्रीयतामिति प्रीयतां देवदेव
शा ब्रह्मशंखजनादनाः तेषां प्रसादात्सकलाममं संपुनो रथाः गृहाण परमान्नेन कां स्वपात्रं प्रपूरितम् सद्यतं गुडसंयुक्तं प्रीतो भवदि
वाकर त्वया दत्तं मिदं प्राप्ते परमान्नेन पूरितं सद्यतं प्रतिगृह्णाभि प्रीयतां मे दिवाकरः ब्राह्मणान् पूजयेत्पश्चाद्भूषणान् दक्षिणार्कं च दनैः अपू
पदानं दद्याच्च कां स्वपात्रं समन्वितम् धेनुं सवत्सां दद्याच्च वत्सालं कारभूषिणाम् कां स्वदोग्धरीं व्यरुशीं दक्षिणां सहिनां नृप नत्वा
तु वाचयेद्दिप्रान्सफलं चास्तु मे व्रतं ऋत्विग्यो वाससी दद्याच्च खिंशच्च कुंभकान् कां स्वपात्रं समायुक्तान् पूपां न्यत संयुतान् वट
कैः सह राजैर्दयथा शक्त्या च दक्षिणाम् ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चाच्छर्करा घृतपायसैः द्वादश्यां मलमासस्य द्वादश्यापाते शशभेद्वा दुर्ब
लेनापि कर्तव्यं अथ खिंशदपूपकम् मलभासे तु संप्राप्ते एकस्मिंश्च शशभेदिने निक्षिंचनेन दातव्यं घृतशर्करया सह भासानामलमासो
यं मलिनः पापसंभवः तस्य पापस्य शान्त्यर्थं मन्त्रदानं करोति यः यावन्ति चैव छिद्राणि अपूपादिषु पांडव तावत् वर्षं सहस्राणि स्वर्गलोके महीयते म

लभासव्रतंनारीयाकरोतीहभारत दारिद्र्यदुःखशोकंतुनवैधव्यंलभेतसा यइदंधर्मसर्वस्वंकुर्याल्लोकैःपुराकृतम् ब्रह्महत्यादिषण्ण
मं प्राप्नुयाद्देषावंपदम् एवंप्रार्थ्यचिगोविंदंपूजयेद्ब्राह्मणानथ सपत्नीकानश्नश्चित्नातान्द्रक्ष्मीनारायणोस्मरन् पूजयित्वाविधानेनभोज्ये
हृतपायसैः भोजयित्वाविधानेनसपत्नीकंस्मरन्विभुम् स्मर्तव्योद्विजरूपेणपत्नीरूपेणवैनुप परिधाययथाशक्त्यावस्त्रालंकारंकुंकुमैः
द्रोस्माघ्नैश्चकपिथैश्चपनसैःकदलीफलैः नारिकैरैश्चनारिंगैः कूष्मांडैर्दोडिमीफलैः उर्वरुकैः कर्कटैश्चथंगवरैः समूलकैः अन्यैश्चवि
विधैः शाकै र्वयैश्चपृथक्पृथक् घृतपक्वान्नगोधूमैः शरभैः सोहालिकैर्वटैः शर्कराघृतपूरैश्चफणिनैः षडमंडकैः भक्ष्यभोज्यैश्चले
त्यादिकंदुक्कानिविशेषतः गोरसानांविचित्राणिवासितानिइत्यादिभिः अन्यान्यपिचदानानि देयानिविविधानिच विनशाख्येनक
नैव्यमात्मनःश्रेयइच्छता यथावत्सरसंभ्राप्यपरिवेष्यमृदुबुवन इदंस्वादुदंभोज्यंभवदर्थंविचिंतये याच्यतांरोचतेयच्चयन्याया
चित्तंप्रभो धन्योस्म्यनुगृहीतोस्मिपावितंभममंदिरम् विसर्जयेत्ततोविमान्दत्वातांबूलदक्षिणे आसीमांतमनुघंज्य भ्रंजीतबंधुभिः
सह असंक्रान्तव्रतंनारीयाकरोतिहरिम्रियं दारिद्र्यपुत्रशोकंचैधव्यंनभवेत्कदा एवंविधोपपुरुषोयदिकुर्यान्मलिन्युचे म
लिस्तुचंप्राप्यनपूजितोयैः श्रीनाथदेवः परएवभक्त्या कथंभवेच्छ्रेयस्करवंसंपत्पुत्रः स्रुहत्स्वजनाश्चापिभार्या कदाचिन्नकृतं
पापैर्मलमासव्रतंनरैः तेषांपापिष्ठतानित्यंब्रह्महत्यापदेपदे मार्कंडेयउवाच एतन्नेकथितंपार्थगुह्यादुद्धृतंपरस्मै वाजपेयायु
तफलंश्रीतावक्कालभेत्स्त्वम् इतिश्रीभविष्योत्तरपुराणेमलमासव्रतोद्यापनंसंपूर्णम् अथस्वस्तिकव्रत आषाढपौर्णिमाभार
भ्यकार्तिकपौर्णिमावधि युधिष्ठिरउवाच सर्वासांचतिथीनांचकथितानिव्रतानिभौ तथाचस्वस्तिकनामयन्वयाकथितंप्रभो
नैवतस्यविधानंतु कथितंचसुरेश्वर कोविधिर्देवताकाचकिंदानंपूजनंकथम् केनंदं हिपुराचीर्णांकंफलंस्वस्तिकं व्रते श्रीकृष्णउ
वाच साधुपुष्टमहाभागालोकानांहितकाम्यया येनर्चाणेनराजेंद्रभूमिभुग्जायतेनरः स्वस्तिकस्यविधिंराजनश्शृणुह्येकाग्र
मानसः स्वस्तिकानिलिखित्वादौपूजाकर्मसमारभेत् रमयासहितंदेवंपूजयेत्प्रत्यहंपुनः इति संकल्प्यमेधावीस्वस्तिकं कर्म-

कारयेत् अष्टोत्तर स्वस्तिकानि प्रत्यहं विष्णुविपुनः रंगवल्यालंकृतानि यद्विभक्त्या समर्पयेत् शतजन्याजितं पापं तस्य नश्यति तत्क्षणम्
गोमूत्रं गोमयं राजन्स्य डिलेमां विलेपयेत् रंगवल्यादिकं कार्यं सर्वं भक्त्या समर्पयेत् नीलपीतसितैरङ्गैः स्वस्तिकधारणं यत्र कुर्याद्विश-
द्धात्मा विष्णुलोके महीयते पंचवर्णैस्तु नीलाद्यैः कुर्यात्स्वस्तिकमुत्तमं नारीवायुरुषोवापि प्रससेच्च जनादने विष्णुबालये शिवद्वारे गवांगोष्ठेश-
चिस्थले विष्णुप्रीतिकरं कुर्यात्तस्य पुण्यमनंतकम् पंचरंगकवर्णैस्तु कोटियज्ञफलं लभेत् रंगवल्यादिकं कृत्वा विष्णोस्तु पुरतो न्यसेत् स्व-
स्तिकैः शोभायित्वा च विष्णोः स्थानं शिवस्य च अथ भक्तं तत्कुलेनैव स्याद्देवेषु प्रसादतः सहस्रं स्वस्तिकानां तु येन भक्त्या समर्पितं पुत्रपौत्र-
समायुक्तो मोदमानः पुनः पुनः चिरवासा भवेत्सर्गं धनवान् भूमिषो भवेत् तत्कुले पिदारिद्र्यं नैव जायेत कहिंचित् प्रयत्नं स्वस्तिकानां तु वि-
ष्णवे ह्यर्पयेद्यदि पुत्रपौत्रादिकं तस्य स्वस्तिकमज्जायते ध्रुवम् नरोगार्तिर्भवत्येव गोपालस्य प्रसादतः नारीचैर्हि धवानैव पुरुषो यापिकहिं-
चिन् जायापत्यसमायुक्तो नात्र कार्या विचारणा नारीणां तु भवत्येव स्वस्तिकैः पूजनं परम् अथ स्वस्तिकलक्षणं यदिकुर्याद्विचक्षणं तस्याः पु-
ण्यफलवर्तुः कः शक्तो दिवि वा भुवि आषाढे मासि राजेंद्रप्रथमं चरणं भवेत् आश्विने तु समाप्तिर्वैकं तं व्यास्वस्तिकरणा धनिना तु कृतं विप्र-
गोदानादिपुरःसरं कर्तव्यं फलसिद्ध्यर्थं नात्र कार्या विचारणा कृतं यद्विदरिद्रेण शः भस्वस्तिकलक्षणं कंबलाद्यासनं दद्याद्भुतसाधुष्यसि-
द्ध्यै विभवैः सति राजेंद्रहोम्यारोप्येण वा कृतम् स्वस्तिकं त्वासनं दद्याद्भुतसंपूर्तिं सिद्ध्ये आहिताग्नेस्तु होमार्थं तदभ्रावैर्हि जन्वन् द्विजसं-
तर्पणादेतत्संपूर्णं जायते नृप शम्भुकारिणि राजेंद्रस्वस्तिकानि विधापयेत् आह्वणेभ्यः प्रदेयानि त्रयं संपूर्तिर्ह तवे यथा वंस्तु विधानेन गदि-
तं पुण्यमुत्तमम् तथैव स्वस्तिकपुण्यानामित्याहुर्वेदेवादिनः अथ होमप्रवक्ष्यामि लक्षस्वस्तिकसिद्ध्यै पायसे नहुने दिद्वान् स्वस्त्रोक्तविधान-
तः घृतपायसहोमः स्यात्तद्दशांशो न तर्पणं स्वस्त्ययनं तादृशं मरिचनेमोत्तमं त्रयः होमं त्रयार्थं विधिवत्कुर्वाणः साधुसाधकाः आहिताग्ने-
र्वैदिकैस्तु मंत्राः स्युर्होमसिद्ध्ये मंत्राअनाहिताग्नेर्वैशोक्तास्तत्रैव चक्षणैः तन्मंत्रं कथयिष्यामि फलानां तस्य सिद्ध्ये स्वस्तिकमपरे देवं स्व-
स्तिकारणकारणं स्वस्तये पायसं चार्ज्यं स्वाहाग्रये च तलठेत् हुतं तु भ्यं महादेव त्वमो भवमहामते स्वस्तिकुरु महादेव स्वाहाग्रा संयुतः शिशिम्बु

एवं दशांशातोहोमंकुर्याद्विष्णोश्चतुष्टयं ब्राह्मणाभ्योजयेत्पश्चान् दशांशो न वैबुधः अथासनाग्निं दद्यान्निपचरगयुतानि च ब्राह्मणेष्वप्योविशि
 ष्टेष्वस्तस्य वैफलसिद्धये और्णोभिर्चापि दद्यान्नि दर्मजान्ययवापुनः तत्तुजाविधिं मिच्छार्थमाचार्यवरयेत्सुधीः त्वं विष्णो इति मंत्रेण तमेव पू
 जयेत्सुधीः पंचामृतैः स्त्रोपथित्वा पूजयेद्भक्तिसंयुतः धूपदीपैस्तथाभोज्यैर्न वैद्यं परिक्रमयेत् ताबूले धूपदीपश्च कुसुमश्च क्रतुर्द्वयः
 शतपत्रैश्च कल्होरैरर्चयेत्सरमेश्वरम् नमस्कारैस्नथादिव्यैस्तोत्रपाठोर्विशेषतः प्रदक्षिणां ततः कृत्वा वाग्यतः संयतो द्रियः ततो गोमि
 शुनं दद्याद्भुतसंपूर्तिहेतवे तदभावे दद्यादकानां द्रोणमात्रं प्रदाप्यते अथ वा दद्यादकानां तु षाठ्के परिकर्तनम् पूरिका मोदकोद्यैश्च भोजये
 द्विजसन्मान् आचार्याय तु तं शब्दां प्रतिमां दापयेत्सुधीः हभनमात्राकर्णमात्रा कटिस्तूत्रादिभिः पुनः पीतांबरैश्च संपूज्य कोटियज्ञफ
 लं लभेत् तस्मादादौ मकर्तव्यं धर्मकार्माथ्यं सिद्धये राजानो भिन्नतां योति शत्रवो यांति दागताम् य एवं कुरुते मत्संया विष्णु भक्तिपुरः स
 रः तस्या नंत फलं राजनृगदि तं वेदपागर्गैः स्वस्तिकं च तमेतत्तु गंगा स्नानं फलप्रदम् रोगानां भिभवंत्येव स्वस्तिकं च तच्चारिणाम् स्त्रोभि
 रेवं च कर्तव्यं सर्वसौभाग्यसिद्धये मासत्रयं समाप्तिः स्याच्चतुर्भिरांतयेव च एकस्मिन्निपमासे तु समाप्तिः कोटिपुण्यदा य इदं शृणु
 याद्भक्त्या तस्यापि फलदं भवेत् नंदं कस्यापि व्याख्येयं यदीच्छति पुलं धनम् नंदं यं यस्या कस्यापि विकल्पापहतात्सने भक्तिश्च द्वावि
 हीनाय जज्ञात कराय च विकल्पहर्तृ चिन्ताय नास्तिकाय शठाय च नंदं यं च तमेतत्तु स्वस्तिकारणमुनमं देयं पुत्राय शिष्याय फल
 नांतस्य सिद्धये एवं ज्ञात्वा तु तत्सर्वं च कारेव युधिष्ठिरः इति भविष्योत्तरपुराणं स्वस्तिकं च तं संपूर्णम् अथ वारं च तानि लिख्यं
 ते तत्रादौ रविवारं च तं मदनरत्नसौरधर्म अथ पूजा मासपक्षाद्युल्लिख्य मम समस्त रोग निरासार्थं आयुष्यादि सकल
 काम नासिद्ध्यर्थं श्रीसूर्यनारायणार्मात्यर्थं रविवारं च तं गत्वेन पूजनमहं करिष्ये गणपति स्मरणपूर्वकं कलशादिपूजनमहं करिष्ये
 ताम्रपात्रे रक्तचंदनेन अष्टदलं कृत्वा तत्र देवं पूजयेत् तेजोरूपं सहस्रांशं समाश्वरथवाहनम् द्विभुजं वरदं पद्मलाच्छनं सर्वकाम
 दं ध्यानं आगच्छ भगवन्सूर्यमंडलं च स्थिरं भव यावत्पूजा समाप्येतावत्संस्निधौ भव आवाहनं हे मासनं महादिव्यं नाना रत्न

विष्णुधितम् दत्तं मे गृह्यतां देव दिवाकर नभोस्तुते आसनं स० गंगाजलं समानीतं परमं पावनं महत् पाद्यं गृहाण देवेश धाम रूप नभोस्तु
ते पाद्यं सम० भो भो सूर्य महद्भूत ब्रह्मविष्णु स्वरूपिणो अर्घ्यं मंजलिना दत्तं गृहाण परमेश्वर अर्घ्यं स० गंगादितीर्थे जंतो यं जानीतु षष्ठ्य
वासितम् ताम्रपात्रे स्थितं दिव्यं गृहाणा च मनीयकम् आचमनं० जान्दवीजल मयं तं पवित्रकरणं परं स्नानार्थं च मयानीतं स्नानं कुरु
जगत्सते मल्यपकर्षस्ना० पयोदधिघृतैश्चैव शर्करामधुसंयुतैः कृतं मया च स्नपनं प्रीयतां परमेश्वरः पंचासृतस्नानं० गंगागोदावरीचै
व यमुना च सरस्वती नर्मदा सिंधुकावेरी ताप्यः स्नानार्थमाहृतम् स्नानं० आचमनं० रक्तपट्टगुणं देवसूक्ष्मतंतु विनिर्मितम् शङ्खचैव म
या दत्तं गृहाण कमलाकर वस्त्रं स० नमः कमलहस्ताय विश्वरूपाय ते नमः० उपवीतं मया दत्तं तद्गृहाण दिवाकर उपवीतं० कुंकुमागरुक
स्तूरीरक्तगंधैश्चंदनादिभिः रक्तचंदनयुक्तं तु गंधं गृहभाकर गंधं० जपाकंदं बकुलरक्तमरक्तोत्पल युतानि च पुष्पाणि गृह्यतां देव सर्वकामप्रदो
भव पुष्पाणि० रक्तचंदनसंमिश्र आसताश्च सुशोभनाः मया दत्ता गृहाण त्वं वरदो भव भास्कर असताम् आर्द्राक्षितान् गृह्य० अंगपूजा
ॐ मित्राय नमः पादौपू० रवये न० जंघेपू० सूर्याय न० जानुनीपू० रवगायनः उरूपू० पूष्णे नमः गुह्यपू० हिरण्यगर्भाय० कटीपू० मरीचये
नाभिपू० आदित्याय० जठरं पू० सवित्रे न० हृदयं पू० अर्काय० स्तनौपू० भ्रास्कराय० कंठं० अर्घ्यम्णे न० स्कंधौपू० भ्रास्कराय० हस्तौपू० अह
स्कराय० युरवं पू० बभ्रवे न० नासिकापू० जगदेकचक्षुषे न० नेत्रे० सवित्रे नमः कर्णौपू० त्रिगुणात्मधारिणे न० ललाटपू० विरंचिनायणाय०
शिरःपू० तिभिरनाशिने न० सर्वांगपू० दशांगगुणुलोद्धूतः कालागरुसमन्वितः आश्रयः सर्वदेवानां धृषीयं प्रतिगृह्यतां धूपं० कार्यासिर्विका
युक्तं गोघृतेन समन्वितम् दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्यनिधिरापह दीपं० पायसं घृतं संयुक्तं नानापक्वान्नसंयुतं नैवेद्यं च मया दत्तं शांति
कुरु जगत्सते नैवेद्यं स० कर्पूरवासितंतोयं मंदाकिन्याः समाहृतं आचम्य तां जगन्नाथ मया दत्तं हि भक्तितः आचमनं० मलयाचलसंभूतं क
पूरेण समन्वितम् करो हर्तुं न कंचारु गृह्यतां जगतः पते करो हर्तुं न० इदं फलं मया देवस्थापितं परमेश्वर तेन मे सफला वासिर्भवेज्जन्मनिज
न्यानि फलं० एलालवंगकर्पूररवदिरैश्च सपूगैः नागवल्लीदलैर्युक्तं तांबूलं मतिगृह्यताम् तांबूलं० दक्षिणाकांचनी देवस्थापिता च त

वायुतः गृहाणस्सुखोभूत्वाश्राकरनमोस्तुते दक्षिणां० पंचवर्तिसमायुक्तं सर्वमंगलदायकम् नीराजनंगृहाणेदं सर्वसौख्यकरो
भव नीराजनं० यानिकानिचणपानिजन्मांतरकृतानिच विनयं योतिता नोदप्रदक्षिणपदेपटे प्रदक्षिणाः नमः पंकजहस्ताय नमः
पंकजमालिने नमः पंकजनेत्राय श्रास्कराय नमो नमः नमस्कारः तंदुलैः पूरितं पात्रं हिरण्येन समन्वितं रक्तवस्त्रयुगंचैव ब्राह्मणा
यनिर्वेदयेत् वायनं यस्योदयं स्याज्जगतः प्रबोधोयः कर्मसाक्षी भुवनस्य गोप्ता कुष्ठादिकव्याधिविनाशकोयः स श्रास्करो मे दुर्गि
तं निहन्त्यात् इति मार्ययेत् अथ कथा मां धातीवाच भगवन् ज्ञानिनां श्रेष्ठकथयस्व प्रसादतः च हृत्क्राच्छ्रोतुमिच्छामि ब्रतं प
पप्रणाशनम् सर्वकामप्रदं चैव सर्वा मंगलनाशनम् पूजाध्यदानमहितं नैवेद्यं प्राशनान्वितम् एतत्कथय सर्वस्वमसन्नोसि यदि दि
ज वसिष्ठ उवाच शृणुराज न्यवस्थाभिय दुर्लभं वत मुत्तमम् सर्वकामप्रदं पुंसां कुष्ठादिव्याधिविनाशनम् भानोस्तुष्टि करं राजन् सु-
क्तिमुक्तिप्रदायकम् यस्योदये स्फुरणामुनि संधाः स चारणाः देव्यादानवयक्षाश्च कुर्वीत स ततार्चनम् यस्यां दयेतु सर्वेषां प्रबो
धो नृप सनम तस्य देवस्य वस्थामिदं त राजं स विस्तरम् पूजाध्यं प्राशनं दानं नैवेद्यं शृणु तत्ततः सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं सर्वतीर्थेषु य
स्कलम् सर्वदानेन तपसा यत्पुण्यं स भवाप्यते प्रातः स्नानेन यत्पुण्यं तत्पुण्यं रविवासरे मार्गशीर्षादि मासेषु द्वादशस्वपि भूपते सू
र्यव्रतं करिष्यामि यावद्द्वर्षं दिवाकर व्रतं संपूर्णं तां या तुल्यसादात्मभाकर नियममंत्रः ततः प्रातः समुत्थाय नद्यादौ विमले जले
स्नात्वा संतर्पयेद्देवान् पित्रं च वस्तुधाधिप उपलिप्य शत्रौ देशं सूर्यं तत्र समर्चयेत् बिलिखे तत्र पदातुरंगे द्वादशवर्णकैः तां च
यात्रे तथा पद्मं रक्तचंदनवारिणा बिलिखे तस्याभक्त्या सर्वसंतुष्टिकारकम् ततः संपूजयेद्देवं दिन नाथं रुद्रेश्वरम् मां धातो
वाच द्वादशेषु च मासेषु कैकेदेवाः प्रकीर्तिताः कथं पूज्याश्च ते तं पितृदत्तममग्रभो वसिष्ठ उवाच मासे मासे च
ये राजन् विशेषस्नानं शृणुष्वैव मार्गशीर्षं यजेन्मित्रं नाराकैराध्यं पुनमम् नैवेद्ये तं दत्त्वा देयाः साज्याश्च गुडसंयुताः पत्र
त्रयं तुलस्यास्तु प्राशयति श्रेष्ठिर्जितेन्द्रियः दद्याद्विनायभाज्यं तु दक्षिणां सहितं तप यौषेधैश्चैव स भग्यर्च्यते वैद्ये कृसरतया-

बौजपूरेणैवार्थ्यघृतं प्राशयपलत्रयम् दद्याद्दुतं तु विभ्रायभोजनेन समन्वितम् माघेक्षरुणनामानं संपूज्याज्यं तिलानुगुडं भवे
 दोह्यार्थ्यमध्ये तु दद्याद्द्वे बृहतीफलम् द्विजातये च दद्याद्द्वे भोजनं च सदक्षिणम् मुष्टिचयं तिलानां च प्राशये भियतो ब्रती फाल्गुने
 सूर्यमभ्यर्च्य नैवेद्ये सद्यतं दधि अर्घ्यं जंबीरसहितं दधि प्राशयपलत्रयम् दधितं दुल्लक्षानं च भोजने समुदाहृतम् चैत्रे भानुच संपूज्य नै
 वेद्ये घृतपूरिकाः दाडिमीफलमर्घ्यं च प्राशयदुग्धपलत्रयम् विभ्रायभोजनं दद्यान्मिथानं तु सदक्षिणम् वैशाखे तपनः प्रोक्तो माघाभ्यं सप्त
 तं स्मृतं अर्घ्यं दद्यान्नुद्राक्षाभिः प्राशने गोमयं स्मृतम् कुर्यान्माषान् दानं च मद्यतं वै स दक्षिणम् ज्येष्ठे इदं ये जेद्वा जन्ने वेद्ये तु करं सकम्
 अर्घ्यं च सहकारेण प्राशयं बुद्ध्या जलत्रयम् दध्योदनं समासुक्तं भोजनं ब्राह्मणा यच्च आषाढे रविमभ्यर्च्य नैवेद्ये मध्वनुत्तमम् विभ्राय-
 भोजनं दद्याद्प्राशये न्मरिचत्रयम् गर्भास्ति आ वणेभ्यर्च्य नैवेद्ये सक्तुपूरिकाः अर्घ्यं दानं च हिमोक्तं त्रपुसीफलमेव च मुष्टिचयं च सक्तुनां भा
 शनं समुदाहृतम् विभ्रायभोजनं दद्याद्दक्षिणासहितं त्रपु यमोभाद्रपदे पूज्यो नैवेद्ये साज्यभोदनम् गोमूत्रप्राशनं ह्नुक्तं ब्राह्मणान् भोज
 येन तथा हिरण्यरेता आशिवे नैवेद्ये शर्करासुता दाडिमेनार्घ्यं दानं तु प्राशयस्वर्दपलत्रयम् विभ्रायपरया भक्त्या भोजनं खड्ग
 यसं दिवा करः कार्तिके च नैवेद्यं पायसं स्मृतम् रभाफलेनार्घ्यं दानं पायसं प्राशने स्मृतम् पायसं भोजयेद्दिशान् दद्यान्बुलदक्षिणे एवं
 व्रतं समाप्ये तत्तत्तदुद्यापनं चरेत् ततो गुरुगृहं गत्वा गृह्णीयाच्चरणं बुजे उद्यापनं करिष्ये हभागच्छममेव शर्मानि माषकेण सुवर्णनिप्रति
 मांकारयेद्देवेः पीठं रोप्य मयं कार्यं सवोपस्करसंयुतम् कृत्वा द्वादशपत्रं तु कमलं रक्तं दुल्लैः प्यापयेद्दण्डं कुंभं पंचगव्यमन्वितम् तस्थोप
 रिन्यसेत्सात्रं ताभ्यंतं दुल्लपूरितम् रक्तं च स्नानं पुष्पमालादिबोधितं पंचामृतैर्न स्नपनमग्न्युत्तारणपूर्वकं प्रतिष्ठां च ततः कृत्वा पू
 जां देवस्य कारयेत् चैतनैः कुसुमैरन्यैर्विधैः कालसंभवेः अरक्वदपट्टवस्त्रेभ्यश्च कंठं दुल्लुपानहो वदनी चितयंतं तत्र स्थापयेद्देवसन्नि
 धौ संज्ञायावत्स्वयुग्मं च कौस्तुभं तु महीपते प्रतिपादयेत् संपूज्यः सूर्याद्वादशनामभिः मित्रो विष्ट्वरुणोऽसुर्ये भानुर्वेन तपनस्तथा इंद्रो र
 विर्गमस्ति अशमनश्च तथा स्मृतः हिरण्यरेतादिन कृत् पूज्या रते मयलतः मध्ये सह स्वकिरणः संपूज्यः संज्ञाया सह पूगाफलेभ्योपदेशिर्न

वंद्यैर्वत्ससंयुतैः नारिकेरेणचैवाध्यैदद्याद्देवायभक्तितः मंत्रेणानेनराजैर्द्वतस्यपरिपूर्यते नमः सहस्रकिरणसर्वव्याधिविनाशन गृ-
 हाणार्घ्यमयादन्नं संज्ञयासहितोर्वे आरार्तिकंततः कुर्यान्नमस्कारमदक्षिणाः पुथांजलिततोदद्यात्संकल्पकारयेन्नतः ब्राह्मणान्
 भोजयेद्भक्त्याभिष्टानैर्द्वादशप्रभो दंपत्योर्भोजनंदेयंपरमान्नसामन्वितम् ततस्तुदाक्षिणादेयासमप्रच्यस्त्रगादिभिः उपहारा-
 दितत्सर्वपुरवेप्रतिपादयेत् गुरुतवैवसंतोष्यब्राह्मणांश्चविसर्जयेत् मंत्रहीनंक्रियाहीनंभक्तिहीनंतुयत्कृतम् तत्सर्वंपूर्णंतोयत्तु-
 ष्मिभिरिवप्रसादतः अनुब्रज्यशुरून्विष्टान्भोजनंतुसमाचरेत् वृद्धैश्चबन्धुभिः साद्वै नत्वा देवंदिवाकरं एवयः कुरुतेमर्त्यावैज्जशाक्य
 विवेर्जितः सूर्यव्रतंमहाराजतस्यपुण्यफलशृणु ब्राह्मणोलभतेविद्यासन्धिविगाराज्यमाप्नुयात् वैश्यः समृद्धिंविपुलांशूदः सस्वमवाप्नुयात्
 अपुत्रोलभतेपुत्रंकुमारीलभतेपतिम् रोगांतोमुच्यंतंरोगाद्द्वंद्वोमुच्यंतंबधनात् ययंचितयतेकामंतंनयामोतिवै ध्रुवम् यददश्नुयाद्
 तस्याह्येकचित्तेनवै नृप सर्वकामानवाप्नोतिप्रसादाद्वास्तरस्यैवे इतिभविष्यो रविवारकथासमाप्ता अथभ्राश्विनादिर्बिवारे
 षुआशादित्यव्रतम् मासपक्षाद्वल्लिरव्यममसमस्तरोगनिरासायआयुष्यादिसकलकामनामिच्छार्थैर्द्वादशवर्षपर्यंतंएकवर्षपर्यंतं
 वाश्चीसूर्यनागयणयोन्वर्थेआशादित्यव्रतंकरिष्ये इतिसंकल्प्य कलशाराधनंआसनबंधादिकृत्वासूर्यपूजयेत् ताम्बेणकारये-
 त्पीठंरथैरौषधयंतथा भास्करपूजयेन्नक्षत्रवर्णेनतुकारितम् नारदउवाच भगवन्श्रोतुमिच्छामिब्रह्मनाममुत्तमं व्रतं सर्वरो-
 गप्रशमनमाशादित्यव्रतंश्रमम् स्कंदउवाच शृणुनारदगुह्यंनदादित्याराधनंपरम् यत्कृत्वासर्वकामानासकलफलमाप्नुयात्
 समुद्रतीरेविषंद्रपुरीहार्वतीशक्त्या वास्मदेवैयदुश्चेष्टेषुण्येराज्यप्रशासति दुर्वासाअगमन्नत्रकृष्णदर्शनलालसः कृच्योनपूजि-
 तः सोपिस्वार्थंशान्दासनादिभिः भोजनंतस्यैवदेनंयथाविभवमारतः संपूजितः सकृद्योनयावदृच्छत्यसौमुनिः सांबेनहंसितस्तत्रशु-
 तेनसहसाकिल कुक्षोपिमुनिशार्दूलः कोपंसंहतवानस्वयम् पूजितेनमयेदानीमन्यत्कृतुं कथंक्षमं सगत्वानारदं प्राहसावेनहंसि-
 तोस्मिभो सभांसंचरतः कार्यंतस्यैशिशिशापनत्वया इत्युक्त्वेनारदः प्राथाह्वरकाक्ष्णसन्निधौ स्वकंसेन्यं दर्शयस्वममदेवकिनदन

देवयात्राभिषं कृत्वा हस्त्यश्वरथसंकुलम् नारदं नैवमुक्तस्तु तथैव कृतवान् विष्णुः दर्शिते तु बले पाहनात्र सांबः प्रदृश्यते मयैवानी
यने शीघ्रं द्वारवत्यास्तवां तिकम् गल्लेवमुक्तो मुनिनाश्चोक्षाजो बभूवोऽस्मिन् सः शृंगारस्तथानीतो मकरध्वजदर्शिनः गलालिङ्गयन्तु ब्रह्म
गोप्यः कृष्णपरिग्रहाः नारदः प्राह भगवन् दुश्चरित्रं तथानघ कुट्टेन यो रिणा प्रोक्तः कृष्णभवनराधम एवमुक्तस्तथा पुनः कुष्ठरोगा तु
रो भवन् सांबः प्रणम्याह पितः किमर्थं शापितस्त्वया स्वशक्तिज्ञानदृष्ट्या तु विचार्यैर्यथिनिश्चितम् ध्यानादुवासो ज्ञात्वा विक्रियाद्व्यत्र
कप्रणं अनुग्रहोभयापुत्रकार्यस्ते स्वस्त्येशश्चो आदित्यस्य ब्रह्मते चैव कुरुकुष्ठविनाशनं सांव उवाच कथं तात मया कार्यं ब्रह्मते सर्वफलप्रदं
किं विधानं तु के मन्त्राः किं दानं कस्य पूजनम् कृष्णा उवाच मासमाश्वसुजं प्राप्य यदारा विदितं सवेत् तदा ब्रह्मते दद्यात्स्वर्गं रक्षाभिर्विशेषतः
यावत्सर्वेत्सरं तावद्दिधिना नेन पुत्रद्वयोभयेन क्षितौ कुर्यान्मंडलवतुलं पुनः रक्तचंदनपुष्पैश्च युक्तं च महाक्षतं मंत्रेणानेन सीबल्वमर्घ्यं दे
हिरविप्रं प्रति यथाशाविमलाः सर्वाः सूर्यभास्वरभानुभिः तथाशासकत्वा मत्स्यैकुरुनित्यं ममार्घ्यतः अर्घ्यमंत्रः एवं तमन्वयेना वद्यावद्द
र्वै समाप्यते समाप्ते तु मते वत्सकुर्यादुद्यापनं शक्रम् गोमयेनानु स्तिमायां भूमौ मंडलमालिखेत् रक्तचंदनरेखाभिः कुंकुमेन वि
शेषतः तन्मध्ये कारयेत्सद्महादंशारं सकर्णिकं सिंदूरपूरितदंशं जपाकुसुमशोभितम् तन्मध्ये स्थापयेत्कुंभं बालांकुलसंयुतं शाली
तंदुलसंपूर्णं शर्कराचंदनान्वितम् तस्योपरित्यसेत्पात्रं तान्मृशक्या विनिर्मितम् सौवर्णमास्करं कृत्वा पद्महस्तं स्वशक्तिः रक्तवस्त्रयु
गोपयेत् पात्रोपरि निवेशयेत् पंचामृतेन स्त्रपनं रक्तपुष्पैश्च पूजयेत् धूपदीपैश्च नैवेद्यैः फलैः फालोद्भवेस्तथा पूजयेत् जगतां मांशं यथा
विभवसारतः अयांगपूजा ॐ सूर्याय नमः पादौ पूजयामि अरुणाय ॐ जयपु ॐ माधवाय ॐ ज्ञानुनीपु ॐ धात्रे ॐ इक्षुपु ॐ हरये ॐ क दीपु ॐ
भर्गाय ॐ गुह्यपु ॐ स्वर्णरेतसे ॐ नाभिपु ॐ अत्रये ॐ जवरं पू ॐ दिवाकराय ॐ हृदये ॐ तपनाय ॐ कंदपु ॐ भानवे ॐ स्कंधोपु ॐ हंसाय ॐ हस्तोपु ॐ मित्रा
य ॐ सुखं ॐ रवये न ॐ नासिकापु ॐ स्वगाय ॐ नेत्रपु ॐ हृषीकेश ॐ हिरण्यगर्भाय ॐ ललाटपु ॐ आदित्याय ॐ शिरःपु ॐ भास्कराय ॐ सर्वो गंपु ॐ
नमो नमः पापविनाशनाया विश्वात्मने सप्ततुरंगमाय साभर्ग्यं जुधां विनिर्धो विधातर्भवाद्यि यो नायनमः स विवे इति प्रार्थना एवं संपूजये

द्वातुं नक्तं सुजीतयाग्यतः आचार्यं पूजयित्वा तु वस्त्रैराभरणैश्शुभैः तस्मै नमः प्रतिभां कुंभं सहिरण्यं च दापयन् श्रीयतां भगवान् देवां भगवत्
 संसारतारकः आह्वयान् भोजयेत्पश्चादपूपैः पायसैः सह तेष्वस्तु कण्डशाब्दद्याध्याशक्त्या तु दक्षिणां एवेयं नरुते सम्यग्गतमेतद-
 नुत्तमं आशादित्यभितरन्वातं तस्य पुण्यफलं महत् निर्व्याधिश्च स तेजस्वी पुत्रपौत्रसमाब्धिनः शुक्ला च भोगान् विपुलान् मरैरपि दुर्ल-
 भान् देहांतैरवि सायुज्यं मायुयादुत्तमोत्तमं प्राप्स्यते परमाभूद्विधिसुक्तः कुष्ठरोगतः आशाभंगो न नस्य स्यात्कदाचिदपि जन्मनि एत-
 स्मात्कारणाहत्स कुरुष्व व्रतमुत्तमम् एतच्छ्रुत्वा चः सांबः पित्राष्टव्यो न भ्रातृपितृभ्यः व्रतं चरित्वा संभ्रातः सर्वसिद्धिं हस्तुल्लेसां यद्ददत्युपया-
 द्रक्त्या आचयेद्वापि मानवः तावुभौ पुण्यकर्मणो रौ विलोक्य मवाप्नुतः इति श्रोत्स्वदपुराणे आशादित्यव्रतं संपूर्णम् अथ श्रीशिवनशुक्ल-
 त्सभापुत्रासगरभ्यमायशः कुरु संस्रम्यावधिदानफलव्रतं तत्र पूजा ध्येयः सदा सवितु मंडलमध्यवर्त्तना रायणः सरसि जासनसन्नि-
 विष्टः केयूरवान्मकरकुंडलवान्किरीटीहारी हिरण्मयवपुर्धृतशिरवच्चक्रः इति आनं जगन्नाथाय० आवाहनं० पद्मासनय० आ-
 सनं० गृहपतये० पाद्यं० तमो हर्त्रे० आर्घ्यं० मित्राय० आचमनीयं० विश्वनेत्रमे० पंचाभूतं० सवित्रं० शङ्खोर्दकं० जगतपतये० वस्त्रं० भ्रूमूर्ते
 ये० यज्ञोपवीतं० हरये० गंधं० सूयाय० पुष्पं० अहस्पतये० धूपं० अस्नाननाशिने० दापं० लोके शाय० नैवेद्यं० रवये०
 तांबूलं० भानवे० दक्षिणां० पूष्णे न० फलं० स्वगाय० नो गमनं० भ्रातराय० पुण्यार्जुने० सर्वादिने० यदक्षिणां० नमस्ते पद्मार्हस्ताय नमस्त-
 वेदमूर्तये नमस्ते देवदेवेश नमस्ते सर्वकामद नमस्कारः दिवाकर नमस्तुभ्यं पापनाशाय० भ्रातराय० त्रयोमयाय० विश्वात्मन० गृहाणा ध्ये-
 नमोस्तुते अनेन हादशार्घ्याणि दद्यान् ततः ब्राह्मणपूजनं इति प्रजा अथ कथा पितृगृहे वर्तमाना कुनीव्यामं ददर्श ह नमस्कृत्या तु तं भक्त्या
 पाद्यार्घ्यान्च मनीयकम् दत्वा संगार्घ्यं तं व्यामं कुंती सुकुलितं जलिः पतिपुत्रान्दमोसाय व्रतं द्वादिमहाभुनं व्यास उवाच शृणु दानफलं
 नामं वच्चां सर्वव्रतोत्तमम् कैलासशिखरे रस्य पावनी परमेश्वरम् व्रतानां भवदाना मुत्तमं ब्रूहि तत्ततः शंकर उवाच साधुपुष्ट-
 यादेवित्कृत्य ते सर्वतः शशम् भूमौ तु भारते वर्षे पुण्ये च यमुना नंदे ऋषिपत्नीसमुद्रद्वजं नं कर्तुं स भागतः तत्र गत्वा देवि शृणु भवदित्यं

तितः शुभं शंभोरनुज्ञयादेवीकैलासादगताभक्तिः यमुनांगंतु कामासा ददर्शकुरुमावतीं कांविचार्योतिदुःखेन क्लिश्यन्तं च विपुत्रकां
विदेहवासिनीदीनां पतिभ्रष्टां स्मदुःखिताम् कुरुमावतीं तदा देवीत्वाच्च मधुरं वत्तः आगच्छत्समयासाई करिष्यावः शम्भुवतं पत्न्या च
सहस्रयागः पुत्रप्राप्तिर्भविष्यति धनप्राप्तिश्च बहुला कृते दानफलव्रते नयासहस्रं तद्यो न त्कृतुं याता शक्तं निस्मिता तथैव च पतिभ्रष्टा पुत्र-
हीना स्मिदुःखिता इत्यन्यास्तु वदेद्देवीं भयासहस्रं न कुरु तच्छ्रुत्वा तां गृहीत्वानुताप्यासां द्जगाम ह दुण्यन्वयमुनां गत्वा पूर्वोपहेभा लुवासरे न
ब्रह्मा तु सा देवी पप्रच्छ स्त्री कदंबकम् इदं व्रतं किमेतन्मम च व्यक्तुं कृषिस्थियः स्त्रिय उचुः पुण्यं व्रतमिदं देवि शौरं पापप्रणाशनम् सर्व
संपत्करं स्त्रीणां पतिपुत्रान्नमोक्षदम् धर्मार्थकाममोक्षादा न्ददातीदं व्रतं नृणाम् कन्यादानसहस्राणां गोदानानां त्रिलसकम् भूहिरण्य
तिलादीनां सर्वेषामधिकं शिवम् सर्वदानस्य फलदं तस्मादा न फलव्रतम् तच्छ्रुत्वा पावनीयाह करिष्यामो नयं व्रतम् स्त्रिय उचुः प
द्मासनः पद्मकरः पद्मगर्भः स मक्षतिः समान्धरथसंयुक्ते हि शुजश्च सदारविः ध्येयः सदा सवितुं स डल० चक्रः एवं ध्यात्वा हि जः सम्य
कं भास्करं देवस्त्रीपिणम् आवाहयेज्जगन्नाथं भास्करं देवस्त्रीपिणम् नमः पद्मासनायेति दद्यादासनमुत्तमम् पाद्यं गृहपते तु भ्यं भित्ता
या च मनंतथा त्रैलोक्यां धतमो हर्षो अर्घ्यं दद्यात्प्रयत्नतः पंचामृतविधानेन स्नापयेद्दिश्वत्तेजसम् शक्त्यो दकंच दद्याद्दे स विजं च हि पार्वति
जगत्पतिं तु वत्सं च रूपवीतं त्रिमूर्तये रक्तगंधतुहरये दद्यात्सूयां चाक्षतान् दद्यात्सुषुंभास्कराय कर्वीरादिकं शम्भं अहस्पतिं तु वैधू
पंदीपभक्षाननाशिने लोकेशाय च नैवेद्यं तांबूलं रवये तथा दक्षिणां मानवे दद्यात्पंचानि कंगनगागन्त फलं नग्नगोदद्याद्दे सुवर्णकाया
र्थं सिद्धये पुष्पांजलिं भास्कराय दद्याद्दे परया मुदा सर्वान् मानवे दद्याद्दे मक्षिणाः पुनः पुनः नमस्ते देव देवेश नमस्ते देव दमूर्तये नमः कम्
लहस्नाय आदित्याय नमो नमः नमस्तु यादने नैवभार्यये हि श्वतेजसम् रक्तगंधाक्षतैस्तान्नाभ्यावेणाध्यै समं वक्रम् दद्यादनेन मंत्रेण व्रत
संपूर्तिहेतवे दिवाकर नमस्तु भ्यपापनाशाय भास्कर त्रयीमया कौं विश्वात्सु न गृहाणाध्यै नमोस्तुते एवं द्वादशवारं च व्रती दद्यात्समं वक्रम्
तैला म्ललवणाक्षरं वर्जयित्वा तु भोजने बहुबीजफलं व्रज्यं शेषं चैव तु भोजयेत् कंदमूलफलाहारो विशेषेण फलप्रदः नीवारधात्यदध्यादि

विशेषः सद्रसः स्थूतः एवंकुर्याद्भूतं सम्यक्प्रत्येकं भानुवासरे माघमासे शक्रगक्षे सप्तम्यायावदंतिकं पृच्छासुपोष्यविधिवत्सप्तम्या
 मुदये रवेः रवेरभ्यर्च्यविधिवत्प्रतिमां वस्त्रसंयुताम् आचार्येणाग्निभाटाय गोभयेनोपलिप्य च सद्यन्तं परमालं च होमयेत्सौरमंत्रतः पा
 यसंप्रतिमां वस्त्रं ब्राह्मणाय निवेदयेत् एवंकुर्यात्संवर्षपंचधान्यं समर्पयेत् पंचप्रस्थप्रमाणं च प्रथमे व्रीहिमेव च गोधूमाश्च द्वितीये वृ
 त्ततीये च वणकास्तथा चतुर्थे निलदानं च पंचमेषामेषमेव च सफलां दक्षिणां दद्याद्दिग्बान्हादशभोजयेत् एवंकुर्याद्भूतं सम्यक् संपूर्णं फलमाप्नु
 यान् तच्छ्रुत्वा ता गृहीत्वाथ च क्रिरेव तमुत्तमं पद्यावतीपतिं प्राप्यादमयं तीयथानलम् कृमिन्नाप्राप्यापुत्रं च मानयतीत्युपाबहुः सर्वभ्राययुता
 गोरास्वर्णमाधूफलं तथा तद्गृहीत्वा गता मार्गे ददर्श ब्राह्मणो नमं विप्राय तत्फलं दत्त्वा ततः शिवपुरं गच्छेत् ततः सफलविभ्रश्च गृहं गत्वा सविस्मयः
 धनधान्यसमृद्धस्तु बहुगोधनसंकुलः सर्वरत्नमयो भूत्वा भार्यां विचनमब्रवीत् सर्वसंपत्त्यदं चाद्या किं कुरु न हितया शक्यमम् सा ब्रवीद्भगवन्स्त्वा
 मिन् भवद्भिः फलमा हृतम् स्वर्णमाधूफलं तच्च केन दत्तं वदप्रभो महादेव्या फलदत्तं पार्वत्या कुरुपथामम् इति तत्सर्वं चः कृत्वा भार्यां विचनमब्र
 वीत् गंतव्यमाशकैलासं मया साहृत्वा प्राप्नो ततः शिवपुरं प्राप्नो भार्यायां संयुतो हि जः नमस्कृत्य यथाभक्त्या पप्रच्छेवं शिवो हि जः तत्फलं
 कथ्यतां दोषं कथं प्राप्य न्वया शक्यं ततो देव्या च तत्सर्वं कथितं फलदायकम् तद्गता त्य कुरुतं सर्वं तूपां दानफलव्रतम् कुं तित्वा यापिकर्तव्यमि
 दं दानफलव्रतम् यः पठेद्दिग्मारव्या नं शुणीति श्रद्धया न्वितः ते सर्वे पापनिमुक्ता यास्यन्ति परमो गति इति श्री स्कंदपुराणे दानफलव्रतं स
 पूर्णम् अथ सोमवारपूजाविधिः येष्यो मानेति जपित्वा आगमार्थं तु घटानां दत्त्वा अपसर्पन्ति त्रिं छोटिका मुद्रां नोत्प्लादं छुतिक्षे
 त्रपालसंभार्य आचम्य भाणानां यम्यति ध्यादिसंकीर्त्य मम सकुटुंबस्य क्षेमस्यै यो विजयायुरागो रये श्वर्यो भिद्दये उमामहे श्वर
 प्रीत्यर्थं च तुर्दश वर्षपथं तं सोमवारव्रतं करिष्ये तद्गत्वेन षोडशोपचारैः उमामहे श्वरपूजनं करिष्ये ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिभि
 म्भञ्जकरुचं द्रावतं संरत्नाकल्यो ज्ज्वलांगं परशरभृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नं पद्यासीनं समनास्तु नममरणे व्योमक्रुन्निवसानं विशवाद्य
 विश्ववंद्यं निखिलभयहरं पंचवल्कं चिनेत्रम् ध्यानं ऊनमः शिवायैति षोडशोपचारैः पूजयेत् अथ कथा सूत उवाच नित्यानंदमयं शान

निर्विकल्पाभिरामयं शिवतत्त्वमनाद्यंतयेविदुस्तेवरंगताः विरक्ताः कामभोगेभ्योयेचकुर्वन्त्यहेतुकीम् भक्तिपशंशिखेधौरास्तेषामुक्तिर्नसंश-
यः विषयानभिसंधाययेकुर्वन्तिशिवंरतिं विषयेनोभिभूयतेसुजानास्तत्फलानपि येनकेनापिभोवेनशिवभक्तिरुतोनरः नविनश्यतिथा-
त्येवकालेनापिपरांगतिम् आरुरुक्षुः परस्थानंविषयास्त्यक्तुमक्षमः पूजयेत्कर्मणाशंसुभोगांतेशिवमाप्नुयात् अशक्ताः केचिदुल्बहू-
प्रायोविषयवासनाम् अतःकर्ममयातृक्ताकामधेनुः शरीरिणां मायामयेपिसंसारयेवेकित्यचिरंस्वयं मुक्तिमिच्छन्तिदेहानेतेषाधर्मो-
यस्मरितः शिवपूजासदालोकेहेतुः स्वर्गापवर्गयोः सोमवारेशिवेषणप्रदोषादिरुणान्विते श्रावणेचैत्रचैशारवेर्जैवामार्गशोषके प्र-
थमेसोमवारेतद्गृह्णीयाद्भुतमुत्तमं केवलंचापियेकशुः सोमवारेशिवाचनं नतेषांविद्यनेकिंचिदिहामुत्रचदुर्लभं उपोषिनः शत्रुचिभूत्वा
सोमवारेजितेंद्रियः वैदेकेलोकैकैर्मंत्रैर्वेधिवत्पूजयेच्छिवं ब्रह्मचारिगृहस्थोवाकन्यावापिसमर्तुका विधवावापिसंपूज्यत्वभातेवरभी-
प्सितम् अत्रापिकथयिष्यामिकथांश्रोतृमनोहरा अलामुक्तिं प्रयात्येवभक्तिर्भवतिशांभवा शुलाकृतधियः शंभोभोक्तिं कुर्वन्ति सर्वदा
आर्यावर्तेनृपः कश्चिदासीन्दिहर्मभृतांवरः चित्रधर्मोतिविरल्यानोधर्मराजोदुरात्मनां सगोसाधर्मसंतृणांशास्तादुष्यथाभिनां यथासम-
स्तयज्ञानांभानाशरणमिच्छताम् कर्तासिकलपुण्यानांदातासकलसंपदां जेतासपत्न्येदंदातांभक्तः शिवमुकुंदयोः सौत्रुक्लास्मपत्नी-
षुपुत्रमेकंनलब्धवान् विरेणप्रार्थितोलेभेकन्यामेकांवराननां सलब्धाननयादिस्थाहिमवानिवपावर्तौ आत्मानंदेवसहस्रसंपूर्ण-
चमनोरथम् सएकदाजातकलक्षणज्ञानाद्दृग्यसर्वाद्दिग्दृग्दुस्त्वान् कौतूहलेनाभिनिविष्टचेताः प्रपच्छकन्याजननेफलानि अथान-
त्रब्रवीदेकोबहुजोद्विजसन्नमः एषासीमंतिनीनाम्नाकन्यातवमहीपते उमैवमांगल्यवतीदमयंतीवस्त्वपिणा भारतीकपिलाभि-
ज्ञालस्मीरिवमहायुगा स्तुप्रजादेवमातेवजानकीवधृतमना रविप्रभवसत्कान्तिश्चांद्रिकेवमनोरमा दशवर्षसहस्राणिसहस्रवर्षप्रभोदते
प्रसूयतनयानष्टौपरंस्मरवमवाप्स्यति इत्युक्तवतंतृपतिर्धनेः संपूज्यतोंद्विजम् अवापपरभांप्रीतिं तद्भागमृतसेवया अथान्योपदिजः
प्राहधैर्यवानविशंकितः एषाचतुर्देशेववैधव्यग्रतिपत्स्यति इत्याकर्ण्यवचस्तस्यवज्रनिर्घातनिष्ठुरम् सुहृंतमभवद्राजाचि-

व्याकुलमानसः अथ सर्वात्सपुत्सज्य ब्राह्मणान्ब्रह्मवत्सलः सर्वदेवकृतं मन्त्रानिश्चितः प्रार्थितो भवन् सापि सीमंतिनी बालाक
 मेणगतशेषा वा वैधव्यमात्मनो भाविस्त्रावात्मसखी सुखात् परं निर्वेदमापन्ना चिंतयामास बालिका याज्ञवल्क्यमुनेः पत्नी गेत्रे योपयैषुच्छत
 मातस्त्वच्चरणौ भोजनपन्नास्मिभयाकुला सौभाग्यवर्द्धनकरं मम शर्मिन्महर्षिः इति मपन्ना नृपतेः कन्या ब्राह्मणः सती शरणं गतं तन्निगि
 पावर्तौ शिवसेयुतां सोमवारेशिवं गौरीपूजयस्स समाहिता उषोषिता च मुत्तनाता विरजा बरधा गिणी भित्तिवाक् निश्चलमतिः पूजां कृत्वा यथो-
 चितां अद्वैतैकव्रतं कुर्याद्गतो द्यापनमाचरेत् उभयात्साहितं रुद्रं सुवर्णेन च कारयेत् रोव्येण वृषभं कृत्वा कलशोपरिविष्यसेत् तस्याग्रोल्लिङ्ग
 तोभद्रं ब्रह्माद्यास्थापनं तथा स्वशाखेनैकविधिना हुनेद्दुर्गतिलोदनं पृथक् शिवशिवामंत्रैरष्टोत्तरशतद्वयं कुर्याद्दुद्यापनं तस्य समाधेयदुर्दी
 रितम् उद्यापनं विनायनुत्तुर्तो निष्फलं भवेत् ब्राह्मणान्भोजयित्वा यथैवं सम्यक्मदाय पापक्षयो भिषकेणासां न्याय्यपीव पूजनान्
 गंधदानान् च सौभाग्यमायुर्लक्षतदानतः धूपदानेन सौगंध्यं कौर्तर्दीपप्रदानतः नैवेद्येन महाभोगो लक्ष्मीस्नांबूलदानतः धर्मैश्च ममोक्षाश्च न
 मस्कारप्रसादनः अष्टैश्वर्योदिमिहीनां जप एव दिक्करणं होमेन सर्वसौख्यानां समृद्धिरुज्जायते सर्वेषामेव देवानां तुष्टिः संयमिष्मोजनान् इ
 त्यभाराधय शिवं सोमवारेशिवामपि अत्यापदमपि न्यामोर्निस्तोयैरुभगाभ्रव घोरातथैरविपन्नोपमद्राक्षि भयानकं शिवपूजाप्रभावेन
 तैरिष्यसि महद्भूयात् इत्यंसीमंतिनीं सम्यक् अनुशास्य मुनेः सती यथोसापि वारो हाराजपुत्रीतथाकरोत् दमयंत्या नलस्मसीदिंदसेनास्स
 यः स्तनः तस्य च द्वांगदोनामपुत्रो भृच्छंद्रसन्निभः चित्रवर्मानृपश्चः समाहृतृणात्मजं कन्यासीमंतिनीं तस्मै प्रायच्छ दुर्वनुजया अभूत्वा हो
 त्सवस्त्वत्र तस्या उद्वाहकर्मणि यत्र सर्वमहीशानां समुदायो मदानमृतं तस्याः पाणिग्रहं काले कृत्वा च द्वांगदः कृती उवासाकानि विन्यासान्नं त
 त्रैव श्वश्रूरास्तस्यै एकदाय सुनांतं तं सराजतनयो बली मम ज्ञसहकैर्वर्ने रावर्तो भिहनातरी हाहेति शब्दः स्ममद्दनासीनस्यास्लदहस्यं पश्य
 तां रात्रिं सैन्यानां मन्त्रापो दिवमस्पृशात् तच्च सीमंतिनीं श्रुत्वा पातस्तु विस्मृच्छिता इदमेनोपिरन्नेदः पुत्रवर्तो सुदुःसहा आबालकृद्धं विनिनाशु
 कुशुः शो विवकुलाः सान्दसीमंतिनी साध्वी मर्तुलोकमियासती पितृानि विद्वास्त्वेहे न वैधव्यमतिपद्यत मुनिपत्न्योपदिष्टं यत्सोमवारव्रतं शुभ

नतन्याजशस्माचारावैधव्यग्रामवत्यपि एवंचतुर्दशवर्षेदुःखं प्राप्य सुदारुणम् आयायत्याः शिवपादाब्जं वत्सरत्रयमत्यगात् चंद्रांगदोपन
 द्रुतो निभमनोयमुनाजले अधोभोमज्जमानो सोदशो रगकाभिनीः जलक्रीडानुसन्नास्ता हस्वाराजकुमारकम् विस्मितास्तमधोनिस्तुः पाता
 लपन्नगालयं सनीयमानस्तस्मापन्नगीभिर्हृत्पल्लजः तक्षकस्यपुररय्यविवेशपरमाद्भुतं सोपश्यदाजतनयो महद्भवनोपमं नागकन्यास
 हस्तेण समन्तात्परिवारितं हस्वाराजसुतोधीः प्रणिपत्य सभास्थले उस्थितः प्रांजलिस्तस्यो तेजसाक्षिसलोचनः नागराजोपितं हस्वाराजपुत्रं
 नोरमं अथ पृष्टो राजपुत्रस्तक्षकं नमो हस्ताम्ना कन्यासीत्तनयः कस्त्वको देशः कथमागतः राजपुत्र उवाच अस्मि भूमंडले कश्चिद्देशो निष-
 धसंज्ञकः तस्याधिपो भवद्वाजा नलोनो नाम महायशाः सपुण्यकीर्तिः क्षितिपो दमयत्याः पतिः प्रभुः तस्यासीद्देवसेनारव्यो पुत्रस्तस्य महात्मानः चं
 द्रांगदो स्थितास्माहं नवोदः श्वशुरालये विहरन्त्यमुना तोर्यो निमग्नो देवचोक्तिः एताभिः पन्नगस्त्रीभिरानीतो स्मितवातिकं हस्वाहं तव पादा
 अं पुण्यैर्जन्मांतराजितैः अथ धन्योऽस्मि धन्योऽस्मि हतार्योऽपि नरो मम तत्सक उवाच भो को नरेन्द्र दयादमा भेषाधीरितां व्रज सर्वदेवेषु को देवो
 यष्माभिः पूज्यते सदा राजपुत्र उवाच यो देवः सर्वदेवेषु महादेव इति स्मृतः पूज्यते सह विषवात्सा शिवोऽस्माभिरुमापतिः इत्याकर्ण्यैव च
 स्तस्य तत्सकः प्रीतमानसः जातभक्तिर्माहो देवराज पुत्रममावत तक्षक उवाच परितुष्टोऽस्मि भद्रं ते तव राजेन्द्र न दत्तवान् बहुरत्ना
 नि दिव्यान्याभरणानि च वाहनाथ ददावेकं राक्षसपन्नगेभ्यः तत्सहायार्थमेकं च पन्नगेन्द्रः कुमारं नियुज्य तत्सकः प्रीत्या गच्छेति विस्मयं
 तं इति चंद्रांगदः सर्वसंगृह्य विविधधनं अश्वकामगमारुह्य ताभ्यां सही विनिययो ततो मुहूर्तेनोत्थ्य तस्मादेवन दीजलात् विजहार तटे रम्ये
 दिव्यमारुह्य बाजिनं अथास्मिन् समये तन्वासाच सीमंतिनासती स्नातुं समाययौ तत्र सखीभिः परिवारिता सा दर्शनदीनो रे विहरंतं नृपक्ष्म
 जं रक्षसानररूपेण नागरूपेण चान्वितं हस्वावरुह्य तुरगादुपविष्टः सरित्ते चंद्रांगदीवरा रोहासुपवेशयेदमब्रवीत् कालं कस्य कलत्रं वाक
 स्यासीत्तनयासती किमीदृशांगता बाल्येदुः सहं शोकलक्षणं इति स्मिहेन संपृष्टा सा वधूरशुलोचना लज्जिता स्वभारव्यातु मत्सरवीस
 र्वमब्रवीत् इयं सीमंतिनी नाम्ना स्नुषामगधभूषणैः चंद्रांगदस्य महिषी तनया चित्रवर्मणाः अस्याः पतिर्देवयोगान्निमग्नोऽस्मिन् महाज

ले नैनयं प्राप्तवैधव्यावाल्यादुःखेन पीडिता एवं वर्षवयं नीतं शोकेनापि बलीयसा आद्ये तु वासरे प्राप्ते स्नातु मन्त्रसमागता श्रुत्वा चंद्रांगदः स
 र्वप्रियायाः शोककारणम् अथाश्वास्यमिधा तन्वो विविधैर्वचनैर्नृपः क्वापिलोके मया दृष्टमवमर्तविराजने त्वद्गता चरणच्छातः सद्य एवाग
 मिव्यति नाशयिष्यति तैशोकं द्वित्रिरेव ध्रुवं दिने एतच्छंसितुमायातस्तव भर्तुः सरवास्यहम् अत्र कार्यो न संदेहः शपाभि शिवपादयोः ताव
 स्वयाद्दृष्टिस्थाप्यं प्रकाशयं न च कुत्रचित् लज्जानम्रमुखी कर्णेशां सान्यद्वयोजनं इमे वृत्तांतमारख्या तं त्वत्पित्रोः शोकतप्तयोः इत्युक्त्वा शंस
 मारुह्य जगाम च तलं प्रति सापित हूतनं शुत्वासुधा धारां शताधिकं एष एव पतिर्मम स्यात्स्वं नान्योऽप्यविष्यति परलोकादिहायातः कथमेषः स्व
 रूपधृक् सुनिपत्यायुदुक्तं मे परमापद्रुतापि च अतमेतत्कुरुद्धेति न स्य वा फलमद्य मे नूनं तस्यावचः सत्यं को विद्या दीश्वरं हितं निमित्तानि
 च दृश्यं ते मंगला निदिने दिने प्रसन्ने पार्वती नार्यो किमसाध्यं शरीरिणां इत्यादि मृश्य बहुधा सा पुन मुक्तसंशया एवं चंद्रांगदः पत्नीमवाप
 स मयैश्वर्यं ययौ स्वनगरीं भूयः श्वशुरेणानुमोदितः चंद्रसेनोऽपि नृपती राज्ये स्थाप्य स्वमात्मजम् तपसा शिवमाराध्य लेभे संयमिनां ग
 तिं दशवर्षसहस्राणि सीमंतिन्यास्वभार्यया सा हू चंद्रांगदो राजा बभूवे विषयान् बहून् प्रसूयत नयान् शौकन्यामेकां वराननां पति
 सीमंतिनीलेभे पूजयंती महेश्वरम् शिवलोक्तं तो गला शिवेन सह भोदते विचित्रमिदमारव्या नं मया समनुवर्णितम् यः पठेच्छृणुयाद्रज्ज्याप्रोभि
 परमांगतम् इति श्राव्यं सोमवारकथा संभामा अथोद्यापनं स्कंद उवाच अतस्योद्यापनं कर्म कथं कार्यं च भानवैः क्व विप्रिः कानि द्रव्याणि
 कथयस्व मय्यप्रभो ईश्वर उवाच शृणुष्व एषु खयत्नेन लोका नार्हित का म्यया उद्यापनविधिं चैव कथयामि तवाग्रतः यदा संजोयते निनं भ
 क्तिः श्रद्धासमन्विता स एव व्रतकालश्च यतो निन्यं हि जीवितं चतुर्दशाब्दं कर्तव्यं सोमवारव्रतं शः भ्रमम् आवर्णे कर्तुं के ज्येष्ठे वैशाखे मार्गशीर्ष
 के सक्तान् अश्वत्थिर्भूला शक्रांबरधरो नरः कामको धाद्यहं कारद्वेषपेक्षुन्यवर्जितः संपाद्य सर्वसंभारान् मम इलंतत्र कारयेत् वस्त्रैः पुष्पैः
 समाच्छन् पट्टवस्त्रैश्च शोभितम् तन्मध्ये लेखयेद्दिव्यं लिंगं तो भद्रं मंडलं अथ वा सर्वतो भद्रं मंडपांतः प्रकल्पयेत् शोभोपशोभा संयुक्तं
 दीपैः सर्वत्र सोज्ज्वलम् अव्रणं सजलं कुंभं तस्योपरितु विन्यसेत् सोवर्णराजतं ताभ्यं मृन्मयं चापि कारयेत् आचार्यं वरयेत् तत्र कुलिभिः स

हितं शुचिः शिवरूपाश्च ते विभाः पूज्याश्च दमपुष्पकैः अनुज्ञातश्च ते विधिः शिवपूजां समाश्रयेत् रुद्रनाम्नानमते न ब्राह्मणानपि पूजयेत् कुंभोपरि न्यसेद्देवसु
मया सहितं शक्रं सौवर्गं पथवरो ये वृषभे संस्थितं शुभं उभामहेश्वरीं प्रति पूजयेद्दृषभो स्थितां वरुण्युग्मेन संवेष्ट्य बिल्वपत्रैः प्रपूजयेत् स्वगृह्योक्तेन
विधिना कृत्वाग्निस्थापनं ततः ततो होमं च मंत्रेण च्यवकेण चकार येत् गोरीं प्रमायति मंत्रेण शतमष्टाक्षरं हय पलाशानां समिद्धिं च्यवत्रीं हितिलाज्यैः
पूणाहुतिं ततो दद्यात्कृत्वा स्विष्टकृदादिकं होमांते च गुरुं पूज्य सपत्नीकं समाहितः प्रतिमां कुंभसहिना माचार्याय निवेदयेत् शंभो प्रभो ददेव श-
सर्वलो केशवर प्रभो तवरूपप्रदानेन मम संतुभनोरथाः प्रतिमादानमंत्रः यद्भक्त्या देवदेवेशमया व्रतमिदं कृतम् न्यूनवाथ क्रियाद्देन परि-
पूर्णतदस्तु मे भुंजीत सहर्धमात्मा शिष्टैरिष्टैः स्वर्वाभिरुः अननैव विधानेन यद्देवतमाचरेत् यथंचितयते कामतं तं प्रामोति मानवः हरलो
कैः सरवीं भूयाद्भुक्त्वा भोगान्यर्थोप्सितान् इति श्रीसांमवारं संपूर्णम् अथ प्रकारांतरेण सोमवारं व्रतं लिख्यते गंधर्व उवाच कथं सो-
मव्रतं कार्यं विधानं तस्य कीदृशम् कस्मिन्काले तु कर्तव्यं सर्वविस्तरतो वद गोशृंग उवाच साधु साधु महाप्राज्ञ सर्वभूतोपकारक य-
न्मकस्य चिदाख्यातं तदद्याकथयामि ते सर्वे रोगहरं दिव्यं सर्वसिद्धिप्रदायकम् सोमवारं व्रतं नाम सर्वभूतोपकारकम् सोमवारं व्रतं नाम
सर्वकामफलप्रदम् सार्वकामिकवित्तैर्यं वणो मां शक्रमकारकम् नारीनरैः सदा कार्यं दृष्टाहृष्टपल्लोदये ब्रह्मविष्यवादिभिर्देवैः कृतम् ।
नमहा व्रतम् पुनस्तत्सोमराजेन दक्षशापदं तेन च अभियानयुतेनाथ शशं नैव परेण तु ततस्तुष्टोमहादेवः सोमराजस्य भक्तितः तेन किं
यदि तु शोभिति त्रिधा त्रस्यो निरंतरम् यावच्चंद्रश्च सूर्यश्च यावन्निष्ठं तिष्ठधराः तावच्चेत्स्यापि त्रिंशं मया समहितं ततः गोविण्यपनिजे वं नु प्रा-
यित्वा महेश्वरं ततः शक्रदशरीरो सोमराजेन ततः प्रभृतिर्येकं चिन्तुर्वीतिभुविमानवाः तपित्यदमायाति विमलागाश्च सोमो वत्
अत्र किं बहु नोक्तेन विधानं तस्य कीर्तये यस्मिन्कस्मिंश्चिन्मासे च शक्रैः सोमो भवेद्वा दंतं शक्रिं पुराज्जाह्म्यं कृत्वा स्नानं समाचरेत् स्वधर्मे वि-
हिं मे कृत्वा स्थाने मनोरमे अत्रणाभि नवं शक्रं न्यसेत्कुंभं सशोभनम् चूतपल्लवविन्यासे च दंतं च विचर्चितं श्वेतवस्त्रपरीधाने सर्वाभरण
भूषण कुंभे पात्रं च विन्यस्य स्याधारसाहितं शिवम् अष्टौ विमेश्वरास्ते देवान् सोमनाथं सशक्तिकं वाससासहितं तत्र श्वेतपुष्पैः प्रपूजयेत् विविधं

भस्मभोज्यं च फलं वै बीजपूरकं अनेनैव तु मंत्रेण पूजां होमं समाचरेत् क्लृप्तं वृक्षं नरात्रौ प्राप्य चाज्ञां स्वपेन्नरः दशशय्यां समासूतोऽष्टाशय्येऽपि
 मेश्वरं हरं एवं कृते तु प्रथमं कुम्भानां नाशनं भवेत् द्वितीयं सोमवारं तु करं जटं तथा वनम् देवं संपूजयेत्सृक्ष्मं ज्येष्ठां शाक्तिसमन्वितं शतपत्रैः
 पूजयित्वा मधुप्राशयथाविधि नारिणं तत्र गत्वा तु शेषपूर्ववदाचरेत् एवं कृते द्वितीयं थगोलसफलमाप्नुयात् सोमवारं तु तीर्थं यत् वटजटं
 धावनं शिवोक्तं मंत्रं जटैर्वै रोगोद्वाशक्तिं समन्वितम् पूजयेज्ज्ञातिपुत्रेष्वगोमूत्रं प्राशयेन्निशि नैवेद्यां पापयेच्छुद्धं भक्ष्यभोज्यसमन्वितम् एवं कृ
 तैव तीर्थे तु कोटियज्ञफलं लभेत् चतुर्थे सोमवारं तु अपाभागं समुद्रवैः क्षुलाकांष्टं तत्र शङ्खं तथानक्तं पूजयेत् दाडिमीफलसंयुक्तं नैवे
 द्योक्षीरशर्करा दध्मस्तु माशनं कृत्वा दध्मस्यो जागृथान्निशि एवं कृते चतुर्थे तु यज्ञांशुतफलं लभेत् पंचमे सोमवारं तु वृक्षाश्वत्थसमुद्भवम्
 दंतकाष्ठं ततः कृत्वा द्यौं करुद्रं मपूजयेत् नैवेद्योदधिभक्तं च कूप्यां दीफलसंयुतं हृतं तु प्राशयेत्तत्र आचार्यं पूजयेत्ततः एवं कृते पंचमं गिरिसप्तज
 न्यसमुद्रवैः अद्भ्यहृत्यादिभिः सर्वैर्मुच्यते पापराशिभिः सोमवारं पुनः षष्ठे निर्गुंडादतथा वनं त्रिमुनिं पूजयेदं वरक्षुषे विधानतः देवीं कलावि
 करिणीं फलपुष्पसमंडकैः कुशोदकं तु संप्राशयतीति नृत्यैस्तु जागृथात् एवं कृते ततः षष्ठं षडब्दं च फलं लभेत् सप्तमे सोमवारं च पूजयेत्ततः तथा व
 नं श्रीकण्ठपूजयेदं ततः श्रीवृक्षपल्लवैः बलममथिनीं देवीं पूजयेच्च विधानतः विविधं भक्ष्यभोज्यं च नारिकेरसमन्वितम् दुग्धं वैष्णवेशेन त्रिश
 पं पूर्ववदाचरेत् सप्तमागरदानस्य सम्यगासंस्थयत्फलम् सोमवारं सप्तमे तु कृते तत्फलमाप्नुयात् अष्टमे सोमवारं यत्खादिरं दंतं धावनम् सर्व
 भूतदमं नाथं पूजयेद्दोशिवं डिनं स्रगंधवृक्षकुसुमैर्यक्षकंदमलेपनैः कदलीफलसंयुक्तं भक्ष्यभोज्यं प्रदापयेत् गोमयं प्राशयेद्वात्रो जागरं
 तत्र कारयेत् एवं कृतेष्टमे सोमं संपूर्णफलमाप्नुयात् गंगास्नाने कृते सोमं कोटिस्नानफलं स्मृतम् शानभारसहस्राणि कुरुक्षेत्रे विग्रहे वि
 प्रायवेदविदुषे ह्यत्वाफलमाप्नुयात् तत्पुण्यं कोटिगुणितं सोमवारं तै कृते गजानां च शते दंतै लदे चरयवाजिनाम् नत्फलं कोटिगुणितं सो
 मवारं तै कृते गुगुलैर्धूपितं कृत्वा कोटिशोयत्फलं भवेत् तत्फलं तु भवेत्तस्य सोमवारं तै कृते सर्वै र्वयं समायुक्तः शिवतुल्यपराक्रमः
 रुद्रलोके वसदीर्घं ब्रह्मणा सह मोदते सप्तमे नवमे वारं कुरुषुर्दद्याप नं शुभम् यथाभवति गंधर्वतथा वक्ष्यामि तेषु ना मंडपे मंडने कृत्वा पला

काभिश्चनोरणैः द्वाराणि चानि चित्तादिभिरुक्तं कृत्वा विधानतः मध्यवेदाप्रकर्तव्या चतुरस्वास्तुशोभना निष्पाद्यमर्द्धपसम्भक्तमध्यपदं च कल्पयेत्
कलशानष्टदिग्भागे सहिरण्यायुथकपृथक् स्थापयित्वा शक्तयस्तु बायाद्याः पूर्वतः क्रमात् कर्णिकायां तु विन्यस्त्य श्रीसोमेशं महाप्रभुं प्रति स्तुभ्य
सन्नायाजपशाक्तिसमन्वितः होमपत्रादिके द्रव्ये यधुना परिपूरिते रुक्मशब्द्या स्थितं देवं यत्र स्थं पूजयेत् क्रमात् गंधपुष्पैश्च नैवेद्यैर्भक्ष्यभोज्यैः
पृथक्पृथक् वस्त्रालंकारतांबूलैश्च ज्वापरदर्पणैः दीपिकां च विनान च पर्यंकं च सतुलकम् सोमेश्वरं समुद्दिश्य देयं पौराणिके गुरो पूजयित्वा
नथाचार्यं होमं तत्रैव कुर्यात् देवस्य सान्निध्योऽसम्भक्तं रात्रौ जागरणं चरेत् पंचगव्यं ततः पीत्वा आयेत् सोमेश्वरं हृदि प्रभातं च ततः स्नात्वा
देवागौश्च विधानतः ततो भक्त्या दिगंधर्वक्षीरवंडादिनिर्मितैः भक्ष्यभोज्यैरेनेकैश्च भोजयेद्वा हाणा न्यतीन् अष्टौ विघ्नेश्वरा ये च तैश्च
होमं समान् चरेत् वस्त्रसुगन्धं ततो दत्वा गन्धं दत्वा विसर्जयेत् एवं कृतेनैव तेनैव ससम्भक्तं कुलभते पुण्यमस्मयम् धनधान्यसमायुक्तो पुत्रदारैः सम-
न्वितः न कुले जायते तस्य दरिद्रो दुःखितोऽपि वा अपुत्रोऽपि भते पुत्रं वंध्यापुत्रवती भवेत् का कं वंध्यायानासि मृतपुत्रा च दुर्भगा कन्या प्रसू-
तया कार्ये रोगिभिश्च विशेषतः एवं कृते विधाने तु देहपातेशि वंजयेत् कल्पकोटि सहस्राणि कल्पकोटि शानि च मुंक्ते सो विपुलान् भो-
गान् यावदासूतं संप्लवम् इत्येतत्कथितं सर्वसोमवारं व्रतं क्रमात् इति श्री स्कंदपुराणे सोमवारं व्रतं संपूर्णम् अथ एक भक्तसोमवा-
रं व्रतं लिख्यते श्रावणे चैव वैशाखे ज्येष्ठे मार्गशिरे तथा प्रथमे सोमवारे च गृहीयाद् व्रतमुत्तमम् यदा अष्टा भवेत् तर्तुः सोमवारं व्रतं
ति तदा चार्यसुरस्त्वश्रद्धाभाक्तिसमन्वितः स स्नातश्च शक्तिर्भूत्वा शक्रां बरधरो नरः कामको धाद्यहं कारु देवपै धुन्य चर्चितः आहरे
च्छेत्तु पुष्पाणि मालतीकुसुमानि च श्वेतपद्मानि दिव्यानि चंपका नि तैवैव च कुंदं मदारजैः पुष्पैः पुन्नागशतपत्रकैः अर्चयेत् दुभया सांष्टं कं
लोकशक्त्रं मलयाद्रिजधूपेन धूपयेत् सार्वतीपतिं कम्बिकेनापि मंत्रेण व्यापकेन महेश्वरम् पूजयेन्मूलमंत्रेण त्र्यंबकेणाथ वा पुनः भवत्यश्र-
वनाशाय महादेवाय धीमते उग्राय उग्रनाशाय शर्वया शशि यो लिने रुद्राय नीलकण्ठाय शिवाय भवहारिणे ईशानाय नमस्तुभ्यं सर्वकाम-
प्रदाय च नमो देवाधिदेवाय सर्वो गे पूजयेद्विभुं एवं संपूज्य देवेश सुपचारैः पृथक् पृथक् यथा विज्ञानुसारेण भक्त्या पादौ मपूजयेत् शंकरा

यनमोज्येशिवयेति च जालुनी शूलपाणोनमोगुल्फे कल्याणशंभुपूजयेत् गुह्यस्वयं गुणमानं पूजयेत्पार्वतीपतिम् ततो नमो भद्रादे व पूजयेन्ना
भिर्मंडले उदरे विश्वकर्तारं पार्श्वयोः सर्वतोमुखम् स्थाणुस्तने च सूर्यनीलकण्ठं तु कंठके मुखं संपूजयेन्नित्यं शिवनामैमहात्मने त्रिनेत्रा
यच्च नेत्राय शिरसे नागभूषणं नमो देवाधिदेवाय सर्वो गेपूजयेद्दिशुम् एवं संपूज्य देवेशमुपहारमनारभ्य यथाविज्ञानुसारणनस्य
पुण्यफलं शृणु सोमबारे च यतो ये पार्वत्या सह शंकरम् तैलभंत्यक्षयाह्लाकानुपुनरावर्तिदुर्लभान् एकभक्तस्य यत्पुण्यं कथयामि समा
सृतः समजन्मार्जितपापमग्नेधंदेवदानवैः विनश्यत्येकभक्तेन नात्र कार्या विचारणा एवं सर्वस्मरया वदन्म्यावर्तमिदं चरेत् यस्मिन्मासे मा
रुभते तस्मिन्मासि समापयेत् उपवासे नैवायं समाचरति मानवः चित्रं तं प्रकुर्वीत कृतं संपूर्णतानयेत् खंडव्रतप्रभावेन तत्सर्वं निष्फ
लं भवेत् उमायहेश्वरैर्मंदृषभेण समन्वितम् यथाशक्त्या युक्तं कुंभस्थापरिस्थापयेत् स्थापयेन्मंडले दिव्यं कलशं कनकोज्ज्वलं तस्योपरि न्य
लशंपयसा पूर्णं श्वेतवस्त्रं समन्वितं पात्रं शर्करा युक्तं कुंभस्थापरिस्थापयेत् स्यापयेन्मंडले दिव्यं कलशं कनकोज्ज्वलं तस्योपरि न्य
सेद्देवं तत्त्वमंत्रविधानतः श्वेतवस्त्रयुगेनैव पूजयेत्परमेश्वरम् उपवस्त्रं सोमं शोभं भद्राणि विधाया निच धान्यानि यन्म्रीष्टानि तानि
तानि प्रकल्पयेत् शय्यां सनूलाभादर्शं देवस्थायं प्रकल्पयेत् अथ श्वेतानि पुण्याणि शिवस्योपरि न्यसेत् ततो होमं प्रकुर्वीत शिवमं
त्रेण वैघ्रती पालाशाभिः समिद्धं शुद्धं याच्छतमष्टकम् आचार्यसेति मंत्रेण पृषदाज्याहुतीः शक्ताः यववीहि तिलाज्येन च खिजश्च
पृथक्पृथक् होमांते च गुरुं पूज्य सपत्नीकं समाहितः वस्त्रेण भरणेऽपि गुह्योपस्करणादिभिः श्वेतगोः कपिलावापि स शीलान्तरप्रय
स्विनी सुवस्त्रवरपुच्छान् च घंटाभरणसूचिता दक्षिणामहिता देया शिवः संप्रायतामिति आह्वाणान्मोजयेत्पश्चाच्च योदशसु शोभनान्
घंटास्त्रयोदशा देया वंशापात्रं समाहितः इदं पठेत् गुहाणलं सर्वोपस्करं संयुतम् सर्वं परिपूर्णं स्थाच्छिवो मे योग्यतामिति इति श्रीस्कं० सोमबा
संपूर्णम् अथोद्यापनं कैलासस्थं भद्रादेवमपणोसि हितं शिवम् पप्रच्छ प्रणतो भूत्वा किंचिद्ब्रुवान्मं शुहः देवतां त्वलदेवेश सर्वेषु
तात्सुक्यप्रभो वत्स सादान्मया पूर्वं विज्ञातेऽयमसाधनम् किंचिद्विज्ञातव्यमस्त्यन्यत्स्वत्तत्तदवमयाप्रभा यन्न दृश्यत वापि तन्मो व्याख्यातुम

हंसि किंदानं किंतपस्तीर्थं किंवतं वा म हफलं यस्मि कृते महाप्रीतिर्युवयोः स्यादुमेशयोः तन्मेलं पुत्रवात्सल्यात्सर्वलोकहिताय च विशेषं
 ब्रूहि देवेश यन्मत्तात्वास्यान्म हत्स्वरम् इत्याकर्षय च वस्तस्य प्रसन्नवदनो हरः परिष्वज्य स्मृतं ध्यात्वा प्रोवाचेदवचस्तदा शंकर उवाच सम्प
 कष्टं त्वया वत्स प्रीतोस्मि वचसा तव अस्ति किंचिद्भूतं पुण्यं तन्मोक्षयतः शृणु वेदशास्त्रपुराणानां यद्दहस्य व्रतं महत् यदद्य कथनीयं ते
 त्वत्तः कोममवैप्रियः सोमवारव्रतं नाम सर्वव्रतं फल्यधिकं यस्मिन्कृते पराप्नीतिरावयोः स्यादुमेशयोः निशम्येतद्भूतस्कंदः प्रोवाच वदतां व
 रं कीदृशं तद्भूतं देवविधानं तस्य कीदृशं कदाग्राह्यं कथं कार्यं किंदानं तस्य पूजनं उद्यापनविधानं च विस्तरेण वदस्व भो शिखर उवाच म
 धौ मास्वष्टमो शक्रा शिवे दुर्दिनसंयुता तदाग्राह्यं व्रतं चैतदनेन विधिना शक्तं प्रातः कृष्णतिलैः स्नात्वा आचार्यसहितो व्रतो पूर्वाह्ने विधि
 वत्स्यार्यमुभाशंकरपूजनं ततः पुष्पाजलिदत्त्वा प्रणम्य दंडवद्वि विधिनानेन गृह्णीयाद्भूतं संकल्पपूर्वकम् गृह्णामि भव रोगार्त्तः सोम-
 वारव्रतौषधं व्रतेनानेन मे प्रीतौ भवेतां पापवर्तौ शर्वरौ विसर्जनं ततः कुर्यादाचार्यपूजयेत्ततः शिष्टैरिष्टैः परिवृतो भोजनं कारयेत्ततः
 अहः शेषं ततो नोत्ता सत्कथा श्रवणादिभिः शयीता धस्तनो रात्रावभुक्तो ब्रह्मचर्यवान् अनेन विधिना वत्स मदीये वासरे यदा कुर्व
 न्नतमवाप्नोति मद्रावं नात्र संशयः तस्मिन्दिने कृतौ किंचिद्दानं होमोऽप्यस्तथा व्रतं वा प्रीतिदं स्फुटं दह्युमथा संहितस्य मे अतः सोमाहृणो
 वारः प्रशस्तोऽयं मम प्रियः एवं सोमाष्टकं कृत्वा व्रतस्योद्यापनं शक्तं माघाद्ये पंचके कार्यं शकूपक्षे विशेषतः शिवस्तीर्थिभ्यो गानां मे के
 केनापि संयुते सोमवारे विधातव्यं तथा चं द्रवत्वा न्विते विधाय रदनौल्लेखं प्रातः स्नात्वा बधानतः आचार्यवरयेदं कं विधिज्ञं शु
 निपा रगम् पुराणस्मृतिधर्मज्ञं निगमागमवेदिनं उपोष्य सोमवारं च सायं संध्यामुपास्य च शिवालये हरेवोपि शक्तौ देशे यवागृहे
 अष्टांगुलौच्छिन्ना वेदीं विना स्निह्य संयुतां तस्या षोडशपत्राणि तंडुलैः परिपूरयेत् विचित्ररचनोपेतां पाताकाद्यपशोभिनां वित्रो वि
 त्त्रैर्विविधैः फलराजिविराजितां एवंप्रकल्पयेद्देदीं च तुरस्त्रां समततः ध्यात्वा स्तनियं मं कृत्वा सर्वाभ्युदधिकं तथा आचार्येण समं कु
 र्यान्मदाराधनमादरात् पद्ममध्ये नवीनं च धवलं स्थापयेद्भूतं वा ससावेष्टितं पूर्णमक्षतैः परिपूरितं समं तादंतिके चापि नामभिस्त्वा

प्रवरदिभिः गणेशमातृकाश्चापि दुर्गाक्षेत्राधिपंतथा समाहितमनाः कोणोष्माणे व्यादिषु विन्यसेत् नतः कनकसंभृतमद्रूपसुमयादितं
 पंचासृतीदकैः स्नाप्यगंधपुष्पाक्षतैर्जलैः गृहीत्वावाहयेत्कुम्भे श्रायेन्मद्रूपमर्दृशं श्र्यंबकंचतथागौरीविभायेतिजपन्मधीः पंचाक्षरं न
 शामंचपूर्वादिषुदलेषपि मूर्तयोद्योमर्दायाश्च पूजनीयाः प्रयत्नतः अनंतसूक्ष्मोच्चशिवस्ततश्चित्रिनं च रुद्रोच्चतथैव पूज्यो त्रिमूर्तिश्चीकंठ
 शिरवंडिनोच्चप्रागादिपञ्चेषु समर्चनीयाः तद्ब्रह्मलोकपालाश्च पूजनीयाः प्रयत्नतः विष्टराद्युपचाराश्च दातव्या मूलमंत्रतः बिल्वपत्राक्ष
 नैः पुष्पैर्दीपैः समर्चयेत् मनोरमाविधानव्यापूजाविन्नानुसारतः ततो वंदे रथोष्मो सर्वतोभद्रमंडले ब्रह्माद्या देवताः सर्वाः पूजनीयाः प्रय
 त्नतः नैवेद्यादिविचित्राणि तांबूलानि प्रकल्पयेत् ततो जागरणं कुर्याद्दीनवादित्रनिःस्वनैः पुराणैरिति हासैश्च रात्रि शोषनयेद्भूती अपरेद्युः
 कृतस्नानः प्रातः संध्यामुयास्य च पुनर्यागगृहं गत्वा स्तूपचाराव्यकल्पयेत् हवनार्थे विधानव्यसुपलेपादिकंततः प्रतिष्ठाप्या नलं सर्वम-
 न्नाधानादि पूर्वकम् स्वगृह्याविधिना कार्यमाज्यभागां न मेव च अनादेशादिभिर्दुत्वाभहाव्याहृतिसंज्ञकाः होतव्याः सर्पिषा चैव पायसं स
 द्युतं स्मृधाः त्वंसोमासीति मंत्रेण हुनेदधो नरशतं ततः स्विष्टकृतं हुत्वा होमरोधसमापयेत् ततो होमावसाने च गामरोगापयस्मिनीं सर्व
 त्साधवन्नासाध्वीं सर्वस्वांकां स्वदीहनीं दद्याद्भुतसमृद्धार्थमाचारान्यसदक्षिणां वस्त्रैराभरणैरन्यैराचार्यपरितोषयेत् ततः षोडशसख्या
 कान्भोज्येनो नाविधेस्तथा ब्राह्मणान्भोजयेत्तद्भ्रातृचैवैभ्यामभिः क्रमात् सोमैश्वरस्तथेशानः शंकरो गिरिजाधरः महेशः सर्वभूतेशः -
 स्मरारिश्चिपुरांतकः शिवः पशुपतिः शंभुः स्तुंबकः शशिरोवरः गंगाधरो महां देवो वामदेव इति क्रमात् वस्त्राणि कुंडलादीनि च द
 नैरुपलेपयेत् उपवीतानि तेभ्योऽपि दद्यात्कुंभान्फलान्बिना न शक्त्या च दक्षिणा देया दपनी पूजयेन्नतः अन्यानपि यथाशक्ति ब्राह्मणा
 नपितोषयेत् व्रतं समास्तु संपूर्णमित्युक्ता ताव्यपूजयेत् अस्तु संपूर्णमित्युक्ते ततो यागसुर्वज्रयेत् उपचारादिकं कृत्वा भूतान्त्वपुनः पु
 नः क्षिप्रमर्जनं विधाय यागशिष्टैरिष्टैः समन्वितः सुंजीयाद्यज्ञशेषं द्वाग्यतो नियतः शक्तिः एवं कृते गृहापुण्ये वनस्योद्यापने शस्त्रं नारीवापुरु
 षो वापि महेशस्य परंपदं अस्तु त्र्यो लभते पुत्रा च निधेनो धनवान्भवेत् अविद्यो लभते विद्यामिति धर्मविदो विदुः पृथिव्यां चानितीया निव्रता

परमात्मनेनमः ततः अग्निर्मूर्द्धतिमंत्रेण वामं गलगायत्र्यावा आसनादिपुपुष्यान्तां पूजयित्वा यंत्रस्य एकविंशति कोष्ठेषु सुनाममंत्रेण पूजये
त् अर्घ्याणि च दद्यात् शिरवायामंगलः पातु भूमिपुत्रश्च मूर्द्धनि ललाटे कृणुहर्ता च चक्षुषोश्च धनमदः स्थिरासनः श्रोत्रयोश्च महाकाय
श्च नासिके आस्यदंतौष्ठजिह्वासु सर्वकामवरोधकः हनोर्मेलोहितः पातु लोहितसंस्पर्शकं स्तब्धं रुमयोरक्ष्माभगानां कृपाकरः धरा
त्सजोऽमुजोपातु कुजोरक्षोत्करद्वयम् भौमो मेहदयं पातु भूतिदस्तु तथोदरे भूमि नंदन भौतु लोखंगारकं न्यसेत् ऊरुसमयमोर
क्षेज्जान्त्वो रोगापहारकः जंघयोर्वृद्धिकर्ता च अपहर्ता च रुक्मयोः पादांगुष्ठोचपादौ च सर्वकामफलप्रदः शक्तिर्मूर्ध्वतोरसे च्छूलं रसे च
दक्षिणे पश्चिमे च धनुः पातु उत्तरे च शरस्तथा उर्ध्वेषडाननः पातु अधस्तात्स्थितिबीजम् एवं न्यस्तशरीरां सोऽपि नंदवम् अथ
ध्यानं असृगरुणवर्णैरुक्तमाल्यांगरांगंकनकमलमालाच्छालिनं किशवं धाम् अनिलखितकराख्यां बिभ्रतं शक्तिशूले भजत यश
स्तु मंगलमंगलानाम् इति ध्यात्वा अग्निर्मूर्द्धादिति कर्कू अष्टोत्तरशतं जपेत् अंगारकाय विद्महे शक्तिहस्ताय धीमहि तन्नो भौमः
प्रचोदयात् ततस्तोत्रं पठेत् मंगलो भूमिपुत्रश्च कृणुहर्ता धनमदः स्थिरासनो महाकायः सर्वकामवरोधकः लोहितो लोहितसंस्पर्श
सामगानां कृपाकरः धरात्मजः कुजो भौमो भूतिदो भूमि नंदनः अंगारको यमश्चैव सर्वरोगापहारकः सृष्टिकर्ता पितृहर्ता च सर्वकामफ
लप्रदः एतानि कुजनामानि नित्यं यः प्रयतः पठेत् कृणु न जायते तस्य संतानं वर्द्धते सदा एकविंशतिनामानि पठित्वा नृदिनां तं कू
पवानुधनवांश्चैव जायते नात्र सशयः एककाले द्विकालं वायः पठेत्सं समाहितः एवं कृतं तेन संतंदो कृणां हि त्वा स्मरन्ती वेत्तः इति स्तो
त्रं पठेत् धरणीगर्भसंभूतं विद्युत्कांतिसमप्रभम् कुमारं शक्तिहस्तं च मंगलप्रणमाम्यहम् इति नमस्कृत्य रवींद्रांगारेण रेखा
त्रयं कृत्वा अंगारकमहीपुत्रं भगवन् भक्तवत्सलं त्वानमस्यामि मे शेषं कृणु मायु विनाशाय कृणुरोगादिदारिद्र्यापपक्षद्रापभृत्य
वः भुवकुंशमनस्तापानश्यन्तु मम सर्वदा कृणुतुः रवी विनाशाय पुत्रसंतानहेतवे भार्ज्याम्यसितारे रश्मिस्तो जन्म समुद्रवाः दुःख
दोर्भाग्यनाशाय स्मरवसंतानहेतवे कृतं रेखात्रयं वामपादे नमार्जयाम्यहं इति मंत्रं चैव मोर्जयेत् ततः प्रार्थना कृणुहर्ते नमस्ते स्तुतुः रक्ष

रिद्धेनाशक स्वरवसोभाग्यधनदोभवभेधरणीसुत ग्रहराजनमस्तेस्तु सर्वकल्याणकारक प्रसादान्तवदवेशसदाकल्याणभाजन
 देवदानवगंधर्वयक्षराक्षसपन्नगाः प्राप्नुवन्तिशिवं सर्वसदापूर्णमनोरथाः प्रसादं कुरु मे भोमसोभाग्यमंगलप्रद बालः कुमारकोयस्तु
 सभोमः प्रार्थितो मया उज्जयिन्यां समुत्पन्नो भोभोनाम चतुर्भुजः भरद्वाजकुले जातः शूलशक्तिगदाधरः इति प्रार्थयेत् पुनः स्तोत्रं
 पठेत् ततः वायनदानं तिलगुडमिथितेन एकविंशतिलदुक्कान् गोधूमं नवाफलदक्षिणासहितान् वेदविदेदद्यात् दानमंत्रः मंगल
 यनमस्तुभ्यं सर्वमंगलदायक वायनेन च संतुष्टः कुरु मे त्वं मनोरथान् देवस्य त्वं मित्रेण मंगलः प्रीयतामिति दद्यात् आवाहनं न
 जा० इति पूजनं अथ कथा स्मृत उवाच पूजितो देवदेव्यस्तु मंगलो मंगलप्रदः गोतमेन पुरा पृष्टो लोहितांगो महायुहः गोतम उवा
 च कथयस्व महाभाग गुह्यं पूजनमुत्तमम् धर्मार्थकाममोक्षाणां कालेनैव फलप्रदम् सर्वपापप्रशमनं सर्वव्याधिविनाशनं सर्वसौभाग्यदं देवत्वया पा
 मात्रेण जायते स्वरवसुत्तमम् धर्मार्थकाममोक्षाणां कालेनैव फलप्रदम् तपसां जपदानानां फलं चैव तुल्यप्रथते तद्भूतं ब्रूहि मे देव लोहितांग महायुह यस्मि
 न कनाशनम् सर्वयज्ञफलं योक्तुं सर्वकामफलप्रदम् तपसां जपदानानां फलं चैव तुल्यप्रथते तद्भूतं ब्रूहि मे देव लोहितांग महायुह यस्मि
 न्नाराधितैर्मर्त्यैः सर्वसौभाग्यवान् भवेत् मंगल उवाच शृणु विप्र महाभाग सर्वज्ञः क्रषिसत्तम व्रतं च पूजनं दानं प्रख्यातं भुवन
 त्रये आसीत् पूर्वी हि सर्वज्ञो ब्राह्मणो वेदपारगः तस्य भार्या स्मरं दानं च न भारत्यानां स्फलोचना तस्यापत्यं च संजातं वृद्धत्वा न्न कदान्न
 तेनान्यस्य स्मृता सुण्या गृहीत्वा पोषिता ध्रुवम् ब्राह्मणस्य कुले जाता स्मरं गुणसंयुता सर्वलक्षणां प्रपन्ना न च लोके वगौतम पुराजना
 नयाचाह मे कमावेन पूजितः तां पुत्रीं स्वगृहे नीत्वा ब्राह्मणेनैव पालिता नित्यं हि स्ववतेन स्यात्प्रभोगं कनकं बहु तत्स्वर्णेन विभोसो
 धनाढ्यो मदगर्वितः कौटिको दीश्वरो जातो राजते भूमि मण्डले हस्वानंदकविशेषेण दशवर्षा वरार्थिना विवाहार्थं च विप्राय दत्ता सोमेश्व
 राय च वेदोक्तविधिना तेन विवाहमकरोत्तदा वर्षैः कतिपयैर्विप्रः स्वापत्नीं पोटयौ वनाम् लब्ध्वा स्वदेशमार्गेण व्रजन् विप्रो व्यहर्षि
 शम् निशांतगदरेयोरे अरण्ये पर्वतोत्तमे सर्वशून्ये वने तस्मिन् महालब्धेन नोभितः मार्गे च लति विप्रे स्मिंश्चोरे श्वविनिपातिते-

तंपतिमृतमालोक्यसानारीशोकपीडिता पतिनासहविभंज्यसरणेकृतनिश्चया स्वपतितन्ययंविश्वंचिंतयंत्यतीपदेपदे पतिमृदक्षिणीकृत्य
चितायाश्चसमीपतः तस्मिन्सणोच्चतुष्टोद्वरार्थंचप्रचोदिता वरंद्वाहिमहाभ्रागेयत्तेभनसिवर्तते इतिश्रुत्वाततोववेसानारीपतिमान
सा ब्राह्मण्युवाच यदितुष्टोसिमोदेवतर्हिजीवतुमेपतिः मंगलउवाच अजरामरवत्साज्ञातवभक्तोभावध्यात अन्यथा
चमहासाधिवर्त्रिभ्रवनोत्तमम् ब्राह्मण्युवाच यदितुष्टोसिमोदेवग्रहाणामधिपेश्वरः यत्वांस्मरंतिदेवेशंरक्तचंदनचर्चितं
रक्तपुष्पैश्चसंपूज्यमत्युषेभौमवासरे बधनव्याधिरोगाश्चकदाचिन्नोपजायताम् नचसर्पोग्निशत्रुभ्यो भयंचस्वजनेःसह नवि
योगोमहापुत्रभक्तानांसारव्यदोभव मंगलउवाच एकविंशतिभ्रोभाश्चएकशुक्लोजितेंद्रियः एकान्तेनासितान्नेनचतुर्दीपान्वितेगृहे
अर्घ्यंचमंगलेर्भवेदपोराणिकोद्भवेः सुवरक्तभनद्वाहंसेवोपस्करसंयुतम् स्वशक्त्याभोजयेद्विमान्दातव्यंचहिंरण्यकम् तेषांवेग्र
हपीडाचनभवेत्तु कदाचन भूतवेतालशाकिन्योनभवंतिचहिंसकाः दारिद्र्यंनश्यतेतेषांपुत्रपौत्रैश्चवर्द्धते एवमुक्त्वाचतत्रैवमंगलोऽ
पिदिवंगतः एवंव्रतंसमाख्यातं सर्वसौख्यप्रदायकम् इदंव्रतंकरिष्यंतिनेषांपीडानजायते स्त्रीभिर्व्रतंभक्तव्यंपुरुषैश्चविशेषतः ते
सांसुक्तिर्भवत्येवस्वर्गवासो न संशयः इतिश्रीपद्मपुराणेभौमवारजनकथासंपूर्णा अथोद्यापनं गौतमउवाच उद्यापनविधिं
हिममसम्यग्गृहेश्वर येनजातेनजगतौत्युपकारोमहान्भवेत् मंगलउवाच विधेयोमंडपः सम्यगष्टहस्तप्रमाणतः स्थंडिलम
ध्यतःकार्यंहस्तेकैनमभाणतः मंडलंतुभक्तव्यंभामंकरक्ततुलैः पूर्वोक्तानिचनानामानिमंडलेपूजयेत्ततः एकविंशतिकोष्ठेषुचतुर्दीपा
न्वितेषुच एकविंशतिकुंभंस्थपयित्वाभदयतः सौवर्णप्रतिमांनवस्थापयेत्कलशोपरि रक्तवस्त्रेणसंवैस्वपूजयेत्कुमुभैः शर्भैः अभि
मूर्धेतिमंत्रेणहोमंवादि संभवेः अष्टोत्तरशतंहस्तादिख्यालांश्चहृनेनतः अंगपूजाप्रकर्तव्यानामभिर्ममसर्वदा मंगलायचपादौतुभूमि
पुत्रेतिगुह्यके ऋणहर्त्रे तुनामौच महाकालायवससि सर्वकामप्रदात्रैचममबाहूपपूजयेत् लोहितोहसयोश्चैवलोहितासश्चकटकं आ
स्येसंपूजयेन्मौचसाभगानांकुयाकुरः धरास्त्रजनानांसिक्कायाकुजचनयनहये भौमंल्लाटेपादौचभूमिजायशुबोस्तथा भूमिनंदननामा

नंयुर्धिसिंपूजयेन्नथा अंगारकं शिरवायां तु यमंतु कवचे सदा सर्वरोगापहारं च अरुद्रदेशे प्रपूजयेत् आकाशेष्टदिकतरि यप हतोत्थिध
सथां सर्वो गचन्मभृतोस्मि सर्वकामफलप्रदः एव पूज्यत तोहो मंपञ्चाद्रुधादिनार्चयेत् भोज्यैकविंशतिं विमान् दद्यात्कुआन्सवस्त्रका
न् आचार्यैः पूजयेत्पञ्चाहलाधेजुं सवस्त्रकाम् सर्वे निवेदयेत्प्रातर्गुरुं वै च शर्त्तु चिन्मृतः अच्छिद्रं याचयेत्तेभ्यो सर्वब्रूयुवतं शम् दत्वा दी-
नाथकृपणान् स्वयं भुज्जीत वाग्यतः इदं यतं करिष्यंति दारिद्र्यं नश्यति अत्रम् कर्तव्यं नु प्रयत्नेन उद्यापनसमन्वितम् इति श्रीपद्मपुरा
णे मंगलव्रतोद्यापनं संपूर्णम् अथ श्रावणेशकृत्वारं वरदलक्ष्मीव्रतम् तत्र पूजाविधिः क्षीरसागरसंस्मृतां क्षीरवर्णसम्प्रभाम्
क्षीरवर्णसमं वस्त्रं दधानां हरिवल्लभाम् ध्यानं ब्राह्मो हं भस्मा रूढाधारिण्यक्षकमंडलं विष्णुतेजो धिकादेवी सा मा पातु वरमदा
आवाहनं महेश्वरिभहादेवि आसनं ते ददाम्यहम् महेश्वर्यसमाशुक्तं ब्रह्माणि ब्रह्मणः प्रिये आसनं कुमारशक्तिसपन्नं को भारि
शिरिविवाहने पादं ददाम्यहं देवि वरदे वरलक्षणे पादं तीर्थोदकं मेहादिव्यैः पापसंहारकारकैः अर्घ्यैर्गृहाण भोलक्ष्मीं देवानां सुपक्व
मिणि अर्घ्यैः वैष्णवीं विष्णुसंयुक्तां असंख्यायुधाधारिणि आचम्य तां देवपूज्ये वरदेः स्मरमर्दिनि आचमनं पत्येपंचासूतेः शरुदः स्मपथि
व्ये हरिप्रिये वरदेशाक्तिसंभूते वरदे विवरप्रियं पयोदधिद्युतं चैव मधुशर्करया तथा पंचासूतेन स्मपनं मीयतां परमेश्वरि पंचासूत
स्नानं गंगाजलं समानीतं स्मगंधिद्वयसंयुतं स्नानार्थं ते मया दत्तं गृहाण परमेश्वरि स्नानं रज तादिसंयदिव्यक्षीरसागरसन्निष्
चंदप्रभासमंदं विवस्त्रं ते प्रददाम्यहम् वस्त्रं मांगल्यभाषि संयुक्तं मुक्ताफलसमन्वितम् दत्तं मंगलसूत्रं ते गृहाण स्मरवल्लभैः कंठसूत्रं
स्मवर्णभूषितं दिव्यं नानारत्नसंशोभितम् त्रैलोक्यभूषितं देवि गृहाणा स्मरणं शक्यम् आभरणानि रत्नगंधं स्मगंधाढ्यं अष्टगंध
समन्वितम् दास्यामि देवि वरदलक्ष्मीं देवि प्रसीद मे गंधं हरिद्राकुं कुमंचै वसिंदूरं कज्जलान्वितम् सोभाग्यद्वयसंयुक्तं गृह्णाण परमे
श्वरि सोभाग्यद्वयं नानाविधानि पुष्पाणि नानावर्णयुतानि च पुष्पाणि ते प्रयच्छामि भक्त्या देवि वरमदं पुष्पाणि अथांगपूजा वर
दलक्ष्म्ये नमः पादौ पूजयामि कमलवासिन्यै गुल्फौ पद्मालयायै जंघेपूः शिर्यै जानुनीपू इंदिरायै ऊरुपू हरिप्रियायै नाभिपू

लोकधात्र्येन स्तनोपू विधात्र्ये कंठपू धात्र्येन नासांगु सरस्वत्ये मुरंगपू पद्मनिधयेन नेत्रे मंगल्ये कर्णेपू क्षीरसागरजाये
ललाटपू श्रीवरदलस्ये शिरःपू श्रीमहाकाल्ये सर्वांगपू ३० धूपदास्यामिते देवि गोद्यतेन समान्वितम् प्रतिगृह्णमहादेवि प्रकृत्य
नांवरदाप्रिये धूपं साज्यं च वर्ति दीपं नैवेद्यं परमं दिव्यं दधि प्रीति कर शुभम् भक्ष्य भोज्या दसं युक्तं परमान्नादिसंयुतं नैवेद्यं
नागवल्लीदलैर्युक्तं चूर्णक्रमुकसंयुतं वरलक्ष्मीगृहाणा त्वं तांबूलं प्रतिगृह्यतां तांबूलं स्मरणा सर्वधातूनां श्रेष्ठं दिपरं सदा भक्तस्मरदा
भिवरदे स्वर्णवृष्टिं च देहि मे दक्षिणां नाराजनं समांगल्यं कर्पूरेण समान्वितम् चंद्रार्कवह्नि सदृशं गृह्ण देवि नमोस्तुते नाराजनं स
र्वमंगलमांगल्यं सर्वापाप्रणाशिनि दोरकं प्रतिगृह्णहामि स्मृतां तां हरिवल्लभे दोरकग्रहणम् कारय्या भिवरदे विलं द्रक्तस्व त्वरायणः
अग्र्यं देहि यशो देहि सोमाग्र्यं देहि मे शक्ते दोरकबंधनम् क्षीरागणं वसुं तं लक्ष्मीं चंद्रस्य च सदा हरि गृहाणा ध्ये महालक्ष्मीं देवि तुभ्यं न
मो नमः पुनरर्घ्यम् श्रीवृक्षस्य दलं देवि महादे वप्रियं सदा विलंपत्रं नयच्छामि पवित्रं तं स्तु निर्मलं बिल्वपत्रं इह जन्म नियत्यापम
मजन्मां तं रेषु च निवारय महादे विलक्ष्मी नारायण प्रियं प्रदक्षिणाः दामोदरिनमस्ते स्तु नमस्ते लोकाय नाथिके हरिकोते नमस्ते सुबाहि
मांदुःखसागरात् नमस्कारः क्षीरागणं वसुं दूते कमले कमलालये प्रयच्छ सर्वकामांश्च विष्णु वक्षस्व त्वालये व्रतसमर्पणम् छत्रचा
मरमांदोलं दलाब्जजनदपणे गीतवादित्रनृत्यैश्च राजसन्मानं नैस्तथा स्तूपचारैः समभ्यर्च्य क्षमाप्य च महेश्वरीम् वरन्दस्मीं महादेवि
सर्वकामप्रदायिनि यन्मया चकृतं देवि परिपूर्णं कुरुष्व तन् प्रार्थना एकं विशतिपक्षान्नैद्यं तशर्करसंयुतैः इंद्रियापीयतां देवि पश्येशानि
प्रयच्छ मे इंद्रिया प्रतिगृह्णाति इंद्रि रोवे ददाति च इंद्रिया तारकोभाभ्यां भोदिरायेन मोनमः इति वायनमंत्रः पंचवायनं कंठलापकाले
श्च सदा क्षिणौ विप्राग्रचायनये देव्यै तु बह्मचारिणि स्तुवासि न्येतदस्त्वेकं दापयं च यथाविधि इति पूजा अथ कथा सूत उवाच कैलास-
शिखरे रम्ये सर्वदे वनिषेविते गौर्या सह महादेवो दीव्यन्नसौ विनोदतः जितो सितं मया चाहर्षावर्तनी परमेश्वरं सोपिलं च जिते त्याह स विवा
दस्तपो रभूत् त्वित्रने भिस्तदा पृष्टो मृषावादमभाषत तदाक्षेप समाविष्टा गौराशापं देततः कुक्षीं मवमुषावादि नृत्विचने भिहतप्रभः नाटुत

हिस्मं पापं कापि हृष्टं अतं मया चित्रनेभिर्महाप्राज्ञः सत्यं वदति नो मुषा प्रसादः क्रियतां देवि देवीमाह वृषध्वजः प्रसादसम्भूरीतस्मै विशापंचज
गादसा यदा सरोवरे रम्ये करिष्यति शक्रचिद्वतम् नतः स्वर्गणिकाः सर्वा वक्ष्यन्ति तानां समाहिताः न दानव विशापः स्यादित्युक्तः स पपात ह न
तः कतिपया हो भिश्चित्रनेभिः सरोवरे कुष्ठी मूलावसंस्तत्र ददर्श स्वर्विलासिनीः देवता पूजना सक्ताः पप्रच्छ प्रणिपत्य ताः किमेतद्गो
महाभागाः किं पूजा किं ववाच्छित्तं किं मया चत्सुषुष्यमिहा मुत्र फलमदं इति व्रतं चित्रनेभिः पप्रच्छ स्वर्विलासिनीः येनाह गिरिजा शापापन्नो
स्यामि चिरदुःखतः अप्सरस ऊचुः ना ऊचुः क्रियतामद्य व्रतमेतदनुत्तमम् वरदलस्मी व्रतं दिव्यं सर्वकामसमृद्धिदम् यदारवौकुलीरस्थे
मासे च आवर्णे तथा गंगा यमुनयो र्यो गंगुं गभद्रा सरित्ते तस्मिन्नेवावर्णे मासि शकू पक्षे ऋगोर्दिने आरब्धव्यं व्रतं तत्र महा लक्ष्म्या यतास्त्रिभिः
स्रवर्ण प्रतिमां कुर्याच्चतुर्भुजसमाब्जिताम् पूर्वगृहमलंकृत्य तोरणै रंगवस्त्रिभिः गृहस्य पूर्वे दिग्भागे ईशाव्यां च विशेषतः प्रस्थमितां स्तंडुलाश्च
भूमौ निक्षिप्य पूजयेत् सस्थाप्य कलशं तत्र तीर्थोत्थैः प्रपूजयेत् फलानि च विनिक्षिप्य स्रवर्णं प्रक्षिपेत् नतः पल्लवांश्च विनिक्षिप्य वस्त्रेणा
च्छाद्यत्यलतः प्रतिमां स्थापयेत् तत्र पूजयेच्च यथाविधि अग्न्युत्तारणपूर्वं तु शक्रदुस्मानयथाक्रमम् पंचामृतै रन रुपनं करयेन्मंत्रतः सुधीः
शक्रदुस्मानं ततः कृता देवी सूक्तेन वै ततः अष्टगंधैः समभ्यर्च्य पल्लवैश्च समर्चयेत् अश्वत्थवटबिल्वान्शमालतीदाडिमास्तथा एतेषां प्रज्जमा
दाय एकं विंशति संख्यया नानाविधानि पुष्पाणि भालत्यादीनि वै ततः धूपदीपैर्महा लक्ष्मीं पूजयेत् सर्वकामदायम् पायसं भक्ष्य भोज्यं च ना
नाव्यं जन संयुतम् एकं विंशति संख्यां कैरूपैः पूजयेच्छिवां निवेद्य सर्वं देवैस्तु वरं स वृणुयात् नतः एवं स पूजयित्वा च तां बुलादौ श्रयोदशैः
उपचारैः षोडशभिः धूपदीपै रनेकधा नृत्यगीतादिसहितो देवीं संमार्थयेच्छ्रियम् रमां स्मरस्व तो ध्यायन् शचीं च प्रियवादिनीम् अप्सरो
भिः कृतं सम्यक् व्रतं सर्वसमृद्धिदम् पूजावसानपर्यंतं चित्रनेभिरलोकयेत् होमधूमं संसाध्याय तदीय प्रभावनः गनकुक्षः स्वर्णतेजो-
शुचिस्तदूतमानसः तत्रैव चिंतयन् सस्यक्मनः संधाय तद्गतं पंचवायनकंदत्वा कथां शृणुषीत यत्नतः यथाभोगं गृहीत्वा तु पंचातिस्म्येन
पूजयेत् व्रतं च कुर्वता गृह्य एकं पूगफलं तथा पर्णैकं चूर्णसहितं च वर्षणीयं प्रयत्नतः आरक्त्यदि जायेत कुर्याद्गतमनुत्तमं नो चेन्न तद्गतं

कार्यं सर्वथा सृष्टिभिच्छ्रिता अनेनैव विधानेन व्रतं गृह्यते यत्नतः अहं यत्नात्कारिष्यामि व्रतं सर्वसमृद्धिदम् इत्युक्त्वा स वेदे वांस्तु कारयामास
तत्संज्ञात् स्वर्णनिर्मितां देवीं वत्सालं कार संयुतां पूर्वैर्त्तेन विधानेन पूजां कृत्वा प्रश्रुततः पंचवायनं कृत्वा कृत्वा तेभ्यो यथाक्रमं ततो
वैष्णवपञ्चाग्निफलान्नेश्च स दक्षिणोः विभ्रायचातिथये देव्यै तु ब्रह्मचारिणोः सुवासिन्येतत् स्वेकमपि तं चित्रं नेभिना एव संसृज्य क्रमेण
तद्देवावायनपंचकम् ततो गृहगतं तेन देवीं नलायथाक्रमम् ततो नुज्ञांच संप्रार्थ्य प्रक्षणां र्थं ततो व्रती नारावल्लीदलं त्वेकं मुकुटं
र्णवर्जितम् भस्मथित्वा तु चैलां ते दंतां ते च निरीक्ष्य च आरक्षेत् व्रततो जाते व्रतस्यास्य प्रप्ता वतः अद्याह गतपापोस्मि देव्या दर्शनयोग
तः एतत्सम्पन्नं चोर्णं भक्तिभावेन यन्यथा चित्रं नेभिर्व्रतं कृत्वा कैलासं शंकरालयम् गत्वा प्रणम्य देवेशं देवांसादरपूर्वकम् पार्वती
च तदा प्राह चित्रं नेमैस्स पुत्रवत् पालनो यो मया त्वं चेत्स त्वमित्यवधार्यताम् चित्रं नेभिस्तदा प्राह पार्वती हरवल्लभे तव पादाब्जं हृष्टं
रत्नक्ष्मीप्रसादतः महादेवस्तदा प्राह चित्रं नेभिं शश्वितम् अद्य प्रभृति कैलासे भुंक्ष्व भोगान्यथोस्मि तान् पश्चाद् देतां सि वैकुण्ठं व्रतस्थास्या
प्रसादतः पार्वत्यापि कृतं पूर्वं पुत्रलाभार्थमेकं लब्धं च षण्णुरवो देव्या व्रतराजप्रसादतः नंदश्च विक्रमादित्यो राजन्यमासौ महाव्रती नंदश्च
क्रांतयाहीनो कांता लब्ध्वा सुलक्षणां तथा च तद्भुतं कृतं कृतं वैष्णवे पुत्रं स पुत्रं वेसाच चैलां क्यभरणक्षमं इह भुक्त्वा तु विपुलान्
भोगान् चैस्स मनोहरान् तदा प्रभृति लोकैस्मिन् वरलक्ष्मीव्रतं शश्वत् व्रतं करोति यानां रीनरो वापि शुचिव्रतः सुक्ता भोगाश्च विपुलान् तं शिष्यं
जेतु रन्धातं पुण्यं मया विमावरलक्ष्मीव्रतं शश्वत् यद्दृष्टुं याचिष्यं यावयेद्दासमाहितः धनधान्यमवामो निवरलक्ष्मीप्रसादतः इति श्रीभगि
ष्योत्तरपुराणे आवणगुक्तशक्तवारे वरदलक्ष्मीव्रतं संपूर्णम् अथ आवणमंदवारेशं नेश्चरव्रतं अद्येत्यादि मम समस्त रोगपरिहारायैव
ह्युदरलज्जागतं शनैश्चरपीडानिरासार्थं शनैश्चरव्रतं करिष्ये निर्विघ्नां सिद्धयै गणपतिपूजनं कलशाराधनं च करिष्ये कृष्णांगायनमः आ
वाहूभ्यामि नीलायः आसनं श्वेतं कवायः पाद्यं नीलमधूरवायः अर्घ्यं नीलोत्पलदलायः आचमनं नीलदेहायः स्नानं कुआयः पंचामृत
स्नानं शनैश्चरायः शुद्धोदकस्नानं दीप्यमानजटाधसयः वस्त्रं पुरुषगात्रायः यत्सोपवीतं स्थूलरोमायः अलंकाराः नित्यायः गंधः

धूर्तयिः अक्षतात् सदावृत्तायः पुष्पं मंदायः धूपं निस्पृहायः दीपं तामसायः नैवेद्यं नीलोत्तलायः आचमनं कृष्णवपुषेः कुरोहर्त्सनं
 दीर्घदेहायः तांबूलं मंदरातयेः दक्षिणां ज्ञाननेत्रायः प्रदक्षिणाम् सूर्यपुत्रायः नमस्कारं क्रोणस्थः पिंमलोबस्तुः कृष्णोरोदोतकोयमः
 सौरिः शनैश्चरो मंदः पिण्डादेन संस्तुतः एतानि शनिनामानि जपेदशब्दसन्निधौ शनैश्चरकृतापीडानकदाचिद्विष्यति इति मार्यना
 मूलतो ब्रह्म अश्वत्थाय नमो नमः सप्तप्रदक्षिणाः सप्तममस्कारान्कुर्यात् इति पूजा अथ कथा दशरथ उवाच नमः कृष्णगनीलाय चैन
 कठनिभाय च नमः पुरुषगान्नाय स्थूलरोमाय ते नमः नमो मंदराते तुभ्यं निस्पृहाय नमो नमः नित्या नित्यस्फुटाया सदावृत्ताय ते नमः नप
 सादग्धदेहाय नित्ययोगधराय च नमस्ते ज्ञाननेत्राय क्लृप्तपाया कर्कसूनेवे इति श्रुत्वानृपश्चैष्टं प्रसन्नश्च शनिस्तदा शनिरुवाच तुष्टो हंतव
 राजेंद्र तपसापौरुषेणा च दास्यामि ते वरं भद्रं निश्चयाद् दशरथ उवाच दशरथ उवाच अद्य प्रभृतिपिंगाक्षपीडाकार्या न ते मम जगत्त्रये त्वयानाय
 पीडितो दुःखितो जनः तस्माज्जगच्चयदेवरक्षणाय त्वयानघ शनिरुवाच ग्रहाणामहमेको हि मदीनाग्रहाः सदा तपसानवतुष्टो हंतो
 न च करोम्यहं जगच्चयं महाराज दुःखितं मे सदैव हि दशरथ उवाच भगवन् केन विधिना त्वदीयाराधनं भवेत् येन तुष्टो सिपिंगाक्ष तत्सर्वं कुरु
 महीसि शनैश्चर उवाच आवोणो मंदवारेषु देत धावनपूर्वकम् स्नानं स्नानं धर्मेन नित्यकर्म समाचरेत् कर्तव्यं सर्ववारेषु तेन तुष्टो स्म्यहं नृप शन
 चिर्भूत्वा शमीवृक्षगत्वा तत्रैव पूजयेत् तदभावे यत्र जेन्द्रगत्वा श्वेतं पूजयेत् तत्र संपूज्य माराज नृगंधपुष्पाक्षतादिभिः धूपदीपैश्च नैवेद्ये
 स्नांबुलप्रार्थनादिभिः वेषयेत्समस्तैश्च नमस्कारांस्तथैव च सामप्रदक्षिणाः कृत्वा श्रुत्वा पुण्य कथां प्रमां एवं विधास्व च स्थिरान्मंदवारात्कु
 रूषमैः नतः शान्तिं च मोक्षं कुर्यादुद्यापनं शास्त्रं आचार्यं वरयेच्च श्रोत्रियं वेदपारगं स्रवणं स्वशमीवृक्षं नदभावे तु पिण्डं मदीयां प्रतिमां कुर्या
 स्तोहप्रचुरसं शुभाम् द्विभुजं दीर्घदेहं च दंडपाशधरं तथा पिंगाक्षं स्थूलदेहं च श्वेतग्रीवं तथा र्वयेत् रुक्मपत्रं तथा समं कृत्वा वस्त्राणि
 वेषयेत् उपवीतादिभिर्द्व्यैः पूर्ववद्देवमर्चयेत् शामग्निरिति मंत्रेण हुनेदक्षाधिकं शतं कुरुगान्महोमये नु ते नैव बलिमुदरेत् कृष्णोरो
 जुं सवस्ता च दद्यादथ पयस्विनीं सप्तविधान् समभ्यर्च्य गंधपुष्पाफलादिभिः वस्त्राणि दक्षिणां चैव यथाशक्त्या प्रदापयेत् नित्यपाषाणैश्च

भोजिणी हजसत्तमान् तेषां गृह्याशिषं पश्चादुज्जीयाद्दधुभिः सह सवस्त्रप्रतिभां चैव आचार्यायानिवेदयेत् एवं कृते यराजेंद्रसमीपे भृष्टदा
 स्याद् जपेदिदं पठेत्स्तोत्रं सन्मया चैव कृतांजलिः सप्तजन्यस्मरार्जेंद्रतस्यैश्वर्यं भविष्यति पुत्रपौत्रयुतो नित्यं ततो भोक्षमवाप्स्यति तुष्टो
 हंत वराजेंद्रपैडानच करोम्यहं गोचरे वायवर्गेपि विषमस्थो यदाशनिः तुष्टो राज्यप्रदः सद्यः कुहो राज्यापहारकः जन्मस्योदादशरथो
 वा अष्टमो वापि कुवचित् आवर्णे मंदवारेषु प्रजितो हं सुरवप्रदः ब्रह्मा शिवो हरिश्चैव मुनयः सप्तकादयः लक्ष्मीरुमा च सा विचो सुनिप-
 ल्यश्चैव शक्राः नृपा अन्ये मया सर्वे राज्यं प्रदद्यादतिताः देशाश्च नगरा मागजो द्वा वथ वाजिनः शौट्टहस्या मया दृष्टानां शुभायां नितस्ते
 णात् अतो मया पीडितानां मनुष्याणां नराधिप गिरहंतुं न शक्ताश्च ब्रह्म विष्णु महेश्वराः एतच्छ्रुत्वा शनैर्वाक्पराज्जापरमहर्षिनः प्रदक्षिणा
 नमस्कृत्य वरं प्राप्य पुरं ययौ गत्वा स्वनगरं राज्ञा प्रजितो वै शनैश्चरः आवणादिषु वारेषु प्रमन्त्रो भूच्छनैश्चरः पृथ्वीपतिरभूदा जायुहारा
 जमसादतः यद्भूमं शातरुत्थाय सौरिवारे सदा चैवेत् तस्याभीष्टप्रदो मंदो भविष्यति न संशयः स्त्रिया वा पुरुषेणापि शनैश्चरं ज्वरं कृतं
 मुच्यते सर्वपापेभ्यो सर्वाभीष्टं लभेत्सणात् ब्राह्मणो वेदसंपूर्णः क्षत्रियो राज्याभ्यासात् वैश्यस्तुलभं ते विजैषूदः सुरवमवाप्नुयात्
 कन्याथील्लिभने कन्यापुत्राथील्लिभने कृतं क्षमाथील्लिभने कामान् मोक्षार्थील्लिभने गर्भम् मुच्यते सर्वपापेभ्यो यद्दलोकं सगच्छति इति श्रीस्कं
 दपुराणे शनिवारवतोद्यापनसंपूर्णम् अथ व्यतीपातवर्तोल्लिख्यते युधिष्ठिर उवाच सुनानि त्वत्पुत्रादं वदन्वानि सकलान्यपि व्यती
 पातवर्तं ब्रूहि सोद्यापनफलान्वितम् कृष्ण उवाच पुराव्यासेन कथितं शक्रकथं वशादह्ये न द्रुतं कथयिष्यामि शृणु राजन्यसन्नम
 शक्र उवाच कथं योगस्तनः पूज्यो व्यतीपातमहासुने पूजिते किं फलं तान विधिं मे ब्रूहि विस्तरात् व्यास उवाच इममर्थं पुराणोद्य
 रण्णा च जगद्गुरुः व्यतीपातवर्तं सर्वयत्समारख्यातवान्द्रमुः तद्रुतं कथयिष्यामि परल्लोकहिताय च धरण्युवाच यस्त्वयोन्मे व्यतीपा
 तस्त्वस्य कर्म वदस्व तत् कदा जातः कथं पूज्यः पूजिते चात्र किं फलम् श्रीवराह उवाच यदा दहस्यते भार्यो नाराजया हशीतगुः पि
 त्रलोका हतं सूर्यस्त्यजदारान्द्रहस्पतेः तदा सोमो निरुष्टश्चरं विलोकयत् आदित्योऽपि न दारुष्टः कुशासो मं विलोकयत् उमर्योर्दृष्टिस्तं

पातातकुहयोः सोमसूर्ययोः उद्यतास्योभबहोरः पुरुषः पिंगलेक्षणाः दस्योष्टर्वादेशोऽशुक्रदीकुरितलाननः पिंगलशमश्रुकेशांतोलंबश्रुश्च
हृशोर्दरः शिरालोदीर्घजिह्वश्चसूर्याग्निगमसन्निभः त्रैलोक्यभाक्षितुंयामोर वीटुभ्यानिवारितः सोपृच्छदथसूर्यदुस्रुधितोभक्षयामि
किं त्रैलोक्यंभोक्तुकोमोहंभवज्याविनिवारितः क्रोधहृष्टशोभाबाधेनपत्येनेकत्रनेगया सोमसूर्यावृचतुः कोपहृष्टेनोविविधादतिपाताद्
यानभूत व्यतीपातस्तोनाभभवानभ्रविष्यति सर्वेषामपियोगानांपितृस्वभवितासदा तेषामभ्येपुष्यतयोभविष्यस्मिन्संशयः य
स्मिन्कालेऽवदुसतिः कल्याणंनैवकायेतस्मानदानादिकंकिंवित्कलानंयादयभवंत् इतिताभ्यावरोदत्तस्ततः प्रभृतियोगगार्त्रिषुल्लोकियुवि
रव्यातोबहुपुण्यफलमदः व्यतीपातमहावीरत्रैलोक्यव्यापकप्रभो त्रयिप्रामेनरेः किंचिद्दातव्यश्रुभाकांक्षिभिः तद्दत्तंस्तुधितोभुंक्ष्वनोचेल्लो
पोनिपात्यता व्यतीपातऽ० नमोवांपिनरोमेस्तुक्रोधपातस्यभाजनः दत्तोभ्रवज्जममधुनामसादः कीयतामस रवीदावृचतुः स्मानदानज
पहोमपूर्वकंयस्त्वदीयसमयेसमान्वरेत् नस्यपुण्यमिहतेमसादतो नंतमस्तुस्मृतंवेभवारणंवे नत्कान्येनवविदधातिपूजनंयस्तस्येष्टंभवतुभ
वेत्सभद्ररूपः पुत्राशुर्धनस्सखकीर्तिपुष्टिरूपारोगाद्यं गुणिजनवल्लभश्चपूर्वम् धरण्युवाच अस्मार्चनविधिब्रूहिहिविस्तरेणजगद्गुरो कृजेत
स्मिन्वर्ततेदेवकिंफलंभाव्यतेनरेः वराहऽ० एतस्मात्कारणाद्रुमेव्यतीपातः सउच्यते अर्चितंचफलंयत्स्याचिदुक्तचसमाप्ततः विस्तरेणार्चन
विधिकथितुंकेनशक्यते यथावर्तिनेव्यतीपातः सविधिः श्रूयतामिह शुभेव्यतीपातदिनेवगाह्येत्संसेव्यमानेनमहानदीजलम् उषाव
सेहंपवमानजापको जपेच्चमंत्रव्यतीपाततेनमः छादितेताम्रवस्त्रेणशर्करादूरितेघटे काचनाद्येप्रतिष्ठाप्यहंममभ्रसुर्जनरम् अ
ष्टभुजमहादशभुजेऽत्यनिवाक्येव्यतीपातमूर्तेः अष्टदशभुजश्चवणादुत्पन्निवाक्यानुसारित्वाच्चविनियोगवाक्यस्यतथाभगवद्गोता
मुचंचत्तारोमनवस्तथेति चत्वारश्चतुर्दशेत्यर्थः गंधपुष्पासंतैर्दूर्घैर्दोषवस्त्रानिवेदनैः भस्मैर्भोज्यैः फलेभिश्चैर्मोमिमार्गशिरैर्चयेत् नमस्ते-
स्तुव्यतीपातसोमसूर्यस्मृतप्रभो यद्दानादिकृतंकिंचिच्चदनंतमिहास्तुमे इत्यत्कापंचरत्नाढ्यं संपुण्यास्तनमजलिं प्रक्षिप्यतत्सणादेवसर्वं
पापक्षयोभवेत् यदिद्वितीयेचदिनेव्यतीपातोभवेन्नहि तदापूर्वोपवासस्तुप्रदद्यात्सकलंरुणैः पारणंचव्यतीपातंकुर्यात्संपारयगोमयं अथै

कस्मिन्दिनेधात्रिव्यतीपातोभवेद्यदि तत्रैवाहितदादत्वाऽपवाप्तसंभवाचरेत् कुर्यादेवंमासिमासिव्यतीपातात्त्रयोदश चतुर्दशेनुरसंभवेकुर्यात्
दद्यापनंबुधः व्यतीपाता यस्वाहोतिस्तीक्ष्णक्षमच्छतम् आज्यक्षीरफलानां च होतव्यं वैशतं तं शर्करापूर्णकुंभेति सहसोपस्क-
रनरं शब्दां सोपस्करैर्युक्तां प्रदद्याद्भुतदेशिने वंदे व्यतीपातमहदांतरं वांदसुते सुकले हलब्धे समरूपपापस्य मम सथास्तु पुण्यस्व-
चानंतफलं ममास्तु इति समीर्यगुरुपरिपूज्यंतं कटककुंडलकंठविधूषणैः सकलमेव समर्प्यथोचितं तदुपलभ्य मिह शृणु तन्महि गां
चपयस्विनींदद्यात्स्त्वर्णवरदक्षिणां तस्मै शब्दां समादाय सारदारुमयीं दहाम् दंतपत्रमिता रम्या हेमपट्टै रलङ्कृतम् हेमवलीप्रतिच्छ-
न्नां सुभ्रगेदूपधानकां प्रच्छादनपटीयुक्तां धूपगंधादिवासिताम् नाबूलं कुंकुममोदं कपूरगुरुचंदनं दीपकोषानहोच्छ्रयनदद्याच्चाभयश-
ने देहांते सूयैल्लोकाय विमानै रत्नसन्निभैः अप्सरोगणसंभोगीं गीतनृत्यविन्नासिभिः गत्वा कन्याऽऽदशतं सादरं प्रदद्यात्प्रवृत्तः तदंतरं राजराजः
स्याद्रूपसौभाग्यभाग्भवेत् कीर्त्याद्व्यागुणपुत्राशुरारोग्यधनधान्यवान् मत्तापादि महेश्वर्ययुक्तो भोगी बहुश्रुतः जनसौभाग्यसंपन्नो याव-
ज्जन्मार्ष्टकायुतं दर्शदशगुणदानं न च्छतर्धा दिनक्षये शतघ्नं तच्च संक्रान्तौ शतर्धो विधुवनतः शुगादौ न दशगुणमयनेन च्छतं भवेत् सोभय-
हेतच्छतघ्नं न च्छतर्धं विग्रहे असंख्येयं व्यतीपातं दानं वेदविदो विदुः उत्पन्नो लक्षगुणकोटिगुणश्च मण्डादिक्रयानु अबुदगुणितं पत-
नेन जपदानाद्यस्त्रयंपतिते जन्महाविंशतिनाडौ श्वमणत्वेकविंशति व्यतीपातस्य पनने दशसप्तस्थितं विदुः संयाधितं यद्यतीपातकालेषु नः
पुनस्तद्विशीनरश्मी प्रयच्छतः कल्पशानार्बुदानि विवर्धमानं न हिहीयते न च न स्थात्मा हलं व्यतीपातपूजां कुरुष्व चेत्पुण्यमनंतमिह शोदि स्थिर-
त्वशानंतं नु वेष्टं समस्तं रिष्टं दभीप्सितं तन् गणयित्वा व्यतीपातकार्यां मूर्तिव्यतीनरः सर्वपापहरो न स्यात्लभते फलभीप्सितं पठति त्रिर-
तियः शृणाति वेतत्कथयति पश्यति कारयत्यवश्यम् इति शशिदि वसेयास्यमोपि देवैश्चिरमयपरिपूज्यमानवास्ते इति वराहेनोक्त-
व्यतीप्सतव्रतं अथ तत्रैव नारदीये व्यतीपातव्रतं युधिष्ठिर उ० केन व्रतेन चाणो न न पश्येद्यमशासनम् परिपृच्छाम्यहं विषयव्रतानामुत-
मं व्रतं तद्व्रतं ब्रूहि विषयैर्ब्रूत्वा भवति स्फुरित्यं मार्कंडेय उवाच शृणु राजन् व्रतमिदं हर्यश्वेन पुरा कृतम् तेन राज्ञा तु वैदं तं सूकराय च बु-

शिवने, कदाचिन्मृगयां कर्तुं हृष्ये श्वराजमनमः वनमध्यं च न राजा हस्वान्तं वै वस्त्रं कर्म दग्धपादकटिचैव दग्धकण्ठमुखोदरम् हस्वान्थाविधं न तु
 कृपां चैकै नृपो नमः केन कर्म विपाकेन द्यवस्थां मासवानयम् अहो कष्टमहो कष्टं करेणोपसृज्यते अवश्यमपि भोक्तव्यं कृतं कर्म शक्राशुभं
 इत्स्नकातत्सरूपेण राजानं माह सूकरम् ईदृशी किमवस्थाने तन्मै ब्रूहि च सूकर तच्छ्रुत्वा नृपते रीक्यनिः श्वसनं सूकरो मुहुः स्मृत्वा पुरा
 कृतं कर्म मृत्युवाच नृपं प्राति शृणुराजन्महर्षे वै श्यो धनवत्यान्वितः आशाकृद्भ्यो न दत्तो हि आश्रितेभ्यश्च किंचन अताश्च बहुशाधमाः पुराण
 श्रुतिचोदिताः तथापि पापबुद्ध्या मे नाकृतं चात्मनो हितं आशापाशमनुग्रामः शुभशास्त्रविपरिजितः कृतवान् पापमेवाह न किञ्चित्सकृत् न कृ
 तम् एकदा तु हि जः कश्चिद्भ्यतीपाते गृहं मम आगतो याचयन् याचनं किंचिद्दनवानहं भयानिराकृतो त्वयं तं वचोभिर्निधुरेस्तथा व्यतीपातो
 द्यौरे वैश्यकिंचिदेत्यर्थिने रवल तन्मै रुरुपुं भवति याप्यसे त्वन्यजन्मनि कुपिते नृमया तस्मै निधुरा वाक्समीरिता ततश्च कुपितो विप्रो यम
 शापमथाददत् आशाग्निर्दहते यद्वन्मभागा निपृथक् पृथक् तथैव नृपतवाग्निदावाग्निः पुरुषाधम अरण्ये निजले देशे निजनेदुमविस्तु
 ते तत्र सूकरयो नो त्वमुत्पन्नोदुःखमाप्नुहि प्रसादि नो मया पश्चात्पुनरप्युक्तं वास्तदा उद्दृश्यति राजा त्वां सूकर त्वेदया परः इत्युक्त्वच
 जगामाथ अन्यवैश्यगृहं गति तेन शापेन वैराजन् सूकर त्वमवामवान् अहं दुःस्वचि संजातो विजले निजले वने राजो वाच केन त्वं
 मुच्यसे पापात्मा च स्वेहं सूकर येन शक्योप्यहं कर्तुं तव शापस्य संक्षयं वराह उवाच श्रूयतां मम राजेन्द्र मुनिः स्याद्येन कर्मणा व्य
 तोपातव्रतं नाम कृतं राजस्त्वया पुरा यथाभावात्सु त्वस्येह सर्ववस्त्रस्वरकारिणी तथा व्रतमिदं राजन्निह लोके परञ्च यथेषाभ्युदितः सु
 र्योद्देशे शेषं च न भो देह तु व्यतीपातस्तथैवैह सर्वपापं त्यजोदति यथाविष्णुर्देतातीह नृणां परमविर्दितिम् दत्तात्येनं पश्येत् देहं तत्तथा व्रतमिदं
 शक्रं मम शतमिदुक्षयदानं सहस्वतु दिनक्षये विषुवेशतसाहस्व व्यतीपाते त्वनंतकम् विधानं व्यतीपातस्य शृणुराजन्मयत्नतः द्वाविंश
 तिसंमुत्पन्नो २२ भ्रमणे चैकविंशतिः २१ पतने दशनाड्यस्तु १० पतिते समनाडिकाः ७ यत्कलं लक्षसु ततो भ्रमणं कोटिरुच्यते पतने द
 शकोत्थस्तु पतिते दत्तमक्षयं आकृतिर्मूर्च्छनाकाद्या शैल तुल्याश्च नाडिकाः लक्षकोत्थं बुद्दशुण्मनंतं स्याद्यथाक्रमम् व्यतीपातविभागं

शुदानमुक्तं नृपोत्तम शंखकर्णपलंबोष्ठं लंबशूरीर्धनासिकं अष्टनेत्रंचतुर्वक्त्रं भुजैरष्टादशैर्युतं शतयोजनविस्तीर्णसोमस्यसुतं भवम्
 माद्यैवाफाल्गुनार्गे वैशाखे च वणेश्वा व्यतीपातो दिने यस्मिन् आरभे इतस्तन्मम व्यतीपातव्रते सम्यक्शतविभूत्वासमाहितः पंचगव्यमिति
 लघ्विष्टैः शतैः स्नायात्समाहितः ततः संकलयेदत इतस्तस्यार्थसाधकं व्यतीपातव्रतेति धनुस्वर्णदानकरो भ्यहम् नवारात्रच न द्वात्रिंश
 निथिर्न च चन्द्रमाः यदा वैजायन्ते भक्तिस्तदा ग्राह्यमिदं व्रतम् किञ्चेतैर्बहुभिश्चोर्णैः किं दानैर्बहुभिः कृतेः सर्वेषां फलमाप्नोति व्यतीपात
 व्रते न वै इति संकल्य मनसा व्यतीपातव्रतं च सर्वपापविशुद्धयथावत्सर्वत्सरो भवेत् आमव्यतदिनं विप्रं वेदवेदांगपात्रम् तिलैः पू
 र्णशिरा वंच मण्डुगुरवैर्पयेत् शंखचक्रगदापाणिपद्महस्तं हिरण्यम् वस्त्रयुग्मेन संवेष्ट्य पूजयेद्गुरुद्वयम् उपचरैः षोडशभिः पू
 जयित्वासमाहितः हेमदानंततः कुर्याद्दद्याद्दिमवसारतः मंत्रेणानेन विधिवत्करेद्यत्वात्सर्वणकम् नमस्ते स्तुव्यतीपातसोमस्यसुतप्रभा
 दास्यामि दानं यत्किंचिन्नदक्षय्यमिहास्तु मे गुंजामात्रमपि स्वल्पं हेमविप्रकरापितम् गृह्यतां व्रतसिद्ध्यर्थं पूर्यस्वमनोरथान् हेमादिशि
 खरं भूत्वा स्ववर्णकोटिरुच्यते इदं क्षेत्रं कुरुक्षेत्रं साक्षात्परायणो द्विजः सुवर्णस्य च दानेन भीतो भवजनादेन न वदह स्तोव्यतीपातो वैद्य-
 तिश्वरर्णोऽस्मृतो संक्रान्तिर्हृदयं स्थाने ममावैनाभिरुच्यते पूर्णिमापृष्ट तोक्षे चोपचांगं पंचपर्वणि एव विष्णुशरीरस्य सुखं वेदादशी स्मृता
 अमाचपितरो नेयामातामन्वादयस्माथा भगिनी द्वादशी ज्ञेया व्यतीपातस्तु सोदरः पितुः शतगुणं प्रोक्तं सहस्वभानुरवच भगिन्यां दश
 साहस्रं सोदरे दत्तमक्षयम् व्यतीपातदिने देवकिं न द्विषे समर्पितम् भवं नानं तफलदं मम मन्त्रानि जन्मनि एवंमाध्यन्धीके जनेनैवाचैव
 पुनः पुनः तत्सर्वगुरवे दद्याच्छ्रेत्रियाय कुटुंबिने व्रतोपदेशे विप्राय पुराणा जाय भक्तिः ब्राह्मणान् भोजयित्वा तु व्रतमेतत्समापयेत् इदं
 व्रतं मया देवगृहीतं पूर्वजन्मनि स्वर्गपवर्गदन्तृणां सुकराय देहाप्यहम् एवमुक्ता नृपश्रेष्ठः सुकराय फलददौ नन्मृणा नन पुण्येन सुकरो
 मुक्तः किं त्विषः मुक्तः सुकरदेहाच्च सर्वोत्तराण्युषितः दिव्यविमानसंभाष्य गतो स्वर्गं च सुकरः न जानाति द्विजाः सर्वे व्यतीपातव्रतोत्तम इह लोके
 च सुस्वदं स्वर्गमोक्षमदायकं अतस्त्वं कुरु राजेंद्र व्यतीपातव्रतोत्तमं सर्वपापक्षयकरं नृणां भवति सर्वदा कुर्यादेवं मामिमांस्त्व्यतीपातां स्वयोदश

चतुर्दशीतुसंश्लेषे कुर्यादुद्यापनबुधः आदौ मध्ये तथा चोत्तयेथाशक्तिस्तथाचरेत् निष्कत्रयेण चार्द्धेन तदुद्दिष्टेन वा पुनः व्यती-
पातस्वरूपं हि कुर्यादष्टसु जंनरः गणेशपूजनं कार्यं स्वस्तिवाचनमाचरेत् गोदीपपुरवास्ततोऽभ्यर्च्य आचार्यवरयेत्स्मधीः
वरयेच्च ततो विमानं कर्त्तुं जश्च त्रयोदश देवागारे तथा गोष्ठे शङ्खे च स्थापयेत्कुम्भं शर्करापूरितं शङ्खम् तस्योपरि न्यसेत्पात्रं ताम्बूलं मृन्म-
नन्मध्ये सर्वतोभद्रं च ये लक्षणां चितम् तत्पूर्वे स्थापयेत्कुम्भं शर्करापूरितं शङ्खम् तस्योपरि न्यसेत्पात्रं ताम्बूलं मृन्म-
यवैणवम् निष्कत्रयेण प्रतिमां स्तुवणं परिनिर्मातुम् स्वशक्त्या कारयेन्मूर्त्तिं लक्ष्मीं नारायणस्य च लक्ष्मीं नारायणी-
मूर्त्तिं व्यतीपातसमन्विताम् स्थापयेत्प्रतिमां तत्र ब्रह्माद्यावाहनं ततः ततः पूजाविनिर्बर्त्य महासंभारविस्तरैः अर्घ्यं चापिनतो
देयं स्तुतं धैः कुस्मैर्जलैः गृहाणार्घ्यं व्यतीपातसमस्तस्य प्रभो ससजन्मकृतं पापं लक्ष्मीसादात्स्यं शयतु मंत्रेणानेन देवाय दद्यादर्थ्यं समा-
हितः होमं समारभेत आत्मोत्थानं धेनुमिति स्मृतः आकृष्यो नैति यत्रेण सुशयं विधिवन्तरः अन्वत्याकंसमिदं द्विश्च शतमष्टोत्तरं तथा इदं विष्णुरि-
भिमंत्रेण होमः स्थापयसे न च व्याहृतीनां फले होमं कुर्यादष्टोत्तरं शतम् त्रयोदश ब्राह्मणाश्च भोजयेत्सुदुपायसैः एव भाराधिता निघ्नान् द-
क्षिणाभिश्च तोषयेत् आचार्यपूजयेत्सद्वाद्वाच दद्यात्सयस्विनीम् इत्यं व्रतं तु यः कुर्यान्नरो मक्तिः समन्वितः कोऽपि जन्मकुर्यात् पापैः पुच्यते
नात्र संशयः अस्मिन्कृते वने राजनूधे व्यस्त्रीनचाश्रुयात् अकालमृत्युदार्ष्ट्यं शोकोदुःखं रवं जायते सर्वसौख्यमवाप्नोति व्यतीपात-
प्रसादतः इति श्रीवराहपुराणे व्यतीपातव्रतसौद्यापनसंपूर्णम् अथ आश्विनशतद्वेकादशीभारभ्य कार्तिकशतद्वेकादशीपर्यन्तमासो-
पवासवर्त्तनं ह्येमादौ विष्णुरहस्ये नारद उवाच भगवन् श्रोतुमिच्छामि व्रतानामुत्तमं व्रतम् विधिं मासोपवासस्य फलं चास्य
यथोदितम् यथाविधानरैः कार्यं व्रतं चरयिष्यामि व्रतम् आरभ्यते कथं पूर्वसमाप्तं च यथाविधि यावत्संख्यं च कर्तव्यं तद्ब्रवीहि पितामह
व्रतमेतत्स्मर्येष्टं विस्तरं गणमानय ब्रह्मोवाच साधु नारद पृष्टं हि सर्वेषां हितकारकम् यादृक्मतिमतोऽथैषु तत्कृणु ब्रह्मवीभिने-
स्मरणां च यथाविष्णु स्तपतां च यथा रविः मेरुः शिखरिणां यद्वदेनेयस्तु पक्षिणाम् तीर्थानां तु यथा गंगा प्रजानां तु यथा हिजः ओष्ठः-

सर्वव्रतानां हि तदन्मासोपवासकम् सर्वव्रतेषु यत्पुण्यं सर्वतर्थाधिषु यद्वेत् सर्वदानोद्भववापिलभेन्मासोपवासकृत् अग्निष्टोमादिभिर्यज्ञै-
 र्विधिवद्भूरिदक्षिणैः न तत्पुण्यमवाप्नोति यन्मासपरिलंघनात् तै न दत्तं हुतं जप्तं पस्तमस्वधाकृतम् यः करोति विधानेन नरो माससुपोषणं
 प्रविश्य वैष्णवं यज्ञं पूजयेच्च जनार्दनम् शुभं राज्ञांतो जलञ्च कुशान्मासोपवासकं वेष्णवानि यथोक्तमभिहितं तन्नैव नानाभितु द्वादश्यादो नि-
 पुण्यानि न तो मासपुण्यवसेत् अतिरुच्छुपराकचलुच्छुचो द्रायगातया मासोपवासं कुर्वीत तात्वादेह बलाबलम् यानमस्थोयति र्विपिनारी-
 वा विधवा सुने मासोपवासं कुर्वीत युरुविप्राजयातक्तः आश्विनस्यामले पक्षे एकादश्यामुपोषितः व्रतमेतत्पुण्यदीयाद्यावञ्चिंशदिनावधि
 वा स्रुदेवं समुद्दिश्य कार्तिकं सकलं नरः मासं चोपवसेद्यस्तु समुक्तिफलभागभवेत् अच्युतस्मालये भक्त्या विकालं कुसुमैः शङ्खैः मालती-
 दावरीः पद्मैः कमलैस्तु स्रुगंधिभिः कुंकुमागरुकरैर्विलिप्य च सुगंधकैः नैवेद्यैर्धूपदीपाद्यै र्वैर्युजनार्दनम् मनसा कर्मणा वाचा पूजये-
 द्भरुडध्वजम् कुर्यान्निरस्त्रिषवणं महद्भक्त्या जितेन्द्रियः नाम्नामेव तथा लापं विष्णाः कुर्यादहर्निशम् सुर्वेन च स्तुतिर्विद्याभूषावादे वि-
 वर्जयेत् सर्वसत्त्वदयायुक्तः शांतवृत्तिरहिंसकः स्रुमोवा आसनस्थो वा वासुदेवं मकीर्तयेत् स्मृत्या लोके न गंधादिस्तादृशं न च कीर्तयेत्
 अन्यस्य वर्जयेत्सर्वं आत्मनः शक्त्या हिंस्रैः गात्राभ्यंगं शिरोभ्यंगं तांबूलं च विलेपनम् व्रतस्थो वर्जयेत्सर्वं यच्चान्यत्र निराकृतं व्रतस्थो
 न सदा किंचिदुष्कर्मस्य च कारयेत् देवतायतने तिष्ठेन्न गृहस्थश्च रेड्यतम् कृत्वा मासोपवासं तु संयतात्मा जितेन्द्रियः ततोर्चयेन्महा-
 भक्त्या गोविंदं गुरुदध्वजम् पूजयेत्पुष्पमालाभिर्गंधधूपविलेपनैः वस्त्रालंकारवाद्यैश्च तोषयेदच्युतं नरः स्थापयेत्तु हरिं भक्त्या तीर्थ-
 चंदनवारिभिः चंदनेनानुलिप्तांगपुष्पधूपै रनकशः वस्त्रदानादिभिश्चैव भोजयेच्चर्हिजोत्तमान् दद्याच्च दक्षिणां तस्या तांबूनादिव
 दापयेत् क्षमापयित्वा विष्णोश्च विस्तृजन्निमित्तो ब्रह्मा एवं मासोपवासं तु कृत्वा भ्यर्चयेन्नार्दनं
 भोजयित्वा हिंसांश्चैव विष्णुलोकं महीयते एवं मासोपवासस्य त्रिंशदह्निद्विजोत्तमः निर्वापयेत्ततश्चोच्चैर्विधिनार्येन तच्छुणु कारये-
 द्दृष्ट्वा वं यज्ञं मे कादश्यामुपोषितः पूजयित्वा च देवेशमाचार्यानुज्ञया हरिम् अर्चयित्वा हरिभक्त्या अभिवाद्य शुभं तथा ततोऽनुभोजयेद्

प्रान् यथाशक्तियथाविधि विशदः कुलचारित्रान् विष्णुपूजनतत्परान् पूजयित्वा द्विजान् सम्यक् विशो द्वेभोजयेत्सुधीः तावन्तिवस्तु
 युग्मानि आसनादि कमंडलून् योगयद्वादिशस्त्राणि ब्रह्मसूत्राणि चैवोह दद्याच्चैव द्विजाद्येभ्यः पूजयित्वा प्रणम्य च ततो नु कल्पयेच्छ-
 र्मा शस्त्रास्तरणसंस्थिता विमानसंयुतां श्रेष्ठां सोपधानां मण्डलात् विष्णोस्तुष्कारयेन्मूर्तिकं च नीतुं स्वशक्तिः न्यसेन स्यात्तु शय्यायां अर्च-
 यित्वा स्वगादिभिः आसनं पादुकेष्वं वस्त्रयुग्ममुपानहौ पवित्राणि च पुष्पाणि शय्यायां सुपकल्पयेत् एवं शय्यांतु संकल्प्य ग्रणिपत्य च तान् द्विजान्
 प्रार्थयेच्चानुमोदार्थं विष्णुलोकं ब्रजाम्यहम् एवमभ्यर्चिता विभावदेयुर्ब्रजमिनंतदा ब्रजब्रजनरश्चेष्टविष्णोः स्थानभनामयं विमानं वैष्णवं दिव्यं स-
 शय्यापरिकल्पितम् तेन विष्णुपदं याहि सदानंदमनामयम् ततो विमर्जयेद्विमान् ग्रणिपत्यानुगम्य च ततस्तु पूजयेद्भक्त्या गुरुज्ञानमदाय क-
 ताशय्यां कल्पितां सम्यक् गुरुं ब्रतसमापकम् प्रणम्य शिरसांशान्तो गुरुवैप्रतिपादयेत् एवं पूज्य हरिं विप्रं गुरुज्ञानमकाशकं कृत्वा भासोपवासो-
 च निर्वाप्य विधिवत्सुने कुलानां शतमुद्धृत्य विष्णुलोकं ब्रजेनरः यस्मिन् चरे महापुण्ये कुले भासोपवासं कुरु सर्वपापविनिर्मुक्तो विष्णुलोकं ब्रह्म-
 यने नरो भासोपवासानां कर्ता पुण्यकृतावरः पितृभानुकुलभ्यां च समं विष्णुपुरं ब्रजेत् नारी वा विधवा जाता या योक्तव्यं तच्छारिणी कृत्वा भासो-
 पवासं च ब्रजेद्विष्णुसनातनम् सद्गुरुमिदं देवमूर्च्छां ग्लानिकरं परम् अंतर्भासोपवासारब्धं भक्तिजनयतेऽन्यते पीडि-
 तस्य पृष्ठं देवपुष्पैर्व्रतिनस्तदा त्यागो वा युद्धो वा शक्तिरुकार्योपि नामह ब्रह्मो वाच ब्रतस्थं कर्षितं हत्वा मुष्पुं वा तपोधनम् हत्वा तु ब्राह्म-
 णास्तस्य कुर्युः सम्यगनुग्रहम् अभूतं पाययेत्क्षीरं मिच्छमानं सहान्विशि यथेह न क्षियुज्येत भाणोः दत्तपीडितो ब्रती अतिमूर्च्छो नित-
 क्षीणं सुमूर्धुं स्मर्य पीडितम् पाययित्वा मृतं क्षीरं रक्षेद्दत्त्वा फलानि च दत्त्वा भोजनं च यो नित्यं ब्रतस्थः परिपालयेत् पयोमूलफलदत्तार-
 क्षे च ब्रतिनस्तदा एव भासोपवासस्य आरूढः प्राणमंशश्चेद्व्रजतः क्षुण्णो दिव्यः परिप्सेद्ब्राह्मणास्तथा नैने ब्रतं विनिर्झति ह विविधानुमो-
 दनम् क्षीरोपधं गुरोराज्ञां द्यापोमूलं फलानि च एव हत्वा पिरक्षेत मनुजः पायं वंक्षीर तोयं च ब्रतं पञ्चात्मपापयेत् अथ विष्णुवर्चनं वि-
 ष्णुर्दानं विष्णुवर्ती तथा सर्वं विष्णुमयं ज्ञात्वा ब्रतस्थं क्षीणमुद्धरेत् यदा मुष्पुं निर्ज्वरं परिग्लानोति मूर्च्छितः तदा समुद्धरेत् क्षीणाभिच्छतं विमु-

रंस्थितं परिपाल्यब्रवीदेहं वतशेषं समापयेत् यथोक्तं द्विगुणं तस्य फलं विप्रपुरवोदितम् इन्द्रियार्थेष्वसक्तोयः सदैव विमलामतिः परि-
 नोषयते विष्णुं नोपवासो यनात्मनाम् किं तस्य बहुभिस्तीर्थैः स्नानद्वोभजपञ्चतैः अजितोषोऽद्विगणो जितो येन त्वच न सा जितेन्द्रियः
 सदाशांतः सर्वस्मृतिरितरतः वासुदेवपरो नित्यं नक्तुं शक्नुमर्हति कुलानूनं यथोक्तं तु वैष्णवपदमव्यय आर्मानि पुरुषानित्यपुनराह-
 नि दुर्लभम् ये स्मरंति सदा विष्णुं विशुद्धेनांतरात्मना ते प्रयाति भयं त्यक्त्वा विष्णुलोकमनामयं ततो विष्णुवर्चनं सम्यक्क्यातः सायान्दहमे-
 व च कीर्तयत्यच्युतं यैर्वै तेन रंति भवार्णवम् आनंदिनो निदुःखान्तः क्रुद्धः शांतो यवाहारिम् एवं यः कीर्तयेद्भक्त्या स गच्छेद्देव्या बीजपुरीम्
 गर्भजन्मजरोगादुःखसंसारबंधनैः न बाध्यते न रोगैर्नित्यं वासुदेवमनुस्मरन् स्याद्वरेजगमे सत्वे स्मृत्युल्लेखं स्मरेश शक्राश्रमे विष्णुपश्यति सर्व-
 त्रयः स विष्णुः स्वयं नरः सर्वं विष्णुमयं ज्ञात्वा त्रैलोक्यं स च राचरम् यस्म्यशांतामनिर्मलं नृजितो गच्छेद्ध्वजः इदं कल्याणं कृत्याभ्याञ्जनानामु-
 न्नमं व्रतम् विष्णुलोकप्रवाप्नोति चक्रपाणेः प्रसादतः विधिर्मासोपवासस्य यथावदन्तरिकीर्तितः स्मृतस्मेद्रान्धुनि श्रेष्ठं सर्वलोकहिताय च ह-
 त्वा विष्णुवर्चनं भक्त्या नरो विष्णुपुरीं व्रजेत् नाभक्ताय प्रदानव्यं न देयं दुष्टचेतसे इति श्रीविष्णुरहस्योक्तं मासोपवासव्रतं संपूर्णम् अथ आ-
 षाढशक्लैकादशीमारभ्य कार्तिकशक्लैकादशीपर्यंतधारणापारणाञ्चतर्निरव्यंते ह्रस्वाऽवाच शृणुकोर्तेयवस्थामिधारायारणाञ्चतम्
 वांधवादिबधोत्पन्नदोषघ्नं च सुखप्रदम् कुलवृद्धिकरं चैव सर्वेन्द्रियनिधायकं चानुमारेयेत यथाचोदोयामि कौर्तेयः स्मृतः पुण्याहं कारये-
 त्पूर्वमेकादश्याशुभे दिने पञ्चासं कल्प्यराजे द्रतदारभ्य व्रतं चरेत् आदौ मासि नद्याचांते चानुभास्यमथापि वा एकस्मिन्धारणं कार्यं या-
 णं च तथापरं उपवासोधारणं स्यात्पारणं भोजनं भवेत् पारणे तु दिने भाने अर्घ्यपूर्यं निवेदयेत् पारणं तु ततः कार्यं मंत्रमहास्मरजपेत् अष्टौ-
 नरशतं दद्यादर्थ्यं देवाय नमनाः समानं मासिराजेंद्रकुर्यादुद्यापनं बुधः चानुभास्य व्रतं चाथ मासे मासे तु कारयेत् पंचाश्रुते स्तथापुर्थे स्तुलसीदल-
 ण्याहंकारयेत्पुरा आचार्यं वरयेत्पञ्चाद्वाद्वाणं तु ततः परम् कुर्यात्तु नतिमांशरुद्धान्दस्मीनारायणस्यैव पंचाश्रुते स्तथापुर्थे स्तुलसीदल-
 चंपकैः मालतीकेतकीभिश्च मल्लिकाकुसुमैस्त्वया रात्रौ जागरणं कुर्यात्तु राणपवनादिभिः प्रान्तःकाले समायाते ब्राह्मणास्तु निमन्त्रयेत् मा-

सेवित्राः पंचदशदिग्गोमर्षाद्विगुणं भवेत् चातुर्मीस्मिन्तथाराजन्ब्राह्मणोऽस्तु शतचित्रान् पश्चात्तनानादिकं कृत्वा देवपूजां समाचरेत् पश्चादग्निं
 समाधाय होमं कुर्याद्यथाविधि निषुप्तीदतिमंत्रेण जुहुयाच्च तिलोदनम् अग्निरिकाणे मंत्रेण जुहुयाच्च यत्नोदनम् अष्टाक्षरेण मंत्रेण पाय
 सं जुहुयान्नतः लक्ष्मीनारायणं देवं स्थापयेत्तत्र देवताः पूर्णाहुतिं ततो हुत्वा होमशेषं समापयेत् ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चादाचार्यं पूजयेत्
 तः एवं कृत्वा महाभागब्रह्महत्यादिपातकैः मुच्यते नात्र संदेहः स्तस्मात्पुनः रुमहावनम् सग्रीवस्तु महा राजन्हृत्वा वालिनमाहूवे रामादिष्टतनः
 कृत्वा धारणापारणाद्रतम् विमुक्तः सतदा दोषान्नापानकर्म च यात् नारदेन तथाराजन् पूर्वजन्मनि शूद्रतः द्विजानामुपदेशाश्च धारणा
 पारणा कृत्वा होमादिकं विधायाथ तस्य पुण्यमभावतः जितेंद्रियस्ततो जा नो ब्रह्मलोकं दिकांश्चरन् तस्मान्मन्त्रेण यत्नेन कुर्याद्धारणपारणम् इंदि
 याणां वशाथोपसर्गपापानुनये तस्मान्त्वमपि राजेंद्रं कुरुष्वन्नमुत्तमम् किं दानेनैस्तपसा किं वानियमेनैश्च मर्तेयैर्भैः धारणापारणा कुर्याद्भतानां
 मुत्तमं वनम् सर्वयज्ञेषु तीर्थेषु सर्वदानेषु यत्कलं तत्फलं समवाप्सोति कृत्वा धारणपारणं इदं व्रतं महापुण्यं तपसा मुत्तमं तपः तस्मात्त्वमपि राजे
 द्रकुर्विदं विधिपूर्वकम् बांधवादिबन्धोषास्तु च्यते नात्र संशयः इति तं सं वदिष्याथ विष्णुः स्वां च्छुं गीं ययौ वंद्यमानः पौरुजनेः समस्तेः पंडु
 नंदनैः शुधिष्ठिरौ पिराजर्विश्चकारे दं महावनम् विमुक्तः सर्वपापेभ्यो वंशवृद्धिस्तनो भवत् इति श्रीभक्तिव्याख्यानपुराणे धारणापारणा व्रतसं
 पूर्णम् अथ संक्रान्तिव्रतानि लिख्यंते तत्रादौ ध्यान्यसंक्रान्तिव्रतं हेमाद्रौ स्कांदे नंदिके च वरुडवाच अथाहं संभवस्याभिधान्यवत्तु मनुजमभूय
 कृत्वेह नरो राजन् सर्वात्कामानवाप्नुयात् अयनो विषुवंचैव स्नानं कृत्वा यथाविधि व्रतस्य नियमं कुर्यात्स्यात्वा देवं दिवाकरं करिष्यामि व्रतं देव
 त्वद्भक्तस्त्वत्परायणः तत्र विघ्नो न मे भूयान्न वेदवप्रसादतः इत्युच्चार्य लिखेत्पद्मं कुंकुमेनाष्टपत्रकं भास्करं पूर्वपत्रे तु आग्नेये च तथा रविम् विव
 स्वंतं तथा याम्ये नैर्ऋत्ये पूषणं तथा आदित्यं वारुणे पत्रे वायव्ये न पनंतं तथा मार्तण्डं मित्रं कोबेरं ऐशान्ये भानुमे वच एवंचक्रमशोऽभ्यर्च्य विश्वा-
 त्सामध्यदैवता कृतांजलिपुटो भूत्वा अर्घ्यं दद्यात्समंत्रकं कालात्मा सर्वदेवा त्पावेदात्मा विश्वतो मुखः व्याधिमुत्कृज राशोकं संसारभयना
 शानः इत्यर्घ्यमंत्रः पुष्पैर्धूपैः समभ्यर्च्य शिरसा प्रणिपत्य च रविंध्यात्वा ततो दद्याद्धान्यप्रस्थो द्विजातये प्रतिभासं पुनस्तद्वात्सृज्यो देवः सद्

स्रपात् एवं सदाप्रदानव्यं धान्यप्रस्थं हि जातये एवं संवत्सरे पूर्णकुर्यादुद्यापनक्रियाम् अर्घ्येणात्र हि सोवर्णकारयेन्यंडलं श्रमं हि शुभं पूजयेदा-
 नुं रक्तवस्त्रयुगान्वितम् धान्यद्रोणेन सहितं नदद्वैतं स्वशक्तिः स्वर्णशृंगीरोप्यरदुर्गं कांस्यदोद्वापयस्विनीम् रविरूपं हि जंघ्यात्मानत्सवीं वि-
 वेदयेत् अग्निघोमसहस्त्राणां फलभाषोतिमानवः समजन्त्यसहस्त्राणि धनधान्यसमान्वितः निर्व्याधिर्निरुजो यो भान् रूपायानभिजायते
 इति श्रीस्कंदपुराणे धान्यसंक्रान्तिव्रतम् अथ लवणसंक्रान्तिव्रतम् अथातः संप्रवक्ष्यामि लवणसंक्रान्तिमुत्तमां संक्रान्तिं वासरं भाष्यन्मा-
 नं कृत्वा शर्भजले वस्त्रालंकारसंवीतो भक्तिभावसमान्वितः कुंकुमेन लिखेत्सद्यमष्टपत्रसकर्णिकम् भास्करं पूजयेद् दत्तया धान्यप्रस्थसम-
 न्वितः तदग्रे लवणपात्रं सगुडं स्थापयेन्नतः पूजितस्त्वयथाशक्त्या प्रसीदममभास्कर लवणसगुडपात्रं ब्राह्मणाया निवेदयेत् एवं संवत्स-
 रे पूर्णं भानुं कुर्याद्विरप्मायम् रक्तवस्त्रयुगच्छन् रक्तचंदनचर्चितम् कंबलं लवणपात्रं धेनून्मासाद्द्विजानयेत् प्रदद्याद्दानुमुद्दिश्य विस्वात्पात्री-
 यनामिति एवं कृत्वा तु यत्पुण्यं प्राप्य तैष्ठुविमानवैः तत्केन गदितुं शक्यं वर्षकोटिशतैरेपि लवणाच्च लदानस्य फलमाप्नोति मानवः
 सर्वकामसमृद्धात्मा विमानवरमध्यगः सूर्यलोके वसेत्कल्पं पूज्यमानः सरास्वरैः इति लवणसंक्रान्तिव्रतम् अथ भोगसंक्रान्तिव्र-
 तम् तत्रैव संक्रान्तिदिवसं प्राप्य स्नात्वा चैव शक्तिव्रतः स्रवासिन्ये प्रदातव्यं नानासौभाग्यकंचुकम् कुंकुमं कज्जलं चैव सिंदूरं कुसु-
 मानि च स्रगंधानि च द्रव्याणि तांबूलं च शताधिकम् तंडुलान् गुडं संक्षुन्नान्तांम्बोदद्याद्विचक्षणः दद्यात्सहृष्टमनसा भिक्षुनेष्यो यथावि-
 धि भोजयित्वा यथाशक्त्या वस्त्रयुगं प्रदापयेत् एवं संवत्सरस्यानेरविं संपूज्य पूर्ववत् धेतुं सदक्षिणां दद्यात्सफलीं कर्हि जाय च स्था-
 त्सरवी सर्वमर्थेषु भोगिज्जन्मनिजन्मनि इति भोगसंक्रान्तिव्रतम् अथ रूपसंक्रान्तिव्रतम् तत्रैव संक्रान्तिवासरे स्थानकुप्यानेले-
 नवैस्सूयाः हेमपात्रं घृतयुतं हिरण्येन समान्वितम् स्वरूपवीक्ष्य तत्पात्रं ब्राह्मणाया निवेदयेत् एकभक्तं ततः कृत्वा पूजयित्वा शिवं वती-
 व्रतं नैक्यं च न दद्याद्दुतधेनुसमान्वितम् इति रूपसंक्रान्तिः अथ तंजः संक्रान्तिव्रतम् शान्तिं तंडुलसंयुक्तं करं करयिच्छुभम् दीपं सं-
 स्थाप्य तन्मध्यं ज्वलितं तु स्वतेजसा तन्मुखे मोदकं स्थाप्य ब्राह्मणाया निवेदयेत् रविं संपूज्य यत्नेन अर्घ्यं दद्याद्विचक्षणः एकभक्तं च कर्तव्यं

यावत्संवत्सरं भवेत् संवत्सरे तु संपूर्णकुर्यादुद्यापनं बुधः शोभनं दीपकं कार्यं सवर्णं निनु नारद नाभ्यस्थ करं कुर्यादौपत्यस्थ ततोपरि
 कषित्वा सद्दानं व्याकरकेण द्विजातये इति तेजः संक्रांतिः अथ सोमो मायसंक्रांतिव्रतम् संक्रांतिवासरे प्राप्ते स्नात्वा चैव श्रुचि व्रतः पू
 र्वं वद्वानुभयच्यंतथा चैव सुवासिनां सोमाग्राहकं सयुक्तं वस्त्रयुग्मं नृयोविने विप्राय वेदविदुषेभ्यस्तथा तत्प्रतिपादयेत् एवं सवत्सरे पूर्णकु
 र्याद्वाह्मणपूजनं पर्वतं लवणं कृत्वा यथाविभवसारतः कांचनं कमलं कृत्वा भास्करं चैव कारयेत् गंधपुष्पादिना पूज्य विप्राय प्रतिपादयेत् ऐक्षवं
 तृण राज्ञं च निष्पावाश्च शोभनाः धान्यकं जीरकं चैव कोसं मकुंकुमंतथा लवणं चाष्टमनत्र विप्राय विनिवेदयेत् इति सोमोग्रयसंक्रांतिः अ
 थ तांबूलसंक्रातिव्रतम् संक्रांतो प्रातरुत्थाय स्नात्वा चैव यथाविधिः रविमप्यर्च्य यत्नेन चंदनेन स्रगंधिना तांबूलं चंदनाद्यैश्च पूजयेच्च
 द्विजो न भान् एवं सवत्सरं कार्यं संक्रांतो रविपूजनम् तांबूलं भस्मयोर्द्विपैः कारयेन्न्युरः सरम् वत्सरांते तु कमलं कृत्वा चैव तु कांचनम् पर्णक
 शं प्रकुर्वन्ति तथा पूगाफलालयम् चूर्णभांडं प्रकुर्वीत पूगमस्योदनं तथा मुखवासं दिक्षुर्णानां भांडानि विविधानि च द्विजदोपत्यभावाद्यस
 र्वापस्करसंयुतैः द्रव्यैस्तु पूजयेद्द्रव्याषड्भूमिजयैर्द्विजान् उपकल्पितं तु यत्किंचिद्वाह्मणाय निवेदयेत् एवं करोति यानां तांबूलारव्य
 व्रतोत्तमम् भर्त्रापुत्रैश्च पौत्रैश्च मोदते स्वगृहे सदा इति तांबूलसंक्रांतिव्रतम् गुडेन पूर्णकुंभेन वत्सरांते तु स्वशक्तिः स
 क्रान्तिवासरे दद्याद्वाह्मणाय कुटुंबिने एवं सवत्सरे पूर्णप्राति संक्रमणेर्जिते रविमप्यर्च्य यत्नेन कुर्यादुद्यापनं श्रमम् गुडस्य पर्वतं कृत्वा
 स्वरत्नैश्च भूषितम् अयने चोत्तरदेद्यादि नशाठ्यं न कारयेत् यं यं कामयते कामं तं तं प्राप्नोति पुष्कलम् शेषं धान्यसंक्रातिवत् इति मनो
 रथसंक्रातिव्रतं संपूर्णम् अथ अशोकसंक्रातिव्रतम् अयने विषुवे चैव यतीपातो भवेद्वादि एकभुक्ततः कुर्यान्नंदानं पूरकम् का
 चनं भास्करं कृत्वा यथाविभवशक्तिः स्नापयेत् संचगव्येन गंधपुष्पैश्च पूजयेत् सखाद्वारं च पश्चात्प्रांताभ्यन्तरे निधाय च भास्कराय नमः पा
 दो पूजयामि रवये न० जंघे पू० आदित्याय० जानुनी० दिवाकराय० ऊरुस्तू० अर्यगणे न० कटीपू० भानवे न० उदरंगू० पूष्णे न० बाहूपू० मित्राय० स्तनौ
 पू० विवस्वते० कंठपू० सहस्त्रांशवे न० मुखपू० तमो हं० नेत्रे पू० नेत्रोराशये० शिरः पू० अरुणसारथिने० सर्वांगपू० अर्घ्यं च पूर्ववत् कार्यं ब्राह्मणा

यनिवेदयेत् एवं वत्सरे पूर्णैर्वाचनेन विवाकरम् संपूज्य पद्मकुसुमैर्यथा विभवसारतः धूपेदपि च नैवेद्ये रक्तवर्णेन वेष्टितम् ततो होमं प्रकुर्वी-
तरविभं चेण नारद द्वादशाः कपिला देया वस्त्रालंकारसंयुताः अशक्तः कपिलामेकां विनशाख्या विवर्जितः आसुरारोग्यमेश्वर्यमिमांसापुत्रस-
मन्वितः इति अशोकसंक्रांतिः अथ आयुः संक्रांतिः अयान्यासं प्रवक्ष्यामि आयुः संक्रांतिमुत्तमम् संक्रांतिं देवसंस्मृत्या पूजयेच्च दिश-
करम् कांस्येक्षीरं शुतं दद्यात्सहिरण्यं स्वशक्तिः मंत्राः पृथक् वक्तव्याः पूजासमैव प्रकीर्तिता तद्दीपं स्मरन् भोजानं पीयूषं समसापिशुकं आसुर-
रोग्यमेश्वर्यमतो देहि द्विजातये अनेन विधिनार्वर्षसंबं दद्यादतं द्वितः उद्यापनादिकं सर्वधान्यसंक्रांतिं बद्धवेत् निर्व्याधिञ्चैव दीर्घा-
युस्तेजस्वी कीर्तिमास्तथा अपभृत्य भयं नास्ति जीवेच्च शरदाशतम् इति आयुः संक्रांतिः अथ धनसंक्रांतिव्रतम् संक्रांतिं दिवसे पू-
ज्यो भास्करस्तु विधानतः कलशं निर्वर्णं गृह्यचारि पूर्णं निदापयेत् स्रवणं मर्मातिमा कृत्वा मर्मातिमासं मुदापयेत् विधिनानेन वर्णने प्रीयता-
मेदिवाकरः भानोरुदयं वेलायां क्त्वा त्वात्सूर्यं मपूजयेत् कृत्वा रात्रौ न पक्वान् शतयुक्तेन फूरिणा ज्वाल्मान् भोजयेद्यन्नाच्चापेभासेदिवाक-
रे पूजाविधानं तदनुधान्य संक्रांतिं बद्धवेत् सौवर्णं कलशं कृत्वा त्वात्सूर्यं चोपरिविष्यसेत् स्रवणं विदितं पद्मसूयाय विनिवेदयेत् गोदानं तत्र-
दातव्यं भवसंपूर्णतां कर्जेत् जन्यनाशतसाहस्रं धनं शुक्लो भवेन्नरः आसुरारोग्यसंपन्नः सूर्यलोके महीयते इति धनसंक्रांतिः अथ स-
र्वसंक्रांत्युद्यापनं लिख्यते हेमाद्रौ मात्स्ये नंदिकेश्वर उवाच अयान्यदापि वक्ष्यामि संक्रांत्युद्यापनं कलम् विषुवं चायनेनैव संक्रांतिव्रतमा-
चरेत् पूर्वधुरे कर्भक्तेन दंतधावनं पूर्वकम् संक्रांतिवासरे प्राप्ते तिलैः स्नानं समाचरेत् रविसेक्रमणो भूमीं च दनेनाष्टपत्रकं पद्मं सकर्णिकं कु-
र्यान् स्मिन्नावाहयेद्द्रविम् कर्णिकायां न्यसेद्भवमादित्यं पूर्ववत्तथा नमः सोमार्चिषे चाग्नेयाम्ये क्रमं डलाय च नमः सवित्रे नैर्ऋत्यै वारुणे तप-
नं बुधः वायवे मित्रमा वात्यपु जयेच्च यथाक्रमम् मार्तंडमुनरं विष्णुमीशान्यो विन्यसेत्सदा द्विजाय सोदकं कुंभां तिलपात्रां हरिणमयम् कम्प-
ल्लुख्यथा शन्यास्त्रराशितानि वेदयेत् चंदनोदकपुष्पैश्च देवायार्घ्यं न्यसेदुवि विषवाय विष्वक् रूपाय विश्वधाम्ने स्वयं शुभे नमो नंतनमो धात्रे क्र-
क्त्वा मयं शुभापते अनेन विधिना सर्वे मासि मासि समाचरेत् वत्सरांतं तथा कुर्यात्सूर्यं द्वादशाधानरः संवत्सरांतं शुतपायसेन संतप्य वन्दि-

द्विजपुंगवान् कुंभानुनर्हीदशधेनुषुक्तान्समप्यर्हैरपमयपद्यगर्भान् पचास्मिनीः शीलवतीश्चदद्यान्नाम्नाः सरूपेणसर्वण्युक्ताः गावोयवासस
चक्रांस्यदोहागाल्यांबरावाचतुरोप्यशक्तः देवाप्यशक्तः कपिलासथैकांनिवेदयेद्ब्राह्मणपुंगवाय हेमोन्विदद्यात्थिवीमशेषाकृत्ताथरौप्यामथ
वास्तनाथो वैष्ठीमशक्तोयतिलैर्विधायसौवर्णस्यैरणसमंमदद्यात् नविमशाक्यपुरुषोत्रकुचाल्कुर्वन्मधोयातिनसंशयोत्र यावन्महेदमसु
स्वानगेन्द्रापृथ्वीचसप्ताब्धियुतेहनिष्ठेत् तावत्सगंधर्वीणेरशेषैः संपूज्यतेनारदनाकपृष्ठं ततस्तुष्टुमूर्तोहजवर्जोवास्तत्राधिपः स्यात्कुल
शीलयुक्तः सृष्टेर्मूर्खेतुंगवपुः सभार्यः प्रभूतपुत्रोरिपुवदिनांश्चिः इतिसंक्रांत्कदापनम् अथधनसंक्रमणेशेषः रवौधनुषिसंक्रांसेस्मा
यादणोदयेसदा सर्वभित्वाचसपाद्यमुहूर्तेनगतोरविः कुरुमरान्नेनविभान्वैभोजयेद्दुतपायसैः दक्षिणोर्णेश्चिसंतोष्यस्वयंभ्रजीतवाग्यतः एवं
निरंतरंकुर्यादशक्तोभानुवासरे इहभक्तस्तुभोगान्वैसूर्यलोकंसगच्छति इति धनुर्मासमहिमा अथरवेद्युतस्मपनेहेमादौभ्रविष्ये
उत्तरेत्ययनेभ्रासैद्युतमस्येनयोहरि स्नापयित्वाब्राह्मणेभ्योयः प्रयच्छतिमानवः द्युतधेनुंतथादद्याद्ब्राह्मणायकुटुंबिने सर्वपापविनि
र्मुक्तः सूर्यलोकैचिरं वसेत् ततोभवतिभूपाळः प्रजानंदविवर्धनः इतिउदगयनेद्युतस्मपनम् अथमकरसंक्रांतोशिवरहस्येद्युतकंबलदा
नमहिमा माघेमासिमहादेवयः कुर्याद्दुतकंबलं सभुक्तासकृत्तान्भोगान्तेमोक्षंचविदति नराभूतयोजाताद्युतकंबलदानतः जातिस्म-
राश्चनेजातामुक्ताश्चांतेशिवार्चकाः पुरास्मनागसंविप्रजाबालिश्कतिपारगं पत्रच्छशूलकर्णाभोधर्मदारिद्र्यनाशकं सः नागाउवाच अ
स्मितायाः स्मितायावाधेनोद्युतमनुनम संपादनीययत्नेनघनीभूतंचशोभनं तद्दुतुल्योर्णोमस्यसादृशंअथम् महाकंबलमेतर्हि
द्युतस्यपरिकीर्तितं तददृष्ट्वातदंष्ट्रवासायनेयंशिवालये द्युतेनान्येनदेवेशमभिषिच्यमहेश्वरं ततोद्युतंघनीभूतमपयोच्छिवमस्तके त
तस्तिलैः सषपेथ्विबिल्वपत्रैश्चकोमलैः हेमपद्मैश्चदेवेशः पूजनीयोमहेश्वरः धूपदीपादिकंदेयंयहानैवेद्यमादरात् ततोनीराजनदत्ता
देयः पुष्पांजलिस्ततः प्रदक्षिणानमस्कारान्कृत्वाचनदनंतरम् शौवंपंचाक्षरंजस्वाशिवायेतन्निवेदयेत् ततोजागरणंकुर्याच्छिवस्मरण
पूर्वकम् ततः प्रातः समुत्थाय कृत्वास्नानादिकंपुनः पूजनीयोमहादेवोद्युतमेचनपूर्वकम् भोजनीयास्तथाशेषाभक्ष्येभोज्यैश्चयत्नतः ततः

स्वयंभोक्तृत्वं बंधुभिः सहसादरं अनेन न वदरिष्यं न शमेष्यति सर्वथा भोगंश्च विपुला च भुक्ता शिवलोकं गमिष्यसि इति मकरसं
 क्रान्तौ घृतकंबलदानं समाप्तम् अथ मकरसंक्रमणे दधि मथनदानम् न हि शिः मासपक्षाद्वा द्विरव्य ममेहजन्मनि जन्मोत्तरे च अ
 र्वोऽतः सौभाग्यपुत्रैश्च धनधान्याभिरुद्धैश्च श्रीसवितुः सूर्यनारायणस्वरूपिणे ब्राह्मणाय दधियंथनदानं करिष्य इति सकलस्य ति
 लो हर्तनपूर्वकं स्नात्वा शक्तवस्त्रं परिधाय यशोदाहृत्य स्नानं निमांसं पूज्य भार्ययेत् यशोदेत्वं महाभागोऽस्मत्तंदेहि मम नोरसं पूजितासि
 मया देवि दधि मंथनभाजनं श्रीकृष्णपरमानंदमसारणं वतारक पुत्रंदेहि मनो जन्तुं कृणवय विमोक्षणां इति माध्व्य दानमंत्रः गृहाण त्वं
 ह्रिजश्चेष्टदधिमंथनभाजनं नवनीतेन सहितं देवक्या सहितं हरिम् प्रसादः क्रीयतामहं सूर्यरूपमोऽस्तुतं अद्वाऽदुःपुराणं रंगदानमा
 हात्म्यैरूपं प्रतिदुर्वासोपदिष्टं अथ कथा सूत उवाच पीडिताहं दरिद्रेण अपुत्रा च तपोधन तपसो भगभौत्या च यज्ञनाचरते पतिः मम स
 वं स्वमेकागौ स्वस्मदोहा वयोमहत् जीवनमम तं क्रेण धर्मयातां गरीयसो केनोपायेन भो ब्रह्मन् तच्चेद्ब्रह्मस्त्वं मम दुर्वासोऽवाच दानंदेहि
 च स्मत्तरो येन पूर्णमनोरथा नंदजाया स्तुले भेऽब्रह्माद्यैः पूजितमहत् श्रीकृष्णारख्य परंतवं योगिभिश्च दुरासदम् दधिमथनदानं च पुत्रमा
 सि करं परम् नान्यदस्ति दरिद्राणां दानादस्मात्कथंचन तस्मान्न मपि देयं मे दुरुधिताय तपस्विने भविष्यति तव स्तुतो चिरं जीवा शक्तिवतः
 विरम्य स्वस्ति कं पूर्वमनुलिप्य महीतलम् द्रोणमानं धान्यपुंजं गोधूमैश्च विशेषतः दध्यमन्नकं भासाद्य कृष्णालीलाहं दिस्मरन् संतिष्ठेत्
 धनेन तस्मिन् सौवर्णमिति मां तथा संकल्प्यादिविधाया शत्रुपूज्यभाजनमयं कम् हरिद्राकुंभमाद्यैश्च दधिभांडं विलेपयेत् रक्तसूत्रेण म
 धातं रक्तवस्त्रेण वेषयेत् माल्यैरक्तैश्च संयुक्तं देवीमावाहयेत् तथा सूर्यचावाहयेद्देदीपानशोभदीपयेत् लड्डुकान्युयुक्तान् लाजानि स्त
 रवंडा निवेदयेत् नानाविधानि खाद्यानि समं तात्स्थापयेत् नतः कृष्णमीतिकरं स्तेनं हनन् धान्यसमृद्धिदम् क्षौमं वासिः पृथुकरितं देवि श्वती -
 सूत्रं नृदं पुत्रस्ते हस्तु तं कुचयुगं जातकं पंच स्रभूः रज्वाकर्षेत्थममुजलसत्कणोऽकुडले च स्विन्नं वक्रं कबरिगलं चालतो निर्ममं य परिशो
 वस्त्वभासाद्यया चैज न नीहं रिः गृहीत्वा दधिमंथनं न्यवेद्य स्तीति मा वहन नानाखाद्यैर्वीरिणोऽपि न च युंचति माधवः अंकमाह स्तान्य

सपिबन्तुरवलोकयन् विवित्रैः पट्टकूलेऽगंधमाल्यैर्विशेषतः पूजयित्वा प्रसाद्यैव यशोदां पुत्रवत्सलाम् यशोदेत्वं महाभागोक्तं तदे
 हिमनोरमं पूजितामिमां देवि दधिमयनभाजने श्रीकृष्णपरमानंदसंसारणवतारकपुत्रं देहि मनो जमेऽग्रेण त्रयविमोक्षणं ब्राह्मणै
 र्देवतारमुपवेश्यस्मरत्वा सने गंधमाल्यैश्च संपूज्य दानं दद्याद्द्विजातये गृहाण त्वं द्विजश्रेष्ठ दधिमंथनभाजनं नवनीतेन सहितं देवक्या सहि
 तं हरिं प्रसादः कीयतां मह्यं स्वरूपनमोस्तु ते दुर्वासोऽपि दद्यात्सादोणभायां स्फलोचनां भकरस्यै यदासुर्येतिलोद्वतं न पूर्वकं स्फालाच्च
 जान्दवीतीये संप्राथ्यं सुनिपुणवम् पूजयित्वा सुनिंसापि अददद्दधिमंथनं अश्वत्थामानं च कृतं दधिमंथनदानतः कृपीलेभेऽस्म्यश-
 संऋणत्रयविमोक्षणं मुक्तादारिद्र्यदुःखास्त्राबुभुजं भोगुत्तमं एवं पूर्वकृपीकृत्वा आनंदं समपद्यत एवं यत्कुरुते नारी विनयाक्यविवर्जि
 ता सर्वान्कामानवाप्नोति सूर्यलोकमहीयते इति श्रीब्रह्मसंहितासुराणे भक्तसंज्ञां तो दधिमंथनदानं संपूर्णं अथ तांबूलोद्यापनं सुधिश्चिरउ
 याच तांबूलदानमाहात्म्यं कथयस्व मम भो उद्यापनविधितस्य सर्वकामार्थसिद्धये श्रीकृष्णउवाच सर्वेषामेव दानानां तांबूलं चोत्तममस्तु
 तं आनंदो दीर्घमायुष्यं सौमनस्यं च पुष्टिदं सौभाग्यं च दनादिभ्यो विद्यालाभस्तथैव च एतच्च तुष्टयराजन्तांबूलास्तु भतेनरः स्फुलिपासा
 हरं स्वादु सौभाग्यं निर्मलं स्मृतं द्वात्रिंशत्त्रयं केयुं कं पूगफलसमन्वितम् एलालवंगकपूर्वैर्युक्तं तांबूलमुच्यते यथांलाभिभवै ह्यपि देयं हि
 जवराय च द्विजाभावे स्फुल्लमिन्द्ये तदभावे कुमारिका उद्यापनं कर्तव्यं यथा विभवसारतः श्रुभेहि मासे कर्तव्यं क्रसे वैवाहिके ततः पंच
 सप्त च संहिमान् सपत्नीकान् पूजयेत् पूर्वरात्रौ च संपूज्य लक्ष्मीनारायणकुम्भौ उभा महेश्वरौ पूज्यो ब्रह्माणंसा विख्यासह रतिं च पंच
 बाणं च पूजयेच्च यथाविधि कर्हिं सिद्धिं विद्यराजं लोकापालाश्च पूजयेत् रात्रौ पूजां कर्तव्या षोडशैरुपचारकैः तांबूलापस्करास्त्रिंश
 संस्थाभ्यो नरदेवताः पुरुषोत्तमार्थशार्दपाणये गुरुद्वज्जगत् अन्तायै यत्तपुरुषाय पुंडरीकाक्षाय नित्याय वेदगुणीय गोवर्द्धनाय
 स्तुतं ब्रह्मण्याय शौरिणे ईश्वराय एतां निहादशानामानि पूजनं हवने तथा घृतं वापाय सवापि पंचासृततिलोदनम् तत्तन्मंत्रैश्च
 होतव्यमष्टाविंशतिसंख्यया पर्णस्थापनपात्रचतूर्णपात्रं तथैव च स्वर्णसिंध्यमयवापि पंचलंसी सभवं सर्वशोभासमायुक्तां लोह

ज्ञापूगभाजिकां तेषांपूजाप्रकर्तव्यागंधपुष्पादिभिस्तथा पूर्णोद्दिततः कुर्याद्ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः तांबूलंस्फुर्योदद्याद्ब्राह्मणेभ्योतिष्ठ
 क्रितः मेधावीस्रभगः प्राज्ञोदर्शनीयश्च जायते फलेन तथ्यते ब्रह्मापत्रेण भगवान्हरिः दूर्णमीश्वरतुल्यैर्वदिरः कामतुसये कर्पूरैरालंबं
 दिजानोपचफलेस्तथा इन्द्राद्यालोकपालाद्यसंतुष्टाश्च भवन्ति हि वारिदः स्फुरवभाभोतिराज्यभार्मातचान्नदः दीपदश्चक्षुराभोति न च ताम्रपू लद
 नतः एवं कृते विधानेन सर्वाङ्कामानवानुयात् इति वायुपुराणे तांबूलव्रजोद्यापनं संपूर्णम् अथ मोनव्रजोद्यापनं नारद उवाच ब्रह्मन्बृहिस
 मर्त्यवैमौनव्रतफलश्रुभम् फलं किमस्य दानवाकथमुद्यापनं भवत् ब्रह्मोवाच शृणु नारद यत्नेन सावधानेन चेत्तस्मा चातुर्भास्ये ब्रतं कुर्या
 न्नौ नारत्यं ब्रतमुच्यते यस्याचरणमात्रेण गम्यते विष्णुर्भदिरम् विधितं स्पृश्वस्वामि शृणु नारद मन्सुखात् व्रतमध्ये ब्रतस्याने व्रतादौ वा
 यथाविधि उद्यापनं प्रकुर्वीति ब्रतसंपूर्णं हेतवे स्मालानित्यविधिं ह्नुत्वा कुर्यात्स कल्पमाहतः सर्वतो भद्रमालिख्य तत्र विष्णुं प्रपूजयेत्
 लक्ष्म्याशुतंतु देवेशं ब्रह्माद्या देवतास्तथा द्वारदेशे तु संपूज्योपपश्य शीलको जयं च विनयं चैव गदादीनां युधानि च मंडपतो
 र्गौर्युक्तं पदं वस्त्रेण भूषितम् स्फुरणप्रतिभातं त्रघंदांगरुडलांछिता उपचारैः षोडशभि रचयित्वा रमापतिम् रात्रौ जागरणं कुर्याद्रात्रि
 द्यादिमंगलैः दृतेनाष्टोत्तरशतं पावकं हवनं चरेत् अतो देवेति मंत्रेण ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः पीठदानं ततः कुर्याद्दंदादानं तथैव च घंटादा
 नस्य माहात्म्यं कर्तुं केन न शक्यते दीपदानं ततः कुर्याद्ब्रतसंपूर्णं हेतवे इदं ब्रतं मया पूर्वं कृतमु तानि हेतवे नैनव्रतप्रभावेन सृस्युत्यतिर्मे
 याकृता कर्तव्यं तु मयत्नेन सर्वकामार्थो भिदये य इदं कुरुते वत्स स सास्मान्मा मकीतनुः इति श्री ब्रह्मांडपुराणे ब्रह्मनारदसंवादे मोनव्रतो
 द्यापनं संपूर्णं अथ प्रपादानविधानं युधिष्ठिर उवा० कथं कृष्यात रंत्यत्र सारगद्धराभराः स्वत्यं नैव तु कालेन तथा दानेन मेव द कृष्याउ
 वाच विधानमेकमतुलं सामान्यं न रसेवितम् विधिप्रपारव्यं राजेन्द्र कथ्यमानं शृणुष्व नत् यस्मिन्पथि जलं नास्ति नास्ति नास्ति यामः समीपगः प्रण
 तत्र प्रकर्तव्या स्वर्गकामेष्मभिर्नरेः माधमासे सिते पक्षे शिवरात्रौ विशेषतः कुत्वालु मंडपं परम्यं च तु द्वारं स्मशानं भित्तम् छायाशीतमर्धाकाशो हट्टः
 स्तंभैर्विशीषतः एकवल्क्रादि वल्क्रावापू र्णेन स्फुरवाश्रमाः प्रागाणां पत्रबाहुल्यं तत्र कार्या विचक्षणैः हटां स्ताम्बमथानुरम्यान्वृज्यथान्वात्ममादि

तः पूजां चैव समादिश्य सर्वकामः प्रयत्नतः प्रावृडायाति यमवद्वैजलैः कुम्भान् मूपूरयेत् यवागूतत्र संयुक्तां व्यंजनैस्तु समन्विताम् अन्यैश्च बहु
भिद्भिद्वैः शर्करापापानकैर्युताम् तत्कलवणसंयुक्तं तांबूलंच यथाविधि प्रपाथामोजयेच्छत्स्याजलं वाकेवलं शभम् ब्राह्मणार्थं पृथक्पात्रं ब्र
ह्मचिह्नं नलक्षितम् स्वस्तिवाचनपूर्वे तु सर्वमेतत्प्रकल्पयेत् एवं विधाय प्रामोक्त्या विहृदि र्थमैकोविदेः शिशूनां जननीयदस्सत्सृडाहरणे क्षमा
सर्वेषामपि वर्णानां प्रपावैषोषक्षमा न दंतिपितरस्तस्य तु र्थातिकूलदेवताः स्तुवंति मनुजास्तु येनाश्वनिकृता प्रपा क्रतु कोटिशतैर्यजुषु
पयंचलभते नरः उद्यापनविधिं कृत्वा प्रपादानमनुत्तमं तस्याः सर्वाणि पात्राणि ब्राह्मणार्थानिवेदयेत् भोजयेच्च यथाशक्त्या ब्राह्मणां स्तोत्रयेत्
तः प्रपामादिरदानेन कृतकृत्यो भवेन्नरदुर्भिक्षाग्रसामान्नां श्रीविंदुसंभजलं तत्सुल्यं कृतलक्षेण हयमेतत्ततोधिकं एवं विधाय प्रामोक्ता
मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः वराचालधुवाराजन् सर्वकामविवर्धिनी कावडिस्थेन यत्नेन मार्गे तत्प्रापयेज्जलं इति श्रीभक्तिविष्योत्तरपुराणे मपान-
दानं सोद्यापनं संपूर्णम् अथ लक्षपद्मविधिः श्रीहिरुणावतं श्रेष्ठमुक्तिदं दुःखनाशनम् पुत्रपौत्रादिकं चैव कृपया मधुसूदन श्रीकृष्ण
उवाच शृणुराज न्यवस्थाभिमतानामधिकं व्रतम् सर्वदुःखहरं रक्षाणां सर्वकामफलप्रदम् लक्षपद्मं रंगवल्याशभं ममिसमारभेत्
गुरुशक्रास्तरहितैश्चक्रवर्णेन यत्नतः तंडुलैः पूजयेच्छुक्तेः सूर्यस्थं जगदीश्वरं उद्यापनं समाप्तोच्चक्रुर्थाद्यलेन सिद्धये संपूर्णं जायते ये
न तच्छृणुष्वप्रयत्नतः सूर्यस्य प्रतिमां कुर्यात्सर्ववर्णस्य च शक्तिः वेदिकायां प्रकर्तव्यं स्तिकां पद्मसंयुतं तन्मध्ये कलशं स्थाप्य रक्तवस्त्रे
ण वेष्टितम् पंचामृतेन संस्माप्य देवं तत्र प्रपूजयेत् गंधपुष्पास्तैर्दिव्यैर्धूपदीपादिभिः शस्त्रैः स्वरपणिभिर्मनपदां देवाय विनिवेदयेत् आवा
र्यं वरयेत्तत्र वेदवेदांगपारागम् ततो होमः प्रकर्तव्यं स्तिलान्यैः पायसैस्तथा अष्टोत्तरसहस्रं वा शतत्रयमथापि वा गायत्री मंत्रतः कुर्या
न्मूलमंबेण होमयेत् गोदानं च प्रकर्तव्यं सूर्यस्थं हरितुष्टये ब्राह्मणान् भोजयेच्छत्स्याशर्कराद्युतपायसैः नैश्चोपि दक्षिणां दद्याद्वित्तरा
क्या विवर्जितः प्रतिमां कलशं चैव दद्यात्पूजादिकं तथा अतो देवं तिमंत्रेण आचार्याय निवेदयेत् प्रदक्षिणां नमस्कृत्य कुर्वाणं भिक्षुं तांज
लिः श्रीकृष्ण उवाच एतन्नेव तमारव्यात रक्षाणां कामफलामये पुत्रपौत्रादिसंतानवृद्धार्थं कुरु नंदन यानारीकुरु ते भक्त्या हरिस्तस्याः प्र

सोदति इति श्रीसूर्यपुराणे लक्षपद्मकरणोद्यापनसंपूर्णम् अथ लक्षदीपदानविधिः स्कंदलवाच रुद्रसंख्याशिवायाथ अपरे
 दीपपुत्तमम् वर्षमेकतदर्धवावर्षद्वयमथापि वा लक्षसंख्यातदर्धवाहिलक्षं वा स्वशक्तिः लक्षदीपं प्रकुर्वीत नराः परमार्थिकाः
 घृतेन ये प्रकुर्वीति तेषां पुण्यं वदामि ते दीपमालायथाशक्त्या कार्त्तिके च दद्यान्विताः यावत्कालं मञ्जुलार्त्तदीपाय स्थशिवाग्रतः तावद्युग
 सहस्राणि स्वर्गलोके महीयते कैः संभ्रमेन च तैलेन दीपाद् दद्याच्छिवालये तेन पुण्येन कैलासे वसते शिवसन्निधौ अतसीतैलसंयुक्ता
 नदीपाद् दद्याच्छिवालये दशपूर्वनिदशपरानुक्तो गच्छेच्छिवालये ज्ञानिनो हि स विष्यन्ति दीपदानफलेन हि तिलतैलेन यो दीपान् दद
 ते च शिवालये तेन जस्विनो महीभागाः कुलेन च शतेन वै तैल युक्ताः कृता दीपादापिताश्च शिवालये आर्त्तिक्यं च संपूरयेत् कुर्वीति दिने दिने
 ने प्राप्नुवंति सायुज्यं नात्र कार्या विचारणा लक्षदीपस्य संपूर्ये कार्यमुद्यापनं बुधैः उपवासं प्रकुर्वीत पूर्वस्मिन् दिवसे तदा कर्षमात्रं स्वर्गे
 न तदर्धार्धेन वा पुनः प्रतिमांशं करस्याथ उभयासाहितं स्यात् आचार्यं वरयेत्तत्र अभिज्ञं वेदपारगम् कलशस्थापयेद्वाधौ स्वस्ति वाचनपू
 र्वकं उमा महेश्वरं रस्यं स्थापयेत्कलशोपरि उपचारैः षोडशभिः पूजयेच्च पृथक् पृथक् रात्रौ जागरणं कुर्वीत सुराण्यवणादिभिः प्रातः स्नान
 विधया यद्वा होमकर्म समाचरेत् तिलसर्पिर्देवं श्रापि चरुणा बिल्वपत्रकैः आभ्यसुते च मृत्युं कस्यो जातादिमंत्रतः शतमष्टोत्तरं हत्वा होम
 शेषं समापयेत् उमा महेश्वरं देवं पूजयेत्तु पुनर्वती प्रतिमां वस्त्रसहितं आचार्यो यानि वेदयेत् सहिरण्यां सवत्सा च धेनुं दद्यात्प्रयत्नतः अ
 नेन विधिनयाय स्तुवतमेन तस्माच्चरेत् स भक्त्या विपुलान् भोगान् शिवसायुज्यमाप्नुयात् आक्षणां भोजयेत्पश्चाद्दक्षालं कर्मभूषणैः
 गुरोराज्ञां गृहीत्वा तु भ्रंजीयाद्बुधभिः सह एव यः कुरुते तस्यौ लक्षदीपमदीपनं नरो वाप्यथवानारी सोऽश्रुते पदमव्ययं ज्ञानमुत्पद्यते न
 स्य संसारमयनाशनम् सर्वपापक्षयकरं जन्मजन्मार्जितं च यत् बाल्ये वयस्सिप्पसाप्येव नैवापि यत्कृतं वार्धकेऽपि कृतं पापतत्सर्वेन शयति शु
 बम् सर्वपापविनिर्मुक्तो भुक्त्वा भोगान्वाही तले सर्वोक्ता मानवाप्याय सोऽश्रुते पदमव्ययम् इति श्रीस्कंदपुराणे लक्षदीपोद्यापनसंपूर्णम्
 अथ लक्षदूर्वापूजनविधिः शृंगरसेन उक्ता च लक्षपूजाविधिसंम्यक् कथयस्व मभाग्रतः यद्वत्वाभाणि नः सर्वे भवंति स्म रवभाणि नः

आवणोचचतुर्थ्यां तु भौमवारोयदाभवेत् शस्त्रोद्दिवासरेषां पि पूजा कर्मसमारभेत् दंपत्युचतुः चक्रवर्ती चृपीजास स्तेनदंतिनवैगमः
आवाक्यां तु दारिद्र्या किं देयं तृप्तिकारकं नदी नदजले योद्धि रसं रत्ने न पि पूर्यते विदुमात्रेण सह सासकं यथैव द कौण्ड
ण्य उवाच भक्त्या दत्तं स्वल्पमापि बहु तृप्तिकरं मम अभक्त्या यच्च दमेन बहु दत्तं तथा भवेत् दंपत्युचतुः आवयो न गृहे किंचि-
च्छुभं वस्तु हि ज्ञो न म पूजाये गणनाथस्य मातृदूवां कुरुताः पूजिता गणनाथस्तु स एको ह्यवशिष्यते भक्त्या दत्तः स एको पितृस
ये स्यात्स दीयताम् कौण्डिण्य उवाच विरोचना ददौ तस्मै अल्पा वाक्यं न दीरितम् एकदूवांकुरं भक्त्या तेन नृसो भवद्बुजः शाल्यन्
पायसान् च नाना पक्वान्मेव च व्यंजनान्यपि तस्यो गिलेत्स्य चोष्या न्येन कथा भक्त्या विरोचना दत्ते जातदूवांकुरे शिवलम् गृहोत्सा
द्वाह्येण स्तुतु बुभुक्षुः परया मुदा तस्मिन् दूवांकुरं भक्त्या दत्तेने गार्थ भक्षिते प्रशमः स्याद्द्विजस्य ते स्तुणा ज्जन वरानलः तस्मि
अपरमानेन मात्मानं क्षणमाभतः आलिङ्गितं त्रिशिरसं तृप्तो हर्षयन् हिजः तत्पाज कुत्सितं रूपं मकदौष्टूद्रजाननः चतुर्भुजो र-
विंदाक्षः शुं डा दंडो विराजितः कमलं परं शम्भालां दत्तं करतले दधत् महाहं मुकुटो राजनं कर्णे कुण्डलमंडितः दिक्वस्त्रपरीधानो दि
व्यगंधानुलैपनः उवाच तौ प्रसन्नास्त्रा दंपती स गजाननः धृणी ततं वरं शीघ्रमनसा योय इच्छितः तावूचतुः जन्म जन्मान्तरे वापि
भक्तिरस्तु दृढाः वयोः मुक्तिर्वादीयतां देव अस्मात्संसारसागरात् नायाचे किंचिदन्यं हि पादपद्मादिभानन कौण्डिण्य उ० इति
तद्वाक्यमाकर्ण्य तयो युक्ता गजाननः पुनरालिङ्ग्य मदे भक्तिं त्रिपुरसूदनः एतस्मान्पूर्वभारोस्मै दीयतां दीयते स्मर्षा अगस्त्यभ
क्षणाद्देवो न तृप्तिं च समाप्यौ दूवांकुरेण चैकेन तृप्तिं च परमावयौ इति सम्यक् समाश्रित्य माहिमानं परं शम्भं दूवांसमर्पणेनैव स-
भवेत्सर्वकामदः इति हासमिमं भक्त्या शृणुते आवयेच्चयः स पुत्रधनमाप्नोति स्वर्गलोके च मोदते गजानने च यो भक्तिं निष्कामो भोश
मा मुयात् अल्पा पीत्य भिती हासं आश्रयात्संशयपुनः प्रपेदे हं दत्तं ज्ञात्वा कौण्डिण्यो मुनिर्ब्रवीत् आश्रये शृणु मे वाक्यं संशयस्यापनु
तये यद्ददाभिहृदि स्थस्य मया ज्ञातं स्यते न धे एकदूवांकुरं गृह्णा गच्छ शीघ्रं बिडो जस वदाशीर्वचनं पूर्वं पश्चाद्वाचस्वक्राचनं दूवां

कुरेणतुलितं गृहीत्वा तु इहानय नन्यूनं नाधिकं ग्राह्यं तस्य भाराच्छुष्मानने आज्ञां प्राप्य सुनेः सातु प्रस्थिता सार्थं सिद्धये एकं दूर्वीकुरे
 गृह्य शक्रसन्निधिमाययौ तमुवाचाथ यां शक्रदेहिमेकां च नं शक्रं याचितुं त्वां समायातामर्तुं वाक्यात्सरे शवर इन्द्र उवाच किमर्थं त्वमि
 हायातामभाज्ञामेपितामवत् मया तु मेपितं तस्य स्वशाक्त्या तु स्रवणं किं आश्रयो वाच दूर्वीकुरे स्थितुं लया यद्भवत्कायं न रक्तं मत्तं दुर्लभं
 शविभर्तस्त्वं न्यूनं न च यतोधिकम् इन्द्र० दूर्वीकुरे समारणं मेनास्ति द्रव्यं शक्रमानने कुबेरभवनं गच्छ जातं रूपं न दास्यति इदं देणं प्रीतिना
 साध्वीषु निपत्नीमया सह प्रपितं भवनेन द्यौर्द्विदूर्वीभिर्नयनम् कुबेर उवाच अत्याश्चर्यं महमन्ये सुनेः शक्रस्य चाश्रये मोहाविद्यो न जानाति दूर्वीकुः
 भिनो कियत् कांचनेन किमेतेन बहुलं न च्छते कुतः आज्ञा पयच्छन्थाशं कोशकारधनस्य च देहि अस्याभिनं स्वेच्छं सुनिपत्याममाज्ञायौ एव
 अत्वा ददौ तस्यैव इलं कांचनं तु सः न जयाह भयाद्भूतु दूर्वीधिकं विशांकया स्वर्णकारतुलायां तं दूर्वीकुरमधारयत् नाभं वत्तु लया तस्य प
 र्याप्तं तं तु द्वादकम् वणिक्तुलासमानिता तत्रापि नाभं वत्समं तैलकारं समानीतानां जातानां पूरणक्षमा धृते महत्यं तोक्षितं हाटकं दत्तमेक
 तः दूर्वीकुरेपि तत्रापि अधस्ताद्यानि भारतः अन्यदल्पददौ तं च कुबेरः कांचनं बहु तदपि नाभं वनेन समं दूर्वीकुरेण च सर्वकोशगतं द्रव्यं दत्तं
 गुरुतरं महत् तथापि नाभं वत्तु त्वं तेन दूर्वीकुरेण च पत्नीमाहूयतां माह कुबेरः कोतुकावितः कुरु महाकृतः सुभूधरा रोहणमग्रतः न सम
 चेत्स भारोऽस्य निजसत्वरिरक्षया पतिव्रता ज्ञायानस्य धृदमारुरुहेतदा न तोपिनसमाजातातनः सर्वेऽपि रांदौ धृदमर्थं कुबरोपिनोर्ध्वजा
 नो कुरस्ततः अत्वा दूतं सुखादिं दोगजारूढः सभाययौ स्वकीयद्वयसहितौ धृदमारुरुहेतदा न तोपिनसमाजातातनः सर्वेऽपि रांदौ धृदमर्थं कुबरोपिनोर्ध्वगमनत
 खोगतश्चिंतां किमेतदिति चिंतयन् विष्णुहरं च संस्मारतत्रारां हणकाम्यया शिवो विष्णुः सभागत्य धृदमारुरुहेतदा तथापि नोर्ध्वगमनत
 दादूर्वीकुरस्याहि शिवो विष्णुः कुबरोपि आश्चर्यं समपद्यत चरुणो दग्निरुतो कोऽडिन्य च समाययुः देवादेव वर्षयश्चापि सिद्धि विद्यायै रोगाः
 दिन्तां ते समनुभासे यथा गच्छंति पक्षिणः नमस्कृत्य सुनिं सर्वे मोक्षं विधाधरो रगाः सर्वे ऊचुः अज्ञानं विलयं यातं दर्शनाब्जो मुने तव पूव
 पुण्यभवा दये कल्याणं नोभ विष्यति तत्र पत्न्याह तं सर्वं सर्वेषामनघस्तु तम् महिमानं न जानीमो दूर्वीकुरसमुद्रवम् एव दूर्वीकुरतुलोत्रे

लोक्यमपि नाभवत् गजाननशिरस्थस्य त्वया मन्त्र्यापितस्य च जानीयात् महिमानं कः सम्यक् दूर्वाङ्कुरस्य च गजाननैकभक्तस्य तपतस्तपोभृशम् तवापि महिमानं को जानाति भव न त्रये एवमुक्त्वा सुनिर्सेवपूज्यमानं गजाननं सर्वे सभायाश्च यजुस्तुष्टुर्ननु तजुः न ब्रह्मानहरिः शिवेन्द्रमरुतो नाग्निर्विवस्वान् मरुच्छेयो शेषकलानिधिश्च वरुणो नो चन्द्रमाना शिवो नो वाचा मधिपो न चैव गरुडो यस्य सा धिपो नागिरामा हस्त्यं परिर्वेदवेदनिर्गमैरज्ञानरूपस्य ते एव स तोष्य सर्वे ते देवदेव गजाननं मुनिचसममुप्राप्य ययुः सत्संनिकेतनं आश्रयापितो ज्ञात्वा दूर्वाभाहात्यसु नमम् बिम्बस्ताभर्त्तवाक्येन सा दूर्वा पर्यपूजयत् विद्मेश्वरं सर्वदेवं सर्वदूर्वाभिरर्चितम् मणनाम च कौण्डिण्यभर्तारं सत्यवादिनं उवाच तमसन्नात्सा स्वात्मानं निन्दतोभृशम् मोदृशी नैव दुष्टास्मि पतिवाक्येन शासिता विशेषविदुषा स्वाभिन् विशेषविदुषा त्वया सम्यक्कृतं मविमो सर्वभूतदयावता तत्समस्वापराधं मे त्वामहं शरणागता तेतः प्रातः समुत्थाय दूर्वाभादाय सत्वरौ स्नात्वा देवं समभ्यर्च्य दूर्वापणाम कुर्वताम् अनन्यभक्त्या ज्ञात्वा तौ दूर्वाभाहात्यसु नमं सायं प्रातर्देवं दूर्वापूजयंतौ निरंतरं त्यक्त्वा यज्ञं भ्रतं दानं ज्ञात्वा देवो गजाननः कृपया परया विष्टो स्वधामप्रत्यचोदयत् गणाङ्गुः अगाधं वर्णितं दूर्वाभाहात्म्यमिदमुत्तमं अशेषवर्णने शेषो न शक्तिः समपद्यत त्रैलोक्यं तुलया त्यस्यानसंजातं महासुने दूर्वातिस्मरणात्पापत्रिविधं विलयं यजन् तत्स्मृतं स्मर्यते देवो यतः सोऽपि गजाननः इति चिन्तामणोः क्षेत्रमहिमा वर्णितः स्फुटं अवगणात्कीर्तनाद्भ्यानादुक्तिमुक्तिफलमदः एतस्मात्कारणाद्दानत्रयाणां प्रेषितं शतं रासभस्य सुखादूर्वागतादेवोपरिमो चांडालशीतनाशाय आनीता तृणभारतः वायुना प्रेषिता सापि गता दूर्वा गजानने यतश्चास्य प्रिया दूर्वा संतुष्टो सोऽपि नायकः निःपापत्वा अयाणां च सान्निध्यं दत्तवान्भिजं गंधमात्रेण दूर्वायाः संतुष्टो जायते विसृज्य मन्त्रो वर्ति भक्त्या वै किंपुनर्भस्मकापणात् आत्मणाङ्गुः इति दूतमुखाद्वाजन् संश्रुतो महिमा तदा दूर्वाया सुभिभिः सर्वैः सपृष्टो न च संश्रुतः स्नात्वा दूर्वाङ्कुरान् गृह्य युयुस्तु स्ते विनायकं सेवकाश्चापि दूर्वाभिरानर्चुः श्रीगजाननं आसनं सर्वोद्वेदहास्तेजसा सूर्यवर्चसः शृण्वंतो दिव्यविद्यानां नानारावान् समनतः विमानवरमारूढा दिव्यरत्नानुलेपनाः यानां वैनायकं धाम केचिद्गुणं च धारिणाः नरानागारिकाः केचिदागतास्तं महोत्सवं द्रष्टुं दूर्वाभिरानर्चुरेकविंशत्युत्कृष्टं

कृ शुक्लाभोगांश्च ते सर्वे गणेशस्थानभागमन् विमानमपि चलि तमूर्ध्वं न लुण्ठयन् नैजसः तस्माद्गणेशभक्तेन कार्यं दूर्वाभिर्चर्चनम् न करोति न
 रोयस्तु प्रसादात्ताभिर्चर्चनं चांडालः स तु विज्ञेयोनरकान्वाभुयाद्बहून् न तन्मुखं निरीक्षेत कदाचिदपि मानवः यस्तु दूर्वाभिः पूज्येत तदेव देवंग
 जाननं तस्य दर्शनं तोन्योपि पापी शरद्वलमाभुयात् लक्ष्मसंख्यां कदूर्वाभिः पूज्यं धोगजाननं तं नापि कोट्युजिता कृता दूजानराशयः
 ब्रह्मोवाच उद्यापनं च कुर्यात्तु देशकालानुसारतः माघे वा कार्तिके भाद्रपदे वा अथ वक्रोपि वा अन्येषु पुण्यमासेषु वत मेतत्समाचरेत् मा
 नः स्नानं विधायाथ दंतधावनपूर्वकम् धीतवस्त्वधरोभृत्तानित्यकर्मसमाचरेत् देवपूजाय हं वापि देवालये यथापि वा गीमये नाशु नि
 व्याशु धातुना मृन्मयेन वा पंचभिर्ब्राह्मिणैः साहं कृत्वा च स्वस्तिवाचनं नादोऽप्यद्भुतं कुर्वीत लक्ष्मपूजां विधौ ह्रजः प्राणायामत्रयं कृत्वा देशकाले
 स्मरेत्सुधीः गजाननं च तुर्बाहुं एकदंतं विपाटितम् विधाय हं स्माविधेशं हेमपावासनस्थितम् तथा हेममयीं दूर्वां तदाधारे व्यवस्थितां संस्था
 प्य विभ्राह्मतरं कलशोत्तमभाजने वीक्षितं रक्तवस्त्रेण सर्वतोभद्रमंडले पूजयेदुक्तकुसुमैः शमोदूर्वाभिर्चर्चयेत् गंधपुष्पैश्च धूपैश्च दीपै
 र्भवेत्तौषकैः पश्चादंधादिदूर्वाभिर्चर्चयेद्गुणनायकं गणाधीशं सहस्रेण अथवा शतनामभिः सत्संख्यासंफलापूजां संख्याहीनं तु निष्फ
 ला एवं संपूज्य विधिवत्पूजां ते होममारभेत् आचार्यं वरयेत्सूर्वैर्भक्तिभिश्चैकविंशतिः गणानां त्वेति मंत्रेण अयुतं होममाचरेत् अथ वा
 दूर्वा मंत्रेण अयुतं तु समाचरेत् दूर्वामंत्रः तदूर्वे मृतजन्मासिर्वदितासि स्फुरास्मरैः सोभाग्यं संततिं देहि सर्वकार्यं करोष्वयं यथाशाखाय
 शारवाभिविस्तृतासि महीतले तथा मभापि सतानं देहि त्वमजरामरम् सहस्वनमभिर्होमं त्वाहाकारसमन्वितम् मधुभिर्धैस्तिन्नेर्लो
 जीः पृथुर्कैरिक्षरवडकैः लडुक्कैः पायसान्नेन सद्युतेन हुनन्तः पूर्णाहुतिं ततः कृत्वा बन्दिदानं ततश्चरेत् होमशेषं समाप्येत ब्राह्मणान् भो
 जयेत्ततः आचार्यपूजयेत्पश्चाद्दक्षालंकारमूषणैः एवं ब्रह्मणा दिष्टं त्रंतं लोकोपकारकम् तदेतत्कथितं तेषां कुरुस्तु चार्थमादरात् इति ना
 नाविधौ राजन महिमा कथितस्तव सेति हासस्तु दूर्वाणां अवणात्पापनाशनः नारत्येयो दुष्टबुद्धेस्तु प्रियपुत्रे निवेदयेत् यद्दंष्ट्रेण यादृक्
 बाजपेयफलं लभेत् इति गणेशपुराणे उपाननाकां देवमाहात्म्ये लक्ष्मदूर्वापूजोद्यापनं संपूर्णम् अथ शिवस्तु सप्तदक्षिणा वि

धिः युधिष्ठिरउवाच पुरातुऋषयः सर्वे नैमिषारण्यवासिनः शौनकाद्यामहात्मानः सर्वेशास्त्रविशारदाः तीर्थयात्रामसंगेन गंगाद्वारं
मुपागमन् तत्र स्नाताकृतजपाविधिवद् न दक्षिणाः यावत्स्फुरोपविष्टास्ते हर्षे निर्भरमानसाः तावत्ते ददृशुस्तत्र सूतशस्त्रार्थकोविदम्
ददर्शसोपितास्तत्र ऋषीन् विगतकल्मषान् ननाभदंडवद्वक्त्यान् श्वापिप्रतिपूजितः तेषु कुः परमातिथ्यं कुशलं भजनमेव च स्फुरोपविष्टं
तं सूतं प्रपच्छुरिदमादरात् ऋषय ऊ० सूतसूतमहाभ्राजान् चिरदृष्टो मिसूत्रतः कस्मिन् तीर्थे वा देशे कालोद्दिष्टं हतस्त्वया त्वदृशेनेन सो
रम्यं तु जातं नः परमाद्भुतं किं विधिं ज्ञातुं भिच्छामस्तच्छृणुष्व महामते त्वयोक्ता विविधा भ्रमास्तथानाविधाः कथाः व्रतानि च विचित्राणि
मनोरथकराणि च इदानीं वंदे वस्य व्रतं परमपावनं यत्कृत्वा सर्वमिष्टिः स्यान्नराणां वाञ्छितमदम् सूतउवाच सम्यक्पृष्टं भ्रूषिगणा
व्रतं देवस्य च्छादुतम् ममापि कथितुं हर्षे जायते नात्र संशयः युधिष्ठिरउवाच० धर्मा बहुविधाः प्रोक्तास्त्वयानतः फलप्रदाः इदानीं श्रोतुमि
च्छामि व्रतं संपत्करशभं श्रीकृष्णउवाच शृणुराज न्यवस्थाभिः शिवस्य व्रतमुत्तमम् लक्ष्मप्रदक्षिणानामव्रतमस्ति सुदुर्लभं ब्रह्मस्य
संरापस्य गुरुदारावमर्शिनः संकीर्णकानि पापानि संकलीकराणि च मर्काण कानि पापानि मलिनोकराणि च भ्रातृपत्नीसुतादीनां गमि
नः काममोहिताः गुरोर्वैश्वासदोनस्य व्रतं भ्रातृस्वपापिनः संध्याकर्मावहीनस्य जगत्सङ्कार्गवर्तिनः दासो वैश्यासंशिनश्च चाडालीगाभिर्नल
था परस्वहारीणाश्चापि देवदव्यापहारिणः ब्राह्मणद्वेषिणश्चापि घृतिच्छेदकरस्य च रहस्यमेदकस्यापि रहसि कृतपापिनः ब्रह्मयज्ञविहीन
स्य दुःशास्त्रनिरतस्य च गुरुनिंदादिश्रोतुं श्रुतुरुद्रव्यापहारिणः ब्रह्महत्यादिपापानां प्रायश्चित्तं यदीच्छसि संकलीकराणां नोत्तममिनीकरण
स्य च अपात्रीकरणानां च प्रायश्चित्तं यदीच्छसि भ्रातृपत्नीसुतानां च गमिनः शयनं तथा भ्रातृपत्नीवधूनां च दच्छयागामिनां तथा लक्ष्म
प्रदक्षिणानामव्रतं कुर्यान्महीपते संध्याकर्मादित्यागस्य च चाडालीगाभिर्नलसुवै दासो वैश्यासंशिनश्च संशयातिन संशयः कर्तुं न संवृत्तीनां सदा
विजयकारणं किमेभिर्बहुभिर्वाक्यैः कथितं श्रुतुनः पुनः दारिद्र्यानां पुण्यं सर्वेष्वयं प्रदं शिवम् दुर्लभं सर्वमर्थानां पुत्रोत्तमवर्द्धनम् यो
यान्धार्यते कामान् सुतानां मोतिमानवः ऋषय ऊचुः सूतसूतमहाभाग वेदविद्याविशारद यथा प्रदक्षिणाकार्या मनुजैर्विधिपूर्वकम्

सूत उवाच एवमेव पुरा पृष्टो भगवान् शिवया शिवः तद्ब्रवीमि मुनिश्रेष्ठाः शृण्वन्तु विधिमुत्तमम् देव्युवाच भगवन् देवदेवेश प्रदक्षिण
विधिं वद शिवलक्षणेन नाश्रुनिःशेषः पुण्यवान् भवेत् श्रीमहादेव उवाच श्रावणे माधवे ऊर्जे माघमासे व्रतं च नृलिंगप्रदक्षिणाः
कुर्यात्सुन्दरी विधिपूर्वकाः श्रीदेव्युवाच लिंगप्रदक्षिणे देव नियमाः केषवन्ति तान् वदस्व तितदा रात्रिपराया दक्षिणानिधौ शिव उवाच
प्रतिग्रहं परान् च परदाराभिभाषणम् परस्वग्रहं त्वेहादसद्धानीं च वर्जयेत् अस्मात्पापिनां संगेन कुर्यात्सयतो नरः असत्समागमा
त्सर्वानिः फलजायते नृणां ममद्रोहपरैः साकं न व्रजं दृष्टुं निन्दकैः परापवादं नो कुर्यात्सरद्रोहं न कारयेत् निदाच गुरुशास्त्राणां शिवधर्म
नात्मनाम् तीर्थलिंगातेषां निदानं कुर्यात्तु कदाचन अस्महत्यादिपापानां प्रायश्चित्तं न चापरं शिवलिंगे महादेवैकुर्वन्ति प्रदक्षिणाः अनन्तं कश्चि
शृणिन् भवेत्सर्वेन संशयः शिवपतेः प्रत्यहं च पूजाकार्या प्रयत्नतः उमापतेः पूजेन न सिद्धिर्भवति नान्यथा एवं यः कुरुते मर्त्यो व्रतमेतत्सुदुर्ल
भं यं चिन्तयते कामं तं तं मा भोत्य संशयः शिव उवाच लक्षसमाय पञ्चानुक्त्या दुद्यापनव्रती एवं स पाद्याविधिं वच्छुभे मासैः शुभे दिने देव्युवाच
व्रतस्योद्यापनं कर्म कथं कार्यं च मानवैः को विधिः कानि द्रव्याणि कथयस्व मम प्रभो ईश्वर उवाच शृणु भद्रे प्रयत्नेन लोकानां हि तं काम्यथा उ
द्यापनविधिं चैव कथयामि तवाग्रतः यथा संजायते वित्तं भक्तिः श्रद्धा समन्विता सा एव व्रतकालश्च यतो नित्यं हि जीवितं कामको धाद्यहं कारहे
षोपैशून्यवर्जितः संपाद्य सर्वे संभारान् मंडपतत्रकारयेत् प्रातः स्नानां शान्तिं सूत्रां कुर्यादुद्यापनं बुधः मासतिथ्यादिसंफल्य कुर्यात्स्वस्थयेन तं
तः पुण्याहवाचनं कार्यमाचार्यवरणततः ततो ब्राह्मणमाहूय देवदेवांगपारंगं आचार्यवरयेत्सूक्तं क्रतुलोकं कादशैः सह देवांगरे नद्यांगैश्च शत्रूनां स्वायम्
दिरैः पुष्पमंडपकां हलापट्टकुलादि वैशिष्ट्यां न न्यधो लिंगतो भद्रं च यत्प्रसृणान्ति तम् अव्रणमजलं कुंभं तस्योपरि तु विन्यसेत् सांघर्षो रश्मिनां
संभृन्मयं वापि कारयेत् तस्यापरि न्वसेत्साव्रतां संभृन्मयं वेंणवम् कुंभोपरि न्वसेत् देवसु मया साहिनं शिवं उमा महेश्वरी मूर्तिं पूजयेत् हृषभं स्थिताम्
ब्रह्माणं दक्षिणे भागे सा विद्या सहस्रप्रभम् को वैश्यां स्थापयेद्विष्णुं लक्ष्म्या सहगरुत्पता महेशं स्थापयेन्मध्येशि वा दृषसमन्वितं ततः पूजां
विनिर्वर्त्य महासंभारं विस्तरेः परमान्नं च नैवेद्यं भक्त्या देवाय दापयेत् उपोष्य जागरं कुर्याद्वात्रो सत्कथया सुदा ततः भस्मान्नसमये स्नात्वा शक्र

दृजलेशरुचिः मृदाचस्थंडिलं कार्यं कुर्यादग्निमुत्पन्नतः प्रदक्षिणादशांशोनहवनं कारयेद्दुती हवनस्य दशांशोनतर्पणं कारयेन्नतः तर्पणस्य दशांशोनमार्जनं कारयेन्नतः प्रदक्षिणादशांशोन ब्राह्मणान् भोजयन्सुधाः स्वशारवोक्तेन विधिन होमयेद्दुदमन्कैः मूलमंत्रेण गायत्र्या शंभोर्नमि सह स्तुतं पत्न्या शस्यसाभिर्द्विभ्ययवव्रीहितिलाज्यकैः पूणाहुतिं ततो दद्यात्कृत्वा स्विष्टकृतादिकं होमांते च गुरुं पूज्य स पत्नीकं स माहितः प्रतिभां कुंभं सहितामाचार्याय निवेदयेत् शंभो प्रसीद देवेश स वलोकेश्वर प्रभो नवरूपप्रदानेन मयः समुत्पन्नो रथाः यद्दत्तया देवदेवेश मया ज्ञानमिदं कृतं न्यूनवाथकीयाहानं परिपूर्णं तदस्तु मे अनेनैव विधानेन यद्दत्तमाचरेत् ययं नितयते कामं तं तं मा मोतिमानवः इह लोके सः सर्वाभूता शुक्ताभोगान्यथेप्सितान् अंते विमानमारुह्य शिवलोकां समगच्छति इति स्कंदपुराणे शिवप्रदक्षिणावृत्तोद्यापनं संपूर्णम् अथाश्वत्थप्रदक्षिणाविधिः अपि रूवाच भगवन् सर्वधर्मज्ञ सर्वशास्त्रविशारद स्थाणो पुनर्विहीनानां नराणां सुखसंपदाम् उपायं चेवं मे ब्रूहि स्मृतं सिद्धिः कथं भवेत् अथर्वण उवाच पुरा ब्रह्मादयो देवाः सर्वे विष्णुं समाश्रिताः अपृच्छन् देवदेवेशं राक्षसैः षोडशैः कथं भवेच्च तच्छानि रस्माकं वद निश्चितम् ऋषय ऊचुः पत्न्या शलं कथं मां ब्रह्मणो वैमहात्मना वद त्वं च शिवो वापि विष्णुर्वै पिप्पलो भवत् बालरिव ल्या ऊचुः ब्रह्मणालु पुरा सृष्टाः सर्वदेवाः सवासवाः मिलित्वा सर्वगैर्तेजसा व्याणं वाक्यमब्रुवन् ब्रह्मा न सर्वोधि को रुद्रः सर्वदेवं षु पठ्यते कर्तुं तद्दर्शनं देवगच्छामो भवतां सह इतींद्रादिवचः श्रुत्वा सर्वदेवपुरोगमः ब्रह्मा कैलासमगमत्सर्वदेवगणैर्दृतः शिवहारं सभासाद्य देवाः सर्वेऽपि संस्थिताः नश्यते हारणालः शिवश्चाभ्यंतरे स्थितः गंतव्यवान् गंतव्यमस्माभिः शितिसृष्टिर्भूते पराहं नृप अथास्मिन्निवृत्तयामेव तव्यमेव वा एवं चिंतयमानैस्ते नारदो मुनि सप्तमः पुरा हृद्यो देवदेवैस्तमूचुः प्रणताश्च ते देवा ऊचुः मुने वेदविदां श्रेष्ठं मुहिमं ननु शोभनम् किं करोति महादेवो गंतव्यवावनांतरे नारद उवाच चंद्रनाशदशायां तु देवाः संप्राप्य तं गृहात् तस्मात्कश्चिन्महाविभ्रा भवतां सभा विध्यति किं करोति शिवश्चेति प्रश्नो ह्यनेन तथा विधोः तस्मात्संभोगं कार्यं यं वनेनेत्रिपुरांतकः इन्द्र उवाच सर्वेषां मे वदुःखा नां नाशकर्ता दिवस्पतिः मय्यागते कथं नाशो देवतानां भविष्यति विभीषणाथ देवानां वल्गानां चाक्रोन्मुनिः इतींद्रस्य वचः श्रुत्वा-

ल्याकुलोभ्यन्मुनिस्तदा कथंमद्वचनं सत्यं भविष्यत्यद्यवज्जिणि अद्यमद्वचनं सत्यं यादिशोघं भविष्यति लक्ष्मीनारायणमुदंकरिष्येन्ननु
 तमं एवं संचित्य मनसा नृणां भूत्वा सुनीश्वरः इन्द्रो विचारयन् देवाः किमिदानीं विधीयताम् ततो वज्रीदक्षवाचेदं वन्दे मद्वचनं नृणु गृहीत्वा विप्र
 रूपं तं शिवस्याभ्यन्तरं विशा यदि प्रसंगोऽस्य स्याकं तदा वार्ता निवेदय यदि नास्ति प्रसंगश्चेद्वा च कलेन याहि च अवध्यत्वा दनाड्यन्वाऽद्विदुः क
 त्वेन तद्भुज इति देवं दत्तवचनं श्रुत्वा वह्निस्तथा करोतु अभ्यन्तरं दर्शय शिवया सह संगतम् शिवया पितृसौ ह्येते लज्जिता भोगमत्यजन्तु
 सिकोसीति संपृष्टो भिक्षुः कोहं दूधायुतः हृदोऽस्म्यर्थोऽस्मिदानीं स्मिभोजनं मदीयताम् तेनाहृष्टमिति ज्ञान्वा पावर्तत स भोजनम् सौ पिषु
 त्काममाचारं वेत्तु संप्रस्थितो बहिः तस्मिन्नेव क्षणे गमो नारदः पार्वतीयो शिरानिधाय पार्वत्याः शदयोः सरुरोदह अहो बालकः किं जान
 तच्छीघ्रमभिधीयतां करोमि निष्कृतिं तस्य साध्यासाध्यस्य नान्यथा भानवन्तु न शक्नोमि दूषहासस्यः क्षरणम् कृतं यथेदं द्विदेव स्तथा कोन्यः कश्चि
 ति इति तस्य वचः श्रुत्वा पुनः पुनरपृच्छत मुद्रयित्वा ततो नेत्रे कराम्भ्यां समुनीश्वरः उवाच वचनं नीच सुखो सोग ददाक्षरम् नारद उवा
 च इन्द्रोऽयं युवयोर्भोगं देवताभ्योऽहं दर्शयत युवयोश्च कृतानि दानां श्रुत्वा दुःखितो भूतम् भोगविच्छिन्नये वन्दिः प्रेषितो दिजम्भुदः अ
 थवा किमनेनापि कथनेन ममांखिके जगन्माता सिदेवित्वा काने स्यादुपहासता इति तस्य वचः श्रुत्वा पार्वती कुटुमानसा स्फुरदोऽग्नन्ते
 वा हस्वातां नारदोऽर्थो देवान्प्रतिदक्षवाचेदं संभोगाद्दिरतो हरः आगम्य नादर्शनार्थं दूरतोऽभ्यो विन्नोक्तिः वन्दे रेव वचः श्रुत्वा देवं द्रुः भोग
 णोऽर्थो प्रणिपत्य महादेवं कृतां जलिषु दोभवत् हस्वातया विधेशं कृतां पार्वती वाक्यमब्रवीत् अहं ल्याजान् दुःशस्त्रम् सह स्मभगवोऽसव इय
 हासः कृतो मेऽद्य फलं न त्समवाप्नुहि यावत्स्यः संति देवानां नार्यो वै सर्व एव ते अजानत स्त्रोमस्त्रवानिशां भिनः सन्तु स्त्रियः इति देवावचः श्रुत्वा
 कंपिताः सर्वदेवताः अस्म्यविष्णुमहेशाद्यास्तु ह्युजगदं विकाम नतो देवीममन्नाभूदेवं द्रवाक्यमब्रवीत् देवामद्वचनं मिथ्याधिकालेऽपि न
 जायते तस्मादेकांशतोऽहं सार्यं सर्वे भवन्तु वै इति देवावचः श्रुत्वा जानादेवास्तु पादपाः अश्वत्थरूपी भगवान् वद रूपी सदाशिवः पद्मशो
 भूद्विधातान् च वज्रः शक्रो बभूव ह इन्द्राणीं सालताजाना देव नार्योऽलतास्तथा मान्दत्ताद्याः पुष्पाहसा उर्वश्याद्यप्सरो भवन् तस्यान्सर्वभय

लेनसर्वदाश्वत्थमर्चयेत् नारीवायुरुषोवापिलसंकुयाह्वदक्षिणाः लक्ष्मीनारायणं पूज्यमंदवारैश्चतन्त्रले दंपतीभोजयेत्सुस्मीनारायणस्सूषिणो का
वयितास्सपत्नीकान्पश्चादुज्जीतवायता वंध्यापिलभतेपुत्रमितरासांतुकाकथा मूलनोज्ञस्मरूपायमध्यतोविष्णुस्त्रीपणो अग्रतः शिवरूपायपिप्पलायनमो
स्तुते विष्णोश्चप्रतिमाभावेकान्तंजागरादिकं अश्वत्थमूलैकतैव्यंविष्णोराधनं परं सदासन्निहितोविष्णुर्दयत्सुबाह्मणे तथा विष्णुरुवा० अहमश्व
थरूपेणशालग्रामशिलासूच तस्मात्सर्वमयत्नेनकुरुधत्तुरुसेवनम् तेनसर्वोणिभद्राणि भवित्यान्निहंतोविष्णुर्दयत्सुबाह्मणे तथा विष्णुरुवा० अहमश्व
निवासरे अन्यवारैश्वत्थसंगाद्दरिद्रो जायतेनरः विष्णुर्दयदुक्तवास्तोभ्यस्तद्व्रतंतेवदाश्वहम् नदानैश्चतपोभिश्चनावरैर्मूरिदक्षिणैः अश्व
त्थसेवनादन्यत्कलोनास्त्यपराक्रिया तद्विधानंभिभिन्तानिसरव्याकूप्तिश्चपूजनम् हवनतर्पणंविभ्रभोजनंनियमंतथा वतोद्भिकारिणस्तत्रवि
धानंचविशेषतः एतत्सर्वोपिप्पलादीन्वस्व्याभितवस्तृजन् दारुणोविधिधोत्यातोद्विभ्यभौमांतरिक्षजः परन्वक्रभयदेशविप्लुवोदेशविग्रहः दुः-
खप्रददुर्भिक्षंसंशमोदुतदर्शनः भारीभयंराजभयंतथाचोराग्निजभयं क्षयापस्मारकुक्षाद्याः प्रमेहोविषभज्वरः उदरमूत्रकृच्छ्रचग्रहय
स्तस्तथैवच अन्येचरक्तरोगायैव्रणरोगास्तथैवच एतेषांचविनाशायकुर्यादश्वत्थसेवनम् प्रातरुत्थायनद्यादौस्नात्वासम्यक्कृतकि
यः अश्वत्थदेशमाश्रित्यगोमयेनोपलेपयेत् तमश्वत्थमलंकृत्यसूत्रेणैरिकादिना पूजादव्याणिसंपादापुण्याहंवाचयेत्तथा आचार्य
ऋत्विजैः साकं कृत्वा पूजां समाचरेत् ध्यानमावाहनंचैवपाद्यमाचमनंतथा तथैवपिप्पलतरुंतथानारायणं भ्रमं श्वेतगंधाक्षतैः पुष्पैः
धूपदीपनिवेदनैः अर्चयेत्पुरुषस्तुक्तेनतथैवध्यानपूर्वकम् तेनैवहवनंकुर्यान्नर्पणवानमभिक्षियाम् श्वेतवर्णसलस्योक्तंचितयेत्पुरुषेभ्य
मम् इतिध्यात्वावाहनाद्यैरुपचारैश्चषोडशैः तत्रअश्वत्थंअभिमुख्य आराजदन्त्यस्याग्निकांडांतः पतित्वादग्निर्ऋषिः वनस्पतिर्देवता अ
नुष्टुप्छंदः वनस्पत्यभिर्मंत्रणे विनि० आराजैर्अग्निरस्त्वाचआरात्परशरस्तुते निवातेत्वाभिवर्षेतुस्वस्तिनेस्तुवनस्पते असत्य्यदंशुजस्तं
दुःस्वमंदुर्विचिंतितम् शत्रूणांचसमुत्पन्नंअश्वत्थंशमयस्वमे ततः प्रदक्षिणाः कुर्यान्तत्सर्वं सफलभवेत् लक्ष्मिकंहिलसंवाचिचतुः पंचलसक
कार्यस्यगौरवंस्रवाद्वादशांतं समाचरेत् ब्रह्मचारीहविष्याशीस्त्रधः शायोजितैर्दियः मौनीध्यानपरोभूत्वापिप्पलस्यस्तुनिपठेत् विष्णोर्नामस

हस्तचपोरुपैवैषावतथा एवं संपाद्य विधिवच्छुभे मासे शभे दिने प्रातः स्नात्वा शस्त्रिभृत्वा कुर्यादुद्यापनं बुधः गणेशपूजनं स्वस्तिवाचनादि च क
कारयेत् आचार्यं वरयेत् आत्मसर्वलक्षणसंयुतम् देवागारं तथा गोष्ठे अमृत्योस्वीयमंदिरे पुष्पमंडपिकाकृत्वा पट्टकृत्वा दिव्यैश्चित्तं तन्मध्यै सर्व
तो भद्रं त्वये लक्षणान्वितं तन्मध्यै स्थापयेत् कुंभं सजलं वस्त्रं संयुतं न तस्योपरि न्यसंत्वा त्रिनाभं मृन्मयं वैष्णवं अष्टपद्मं त्रिपद्मं कर्णिकं त्रिनाभिः
समन्वितम् पंचकृष्णकलादूर्ध्वं स्रवणं परिनिर्मितम् लक्ष्मीनारायणी मूर्तिमश्वत्थेन समन्विता स्थापयेत् स्युदाम अये तु अद्याद्यावाहनं ततः ततः
पूजां विनिर्वर्त्य महासंसारविस्तरेः परमान्नं च नैवेद्यं भक्त्या देवाय दापयेत् उपोष्य जागरं कुर्याद्वात्रोसक्तं यथा मुदा ततः प्रभातं समये स्नात्वा
शुद्धैर्जले शस्त्रिभिः श्रुदाचस्थंडिलं कायं कुर्यादग्निमुखं ततः कृतलक्षदशशोभनं हवनं कारयेद्भूता हवनस्य दशशोभनं तर्पणं कारयेत् ततः पुरुषसूक्ते
न जुहुयात् तिलज्यपायसं समित् स्वशाखोक्तेन विधिन जुहुयाद्विष्णुमंत्रकैः उक्तेः षोडशभिर्मंत्रैः कुर्याद्विष्णुमंत्रं त्रैकं हवनस्य दशशोभनम्
ह्यान्नं भोजयेद्दिज्ञान् ब्राह्मणानां स्वयं कुर्याद्यथोक्तं नियमतया अस्माभ्यं स्वयं कर्तुं सर्वमन्येन कारयेत् उक्तसमाणादधिकं फलदशगुणं भ
वेत् ततश्चतुर्गुणं पाठं रजतं चतुरस्त्रकं उपरिदोणमर्थं वा तिलोपरि विनिक्षिपेत् श्वेतवस्त्रेण संछाद्य पूर्ववत् पूजयेत् ततः द्वांशं स्रजाला
यश्चोत्रियाय कुटुंबिने उद्भूतं स्वाय विमाय स्वयं पूर्वमुखः स्थितः स्रवणं वृक्षराजं च मंत्रेण प्रतिपादयेत् इह जन्मनि वान्यस्मिन् बाल्ययेव
न बन्धके मनोवाक्कायजैर्दोषैर्मुच्यते नात्र संशयः आचार्येणाथ विमोषं सर्वयत्नेन कारयेत् एवं स्रत्वा त्रीसम्यक् व्रतस्य परिपूर्तये हेमाच
त्यत रुंदं दद्याच्छुक्लं गां च पयस्विनीम् पिप्पली वृक्षराजं दद्याग्निगर्भं त्वमेवाह प्रभवं न सतीनां च सर्वजन्मनि यन्कृतम् अधो धनाशयक्षिप्रं
नवरूपमदानतः अमुं तं रुद्राणां त्वं विष्णुरूपं द्विजेन भ स्वीकृत्य दुष्करं धोरं क्षिप्रं शांतिं प्रयच्छ मे एवं व्रतं कुरु तं पुत्रं पुत्रीं च भवं कं शुक्ला
भोगान्सर्विषुलान् विष्णुसायुज्यमाप्नुयात् इति श्रीभार्गव्या नरपुत्राणोऽश्वत्थप्रदक्षिणोद्यापनसंग्रहम् अथ विष्णुलक्षप्रदक्षि
णाविधिः युधिष्ठिर उवाच भगवन् देवदेवेश सर्वं यद्याविशारद किंचिद्दत्तमु भिच्छामि वक्तुमर्हस्य शेषतः अजानादय वासानां त्वमादा
च्छकृता निभौ दयादवधपूर्वाणि कथं यांति सयं विष्णो पापानि स्मरन् बहून्यत्र वदस्व मुनि सत्तम व्यास उवाच लक्षप्रदक्षिणावर्तेनारदो

कविधिंशु नारदउवाच येलोकाः प्रापसंयुक्ताधर्मो विवर्जिताः अतहीना व्रतभ्रष्टादुराचाराश्चकुस्मिताः अग्निकार्येणरहिताः
 शारूयधर्मो विवर्जिताः नास्मिकाभिन्नमर्यादाहेतुकाः क्लिप्तवाः शवाः मातापित्रोर्विरुद्धाश्चरु रुच्यशरदो हकाः एतेषां निष्कृतिता तत्कृप
 यावदमोऽधुना असानां तु हिजीवानां साधूनां त्वं सह तस्युतः अनाथनार्थं वेशतद्रूपास्तादृशाजनाः एतच्छ्रुत्वा ततो ब्रह्मा ह वादुःकुल
 लोचनः साधुसाध्वितिदेवेशो वचनं चेदमब्रवीत् ब्रह्मा वाच क्रिवर्णयामि साधूनां माहात्म्यं च भवाद्दृशाम् हरेर्लोकैकनाथस्य कुरु
 णामुक्तिदायिनी ब्रह्महत्यादिपापेषु संकलीकरणेषु च जतिभ्रंशकलेषु कं अभक्ष्य भक्षणेषु च हरिणा निर्मितं पूज्यं तं लक्ष्म्यदक्षि
 णम् सर्वेषामपि पापानामूलदुष्कृतनपरम् पापाधिकारनाशाय पापघनदवानलम् नारायणे जगन्नाथे योगनिद्रासुषुप्तिषु मारभन्त इत
 मिदं कुर्याद्वा वत्स बोधिना ह्यदश्यावाचतुर्दश्यापेण मास्यामथापि वा स्नानं कृत्वा नदीनो यो नित्यकर्म समाप्य च पश्चात्प्रदक्षिणावर्तः कर्तव्यो
 हरिरीश्वरः अनंतमव्ययं विष्णुलक्ष्मीनारायणं हरिं जगदीशानमस्तु क्यं न दक्षिणपदे पदे इति मंत्रं समुच्चार्य कुर्यादावर्तमादरात् प्रद-
 क्षिणाः प्रकर्तव्या दिवसे दिवसे विभोः यावत्प्रदक्षिणावर्तं स्नावन्मणि विनिक्षिपेत् आवाहनादितः सम्यक् दधूपदीपादिभिस्तथा नैवे
 द्यं पायसं प्रोक्तं तांबूलं दक्षिणां न्वितम् भोजयेच्च यथाशक्त्या विप्रान् सर्वफलप्रदान् सर्वपापविनाशार्थं नारीभिः पुरुषैरपि प्रदक्षिणाः
 प्रकर्तव्या यावदुदोधिनीं सवेत् लक्ष्मप्रदक्षिणाः कार्या अंतोऽद्याप्य न चरेत् उपवासः प्रकर्तव्य अधिवासनवासरे सो वर्णोऽप्यतिमाकृता
 विष्णोरभितते जसः गरुडेन समायुक्तां स्थापयेत् कलशोपरि आचार्यं वरयित्वा तु अल्लिङ्गं निमंत्रयेत् होमं च विष्णुगायत्र्या नंदशंशेन वा
 ग्यतः पायसं जुह्यात्तत्र अयुतं तिलसर्पिषा हुत्वा स्विष्टकृदाज्यं च दद्याद्दानानि सर्वशः कार्पासं लवणं चैव गामेकां च पर्यास्विनी आचार्याय
 मणवांतां प्रतिमां च निवेदयेत् ब्राह्मणान् भोजयेत्स आत्यं च विंशतिं सरव्यकान् इति तस्य वचः श्रुत्वा नारदस्तु तं तथा करोत् धर्मेण च कुरुते स
 वंसुनेश्च वदनाद्रुतम् इति श्रीभविष्ये विष्णुलक्ष्मप्रदक्षिणोद्यापनसंपूर्णम् अथ तुलसीलक्ष्मप्रदक्षिणाविधिः नारद उवाच शेषं ते येन
 विधिना तुलसीपूज्यते सदा तदा चक्षुस्महादेवममानुग्रहकारणान् महादेव उवाच शम्भो पश्य शम्भो वारेशम्भो क्षेमेशम्भो देवे सर्वथा

केशवार्थतुरोपयंतुलसीमुने गृहस्थांगणमध्यवागृहस्थोपवनेऽपि वा शत्रो देशे च तुलसीमर्चयेद्दुहिमान्नरः मूलैश्च वेदिकां कुर्यादालवा
 लसमन्विताम् प्रातः संध्याविधिकृत्वा स्नानपूर्वदिने देने गायत्र्यष्टशतं जप्त्वा तुलसीं पूजयेत्ततः प्राङ्मुखो दंडकरो वापि स्थित्वा मय्यतमान
 सः ध्यायेच्च तुलसीं देवांश्यामां कमललोचनो प्रसन्नो पद्मवदनो वराभयचतुर्भुजो किरीटहारकपूरकुंडलादेर्विभूषणो धवलवस्त्रधरः ३
 व्यासननिषेविताम् ध्यानं देवि त्रैलोक्यजननि सर्वलोकैकपावनि आगच्छ भगवत्यग्रमीदं तुलसिप्रिये आताहनं सर्वदेवमये देवि सर्व
 दाविष्णुवत्स्रभे देवि स्वर्णमयं दिव्यं गृहाणासनमव्यये आसनं सर्वदेवमये देवि सर्वदेवनमस्कृते दत्तपाद्यं गृहाणंदं तुलसित्वं प्रसादमे पाद्यं
 सर्वतीर्थमयाकारे सर्वांगमनिषेविने इदमर्घ्यं गृहाणत्वं देवि देव्यांतकप्रिये अर्घ्यं सर्वलोकस्य रसाथं मदासन्निधिकां स्त्रिया गृहाण तुलसी
 प्रीत्या इदमाचमनीयकं आचमं गंगादि सर्वतीर्थेष्वपि मयानांतं शृभं जलम् स्नानार्थं तुलसीं स्तब्धमन्यतस्मिन् गृह्यातां स्नानं क्षीरोदमया
 नोद्धतं चंदलस्मीसहोदरे गृह्यातां परिधानार्थं इदं क्षौमां वंशस्त्रं वस्त्रं कंचुकीं आचमनीयं गंधपुष्पं तथा धूपं दाप्यं नैवेद्यमेव च तांबूलं दक्षि
 णां चैव मंत्रपुष्पं ततश्चरतु प्रसीद मम देवं शिष्यपुत्रं परया सुदा अस्मीह फलसिद्धिं च कुरु मे मायवप्रिये देवे स्त्वनिर्मिता पूर्वमर्चिता शिसुनो श्वरेः
 नमो नमस्ते तुलसि पापहर हरिप्रिये तुलस्यभूतजन्मासि सदा त्वं केशवप्रिये केशवार्थं विचिन्वा भिचरदा भवशोभने इति मयार्थना इत्येव सर्वये
 न्नित्यं यातरे वशचर्चिः मध्याह्ने वाथ सायाह्ने प्रजयेत्यनो नरः वैशाखे कार्तिके माघे चातुर्मास्ये विशेषतः पूजयेत्तुलसीं देवा मपूपफलपायसे
 अन्यदुह्यतमं किंचित्कथयामितवाग्रतः प्रदक्षिणां फलं चैव नमस्कारोऽस्त्येव च एवं कुर्याद्दुःखिकायः सर्वकामः संदेवतु पंचाशदिदं विल्लक्ष्मीं श
 तेनैव विजयः स्मृतः विद्यार्थी तु सहस्रवैद्ययुतं सर्वसंपदा लसेतु सर्वसिद्धिः स्थानात्र कार्या विचारणा यं यं चिंतयते कामतं तं मामोति स वंशः
 भक्त्या यथेप्सितान् भोगानं नमोऽसमबाधुयान् इदं फलं कोटिर्युतं भवेदच न संशयः लक्ष संख्याश्च कर्तव्यास्तुलस्याश्च मदक्षिणाः नदा उद्याप
 नं कुर्यात्तेन सम्यक्फलं भवेत् उद्यापनं विना विप्रफलं नैव भवेत्कचित् तस्मात्सर्वप्रयत्नेन उद्यापनविधिं शृणु सौवर्णीं प्रतिमां विष्णोः शं
 खचक्रगदाब्जिनाम् तुलस्यायनं नैव कुर्यात्सौवर्णनिर्मितम् हेमादिनिर्मितं तु मेपूणपात्रसमन्वितं पुण्योदकैः पंचरत्नैः कुशदूर्वाप्रश्रिते

तस्योपरि न्यसेद्विष्णुं लक्ष्म्या च तु लसीसमग्र पूजापुरुषसूक्तेन कुर्यात्सर्वप्रचलतः उपचारैः षोडशभिर्मन्त्रिभावसमन्वितः रात्रौ जाग्रणं
कुर्यात्पुराणे वेदपाठकैः वैष्णविभ्यः प्रबधेनैश्च नृत्यैर्वाद्यैस्तथैव च ततः प्रातः समुत्थाय होमं कुर्याद्विधानतः वैष्णवे न तु मन्त्रेण तिलज्येन वि
शेषतः पायसेन घृताक्तेन अष्टोत्तारसहस्रकम् आचार्याय सवत्सांगादक्षिणावस्त्रमभ्युता ब्राह्मणान् भोजयेत्स्वात्सहस्त्रवाथशक्तिः
शतं वा भोजयेद्दोहान्महाविंशतिवापुनः तैश्चोऽपि दक्षिणां दद्याद्विंशताक्ष्यं न कारयेत् एवं यः कुरुते मर्त्यस्तस्य पुण्यफलं शृणु अश्वमेधसं
हस्रस्य वाजपेयशतस्य च तत्पुण्यं लभते मर्त्यो नात्र कार्या विचारणा इदं रहस्यं परमं न वाच्यं यस्य कस्यचित् विष्णुमूर्तिकरं यस्मात्तस्मात्स
र्वशताधिकं तु लसीयदक्षिणानां तु माहात्म्यं शृणुयान्नरः सकृद्वाप तत्तैर्यो वै स गच्छेद्देवावपदम् इति श्रीमद्विष्णु लक्ष्मस्तुलसीप्रदक्षिणाद्या
पनं संपूर्णम् अथ गोब्राह्मणाग्निहोममल्लक्ष्मप्रदक्षिणाविधिः सुधिध्विरु० भगवन् ज्ञानिनां श्रेष्ठ सर्वविद्याविशारद किंचिद्दिशसु भिच्छा
भिवक्तुमर्हस्य शेषतः अज्ञानादथ वा ज्ञानात्समादादाह्मिनां च बहून् यत्र विलयं याति तद् व्यास उ० लक्ष्मप्रदक्षिणाः कार्या ब्रा
ह्मणैः गौतमागवि नारद० येन पापरतां नित्यधर्मो धर्मो विवर्जिताः ब्रतहीना दुराचारा ज्ञानहीनाश्च जतवः तेषां पापविनाशार्थं प्रायश्चित्तं कथं
भवेत् ब्रह्मोवाच किं वर्णयामि साधूनां माहात्म्यं च भवाहशां साधुसाधुच विप्रैर्देवस्मिन्नेव तमुत्तमं ब्रह्महत्यादिपापेषु संकलाकरेणेषु च जा
निक्रशकरे चापि अभद्र्यभक्षणेतथा विष्णुना निर्मितं पूर्वं ब्रतं लक्ष्मप्रदक्षिणं सर्वेषामपि पापानां नाशकं परमं श्रेष्ठं आषाढे शक्नुपसेतु
एकदशरात्रि शेषतः द्वादशरात्रौ पापानां नाशार्थं ब्रह्मोऽनुत्तमं देशकालोत्संकीर्त्यं न त्वागुरुविनाशको लक्ष्मप्रदक्षिणाः कार्या स्थापनोश्च
शतचक्रतः जितेन्द्रियो जितपाणो सुखेन मनुश्चरेत् नमस्ते गार्हपत्याय नमस्ते दक्षिणाग्नये नम आहवनीयाय महर्षे नमोनमः गवांश्च
दक्षिणाः कार्यो लक्ष्मसख्यायथाविधि पूर्वपूज्यं च गार्हपत्याय नमस्ते दक्षिणाः कार्यो नलातां च पुनः पुनः गवांश्च पुनः पुनः
वनानि चतुर्दश यस्मान् स्माच्छिवं मे स्यादिह लोके परत्र च एवं प्रदक्षिणां कृत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते कर्मनिष्ठश्चिं विप्रं पूजयेद्विधिवद्बुधः ततः
प्रदक्षिणाः कार्याया बल्लक्ष्मं भवेद्ब्रतं भूमिदेव नमस्तुभ्यं नमस्ते ब्रह्मस्त्वपिणे पूजितो देव देवैस्त्वमतः शान्तिं प्रयच्छ मे एवं ह नृमते कार्याय श्रूत

प्रेतविनाशिनं षोडशोरुपचारैश्च पूजयेद्वायुन्दनं ततः प्रदक्षिणाः कार्या आत्मकार्यार्थं सिद्धये मंत्रः प्रनोजवं मारुततुल्यवेगं जितौद्रियं बुद्धिमा
तावरिष्ठं वातात्मजं वानरयूथसुरव्यञ्जीरामदूतं शरणं प्रपद्ये एवं प्रदक्षिणावर्त्तं कुर्यादेवं प्रयत्नतः भूतमेतपि शाचाद्या विनश्यन्ति न संश
यः आदित्यादिग्रहाः सर्वे शांतिं यांति शिवात्तया उद्यापनं च सर्वासां कुर्यात्पूर्वमलासये उद्यापनं विधानादौ गुण्याहं गाचयेन्नतः आचार्यवरशि
त्वाच्च मतिमाः स्वर्णसंभवाः अव्रणंकलशपूर्णं स्यापयेन्मण्डलेशभूमे विरच्यलिंगतोभद्रं पूजयेद्देवमजसा पायसजुहुयानत्र तनन्मन्त्रैर्विच
स्पृणः अष्टोत्तरसहस्रं तु प्रायश्चित्तं चरेच्छुभम् मण्डलं दक्षिणायुक्तमाचार्याय निवेदयेत् ब्राह्मणान् भोजयेच्छुभं विप्रान् गिगोहानुमल्लक्ष्मदक्षिणोद्यापनसंपूर्ण
कुर्वन्ति व्रतभित्तं पापपुक्ता भवन्ति ते भक्त्या यथेस्मिन् न भोगानंते सायुज्यमाप्नुयात् इति श्री भ० विप्रान् गिगोहानुमल्लक्ष्मदक्षिणोद्यापनसंपूर्ण
अथ लक्ष्मिबिल्वप्रपूजा व्यास उवाच पूर्वजन्म निव्याधौ सो क आसीद्वासासोपि सः किमर्थं कर्म कृतवान् कथं पत्रं सम्पत्तिं किं शीलं कः स
माचारस्तन्मन्त्रमाचक्ष्व नाभिज किं नाम सकथय प्रातः सालोक्यन्त हृदस्मै ब्रह्मोवाच विदर्भदेशे नगरं मोदो शाख्यं बभूवुह विख्यातं त्रिषु लोकेषु
कुबेरनगरोपमम् श्रीमोनामा भवेद्वाधो नगरे मांसमविक्रयी परेषां दोषकथने दोषो यद्यापि वर्तते प्रश्ने कृतं नैव च कथ्यथा तथ्या तन्मत्सरात्
ब्रह्मोवाच सराज्यकार्यं कुरुते स्वयं क्रक्ते वरांगनाः राष्ट्रं शृणोति रामां सया तन्वांसपति यथा बलादानीयते भोक्तुं क्रदंती रुदती मपि नवांगनाथ
कुरुते भैदं विषयलपटः वाचोर्न कुरुते नारी तस्य दृष्टिपथं गता तामालिङ्ग्य त्वसौ कामी नुबल्येता भोजन्यपि परदव्याणि गृह्णाति य
नानि स बलात्पुनः सोपिता ह गुणो मन्त्री दुष्टबुद्धिर्द्विधैरतः एवं दुराचारतो न कन्या न च मानरं न वर्जयति संभोगे मृगिनी मपि निर्युगः न ब्रह्म
हत्यां मनुते न स्त्री बालवधं तथा एवं पापसमाचारो पापस्य पर्वता विव आस्तामुभौ दुष्टबुद्धीराजमात्यौ स्मदुःसहौ न ब्राह्मणो न मन्यासीत द्रु
हेयातिभिश्चितुम् नराष्ट्रे नाम तस्यास द्रुणहानि प्राकृतोपि च एकदा भृगुचार्येनोयातो जगहनवनम् हतानि मृगयूथानि पक्षि रूपाण्यने कशाः
तानि मापय्य नगरे अन्धारूढः स्वयं पुनः शिवस्य च महास्थानं पथितो पश्यतः स्मह यस्मिन् विराजते भूर्तिः शक्त्या सह शिवस्य च स्थापिता
ताममिवासापुत्रार्थं कुर्वता तपः भक्त्या साक्षात्कृतो यत्र देव देवो ह्नुमापतिः पञ्चासरेण संवेण आचयता बहु वामरश्च दत्तान् मी वरा नू देवो यदं दे
ताममिवासापुत्रार्थं कुर्वता तपः भक्त्या साक्षात्कृतो यत्र देव देवो ह्नुमापतिः पञ्चासरेण संवेण आचयता बहु वामरश्च दत्तान् मी वरा नू देवो यदं दे

वाञ्छितान्यपि तनोवसिष्ठहस्तेन तेनैयं स्थापित्वा हृदा उभामहेश्वरामूर्तिर्वीसिधेन पुराकृता यस्यादर्शनो नृणां पुरुषार्थाश्चतुर्विधाः स्मरणात्सृज-
 नाञ्चापि सेव्यते नान्नसंशयः एवं वसिष्ठवाक्येन सापत्नद्विषयथे शिवस्य भोजनेनास्य स्मरणेनार्चनेन च रामलक्ष्मणशत्रुभरताः सहसाः सुताः जा-
 तालोकेषु विरव्याताः सर्वज्ञाः शूरसंभताः एवं ह्यस्महाराज्यमासादं राजनिर्मितं उभामहेश्वरामूर्तिराजामात्यो मपूजतुः बिल्वपत्रैश्च संपूज्य अ-
 च्छिद्रैः कोमलैः शर्भैः प्रदक्षिणीकृत्य गृहमीयतुः क्षमायाचतः एतदेव पुरे पुण्ये देवाज्जातं न योस्तदा एवं पापसमाचारो राज्यं कृताथ ममृतुः बभूव
 पाशैर्याम्यहस्तेर्नितौ शमनातिकम् चित्रशुभं समाहूय प्रच्छस शर्भारक्षम् तैर्नोक्तं नैतयो रस्ति पुण्यलेशोरचेः सत पापानां गणनास्ति
 ततो दूतान् ब्रवीद्यमः वध्यतां वध्यतामैतौ क्षिप्यतां नरकेषु च मृत्युलोकं ततो ह्येतौ नीचयोनिं गता बुभौ कुण्डे वाचिमयेपके सहस्रपरिवत्सरान् एव
 कस्मिन् क्रमणेतौ कुण्डेषु त्काष्ठसंचयो अनयोः पुण्यलेशोस्ति दूताः शृणुत सत्कृतिं प्रसंगादर्थितो ह्येते देवाभ्यामुभापतिः तेन पुण्येन न ह्येतौ
 पापव्यतिरिष्यतः एवमाकर्ण्य तद्वाक्यं दूतैर्बभूव ह न हृदम् कुंभीपाके शोणितो देनिरये गौरवेषितौ निक्षिप्तौ कालकूटं चक्रमशः शतवत्सरान् ता-
 मिष्येत्वा च तामिष्येत्पूयशोणितं कर्दमे कटकेषु सतांगितौ संतप्तौ तस्मालुके भक्षितौ कृमिभिस्तत्र भृशं शत्रुनिमुखा भूमी असौ पञ्चवने योरेत-
 तौ नीता बुभूवपि यत्र शस्त्राभिघातेन वर्माभिघातपापिनां न तस्मात्शिलायां तौ निषिध्यो घनघानतः सुक्ता तु नरकानेकविंशतिबहुवासरे न
 दूःखं शक्यते वक्तुं शेषेणापिकदाचन एवं बहु सहस्राणि क्रत्वा भोगाननेकशः निस्तीर्ण भोगौ तौ पापशेषेण सुखमागतौ एको जातः काकयो-
 नोऽलूकोऽभूत्सरोपि च ततो एको दर्दुरो मूढपरः स गृहो भवत् तत एको विषधरो परो मूढश्चिकोपि च नृपापिकुरुतः पापनानालो कविदशतः
 शर्भामाजिरचौ तौ जातौ न कुलसूक्तौ हृक्जबूयसौ तौ जातौ घोटाकगर्दभौ तत उद्भूगौ जातौ ततो न क्रमहादयो ततो व्याघ्रश्च गौजातौ
 ततो वृषभकासरो एवं नानायोगिनि गतौ जातौ चाडाल अत्यग्रौ राक्षसां भिक्षुयोनिं च ततश्चानेन समीयतुः पिगाक्षिदुर्बुद्धि रिति नाम्ना जातौ
 च भूतले आजन्म कृतपापस्य कथने बहुदोषता यदा तौ राज्यमभूति आस्ता पापरे तौ सदा एकं पुण्यनयोरसीन् नृगशसर्पयोः क्वचित् शंकर-
 स्य च नमनं दर्शनं च मदाक्षिणा अर्चनं बिल्वपत्राद्यैस्तुष्ट आसीदुभापतिः अगाधं तनयोः पुण्यं पूर्वजच्यनिर्वाचनं यदा पुनाराक्षसो मोक्षमि-

पंभक्षितुंगतः स आरूढो बिल्ववृक्षं तत्सत्राणि च मस्तके पतिता निडये शस्यतुष्टोष्मत्सहयोरपि दिव्यदेहं तयोर्देत्वा स्वलोकां प्रपद्यद्भिः एतन्नेक
 धितं पूर्वे जन्म कर्म चैतयोः बिल्वपत्रार्चनो देवतुष्टोष्मत्स उभा पतिः लक्ष्मपूजां प्रकुर्याच्च प्रसन्नो हि शिवो भवेत् एवो ह बिल्वपत्रेभ्य सर्वकार्थसिद्धि
 ये श्रीकामो बिल्वपत्रैश्च पूजयेच्च तथा शिवम् लक्ष्मणसर्वसिद्धिद्वानात्रकार्यो विचारणा यया चिंतयते कामं तं तं भाति स पराः अथ भिषग्वनस्य भिदि
 ल्वपत्रैश्च पूजनम् शंभुमीतिकरं नृणां शिवभक्तिविबुधं वैशारदे आवर्ण्डजं बिल्वपत्रार्चनं स्मृतम् दिने दिने स ह स्वेण अर्चयेद्दिग्विषयकैः एवमासत्र
 यं कुर्यात्तत उद्यापनं चरेत् उद्यापनं वक्ष्यामि द्रवतस्य परिपूर्यते आह्वय आह्वानं सर्वान्स्वर्गं देव शस्त्रेति ने यत्र चोद्यापनं कुर्यात्तत उद्यापनं चरेत्
 कर्तव्यं सृष्टौ हे विमैस्तत्सर्वं स्मरुतं भवेत् वेदिका नवकर्तव्या मंडपे च स्मृता भूने गीतवादिबोधोपेण स्मृता प्रविश्य मंडपं न स्मिन् आ
 चार्येणादिजैः सह भासति ख्यादि स कीर्त्यं कुर्यात्स्वस्थयनं ततः पुण्याहवाचनं कार्यं आचार्यवरणं तथा ततो जाह्नवाहूय वेदे वेदांगपाराशराम्
 आचार्यवरयेत्यूर्ध्वं श्रुतिगंगादशैः सह देवागारे तथा गोष्ठे शङ्खे वा स्वीय मंदिरे पुष्पमंडपिकां कृत्वा पट्टकृत्वा दिवेदिताम् तन्मध्यै लिंगतो भद्रं च
 ये ल्लक्ष्मणा न्वितम् कुंभस्य रुद्रकोणे तु रचयेद्देदिकां वती वस्त्रेणाच्छादितो वेदी रचयेत्ततः कुंभोत्तुलं कैलासं त्रिकूटं तस्य चोपरि न्यसे
 देविकया सार्द्धं शंकरं लोकशंकरं सौवर्णं प्रतिमां कृत्वा स्थापयेत्ततः कुलोपरि अह्माणां दक्षिणे भागे सा विद्या साहस्रभूमि कौबेर्यां स्थापयेद्दि
 ष्णुं लक्ष्म्या सहगरुत्मा महेशं स्थापयेन्मध्ये पार्वत्या सह स्रभम् कलशं स्थापयेत्ततः श्वाभ्युदयशरम् यदुक्तं तत्र कलशं पूजनं तत्र कारयेत् वेदशास्त्रप्र
 मान्वितम् पंचपल्लवसंयुक्तं स्थापयेच्च ततो यतः वस्त्राद्युग्मेन संवेष्ट्य कैलासं कलशं शरम् यदुक्तं तत्र कलशं पूजनं तत्र कारयेत् वेदशास्त्रप्र
 माणेन रात्रिं तांगमयेद्गती ततः प्रभातममये स स्नाय च शक्तिर्भवेत् स्थंडिलं कारयेत्तत्र स्वशास्त्रोक्तविधानतः हवनं च प्रकुर्यात्ततः सति
 ज्येन पायसैः मूलमंत्रेण गायत्र्या शंभोनाम सह स्तुतैः येन मंत्रेण पूजा तु कृत्वा नैनं वकारयेत् हवनं तद्दशांशेन तद्दशांशेन तर्पणं वंदनं
 तद्दशांशेन कुर्यात्तिलयैः सह एवं होमः प्रकुर्यात्ततः अष्टोत्तरसहस्रकं बिल्वपत्रं स्मरुणस्य अर्पयेच्च उमापतिम् आचार्यं पूजयेद्भिः
 स्तोषयेद्दक्षिणादिभिः पयस्विनी च गंगां दद्याद्दिरण्येन सहै यतु प्रतिमां च सवस्त्राच्च कलशं पर्वतं तथा दत्वा क्षमापयेत्सम्माद्वेदे वज

गदुरुः अननैव विधानेन लक्षपूजां करोति यः पुनर्योत्रमप्येषैश्चैश्चराज्यमाप्नोति धारयन् यददं पठते नित्यं यद्वाभक्तिमयवितः देवदेवो भद्रदेवो ददा
 निविषु लोमां गतिम् इति श्रीस्कंदपुराणे बिल्वदललक्षपूजनोद्यापनसंपूर्णम् अथ शिवस्य नानालक्षपूजाविधिः ऋषय ऊचुः यानि कानि च तौ
 र्थानि पुण्यान्यायतनानि च किमु हि शयचकार्याणि तत्सर्वं कथय प्रभो शिवारत्नानपरो लोके त्वो न्योन हि वधाने ह्यपयात्यासदेवस्य सर्वज्ञो मि
 महामते लोमश शलः पृथिव्यां यानि तीर्थानि सागरानि सो हि जगतां महात्मानि च शास्त्राणि कथितानि मया पुरा इदानीं वक्तुमिच्छामि लक्षपूजां शिव
 स्य च स्कंदेन च समाख्याता अगस्त्याय महामते नैवेदकथिता पूजामाग्नेयलक्षपुष्पिका यद्यहो भवेत्पुष्पं करोतु समर्पयेत् श्रावणेमा
 धवं ऊर्जे विदध्या लक्षपुष्पिकाम् एकैकं मूलमंत्रेणारुद्रमंत्रेण वा पुनः अथ वारुद्रसूक्तेन सहस्रेण वा जगती अर्चयेत्पार्वतीनाथं नमो रूद्रा
 यवाजयेत् अनेनैव प्रकारेण लक्षपूजां समर्पयेत् ऋषय ऊचुः यानि कानि च पुष्पाणि विशिष्टानि शिवार्चने तानि सर्वाणि भो ब्रह्मन्
 शयस्व यथा मम लोमशा उ० बार्हतं कर्णिकारचकरवीरं तिलस्य च बिल्वपुष्पचकल्हारमर्कमंदारमेव च नीलोत्पलं च कभलकुमुदं च कु
 शीशयं मालती चंपकं चैव तथा भोगरं कंशभं तगरं शतपत्रं च मौवीरं मुनिमंजकम् जातीपाटलं कंचैव पुन्नागं च विशिष्यते कदंबं च कुसुमं च अ
 शोकं बकुलं तथा पालाशं कोरुदं चैव कविलं धनुरं तथा एतां न्यन्यानि पुष्पाणि विशिष्टानि शिवार्चने एतेषां लक्षपूजां वैद्यः क्रूरतिनरो नमः शुक्ला
 भोगान्त्वविपुलान् शिवेन सह मोदते आयुः कामेन कर्तव्यं चंपकैः पूजनमहत् विद्याकामेन कर्तव्यमर्कपुष्पे विशिषतः पुत्रकामेन कर्तव्यं बार्ह
 तैः पूजनमहत् करवीरं जीतुकुसुमैश्चंपकैर्नगैर्केशरैः बकुली तिलपुन्नागैर्धनकामेन पूजयेत् दुःस्वप्ननाशनाथं गणपुष्पैस्तु पूजनं क
 त्वारैः कर्णिकारैश्च मांदारैः कुसुमैः शशैः श्रीकामेन च कर्तव्यं बिल्वपत्रैश्च पूजनं विद्याकामेन कर्तव्यं शकरस्य पूजनं पालाशैः पाटलैश्चैव कदंबकु
 सुमैस्तथा महाव्याधिनिरासार्थं पारिजातैस्तु पूजनं वशीकरणकामेन मौवीरैस्तोषयेत्तु यः तस्य विश्वं भवेद्दृश्यं नात्र कार्या विचारणा देवदान
 वगंधर्वविश्रिभर्तिना न्यथा पुत्रकामेन कर्तव्यं धनू रकुसुमैः शशैः उत्तमांश्चियमाप्नोति प्रसादाच्छकरस्य च एवमेषैश्च पुष्पैश्च सर्वकामार्थी सिद्ध्ये
 पूजयेत्पार्वतीनाथं भक्तिरुज्जेन चेतसा यं यं चिंतयते कामं तं तं प्राप्नोति मानवः लक्षपुष्पैः पूजनेन प्रसन्नः शं करो यथा उद्यापनप्रवक्ष्यामि च तस्य प

रिपूतये आह्वयब्राह्मणान्सर्वान् श्रमेचतिथिवासरे यत्र उद्यापनं कार्यं मंडपतत्रकारयेत् स्वशार्वोक्तं न कर्तव्यं तत्सर्वं स्फुटं भवेत् वेदि
 काचप्रकर्तव्या मंडपे तत्र शोभने गीतवादित्रयोषेण ब्रह्मयोषेण भूयसा यविषयमंडपे तस्मिन्वाचार्येणाहिजेः सह तिथिचक्रसंचसंक्रत्य
 कुर्यात्स्वस्त्यनंततः पुण्याहवाचनं कार्यमाचार्यविरणततः वेदिकायां तु कर्तव्यं त्वस्ति कपमश्रुतं तन्मध्यविधिं विद्वान्मन्त्रवदोक्तस्त्विति
 केः कुर्यान्निडुलं केलासं चिक्रुदंतं स्य चोपरि तस्योपरित्वमेकुंभं ताम्रं मृन्मयमेव वा ब्रह्माण्डक्षिणे भोगे उदीच्यां विष्णुमेव च सोवर्णीयं
 ति माकुयात्स्थापयेन् इलोपरि महेशं स्थापयेन्मध्यं पावेत्यासदस्फुनमाम् पंचपल्लवसंयुक्तं स्थापयेन् स्वचायतः वस्त्रयुग्मेन संवे
 स्य कैलासं कलशं श्रमं यदुक्तं रुद्रकले तु पूजनतत्र कारयेत् वेदशास्त्रपुराणेन राज्ञो जागरणं चरेत् ततः प्रभातसमये नद्यां स्नात्वा श
 भ्रमेजले स्थंडिलं कारयेत् तत्र स्वशार्वोक्तं विधानतः हवनं रुद्रमंत्रेण तिलाज्येन च पायसैः नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्गंधधूपैर्दिभिस्तथा माथ्ये
 च्छंकरं देवं विरिं चिं विष्णुनामहं सावित्रीं पार्वतीं चैव लक्ष्मीं गणपतिं तथा स्कंदं सरं वचासुं डाः परिवारं स्तनोर्चयेत् नैवेद्यैर्गंधैर्विधैश्चैव तोषये
 द्दिरिजापनिम् शंकराद्युतचूर्णेन च रुणा जुहुयात्सह श्रयः संपादनं कार्यमाचार्यपूजनं तथा भ्रुजः पूजयेत्पश्चाद् ब्रह्मालंकरणैः श्रुभैः गोमू
 हिरण्यवस्त्राद्यैस्तोषयेद्ब्राह्मणां स्तनः अभिषेकं ततः कुर्यात्पुराणां कतिचोदिनम् ततः शिवालये गत्वा सभार्येणाहिजेः सह स्नानं पंचासृते
 नैव रुद्रसूक्तं विधानतः पूजां सत्वरं पुष्पैश्चैव तु कालोद्भवं स्तथा कारयेत् तस्मिन्निगस्य यथाशक्त्या तु पूजनम् वस्त्रयुग्मं समभ्यर्च्य दंपतीन् भो
 जयेन्नतः प्रदक्षिणानमस्कारान् कृत्वा सृष्टिं कृतांजलिः क्षमापयेन्महादेवं मुहुर्मुहुर्तद्वितः महादेव जगन्नाथ भक्तानां कार्यकारक त्वस्व
 सादादहयाच्च शीघ्रं कार्यं यदाभव अनेनैव विधानेन लक्ष्मिपूजां करोति यः पुत्रपात्रमप्येच्छेन्नराज्यं प्राप्नोति शाश्वतं यददंपवते नित्यं ब्रह्मा
 भक्तिमसम्विनः देवदेवी महादेवो दत्तं विपुलांमतिं इति श्रीस्कंदपुराण उतरखंडे लक्षपुष्पोद्यापनं सं अथ तुलसीलक्ष्मिपूजाविधिः मा
 सपक्षाद्वाह्निरत्य मम समस्तपापक्षयार्थं श्रीमहाविष्णुमंत्रं त्वर्थं तुलसीलक्ष्मिपूजां कारिष्ये इति मुं कृत्य तुलसीपार्थना देवैस्त्वं भिर्महापूर्वं
 मर्विनामि सुनीश्वरैः नमोनमस्ते तुलसिपापहर हरिभिये मार्यना तुलस्य मृतजन्मा मिसदा त्वं केशव भिये केशवार्थे विनिन्वा भिवरदा भव

शोभने तुलसीपत्राणिसंगृह्य विष्णोर्भक्त्यासमर्पयेत् कृष्णउवाच अथराजन्मवस्यामिलक्ष्मीतुलसीव्रतम् विष्णु प्रीतिकरं नृणां
विष्णुभक्तिविवर्द्धनम् तुलसीप्रभवं पत्रं शीतलं पूजयेद्दरि नसल्लिखेत पाण्डेयैः पद्मपत्रमिवाभ्रसा सवर्णभारमेकं तु रजनं च वतु
गुणं तत्फलं मम वामो नि तुलसीदलपूजनात् रत्नवैद्यमुक्ताभिः प्रवालादिभिरर्चितः न तुष्यति तथा विष्णुस्तुलसीपूजनाद्यथा तुलसी
मंजरीभिस्तु पूजि तोयेन केशवः आजन्म कृतपापस्य तेन संभार्जितालिपिः यादृष्टानि रिवलाद्यसंधशमनीस्यूष्टाक्लृः पावनीरोगाणाम-
भिवर्दिता निरसिनासिक्तांत कत्रासिना प्रत्यासन्निविधापिनी भगवतः कृष्णस्य संरोपिताय स्वाचो करणे विशुक्तिफलदा तस्यै तुलस्ये नमः
कार्त्तिके मासिकुर्वीत माघे वामधुसूदनै दिने दिने सहस्रं तु त्वर्पयेत् तुलसीछदान् एवं मासत्रयं कुर्यान्न त उद्यापनं चरेत् वैशाखे माघउज्जैवा
कुर्यादुद्यापनं क्रमात् यस्मिन्मासे भक्तव्यंगुरुशक्तोदये सति हरेर्दिने शक्रमेमासिकुर्यादुद्यापनं व्रता आचार्यं धरयेदौ वेदवेदांगपारंगं
दांतं शांतं तथा सौम्यं नित्यं ब्राह्मणवर्चसं विधिज्ञं तत्तलवेत्तारं शत्रुचिन्तं तपस्विनं स्वशुद्धोक्तेन मार्गेण परेद्युः स्वस्तिवाचनं सौवर्णीयं निभा
विष्णोः शंखचक्रगदान्विताम् तुलस्याय तनं चैव कुर्याद्दिमा विनिर्मितं हं मादिनिर्मितं कुंभपूजात्रयमावितनम् पुण्योदकैः पंचरत्नैः कुशदूर्वा
प्रपूरितम् तस्योपरि न्यसेद्दृष्ट्युलक्ष्म्या च तुलसीसमं पूजापुरुषसूक्तेन कुर्याद्ब्रह्मादिदेवताः उपचारैः षोडशभिः पूजयेच्च तथा हरिम्
रात्रौ जागरणं कुर्यात्पुराणैर्वेदपाठकैः ततः प्रातः समुत्थाय होमं कुर्याद्विधानतः वैष्णवेन तु भंत्रेण तिलाज्येन विशेषतः पायसेन द्युतांके
न ह्यष्टौत्तरसहस्रक आचार्यस्य सवत्सांगां दक्षिणावस्त्रं संयुता ब्राह्मणान् भोजयेत्तच्छास्त्रहस्तं वाथ शक्तिः शतं वा द्वाविंशतिं च भो
जयेद्ब्राह्मणान् बुधः तैश्चोपि दक्षिणां दद्याद्द्विचशोऽथ न कारयेत् एवं यः कुरुते मर्त्यो विष्णुसायुज्यतां व्रजेत् विष्णुप्रीतिकरं यस्मात्त-
स्मात्सर्ववृताधिकं तुलसीलक्ष्मपूजोक्तमाहात्म्यं शृणुयान्नरः सकृद्वापि पतेन्नित्यं स गच्छेद्दैव्यावपदम् होमभस्मसमादायरक्षा कृत्वा
तथात्मनः ब्रह्मराक्षससंभूतानां शांतये कारयेद्दं सर्पादिबाधकं नासेगर्भिण्याश्चाविनिर्गमात् मस्य भोक्षणमात्रेण सवेन शयं द्रयं नृणां इति
भ० लसत्तुलसीव्रतोद्यापनं संपूर्णम् अथ विष्णोर्लक्षपुष्पपूजाविधिः ऋषय ऊचुः यानि कानि च तीर्थानि पुण्यान्याय तानानि च किमु

दिश्यच्चकार्याणि तत्सर्वकथयग्रभौ लोभशउवाच पृथिव्यायां नितीयां निमागशान्ता निष्कां हिजाः माहात्म्यानि च सर्वाणि कथितानि मया पुरा इ
 दानीं वक्तुं भिच्छामि पुष्पाणां पूजनं तव लक्षपूजां प्रवक्ष्यामि विष्णो रमिते तेजसः पुष्पाणां लक्षपूजा तु कार्तिव्याचसमाचरेत् माये वा बहुलवा
 पि विद्व्याल्लक्षपुष्पिकाम् यद्यह तो भवेत्सु विष्णावे च समर्पयेत् एकैकमूलमंत्रेणां वष्णुस्त्वनवापुनः अथवा विष्णुगणपत्यानां स्तौत्रेन
 पूजयेत् विष्णोः सहस्रनाम्नैर्विलक्षपूजां तु कारयेत् अतस्तीर्णिकारं च करवीरं तिलस्य च बाहं तं केतकां चैव तथा मंदारमेव च नीलोत्प
 लं सकुसुदं मालतीं च पंकजं आती पाटलकै च वपुर्नागचक्रदं वक्त्रं कल्हारं मोगरं चैव स्य शोकवकुलं तथा मुनिपुष्पाणि शस्ता निवि-
 ष्यो रमिते तेजसः पालाशकंदकीपुष्पं कमलं कोरुं तथा नीलपुष्पांश्चिपुष्पं हरेः शस्तानि विसृज्या एव कुर्वन्ति येषु भक्त्या ते यत्तद्द्वारि मंदि
 रं आयुः कामेन कर्तव्यं मत्सीधात्रिजं तथा पुत्रकामेन कर्तव्यं बाहं नीपूजनं हरेः करवीरे जाति कुस्मंश्च पंकजं करवीरं केसरैः बहुली तिलपु
 न्नगोधनं कामेन पूजयेत् कल्हारेः कर्णिकारे च मांदारैः कुस्मैः शक्रभैः विद्या कामेन कर्तव्यं विष्णा भक्त्या च पूजनं पान्नाशः पाटलं चैव क
 दंबैः पूजनं महत् महाव्याधि विनाशार्थं पारिजातं च पूजनम् वशीकरण कामेन मोचीरं स्तोषयेद्दरं तस्यै वैश्वं भवेद्दृश्यं नात्र कार्या वि
 चारणा देवदानवगंधर्वा वशीभवन्ति नान्यथा श्रीकामेन तु कर्तव्यं केतकी पूजनं महत् एवाहिं सर्वपुण्यं च सर्वकार्यार्थं सिद्ध्यै लक्षपूजां भकु
 र्याच्च प्रसन्नो हि हरिर्भवेत् उद्यापनं तथा कार्यं मंडपं तत्र कारयेत् आहूय ब्राह्मणान् सवस्त्रं नक्षत्रशस्त्रं मोदिने वेदिका च मकरं च अश्वमेदं पशुशस्त्रं
 दिने गीतवादित्रयोषेणं जलधोषेणं भूयसा ग्रविश्य मंडपे तत्र द्याचार्येणा हि जैः सह पुण्याहवाचनं कृत्वा आचार्यो दीनं च ततः उपाध्यादि व
 सेतस्मिन् रात्रौ जागरणं चरेत् वेदिकायां तु कर्तव्यं स्वस्तिं करभ्रादुतं तस्मै ध्ये तं दुलैः कुर्याद्दुतं दीपं सुशोभनं पंचपल्लवं तं युक्तं न्यसेद्दुस्त्रं
 शोभनं तस्योपरि न्यसेत्कुंभं पूर्णपात्रेण संयुतं सोवर्णीयं निमातत्र न्यापयेच्च हरिं विष्णोः पूजा तत्र प्रकुर्वीत पंचामृतपुरःसरं धूपदीपं च ने
 वेद्ये गीतवादित्रनृत्यकैः वेदशास्त्रपुराणे च नारांगिं भयेद्दती ततः न मातसमये स्मृत्स्नातं च शक्रं विभवेत् स्पर्शं कर्तुं कारयेत् तत्र स्वशारवा
 न्ना विधानतः हवनं च प्रकुर्वीत सति लाज्येन मायसैः मूलमंत्रेणाग्न्या विष्णोर्नाम सहस्रकैः येन मंत्रेण पूजा वा कृतानेनैव होमयेत् शकं

राष्ट्रतूर्णेनचरुणाजुहुयान्ततः एवंहोमः प्रकृत्य अधोत्तरमहस्रकैः ततः स्विष्टकृतं हुतापूर्णाहुतिमतः परम् श्रेयः संपादनं पञ्चादाचार्ये
पूजयेन्नतः ब्राह्मणान्भोजयेत्यथ्यानेभ्योदद्याच्चदक्षिणाम् आचार्यपूजयेत्साम्यकृत्स्नालकरणैः शशभैः पयस्विनीचंगादद्याद्विरण्या
दितथैवच प्रतिमांचवस्त्राचकुंभेनाचार्यमपयेत् दत्ताक्षमापयेत्स आर्द्रवदेवंजनानादनम् येनयेनप्रकुर्याच्चलक्षपूजांचविष्णवे सौवर्णे
चैवततुष्पमपयेच्चहरितंतः ब्राह्मणांश्चसपत्नीकान्भूषणैस्तोषयेन्नतः मदक्षिणानमस्कारान्कृत्वाभूमिं कृताजलिः एवंयः कुरुतेपू-
जांतस्याविष्णुः प्रसीदति इतिविष्णुः विष्णोर्लक्ष० उद्याप० संपूर्णः अथबिल्ववर्तुद्यापनविधिः द्रोपद्युवा० बिल्ववर्तिविधिञ्चहिह्रुवांसः सर्व-
दर्शन कस्मिन्कालेसमारंभः कस्मिंश्चैवसमापनम् दुर्वासो० राजपुत्रिप्रवक्ष्यामि विधानं सर्वकामद अर्द्धाविचयदास्याहानेदेवमार-
भेद्वतं कार्यासम्यक्स्नेहस्तेनतंतुनिष्कारयत्यन्तः स्वर्कायेवांचवर्माद्यैरंगुलीत्रयसंमिता त्रिवृताशोभनावैबिल्ववर्तिरुदाहृता ततः सर्व
तंयैहर्तिस्वमदेशिनिस्संमिता एवंलक्षमिताः कार्याः शक्नोकोटिमिता अपि सर्वशक्तोतु कार्यासंस्वायुलेनेवनिर्मिताः एतेनिमज्जवानैलेस्था
पयेत्तान्प्रपात्रकैः स्थापयेन्मृन्मयेपात्रेप्रत्यहंसंखयान्विताः आवर्णेमाधवेभाघेकार्तिकेतुविशेषतः दिनेदिनेसहस्रतुअर्पयेद्विल्ववर्तिकाः अ-
बकेस्वरमुद्दिश्य देवागारेविशेषतः गंगातीरेथवागोष्ठे यद्वा ब्राह्मणसन्निधौ प्रज्वालयेत्पूजांतेमहस्रलोकाजिगीषया नाशेवापुरुषोवापिभक्ति
युक्तेनचैतस्मा कस्मिन्नेवादेवमेज्ज्वालयेद्यदिसंस्मृतिं नमः शंसवइत्येवमत्रोरुद्राक्षरेभितः पूजनस्यदशांशोनाशिवमन्त्रगकारयेत् तप
यत्तद्दशांशेनतद्दशांशेनवदंश तद्दशांशेनवहोमं कुर्याच्चरुतिलाज्यकैः अष्टोत्तरसहस्रपातः पयसिगिरिपातः दद्यात्पातं मुनिद्वयं दुह-
स्वमनुमनः एवं संपाद्यवेशारङ्गाकार्तिक्यावाविशेषतः माध्यावाप्यथवायस्याकस्यांचित्पूजांमातिथौ प्रातः स्नात्वाशत्रुविभूत्वाकुथादुद्याप
नंबुधः गणेशपूजनंस्वस्मिन्नाच्च नादिवकारयेत् आचार्येवरयेत्यथ्यात्सर्वलक्षणसंयुतम् देवागारेथवागोष्ठे शङ्खेवास्त्रायमंदिरं पुष्पमंडपिका
कुत्तापट्टकूलादिर्विधानम् तन्मध्यैलिंगतोभद्ररचयेत्सुसृणान्वितं ततोवैरुद्रकोणेनुरचयेद्देविकावनी वस्त्रेणाच्छादिनांवेदीरचयेत्तत्र
तंडुलैः अष्टपत्रान्वितं पद्मं कणिकाभिः समान्वितम् कलशंस्थापयेन्नचअवर्णसंजननं तथा तान्प्रमुन्यथपत्रंवातस्यापरित्यसेत्स

धीः तस्योपरि न्यसेद्देवमुभयासहितं शिवं स्रवणं निर्मितं देवं वृषभेण समन्वितम् रजतस्य दीपपात्रं कृत्वा शक्त्या यथाविधि स्रवणं
 त्रिकं कृत्वा तन्मध्यस्थापयेत्स्रग्धीः स्थापयेद्विष्णुगोभदे ब्रह्माद्यावाहनं ततः ततः पूजाविनिर्वस्य महासप्पारविस्तरैः परमानन्दचनेवैद्यं
 भक्त्या देवाय दापयेत् उपोष्य जागरं कुर्याद्वात्रोसत्कथवासुदा नतः प्रभाते विमलजलस्नात्वा प्रभन्धीः वर्तिसंख्यादशारीजनं
 पंपंकारयेद्भूती तर्पणस्य दशांशेन होमयेद्दुदमंत्रतः निलाज्यचरुभिर्विल्वैरुदसंवेण होमयेत् आचार्याय प्रदानव्यागोः स वत्सा
 पयस्विनी ब्रह्मादिमंडलमूर्तिं दद्यात्सोपस्करांतथा यजमानमयाचार्यस्त्वभिषिचेद्ब्रह्मन्वितम् विसर्जयेत्ततो देवं ब्रह्मादिसहितं पुनः
 दद्याच्च सूरसीकर्म समाध्याय विचक्षणः होमस्य तु दशांशेन ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः दत्त्वा च दक्षिणां श्यो गृह्णायादाशिषः शक्राः वर्ध
 मानं रौप्यमयं हेमवर्तिसमान्वितम् अथ वाकं स्य पात्रच घृतेना पूरितं शक्रभृम् ब्राह्मणाय प्रदानं व्यदक्षिणां संहितं शक्रभृम् ततो भुंजीत तच्छे
 षं शिष्टैरष्टैश्च बंधुभिः एवं दुपदराजेंद्रपुत्रिमस्य व्रतेन धे लक्षयति व्रतविधिस्तवाये कथितो मया यं कृत्वा भक्तिभावेन नारी वा पुरुषोपि वा दारि
 द्यतमसः सद्यो मुच्यते नात्र शयाः पुत्रपौत्रपौत्रं च स्मरवं मया भूतले अंतो दिव्यविमानेन लभते ज्वलितं पदं नैष धाधिपतेर्भाषी भर्तृदर्श
 नलालसा कृत्वा व्रतमिदं प्रापराज्यं भर्तृसुतां व्रितम् अन्याभिः कृषिपत्नीभिः कृषिभिश्चापि तलगेः कृतमेतद्भूतं देवि स्वस्वक्रामार्यो सिद्धये राज
 पुत्रिमहाभागे वनव्यसनदुःखिते कुरुधेतद्भूतं सम्यक्क्रमाकृत्याः कालवधेन अयं कार्तिकमासश्च मामाना मुत्तमोत्तमः आगाभिन्यां पौर्णिमा
 म्यामुद्यापनविधिं चरद्दुवाससारव्यातं दोषद्वैवतमुत्तमं ये कार्त्थ्यां तस्मिन् राजा स्मेलमेयुः समीहितं इति जैमिनीये आरण्यके बिल्ववर्त्युद्यापनं
 सं० अथ रुद्रवर्त्युद्यापनविधिः नारद उ० देवदेव गन्नाथजगदानंदकारक कौतुकेनेति किंचिद्भर्मभरनं करोम्यहं भूतानि देवदेवेश
 व्रतानि नियमास्तथा तीर्थानि च महं तीशाय सदानान्यनं केशः नास्मिमेति श्रयो देवभ्रामि तो हंत लया पुनः कथं वस्वभ्रह्मादेव यद्गोप्यं व्रतमुत्तमं
 शिव उवा० शृणु नारद श्रुत्वेन व्रतानां व्रतमुत्तमं रुद्रवर्त्यभिर्धनुषं सौपण्यं सर्वोपदवनशानं स्मरवसं पत्करं चैव पुत्रराज्यं समृद्धिदम् शंकरधीति जनकं शि
 वस्थानप्रदायकं स्वभर्त्ता सह नारीणां महत्स्मेहं करपरम् शृणु नारद यत्नेन गिरिशो यत्र तु व्यनि दीपानालसदानयत्तु यस्तप मधार्थिकः यावत्

भिन्नकं आयातातीर्थराजैर्वेत्तादानानि सवशाः व्रतंकृत्वाययोकाश्यांस्तु भित्रेण समन्विता कृत्वासर्वाणि तीर्थाभिविशेषां णिपत्य च
उपोष्य रजनीमैकांजागरश्च तथाकृतः स्वात्वाचीत्तरबाहिन्या दत्तादानानि स्मरिशः ततश्चक्रैर्व्रतविप्रवसिष्ठेनोदितंचयत् यथोक्तवि
धिना सर्वतथाचा नुष्ठितंव्रतं ततः सास्त्रशरीरेण तस्मिन्लिङ्गेन्द्रिययोग एव वाकुरुतेनारीय मगत्फडुल गम् मंत्रचित्तयेनेयामंजन
स्यास्पृश्यभावनः पुत्रपौत्रानुधनंधान्यं लभते नात्र संशयः शिव उ० अथ चोद्यापनं वक्ष्येम तसंपूर्णहेतवे प्रारभेत्यति किं माघवेशा
खेत्रे आरण्ये तथा नेषु चाद्यापनं कार्ययथोक्तविधानातः अष्टकर्णिकया युक्तं मंडलं कार्यच्छुद्राम् कन्दशःस्थापयेत्तत्र पिधानेन सम
स्वितम् रोष्यन्ताम्भूम्यं वा वस्त्रयुग्मेन वेष्टितम् तस्योपरि न्यसेद्देवमुभयासाहितं शिवम् रजनस्य दीपा पात्रं कृत्वा शाक्त्या यथाविधि
सूवर्णवर्तिकां कृत्वा तन्मध्ये स्थापयेत्स्फीः सूवर्णाभिर्मितंदेवं वृषभेण समन्वितम् पूर्वोक्तेन विधानेन पूजां कृत्वा समाहितः आचार्य
वरयेत्पूर्वी द्विजैरेकारदेशैः सह होमं चैव संपाद्य तिलपायसबिल्वैकैः अष्टोत्तरसहस्रवा अथ बाष्पान्नं शतम् रुद्रसूक्तेन वा विप्रमू
लमंत्रेण वा पुनः दीपलक्षं प्रकुर्वीत नरः परमधा ध्रिक्ः दीपान् घृतेन संयुक्ता नरो दद्याच्छिवालये स्वर्णवर्तियुतं दीपमाचार्या यनि
वेदयेत् ततः पूर्णाहुतिं कृत्वा ब्राह्मणेः स्वस्तिवाचनम् आचार्यपूजयेद्भक्त्या वस्त्रालंकरणभूषणैः तस्मै देया सवस्ताचंगोरैका स्म प
यस्विनी ऋत्विजः पूजयेत्पञ्चाहस्त्रालंकरणैः शस्त्रैः वस्त्रोपानद्युगंचैव फोज्यैश्च विविधैरपि नैचैव भोजनीयाश्च सपत्नीकाः प्र
यत्नतः सूवर्णवर्तिकां कृत्वा रोष्यपात्रेन येव च दद्याच्छिवमीतयेत् सर्वकार्यार्थशिद्धये घृतपूर्णरोष्यपात्रं कास्यपात्रं थैव च सुव
र्णवर्तिसहितमाचार्या यनि वेदयेत् रुद्रधीवत्सप्रतिममाचार्या य समर्पयेत् कास्यं विष्णु मयरोष्यं गोघृतेन समन्वितम् सूवर्णवर्तिसं
युक्तमतः शान्तिमयच्छमे महादेव जगन्नाथभक्ता नुग्रहकारक तत्प्रसादा दुह्याच्चेशां कार्या प्रदीभव अनेनैव विधानेन रुद्रवर्ति
करोति यः पुत्रपौत्रैः परिवृत्तो राज्ञ्यभाभो निशाध्यत एवं याकुरुतेनारी सर्वापैः प्रमुच्यते शुलाकर्या विधानेन स्थाप्य सर्वनिवेदयेत्
अश्वमेधसहस्त्राणि वाजपेयशतानि च कथाश्च वणमात्रेण तत्फलं लभते नरः इति भविष्योत्तरो शिवनारदसंवाद रुद्रवर्तिमनोद्याप

नंसंपूर्णम् अथ माणिक्यवस्तुद्यापनं अद्येत्यादिमासपक्षाद्यह्निरव्यममदहजन्मनिजन्मान्तंवारजोदोषनिमित्तपापपरिहारायै
 पुत्रपौत्रावैधव्यप्राप्तयेरुतयल्लक्षवर्तिदोषदानं तत्सांगनामिद्वयैतदुद्यापनकरिष्ये तदंगगणयतिपूजनं स्वस्तिवाचनं आचर्यैवर
 णंचकृगिष्ये इतिमंकल्य शिवउवाच प्रसंगेनापिवस्यामिवर्तिमाणिक्यसंक्षिकाम् तस्यादानेनदेवित्वंममाह्वासनभागिनी जानाम
 सिमस्त्रियाहिवंथावदाभूतसंप्लवम् सूतउवाच आर्यवर्तेपुराकाविद्वैश्याभूल्लक्षणाकृया तस्याभुजंगोमित्रोभूद्रासोनाममहाबली सा
 लक्षणाभूतुस्मातास्थितागोदावरीतटे बालवैधव्यदुःसेनरुदतेचक्रुमारिका भूतपतिपुरःस्थाप्यबंधुभिः परिवारिता विलपन्तीतृतावी
 स्यशनेस्नाप्रत्यपद्यत लुठन्तीभुविकार्येनमुद्गर्भेर्तासुरोबहु जडानामपिकारुण्यजायतेनाप्रपश्यच्च तदानालक्षणावाक्यमुजंगोवाच
 सन्नमः भुजंगउवाच कुलजानांचनारीणां दशयंचक्रुदरुणा अवस्थात्रयमेवासोतत्रेयंचक्रुदरुणा कृत्यालंजीवपत्नीत्वविधवात्वमिति
 त्रिधा पारवश्यंचनारीणांदुःखमामरणातिकं भृतापत्यंचवैधव्यतथैवापुत्रनास्त्रियः आसत्यमेतश्चितयवैधव्यतत्रचोत्तरं बालेयशोचतेनी
 वकस्येदं कर्मणः फलं निवर्ततेवाकेनेयंकोवावेन्नितयाविधा उवाचदासनामसौभुजंगः सूनुतंवचः भुजंगउच शृणुभद्रंभवस्यामिधात्रासु
 द्वाःपुराहिजाः देवानांचैवल्लोकानोहितार्थेमंचकीविदाः शास्त्रज्ञानात्त्वभावाच्च जीवानांयत्पुनरुक्तम् जाननिकमंचफलपृष्टव्याश्चदु
 व्रताः भुजंगवचनंअस्मात्तथैवोमितिमापुनः तनोगत्तामहावृद्धयाजकेनामवैद्भिर्जं प्रपच्छतदयालुंचप्रश्नकानतरधानसा लक्षणा
 वाच सुनेत्वहंदुराचाराकुलतालक्षणाह्वया तथापित्तांदयापात्रंपृच्छतेभानिवोधय साधुनांसमचित्तागजनाः संप्रसमा-
 भुवि दुर्गंधोवास्मगधोवायथावायोः समोभक्ति सुनेदशेयंनारीणांतृतीयातीवदुःसाहा कर्मणाजायतेयेनकेनवाथनिवर्तते एतद्विचार्य
 मेज्जहानृकृपयावदसूत्रत शोडित्यउ इतितस्यावचःअस्मात्प्राजकोवाक्यमब्रवीत् देवैकर्मणिपिष्येचनार्यः पाकेषुसंस्थिताः अ
 कस्माच्चरतोहस्वास्मृष्टभांडाद्यपराः अज्ञानीदाश्चयाद्वापिकामाहोभाक्कचित्त्रियः अवेदयित्वानिष्ठतिनेनदुष्यतिमाल्कि
 याः क्रियाल्लोकपरास्वताः पापादस्मादुरत्ययात् दशमिमांयामुवंतिसर्वा अपिनसंशयः बाल्येवायोवनेवापि वार्धक्येवाकदा

चन नत्रयानुदुराचारापराधनेवाभिकांक्षति श्वध्वोश्चपतिबंधुनानित्यवचास्तुः खता एतत्सहायतोनारीयादृषयति स-
 क्रियाः बाल्येवैधव्यमाभ्योतिसानारीनात्रसंशयः ऋतुस्मानुयानारीबालकानवलोकयेत् लब्धभर्तान्तोगर्भबालाना-
 मपिधातिना एतत्कर्मसहायेनरजसादूषितायुता मृतापत्यातथाभूत्वावैधव्ययानुव्रजन् यानारीरजसादुदासदंष्ट्रा-
 दिसंकरम् कुरुतेयदिसानारीवैधव्यवाहकं व्रजेत् बालानुकूलरहितापतिधर्मेषुसर्वदा बाल्येवैधव्यमापन्नागतिहानाभ-
 वत्यलम् सर्वोसामपिवैधव्यनिदानपापसंभव शान्तित्रयप्रक्ष्यामिकर्मणोस्यापिलक्षणं कुरुतेपिमुनिपंचम्याव्रतेपापविशोप-
 नम् हस्तेनकारयेद्दृष्टिकर्षसंशोध्यसंप्रभम् अनेनैवविधानेनविष्णुवर्तिकरोतिथा पापगच्छतिनारीणांमिति वेदविदा-
 विदुः सरूपैवायनंरुत्वा कुरुतेलक्षव्रतादिके समूलशेषं व्रजतिरजोदोषोनसंशयः निमूलं च भवत्याश्रु लक्षवर्तिव्रतेश-
 भे रजमोत्यमहापापनारीणानात्रसंशयः इतिनस्यवचः कृत्वा पुनः पप्रच्छलक्षणा मनसाशंकिताभूत्वासादरमुनिपुंग-
 वम् साधुसाधुमहाभागवित्तमेभयविवलम् लक्षवर्तिव्रतस्यास्यविधानंकीदृशवद कस्मिन्मासेप्रकर्तव्यं कस्मिन्श्चैव
 समर्पणम् उद्यापनं कथं कार्यं किं फलं तस्य वा मुने नयापृष्टो याजकोडोयलोकांनोहितकाम्यया फलोविधानं तत्सर्वं नदावोच-
 न्महामुनिः शौडिल्यउवाच कालोहि कार्तिकेमासो माघवैशाखमेववा सहस्रगुणितं तनुव्रतमेतद्वि कार्तिके नस्मा-
 त्कोटिगुणं दत्ते माघमासि व्रतोत्तमम् तस्मादनंतगुणितं फलं वैशाखमासि वै तस्मान्मासत्रये कार्यं यस्मिन्मासे सप्ताव्यते न
 स्मान्मासद्वयानुपूर्वमारब्धव्यं व्रतं विदम् अनेमासि प्रकुर्वीत समासि च विचक्षणः सहस्रवर्तिभिः कुर्यादरार्तिविष्णावेव हम्
 द्युतेनाप्यथ नैलेने सम्यगन्येर्मनोरंभेः यस्मिन्मासे समासिः स्यात्पूणिमायांचकारयेत् उद्यापनविधानेन व्रतसंपूर्ति कारणम्
 प्रानः स्नात्वा शचि भूत्वा पंचगव्यं नुमाशयेत् पुण्याहवाचनं कृत्वा वरेदाचार्यमुनमम् ब्रह्माणकृतिजं चैव कुर्यात्पण्यजसा सतिले
 अयवैः कुर्यादग्नेन यक् चोद्विजः वत्सोदशोशनः कुर्यात्पण्यजः कुर्याद्विधानतः तर्पणोक्तेन मंत्रेण

प्रायसंचयुतान्वितम् पालाशसमिधाच्चैवमंत्रेहोमश्चवैष्णवैः घृतं तु विष्णु गायत्र्या होमस्याथविधिः स्मृतः अष्टकर्णिकयायुक्तं सर्वतो
 मंडलं लिखेत् कलशस्तु तत्स्थाप्यः सपिधानः सवस्त्रकः रोष्यस्ताम्रो मृन्मयो वा वस्त्रयुगेन वेष्टितः तस्योपरि न्यसेद्देवं लक्ष्म्या सह
 स्रवणकम् राजतं दीपपात्रं च स्वर्णवर्तिसमन्वितम् ततो भासाधिदेवं च स्थापयेद्देवसन्निधौ कालो विष्णुस्तथा वह्नोरविदमोद
 रोहरिः रुद्रः शेषोजगद्ध्यापीते जोरूपानि शाकरः निरञ्जनो फलाध्यक्षो विश्वरूपी जगत्सुः स्वप्रकाशोऽस्यं न्योति श्वेतु व्यूहोज
 नाश्रयः परंब्रह्मविंशतिभिः पूजयेज्जगदीश्वरम् शिरोललाटेनैव च कर्णोनासासुरवं तथा कंठस्कंधो तथा बाहुस्तनो वक्षस्तथो
 दरम् नाभिं कटी च जघने ऊरूजानुनिगुल्फकैः पादौ तदयक्रमशो युगान्येतं च पूजयेत् धूपदीपो तथा दत्त्वा नैवेद्यं च निवेदयेत्
 आचार्यपूजयेत्तथा द्वाक्षगान् क्रतुजस्तथा गान् दद्यात्सवत्सा च सालं कारां गुणान्वितानि त्रिंशत्फलकांस्तथा पात्रं घृतेन परिरुति
 स्रवणवर्तिसंयुक्तमाचार्याय निवेदयेत् कांस्तं विष्णुमयं रोष्यं गोघृतेन समन्वितम् स्रवणवर्तिसंयुक्तमतः शान्तिं प्रयच्छेम
 इति मंत्रेण दद्यात् तथा दशपलं कांस्यं तथा घृतं समन्वितम् अथ वा तु यथाशक्त्या दद्यादावश्यं कर्त्तव्यं अनाभावे च यो
 दद्यात्कांस्यं च घृतं पूरितम् यावज्जीवं स्रवणमभिर्भवत्येव न संशयः रजोदोषादिभिरुक्तास्त्योर्णमास्याददाति या आह्म-
 णानभोजयेत्तथा हि तन्नाशक्यं न कारयेत् याचैवं कुरुते नारी तस्याः पुण्यफलं शृणु यानि चान्यानि पापानि रहस्ये बाहुना निच नश्य
 नितानि सर्वाणि व्रतस्यास्य प्रभावतः चांडालगामिनी वापि तथा शूद्राभिर्मर्शिनो कारुकरजकादीनां गामिनी दुष्टचारिणी अहमल
 धियैव श्रेयेषु प्रतिलोभेषु गामिनी मातुलेयपितृव्यादिभ्यां हृत्पुत्राभिर्गामिनी बालमीवापि नृमीवा भर्तृमातृवधेरता गोघ्नी वा
 तस्करा वापि रजः संकरकारिणी बन्दिदागरदाचैव नित्यं चाप्रियवादिनी पत्यो जीवति यानां शोभते वा व्यभिचारिणी एवमादिम-
 हापापैरावृतापि कुलांगना कृत्वा चैतद्भूतं पुण्यं सुख्यतेनात्र संशयः व्रतानां सुनमच्चैव स्त्रीणां भावशयकत्विदम् एकार्तिकं प्र
 यत्नेन विष्णोस्त्वभिमतं तेजसः कोटयो ब्रह्महत्यानां मग्न्या गम्य कोटयः तथैवात्कथपापानां कोटयोऽथ सहस्रशः नश्यन्ति नात्र स

देहीनारीणां वा न रस्य च विलक्षवर्तिभिर्विष्णोः कृते चारार्तिकार्पणो किमत्र बहु नोक्ते नानेन सदृशं व्रतम् पुरुषोऽपि व्रतं कृत्वा
 पूर्वोक्तेः पापसंचयैः मुच्यते नात्र संदेहो मधुसूदनशासनात् एतत्सर्वमयारव्यातं पृच्छत्यास्मन्मानदे व्रतं कुरु स्मरतिष्ठ यथा
 ते रोचते मनः इति तद्वचनं श्रुत्वा पुनः पप्रच्छ लक्षणा अज्ञानाद्दृष्टभावाद्दानविशवासो ममेह वै प्रत्ययाद्येतो ब्रह्मन्मयं कुरुतेः
 धुना इति तद्वचनं श्रुत्वा याजको वाक्यमब्रवीत् ६७ शांडिल्य उवाच कथं ते प्रत्ययो भूयादिति तां कुरुणानिधिः साचो बा
 च पुनर्विप्रं विस्मयोऽकुल्लोचना नववैधव्यमापन्ना रुदत्येषा कुमारिका अस्याः पतिः कथं जीवेद्देधव्यं वै वनशयनि तथा कु
 रमुनिश्चेष्टया दानवता धनम् इति तद्वचनं श्रुत्वा विस्मिनो वाक्यमब्रवीत् शांडिल्य उवाच अधुना मकरं यामो भास्म
 रेलो कृभास्करः माघो यंच वरो मासः सर्वं क्रतु फलाधिकः प्रातः स्नात्वा च मासोऽस्मिन् मासु वंत्य तुलं फलम् स्नानं कृत्वा र्पणं
 कृत्वा देहि भर्त्रे भृता यच तेन जीवेदयं नूनं ब्रह्ममोऽपि सुशपिच यस्मादयं राजयक्ष्मरोगेण च मृतिं गतः तथापि माघमास-
 स्य पुण्यादुज्जीवयिष्यति दापयित्वा हरं रार्तिकं कास्य पात्रे दत्तेन च जावत्सली भवत्सिंहिया वदामरणधुवम् लक्षणा वचनं कृत्वा
 जलं स्पृष्ट्वा च वाग्यता स्नानं विष्णुवर्पणं कृत्वा ददौ तस्मै फलं तदा तदा पुण्यप्रभावेण तत्सणा देव सोत्थितः भुजंगं संप्रेषयित्वा
 नीत्वा पात्रं च कास्यकम् कुमार्यादापयामास वैधव्यस्यापलुनये एतत्पुण्यप्रभावेन कुमारो सापिशोभना यावज्जीवं जीवपत्नी
 बभूव बहु पुत्रिका कुमार्यादापयामास पतिं प्राप्य स्तुतिभनम् तद्वाधवास्तथा सर्वं तुष्टु स्नात्वा लक्षणां याजकं च बहु स्तुत्वा
 जग्मुस्ते स्वनि केतनम् लक्षणा सापिदानेन भजं गेन च संयुता माधस्नानं तथा कृत्वा व्रतमेतच्च कारमा ततस्तुभरणं
 प्राप्नोदा सस्तस्याः महायकृत् गयो नाम महाराजा चक्रवर्ती च भूवसः सालक्षणा च तत्पत्नी सवलक्षणा संयुता बभूव लो
 कविस्त्वा ता जीवत्सत्नी सस्तुत्रिका अनेनैव विधानेन विष्णुवर्तिकरोति यः पुत्रपौत्रैः परिव्रतो राज्यं प्राप्नोति शाश्वतम् एवं
 याः कुरु ते नारी सर्वपापैः प्रमुच्यन्ते लक्षं वर्तिकथा मेतो मीत्याश्चोत्थति मानवः सोपि तत्फलमाप्नोति नात्र कार्या विचारणा

इति श्रीनाथपुराणे माणिक्यवर्तिव्रतो ध्यापनं संपूर्णम् अथ विष्णुवर्तिव्रतं लिख्यते अथ विष्णुवर्तिव्रतं लिख्यते देवदेवज
 गन्नाथसंसारार्णवतारक वदये सर्वपापघ्नं सर्वव्रतोत्तमम् यस्याचरणमात्रेण जनानां सर्वकामदम् अस्ति किंचित्तदा ब्रहि-
 मदेव देवदयानिधे श्रीकृष्ण उवाच नक्षवर्तिव्रतं वच्मि सर्वकामफलप्रदम् विष्णुवर्तिविरव्यातं शृणु राजन् समासतः शर्म-
 नि यौ शक्रभैरवे नाराचंदे च शोभने सम्यक् विशोध्य कार्पासं तृणधूलिं विवर्जितम् यस्य स्तूत्रं विधाया शतचतुरंगुलिकं तथा पंच
 सूत्रयुतवर्ति विष्णुवर्त्तोति कथ्यते एवं कुर्यात्तु स संख्यागोघृतेन परिपुताः उद्दीपयेच्च विष्णवे पात्रे राजतमृन्मये अथ वामव्यहं देवाः
 सहस्रहृदयसंभिताः एवं दिनानि पंचाशदंते उद्यापनं चरेत् कुरु राजन् अयत्नेन सर्वपापप्रणाशनम् भुक्त्वा यथोप्सितान् भोगान्ते
 सायुज्यमाप्नुयात् पार्वत्या च पुरा पृष्टं शंकराय महात्मने तेनैदं कथितं देव्या विष्णुवर्तिव्रतं श्रुत्वा तया कृता विष्णुवर्तिलिङ्गा सरव्या
 श्रुत्वा प्रदा उद्दीपिता तथा भक्त्या संतुष्टो हं व्रतेन च दत्तं कैलासं भवनं शंकरेण च धारिता कर्तव्यं तु मयत्नेन जनेन शक्रभिक्षुज्जला
 येन उद्दीपितो विष्णुः सर्वसौभाग्यदायकः स भवेत्पापनिर्मुक्तो विष्णुलोके महीयते उद्यापनं यथार्थं त्वं शृणु राजन् अभायतः येन
 कृत्वा च सकलफलं प्राप्नोति मानवः कार्तिक्या मथ्यवा माध्यावेशारव्या वा शक्रभैरविने प्रतिमां कारयेद्दिणोः सौवर्णीभाषमात्रतः
 कलशं कारयेन्नाम्नं पूर्णपात्रेण संयुतम् आचार्यं वरयेत्पूर्वपंचमं लिख्युत वती पुण्याहवाचनं कृत्वा गणेशं पूजयेत्ततः विधाय
 सर्वतोभद्रं पंचवर्णं यथाविधि स्थापयेत्प्रतिमां विष्णोः कलशे च न वेश्रमे वस्त्रद्वयेन संपेक्ष्य पूजयेत्कलशोपरि हूजयेच्च यथा
 शक्त्या ब्रह्माद्या देवताः शक्राः रात्रौ जागरणं कुर्याच्छृणुयाद्देवावीं कथाम् प्रभाते विमले स्नात्वा पुनः संपूज्यं वै विशुभम् प्रतिष्ठा
 प्यत सो वन्हिं पायसं हवने स्मृतम् जुहुयाद्दिक्षु गात्रं च्छासहस्रपायसं श्रुभम् तर्पणं दशसाहस्रं मार्जनं शतमाचरेत् सौव-
 र्णीवर्तिकां कृत्वा पात्रे राजतसंभवे कार्पासवर्तिसंयुक्तेन राज्ञ्यो हरिरीश्वरः आचार्यं पूजयित्वा तु मंडलं तु निवेदयेत् ब्राह्मणा
 न्भोजयेत्सम्यक् स्वयं भुंजीत वाग्यतः इति श्रीविष्णुरहस्ये विष्णुवर्तु ध्यापनं संपूर्णम् अथ देहवर्तिव्रतं लिख्यते

सूत उवाच
केलासशिखरासीनंदेवदेवजगद्गुरुम् पंचवक्त्रदशमुखं शूलपाणिं त्रिनेत्रकम् कपालखट्वाङ्गधरं खड्गखेटकशो-
रिणं पिनाकपाणिं देवेशं वरदाश्रयपाणिनम् भस्माङ्गव्यालशोभाढ्यं शशांककृतं शेरवरम् केलासशिखरेवासं सूर्यकोटि-
समप्रभम् क्रीडते भगवांस्तत्र गणेशादीन् विस्तृज्य देवताः सर्वा एकाकी उभयासह तदृच्छा देवदेवेशं
प्रहृष्टं चारुलोचनम् अथापृच्छ तदा देवी यद्रोष्य व्रतमुत्तमम् देव्युवाच तदहं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व मम प्रभो दान-
धर्मान्यनेकांश्च तपस्तीर्थान्यनेकशः नास्ति मे निश्चयो देवस्त्वाभिनाहं त्वया पुनः व्रतानामुनर्मदेव फलमुक्तिमुक्तिप्रदाय-
कम् येन चोर्गेन देवेशो भानुषोः प्राप्यते शुवि स्वर्गपवर्गदं सोरख्यं नरकार्णवतारकम् तदहं श्रोतुमिच्छामि मनुष्या-
णां हिताय च येन ऋतेन लोकोऽयं शिवसायुज्यमाप्नुयात् शिव उवाच यन्मकस्य चिदाख्यातं नराणां मुक्तिदायकं
शृणु देवि प्रयत्नेन कथयामि तवारिवलम् कार्तिके मार्गशीर्षे गामाये मासि मयत्नतः पक्षयो रूषयो मेध्येश भूयोगेश भूमे-
दिने एकादश्यां त्रयोदश्यां च तु दश्यां सुषोषितः कार्पासं निस्तृणं कृत्वा वर्तिहृत्वा मयत्नतः पादां शुष्ठां शिराणां च स्वशरीरम्
माणतः सूत्रं निर्माय यत्नेन तं तु चितय सस्युतम् तस्य वर्ति विधायाथ सम्यग्लोड्य द्युतेन वै दीपदानं प्रकुर्वीत मानयेत्
प्रचानघे प्रत्यहं दापयेद्दीपयावत्सर्वत्सरं भवेत् अथ वा एकमासे वाषष्ठ्युत्तरशतत्रयम् दीपाव्यज्ज्वालयेद्द्रव्याममसंनोषेदत-
वे उद्यापनं वत्सरां नेकुर्याद्दिभ्यो वत्सरतः देहदीपसमदानं न किञ्चिदिह विद्यते महापापपशमनं स्वर्गद्वारविवर्द्धनं अत्रेदं कथ-
यिष्यामि इति हासं पुरातनम् शृणु देवि प्रयत्नेन कथां पौराणिकीं श्रुताम् ईश्वर उवाच अरण्ये वर्तमानास्ते पांडवा आर्यासाह-
आत्मनो दुःस्वनाशार्थं प्रच्छुः केशवमिति युधिष्ठिर उ० केनोपायेन देवेश स कदा दुःहराभ्यहम् भक्त्याराज्यं च देहांते केन मुक्ति-
र्भवेन्मम श्रीकृष्ण उ० अस्मि गुह्यमहाराज व्रतं सर्वार्थदायकम् नाराणां च विशेषेण पुत्रपौत्रप्रवर्द्धनम् देहवर्तिसंसारव्याना-
प्राणिनां सोरख्यदायका आत्मदेहसमस्तु तं तु चितय सस्युतम् तस्य वर्ति विधायाश्रु आर्ज्यं योज्यं प्रदीपयेत् एवं सर्वत्सरं पू-

र्णदद्याच्छंकरतुष्टये अथवा मासमभ्येवादिनश्रमयेयथाविधि नोत्तजयेन्महादेवं तेन गुप्यति शंकरः ददाति विपुलाभुभोगानं ते सायु-
ज्यमाप्नुयात् इति श्रुत्वा च कारासौधर्मराजो नृपोत्तमः उद्यापयन्तथा कुर्यान्मिदं यत्कारयेच्छुभम् पुण्याहवाचनं कार्यमाचार्यवरये-
नतः ऋत्विजश्च रुद्रसंख्यानं पुण्याच्छिवतुष्टये विरच्य सर्वतोभद्रं कलशं च नवं हृदम् सोवर्णाग्निमितां च भवानीशं करस्य
च उपचारैः षोडशभिः पूजयेत्कलशोपरि दीपपात्रं राजतं च वर्तिकां सुवर्णजाभ्यु अंबकेण च मंत्रेण हुनेदद्योत्तरं शतम् आ-
चार्याय च तत्पाठं दद्याद्दक्षिणायायुतम् ब्राह्मणान् भोजयेद्यश्चात्सव्यं सुंजीतवायतः इदं व्रतं महादेवि सर्वकामसमृद्धिद-
म् कुरु त्वं च प्रयत्नेन सर्वान्कामानवाप्स्यसि इति श्रीस्कंदपुराणे पार्वतीशंकरसंवादे देहवर्तिव्रतोद्यापनं संपूर्णम्
अथ विष्णुसूर्यलक्ष्मणमस्कारविधिः अक्षरीषडवाच इक्ष्वाकुणां कुलशुरो ब्रह्मन् सर्वज्ञस्तद्वत् ब्रूहि पापक्षयकरव्रतं सर्वो-
त्तमं पुनर्ब्रह्मस्य स्मरपस्य गुरुदारादमर्शिनः संख्याकर्माविहीनस्य तथा दुर्भार्गवर्तिनः दासीवैश्यासंगिनश्च चांडालो-
गाभिनस्तथा परस्वहारिणश्चापि देवद्रव्यापहारिणः देवब्राह्मणहृत्तोलांछेदकस्य नरस्य च रहस्यभेदकस्यापि रहसिकृताणां
पिनः ब्रह्मयज्ञविहीनस्य दुःशास्त्रनिरतस्य च गुरुनिंदादिशत्रुशत्रुद्रव्यापहारिणः नराणां च विशेषेण भायश्चित्तं व्रतं वद-
वमिष्ठउवाच शृणु गोप्यातिगोप्यं च व्रतानामुत्तमं व्रतम् चतुर्वेदैः पुराणैश्च स्मृतिभिश्चैव निश्चितम् ब्रह्महत्यादिपापानां
प्रायश्चित्तं यदीच्छसि संकलीकरणानां च मलिनीकरणस्य च अपात्रीकरणानां च यच्चित्तं यदीच्छसि आह पलास्तानां च गा-
भिनः कामिनस्तथा श्वभूमातृवधूनां च द्रच्छयाणां भिनस्तथा तदालक्ष्मणमस्कारं व्रतं कुरु महीपते संख्याकर्मादित्यागस्य चांडालो-
गाभिनस्तु वै दासीवैश्यासंगिनश्च क्षयं च यदीवाच्छसि शृणु नृपविधिं वक्ष्ये स्मरणात्पापनाशनम् चातुर्मास्ये तु संप्राप्ते केशवे
शयनगते आषाढस्य सिते पक्षे एकादश्यां समाहितः संकल्प्य तु विधायादौ पुरतश्चक्रपाणिनः अहलक्ष्मणमस्कारं व्रतं कुरु ममु-
द्यतः निर्विघ्नं त्वत्पसादेन कुलं कुरु पथाहरे पापपक्षे निमग्नं न मापाप रूपं पदुरासदम् व्रतं नानेन समीतोऽसमुद्धरजगत्पते इति

संकल्पमनसाभारमेद्रुतमुन्नमम् विष्णोर्वीथुसावित्रेवानमस्करान्त्रयलतः प्रातः स्नात्वासदाकुर्गन्मध्यान्हावधिवाप्यतः यथासं
रव्यामकुर्वीतकार्तिकेनुसमापयेत् दुष्टशाकमथान्नवान्नफलोतकदाचन अचूतनवदेक्कापिनह्यायेत्पापपूरुषम् देवान्चने
जपंहोमं नत्यजेनुकथंचन अतिथीन्पूजयेन्नित्यं यथाशक्त्यानुकारयेत् कागिकेभासितनाते गणेशाय नमः परशु मे
स्थाप्य कलशं पूर्णं सवस्त्रसपिधानकम् विष्णोश्चर्ममितांकुर्यात्ससूयस्यापि स्वर्णजाम् नामभिः केशवाद्यैश्च भिन्नाद्यैश्च मू
जयेत् परमाल्लं च नैवेद्यं कुर्यात्स आच्चतर्पणम् पौरुषेण च सूक्तेन तिलगोधूमतुलैः देवदेवजगन्नाथ सर्वकृत् फलप्र
द व्रतेनानेन स्तुती गृहाणार्घ्यं यथापितम् एवमुच्यन्नयं दद्यात्पञ्चाह्नामसमाचरत् पौरुषेण च सूक्तेन शतं मष्टान्नं च
रुम् आकृष्णो नैति सूयाथ शतमष्टान्नं हनेत् होमशेषसमाध्याथ इत्याहुति दत्तः परम् आचार्यपूजयेत्सञ्चा दद्याद्गोमि
थुनं ततः ब्राह्मणान् भोजयेत्पञ्चाह्णं तर्पितं च दक्षिणान्नं यथाशक्त्या मिडलं च दद्यापयेत् अनुज्ञातं स्तुतं चैव स्वयं सुंजी
तबंधुभिः इदं पुण्यं व्रतराज नृपाण्यदयानन्दम् सर्वकामप्रदं नृणां सद्यो विष्णुमियं करम् मोक्षप्रदं च कर्तृणां ज्ञानमार्ग
प्रदं शक्रभम् नानेन सदृशं किंचिच्छिषु लोके नु विद्यते सर्वधामाश्चर्या इति इति अन्विच्छेदितं नारीणां सधवानां च विधवानां विधो
षतः इति श्रीभविष्योः सूर्यविष्णु लक्ष्मणस्कारोद्यापनस्तृतीयम् अथ मंगलागौरी उवाच
उद्यापनविधिं ब्रूहि व्रतराज स्य केशव यतो निरुद्यापनं कर्तव्यं तं निष्फलमुच्यते कृष्ण उवाच वदामि व्रतराज स्य स्त्रोष्णां कर्तव्य
मुत्तमम् आवर्णेमासि भो मिषु च तुषु व्रतमाचरेत् ज्ञातृस्तथायस्स स्नातासकल्पव्रतसु तमम् दीपमहानमज्जाल्यमंगलापूजयेच्छु
चिः अथ पूजाविधिः अद्येत्यादि देशकालोत्सर्कान्यभमपुत्राच्चादि द्रव्यं अवैधव्याघरादिसंकलसिद्धिद्वारा स्त्रीशिवमंगलागौ
रीभिस्तथैर्पंचवर्षपर्यंतं श्रीमंगलागौरी व्रतं करिष्ये प्रथमे वत्सरे मातुर्गृहं कर्तव्यमेव च तेनोभयगृहं कायमवश्यं स्त्रीभिरा
दरात् पंचमेवत्सरे प्राप्ते कुर्यादुद्यापनं शक्रभम् आचार्यवरयेन वदेद वेदांगपारगम् आवर्णेमासि भोमेषु ह्युद्यापनविधिं चरेत्

प्रातरुत्थायस्सुप्तातासंकल्पयेत्तमुत्तमम् चतुस्तंभंचतुर्द्वारिकदलीस्तंभमंडितम् घटिकाचामरयुतंक्रमलैरुपशोभितम् मध्ये
 वितांबवध्नीयान्पंचवर्णैरलंकृतम् तन्मध्येस्थाययेत्पाठं पद उपलनथा रोष्येणकारयेत्पाठं दंडः काचननिर्मितः रोष्यहम्भोरम्भविषण
 षाणस्यविधीयते पीठोपरिन्यसेद्द्वीतीतो गृहपदनथा तस्याग्रेलिंगतोभद्रंलिखेद्गोश्वपंचभिः हरिद्रापिष्टकं हस्ता तन्मध्येऽष्टदलंलि
 खेत् तस्योपरिन्यसेद्द्वीद्वीनद्रोणेनपरिर्मितान् सौवर्णंराजतंताम्रं क्लशंविन्यसेद्बुधः पंचरत्नानिनिक्षिप्यसर्वोषधिसमन्वितम्
 तस्योपरिन्यसेत्पात्रताम्रवेणवसभवम् उमामहेश्वरीमूर्तिकंचनेनचर्चयित्वा तस्यापरिन्यसेद्वाजन्यूजयेच्छिवमंगलाम् गृहानंद
 तिमंत्रेणमूर्तिपाठोपरिन्यसेत् तदस्तुभिवावरुणेत्युच्चावाहनमाचरेत् गोधूमोद्भवपिष्टनकारयेद्दोपसुत्तमं कृत्यामृज्वालितोदीपो
 गृहवर्तिसमन्वितः उपचारैः षोडशभिर्गंधपुष्पादिभिस्तथा पत्रैः पुष्पैः षोडशैश्चनानाजातैश्चजीरकैः तंडुलैर्धान्यकैश्चैवस्वच्छैः
 षोडशसंज्ञकैः अपामार्गस्यपत्रैश्चदूवोधनूरसंज्ञकैः षोडशोर्दूर्वसरव्याकैर्विल्वपत्रैश्चपंचभिः नीराजनंततः कुर्याद्दीपैः षोडशसरव्य
 कैः अथपूजा कुंकुमागरुलिप्तांगांसर्वाभरणस्मृषिताम् नीलकंठप्रियांगोरीवदेऽद्रमंगलाद्व्याम् ध्यानं अत्रागच्छमहो
 देवि सर्वलोकस्तरवदे यावद्भुतमहं कुर्वेत्पुत्रपौत्रादिद्वंद्वये आवाहनं रोष्येणचासनं दिव्यं रत्नमाणि कम्पशोभितम् मयानोत
 गृहाण त्वंगोरिकामारिवल्लभे आसनं गंधपुष्पाक्षतैर्युक्तं पाद्यं संपादितं मया गृहाण भगवन्ने गौरि सर्वाङ्काभाश्चपूर्य पाद्यस्मम
 गंधपुष्पाक्षतैर्युक्तं मर्ध्यं संपादितं मया गृहाण पुत्रपौत्रादीन्मसन्नाभवदेहि मे अर्घ्यं समारिवल्लभे देवि कुर्वाचनं गं विके निरत
 रमहं वदे चरणौ न वपावति आत्मानं यं पयोदधि द्युतं चैव मधुशर्करासमम् पंचासूतेन स्मपनात् पीयतां परमेश्वरी पंचासूतस्मा
 जान्हवी नो यमानीतं शूलं कर्पूरं संयुतम् स्तपयाभिस्तरश्चेत्पात्रादिफलपदाम् स्थानं आचमनं वस्त्रंच सोमदेवैस्तुल्यज्जाप्यस्तु
 निवारणम् मयानि वेदितं भक्त्या गृहाण परमेश्वरि वस्त्रं कंचुकीमुपवस्त्रं च नारत्नैः समन्वितम् गृहाण त्वमया दत्तं पावतीत जगदी
 श्वरि कंचुकी वस्त्रं कुंकुमागरुकर्पूरचंदनं कस्तुरी तथा विलेपनं महादेवि गंधं दास्यामि भक्तिः गन्धसमर्पयामि रंजनाबुक्कुमो

धेनवस्य तान्नाशोभनाः समेषां देविदानेन प्रसन्नाभवन् प्रावर्ति अस्तान् समर्पयामि हरिद्रांकुम्भं चैव सिद्धं रक्ज्जलान्वितम्
 सौभाग्यद्वयसंयुक्तं गृहाण परमेश्वरि सौभाग्यद्व्याणिसमर्पयामि सेवतिकाबकुलचपकपाटलाब्जैः पुन्नागजाति
 करवीररसालपुष्पैः बिल्वप्रवालतुलसीदलमालतीभिस्तृप्तपूजयामि जगदाश्वरिभ्यो नमोऽहं पुष्पागिसः अपामार्गस्यप
 त्रैश्च दूर्वाधनूरसंज्ञकैः षोडशैर्दूर्वासंख्याकैर्बिल्वपत्रादिपत्रैश्च अथपत्रपूजा अथागपूजा उमाद्येनमः पादौपूजया
 मि गौर्येनमः जंघेपू० पार्श्वेन० जानुनापू० जगद्धात्र्येन० ऊरूपू० जगद्धात्रिण्यै० कटीपू० शान्तिरूपिण्यै० नाभिपू० देव्येन० उद
 रं पू० लोकवधायेन० स्तनेपू० काल्येन० कंठपू० शिवायेन० भुवंपू० भवान्येन० नेत्रेपू० रुद्राण्येन० कर्णोपू० महादेव्यै० ललाटपू० मं
 गलदात्र्येन० शिरःपू० पुत्रदायिन्येनमः सर्वांगपूजयामि देवदुमरमोदतोरुक्थागरुसमन्वितः आश्रयः सर्वदेवानां धूपः० अन्नचतुर्विधेस्ता
 तिगृह्यताम् धूपः० तज्योतिः सर्वदेवानां तेजसां तेज उन्नमम् आत्मज्योतिः परधाम दीपो यं प्रतिगृह्यताम् दीपः० अन्नचतुर्विधेस्ता
 दुरसैः वड्भिः समन्वितम् भक्ष्यभोज्यसमायुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् नैवेद्यं० आचमनायम् करोदूर्तमे० फलं० तांबूलं० दक्षिणां०
 वज्रभाणिक्यैर्वेदयुक्ताविद्रुममण्डितम् पुष्परागसमायुक्तं मूषणन्तिगृह्यताम् भूषणानि० नाराजनं० नमो देव्यै० पुष्पांजलिं
 प्रदक्षिणा० नमस्त्वरः पुचान्देहि धनं देहि सौभाग्यं देहि मंगलं अन्याश्च सवकामाश्च देहि देवि नमोः स्तुते इति प्रार्थनाः ततो वै
 णवपात्रे तु सौभाग्यद्वयमाक्षिपेत् अन्नकञ्चुकि संयुक्तं सवस्त्वफलदक्षिणम् वायव्ये गौरिविप्राय ददामि पीतयेतवः सौभाग्या
 रोग्यस्वामानां सर्वसंपत्समृद्धये गौरिगिरिशतुस्यार्थं वाचनेनैतददाय्यहम् इति प्रार्थनां शायनम् ताम्येवावेणवे
 पात्रं सौभाग्यद्वयमाक्षिपेत् लङ्कं चुकि संयुक्तं सवस्त्वफलदक्षिणम् माचेरुवांसि निभ्यश्च देयं वाचनमुत्तमम् जन-
 नां मातृसंबन्धिन्यः षोडशाभोजयेत् नाराजनततः कुर्यादपैः षोडशसंख्यकैः भोक्तव्यादीपकाश्चाथ स्थाभिः सह स्तयंततः
 अन्नं लवणवर्ज्यं तु भोजनेन भोजयेत्सवस्त्वं स्तुवासि नोश्चापि तया वस्त्रालंकारं पूजयेत् पूजयेच्च ततः पश्चात् कुर्याद्गौरि

विसर्जनेनम् विमाययतिमादेयारत्नवर्ष्णाभिभूरिशः एवंकृतैर्विधानेऽस्मिन्नार्यवैधव्यभामुचात् इतिमंगलागौरांपूजोद्यापन
विधिः अथकथा युधिष्ठिरउवाच नदनदनगोर्विदंश्च एवतीबहुलाः कथाः श्रुताउत्कृष्टपुत्रायु करभ्योतुज्वतंमम
श्रीकृष्णउवाच अवैधव्यकरं वक्ष्येवर्तंचारिनिषूदन शृणुत्वंसावधानः सन् कथां वक्ष्येपुरातनीम् कुडिनं नामनगरं स्वा
तस्तत्रद्विजप्रियः आसीदृगिगन्धर्मपालो नाम्नाबहुधनोऽपि सः सपत्नीकोत्सुर्बौसासीनास्तीतिव्याकुलोत्तदि तस्मिन्गोहेभस्म
लिंसो देहैरुद्राक्षधारकः जटिलोभिस्फुरकोनित्यमागच्छन्प्रियदर्शनः नस्तीकुर्वन्स्तदन्नं सदतिहत्वाऽबलावददत्त्वास्वामिन्नयं स
दायानिभिस्फुरको जटिलोगृहे नस्तीकरोत्यस्मदन्नमितिहत्वाभमाधिकम् दुःखं प्रजायतेनित्यं कृत्वाभार्योवचोऽब्रवीत् धर्मपा
लउवाच प्रियेकदाचिदुस्तात्सस्वर्णागणोभव यदाभिस्फुरार्थमायातिभिस्फोर्वस्वातरेतया तदातस्यप्रदेयानिस्वर्णानिप्रियेन
घे अनंतरंतस्यभार्योचौकरत्नामिनोदितं जटिलेनतुसाशमापत्यंतेनभविष्यति कृत्वाभिस्फोरिदंवाक्यं दुःखितातमुवाचह
स्वामिन्शासालथापागच्छापानुद्वरसंप्रति इत्युक्त्वातस्यचरणौषवंदेदोनप्राधिणा जटिलउवाच भर्तुः समीपेवक्तव्यतथापुत्रिममाज्ञया नी
लवस्त्रः समारुद्यनोलाभं गच्छकाननं खननंतत्रकर्तव्यं यत्राश्वस्तेस्वल्लिष्यति रम्यं पक्षिभिराशुक्तं भृगुसंघदुर्माकुलं स्रवणरश्मि
त्समाणिक्वादिर्विस्फुरितं नानापुष्पैः समायुक्तं दृश्यं देवालयंततः वर्ततेतत्रभवतीभवानीभक्तवत्सला आराधयत्वमनम्रायथावि-
श्रुद्हरिष्यति त्वांभवानीतिवचनंश्रुत्वाभिस्फोः स्मरत्प्रदं ववंदेतस्यचरणौषुनः पुनरुवाचह तदैवकाले जटिलोअंतर्भूतोबभूवसः सावद
सतिमंबौहिदृशुभिस्फुक्तमादरात् यथोक्तमवदद्गतं तच्छ्रुत्वावाक्यमब्रवीत् नीलवस्त्रः समारुद्यनोलाभं प्रस्थितोवनम् गच्छन्नाना
विधानं वृक्षान् पथिपश्यद्दयं करान् मृगान् सिंहान्ददशूकान् पथिपश्यन्भयाकुलः ददशसौतडांगंच बाहुल्येनविराजितम् रक्त
नीलोत्पलैश्चक्रवाकहं दृश्वराजितम् स्थानंचक्ररतत्रासौतर्पणाद्यपिस्मृतिरिशः पुनरन्धं समास्तुजगामगहनंवनम् स्खलितंवाजि
नंपश्यन्न्वाहुत्तीर्थएवच चखानपृथिवींतवयावदेवालयंगतः ददशं चिमहास्थूलं देवालयमसौततः रत्नैर्युक्ताफलेश्चैवमा

णिष्वेभ्योऽपि सर्वतः पूजयामास जटिलवाक्यं सृजति विस्मितः स्रवणयुक्तवस्त्राणि चंदनान्यक्षतान् शक्रमात्रं चंपकादीनि पुष्पाणि धूप
 दापं विशेषतः नानापक्वान्नसंयुक्तं रसैः षड्विधैः समन्वितम् नानाशौकैः समाक्रान्तं सदुग्धघृतशर्कराम् नैवेद्यं करशब्दार्थे चंदनं मलय
 द्विजम् संपाद्य तुष्टहृदयः फलतांबूलदक्षिणाः अजापमंत्रान् गुप्तं सौम्यगुणध्यानपूर्वकं देवीं प्रकृतां देव्यं लोभयामास सा दारम्
 प्रसन्ना वददवेषं पूजासंपादितोक्तयम् येन संपादितं तस्मै ददामि परमदुत्तम् इति श्रुत्वा धर्मपालो देव्यं प्रोज्जलिः स्थितः भगव
 लुवाच धर्मपाल त्वया सम्यक् पूजासंपादितानय वरं याचय मद्भक्तं ददामि बहुलधनम् धर्मपाल उवाच बहुलाधनं संपत्ति
 र्वर्त्तते त्वसादतः अपत्यं मातुमिच्छामि पितृणां तारकश्रुतं आयाति भिक्षुको गृहे गुणहातिनमदलकम् तेन मे बहुलदुःखं स
 भार्यस्योपजायते इति दीनवचः श्रुत्वा देवी वचनमब्रवीत् देव्युवाच धर्मपाल कर्तुं दृष्टेः पत्युना स्मिन् सरवयुदम् तथापि किं या
 चयसि कन्यां विगतभर्तृकाम् पुत्रमल्ल्यायुषं वाथाप्यंधं दीयायुषं सुतम् धर्मपाल उवाच पुत्रमल्ल्यायुषं देहि तां वताकृतकृत्यतां
 प्रामोमि चोद्धरिष्यामि पितरौ मम घोरगाः देव्युवाच मत्स्यार्थं वतमानस्य नास्ति वारुह्यशं डिनः तस्याश्च वति चूतस्य गृहीत्वा
 फलमदुत्तम् पत्यै देयं ततः पुत्रो भविष्यति न स शयः इति देवी वचः श्रुत्वा गत्वा तस्यां सर्व एव च नाभिं गजमुखस्याथा रूढ्यजया
 हर्मो हतः फलात्युनीर्य च ततः पलमेकं ददर्श सः एवं पुनः पुनः कुर्वन् फलमेकं ददर्श सः स्फुर्योगणपतिश्चाथ धर्मपालाय शसवा
 न् षोडशो वत्सरे प्राप्ते अहिः पुत्रं ददामि पति धर्मपालो फलसम्यक् वस्त्रे बध्नागमदूहम् फलं पत्यै देदौ सापि भिक्षुं धित्वा पतिम्
 ना गर्भसाधारणामास पत्या सह स संगता संपूर्णेन वमेमासे मासूत सुतमुत्तमम् जातकर्म च कारास्य पिता संतुष्टमानसः
 षष्ठीं पूजां च कारास्य षष्ठे तु दिवसे नतः द्वादशेर्हनि संमार्गं शिवनाम्ना जुहावतम् षष्ठे मासि च कारासा वन्ममाशनमदुत्तम् तु
 तीये वत्सरे चूडास्थष्टमे बद्धसुतमम् कृत्वा पनयनं पार्थिवो भूतुष्टमानसः दशमे वत्सरे प्राप्ते ब्रवीद्दार्थापतिव्रता भार्यया
 च्च बलकस्य विवाहोपिकर्तव्यः सप्तदशेर्हर्तुं धर्मपाल उवाच मया सकल्पितं काशं गमनं बालकस्य तत् कृत्वा स माया तु ततो विवा

होस्यभविष्यति पुत्रोसोमेधितस्तेनशालकेनसमन्वितः वाराणस्याग्रस्थितोसौगृहीलाबहुलधनम् कुर्वंतौपथिसदम्यनिष्ठापुर
 मायतुः कीर्तयःकन्यकादृष्टास्त्रदेशेभनोरमे तासांसमाजेगौरांगीऋशीलानामकन्यका तथासहस्रवीकाचिच्चकारकलहंभृशम्
 गालनंचदौतस्यैरंडेभागेमुहुमुहुः ऋशीलोवाच सरित्वयागालनमेव्यर्थदन्तंश्रभानने जनन्यामेभानवत्याश्चाति गौरी
 वतंशुभम् तस्यप्रसादात्सकलाःसंबन्धिन्यःप्रियाःस्थियः आजन्माविधवाजाताःकिंपुनःकन्यकाऽवम् वस्येतस्यप्रभावंकिंमत
 राजस्यभाभिनि पूजनेधूपदीपोयंचतत्रस्मरवंभवेत् इतिक्लृताततोवाक्यंविस्मयोत्फुल्ललोचनः मातुलश्चित्तयामास बालकस्यप्रि
 यंततः शतंजीवोभवेदेषाएतद्वत्साक्षतायदि पतंत्यमुष्यशिरसिइतिभाव्यपुनःपुनः ऋशीलामेवपश्यन्सविस्मयोत्फुल्ललोचनः
 ऋशीलामस्थितागेहेतदनुप्रस्थिताबुभौ स्वगृहंभापेगौरांगीनिकटेतद्ग्रहस्यतौ सतडागेरस्यदेशेवासंचक्रतुरादरात् विवाहकाले-
 संप्राप्तेऋशीलजनकोहरिः विवाहोद्योगवान्जातोविचचारहरंवरम् असमर्थहरंग्रहस्वातन्त्र्यानापितराबुभौ यथाचतुः शिवंबध्या
 जलीविनयमुक्तको वरपितरावृत्तुः उपस्थितोविवाहोनौपुत्रस्यश्रमयाहरेः ऋशीलयाकन्ययायमसमर्थश्चदृश्यते अतोदेयःशि
 वःकीमान्लग्नकालेत्वयाविभो लग्नभविष्यति ततो देयोऽस्माभिः शिवस्तव मातुलउ० अवश्यंलग्नकालेसिंशिचीयात्यःप्रियंवदः
 तनीमुहुर्नैसंप्राप्तेविवाहमकरोच्छिवः तत्रैवशयनंचक्रेसऋशीलःप्रियंवदः स्वमेसामंगलागौरीमातृरूपेणमात्स्यता ऋशीलामव
 दत्साध्वीहितंचनमेवच गौर्युवाच सुशीलेनवगौरांगिभृत्तुदशार्थमागतः महान्भ्रजंगुडनिष्ठदुग्धस्थापयतपुरः घटंचस्था
 पथाश्रुतंवतन्मध्यैसगमिष्यति कूर्पासमंगान्निष्कास्यबंधनीयस्त्वयाघटः मातरूत्थायदेहित्वमात्रेवायनकंश्रमम् इतिगौरीवचःक
 त्वाऋशीलाक्षणसुस्थिता ददशौघैनिःश्वसंतंरूपासर्पमहाभयम् ततश्चकारौघुक्तं प्रवृत्तानिद्रितंततः उवाचवरआसन्नोऽक्षु-
 ग्रामहतीमम भ्रमणायाश्रुदेहित्वंलडुकादिकमुत्तमम् शुर्वेतिवाक्यपानेसादौलडुकुमुत्तमम् भ्रमस्यित्वाशिवहंमेतस्मिन्वात्रेणु
 लीयकम् दत्वातत्स्थापयामासस्यलेगुमेश्रभाननः ऋवेनशयनंचक्रेपृथिव्यांसर्वकोविदः ततःप्रभातसमयेशिवआगादुहंस

कं स्मनश्छास्मशीलासामात्रेवायनकंददौ माताददर्शनव्यथेसुक्ताहारमनुत्तमम् ददौ प्रियायैकन्यायै सहसापुमानसा क्रीडाका
 लेस्संभासे हर आगतु मंडपे आदेशयत्सशीलां क्रीडाार्थे जननीतंतः सशीलोवाच नायं वरो मे जननियेन पाणिग्रहः कृतः अ
 नेन सह मनसा क्रीडनेच्छा तथा न मे इति श्रुत्वा समाक्रांतौ चिंतयापितरौ ततः अन्नदानमुपायं च विरचेत्तु इति दुत्तम् तदारभ्य च कर्तु
 स्तोपुराणोक्तविधानतः सशीलापादयोश्च क्लेशालनमुद्रिकां न्विता जलधारां ददौ माता चंदनपुत्रको हरेः हरिदौ च तांबूलं बुभुक्षु स्त
 त्रमानवाः इति रीत्यान्नदानं तत्प्रवृत्तं मिक्षसो रव्यदम् तावु सो प्रस्थितो काश्यामासो काशीं स्मरन् प्रदाम् निर्मलां भ्रमिगगायाः स्नान
 चक्रतुरादरात् स्वर्गद्वारं प्रस्थितौ तौ कुर्वन्तौ धर्ममुत्तमम् पीतांबरगणिददत्तु मिक्षकाणां गृहे गृहे आशिषश्च ददुस्तस्मै चिरं जीवो भवेदिति
 विधेश्चरं समायातौ नलासुलापुनः पुनः स्वयं गृहं प्रस्थितौ तौ शिवो भार्गवो न वदन् शिव उवाच काये मे किंचिदस्वास्थ्यं मातुलमिति भाति हि
 ततः प्राणोऽहमेतस्य यमदूता उपस्थिताः मंगलागौरिका चापि तेषां युद्धमभून्महत् जित्वा तान् मंगलागौर्या नतौः हं शयनं न्युतः मातुल उच्यते यज्जा
 कस्मादुत्थितौ सो मातुलं प्रत्युवाच ह स्वमेयुद्धं मया दृष्टं मंगलाय मभ्युपयोः जितास्ते मंगलागौर्या नतौः हं शयनं न्युतः मातुल उच्यते यज्जा
 तं शिव न ज्ञातं न स्मर्तव्यं त्वया पुनः गच्छाव आवां नगरे पितरौ द्रष्टुमुत्सुकौ प्रस्थितौ तौ न न स्मस्मात्प्रतिष्ठापु रमापतुः रम्यं तडागे तत्रै
 नौ पाकारं भवि चक्रतुः दृष्टौ तौ हरिदासीभिर्धैर्यो दार्यधरो शक्रो दास्य ऊचुः अन्नदानं हरेर्गेहि प्रवृत्तं तत्र गम्यतां उभा वृत्तुः को
 दास्यो यात्रिका वा गच्छा वीन क्वचिद्गृहे इति क्लृप्ता तयोर्वाक्यदास्योजसुः स्वकं गृहम् स्वस्वामिनि कटे वाक्यमवदन्मादरतदा सर्वदा
 सीव चः श्रुत्वा तदर्थं प्रभुरादरात् प्रेषयामास हस्त्वादि रत्नवस्त्राणि भूरिशः तं हस्त्वा विस्मृतौ तावा गच्छा वश्च हरेर्गृहम् हरिर्मातुलमभ्य
 र्थं शिवं पूजितुमागतः क्षालयती च सा कन्या चरणौ तस्य सत्रपा अभूद्गुरो मेयमिति जननीं प्रत्युवाच ह हरिः पप्रच्छ सा अर्थं शिवं
 गलदर्शनम् हरिरुवाच किंचिच्चिन्तनं वास्त्यत्र नृहि मे वरदर्शनं शिव उवाच मम दं चिन्हमस्तीह दलु त्का गृहमागतः तत आनीय तस्मा
 त्रं दर्शयामास सादरम् तस्माच्च हरिर्दृष्ट्वा कन्यादानं चकार सः ददौ रत्नानि वस्त्राणि स्रवणानि वहु न्यपि नामादाय प्रस्थितौ तौ

ददसौ बहुलं धनं आवणेमासि संभ्रासि व्रतं भोमेचकारसा भक्त्या सर्वप्रस्थितास्ते योजनं जगु रूतमाः सशालोवाच गौरीविस्मर्जनं
चाषिदीपमानं करिष्यति ततो गंतव्यमस्माभिः पितरौ द्रष्टुमादरात् १०० इत्युक्त्वा आगतास्तत्र गौरी आवाहनं कृतम् ददशस्तत्र सौव
र्णं देवालये मनुत्तमम् गौरीविस्मर्जनं दीपमानं सान्वय्य चोकरत् ततः सर्वे प्रस्थितास्ते पितरौ द्रष्टुमुत्सुकाः कुण्डिनामन्नदेशीतान्
दृष्ट्वा विस्मयि नो जनाः अज्जुबुस्ते धर्मपालं सोत्कण्ठं प्रियदर्शनाः जना ऊचुः धर्मपालाद्यतेषु नो सभार्यः शालकस्तथा समायातो
वयं हत्वा अशुनैव समागताः यावज्जनावदंस्तत्र तावत्सोपि समागतः नमस्काराच्च काराभ्योपितृभ्यां पितृवल्लभः प्रागुलोपि-
नतिं चक्रे भगिनीधर्मपालयोः सशालाश्च शरायापि श्वश्रून् त्वास्थिता तदा श्वश्रून् त्वा इतं ब्रूहि यद्भनस्य पुत्रभावतः आयु
र्बद्धिः शिशोर्मेपि जाता कमललोचने सशालोवा० नजाने हवतंश्च श्रूजानेमानवती हरी श्वश्रून् धर्मपालं च श्वश्रून् च भवतीति या मं
गलां देवतां जानैव तं युवयोः सतम् इत्युक्त्वा च सशालासाबुभुजे स्वां तर्हर्षिता कृष्ण उवा० तस्माद्भूतमिदं धर्मस्त्रीभिः कार्यं सदेव तु यु
धिष्ठिर उ० फलमस्य अतं कृष्ण विधानं ब्रूहि कैशव कृष्ण उ० आवणेमासि भोमेष्ठु चतुर्षु व्रतमाचरेत् मातरुत्थाय स्मृतातामं कल्यद्भ
तसु नमं उपचारैः षोडशभिः पूजयेन्मंगला तथा नीराजनं ततः कुर्याद्दीपैः षोडशसंख्यया मात्रे स्तुवा सिनीष्यश्च देयं वायनसु तमम्
भोक्तृत्वा दीपकाश्चापि अन्नं लवणवर्जितम् विस्मर्जनं मंगलाया दीपमानं ततः क्रमात् पंचसंख्यं सर्वे व्रतं व्यपतिमिच्छुभिः इति
श्रीभ्रविष्ये मंगला गौरीव्रतोद्यापनं संपूर्णम् अथ मौनव्रतं नौदिकेश्वर उ० कथयस्व प्रभावेन व्रतं परमदुर्लभम् येनासौ वरदो दे
वस्तन्मो कथय प्रमुख संद उवा० शृणु नो दिव्य वक्ष्यामि व्रतं परमदुर्लभम् न कस्यचिन्मयाख्यातं त्वामेव कथयाम्यहम् येन संतुष्ट
मात्रेण सर्वपापैः प्रसुच्यते शाकल्यनगरं रम्ये सोमशर्मादिजोत्तमः सर्वदा दुःखितो दीनो द्रव्यहीनो दुःखिनिः शुक्षितः तस्वकन्या दयया
तं सो दयं श भलक्षणं रूपलावण्यं संपन्ना गृहाचरन ता सदा ज्येष्ठा रूपवती नाम कनिष्ठा च रूपिणी का वत्सानां पालनार्थाय जग्मतु
स्ते सरोवरं हंसकारं डवाकार्णं च क्रतुस्ते सरोवरम् कदली पारिजातं च केवलिकं स्तथा तीरे जलगतं मध्ये लिंगं तत्रैव तिष्ठति

नदाचनरतानांच अप्स राणांकदंबकं ददर्शसासहृद्वचअटव्यं समनोहरम् आवाहनं कृतं स्नानं ताभ्यां तत्र सरिच्छटे महादेवव्रतं दि
व्यं क्रियतां मम सन्निधौ एवं संतुष्टमात्रेण सर्वान्मानवाधुयात् पूज्यतां श्रीमहादेवं स भद्रं कन्यके शिवां षोडशयं थिसंयुक्तं करे बध्वासु
दोरकम् दूर्वांकुरैः षोडशभिर्देवस्योपरिविन्यसेत् पूषाक्षतादिद्युपैश्च सर्वमौनेन कारयेत् एवं विधिसमायुक्तं पूजयस्व महेश्वरम्
ने वेद्यं तु कृतं दानं व्रतं ताभ्यां गृहीतवान् दध्योदनं च तन्मध्यान्निश्चिन्त्वा च सरिच्छटे फलानि पिष्ट लड्डुकं स्वगृहयातिगृह्यवाग् ततः प्रभा
तमभयेनैवेद्यं तु समर्पितम् तत्सर्वं हेमसजातं व्रतस्यास्य प्रभावनः तद्दृष्ट्वा महदाश्चर्यं पिता तस्यापि कपितः रूपवत्या न दामोक्तं व्रतस्या
स्य प्रभावतः न भैतव्यं लयातान गृहीतं तु मया वने द्वितीये हि पुनस्तस्या वत्सानीताः सरिच्छटे वने तु कन्यके ज्ञाम्भुतत्र राजा उपागतः
प्रतापमुकुरो राजा मृगया सक्तमानसः श्रान्तस्तृषितवान् आसौ यत्रास्ते कन्यका द्वयं राजा अपृच्छत्ता कन्यामुदकं तवं सन्निधौ इत्युक्तं वति
राजेंद्रं रूपवत्यामुदावितं आनीतं शीतलं बारिओदनं दधिसयुतम् ततो मुक्ता तु राजा सौ परिवारेण संयुतः पुनः प्रष्टुं समारंभे कस्यास्त-
न्यासं लोचने रूपवत्याच सोमशर्मोपिताराजन् राजानां मिथय दिवानवा तस्य कन्या दूर्यराजन्वने चागतवत्यहम् इत्याकण्य ततो राजा गतं
वान्मंदिरं प्रति दूतान् संप्रेषयामास कन्यार्यो वप्रसन्निधौ अथ जग्मुस्ततो दूताः सोमशर्मा गृहं प्रति राजा आहूय ते शीघ्रं गच्छ विप्रमही
पतिं ततो गत्वा समंदं ते स्ते राज्ञः सन्निवेदितः राज्ञा तु प्रार्थिता ज्येष्ठा रूपवत्याभिधा यिनी पुण्यभाणवकायैव कनिष्ठा च रूपिणी पाणि
ग्रहस्तदा तत्र जातः कन्यकयोस्तयोः देवस्याराधनं त्यक्तं रूपवत्यामंदेन च व्रतस्य त्यागदोषेण राज्यलक्ष्मी गता भवत् कनिष्ठा या गृ
हेष्टे वराज्यं प्राप्तुमनुमम् तस्यावेशमनि संयासा ज्येष्ठा भिक्षुगृहं प्रति गंतुं स्नादुःखिता जाता कनिष्ठा प्रसुबाचह किमिदं तव दारिद्र्यं
राज्यं कुचगतं तव सा ब्रवीत्यरं सैन्यैश्च सर्वं जिलादुरात्मभिः हृतं सर्वस्वमस्याकृतं आसि इति मुज्यते व्रतभगप्रभावेन दारिद्र्यं समु
पागतम् इत्याकर्ष्य रूपर्णां सौधनकुंभं ददौ तदा धनकुंभं गृहीत्वा सा ज्येष्ठा गच्छ द्रुहमति मार्गे चौरैरेस्ततो नीतो धनकुंभो मनोहरः
दुःस्वतदानुसंप्राप्तं शोकाकुलितमानसा कनिष्ठा या गृहं पश्चाज्जगाम अनिदुःखिता पुनर्दर्शनां ज्येष्ठां कुरुणा सक्तमानसा व

शयिं समादाय तस्यां स्वर्णे निधाय च ददौ ज्येष्ठां रूपं सावित्रसमर्जय ह प्रति शनैः शनैः स्नां गच्छंती चोरास्तत्र समागताः वंश
यष्टिं गृहीत्वानैज सुस्तत्र यथागतम् ज्येष्ठानुशोकं संपन्ना रूपं सावित्रसमर्जय ह प्रति शनैः शनैः स्नां गच्छंती चोरास्तत्र समागताः वंश
दचः कस्तादंबवत्पणित्पत्तं रूपं सावित्रसमर्जय ह प्रति शनैः शनैः स्नां गच्छंती चोरास्तत्र समागताः वंश
स्वगन्नाथुश्चाहि मां भवसागरान् रूपं सावित्रसमर्जय ह प्रति शनैः शनैः स्नां गच्छंती चोरास्तत्र समागताः वंश
पापाजं तत्पत्तं तवैश्वर रक्षितव्याजगन्नाथ यदि तुष्टोसि शंकर ईश्वर उवाच त्वद्गिन्यात्वजानेत्याज तं भगो महाशक्तुः सर्वं तद
स्तु संपूर्णं त्वद्गन्नाथमस्मदतः इत्यक्त्वा देवदेवेशो राज्यं दत्त्वा दिवं ययौ पुनर्वतमभावेन राज्यं प्रांसं मनोरमम् नदिकं श्वर उ
देव केन प्रकारेण ज्ञातव्यो द्यापनं वद कथ्यतां श्री महाभाग ज्ञातं संपूर्णं हेनवे स्तुद उवाच वर्षे षोडशसंपूर्णे कुर्यादु द्यापनं बुधः आ
दौ मध्ये तथा चांतं कुर्यादु द्यापनं बुधः मासे भाद्रपदे शक्रपक्षे प्रतिपदा तिथौ मंडपं कारयेत्तत्र कदलीं स्तंभमंडितम् नामा पुष्पैश्च
शोभात्वं मखरं तत्र कारयेत् तन्मध्यैर्लिंगं तोभद्रं पंचरंगैः समन्वितम् कलशं स्थापयेत्तत्र हेमपात्रं समन्वितम् भवानीं सहितं
शंभं स्तुवर्णेन च कारयेत् पुष्पैर्धूपैश्च दीपैश्च नानाफलं समन्वितम् पलानि पिष्टपक्वानि दद्याद्द्विप्राय षोडशं तांबूलं दक्षिणोपेतं तथा
शक्त्या तु दापयेत् प्रसीद देवदेवेशा च राजा च राजदुरो ईशानाय नमस्तुभ्यं व्योमव्यापिन्ममोस्तु ते इति क्षमाप्य देवैश्च भक्त्या तत्परमान
सः रात्रौ जागरणं कुर्याद्दीपतवा द्यादिमंगलैः ततः प्रभाते उत्थाय स्नानं कृत्वा विधानतः होमस्तत्र प्रकृतं व्यस्तिलाज्येन समन्वितः मूल
यंत्रेण होतव्यमष्टोत्तरशतं बुधैः आचार्यं पूजयेद्दत्त्वा वस्त्रालंकारं पूषणैः धेनुं दद्यात्सवत्सा च वस्त्रालंकारं संयुताम् पयस्विनीं कंभ्यदी
हाना नातं कारं संयुताम् ततः शौवाय्यं पूज्याथ षोडशैः स्तोत्रं स्तोत्रं यो धनान् कौपीनास्तु प्रदानं व्यासं तथा दद्यात्कभंडलं च भक्त्या क्षमाप्यं तथा वसवै
मूर्धनं संपूर्णं हेनवे प्रीजनं तत्र दत्तं त्वं लेख्यं यथा भवति तस्य दक्षिणां च ततो दद्याद्दिनशाक्यं न कारयेत् एवं विधिसमायुक्तः करोति वनसु
समम् राज्यं च लभते लोके पुत्रपौत्रैः समन्वितः सर्वेषां विनिर्मुक्तो सर्वदोष विवर्जितः शुक्लाभोगान्यथा कामं तेन गच्छेत्सर्वपदं सु

लभते परमां मुक्तिं शिवलोके महीयते ६२ इति श्री भविष्ये भौनव्रतोद्यापनं संपूर्णम् अथ पंचधान्यलक्षपूजालिख्यते दे
त्युवाच देवदेव जगन्माथ भवसागरतारक सर्वकारणदेवेश सर्वसिद्धिप्रदायक अहमेकं महाशुद्धं प्रुभिच्छाभिंशं कर मासा
हं केन पुण्येन त्वामाश्रु कथयस्व मे ईश्वर उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि पृष्टं यत्तु त्वया प्रिये पुण्यासु पुण्यतरश्चैष्ठमिह मोक्षमदायकम्
त्वया यत्नस्य पूजार्थं कृतं तत्पूर्वजन्मनि तेन प्रासासि मां देवि सर्वैश्वर्यानुभाविनि शर्वत्युवाच महाश्वर्यं करं गृह्य देवदेव जगत्यते
विस्तरेण च तत्सर्वमाश्रमे कथय प्रभो ईश्वर उवाच धान्यानां वैलक्ष्ण्यपूजाविधिं वक्ष्ये च पावति लोकानां सुपकारार्थं सर्वसंपत्करं शत्रु
भयं आवर्णे कार्तिके वा पिमाद्यं वामाधेवै पिवा शत्रुभैवाप्यथवा न्यस्मिन् यदा भक्तिः शिवे नृणाम् चित्तं विनो भवेद्यस्मिन्काले चैवाच
येच्छिवं नित्यकर्म समाप्यादौ शत्रुचिभ्रूत्वासमाहितः समभ्यर्च्य विधानेन लक्षपूजां समाचरेत् पंचाक्षरेण भंत्रेण त्र्यंबकेण तथैव च
शिवनाम्ना यथा कुर्व्यात् पूजनं पावती पतेः तंडुलानां मुष्टिमात्रं मृगो मुद्रा तिलस्य च ग्रासार्धमात्रमन्मना यवमं ह्येनं रंशं तथा सख्या
कृतं धान्यसमूहं तंडुलादिकम् यवगोधूमसुदाश्च तंडुलैर्वै तिलाः क्रमात् पंचधान्यमिति मोक्षं शांतिं के देव पूजने तंडुलैश्च प्रकुर्वीतिलक्ष
पूजाविधिं नराः तेषां स्वर्गं च भोऽसं च मृददातीह शंकरः एवं तिलैः प्रकुर्वीतिलक्षपूजाविधिं नराः तेजस्विनो महाभागाः कुलेन च शतेन वै
श्रीकामेन प्रकृतं व्यंगो धूमैः पूजनं महत् उनमास्त्रियमाभ्योति मसादाच्छं करस्य च पुत्रकामेन कृतं व्यंगैः पूजनं मुत्तमं अंते सायुज्य
माभ्योति नात्र कार्यो विचारणा वशीकामेन कृतं व्यंगुद्रैः पूजनं मुत्तमं देवदानवर्गं च वैवशीमवतिनान्यथा पूजां कुर्यात्पुण्येन यदाश
क्तो भवेत्तदा कारणेद्वाद्मणद्वारा विधिनोऽसर्वमानवैः पूजयेत् पंचधान्यानां सर्वकार्यार्थं सिद्धिदा पूजयेत्पावतीनां यथाभ्यर्च्य कृतेन चेत
सा यं यंचितं यत्ते कामं तेन प्राप्नोति मानवः समाक्षो धान्यपूजाया उद्यापनविधिं चरेत् आचार्ये वरयेत्तत्र देवदेव गंगारंगं पुण्यभट्टपिकाक
त्वा पूजास्थाने स्ममाहितः स्रवणं प्रति मां कृत्वा प्रवृत्त्याः शंकरस्य च यथाशक्त्या नंदिनं च रंगं व्यकेन समन्वितम् अभिषिच्य महादेवमुम-
यास्रहि तं शिवं नवांबरे सितेशरुदेस्यापयेत्पावतीपतिं समभ्यर्च्योद्दिजैः सार्द्धं महापूजां समाचरेत् यवगोधूमसुद्रैश्च तिलहोटक-

निर्मितैः रोव्येणतुलं कृत्वा भक्तिभावपुरःसरः सुवर्णरोषध्यान्यानि कृत्वा शर्माः समर्पयेत् यत्र ध्यान्यापणकुं यत्तत्रैव पूजनं स्मृतं लक्षसं-
ख्या कृतं धान्यं समूहं तुल्लादिकं सुवर्णरोषयसाहितं ब्राह्मणाय निवेदयेत् अर्चनस्य दशांशेन ब्राह्मणान् भोजयेन्नतः अशक्तश्चेन्नरो यस्तु
यत्र शतं च विंशतिः शक्तेः सत्यां न कुं यच्चैत्सूजनां निष्फलं भवेत् तद्दशांशेन वै होमं कुर्याच्चैरुति लाज्यकैः आचार्यैश्च सपत्नीकं तोषयेद्दक्षिणादि-
भिः यैर्कुर्वन्ति न राभाक्त्या शिवपूजां विधानतः सुक्ते ह सकलान् भोगान् ते मायुज्यमेव च एतने कथितं गुह्यं ममाभिधान्त्रिकं पुत्रपौत्रय-
नायुध्यमप्यनिष्करवदंत्या कांता च सुभगा तस्य भवेद्दर्ममतिः सदा ब्रह्महोमं यथापस्तेयी तथैव गुरुतल्यगः सद्यः पूतो भवेत्सुसूजनात्
वर्तीपतेः इति श्री भ० पंचधान्यलक्षपूजाध्यापनसंपू० अथ शिवमुष्टि व्रतं बाल्यावस्थायां स्त्रीणां मुक्तं भविष्ये देव्युवाच देवदेव जगन्ना-
थ जगदानंद कारक कोतु केनेस्मि तां किं विद्धु मंत्रं च कोरम्यहं कृतानि देवदेवेश व्रतानि मिथभास्तथा तीर्थानि पुण्यक्षेत्राणि यज्ञदानान्यनेकशः गालि-
मेनिश्च यो देव फामिता हं लथापुनः कथयस्व महादेव यद्दोष्य दनमुत्तमं केन त्वं हि मया प्राप्तस्तपोदानव्रतादिना अनादिमद्भ्यनिधनो भक्तो चैव जग-
त्प्राप्तः शिकउवाच शृणु देवि प्रयत्नेन व्रतानां मुत्तमं व्रतम् शिवमुस्य भिधानं च सर्वोपद्रवनाशनम् सखसंपत्करं चैव पुत्रराज्यसमृद्धिदं
शंकर प्रीतिजनकं शिवस्थानमदायकम् स्वभर्त्रा सह नारीणां महास्नेहकरं परम् तेन व्रतं प्रभावेन मातृमर्धां मनप्रिये इति ह्यासं
पुरा ह्यनंशृणु वै त्वं समाहिता पुरा भरस्तुतीतीरे विमलारत्या महापुरी तत्र चंद्रप्रभं नो मया जायमानं दोगमः तस्य स्त्रीरूपं लावण्यमसौ
दयस्मरं विभ्रमा सहि चंद्रप्रभूराजा कोतु केन समन्वितः माहात्म्यं शिवपूजायाः पत्नी प्रत्यवदत्तदा महादेवि विशाला सिंभायै बालमृगे स-
णे राक्षस्य कस्य नित्समपुत्रा जाता विशारदाः तेषां मध्ये कश्चिदेकस्तस्य भार्यापतिव्रता तस्याः काले हि संजातो होतुर्बालसगान्वितो ए-
ककन्या प्रसूता सा सर्वलक्षणसंयुता अग्रियारखामिने जाता साराज्ञीवनमागता सा कदाचिद्व्रतं गत्वा चारं यती गवांगणम् तत्र शादूलवा-
राहवनमादिषु कुं जरान् हस्ताभयेन व्यथिता मूर्च्छितानि पपात ह उत्थाय चैव बभ्राम तुषार्ता विपिनं महत् च कोरचक्रकारुडं च
रीकशतान् कुल उलुक्षु पद्मकल्हारकुमुदोत्पलपंडितम् राजपत्नी तदा पूर्वदशां सरसांगणं समासाद्य सरस्तीरं शैलाजलमनुत्तमं शिवं चोभा

मर्चयंतं ददर्शाप्सरसांगणम् क्रिमेतदिति पप्रच्छ ताऋच्यो धितं प्रति शिवामुद्धिव्रतमिदं क्रियते स्माभिरुनमं सर्वसंपत्करं स्थाणां तल्लुक्पुष
 पतिव्रतं राजपत्युवाच विधानं कीदृशं ब्रूत किं फलं चास्य तन्मम ताऋच्यो धितः सर्वाः आवर्णे चंदुवासरे प्रारब्धव्यं व्रतमिदं शिवोर्च्यः पंच
 वत्सरान् तच्छ्रुत्वा सापिजया हव्रतं नियते मानसा चतुर्धुदुवासु फले रन्त्येः प्रपूजयेत् प्रथमे इदुवारे न्दिपूजयेच्च शिवापतिं तंडुले गौ
 धूमतिलैः सुदूरे न्येः प्रपूजयेत् धान्यानां सार्द्धं सुध्विं च फलेः सह प्रपूजयेत् नारीकरमानुलिंगं रभाककंदिसमप्रवं उमा महेश्वरी मूर्तिं स्था
 वरी च प्रपूजयेत् ततस्तद्वनमाहात्म्या दत्तातिः प्रियतरां भवेत् ततः आप्यज्जने भक्त्या शिवमभ्यर्चयेत्सदा पूजयेद्ब्रह्मपुष्पैश्च गंधधूपैश्च दी
 पकैः नाना प्रकारैर्नैवेद्यैः पूजयेच्च उद्यापतिम् रोष्येण तदुल्लंघ्य नारीकरेण संप्रयुतम् गौधूमतिलसु द्वाभ्यहाटकेन विनिर्मिताः मानुलिंगं
 च केरचर्कटीं सह पूजयेत् एवं विधेर्धान्यफलैर्मन्त्रेणानेन पूजयेत् अंनमः शिवाय शान्ताय पंचवक्त्राय धूम्रालिने नंदिर्भृंगि महाकालगणसु
 क्ताय शंभवे ब्राह्मणान् भोजयेत्तत्र यथाशक्त्या च भूरिशः भद्रांसि हकथो अक्रता भक्तिरुक्ते न च तसा यथचितयते क्रमं तं तं प्राप्नोति मामि
 ना देव्युवाच उद्यापनविधिं ब्रूहि शिवसु स्थाः सरेऽन्यर भक्तिः श्रोतुमिच्छामि व्रतसंपूर्णं हेनवं महादेव उ० उद्यापनविधिं वक्ष्ये व्रतराजस्य
 शोभने यस्यानुष्ठानमात्रेण संपूर्णं द्विजनं भवेत् तस्माद्व्रतमिदं देवि स्त्रीभिः कर्तव्यमद्भुतम् आवर्णे मासिसोमेषु चतुर्षु व्रतमाचरेत् शतस्त्वा
 यस्मत्स्नातासकल्यव्रतसु नमं पंचमेव त्सरे प्रासुक्या दुद्यापनव्रती चतुस्तं भवतु द्वारकदलीस्तं भमंडितम् घटिकाचाभरयुतं कदलीरूपशो
 भितम् चंदनागरुकपूरैर्लेपितं मंडपं शमं मध्ये धितानं बध्नायात्तं च वर्णैरलंकृतम् तन्मध्ये स्थापयेत्सिंगं पूजयेच्च स्थापयतिम् स्वर्णरो
 प्यधान्यैश्च फलैरुक्तेऽपूजयेत् ब्राह्मणान् भोजयेत्तथा दूध्नालंकारभूषणैः अन्येष्वोधिप्रवर्येभ्यो दक्षिणा च मयत्नतः भूयसी प
 रयाभक्त्या प्रदद्याच्छिवतुष्टये उद्दिश्य पार्वतीं शंभुं च संप्रकुश्यादनें दिनः बंधुभिः सह भुञ्जीत पतिपुत्रजनैः सह एव याकुरुते नारी
 व्रतराजं मनोहरम् सौभाग्यमखिलतस्याः सप्तजन्यसंशयः एतत्ते कथितं देवि तदा व्रतमुत्तमम् कीटिपसकृतपुण्यम्
 स्यानुष्ठानमात्रतः जायते नात्र संदेहोऽर्चिभिः परिकीर्तनात् येऽप्युपवर्ति लिभा भक्त्या कथापापहरांशभाम् व्रतजमा सुवतीह

तेहिपुण्यंनसंशयः इति श्री भविष्योत्तसपुराणे गौरीशकरसंवादेशि वा मुद्दिब्रतोद्यापनं संपूर्णम् अथ हस्तगौरीव्रतं लिख्यते
कुलांबनादुपेतायां करिणापुरमुन्नमं मानितायां नंद्रेण तनयैः पंचभिः सह तस्याः कुशलमन्वेष्टुमाजगाम स माधवः अभिवं
द्य स स्वासीर्न देवदेवं जनार्दनम् उवाच कुंतीसानं दासम्यक् प्रश्नमिदं वचः कुंतु वा० धन्यास्मि कृतकृत्यास्मि सनाथास्मि परंतप अ
हं संभावितायस्मात्त्वया यदुकुलेश्वर यदि मे स्म प्रसन्नोसि तदा चक्षुर्व्रतं प्रभो यद्विधानात्करवं राज्यं प्राप्नुयान तनयैः सह कृष्ण उ० कुंति
ते कथयिष्यामि ब्रताना मुन भवतम् यत्कृतास्करवसतान धनधान्यसमन्विता विधूत दुष्टता पुण्या स पुत्राराज्यमाप्स्यसि हस्तगौ
रीव्रतं भद्रे कुरुष्व स्वस्थमानसा यत्कृता भक्तिभावेन लभ्यते वांछितं फलं कुंत्कवाच यदुक्तं ते व्रतनाथ विधानं तस्य कीदृशं के
न पूर्वकृतं वीर तन्मे ब्रूहि जनार्दन श्रीकृष्ण उ० कैलासशिखरे पूर्वहस्तसंस्थो दिवाकरे दिवा प्रस्वपिता गौरी स्वभ्रंशं ददर्श ह अर्द्धदेहं ह
षाद्धेन अर्द्धचंद्रकलान्वितम् प्रबुद्धासा न दागौरी शिवसन्निधिमागमत् प्रणम्य देवदेवेशमिदमाह शक्रचिस्मिना देवखंडितदेहो यस्य स्व
मेहघृस्तव प्रभो किमिदं तन्ममाचक्षत व्यतेमान संमम ईश्वर उवाच देवि पूर्वनिषिद्धोऽस्ति हस्तभ्रंशगते रवौ स्वापस्तु विहितस्तत्र ह
ष्टं तस्य फलं तथा शृणु देवित्वयानेन रवडितो हं विलोकितः त्वयारब्धं व्रतं देवि ममाराधनकाम्यया अपूर्णत्वं शाल्यं कृतमयनापि सम
र्पितम् अपूर्णव्रतभावेन दृष्टोऽहं तादृशस्तया तत्कुरुष्वाधुना देवि हस्तगौरी व्रतं शक्र भो येन पूर्णव्रतानां संपूर्णव्रतं तं प्रियात् लभते स
र्वसंपत्तिं पुत्रपौत्रसुखानि च देव्युवाच आरभ्य ते व्रतनाथ विधानेन महेश्वर आरंभोऽस्य कदाकार्यः कीदृधिः कस्य पूजनम् ईश्वर उ०
यस्मिन् न ह निहस्तर्से उदयं प्राप्य ते रविः तस्मिन् कुर्यात्प्रयत्नेन सौवर्णं कुंजरोत्तमं कांचनी प्रतिमा गौर्यो देवस्य हरस्य तस्या परिनिधात-
व्या सवर्णलंकारभूषिता अन्वहं कांचनैः प्रभैः पूज्या मुक्ताफलैः शक्रैः नैवेद्यैश्च दनैश्चैव शृणु यात्यहं कथां दिनं च तदुदेशं प्राप्ते स्त-
स्मात्ता शक्रचिमानसा शक्रवस्त्रधरा शांता आनवेद्यनिवेद्यं पूजागृहे स्फुटं लिसे स्थापयेत्स प्रतिमां शक्रभां स्वर्णभाजनं शुभं च पक्वा-
न्नेः पाचितैः शक्रभैः सार्धं त्रयोदशभिर्नैवेद्यैश्च मुपकल्पयेत् फलमूला निचान्यानि समानि सस्रदाहरेत् पूजयेत् सवर्णकुम्भैः पुष्पैश्चान्यैः

स्रग्धिभिः देवीचंद्रनपुष्पैश्च तथा पत्राक्षतैः शम्भैः ध्यायेच्च हृदये गौरीं हरं हरं वसंयुतां दक्षिणां च ततो दत्त्वा नला देवीं विसर्जयेत् सार्द्धं च यो
 दशशतं दीपिकाः श्रद्धया ब्रूयान् पतिवत्यै स्त्रियै दद्यान्नावतीः स्वयमाहरेत् अतः समाचरेदेवं यावद्दर्पत्रयोदश स्पर्णाञ्जनयुग्मं च प्रतिव
 र्त्तयित्वा सज्जयेत् नतश्चतुर्दशैर्वर्षे तदुद्यापनमाचरेत् हरं वंशं सुगौरीं च कांचीनां गजपृष्ठके पूर्वोक्तविधिना पूज्यावासराणि त्रयोदश चतुर्द
 शदिने ग्रामे संयुता प्रातरुत्थिता कुतोपवासनियमां समाप्ता शङ्खवैशमनि स्थापयित्वा ततो देवीं नक्तकुंयान्तोर्चनम् सप्तविंशतिप
 त्राणि पूर्वोक्तेन विधानतः पूर्वोक्तमेव पक्वान् विन्यसेच्च पृथक् पृथक् अन्यानि फलमूलानि पक्वान् निचकल्ययेत् धूपदीपासनैः पु-
 ष्यैश्चंदनैर्वरवाससा भक्त्या समर्चयेद्देवीं प्रतिमां प्रतिपादयेत् स्वकथं पूजयामीति मातृवित्तं कथां कुरु अनादि व्रतमेतद्दिनात्र कार्या
 विचारणा दैत्युवाच सौवर्णां प्रतिमां हस्तिपात्रपुष्पाणि कल्ययेत् यस्यानशक्तिः सानारी कथं कुर्याद्भुतं विषोः ईश्वर उ० अशक्तोऽसृ
 द्रुजः कार्यः प्रतिमां चापि पुष्पैश्च पात्राणि वैष्णवान्येव पुष्पाणि क्रतुजानि च अक्षतैः स्तंडुलैश्चैव अर्घ्या फलमाप्यते श्रीकृष्ण उवाच
 नतश्चक्रैर्व्रतं गौरीहृत्फलं भद्राच्छित्तं फलं पूर्णव्रतां च साजाता भाग्यसौभाग्यसंयुता त्वमप्येतद्भुतं कुंती कुरु अर्घ्यासमाविता अथ हस्तिव्रतं कुंती
 साभिमाना करोडुतं गांधारी चापितच्छुलाचं केतदुतमादरात् तस्याः पुत्रशतैश्चापि आनीता शरभमृत्तिका कृत्वा वारणगंगोरीं सपुत्रां सशिवां
 तथा व्रतं व्रतितमारे भेनिशाम्य च विषादिनीं तच्छ्रुत्वा शोकसंतपिते कुंत्या भूत्मानमोज्वरः कुंती वाक्यमुवाचे दंगांधारी पुण्यक्रमिणा यस्याः पु
 त्रशतं शक्तं शासनैर्वने सदा मम पंचसूतास्तेऽपि न शक्ताः क्वापि कर्मणि श्रुत्वा तदनुजः प्राह मामातं विभना भव किं मृदः प्रतिमां कुर्यात्वर
 यासं सुपाहरे साक्षादिह हरं गौरीमेरावतमिभंतथा हृत्वा तत्पूजनं भातः सम्यक् फलमवाप्स्यामि इत्युक्त्वा त्रितं पार्थे गंगानीरसमाहितः त
 त्रतुष्टावगौरीशं सूक्तैः स्तुतिसमीरितैः तस्य नुशेषं भवच्छुः समायाचैव वंशतः अशुगु० देवदेव गजासीनगौरीं हरं वसंयुतः गृहाण पूजाभा
 मागत्य मम मातुर्गृहे भव तथैत्युक्त्वा हारस्तस्य तद्दिशो हर आगतः साक्षां गंगमणता गौरीं कुंती पूजामथाकरोत् पंचोपचारैः संपूज्य नैवेद्या
 दिभिर्भक्तैः तृष्टाच भक्तिभावेन सा गौरीं च ततो ब्रवीत् कुंतिने परितुष्टास्मि वरं वरयस्व व्रते कुंतुवाच देहि मे सर्वसंपत्तिं सर्वसौख्यं स

दीप्तवं मयच्छमयपुत्राणांसदाराज्यमनामयं ममास्त्वव्याहताम्रकिंल्लयिजन्मनिजन्मनि अतमेतलुयः कुशान्तवलोकमवाप्स्यति नदारिद्र्यं न वैषम्यं
 न शोको नापि दुःकृतं कृच्छ्रं नापि दूनमिदं कदाचित्सम्बिष्यति तथेत्यक्त्वा तनोगौरीसगजातरथायत एतद्वृत्तं सकलदुःखविनाशदसंशोभां गराज्य
 फलसाधनमाचरन्त्यः यायोधितः स्मरवमनं तमिहोपफज्ज्यगौरीसमीपमुपयाति हि देहनाशो इति श्रीप्र० हस्तगौरीव्रतौघापनं स० अथ हस्तगौरी
 शीघ्रजा देशकालोत्सकीर्त्यममइहजन्मनिजन्मन्तरे चारुवंडौ सौभाग्यभाभये पुत्रयौ च राज्याकामनया हस्तगौरीव्रतांगलेन गौरीमहेश्वरधीन्यर्थं हेरवश
 कुगौरीपूजनं करिष्ये तदंगत्वेन गणपतिपूजनं स्वीति पुण्याहं वाचनमाचार्यादिवरणं च करिष्ये हस्तगौरीसदावदेतद्दये भक्तवत्सलां शिवादीं ग
 स्थिता मेकदंतपुत्रेण शोभिनां ध्यायामि आगच्छ श्रीहस्तगौरी रेरावत गजोपरि शंभुना च गणेशेन यार्धेः स्वसखी गणैः आवाहयामि आस-
 नं स्वर्णरेत्नाढ्ये सर्वशोभासमन्विते उपविष्य जगन्मातः प्रसादाभिमुखी भव आसनं स० इदंगं गजलं सम्यक् स्मवर्णकलशे स्थितं पा
 दार्थेनैत्रयच्छामि स्तालयाभिपदां बुजे पादौ गंधपुष्पाक्षतारक्तपुष्पैस्तोयं समन्वितं स्मवर्णपात्रे शोभिगृहाणाध्यं न मोस्तु ते अर्घ्यं
 कर्पूरैः लाभ्युगमर्देः स्वामे रुरुपशोभितम् आचम्य तां महादेवि शिशिरं विमलं जलम् आचमनीयं नदीनदसमुद्भूतं पवित्रं निर्मलं जलं
 स्नानार्थं ते त्रयच्छामि प्रसीद जगदंबिके स्नानं पंचामृतं तेन स्मपनं करिष्ये भक्तवत्सले पयोदधि द्युतं वैवमाक्षि कंशकं राशुतम् पंचामृतं स्ना
 नं मंदाकिन्याः समानीतं हेमाभोरुहकामितम् स्नानार्थं ते मयानीतं गृहाण जगदंबिके शरद्धादकस्नानं कौशेयं वसनं दिव्यं कंचुक्या च समन्वि
 तम् उपवस्त्रेण संयुक्तं गृहाण परमेश्वरि वस्त्रं यज्ञोपवीतं इदंगंधमहद्विष्यं कुकुमेन समन्वितम् विलेपनमया दत्तगृहाण वरदा भव
 गंधं कज्जलं चैव सिंदूरं हरिद्राकुंकुमानि च भक्त्या पितं मया गौरी सौभाग्यं च गृहाण श्री सौभाग्यद्व्याणि० नानाविधानि माल्या
 नि स्तंगंधानि हरिप्रिये गृहाण समानीशो मसादाभिमुखी भव पुष्पाणि धूपं मनोहरं दिव्यं स्तंगंधं स्तमनोहरं दशांगसहितं देवि धू
 पं मे प्रतिगृह्यताम् धूपं दीपं तमोहरं ज्योत्स्नं ज्ञानसंबोधकं सदा दीपगृहाण मातस्त्वमपराधशतापहे दीपं नानाविधानि भक्ष्याणि
 च्यंजनानि हरिप्रिये गृहाण देवि नैवेद्यं स्तवदं सर्वदेहिनां नैवेद्यं गंगोदकं समानीतं मया च मनहेतवे तेनाचम्य महादेवि वरदा भव चंडिके आ

आचमनं करोहर्तनं रंसाफलं दाडिमं च वातुलिंगं च रक्जुर्म नारीकैरञ्जवीरं फलान्येतानि गृह्यताम् फलानि पूगीफलमिति तालूलं हिरण्य
 गर्भेति दक्षिणाम् नीराजयाभिदेवेशि कर्पूराद्यैश्च दीपकैः गृहाणामंगलान् दीपान् वरदाभ्रवशोभने नीराजनं यानिका निचपापानि
 इति मन्दक्षिणाः नानाविधानि दिव्यानि बिल्वपत्रयुतानि च दूर्वाकुरैः संयुता भिद्यजलिस्थानि गृह्यताम् मन्त्रपुष्पम् अपराधसहस्रा
 नमस्कारान् यस्य स्मृत्येति प्रार्थना उपायनमिति वायनम् इति भ्रविष्ये हस्तगौरी पूजाविधिः समाप्तः अथ कृष्णाडो व्रतं लिख्यते शु
 धिधिरुवाच कृष्णकृष्णमहाभाग ब्रह्मरूपा दिवं दित व्रतधर्मास्त्वयामोक्तः श्रुतास्ते सकलाभया इदानीं श्रोतुमिच्छामि व्रतमेक
 कृपानिधे यत्कृत्वा सर्वपापानि विलययान्ति तत्क्षणात् संततिर्वर्द्धते नित्यं सौभाग्यं च धनादिकम् अल्याया समहापुण्यं सर्वकामसमृ
 द्धिदम् कथयस्ते दिराकांत कृपायदिममोपरि श्रीकृष्ण उवाच साधुपृष्टं महाराज त्वया कुल्लोद्भव वचिस्सर्वो विधानेन तच्छृणुष्व
 जगद्धितम् व्रतस्थानां महापुण्यं कृष्णाड्या रत्नान्मुत्तमम् तच्छृणुष्वमहाभाग स्त्रीणां चापि स्खोदयम् सर्वसंपत्कर राजयशुत्रपौत्रप्र
 वर्द्धनम् नारदेन समाख्यातं चंद्रसेनायभूपते आर्यावर्ते पुरा कश्चिच्चंद्रसेनो महीपतिः नारदपरिप्रेच्छतु त्रपौत्रप्रदं व्रतम् च
 द्रसेन उवाच देवर्षे सर्वधर्मज्ञा सर्वलोकनमस्कृतं तत्समो नास्ति लोकैषु हि तव क्ता परोत्तुणाम् अद्य मन्दाग्ययोगेन सजातं देश
 नंतव पृच्छाम्येकमिदानीं त्वा मात्मज्ञेयस्करपरम् दानधर्मं व्रतं वापि वदस्व पुत्रदायकम् इदं राज्यं न वापि विना पुत्रेण मे प्रभो नि
 फलं मुनिशार्दूल कृपया वद मे प्रभो कृष्ण उवाच इति न दत्तं च न क्रतुना नारदो मुनि सत्तमः चंद्रसेन मुवाचे दं व्रत गोप्यं स्मरेदपि नारद
 उवाच चंद्रसेन महाभाग स्मरुत्वा प्रियया सह व्रतं कुरु माप्रोक्तं कृष्णाड्याः सर्वमिदं दम् यत्कृत्वा सर्वराजेंद्रं भविष्यति महाबलाः स
 लुत्राः परधर्मज्ञाः वीर्यवंतौ बहुक्रताः आयुधमूर्ति कुशलाराज्यपालनतयराः श्रीकृष्ण उवाच तच्छ्रुत्वा नारदेनोक्तं चंद्रसेनो
 ति धार्मिकः व्रतं चकार कृष्णाड्याः पुत्राणां मासये किल अष्टौ जाताः स्मृतास्तस्य दिव्यालसमतेजसाः स्मरुपः समुखः शान्तः संप्रसादो
 यस्मो भवः चंद्रकेतुः सदानंदो स्तुतं तु श्वयथा क्रमात् पुत्रैस्तेः सह धर्मात्मा स्मरुत्वा भार्यया सह संतोषपरमं गंगपदेव ब्राह्मण-

पूजकः कृष्णाडीव्रतमाहात्म्याद्यत्सुरामनसोप्सितम् तत्सर्वं प्राप्य राजेंद्रः कृतकृत्यो बभूव ह त्वम
 शीतं ब्रतं राजन्समानरथाविधि द्यौपद्यासहधर्मज्ञ भवान्कामानवाप्स्यसि युधिष्ठिर उवाच कृतव्यंतु कदा कृष्णाविधि
 तस्य वदस्व मे कस्मिन्मासेति शौकस्यारोपणीयाथवा भवेत् श्रीकृष्ण उवाच वैशाखस्यासिते पक्षे चतुर्दश्यां नरादिषु श
 चौदेशे स्थलशौध्यं कृष्णाडीरौपयेदथ षण्मासं पूजयेन्नित्यं षण्मेनेभिः सह ब्रह्मणानिर्मितासितसो विद्यामतिपालिता
 ईक्षिनं मम देवित्वं देहि सो भोग्यमेव नः सो भोग्यार्थे० आषाढे पूजयित्वेत्यामातः सर्वसुराया हि आशां कुरुष्व स फलांस्तु काममदे
 नमः सर्वकामदायै० श्रावणे पूजयिष्यामि भक्तविद्म विनाशिनि कृष्णाडी बहुबोजाख्या पुत्रदेवान्मोस्तु मे पुत्रदायै० भद्रे भाद्रपदे र
 क्रे भद्रपीतोपरि स्थिते पूजयिष्यामि मातस्त्वाधनदायेन मोनयः धनदायै० आश्विने पूजयिष्यामि बहुबीजप्रपूरिते कृष्णाडीनामस
 युक्ते फलदेवान्मोनयः कृष्णार्थे० कार्तिके पूजयिष्यामि सफलां सुकलां शक्रमां स फलार्थे० मकरदेशे भद्रे मातमां स देवान्मोनयः ष
 ण्मासं पूजयेदं कृष्णाडी धर्मनंदन मोक्षदायै० ततः स्वर्णमयीं कृत्वा कृष्णाडीं सफलां शक्रमां स पुण्यमालाभिरावृतां स तन्मू
 मंडले पूजयेत्तत्र सर्वतो भद्रदेवताः कृष्णाडीं पूजयेत्कुंभे वस्त्रालंकारसूचितां सौभाग्यद्वयसंयुक्तां पुष्पमालाभिरावृतां स तन्मू
 ले संमतिं प्राप्य चतुर्दशं प्रपूजयेत् मंडपकारयेत्तत्र तोरणैरुपशोभितम् चतुर्दशसमायुक्तं पताकाभिरलंकृतम् तन्मूले वेदिका चैव च
 तुरस्यां तु कारयेत् एवं कृत्वा महाराज आचार्यैश्चरयेत्ततः सपत्नीकं सशीलं च वेद वेदांगपारगम् वरणात्सर्वमेव हकारयेत्स्वस्तिवाचन
 सर्वत्र मंडपं कुर्याद्गंगवल्यामनोहरा नदये सर्वतो भद्रं नारायणं स्तुकारयेत् अवर्णं कलशं स्थाप्य वस्त्रयुग्मेन वेष्टयेत् महाफलं न स
 युक्तं पंचरत्नसमन्वितम् जलप्रपूरितं कृत्वा पुष्पपल्लवसंयुतम् ब्रह्माणं चैव सावित्रीं पूजयेद्दधिवद्भनी पचायतेन संस्माप्य ततः
 कुर्याच्च पूजनम् षोडशैरुपचारैश्च पूजयेत्परमेश्वरीम् पूजयेत्सुषुम्नेन मूलमंत्रेण वात्रीं कृष्णार्थे कामदायिन्यै ब्रह्माण्यै च तद्दे
 तवे नमोस्तु शिवरूपिण्यै सकलं कुरु मे व्रतम् एव कृत्वा महाराज पूजनं सर्वकामदम् राज्ञो जगत्पुण्यं कृत्वा गीतवाद्यादिमंगलैः क

शांक्रलाविधानेनयथोक्तोराजसत्तमः ततः प्रप्मानेपूर्णायाहोमंक्रुयाद्यथाविधि प्रणोदेवीनिमंत्रेणसुहुयान्तिलसर्पिषा अष्टोत्तरशत-
 होमंक्रुयान्तिस्ययथाविधि होमशेषं समाप्याथ सपत्नीकंनुतोषयेत् वस्त्रादिभिरलंकारैस्तोषयेच्च सपत्तिकम् षड्विमाश्रायसंपूज्य
 दक्षिणावस्त्राभूषणैः ततोदानं च कुर्वन्ति कृष्णाड्याः पीठसंयुतम् दानमन्त्रः कृष्णादीवहुर्बोजाव्यावरुज्जलकारश्चरित्तमम् हेमश्रीकृष्णमादित्य
 गृहाणाद्विजसत्तम कृष्णाडोव्रतसिद्ध्यर्थं कुर्याद्दोदानमुत्तमं व्रतसंपूर्तिसिद्ध्यर्थमाचार्यायनिवेदयेत् नतश्चशक्त्याविमृदान् भाजयद्भुज-
 संयुतः दक्षिणां च ततो दद्याद्भुजसंपूर्णहितवे एवं कृते महाराज व्रते सर्वस्मरवप्रदे ईप्सितोल्लभते कामान्नात्र कार्याविचारणा इति श्रौपि
 व्यपुराणे कृष्णाडोव्रतोद्यापनसंपूर्णम् अथ कर्कटीव्रतं लिख्यते अथ यजुः कथितानिलयासाथोऽप्योसिस्मवहून्यपि आख्याता
 निविचित्राणि चतुर्वर्गफलान्यपि पुण्यानि च व्रतान्यादौ न तत्पलान्यपि भागशः स्वर्गसाधनसूतानि निःश्रेयसकराण्यपि तत्र यद्भवता
 प्रोक्तं योषिद्वैधव्यनाशनं पुत्रपौत्रादिजनकभर्तुरारोग्यदायकम् कामभोगाय दं चान्यद्भुतमस्तीति चोक्तवान् नैर्द्धवान् व्रतकंपुण्यं व
 नुमर्हस्यशेषतः येन चोर्णेन सर्वजनवैधव्यमवाप्नुयात् ईप्सितोल्लभते कामान् भर्तुरायुश्च शश्वतं एवं निशम्य सुनिवर्त्य चोभिषेधप्रश्न
 प्रष्टव्यदतः स्मृतस्तुः आनंदयन्त्रमुनिसदः स्वचोभुतोदः प्रोवाच शौनकमिदं बहुदीक्षिताग्र्यम् स्मृतं उवाच साधुमशोमहा
 भागा भवद्विर्यदुदाहृतः तदस्यैव यथाज्ञानं श्रुतं बोजनकाल्युबम् योषिन्मूलोहिंससारः पुंसः श्रेयोविधानकः योषितोपिमहाभाग
 स्तारयन्ति निजपतिम् आपन्धो नरकस्यैव पतिव्रत्यपरायणाः सीमानिन्यायारयन्ति भवनत्रयमंडपम् पतिव्रत्येन च भ्रूणादमेन
 नियमेन च भानुर्विभोति सततं करैः स्पृष्टुं पतिव्रताम् साचेद्भर्तुश्रुता सास्वीतारयेद्भुवनत्रयम् देवादपि विमुक्ताभ्या दशहविस्तु संदेव
 हि असंगलेभ्यः सर्वेभ्योऽप्यमावैधव्यसंगना जलहानायथागमापाणहानायथातनुः दर्भहानायथासंध्याधर्महानायथाक्रिया स
 त्यहानायथावाणीन्पहानायथापुरी भर्तुहाना तथा नारीभानिलोकेन कुचवित् तस्माद्द्वैधव्यशांत्यर्थं यत्नः कार्यो हि योषित न प्रयत्ने
 बहुविधैर्वैधव्यं यानि योषितः विना पुण्येर्व्रतेषां पितृभूरिदानैरहरनिशम् तस्मादेकं व्रतं विमारयोषिद्वैधव्यनाशनं कथयामीष्टफलदं संवाद-

शिवयोः शरुम् पुरावंतापुरेत्यासीद्द्विदक्षितसंज्ञकः वेदवेदांगसंपन्नः कौशिकोद्विजसन्तमः यज्वाविदिततत्ताथोज्ञानदीपोभ्रबाणवै त-
स्यभ्राथ्यशुणवतीसतीसर्वगुणान्विता पतिशश्रूषणरतातत्तदांबुनिषेविनी भर्तुः सकाशात्सासाकन्यारत्नानिसप्तवै वत्सरेवत्सरेसा
वैवैरिष्टासर्वयोषिताम् नाः कन्यारूपसंपन्नावहेयुः पितृवेशमनि इलासुताश्रुचिः शांतशुणज्ञामलिनीश्रुवा रूपलावण्यसंपन्नाः कन्या
स्ताश्चाक्रुहाश्विनीः हत्स्वानन्दतुस्तौहिदपतीपरयामुदा ददौपितासुनीद्रायइलांसत्यायधीयते विवाहमकरोद्यत्तास्थित्यापरमया
श्रुतः जातेपरिणयेसोयसत्यः पितृगृहेवसन् कालधर्मसुपेयायशीतज्वरप्रपीडितः दिनानिपंचपट्टचैवंमुक्ताविषयजंश्रुस्व मुने
थजामातरिसोपिदीक्षितोवत्सेत्तिचुक्रोशस्मदुःखपीडितः हाहेतिकेतेभगवन्विचेशितंदिनेशदुःखमधिपानितंतथा विलपन्निनि
विमार्ग्यौजामातुः समकारयत् और्ध्वदेहिकसंस्कारंददौचापितिलांजलिम् इलावैधव्यसंपन्नापन्नगीवश्वसत्सुहः समूर्च्छाचक्ष
णंबालाबालवैधव्यपीडिता षडेवंचापिताः सर्ववैधव्यंप्रतिपेदिरे मातुः शोककराश्चैववैधव्येनप्रपीडिताः पाणिपीडनवेलायांचरमाया
द्विजीनमः चिंतादुःखार्णवेमग्नः कर्तव्यनाभ्यपद्यत यस्ययस्याथनिलयेआगमद्हरिदीक्षितः श्रुवांदातुंनशक्तोभूत्सत्यंसत्यंभयात्सुभा
नृ वयोवृद्धिंभ्रवायाश्चवीक्ष्यचिंतामवापसः इत्थंमनसिस्वित्यत्सगमत्कापिनांद्विजः श्रुवमादायस्त्रोणागतोरण्यमहत्सुवम् रुतानिप
क्षिणांयस्मिन्नसंतनचमानवाः तद्वनंनार्ककिरणयस्मिन्शक्ताः प्रकाशितुम् अनेकसृगसंकीर्णशार्दूलसृगसेवितम् अन्यैश्चविविधैः स
त्तैः सेव्यमानमहर्निशम् तत्रोपलंमहानीलंमपश्यच्चहिजाग्रणीः चिंतयित्वामनस्यैवमश्मनप्रददौस्ताम् वेदोक्तेनैवविधानांणिग्राह्यकार
यत् तंधर्मचारिणीचास्यसूतेभ्रवभयस्थज भर्तृबुद्ध्याभजस्वेनासुपलंफलमाप्स्यमि इतिदत्वास्ततोतस्मैसद्दिजोगात्स्वमंदिरम् कं
दमूलफलानांचमिषेणैवजगामसः गतेपितरिसाबालादुःखशोककुलाभवत् कांतारैकुररीयहचुक्रोशशृशदुःखिता चिंतयि-
त्वामनस्यैवंभर्तृबुद्ध्यामहोपले दधारदृढभावज्ञानन्वसोमैपतिश्रुवम् ननुदेवाः प्रयच्छन्निशिलाप्रतिमसंस्थिताः वांछितार्थान्
मनुष्याणांभावोहिफलदायकः एतस्मिन्नंतरेकालेजगादोच्चैः पुरंदरः पपानचाशानिस्तस्मिन्महत्फलमस्तके सभिन्नोवज्रया

नेन चूणीं श्रुतोततः क्षणात् हस्तामुवापितत्सर्वेषु न निर्दिष्टां चकार सा एतस्मिन्नेव काले तु पार्वत्या त्रिपुरातकः सुक्रो यदृच्छया गच्छन् व्योम-
 यानेन मंदिरम् पार्वत्युवाच भगवन् कथमद्य स्त्रीरुदती वैष्णवाभिधेः दीना दीनतरानित्यंतत्सर्वमिव दप्रभो इति देव्या वचः शुलाभो वाच गि-
 रिशः शिवम् महादेव उ० देविको शिकदायादो हरिर्दीक्षित संज्ञकः तस्यैव मात्मजा सा आर्ध्वैधव्यमगमत् क्रवम् आभो भरणधर्मैः पाषा-
 णोपनिजानि हि एवमन्याः सोदरास्याः षडतीव्रमनोहराः वैधव्यमापुः सर्वास्ताः पाणिग्रहणमात्रतः पित्रादनामुनीं दाणापुत्रेभ्यो विपदं-
 गताः आसां ललाटगारे र्वादेवा द्वैधव्यदायिनी तान् निराकर्तुं कामोयमस्तराय समर्पयत् सोऽपि पंचलमापन्नो देवीरेखा बल्यसी सर्वज्ञ-
 स्म्यवचः श्रुत्वा कृपाक्रान्ता ब्रवीदुसा पार्वत्युवाच कर्मणा केन भगवन् वैधव्यं प्रापिताः स्मृताः मुनेरनुत्तमं ब्रूहि तत्पापं पूर्वजन्मजं कथं वा श-
 भजन्मासां भवेद्भवदनुग्रहात् गिरिजावचनं श्रुत्वा माह शसु र्यथोदितम् पूर्वमेव मुने पुत्र्यः सतासन्नगुणशालिने पित्रादनामुनीं दायमु-
 नये विधिपूर्वकम् मुनीं दंप्राप्य भर्तारं सतासन्दुष्टचेतसः सापत्यभायादुदास्ता नित्यं कलह तत्पराः परस्परैर्वियानित्यं भर्तुः सेवानव-
 क्रिरे स्वयं मिष्टान्नमोजिन्यो भर्तुं दूषणतत्पराः तेन तापेन संतप्तो गतो वै स्वर्गमुत्तमं सतापि च सपत्यस्ताः प्रत्यायाताय मालयम् या-
 मिनीं यातनां भक्त्यादुःखिताः पुनरागताः इह जन्मनि कस्यापि कौशिकस्य कृतां भवन् रूपलाक्यं सपत्न्या वैधव्यं प्रतिपेदिरे प्रलेभि-
 तः परितः पूर्वनेन दोषेण वचिनाः पतनो वचया चक्रुः कृत्वा वैपाणिपीडनम् इति शोभो वचः श्रुत्वा हिमाद्रितनया ब्रवीत् पार्वत्युवाच भवत्ये-
 वं विधाः सर्वो भर्तुं दूषणतत्पराः अस्मादृगो चरन्विद्यं नो पश्येत्कर्मणानिधे एवमाकृष्य पार्वत्या वचनं त्रिपुरातकः वैधव्यं भज-
 नं लोके कथयामास तद्भूतम् येन चोपैतं पौरुषं वैधव्यं प्राप्नुवति हि उभेऽप्युपसृतं कंया विद्वैधव्यनाशनम् तारणं सर्वपापा-
 नां यो धितां च विशेषतः कर्कटीद्युमणौ कल्के वल्लुशीघ्रं दधत्फलम् कर्कटीसफलादौषावां छिन्नार्थं प्रदायिन्मि तद्भूतं ते विधास्या-
 मि श्रुणु स्तुष्टौ पि सादरम् कर्कटीव्रतपुण्येन सर्वान् कामानवाप्नुयत् यो विद्वापुरुषो वापि नात्र कार्यो विचारणा त्वमव्येतद्भूतं स-
 त्वु कुरु क्षम्य सर्वगा कर्कटस्थैरवो नारीं आवरणे मासि माभिनि चंद्रवारे विशेषेण स्त्रीभिः कार्यमिदं श्रुतं भूतः शक्रु निलैः -

स्मात्तादंतशर्द्धिविधाय च त्यक्त्वा च शतगंडधानसुरवदुर्गंधिनाशिने पंचगव्यंगृहीताथव्रतसंकल्पमाचरेत् आचार्यवरयेत्याज्ञं
 शान्तं दानं कुटुंबिनं सर्वलक्षणसंपूर्णं वैश्वैराभरणे स्तथा मंडपं कारयेत्पञ्चाच्चतुर्द्वारं सतीरणम् तन्मध्यै भद्रपीठस्थां पूजयेदु मखा
 सह सौवर्णी प्रतिमां कृत्वा दृषभरजतस्य च कर्कटी पूजयेद्यत्नान् स फलाकाचनीशं भ्राम् वस्त्रयुग्मेन सर्वेभ्यः कुंभौ परिनिधा
 य च कस्य वल्लभमहाभागे सदासौभाग्यदायिनि प्रार्थयिष्ये व्रतादौ तां भर्तृभ्यो भिद्वये इति स पूज्यता तत्र कर्कटी च शिवं तथा उप
 चारेः षोडशाभिर्भक्तैः भावसंभन्वितः नैवेद्यं सफलं दत्वा मां तां सतोध्यशोभने एकादशफलानां वैवाण कचयदापयेत् वेशुपात्रेण स
 हितं सतांबूलसदक्षिणम् कर्कटीनामया वल्ली विधात्रा निर्मितपुरा भवति तत्सदानेन स फलाश्च मनोरथाः गीतैर्विद्यैश्च नृत्यैश्च पुरा
 णपवणादिभिः रात्रौ जागरणं कुर्यात्सपत्न्योर्द्विजैः सह प्रभाते विमले स्नात्वा पातः संध्या विधाय च स्वशाखोक्तविधानेन होतव्यं क
 र्मीसिद्धये प्रधानं पायसं सर्पिः सतिलं जुहुयाद्भूती अधो नरसहस्रं तु शतमधिनरं तु वा कहुद्रायेति मंत्रेण जुहुयादुदतुष्टये गौरीर्मि
 मायेति तथा पार्वत्याः प्रीतये हुनेत् होमकर्म समाध्याय हुनेत्पूर्णं हुति तथा आचार्यपूजयेत्स आह स्वालंकारभूषणेः गौर्देशा तु सवत्सा च
 वस्त्रालंकारभूषिता आचार्याय प्रदातव्या व्रतसंपूर्णं हेतवे दशदानानि कुर्वीत शक्त्या वित्तानुसारतः सर्वस्वप्रतिभं कुंभमाचार्याय निवेद
 येत् यथा शक्त्या प्रकुर्वीत विनशाक्य विवर्जितः दानमंत्रः गृहाणे मां कर्कटीं तद्विजसर्णेन निर्मितं संपूर्णं मे दत्तं तांस्तु दानेन न शक्रे इ
 मं मंत्रं समुच्चार्य दद्यात्कर्कटीं द्विजे ब्राह्मणान् भोजयेत्स आहुदं संख्यामितांस्तथा आशिषो प्रतिगृहीयाद्द्विजानां सुफलासये व्रतमेत
 द्दूरं कान्ते भोगस्वर्गपवर्गदं धुवां कथयसा धित्वं व्रतवैधव्यभंजनं इति तस्य वचः सुत्या विमानादवरुद्ध्य धुवां साकथयामास कृपाकृत्वा च
 तं शुभं स्वर्गं तामहे शानी अनु गृहीजाम्नां धुवापि च व्रतचक्रैकां नरेभ्यः मंडले तदैव दिव्यपुरुषः पाषाणादाभूत्स अबाः सोऽपि द्विजः पू
 र्वपतिस्तस्या एव मृगोदृशः वरया मासतां बालां तदहुतुं भिवा भवतु शापेन कस्यचित्सोऽपि पाषाणत्वं मुपागतः तौ दपती बहून्वर्षान् शुक्लपद्मा
 गान्यथेप्सितान् पुत्रपौत्रसमृद्धिं प्राप्योतेऽपि परंपरं एव गृहस्थं परमं कथितं वोसु निंदकाः कथाश्च वणभात्रेण नारीसौभाग्यमासुयात् कर्तव्यं तु भयत्वे

नचतुर्वर्णाभिरुत्तमम् ९४ इतिथीस्कंदपुराणेकर्कटीव्रतौघापनंसंपूर्णम् अथकर्कटीपूजनम् तिथ्यादिसंकीर्त्यमप्यखरवंडसौ
भाग्यव्यास्यर्थेषुत्रयोवादिंसंतयैकर्कटीव्रतांगत्वेन कर्कटीपूजनं करिष्ये पंचवक्त्रं त्रिनयनं मुखासहितं शिवम् सुदृस्पटिकसंकाशं चिंत
येद्धक्तवत्सलम् ध्यानं आवाहयामि देवत्वमस्मिन्स्थाने स्थिरो भव कर्कटीव्रतहेतोर्हि पार्वती सहितप्रभो आस
नं मणिंसंयुक्तं चतुरस्रं समंततः भक्त्या निवेदितं तुभ्यं गृहाण स्फुरत्प्रभो आसनम् देवदेवनमस्तेस्तु भक्तानामभयप्रद पाद्य
गृहाण देवेश पार्वती सहितप्रभो पाद्यम् गौरीवल्लभ देवेश त्रिपुरातकशंकर भालनैत्रनमस्तेस्तु गृहाणार्घ्यमयप्रभो अर्घ्यम् का
चने कलशोक्तस्थं स्फुरत्प्रभो आचम्यतां महादेव पार्वत्या सहितं प्रभो आचमनं पयोदधिघृतं चैव मधुशर्कराभ्युनं पंचाभ्यु
नेन स्नपनं करिष्ये भक्तवत्सल पंचाभ्युतस्नानं गंगागोदावरीरेवास सुद्धृतं स्फुरतीतलम् स्नानार्थं ते मयानीतं गृहाण जगदीश्वर स्नान
आचमनं चंद्रशिमिसंशुक्लं कापौसेन विनिर्मितम् देहसरक्षणार्थायैव स्फुरतीति कर्तव्यं चित्त्या त्रिभुवनं शस्त्रविधात्राणि
भिर्नितपुरा ब्रह्मण्यरक्षणास्तूत्रं उपवीतं गृहाण प्रभो श्रीखंडचंद्रनंदिं गंधं अक्षतांश्च स्फुरत्प्रभो अक्षतां नानाविधानि पु
ष्पाणि बिल्वपत्रयुतानि च पूजार्थं ते मयच्छामि गृहाण परमेश्वर पुष्पाणि धनस्यतिरसोद्गतो धूपं साज्यं चैतिदीपं अन्नं च लुवि
धं स्वादुरसैः षड्भिः समन्वितम् गृहाण पार्वतीकान्त कर्कटी सहितं प्रभो नैवेद्यं उत्तरापोरीनं करो हर्जनं इदं फलमहादेव कर्कटी
संभवशक्तम् गृहाण वरदो भूत्वा पूजामे स फलं कुरु फलपूगीफलं तांबूलम् हिरण्यमर्सेति दक्षिणाम् चक्षुर्दं सर्वलोकानां निमि
रस्यानिवारणम् सर्वसौख्यकरं देवि आर्तिं क्यं मति गृह्यताम् नीराजनं नमोस्तु कर्कटीदेवि सर्वसौभाग्यदायिनि मंत्रपुष्पगृहाणेदं
मुमया सहितप्रभो मंत्रपुष्पं यानि कानि च पापानीनि प्रदक्षिणा नमस्ते देवदेवेश नमस्ते देवेश नमस्ते स्फुरत्प्रभो वनसंपूर्तिकामश्च नमस्कारकरो
म्यहम् नमस्कारः अपराधसहस्त्राणि प्रार्थना कर्कटीव्रतांगविहितं ब्राह्मणाय वायनमदानमहं करिष्ये ब्राह्मणसंपूज्य एकादश
फलान्यहं कर्कटीसंभवानि प्रभो तांबूलदक्षिणाभ्यां च गृहाण द्विजसन्तम वायनं विसर्जयामि शोभां कर्कट्या उभया सह पूजयामि

प्रतिगृह्याथगम्यतां निजमंदिरम् विसर्जनम् आचार्याय चर्पन्ति नन्विदं स कलंततः आह्वयणाभोजनीयाश्च रुद्रसंख्याभिनाः शक्राः इति
 कर्कटोपूजासमाप्ता अथ विष्णुपंचकवर्तलिरस्यते स्मृत उवाच द्वापरं ते महा राजः कुंते पुत्रो युधिष्ठिरः भ्यान्तभिः सह धर्मात्मा द्रोणभी
 ष्म तथा कुरुन पुत्रान् पौत्रान् स्तथा भ्रातृनन्यान् पिमहीपतीन् राज्यस्य हेतवेन वक्रकुलक्षयमथा करोत् हत्वा वश्यान् कुरुन राजा पञ्चा
 न्नापेन तापितः राजा कुरु महापालस्तत्पापक्षयकारणात् चतुरंगबलीपेतो भ्रातृभिः परिवारितः यत्र स स्थापितः कृष्णोदार वत्या
 जगत्त्वष्टुः सज्जगाम तदा तत्र मृणम्यजगदीश्वरम् कृष्णं संस्तूय च सानेनापि पदिवक्त्रिणः पञ्चच्छकिल वश्यानां वधदोषप्रशान्तये
 व्रतमकं समाचक्ष्व येनायं प्रतिशास्यति कुलक्षयकृतं द्रोपक्षयकृतं त्वमर्हसि इति विज्ञापनं कृत्वा पञ्चात्तापो भवेत्सुनः युधिष्ठिर उ
 यत्कृत्वा सुन्यते जेतुर्महापातकपंचकात् तद्गतं ब्रह्मिणो विदयति तुष्टो भिक्षुशिव श्रीकृष्ण उवाच साधु साधु महाभाग शृणुष्वैका
 ग्रमानसः येन संचीर्यमाणेन सुन्यते पंचपातकात् तथा व्रतमिदं वक्ष्ये मम प्राणस्त्वमेव हि निमित्तमावभवात् कुलक्षयकृतो भुवि
 प्रोष्ठपद्यांसि ते पक्षे द्वादश्यां अवर्णय वा तदारभ्य व्रतं कार्यं भार्गशीर्षे तथानृप एकादश्यामुपवसे त्वमिति पक्षे च पुत्रेणि अवर्णय तथो
 पोष्य पूजयेद्गुरुद्वज एवंपक्षे भवेद्यावन्नावत्सं पूज्यं केशवम् वत्सरांते प्रकुर्वन्ति पंचमूर्तिजनादेनम् सञ्चीकंच सकाम च स चक्रसग
 दं विष्णुम् होमं तत्र प्रकुर्वन्ति एभिर्नाम पदैः शक्रैः आवर्णे देवतानां च अपूर्वे जुहुयाद् हुतम् पुरुषोत्तमः शार्ङ्गधन्वा तथैव गरुडध्वजः
 गोवर्द्धनोऽस्त्रिंशत्तं अष्टपुंडरीकाक्ष एव च तथा नित्यो वेदगर्भो यज्ञः पुरुष एव च सृब्रह्म ण्येजयः शौरिरेताः अवर्णय देवताः शक्रुद्वादशि
 देवेभ्यो जुहुयात् गुडपायसम् नामभिः केशवाद्यैश्च द्वादशैर्जुहुयात्सर्वाः एताः संपूजयेच्छुक्रुद्वादश्यामधिदेवताः पौर्णमास्या
 श्वदेवेभ्यो जुहुयाद् हुतपायसं विद्युः शशीशाशाकश्चंद्रः सोमस्तथोदुपः मनोहरौ सर्वाश्च हि माश्रुः पावनस्तथा निशाकरश्चंद्रमा
 श्वपूष्णिमा देवताः क्रमात् कृष्णद्वादशि देवेभ्यो हुनेत्पंचामृतौदनम् संकर्षणादिनामोनः कृष्णद्वादशि देवताः सुदोदनं तिलाज्यं च
 अमावास्यां त्रिदेवताः महाधरो जगन्नाथो देवेंद्रो देवकीसुतः चतुर्भुजो गदापाणिः सरसीदः सुलोचनः चार्वंगश्च कृपाणिश्च सरसि भिवो

मरुतंकः दशस्मिपक्षमासेषु देवताः षष्टिकीर्तिताः स्वाहाकारान्वितैरेतैश्चतुर्थ्यैश्च होमयेत् एवंविधिविधानं च होतव्यं च पृथक् पृथक्
 होमानेषु जयेदृक्षोरचायैः षष्ठैः शक्रैः भूमिं सस्यवतीं श्रेष्ठां सवत्सां गायस्विनीं गोमेदं शुक्ररागं च वेदं यज्ञं च दनीलकं माणिक्यं
 च मृदानव्यं पंचपातकनाशनं पंचरत्नानि दैवानि पंचपातकनाशने पंचमूर्तिस्त्वर्गो न जात रूपा जनादेनम् सवत्स्रसकलं चैव आ
 चार्याथ निवेदयेत् इरावतीति मंत्रेण गां दद्यात्सपयस्विनीम् दृतवतीति सूक्तेन मृदानं कारयेत्ततः तद्दिव्यो रिति मंत्रेण जातमूर्तिमदा
 पयेत् हिरण्यगर्भमंत्रेण दातव्यं च हिरण्यकम् पंचमहापातकानि क्षयं याति न संशयः ब्रह्माणं च गणेशं च वस्त्रालं कारं षष्ठ्यणीः वस्त्रा
 ने पूजयेद्दत्तयागोष्ठं रत्नहिरण्यम् दत्तामदक्षिणां कृत्वा यथानुज्ञां विसर्जयेत् ब्राह्मणान् भोजयेद्दाजनं वेष्ट्या वा म्बुधिसंस्त्यकान्
 ब्रह्महत्यास्मरणान् स्तुवणं स्तोत्रं मेव च गुरुस्त्रीगमनं चैव न त्संमर्गं चिपंचमं गोमयैव कृतम् अश्वफूणहाहृषलीपूतिः अन्येष्वप्येविविधे
 ष्वप्यश्च मपेष्मो सुच्यते नरः वसने चैव वैकुंठे यावद्विष्णुः सनातनः इह लोके स्मरवासीनः पुत्रपौत्रादिसंपदः अविच्छिन्नप्रियं फल्का अने
 या निपरांगतिम् तस्मात्स्वरुजं द्रवतपातकनाशनम् अयोध्यानगरे रम्यं त्रेताया च नराधिपः राजा दशरथो नाम शशासपृथिवीमि
 मां सराजामृगयासक्तो जगाम गहनं वनं शरयूनामनद्याः सतीरे गत्वा महावने धनुर्बाणयुतां रात्रौ स्थितो सोमृगसाधने अर्धरात्रौ
 व्यतीतां गतं स्यात्स्मरे सुनीश्वरः पितृभक्तिं सदाचारः पितरौ तेन नीयते तस्य नोपि तरो न च क्षुषया पीडितो तदा जलमानीय तं पुत्र
 नाभ्यां संप्रोषितः स्तनः सक्तुं भो सुनिपुत्रेण जलपूर्णं भक्त्यरितः निशम्य राजा तच्छब्दं मुमोच शरसुतम् मृगमन्त्रे षय नराज्जामृगदु
 स्याजिघांसितः विलोकयन् च राजा ब्राह्मणं शांसितं वनम् आत्मानं ब्रह्महन्तारं ज्ञात्वा राजा स्फुटः खिलतः तस्यापर्परिहारार्थं नैमिषार
 ण्यमागतः यत्र ज्ञात्वा ज्ञाने धृष्टान् प्रणिपत्य यथाक्रमम् शृण्वन् मुनयः सर्वे ब्रह्महत्यामया कृता कथं पापादिभ्यः ह वक्तव्यं तु महर्षयः
 ऋषयश्चक्षुः क्षणं व्यात्वा महाभागाराजानमिदमब्रुवन् राजन रघुकुलं भूषुकुलं च वनं वनं विष्णुपंचकसंज्ञं च पंचपातकनाशनं
 मासेष्मादपदे शक्रे द्वादश्यां च वणां यदि न दत्तस्य ब्रतं कार्यमागं शीषिथवानृप एकादशी द्वयं चैव अथ वणं पाणिमासिका दशं चोपोषयेद्-

त्वावर्षमेकं समाचरेत् एकादशी द्वये मासेऽथ वर्षाणां विष्णुदेवतम् पौर्णमास्यां शशीचैव देशे विष्णुः सनातनः द्वादशैव तु नामानि प्रत्येकं पू-
 जयेद्भूती माघे मासे पंचकं पूजयेच्च जगत्प्रभुम् नामभिर्द्वादशे मासे पंचधा देशसंख्यया उद्यापनं ततः कुर्यादो दोसध्यै प्रयत्नतः अंते
 वापि प्रकर्तव्यं व्रतसा दुण्यहेतवे द्युतपूतच अवरणं शक्रहस्तगुडपायसम् पायसाज्यपौर्णमास्यां कृष्णपंचामृतोदनम् तिलैश्च देशेषु द्वा-
 न्होतव्यं द्युतसर्पिषा अनेन विधिना राजन्कुरुष्व व्रतमुत्तमम् पापेभ्यो मुच्यते राजसुत्रपौत्राश्च माप्स्यसि तेषां तद्वचनं तु त्याचका
 रव्रतमुत्तमं राजादशरथः सद्यो सुक्तो वै पातकान्ततः तस्माद्ब्रह्मव्यासुक्तो ब्रह्मदोषतः प्रभुः सुराचार्यो महाराजसुरापात्मकः हस्म
 निः गुरुस्त्रीरामनाम्बुदः स्रवणं हरणा हलिः अन्येऽपि महापालेर्दिलीपसगरादिभिः महापातकजैर्दोषैर्विमुक्त्यश्नं कृतं तदान
 स्मात्त्वमपि राजेंद्र कुरुष्व व्रतमुत्तमं कुलदायकं तेभ्यश्च दोषेभ्यो मुच्यसे व्रतात् यदीच्छसि महाराज सद्गतिं गतिमात्मनः माकुरु
 शास्त्रसंदेहो व्रतं कुरुयथोचितं उपारव्यानं च श्रोतव्यं यद्द्रुतं विष्णुपंचकं ये च शृण्वन्ति सततं ये पठन्ति द्विजोत्तम सर्वे ते मुक्तिमाप्स्यन्ति
 महापातकजाद्रयात् कथानुवादकं भक्त्या पूजयेच्च सदानरैः तेन सतुष्यते विष्णुर्जगत्कर्तृजनादनः इति भविष्योत्तरपुराणैर्वि-
 ष्णुपंचकव्रतं संपूर्णं अथोद्यापनं भगवद्भक्त्या पूजयेच्च सदानरैः तस्य गमनागम्यो गमनतस्तस्य सर्जनिनो
 पपातकानां बुद्धिपूर्वाणाम् बुद्धिपूर्वाणां महापातकानां लघुपातकानां प्रायश्चिन्नार्थं विष्णुपंचकव्रतं करिष्ये विष्णुपंचकव्रतस्य संपूर्णता
 सिद्ध्यर्थं उद्यापनं करिष्ये पुण्याहं वोचयित्वा सर्वतोभेदे ब्रह्मादिदेवतां आवाह्य कलशो विष्णोः स्रवणं प्रतिमां स्थाप्य राज्ञो जागरणं कुर्यात्
 यभाते स्मात्वा शक्रदेवोऽर्थं डिलं कृत्वा अग्निमतिं द्याप्य अन्वाधानं कुर्यात् चंद्रशेखरं तं सुक्ता अत्र प्रधानं पुरुषोत्तमं शार्ङ्गधन्वानं गुरु
 उच्यते अनंतं पुंडरीकाक्षं नित्यं वेदगर्भं यज्ञपुरुषं स्रग्भद्रं जयं शौरिं एताः श्रवणं देवताः अपूपद्वयेण केशवाद्द्वादशानाम्
 देवताः एताः शक्रह्मादशीदेवताः गुडपायसेन विभुं शशिं शशांकं चंद्रसोमं उडुपं मनोहरं अमृतांशुं हिमांशं प्रावमानं निशाकरं
 चंद्रमसं एताः पूर्णिमादेवताः द्युतपायसेन संकर्षणादि कृष्णांताः एताः कृष्णाद्द्वादशीदेवताः यन्नामृतोदनेन महाधरजगन्नाथं देवं

देवकीकृतम् चतुर्भुजं गदापाणिं सरसीदंस्त्रलोचनं चारुगं चक्रपाणिं स्फुभिजं अस्मरांतकं एताः वशदेवताः तिलसुद्रौ दनेन शेषेण
 सिष्टकृतमित्यक्त्वा होमशेषं समाप्य आचार्यपूजयेत् पीठदानं कुर्यात् तथा यथाशक्त्या ब्राह्मणान् भोजयेत् तेष्वेव स्वालंकारान्
 दद्यात् स्वयं वा गनो भूला बंधुभिः सह भुंजीत इति विष्णुपंचकजगोद्यापनं संपूर्णम् अथ कोटिदीपदानविधिः स्कंदउवाच
 रुद्रसंख्याशिवायथ अप्येदीपमुत्तमं कर्षमेकतदर्धवार्षद्वयमथापि वा कोटिसंख्याद्विसंख्यावा तदर्धे वा स्वशक्तिः तस्मादीप
 स्वसंपूर्णैः कुर्यादुद्यापनं बुधः उपवासं प्रकुर्वीत पूर्वस्मिन् दिवसे तदा कर्षमात्रं सवर्णेन तदर्धे नैवा पुनः प्रतिभांशं करस्थाय उम
 यासाहितस्य च कलशं स्थापयेद्वा बोस्त्रिस्तित्वान्नपूर्वकं आचार्यवरयेन्नत्र अभिज्ञं वेदपारगम् उमामहेश्वरं चात्र स्थापयेत् कलशो
 परि उपचारैः षोडशभिः पूजयित्वा पृथक् पृथक् रात्रौ जागरणं कुर्यात्पुराणार्थवर्णादिभिः प्रातः स्नानं विधायार्थहोमशेषं समाप्य भोज
 निलये वैश्वरूपासर्पिषा बिल्वपत्रकैः आज्यपुते च प्रत्येकं सघोजातादिमंत्रतः शतमद्योत्तरं हुत्वा होमशेषं समापयेत् उमामहेश्व
 रंदेवं पूजयेच्च पुनर्ब्रूता प्रतिमां वस्त्रसहितं आचार्याय निवेदयेत् सहिरण्यां सवत्सां च धेनुं दद्यात्प्रयत्नतः अनेन विधिना यस्तु ज्ञा
 मेतत्समाचरेत् सभुक्का विपुलान् भोगान् शिवसायुज्यमाभ्यात् ब्राह्मणान् भोजयेत् स्रग्ध्रादुस्त्रालंकारभूषणैः गुरोराज्ञा गृही
 त्वा तु सैष्टोभुजीतमानवः एव यः कुरुते मर्त्यः कोटिदीपप्रदीपनम् नरो वाप्यथवानाशी सोऽस्तु ते पदमव्ययम् स्नानमुत्तमं दानं तस्य सत्ता
 रभयनाशनम् सर्वपापक्षयकरं जन्मजन्मार्जितं बहु बाल्ये वयसि यत्पापं यो वने वापि यत्कृतम् वार्द्धकेऽपि कृतं पापं तस्मै न श्यति शु
 वम् सर्वपापविनिर्मुक्तौ भक्ता भोगाननेकशः सर्वान् कामान् वाप्याथ सोऽस्तु ते पदमव्ययम् परममिति हासं पावनं तीर्थभूतं वृजि
 बिलयहेतु यः शृणोतीह भक्त्या स भवति खलु पूर्णः सर्वकामैर्भीष्टैर्जयति च स्मरलोकां दुर्लभं यत्तस्यैः इति श्रीस्कंदपुराणे कौ
 टिदीपोद्यापनं संपूर्णम् अथ पार्थिवलिंगोद्यापनम् नारदउवाच कथं पाथिपूजाया विधिर्नयः सुरे
 श्वर किं फलं त्वास्म्यविशेषं कथमुद्यापनं भवेत् कियत्कालं च कर्तव्यं पारमार्थ्यं कदा भवेत् कथं याशतमहादेव लोकानामुप

कारकम् ईश्वर उवाच धर्मार्थक्राममोक्षार्थपार्थिवं प्रजयेत्सदा मृदमानाय शङ्काहं शर्करावर्जितां शक्राम् सिन्धोद-
 केन शङ्खेन मर्दयित्वा तु बंधयेत् प्रारंभोऽस्य प्रकृतं व्याप्राप्य मांसं सितेन रे चतुर्दश्यां विशेषेण सर्वकार्यार्थं सिद्धये अथवा
 वर्णमसिद्धं दुवारं शर्मयद्देहं स्नान्वासं पूज्य गणपं स्वस्ति वाचनपूर्वकम् आजन्म पूजयेच्छंभुं संवत्सरमथापि वा संपाद्य स
 र्वसंभारान् पूजयेन्मन्त्रय शक्रभम् शिवे निमृदमादाय महेशोधट्टने स्मृतः शंभुः प्रोक्तः प्रविष्टायान्नाका प्राणनेमतः श-
 शिशोः श्वरपुजायां वामदेवोऽपि द्यूमके विरूपाक्षोऽपि विज्ञेयो दीपदाने विशेषतः उपहारं कपदीं स्नान्नाबुले शितिकंठकः द-
 क्षिणायाः सुभाकांती नीललोहि विभुर्जने एव पूजाम् कर्तव्यां तु दुले बिल्वपत्रकैः संवत्सरे तु संपूर्णे उद्यापनविधिं चरेत् आ-
 चार्यं वरयेत्सूर्वं द्वादशान् नृविजस्ततः विरिन्ध्यालिगं तोभद्रपंचवर्णैः शक्रभस्मृतम् अक्ष्मादिस्थापनकृत्वा कलशस्थापयेत्ततः शिव-
 प्रणिभासो वर्णैरिजनस्य वृषस्ततः वस्त्रद्वयेन संवेष्ट्य उपचारैस्तुषोडशैः पूजयित्वा विधानेन अधिवासनपूर्वकम् गीतवादिबनि-
 धीर्थैर्जागरंतं च कारयेत् स्तोत्रैश्च विविधैः सूक्तैः पूजयेत्परमेश्वरम् चतुर्दशीदशसुक्तापारणे व्यधिकामतां भुत्सुं जयेति मंत्रेण
 अग्नौ हुत्वा च पायसं लिगसंख्यादशांशेन होमः कार्यो विधानतः अथवानाममंत्रेण पायसं मुहुयाद्भती नर्पणचक्रं कर्तव्यं न ह-
 शांशेन सर्वदा मार्जनं तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् आचार्यपूजयेद्भक्त्या वस्त्रालंकारभूषणैः धंसुदद्यात्सदत्तां च शिव-
 संतोषहेतवे शिवरूपाश्चैते विभ्रादक्षिणा वस्त्रसंयुताः पूजयित्वा विधानेन नमस्कुर्यात्पुनः पुनः शिवपातं च तत्सर्वमाचार्यप-
 निवेदयेत् शिवभक्त्यात्मकं यस्माज्जगदेतच्चराचरम् तस्मादेतेन मे सर्वं करोतु भगवान् शिवः कैलासवासो गिरिशो भगवा-
 न्भक्तः वत्सलः चराचरात्मको लिगरूपो दिशतु वाञ्छितम् इति प्रार्थ्य ततो विमानं नमस्कृत्वा विसर्जयेत् स्वयं भुंजीत वैभक्त्या
 बंधुवर्गैः समन्वितः इति ते कथितं विप्रसर्वकामार्थं सिद्धिदं शिवलोकसमासाद्य तत्रैव वसते चिरं इति भक्त्या पार्थिवलिङ्गं घृष्टमनसं व्रतार्क-
 चिन्तितानर्थान् शक्रार्थं च विपश्चितान् बह्वन्धपंचितानर्थान् दर्शयामि यथाक्रमं वनस्य लक्षणं चादौ कालदेशोत्ततः परं वताधिकारिणः यथाद्वा

मीस्ततः परं उपवासश्च धर्मश्च हविष्याणि व्रतस्य च पंचरत्नस्वरूपं च पल्लवानां ततः परम् पंचगव्यस्वरूपं च मन्त्रास्तत्र यथाक्रमं
 पंचाभ्युतस्वरूपं च षड्रसानां तथैव च गंधस्थभागमानं च देवतानां यथाक्रमं सर्वगंधमिति प्रोक्तं यत्सकदं सज्ञकं सर्वौषधीततः प्रो-
 क्तामृदले पंचवर्णकं मृदः सप्तविधाः प्रोक्ताधातवश्च तथा स्मृताः सप्तधान्यततः प्रोक्तं यथाष्टादशसंख्यकं कुंभस्य लक्षणे पश्चात्त्य
 निति माद्व्यतन्निधिः धान्यमानं ततः प्रोक्तं कलशस्थापने श्रमम् पूजाद्व्याणिसर्वाणि यथादेवतमादिशेत् धूपाश्चापित याम्रोक्ता
 देवताभेदतः परं अनादेशो च सरव्याया अष्टोत्तरशताधिका होमद्व्यप्रतिनिधिर्मन्त्रे देवतयोस्तथा कथनं चाप्यनादेशो द्व्यप्रतिनिधे
 स्तथा पवित्रलक्षणपश्चात्प्राप्तं सरव्याततः परं धूपाश्चापित याम्रोक्ता होमोप्यादिधातूनां धान्यानां मानमीर
 तम् होमद्व्यस्यमानं च क्वलिजावरणं तथा आचार्यकर्मकरणं अग्न्यावाहने भवच सर्वतोऽस्मिन् सज्ञं च लिङ्गोऽष्टमेव च अयममृदले
 वानासुद्राणालक्षणाभिच षोडशाद्युपचासाणां कथनं च पृथक् पृथक् विधिश्चोद्यापने प्रोक्तो व्रतभगे तथैव च उपयुक्तपदार्थानां मि
 त्येवंपरिभाषणं अथ व्रतानि कथ्यन्ते प्रतिपत्प्रभृति क्रमान् चैत्रश्रुक्रप्रतिपदि सवत्सरविधिः स्मृतः आरोग्यप्रतिपत्पश्चादिद्याम-
 न्तिमदस्तथा तिलकव्रतं प्रोक्तं बिल्वरोदारव्यकं तथा दौहित्रप्रतिपत्प्रोक्तं त्रैवन्वरात्रकं द्यूतप्रतिपदा प्रोक्ता ततः स्कंदव्रते स्मृता
 चंपाषष्ठीविधिस्तत्र बलि राज्यमतः परं पूजागोवर्धनस्याथ प्रतिपदां यथाविधि ततोयमद्वितीया वैष्णवसंज्ञाततः परं तृतीयायां त
 तः प्रोक्तं सोमार्गशयनव्रतं गोर्वादोलोत्सवः प्रोक्तं अक्षय्यारव्याततः स्मृता स्वर्णगोरीततः प्रोक्ता हरितालिततः स्मृता बृहहो-
 रीततः प्रोक्ता सोमार्गारव्याततः परं चतुर्थ्यामथ सप्रोक्तं श्रावणे कृष्णपंचके संकष्टारव्यव्रतं प्रोक्तं गणेशस्य श्रमप्रदं श्रावणे -
 श्रुक्रपक्षे तु दुर्वागणपतिदिधा ततः सिद्धिविनायरव्यास्यमतारव्याने भवच कपर्दीगणपतिः प्रोक्तो करकारव्याततः स्मृता शम
 मंजेयादशरथी ततो गोरीति संज्ञिता वरदारव्या ततो जेयाश्रुक्रवेगणनायके संकष्टामाघ कृष्णतु चतुर्थ्यंगारकी तथा व्रतं च
 नागपंचम्यानागदष्टव्रतं तथा ऋषिपंचमिसंज्ञारव्यमुपागलितं स्मृता वसंतपंचमी प्रोक्ता माघश्रुक्रहरिप्रिया आद्यालुलितं

षट्कीकपिलाव्रतकतया स्कंदषष्ठीततः प्रोक्ताचंपापषष्ठीततः स्मृता गंगारव्याससमीप्रोक्ताशीतलासप्तमीततः मुक्ताभरणसंज्ञा-
रव्यासरस्वत्याश्च पूजनं रथसप्तमीविजया अचलासप्तमीतथा पुत्रसंज्ञाचतुर्वेदसप्तमीव्रतमुत्तमं बुधाष्टमीततः प्रोक्तोसेवैगोक्-
तसंज्ञका ज्येष्ठाष्टमीततो जेया दूर्वाष्टमीशुभप्रदा महालक्ष्मीस्ततः प्रोक्ताव्रतं शैडशासरं महाष्टमीततः प्रोक्ता अशोकाष्टमिसं-
ज्ञिका कालाष्टमीततो जेया भैरवारव्याशिवप्रिया नवमीरामभिरव्यानासर्वपापहराशुभा ततो वैराग्यस्य लेखनं पूजनं शुभं न
वमीशारदा प्रोक्ता दुर्गासरव्याशुभप्रदा असुख्यनवमीसंज्ञाकर्त्तिकेशकुपक्षके ततो विवाहोद्याध्याश्चतुलस्याश्च शरभप्रदः ततो
दशाहस्ततो व्रतं दशाहरशुभं आशादशम्यथरव्यानाव्रतं दशचतारकं दशमीविजयानामश्यापात्राभिमानतः एकादशीततः ओ-
क्तसनिर्णयशुभप्रदा निर्णयोद्वादशीनां च अष्टानां परिकीर्तितः उद्यापनमथोच्यते एकादश्याः शरभप्रदं शुकुलुष्णादिदश्यां क्ता
सामान्याद्वादशीतथा मार्गशीर्षादिमास्यकथनं त्यधनाशनं चतुर्विंशतिसंख्याकमेकादशीव्रतं शरभं चतुर्विंशतिनामाभिनिर्हि-
माषष्ठयकुष्ठयक् प्रीषापचक्रसंज्ञगोपद्वारयव्रतशुभं प्रबोधोवैतुलस्याश्च कर्त्तव्यावंशहृदये द्वादशेयत्यथकथ्यते दमनारव्याशुभप्र-
दा वैशाखीयोगयुक्ता चैध्वनीपानाभिधामना आषाढापरणजेयापवित्रारोपणततः वामनारव्याविशेषणं श्रवणं समन्विता
ततो जेयासंज्ञपावेद्वादशीपरिकीर्तना त्रयोदशीजया प्रोक्ता पार्वती पूजनं शरभा गोत्रिराव्रतं प्रोक्तं दशभिदादिधा स्मृता अशो-
कारथ्यततः प्रोक्तं महावारुणिकंतनः शनिप्रदोषसंज्ञं च पक्षसंज्ञप्रदोषक अनंगारव्याभिधोजेयाचं योदशीशुभा स्मृता चतुर्दशीमथो
प्रोक्तास्तानेवेशिवसन्निधौ नृसिंहारव्याततः प्रोक्तानेतानचतुर्दशी रंभाव्रतेततः प्रोक्तानरकारव्याततः परं वैकुंठारव्याततः प्रो-
क्ताचतुर्दशीशिवप्रिया शिवरात्रिस्ततो जेयाशिवव्रतविधा स्मृता पौर्णिमावदसावित्रीगोपद्वारव्याततः परं क्रौंकिलाव्रतमाहास्य
ततो रक्षाभिधाः स्मृता उषाभेदशभिज्ञाचंपौर्णमासीशुभप्रदा कोजागरंततः प्रोक्तं त्रिपुरासवमग्रतः वनिशीपौर्णिमाजेयालो-

हितारव्यानतः परं अर्मापिठोरिसंज्ञारव्यालक्ष्मीसंज्ञाततः परं गाराक्षपाव्रतभोक्तृभासाभिनसंयुता अर्थोदयस्तनः भोक्तः अर्मावा
 स्याविशेषतः अतः परं प्रवक्ष्यामि मलमासादिकृत्तं स्वस्ति कारव्यव्रतं पञ्चात्यं च वर्णैः सशोभितं रविचारव्रतं पञ्चादाशादित्य
 व्रतं तथा ततोदानं फलं भोक्तृभानुवोरमहत्फलं सोमवारव्रतं पञ्चात्काम्यभोक्तृद्विधातया विशेषेण दुर्वारे वै एकक्रतिकृत्ततः
 भोक्तृवाससंज्ञं च ततो वैष्णुवासं शनिश्चरव्रतं पञ्चात्तव्यतीपाततः परं मासोपवासं पञ्चाद्धारणापारणानतः धान्यसंक्र
 मणपञ्चाद्भुवणारव्यततः परं भोगसंक्रमणपञ्चादूपसंक्रमणतया तेजसंक्रमणं ज्ञेयं सोमाग्यारव्यततः परं भोक्तृनाभू
 लसंक्रांतिर्नोरथविधानतः अशोकारव्याततः भोक्तृआयुर्द्विकरीततः धनसंक्रमणं भोक्तृसंस्मरणं भोक्तृसंस्मरणं ततो भकर
 मासे वै घृतस्नानं रेः स्मृतं घृतकंबलदानं च दधिमथनमेव च नाभूलस्य ततो दानं सोद्यापनमुदाहृतं भोक्तृव्रतं ततो ज्ञेयं प्रपादानं
 ततः परं लक्षपद्यततः भोक्तृलक्षदीपास्ततः परं लक्षदूर्वास्ततः भोक्तृः शिवलक्षपरिक्रमं प्रदक्षिणाविधिः भोक्तृद्विधस्य बुधे
 स्तनः विष्णुप्रदक्षिणाः भोक्तृस्तुलस्याश्च ततः परं विश्रांतिगोहनुमतः प्रदक्षिणामतः परं लक्षविल्वदलेः भोक्तृनाभानुषेस्तु ह
 जनं तुलसीलक्षसंख्याकाविष्णुपूजाततः परं बिल्ववतीर्नो ज्ञेयं रुद्रवतीर्नतः परं माणिक्यवर्तिसंज्ञं च विष्णुवतीर्नतः परं देहवती
 ततः भोक्तृसर्ववतीर्नतः स्मृता विष्णुसूयनमस्कारालक्षसंख्यास्ततः परं मंगलारव्याततो गोरीभोनव्रतमतः परं पंचधान्यारव्यपूजा
 वैशिवासुष्टिस्ततः परं हस्तगोरीतनो ज्ञेया कूआडीचनतः परं कर्काटिकातनो ज्ञेया विष्णुपंचकसंज्ञकं कोटिदीपास्तनो ज्ञेयाः पार्थि
 वोद्यापनततः शिवमस्तु सर्वजगतः परहितं निरताभवतु भूतगणाः दोषाः प्रयातुनाशं सर्वजनः सूरवीभवतु छः इति श्रीविश्व
 नाथविरचिते व्रतार्जोर्के अलुक्रमणिकासमासा छः अथ संस्रधान्यलक्षपूजाविधिर्लिरव्यते निलसार्धलक्षसंज्ञक
 धर्षलक्षसंख्याप्रकीर्तं निललक्षपूजनाद्वर्षषट्सहस्रस्वर्गवासः तदुलमणार्धनिलसः तस्य पूजनाद्वर्षचत्वारिंशच्चंद्रलोकावा
 सः २ सुद्रमणार्धनिलसः तस्य पूजनाद्वर्षलक्षषट्सहस्रस्वर्गवासः ३ माषमणार्धनिलसः तस्य पूजनाद्वर्षसहस्रस्वर्गवासः

६ गौधूमकर्षविंशत्यालक्षः तस्य पूजनाद्वर्षशीतिस्वर्गवासः ५ यवमणेनलक्षः तस्य पूजनाद्वर्षसहस्रपंचकस्वर्गवासः ६ कर्पूरलक्षपूजनाच्छिवलोकप्राप्त्यकल्याणपर्यन्तं पञ्चाच्चक्रवर्ती ७ अथफलानालक्षपूजा कदलीफललक्षपूजनाद्वर्षसहस्रस्वर्गवासः पञ्चाद्राजाभवेत् १ पूगीफललक्षपूजनाद्वर्षमेकस्वर्गवासः २ कर्करीफललक्षपूजनाद्वर्षलक्षद्वयस्वर्गवासः पञ्चान्महाराराजाभवेत् ३ जांबीरलक्षपूजेनेनवर्षशतत्रयं शिवपुरवासः अनेनापतिवंचभवेति ४ बीजपूरलक्षपूजनाद्वर्षलक्षचतुष्टयं शिवपुरवासः ५ लवंगपूजनाद्वर्षलक्षषट्कं शिवपुरवासः ६ आरवेष्टपूजनाद्वर्षसप्तलक्षकं शिवपुरवासः पञ्चाद्धनपुत्रादिमाप्तिर्भवति ७ पनसलक्षपूजनाद्वर्षसहस्राष्टकस्वर्गवासः ८ रायफलपूजनाद्वर्षलक्षदशकस्वर्गवासः पञ्चात्पृथिवीशोभवति ९ सहकारलक्षपूजनात्कोटिवर्षस्वर्गवासः १० जंबूफललक्षपूजेनेनवर्षकोटिस्वर्गवासः ११ एलाफललक्षपूजेनेनद्वादशसहस्रस्वर्गवासः पञ्चाच्चक्रवर्तीभवति १२ अरवंडविल्वपत्रलक्षपूजनात्कल्याणशिवपुरवासः १३ जीरलक्षपूजनात्सप्तजन्मपर्यन्तं सौभाग्यं पञ्चाद्राज्यप्राप्तिः १४ छ इति धान्यफललक्षपूजाविधिः अथलक्षपूजाद्यापनम् यथाशक्तिज्जाह्मणमोजननारीकेलार्घ्यदानं राज्ञिअजपनाकाशिवस्योपरिकार्योऽथेनवस्त्राच्छादनं नत्राचार्यलक्षणं हस्त्वचपल्लवेवमतिदीर्घजडंतथा चेतसाचाभिषेकारं बृधिरहो नलिगकं वेदहीनदुसंचारभलिनंबहुभाषिणं निदकं पिशूनं दक्षअधिकचविवर्जयेत् सपत्नीकंसपुत्रञ्च अनाचारमनिदकं कर्मजंदोषरहितं संतुष्टं पुरीक्षयेत् पूजातेचनतोद्दोसं निलद्वयेण कारयेत् यद्दोरमनभातंगावायुवेगास्तुरगभाः पूर्णेऽदुवदनानार्योलक्षपूजाविधेः फलं नमः शिवाय शान्ताय संगणाय ससूत्रवे निवेदयाभिचात्मानं त्यगतिः परमेश्वर भूमोऽस्मवलितपादाभूमिरेवावलंबनं त्वयि जाना पराधानात्वेमवशरणमम छः इति श्रीब्रह्मपुराणे लक्षपूजाद्यापनसंपूर्णम् ॥ छः ॥ श्रीसांबसदाशिवार्पणमस्तु ॥ छः ॥ ॥ छः ॥ श्रीलक्ष्मी प्रसन्न ॥ छः ॥

विंतिनानर्थानुशक्तार्थचविषाभ्रतान् बहुलपापतान् ।

दायंशमुर्वृतं बापुसदाशिवोदहगिष्टोद्य श्रीवर्धनकराणीं आपलेशिलाछापवरवाण्यांतछापूनलोककल्याणा
र्थ, प्रसिद्धकेलाअसे. शके १७,८९ मसकनमसंबळसे वसुदेवकामसे शरकुपक्षे १३ निथोसमासोयग्रथः छः छः

ॐ

ॐ

۴

ॐ

ॐ

✱

❖

3

॥ इति ब्रह्मराजः समाप्तः ॥

॥ ॐ ॥
॥ ॐ ॥

